

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

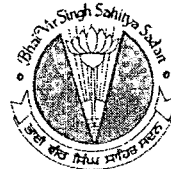
ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

-: ਕਿਤ :-

ਭੰਗੂ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ

ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
ਮਿਸਲਾਂ ਤਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਾਲਾਤ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 110 001

Prachin Panth Parkash

Bhai Sahib Bhai Vir Singh

© ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ
8ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ : ਫਰਵਰੀ 2008

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਿੰਟਰ :

ਸ਼ੀਵਮ ਆਫਸੈਟ ਵਰਕਸ

ਨਾਂਗਲੋਈ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮੁੱਲ : 250/- ਰੁਪਏ

ਕਈ ਸਾਹ ਤਿਨ ਕੀਯੇ ਫਕੀਰ। ਕਈ ਫਕੀਰ ਕਰ ਦੀਨੇ ਪੀਰ।
ਰਹਯੋ ਆਪ ਹੁਇ ਬੇਪਰਵਾਹ। ਯੋ ਨਾਨਕ ਭਯੋ ਸਾਹਿਨ ਸਾਹਿ।੩੬।
ਜਿਨ ਸਾਹ ਨਾਨਕ ਚਰਨ ਪ੍ਰਸਾਏ। ਤਿਨ ਮੈਂ ਸਕਤਿ ਇਤੀ ਭਈ ਆਏ।
ਚਿੜੀਅਨ ਤੇ ਉਨ ਖਾਜ ਕੁਹਾਏ। ਛੇਲਨ ਕੋਲੋਂ ਸੇਹ ਤੁੜਾਏ।੩੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਨ ਕੈ ਘੋੜੈ ਗੈਲ ਲੱਖ ਤੋਪਨ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।
ਤਖਤ ਪਤਿਸਾਹੀ ਬਹਿ ਕਰਤ ਤਿਨ ਦਾਸਨ ਦੀਨੇ ਗਾਰ।੩੮।
ਭਾਂਗ ਨੁਗਦ ਲੈ ਨਾਮ ਸਿਰ ਡਾਰੈਂ ਜਾਂਕੇ ਦਾਸ।
ਰਹੈ ਨ ਅੜਨੈ ਜੋਗ ਵਹੁ ਤੁਰਤ ਹੋਇ ਤਿਹ ਨਾਸ'।੩੯।

ਕਬਿੱਤ: ਮਰੀ ਨੇ ਪਿਆਰੇ ਬਚ ਹਮ ਸਿਉਂ ਉਚਾਰੇ ਤਬ
ਬਤੀਸਾ 'ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਈ ਜਿਮ ਸਾਟੀ ਕਹੋ ਸੋਊ ਢਬ'।
ਹਮ ਉਸੈ ਯੋ ਸੁਨਾਈ 'ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਸਿੰਤ ਭਾਈ!
ਸੁਨਿ ਕੈ ਬੁਲਾਇ ਸਮਝਾਇ ਕਹੀ ਨਿਜੈ ਰਬ।
ਰਾਜਾ ਕਰ ਕਹਿਆ ਮੋਰ ਉਸੈ ਕਿਮ ਪੁਜੇ ਜੋਰ।
ਅੰਗ ਸੋਂ ਲਗਾਇ ਕਹੀ ਜਾਵੀਐ ਜ਼ਰੂਰ ਅਬ।
ਨਾਨਕ ਕਹਾਵੇ ਨਾਮ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਪਾਵੇ ਜਾਇ
ਰਾਖੇ ਜੋਊ ਆਵੈ ਸਰਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਗਾਰੋ ਦਬ'।੪੦।

ਚੌਪਈ: ਮਰੀ ਕਹੈ 'ਹਮ ਸੁਨਾਵੇ ਸੁਬੱਬਾ। ਨਾਨਕ ਰਾਜ ਕਿਮ ਭਯੋ ਥੇ ਰੱਬਾ':
ਜਿਮ ਉਸਕੇ ਹਮ ਉੱਤਰ ਦੀਨੋਂ। ਤਿਮੈ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਸੰਤ ਪ੍ਰਬੀਨੋਂ:-।੪੧।
ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਬਡ ਪਰ ਗਯੋ ਦੁੰਦ। ਵਧਯੋ ਕੁਧਰਮ ਪਰਮ ਭਯੋ ਮੰਦ।
ਲਾਲਚ ਲਾਰੋ ਮਾਇਆ ਭੂਪ। ਰਾਜਨ ਪਾਏ ਨਿਜ ਧੂਮ ਕੂਪ।੪੨।
ਪੰਥ ਧਾਰੀ ਬੀ ਜੇ ਜਗ ਅਏ। ਪੰਥ ਬਿਚਲ ਭੀ ਤਿਨ ਕੇ ਰਾਏ।
ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸਭਨ ਕੇ ਛਰਯੋ। ਪਰਮ ਹਾਰ ਨਿਜ ਕੁਲ ਚਟਿ ਭਰਯੋ।੪੩।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਸਲੋਕ

“ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧੰਮੁ ਪੰਥ ਕਟਿ ਉਡਰਿਆ॥
ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ”॥
(ਮਾਝ:ਵਾਰ-੧੬)

ਪਹਲੇ ਮਹੱਲੇ ਕੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਯਤੇ

੩. [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ, ਬਾਲ ਚੋਜ ਤੇ ਵਿਆਹ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੇ 'ਮਾਰੀ' ਨੈ ਫਿਰ ਕਹਯੋ 'ਸਭ ਹਮ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ।
ਕੌਨ ਸਾਲ ਅੰ ਕਾਲ ਕੌਨ ਦੇਸ ਕੌਨ ਅੰ ਥਾਇ'।੧।

- ਅਕੈ ਲਿਖਤ ਕੋਊ ਪੁਰਾਤਨ ਲਭੱਯੈ। ਇਮ ਕਰ ਹਮਰੇ ਮਨ ਪਤਿਅੱਯੈ।
ਲਿਖਤ ਭੇਜੀਐ ਲੰਦਨ ਸੋਊ! ਯਾ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨ ਇਕ ਤਿਲ ਹੋਊ। ੨੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਰਾਜ ਮੱਲਿਓ ਸਭ ਭਾਂਤ ਲਿਖਾਯੋ ਸਾਲ।
ਸੁਨ ਝੇੜੇ ਸਭ ਖਾਲਸੈ ਜਾਨਯੋ ਜੱਗ ਹਵਾਲ। ੨੨।
- ਚੌਪਈ: 'ਮਰੀ' ਹੁਕਮ ਲੈ ਉੱਦਮ ਕੀਯੋ। 'ਬੂਟੈ ਸਾਹਿ' ਮੋਲਵੀ ਸਦ ਲੀਯੋ।
ਲਿਖਨ ਕਤਾਬ ਉਸੈ ਫਹਮਾਯੋ। 'ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲਿਖਾਯੋ! ੨੩।
ਜਿਮ ਹੁਇ ਸੱਚ ਸੋਊ ਮੈ ਲਿਖੈਯੋ! ਯਾ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨ ਕਛੁ ਰਲੈਯੋ।
ਯਹਿ ਜਾਵਗ ਸਾਹ ਲੰਦਨ ਪਾਸ। ਔਰ ਦੀਪਨ ਮੈਂ ਹੋਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'। ੨੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸ ਤਰੀਦ ਕਰ 'ਬੂਟੈ ਸਾਹ' ਸਮਝਾਇ।
ਲਿਖਯੋ ਹਕੀਕਤ ਖਾਲਸੈ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਭਯੋ ਵਪਾਇ। ੨੫।
- ਚੌਪਈ: ਉਸੀ ਕਚਹਿਰੀ ਹਮ ਥੇ ਗਏ। ਸੁਨ ਯਹ ਬਾਤ ਸੁ ਚਿੰਤਤ ਭਏ।
ਯਹਿ ਮੋਲਵੀ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਕਬ ਸਿੰਘਨ ਜਸ ਕਰੈ ਬਖਾਨ। ੨੬।
ਕਰ ਗੋਸ਼ਟ ਹਮ ਮਰੀ ਸਮਝਾਯੋ। ਉਸ ਕਾ ਲਿਖਿਆ ਹਮਹਿੰ ਦਿਖਾਯੋ।
ਉਸਕੋ ਦੇਖ ਹਮ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ। 'ਇਨ ਗਲ ਖਾਲਸੇ ਕਹੀ ਨ ਸਾਰੀ'। ੨੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਮਰੀ ਹਮਾਰੇ ਮਿਤ ਭਯੋ ਮੁਹਿ ਫਿਰ ਕਹਯੋ ਬੁਲਵਾਇ।
'ਜਿਮ ਉਤਪਤਿ ਭਈ ਖਾਲਸੇ ਤਿਮ ਤੁਮ ਦੇਹ ਲਿਖਾਇ'। ੨੮।
- ਚੌਪਈ: ਤੋਮੈਂ ਕਹੀ 'ਸੁਨ ਮਰੀ ਕਪਤਾਨ! ਤੁਮ ਪਤੀਜਤ ਹੋਹਿ ਮੁਸਲਮਾਨ।
ਤੁਰਕਨ ਹਿੰਦੂਅਨ ਬੈਰ ਹੈ ਆਦ। ਖਹਾ ਖਹੀ ਕਰ ਰੱਖੋ ਬਾਦ। ੨੯।
ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੀ ਤੁਰਕ ਖੋਟੀ ਕਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਨਿੰਦਤ ਰਹੈ।
ਤਬ ਮਾਲੀ ਕਪਤਾਨ ਬਖਾਨੀ। 'ਹਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹੈ ਚਤੁਰ ਗਿਆਨੀ। ੩੦।
ਸਾਚ ਝੂਠ ਹਮ ਖੂਬ ਬਿਚਾਰਹਿੰ। ਦੂਧ ਨੀਰ ਜਿਮ ਹੰਸ ਨਿਆਰਹਿੰ।
ਬਿਸ਼ਕ ਲਿਖਾਵੈ ਸਚ ਹਮ ਪਾਹਿ! ਝੂਠ ਹੋਇ ਹਮ ਲਿਖੈ ਨ ਵਾਹਿ। ੩੧।
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਲੋਕ ਜੇ ਪਰ ਭੂਮ ਜਾਵਤ। ਤਿਸੈ ਹਵਾਲ ਸਭੀ ਲਿਖ ਲਜਾਵਤ।
ਜੁਊ ਹੋਤ ਹੈ ਸਾਚ ਸਭ ਖਾਸ। ਸੁਊ ਪੁਜਾਇਤ ਪਤਿ ਲੰਦਨ ਪਾਸ'। ੩੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਾਲੀ ਨੈ ਹਮ ਕਹਯੋ 'ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਬਤਾਹੁ।
ਸਿੰਘਨ ਪਾਯੋ ਰਾਜ ਕਿਮ ਔ ਦੀਨੋ ਕਿਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ'। ੩੩।
- ਚੌਪਈ: ਤਿਸੈ ਬਾਤ ਮੈਂ ਐਸੇ ਕਹੀ। 'ਸਿੰਘਨ ਪਤਿਸਾਹੀ ਸਾਹਿ ਸੱਚੈ ਦਈ'
ਮਰੀ ਕਹਯੋ 'ਸਾਹ ਸੱਚੈ ਕੋਇ?' ਅਸਾਂ ਕਹਯੋ 'ਸਾਹ ਨਾਨਕ ਜੋਇ'। ੩੪।
ਮਰੀ ਕਹਯੋ 'ਭਯੋ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ। ਉਨ ਸਾਹੀ ਕੀ ਕਜਾ ਤਤਬੀਰ?'
ਹਮੈ ਕਹਯੋ 'ਵਹਿ ਸਾਹਿਨ ਸਾਹ। ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਸੱਚੈ ਪਤਿਸਾਹਿ। ੩੫।

- ਚੌਪਈ:** ਕਈ ਖਰਸ ਇਮ ਬੀਤਤ ਭਏ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਖੱਯੈ ਸੰਤਏ।
ਉਇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕੋ ਲੈ ਆਏ। ਲੁਦਿਹਾਣੈ ਸੋਊ ਆਣ ਬਹਾਏ। ੬।
- ਦੋਹਰਾ:** ਸਾਲ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਬਿਤੇ ਅਧਿਕ ਚੌਸਟੇ ਸੋਇ।
ਮੋੜਯੋ ਪਾਰ ਉਤਾਰ ਤਿਨ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਲ ਜੋਇ। ੭।
- ਸੋਰਠਾ:** ਲੀਨੀ ਈਨ ਠਹਿਰਾਇ ਸਤਦ੍ਰਵ ਪਾਰ ਨ ਹਮ ਲਖੈਂ।
ਮੁਲਖਯਨ ਦਿਲਾਸੈ ਲਾਇ ਮੁਲਕ ਮਫੂਜਾ ਲਿਖ ਦਯੋ। ੮।
- ਦੋਹਰਾ:** ਸੋਊ ਬਾਤ ਉਨ ਚਿਤ ਰਖੀ ਲੂਣੀ ਅਖਤ੍ਰ ਜ੍ਰਨੈਲ।
ਲੁਦਿਹਾਣੈ ਆਇ ਪੁੱਛੀ ਜਬ ਭਯੋ ਸਿੰਘਨ ਸਜੋਂ ਮੇਲ। ੯।
- ਚੌਪਈ:** ਤਬ ਜ੍ਰਨੈਲ ਸੋਚ ਚਿਤ ਆਈ। ਹੁਤੀ ਜੁ ਬਾਤ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਲਿਖਾਈ।
ਜ੍ਰਨੈਲ ਅਗੇ ਥੋ ਮਾਲੀ ਕਪਤਾਨ। ਜਿਹ ਜਾਨਤ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜਹਾਨ। ੧੦।
ਤਿਸਕੋ ਕਹਯੋ ਜ੍ਰਨੈਲ ਬੁਲਾਇ। ਬਹਾਇ ਪਾਸ ਉਸ ਖੂਬ ਸਮਝਾਇ।
'ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲਿਖਾਯੋ। ਜਿਮ ਕਰ ਖਾਲਸੇ ਰਾਜ ਆਦ ਪਾਯੋ। ੧੧।
ਜਿਮ ਕਹੀ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਤਿਮ ਹੈ ਸਾਤਿ। ਕੈ ਕੁਛ ਲਗਾਯੋ ਮੁਗਲਨ ਘਾਤ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਮੇਲ ਕੁਛ ਨਾਹਿ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਦ ਮੱਚ ਕਹਾਇ। ੧੨।
ਕਿਮ ਕਰ ਜੱਟਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸੂਬੇ ਮਾਰੇ। ਸ਼ਾਹਿ ਰੱਯਤ ਤੇ ਕਿਮ ਕਰ ਹਾਰੇ।
ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਮੁਗਲਨ ਪਾਹਿ। ਕਈ ਜਜ਼ੀਰੈ ਸਾਮੁੰਦ੍ਰ ਮਾਹਿ। ੧੩।
ਸਾਰੀ ਹਿੰਦ ਚੁਗੱਤਿਨਿ ਪਾਸ। ਕੋਨ ਗਜ਼ਬ ਕਰ ਏ ਭਏ ਨਾਸ।
ਰੱਯਤ ਛੇਲੀ ਹਾਕਮ ਸ਼ੇਰ। ਹਾਕਮ ਬਾਜ਼ ਔ ਰਯਤ ਬਟੇਰ। ੧੪।
- ਦੋਹਰਾ:** ਛੇਲੀਅਨ ਮਾਰੇ ਸ਼ੇਰ ਕਿਮ, ਕਿਮ ਬਟੇਰਨ ਮਾਰੇ ਬਾਜ਼?
ਹਾਕਮ ਮਾਰੇ ਰੱਯਤੈਂ ਯਹ ਕਰਮਾਤਹਿ ਕਾਜ। ੧੫।
ਹੈ ਇਨ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਸ਼ਕਤ ਬਲ ਕੈ ਕਿਸ ਡਾਢੇ ਪੰਥ।
ਲਿਖੇ ਹਕੀਕਤ ਇਨ ਸਭੇ ਤੋਂ ਯਹ ਪਈਏ ਅੰਤ'। ੧੬।
ਜਰਨੈਲ ਕੋ ਮਾਲੀ ਕਹੀ ਜਿਮ ਕਹੀ ਦਿਲੀ ਕੇ ਸ਼ਾਹਿ।
ਤੈਸੇ ਲਿਖਿ ਪਠਾਈਐ ਪਹਿ ਲੰਦਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ। ੧੭।
- ਚੌਪਈ:** ਜ੍ਰਨੈਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਥੋ ਬਡੇ ਗਿਆਨੀ। ਕਹਾ ਮਰੀ ਸੋਊ ਉਸੈ ਨ ਮਾਨੀ।
ਕਹਯੋ ਕੂੜ ਜੋ ਹੁਇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ਦੇਇ ਬਾਤ ਮੋਹਿ ਕੂੜਿ ਕਰਾਹਿ। ੧੮।
ਦੂਸਰ ਖਾਤ ਤਿਨ ਲਈ ਬਿਚਾਰ। ਹੁਤੇ ਬਿਰਧ ਔ ਬਡ ਖਬੁਦਾਰ।
ਸਿੰਘਨ ਔ ਪਤਸ਼ਾਹਨ ਮਾਹਿ। ਲਖਯੋ ਸ਼ਰੀਕੋ ਜਰਨੈਲ ਵਾਹਿ। ੧੯।
ਕਹੀ ਬਾਤ ਜਉ ਸ਼ਾਹਿ ਸਚ ਹੋਗ। ਭਰੈ ਸ਼ਾਹਿਦੀ ਸਭ ਉਸ ਲੋਗ।
ਜੋਊ ਸ਼ਾਹਿ ਹੈ ਝੂਠ ਉਚਾਰਾ। ਸਾਚ ਝੂਠ ਕਰ ਲੇਹੁ ਨਿਆਰਾ। ੨੦।

- ਫਿਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਲਹੌਰ ਮੱਲ ਬਹਜੇ: ਦਿੱਲੀ ਆਗਰੇ ਸਭ ਮੱਲ ਲਯੋ।
ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਦਯੋ ਨਿਕਾਰ। ਲਏ ਸਿੰਘਨਿ ਉਸ ਸੂਬੇ ਮਾਰ। ੨੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਉਸ ਪੁਤ੍ਰ ਤੰਮੂਰ ਕੋ ਲੰਘਾਯੋ ਮੁਰਦਨ ਕੈ ਰਾਹਿ।
ਗਯੋ ਤਲਾਕ ਨਿਕਾਰ ਕੈ ਹਮ ਉਲਾਦ ਆਵੈ ਇਤ ਨਾਹਿ। ੨੬।
- ਚੌਪਈ: ਫੇਰ ਪੋਤਰੇ ਉਸ ਕੇ ਆਏ। ਸੋਊ ਖਾਲਸੇ ਮਾਰ ਹਟਾਏ।
ਪੰਥ ਆਦਿ ਤੈ ਘੁਲਤੈ ਆਯੋ। ਦੁਸਟ ਪਾਤਸਾਹੈ ਰਯਤ ਸੁਨਾਯੋ। ੨੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਦੁਸਟ ਦੁਸਟਾਈ ਨਹਿ ਤਜੇ ਜਿਮ ਸਰਪ ਤਜੇ ਖਿਖ ਨਾਹਿ।
ਅਕਸਰ ਦੂਧ ਪਿਲਾਈਐ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਤੇ ਨ ਟਲਾਹਿ। ੨੮।
- ਚੌਪਈ: ਕੋਊ ਨ ਕਹੀ। ਉਨ ਸਾਚੀ ਬਾਤ। ਝੂਠ ਕਹਯੋ ਉਨ ਸਮਝ ਮੁ ਘਾਤ।
ਜਿਮ ਉਨ ਕਹਯੋ ਤਿਮ ਜੁਨੈਲ ਲਿਖ ਧਰਯੋ। ਸੱਚ ਝੂਠ ਤਬ ਨਾਹਿ ਬਿਚਰਯੋ। ੨੯।
ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਬੈਰ ਹੁਤੇ ਆਦ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੋ ਆਦੋ ਬਾਦ।
ਝੂਠ ਕਹਿਨ ਮੈਂ ਜੇ ਰਿਪੁ ਮਰੈ। ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂਅਨ ਤੇ ਕਬ ਟਰੈ। ੩੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਭੁਜਾ ਭਿਵਾਂਈਐ ਤੇਲ ਸਿਉਂ ਦੀਜੈ ਤਿਲੈ ਲਗਾਇ।
ਮਾਰੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕਸਮ ਕਰ ਇਨ ਗਯੋ ਰਸੂਲ ਬਤਾਇ। ੩੧।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੈ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਸੋ ਤਉ ਧਰੀ ਲਿਖਾਇ।
ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਮਨ ਲਾਇਕੈ ਆਗੈ ਕਹੂੰ ਬਧਾਇ। ੩੨।

ਅਬ ਦੁਤੀਯੋ ਸਾਖੀ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਯਤੇ

੨. [ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰਚਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ
ਸੱਚੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼]

- ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਪਾਤਿਸਾਹੈ ਇਮ ਕਹਯੋ ਇਨ ਦਯੋ ਰਾਜ ਕਿਨ ਨਾਹਿ।
ਰੱਯਤ ਆਕੀ ਹਮ ਭਈ ਅਏ ਨਾਦਰ ਅਹਿਮਦ ਸਾਹਿ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਤਿਉਂ ਹੀ ਲਿਖ ਲਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਰਾਜ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਦਯੋ।
ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਨੋ ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਹਿ। ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ ਕਿਨ ਕਰੀ ਪਾਤਿਸਾਹਿ। ੨।
ਦਿਲੀਸ਼ ਕਹਯੋ ਤਿਮ ਲਿਖਯੋ ਕਿਤਾਬ। ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਯੋ ਧਰੀ ਸ਼ਿਤਾਬ।
ਜੋ ਨਹਿ ਪਰਵਾਨੋ ਸਿੰਘਨ ਪਾਹਿ। ਐ ਨਹਿ ਬਖਸ਼ਯੋ ਕਿਨ ਪਤਿਸਾਹਿ। ੩।
ਰੱਯਤ ਆਕੀ ਕਬ ਰਹਨੈ ਪਾਇ। ਲਈਅਗੁ ਇਨ ਤੈ ਮੁਲਕ ਛਿਨਾਇ।
ਜਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਇਮ ਲਿਖ ਧਰਯੋ। ਦੁਸਟ ਮੁਗਲ ਤਬ ਖੁਸ਼ੀਅਨ ਭਰਯੋ। ੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕ ਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਿਮ ਕਰੈ ਕਿਮ ਕਹੈਂ ਨ ਖੋਟੀ ਬਾਤ।
ਤੁਰਕਨ ਐ ਹਿੰਦੂਅਨ ਹੁਤੇ ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੋ ਘਾਤ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰਜੋ ਕੌਨ ਗਨੀਮ ਇਨ? ਕੌਨ ਸਵਾਰਜੋ ਕਾਮ?
ਦੀਨੋ ਪਟੋ ਲਿਖਾਇ ਜਿਨ ਕਹੋ ਸ਼ਾਹਿ ਉਸ ਨਾਮ'।੧੧।

ਦਿੱਲੀ ਕਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਵਾਚ-

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਉੱਤਰ ਕਹਜੋ। 'ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਹਿ ਕਿਨ ਇਨ ਕੋ ਲਿਖਦਜੋ।
ਨਹੀਂ ਕਾਮ ਕੋਉ ਇਨੈ ਸਵਾਰਜੋ। ਨਹਿੰ ਗਨੀਮ ਕੋਉ ਇਨ ਨੈ ਮਾਰਜੋ।੧੨।
ਨਿਜਮਲ ਮੁਗਲ ਨੈ ਨਾਦਰ ਬੁਲਾਯੋ। ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਉਨ ਨਾਸ ਕਰਾਯੋ।
ਰੁਹੇਲੇ ਨਜੀਬੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਸਦਵਾਯੋ। ਭਾਉ ਮੂਹਟੋ ਉਨੈ ਗਲਵਾਯੋ।੧੩।
ਆਪ ਥੱਕ ਕੈ ਵਹੁ ਮੁੜ ਗਯੋ। ਮੁਲਕ ਆਕੀ ਇਮ ਉਸ ਤੇ ਰਹਜੋ'।
ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਸ਼ਟਿ ਇਮ ਕਪਟ ਉਚਾਰਾ। ਸਿੰਘਨ ਉਪਰ ਤੋੜਾ ਝਾੜਾ।੧੪।
ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਉਨ ਰੱਯਤ ਬਤਾਯੋ। ਨਹਿੰ ਓਨ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਜਤਾਯੋ।
ਨਹਿੰ ਉਨ ਗੁਰੂਅਨ ਭੇਦ ਕਛੁ ਕਹਾ। ਗੁਰੂਅਨ ਸ਼ਾਹਨ ਜਿਮ ਝਗੜੋ ਰਹਾ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਮ ਭਯੋ ਆਗੇ ਵਧਜੋ ਪ੍ਰਤਾਪ।
ਜਿਮ ਬਾਬਰ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਕਹਜੋ ਨ ਮਨ ਰਖ ਪਾਪ।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਫਿਰ ਮੁਗਲਨ ਹਿੰਦੁ ਸਤਾਏ! ਜਿਮ ਉਨ ਸਿਖ ਔ ਗੁਰੂ ਅਕਾਏ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਗੁਰੂਅਨ ਸਿਰਰ ਸੁ ਕੀਯੋ। ਸੀਸ ਦੀਯੋ ਔ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਯੋ।੧੭।
ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਬੈਰ ਸ਼ਾਹਨ ਗੁਰ ਭਯੋ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਹੁਇ ਪੰਥ ਰਚਯੋ।
ਪੰਥ ਮਦਤ ਕੋ ਚੰਡਿ ਜਗਾਈ। ਚੰਡਿ ਭੇਟ ਦਏ^੧ ਬੇਟ ਲਗਾਈ।੧੮।
ਦੇਹ ਆਪਨ ਵੀ ਚੰਡੀ ਚੜ੍ਹਵਾਈ। ਵਹੁ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਭਈ ਬੁਰਾਈ।
ਪੰਥ ਖਾਤਰ ਗੁਰ ਇਤੀ ਕਮਾਈ। ਸੋਊ ਦੁਸ਼ਟ ਨੈ ਨਾਹਿੰ ਸੁਨਾਈ।੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਅਪਾਪੀਏ^੨ ਅਪਰਾਧ ਬਿਨ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਗੁਰ ਬਾਲ।
ਬੇਦੇਸੇ ਫੜ ਗਲ ਕਟੇ ਕਹਜੋ ਨ ਉਨੈਂ ਹਵਾਲ।੨੦।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿ ਗੁਰ ਲਯੋ ਰਿਝਾਈ। ਪਤਸਾਹਿ ਕੀ ਯੋ ਸਭ ਕਲਾ ਦਿਖਾਈ।
ਭੇਜ ਬੰਦੇ ਕੋ ਫਿਰ ਖੁਹਿ ਲਈ। ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਪੈ ਸੋਊ ਅਈ।੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੀ ਨ ਗੱਲ ਵਹੁ ਗੁਰਨ ਕੀ ਔ ਕਹੀ ਨ ਗਲ ਵਹ ਪੰਥ।
ਘੁਲਤੇ ਬੀਤੇ ਬਰਸ ਬਹੁ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਔ ਗੁਰ ਸੰਤ।੨੨।

ਸੋਰਠਾ: ਬੰਦ ਬੰਦ ਸਿਖਨ ਕਟਾਇ ਖੋਪ੍ਰੀ ਸਿਰੋਂ ਉਤਾਰਿਕੈ।
ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਸੂਲੀ ਗਡਾਇ ਹਾਰ ਗਏ ਜਿਮ ਮੁਗਲ ਬਲੁ।੨੩।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਨਾਦਰ ਗੱਲ ਸਭ ਨ ਕਹੀ। ਦਿੱਲੀ ਲੁੱਟੀ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਕਤਲ ਕਰਹੀ।
ਉਸ ਕਉ ਭੀ ਸਿੰਘ ਲੁਟਤੇ ਰਹੇ। ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਰਾਹਿ ਲੁੱਟ ਖਹੇ।੨੪।

੧. ਭਾਵ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੨. ਪਾਪ ਰਹਿਤ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੈ॥

ਅਥ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ

ਪ੍ਰਥਮੇ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਕੀ ਆਦਿ ਉਤਪਤੀ ਕੀ ਸਾਖੀ

੧. (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਣਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਨੇ ਬੁਠ ਲਿਖਾਉਣਾ)

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਰਨ ਬੰਦ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਯਜਾਇ।
ਲਿਖੋ ਉਤਪਤੀ ਖਾਲਸੇ, ਮੇ ਨਿਜ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਮੈਂ ਲਿਖੋਂ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸਾਖੀ। ਜਿਹ ਬਿਧ ਬਡਨ ਅਸਾਡਨ ਆਖੀ।
ਔਰ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਭੀ ਸੁਨੀ। ਹੁਤੇ ਜੁ ਬਿਰਧ ਸਿੱਖ ਬਹੁਗੁਨੀ।੨।
ਸੋ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਯਥਾ ਮਤ ਮਾਹੀ। ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ ਭਾਉ ਭੈ ਦਾਹੀ।
ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਕਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਸੰਗ। ਰਖੋ ਉਥਾਨਕਾ ਸੋਊ ਪ੍ਰਸੰਗ।੩।
ਹੁਤੇ ਢਬਾਈ ਫ੍ਰਾਂਸੀਸ ਫਿਰੰਗੀ। ਮੁਹੱਟਨ ਨੌਕਰ ਰਖਯੋ ਸੁ ਜੰਗੀ।
ਇਕ ਕੰਪੂ ਤਿਸ ਸੁਪੁਰਦ ਕਰ ਦਯੋ। ਬਹੁਤ ਬਰਸ ਸੋ ਚਾਕਰ ਰਹਯੋ।੪।
ਭਯੋ ਬੂਢੇ ਤੋਂ ਤੱਕਯੋ ਵਤਨ। ਤੁਰਯੋ ਬੇਚ ਸਭ ਆਪਨ ਜਤਨ।
ਪੀਰੂ ਭੈਣ ਜਾਯੋ ਉਸ ਆਹਿ। ਬਾਕੀ ਸੌਪ ਰਾਯੋ ਉਸ ਯਾਹਿ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਪੀਰੂ ਇਕ ਕੰਪੂਓਂ ਔਰ ਕੀਏ ਤਿਨ ਚਾਰ।
ਦਿੱਲੀ ਅੱਤੇ ਆਗਰੋ ਗੰਗ ਬੀਚ ਬਹਯੋ ਮਾਰ।੬।

ਚੌਪਈ: ਮੁਹੱਟਨ ਕੋ ਤਬ ਸੰਸੋ ਪਯੋ। ਚਾਹੈਂ ਮੁਲਕ ਉਸੇ ਤੇ ਲਯੋ।
ਪੀਰੂ ਮਨਸੂਬੋ ਠਹਿਰਯੋ। ਬੇਚ ਦੇਸ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਦੈ ਗਯੋ।੭।
ਸੈਯ ਅਠਾਰਾਂ ਸੱਠੈ ਸਾਲ। ਗਯੋ ਮੁਹੱਟਨ ਕੋ ਵਹੁ ਗਾਲ।
ਲਯੋ ਮੁਲਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਰੋਕ। ਮੁਹੱਟਨ ਕੋ ਘਰ ਪਰ ਰਾਯੋ ਸੋਕ।੮।
ਦਿੱਲੀ ਆਇ ਵੜਯੋ ਕਰਨੈਲ। ਲੋਣੀ ਅਖਤਰ ਜੋ ਜਰਨੈਲ।
ਸਿੰਘਨ ਘੋਰ ਲਈ ਚੜ੍ਹੁ ਦਿੱਲੀ। ਗੱਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਕਰ ਦਈ ਢਿੱਲੀ।੯।
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜੁਨੈਲ ਮਨ ਗੁੱਸਾ ਆਯਾ। ਨਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਜੋਰ ਬਸਾਯਾ।
ਤਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨ ਪੁਛਯੋ ਪਤਿਸਾਹਿ। 'ਸਿੰਘਨ ਮੁਲਕ ਦੀਓ ਕਿਨ ਆਹਿ?'।੧੦।

੧੯੨. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪਟਲੇਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਯੁੱਧ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੱਕ੍ਰਤਾ।	੩੪੯
੧੯੩. ਲੁਹਾਰੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਪਾਸੋਂ ਦਿਜ-ਸੁਤਾ ਛੁਡਾਈ। ਸ: ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇਹਰੇ ਬਣਵਾਏ।	੩੫੭
੧੯੪. ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸ: ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦਿਖਾਇਆ।	੩੬੩
੧੯੫. ਭਰਤਪੁਰੀਏ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਟਕਾ ਲੈਕੇ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ।	੩੬੬
੧੯੬. ਰਾਜਕਿਆਂ ਤੇ ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੀ ਆਦਿ ਕਥਾ। ਰਾਜਾ ਚਤੁਰ ਮਾਲ।	੩੬੮
੧੯੭. ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਪਟਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਿਲਿਆ।	੩੭੧
੧੯੮. ਫੂਲ ਤੇ ਕਾਲੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਵਰ।	੩੭੨
੧੯੯. ਫੂਲਕਿਆਂ ਮੁਲਕ ਮੱਲਣਾਂ।	੩੭੪
੨੦੦. ਮਲੇਰੀਏ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੱਖਿਆ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ।	੩੭੫
੨੦੧. ਪੰਥ ਨੇ ਬੁੰਗੇ ਬਨਾਉਣੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤੀ।	੩੭੮

੧੫੯. ਗਾਜ਼ੀਉੱਦੀਨ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਗੰਗ ਕਵੀ।	੨੭੯
੧੬੦. ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਰਲਕੇ ਮੁਹੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਹਿਤ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।	੨੮੦
੧੬੧. ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਗਿਲਜਿਆਂ ਦੀ ਖਿਚਾ ਖਿੱਚੀ।	੨੮੦
੧੬੨. ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਨੂੰ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ।	੨੮੧
੧੬੩. ਬੀਕਾਨੇਰੀਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।	੨੮੧
੧੬੪. ਸਾਖੀ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ।	੨੮੨
੧੬੫. ਸਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ, ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ।	੨੮੨
੧੬੬. ਦਾਦੂ ਰਾਮ ਸਾਧ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ। ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਦੀ ਮੌਤ।	੨੮੩
੧੬੭. ਮਥਰਾ ਲੁੱਟੀ ਤੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮਾਰਿਆ।	੨੮੫
੧੬੮. ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ, ਕੁਪਰਹੀੜੇ ਵਾਲਾ।	੨੮੬
੧੬੯. ਵੈਰਾੜਾਂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਅਣਬਣ।	੨੯੯
੧੭੦. ਵੈਰਾੜਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮੇਲ।	੩੦੨
੧੭੧. ਕਪੂਰੇ ਦਾ ਫਾਹੇ ਲਗਣਾ।	੩੦੩
੧੭੨. ਮੁਰੰਡੇ ਰੰਘੜਾਂ ਦੀ ਸੋਧ।	੩੦੪
੧੭੩. ਲੱਛਮੀ ਨਰੈਣ ਨੱਠਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹਿਤ ਕਿਹਾ।	੩੦੮
੧੭੪. ਕਸੂਰ ਮਾਰਕੇ ਬਾਹਮਣ ਨੂੰ ਬਾਹਮਣੀ ਦਿਵਾਈ।	੩੦੯
੧੭੫. ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਗਿਰਾਉ।	੩੧੪
੧੭੬. ਕਸੂਰ ਵਿਚ ਦਿਲੇਰਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬੰਸ ਨਾਸ਼।	੩੧੪
੧੭੭. ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਦੁਆਬਾ ਮੱਲਣਾ।	੩੧੯
੧੭੮. ਵਜ਼ਕਤੀ ਗਤ ਮੁਲਖ ਮੱਲਣਾ।	੩੨੦
੧੭੯. ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾਂ, ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਛੱਡੇ।	੩੨੧
੧੮੦. ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਤਰਨਾ ਦਲ। ਕੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਪਰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹੱਲਾ।	੩੨੨
੧੮੧. ਸਰਬੁਲੰਦ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਛਡਿਆ ਤੇ ਸਫਰ ਖਰਚ ਦੇਕੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਟੇਰ ਦਿੱਤਾ।	੩੨੩
੧੮੨. ਜੈਨ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ।	੩੨੫
੧੮੩. ਸਰਹੰਦ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਉਜਾੜੀ।	੩੨੭
੧੮੪. ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਦੇਹੁਰੇ ਬਣਵਾਏ।	੩੨੭
੧੮੫. ਸਰਹੰਦ ਉਜਾੜੀ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੱਲਿਆ।	੩੨੯
੧੮੬. ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਦੀ ਵੰਡ।	੩੩੦
੧੮੭. ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਗਿਲਜਿਆਂ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ।	੩੩੨
੧੮੮. ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਜੀ ਦੀ।	੩੩੩
੧੮੯. ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ ਭਰਤਪੁਰੀਏ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਦਦ।	੩੪੧
੧੯੦. ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਆਖਰੀ ਹਮਲਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਛਾਪੇ ਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਰਨਾ।	੩੪੪
੧੯੧. ਸਿੰਘਾਂ ਪਰ ਹੋਏ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਮਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ।	੩੪੮

੧੨੬. ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪੱਤਾ ਪੱਤਾ ਵੈਰੀ।	੧੮੩
੧੨੭. ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣਾ।	੧੮੫
੧੨੮. ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ।	੧੯੨
੧੨੯. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਦਿ ਕਥਾ।	੧੯੫
੧੩੦. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਗਿਲਜੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ।	੧੯੮
੧੩੧. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਮੇ ਛੀਨੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।	੨੦੨
੧੩੨. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ।	੨੦੩
੧੩੩. ਮਤਾਬ ਦੇ ਕੋਟ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਪਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ।	੨੦੪
੧੩੪. ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ।	੨੦੬
੧੩੫. ਖੱਡ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਸਿੰਘ ਤੱਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਖੱਡ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣੀ।	੨੦੬
੧੩੬. ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੇ ਕਸ਼ਟ।	੨੦੮
੧੩੭. ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ।	੨੧੩
੧੩੮. ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ।	੨੧੬
੧੩੯. ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਿੱਤੀ।	੨੨੦
੧੪੦. ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਦ ਹੋਏ।	੨੨੮
੧੪੧. ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ।	੨੨੮
੧੪੨. ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ।	੨੩੦
੧੪੩. ਨਵਾਬ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਬੰਦ ਹੋਣਾ।	੨੩੩
੧੪੪. ਨਵਾਬ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀਬਰ ਦਾ ਸਿੱਕਾ।	੨੩੯
੧੪੫. ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤੇ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ।	੨੪੦
੧੪੬. ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਭਾਜੜਾਂ ਤੇ ਜਸਪਤ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਹੱਲਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ।	੨੪੧
੧੪੭. ਛੋਟੇ ਘੱਲੂਘਾਰਾ।	੨੪੫
੧੪੮. ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ।	੨੫੫
੧੪੯. ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ।	੨੫੭
੧੫੦. ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਮਲਾ, ਲੱਖੁ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ।	੨੫੭
੧੫੧. ਰਾਮ ਰੋਣੀ ਦਾ ਬਣਨਾ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਅਦੀਨਾਬੇਗ ਦਾ ਹਮਲਾ।	੨੫੯
੧੫੨. ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕੁਮਕ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਮਾਰਿਆ।	੨੬੪
੧੫੩. ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਡੇਰੇ।	੨੬੫
੧੫੪. ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਫੁੱਟ। ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ।	੨੬੫
੧੫੫. ਮਹਾਂਰਾਜਾ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ।	੨੬੯
੧੫੬. ਆਦੀਨਾ ਬੇਗ ਤੇ ਸੋਢੀ ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ। ਜਲੰਧਰ ਕਤਲ।	੨੬੯
੧੫੭. ਸਰਹੰਦ ਲੁੱਟਣੀ ਤੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁੱਠ ਭੇੜ।	੨੭੫
੧੫੮. ਸਦੀਕ ਬੇਗ ਸਰਹੰਦੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸੁਲਹ।	੨੭੭

੯੪. ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋਲ!	੧੩੧
੯੫. ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਬੇ ਬਨੋਦ ਸਿੰਘ ਔ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ	੧੩੨
੯੬. ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਦਵਾਣਾ ਤੇ ਮਹਿਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰ ਦੇਣਾ।	੧੩੨
੯੭. ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਸਦਾਯਾ, ਉਸ ਦਾ ਐਸ਼ਰਜ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੇਲ।	੧੩੪
੯੮. ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਸਾਧੂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ।	੧੩੫
੯੯. ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਪੱਕੇ ਬਣੇ।	੧੩੬
੧੦੦. ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ, ਪੰਜ ਸੀਸ ਮੰਗੇ ਤੇ ਪਯਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਦ।	੧੩੭
੧੦੧. ਰੀਗੂ ਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੇ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਦਾ ਅਜੋੜ, ਇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸਤਮਾਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ਿਆ।	੧੩੯
੧੦੨. ਰੀਗੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਈ।	੧੪੨
੧੦੩. ਸਾਖੀ ਹਿੰਦਾਲ ਦੀ।	੧੪੩
੧੦੪. ਹਿੰਦਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਦੇ ਬੇਮੁਖ ਵਡਕੇ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਤੇ ਹੋਰ ਬਿਮੁਖਤਾ।	੧੪੪
੧੦੫. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਈਏ ਪਰ ਪੱਟੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੱਲਾ.....	੧੪੭
੧੦੬. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਤਿਆਗੀ।	੧੫੦
੧੦੭. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਰ ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ।	੧੫੧
੧੦੮. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ।	੧੫੨
੧੦੯. ਕੈਰੋਂ ਨੰਗਲੀ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕਤਲ।	੧੫੬
੧੧੦. ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿਰਾਜ ਦੇਕੇ ਨਾਲ ਰਲਾਯਾ।	੧੫੮
੧੧੧. ਬੰਦੇ ਦੀ ਕੈਦ ਪਿਛੋਂ ਤੁਰਕ ਮੇਲ ਤੋੜਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ।	੧੫੯
੧੧੨. ਮੁਲਖਈਏ ਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਠ ਭੇੜ।	੧੬੦
੧੧੩. ਭਗਵੰਤੇ ਖੱਤਰੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਹੱਲਾ।	੧੬੨
੧੧੪. ਮਾਰਨ ਆਇਆਂ ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ।	੧੬੩
੧੧੫. ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ।	੧੬੫
੧੧੬. ਸ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਵਾਬੀ।	੧੬੭
੧੧੭. ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਪੰਜ ਜਥੇ ਬਨਾਉਣੇ।	੧੬੯
੧੧੮. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਥਯਾ।	੧੭੧
੧੧੯. ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਬੈਠਾ।	੧੭੩
੧੨੦. ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਲੰਗਰ। ਫੂਲਵੰਮੀ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਮੱਲਿਆ।	੧੭੩
੧੨੧. ਸਰਹੰਦ ਮਾਰੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚੋਂ ਮਲਬਾ ਕੱਢਿਆ।	੧੭੪
੧੨੨. ਸ਼ਹੀਦੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ।	੧੭੫
੧੨੩. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਭੱਟ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ।	੧੭੯
੧੨੪. ਨਾਦਰ ਦਾ ਹੱਲਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੁੱਟ।	੧੮੦
੧੨੫. ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ।	੧੮੨

੬੦.	ਬੰਦੇ ਦਾ ਝੰਡਾ ਪਹਾੜੀਏ ਕੱਟ ਯਾ ਪੁੱਟ ਨਾ ਸਕੇ।	੮੦
੬੧.	ਮੰਡੀ ਪਤੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ।	੮੧
੬੨.	ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਦਾ ਆਕੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੁੜਾਇਆ।	੮੨
੬੩.	ਮੰਡੀ ਪਤੀ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਮਿਲਿਆ।	੮੪
੬੪.	ਬੰਦੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।	੮੫
੬੫.	ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੁੱਲੂਓਂ ਪਿੰਜਰੇ ਸਮੇਤ ਉਡਣਾ।	੮੬
੬੬.	ਚੰਬਾ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਨਦੀ ਪਰ ਤੁਰਨਾ।	੮੮
੬੭.	ਚੰਬੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਏ ਤੇ ਡਿਹਰਾ ਰਚਿਆ।	੮੯
੬੮.	ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਫਰਯਾਦ ਕੀਤੀ।	੮੯
੬੯.	ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਾਹ ਮੰਗਿਆ। ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਦਾ ਯੁੱਧ।	੯੧
੭੦.	ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗੜਬੜ।	੯੩
੭੧.	ਫ਼ਰੁਖਸੀਅਰ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ।	੯੪
੭੨.	ਚੁਗਲਾਂ ਦੀ ਚੁਗਲੀ।	੯੪
੭੩.	ਫੌਜਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਧਾਵਾ। ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਲੀ ਦੀਨ ਮਾਰਿਆ।	੯੫
੭੪.	ਬੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ੀਮਸ ਖਾਂ ਤੇ ਵਜ਼ੀਦ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।	੯੬
੭੫.	ਬੰਦੇ ਵਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਬੰਦੇ ਵਲੋਂ ਉਸਦਾ ਉਤਰ।	੯੮
੭੬.	ਬੰਦੇ ਦਾ ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪਾਟਣਾ।	੯੯
੭੭.	ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ।	੧੦੨
੭੮.	ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼।	੧੦੫
੭੯.	ਤੁਰਕਾਂ ਵਿਸਾਹ ਕੇ ਘੇਰਾਂ ਪਾਇਆ।	੧੦੬
੮੦.	ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ।	੧੦੮
੮੧.	ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਤਰ।	੧੦੯
੮੨.	ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਫੌਜ ਪਰ ਹੱਲਾ।	੧੧੦
੮੩.	ਗੜ੍ਹੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਘਮਸਾਣ।	੧੧੨
੮੪.	ਇਸੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਹੋਰ ਹਾਲ।	੧੧੩
੮੫.	ਦੇਵੀ ਰਜਾਉਣੀ।	੧੧੬
੮੬.	ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਘਿਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਖ ਦਸ਼ਾ।	੧੧੭
੮੭.	ਬੰਦਾ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ।	੧੧੯
੮੮.	ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੌਤ।	੧੨੧
੮੯.	ਬੰਦੇ ਦੇ ਲੋਪ ਹੋਣ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਸੰਗ।	੧੨੨
੯੦.	ਫ਼ਰੁਖਸੀਅਰ ਦੀ ਮੌਤ।	੧੨੫
੯੧.	ਬੰਦੇ ਪਿਛੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹਾਲ।	੧੨੬
੯੨.	ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਨਾਚਾਕੀ।	੧੨੬
੯੩.	ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤਰੀ।	੧੨੯

੨੮.	ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦	੪੩
੨੯.	ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਬਾਯਾ, ਦੀਨਿਓਂ ਟੁਰੇ।	੪੩
੩੦.	ਕਪੂਰਾ ਫਾਹੇ, ਬੈਰਾੜਾਂ ਦਾ ਕੋਰਾਪਨ, ਮਝੈਲਾਂ ਨੂੰ ਵਰ।	੪੪
੩੧.	ਮੁਕਤਸਰ ਯੁੱਧ, ਟੁੱਟੀ ਗੰਢੀ, ਬੈਰਾੜਾਂ ਦੀ ਕਾਇਰਤਾ।	੪੫
੩੨.	ਤਲਵੰਡੀ ਡੱਲਾ, ਬਠਿੰਡੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ।	੪੮
੩੩.	ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਵਰ।	੫੦
੩੪.	ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਟੁਰਨਾ ਤੇ ਡੱਲੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਮੁੜਨਾ।	੫੦
੩੫.	ਦਾਦੂ ਦੂਰੇ ਜੈਤ ਰਾਮ ਨਾਲ ਮੇਲ।	੫੧
੩੬.	ਬੰਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਾਲ ਸੁਣਿਆ।	੫੨
੩੭.	ਬੰਦਾ ਮਿਲਾਪ।	੫੫
੩੮.	ਬੰਦੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਤੋਰਨਾ।	੫੬
੩੯.	ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਰੀਕਾ।	੫੮
੪੦.	ਬੰਦੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ।	੫੯
੪੧.	ਕੈਥਲ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਨਾਲ ਜੁੱਧ।	੬੦
੪੨.	ਸਿਹਰ ਬੰਡੇ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ। ਮਝੈਲਾਂ ਦਾ ਰੋਪੜ ਕੋਲ ਰੁਕਣਾ।	੬੨
੪੩.	ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ।	੬੩
੪੪.	ਸਮਾਣਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ।	੬੪
੪੫.	ਸਢੇਰਾ ਸੋਧਿਆ।	੬੫
੪੬.	ਖਨੂੜ ਵਲ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਹਿਤ ਭਰਤੀ ਹੋਏ।	੬੬
੪੭.	ਮਲੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ, ਹਾਹ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਬਚਿਆ।	੬੭
੪੮.	ਮਝੈਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਛੱਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ।	੬੮
੪੯.	ਚਪੜ ਚਿੜੀ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ।	੬੯
੫੦.	ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਪਰ ਲੁੱਟੀ ਨਾ।	੭੧
੫੧.	ਘੁੜਾਣੀ ਰਾਮ ਰਈਏ ਸੋਧੇ:	੭੨
੫੨.	ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਸੋਧਿਆ।	੭੩
੫੩.	ਦੁਆਬਾ ਜਿੱਤਿਆ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕਰਤੱਵਜ਼।	੭੪
੫੪.	ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਰੇ ਤੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਹੋਰ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ।	੭੫
੫੫.	ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਨੇ ਦੰਦ ਦਿਤੇ।	੭੬
੫੬.	ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਪਾਣੀਪਤ।	੭੬
੫੭.	ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਦੀ ਬੰਦੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ।	੭੭
੫੮.	ਬੰਦੇ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਈ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਪਰਖੇ।	੭੯
੫੯.	ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੈਰ ਪਹਾੜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾ ਚੁਕ ਸਕੇ।	੮੦

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਤਤਕਰਾ

ਅੰਕ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਪੰਨਾ
੧.	ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਨੇ ਝੂਠ ਲਿਖਾਉਣਾ।	੧
੨.	ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰਚਨ ਦਾ ਕਾਰਨ।	੩
੩.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ, ਬਾਲ ਚੋਜ ਤੇ ਵਿਆਹ।	੬
੪.	ਮੇਦੀਖਾਨਾ ਤੇ ਵੇਈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼।	੮
੫.	ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ, ਸਿੱਧ ਗੋਸਟ।	੧੦
੬.	ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਫਿਕਰ।	੧੧
੭.	ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ।	੧੧
੮.	ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ।	੧੨
੯.	ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ।	੧੩
੧੦.	ਉੱਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ।	੧੫
੧੧.	ਦਿੱਲੀ ਕੈਦੋਂ ਸੰਤ ਸਾਧ ਛੁਡਾਏ, ਹਾਥੀ ਜਿਵਾਇਆ।	੧੫
੧੨.	ਕਾਰੂੰ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਉਧਾਰ।	੧੬
੧੩.	ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੱਕ।	੧੭
੧੪.	ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਕਾ।	੧੭
੧੫.	ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅੰਸ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੱਖੀ?	੨੨
੧੬.	ਖਾਲਸਾ ਕਿਉਂ ਸਾਜਿਆ?	੨੨
੧੭.	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ।	੨੫
੧੮.	ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵਾਧਾਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਰ।	੨੬
੧੯.	ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ।	੨੮
੨੦.	ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਵੈਰ, ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ।	੨੯
੨੧.	ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁੰਡ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ?	੩੦
੨੨.	ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਵਡਾ ਜੰਗ, ਚਮਕੌਰ ਪੁੱਜਣਾ।	੩੧
੨੩.	ਵਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ। ਚਮਕੌਰ ਜੁੱਧ।	੩੫
੨੪.	ਚਮਕੌਰ ਛੁਡਣਾ, ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਗਾਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ, ਮਾਹੀ।	੩੭
੨੫.	ਮਾਛੀਵਾੜੇ, ਗੁਲਾਬਾ, ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ, ਕਰਦ ਭੇਟ।	੩੯
੨੬.	ਲਖਮੀਰ ਪਾਸ ਡੇਰਾ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ।	੪੦
੨੭.	ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਪੁੱਜੀ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ।	੪੨

ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ

ਹੁਣ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਇਹ ਐਡੀਸ਼ਨ ਮਾਮੂਲੀ ਸੁਧਾਈਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੀ ਹੂਬਹੂ ਉਤਾਰਾ ਹੈ।

ਸਤੰਬਰ ੧੯੫੨ ਈ:

ਭਾਦੋਂ ੨੦੦੯ ਬਿ:

ਸੰਪਾਦਕ

-੦-

ਚੌਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ

ਇਹ ਚੌਥੀ ਛਾਪ ਤੀਜੀ ਛਾਪ ਦਾ ਹੀ ਉਤਾਰਾ ਹੈ:

ਦਸੰਬਰ ੧੯੬੨

-੦-

ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਅਠਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ

ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਚੌਥੀ ਛਾਪ ਦਾ ਹੀ ਉਤਾਰਾ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਦਿੱਖ 'ਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਠਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰਾਇਜ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗੀ।

ਫਰਵਰੀ ੨੦੦੮

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ

ਦੁਜੀ ਵੇਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪਹਿਲੇ ੧੯੧੪ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਐਡਿਟ ਕਰਕੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਇਹ ਛਾਪਿਆ ਸੀ ਉਹ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਯਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਾ ਅਕਸਮਾਤ ਲੱਝ ਗਿਆ। ਗਲਤ ਪਾਠ ਉਸ ਨਾਲ ਸੋਧੇ ਗਏ ਹਨ, ਸੰਦਿਗਧ ਥਾਈਂ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਪ੍ਰਯਾਜ ਬੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਪਾਠ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵਾਧੂ ਲੱਝੇ ਹਨ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਹਿਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਚੌਪਈਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਹੁਣ ਦੇ ਲੱਝੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋ ਦੇ ਪਾਠ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ, ਪਾ ਕੇ ਚਾਰੇ ਚਰਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਬੀ ਦੇਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਥਾਈਂ ਹਰ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਥ 'ਸ੍ਰੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ' ਯਾ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਨਾਲ '੧੯' ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਬੀ ਸੀ। ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੇ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਗੇ ਸਾਖੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬੀ ਹੈ। ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਇਕੋ ਤ੍ਰੀਕਾ ਨਾ ਵਰਤੀਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗਲ ਇਥੇ ਹੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਹੋਰ ਨੁਸਖੇ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਮਿਲ ਸਕੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੁਧਾਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੁਖੈਨਤਾ ਲਈ ਹਰ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਰ ਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਲਟੇ ਕਾਮੇ ' ' ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸੁਖੈਨਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਬ੍ਰੀਕ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਵੱਖ ਅਸਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਦੇ ਸਕੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦਾ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਤਤਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੂਨ ੧੯੩੯ ਈ:

ਸੰਪਾਦਕ

ਹਾੜ ੧੯੯੬ ਬਿ:

ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੂਤ ਸੁੱਚੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਅਸਾਂ ਇਹ ਛਾਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਸ ਕਾਹਲੀ ਕਰਕੇ ਅਰ ਟਾਵੇਂ ਥਾਈਂ ਆਖਜੇਪਕ ਦੇ ਆਭਾਸ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਸਹੀ। ਪਰ ਅਸਾਂ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਧਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਅਰ ਸੋਧਕਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਲਾਤਾ ਦੇ ਯਾਚਕ ਹਾਂ।

ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਗੁਣੀ ਜਨ ਇਸ ਸਿੱਧੇ ਪੱਧਰੇ ਪਰ ਕੀਮਤੀ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ ਅਰ ਆਪਣੇ ਵੀਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਨਗੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਾਰਚ ੧੯੧੪

ਦਾਸ-ਮੈਨੇਜਰ

ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵਿਥਿਆ

(ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ)

ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜੋ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟੀਏ ਦੇ ਪੋੜ੍ਹੇ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਮਿਸਲ ਕਰੋੜੀਆਂ ਦੇ ਦੋਹੜੇ ਸੇ। ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਪੰਥ ਦੇ ਮਾਜਰੇ ਸੱਜਰੇ ਸੱਜਰੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਫਿਰਦੇ ਸੇ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਅਰ ਪੰਥ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਸਿੱਧੇ ਅਰ ਸੱਚੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲੱਭੇ। ਪੰਥਕ ਤਅੱਲਕ ਨੇੜੇ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਹਾਲਾਤ ਮਲੂਮ ਕਰਨੇ ਭੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਇਹ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ 'ਮਰੇ' ਸਾਹਿਬ (Mr. Muray) ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ। ਓਦੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਰਹੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਸੇ 'ਮਰੇ' ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲਈ। ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਉਮਨੂੰ ਜਾਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਸੋਈ ਆਕੇ ਲਿਖ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਅਸਲੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਣੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਸਫਿਆਂ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਤੇ ਫੇਰ ਸਵਿਸਥਾਰ, ਪੰਥ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਲਿਖਤ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਕੋਈ ਗੋਣਤੀ ਦੀ ਥਾਵੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੁਕੀ ਹੀ ਪਈ ਰਹੀ। ਜਿਤਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਇਤਿਹਾਸ, ਤਵਾਰੀਖਾਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ, ਓਹ ਯਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਯਾ ਬਹੁਤੇ ਇਸੇ ਲੁਕੇ ਪਏ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਭੰਡਾਰ ਭਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥਕ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ ਗੁਰ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀ ਕਾਵਜ ਦੀ ਕੂਤ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਧੇ ਪੱਧਰੇ ਤੇ ਅਕਸਰ ਪਿੰਗਲ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਤੋਲ ਮਾਪ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕੂਤ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਲਗਪਗ ਜਿੰਨੇ ਸੰਮਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਅਰ ਦਰੁਸਤ ਹਨ, ਹਾਲਾਤ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਵਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਨਿਰਾ ਕਾਵਜ ਵਾਲਾ ਮੁਬਾਲਗੇ ਦਾ ਰੰਗ ਇਤਨਾ ਘੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਛਪਾਈ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਮਾਰਚ	੧੯੧੪
ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਜੂਨ	੧੯੩੯
ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਸਤੰਬਰ	੧੯੫੨
ਚੌਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਦਸੰਬਰ	੧੯੬੨
ਪੰਜਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਅਕਤੂਬਰ	੧੯੮੨
ਛੇਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਮਈ	੧੯੯੩
ਸਤਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਜੁਲਾਈ	੧੯੯੮
ਅਠਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ	ਫਰਵਰੀ	੨੦੦੮ (ਕੰਪਿਊਟ੍ਰਾਈਜ਼ਡ)

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਬਾਚ-

ਚੌਪਈ: ਸਾਲ ਸੁਨੋ ਅਬ ਬਿਕ੍ਰਮ ਰਾਇ। ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਔ ਛਬੀਆ ਥਾਇ।
ਤਲਵੰਡੀ ਬੁਲਾਰ ਭੁਇ ਰਾਇ। ਓਗ ਲਾਹੌਰ ਔ ਕਸੂਰਹਿ ਦਾਇ। ੨।
ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤ ਉਸ ਬੇਦੀ ਕਹਾਇ।। ਲਿਯੋ ਅਵਤਾਰ ਇਸੈ ਕੁਲ ਮਾਂਹਿ।
ਹੁਤੀ ਕੁਲੈ ਵਹ ਅਤਿ ਪ੍ਰਮ ਕਾਰੀ। ਜਿਨ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਲਿਯੋ ਧਾਰੀ। ੩।
ਸਤਿਜੁਗ ਮੈਂ ਜੋ ਜੋਗ ਥਾ ਭਯੋ। ਜਿਹ ਮਧ ਜਨਮ ਸੁ ਨਰ ਸਿੰਘ ਲਯੋ।
ਔ ਤ੍ਰੈਤੈ ਮੈਂ ਜੋਗ ਭਯੋ ਜੋਊ। ਰਾਮ ਜਨਮ ਮਧ ਧਾਰਜੋ ਸੋਊ। ੪।
ਦੁਆਪਰ ਜਨਮਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੋਗ ਸਿਧ। ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਕੁਲ ਮਿਲੀ ਸੋਊ ਬਿਧ।
ਪਿਤਾ ਨਾਮ ਥੋ ਕਾਲੂ ਦਾਸ: ਮਾਤ ਨਾਮ ਥੋ ਤ੍ਰਿਪਤੋ ਤਾਸ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਧਰਮ ਮਾਹਿ ਹੋਵਤ ਘਨੇ ਧਨ ਮਹਿੰ ਥੇ ਕਿਛੁ ਊਨ।
ਕਿਛੁ ਕੁਲ ਕੋ ਕੁਛੁ ਉਨਹਿ ਕੋ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟਜੋ ਬਡ ਪੂਨ। ੬।
ਭਲ ਸਾਇਤ ਔ ਭਲ ਘੜੀ ਭਲੋ ਨਿਛੱਤਰ ਜੋਗ।
ਭਲੀ ਰਾਸ ਔ ਗ੍ਰਿਹ ਭਲੋ ਔਸਰ ਭਲੋ ਸੰਜੋਗ। ੭।
ਜਨਮਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਮਾਤ ਪਿਤ ਬਢਜੋ ਬਹੁਤ ਪਰਤਾਪ।
ਗਿੰਧਿ ਸਿੰਧ ਨਉ ਨਿੰਧ ਯੁਤ ਦੀਯੋ ਭੂਮ ਧਨ ਆਪ। ੮।

ਚੌਪਈ: ਆਵਿਲ ਗਡਨ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਖੁਣਾਈ। ਤਹਾਂ ਦਰਬ ਤਿਸ ਨਦਰੀ ਆਈ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਦਿਲ ਵਧਜੋ ਹੁਲਾਸ। ਪੰਡਤ ਸੱਦ ਪੁਛਜੋ ਬਡ ਖਾਸ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪੰਡਤ ਟੇਵਾ ਲਿਖ ਧਰਜੋ ਮਨ ਮੈਂ ਬਡਿ ਸੁਖ ਪਾਇ।
ਮੁੜ ਮੁੜ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਲਖ ਮੰਦ ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਇ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਟੇਵਾ ਪੰਡਤ ਧਰਜੋ ਲਿਖਾਇ। ਦਯੋ ਮਾਤ ਪਿਤ ਬਹੁ ਸਮਝਾਇ।
ਪੰਡਤ ਕਹਿ 'ਇਸ ਅਦਬ ਰਖਾਯੋ। ਇਹ ਕੋਊ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਹੈ ਆਯੋ। ੧੧।
ਨਿਹਕਲੰਕ ਜਨ ਯਹਿ ਭਯੋ ਆਪ। ਜਾਪਤ ਇਸ ਕੋ ਇਤੋ ਪ੍ਰਤਾਪ'।
ਨਕਾਰ ਅੱਛਰ ਉਨ ਮੁਹਰੇ ਧਰਾਯੋ। ਨਿਹਕਲੰਕ ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਹਵਾਯੋ। ੧੨।
ਜੋ ਕੋਊ ਪਾਵੇ ਦਰਸਨ ਆਇ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਹੁ ਮੋਹਜੋ ਜਾਇ।
ਕਈ ਵਾਰ ਵਹੁ ਦੇਖਜੋ ਚਹੈ। ਦੇਖਤ ਦਰਸ ਨ ਉਸ ਤ੍ਰਿਪਤਹੈ। ੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਕੋਊ ਕਹੈ ਯਹ ਭਯੋ ਸਿੰਧ ਕੋਊ ਕਹੈ ਅਵਤਾਰ।
ਕੋਊ ਕਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਯਹ ਹੋਉਗੁ ਸੁ ਛਤ੍ਰਧਾਰ। ੧੪।

ਚੌਪਈ: ਧਨਵਾਨ ਕਹੈ ਦੇਈਐ ਯਾਹਿ। ਨਿਰਧਨ ਕਹੈ ਧਨ ਇਤ ਸੇਵਿਆਹਿ।
ਕੋਊ ਕਹੈ ਇਸ ਸੇਵ ਪ੍ਰਤਾਵੈਂ। ਸੁਖਨਾ ਸੁਖੈਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਵੈਂ। ੧੫।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਮਤਿਗੁਰ ਕਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਲੋਕ ਸੁ ਦੇਖਨ ਆਵੈਂ।
ਜੋ ਚਿਤ ਚਿਤਵੈ ਸੋਊ ਸੁਨਾਏ। ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਏ। ੧੬।

ਕਾਲੂ ਕੇ ਮਨ ਪੁੱਤਰ ਭਾਇ। ਚਹੈ ਕਰਾਈ ਕਾਰ ਉਨ ਪਾਹਿ।
ਆਗਯਾ ਪਿਤ ਕੀ ਮੋੜੈ ਨਾਂਹੀ। ਜਿਤ ਵਲ ਤੋਰੈ ਤਿਤ ਵਲ ਜਾਹੀਂ। ੧੭।
ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਮੁਖ ਤੇ ਕਰੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਹਿ ਬਚਨ ਉਚਰੈ।
ਯਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਭ ਬਾਲਨ ਦੇਵੈ। ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਉਨ ਮੁਖੋਂ ਕਹੇਵੈ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਕੀਯੋ ਤੰਤਾਰੋ ਕਾਨਿਨਿਨਿ^੧ ਮਰਦਾਨੈ ਦੀਯੋ ਫੜਾਇ।
ਬਜਾਇ ਸਬਦ ਬਹਿ ਗਾਵਈ ਸਭ ਬਾਲਨ ਸਾਥ ਰਲਾਇ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਜੇ ਸਭ ਬਾਲਨ ਕਥਾ ਲਿਖਾਈਂ। ਬਢੈ ਗ੍ਰੰਥ ਬਡ ਅੰਤ ਨ ਪਾਈ।
ਯਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਅਬ ਸੁਚ ਸੋ^੨ ਕਹੋਂ। ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਕੁਛ ਲਿਖਿਓ ਚਹੋਂ। ੨੦।
ਜਿਮ ਬਾਲਨ ਸੋਂ ਖੇਡ ਖਿਡਾਈ। ਖੇਤੀ ਉਜਾੜੀ ਫੇਰ ਜਮਾਈ।
ਜਿਮ ਬਲਵੰਡ ਸੋਊ ਬਾਬਾ ਦੇਖਾ। ਛਾਮ ਕਰਤਿ ਸੁਪਛਨ ਸਜੋਂ ਪੇਖਾ। ੨੧।
ਔਰ ਅਚੰਭੇ ਕੇਤੇ ਭਏ। ਸੁਨੇ ਰਾਇ ਕਿਛੁ ਅੱਖੀਂ ਦਿਖਏ।
ਜਿਮ ਕਰ ਰਾਏ ਮਨ ਪਤੀਆਯੋ। ਮਦ ਕਰ ਨਾਨਕ ਆਦ੍ਰ ਕਰਵਾਯੋ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਦ ਬਲਵੰਡ ਆਦਰ ਕੀਯੋ ਪੁਤ੍ਰ ਭੋਏ ਦੀਓ ਸੁ ਪਾਇ।
ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਤਰ ਮਧ ਨਾਨਕ ਖੇਡੇ ਧਾਇ। ੨੩।

ਸੋਰਠਾ: ਪਾਈ ਬਡਾਈ ਰਾਇ ਪਾਰਸ ਲੋਹ ਤਤਬੀਰ ਛੁਹਿ।
ਦਈ ਸੁ 'ਮਰੀ' ਸੁਨਾਇ ਦਿਲੀ ਬਜੀਰੀ ਉਨ ਲਭੀ। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਏ ਹੁਸ਼ਿਆਰ। ਪੜ੍ਹਨ ਬਹਾਏ ਪਾਂਧੇ ਦੁਾਰ।
ਜਿਮ ਪਾਂਧਾ ਦੀਯੋ ਬਾਬੇ ਪੜ੍ਹਵਾਇ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਈ 'ਮਰੀ' ਸੁਨਾਇ। ੨੫।
ਔਰ ਅਚੰਭੇ ਬਹੁਤ ਦਿਖਾਏ। ਬਢਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਭ ਇਹਾਂ ਲਿਖਾਏ।
ਔਰ ਬਾਬੇ ਜਬ ਭਯਾ ਵਿਆਹਿ। ਭਏ ਬੇਟੇ ਦੇ, ਉਨ ਪਰਯੋ ਨਾਇ। ੨੬।
ਕਾਲੂ ਹੱਟ ਕਰਾਈ ਲੋੜੈ। ਖਟ ਕਰ ਖਾਈਐ ਦੁਬ ਬਹੁ ਜੋੜੈ।
ਸੋ ਬਾਬਾ ਉਸ ਪੜੈ ਨ ਰਾਹਿ। ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕਰੇ ਬਾਬੇ ਅਕਾਹਿ। ੨੭।
ਬਾਬਾ ਖੇਪਰਵਾਹੀ ਕਰੈ ਫੜ ਰਬਾਬ ਸਬਦ ਉਚਰੈ।
ਸਾਥ ਕਰੈ ਮਰਦਾਨੈ ਪਰਚਾਵਾ। ਲੈਣ ਦੇਨ ਕੁਝ ਰਖੈ ਨ ਦਾਵਾ। ੨੮।

੪. [ਮੋਦੀ ਖਾਨਾ ਤੇ ਵੇਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼]

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੈ ਦਿਵਾਨਾ ਹੈ ਗਯੋ ਸੁਨ ਆਯੋ ਜੈ ਰਾਮ।
ਹੁਤੇ ਬਹਣੋਊ ਸਤਿਗੁਰਹਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੇ ਜਿਸ ਥਾਮ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੈ ਹੁਤੇ ਮੁਲਕ ਉਮਰਾਉ। ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨਾਮ ਕਹੈ ਤਾਹੁ।
ਤਿਸੈ ਨਬਾਬ ਸੋਂ ਦਿਯੋ ਮਿਲਾਇ। ਮੋਦੀਖਾਨੋਂ ਉਸ ਦਯੋ ਸੌਪਾਇ। ੩੦।

੧. ਕਾਨਿਆਂ ਦਾ ਤਤਾਰਾ ਬਣਾਇਆ। ੨. ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ, ਸੰਖੇਪ।

ਮਭ ਉਸਕੀ ਜੇ ਕਥਾ ਕਥੱਯੈ। ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹੂੰ ਢੂੰਡਤ ਪੱਯੈ।
ਜਿਸ ਕੇ ਲੋੜ ਸੁਨਨ ਕੀ ਹੋਇ। ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨ ਤੇ ਸੁਨ ਲਏ ਸੋਇ। ੩੧।
ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਜੇ ਚਹੀਯਤ ਲਿਖਈ। ਸੁਨੇ ਮਰੀ ਸੋ ਜਿਮ ਮੈਂ ਕਹੀ।
ਤਹਿੰ ਬਾਬੇ ਦਿਲ ਉਦਾਸੀ ਆਈ। ਭਯੋ ਉਦਾਸ ਕਹੂੰ ਸੁਰਤ ਨ ਲਾਈ। ੩੨।
ਜਾਤ ਨਦੀ ਥੋ ਨ੍ਰਾਵਨ ਨਿੱਤ। ਸਾਥ ਨਫਰ ਹੈ ਰਾਖੇ ਥਿੱਤ।
ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਬਾਬੇ ਗੋਤੇ ਲਾਯੇ। ਘੜੀ ਪਹਿਰ ਲੋ ਨਿਕਸ ਨ ਆਯੋ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸੀ ਨਫਰ ਨੇ ਬਿਆਸ ਹੋਇ ਰੋਲੇ ਦੀਨੋ ਪਾਇ।

‘ਫੁਬਯੋ ਫੁਬਯੋ’ ਕਹਿ ਉੱਠਿਓ ਸੁਨ ਦੋਲਤ ਖਾਂ ਗਯੋ ਧਾਇ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਤਿਨ ਜਾਲ ਪੁਵਾਏ। ਹੋਇ ਪਯੋ ਤੋ ਉਨ ਹਥਿ ਆਏ।
ਲੋਕ ਕਹੈਂ ‘ਕਹੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਯੋ’! ਜਾਇ ਪਾਰ ਤਿਨ ਖੋਜ ਢੰਡਯੋ। ੩੫।
ਖੋਜ ਪ੍ਰਛਾਵੈ ਜੁਗਤਿ ਨ ਪਾਈ। ਕਹੈਂ ਲੋਕ ‘ਰੁੜ੍ਹ ਗਯੋ ਕਿਥਾਈ’।
ਜੈਰਾਮ ਕੈ ਘਰ ਪਿਟਣੋਂ ਪਰਾ। ਦੋਲਤ ਖਾਨ ਬਹੁ ਸੰਸੈ ਭਰਾ। ੩੬।
ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਤਬ ਐਸ ਬਿਤਏ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਗੁਰ ਨਿਕਸਤਿ ਭਏ।
ਧੋਤੀ ਕਟ ਮੋਢੈ ਵਹਿ ਪਰਨੋ। ਬੋਲੇ ਨਾਹ ਜਨ ਖੜਯੋ ਡਰਨੋ। ੩੭।
ਭਈ ਖਬਰ ਤਬ ਲੋਕ ਚਲਿ ਆਏ। ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਚਹਿਤ ਬੁਲਾਏ।
ਜੈਰਾਮ ਸੁਨਿਕੈ ਤੁਰਤ ਸੁ ਧਾਯੋ। ਦੋਲਤ ਖਾਨ ਅਚੰਭੋ ਆਯੋ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਲਤ ਖਾਂ ਭੀ ਜਾ ਪੁਜਯੋ ਲਜਾਯੋ ਸਾਥ ਲਵਾਇ।

ਬਾਬੇ ਮੋਹ ਕੁਛ ਨਹਿੰ ਕਰੈ ਰਹਯੋ ਖਾਨ ਮੋਹਿ ਪਾਇ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦੋਲਤ ਨੇ ਹਕੀਮ ਬੁਲਾਏ। ਮਤ ਕਤ ਨਾਨਕ ਰੋਗ ਸੰਤਾਏ।
ਅਗਯੋਂ ਬਾਬੇ ਬੈਦ ਸਮਝਾਯਾ। ਤੋ ਫਿਰ ਦੋਲਤ ਮਨ ਮਤਿਆਯਾ। ੪੦।
ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜੀ ਬਾਬੇ ਸੋ ਖਹੈਂ! ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੰਦ ਗਰ ਜਾਦੂ ਕਹੈਂ!
ਉਨ ਕੀ ਦੋਲਤ ਮਨੀ ਨ ਬਾਤ। ਉਸ ਬਾਬੇ ਪਰ ਭਯੋ ਇਤਕਾਤ। ੪੧।
ਯਹ ਹੈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਅਵਤਾਰੀ। ਭਯੋ ਮੁਰੀਦ ਵਹ ਸਨ ਪਰਵਾਰੀ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਬਾਬੇ ਕੋ ਸਮਸਰ। ਹੋਹਿੰ ਮੁਰੀਦ ਆਇ ਸੋ ਇਮ ਕਰ। ੪੨।
ਦੇਉਅਨ ਕੋ ਗੁਰ ਸੱਚ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈਂ। ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਤੈ ਦੁਅਨ ਹਟਾਵੈਂ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਬਰਕਤ ਭਈ ਮਸਹੂਰੋ। ਆਇੰ ਲੋਕ ਬਹੁ ਸੁਨਸੁਨ ਦੂਰੋ। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਲਤ ਕੈ ਦੁਇ ਇਸਤਰੀ ਹੋਤੀਂ ਸੁਤਨ ਬਿਗੋਰ:

ਕੀਨੀ ਸੇਵਾ ਉਨਿ ਅਛੇ ਦੁਇ ਦੁਇ ਜਨਮੋਂ ਸ਼ੇਰ। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਗਾਜੀ ਖਾਂ ਗਜ ਮਸਤ ਸੁਖਾਨ। ਮੀਰ ਖਾਨ ਔ ਜੋਲਖਾਂ ਮਾਨ।
ਉਨਿ ਨਾਰਨ ਬਡ ਚਰਚਾ ਤੇਰੀ। ਕਹੈਂ ਬਾਬੇ ਦਈ ਹਮ ਦੁਇ ਜੇਰੀ। ੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਬੇ ਕੈ ਜੀਅ ਇਮ ਹੁਤੀ ਕਿਛ ਰਹੀਐ ਗੁਪਤਿ ਸੰਸਾਰ।
ਸੋ ਤੋ ਪਰਗਟ ਜਗ ਭਯੋ ਜਗੁ ਉਠ ਪਰ ਰਾਜੋ ਖਜਾਰ। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਭਾਨ ਚੜ੍ਹਯੋ ਕਿਮ ਛਾਨਯੋ ਰਹੈ। ਲਖ ਬਾਦਲ ਜੋ ਢਾਂਪਯੋ ਚਹੈ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਬਾਬੇ ਕੀ ਚਰਚਾ ਭਈ। ਥੋਰੈ ਹੀ ਮੈਂ ਬਹੁ ਫੈਲ ਗਈ। ੪੭।
ਜਿਸ ਨਰ ਕੇ ਹੁਇ ਸੀਤ ਦਬਾਯੋ। ਕਿਮ ਨ ਚਹੁਗਿ ਵਲ ਅਗਨ ਸਿਧਾਯੋ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੁਖਤ ਹੁਤੀ ਥੀ ਘਨੀ। ਦਰਸਨ ਪਾਇ ਭਈ ਸੁਖਮਨੀ। ੪੮।
ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕੋ। ਹੁਤੇ ਜਿਨਹੁ ਮੈਂ ਕਿਛ ਥੋ ਜੁਰਕੋ।
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਚਰਜ ਸਭ ਚਲਿ ਆਏ। ਦੇਖ ਭਾਲ ਸਭ ਹਾਰ ਸਿਧਾਏ। ੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਅਜਮਤੀਅਨ ਅਜਮਤ ਦੇਵੈਂ ਗਜਾਨੀਅਨ ਗਜਾਨ ਸੁਨਾਇ।
ਜੈਸੀ ਮਨਮਾ ਕਰ ਆਵੈ ਤੈਸੇ ਦੈਂ ਸਮਝਾਇ। ੫੦।

੫. [ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ]

ਚੌਪਈ: ਬਾਬੇ ਕੋ ਉਦਾਸੀ ਆਈ। ਬਾਬੈ ਸੁਰਤ ਪ੍ਰਦੇਸੈਂ ਲਾਈ।
ਲੈ ਮਰਦਾਨੋਂ ਸਾਥ ਰਲਾਇ। ਲਯੋ ਰਬਾਬ ਉਨ ਮੋਢੈ ਚਾਇ। ੫੧।
ਜਹਿੰ ਬਾਬੈ ਕੋ ਖੁਸ਼ੀ ਚਿਤ ਆਵੈ। ਰਬਾਬ ਬਜ੍ਹਾਇ ਸਬਦ ਬਹਿ ਗਾਵੈ।
ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਔ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦ। ਦੇਖ ਭਾਲ ਹੁਇ ਅਗੈ ਤੁਰੀਦ। ੫੨।
ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਬਾਬਾ ਦੇਸਹਿੰ ਜਾਇ। ਦੇਇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਚਿ ਨਾਮਹਿ ਲਾਇ।
ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵ। ਦੂਰ ਕਰਾਈ ਇਨ ਕੀ ਸੇਵ। ੫੩।
ਬੀਰ ਸਿੱਧ ਔ ਮੰਤਰ ਤੰਤਰ। ਸੁਨੈ ਨ ਕਹੈ ਜਾਲਿ ਜਿਉ ਜੰਤਰ।
ਗੁਗੋਲੰਜਿ ਔ ਭੂਤ ਜੁ ਪ੍ਰੇਤ। ਦੂਰ ਕਰਾਏ ਇਨ ਕੇ ਹੇਤ। ੫੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਹਿੰਦੂਆਨ ਕੈ ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਦੇਸਹਿੰ ਜਾਇ।
ਹੱਕ ਪਰਾਯੋ ਉਨ ਕਹੈ ਉਸੈ ਸੂਰ ਉਸ ਗਾਇ। ੫੫।

ਚੌਪਈ: ਐਸ ਭਾਂਤ ਉਨ ਸਾਚੁ ਸੁਨਾਇ। ਦੇਵੈ ਦੋਇਨ ਸਾਚ ਲਗਾਇ।
ਤੁਰਕ ਕੁਰਾਨ ਔ ਹਿੰਦੂਅਨ ਬੇਦ। ਵਾਚ ਕਹੇ ਉਨ ਮਚ ਸਚ ਭੇਦ। ੫੬।
ਇਕ ਬਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਚਲੈ ਗਯੋ। ਉਹਾਂ ਮੇਲਾ ਥਾ ਸਿੱਧਨ ਕਯੋ।
ਕਰ ਗੋਸ਼ਟ ਤੇ ਭੀ ਜਿਤ ਲਏ। ਲਾਇ ਸਿਧੀ ਤੇਉ ਥਕ ਰਾਏ। ੫੭।
ਸਿਧ ਕੁਰਲਾਣੈ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ। ਟਾਰ ਸਿਧਨ ਜਾਇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਈ।
'ਨਾਨਕ ਸਿੱਧ ਨਵਾਂ ਇਕ ਭਯਾ। ਸਭ ਕੀ ਲਾਹਿ ਸੋਊ ਲੇ ਗਯਾ'। ੫੮।
ਸੁਨ ਉਨ ਸਿੱਧਨ ਕੀਯੋ ਹੰਕਾਰ। 'ਈਹਾਂ ਆਵੇ ਤੋ ਜਾਉਗਾ ਹਾਰ'।
ਯਹ ਮੁਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਾਂ ਸਿਧਾਰੇ। ਉਸ ਕੋ ਜੀਤ ਗੁਰ ਆਗੈ ਪਧਾਰੇ। ੫੯।

- ਦੋਹਰਾ: ਫਰੀਦ ਪਟਨ ਮੁਲਤਾਨ ਮਧ ਉੱਚਨ ਲੋ ਜੋ ਪੀਰ।
ਸਬਹਨ ਮੋਂ ਕਰ ਗੋਸਟਾਂ ਨਹਿ ਕਿਸਕੀ ਛਡੀ ਤਤਬੀਰ। ੬੦।
- ਚੌਪਈ: ਐਸੇ ਔਰ ਕਹਾਂ ਲਗ ਗਨੀਐ; ਪਹੁੰਚੈਂ ਤਹਾਂ ਸਿੱਧ ਜਹਿੰ ਸੁਣੀਐਂ।
ਉਨਕੀ ਸਿੱਧੀ ਦੇਖ ਦਿਖਾਇ। ਝੂਠ ਛੁਡਾਵੈਂ ਸਚ ਦੇਂ ਲਾਇ। ੬੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਇਮ ਕਰ ਸੈਲ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਲੀਨੇ ਲੋਕ ਪਤਜਾਇ।
ਕਿਤ ਸੁੰਦਰ ਧਮਸਾਲ ਕਰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮੋਂ ਲਾਇ। ੬੨।
ਸਭੀ ਹਕੀਕਤ ਉਨੈ ਕੀ ਇਹਾਂ ਲਿਖੀ ਯੋ ਨਾਹਿ।
ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੁਰਾਤਨੈ ਦੇਖੇ ਜਿਸ ਹੁਇ ਚਾਹਿ। ੬੩।

ਕਲਜੁਗ ਔ ਬਾਬੇ ਕੀ ਗੋਸਟ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੬. [ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਫਿਕਰ]

- ਦੋਹਰਾ: ਕਲਜੁਗ ਔ ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਗੋਸਟ ਹੋਇ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਲਿਖ ਆਗੈ ਗਏ ਦੇਖ ਬਤਾਉਂ ਸੋਇ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਕਿਛੁਕ ਭਾਵ ਗੁਰ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰ। ਕਹੋਂ ਦੇਖ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰ।
ਕਲੂ ਨਰਕ ਚਹਿ ਪਾਪੀ ਪਾਇ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਚਹੈਂ ਕਢਾਇ। ੨।
ਕਲੂ ਚਹੈ ਪਾਪੀ ਡੁਬ ਜਾਇੰ। ਬਾਬਾ ਚਹੈ ਉਨ ਪਾਰ ਲੰਘਾਇ।
ਬਾਬਾ ਅਪਣੀ ਛੁਡੈ ਨ ਬਾਣ। ਤਾਰਜੇ ਚਾਹੈ ਸਗਲ ਜਹਾਨ। ੩।
ਤੋ ਕਲਜੁਗ ਮਨ ਆਯੋ ਰੋਸ। 'ਲਈ ਨਾਨਕ ਮੋਹਿ ਅਦਾਲਤ ਖੋਸ।
ਹਮ ਚਾਹੈਂ ਨਿਜ ਅਦਲ ਬਹਾਯਾ। ਨਾਨਕ ਚਹੈ ਨਿਜ ਧਰਮ ਬੁਤਾਯਾ। ੪।
ਹਮਰੋ ਉਸ ਕੇ ਮਿਲੈ ਨ ਮੇਲ'। ਕਲਜੁਗ ਯੋ ਆਯੋ ਮਨ ਖੇਲ।
ਹੋਇਸੁ ਕਥਾ ਜਿਸ ਸੁਨਨੈ ਲੋਰ। ਲਏ ਦੇਖ ਵਹਿ ਪੁਸਤਕ ਹੋਰ। ੫।

ਅਥ ਦੱਖਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੁਰਿਯੋ

੭. [ਦਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ]

- ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੱਖਣ ਦਿਸੇ ਤੁਰੇ ਸੁ ਕਰਨੇ ਸੈਲ।
ਸਬਦ ਸਾਖੀ ਕੋ ਪੜਨ ਕੋ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰ ਲਯੋ ਗੈਲ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਦੇਵਲ ਤੀਰਥ ਦੇਖੇ। ਸਭ ਥਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੁਰਕਨ ਕੀਏ ਪੇਖੇ।
ਦੇਵਲ ਢਾਹਿ ਮਸੀਤੋਂ ਮਧ ਕਰੀ। ਮੂਰਤ ਮਧ ਕਰ ਨਕਟੀ ਧਰੀ। ੨।
ਯੋ ਬਾਬੇ ਦੇਖ ਸਬਦ ਉਚਾਰਯੋ। ਮੇ ਮੈਂ ਯਾ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਧਾਰਯੋ।

“ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਮਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ” ॥੫:੩੬੦)

“ਕੋਈ ਮੁਗਲੁ ਨ ਹੋਆ ਅੰਧਾ ਕਿਨੈ ਨ ਪਰਚਾ ਲਾਇਆ” ॥੩॥ (ਪੰ:੪੧੮)

ਸੋਰਠਾ: ਕਲਜੁਗ ਛੇਡਯੋ ਨਾਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਦੇਵਤ ਮੱਘ ਬਲ।
ਭ੍ਰਿਸਟ ਕੀਏ ਸਭ ਥਾਇ ਜੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੇ ਪੂਜ ਥੇ।੪।

ਅਥ ਪੂਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੁਹਿਯੋ

੮. [ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੇ ਬਾਬੈ ਮਧ ਚਿਤ ਧਰਯੋ ਪੂਰਬ ਸੈਰ ਬਿਚਾਰ।
ਝੂਠ ਸਾਰ ਜਹਿ ਜਹਿ ਢਪਯੋ ਦੇਖੀਐ ਸੋਊ ਉਘਾਰ।੧।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਯੋ ਗੰਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਰਿਖੀਕੇਸ਼ ਰਿਖੀ ਦੇਖੇ ਥਾਨ।
ਪਾਰ ਲੰਘ ਵਲਭੀ ਤਹਿੰ ਦੇਸ। ਹੁਤੇ ਲੋਕ ਸਭ ਜੋਗੀ ਭੇਸ।੨।
ਸਿਧ ਚੌਰਾਸੀ ਕੋ ਉਹਾਂ ਧਾਮ। ਗੋਰਖ ਮਤੋ ਹੁਤਿ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ।
ਉਹਾਂ ਕਲਜੁਗ ਕਾ ਭਯੋ ਪਸਾਰਾ। ਸਿੱਧਨ ਤਹਿੰ ਜੋਰ ਲਾਯੋ ਭਾਰਾ।੩।
ਤਹਾਂ ਬਾਬੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜਾਯਾ। ਗੋਰਖ ਮਤਯੋ ‘ਮਤਨਾਨਕ’ ਸਦਵਾਯਾ।
ਬਦਰੀ ਕਿਦਾਰ ਅੰ ਦੇਸ ਉੜੀਸੇ। ਜਗਨ ਨਾਥ ਲਖਿ ਆਗੈ ਬੈਸੇ।੪।
ਹਿੰਗ ਖਲੜ ਜਿਮ ਖਲੜ ਮੁਸਕਾਵੈ। ਸੱਚ ਹਿੰਗ ਕਹੂੰ ਢੂੰਡੀ ਨ ਪਾਵੈ।
ਸਜਨ ਠੱਗ ਬਡ ਭਗਤ ਮਦਾਏ। ਭਗਤ ਓਹਲੈ ਗਲ ਲੋਕਨ ਕਟਾਏ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਇ ਸਿਖ ਕੀਯੋ ਸਾਚੋ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇ।
ਐਸੇ ਕੀਏ ਅਨੇਕ ਸਿਖ ਕੋ ਸਭ ਸਕੈ ਗਿਨਾਇ।੬।

ਚੌਪਈ: ਠਗੀ ਤੇ ਦਏ ਠਗ ਹਟਵਾਇ। ਕੁਰਾਹੋਂ ਮੁੜ ਸੁਭ ਰਾਹ ਦੀਏ ਪਾਇ।
ਸਬਦ ਮਾਖੀ ਸਚ ਦੀਨੋ ਲਾਇ। ਧਰਮਸਾਲ ਦਈ ਬਹੁ ਥਾਂ ਪਾਇ।੭।
ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਕੋ ਜੋੜ ਕਰਾਵੈ। ਸੱਤਿਨਾਮੁ ਕੋ ਜਾਪ ਜਪਾਵੈ।
ਔਰ ਖੁਲਾਇਕੈ ਪਿੱਛੇ ਖਾਇ। ਦਯਾ ਧਰਮ ਇਤ ਲਾਏ ਰਾਹਿ।੮।
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਬਾਬੇ ਕੋ ਓਈ। ਵਾਹਿ ਵਾਹਿ ਗੁਰ ਆਪੈ ਤੇਈ।
‘ਹਮ ਕੋ ਕੂੜੇ ਦੀਓ ਹਟਵਾਇ। ਸਤਿ ਸਬਦ ਹਮ ਦੀਨੋ ਲਾਇ’।੯।
ਦੇਸ ਬੰਗਾਲੈ ਅੰ ਕਾਵਰੂ ਦੇਸ। ਲੰਘ ਗਏ ਰਾਮ ਤ੍ਰਿਪਾ ਦੇਸ।
ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੇਸ ਕੋਊ ਰਾਮਾ ਕਹੇ। ਤਿਹ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਬਨਵਏ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸੀ ਦੇਸ ਬਾਬੇ ਗਯੋ ਜਿਹ ਬਹੁਤੇ ਬੇਈਮਾਨ।
ਤੇ ਸਿਖ ਭਏ ਸੰਗਤ ਬਣੀ ਜਾਨ ਲਯੋ ਭਗਵਾਨ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਗਯੋ ਕਲ੍ਹ ਤਿਹ ਤੇ ਕਰ ਕੂਚ। ਲਿਖੀ ਨ ਸਭੀ ਕਹੀ ਕਰ ਸੂਚ।
ਐ ਜੁ ਸਭ ਹੀ ਸਾਖੀ ਲਖਾਉਂ। ਰੀਝ ਬਧੈ ਐ ਅੰਤ ਨ ਪਾਉਂ।੧੨।
ਤੇ ਬਾਬਾ ਕਹੂੰ ਅਗੈ ਸਿਪਾਰੇ। ਜਾਇ ਵੜੇ ਕਿਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਝਾਰੇ।
ਸੰਗਲਦੀਪ ਲੰਘ ਔਰ ਕੇਤੇ; ਜਿਨ ਕੇ ਪਰਤ ਨ ਨਿਜ ਕੋ ਭੇਤੇ।੧੩।
ਬਾਬੈ ਕੀ ਗਤ ਬਾਬੋ ਜਾਣੈ। ਹਮ ਉਸ ਕੀ ਕਿਮ ਸ਼ਕਤਿ ਬਖਾਣੈ।
ਬਾਪ ਜਨਮ ਕਜਾ ਬੇਟੋ ਕਹੈ; ਬਾਬੈ ਕੀ ਗਤ ਬਾਬੋ ਲਹੈ।੧੪।
ਉਤ ਦੇਸ਼ ਬਾਬੋ ਜਾਇ ਜ਼ਰੂਰ। ਹੋਹਿ ਭੂਲੇ ਖਹੁ ਮੂਰਖ ਕੂਰ।
ਜਹਿ ਜਹਿ ਚਰਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਯੋ। ਧਰਮ ਕਰਮ ਉਨ ਲੋਕਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯੋ।੧੫।
ਧਰਮਸਾਲ ਤਿਹ ਥਾਂ ਬਨਵਾਈ। ਕੀਯੋ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਦਯਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਈ।
ਜੇ ਕੋਈ ਆਵੈ ਅਜਮਤ ਲੈਣ। ਉਸਕੇ ਖੁਸ਼ ਗੁਰ ਤਿਮੈਂ ਕਰ ਦੈਨ।੧੬।

ਅਥ ਪਸਚਮ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ

੯. [ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਮਰਦਾਨੈ ਬਾਬੇ ਕਹੀ 'ਹੋਸ ਰਹੀ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।
ਔਰ ਸੈਲ ਹਮ ਬਹੁ ਕਰੇ ਕਾਬੇ ਦੇਖਯੋ ਨਾਂਹਿ'।੧।

ਚੌਪਈ: ਤੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਸੈ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਤੇ ਹਮ ਕਿਮ ਨਹਿ ਅਗੈ ਬਤਾਯੋ।
ਜਬ ਕਹਤੇ ਤਬ ਦੇਤ ਦਿਖਾਈ। ਕੈਸੀ ਥੀ ਯਹ ਦੇਰ ਲਗਾਈ'।੨।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਅੱਖੀਂ ਮਿਟਵਾਇ। ਜਾਇ ਖੁਲਾਯੋ ਹਜ ਕਾਬੇ ਥਾਇ।
ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਜਾਰਤ ਰੋਜੇ ਕਰਵਾਈ। ਪਾਛੈ ਔਰਹਿ ਜਗਾ ਦਿਖਾਈ।੩।
ਬਾਬੈ ਡੇਰਾ ਵਲ ਪਿਛਲੈ ਕੀਓਂ। ਟੁਤਯੋ ਰਾਹ ਜੋ ਮੁੰਦਯੋ ਥੀਓਂ।
ਇਤ ਪਾਤਰ ਥੇ ਧਰਯੋ ਮੁੰਦਾਇ। ਆਵੈ ਪੀਰ ਖੁਲ੍ਹੁ ਆਪੇ ਜਾਇ।੪।
ਐਸੀ ਭਈ ਤਹਾਂ ਗੁਰ ਕਲਾ। ਬਿਨ ਕੁੰਜੀ ਸੋ ਖੁਲ੍ਹੁ ਭਯੋ ਗਲਾ।
ਐਸ ਅਚੰਭਾ ਲਖਯੋ ਮੁਜਾਵਰ। ਜਾਨਯੋ ਪੀਰ ਇਹਾਂ ਕੋਈ ਆਵਰ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੁਜਾਵਰ ਸਮਝਿਓ ਹੋਗ ਵਲੀ ਅਯੋ ਕੋਇ।
ਯਾਂਤੇ ਖੁਲ੍ਹੁਯੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਰ, ਢੂੰਡ ਦੇਖੀਏ ਸੋਇ।੬।

ਚੌਪਈ: ਕਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਉਨ ਵਲੀ ਨ ਪਾਯਾ। ਕਿਨੈ ਨ ਖੋਲੈ ਹਥ ਸਬਹਨ ਲਾਯਾ।
ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਭ ਲਾਇ ਰਹੇ ਜੇਰ। ਸਗਵਾਂ ਅੜ ਰਹੇ ਜੋ ਥੇ ਔਰ।੭।
ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਾਬੇ ਕੋ ਭਯੋ। ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੁਤੇ ਸੋ ਸੱਭ ਅੜੈਯੋ।
ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਮੁਜਾਵਰਨ ਅਈ। ਯਹ ਤੇ ਬਾਤ ਭਈ ਅਬ ਨਈ।੮।

- ਦੋਹਰਾ: ਤਹਾਂ ਮੁਜਾਵਰਨ ਮਨ ਮਿਥੀ ਹਿੰਦੂ ਆਇਓ ਹੋਇ।
ਜਾਵੈ ਪਤ ਗਵਾਇ ਹਮ ਜਾਦੂਗਰਿ ਕਰ ਕੋਇ।੯।
- ਚੌਪਈ: ਕਰੀ ਤਲਾਸ ਤੋ ਬਾਬਾ ਦੇਖਾ! ਲਖਿਓ ਬਾਬਾ ਉਨ ਹਿੰਦੂ ਭੇਖਾ।
ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਬਾਬਾ ਥੇ ਪਟਾ। ਘਸੀਟ ਉਨੈ ਵਲ ਦੂਜੀ ਕਰਾ।੧੦।
ਉਸੀ ਵੱਲ ਕੇ ਦਰ ਖੁਲ੍ਹੁ ਭਏ। ਬਾਬਾ ਨਿਕਾਰਜੇ ਸੋਊ ਅੜ ਰਹੇ।
ਦੇਖ ਮੁਜਾਵਰਨ ਲਾਰੀ ਆਰ। ਬਾਬੇ ਸੁਟਿਓ ਕਢ ਬਾਹਰ ਲੁਗਾ।੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਦਰ ਸਭ ਹੀ ਮੁੰਦ ਭਏ ਰਹੇ ਜੇਰ ਸਭ ਲਾਇ।
ਉਹਾਂ ਹਾਜੀ ਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਉਨ ਦਯੇ ਸਿਯਾਨ ਬਤਾਇ।੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਉਨੈਂ ਕਹਯੋ 'ਯਹ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋ ਪੀਰ।
ਇਸ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਇਕਸ ਜਾਨੇ। ਇਨ ਦੋਊ ਇਕ ਸਾਰ ਪਛਾਨੇ।੧੩।
ਹੱਕ ਨਾਮ ਇਨ ਸੱਚ ਦਿੜਾਯਾ। ਇਨ ਰਾਹਿ ਸੱਚੇ ਹੈ ਜਗ ਲਾਯਾ।
ਤੁਰਕ ਬੰਦਗੀ, ਹਿੰਦੂ ਭਗਤਿ ਲਾਏ। ਕੁਫਰ ਹੰਕਾਰੋਂ ਦੋਊ ਹਟਾਏ।੧੪।
- ਸੋਰਠਾ: ਜਾਂਕੈ ਇਤ ਪਗ ਪਾਇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਵਾਜੇ ਨਹਿ ਖੁਲੇ।
ਜੋ ਦੇਵੇ ਬਦ ਦੁਆਇ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿਛੁ ਹੋਰ ਹੁਇ'।੧੫।
ਤਬ ਉਨ ਕੀਓ ਵਿਚਾਰ ਲਾਇ ਜੇਰ ਹਮ ਸਭ ਥਕੇ।
ਖੁਲ੍ਹਯੋ ਨ ਕੋਊ ਕਿਵਾਰ ਹਮਰੀ ਸੇਖੀ ਇਮ ਗਈ।੧੬।
- ਚੌਪਈ: ਇਮੈ ਮੁਜਾਵਰਨ ਮਤੋ ਮਤਾਯੋ। 'ਯਾਕੋ ਹਥ ਦਰਵਾਜਨ ਲੁਯੋ।
ਲਾਯਤਿ ਖੁਲ ਦਰਵਾਜੇ ਅਏ। ਤੋ ਯਹ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦ ਹਮ ਭਏ।੧੭।
ਜੋ ਇਸ ਤੈ ਨਹਿੰ ਖੁਲ੍ਹੈਂ ਕਿਵਾਰ। ਤੋ ਇਸ ਦੇਯਗੁ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ।
ਮੁਖ ਮੀਠੈ ਹੁਇ ਕਰਹੁ ਅਬ ਬਾਤ। ਅਬ ਦੇਖੋ ਇਸ ਯੋਂ ਕਰਾਮਾਤ'।੧੮।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਸੋਊ ਠਾਢੇ ਭਏ। ਮਧ ਅਰਬੀ ਕੇ ਉਸ ਬਚ ਕਹੇ।
ਉਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਗੁਰ ਉੱਤਰ ਦਏ। ਕਰ ਆਦਰ ਤੇ ਪਾਸ ਬਹਏ।੧੯।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਉਨ ਬਿਨਤੀ ਕਈ। 'ਖਤਾ ਬਖਸ਼ੋ ਜੋ ਹਮ ਤੈ ਭਈ।
ਤੁਮ ਹਥ ਲਾਇ ਕਿਵਾਰ ਖੁਲ੍ਹਾਵੋ। ਤੁਮ ਹਾਜੀਅਨ ਕੋ ਹੱਜ ਕਰਾਵੋ'।੨੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਤਿਗੁਰ ਜੀ ਯੋਂ ਕਯੋ ਮਰਦਾਨੇ ਬੋਲ ਸੁਨਾਇ।
ਉਠ ਤਿਨ ਦੀਨੇ ਖੋਲ ਦਰ ਆਇਸ ਬਾਬੇ ਪਾਇ।੨੧।
- ਚੌਪਈ: ਇਮ ਮਰਦਾਨੈ ਮਦੀਨੈ ਦਿਖਾਯੋ। ਫਿਰ ਉਸਤੈ ਗੁਰ ਅਗੈ ਸਿਧਾਯੋ।
ਕਹੈਂ ਦੇਸ ਜਿਸ ਪਸਚਮ ਨਾਇ। ਲੰਘ ਗਏ ਵਹਿ ਦੇਸਹਿ ਵਾਇ।੨੨।
ਚਲੇ ਚਲੇ ਕਿਤ ਅਗੈ ਸਿਧਾਰੇ। ਜਾਇ ਵੜੇ ਕਿਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਝਾਰੇ।
ਉਹਾਂ ਵਰਨ ਸੋਂ ਭੇਟਾ ਭਈ। ਉਨ ਕੀ ਬਾਤੈਂ ਜਾਨੈ ਵਈ।੨੩।
ਤੁਰਕ ਉਸੇ ਖੁਵਾਜ ਖਿਜਰ ਸੁ ਆਖੈਂ। ਅਪਨੀ ਬੋਲੀ ਇਮ ਉਸ ਭਾਖੈਂ।
ਉਹਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਨੇ ਭਉ ਖਾਯਾ। ਆਖ ਬਾਬੈ ਵਲ ਵਤਨ ਲਿਆਯਾ।੨੪।

ਅਥ ਉੱਤਰ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੦. [ਉਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ]

- ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਪਰਬਤੇ ਉੱਤਮ ਬਡੋ ਸੁਦੇਸ।
ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਸੁਨਤਹਿ ਘਨੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਮਹੇਸ।੧।
- ਚੌਪਈ: ਉਸੀ ਦੇਸ ਕੇ ਸੈਲਹਿ ਕਾਰਨ। ਲਾਭ ਹਾਨ ਸਚ ਝੂਠ ਬਿਚਾਰਨ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਨੀਹਲ ਫਿਰ ਧਾਰਨ ਚੜੇ। ਕਾਲੀਅਨ ਛਡ ਫਿਰ ਧੌਲੀਅਨ ਵੜੇ।੨।
ਜਗਾ ਜਗਾ ਜੋ ਸਭੀ ਲਿਖਯੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਮਨਹੁੰ ਸੰਕਯੈ।
ਜਿਨ ਕੋ ਲੋੜ ਸੁਣਨ ਕੀ ਹੋਇ। ਔਰ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਸੁਨਿ ਲੈ ਸੋਇ।੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਤਬ ਪੁਜੇ ਦੇਖਯੇ ਠੀਕ ਨ ਕੋਇ।
ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਔ ਮੜ ਮਟੇ ਲਿੰਗ ਪੂਜਕ ਭਏ ਸੋਇ।੪।
- ਚੌਪਈ: ਜਹ ਕਿਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਵੇ ਦੇਸ! ਤਟ ਨਾਮ ਦਿੜਾਵੈ ਸਤ ਉਪਦੇਸ।
ਤਉ ਮਰੀ ਸੋਂ ਹਮ ਯੋ ਕਹਯੋ। ਬਾਬੇ ਸਾਖੀ ਕਿਨੈ ਅੰਤ ਨ ਲਹਯੋ।੫।
ਬਾਬੇ ਸਾਖੀ ਮਹਾਂ ਗੀਭੀਰ। ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਲਿਖ ਥਕ ਰਹੇ ਪੀਰ।
ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀ ਬਾਬੇ ਕਈ। ਹਮ ਤੇ ਸਭੀ ਕਬ ਆਖੀ ਗਈ।੬।
ਬਾਬੇ ਸੈਲ ਅਕਾਸ਼ ਭੀ ਕੀਨਾ। ਬਾਬੇ ਸੈਲ ਬਹੁ ਕੀਓ ਜਮੀਨਾ।
ਬਾਬੇ ਕੀ ਗਤ ਬਾਬੇ ਜਾਣੈ; ਕੈ ਜਾਣੈ ਜੁ ਨਾਲ ਫਿਰਾਣੈ।੭।
ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਸਭ ਠੋਰ ਖਤਈਐ। ਬਧੈ ਗ੍ਰੰਥ ਬਹੁ ਲਿਖਿਓ ਚਹੀਐ।
ਜੋ ਲਿਖੀ ਨ ਹੋਤੀ ਔਰਹਿ ਠੋਰ। ਲਿਖਤੇ ਹਮ ਸਬ ਹੀ ਬਹੁ ਤੋਰ।੮।
ਯਾਤੇ ਏ ਮੈ ਸੂਚਯੇ ਧਰੋਂ। ਆਗੈ ਹੋਇ ਨ ਤੋ ਸ੍ਰਮ ਕਰੋਂ।
ਜੋ ਨਹਿ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਨ ਹੋਇ। ਜ਼ਰੂਰਹਿ ਚਹਿਯਤ ਲਿਖ ਲਈ ਸੋਇ।੯।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਆਗੈ ਹੈ ਅਤਿ ਘਨੀ ਮੋ ਮੈਂ ਕਹੀ ਘਟਾਇ।
ਆਗੈ ਹੈ ਪਰਛਿੰਨ ਜੋ ਸੋ ਮੈਂ ਦਯੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇ।੧੦।

ਸਾਖੀ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਚਲੀ

੧੧. [ਦਿੱਲੀ ਕੈਦੋਂ ਸੰਤ ਸਾਧ ਛੁਡਾਏ, ਹਾਖੀ ਜਿਵਾਇਆ]

- ਦੋਹਰਾ: ਆਗੈ ਸਾਖੀ ਯੋ ਸੁਨੋ ਹੁਤੇ ਪਠਾਣ ਦਿਲੀ ਪਤਸ਼ਾਹਿ।
ਕ੍ਰੋਪੀ ਕੀਨੀ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਦਯੋ ਮੁਗਲਨ ਕੋ ਤਖਤ ਪਲਟਾਇ।੧।
- ਚੌਪਈ: ਲੋਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਥੋ ਜਦੀ। ਉਸ ਆਵਤ ਵਕਤ ਬੁਰੈ ਭਯੋ ਤਦੀ।
ਓਨ ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਫੜ ਪੀਰ ਮੰਗਾਏ। ਦੇ ਚੱਕੀ ਸਭ ਪੀਸਨ ਬਹਾਏ।੨।

‘ਦੁਨੀਆਂ ਤੁਮ ਝੂਠੇ ਲੁਟ ਖਾਈ। ਨਹਿੰ ਕ੍ਰਮਾਤ ਕਿਨ ਹਮੈਂ ਦਿਖਾਈ’:
ਤਹਿੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕਹਯੇ। ‘ਜੇਗ ਛੁਡਾਵਨ ਹੈ ਤੁਹੀਂ ਅਹਯੇ।੩।
ਤੁਝ ਹੀ ਕੇ ਹੈ ਖਿਰਦ ਕੀ ਲਾਜ। ਤੂੰਹੀ ਹੈਂ ਭੇਖ ਰਖਨੇ ਵਾਜ।
ਸਭ ਸੂਰਨ ਕੇ ਦਲ ਨਹਿੰ ਹੋਇੰ। ਸ਼ੇਰ ਝੱਲ ਮਧ ਏਕੋ ਕੋਇ’।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਹਸਿ ਉਨ ਕਹਯੇ ‘ਤੁਮ ਸਭ ਕਰਨੈ ਜੋਗ।
ਹਮ ਕੋ ਜਸ ਤੁਮ ਦੇਤ ਟੋ, ਕੱਲ ਕੇ ਸਭ ਭਲ ਹੋਗ’।੫।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਸੰਤਨ ਨਿਜ ਚੱਕੀ ਚਲਾਇ। ਸਿਰ ਕੋ ਟੇਕਰੀ ਉਚੀ ਦਿਖਾਇ।
ਦਯੋ ਪੜਦਾ ਸਭ ਭੇਖ ਪਰ ਪਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਅਪਿਕ ਭਯੋ ਜਸੁਵਾਇ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਯੋ ਹਾਥੀ ਹਥਵਾਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯੋ ਉਠਾਇ।
ਉਨ ਹੁਤੀ ਟਹਲੁ ਸੰਤਨ ਕਰੀ ਕਰੀ ਦਯਾ ਗੁਰ ਤਾਹਿੰ।੭।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸੁਨ ਗੁਰ ਪਰ ਸਾਹਿ ਰਿਸਾਯਾ। ‘ਯਹ ਜਾਦੂ ਇਨ ਹਿੰਦੂ ਚਲਾਯਾ।
ਸ਼ਹਰੋਂ ਇਸ ਕੋ ਦਿਯੋ ਕਢਾਇ। ਬਹੁਰ ਨ ਦਿੱਲੀ ਵਰ ਹੈ ਆਇ’।੮।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੇ ‘ਹਮ ਤੋਵਰੋਂ ਆਇ। ਕਰ ਔਰ ਬਹਾਵੈਂ ਦਿੱਲੀ ਪਤਸਾਹਿ।
ਅਬ ਆਇ ਬੋਲਯੋ ਤੁਮਰੋਂ ਕਾਲ। ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਅਠੱਤਰੇ ਸਾਲ’।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਦਈ ਫਿਟਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਉਸੇ ਭਈ ਬਾਇ ਉਸ ਮਾਰ।
ਤਬ ਦਿੱਲੀ ਚੁਗਤੇ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਬਾਬੇ ਧਾਰ।੧੦।

ਕਾਰੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੨. [ਕਾਰੂੰ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਉੱਧਾਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਾਲੀ ਸੁਨ ਹਮ ਕਹੀ ‘ਸਭ ਸੰਸੇ ਭਏ ਦੂਰ।
ਕਾਰੂੰ ਗੋਸ਼ਟ ਨਹਿੰ ਕਹੀ ਯਾਮੈ ਸੱਕ ਜ਼ਰੂਰ।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਾਂਕੇ ਬੀਤੇ ਬਰਸ ਹਜ਼ਾਰ। ਗੋਸ਼ਟ ਕਹੀ ਕਬ ਬਾਬੇ ਨਾਰ?’
ਤਉ ਉਸਕੇ ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਯੋ। ‘ਯਹ ਗੋਸ਼ਟ ਮੈਂ ਸੰਸੇ ਭਯੋ।੨।
ਬਾਬੇ ਕਹੀ ਨ ਜੋ ਮੁਖ ਸਾਖੀ। ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖ ਸੋ ਗੋਸ਼ਟ ਰਾਖੀ।
ਆਗੇ ਮਿਲੇ ਉਨੋਂ ਤੈ ਚੌੜਾ। ਉਨ ਅੱਛਰ ਬਹੁ ਔਹ ਦਏ ਤੋੜਾ।੩।
ਨਹਿੰ ਕਛ ਜਾਨਯੋ ਸੰਮਤ ਸਾਲ। ਵਾਧ ਘਾਟ ਨਹਿੰ ਸਮਝਯੋ ਹਵਾਲ।
ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਬੋਈ। ਇਮ ਕਰ ਗੋਸ਼ਟ ਲਿਖ ਗਯੋ ਕੋਈ।੪।
ਗੋਸ਼ਟਨ ਕੋ ਔ ਸਾਖੀ ਭਾਇ। ਨਹ ਮੁਰਖ ਕੇ ਸਮਝਤ ਥਾਇ।
ਉਸ ਯਾਰ ਦਿਵਾਨੋ ਜਾਕੋ ਕਹੀਐ। ਉਨ ਹੀ ਮੈ ਤੇ ਉਨਕੋ ਲਹੀਐ।
ਗਿਰੀ ਖਖਰ ਕਹਿੰ ਚੰਦ ਪੁਰਾਣਾ। ਕੋਲੂ ਅੱਲਾਹਿ ਮੁਰਮੋਂ ਦਾਣਾ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਰਸੂਲੋਂ ਔ ਬਾਬਿਓਂ ਬਿਤੇ ਸੁ ਬਰਸ ਹਜ਼ਾਰ।
 ਦੇਤੇ ਆਏ ਸਾਖ ਇਹ ਗੰਜ ਚਾਲੀ ਕਾਰੂਂ ਵਾਰ। ੬।
 “ਹੁਤੇ ਕਾਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਇਕ” ਕਹੀ ਬਾਬੈ ਯੋਂ ਬਾਤ।
 “ਸੋ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਜੋੜਕੇ ਭਯੋ ਤੇ ਖਾਲੀ ਜਾਤ। ੭।
 ਇਕ ਅਮਰ ਪਿਕੰਬਰ ਸੰਤ ਹੁਤੇ ਮਿਲ ਉਸ ਕਰਜੇ ਨਿਹਾਲ”।
 ਮੁੜ੍ਹਨ ਗੋਸਟ ਲਿਖ ਕਹੀ ਕਰੀ ਸੁ ਬਾਬੈ ਨਾਲ। ੮।

ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬੰਸਾਵਲੀ ਕੀ ਤੁਰੀ

੧੩. [ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੱਕ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਮਾਲੀ ਨੈ ਹਮ ਕਹਯੋ ‘ਯਹ ਭੀ ਭੇਤ ਸੁਨਾਇ।
 ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਾਛੈ ਗੁਰ ਭਏ ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ’। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ਬਿਉਰੋ ਦਯੋ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਾਛੈ ਅੰਗਦ ਭਯੋ।
 ਜੋ ਉਨਕੀ ਸਭ ਕਥਾ ਕਥੋਯੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਧੈ ਨਹਿੰ ਅੰਤ ਸੁ ਪੱਯੈ। ੨।
 ਅੰਗਦ ਤੇ ਗੁਰ ਭਯੋ ਅਮਰਦਾਸ। ਕੀਯੋ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵਾ ਜਾਸ।
 ਬਾਈ ਸੁਖੇ ਜਿਨੈਂ ਨਿਵਾਏ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵੈ ਜਿਤਨ ਜਤਾਏ। ੩।
 ਪੁਨ ਰਾਮਦਾਸ ਪੂਰਣ ਮਤ ਠਈ। ਤਬ ਤੇ ਫਿਰ ਘਰ ਸੋਢੀਯਨ ਰਹੀ।
 ਫਿਰ ਅਰਜਨ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ। ਖੜਗ ਚਕਯੋ ਜਿਨ ਮਾਰ ਪੈਇੰਦ। ੪।
 ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇਉ ਦਿਖਈ। ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਕੋ ਹਾਰ ਸੁ ਦਈ।
 ਲੱਲਾ ਕੰਬਰ ਮਾਰੇ ਫੌਜਦਾਰ। ਫਿਰ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਲਈ ਸਵਾਰ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਹਰਿ ਰਾਇ ਔ ਹਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਏ ਤਿਮੈਂ ਗੁਰਦੇਵ।
 ਇਛੈਂ ਪੂਰੈਂ ਸਿਖਨ ਕੀ ਸਿਖ ਕਰੈਂ ਗੁਰ ਸੇਵ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਫਿਰ ਗੁਰ ਭਯੋ ਪਰਸ਼ਾਰਥ ਟਿਤ ਜਿਨ ਸਿਰ ਦਯੋ।
 ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਬਡ ਸਾਕਾ ਕੀਯੋ। ਧਰਮ ਕਰਮ ਰਖ ਹਿੰਦੂਅਨ ਲੀਯੋ। ੭।
 ਪੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਏ ਕਲ ਧਾਰੀ। ਦੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੀਯੋ ਪੰਥ ਭਾਰੀ।
 ਜਿਮ ਦੀਪਕ ਤੇ ਦੀਪਕ ਜਾਗੈ। ਤਿਉਂ ਗੁਰ ਤੇ ਗੁਰ ਹੋਤ ਭਏ ਆਗੈ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਦਸ ਭਏ ਦਏ ਉਨਕੇ ਨਾਮ ਸੁਨਾਇ।
 ਤਿਮ ਹੀ ਬੂਟੈ ਸ਼ਾਹਿ ਤੇ ਲਏ ਅਪਨੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਵਾਇ। ੯।

ਸਾਖੀ ਨੌਰੰਗੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੀ ਜੁਲਮੀ ਕੀ ਲਿਖਯਤੇ

੧੪. [ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਕਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਮਾਲੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਹਯੋ ‘ਯਹ ਭੀ ਭੇਤ ਬਤਾਇ।
 ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਔ ਗੁਰਨ ਕੋ ਪਰਯੋ ਬੈਰ ਜਿਤ ਭਾਇ?’। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ਭੇਤ ਬਤਾਯੋ। ਗੁਰੂਅਨ ਸੋ ਜਿਮ ਉਨੈ ਕਮਾਯੋ।
ਕਦੇ ਰਾਜੀ ਕਦੇ ਗੁਸੇ ਰਹਾਵੈਂ। ਸੇ ਚਲ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਸਿਰ ਆਵੈਂ।੨।
ਰਾਜ ਨੁਰੰਗੈ ਸਿਰ ਜਬ ਆਯੋ। ਬਡੇ ਪਾਪ ਉਸ ਕੈ ਦਿਲ ਭਾਯੋ
ਇਤ ਨੌਰੰਗ ਉਤ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ਭਏ ਜਗਤ ਮੈਂ ਦੁਊ ਉਜਾਗਰ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਨੌਰੰਗੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਯੋ ਤਖਤ ਬਹਨ ਮੋ ਕਾਲ।
'ਤੁਰਕ ਕਰੋ ਸਭ ਹਿੰਦੂਅਨ ਸੂਬੈ ਬਾਈਅਨ ਭਾਲ'।੪।

ਚੌਪਈ: ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬਡ ਬਲ ਧਾਰੀ। ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਰਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ
ਜਾਂ ਪੈ ਆਇ ਪਰੈ ਕੇ ਦੁੱਖ। ਪਰੈ ਚਰਨ ਮੈਂ ਹੋਵੈ ਸੁੱਖ।੫।
ਦੁਨੀਆਂ ਮਤਲਬ ਸੁਖ ਕੀ ਸਾਰੀ। ਆਵੈ ਸ਼ਰਨੀ ਜਿਹ ਭੈ ਭਾਰੀ।
ਲਗਤ ਚਰਨ ਹੁਇ ਤੁਰਤ ਸੁਖਾਰੈ।। ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਯਹ ਗੱਲ ਜਗ ਸਾਰੈ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਚਲੀ ਕਹਾਵਤ ਸਭ ਜਗੈ 'ਯਹਿ ਸਾਰੇ ਅਵਤਾਰ।
ਸ਼ਰਨੀ ਆਵੈ ਜੋ ਉਸੈ ਸੋਊ ਉਤਰੈ ਪਾਰ'।੭।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਲੋ ਤੁਰਕਨ ਪਾਯੋ ਜੋਰ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰੈ ਹਿੰਦੂਨ ਟੋਰ।
ਤੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੋ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ। ਮਸਲਤ ਇਉਂ ਤਬ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕਰੀ।੮।
'ਗੱਲ ਲਗਾਈਏ ਬ੍ਰਹਮਨ ਸੀਸ। ਜੋ ਉਨਕੀ ਕਛੁ ਮਨੈ ਜਗਦੀਸ'।
ਹਿੰਦੂ ਗਰੀਬਨ ਨੈ ਹਥ ਜੋੜੈ। ਨੌਰੰਗੈ ਅਗੈ ਖੜੈ ਭਏ ਸੋੜੈ।੯।
'ਹਮ ਹੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਨੋਂ ਕੇ ਅਧੀਨ। ਉਨਕੇ ਲਜਾਵੇ ਪਹਿਲੇ ਦੀਨ।
ਹਮ ਭੀ ਹੋਵਹਿੰ ਤਿਸਹੀ ਦੀਨ। ਰਜੀਬ ਹਿੰਦੂਅਨ ਯੋ ਛਲ ਕੀਨ।੧੦।
ਆਪਨ ਲੀਨੀ ਗੈਲ ਛੁਡਾਇ। ਬ੍ਰਹਮਨ ਗਲ ਪਾਇ ਦਈ ਬਲਾਇ।
ਤਬ ਉਨ ਲੀਨੋਂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬੁਲਾਇ। 'ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਹੁ' ਕਹਯੋ ਸੁਣਾਇ।੧੧।
'ਜੋ ਚਹੋ ਲਹੋ ਮੋਹਿ ਤੇ ਆਇ। ਬਿਰਤ ਤੁਰਕਨ ਗੈਲ ਦਯੋ ਲਗਾਇ।
ਨਹੀਂ ਮੁਲਕ ਤਜ ਜਾਓ ਪਾਰ। ਮੁਲਕ ਰਹੋ ਮੁਹਿ ਮੈਂ ਦਯੋ ਮਾਰ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭ ਸੁਨ ਭਏ ਸੁ ਸਯਾਮ ਰੰਗ ਜਨ ਮਰ ਰਾਯੋ ਪ੍ਰਵਾਰ।
ਇਕ ਦਿਮ ਹੋਇ ਤਜਾਇ ਤਜ ਜਾਈਏ ਕਹਾਂ ਸੰਮਾਰ।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਬਨੀ ਬਹੁ ਔਖੀ ਬਾਤ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਸੁੱਝੈ ਦਿਨ ਅਰ ਰਾਤ।
ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਨੈ ਕਛੁ ਅਰਮਾ ਕੀਯੋ। ਦਿਨੈ ਲੰਘਾਵਨ ਵਿਲਾਵ ਸੁ ਲੀਯੋ।੧੪।
ਲਾਗੈ ਕਰਨ ਸੁ ਤਪ ਅਰ ਜਾਪ। ਦੇਵਤਾ ਨ ਜਾਗੇ ਸਿਰ ਰਹੇ ਖਾਪ।
ਤਬ ਚੁਗਲਨ ਨੈ ਚੁਗਲੀ ਬਨਾਈ। 'ਕਰਤ ਹੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਜਾਦੂ ਉਪਾਈ'।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹ ਸੁਨ ਸ਼ਾਹਿ ਨੌਰੰਗ ਤਬ ਭਯੋ ਅਤੀਸੈ ਕੋਪ।
ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਜਿਉਂ ਕਰਯੋ ਧਰਮ ਉਨ ਲੋਪ।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਅਹਦੀਏ ਦੁੜਾਏ ਵਲ ਕਸਮੀਰ। ਹੁਕਮ ਸੁਣੇ ਤਿਨ ਕਰੀ ਨ ਧੀਰ।
ਤੁਰਤ ਫੜੇ ਥੇ ਦੇ ਕੇ ਤਾਣ। ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਕੀਏ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ੧੭।
ਹਿੰਦੂ ਬਚੈਂ ਲੁਕ ਬਤੇਰਾ ਕਰੈਂ। ਔਰ ਲਏ ਸਭ ਮੁਸਲੈ ਕਰੈ।
ਯੋਂ ਸਭ ਜਗ ਸੁਨ ਭਯੋ ਤਰਾਸ। ਤਬ ਬਿਪ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਕਾਂਸੀ ਆਦਿ ਗੰਗਾ ਢਿਰੋਂ ਕੁਲਛੇਤਰ ਛੇਤਰ ਔਰ।
ਰਲ ਬਹਿ ਆਏ ਫਰਜ਼ਾਦ ਸਭ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੋਲ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਆਇ ਬ੍ਰਹਮਨ ਸਭ ਐਸ ਪੁਕਾਰੈਂ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਆਏ ਤੁਮ ਦ੍ਵਾਰੇ।
ਹੋ ਛੱਤ੍ਰੀ ਤੁਮ ਬ੍ਰਹਮ ਉਜਾਗਰ। ਗਊ ਬ੍ਰਹਮਨ ਤੁਮ ਪ੍ਰਿਤਪਾਗਰ। ੨੦।
ਅਬ ਆਇ ਪਰੀ ਹਮਨੈ ਪੈ ਭਾਰੀ। ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ।
ਤੁਮ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕਲਧਾਰੀ। ਰਾਖੇ ਹਿੰਦੂਅਨ ਹਿੰਦ ਮਝਾਰੀ। ੨੧।
ਹਿੰਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਨਿਬੀਜ ਹੈਂ ਕਰਨੇ। ਸਾਹਿ ਨੁਰੰਗੈ ਯੋ ਲਿਖ ਬਰਨੇ।
ਤੁਰਕ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੈ ਬਾਹਮਨ ਕਰਨੇ। ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਪਾਛੈ ਫਰਨੇ। ੨੨।
ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੈਂ ਹਿੰਦੂਅਨ ਅਗਵਾਨ। ਤੁਰਕ ਹੁਇ ਜਾਊ ਮਗਰ ਜਹਾਨ।
ਯਹ ਅਬ ਨੁਰੰਗੈ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਆਏ ਤੁਮ ਪਾਹਿ। ੨੩।
ਜੋ ਤੁਮ ਹੋ ਕਿਛ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰੇ। ਡੁਬਤਿ ਰਖੇ ਹਿੰਦੁਵਾਇਨ ਪੂਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤੋ ਤੁਰਕ ਤੁਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਰਾਵੈਂ। ਤੁਹਿ ਤੇ ਪਿਛੈ ਹਮ ਦੀਨ ਮੋਂ ਆਵੈਂ। ੨੪।
ਤੁਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹੋ ਖੜਗ ਉਠਾਵੋ। ਸਭ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੋ ਗਲੈ ਲਗਾਵੋ।
ਤੁਮ ਪੈ ਮਾਯਾ ਆਵੈ ਘਨੀ। ਕਰਾਮਾਤ ਤੁਮ ਪੈ ਅਨਗਨੀ'। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: 'ਤੁਰਕਨ ਤੈ ਦਸ ਗੁਨ ਅਧਿਕ ਹੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਿੰਦ ਮਾਂਹਿ।
ਜੋ ਤੁਮ ਖੰਡਾ ਫੜ ਖੜੇ ਸਭ ਰਲੈਂ ਤੁਮੈ ਸੰਗ ਆਇ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਚ ਗਏ ਬਿਕਾਯਾ! ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਨਹਿ ਖੰਡਾ ਫੜਾਯਾ।
ਤੁਰਕ ਗਲੈਂ ਗਲੈਂ ਹਮ ਸੀਸ। ਯੋ ਕਰਿ ਗਏ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਸ਼ੀਸ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇਕਰ ਤੁਮਰੇ ਭਲ ਭਵੇ ਸਿਰ ਦੇਤ ਨ ਲਾਵੈਂ ਬੇਰ।
ਦੇਉਂ ਤਾਂਕੀ ਜਾਇ ਜੜ੍ਹ ਦਰਗਾਹੋਂ ਤੁਰਤ ਉਖੇੜ'। ੨੮।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੇ ਮਨ ਯੋ ਆਈ। 'ਕਬ ਮੁਯੋ ਕਬ ਜੜ ਉਖੜਾਈ।
ਤੁਰਕ ਕਰੈਗੈ ਹਮ ਇਤ ਸਾਲ। ਕਬ ਮਰ ਤੁਮ ਹਮ ਲਓ ਉਬਾਰ। ੨੯।
ਬੂਡ ਮੁਏ ਨੌਕਾ ਕਿਤ ਕਾਮ। ਭੂਖੇ ਮਰੇ ਖੀਰ ਕਿਤ ਕਾਮ।
ਪਯਾਸ ਮੁਏ ਫਿਰ ਨੀਰ ਨੁਲ੍ਹਯੇ। ਫਿਰ ਪਿਆਸ ਤਿਸ ਕੈਸ ਬੁਝਯੇ'। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਪੁਨ ਕਹਯੋ 'ਯੋ ਕਹਿ ਗੈਲ ਛੁਡਾਇ।
ਹਮ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਗੈਲ ਉਸ ਗੁਰ ਕੋ ਤੁਰਕ ਬਨਾਇ'। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਜਾਇ ਵੈਸੀ ਕਈ: ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਥੀ ਉਨ ਮਮਝਈ:
 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਰੇ ਗੁਰ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਮਗ ਹੋਵਗ ਸਗਲ ਜਹਾਨ'। ੩੨।
 ਸੋ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਜਾ ਚੁਗਲੀ ਕਰੀ। ਤੁਰਕਨ ਮੰਨ ਲਈ ਸੋ ਖਰੀ।
 ਗੁਰ ਕੀ ਗੈਲ ਨੁਰੰਗੇ ਫਰੀ। ਭੇਜ ਹਲਕਾਰੇ ਤਲਾਇਮ ਕਰੀ। ੩੩।
 ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਨੈ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ। ਜੈਸੇ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਹੁਤੀ ਉਚਾਰੀ:
 ਆਪ ਚੱਲ ਗੁਰ ਦਿੱਲੀ ਆਏ। ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਜਾ ਆਪ ਬੰਧਾਏ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦਿਲੀ ਦੁਵਾਰੈ ਖੜ ਗੁਰੂ ਦੁਸਾਲੇ ਦੀਯੋ ਘਲਾਇ।
 ਹਲਵਾਈ ਹੱਟੀ ਜਾਇ ਧਰਜੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣੇ ਦਾਇ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਸੁਹਰਤ ਭਈ ਨੌਰੰਗੈ ਫੜ ਲਯੋ। ਢੂੰਡਤ ਥੇ ਜਿਸ ਘਰ ਮੈਂ ਪਯੋ।
 ਇਮ ਨੌਰੰਗੇ ਕੇ ਹਥ ਆਏ। ਇਮ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਬੰਧਾਏ। ੩੬।
 ਕੈਦ ਪਾਇ ਬਹੁ ਦਿਵਾਯੋ ਤ੍ਰਾਸ। ਫੇਰ ਮੁਗਲ ਇਕ ਭੇਜਯੋ ਪਾਸ।
 ਖੋਟਾ ਬੋਲ ਐ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿਖਾਯਾ। 'ਤੁਰਕ ਹੋਹਿ' ਤਿਨ ਆਖ ਸੁਣਾਯਾ। ੩੭।
 'ਅਕੈ ਦਿਖਾਇਓ ਕਰਾ ਸੁਮਾਤ। ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਅਖਾਵੈਂ ਦਿਖਾਓ ਸੋਊ ਬਾਤ।
 ਜਿਮ ਤੁਮ ਪਤਸਾਹੁ ਸੱਚੇ ਸਦਵਾਵੈਂ। ਜਿਮ ਕਰ ਹਮਕੋ ਝੂਠ ਠਹਿਰਾਵੈਂ। ੩੮।
 ਨਹੀਂ ਹੋਹੁ ਤੂੰ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ਅਕੈ ਦਿਖਾਉ ਕੁਛ ਅਪਨੋ ਤਾਨ।
 ਦਿਖਾਓ ਹਮੈ ਕੁਛ ਕਰਾ ਜੁ ਮਾਤ। ਰਾਮਰਾਇ ਜਿਮੈਂ ਮੰਨੋ ਬਾਤ'। ੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਰ ਇਮ ਕਹਯੋ ਨਹਿ ਅੱਛਾ ਕੀਅ ਰਮਰਾਇ।
 ਆਪ ਬਡਾਈ ਲੈ ਗਇਓ ਗਲ ਪਿਛਲਨ ਪਾਇ ਖਲਾਇ। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਵਹੁ ਦੇ ਗਇਓ ਕਰਾ ਸੁ ਮਾਤ। ਤੋ ਹਮ ਕੋ ਤੈ ਆਖੀ ਬਾਤ।
 ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਲਾਗਯੋ ਪਾਪ। ਗਯੋ ਕਰਵਾਇ ਵਹੁ ਸਭ ਕੋ ਖਾਪ। ੪੧।
 ਕਰਾਮਾਤ ਮਧ ਸਭ ਕਬ ਹੋਇ। ਬਿਨ ਕਰਾਮਾਤ ਤੁਮ ਛਡੋ ਨ ਕੋਇ।
 ਯਹ ਕਰਾਮਾਤ ਹਮ ਦੇਇ ਨ ਜਾਹੀ। ਪਿਛਲਨ ਕੈ ਜੋ ਗੈਲ ਲਗਾਹੀ। ੪੨।
 ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਕਹਰ ਸੁ ਮਾਹਿ। ਪੀਰ ਸਾਹ ਕੋ ਚਹੀਅਤ ਨਾਹਿ।
 ਕਹਿਰ ਹਟਾਵਨ ਕੋ ਕੀਓ ਦੋਊ। ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਕਹਰ ਚਹਿ ਖੋਊ। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਕਰਾਮਾਤ ਨਾਮ ਕਹਿਰ ਹੈ ਸੋ ਹਮ ਕਰਤੇ ਨਾਹਿ।
 ਹਮਰੈ ਉੱਪਰ ਤੁਮ ਕਰੋ ਤੋ ਤੁਹੁ ਪੁਛੈ ਖੁਦਾਇ'। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਨੁਰੰਗੈ ਗੁੱਸਾ ਕੀਆ। 'ਤੁਮ ਚਾਹਤ ਬਾਤਨ ਤੈ ਜੀਆ।
 ਅਕੈ ਤਾਂ ਹੋਹੁ ਤੂੰ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ਅਕੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰ ਮਰਨ ਪ੍ਰਵਾਨ। ੪੫।
 ਮਾਰੋਂ ਮੁੰਦ ਤੁਹਿ ਕੱਚੇ ਚਾਮ। ਧਰੋਂ ਧੂਪ ਤੋਹਿ ਮੱਧ ਦਰਾਮ।
 ਜਿਮ ਜਿਮ ਤੁਮ ਵਹਿ ਪੂਪ ਸੁਕਾਇ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਤੁਮਕੋ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ। ੪੬।

ਗੁਰੁ ਅਖਾਇ ਲੁੱਟ ਖਾਯੋ ਜਹਾਨ। ਅਬ ਹੋਵਤ ਨਹਿ ਕਿਮ ਮੁਸਲਮਾਨ।
ਕਯਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮ ਹਿੰਦੁਨ ਨਾਹਿ। ਹਮਤੈ ਤੁਮ ਜਿਮ ਨਠ ਨਠ ਜਾਹਿ। ੪੭।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਕੀਯੋ ਬਿਚਾਰਾ। ਆਇ ਪੁਜਯੋ ਹੈ ਵਕਤ ਹਮਾਰਾ।
ਜਿਸੈ ਵਕਤ ਹਮ ਟੋਲਤ ਆਏ। ਵੇਹੁ ਵਕਤ ਹਮ ਭਯੋ ਲਭਾਏ। ੪੮।

“ਚਿੰਤਾ ਤਾਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੋ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ॥
ਇਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਖਿਰੁ ਨਹੀ ਕੋਇ” ॥੫੧॥

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜਾਨਿਓ ‘ਸਮਾਂ ਪਹੂਚਯੋ ਆਇ।
ਸੋ ਅਬ ਢੀਲ ਨ ਚਾਹੀਐ ਇਹ ਸਿਰ ਸੀਸ ਲਗਾਇ’। ੪੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। ‘ਹਮਰਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਖੋ ਤੁਮ ਭਾਰਾ।
ਕਰਾਮਾਤ ਹਮ ਐਸ ਦਿਖਾਹੀਂ। ਹਮਰਾ ਸਿਰ ਤੂੰ ਪਾਵੈਂ ਨਾਹੀਂ। ੫੦।
ਹਮਰੇ ਸਿਰ ਕੇ ਤੇਗ ਲੱਯੈ। ਕਟੈ ਨ ਸੋ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖੱਯੈ।
ਤਲਵਾਰ ਤਿੱਖੀ ਕੋਊ ਲਜਾਯੋ ਬੇਸ। ਚਲ ਭਯੋ ਤਿਸ ਜੋਊ ਕਟਤ ਹਮੇਸ਼’। ੫੧।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਹਿ ਗੁਰ ਬੈਠੇ ਚੌਕੀ ਨ੍ਹਾਇ।
ਤੇਗ ਲਗਵਾਈ ਸੀਸ ਨਿਜ ਐਸੇ ਛਲ ਕੇ ਦਾਇ। ੫੨।

ਚੌਪਈ: ਸੀਸ ਦਯੋ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਓ। ਅਪਨੋ ਧਰਮ ਕਰਮ ਰਖ ਲੀਓ।
ਚਰਮ ਕਚੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀਰ ਬਚਾਯੋ। ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਸਿਰ ਸੀਸ ਲਗਾਯੋ। ੫੩।
ਉਨ ਮੂੜ੍ਹਨ ਯਹਿ ਕਲਾ ਨ ਜਾਨੀ। ਹਮ ਸਿਰ ਸਿਰ ਲਾਵਨ ਗਲ ਠਾਨੀ।
ਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬਡ ਸਾਕਾ ਕੀਯੋ। ਪਰਸ਼ਾਰਥ ਹਿਤ ਨਿਜ ਸਿਰ ਦੀਯੋ। ੫੪।

ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ :-

ਦੋਹਰਾ: “ਠੀਕਰ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਯਾ ਪਯਾਨ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂ ਆਨ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ॥
ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਮੁਰ ਲੋਕ”॥

ਦੋਹਰਾ: ਐਸ ਚਰਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਯੋ ਤਉ ਭਯੋ ਤੁਰਕ ਪਸ਼ੇਮਾਨ।
ਨੌਰੰਗੋ ਤਬ ਝੂਰਿਓ ‘ਹਮ ਸਕੇ ਨ ਚਰਿਤ ਪਛਾਨ’। ੫੫।

ਚੌਪਈ: ਨੌਰੰਗੋ ਦਿਲ ਖੋਫ ਬਹੁ ਠਟਿਓ। ਹਿੰਦੂਅਨ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਤੇ ਹਟਿਓ।
ਧੀਰੀ ਧੀਰੀ ਹੈ ਗਈ ਸਾਰੇ। ਭਈ ਮਾਲਕ ਕੈ ਦੂਰ ਪੁਕਾਰੇ। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: ਪਰੀ ਪੁਕਾਰ ਦਰਬਾਰ ਸਚ ਮਾਲਕ ਕੀਯੋ ਬਿਚਾਰ।
ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ ਤੁਰਕ ਕੇ ਦਰਬਾਰੋਂ ਦਏ ਨਿਕਾਰ। ੫੭।

ਚੌਪਈ: ਸੱਚ ਖੰਡ ਤੇ ਤਬੈ ਨਿਕਾਰੇ। ਡੇਰਾ ਦੀਨੋ ਪਿਛੈ ਦਰਬਾਰੇ।
ਤਬ ਤੈ ਘਟੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਿੱਲੀ। ਤਬਤੇ ਤੁਰਕ ਕਲਾ ਭਈ ਢਿੱਲੀ। ੫੮।

ਸਾਖੀ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਲਿਖਤਤੇ

੧੫. [ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅੰਸ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਰੱਖੀ?]

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਦਸਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਵਧਿਓ ਤੁਰਕਨ ਵੈਰ।
ਚੁਗਲੀ ਖਾਈ ਪਹਾੜੀਅਨ ਗਯੋ ਦੰਗਿਆੜੇ ਫੈਲ।੧।

ਚੌਪਈ: ਕਾਜੀ ਮੁਗਲਨ ਤੁਰਕ ਸਿਖਾਏ। ਕਰਾਰ ਬਾਬਰ ਕੈ ਦਏ ਭੁਲਾਏ।
ਹਿੰਦੁਨ ਹਿੰਦ ਕਬ ਦਈ ਕਹਾਵੈ। ਦਈ ਪਿਕੰਬਰਨ ਆਪ ਬਨਾਵੈ।੨।
ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਗੁੱਸਾ ਆਯਾ। ਤੁਰਕ ਨਾਮ ਹਿਤ ਪੰਥ ਬਣਾਯਾ।
ਪੁੱਤਰ ਚਾਰੇ ਦਏ ਅਖਾਈ। ਪੰਥ ਖਾਤਰ ਨਿਜ ਅੰਸ ਗੁਵਾਈ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਮਾਲੀ ਹਮ ਪੁਛਯੋ 'ਕਿਮ ਬੰਸ ਅੰਸ ਰਖੇ ਨ ਦੋਇ?'
(ਉੱਤਰ)- ਅੰਸ ਹੋਇ ਫਿਰ ਬੰਸ ਪਰ ਉਤਨੋ ਹੇਤ ਨ ਹੋਇ!੪।

ਚੌਪਈ: ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇ ਔ ਗੋਰਖ ਸਿੱਧ। ਪੰਥ ਰਖਾ ਉਨ ਰਖੀ ਨ ਬਿੰਦ।
ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਵੀ ਅੰਸ ਗੁਆਈ। ਉੱਤਮ ਬੰਸ ਉਨ ਰਖਯੋ ਬਧਾਈ।੫।
ਮਰੀ ਕਹੀ 'ਕਿਮ ਤੁਰਕ ਦਿਹੋ ਦੋਸ਼। ਇਮ ਕਰ ਕਰੀ ਥੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਸ'।
ਸੋ ਹਮ ਮਾਲੀ ਉੱਤਰ ਦਯੋ। 'ਖੂਨ ਸ਼ਜ਼ਾਦਨ ਕੋ ਸਿਰ ਲਯੋ।੬।
ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਗੁਰ ਚਾਹਤ ਗਾਰਨ। ਅਯੋ ਦੇਸ਼ ਸਿਰ ਉਨ ਇਤ ਕਾਰਨ।
ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਪੰਥ ਇਤ ਕਾਰਨ। ਸਿੱਖ ਉਬਾਰਨ ਦੁਸ਼ਟ ਸਘਾਰਨ'।੭।
ਦੇਹ ਆਪ ਹੀ ਤੁਰਕ ਸਿਰ ਲਾਈ। ਚਾਹਤ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਵਧਾਈ।
ਅਕੇ ਬੰਸ ਕੈ ਅੰਸ ਹੀ ਹੋਇ। ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਭੀ ਕਰੇ ਨ ਦੋਇ।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਮਨ ਸੁਤ ਨਿਜ ਰਖੇ ਦਯੋ ਰਾਜਕਨ ਪ੍ਰੀਤ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਦਯੋ ਅਧਿਕ ਭਈ ਯੋ ਰੀਤ।੯।
ਅਪਨੇ ਅੰਸਹਿ ਹੋਤਿ ਢਿਗ ਪਰਅੰਸਹਿ ਬਢਤਿ ਨ ਹੇਤ।
ਭੂਮ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਹ ਘਾਸ ਹੈ ਨਹਿੰ ਹੁਇ ਅੰਨ ਤਿਹ ਖੇਤ।੧੦।

ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੬. [ਖਾਲਸਾ ਕਿਉਂ ਸਾਜਿਆ?]

ਦੋਹਰਾ: ਤਉ ਮਰੀ ਮੁਹਿ ਸੋਂ ਕਹੀ ਫਿਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮੋਹਿ ਸਮਝਾਇ।
'ਪੰਥ ਰਚਿਓ ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਔਰ ਭਯੋ ਕਿਤ ਦਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਥੀ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਬੜ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਹੁਕਮ ਤੁਰਤਿ ਲੰਘ ਸੂਬੇ ਬਾਈ।
ਮੱਧ ਸਮੁੰਦਰ ਟਾਪੂ ਘਣੇ। ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਪਰਬਤ ਸਣੇ।੨।
ਰੱਯਤ ਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ ਉਨ ਸਾਰੇ। ਕਿਮ ਕਰ ਬਧ ਗਯੋ ਸਿੰਘਨ ਪਸਾਰੇ?
ਰੱਯਤ ਉਨ ਕਿਮ ਆਕੀ ਭਈ? ਤਿਨ ਕੀ ਫੌਜ ਕਹਾਂ ਥੀ ਗਈ?।੩।

ਕੈ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਖਬਰ ਨ ਪਾਈ? ਕੈ ਤੁਰਕਨ ਗੁਰੂ ਅਨ ਬੈਰ ਨ ਥਾਈ?
 ਕੈ ਤੁਰਕਨ ਸਿੰਘਨ ਹੋਰਈ ਮੀਜਾ? ਕੈ ਉਨ ਜਾਨਜੇ ਪੰਥਨ ਤੀਜਾ?। ੪।
 ਕੈ ਉਨ ਮੈਂ ਨ ਥੋ ਕੋਊ ਸਜਾਨੇ? ਤੈ ਉਨ ਨਾਹਿ ਸਿੰਘਨ ਹੋਤ ਪਛਾਨੇ?
 ਕੈ ਪੰਥ ਚਕਯੋ ਨ ਦਾਵੇ ਪਤਸ਼ਾਹੀ? ਕੈ ਉਨ ਤੈ ਪੰਥ ਭਯੋ ਲੁਕਾਰੀ?। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਤਿਮ ਉੱਤਰ ਮੈਂ ਦਯੋ ਸੁਨੋਂ ਸੋਊ ਗੁਰ ਸਿੱਖ:
 ਜਨਮਤਿ ਲੁਕਯੋ ਨ ਪੰਥ ਯਹ ਦਭ ਸੂਲਨ ਜਿਉਂ ਮੁਖ ਤਿੱਖ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਪੰਥ ਕਬ ਲੁਕ ਛਿਪ ਹੋਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਪੰਥ ਕਬ ਲੁਕੈ ਲੁਕੋਯੋ।
 ਸਿੰਘਨ ਪੰਥ ਜੁੱਧ ਕੋ ਭਇਓ। ਸਿੰਘਨ ਜਨਮ ਸੰਗ ਸਸਤ੍ਰਨ ਲਇਓ। ੭।
 ਸਿੰਘਨ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੀ ਦਈ। ਸਿੰਘਨ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਖੰਡੇ ਕੀ ਲਈ।
 ਸਿਰ ਪਰ ਚੱਕਰ ਕਰਦੈਂ ਧਾਰੈਂ। ਕਦ ਵਹਿ ਲੁਕੈਂ ਜਿਮ ਸੇਰਨਖ ਵਾਰੈਂ। ੮।
 ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਜੁੱਧੈ ਖਾਤਰ ਕਰਨ ਜਹੂਰੇ।
 ਬਿਨ ਜੁੱਧੈ ਕਬ ਪਯਤ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ: ਆਦ ਜੁੱਧੈ ਬਿਧ ਗੁਰੂ ਉਠਾਈ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰੂਅਨ ਮਧ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਵਪਯੋ ਹੁਤੇ ਥੋ ਬੈਰ।
 ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਸਿਰਦਯੋ ਉਨਿ ਸਿਖ ਕਰੈਂ ਕਿਮ ਖੈਰ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦ੍ਰ ਦੇਹ ਦਿੱਲੀ ਲਾਈ। ਦਿੱਲੀਪਤ ਉਨ ਜੜ੍ਹ ਉਖੜਾਈ।
 ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੋਲਖ ਲਈ। 'ਅਬ ਤੁਰਕਨ ਜੜ੍ਹ ਸੁੱਕ ਸੁ ਰਾਈ। ੧੧।
 ਪਰ ਕਟੈ ਪਕੈ ਬਿਨ ਗਿਰੇ ਸੁ ਨਾਹਿ। ਅਕੈ ਗਿਰੇ ਵਡ ਪੋਣ ਵਗਾਹਿ।
 ਅਬ ਇਨ ਪਰ ਪੋਨ ਖੰਡੇ ਚਲਵੱਯੋ। ਮਾਰ ਇਸੈ ਢਬ ਇਨੈਂ ਗਿਰੱਯੈ'। ੧੨।
 ਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਫੜ ਤਲਵਾਰ। ਅਬ ਲੱਯੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰ।
 ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਚਿਤ ਐਸ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਹਮ ਕਯਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ਾਹੀ ਨਿਕਾਰੀ। ੧੩।
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰੱਦੀ ਹਮ ਚਹਿੰ ਘਰੀ। ਜਿਸੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚਰਨੀ ਪਰੀ।
 ਹਮੈਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੀ ਕਯਾ ਪਰਵਾਹਿ। ਦੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨਫਰਨ ਉਠਾਇ'। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਚਿਤ ਮਧ ਇਮ ਠਟੀ ਦਈਐ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਉਠਾਇ:
 ਸਭ ਰਾਜਨ ਏ ਪਰਬਤੀ ਦਯੈ ਖੰਡੇ ਫੜਵਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਚਿਤ ਸੋਝੀ ਆਈ। 'ਏਹ ਕਬ ਸਿੱਖ ਬਨੈਂ ਹਮ ਆਈ।
 ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਇਨ ਕਿਮ ਦੱਯੈ। ਕਿਮ ਪੁਤ ਬਿਗਾਨੇ ਮੁੱਖ ਚੁਮੱਯੈ। ੧੬।
 ਓਇ ਪੱਥਰ ਪੂਜਕ ਭਿੱਜ ਨ ਨੀਰੋ। ਓਇ ਆਦਿ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਘਰ ਗੁਰ ਤੀਰੋ।
 ਰਜਪੂਤ ਸਦਾਵੈਂ ਆਪ ਸਿਪਾਹੀ। ਓਇ ਕਹੈਂ ਕਦੋਂ ਗੁਰ ਦਈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
 ਅਬ ਦਯੈ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਗਰੀਬਨ ਉਠਾਇ। ਵੈ ਜਾਨੈ ਗੁਰ ਦਈ ਹੈ ਮਾਇ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਦਯੀ ਚੀਜ ਚਹੈ ਗ੍ਰੀਬ ਕਉ ਕਿਉਂ ਅਤਿ ਦਯੋ ਅਖਾਇ।
 ਯਹਿ ਦਯਾਵਾਨ ਘਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਅਰ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅਵਾਇ'। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਸਤ ਸਨਾਤਿ ਐ ਬਾਰਹ ਜਾਤ। ਜਾਨ ਨਹਿ ਰਾਜਨੀਤ ਕੀ ਬਾਤ।
ਜੱਟ ਬੂਟ ਕਹਿੰ ਜਿਹ ਜਗ ਮਾਂਟੀ। ਬਣੀਏਂ ਬਕਾਲ ਕਿਰਾੜ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸਦਾਈਂ। ੨੦।
ਲੁਹਾਰ ਤ੍ਰਖਾਣ ਹੁਤ ਜਾਤ ਕਮੀਨੀ। ਛੀਪੇ ਕਲਾਲ ਨੀਚਨ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ।
ਗੁੱਜਰ ਗ੍ਰਾਰ ਹੀਰ ਕਮਜਾਤ। ਕੰਬੋਇ ਮੁਦਨ ਕੋਇ ਪੁਛੈ ਨ ਬਾਤ। ੨੧।
ਝੀਵਰ ਨਾਈ ਰੋੜੇ ਘੁਮਿਆਰ। ਸਾਇਣੀ ਸੁਨਿਆਰੇ ਚੂੜੇ ਚਮਿਆਰ।
ਭੱਟ ਐ ਬਾਟਮਣ ਹੁਤੇ ਮੰਗਵਾਰ। ਬਹੁਰੂਪੀਏ ਲੁਬਾਣੇ ਐ ਘੁਮਿਆਰ। ੨੨।
'ਇਨ ਰੁੰਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦਯੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਏ ਯਾਦ ਰਖੈਂ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ'।
ਤੇ ਸਦਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਲਲਕਾਰੇ। 'ਫੜੇ ਸਸਤ੍ਰਨ ਲਿਹੁ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰੇ'। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤੈ ਸਿੱਖਨ ਨੇ ਨਹਿੰ ਮਨਯੋ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਖੌਫ ਕੀਨ।
'ਉਨ ਪਹਿ ਫੌਜੈਂ ਅਤਿ ਘਨੀ ਕਬ ਛੋਡੈਂ ਰਾਜ ਜਮੀਨ'। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਤੈ ਸਿੱਖਨ ਯੋ ਮੰਨੀ ਨ ਬਾਤ; 'ਹਮ ਤੇ ਤੁਰਕ ਕਬ ਮਾਰੇ ਜਾਤ।
ਅਸੀਂ ਚਿਰੀਆਂ ਵੈ ਸਾਨੀ ਬਾਜ; ਹਮ ਛੇਲੇ ਵੈ ਬਘਯਾੜਨ ਸਾਜ। ੨੫।
ਤੁਮ ਮ੍ਰਿਗਨ ਤੇ ਕਿਮ ਸ਼ੇਰ ਮ੍ਰਵਾਵੇ। ਲੋਤੀ ਕੇ ਪਾਣੀ ਮਗਰੀ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ।
ਵਹੁ ਆਦ ਸਿਪਾਹੀ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ। ਹਮ ਜੱਟ ਬੂਟ ਨਾਈ ਤਰਖਾਨ। ੨੬।
ਤੁਮ ਟੋਲੇ ਸਭ ਜਾਤ ਕਮੀਨ। ਹੁਤੇ ਜੋਊ ਸਭ ਸਸਤਰ ਹੀਨ।
ਲਲਕਾਰੇ ਰਜਪੂਤਹਿ ਰਾਜੇ। ਜੋਊ ਸਵਾਰੈਂ ਤੁਮਰੋ ਕਾਜੈ'। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਤੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਚਿਓ 'ਕਯਾ ਯਹਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀਨ।
ਹਮ ਚਹਿੰ ਦੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸਿੱਖਨ ਉਨ ਨੈ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਕੀਨ'। ੨੮

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਸਭੀ ਬਿਧੀ ਗੁਰੂ ਲਈ ਪਛਾਣ।
'ਯਹ ਚਰਣ ਪਾਹੁਲ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ; ਤੇਜ ਨਾਹਿ ਯਹਿ ਮਾਂਹਿ ਅਨੂਪ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੇਹਲੀ ਟੇਪੀ ਸਿਰ ਧਰੈਂ ਦਾਸਹਿ ਨਾਮ ਕਹਾਇ।
ਹੁਤੀ ਦਯਾ ਮੱਧ ਰੂਪ ਬਹੁ ਇਮ ਨਹਿੰ ਸਸਤ੍ਰ ਫੜਾਇ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਸਿੱਖਨ ਰੂਪ ਪਲਟਾਈਐ। ਤੇਜ ਧਾਰੀ ਜਿਮ ਲਖ ਭੈ ਖਾਈਐ;
ਤੇਜ ਨਾਮ ਕੋਊ ਇਨੈਂ ਧਰੱਯੈ। ਕਰ ਪਾਹੁਲ ਇਨੈਂ ਤੇਜ ਪਿਲੱਯੈ। ੩੧।
ਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਚਿਤ ਲਯੋ ਧਾਰ। ਮੇ ਉੱਦਮ ਕੀਓ ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰ।
ਛਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਅਤਿ ਲਾਗੇ। ਕੇਸ ਸੀਸ ਸਿਰ ਬਾਂਧੈ ਪਾਗੇ। ੩੨।
ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਛਤ੍ਰਨ ਕੇਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਾਨਯੋ ਯਹੀ ਭਲੇਰੇ।
ਖੰਡੈ ਪਾਹੁਲ ਚਿਤ ਮਧ ਠਟੀ। ਇਮ ਹੋਵੇਗੇ ਖਾਲਸਾ ਹਠੀ। ੩੩।
ਪੜੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਇਮ ਇਨ ਖੋਇ। ਹੰਨੈ ਹੰਨੈ ਹਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋਇ।
ਕਾਣ ਕੂਟ ਵਾਂਗ ਲੋਹੇ ਕਰੈਂ। ਖੰਡੈ ਪਾਹੁਲ ਪੀ ਖੰਡਯੋਂ ਨ ਟਰੈਂ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਖਾਲਸੇ ਹੋਵੈ ਖੁਦ ਖੁਦਾ ਜਿਮ ਖੂਬੀ ਖੂਬ ਖੁਦਾਇ।
ਆਨ ਨ ਮਾਨੈ ਆਨ ਕੀ ਇਕ ਸੱਚੇ ਬਿਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਔ ਮੜੀ ਮਸਾਣ। ਨਹਿੰ ਮਾਨੈ ਵਹਿ ਗੁਗੋ ਸੁਲਤਾਨ।
ਇੱਕੋ ਜਨੇਉ ਪਹਿਰੈਂ ਨ ਧੋਤੀ। ਇਕ ਸੁਨਹਿਰੇ ਖਾਹਿੰ ਗਹੁ ਗੋਤੀ। ੩੬।

ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਪੰਥ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀ ਸਾਖੀ

੧੭. [ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਹੁਤੀ ਬਾਤ ਲਈ ਚੀਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਹਿ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਉੱਦਮ ਸੋਊ ਕੀਨ। ੧।
ਸੱਦ ਪੰਡਤ ਬਡ ਜੋਤਕੀ ਮਹੂਰਤ ਖੂਬ ਕਢਾਇ।
ਕੀਏ ਭੁਜੰਗੀ ਛਾਂਟ ਪੰਜ ਪੰਜੇ ਜਾਤ ਗਿਣਾਇ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀ ਲਏ ਉਠਾਇ। ਚਾਰੈ ਬਰਨ ਇਕ ਕੀਏ ਭਰਾਇ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੋਫਤੀ ਜਾਤ। ਬਸਤ ਲਾਹੌਰ ਹੁਤੇ ਬਖਯਾਤ। ੩।
ਦੂਜੇ ਧੂਮ ਸਿੰਘ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਬਾਸੀ। ਹੁਤੇ ਜੱਟ ਸਿਵ ਜਟੋ ਪ੍ਰਕਾਸੀ।
ਤੀਜੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਜਾਯੋ। ਨਾਮਦੇਵ ਅਵਤਾਰ ਸੁ ਆਯੋ। ੪।
ਚੌਥੇ ਨਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੋਊ। ਸੈਣ ਭਗਤ ਜਹ ਰਹਤੇ ਸੋਊ।
ਪੰਚਮ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਝੀਵਰ ਕਹੀਐ। ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀ ਪੰਜ ਜਾਤ ਲਹੀਐ। ੫।
ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੈ ਤਯਾਰ ਕਰਵਾਈ। ਜਲ ਮੱਧ ਆਨ ਮਿਠਾਈ ਪਾਈ।
ਤਿਹ ਮੱਧ ਰਾਖੀ ਕਰਦ ਗਡਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੀ ਕਰਦ ਧਾਰੇਦਾਇ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਹਿਓ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਉਚਾਰ।
ਅਕਾਲ ਅਕਾਲਹ ਜਾਪ ਕਰ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ ਧਾਰ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਵਾਰ ਜੁ ਪੌੜੀ। ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋੜੀ।
ਨੌਂ ਪਤਸ਼ਾਹੀਅਨ ਲਯੋ ਧਿਆਇ। ਅਬ ਦਸਮਨ ਪਰ ਹੋਈਂ ਸਹਾਇ। ੮।
ਬਹੁੜ ਸਵੱਯੇ ਬੱਤੀ ਉਚਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀਂ ਮੁਖੋਂ ਸਵਾਰੇ।
ਤੇਜ ਤੇਜ ਜੋ ਚੰਡੀ ਬਾਣੀ। ਸੋਊ ਪਾਹੁਲ ਕੇ ਮੱਧੈ ਠਾਣੀ। ੯।

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ-

“ਖਗ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡ ਖਲ ਦਲ ਖੰਡ ਅਤਿ ਰਣ ਮੰਡ ਬਰ ਬੰਡ ॥
ਭੁਜੰਡ ਅਖੰਡ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਜੋਤਿ ਅਮੰਡ ਭਾਨ ਪ੍ਰੰਡ ॥
ਸੁਖ ਸੰਤਾ ਕਰਣੰ ਦੁਰਮਤਿ ਦਰਣੰ ਕਿਲਵਿਖ ਹਰਣੰ ਅਸ ਸਰਣੰ ॥
ਜੈ ਜੈ ਜਗਕਾਰਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਬਾਰਣ ਮਮ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਣ ਜੈ ਤੇਰੀ” ॥

ਦੋਹਰਾ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਅੰਚਰੀ ਭਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਲਲਕਾਰ।
ਸਨਮੁਖ ਨੇੜ੍ਹ ਰਖਵਾਇ ਕਰ ਦਈ ਮੱਧ ਮੋਂ ਡਾਰ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਰ ਜਾਪ ਜਪਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਫਤੈ ਬੁਲਾਈ।
ਪੁਨ ਪੰਚ ਪੰਚ ਸੀਸ ਅੰਚਰੀ ਪਾਇ। ਪੰਚ ਪੰਚ ਪੰਚਨ ਦਈ ਛਕਾਇ। ੧੧।
ਇਕੈ ਸੁਨਹਿਰੈ ਸਭੀ ਰਲਾਏ। ਭਿੰਨ ਭੇਤ ਕਛੁ ਰਖਨ ਨ ਪਾਏ।
ਚਾਰ ਬਰਨ ਔ ਆਸ੍ਰਮ ਚਾਰ। ਜਨੇਊ ਟਿੱਕੇ ਦਿਯੋ ਉਤਾਰ। ੧੨।
ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਸਿੱਛਯਾ ਦਈ। ਮੀਣੇ ਮਸੰਦਨ ਬਰਤਯੋ ਨਹੀਂ।
ਕੁੜੀਮਾਰ ਰਮਰਈ ਨੜੀਮਾਰ। ਜੇ ਇਨ ਮਿਲੈ ਸੁ ਹੁਇ ਹੈ ਖੂਰ। ੧੩।
ਜਥਾ ਸਕਤ ਗੁਰ ਗੋਲਕ ਪਾਯੋ। ਕੜਾਹ ਕਰਾਇ ਖਾਲਸੈ ਛਕਾਯੋ।
ਪਹਿਰ ਕਛਹਿਰੇ ਸਿਰ ਬੰਧਯੋ ਪਾਗ। ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਬਚਨ ਪਰ ਰਹਯੋ ਲਾਗ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਕਹਿਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਲ ਤੇਰੋ ਦੀਨੋ ਪਾਇ।
ਕਰਦ ਚਕਰ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੈ ਮੁਖੋ ਅਕਾਲ ਜਪਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਕਹੀ: 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਯੋ। ਜਪੁ ਜਾਪ ਦੋਇ ਵੇਲੇ ਜਪਾਯੋ।
ਔ ਅਨੰਦ ਰਹਿਰਾਸ ਜਪਯੋ। ਚੰਡੀ ਬਾਣੀ ਖੜੇ ਪੜ੍ਹਯੋ। ੧੬।
ਦੋਇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਬੰਧਯੋ ਦਸਤਾਰੇ। ਪਹਰ ਆਠ ਰੱਖਯੋ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ।
ਪੀਓ ਸੁਧਾ ਔ ਖਲੋ ਸਿਕਾਰ। ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਜਿਮ ਹੋਇ ਸੰਭਾਰ। ੧੭।
ਕਰ ਝਟਕੈ ਬਕਰਨ ਕੇ ਖੱਯੋ। ਮੁਰਦੈ ਕੁੱਠੈ ਨਿਕਟ ਨ ਜੱਯੋ।
ਕੇਸਨ ਕੀ ਕੀਜੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ। ਨਹਿ ਉਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਕਟਯੋ ਬਾਲ। ੧੮।
ਪ੍ਰਿਤ੍ਰਨ ਕਰਮ ਸੁ ਛੋਰਨ ਕਰਨੋਂ। ਰਖਯੋ ਧਯਾਨ ਸੁ ਮਧ ਗੁਰ ਚਰਨੋਂ।
ਪਰੈ ਔਰ ਜੋ ਖੋਟੇ ਰਾਹਿ। ਤਿਨ ਕੋ ਲਾਯੋ ਜ਼ਰੂਰ ਤਨਖਾਹਿ'। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕਰੀ ਜੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਿਧ ਸੋਈ ਪੁਨ ਬਿਧ ਕੀਨ।
ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀ ਜੋ ਭਏ ਗੁਰ ਉਨਤੇ ਪਾਹੁਲ ਲੀਨ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਵਹੀ ਵਰਤਾਰੋ ਭੁਜੰਗਨ ਵਰਤਾਯੋ; ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਕਹਿਵਾਯੋ।
ਯਹੀ ਆਦ ਹੁਤ ਆਯੋ ਵਰਤਾਰਾ। ਜਿਮ ਨਾਨਕ ਗੁਰਅੰਗਦ ਪਾਰਾ। ੨੧।
ਪੀਯੋ ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਬਚਨ ਨਿਵਾਰੀ। ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਵਡ ਕਲ ਧਾਰੀ।
ਸਾਲ ਬਾਵਨ ਪਰ ਮੱਤ੍ਰੇ ਸਈ। ਬੁਧਵਾਰ ਖਸਾਥੈ ਪੰਥ ਉਤਪਤਿ ਭਈ। ੨੨।

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪਸਰਨ ਕੀ ਸਾਖੀ

੧੮. [ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਉਮੀ ਦਿਵਸ ਤੈ ਖਾਲਸੇ ਲਗਯੋ ਪਸਾਰੋ ਹੋਨ।
ਪੰਜ ਪਚਾਸਨ ਸੈਂਕੜਣ ਰਲ ਨਿਤ ਸਿੰਘ ਖਲੋਨ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੰਮ ਮਭ ਖਾਲਸੈ ਦੀਯੋ। ਮੁਖਤਯਾਰ ਖਾਲਸਾ ਸਭ ਥਾਂ ਕੀਯੋ।
ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਵਾਇ। ਪੱਛਮ ਮਧ ਭੀ ਦਏ ਘਲਾਇ। ੨।

- ਦੋਹਰਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਟਣੈ ਵਿਖੈ ਜਹਿ ਜਹਿ ਗੁਰ ਨਿਜ ਠੌਰ।
ਭੁਜੰਗੀ ਭੇਜੈ ਮੁਖਤਯਾਰ ਕਰ ਦਿਲਾਸਨ ਸਜੋਂ ਕਰ ਗੌਰ।੩।
- ਚੌਪਈ: ਦਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਭ ਗੁਰ ਠੌਰ। ਖੰਡੈ ਪਾਹੁਲ ਮਿਲੈ ਖੁਦ ਤੌਰ।
'ਜਹਿ ਜਹਿ ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀ ਹੋਇ। ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੈ ਤੁਲ ਮੰਨ ਲਯੋ ਸੋਇ।੪।
ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀ ਜਹਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਇ। ਬੇਸਕ ਪਾਹੁਲ ਕਰ ਪਯਾਵੈਂ ਸੋਇ।
ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਓ। ਜੇ ਮਾਂਗੋ ਸੋਈ ਫਲ ਪਾਓ।੫।
ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਨ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਸਿੰਘ ਹੀ ਖਾਹਿ। ਜੇ ਬਚ ਰਹੈ ਤਉ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਾਇ'।
ਦਏ ਚਿੱਠੇ ਵਲ ਸੰਗਤ ਘੱਲ। 'ਖੰਡੈ ਪਾਹੁਲ ਲਓ ਆਇ ਚੱਲ।੬।
ਖੰਡੈ ਪਾਹੁਲ ਪੀ ਹੋਵੇ ਤੇਜ ਧਾਰੀ। ਲਓ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਅਬ ਤੁਮ ਮਾਰੀ।
ਖੰਡੈ ਪਾਹੁਲ ਮੈਂ ਭਈ ਅਬ ਕਲਾ। ਤੁਰਕ ਜਾਉਗ ਨੱਠ, ਪੰਥ ਅਟਲ'।੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨੇ ਬਚਨ ਜੋ ਸੇ ਲਏ ਮਝੈਲਨ ਮੰਨ।
ਔਰਨ ਭੀ ਜਿਨ ਕਿਨ ਮੰਨੇ ਭਏ ਭਾਗ ਉਨ ਧੰਨ।੮।
- ਚੌਪਈ: ਇਮ ਖਾਲਸੈ ਪੰਥ ਭਯੋ ਉਤਪੰਨ। ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਖਾਲਸੈ ਸਸਤ੍ਰ ਫੜਾਵੈਂ। ਭਾਂਤੈ ਭਾਂਤ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਰਾਵੈਂ।੯।
ਮਧ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੈ ਮੰਜੀ ਡਹਾਇ। ਚੁਫੇਰੇ ਖੜੈ ਸਿੰਘ ਸਸਤ੍ਰ ਲਗਾਇ।
ਜਿਮ ਗੋਪਨ ਮਧ ਕਾਨ੍ਹ ਖਿਰਾਜੈ। ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘਨ ਮਧ ਛਾਜੈ।੧੦।
ਕਵੈਦ ਕਰਾਵੈਂ ਸਿੰਘਨ ਦੁੜਾਇ। ਕਿਤੈ ਚੁਫੇਰ ਦੇਖੋਂ ਖੜਵਾਇ।
ਕਿਸੈ ਬਹਾਲੈਂ, ਦੇਇੰ ਉਠਾਇ। ਕਿਸੈ ਉਠਾਵੈਂ ਕਿਸ ਦੇਇੰ ਨਸਾਇ।੧੧।
ਕਿਸੈ ਫੜਾਵੈਂ ਮੋਟੇ ਸੋਟੇ। ਕਰੈਂ ਕੁਵਾਇਦ ਦੁਇ ਦੁਇ ਜੋਟੇ।
ਵਾਹਣ ਮਧ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾ ਖੜੈਂ। ਚਕਚਕ ਢੀਮਨ ਸੋਂ ਸਿੰਘ ਲੜੈਂ।੧੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਸੌਚੀ ਖੰਡਹਿ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਜੜੈਂ ਅੜੈਂ ਸੁ ਘੁਲਾਹਿ।
ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਕਰੈਂ ਦੋਂ ਮੁਲਕ ਜਗੀਰੈਂ ਲਾਇ।੧੩।
- ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਮੁਖੋਂ ਮੰਗਹੁ ਜਗੀਰਾਂ। ਮਿਲਗ ਮੁਲਕ ਤੁਮਕੋ ਸੋਉ
ਬੀਰਾ! ਜਹਿ ਜਹਿ ਤੁਮਰੋ ਮਨ ਪਤੀਆਇ: ਸੋਉ ਸੋਉ ਤੁਮ ਦੈਯ ਗੁਲਾਇ'।੧੪।
ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਗਿਰ ਨੇਰੈ ਪਏ। 'ਚਹੈਂ ਪੰਜਾਬ ਅਬ ਹਮ ਮਲ ਲਏ':
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਮੰਗੋ ਦੇਸ ਭਲ ਦੱਖਣ। ਮੰਗੋ ਪਹਾੜ ਔ ਪੂਰਬ ਪੱਛਮ'।੧੫।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਦੂਰ ਕਿਮ ਜਾਵੈਂ। ਮੱਧ ਪੰਜਾਬਹ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈਂ'।
ਮੁੜ ਮੁੜ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਮੰਗੈ ਪੰਜਾਬ। ਆਪਸ ਮੈਂ ਲੜ ਹੋਣ ਖਰਾਬ।੧੬।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈਂ 'ਮੰਗੋ ਜਗੀਰ ਘਨੇਰੀ। ਜਿਤਨੀ ਚਾਹੋ ਸੋਉ ਲਿਹੁ ਘੇਰੀ'।
ਸਿੰਘ ਸ਼ਰੀਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁ ਪਚੈਂ। ਕਹੈਂ 'ਲਵੈਂ ਬਦਲੇ ਹਮ ਸਚੈਂ।੧੭।
ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੇ ਨੇਰੈ। ਚਹੈਂ ਮੁਲਕ ਹਮ ਸੇ ਲੋਂ ਘੇਰੈ'।
ਹੁਤੇ ਗਰੀਬਨ ਕੇ ਵਹੁ ਜਾਏ। ਯਾਂਤੇ ਕਰਨ ਨ ਲੰਬੀ ਦਾਏ।੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਰੀਕ ਸ਼ਰੀਕੀ ਢਿਗ ਢਿਗੈ ਮੰਦੀ ਪੰਜਾਬਹ ਪਾਸ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਇੰ ਵਿਲਾਯਤਾਂ ਵਹਿ ਕਰੈ ਨ ਉਨਕੀ ਖਾਹਸ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨਕੇ ਕਹਿ ਦਯੋ 'ਤੁਮ ਝਗੜ ਝਗੜ ਪੰਜਾਬ ਰਹਯੋ।

ਤੈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਗੈ ਲੋਭਯੋ ਆਈ; ਤਿਸਕੋ ਔਰ ਵਲਾਇਤ ਬਤਾਈ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਮਧ ਬਹੁ ਲਿਖੀ ਸੋ ਹਮ ਸੂਚ ਲਿਖਾਇ।

ਜੇ ਸੂਚੀ ਸੀ ਸੁਖ ਸਿੰਘੈ ਸੋ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਪੂਰ:ਟਾਇ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸ ਕਉ ਹੁਇ ਸਭ ਸੁਨਨੈ ਲੋਰ। ਸੋ ਲੇਵੈ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸਹਿ ਟੋਰ।

ਜਿਮ ਜਿਮ ਪਹਾੜੀਅਨ ਕਰੀ ਲੜਾਈ। ਤਿਮ ਸਿਰ ਉਨ੍ਹੈ ਬੁਰਜਾਈ ਆਈ। ੨੨।

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਮਧ ਉਨ ਬਹੁ ਕਹੀ। ਸੋਇ ਕਹੂੰ ਮੈਂ ਜੁ ਉਸਤੈ ਰਹੀ।

ਹੈ ਯਹ ਕਥਾ ਬਡ ਅਪਰ ਅਪਾਰ। ਕਬ ਹਮ ਪਾਇ ਸਕੈਂ ਹੈਂ ਪਾਰ। ੨੩।

ਸੋਇ ਵਧਾਇ ਕਹੈਂ ਹਮ ਕਥਾ। ਅਬ ਬੁਧ ਹਮਰੀ ਆਵੈ ਜਥਾ।

ਸੋ ਅਬ ਕਥਾ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਆਈ। ਸੁਨੋ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਈ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਆਗਯਾ ਦਈ ਮਝੈਲਨ ਕੇ ਸਮਝਾਇ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਵਧਾਯੋ ਖਾਲਸੈ ਫਿਰ ਦਈਓ ਦੰਗੇ ਮਚਾਇ। ੨੫।

੧੯. [ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ]

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਭੁਜੰਗੀ ਵਲ ਮਾਝੈ ਘਲਾਏ; ਦੈ ਦੈ ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਚੱਕ ਬਹਾਏ।

ਯੋ ਭੁਜੰਗ ਨਿਹੰਗਨ ਕੋ ਪੰਥ ਬਹੁ ਭਯੋ! ਹਥ ਸੋਟੈਂ ਗਲ ਖੰਡੇ ਪਯੋ। ੨੬।

ਕਈ ਫਿਰੈਂ ਕਈ ਰਹੈਂ ਗੁਰਦਾਰੇ। ਕਿਨ ਧਮਸਾਲਾ ਕਿਨ ਬੁੰਗੇ ਉਸਾਰੇ।

ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਨਿਉਤੇ ਭੁਜੰਗੀ ਖੁਲਾਹਿੰ। ਔਰਨ ਸੋਂ ਨਹਿੰ ਮੇਲ ਮਿਲਾਹਿੰ। ੨੭।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਭੁਜੰਗੀ ਹੁਇ ਲੋੜ ਜ਼ਰੂਰ। ਦੇਖ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਸੋ ਲਏ ਘੂਰ।

ਇਤਨੀਕੁ ਬਸਤ ਸੋ ਲਏ ਉਠਾਇ। ਘਿਉ ਆਟਾ ਲੂਣ ਜੋ ਲਏ ਖਾਇ। ੨੮।

ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੇ 'ਆਏ ਨਿਹੰਗ। ਖੋਲ ਸਿੱਖਨੀ ਬੂਹੇ ਨਿਸੰਗ'।

ਹੋਇ ਸਿੱਖਨੀ ਮੰਨੈ ਸੁ ਬਾਤ! ਹਾਮਰ ਕਰਦੈ ਵਹੁ ਜਿਤਕੁ ਚਹਾਤ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਇਮ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨਿਤ ਜਾ ਖੜੈਂ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਪੁਛ ਟੋਲ।

ਦੌੜ ਦੌੜ ਸਿਖਨੀ ਦਿਵੈਂ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਕਰ ਬੋਲ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਪੰਥ ਕਾ ਵਾਪਾ ਭਯੋ। ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਤਬ ਉਨਕੇ ਚਹਯੋ!

ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਗ੍ਰੀਬਨ ਹੁਇ ਘਰ ਨਾਹੀ! ਸੋ ਔਰਨ ਲੋਂ ਘਰੋਂ ਉਠਾਹੀ। ੩੧।

ਖਾਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁ ਲਏਂ ਉਠਾਇ। ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੇਇੰ ਹਟਾਇ।

ਲਾਂਭ ਛਾਂਭ ਜਬ ਘੂਰਨ ਡਹੇ। ਬਹੁਤ ਥਾਇ ਇਮ ਦੰਗੇ ਭਏ। ੩੨।

*ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾ ਗੁਰਬਿਲਾਸ) ਨੇ ਜੋ ਸੰਕੋਚੀ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ।

ਬਹੁਤ ਹੁਤੇ ਤਬ ਲੋਕ ਸੁਲਤਾਨੀ। ਰਖਤ ਸਿੰਘਨ ਸੇਂ ਬਹੁ ਦੰਗ ਖਾਨੀ।
ਉਨ ਮਧ ਹੁਤੇ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਕੋਈ। ਚਾਹੈ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਕੱਢਯੋ ਸੋਈ। ੩੩।
‘ਤੁਮ ਖਾਤਰ ਹਮ ਘਰ ਸਿੰਘ ਆਵੈਂ। ਇਮ ਕਰ ਹਮ ਕੇ ਬਹੁ ਸੰਤਾਵੈਂ’।
ਸੁਲਤਾਨੀਯਨ ਸਿੰਘਨ ਬੈਰ ਵਧ ਗਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਸੁਲਤਾਨੀਯਨ ਦੰਗਾ ਭਯੋ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਥੀ ਕਮੀ ਔ ਸੁਲਤਾਨੀਯਨ ਢੇਰ।
ਵੜਨ ਨ ਦੇਵੈਂ ਖਾਲਸੈ ਕਿਤ ਵੜੈਂ ਅਵੇਰ ਸਵੇਰ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਥੋੜਨ ਸਿੰਘਨ ਵੜਨ ਨ ਦੇਇੰ। ਤੋ ਉਨਕੋ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਘਲੇਇੰ।
ਜਬ ਬਡ ਜਥਾ ਭੁਜੰਗੀਯਨ ਕੀਯੋ। ਦਸ ਬੀਸਨ ਰਲ ਡੇਰਾ ਥੀਯੋ। ੩੬।
ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਢਿਗ ਗ੍ਰਾਮੀ ਲਾਵੈਂ। ਜੋ ਉਨ ਕੋ ਕੋਈ ਘਨਾ ਸਤਾਵੈਂ।
ਦੇਵੈਂ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਬਹੁ ਸੰਤਾਹਿੰ। ਖੂਹਨ ਖੇੜੁ ਉਜਾੜ ਸੁ ਜਾਹਿੰ। ੩੭।
ਇਸੀ ਤੋਰ ਖਾਲਸੇ ਫੜ ਲਈ। ਕਈ ਕੁ ਦਿਨ ਇਮ ਗੁਜਰੈ ਭਈ।
ਔਰ ਪੰਥ ਬਹੁ ਬਾਧੈ ਭਏ। ਸਿੰਘਨ ਲੈਨ ਨਜਰਾਨੇ ਠਏ। ੩੮।
ਦਿਨੋ ਦਿਨੈ ਪੰਥ ਬਧਤੋ ਜਾਇ। ਖਾਣ ਪਹਰਨ ਕੀ ਥੁੜ ਭਈ ਆਇ।
ਤੋ ਪੰਥ ਨੈ ਇਮ ਮਤੋ ਮਤਾਯੋ। ਚਹੀਯੈ ਪਿੰਡਨ ਪਰ ਨਜਰਾਨੋ ਲਾਯੋ। ੩੯।

੨੦. [ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਲੋਕ ਨਜਰਾਨੋ ਨਹਿੰ ਦੇਹੈਂ ਸਿੰਘ ਲੇਵੈਂ ਦੰਗੋ ਮਚਾਇ।
ਤੁਰਕਨ ਢਿਗ ਤਿਨ ਜਾਇਕੈ ਦਈ ਫਰਜਾਦ ਮੁਨਾਇ। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਚੜ੍ਹ ਫੌਜ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਆਈ। ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਲਯੋ ਫੜਾਈ।
ਫੜਫੜ ਦੀਨ ਲਹੌਰ ਘਲਾਇ। ਤੁਰਕ ਨਵਾਬ ਸੁ ਦਏ ਮਰਵਾਇ। ੪੧।
ਐਸੀ ਬਾਤ ਸਿੰਘਨ ਸੰਗ ਭਈ। ਸਿੰਘਨ ਭੀ ਦਯੋ ਰੋਲੋ ਮਚਵਈ।
ਥੋੜਨ ਕੋ ਸਿੰਘ ਭੀ ਲੈਂ ਮਾਰੀ। ਬਹੁਤਨ ਦੇਖ ਸਿੰਘ ਰਲ ਜਇੰ ਝਾੜੀ। ੪੨।
ਸਿੰਘ ਤੁਰਕਨ ਬਧ ਗਇਓ ਵਾਦ। ਕਬ ਸਿੰਘਨ ਤੁਰਕਨ ਬਨਜੇ ਥੋ ਸ੍ਰਾਦ?
ਬੇਈਮਾਨ ਹਿੰਦੂ ਉਨ ਵਲ ਭਏ। ਯਾਂਤੇ ਅਧਿਕ ਪੰਥਹ ਬੈਰ ਭਏ। ੪੩।
ਹੁਤੇ ਸੁਲਤਾਨੀ ਅਧੇ ਮੁਸਲੰਮੇ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਵੈਂ ਝੂਠੇ ਨਿਕੰਮੇ।
ਓਇ ਸਿੰਘਨ ਦਸ ਦੇਂ ਪਕੜਾਇ। ਸਿੰਘ ਮਾਰੈਂ ਉਨ ਟੋਲ ਘਰ ਜਾਇ। ੪੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਸਿੰਘ ਕਾਬੂ ਉਨ ਆਵੈ ਸੋਇ ਓਇ ਦੇਵੈਂ ਮਾਰ।
ਸਿੰਘਨ ਔ ਸੁਲਤਾਨੀਅਨ ਵਧ ਗਈ ਇਮ ਬਡ ਰਾਰ। ੪੫।

ਚੌਪਈ: ਥੋਰਨ ਜਟ ਸਿੰਘ ਕਾਬੂ ਨ ਆਵੈਂ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਨ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆਵੈਂ।
ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਜਾਇ ਝਾੜੀ ਰਲ ਬਹੈਂ। ਆਗੈ ਪੀਛੈ ਫੜ ਤੁਰਕਨ ਖੋਹਿ ਖਹੈਂ। ੪੬।
ਜਬ ਪਰ ਪੰਥਹ ਪੜੈ ਨ ਜੋਰ। ਫੜੇ ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਪਿਤ ਮਾਤ ਟੋਰ।
ਔਰ ਸਿੰਘ ਜੋਊ ਕਿਰਤ ਕਮਾਹਿ। ਉਨਕੋ ਪਕੜ ਸੋ ਦੇਂ ਮਰਾਹਿ। ੪੭।

ਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਰੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਰਹੇ: ਧ੍ਰਮਸਾਲਨ ਮਧ ਬੁੰਗਨ ਬਹੈ।
ਸੋ ਭੀ ਤੁਰਕਨ ਦੋਇੰ ਫੜਾਇ। ਤੁਰਕ ਤਿਨ ਮਾਰੈਂ ਸੀਸ ਕਟਾਇ। ੪੮।
ਔਰ ਠੌਰ ਕਿਤ ਸਿੰਘ ਹਥ ਆਹਿ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਹਿਤ ਦੇਂ ਮਰਵਾਹਿ।
ਤੋ ਭੀ ਹੋਣੈਂ ਸਿੰਘ ਟਲੈਂ ਸੁ ਨਾਂਹੀ। ਮਰਨੋਂ ਮਝੈਲੈ ਨਾਹਿੰ ਡਰਾਹੀਂ। ੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਰਹਤ ਖੂਬ ਬੁਧ ਖੂਬ ਲਖ ਬਾਣੀ ਖੂਬ ਪੜਾਇ।
ਸੁਲਤਾਨੀ ਦਿਵਾਨੀ ਛੇਡ ਆਇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਥ ਰਲਵਾਹਿ। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪੰਥ ਵਧਤੋ ਆਵਤ। ਘਰ ਤੇ ਲਜਾ ਕਈ ਸਿੰਘਨ ਪੁਲਾਵਤ।
ਕਿਸੈ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰੈ ਕੋਈ ਆਪ। ਰਲੈ ਖਾਲਸੈ ਲਖ ਬਡ ਪਰਤਾਪ। ੫੧।
ਕੇ ਭੂਖੇ ਕੇ ਨੰਗੇ ਹੋਊ। ਰਲ ਖਾਲਸੈ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ਸੋਊ।
ਮਾਮਲਜੋਂ ਟੋਟਾ ਜਿਸ ਜੁਮੈ ਰਹਾਇ। ਹੁਇ ਘਾਟੇ ਜਿਸ ਸੋਦਜੋਂ ਆਇ। ੫੨।
ਜੇਹੇ ਜੇਹੀ ਜਿਸ ਗਲ ਪਾਇ। ਰਹਿਨ ਨ ਮਿਲੈ ਕਹੂੰ ਕਿਤ ਜਾਇ।
ਸੋ ਨਰ ਪੰਥ ਖਾਲਸੈ ਵੜੈ। ਨਹੀਂ ਗਮ ਵਹਿ ਕਾਹੂੰ ਕਰੈ। ੫੩।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸੀ ਤੌਰ ਨਿਤ ਖਾਲਸੇ ਜਨਮੋ ਜਨਮ ਵਧਾਇ।
ਸੋ ਪੰਥ ਸਾਗਰ ਜਿਸ ਅਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਸਕੈ ਸੁਕਾਇ। ੫੪।

ਚੌਪਈ: ਪੰਥ ਥੋੜੇ ਔ ਥੋੜੇ ਅਸਬਾਖੂ। ਇਸ ਕਰ ਪੰਥਹੁੰ ਪੁਜੈ ਨ ਕਾਬੂ।
ਸਰਬ ਦੇਸ਼ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਪਾਸ! ਬਹੁਤੇ ਔ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਖਾਸ। ੫੫।
ਬਡੇ ਕੋਟ ਔ ਬਡੇ ਤੋਪਖਾਨੇ। ਨਹੀਂ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਕਛੂ ਸਮਾਨੈ।
ਰਲ ਸੁਲਤਾਨੀਅਨ ਕਹੀ ਖੁਆਰੀ। ਛੇਡ ਘਰ ਸਿੰਘ ਰਲ ਗਏ ਝਾੜੀ। ੫੬।

ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਦੀ ਸਾਖੀ

੨੧. [ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ?]

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਸੁਨੀਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੀ ਬਾਤ। ਰਹੀ ਬਾਤ ਅਬ ਉਤ ਵਲ ਜਾਤ।
ਪਰਜੋ ਬੈਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਬਤੀਯਨ ਸਾਥ। ਲਿਖਤ ਸਭੀ ਵਡ ਗ੍ਰੰਥ ਹੁਇ ਜਾਤ। ੧।
ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਮੱਧ ਬਹੁ ਕਹੀ। ਕਹੀ ਚਹੀਯੈ ਜੋ ਉਸ ਤੇ ਰਹੀ।
ਯਾਤੇ ਬਹੁਤ ਨ ਕਹੂੰ ਪਸਾਰਾ। ਬਹੁਤ ਪਸਾਰੈ ਹੁਇ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਰਾ। ੨।
ਬਹੁਤ ਹੋਇ ਜਿਸ ਸੁਨਨੈ ਹੇਤ। ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਤੇ ਮੇ ਲਵੇ ਭੇਤ।
ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਭੀ ਕਹਿ ਦੇਊ। ਪਰਸੰਗ ਅਗਲੋ ਪਿਛੈ ਮਿਲੇਊ। ੩।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਖੜਗੋ ਚਕਾ ਪੰਥ ਬਧਾਵਨ ਉਪਾਇ।
ਹੇਤ ਵਧਜੋ ਸੰਗ ਖਾਲਸੈ ਔਰ ਦਏ ਸਭ ਪਿੱਛੈ ਪਾਇ। ੪।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈਂ ਵਡ ਖਾਲਸੈ ਹੇਤ। ਚੰਗੀ ਵਸਤੁ ਗੁਰ ਪੰਥੈ ਦੇਤ।
ਜਹਿੰ ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਮੇਵੜੇ ਜਾਤ। ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘਨ ਘਲਾਤ। ੫।

ਗੁਰਦੁਆਰਨ ਔ ਹਜ਼ੂਰਹਿੰ ਪਾਸ। ਖਾਲਸੈ ਸੌਪੀ ਕਰਨ ਅਰਦਾਸ।
ਮਾਲ ਮੁਲਖ ਔ ਤੋਸੇਖਾਨੀ। ਸਭੈ ਚੀਜ਼ ਪਾਸ ਖਾਲਸੈ ਠਾਨੀ।੬।
ਮੇਵੜੇ ਮਸੰਦਨ ਕਹਯੋ 'ਸਿੰਘ ਹੋਵੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਨੀ ਪਤ ਜਾਨ ਖੋਵੈ'।
ਸੋਉ ਮਸੰਦਨ ਲਾਗੈ ਬੁਰੀ। ਜਨ ਉਨ ਲਾਗੀ ਸੀਨੈ ਫੁਰੀ।੭।
ਤਿਨ ਮਾਤਾ ਪਹਿ ਚੁਗਲੀ ਖਾਈ। ਕਹੈ 'ਗੁਰ ਕੋ ਕਮਲ ਤਨ ਆਈ।
ਦੇਵੈਂ ਸਿੰਘਨ ਮਾਲ ਲੁਟਾਇ। ਕਿਮ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਮੁਲਕ ਮਿਲਾਇ।੮।
ਕਯਾ ਜਟ ਬੂਟਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਬਣਾਵੈਂ। ਕਯਾ ਛੇਲੀ ਸੇਤੀ ਸੇਰ ਤੁੜਾਵੈਂ।
ਚਿੜੀਯਨ ਤੇ ਮਰਵਾਏਂ ਬਾਜ। ਤੋ ਜੱਟ ਬੂਟਨ ਆਵੈ ਰਾਜ।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਪਤਸਾਹਿਨ ਯਹ ਸੁਨੀ ਦੇਵੈਂ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਠੌਰ ਨ ਲੱਭਉ ਗੁਰ ਲੁਕਨ ਫੜ ਸਭ ਦੋਂ ਮਰਵਾਇ'।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਸੋਉ ਬਾਤ ਮਾਤਾ ਮੰਨ ਲਈ। 'ਸਭੀ ਬਾਤ ਤੈਂ ਸੱਚੀ ਕਹੀ'।
ਦਿਵਾਨ ਮੁਸੱਦੀ ਸੱਦ ਲਏ ਸਾਰੇ। ਕਹੈਂ 'ਗੁਰੂ ਗਈ ਬਾਇ ਸੁ ਮਾਰੇ।੧੧।
ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਚੰਡੀ ਜਗਵਾਈ। ਚੰਡੀ ਕੋਪ ਕਰ ਉਲਟੀ ਆਈ।
ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ ਸੋਂ ਚੱਕਯੋ ਬੈਰ। ਸੋ ਮਾਰਹਿੰਗੇ ਸਬਹਨਿ ਘੇਰ।੧੨।
ਅਬ ਮਿਲ ਸਬਹਨਿ ਕੀਯੋ ਉਪਾਇ। ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਯੋ ਟਿੱਕੋ ਬਹਾਇ'।
ਤੋ ਮਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਕੋਪੀ ਧਾਰੀ। ਕਹਯੋ ਬਚਨ 'ਸਭਹਨ ਗਈ ਬਾਇ ਮਾਰੀ'।੧੩।
ਮਸੰਦਨ ਪਰ ਜਬ ਪਰ ਗਈ ਬਾਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਨ ਦਯੋ ਫੁਕਾਈ।
ਤਿਹਪਰ ਦੀਨੋ ਡੇਹਰੋ ਚਿਨਵਾਇ। ਹੁਤੇ ਪਿੰਡ ਤਿਸ ਤਾਂ ਪਰ ਨਾਇ।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਉਨ ਤੋੜ ਬਹੁ ਤਿਹ ਥਾਂ ਲਈ ਪਰਸਾਇ।
ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਾਤ ਸੁਨ ਦਏ ਮਸੰਦ ਮਰਵਾਇ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਕਮ ਖਾਲਸੈ ਭਯੋ। 'ਮਸੰਦ ਭੇਟ ਚੰਡੀ ਕਰ ਦਯੋ'।
ਕਈ ਸਸੜੀ ਕਈ ਨੀਹਲ ਚਲਾਇ। ਕਈ ਘਸੀਟ ਮਾਰੇ ਕਈ ਤੇਲ ਤਲਾਇ।੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਬਾਤ ਸਭ ਜੋ ਲਿਖੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਿਕ ਹੁਇ ਜਾਇ।
ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਮਧ ਟੋਲਿਕੈ ਲੀਜੋ ਮਨ ਪਤਿਯਾਇ।੧੭।

ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਜੰਗ:

੨੨. [ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜੰਗ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਾ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਮੱਲਣੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਭੀ ਤਬੈ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨੋਂ ਸੁ ਕੀਨ।
'ਪੰਥ ਖਾਲਸੈ ਹੱਥ ਤੈਂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਕਯੋਂ ਕਰ ਦੀਨ?'।੧।

ਚੌਪਈ: ਏ ਦੰਗੀ ਬਹੁ ਦੰਗੋ ਮਚਾਵੈਂ। ਲਾਇ ਬੁਰਾਈ ਹਮ ਸਿਰ ਜਾਵੈਂ।
ਬਖਤ ਬਣੈ ਕੋਉ ਰਹੁਗ ਨ ਪਾਸ। ਜਿਸਕੋ ਤੂੰ ਕਹੈਂ ਖਾਲਸੇ ਖਾਸ।੨।

ਏ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰਾਏ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਏ। ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਪਿੱਛੈ ਹਟਾਏ।
ਬਚ ਕਹੇ ਮਾਇ ਮੰਨੇ ਨ ਕਾਇ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਬੈਨ ਅਲਾਇ।੩।
‘ਸੁਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ। ਸੁਣ ਲੋਕਨ ਉਜਰੀ।
ਪੰਥ ਨਿੰਦ ਉਚਾਰੈਂ। ਸੇ ਘਰ ਪਈ ਥਾਰੈ।
ਤੂੰ ਨਿੰਦਕਨ ਡਹਕਾਈ। ਨਿੰਦ ਪੰਥ ਨ ਸੁਣ ਤੂੰ ਕਾਈ’।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੈ ਆਗਯਾ ਯੋ ਕਰ ਦੀਨ।
‘ਸੰਕ ਨ ਕਰਿਯੋ ਕਿਸੇ ਕੀ ਜੇ ਲੱਭੈ ਸੇ ਖਾਹੋ ਛੀਨ’।੫।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਬਾਰ ਸਿੰਘਨ ਲਏ ਲੂਟ। ਕਮਲੋਟ ਆਦ ਸਭ ਕਰ ਲਈ ਛੂਟ।
ਝੱਖੀ ਕਮਲੋਟ ਪਿੰਡ ਲੀਨੇ ਮਾਰ। ਦੂਣ ਟਿਬੈ ਕਰ ਦੀਨੇ ਖ੍ਰਾਰ।੬।
ਤੇ ਪ੍ਰਬਤੀਯਨ ਆਨ ਮਚਾਈ ਲੜਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਦੀਏ ਰਾਜੇ ਭਜਾਈ।
ਹੋਇ ਫਿੱਕੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਜਾਇ। ਮੁਲਕ ਲਯੋ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਉਗਰਾਹਿ।੭।
ਫਰਜਾਦੀ ਕਹਲੂਰੀਏ ਦਿੱਲੀ ਰਾਏ। ਸਭ ਪ੍ਰਬਤੀਯਨ ਪਰਸੁ ਕੈ ਲਏ।
ਹੁਤ ਰਾਜੇ ਜੇ ਬਾਈ ਠਾਣੇ। ਮਤ ਧਾਰਨ ਮਧ ਜਲੰਧੀ ਜਾਣੈ।੮।
ਤੇ ਆਇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਘਤੀ ਲੜਾਈ। ਹਾਰ ਭਜੇ ਵੈ ਰਾਜੇ ਬਾਈ।
ਤੇ ਸਭ ਰਾਜੇ ਸੁਮਿਦੇ ਭਏ। ਟਕੇ ਦੇਨ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਸੋਂ ਰਹੇ।੯।
ਕਹੋਂ ‘ਹਮਾਰੀ ਮੰਦਤ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਤ ਮਾਮਲੇ ਉਨਹੀ ਕੋ ਭਰੋਂ।
ਉਨ ਨੈ ਫੌਜ ਬਹੁਤੈ ਕਰ ਲਈ। ਉਨ ਪਹਿ ਦੁਬ ਆਵਤ ਬਹੁਤਈ।੧੦।
ਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ ਸਾਰੀ ਹਿੰਦ। ਵਹੁ ਚਾਹੈ ਮਾਰੈ ਪਤਸ਼ਾਹਨ ਜਿੰਦ।
ਵਹੁ ਆਪ ਸਚਾ ਪਤਸ਼ਾਹ ਕਹਾਵੈ। ਵਹੁ ਤੁਮਕੋ ਝੂਠਾ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਵੈ।੧੧।
ਉਸ ਦਰਬ ਕਰੋੜਨ ਕੀ ਬੁੜ ਨਾਹਿ। ਕਈ ਰਸਾਇਣੀ ਰਹੈ ਸੰਗ ਵਾਇ’।
ਰਾਜੈ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਲੂਰੀਏ ਕਹੀ। ਨੌਰੰਗੈ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨ ਚਿੰਤਾ ਪਈ।੧੨।
ਮਤ ਕਤ ਹਮ ਪਰ ਸੋ ਚੜ੍ਹ ਆਏ। ਕੱਚੀ ਬਲਾਇ ਅਬ ਲਈਏ ਦਬਾਏ।

ਦੋਹਰਾ: ਦਸ ਲਖ ਫੌਜ ਕਾਬਲ ਦਰੈ ਪਤਿ ਦਿੱਲੀ ਹੁਤੀ ਰਖਾਇ।
ਦੀਨੈ ਰੁੱਕੇ ਲਿਖ ਉਨੋਂ ‘ਪੜੇ ਗੁਰੂ ਪਰ ਧਾਇ’।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਚਾਰ ਵੱਲ ਤੈ ਫਉਜ ਸੁ ਦਉੜੀ। ਛੁਰੀ ਦੇਰ ਸੰਗ ਕਾਹਲ ਦੌੜੀ।
ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਥੇ ਸੇ ਉਨ ਸਾਬ। ਘੱਲੀ ਖਬਰ ਉਨ ਸੁਨ ਸੁਨ ਬਾਤ।੧੫।
ਸੁਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਭਾਜੜ ਪਰੀ। ਲੋਕਨ ਨੱਠਨ ਨ ਲੱਭੈ ਗਰੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਰਹਜੇ ਬਹੁ ਪੀਰ ਪ੍ਰਵਾਇ। ਕਰਗੁ ਸਤਿਗੁਰ ਆਨ ਸਹਾਇ।੧੬।
ਅਨਪੁੱਛੇ ਲੋਕ ਭੱਜਨ ਪਏ। ਨਾਂਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖੈ ਰਹੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ ‘ਤੁਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਧਾਰੋ। ਕਰਤਾਰ ਆਇ ਹਮ ਕਰਗੁ ਸਹਾਰੋ’।੧੭।
ਆਈ ਆਈ ਚੌਤਰਫੋਂ ਹੋਇ। ਡਾਢ ਸਕੈ ਕਰ ਨਨੈ ਕੋਇ।
ਡੋਗਰੈ ਰਾਜੈ ਬਾਈ ਆਏ। ਜਾਲੰਪਰੀਏ ਤੋ ਬਾਈ ਧਾਏ।੧੮।

- ਦੋਹਰਾ: ਸਰਹੰਦੀ ਔ ਮਲੇਰੀਅਨ ਲਯੋ ਰੋਪੜ ਦਰੋ ਰੁਕਾਇ।
ਦ੍ਰਾਬੋ ਹੋਕਯੋ ਲਹੌਰੀਅਨ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਪਰਬਤ ਥਾਇ। ੧੯।
- ਚੌਪਈ: ਚਾਰ ਓਰ ਉਨ ਘੇਰਾ ਲਾਯੋ। ਅੰਨ ਘਾਸ ਕੁਛ ਬੜਨ ਨ ਪਾਯੋ।
ਲੋਕਨ ਕੋ ਬਹੁ ਔਖੀ ਭਈ। ਲੋਕਨ ਤਬ ਨੱਠਨ ਕੀ ਠਈ। ੨੦।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਲੋਕਨ ਕਹੀ। ‘ਤੁਮ ਨੱਠੇ ਬਚਤੇ ਅਬ ਨਹੀਂ।
ਕੋਈ ਬਿਧ ਦੇ ਭਗਵੰਤ ਬਣਾਇ। ਜਲਤੀ ਅਗਨ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਇ। ੨੧।
ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਹਮ ਸੰਗ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ। ਸਕੈਂ ਨ ਪਰ ਹਮ ਪੈ ਲਖ ਚਾਰ।
ਹੋਵਗੁ ਉਨਕੋ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ। ਹਮ ਪਰ ਸਕੈਂ ਨਿਕਰਨੈ ਵਾਰੀ’। ੨੨।
ਤੋ ਲੋਕਨ ਮਾਤਾ ਸਮਝਾਈ। ‘ਤੂੰ ਰਾਜਨ ਸਿਉਂ ਰਲ ਗੱਲ ਬਨਾਈ’।
ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਕਹੀ ‘ਪਰਬਤੀ ਦਗੇ ਦਾਰ। ਸੇ ਲੇਵੈਗੋਂ ਲੁਟ ਤੁਹਿ ਮਾਰ। ੨੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਇਹ ਦਗੇਦਾਰ ਹੈਂ ਆਦ ਕੇ ਇਨ ਪਰ ਮਤਿ ਪਤੀਯਾਇ।
ਏ ਲੇਵੈਗੇ ਸਭਨ ਫੜ ਔ ਦੇਵੈਂ ਕੈਦੇ ਪਾਇ’। ੨੪।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਮਾਤਾ ਕਹੀਂ ‘ਉਨ ਠਾਕੁਰ ਉਠਾਇ। ਨਹਿੰ ਹਮ ਸੋਂ ਸਕੈਂ ਦਗੇ ਕਮਾਇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯਾ: ‘ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਪਤਯਾਇ। ਮਾੜ ਮੋਟ ਕਿਛ ਚੀਜ ਪ੍ਰਵਾਇ’।
ਟੂਟੀ ਫੂਟੀ ਜੁ ਮਾਰੀ ਚੀਜਾਂ। ਕਰੀ ਤਯਾਰ ਦੇਖਨ ਕੋ ਮੀਜਾ।
ਭਾਰ ਬ੍ਰਦਾਰੀ ਲੱਦ ਚਲਾਈ। ‘ਦਰਬ ਤੋਰੀ’ ਇਮ ਗੁਰੂ ਬਜਾਈ। ੨੬।
ਯਹ ਬਾਤ ਰਾਜਨ ਕੰਨ ਪਈ। ਕਰ ਹੱਲਾ ਸਭ ਹੂੰ ਲੁਟ ਲਈ।
ਛਲੀਅਨ ਕੋ ਕਰ ਛਲ ਦਿਖਰਾਯਾ। ਛਿੜ ਪੁਰਾਣਨ ਪਰ ਧੂਮ ਗਵਾਇਆ। ੨੭।
ਜੁੱਲੀ ਪਨਹੀ ਪਰ ਉਨ ਹਥ ਪਾਯਾ। ਭਏ ਸ੍ਰਮਿੰਦੇ ਹਥ ਦਰਬ ਨ ਆਯਾ।
ਤੋ ਭੀ ਮਾਤਾ ਮੰਨੀ ਨ ਬਾਤ। ‘ਮੈਂ ਤੁਰ ਜਾਉਂਗੁ ਹੋਤ ਪ੍ਰਭਾਤ’। ੨੮।
ਹੁਤੀ ਮਾਤਾ ਸਭ ਲੋਕਨ ਸਿਖਾਈ। ਮਾਤਾ ਚਲਨੈਂ ਬਾਤ ਠਹਿਰਾਈ।
ਮਾਤਾ ਤੇ ਇਮ ਲੋਕਨ ਅਖਵਾਈ: ‘ਹਮਕੋ ਲੇ ਚਲ ਮੁਹਰੇ ਲਾਈ’। ੨੯।
ਸੋਓ ਬਾਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਮਨ ਮਧ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਠਹਿਰਾਈ।
‘ਨਠੇ ਬਚੈਰਾ ਕੋਉ ਨਾਹਿੰ। ਹਮ ਉਪਰ ਜਗ ਕਵਤ ਕਰਾਂਹਿ’। ੩੦।
ਕਹਾ ਕਰੈਂ ਗੁਰ ਮੰਨੈ ਨ ਵਾਇ। ਚਾਰ ਓਰ ਲੋਕ ਨੱਠਣ ਜਾਇ।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਚਿੱਤ ਯੋ ਕਰ ਆਈ। ‘ਇਨ ਤੇ ਲੀਜੈ ਲਿਖਤ ਕਰਾਈ’। ੩੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਏਤੀ ਕਹੀ ‘ਯਹ ਹਮ ਜਾਹੋ ਲਿਖਾਇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਥਕ ਗਏ ਹਮ ਮੰਨੀ ਸਿੱਖ ਨ ਕਾਇ। ੩੨।
- ਚੌਪਈ: ਔਦੁਈ ਏਤੀ ਦਿਹੁ ਤੁਮ ਲਿੱਖ। ਤੁਮ ਹਮ ਗੁਰੂ ਨਾ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿੱਖ’।
ਤੋ ਲੋਕਨ ਇਮ ਹੂੰ ਲਿਖ ਦਯੋ। ਹੁਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਮ ਥੋ ਕਹਯੋ। ੩੩।
ਚਾਕਰ ਨਫਰ ਟਹਿਲੂਏ ਜੋਉ। ਭਯੋ ਸਭੇ ਜਗ ਬੇਮੁਖ ਹੋਉ।
ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਂਗ ਵ੍ਰਤਾਯੋ। ਬੁਰੇ ਬਖਤ ਇਮ ਲੋਕਨ ਦਿਖਾਯੋ। ੩੪।

- ਲੋਕ ਗਏ ਸਭ ਸਿਦਕੋਂ ਹਾਰ। ਐਸੀ ਭਈ ਸਮੇਂ ਕੀ ਕਾਰ!
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਧੀਰ ਧਰਾਵਹਿੰ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਲੋਕ ਸੁ ਨੱਠੇ ਜਾਵਹਿੰ। ੩੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਪਹਿ ਚੜ੍ਹਜੇ ਲਿਖਾਯੋ ਓਮ।
ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੈ ਤਬ ਨ ਲਿਖਜੇ 'ਹਮ ਹੁਕਮ ਨ ਮੇਟਜੇ ਕੋਮ'। ੩੬।
- ਚੌਪਈ: ਕਹਜੇ ਖਾਲਸੈ, 'ਹਮ ਸਿਦਕ ਸੰਭਾਰੈਂ। ਸੀਸ ਉਪਰ ਹਮ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰੈਂ।
ਏਕ ਸੀਸ ਕਯਾ ਸੋ ਸੀਸ ਤਾਈਂ। ਹਮ ਸਿੱਖੀ ਨਹਿ ਦੇਹਿੰ ਗੁਵਾਈ। ੩੭।
ਹਮ ਕੇ ਜਾਵੇ ਜਹਾਂ ਖੜਾਇ। ਜੋ ਲੋ ਸਾਸ ਨ ਚੱਕੈ ਪਾਇ'।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘ ਲਗੇ ਪਿਆਰੇ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। ੩੮।
'ਧਨ ਖਾਲਸੇ ਧੰਨ ਪੰਚ ਭੁਜੰਗੀ। ਰਖਜੇ ਬੀਜ ਜਾਣ ਸਿੱਖੀ ਚੰਗੀ'।
ਬਹੁਰ ਖਾਲਸੇ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮੈ ਕੋਊ ਦੱਸੋ ਮੋਰਚਾ ਭਾਰਾ'। ੩੯।
ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਐਸੇ ਕਹਜੇ। 'ਜਹ ਹਮ ਹੋਵੈਂ ਤਹ ਤੁਮ ਰਹਜੇ'।
ਬਾਤ ਖਾਲਸੈ ਸੋ ਮੰਨ ਲਈ। ਤੋਂ ਲੋਕਨ ਸੁਨ ਭਾਜੜ ਕਰ ਦਈ। ੪੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਸਭਨ ਲੈ ਸਾਥ ਤਿਆਰੀ ਕੀਨ।
ਸਮੇਂ ਸੰਝ ਤੈ ਆਨੰਦਪੁਰੋਂ ਤੁਰੇ ਰੋਪੜ ਵੱਲ ਚੀਨ। ੪੧।
- ਚੌਪਈ: ਕਿਛਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੀਛੈ ਲਗਾਏ। ਨਾਮਦਾਰ ਥੇ ਜੋ ਗੁਰ ਭਾਏ।
ਇਸੀ ਤੋਰ ਕੁਛ ਮੁਹਰੇ ਕੀਏ। ਕਿਛਕ ਦੁਵੱਲੀ ਥੇ ਕਰ ਦੀਏ। ੪੨।
ਕਬੀਲੇ ਤੋਰੇ ਮੱਧ ਛਪਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਭਯੋ ਉਨ ਕਰਨ ਸਹਾਇ।
ਪਾਛੇ ਪੜੈ ਪਹਾੜੀਏ ਧਾਇ। ਮਾਰ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਦਏ ਹਟਾਇ। ੪੩।
ਆਗੇ ਚੜ੍ਹ ਗਯੇ ਸਰਸੈ ਨੀਰ। ਭਈ ਦੋਇ ਵਲੋਂ ਬਡ ਭੀੜ।
ਤਿਹ ਲੋਕਨ ਕੇ ਛੁਟ ਗਯੇ ਧੀਰ। ਭਯੋ ਕੋਊ ਕਿਤ ਕਿਤੈ ਬਹੀਰ। ੪੪।
ਜੋ ਕੋਊ ਮੁੜ ਪਾਛੈ ਗਯੇ। ਸੋ ਤੋਂ ਲੁੱਟ ਪਹਾੜੀਅਨ ਲਯੇ।
ਵੜ੍ਹਜੇ ਜੁ ਆਗੈ ਮਧ ਦਰਿਯਾਇ! ਸੋ ਰੁੜ੍ਹ ਗਯੇ ਕਿਤ ਹੱਥ ਨ ਆਇ। ੪੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਦਿਵਸ ਚੜ੍ਹ੍ਹਜੇ ਲਾਂਘਾ ਪਰਜੇ ਉਤਰ ਗਯੇ ਕਿਛ ਨੀਰ।
ਕੇ ਆਗੈ ਕੇ ਪਾਛੈ ਵੜ੍ਹ੍ਹਜੇ ਧਰਜੇ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਧੀਰ। ੪੬।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਛਡ ਦੋਊ ਰਹੇ ਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਥ।
ਛੋਟੇ ਗਏ ਵਡ ਮਾਤ ਸੰਗ ਭਈ ਐਸੀ ਕਛ ਬਾਤ। ੪੭।
- ਚੌਪਈ: ਵਖਤ ਭਾਰੀ ਅਤ ਮਭ ਪਰ ਆਯੋ। ਕੋਊ ਕਿਤੈ ਕੋਊ ਕਿਤ ਵਲ ਧਾਯੋ।
ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹਾਂ ਵਰਤ ਗਯੋ! ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਰ ਜਿਮ ਥੋ ਅਯੋ। ੪੮।
ਨਠ੍ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਕਲ ਜਮਨਹੁ ਹਾਰੀ। ਲੁਕ੍ਹਜੇ ਜਾਇ ਖਡ ਮੁਚਕੰਦ ਵਾਰੀ।
ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਪਹਾੜੀਅਨ ਕੀ ਪਈ। ਚੁੱਕ ਚੁੱਕੜੀ ਸਬਹਨ ਰਾਈ। ੪੯।
ਬਰੂਦ ਰਾਮਜੀਗੇ ਗਿੱਲੇ ਭਏ। ਉਹਾ ਚਲਨ ਤੇ ਸੋ ਰਹਿ ਗਏ।
ਕਿਸੈ ਨ ਪੈਰੀਂ ਪਨਹੀ ਰਹੀ। ਐਸੀ ਬਿਪਤ ਸਬਹਨ ਪਰ ਪਈ। ੫੦।

ਔਰ ਨਦੀ ਜੋ ਆਗੈ ਬਹਤੀ। ਉਨੈ ਡੁਬੋਈ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਰਹਤੀ।
ਅਗੇ ਆਈ ਰੋਪੜ ਤੁਰਕਾਰੀ। ਬਹੁਤ ਪਠਾਨ ਹੋਤ ਜਹਿ ਮਾਰੀ। ੫੧।
ਤੇ ਹੁਤੇ ਨੌਕਰ ਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਘਣੇ। ਪਾਵਤ ਇਨਾਮ ਸੋਊ ਅਣਗਿਣੇ।
ਘੋੜੇ ਜੋੜੇ ਉਨ ਦੇਤ ਇਨਾਮ। ਭਏ ਬੇਈਮਾਨ ਨ ਆਏ ਕਾਮ। ੫੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਸਜੋਂ ਹਿਤ ਰਖਤ ਤਿਨ ਦੇਤ ਵਡੇ ਸਿਰੁਪਾਉ।
ਵਹੁ ਲੜਤ ਪਹਾੜੀਅਨ ਸੰਗ ਗੁਰ ਉਨਕੀ ਕਰਤ ਸਹਾਇ। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਉਨਕੇ ਘਰ ਕੇ ਗਏ। ਸੱਦੇ ਜਾਇ ਸੁ ਬੇਮੁਖ ਭਏ।
ਹੁਤੀ ਹਵੇਲੀ ਉਨ ਤਕੜੀ ਬਨਾਈ। ਚਹਯੋ ਗੁਰੂ ਵੜ ਕਰੀਏ ਲੜਾਈ। ੫੪।
ਉਨ ਵੜਨ ਨ ਦੀਨੇ ਲਏ ਪੱਟ ਅੜਾਈ। ਸੋਈ ਹਵੇਲੀ ਦਰਿਯਾਇ ਰੁੜਾਈ।
ਜਬ ਭਏ ਪਠਾਣ ਲੋਦੀ ਬੇਈਮਾਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋਂ ਤੁਮ ਰਹੈ ਨ ਮਕਾਨ। ੫੫।
ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਕੋਟਲੇ ਗਏ। ਉਨ ਦਰਵਾਜੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਖਏ।
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਨ ਪਸੰਦੈ ਆਈ। ਹੁਤੀ ਨ ਹਵੇਲੀ ਕਰਨ ਲਰਾਈ। ੫੬।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਲੰਘ ਨਦਰ ਪਸਾਰੀ। ਦੇਖੀ ਚਮਕੌਰ ਉਚੀ ਅਟਾਰੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਉਤ ਵਲ ਕਰੀ ਸਵਾਰੀ। ਜਾਇ ਦੇਖੀ ਇਕ ਹਵੇਲੀ ਭਾਰੀ। ੫੭।

੨੩. [ਵਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਚਮਕੌਰ ਜੁੱਧ]

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਉ ਪਕਰ ਬਾਹਰਹੁ ਲਯੋ ਹਵੇਲੀ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇ।
ਕਿਛਕ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸੰਗ ਵੜੇ ਦੁਇ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਰਲਵਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਮਲੇਰੀਅਨ ਆਨ ਘੇਰਾ ਪਾਯੇ। ਨਹਿੰ ਦਾਣਾ ਕਿਛੁ ਉਸ ਮਧ ਥਾਯੇ।
ਨਾਂਹਿ ਹੁਤੀ ਕਛੁ ਜੁਗਤ ਲੜਾਈ। ਫੌਜ ਸਭੀ ਕੰਧ ਪਿਲਚੀ ਆਈ। ੨।
ਅਗਯੋਂ ਖਾਲਸੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ। ਹੁਤੇ ਬਚੇ ਥੇ ਜੋ ਉਨ ਪਾਏ।
ਮਾਰ ਪਠਾਣ ਤਬ ਦਏ ਹਟਾਇ। ਤੋ ਲੋ ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਪੜਯੋ ਆਇ। ੩।
ਪੁਛਤੇ ਆਯੋ 'ਹੈ ਗੁਰ ਕਹੀਂ। ਮੁਹਿ ਉਸੈ ਬਤਾਵੈ ਪਹੁੰਚੋਂ ਤਹੀਂ'।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਆਖ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਹੋ ਤਕੜੋ, ਤੀਰ ਤੈਂ ਵਲ ਆਯੋ'। ੪।
ਲਗਯੋ ਛਾਤੀ ਤੋੜ ਲੰਘਯੋ ਸੰਜੋਇ। ਗਯੋ ਦੁਵੱਲੋਂ ਪਾਰ ਸੁ ਹੋਇ।
ਗਿਰਯੋ ਭੂਮ ਪਰ ਝੁਮਹਿ ਸੋਇ। ਲੈ ਲੋਥ ਨਰੈ ਉਸੈ ਸਥੋਇ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਆਏ ਜੁ ਨਾਹਰ ਸਾਥ ਥੇ ਸੋ ਬਹੁ ਦੀਨੇ ਮਾਰ।
ਕਿਛੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਛ ਖਾਲਸੈ ਕਰ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਨ ਵਾਰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਯਹੀ ਖਬਰ ਉਸ ਭਈ ਬਿਰਾਦਰ। ਖੂਜ ਖਿਜਰ ਬਡ ਕਹਾਤ ਬਹਾਦਰ।
ਸੋ ਆਯੋ ਜਿਮ ਮਸਤੇ ਫੀਲੋ। ਲੋਥ ਭਈ ਪਿਖ ਮੁਖ ਭਯੋ ਪੀਲੋ। ੭।
ਆਗੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ੇਰ ਦਿਖਾਯੋ। ਹੁਇ ਸ਼ਰਮਿਦੋ ਸੀਸ ਕੰਧ ਲੁਕਾਯੋ।
ਸਤਿਗੁਰ ਉਸੈ ਬਹੁਤ ਲਲਕਾਰਾ। 'ਆਉ ਹਮੈਂ ਤੁਮ ਕਰੈਂ ਦੁਇਬਾਰਾ'। ੮।

ਉਸੈ ਹਵਾਸ ਤਉ ਉਡ ਗਏ। ਉਨ੍ਹੋਂ ਤੀਰ ਮਤਿਗੁਰ ਲਖ ਲਏ।
ਆਪ ਰਹਜੇ ਵਹਿ ਬਹਿ ਕੰਧ ਓਟ। ਘੱਲ ਲਵਾਵੈ ਔਰਨ ਚੋਟ।੯।
ਤਉ ਬਜੀਰ ਤੁਰਤ ਤਹਿ ਆਯੋ। ਆਨ ਉਨੈਂ ਭੀ ਜੰਗ ਮਚਾਯੋ।
ਪਾਛੇ ਪੜੇ ਪਹਾੜੀ ਆਏ। ਉਨ ਨੈ ਭੀ ਬਹੁ ਜੋਰ ਲਗਾਏ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭੈ ਲਾਇ ਬਲ ਥਕ ਰਹੇ ਟੁਟੀ ਸੁ ਜਾਗਾ ਨਾਂਹਿ।
ਡੇਰੇ ਕੀਨੇ ਗਿਰਦ ਤਿਨ ਮਾਨੁਖ ਬਹੁ ਮਰਵਾਇ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਅੰਦਰ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਉਂ। ਹੁਤੇ ਨ ਅੰਦਰ ਅੰਨ ਕਿਥਾਉਂ।
ਕੰਧ ਚਿਣੀ ਕਿਛ ਆਛੀ ਨਾਹਿੰ। ਹੁਤੇ ਨ ਮੁਰਚੇ ਰੱਖੇ ਮਾਂਹਿ।੧੨।
ਜਿਨ ਸਿੱਧੇ ਕਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏਂ। ਜਿਸੈ ਓਟ ਕਰ ਸੀਮ ਬਚਾਏਂ।
ਨਹਿੰ ਲੱਭੈ ਤਿਹ ਭੁੰਨਣ ਕੇ ਦਾਣਾ। ਜੇ ਲੱਭੈ ਤਾਂ ਕਦ ਮਿਲੈ ਖਾਣਾ।੧੩।
ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੇ ਗਯੋ ਮੁਕਾਈ। ਦਹਜੇ ਨ ਤੀਰ ਤੁਨੀਰਨ ਮਾਂਹੀ।
ਜਖਮੀ ਜੋਰ: ਕਿਤ ਲਭੈ ਨ ਪਾਨੀ। ਐਸੀ ਔਖੀ ਤਹਾਂ ਬਿਹਾਨੀ।੧੪।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਵਤ ਬਾਂਹਿ ਥਕ ਗਈਂ। ਥਕੀ ਦੇਹ ਮਧ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਰਹੀ।
ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਹਠ ਨਹਿੰ ਛੋਰਜੇ। ਪਰੈ ਜੋਰ ਹਿਤ ਵਲ ਜਹਿੰ ਦੋਰਜੇ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘਨ ਕਹਜੇ 'ਗਯੇ ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੇ ਮੁਕਾਇ।
ਫੜ ਤੇਗੈਂ ਗਿਰਦੈ ਫਿਰੇ ਹੱਵੇਲੀ ਕੇ ਧਾਇ'।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਵੈਸੇ ਮੰਨ ਲਈ। ਦੁਇ ਦੁਇ ਨਿਕਸ ਗਿਰਦਾਵਲ ਕਈ।
ਵੈ ਮਰ ਜਾਹਿੰ ਤੋ ਆਵੈ ਔਰ। ਐਸੀ ਭਈ ਉਹਾਂ ਕੁਛ ਤੋਰ।੧੭।
ਨਿਕਸ ਨਿਕਸ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਮਰ ਗਏ। ਤੋ ਗੁਰ ਲਖੇ ਸਿੰਘ ਥੋੜੇ ਰਹੇ।
ਕਹੀ ਸਤਿਗੁਰ 'ਅਬ ਬਾਰੂ ਨ ਜਾਵੇ। ਫੜ ਤੇਗੈਂ ਢਿਗ ਕੰਧਨ ਖੜਾਵੇ'।੧੮।
ਮੇ ਤੁਰਕਨ ਗੱਲ ਲੀਨੀ ਜਾਨ। ਭਯੇ ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੇ ਮੱਧ ਮੁਕਾਨ।
ਕਰ ਹੱਲੇ ਵੈ ਸਭ ਹੀ ਧਾਏ। ਪਰੇ ਚੁਫੇਰਜੋਂ ਰੋਲ ਮਚਾਏ।੧੯।
ਕੇ ਪਜਾਦੇ ਕੇ ਆਯੋ ਅਸਵਾਰ। ਉਡੀ ਪੂੜ ਭਯੇ ਪੰਧੂਕਾਰ।
ਉਨ ਧਰ ਪੌੜੀ ਹੱਥ ਕੰਧੀ ਪਾਏ। ਅਗਜੋਂ ਸਿੰਘਨ ਕਟ ਹੱਥ ਗਿਰਾਏ।੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਚੌਫੇਰਜੋਂ ਚੜ੍ਹੁ ਹਥ ਘਤੰ ਤਿਮ ਤਿਮ ਸਿੰਘ ਕਟਾਹਿੰ।
ਉਨਕੇ ਦਾਵ ਸੁ ਨਹਿੰ ਲਗਜੇ ਗਿਰ ਗਿਰ ਭੁਮਹਿੰ ਪਾਹਿੰ।੨੧।

ਚੌਪਈ: ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਹੁਤੀ ਥੀ ਗੋਲੀ। ਪਾਸ ਢੁਕੇ ਤਬ ਉਨ ਪਰ ਠੋਲੀ।
ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਤਿਨ ਦਏ ਗੇਰ। ਭਏ ਤੁਰਕ ਕੇ ਤਹਿੰ ਬਹੁ ਢੇਰ।੨੨।
ਐਸੇ ਰੋਰੇ ਜਖ ਉਹਾਂ ਭਯੋ। ਸਾਹਬ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਮਨ ਮੈਂ ਠਯੋ।
'ਅਬ ਜੀਵਨ ਕੇ ਕੁਛ ਧੂਮ ਨਾਹੀਂ। ਪੁਤ੍ਰ ਜੀਵੈਂ ਲੜ ਪਿਤਾ ਮਰਾਹੀ'।੨੩।

ਅਭਿਮੰਨੁ ਮੁਯੋ ਪਿਤ ਅਰਜਨ ਜੀਵਤ। ਮੇਘਨਾਦ ਮੁਯੋ ਰਾਵਣ ਥੀਵਤ।
ਰੀਤਿ ਯਹੀ ਛਤ੍ਰਿਯਨ ਕੀ ਕਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਪਿਤਾ ਹਮ ਮੁਹਰੇ ਦਹੈ। ੨੪।
ਫੜ ਤੇਗੋ ਹੁਇ ਬਾਹਰ ਧਾਯੋ। ਅਗੈ ਅੜਯੋ ਸੋ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ।
ਉਸ ਪਾਸੈ ਹੁਇ ਗਯੋ ਉਜਾੜਾ। ਉਨ ਜਾਨਯੋ ਦਲ ਆਇ ਪਯੋ ਸਾਰਾ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਗਰਦ ਗੁਬਾਰਹਿ ਮੱਧ ਤਹਿੰ ਪਰ ਕੋ ਸੁਝੈ ਨ ਆਪ।
ਰੋਲੇ ਗੋਲੇ ਬਹੁ ਉਹਾਂ ਭਯੋ ਆਪਸ ਮਧ ਖਾਪ। ੨੬।
ਕਈ ਸੁ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰ ਤਿਹ ਸ੍ਰੀ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲੀਨ।
ਤਿਮ ਮਗਰ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਯੋ ਸੇਰ ਜਿਮ ਚੀਨ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਦੇਖ ਭਾਈ ਦੁਖ ਸਹਯੋ ਨ ਗਯੋ। ਫੜ ਖੰਡੇ ਸੋ ਮਗਰੈ ਧਯੋ।
ਜਾਇ ਭਾਈ ਜਿਮ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕਰੇ। ਮਾਰੈ ਉਸੈ ਜੋ ਆਗੈ ਅਰੇ। ੨੮।
ਕਿਸੈ ਢਾਲ ਕਿਸ ਭਗੋਤੀ ਛੁਹਈ। ਜਿਸੈ ਛੁਹੀ ਉਸੈ ਕਟ ਕਰ ਗਈ।
ਸਨਮੁਖ ਉਨਕੈ ਅੜਯੋ ਨ ਕੋਇ। ਮਾਰ ਗਿਰਾਏ ਬੰਦੂਕਨ ਸੋਇ। ੨੯।
ਐਸੀ ਭਾਂਤ ਤਹਿੰ ਦੋਵੋ ਭਾਈ। ਸਾਥ ਪਠਾਣਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ।
ਸੜੈ ਸਦੇ ਬਾਸਟੇ ਸਾਲ। ਐਸ ਭਈ ਪਰ ਗੁਰ ਦੋਉ ਬਾਲ। ੩੦।

ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਹੋਰ ਹਾਲ

੨੪. [ਚਮਕੌਰ ਛੱਡਣਾ, ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਗ਼ਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ, ਮਾਹੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਕਰਤ ਲਗਾਈ ਇਮ ਤਹਾਂ ਸਮਾਂ ਸੰਝ ਭਈ ਆਇ।
ਡੇਰਨ ਗਏ ਸ੍ਰਦਾਰ ਤੁਰ ਚੌਕੀ ਚੁਫੇਰ ਕਰਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁ ਚੁਕਸਾਈ ਚੁਫੇਰੇ ਕਰ ਗਏ। ਮਾਨੁਖਨ ਸੰਗ ਮਾਨੁੱਖ ਖੜਵਏ।
ਔਰਨ ਕੈ ਢਿਗ ਔਰ ਖੜਵਏ। ਤਿਨ ਮਧ ਰਾਤ ਕੋ ਲਖਨ ਨ ਪਏ। ੨।
ਏਕ ਕਹੈ 'ਗੁਰ ਰਹੁਗੋ ਨਾਂਹੀ'। ਓਇ ਫਿਰ ਕਹੈ 'ਕਿਮ ਜਾਉਗ ਉਡਾਹੀ।
'ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਉਸ ਫੜਨੈ ਵਾਰੇ। ਲੱਖ ਲੋਕ ਉਸ ਭਏ ਦੁਆਰੇ। ੩।
ਓਇ ਲਾਇ ਫੰਘ ਕਿਤ ਜਾਇ ਉਡਾਹੀ। ਉਸ ਜਮੀਨ ਮਧ ਬਡਯੋ ਨਜਾਹੀ।
ਠੀਕ ਬਾਤ ਗੁਰ ਔਖੀ ਬਣੀ। ਹੁਤੀ ਬਾਤ ਜਿਮ ਲੋਕਨ ਗਿਣੀ। ੪।
ਤੋ ਮਤਿਗੁਰ ਕੁਛ ਸੁੱਝੈ ਨਾਹੀ। ਰਹੀ ਨ ਫਉਜ ਕੁਛ ਲੜਨੈ ਵਾਹੀ।
ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਬਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਭਈ ਸੁਚਾਈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਚਿਓ 'ਹਮ ਸੁਤ ਦੀਨੋ ਸੌਪ ਥਾਇ।
ਹਮ ਦੂਜੈ ਬਚਤੇ ਨਹਿੰ ਦਿਸੈ ਕਿਛੁ ਹੋਵਗੁ ਉਨੇ ਰਜਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਪਰ ਭਲੀ ਭਈ ਸਿਰ ਤੁਰਕੈ ਲਾਇ। ਬਚਨ ਪੂਰਨ ਹਮ ਬਡਿਅਨ ਭਾਇ।
ਅਬ ਹਮ ਖਾਲਸੈ ਦਯੋ ਗੁਰਾਈ। ਦੱਯੋ ਟਿੱਕੋ ਖਾਲਸੈ ਲਾਈ। ੭।

ਜਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰ ਥੇ ਬੈਠੇ ਆਪ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾਇਆ ਥਾਪ।
ਪਗੜੀ ਅਪਨੀ ਸੀਸ ਸਵਾਰੀ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿਰ ਆਪ ਸੁਧਾਰੀ।੮।
ਨਿਜ ਕਲਗੀ ਸਿਰ ਦਈ ਲਗਾਇ। ਦਈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਅਪਣੀ ਪਹਿਰਾਇ।
ਗੁਰੂ ਤੋਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿ ਬਹਾਯੋ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਿਮ ਅੰਗਦ ਟਿਕਾਯੋ।੯।
ਸੱਦ ਖਾਲਸੈ ਕੁਨਸ* ਕਰਵਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘਨ ਦਈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।
ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਇਮ ਕਹਜੇ ਸਮਝਾਈ। 'ਹੋਈ ਸ਼ਹੀਦ ਮਤ ਫੜਿਓ ਜਾਈ'।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੀਵਣ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟੜੇ ਬੰਦੂਕੀ ਖੂਬ ਅਖਵਾਇ।
ਏਕ ਬੁਰਜ ਮਧ ਸੇ ਬਹਜੇ ਏਕਲ ਹੀ ਥੇ ਸਾਇ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਠੌਰ ਠੌਰ ਔਰ ਹੁਤੇ ਬਹਾਇ। ਪਰ ਦਾਰੂ ਗਜੇ ਉਸੈ ਮੁਕਾਇ।
ਥਕੇ ਹੁਤੇ ਅਰੁ ਨੀਂਦ ਅਕਾਏ। ਸਭ ਸਿੰਘ ਮੱਧ ਚਾਲੀ ਏਥਾਏ।੧੨।
ਕਿਛੁ ਜ਼ਖਮੀ ਕਿਛੁ ਪਰੇ ਥੇ ਮਰੇ। ਇਮ ਕਰ ਸੰਸੇ ਬਹੁ ਗੁਰ ਕਰੇ।
ਹੁਤੇ ਗ਼ਨੀ ਖਾਂ ਗੁਰ ਸੰਗ ਪਠਾਣ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਭਾਈ ਤਿਸਕੋ ਆਣ।੧੩।
ਮਾਰ ਵਾਜ ਉਨ ਸੱਦਯੋ ਤਾਹਿ। 'ਆਉ ਨਿਕਸ ਹਮ ਰੱਖ ਲੈ ਤਾਹਿ।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਗੁਰ ਕੈ ਕੰਨ ਪਈ। ਮੱਦ ਪਠਾਣ ਉਸ ਗੱਲ ਸਮਝਈ।੧੪।
'ਲੈ ਚਲ ਹਮ ਕੇ ਅਪਨੇ ਨਾਲ। ਹਮ ਕਰ ਦੋਰੇ ਤੁਮੈਂ ਨਿਹਾਲ'।
ਹੁਤੇ ਪਠਾਣ ਸਿਦਕ ਕੋ ਪੂਰੇ। ਉਨ੍ਹੈਂ ਕਟੀ 'ਲੈ ਚਲਗੁ ਜ਼ਰੂਰੇ'।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੀ ਮੋਰੀ ਇਕ ਬੁਰਜ ਮਧ ਸੇ ਗੁਰ ਦਈ ਖੁਲ੍ਹਾਇ।
ਕਮਰ ਖੰਜਰ ਇਕ ਹਥ ਫੜਯੋ ਹੁਤ ਮੋਟਰੈਂ ਖੀਸੈ ਪਾਇ।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਨਿਕਸ ਸਤਗੁਰ ਜਬ ਆਰੈ ਧਾਯੋ। ਖੜੇ ਪਹਿਰੂ ਕਿਤ ਲੰਘਨ ਨ ਪਾਯੋ।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯੋ ਰੋਲੇ ਮਚਾਇ। ਭਾਰਾਯੋ ਹਿੰਦੂ ਇਮ ਕਹਜੇ ਸੁਨਾਇ।੧੭।
ਗਯੋ ਗਯੋ ਭਯੋ ਚਾਹੋਂ ਓਰ। ਸਤਿਗੁਰ ਭੀ ਕਹਿੰ ਉਸ ਹੀ ਤੋਰ।
ਤੋ ਪਠਾਣ ਗੁਰ ਆਰੈ ਲਾਯੋ। ਵੜ ਮਧ ਤੁਰਕਨ ਦਰਯਾਇ ਵਲ ਧਾਯੋ।੧੮।
ਦੌੜ ਦਪੌੜ ਕਰ ਗਏ ਝੱਲ। ਆਰੈ ਦੇਖਯੋ ਇਕ ਮਾਹੀ ਚੱਲ।
ਉਨ੍ਹੈਂ ਲਯੋ ਥੇ ਗੁਰੂ ਪਛਾਣ। ਵਹੁ ਲਗਯੋ ਤਉ ਡੰਡ ਸਉ ਪਾਣ।੧੯।
ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਦਈ ਮੋਹਰ ਫੜਾਇ। ਤਿਸਤੇ ਰੋਲਾ ਔਰ ਦਯੋ ਪਾਇ।
ਗੁਰ ਸੋਚੈਂ ਨਾ ਦਏ ਫੜਾਇ। ਨਾ ਮੰਨੇ ਵਹ ਕਿਸ ਹੀ ਦਾਇ।੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਧਾਯੋ ਗੁਰ ਆਰੈ ਕਰੀ ਪੇਟ ਖੰਜਰ ਦਯੋ ਧਸਾਇ।
ਘੋਲ ਘਾਲ ਉਮ ਬਹੁ ਕਰੀ ਛੋਡਯੋ ਪ੍ਰਾਣ ਉਡਾਇ।੨੧।

* ਕੋਰਨਿਸ਼, ਡੰਡਉਤ!

ਸਾਖੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਕੀ ਲਿਖਤ

੨੫. [ਮਾਛੀਵਾੜੇ, ਭਾਈ ਗਲਾਬਾ, ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ, ਕਰਦ ਭੇਟ]

ਚੌਪਈ: ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬ ਗਏ ਅਗੇਰੇ। ਢੁੱਕੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਨੇਰੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗਯੋ ਪਠਾਣ ਬਹਾਇ। ਲਯਾਯੋ ਖੜੀ ਗੁਲਾਬੈ ਬੁਲਾਇ। ੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨਹੁ ਸਾਖੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਗੁਰ ਬਹੋਂ ਖੜੀ ਘਰ ਜਾਇ।
ਪਠਾਣ ਸੱਯਦ ਖਿਜਮਤ ਕਰੇ: ਗੁਰ ਤੋਰਹਿ ਸਿਰਹੁ ਉਠਾਇ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਕੁਛ ਧਰਜੇ ਅਗੈ ਪਰਸਾਇ: ਸੇ ਮੁਖ ਪਾਯੋ ਕਰ ਗੁਰ ਯਾਦ।
ਸੰਝ ਪੜੀ ਤੋ ਅੰਦਰ ਆਏ। ਸੱਧ ਹਵੇਲੀ ਭਏ ਟਿਕਾਏ। ੩।
ਇਕ ਦੋਇ ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਚਲ ਆਏ; ਤੇ ਭੀ ਗੁਰਹਿ ਛੁਪਾਇ ਬਹਾਏ।
ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਬਕਰੇ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਤੈ ਝਟਕੇ ਕਰਵਾਯੋ। ੪।
ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਝਟਕੇ ਕਰ ਖਾਵਹਿ। ਸੁਟ ਸੰਖੀ ਘਰ ਤੁਰਕ ਗਿਰਾਵਹਿ।
ਦੇਖ ਤੁਰਕ ਦੇ ਖੜੀ ਗਾਰੈ। 'ਹਮਰੇ ਘਰ ਤੁਹ ਹਡੀਆਂ ਡਾਰੈ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤੂੰ ਖੜੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਮੈਂ ਹੋਂ ਮਾੜੇ ਅੱਤਿ।
ਖਬਰ ਹੋਇ ਕਿਤ ਤੁਰਕ ਕਉ ਮਾਰੈ ਮੋਹਿ ਅਲਖੱਤ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਏ ਰੁਪੱਯੇ ਡਾਰ। ਸੇ ਚੁਗ ਕਾਜੀ ਰਹਯੋ ਮਸਟ ਮਾਰ।
ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਗੁਰ ਦਸ ਦਿਨ ਰਹਯੋ। ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿ ਚਲਨੋਂ ਚਹਯੋ। ੭।
ਤੂੰ ਪਠਾਨ ਸਹਿਤ ਸੱਯਦ ਰਲਵਾਯੋ। ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਣੋਂ ਬਟਵਾਯੋ।
ਡੋਲ ਹਾਜਨ ਕੀ ਲਈ ਬਨਵਾਇ। ਬਾਣੇ ਨੀਲ ਕੇਸ ਖਿੰਡਵਾਇ। ੮।
ਤਿਮ ਸਿੱਖਨ ਬਾਣੈ ਬਨਵਾਇ। ਫੜ ਅਸਤਾਵੈ ਪਠਾਣ ਭਏ ਰਾਹਿ। ੯।
ਪੀਰ ਉੱਚ ਕੇ ਕਹਿਤੇ ਜਾਇ: ਨਬੀ ਗਾਨੀ ਖਾਂ ਬੀ ਤਹਿ ਨਾਇ।
ਤੁਰੈ ਢਲ ਤਉ ਮੁਲਤਾਨ ਸਦਾਇ: ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਵਹਿ ਕਨੇਹ ਗਿਰਾਇ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਹ ਖਾਂ ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਇਕ ਫੱਤਾ ਤਾਂਹਿ ਸੁ ਨਾਇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ਬੁਲਾਇ ਉਸ 'ਕਿਮ ਹਮ ਅਗੈ ਪੁਜਾਇ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਘੋੜੀ ਘਰ ਕੀ ਹਮ ਕੇ ਦੇਹ। ਹਮ ਤੁਮ ਦਰਬ ਘਣੀ ਭਰ ਦੇਹਿ'।
ਬੁਰੈ ਦਿਵਸ ਸੇ ਤਬ ਤਿਹ ਆਏ। ਕਹਯ 'ਘੋੜੀ ਦੇਇ ਹਮ ਚੜੈ ਫਾਹੇ'। ੧੨।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਐਸੇ ਉਸ ਕਹਯੋ। ਤੂੰ ਮਰਨੋ ਫਾਹਯੋ ਅਬ ਕਬ ਰਹਯੋਂ।
ਸੇ ਲਹੋਰ ਜਾਇ ਫਾਹੈ ਚਰਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਨ ਉਸ ਤੈ ਟਰਯੋ। ੧੩।
ਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬ ਆਗੈ ਧਏ। ਸ੍ਰਾਇ ਦੁਰਾਹਿ ਤੁਰਕਨ ਘਿਰਵਏ।
ਕਹੈ 'ਪੀਰ ਹਮ ਜੁਜਾਫਤ ਖਾਏ। ਅਬ ਇਕ ਰਾਤ ਈਹਾਂ ਰਹਿ ਜਾਏ'। ੧੪।
ਤੂੰ ਸੱਯਦ ਪਠਾਣ ਹਿਮ ਗਲ ਬਾਮੀ। 'ਪੀਰ ਹਮਾਰੈ ਰੋਜੋ ਮੁਦਾਮੀ।
ਇਕ ਜੋ ਸੇਤੀ ਰੋਜੋ ਖੋਲੋਂ। ਫੜ ਤਸਬੀ ਮੁਖੋਂ ਥੋੜੋ ਖੋਲੋਂ'। ੧੫।

- ਔਰ ਮੁਰੀਦ ਖਾਇ ਜਾਹਿ ਜ਼ਰੂਰ'। ਬਿਧੀ ਬਣਾਈ ਐਸ ਸ਼ਹੂਰ। ੧੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਿੱਖਨ ਤੋ ਖਾਇਓ 'ਅਬ ਹਮ ਕੀ ਭਵਗੁ ਹਵਾਲ।
ਅਬ ਧਰਮ ਹਮਾਰੋ ਕਿਮ ਰਹੈ ਗੁਰ ਸੋ ਔ ਜਗ ਨਾਲ'। ੧੭।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਦਯੋ ਫੁਰਮਾਇ। 'ਲਯੋ ਸਰਬ ਲੋਹ ਕਰਦ ਫਿਰਾਇ।
ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਸੰਗ ਤੁਰਕ ਨ ਹੋਇ। ਤੋ ਹੋ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਤੁਰਕਨੀ ਹੋਇ। ੧੮।
ਇਕ ਔਰ ਗਲ ਕਰਤ ਪਤਯਾਈਓ। ਪੱਲੇ ਬਾਂਧ ਕੁਛ ਖਾਣਾ ਲਯਾਈਓ।
ਜੇ ਤੁਮਰੋ ਕੁਝ ਮਨ ਸੰਕਾਇ। ਪੰਜ ਚੁਭੇ ਲਯੋ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਲਾਇ'। ੧੯।
ਸੋਊ ਅਉਰ ਸਿੱਖਨ ਕਰ ਲਈ। ਤੁਰਕਨ ਕਹੀ 'ਕਿਮ ਕਰਦ ਛੁਹਈ'।
ਕਹੀ ਪਠਾਣ 'ਸਰਾ ਅਈਨਈ। ਧਰਮ ਕੀਯੋ ਅਬ ਹਾਜ਼ੀਅਨ ਮਈ'। ੨੦।
ਪ੍ਰਾਤ ਖੋਹਲ ਕਰ ਦੇਖਯੋ ਖਾਣਾ, ਕੜਾਹ ਚਾਵਲ ਦਿਖੁ ਮਨ ਪਤੀਆਣਾ।
ਉਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹ ਮੋਹੀ ਗਏ। ਜਟ ਪੁਰ ਲੰਮੀ ਲੰਘ ਭਗਤੇ ਠਏ। ੨੧।

ਸਾਖੀ ਕਾਂਗੜ ਤਪੇ ਦੀਨੇ ਕਿਆਂ ਕੀ

੨੬. [ਲਖਮੀਰ ਪਾਸ ਡੇਰਾ! ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ]

- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਰ ਪੁਜੇ ਕਾਂਗੜ ਤਪੇ ਜਾਇ।
ਦੀਨੈ ਕੀ ਢਿਰਾ ਪਿੰਡ ਮਧੇ ਹੁਤ ਲਖਮੀਰ ਤਿਹ ਰਾਇ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਤਿਸੈ ਚੁਬਾਰੈ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੇ। ਆ ਲਖਮੀਰ ਚਰਨ ਤਿਹ ਗਹੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਖੁਸੀ ਅਗਯੋ ਉਸ ਦਈ। ਔਰ ਹਕੀਕਤ ਉਸ ਯੋ ਕਹੀ। ੨।
'ਜੋ ਤੂੰ ਟਿਕਾਇ ਸਕੈਂ ਹਮ ਪਾਹਿ। ਤੋ ਹਮ ਕਿਛ ਕਢ ਹੈਂ ਦਿਨ ਯਾਹਿ'।
ਕਹੀ ਲਖਮੀਰ 'ਤੂੰ ਹਮ ਸਿਰ ਕੈ ਸਾਥ'। ਹਾਥ ਜੋੜ ਉਨ ਯੋ ਕਹੀ ਬਾਤ। ੩।
ਉਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਇ ਬਹੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਥਾਂ ਬਹੁ ਅਏ।
ਔਰ ਸੁਨੋ ਜੋ ਪਿਛਲਨ ਭਈ। ਯੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਛੋਟਨ ਸਿਰਵਈ। ੪।
ਸਰਸਯੋ ਭਯੋ ਬਹੁਤੇ ਬਿਚਲਉ। ਤੁਰੈ ਉਹਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਉ।
ਰੋਪੜ ਤਾਕ ਗੁਰ ਰਖੀ ਸੰਭਾਰਾ। ਲਯਾਏ ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਰਨ ਨਾਰਾ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਉਹਾਂ ਫੌਜੈਂ ਬਹੁ ਮਿਲੀਂ ਚਾਰ ਤਰਫ ਤੇ ਆਇ।
ਬਡ ਮਾਤਾ ਲੈ ਪੋਤਰਨ ਗਈ ਬਿਛਰ ਕਿਤ ਦਾਇ। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਅਬ ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨਾਉਂ ਰਾਥ। ਅਏ ਰੋਪੜ ਲੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਥ।
ਖੜਿ ਖੜਿ ਲੜ ਲੜ ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ। ਕਹੈ 'ਗੁਰੂ ਕਿਮ ਜਾਇ ਵਰੀਦ'। ੭।
ਸਰਸੈ ਪਰ ਬਹੁ ਪ੍ਰਬਤੀ ਅਕਾਏ। ਇਮ ਕਰ ਪਹੁੰਚੇ ਰੋਪੜ ਆਏ।
ਰੋਪੜੀਯਨ ਦਏ ਬੂਹੇ ਖੋਲ। ਕਹੈ 'ਗੁਰੂ ਰਹਿੰ ਹਮਰੇ ਕੋਲ'। ੮।
ਦੁਇ ਦੁਇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਲਏ ਵਾਰ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਦੋਹ ਤਿਤਹੀ ਮਾਰ।
ਕਿਛਕ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕੋਟਲੈ ਵੜ ਰਹੇ। ਨਹਿੰ ਉਨ ਖੋਹੈ ਔ ਮਾਰੈ ਨਹੈਂ। ੯।

ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਤਹ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਵੜਯੋ। ਪਠਾਣ ਖਾਨ ਉਸ ਚੰਗੇ ਕਰਯੋ।
 ਔਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਜ਼ਖਮੀ ਗਏ। ਵੇ ਭੀ ਉਸ ਥੈ ਚੰਗੇ ਕਰਏ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਕਈ ਵਾਰ ਵਹੁ ਪਠਾਣ ਥੇ ਜਾਇ ਰਹਤੇ ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰ।
 ਘੋੜੇ ਜੋੜੇ ਉਸ ਚੰਗੇ ਕਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇਤ ਹਜ਼ੂਰ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਅਗੇ ਫੇਰ ਸੁਨਹੁ ਵੈ ਬਾਤ। ਜਿਮ ਕੀਏ ਬਜੀਦੈ ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਘਾਤ।
 ਰੋਪੜੋਂ ਜੁਦੀ ਮਾਤ ਉਨ ਕੀਨੀ! ਹੁਤੇ ਬਾਹਮਨ ਰਸੋਈਓ ਮਤਹੀਨੀ। ੧੨।
 ਉਸ ਕੈ ਮਨ ਮੈਂ ਬਡ ਲਬ ਆਯੋ। ਉਨ ਦੇਖਯੋ ਥੇ ਜੁ ਮਾਤ ਚੁਕਾਯੋ।
 ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਮਾਣਕ ਸਬਜੇ। ਹੁਤੇ ਗਲਯੋ ਬਾਮਣ ਜਿਤ ਗਜਬੈ। ੧੩।
 ਲੈ ਮਾਤੈ ਨਿਜ ਗਇਓ ਦਰਾਮ। ਸਾਹੇੜੀ ਥੇ ਉਸ ਕੋ ਨਾਮ।
 ਜਾਇ ਉਜਾੜ ਮਧ ਢੱਕ ਬਹਾਈ। ਚੀਜ ਸਭੀ ਉਨ ਕਰੀ ਕਬਜਾਈ। ੧੪।
 ਕਹੈ 'ਮਾਤਾ! ਹਮ ਜਿਮੀਂ ਦਬਾਈ। ਤੁਮ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਕਰਯੋ ਨ ਕਾਈਂ।
 ਮਾਤਾ ਕਹੈ 'ਹਮ ਚਿੰਤਾ ਜਾਨ। ਹਮ ਕੋ ਬਹਾਉ ਕਿਤੇ ਕਲਬ ਮਕਾਨ'। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤੇ ਬਾਹਮਨ ਨਿਸ ਘਰ ਨਿਜੈ ਮਾਤਾ ਰਖੀ ਬਹਾਇ।
 ਪਰ ਰੰਘੜਨ ਮੋਰੰਡੈ ਕਹਯੋ 'ਮੁਹਿ ਮਿਲਾਉ ਨਿਬਾਬੈ ਜਾਇ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਮੈਂ ਦੇਉਂਗੁ ਗੁਰ ਪੁਤ੍ਰ ਫੜਵਾਇ। ਮੋਕੇ ਦਿਓ ਇਨਾਮ ਦਿਵਾਇ'।
 ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੇ ਰੰਘੜਨ ਨੇ ਕੀਯੇ। ਤੁਰਤ ਬਾਮਨ ਉਨ ਸੰਗ ਲੈ ਲੀਯੋ। ੧੭।
 ਬਾਮਣ ਮੋੜ ਸਤਾਬੀ ਲਯੋ। ਦਏ ਦਿਖਾਲ ਉਨ ਚੌਕਸ ਭਯੋ।
 ਜਾਨੀ ਮਾਨੀ ਰੰਘੜ ਦੁਇ ਭਾਈ। ਉਨ ਆਨ ਮੁਰੰਡੇ ਘਰ ਰਖੇ ਬਹਾਈ। ੧੮।
 ਇਕ ਸਾਂਭੇ ਇਕ ਗਯੋ ਸਿਰਹੰਦ। ਫੜਾਇ ਬਜੀਦੈ ਕਰ ਦਏ ਬੰਦ।
 'ਦਿਵੈ ਅਨਾਮ ਗੁਰੂ ਪੁਤ੍ਰ ਫੜਾਵੋਂ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਤੁਮ ਮਦਦ ਪੁਚਾਵੋਂ'। ੧੯।
 ਇਹ ਸੁਨ ਫੌਜ ਨਵਾਬ ਚੜ੍ਹ ਆਈ। ਲਏ ਸਿਰਹੰਦ ਉਨ ਢਿਗ ਮੰਗੁਈ।
 ਚਾੜ੍ਹ ਬੁਰਜ ਸੇ ਤਕੜੇ ਕਰੇ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਸਾਥੇ ਫੜੇ। ੨੦।
 ਔਰ ਖੱੜੀ ਹੁਤੇ ਸੁਚਾਨੰਦ ਨਾਮ। ਕਿਤ ਘੱਲਯੋ ਥੇ ਕਰਣ ਸਾਕ ਗੁਰਪਾਮ।
 ਗੁਰੂ ਨ ਮੰਨਯੋ ਉਸ ਰਾਖਯੋ ਯਾਦ। ਇਮ ਕਰ ਸਮਝਯੋ ਉਨ ਵਹਿਬਾਦ। ੨੧।
 ਉਨ ਕਹਯੋ 'ਨਬਾਬ! ਏ ਸਰਪ ਬਿਸੁਰੇ। ਛੋਟੇ ਬਡੇ ਏ ਡਮਗ ਜ਼ਰੂਰੇ।
 ਔ ਜੁ ਇਨ ਕੇਉ ਤੁਹਮਤ ਉਠਾਈ। ਤੁਹ ਤੇ ਨਾਂਹਿ ਸੋ ਦਿੱਤੀ ਜਾਈ। ੨੨।
 ਅਬ ਇਨ ਕੋ ਦੇ ਮਲੇਰੀਯਨ ਸੌਪਾਇ। ਮਾਰ ਜਿਨ੍ਹੈਂ ਹੈ ਕਈ ਭਰਾਇ।
 ਉਨਕੈ ਹੱਥੀ ਇਨ੍ਹੈਂ ਮਰਵਾਇ'। ਤਉ ਬਜੀਦੈ ਲਏ ਖੁਲਵਾਇ। ੨੩।
 ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਡ ਉਨ ਥਾਯੋ। ਅਖਵਾਜ ਖਿਜਰ ਭੀ ਸਾਥੇ ਆਯੋ।
 'ਤੁਮਰੇ ਮਾਰਯੋ ਗੁਰ ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਭਾਈ। ਉਸ ਬੇਟੇ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਰਵਾਈ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨਹਿੰ ਗਨੀ, ਬੋਲਯੋ ਸੀਮ ਹਿਲਾਇ।

‘ਹਮ ਮਾਰੈਂ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰਿਆਂ ਜਗ ਸੈਂ ਔਜਮੀ ਆਇ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਓਇ ਮੁਏ ਕਰ ਜੰਗ ਲਰਾਈ। ਮਾਰੈਂ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਕਯਾ ਬਡਿਆਈ।

ਉਠੈ, ਨ ਮਾਨੀ, ਹਾਹ ਨਾਰਾ ਮਾਰਾ। ਤੋ ਨਬਾਬ ਔਰ ਠਟਯੋ ਬਿਚਾਰਾ। ੨੬।

ਸੱਦ ਬਾਲਕ ਉਨ ਦੇਊ ਬਹਾਏ। ‘ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਨ’ ਸੁਖਨ ਅਲਾਏ।

‘ਨਹਿ ਆਵਨ ਦੀਨ ਤੋ ਦੈਯਗੁ ਮਾਰ। ਜਿਮ ਮਾਰਯੋ ਤੁਮ ਪਿਤ ਕਰ ਖਾਰ’। ੨੭।

ਯਹ ਸੁਨ ਬਾਲਕਨ ਗੁੱਸੇ ਆਯੋ। ‘ਹਮਰੈ ਪਿਤ ਕੋ ਸਕੈ ਮਰਵਾਯੋ।

ਹਮਰੋ ਪਿਤਾ ਬਡ ਰਖਤ ਹਥਯਾਰ। ਮਾਰਨ ਵਾਰੇ ਵਹੁ ਲਏ ਮਾਰ’। ੨੮।

ਸੁਨਿ ਨਿਬਾਬ ਯੋ ਸੁਖਨ ਉਚਾਰੇ। ‘ਹੈਂ ਏ ਲਰਕੇ ਜ਼ਿਬਹ ਕਰਨੇ ਵਾਰੇ।

ਜੋ ਏਹ ਹੋਹਿੰ ਨ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ਕਰੋ ਜ਼ਿਬਹ ਇਨ ਮਾਰੋ ਜਾਨ’। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਇਤਕ ਕਹੀ ਜਬ ਦੁਸਟ ਸੁਨਿ ਤੁਰਕ ਭਏ ਪਰਸਿਨ।

ਫੜੈਂ ਘਸੀਟੈਂ ਹੋਵਤੈਂ ਆਯੋ ਉਨੈ ਨ ਤਰਸ ਮਨ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਉਹਾਂ ਥੋ ਛੁਰਾ^੨ ਇਕ ਵਾਰੇ। ਦੈ ਯੀਡੇ ਹੇਠ ਕਰ ਜ਼ਿਬਹ ਡਾਰੇ।

ਤੜਫ ਤੜਫ ਗਈ ਜਿੰਦ ਉਡਾਇ। ਇਮ ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਦੁਇ ਦਏ ਕਤਲਾਇ। ੩੧।

ਯਹੀ ਬਾਤ ਬਡ ਮਾਤ ਸੁਣ ਲਈ। ਗਿਰ ਬੁੰਰਜੋਂ ਦਏ ਪ੍ਰਾਣ ਉਡਈ।

ਐਸੋ ਭਯੋ ਤਹਾਂ ਬਡ ਕਾਰਾ। ਹਹਾਕਾਰ ਸੁਨ ਜਗਤ ਉਚਾਰਾ। ੩੨।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਉਮ ਵਕਤ ਗਲ ਜੋ ਉਨ ਜੁਲਮੀ ਕੀਨ।

ਅੰਬਰ ਚਹਿਯਤ ਹੁਤ ਗਿਰਜੋ, ਚਹਿਯਤ ਫਟੀ ਜ਼ਮੀਨ। ੩੩।

੨੭. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੇ ਸੁਨੀਓ ਗਲ ਗੁਰੂ ਜੋ ਜਾ ਬੈਠੇ ਰਾਇ ਕੋਲ।

ਆਯੋ ਤਰਫ ਸਿਰਹੰਦ ਕੇ ਉਨ ਕਹੇ ਜੁ ਰੋਇ ਰੋਇ ਬੋਲ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਚੁਪ ਉਸ ਕਰਵਾਯੋ। ‘ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਕਿਤ ਤੇ ਆਯੋ।

ਖਬਰ ਕੋਊ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਣੀ। ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਸਿਰ ਜੁਲਮੀ ਵਿਹਾਣੀ’। ੨।

ਤੋ ਸਿਖ ਚਕ ਸਿਰ ਘੱਟਾ ਪਾਯੋ। ਤੁਰਕਨ ਅਪਣੋ ਨਾਸ ਕਰਾਯੋ।

ਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਮੁਖੇ ਕਿਹਾ ਨ ਜਾਈ। ਜਿਮ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਕੈ ਮੀਸ ਖਿਹਾਈ। ੩।

ਮੱਧ ਕਚਹਿਰੀ ਕਾਰੇ ਕਰਯੋ। ਨਹਿੰ ਵਟਿ ਪਰਵਦਗਾਰੋਂ ਡਰਯੋ।

ਘੜੀ ਕੁ ਗੁਰ ਕਹੇ ਮਸ਼ਟਹ ਮਾਰ। ਫਿਰ ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜ ਧਾਰ। ੪।

‘ਉਹਾਂ ਹੁਤੈ ਕਚਹਿਰੀ ਸਿਖ ਘਨੇਰੈ। ਕਿਨੈ ਨ ਮੇੜੇ ਤੁਰਕ ਉਤ ਵੇਰੈ?’

ਹਮ ਤਕਸੀਰ ਪਤਸਾਹਿ ਭੀ ਥੇ ਨਾਂਹਿ। ਉਸ ਕੋ ਮਾਰਤ ਥਾ ਕੋਊ ਨਾਂਹਿ। ੫।

੧. ਅਪਜਸ।

੨. ਹੋਰਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਗਏ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ: ਪਰਸਾਰਥ ਕੇ ਕਾਰਣੈ ਸਿਰ ਸਿਖ ਦੇਤ ਥੇ ਲਾਇ।
ਤਿਹ ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਸੁਲੱਖਣੈ ਸਿਖ ਸੈ ਚੌਦਾਂ ਅਰਥਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਰਾਇਪੁਰਜੇ ਥੋ ਕਚਹਰੀ ਮਾਹਿ। ਚਿਨਾਲ ਥਲਜੇ ਬੁਲਾਕੀ ਗਲ ਬੰਭੀ ਨਾਂਹਿ।
ਉਨਿ ਬਾਲ ਮਾਰਨ ਕੇ ਕਜਾ ਥੇ ਦਾਇ। ਬਿਨੈ ਦਾਹਿ ਕਿਸ ਲਗੈ ਨ ਹਾਇ। ੭।
ਜਿਨ ਤਨ ਲਗੀ ਸੇ ਤਨ ਜਾਣੈ। ਔਰ ਲੋਕ ਇਕ ਕੂੜ ਬਖਾਣੈ।
ਇਤਨੀ ਕਹਿ ਗੁਰ ਅੰਸੂ ਗਿਰਾਈ। ਤੋ ਸਿੱਖਨ ਇਮ ਅਰਜ ਸੁਨਾਈ। ੮।
'ਤੂ ਕਰਤੇ ਪਰ ਪੂਰਨ ਗਜਾਨੀ! ਤੁਮ ਭੀ ਗੋਰਜੇ ਨੈਨ ਤੇ ਪਾਨੀ?'
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਬਚਨ ਸੁਨੱਯੋ। ਹਰੈ ਬਿਰਛ ਤੋੜ ਪਤ ਮੰਗਵੱਯੋ। ੯।
ਤੁਟਜੇ ਪਤਿ ਤਿਤ ਨੀਰ ਸਿਮਾਯੋ। ਸੇ ਸਿੱਖਨ ਦਿਖਾਇ ਪਤਿਆਯੋ।
'ਜੜੁ ਬਿਰਛਨ ਸਿੰਮ ਆਵੈ ਨੀਰ। ਯਹਿ ਤੋ ਮਾਨਸ ਚੇਤਨ ਸਰੀਰ'। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਸਿਖ ਪੁਛਜੇ 'ਕਿਨ ਹਾਹ ਨਾਰਾ ਮਾਰਜੇ ਨਾਹਿ?'
ਉਮੀ ਸਿਖ ਤਬ ਇਮ ਕਹੀ 'ਇਕ ਮਲੇਰੀ ਪਠਾਣ ਕਹਾਹਿ'। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੋ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਅਪੁਨੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਵਹੁ ਲਾਯੋ।
ਉਨ ਕਰਨੀ ਸਿਰ ਔਰਨ ਪਈ। ਵਾਜ ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਨ ਰਖ ਰਾਈ'। ੧੨।

੨੮. [ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥]

ਮਿਤ੍ਰੁ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਟਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ॥
ਤੁਧ ਬਿਨ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ॥
ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਿਣਾ॥
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੱਥਰ ਚੰਗਾ ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ॥

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨੈ ਕੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗੁਰ ਬੈਠਾਂ ਲਿਖੀ ਬਿਚਾਰ।
ਕਿਛ ਜੰਗ ਕਿਛ ਨਸੀਹਤ ਕਿਛ ਉਲਾਂਭੇ ਹਕੀਕਤ ਡਾਰ। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਸੇ ਨੁਰੰਗੈ ਵਲ ਦਈ ਘਲਾਇ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਲੈ ਪਹੁੰਚਜੇ ਜਾਇ।
ਥੇੜੀ ਉਨ ਸੁਣੀ ਬਹੁਤੀ ਰਹੀ। ਜਾਂ ਨਿਸੁ ਨੌਰੰਗੈ ਫੋਤੇ ਭਈ। ੧੪।

੨੯. [ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਬਾਯਾ, ਦੀਨਿਓਂ ਟੁਰੇ]

ਔਰ ਸੁਨੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਗੱਲ। ਜਿਮ ਦੀਨੇ ਤੋਂ ਗੁਰ ਭਏ ਚੱਲ।
ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਦਿਆਲ। ਦਯੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਿਕਾਰ ਨਿਜ ਥਾਲ। ੧੫।
ਸੇ ਲਖਮੀਰ ਨਿਜ ਘਰ ਲੈ ਗਯੋ। ਜਾਇ ਘਰਨੀ ਕੈ ਪਾਨੈ ਦਯੋ।
ਸੇ ਘਰਨੀ ਕੋਨੈ ਦਬਵਾਯੋ। 'ਹਮ ਸਰਵਰੀ ਕਿਮ ਜੀਐਂ ਖਾਯੋ। ੧੬।
ਹਮਰੀ ਜੜ੍ਹ ਅਬ ਹੀ ਤੇ ਜਾਇ'। ਲੀਨੋ ਉਨ ਲਖਮੀਰ ਭੁਲਾਇ।
ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਹਿ ਆਯੋ। ਕਹਯੋ ਉਨੋਂ 'ਹਮ ਟਬਰ ਖੁਲਾਯੋ'। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਣੀਜਾਣ ਹੁਤਿ 'ਕਹੀ ਲਖਮੀਰ! ਤੈਂ ਝੁਠੀ ਬਾਤ'।

ਤੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁੱਸੇ ਕੀਯੋ ਰਹਯੋ ਦੂਰ ਮਨ ਜਾਤ।੧੮।

ਚੌਪਈ: ਓ ਲਖਮੀਰਾ ਯਹ ਕਯਾ ਕੀਯੋ। ਲਿਖਯੋ ਲਿਲਾਹ ਮੇਟ ਕਿਮ ਲੀਯੋ।

ਹਮ ਆਏ ਤੁਹ ਕਰਨ ਨਿਹਾਲ! ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੁਮ ਲਿੱਖਨ ਭਾਲ।੧੯।

ਕਪਟੀ ਕੈ ਸੰਤ ਨੇੜ ਨ ਬਹੈ। ਅਬ ਹਮ ਇਤ ਤੈ ਚਲਿਓ ਚਹੈ'।

ਨਹਿੰ ਸਮਤਰ ਕਿਛ ਬਸਤਰ ਦਯੋ। ਨਹਿੰ ਨਜ਼ਰਾਨੋ ਉਸ ਤੈ ਲਯੋ।੨੦।

ਸਾਖੀ ਬਿਰਾੜਨ ਜਾਲ ਪੀਲੂ ਦ੍ਵਾਰਨ ਕੀ

੩੦. [ਕਪੂਰਾ ਫਾਹੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਬੇਰਾੜਾਂ ਦਾ ਕੈਰਾਪਨ। ਮਝੈਲਾਂ ਨੂੰ ਵਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰ ਉਠ ਤੁਰੇ ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ ਵੱਲ।

ਉਹਿ ਭੀ ਫਾਹੈ ਜਿਮ ਚੜ੍ਹੈ ਸੋਊ ਸੁਣਾਉਂ ਗੱਲ।੧।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਧੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਕੋਟ। ਮਿਲਯੋ ਕਪੂਰੇ ਮਨ ਰਖ ਖੋਟ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਅਸਾਂ ਅੰਦਰ ਉੜਾਇ। ਕਮਰਕਸਾ ਹਮ ਈਹਾਂ ਖੁਲਵਾਇ'।੨।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਹਮ ਜਾ ਦਿਨ ਤੁਰਾਹੀਂ। ਕਮਰਕਸਾ ਹਮ ਖੋਲਯੋ ਨਾਂਹੀ।

ਮੁਗਲਨ ਕੀ ਹਮ ਸਾਹੀ ਗੁਵਾਈ। ਹੋਹੁ ਖਾਲਸੇ ਤੂੰ ਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ'।੩।

ਕਪੂਰੈ ਸਿਰ ਖੋਟੀ ਘਰੀ ਆਈ। ਉਸਦੈ ਮੁਖ ਤੈ ਖੋਟੀ ਅਖਵਾਈ।

'ਹਮ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਤੁਰਕਨ ਕੋਉ। ਫੜ ਦੋਂ ਤੁਰਤ ਫਾਹੈ ਹਮ ਤੋਉ'।੪।

ਤੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰਾ। 'ਕਪੂਰੋ ਕਤੂਰੋ ਭਯੋ ਨਿਕਾਰਾ।

ਤੂੰ ਫਾਹੋ ਫਾਹੋ ਕਰੈਂ ਜ਼ਰੂਰ। ਤੂੰ ਫਾਹੋ ਚੜ੍ਹ ਮਹਹਿੰ ਜ਼ਰੂਰ'।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਇਤਨੀ ਕਹਿ ਗੁਰ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਅਗਲੀ ਰੋਹੀ ਵੱਲ।

ਮੁਯੋ ਕਪੂਰੋ ਚੜ ਫਾਹੈ ਈਸੈ ਮੰਝ ਘਰ ਵੱਲ।੬।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਕਪੂਰੇ ਸੁਨੋ ਕਹਾਨੀ। ਚੜ ਫਾਹੈ ਜਿਮ ਮੁਯੋ ਅਗਯਾਨੀ।

ਕਪੂਰੇ ਘੋੜੇ ਥੇ ਈਸੈ ਦਏ। ਉਨੋਂ ਟਕੈ ਪਰ ਦ੍ਰਾਬੈ ਲਿਖਏ।੭।

ਜਾ ਰੋਣੀ ਗ੍ਰਾਮ ਉਨ ਖੂਨ ਗੁਜ਼ਾਰਯੋ। ਦੈ ਫਾਹੈ ਤਿਨ ਈਸੈ ਮਾਰਯੋ।

ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਨਹਿੰ ਖਾਲੀ ਗਯੋ। ਹੁਇ ਬੇਈਮਾਨ ਕਪੂਰੋ ਮੁਯੋ।੮।

ਆਗੈ ਸੁਨੋ ਔਰ ਗੁਰ ਬਾਤ। ਤੁਹ ਆਗੇ ਰਹੇ ਰੋਹੀ ਜਾਤ।

ਸਤਿਗੁਰ ਫੌਜ ਉਹਾਂ ਰਖ ਲਈ। ਆਈ ਅਵਾਈ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਭਈ।੯।

ਰੋਕ ਰੁਖੋਂ ਕੀਯੋ ਅਸਵਾਫ। ਪਾਵ ਪਿਯਾਦੇ ਜੋ ਰਹਿ ਨਾਲ।

ਜਟ ਬਿਰਾੜ ਥੇ ਟੈਰਨ ਵਾਲੇ। ਮੇਲ ਖੁਛੀ ਫੜ ਭਏ ਗੁਰ ਨਾਲੇ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਦਰਬ ਪ੍ਰਦੇਸੋਂ ਸਿਖ ਘਲੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਕੇ ਦੇਹਿੰ।

ਜੋ ਕੁਛ ਆਵਤ ਢਿਲ ਲਗੈ ਦੰਗੋ ਤੁਰਤ ਕਰ ਲੇਹਿੰ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਕਦੈ ਕਿਤੈ ਕਦ ਕਿਤ ਲੈ ਜਾਵੈ। ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਕਹਿਵਾਈ ਸੁਣਾਵੈ।
ਅਬਲੁ ਮਹਿਮੈ ਡੋਡੈ ਮੱਤੀ। ਕਦੈ ਕਾਉਣੀ ਕਦ ਝੰਡੈ ਪੱਤੀ।੧੨।
ਕਦੈ ਭਾਈ ਕੇ ਚੱਕੀ ਜਾਹਿ। ਕੋਊ ਨ ਆਖੈ 'ਬਹੁ ਇਸ ਥਾਇ'।
ਹੁਤੇ ਰੋਹੀ ਮਧ ਜੋਊ ਗ੍ਰਾਮ। ਕਹਾਂ ਜਾਨੋ ਮੈ ਤਿਨ ਕੈ ਨਾਮ।੧੩।
ਜਾ ਜਾ ਡੇਰਾ ਜਹਿ ਜਹਿ ਕੀਯਾ। ਓ ਨਾ ਕੁਛ ਚਾੜ੍ਹੈ ਸਗਵੈ ਚਹਿ ਲੀਯਾ।
ਇਕ ਇਕ ਕੂਨੋ ਇਕ ਇਕ ਪਾਸ। ਦੇਹਿੰ ਨਾ ਔਰੈ ਜੋ ਗੁਰ ਮੰਗੈ ਖਾਸ।੧੪।
ਪਹਲੇ ਲੈ ਦਰਬ ਪਾਛੈ ਰਹੈ। ਆਯੋ ਆਈ ਬਹੁ ਮੁਖੋ ਸੁਨਹੈ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਉਮੀ ਰੋਹੀ ਮਧ ਇਕ ਦਿਵਸ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਰੀ ਪਯਾਸ।
ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਜਯੋ ਲੈਨ ਜਲ ਖਾਨੈ ਬਿਰਾੜ ਸੁ ਪਾਸ।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਸੋ ਖਾਨੈ ਨੈ ਨਹਿੰ ਜਲ ਦਯੋ। 'ਨਹਿੰ ਜਲ ਹਮ ਪੈ' ਮੁੱਕਤ ਭਯੋ।
ਗੁਰ ਭੇਜੀ ਦੁਇ ਮੁਹਰ ਨਿਕਾਰ। ਉਨ ਭਰ ਦੀਨ ਬੇਲੁਏ ਚਾਰ।੧੭।
ਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਦ ਖਾਨੈ ਕਹਯੋ। 'ਪਾਣੀਓ ਪਤਲੋ ਖਾਨੋ ਭਯੋ।
ਦੋ ਹਡੀਆਂ ਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀਤਾ'। ਐਸ ਸੁਮਿੰਦੇ ਖਾਨੋ ਕੀਤਾ।੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਆਵਤ ਮਝੈਲੈਂ ਗੁਰ ਦਿਖੇ ਭੇਜਯੋ ਬਿਰਾੜ ਦੁੜਾਇ।
ਦੇਖ ਆਇ ਤਿਨ ਕਹਯੋ 'ਯਹ ਮਝੈਲ ਮਾੜੇ ਭਏ ਆਇ'।੧੯।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਐਸ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਤੈ ਮਝੈਲ ਕਿਮ ਮਾੜੇ ਬਤਾਯੋ।
ਫੇਰ ਮਝੈਲਨ ਮਤ ਕਹਯੋ ਮਾੜੇ। ਅਰੈ ਮਝੈਲ ਤੁਮ ਘਰ ਕੇ ਲਾੜੇ'।੨੦।
ਔਰ ਸੂਮੋ ਸੁਬੀਯੋ ਬਿਰਾੜ ਹੁਤ ਭਾਈ। ਚਹੈ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਪਹਤਾਈ।
ਨਿੱਤ ਲਿਆਵੈ ਮਹਿੰ ਦੁੱਧ ਬੂਰੀ। ਫੇਰ ਲਿਆਏ ਕਾਲੀ ਕੂਰੀ।੨੧।
ਸਤਿਗੁਰ ਹੱਥ ਧਰ ਸੀਸ ਹਿਲਾਯੋ। 'ਕਰਾਮਾਤ ਜਗ ਦੇਖਨ ਆਯੋ।
ਹੇ ਸਿੱਖਾ! ਤੈ ਕਯਾ ਕੰਮ ਕੀਯੋ? ਅੰਤ ਗੁਰਨ ਕੋ ਚਾਹਤ ਲੀਯੋ'।੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇੜ ਹਾਥ ਸਿੱਖਨ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਨਾਰਨ ਯਹ ਛਲ ਕੀਨ'।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਫਿਰ ਨਾ ਕਰਯੋ ਅਬ ਹਮ ਬਖਸ਼ ਦੁ ਦੀਨ'।੨੩।

ਸਾਖੀ ਮੁਕਤਸਰ ਜੀ ਕੀ ਲਿਖਤਏ

੩੧. [ਮੁਕਤਸਰ ਜੁੱਧ। ਟੁਟੀ ਗੰਢੀ। ਬਿਰਾੜਾਂ ਦੀ ਕਾਇਰਤਾ]

ਚੌਪਈ: ਕਪੂਰੇ ਕਤੂਰੇ ਫਿਰ ਗਲ ਆਈ। ਵਲ ਤੁਰਕਨ ਉਨ ਖਬਰ ਘਲਾਈ।
'ਲੋਵੈ ਬੇਸ਼ਕ ਗੁਰੂ ਫੜਾਈ। ਨਹਿੰ ਹਮ ਕਿਛ ਉਸ ਮਦਤ ਕਰਾਈ'।੧।
ਸੋ ਸੁਨ ਤੁਰਕ ਤੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਆਏ। ਇਤ ਵਲ ਭੀ ਦਈ ਖਬਰ ਘਲਾਏ।
ਆਓ ਆਈ ਜਬ ਬਹੁ ਭਈ। ਬੈਰਾੜਨਿ ਬਿਧ ਨਠਨੈ ਕਈ।੨।
ਕੂਨੈ ਜਲ ਕੇ ਲਏ ਭਰਾਇ। ਲੀਨੀ ਰੋਹੀ ਲੰਬੀ ਤਕਾਇ।
ਸੰਜਮ ਔਰ ਮਝੈਲਨ ਕੀਯਾ। ਉਨ ਬਾਂਧਯੋ ਮਰਨੈ ਪੁਰ ਹੀਯਾ।੩।

ਬਿਰਾੜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ ਸਲਾਹਿ। ‘ਚਲੋ ਰੋਹੀ ਕਿਤ ਲੰਮੈ ਦਾਇ’।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ ‘ਕਯਾ ਲੋਕਨ ਹਾਲ। ਆਹਿ ਸਜਾਦੇ ਜੋ ਹਮ ਨਾਲ’।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਫੇਰ ਬਿਰਾੜਨ ਗੁਰ ਕਹੀ ‘ਚਹੋ ਸਿਖਨ ਸਾਖ ਨਿਬਾਹੁ।
ਫੜ ਮਾਰਗ ਸੋ ਪੈੜ ਪੜ ਜਾਉਗੇ ਬਡ ਉਤਰਾਹੁ’।੫।

ਚੌਪਈ: ਤਉ ਮਝੈਲਨ ਦਈ ਸਲਾਹਿ। ‘ਜਿਮ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਨਿਬਾਹੁ।
ਜੋ ਸਭ ਹਮ ਤੁਮ ਮਗਰੈ ਜਾਹਿ। ਤੋ ਤੁਰਕ ਸਭ ਤੁਮ ਮਗਰੈ ਧਾਹਿ।੬।
ਬਿਨਾਂ ਲੜੇ ਏ ਮੁੜਤੇ ਨਾਹਿ। ਜਹੀ ਜਾਹੋ ਤਹੀ ਏ ਜਾਹਿ।
ਏਹ ਜੰਗਲੀ ਕਤ ਖਾਹਿ ਲੜਾਈ। ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਲੜਾਈ ਖਾਈ।੭।
ਪੰਥ ਮਝੈਲਨ ਆਗਯਾ ਦੱਯੈ। ਲਰ ਮਰ ਤੁਮ ਮਗਰੋਂ ਹਟਵੱਯੈ’।
ਤੋ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਕੁਛ ਆਗੈ ਹੋਵਹੁ। ਭਲ ਜਾਗਾ ਕੋਉ ਦੇਖ ਖਲੋਵਹੁ’।੮।
ਕਰਤ ਬਾਤ ਇਮ ਰਾਤਿ ਬਿਤਈ। ਮਹਿਰੱਖਨ ਖਬਰ ਆਨਿ ਇਮ ਦਈ
‘ਤੁਰਕ ਕਸੂਰੀਅਨ ਉਰਾਰ ਡੇਰਾ ਪਾਯਾ। ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਹਮ ਹੋਉਗਾ ਆਯਾ’।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਇਤਨੀ ਸੁਨ ਸਭ ਨਠ ਤੁਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭੀ ਛੋਡ।
ਆਪੇ ਅਪਣੀ ਉਨ ਪਈ ਬਿਰਾੜ ਕਹਾਵਤ ਟੋਡ।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਕੋਉ ਕਿਤੈ ਕੋਉ ਕਿਤ ਵਲ ਭਯੋ। ਲੁਕਨ ਨਠਨ ਕੋ ਸਭ ਠਭ ਠਯੋ।
ਕੋਉ ਕਹੈ ‘ਮੈਂ ਪੱਕੀ ਖਬਰ ਲਿਆਵਾਂ’। ਕੋਈ ਕਹੈ ‘ਮੈਂ ਮੁਹਰਖੀ ਜਾਵਾਂ’।੧੧।
ਗੜਵੇ ਪੜਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਰਹਯੋ। ਕੋਉ ਕਿਤੈ ਕੋਉ ਕਿਤ ਵਲ ਗਯੋ।
ਲੇਤ ਰੁਪਯਾ ਬੈਰਾੜ ਜੁ ਰੋਜ। ਇਤ੍ਰ ਬਿਤ੍ਰ ਭਈ ਸਭ ਉਨ ਫੋਜ।੧੨।
ਹੁਤੇ ਮਝੈਲ ਪਿਆਦੇ ਪੈਰੀਂ। ਰੋਜ ਨ ਮੰਗਦੇ ਖਾਤ ਸੰਗੈਰੀ*।
ਸੋ ਆਗੈ ਗੁਰ ਹਥ ਬੰਨ੍ਹ ਖੜਾਵੈਂ। ਐਸ ਮਨਸੂਬੇ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਵੈਂ।੧੩।
‘ਹਮ ਪਾਵੈਗੇ ਇਹਾਂ ਲੜਾਈ। ਤੁਮ ਚੜ੍ਹਯੋ ਬਡ ਰੋਹੀ ਜਾਈ।
ਏ ਬਿਨ ਲੜੇ ਹਮ ਛੜੋਂ ਨ ਗੈਲੈ। ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਰੋਹੀ ਮਹਿ ਰੈਲੈ’।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਈ ਮੰਨੀ ਜੋਇ ਖਾਲਸ ਦਈ ਸਲਾਹਿ।
ਆਗੋ ਪਾਛੇ ਦੇਖ ਮੁੜ ਆਏ ਬੈਰਾੜ ਗੁਰ ਪਾਹਿ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਆਇ ਮੰਜੋ ਲਿਯੋ ਉਠਾਇ। ‘ਕਹਾਂ ਬੈਠੇ ਹੋ ਫੋਜੈਂ ਭਈ ਆਇ’।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਘੋੜੇ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਸੱਤਿਨਾਮੁ ਕਹਿ ਆਸਨ ਲਾਯੋ।੧੬।
ਚੜ੍ਹ ਰੋਹੀ ਕੀ ਓਰ ਸਿਧਾਰੇ। ਤੋ ਸੂਰਜ ਕਿਛ ਕੀਯੋ ਉਜਾਰੇ।
ਦਿਸੀ ਗਰਦ ਫੋਜ ਨਿਕਟ ਆਵਤ। ਲਯੋ ਖੋਜ ਓਹਿ ਮਗਰੇ ਧਾਵਤ।੧੭।
ਤੋ ਖਾਲਸੈ ਗੁਰ ਢਿਗ ਹੱਥ ਜੋੜੈ। ‘ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਇਤ ਹਮ ਖੜੋਂ ਠੋਰੈ’।
ਭਵਾਂ ਸਾਖ ਗੁਰ ਆਗਯਾ ਕਈ। ‘ਇਹਾਂ ਚਾਹਤ ਤੁਮ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਈ’।੧੮।

* ਸਿੰਗਰੀ=ਜੰਡ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ

ਤੁਰਤ ਖਾਲਸੇ ਗਯੋ ਖਲੋਇ। ਝੰਡੈ ਖੜਾਯੋ ਉਹਾਂ ਗਡੋਇ।
ਦਈ ਨਗਾਰੇ ਚੋਬ ਲਗਾਇ। ਕੀਯੋ ਕੜਾਕ ਬੰਦੂਕਨ ਚਲਾਇ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਖੜਕੋ ਕੰਨ ਪਯੋ ਪਏ ਚੀਲ ਜਿਮ ਆਇ।
ਤੰਬੂਅਨ ਜਿਮ ਕਪੜੇ ਟੰਗੇ ਝਾੜਨ ਉਪਰ ਪਾਇ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਦੇਖ ਤੰਬੂ ਮਨ ਸੰਸਾ ਆਯਾ। 'ਤੀਰੰਦਾਜ਼' ਗੁਰ ਉਨ ਸੁਨ ਪਾਯਾ।
'ਸਵਾ ਕੋਸ ਉਸ ਮਾਰੇ ਤੀਰ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਵਹੁ ਜਾਦੂਗੀਰ'। ੨੧।
ਹੁਇ ਹੁਇ ਇਕੱਠੇ ਬਹੁਤੇ ਤੁਰੈਂ। ਕਿਤ ਆਰੈ ਕਿਤ ਪਾਛੈ ਮੁਰੈਂ।
ਜੋ ਲੁਕਯੋ ਛਪਯੋ ਉਨ ਪਾਯੋ। ਸੋ ਗਰੀਬ ਉਨ ਮਾਰ ਰਿਗਾਯੋ। ੨੨।
ਆਗੈ ਸੁਨੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਵਲ ਗੱਲ। ਸਿੰਘਨ ਛੋਡ ਖੜੇ ਜਹਿੰ ਚੱਲ।
ਸਵਾ ਕੋਸ ਇਕ ਟਿੱਬੀ ਹੋਤ। ਜਾਇ ਖੜੇ ਔਰ ਤਿਹ ਕੀ ਝੋਤ। ੨੩।
ਆਪ ਗੁਰੂ ਚੜ੍ਹ ਉਪਰ ਖੜੇਏ। ਦੇਖੋਂ ਖੜੇ ਜੁ ਉਤ ਵਲ ਹੋਏ।
ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਅਬ ਸੁਨ ਗੱਲ। ਪੜੇ ਘਣੇ ਹੁਇ ਇਨ ਪਰ ਚੱਲ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਚਾਲੀ ਕੁਲ ਸਭੀ ਤਿਨ ਇਮ ਮਿਥ ਲਈ ਬਾਤ।
'ਇਕ ਇਕ ਲੜ ਮਰਿ ਮੁਕੈਗੇ ਤੋ ਦੂਰ ਰਹੁ ਗੁਰ ਜਾਤਿ'। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮੈਂ ਖਾਲਸੈ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਇਕ ਇਕ ਨਿਕਲ ਮਰੈਂ ਤਿਹ ਥਾਹਿ'
ਹੁਤੀ ਕਿਛਕ ਤਿਤ ਜਗਾ ਨਿਵਾਨ। ਖੜੇ ਸਿੰਘ ਕਛ ਪੜਦੇ ਤਾਣ। ੨੬।
ਇਕ ਇਕ ਮਰੈ ਔ ਕਈਅਨ ਮਾਰੈ। ਪੜੈ ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਉਘਾੜੈ।
ਦੇਖ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਤੁਰਕ ਜਾਇੰ ਪਰਾਇ। ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਸੰਗ ਮਾਰੋਂ ਆਇ। ੨੭।
ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਬੰਦੂਕ ਤਿਆਰ। ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀ ਘਤ ਵੈ ਕਰੈਂ ਵਾਰ।
ਉਨ ਨੈ ਭੇਤ ਨ ਸਿੰਘਨ ਪਾਯੋ। ਉਨ ਜਾਨੈ ਸਿੰਘ ਸੈਂਕਰਨ ਮਾਹਜੋ। ੨੮।
ਗੁਰੂ ਮੱਧ ਉਨ ਇਨਨੈ ਜਾਨਜੋ। ਇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵਹਿ ਬਹੁਤ ਸੰਕਾਨਜੋ।
ਜਬ ਫਟ ਮਾਰ ਉਨ ਸਭ ਲਖ ਲਏ। ਹੱਲੇ ਕਰ ਮਧ ਛਪੜੀ ਪਏ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਜੀਵਨ ਕੋਊ ਬਚਯੋ ਸੋ ਉਨ ਦੀਨੋ ਮਾਰ।
ਸ਼ਸਤਰ ਬਸਤਰ ਉਨ ਹੁਤੈ ਸੋ ਸਭ ਲਏ ਉਤਾਰ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਲਗੀ ਧੂਪ ਕੁਛ ਪਜਾਸ ਸੰਤਾਏ। ਸੋ ਫਿਰ ਨੱਠ ਪਿਛਾਂਹਾਂ ਧਾਏ।
ਉਤ ਵਲ ਕੀ ਅਬ ਸੁਨੋਂ ਕਹਾਨੀ। ਹੁਤੇ ਖੜੇ ਗੁਰ ਟਿਬੀ ਮਕਾਨੀ। ੩੧।
ਬਿਰਾੜਨ ਕਹੀ ਗੁਰ 'ਚਲੀਐ ਆਗੈ। ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ ਫਿਰ ਹਮਰੋਲ ਲਾਰੈਂ।
ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਐਸ ਉਚਾਰੀ। 'ਤੁਰਕ ਨਠੋਂ ਉਨ ਆਈ ਹਾਰੀ। ੩੨।
ਤੁਰਕ ਨਠਾ ਔ ਅੱਖੀ ਘੱਟਾ। ਬਿਰ ਬਿਰ ਤਕੈ ਮੁਖ ਲਾਗੈ ਗੱਟਾ'।
ਯੇ ਕਹਿ ਗੁਰ ਮੁਹਰਖੇ ਦੁੜਾਏ। ਦਈ ਖਬਰ ਉਨ ਤੁਰਕ ਭਏ ਜਾਏ। ੩੩।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਛੈ ਫਿਰ ਆਏ। ਆਇ ਉੜੇ ਉਨਿ ਸਿੰਘਨ ਪਾਹੇ।
ਲੈ ਰੁਮਾਲ ਗੁਰ ਮੁਖ ਉਨ ਪੋਛਾ। ਦੈ ਦੈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਰ ਬਡ ਲੋਚਾ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਮੱਧ ਜਗਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਲੋਥੈ ਲਈ ਮਿਣਾਇ।
ਜਿਤੀ ਜਿਤੀ ਕਰਮੈਂ ਭਈ ਦੀ ਤਿਤੀ ਜਦੀਰਹਿ ਲਾਇ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਕੋਈ ਬੀਸ ਤੀਸਨ ਪਰ ਪਰਯੋ। ਚਾਲੀ ਕੋਈ ਪਚਾਸਨ ਪਰ ਮਰਯੋ।
ਮੈਂ ਸੋ ਦੋਇ ਦੋ ਸੋ ਲੋ ਪਏ। ਅਗੇ ਗਿਰੇ ਮਰ ਮੁਖਿ ਪਿਛੈ ਨ ਕਏ। ੩੬।
ਦਸ ਭੀ ਪੰਜ ਭੀ ਕਰਮਨ ਬਹੁ ਪਏ। ਤੇਤੇ ਗੁਰੂ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕਏ।
ਉਨ ਮਧ ਸਿਖ ਜੀਵਤ ਦੁਇ ਪਾਏ। ਹੁਤ ਹਜ਼ੂਰ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਥਾਏ! ੩੭।
ਸਤਿਗੁਰ ਜਾ ਜਬ ਉਨ ਮੁਖ ਝਾੜੇ। ਕਿਛਕ ਨੈਨ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਉਘਾੜੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਜਲ ਉਨ ਮੁੱਖ ਦੁਆਯੋ! ਕਿਛਕ ਸਾਸ ਉਸ ਮੁਖ ਮਧ ਆਯੋ। ੩੮।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਸਿੱਖੇ ਮੰਗ ਲੇਹੋ। ਮੈਂ ਤੁੱਠੇ ਮੰਗ ਲਿਹੇ ਸੁ ਦੈਹੋ।
ਤੇ ਉਨ ਅੰਗਯੋ ਗੱਲ ਸੁਨਾਈ। 'ਹੋਹੁ ਤੁੱਠੇ ਲਿਹੁ ਟੁਟੀ ਗਠਵਾਈ'। ੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਕਾਗਜ ਖੀਸਯੋਂ ਨਿਕਾਹ।
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਕਹਯੋ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਸਾਰਥ ਉਪਕਾਰ। ੪੦।

ਸਾਖੀ ਸਾਬੋ ਸਾਦੋ ਦੇਸਕਿਆਂ ਕੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਬਿਰਾੜਨ ਕੀ

੩੨. [ਤਲਵੰਡੀ ਡੱਲਾ, ਬਠਿੰਡਿਓ ਦੇਉ ਕੱਢਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਦਮਦਮਾ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਜਾਨਯੋ ਯਹ ਕਪੂਰੇ ਕੀ ਕਰਤੂਤ।
ਜਾਲਨਵਾਲ ਬਿਰਾੜ ਛਡ ਤੁਰੈ ਸਾਬੋ ਪੁਜੇ ਮਜਬੂਤ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਚੜ੍ਹ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ਸਾਬੋ ਵੱਲ। ਸੋ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤਿਲਵੰਡੀ ਚੱਲ।
ਪਿਛਲੇ ਦਏ ਬਿਰਾੜ ਹਟਾਇ। ਇਮ ਕਟਿਕੈ ਤਬ ਡੱਲੈ ਰਾਇ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਹਮਰੇ ਚਲ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੈਸੇ ਹਮ ਗੈਲ ਲਗ ਜਾਇੰ।
ਛੁਟੈਂ ਨਹੀਂ ਹਮ ਗੈਲ ਤੇ ਸਦਹੀ ਰੋਜ ਭਰਾਇੰ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਹਮ ਸੋਂ ਸਰੈ ਸੁ ਖਿਜਮਤ ਕਰੈਂ; ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭ ਗੁਰ ਢਿਰਾ ਧਰੈਂ।
ਨਿਮ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਦ ਸਭੀ ਲਿਆਇਆ। ਆਇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਚਰਨੀਂ ਲਾਯਾ। ੪।
ਕਿਨੈਂ ਮੁਹਰ ਕਿਨੈਂ ਰੁਪੱਯਾ ਖੇਸ। ਕਿਨੈ ਗਉ, ਮੈਂਹ, ਘੋੜੀ ਬੇਸ।
ਕਿਨੁ ਦਾਣੋਂ ਕਿਨੁ ਲੰਗਰ ਚਲਾਯਾ। ਕਿਨੈ ਘੀਉ ਕਿਨੈ ਲੂਣ ਘਤਾਇਆ। ੫।
ਡੱਲੇ ਸਦ ਸਬ ਸਾਬੋ ਲਈ। ਮਤ ਕਿਤ ਤੁਰਕ ਆਵੈ ਕੁਈ ਧਈ।
ਹੋਇ ਇਕੱਤਰ ਇੱਕ ਪਲ ਹੋਣੇ। ਕਪੂਰੈ ਵਾਂਗ ਨ ਘਰ ਮੈਂ ਸੋਣੇ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਖੁਸੀਆਂ ਦਈ ਝੁਕਯੋ ਜੰਗਲ ਸਭ ਆਇ।
ਲੈ ਲੈ ਆਵਹਿੰ ਭੇਟ ਸਭ ਬਹੁ ਖੁਸੀਆਂ ਲੈ ਲੈ ਜਾਇੰ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਏਕ ਦਿਵਸ ਬਹੁ ਸੰਗਤ ਅਈ ਉਨੈਂ ਬਾਤ ਇਮ ਸਭ ਮਿਲ ਕਹੀ।
'ਸੱਚ ਕਹਿਤ ਜਟ ਮੁਖ ਹੈ ਪਾੜੈ। ਕਿਸੇ ਵਖਤ ਸੰਘ ਖੋਲਯੋ ਕੁਹਾੜੈ'। ੮।

ਉਨੈ ਬਚਨ ਗੁਰ ਐਸੇ ਕਹੇ। 'ਹਮ ਘਰ ਗੁਰ ਆਏ ਕਿਮ ਦੁਖ ਰਏ।
ਹਮ ਕਰੈਂ ਕਮਾਈ ਭੀ ਬਡ ਘਨੀ। ਰਹਤ ਨਹੀ ਘਰ ਬਰਕਤ ਬਨੀ। ੯।
ਬਸਤ ਬਠਿੰਡੇ ਮਧ ਇਕ ਦੇਵ। ਖਾਇ ਜਾਇ ਵਹੁ ਹਮਰੀ ਸੇਵ'।
ਸੇ ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਡੱਲਾ ਸਦਾਯਾ। ਦੈ ਪਾਹੁਲ ਸੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਯਾ। ੧੦।
ਕਹਯੇ ਉਸੈ 'ਹਮ ਬਠਿੰਡੇ ਦਿਖਾਯੋ। ਨਿਕਲਾਇੰ ਦੈਤ ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਬਸਾਯੋ'।
ਸੇਉ ਬਾਤ ਡੱਲੇ ਸਿੰਘ ਕਹੀ। ਬਠਿੰਡੇ ਡੇਰੇ ਲਾਯੋ ਜਈ। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਬਠਿੰਡੇ ਡੇਰੇ ਕੀਯੋ ਆਇ ਕੀਨੋ ਦੈਤ ਲਖਾਇ।
ਬਹੁ ਅੰਧੀ ਗੋਲੈ ਸੰਗ ਬਟੀ ਬਹੁ ਦੀਨੈ ਲੋਕ ਬਦਲਾਇ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਕਿਸੈ ਤਾਪ ਕਿਸੈ ਚੜਯੋ ਸਿਰਬਾਉ। ਲਗੋ ਕਰਾਵਨ ਮੁਖੋਂ ਬਕਾਉ।
'ਕਿਮ ਆਏ ਹਮ ਕਰਨ ਅਕਾਉ। ਹਮ ਥੇ ਬੈਠੇ ਬਹੁ ਦਿਨ ਕਰ ਥਾਉ'। ੧੩।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਏ ਸਿਖ ਭਏ ਹਮਾਰੇ। ਇਨੈ ਛੋਡ ਕਿਤ ਜਾਉ ਅਗਾਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤ ਤੁਮ ਕੇ ਦਯਗੁ ਮਾਰ। ਸੌਧ ਸ਼ਹੀਦਨ ਬਹੁ ਕਰ ਖੂਹ'। ੧੪।
ਏਕ ਪੁਰਸ਼ ਮਧ ਸੇ ਕੈਦ ਕੀਯਾ। ਦੈ ਮੁਸਕਾਂ ਉਸ ਬਹੁ ਦੁਖ ਦੀਯਾ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ 'ਫੁਕ ਮਾਰੀਯਗੁ ਤੋਹਿ। ਹੈ ਪੁਤ ਪੋਤੇ ਸਭ ਸੰਗ ਜੋਹਿ'। ੧੫।
ਉਨ ਕਹਯੋ 'ਮੈਂ ਮਾਖੋ ਕਾ ਭਾਈ। ਉਸ ਜਿਮ ਹਮ ਕਿਤ ਦੇਹੁ ਘਲਾਈ?
ਮੇਕੋ ਭੀ ਲਯੋ ਸਿੱਖ ਬਨਾਇ। ਕਰੋਂ ਕਾਰ ਮੈਂ ਤੁਮਰੀ ਧਾਇ'। ੧੬।
ਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਆਗਯਾ ਦਈ। 'ਜਾ ਸਿਰਹੰਦ ਕੈ ਮਧ ਤੂੰ ਬਹੀਂ।
ਉਜਾੜ ਸਿਰਹੰਦ ਕੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਟਾਈ। ਜੇ ਚਹੈ ਬਚਾਈ ਉਸ ਸਾਥ ਖਾ ਜਾਈ'। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਮੱਥਾ ਟੇਕਯੋ ਉਨ ਤਬੈ ਪਰਯੋ ਸਿਰਹੰਦੈ ਰਾਹ।
ਡੱਲੈ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਦਿਹੋ ਭੈਸੇ' ਭਵਾਨੀ ਨਾਇੰ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਡੱਲੈ ਸਿੰਘ ਤੈ ਲਯੋ ਮੰਗਵਾਇ। ਕਾਟ ਚੁਤਰਫੋਂ ਦਈ ਧਾਰ ਫਿਰਵਾਇ।
ਮਧ ਡੇਰੇ ਗੁਰ ਲੀਨੋ ਲਾਇ। ਭਈ ਬਰਕਤ ਮਧ ਮਾਲਵੇ ਤਾਇ। ੧੯।
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ। ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਦਈ ਗੁਰੂ ਮੰਗਾਈ।
ਔ ਤਖਾਨ ਭਾਈ ਰੂਪੈ ਪੋਤੇ। ਲਈ ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਪਰਮ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੋਤੇ। ੨੦।
ਇਕ ਸੋਢੀ ਕੋਠੈ ਕੇ ਕੋਲ ਸਦਾਯੋ। ਸਾਥ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭੈ ਰਾਮ ਕਾ ਲਯਾਯੋ।
ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਪਰ ਭਏ ਦਿਆਲ! ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਰੱਖਯੋ ਨਾਲ। ੨੧।
ਇਤਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ! 'ਹੈ ਭਾਂਡਾ ਵਥ ਪੜੈ ਜੁ ਪਾਈ'।
ਸੋਢੀ ਕੋਲ ਕਹੁ ਪਾਸ ਸਦਾਵੈ। ਪ੍ਰਾਤ ਉੱਠ ਨਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵੈ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠ ਸੁ ਦਮਦਮੈਂ ਲਿੱਖਨ ਘੜ ਸੁਟ ਦੇਂ।
'ਹਮਰੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਯਹ ਭਈ ਆਇ ਮੂਰਖ ਈਹਾਂ ਪੜ੍ਹੋ'। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਮਹਰਾਜ ਵਾਲੇ ਭੀ ਸਭ ਚਲ ਆਏ। ਭੈਸ ਘੋੜੇ ਔਰ ਦਸਵੰਧ ਚੜਾਏ।
ਕੋਲ ਬੇਟੇ ਦੇਉ ਸਿੰਘ ਭਏ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਔ ਤਿਲੋਕਾ ਸਿੰਘ ਸਦਏ। ੨੪।

ਬਰਖਾ ਔ ਮਾਲਵੇ ਕੀ ਸਾਖੀ

੩੩. [ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਵਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਸਮੇਂ ਤਹਿੰ ਮਧ ਮੁਲਕ ਹੁਈ ਬਰਖੈ ਕੀ ਲੋੜ।
ਆਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਢਿਗ ਖੜੀ ਸਭ ਸੰਗਤ ਹਥ ਜੋੜ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਆਇ ਮਭਨ ਇਮ ਬਾਤ ਸੁਣਾਈ। 'ਮਾਂਗਨ ਬਰਖਾ ਸੰਗਤ ਆਈ'।
ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ। ਭਈ ਬਰਖਾ ਬਹੁ ਤਬਹੀ ਆਇ। ੨।
ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠ ਦਮਦਮੈ ਆਇ। ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਉਨ ਅੱਖੀਂ ਦਿਖਾਇ।
'ਦੇਖੇ ਈਹਾਂ ਆਵਗ ਦਰਿਯਾਇ। ਭੂਮ ਭੁਵਗ ਯਹ ਮਾਲਵੈ ਆਇ'। ੩।
ਸੁਨ ਬਚ ਜੰਗਲਨ ਦੀਨੋ ਮੋੜ। 'ਜਲ ਜਾਉਗ ਕਲ ਅਪਣੀ ਠੋੜ'।
ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ। 'ਹਮ ਚਾਹੈਂ ਮਾਲਵੈ ਬਣਵਾਏ। ੪।
ਕਮਾਦ ਕਣਕ ਚਾਵਲ ਬਿਜਵਾਇ। ਸਿਰਹੰਦ ਭੂਮਕੀ ਬ੍ਰਕਤ ਜਮਾਇ।'।
ਤਉ ਡੱਲੈ ਸਿੰਘ ਮੋੜੀ ਬਾਤ। 'ਹਮ ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਭਲੇ ਲਗਾਤ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਉ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁੱਸੋ ਕੀਯੋ 'ਤੁਮ ਮਾਰੈ ਜੰਗਲੀ ਥਾਇ।
ਹਮ ਭੂਮ ਬਨਾਵਨ ਮਾਲਵਾ ਨਿਹਾਲ ਜਾਵੈਂ ਤੁਮੈ ਕਰਾਇ'। ੬।

ਦੱਖਣ ਕੇ ਤੁਰਨੇ ਕੀ ਸਾਖੀ

੩੪. [ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਟੁਰਨਾ ਤੇ ਡੱਲੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਮੁੜਨਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਤਲਵੰਡੀ ਖੜੇ ਧਯਾਨ ਸੁਕੇਤ ਲਗਾਇ।
ਆਇ ਦਖਣੋਂ ਇਕ ਸਿਖ ਕਹੀ 'ਪਯੋ ਨੌਰੰਗ ਦੋਜਕ ਰਾਹਿ'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਯੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਉਮ ਲੜਾਇ ਸੁਤ ਦੱਯੈ ਮਾਰੇ।
ਅਬ ਦਖਣ ਕੀ ਕਰੀਐ ਚੜਾਈ'। ਇਮ ਸਿੰਘਨ ਗੁਰ ਉਚਰ ਸੁਨਾਈ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਆਖਯੋ 'ਡੱਲ ਸਿੰਘਾ ਚਲ ਤੂੰ ਹਮਰੈ ਨਾਲ।
ਤੁਮ ਕੋ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਕਰੋਂ ਔ ਪਤਿ ਦਿੱਲੀ ਗਾਲ'। ੩।

ਚੌਪਈ: ਢਿਗ ਡੱਲੈ ਥੋ ਖੜੇ ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤ। ਕਹੀ ਡੱਲੈ ਵਲ ਮੋੜ ਮੁਖ ਬਾਤ।
'ਦੇਉਗ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੁਧ ਭੀ ਐਸੀ। ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਦੀਨੀ ਜੈਸੀ'। ੪।
ਯਹੀ ਗੱਲ ਗੁਰ ਪ੍ਰੋਹਤ ਸੁਨੀ। ਬੋਲਯੋ ਗੁਰ ਸੰਗ ਵਹੁ ਸਿਰ ਧੁਨੀ।
'ਮੈਂ ਰਹਯੋ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਸਮਝਾਇ। ਛੇੜ ਜਟਨ ਕਛ ਲਯੋ ਕਹਾਇ। ੫।
ਯਹ ਜੰਗਲੀ ਜਟ ਗੁਣ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਚਾਹੈਂ। ਭੀ ਪਿਛੋਂ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਵਾਵਹਿੰ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰ 'ਹਮ ਜਟ ਛੇੜੈਂ ਕਾਇ'। ਪ੍ਰੋਹਤ ਕਹਯੋ 'ਪੁਤ ਲਏ ਮੁਏ ਅਖਵਾਇ'। ੬।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਪੁਤ ਇਸ ਮਰ ਗਏ। ਹਮ ਸਿਖ ਪੂਤ ਸੁ ਠਾਂਢੇ ਭਏ'।
ਇਤਨੀ ਕਹਨ ਤੁਹਤ ਡੱਲੇ ਪੁਤ ਮਰਾ। ਤਬ ਡੇਰਾ ਗੁਰ ਕੁਚਰ ਕਰਾ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਨੌ ਦਿਨੈ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਖੈ ਮੁਕਾਮ।
ਡੇਰਾ ਤੇਰਾ ਰੁਖ ਦਖਣ ਛੱਡ ਤੁਰਕਨ ਬਡ ਥਾਮ।੮।

ਚੌਪਈ: ਡੱਲਾ ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਭਯੋ। ਦੇਇ ਤਿੰਨ ਡੇਰਨ ਤੁਰਤ ਮੁੜ ਪਯੋ।
ਔਰ ਜੰਗਲੀ ਕਿਛ ਸੰਗ ਤੁਰੇ। ਬੇਈਮਾਨ ਹੁਇ ਵਹੁ ਭੀ ਮੁੜੇ।੯।
ਹੁਤੇ 'ਕੋਲ' ਸੋਢੀ ਕੋਠੈ ਵਾਰਾ। ਸੁਨਯੋ ਉਨ੍ਹੈ ਸੁਤ ਲਗਯੋ ਹਮਾਰਾ।
ਉਨ ਮਗਰੋਂ ਦੀਵਾਨ ਦੋੜਾਏ। ਸਣ ਪਲੰਘ ਉਸ ਚੱਕ ਲਿਆਏ।੧੦।
ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਢੀ ਬੁਲਵਾਯੋ। ਲੋਕਨ ਡੇਰਾ ਖਾਲੀ ਬਤਾਯੋ।
ਇਸ ਤੌਰ ਬਹੁ ਲੋਕ ਨਠ ਆਏ। ਤੈ ਨਠ ਜੰਗਲੀ ਗੁਰੈ ਤਕਾਏ।੧੧।
ਰਹੇ ਮਜ਼੍ਹਦ ਗੁਰ ਸੰਗ ਘਰ ਚਾਰ। ਮੋਹਨ, ਭਗਤੂ, ਬਹਲੋ, ਰੂਪੇ ਵਾਰ।
ਗਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗ ਬਹੁ ਦੂਰ। ਸੋ ਹਟੇ ਖੁਸੀ ਲੈ ਮੁਖੋਂ ਹਜ਼ੂਰ।੧੨।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਬੰਦੇ ਕੀ ਸਾਖੀ ਲਿਖਯਤੇ

੩੫. [ਦਾਦੂ ਦੁਆਰ ਮਹੰਤ ਜੈਤ ਰਾਮ ਨਾਲ ਮੇਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਦੱਖਣ ਪੁਜੇ ਜਹਿੰ ਥੋ ਦਾਦੂ ਦੂਰ।
ਡੇਰਾ ਲਾਯਾ ਦੇਖ ਥਾਂਮ ਸੰਗ ਪੰਜ ਸਤ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰ।੧।

ਚੌਪਈ: ਬਜੈਂ ਨਗਾਰੇ ਝੁਲਹਿੰ ਨਿਸਾਨ। ਪੜ੍ਹੈਂ ਬਾਣੀਆਂ ਕਿਸ ਕਰੈਂ ਨ ਕਾਣ।
ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਔ ਚੰਡੀ ਕੀ ਵਾਰ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਕੋ ਕਰੈਂ ਉਚਾਰ।੨।
ਜਿਮ ਜੇਠ ਤਪਤ ਮਧ ਬਰਖਾ ਹੋਇ। ਬੋਲੈ ਦਾਦਰ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ਸੋਇ।
ਘੋਰ ਘਟਾ ਸੁਨ ਮੋਰ ਪੁਕਾਰੈਂ। ਇਸ ਛਥਿ ਸੋਂ ਸਿਖ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੈਂ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਕਿਤੈ ਰੀਥ ਕਿਤ ਪੁਸਤਕਹਿੰ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹੈਂ ਮੁਖ ਵਾਕ।
ਕਈ ਪੜ੍ਹੈਂ ਰਬਾਬੀ ਰਬਾਬ ਲੈ ਲਗ ਰਹਯੋ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਠਾਠ।੪।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ: ਕਿਤ ਝਾਂਝ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਬਜੈ, ਕਿਤ ਦੁਇ ਕਰ ਤਾਲ ਰਬਾਬ ਬਜੈ।
ਜਲ ਬੀਨ ਸੁ ਬੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਜੈ, ਕਿਤ ਤਾਰ ਸਤਾਰ ਤੰਬੂਰ ਸਜੈ।
ਜਛ ਕਿੰਨਰ ਨਾਰਦ ਹਾਹਿ ਹੂ ਹੂ, ਧੁਨ ਤੋਮਰ ਉਲੂਕ ਸੁਨ ਸਾਜ ਸਜੈ।
ਇਮ ਠਾਠ ਠਟਯੋ ਸੁ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ, ਲਖ ਹੋਤ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਲਾਜ ਲਜੈ।੫।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਆ ਚਰਨੀਂ ਪੜ੍ਹੈਂ। ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਕਮ ਕਈ ਡੇਰੇ ਕਰੈਂ।
ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਕਈ ਗਿਰਦੈ ਫਿਰਾਹਿ। ਜਿਵੈਂ ਪ੍ਰਵ ਗਿਰਦ ਤਾਰੈ ਘੁਮਾਹਿ।੬।
ਕੋਊ ਚਰਨਨ ਛਹ ਮੂਧਾ ਪਰੈ। ਜਨ ਡੰਡੋਤ ਦੇਵ ਇੰਦ੍ਰੈ ਕਰੈ।
ਤੰਬੂ ਚਾਨਣੀ ਕਈ ਫੜ ਖੜੈਂ। ਮੂਲ ਬਿਰਖ ਜਿਮ ਸੋ ਰਹਿੰ ਅੜੈਂ।੭।
ਜਨਕ ਰਹੈਂ ਥੰਭਾ ਸੋ ਗਾਡ। ਵਾਲ ਧੂਪ ਮੈਂ ਜਾਹਿ ਨ ਛਾਡ।੮।

- ਦੋਹਰਾ: ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਸਮ ਸੂਰਜੈ ਬਿਜਨ ਸੁ ਬਿੱਜ ਸਮਾਨ।
ਬਾਦਲ ਜਿਮ ਛਤ੍ਰ ਘੁਮੇ ਬਡ ਤੰਬੂ ਘਟਨ ਸਮਾਨ।੯।
ਇੰਦ੍ਰਹਿ ਜਿਮ ਗੁਰ ਬਹੈ ਹਥ ਇੰਦ੍ਰ ਧਨੁ ਜੈਸ ਕਮਾਨ।
ਚੌਰ ਮੁਠੇ ਐਸੇ ਫਿਰੈ ਜਾਨਕ ਮੇਰ ਨਚਾਨ।੧੦।
- ਚੌਪਈ: ਤਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਪਰ ਰਾਈ ਪਾਕ। ਦੇਖਣ ਲੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਲਾਕ।
ਦਰਸਨ ਤੇ ਉਨ ਮਨ ਪਤਿਆਯਾ: ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਸ਼ਹਰ ਚਲ ਆਯਾ।੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਬਡੇ ਅਚੰਭਾ ਤਿਹ ਲਖਾ ਅਚੰਭਤ ਭਯੋ ਸੰਸਾਰ।
ਆਏ ਦਰਸਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਛਡ ਛਡ ਦਾਦੂ ਦਾਰ।੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਦਾਦੂ ਦਾਰੇ ਖਬਰੋ ਪਈ। 'ਨਾਨਕ ਆਯੋ ਦਸਮੋਂ ਜਈ।
ਤਿਸ ਕਉ ਦੱਯੈ ਧਾਮ ਖੁਲਾਈ'। ਮਹੰਤ ਆਯੋ ਸੰਗ ਚੇਲੈ ਲਾਈ।੧੩।
ਸਤਿਗੁਰ ਆਦਰ ਤਿਸ ਬਹੁ ਕੀਯੋ। ਸੰਤ ਸਾਧ ਮਿਰਜਾਦਾ ਥੀਯੋ।
ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਭਯੋ ਧੰਨ'।੧੪।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਯੋ 'ਸੰਤ ਸਭ ਏਕ। ਨੀਰ ਛੀਰ ਮਿਲ ਤਜੈ ਬਿਬੇਕ'।
ਜੈਤ ਰਾਮ ਥੇ ਨਾਮ ਮਹੰਤ! ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਆਹਿ ਮਹੰਤ।੧੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਹਾਥ ਜੋੜ ਠਾਂਢੇ ਭਯੋ ਤੋ ਉਨ ਕਹੀ ਅਰਦਾਸ।
'ਧੰਨ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਹੈਂ ਤੁਮ ਆਏ ਹਮਰੇ ਪਾਸ।੧੬।
- ਚੌਪਈ: ਹਮ ਤੇ ਭੋਜ ਸੁ ਇਕ ਡੰਗ ਲੀਜੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕੋ ਧਰਮ ਰਖ ਲੀਜੈ'।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਹਸ ਐਸ ਉਦਾਰਾ। 'ਤੁਮ ਤੇ ਭੋਜਨ ਹਮ ਸਰੈ ਨ ਸਾਰਾ।੧੭।
ਹਮ ਸੰਗ ਹੈਂ ਬਹੁ ਮਾਸ-ਅਹਾਰੀ। ਉਨਕੀ ਖੁਯਯਾ ਮਿਟੈ ਕਿਮ ਸਾਰੀ'।
ਉਨ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬ ਐਸ ਉਚਾਰੀ 'ਦਾਦੂ ਸਤ ਹਮ ਖ੍ਰਾਹਿੰ ਜੁਵਾਰੀ'।੧੮।

ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੩੬. [ਮਹੰਤ ਜੈਤ ਰਾਮ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪਟਿਲਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ]

- ਦੋਹਰਾ: ਮਾਧੂ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਬਾਜਨ ਖਾਈ ਜ਼ਾਰ।
ਧਾਮ ਸੁ ਦੇਖੈ ਖੁਸ਼ ਭਏ ਗੁਰ ਲੈ ਗਏ ਦਾਦੂ ਦਾਰ।੧।
- ਚੌਪਈ: ਦਾਦੂ ਦਾਰ ਕੋ ਦਰਸ ਕਰਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਫੂਲਨ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾਯੋ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਹਯੋ ਸੰਤਨ ਪਰਤਾਪ। ਸੰਤ ਨਿੰਦਕ ਕੋ ਹੋਵੈ ਖਾਪ।੨।
ਸੁਖਮਨੀ ਜੀ ਕੀ ਤੁਕ ਸੇ ਪਰੀ। ਸੰਤ ਕੀ ਮਹਮਾ ਥੀ ਜੇ ਧਰੀ।
ਔਰ ਮੁ ਚਰਚਾ ਪਰਚਾ ਕੀਯੋ। ਦੇਉ ਵਲ ਤੇ ਸੁਖ ਸੋ ਲੀਯੋ।੩।
ਮਹੰਤ ਗੱਲ ਇਕ ਨਈ ਸੁਨਾਈ। 'ਕਿਮੈ ਗਏ ਥੇ ਹਮ ਉਤ ਖਾਈ।
ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਥੇ ਤਿਸਕੋ ਨਾਮ। ਪੰਥ ਬੈਰਾਗਨ ਮੈਂ ਉਸ ਧਾਮ।੪।

ਏਕ ਪਲੰਘ ਉਨ ਖੂਬ ਬਨਾਯੋ। ਉਸ ਕੇ ਉਪਰ ਹਮੈਂ ਬਹਾਯੋ।
ਹਮ ਜਾਨਯੋ ਇਨ ਆਦਰ ਕਰਯੋ। ਹੁਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਵਹਿ ਮਸਕਰੀ ਭਰਯੋ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਬੈਠਾਯੋ ਉਸ ਪਲੰਘ ਪੁਰ ਪੁਨ ਉਨ ਦਯੋ ਉਲਟਾਇ।
ਕਰੀ ਮਸਕਰੀ ਹਮ ਘਨੀ ਹਸ ਹਸ ਲਿਟ ਲਿਟ ਪਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਮਸਕਰੀ ਕਰੈ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਤੇ ਨਾਂਹਿ ਸੁ ਡਰੈ।
ਆਪ ਕਹਾਵੈ ਵਹੁ ਗੁਰ ਪੀਰ। ਸੰਤ ਨਿੰਦਕ ਵਹੁ ਬੇ ਗੁਰ ਪੀਰ'। ੭।
ਮਹੰਤ ਕਹੀ 'ਉਤ ਵਲ ਨਾ ਜਾਈਓ। ਉਸਤੇ ਟਲ ਕੇ ਦੂਰ ਸਿਧਾਈਓ'।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਜੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ। ਬਨੈ ਨਹੀਂ ਅਬ ਹਮ ਕੇ ਟਰੈ। ੮।
ਸੋਊ ਹਮ ਕੇ ਰਾਹ ਬਤਾਓ। ਨਾਮ ਥਾਮ ਔ ਗ੍ਰਾਮ 'ਸੁਨਾਓ।
ਜਾ ਦੇਖੋਂ ਹਮ ਉਸਕੀ ਸਿਧੀ। ਕੌਣ ਗੁਰੂ ਜਿਸਤੇ ਭਈ ਬਿਧੀ। ੯।
ਅੜੈ ਤੇ ਹਮ ਉਸ ਸਿਧੀ ਗੁਵਾਵੈਂ। ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਉਸਕੇ ਰਾਹਿ ਪਾਇ ਜਾਵੈਂ।
ਸਤ ਨਾਨਕ ਉਸ ਕਰਹੈਂ ਦਾਸ। ਕਰੈਂ ਸਿਖ ਉਨ ਅਪਨੋ ਖਾਸ'। ੧੦।

ਮਹੰਤ ਬਾਚ-

ਦੋਹਰਾ: 'ਨਦੀ ਗੁਦਾਵਰ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਸ਼ਹਰ ਨਦੇੜ ਸੁ ਨਾਮ।
ਭਲੇ ਸੁ ਦੱਖਣ ਕੁੰਠ ਮੈਂ ਹੈ ਪਰਗਟ ਸੁਭ ਥਾਮ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਵਹੁ ਹੋਤੇ ਥੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੰਗਾਲ। ਰਲ ਕਹੂੰ ਤੁਰਯੋ ਸੁ ਸੰਤਨ ਨਾਲ।
ਬਹੁਤ ਸੈਲ ਉਨ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਕਰਯੋ। ਸਿੱਧ ਮੰਤਰੀ ਉਸ ਮਿਲ ਪਰਯੋ। ੧੨।
ਉਸਕੀ ਸੇਵ ਬਹੁਤ ਇਨ ਕਰੀ। ਵਿਦਯਾ ਦਈ ਇਨ੍ਹੈਂ ਉਸ ਭਲੀ।
ਦਈ ਪੋਥੀ ਔ ਭੇਦ ਦਯੋ ਕੁੱਲ। ਸੋ ਕਰ ਦੀਨੋ ਅਪਨੈ ਤੁੱਲ। ੧੩।
ਦੇਕੈ ਪੋਥੀ ਕਹੀ ਤਿਨ ਬਾਤ। 'ਜਗਤ ਕਰੀਂ ਨਾ ਬਹੁ ਬਿਖਯਾਤਿ।
ਗੋਪ ਰਹੈ ਤੇ ਰਹਿ ਹੈ ਪਾਸ। ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੈਂ ਤੇ ਲਹਿ ਜਾਇ ਸਾਸ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਗੜ੍ਹ, ਨਾਰੀ, ਮਾਯਾ, ਤੁਰਾ, ਮਸਤਰ, ਪਾਰਸ ਜੋਇ।
ਸਿੱਧ ਔਖਧੀ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਰਾਜੇ ਸੋਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਸਾਹਿ ਪਤਸਾਹਿ ਨ ਛਾਡੈਂ ਗੈਲ ਮਾਰੈਂ ਤੁਰਤ ਜਿੰਦ ਅਪਨੀ ਭੈਲ।
ਵਹੁ ਜਾਣੈ ਯਹ ਲੈ ਜਗ ਪਤਿਸਾਰੀ। ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਜਿਸਕੇ ਪਾਹੀ। ੧੬।
ਘਰ ਠੀ ਬੈਠੇ ਦੇਵੈ ਮਾਰ। ਯਹ ਇਸ ਭੈ ਤੇ ਵਹਿ ਕਰੇ ਖਾਰ।
ਅਰ ਚਾਹੈ ਵਹ ਨਿਜ ਹਥ ਲੀਯੋ। ਸ੍ਰੀਕਨ ਜਿਮ ਉਸ ਮਾਰਨ ਕੀਯੋ'। ੧੭।
ਅਬ ਸੁਨੀਯੋ ਪੋਥੀ ਕੇ ਨਾਮ। ਸਿਧ ਅਨੁਣੀਆਂ ਮੰਤ੍ਰਨ ਥਾਮ।
ਹੁਤੇ ਗੌਰਖ ਕੇ ਚੇਲਾ ਪਾਸ। ਮਹਿਤ ਕਹੀ ਸੁਨ ਬਡਿਅਨ ਪਾਸ। ੧੮।
ਪੋਥੀ ਮੈਂ ਥੀ ਵਿਦਯਾ ਸੱਭ। ਜੋਊ ਜਗ ਮੈਂ ਹੁਤੀ ਅਲੱਭ।
ਮੰਤ੍ਰਨ ਵਿਦਯਾ, ਤਤ੍ਰਨ ਮਾਰ। ਜਤ੍ਰ ਜੁਗਤ ਔ ਮਹੂਰਤ ਵਾਰ। ੧੯।

ਪਾਰਸ ਲਭਣ ਰਸਾਇਣ ਕਾਰ। ਨਾਗਾ ਅਸਜਣੀ ਔ ਸਿਧ ਸਾਰ।
ਰੁਦ੍ਰ ਜਾਲ ਬਿਧ ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ। ਅਧਭੁਤ ਖੇਡ ਔ ਉਡੀਸਹ ਚਾਲ। ੨੦।
ਜਲ ਮੈਂ ਮਿਲਨੋਂ ਉੱਪਰ ਜਾਨ। ਔ ਅਕਾਸ਼ ਬੰਦ ਅਕਾਸ਼ ਉਡਾਨ।
ਅਗਨ ਬੁਝਾਵਨ ਲਾਵਨ ਬਿੰਧ। ਵਿਚ ਵੜ ਖੜਨ ਖਾਵਨ ਸਿੰਧ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਸੈ ਜਾਪ ਕੇ ਜਪੇ ਤੇ ਬਚਨ ਸਿਧੀ ਹੁਇ ਜਾਇ।
ਦੁੱਧ ਪੁਤ ਧਨ ਲੱਛਮੀ ਜਿਸੇ ਚਾਹੈ ਲਏ ਦਿਵਾਇ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਭੂਮ ਮੱਧ ਸਭਹੀ ਦਰਸਾਵਨ। ਲੁਕੀ ਢੁਕੀ ਸਭ ਤੁਰਤ ਮੰਗਾਵਨ।
ਬੂਟੀ ਬੁਲਾਵਣ, ਬਨਹ ਜਗਾਵਣ। ਪਾਰਸ ਪੋਰਸ ਬਿਧ ਬਣਾਵਣ। ੨੩।
ਔਰ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੈ ਮਹਦ। ਮਰਦੋਂ ਭੀ ਸੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਦ।
ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਪਰ ਚਿਤ ਕੀ ਜਾਨਨ। ਮੋਹਨ ਚਾਟਨ ਤੋਰਨ ਬੁਲਾਨਨ। ੨੪।
ਦੁਸਟਹਿ ਮਾਰਨ ਚੇਰਨ ਬਚੈਯੇ। ਤਾਰੇ ਅੰਬਰੋਂ ਤੋੜ ਮੰਗੈਯੇ।
ਅੜਯੋ ਕਿਲੋਂ ਕੀ ਤੋੜਨ ਬਿਧ। ਮਦਾਨ ਲੜਾਈ ਜਿਤ ਹੋਇ ਸਿੰਧ। ੨੫।
ਪੋਨ ਵਗਾਵੈ, ਮੀਂਹ ਬਰਸਾਵੈ! ਜਿਧਰੋਂ ਮੰਗਾਵੈ ਜਿਧਰ ਚਲਾਵੈ!
ਗੜਾ ਠਰਾ ਔ ਬਿਜਲੀ ਪਾਵੇ। ਬਰ ਸਰਾਪ ਤਿਸ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਜਾਵੈ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਗਣ ਸੁ ਗਣ ਦੇਵਤ ਸਿਧ ਅਰ ਬੀਰ।
ਜੱਛ ਰੱਛ ਕਿੰਨਰ ਸੁਲੱਛ ਆਵੈ ਪੜੈ ਮਤ ਧੀਰ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸੈ ਜਿਤਾਵੈ ਜਿੱਤੇ ਸੋਈ। ਹਰਾਵੈ ਜਿਸੈ ਹਾਰੈ ਵੀ ਓਈ।
ਸ਼ੇਰ ਸਰਪ ਬਿੱਛੂ ਮੱਛਰ ਮੱਖ! ਰਾਜ ਪ੍ਰਜਾ ਤੇ ਹੋਵੈ ਸੁਖ। ੨੮।
ਚੋਰ ਠੱਗ ਔ ਬਿਸਚਰ ਬਿਖ। ਸੁਨਤ ਸ਼ਬਦ ਤਿਸ ਹੋਵੈ ਸੁਖ।
ਆਪ ਪਹੁੰਚੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕੋਇ। ਮਰੈ ਜੁ ਸਰਪੋਂ ਜਿਵੈ ਭੀ ਸੋਇ। ੨੯।
ਗਿੱਦੜ ਕੁੱਤੇ ਹਲਕਾਯਾ ਹੋਇ। ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਬਿਸ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ।
ਸ਼ੇਰ ਬਾਘ ਔ ਹੇਲੇ ਬਘਯਾੜ। ਹਾਥ ਮੁੱਖ ਨਹਿੰ ਸਕੈ ਉਘਾੜ। ੩੦।
ਬਿਰਛ ਬਿਧੀ ਜੋ ਧਰਨ ਉਪਾਈ। ਅਰਕ ਸੁ ਆਦ ਭੁਲਾਵੈ ਤਾਈਂ।
ਸੰਖੀਓ ਅਫੀਮ ਸ਼ਰਾਬ ਭੰਗਾਈ। ਬਿਖ ਭੱਖੀ ਸਭ ਦੇਹਿ ਹਟਾਈ। ੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਅਸ਼ਟ ਸਿਧੀ ਅਣਮੇ, ਮਹਿਮਾ, ਗਰੁਮਾ, ਲਘਮਾ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ।
ਕਾਮਹਿ ਔ ਬਸੀਕਰਣ ਸੋ ਈਸ਼ਤ ਹੋਵੈ ਸੱਭਿ। ੩੨।

ਸੋਰਠਾ: ਭੂਤੋਂ ਔ ਵ੍ਰਤਮਾਨ ਭਾਵਿੱਖਤ ਭੀ ਕਾਲ ਜੋ।
ਸੋਊ ਦਯੋ ਵਖਾਨ ਜਉ ਵਰਤਯੋ ਥੋ ਇਨ ਮਧੈ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭ ਗੁਣ ਪੋਥੀ ਕੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁ ਮਿਤ ਬਡ ਹੋਇ।
ਦਰਸਨ ਹੁਇ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਮੁਕਤ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਐਸੀ ਪੋਥੀ ਬੰਦੈ ਪਾਈ। ਪਚਾਇ ਨ ਸਕਯੋ ਸੁ ਦਈ ਪ੍ਰਗਟਾਈ।
 ਔਰ ਸੰਤਨ ਕੇ ਲੇਵੈ ਅੰਤ। ਹੈ ਨਿੰਦਕ ਵਹਿ ਅਤਿ ਹੀ ਸੰਤ। ੩੫।
 ਜ਼ਰੂਰ ਨ ਜਾਈਓ ਤੁਮ ਉਤ ਵੱਲ'। ਕਹੀ ਮਹੰਤ ਬਹੁ ਬਾਰ ਇਮ ਗੱਲ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿੰ 'ਹਮ ਮਿਟੈਂ ਨ ਮੂਰ। ਦੇਖ ਜਾਹਿੰਗੇ ਉਸੈ ਜ਼ਰੂਰ। ੩੬।
 ਜਿਮ ਤੁਮ ਬਾਜਨ ਖਾਈ ਜ਼ਾਰ। ਤੁਮ ਆਏ ਹੋ ਉਸ ਤੇ ਹਾਰ।
 ਹਮਰੇ ਸਾਥ ਦਯੋ ਇਕ ਚੇਲਾ। ਦੇਖ ਆਵੈ ਵਹੁ ਹਮਰੇ ਮੇਲਾ। ੩੭।
 ਜੋ ਸਤ ਨਾਨਕ ਕਲਾ ਸਵਾਈ। ਉਸੇ ਲਾਂਹਿਗੇ ਪੈਰੀਂ ਲਾਈ'।
 ਯੋ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਵਾਂ ਤੇ ਤੁਰੇ। ਪੁਛਯੋ ਰਾਹਿ ਬੰਦੇ ਕੇ ਪੁਰੇ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਤਿਹ ਉਤਰੇ ਦੇਖ ਸਥਾਨ।
 ਬਿਨ ਬੈਲੀਂ ਹਾਰਟ ਚਲੈ ਲਖੈ ਅਚੰਭ ਜਹਾਨ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਜਗਾ ਉਨ ਬੇਸ਼ ਬਨਾਈ। ਦੇਖਤ ਚਿਤ ਜਿਸ ਰਹੈ ਲੁਭਾਈ।
 ਪਲੰਘ ਅੰਦਰ ਥੇ ਤਹ ਇਕ ਡਹਾ ਗੱਦੀ ਸਿਰਹਾਣੋਂ ਉਪਰ ਅਹਾ। ੪੦।
 ਸਵਾ ਸੁ ਗਜ ਪਰ ਉੱਚੇ ਰਹੈ। ਨ੍ਰਾਇਣ ਦਾਸ ਤਿਸ ਉੱਪਰ ਬਹੈ।
 ਔਰ ਬਹੇ ਤਿਸ ਦੇਇ ਗਿਰਾਇ। ਇਸੇ ਬਿਓਤ ਥੇ ਉਨੈ ਬਨਾਇ। ੪੧।

ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੩੭. [ਬੰਦਾ ਮਿਲਾਪ]

ਦੋਹਰਾ: ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਹ ਸਮੈਂ ਗਯੋ ਬੰਦੇ ਕਹੂੰ ਔਰ।
 ਪਲੰਘ ਸਿੰਗਾਰਯੋ ਦੇਖਿਕੈ ਗੁਰ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਦੋਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਿਸ ਕੇ ਬਕਰੇ ਸਿੰਘਨ ਘਾਏ। ਕਾਟ ਕੂਟ ਦਏ ਦੇਗਨ ਪਾਏ।
 ਤਿਸ ਚੇਲੇ ਜਾ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ। ਕ੍ਰਾਇ ਕ੍ਰੋਧ ਲੈ ਆਏ ਨਾਰ। ੨।
 ਦੇਖਤ ਪਲੰਘ ਸੁ ਅਤਿ ਰੁਹ ਭਰਯੋ। ਕ੍ਰੋਧਤ ਬੀਰਨ ਹੁਕਮ ਕੇ ਕਰਯੋ।
 ਜਾ ਬੀਰਨ ਤਬ ਪਲੰਘ ਉਠਾਯਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਤੀਰਹਿ ਸਾਥ ਦਬਾਯਾ। ੩।
 ਫੇਰ ਮਵੱਕਲ ਲਾਯੋ ਤਾਨ। ਤੋ ਫਿਰ ਉਠਯੋ ਨ ਅੰਗੁਲ ਸਮਾਨ। ੪।
 ਪਲੰਘ ਅਚਲ ਲਖ ਹੁਇ ਗਯੋ ਕੋਇਲਾ। ਕ੍ਰੋਧ ਸਾਥ ਫਿਰ ਮੁੱਕਲਨ ਬੇਲਾ।
 'ਤੁਰਤ ਇਸੈ ਕੀ ਜਾਨ ਉਡਾਵੇ। ਇਤੀ ਦੇਰ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਲਾਵੇ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਮਵਕਲਨ ਉਸ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਕਿਛੁ ਰਖਯੋ ਨ ਤਾਣ।
 ਜੋ ਇਨ ਕੇ ਹਮ ਦੁਖ ਦੇਵੈਂ ਸੇ ਪਵੈਂ ਹਮ ਪਰ ਆਣ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਹਮ ਦੁਖ ਚਹੈਂ ਲਾਯਾ। ਹੋਤ ਰਿਦੇ ਹਮ ਦੇਖ ਸਵਾਯਾ।
 ਜੋ ਹਮ ਇਸ ਕੇ ਨੇੜੈ ਜਾਵੈਂ। ਤੇਜ ਅਗਨ ਸੋਂ ਹਮੈਂ ਜਲਾਵੈਂ। ੭।
 ਤਦੈ ਮਵਕਲਨ ਐਸ ਉਚਾਰੀ। 'ਇਨ ਕੈ ਆਗੈ ਹਮ ਭਏ ਹਾਰੀ।
 ਜਬ ਹਮ ਉਨਕੈ ਨੇੜੈ ਜਾਵੈਂ। ਆਪ ਕੋਪ ਤੇ ਆਪ ਜਲਾਵੈਂ। ੮।

ਛੁਟੈਂ ਤਬੈ ਜਬ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈਂ। ਹੋਹਿ ਸੀਤਲ ਤਬ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ।
 ਐਸੇ ਸੁਨੇ ਉਨ੍ਹੋਂ ਤੇ ਬੈਨ। ਭਯੋ ਅਚੰਭੇ ਅਤਿ ਭੈ ਕੈਨ।੯।
 ਜਬ ਉਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨੈਨੀ ਦੇਖਾ। ਅਪਨੇ ਬਲ ਤੇ ਅਧਿਕ ਬਹੁ ਲੇਖਾ।
 ਫਿਰ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬੀਰ ਚਲਾਏ। ਜਿਨ ਜਿਨ ਨੈ ਥੇ ਬਕਰੇ ਘਾਏ।੧੦।

ਸੋਰਠਾ: ਸੋ ਫਿਰ ਆਏ ਖੀਰ, ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਢਿਗ ਸੁਨ ਢੁਕੈ।
 ਉਨ ਕੋ ਰੱਛਕ ਤੀਰ, ਫਿਰੈ ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਜਿਮ।੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਬੀਰ ਫਿਰੇ ਜਬ ਸਿਖਨ ਤੇ ਤਬ ਉਠ ਨਿਸਚੋ ਆਇ।
 'ਏ ਪੂਰੇ ਹੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਇਨ ਸਿਖਨ ਸਮ ਹਮ ਨਾਹਿ'।੧੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਅਧੀਨ ਹੁਇ ਚਰਨੀ ਪਰਯੋ। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਬਚਨ ਉਚਰਯੋ।
 'ਕੋ ਤੂੰ ਪੰਖੀ? ਕੋ ਗੁਰ ਤੇਰਾ? ਕਰੋਂ ਮਸਕਰੀ ਸੰਤਨ ਕੇਰਾ'।੧੩।
 ਕਯਾ ਤੁਮ ਸਮਸਰ ਜਗ ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ? ਕਯਾ ਬਡ ਕਲਾ ਇਕ ਤੁਮ ਹੀ ਮਾਂਹੀਂ?

ਦੋਹਰਾ: ਕਰੇ ਮਸਕਰੀ ਸੰਤ ਜੋ ਸੋਊ ਹੋਹਿ ਖੁਵਾਰ।
 ਭਾਂਡ ਭਗਤੀਏ ਡੂਮ ਲੁਕ ਇਨ ਕੀ ਹੈ ਯਹ ਕਾਰ'।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਉਨ ਕਹਯੋ 'ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਤੇਰਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਿ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ।
 ਪਿਛਲੀ ਬਾਤ ਮਾਫ ਹਮ ਕੀਜੈ। ਅਬ ਹੁਇ ਫਿਰ ਤੋ ਜੀ ਆਯੋ ਕੀਜੈ।੧੫।
 ਅਬ ਮੈਂ ਭਯੋ ਤੁਮਾਰੋ ਦਾਸ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਰੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਖਾਸ।
 ਹਮ ਕੋ ਕੀਜੈ ਅਪਨੋ ਦਾਸ। ਦਾਸ ਜਾਨ ਰਾਖੋ ਨਿਜ ਪਾਸ'।੧੬।

੩੮. [ਬੰਦੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਤੇਰਨਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਐਸੇ ਉਨ ਬਚ ਕਰੇ ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਿਰ ਨਜਾਇ।
 ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਲੀਨੋ ਚਰਨਨ ਲਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਸਿਖ ਬਨਨੋ ਔਖਾ। ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਰਖ ਹੋਇ ਨ ਤੋਖਾ।
 ਸਿੱਖ ਬਨੈ ਜਬ ਖੋਏ ਭਰਮ। ਸਿੱਖ ਬਨਨ ਕੈ ਕਠਨ ਸੁ ਕਰਮ।੨।
 ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਜੋ ਆਪਾ ਖੋਵੈ। ਮੇਟ ਕੁਲੈ ਨਿਜ ਗੁਰ ਕੁਲ ਹੋਵੈ।
 ਜਿਮ ਕਰ ਕੀਟ ਨਿਜ ਕੁਲੈ ਤਿਆਗੋ! ਭਵੈ ਭਰਿੰਗੀ ਉਸ ਕੁਲ ਲਾਗੋ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਵਾਲੋਂ ਨਿਕੀ ਖੰਨਜੋਂ ਤਿੱਖੀ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਰੀਤਿ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਪਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਉ ਡਰੇ ਮਧ ਚੀਤ'।੪।
 ਜੋ ਆਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸੈ ਸੋ ਉਨ ਲੀਨੀ ਮਾਨ।
 ਧਰਯੋ ਸੁ 'ਬੰਦਾ' ਨਾਮ ਤਿਸ ਤਿਨ ਕਰ ਲੀਯੋ ਪ੍ਰਮਾਨ।੫।

ਚੌਪਈ: ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੰਦੇ ਪਗ ਪਰਯੋ। ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਰ ਪੈ ਹਥ ਧਰਯੋ।
 ਬੰਦੈ ਕਹੀਂ 'ਕਿਛ ਆਗਯਾ ਦੇਹੁ! ਖਿਜਮਤ ਹਮੈ ਕੋਊ ਬਖਸੇਹੁ'।੬।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਤੁਮ ਜੋਗ ਯਹਿ ਕਾਰ। ਜਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਘਾਤੀ ਮਾਰ।
ਸਿੰਹੀਦ ਕੇ ਮਾਰ ਫਿਰ ਮਾਰੀ ਪਹਾਰ'। ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਪੀ ਤਿਸ ਯਹਿ ਕਾਰ। ੭।
'ਸਿੱਖਨ ਰੱਖ ਅਸਿੱਖ ਸੰਘਰੀਓ। ਦਾਸ ਹੋਇ ਤਾਂ ਉਸੈ ਉਬਰੀਓ।
ਦਿਲੀਓ ਲਗ ਕਰ ਦੰਗਾ ਮਚਾਵੋ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਬਤ ਸਭ ਧੂੜ ਮਿਲਾਵੋ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਬਿਰਛਨ ਕੇ ਸਿਰ ਜੋ ਲਗੈ ਕਹਿ 'ਬੰਦੇ' ਉਸ ਜੋਗ।
ਹਮਰੇ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਬਨ ਸੇ ਤੂੰ ਜਾਇੰ ਪਤਸਾਰੀ ਲੱਗ'। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਆਖੀ ਜੋ ਬੰਦੈ ਸੇ ਉਨ ਕਰੀ ਮਨਜੂਰ।
ਪਰਗਟ ਹੋਈ ਜਗਤ ਗਲ 'ਕੀਯੋ ਬੰਦਾ ਭਰਪੂਰ'। ੧੦।
ਬੰਦੇ ਗੁਰ ਖੰਡਾ ਦਯੋ ਲਯੋ ਉਨੈਂ ਗਲ ਪਾਇ।
ਖਾਲਸੇ ਦੇਖ ਸੁ ਵਿਟਰਿਓ ਤਿਨ ਖੰਡੇ ਲਯੋ ਛਿਨਾਇ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਫਰਯਾਦ ਉਨ ਗੁਰ ਪਹਿ ਕਰੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਹਸਹਸ ਚਿੱਤ ਬਿਚਰੀ।
'ਚੀਜ ਆਪਨੀ ਇਨ੍ਹੈਂ ਸੰਭਾਰੀ। ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਅਬ ਕਲ ਧਾਰੀ'। ੧੨।
ਬੰਦੈ ਕੇ ਬਖਸ਼ੇ ਪੰਜ ਤੀਰ। ਕਹਯੋ ਸਤਿਗੁਰ 'ਇਹ ਪੰਜ ਹੈਂ ਬੀਰ।
ਪੜੈ ਲੋੜ ਜਿਤ ਵਲ ਤਹਿ ਆਇ। ਇਨ ਮੈਂ ਤੇ ਇਕ ਦਈਂ ਚਲਾਇ। ੧੩।
ਪੌਨ ਵਗੈ ਔ ਧੂੜ ਉਡਾਇ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅੰਧ ਹੁਇ ਆਇ।
ਉਲਟੈ ਫੌਜ ਪੌਨ ਪਲਟਾਇ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰ ਫਤੇ ਜੰਗ ਪਾਇ'। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋਇ ਸਿਖ ਤੁਮ ਆ ਮਿਲੈ ਤਿਨ ਤੂੰ ਲਈਂ ਮਿਲਾਇ।
ਆਦਰ ਦੈ ਦੈ ਭਾਂਤਿ ਭਲ ਆਗੇ ਦਯੋ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਮਝੈਲਨ ਲਈਂ ਬੁਲਾਇ। ਉਨ ਕੇ ਮੁਹਰੇ ਲੀਜੇ ਲਾਇ।
ਓਇ ਹੈਂ ਮਹਾਂ ਸੂਰ ਅਤਿ ਹਠੀ। ਉਨਤੇ ਫੌਜ ਤਰਕ ਜਾਇ ਨਠੀ। ੧੬।
ਓਇ ਹੈਂ ਸੂਰ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ। ਉਨ ਪੈਂ ਹੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਹਰਵਾਨ।
ਓਇ ਹੈਂ ਗੁਰ ਨਿਜ ਪ੍ਰਣ ਕੇ ਪੂਰੇ। ਓਇ ਸੂਰਨ ਮੈਂ ਹੈਂ ਅਤਿ ਸੂਰੇ। ੧੭।
ਓਇ ਨਿਜ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕੇ ਭਗਤ। ਉਨ ਮੈਂ ਹੈਂ ਸਭ ਹਮਰੀ ਸ਼ਕਤਿ।
ਉਨਕੇ ਹਮ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰਿਆਈ। ਹਮ ਬਖਸ਼ੀ ਉਨ ਲਈ ਸੰਭਾਈ। ੧੮।
ਹਮ ਮੈਂ ਉਨਮੈਂ ਭੇਦ ਕਿਛ ਨਾਹਿ ਉਨ ਮੈਂ ਹਮ ਓਇ ਹਮਰੇ ਮਾਂਹਿ'।
ਐਸੇ ਬੰਦਾ ਦਯੋ ਸਮਝਾਇ। ਚੰਗੀ ਵਿਧ ਵਹਿ ਚਹੈ ਕਮਾਇ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਆਗਯਾ ਦਈ ਬੰਦੇ ਪੰਜਾਬੇ ਜਾਣ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੈ ਜਿਨ ਘਏ ਤਿਨ ਕੇ ਕਰਨੋ ਘਾਣ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਜੋ ਆਗਯਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ। ਸੋ ਬੰਦੈ ਕਾਗਜ਼ ਲਿਖ ਲਈ।
'ਹਮਰੈ ਸੰਗ ਭੇਜੀਓ ਸੋਊ। ਬਤਵੈ ਸਿਖਯਾ ਸਿੱਖੀ ਜੋਊ'। ੨੧।

ਤਬ ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਰਲਾਏ। ਬਾਬੇ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ, ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਏ।
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਔਣਿਨ ਸਿੰਘ ਭਲੇ। ਭੇ ਹਜੂਰ ਭੁਜੀਗੀ ਸੰਗ ਬੰਦੈ ਘਲੇ। ੨੨।
ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਬਲਮੀਰ ਪੁਰ ਪੱਟੀ ਵਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਦਏ ਭਾਈ ਚਾਰੇ।
ਔਰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਬਡ ਸਿਦਕ ਵਾਰੇ। ਰਹਤ ਹਜੂਰ ਥੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ। ੨੩।
ਮਝੈਲ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਲਿਖੀ ਅਰਦਾਸ। 'ਦੇਖਤ ਆਯੋ ਬੰਦੈ ਕੇ ਹੀ ਪਾਸ।
ਜੇ ਹੈਂ ਦੇਖੀ ਖਾਲਸੈ ਭਾਰੇ। ਜਿਨੈ ਸ਼ਾਹਬਜ਼ਾਦੈ ਹੈਂ ਮਾਰੇ। ੨੪।
ਕਰਜੇ ਖੋਟ ਨਿਜ ਪਰਬਤ ਵਾਰਨ। ਤਿਨਕੇ ਲੂਟੇ ਖੂਬ ਪਹਾਰਨ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਜੀਦੈ ਲੀਜੇ ਮਾਰ। ਬਹੁਤ ਮੁਰਦਾ ਤਿਹਿ ਕਰਜੇ ਖੁਵਾਰ'। ੨੫।

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ

੩੯. [ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਰੀਕ]

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ। ਹਾਥ ਜੋੜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ।
'ਹਜੂਰੋਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦਈ। ਹਜੂਰੋਂ ਮੁਖੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬਖਸ਼ਈ। ੧।
ਖਾਲਸੇ ਮਾਰੈ ਤੁਰਕਨ ਤੁਮ ਤਾਣੈ। ਤੁਰਕ ਗਏ ਹਮ ਦਰਗਾਹੋਂ ਜਾਣੈ।
ਜੇ ਬੰਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚਾਹੈ। ਤਬ ਹਮ ਇਨਕੇ ਨਾਲ ਨ ਰਾਹੈ'। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨਿਓ ਖੁਸ਼ ਭਏ, ਸੋਊ ਬੰਦੇ ਕਹਿ ਦੀਨ।
'ਤੂੰ ਨਾ ਮੰਨੈ ਜਬ ਖਾਲਸੈ ਤਬ ਹੁਵੈਗੀ ਤੁਮਰੀ ਹੀਨ। ੩।
ਜੇ ਤੂੰ ਸਿੰਘਨ ਖੁਸ਼ ਰਖੈ ਤੋ ਰਹੈਂ ਸਦਾ ਤੂੰ ਸੁੱਖ।
ਜੇ ਤੂੰ ਸਿੰਘਨ ਦੁਖ ਦੇਵੈਂ ਤੋ ਤੂੰ ਪਾਵੈਂ ਦੁੱਖ'। ੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਮਨਜੂਰ ਸੁ ਕਰੀ। ਤੁਰਜੇ ਖਾਲਸਹ ਉਸ ਹੀ ਘਰੀ।
ਚਿੱਠੇ ਹਜੂਰੀ ਲਏ ਲਿਖਾਇ। ਮੱਧ ਪੰਜਾਬ ਜੁ ਸਿੰਘ ਰਹਾਇ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: 'ਜੇ ਆਇ ਮਿਲੈ ਖਾਲਸੈ ਉਹ ਸੁਖ ਸਾਰਾ ਲੇਹਿ।
ਜੇ ਆਇ ਰਲੈ ਨ ਖਾਲਸੇ ਰੱਯਤ ਤਿਸੈ ਬਣੇਹੁ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਕਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਹਾਥ। 'ਹਮ ਮਾਨੈਂਗਾ ਸਿੰਘਨ ਬਾਤ।
ਭੀੜ ਪੜੈ ਜਹਿੰ ਹਮ ਪਰ ਆਇ। ਤਹ ਤੁਮ ਕਰਨੀ ਬਨਗੁ ਸਹਾਇ। ੭।
ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਕਿਛੁ ਹਮ ਭੀ ਦੱਯੈ। ਜਿਮ ਪਤਿਆਰੇ ਜਗ ਮੈਂ ਪੱਯੈ।
ਜੇ ਮੈਂ ਕਰੋਂ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਧੋਹੁ। ਤੋ ਮੈਂ ਤੇ ਲਜੇ ਅਗਲੀ ਖੋਹ'। ੮।
ਤਿਸ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਯੋ ਪੁਨ ਕਹੀ। 'ਸੋਧ ਸਭੀ ਹਮ ਖਾਲਸੈ ਦਈ।
ਹਮਨੈ ਖਾਲਸੇ ਤੂੰ ਭੀ ਰਲਾਯਾ। ਤੈਂ ਭੀ ਖਾਲਸਜੋਂ ਵੰਡਾ ਪਾਯਾ। ੯।
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਲੈ ਕੇ ਤੂੰ ਸਾਥ। ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਇ ਬਾਤ'।
ਯੋ ਸੁਨ ਬੰਦੈ ਕਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਡੇਰਾ ਤੋਰਜੇ ਸਿਰਹੰਦੈ ਦਾਈ। ੧੦।

ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ

੪੦. [ਬੰਦੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੋਂ ਚਿਤ ਬੰਦੈ ਇਮ ਅਈ ਅਬ ਲੀਜੈ ਬਚਨ ਪ੍ਰਤੋਇ।
ਸਦ ਸਿੰਘਨ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਇਕੈ ਬਿੱਚੈ ਆਪ ਖਲੋਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਲੱਯੈ ਪਰਤਾਈ। ਸਿੱਖ ਪੰਜ ਤਿਨ ਲਏ ਬੁਲਾਈ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਵਿਚ ਆਪ ਖਲੋਯੋ। ਸ੍ਰਬਤ੍ਰ ਖਾਲਸੇ ਇਕ ਮਨ ਹੋਯੋ। ੨।
'ਨਹੀਂ ਖਰਚ ਅਬ ਹਮਰੇ ਪਾਸ। ਆਵੈ ਖਰਚ' ਯੋ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ।
ਅਏ ਲੁਬਾਣੇ ਲਗ ਗਈ ਲਾਰ। ਦਯੋ ਦਸਵੰਧ ਉਨ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ੩।
ਸੋਊ ਬੰਦੇ ਆਇ ਆਗੈ ਧਰਜੋ। ਕਰਾਇ ਅਰਦਾਸ ਬੰਦੈ ਹਥ ਫਰਜੋ।
ਬੰਦੇ ਬਧੀ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰੀਤ। ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਯੋ ਬੰਦੈ ਮਧ ਚੀਤ। ੪।
ਬੰਦੈ ਖਾਲਸੇ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵੈ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਾਰ ਚੰਡੀ ਪੜ੍ਹਾਵੈ।
'ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ' ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਾਵੈ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸਦਾ ਮੁਖ ਗਾਵੈ।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦਾ ਪੰਜਾਬਹਿ ਕੋ ਚੜ੍ਹਯੋ ਲਯੋ ਖਾਲਸੇ ਸਾਥ।
ਲੈਨ ਬੈਰ ਗੁਰ ਸੁਤਨ ਸੁਨ ਆ ਟੇਕੈਂ ਸਿਖ ਮਾਥ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਜਹਿੰ ਬੰਦਾ ਆਨ ਪਲਕ ਖਲੋਵੈ। ਰਿਧਿ ਆਨ ਉਹਾਂ ਸਿੱਖਨ ਢੋਵੈ।
ਜੋਊ ਬੀਰ ਬੰਦੈ ਥੇ ਪਾਸ। ਆਵੈਂ ਸਿੱਖਨ ਸੁਨ ਅਰਦਾਸ। ੭।
ਯੋ ਕਰ ਬੰਦੈ ਭਈ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਤਬ ਬੰਦਾ ਭਯੋ ਨਿਸ਼ਚਲ ਚੀਤ।
ਪੁਤ ਮੰਗੈ ਤਿਸ ਦ੍ਰਾਏ ਪ੍ਰਤ। ਦੁਧ ਮੰਗਤ ਦੇ ਦੁੱਧ ਬਹੂਤ। ੮।
ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੁਖੀਆ ਆਵੈ। ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਤਿਸ ਦੁਖ ਮਿਟਾਵੈ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਾਵੈ। ਜੋ ਮਾਂਗੈ ਤਿਸ ਸੋਊ ਦਿਵਾਵੈ। ੯।
ਐਸੀ ਜਗ ਮੈਂ ਪਰ ਗਈ ਧਾਂਕ। ਆਇ ਮਿਲੈਂ ਰਾਣਾ ਐ ਰਾਂਕ।
ਦੂਰਹਿ ਤੇ ਜੋ ਨਿੰਦਤ ਆਵੈ। ਹੁਇ ਨੇੜੈ ਵਹੁ ਚਰਨੀ ਪਾਵੈ। ੧੦।
ਜਹਿੰ ਬੰਦਾ ਆਇ ਡੇਰਾ ਕਰੇ। ਕਾਢ ਮੋਹਰ ਸੋ ਤਹਿੰ ਬਹੁ ਧਰੇ।
ਦੀਵੈ ਪਾਵੈ ਤੇਲੀ ਤੇਲ। ਇਕ ਮੋਹਰ ਤਿਹ ਦੇਵੈ ਮੇਲ। ੧੧।
ਠੂਠੀ ਭਾਂਡਾ ਲਜਾਵੈ ਘੁਮਜਾਰ। ਦੇਵੈ ਮੋਹਰ ਕਢ ਖੀਸਜੋਂ ਡਾਰ।
ਲਕੜੀ ਚੂਹੜੇ ਲਜਾਵੈ ਜੋਈ। ਮੋਹਰ ਖੀਸਜੋਂ ਦੇਵੈ ਓਈ। ੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਖਾਲੀ ਕਿਸੇ ਸੁ ਨਹਿ ਛਡੇ ਮੋਹਰੁ ਸੁ ਦਏ ਫੜਾਇ।
ਜੇ ਆਵੈ ਐ ਸਜੂਦ ਹੁਇ ਤਿਹ ਸੰਗ ਲਏ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੧੩।

ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੋਰ ਹਾਲ

੪੧. [ਕੈਥਲ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਨਾਲ ਜੁੱਧ]

- ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਪੈ ਸੁਨ ਮਾਲ ਬਹੁ ਪਰੀ ਰਾਹਿ ਬਡਿ ਧਾਰ।
ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਫੜ ਸੇ ਲਏ ਕੂਟ ਲੂਟ ਐ ਮਾਰ।੧।
- ਚੌਪਈ: ਜਿਸ ਨਿਸ ਚੋਰ ਧਾੜ ਕੇ ਆਵੈ। ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਖਾਲਸੇ ਬੰਦਾ ਬਤਾਵੈ।
ਰਹੈਂ ਤਜਾਰ ਉਸ ਲੇਵੈਂ ਮਾਰ। ਇਮ ਖਾਲਸੇ ਸੋਂ ਵਧਯੋ ਪਿਆਰ।੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਸੁਣ ਬਾਣੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰੈਂ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਹਿਤ ਲਾਇ।
'ਅਬੈ ਬਜੀਦੇ ਮਾਰਹੋਂ ਸਭ ਲੋਕਨ ਦਿਖਲਾਇ'।੩।
- ਚੌਪਈ: ਅਬ ਬੰਦਾ ਇਮ ਸਿੰਘਨ ਕਹੈ। 'ਸੱਦੇ ਸਿੰਘ ਜੁ ਪਾਛੇ ਰਹੈ।
ਆਇ ਕਰੈਂ ਜੁ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਕਾਜ। ਫੇਰ ਲੇਹਿੰ ਸੇਈ ਭੂਮਹਿ ਰਾਜ'।੪।
ਤਬ ਬੰਦਾ ਆਇ ਬਾਂਗਰ ਬੜਾ। ਤਾਂਹਿ ਮਾਜਰਾ ਬਾ ਇਕ ਅੜਾ।
ਆਈ ਮਾਰਨ ਤਿਸ ਇਕ ਧਾੜ। ਸੁਨ ਲਇਓ ਪਿੰਡ ਹੋਣੇ ਉਜਾੜ।੫।
ਬੰਦੇ ਦੇਖ ਦਈ ਬਹੁ ਧੀਰ। ਵੈ ਜਾਣੈ ਕਯਾ ਕਰਗੁ ਫਕੀਰ।
ਤੀਮੀਂ ਮਰਦ ਬਹੁ ਝਾੜੀਂ ਬੜੇ। ਰਹੇ ਬੰਦੈ ਪੈ ਸਿਖ ਟੀ ਖੜੇ।੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਕੈ ਮੁਖ ਕਹਿਣ ਕੇ ਓਇ ਕਬ ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਤੀਤ।
ਸੇ ਬੰਦੈ ਔਰੈ ਠਟੀ ਮੱਧ ਸੁ ਅਪਨੈ ਚੀਤ।੭।
- ਚੌਪਈ: ਪਕੜ ਪੈਚ ਬੰਦੈ ਨੇ ਲਏ। ਕੋਠੇ ਕੇ ਮਧ ਸੱਭ ਅੜਏ।
ਤੇ ਲੋ ਧਾੜ ਪਿੰਡ ਆਇ ਵੜੀ। ਬੰਦੈ ਵਲ ਸਭ ਦੇਖੈ ਖੜੀ।੮।
ਉਠ ਬੰਦੈ ਕਹੀ 'ਮਾਰੋ ਧਾੜ। ਮਾਰਨ ਅਏ ਇਨੈਂ ਲਯੋ ਮਾਰ'।
ਯੋ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨ ਹੱਲਾ ਕੀਯੋ। ਪਕੜ ਸੁਦਾਰ ਧਾੜ ਕੇ ਲੀਯੋ।੯।
ਔ ਜੋ ਉਸੈ ਛਡਾਵਨ ਆਵੈ। ਸੇਉ ਉਹਾਂ ਆਪ ਫਸ ਜਾਵੈ।
ਓਇ ਮਾਰੋਂ ਸੇਲੇ ਤਰਵਾਰ। ਢੀਮਨ ਸੰਗ ਸਿੰਘ ਲੇਵੈਂ ਮਾਰ।੧੦।
ਐਸ ਅਚੰਭਾ ਉਹਾਂ ਭਇਆ। ਉਨਕੇ ਸਸਤਰ ਨਾਂਹਿ ਚੁਭਇਆ।
ਤੇ ਪਿੰਡ ਲੋਕਨ ਲੀਨੋਂ ਜਾਚ। ਹੈ ਬੰਦੇ ਮੈਂ ਬਰਕਤ ਸਾਚ।੧੧।
ਤਬ ਉਨ ਲੋਕਨ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ। ਲਏ ਧਾੜਵੀ ਉਨ ਬਹੁ ਮਾਰੇ।
ਹੁਤੇ ਪੰਚ ਜੋ ਕੈਦੇ ਕਰੇ। ਛੋਡ ਦਏ ਤੇ ਉਨ ਬਹੁ ਫਰੇ।੧੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਕਿਛੁ ਪਕੜ ਕਿਛੁ ਮਰ ਗਏ ਕਿਛੁ ਸਸਤਰ ਗਏ ਖੁਹਾਇ।
ਤਬ ਬੰਦੈ ਫਿਰ ਯੋਂ ਕਹਯੋ 'ਚੜ੍ਹ ਮਾਰੋ ਉਸੈ ਗਿਰਾਇ'।੧੩।
- ਚੌਪਈ: ਤਬਹ ਸਿੰਘ ਉਨ ਗੋਲੇ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਛੋਡ ਵਹਿ ਅਗੇ ਨਠਏ।
ਲੂਟ ਪਿੰਡ ਉਸ ਡੇਰਾ ਕਯੋ। ਬੰਦੈ ਕੇ ਅਤ ਦਾਬੋ ਭਯੋ।੧੪।

ਬਾਂਧ ਬੰਦੈ ਨੇ ਸਭ ਛਡ ਦਈ। ਉਨੈਂ ਉਤੇ ਫਿਰ ਕਿਰਪਾ ਕਈ।
ਬੰਦੈ ਕਹੀ 'ਇਨ ਚੀਜ ਭੀ ਦੇਵੇ। ਚਾਂਦੀ ਸੋਇਨੋ ਔ ਧਾਤ ਹਖੇਵੇ'। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦਾ ਕੰਧ ਪੈ ਚੜ੍ਹਜੇ ਲਾਤਨ ਕੂਟੀ ਸੋਇ।
'ਆਵਤ ਘੋੜੇ ਦਿਸਤ ਹੈ ਕਿੱਲੇ ਘੜਾਵੇ ਤੋਇ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਚ ਉਚਾਰੀ। 'ਕਿੱਲੇ ਦੱਸਨ ਕੀ ਕਰੋ ਤਿਆਰੀ।
ਆਵੈਂ ਘੋੜੇ ਆਪਹਿ ਅਬੀ। ਢੀਲ ਨ ਕਰਨੀ ਫੜ ਲਜਾਯੇ ਤਬੀ'। ੧੭।
ਕਹਿਤ ਬੰਦਾ ਜਬ ਐਸੇ ਭਯਾ। ਜਤਨ ਖਾਲਸੇ ਸੋਈ ਕਯਾ।
ਲੋਕ ਦੁਫੇਰੇ ਬੰਦੇ ਘੱਲੇ। ਆਇ ਕਰੇ ਹਮ ਸੋ ਸਭ ਗੱਲੇ। ੧੮।
ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਘ੍ਰਿਤ ਹਮ ਲੈ ਮਿਲੈਂ। ਔਰ ਨ ਮੰਗੋ ਜੋ ਹਮ ਮੰਗ ਭਿਲੈਂ।
ਦੇਉ ਤੁਮਕੋ ਮੁਲਕ ਮਿਲਾਇ। ਹੋਵ ਖਾਲਸੇ ਤੁਮ ਭੀ ਆਇ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕੋਣ ਮੰਨੇ ਬਿਨ ਭਾਗਿਓਂ ਭਏ ਫਰਜਾਦੀ ਜਾਇ।
ਕੈਥਲ ਮੇਂ ਫੁਜਦਾਰ ਦੇ ਲਵਾਏ ਤਿਸੈ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਕੈਥਲ ਮੇਂ ਖੜੀ ਫੁਜਦਾਰ। ਕਰਤ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਫੌਜ ਥੋ ਦਾਰ।
'ਫਕੀਰ ਬੰਦੇ ਹਮ ਲੀਨੇ ਮਾਰ'। ਐਸੀ ਲੋਕਨ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ। ੨੧।
'ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਬੰਦ ਬੰਦੈ ਤੁਹਿ ਕਰੀ'। ਚੜ੍ਹਜੇ ਸੁਨਤ ਵਹਿ ਉਸ ਹੀ ਘਰੀ।
'ਪਕਰੋਂ ਉਸ ਅਰ ਲੇਵੋਂ ਲੂਟ। ਕਹਜੋ ਮੁਲਕ ਤੁਮ ਦੀਨੀ ਛੂਟ'। ੨੨।
ਯੋ ਕਹਿ ਚੜ੍ਹਿਓ ਕੀਨੀ ਧਾਈ। ਬੰਦੇ ਢਿਗ ਵਹਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਈ।
ਉਠ ਬੰਦਾ ਵਿਚ ਕੰਧਨ ਵਰਜੋ। ਕੋਈ ਨ ਨਠਨ ਜਤਨ ਯੋ ਕਰਜੋ। ੨੩।
ਜੋਉ ਜਤਨ ਥੋ ਬੰਦੈ ਕਮਾਯੋ। ਸੋਉ ਬੰਦੈ ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਸਮਝਾਯੋ।
ਅਏ ਅਸਵਾਰ ਸਾਥ ਸੋ ਚਾਰ। ਲੂਟਨ ਆਏ ਬਾਂਗਰ ਵਾਰ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਟੋਲਤ ਆਪਹਿ ਤਹਿ ਗਯੋ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਬੰਦਾ ਲੁੱਕ।
ਲਗਯੋ ਸੁ ਮੰਦਾ ਬੋਲਣੇ ਰਹਯੋ ਬੰਦਾ ਕਰ ਚੁੱਪ। ੨੫।
ਬੰਦੇ ਨੈ ਸਮਝਯੋ ਤਬੈ ਸਭ ਵੜੈ ਇੜਕੈ ਆਇ।
ਤਉ ਸਾਰਤ ਸਿੰਘਨ ਕਈ 'ਲੁੱਟੇ ਇਨ੍ਹੈਂ ਬਨਾਇ'। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਉਠੇ ਸਿੰਘ ਬਾਗਨ ਲਪਟਾਇ। ਤੁਰੈਂ ਨ ਘੋੜੇ ਰਹੇ ਤੁਰਾਇ।
ਜੋ ਉਪਰ ਤੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲਾਵਨ। ਉਨਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਨ ਸਿੰਘਨ ਘਾਵਨ। ੨੭।
ਜੋ ਸਿੰਘ ਮਾਰੈਂ ਮੋਟਾ ਡਲਾ। ਉਨ ਤਨ ਲਾਗੇ ਦੁਖ ਦਾ ਭਲਾ।
ਜੋ ਨੱਠੈਂ ਤੇ ਨਠਨ ਨ ਪਾਵੈਂ। ਵਿਚ ਦੇ ਕੰਧਨ ਘੋੜਯੋਂ ਗਿਰਾਵੈਂ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਫੌਜਦਾਰ ਸੋ ਫੜ ਲਯੋ ਘੋੜਯੋਂ ਲਯੋ ਉਤਾਰ।
ਜਿਤਨੋ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਓ ਉਤਨੀ ਕਰੀ ਉਸ ਮਾਰ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਮਿਹਰ ਫੇਰ ਉਸ ਬੰਦੈ ਕਈ। ਫਿਰ ਫੁਜਦਾਰੀ ਉਸਦੀ ਦਈ।
 ਐਸ ਅਚੰਭੇ ਉਹਾਂ ਭਯੋ। ਉਹੀ ਹਾਥ ਤੇ ਪੈਸਾ ਲਯੋ।੩੦।
 ਤਬੈ ਪਰੀ ਬੰਦੈ ਕੀ ਧਾਂਕ। ਪਰੀ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਮੁਲਕ ਉਸ ਮਾਕ।
 ਉਸ ਹੀ ਗੈਲ ਸੁ ਫੌਜ ਲਗਾਈ। ਉਹੀ ਲਗੇ ਫਿਰ ਕਰਨ ਉਗ੍ਰਾਹੀ।੩੧।

ਸਾਖੀ ਪਿੰਡ ਸੇਹਰ ਖੰਡੇ ਕੀ

੪੨. [ਸਿਹਰ ਖੰਡੇ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ। ਮਝੈਲਾਂ ਦਾ ਰੋਪੜ ਕੋਲ ਰੁਕਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਚੜ੍ਹ ਉਤਰਿਓ ਸੇਹਰ ਖੰਡੇ ਗ੍ਰਾਮ।
 ਚਿੱਠੇ ਲਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈ ਸਿੰਘਨ ਨਾਮ।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਯੋ ਲਿਖ ਫੁਰਮਾਯੋ। ‘ਦੇਸ ਲੈਨ ਗੁਰ ਮੇਰ ਪਠਾਯੋ।
 ਸ੍ਰਿਹੰਦੀਯਨ ਕੀ ਜੜ੍ਹੁ ਪੁੱਟਣ ਧਾਯਾ। ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਕੋ ਮੈਂ ਮਾਰਨ ਆਯਾ।੨।
 ਮੈਂ ਹੋਂ ਉਸੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ। ਕਰਜੋ ਖਾਲਸੈ ਜਿਸੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ।
 ਜਿਨ ਗੁਰ ਜੀ ਸੋਂ ਬੈਰ ਕਮਾਯੋ। ਬਦਲੇ ਲੈਨ ਤਿਸੈ ਮੈਂ ਆਯੋ।੩।
 ਤਿਨ ਤਿਨ ਕੋ ਮੈਂ ਮਾਰ ਗਵਾਉਂ। ਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਬੰਦਾ ਸਦਾਉਂ।
 ਯੋ ਪੁਨ ਖਾਲਸੈ ਲਿਖੀ ਅਰਦਾਸ। ਭੇਜੇ ਜੋ ਗੁਰ ਨਿਜ ਸਿਖ ਖਾਸ।੪।
 ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਂ ਸਿਖ ਹੋ ਸਾਬਤ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬੈਰਹ ਬਾਬਤ।
 ਆਇ ਦਯੋ ਬੰਦੈ ਕੋ ਸਾਥ। ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਸੋ ਸਿੱਖਨ ਭ੍ਰਾਤ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਆ ਰਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀਓ ਵੱਡਾ ਹੋਇ।
 ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਸੋਂ ਨਹਿ ਮਿਲੈ ਰਹਿ ਪਛੁਤਾਵਤ ਓਇ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਕਾਬਲ ਔ ਕੰਧਾਰ ਲੋ ਠੱਠੈ ਭੱਖਰ ਦਾਇ।
 ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਉਤਰ ਸੁ ਚਿੱਠੇ ਦਏ ਪਹੁੰਚਾਇ।੭।

ਚੌਪਈ: ‘ਜੋ ਜੋ ਸਿਖ ਹੈ ਗੁਰ ਕੋ ਪੂਰੋ! ਸ਼ਜ਼ਾਦਨ ਬੈਰ ਲੈਨ ਅਯੋ ਜ਼ਰੂਰੋ।
 ਜੋ ਜੀਵਗੁ ਸੋ ਪਾਉਗੁ ਰਾਜ। ਜਾਉਗੁ ਮਰ ਹੋਉਗੁ ਅਗਲੇ ਕਾਜ’।੮।
 ਐਸੀ ਭੇਜੀ ਲਿਖ ਅਰਦਾਸ। ਭੇਜੀ ਖਾਲਸੈ ਖਾਲਸੈ ਪਾਸ।
 ਸੋ ਸੁਨ ਖਾਲਸੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀ। ਤੁਰਤ ਰਲਨ ਕੀ ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ।੯।
 ਜਿਸੈ ਸਿਖ ਪਹਿ ਖਰਚ ਨ ਹੋਇ। ਬਿਨਾਂ ਖਰਚ ਬੰਡ ਖਾਵੈ ਸੋਇ।
 ਅਸਿਖ ਸਿਖਨ ਕੋ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਕਹੈ ‘ਸਿੱਖ ਸਭ ਉਹਾਂ ਮਰਾਹੀਂ’।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਹਥੀਂ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਲਵੈਂ ਕਰ ਦੂਨੋ ਚੌਨ ਕਰਾਰ।
 ‘ਜੀਵਤ ਆਵੈਂ ਆਇ ਦਿਵੈਂ, ਮੁਏ ਅਗਲੇ ਸੰਸਾਰ’।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਸਿੱਖ ਦੇਵੈਂ ਗੁਰ ਸ੍ਰਾਰਥ। ‘ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਦੇਹੁ ਗੁਰਹਿ ਪ੍ਰਮਾਰਥ’।
 ਮਝੈਲ ਰਸਤੇ ਜੋ ਸਿਧੇ ਤਕਾਵੈਂ। ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਬਹੁ ਰਾਹਿ ਰੁਕਾਵੈਂ।੧੨।

ਪਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਬਨਜਾਰੇ ਰਲੇ। ਫੜ ਹਥ ਬਰਛੇ ਬੈਲ ਲਦ ਭਲੇ।
ਮਾਲਵੇ ਉਹਾਂ ਥਾ ਨੇੜੇ ਦੇਸ। ਓਇ ਭੀ ਮਿਲੇ ਹੁਇ ਬੰਦੇ ਪੇਸ। ੧੩।
ਔ ਜੋ ਸਿੰਘ ਮਧ ਮਾਝੈ ਪੰਜਾਬੀ। ਤੁਰਕਨ ਲੰਘਨ ਮਧ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬੀ।
ਬੰਧ ਜਥਾ ਵਲ ਪ੍ਰਬਤ ਸਿਧਾਏ। ਬੇਲੋ ਓਲੋ ਪ੍ਰਬਤ ਤਕਾਏ। ੧੪।
ਇਮ ਕਰ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰ ਵਲ ਆਏ। ਅਰੀਂ ਰੋਪੜੋਂ ਲੰਘਨ ਨ ਪਾਏ।
ਉਹਾਂ ਡੇਰਾ ਦਯੋ ਲਗਾਈ। ਸੋ ਬੰਦੈ ਪੈ ਖਬਰ ਪੁਚਾਈ। ੧੫।
ਬੰਦੇ ਕਹਯੋ 'ਰਹੁ ਡੇਰਾ ਲਾਇ। ਹਮ ਆ ਨੇੜੈ ਲੇਹਿੰ ਮਿਲਾਇ'।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਖਾਲਸੈ ਮੰਨ ਲਈ। ਰਹਯੋ ਉਹਾਂ ਦਿਨ ਖਾਲਸੇ ਕਈ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਥੋ ਚਲਤ ਲੋ ਔ ਬਹੈ ਜੁ ਬਿੱਚ ਪਹਾਰ।
ਪਿਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਰੋੜਾ ਹੁਤੋ ਤਿਨ ਦੀਨੋ ਖਰਚ ਬਿਚਾਰ। ੧੭।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਿਲੋਦੀ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਕਾ

੪੩. [ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ]

ਚੋਪਈ: ਸ੍ਰੀਹੰਦ ਢਿਗ ਇਕ ਸਿਲੋਦੀ ਗ੍ਰਾਮ। ਹੁਤੇ ਉਹਾਂ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਧਾਮ।
ਤਿਨ ਮੈਂ ਇਕ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਨਾਮ। ਚਾਕੀ ਕਰਤ ਵਜ਼ੀਰੇ ਧਾਮ। ੧।
ਨਬਾਬ ਸ੍ਰੀਹੰਦੀ ਉਸੇ ਬੁਲਾਯੋ। ਸੱਦ ਪੁਛਯੋ 'ਤੁਮ ਗੁਰ ਔਰ ਆਯੋ।
ਤੁਮਕੋ ਚਾਹੀਅਤ ਉਸ ਪਹਿ ਜਾਓ। ਉਸਕੋ ਤੁਮ ਈਹਾਂ ਲੈ ਆਓ। ੨।
ਈਹਾਂ ਆਇ ਦੇਉਂ ਅਲਖ ਮਿਟਾਇ। ਰਲੈ ਪੁਤ੍ਰਨ ਗੁਰ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਜਾਇ'।
ਸਿੰਘਨ ਕਹੀ 'ਜਿ ਹੁਇ ਗੁਰ ਪੂਰਾ। ਤੋ ਆਪੈ ਆਉਗੁ ਕਯਾ ਤੁਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ'। ੩।
ਫਿਰ ਉਨ ਕਹਯੋ 'ਤੁਮ ਕੈਦੈ ਪਾਵੈਂ। ਤਬ ਛੋਡੋਂ ਜਬ ਹਮੈਂ ਦਿਖਾਵੈਂ।
ਨਹਿ ਆਵੈ ਮੈਂ ਤੁਮ ਦੇਉਂਗੁ ਮਾਰ'। ਬੇੜੀ ਪਾਈ ਇਤੈ ਕਰਾਰ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬੇੜੀ ਮੈਂ ਪਗ ਨਹਿੰ ਰਹੈ ਤੁਰਕ ਸੁ ਤੰਗ ਕਰਾਇ।
ਆਇ ਬੀਰ ਸਿੰਘਨ ਕਹੈ 'ਤੁਮ ਤੁਰੋ ਬੰਦੇ ਕੇ ਦਾਇ'। ੫।

ਚੋਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਮਨ ਪਤਿਆਯਾ। ਕਹਿ ਨਬਾਬ ਤੇ ਹਿਮਾਬ ਕਰਾਯਾ।
ਨਬਾਬ ਕਹੀ 'ਹਮ ਹਸ ਕਰ ਕਹੀ'। 'ਅਬ ਨਹਿ ਰਹੈ' ਸਿੰਘਨ ਉਸ ਕਹੀ। ੬।
'ਤੁਹੀਂ ਕਹੈ ਇਹ ਮਰਨੋ ਡਰੈ। ਉਹਾਂ ਹੀ ਗਯੋ ਹਮੈ ਅਬ ਸਰੈ।
ਫੇਰ ਮਿਲੈਂ ਤਬ ਗੁਰਕੇ ਸਾਥ'। ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਸਿਰ ਧਰ ਹਾਥ। ੭।
ਸੇਹਰ ਖੰਡੇ ਰਾਹ ਪੁਛ ਲਯੋ। ਖਖਰੋਡ ਪਰਗਣੇ ਮੈਂ ਥੋ ਭਯੋ।
ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਵਹਿ ਤੀਹ ਕੁ ਕੋਸ। ਤੁਰੇ ਸਿੰਘ ਦਿਲਕਰ ਇਮ ਹੋਸ। ੮।
ਬੰਦੇ ਕੀ ਪਰਤੰਗਯਾ ਲਯੈ। 'ਬਜ਼ੀਰੈ ਮਾਰੈ' ਇਮ ਚਿੱਤ ਪਰਤਯੈ।
'ਜੋ ਹਮਕੋ ਵਹੁ ਲੈਹੈ ਨਾਮ। ਤਬ ਸਾਰੈ ਗੋ ਸਭ ਗੁਰ ਕਾਮ'। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਦਸਹੁੰ ਭੁਜੀਰੀ ਥੇ ਤੁਰੇ ਆਲੀ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਾਖ।
ਦੂਰਉਂ ਬੰਦੈ ਦੇਖਕੈ ਧਰਜੇ ਮਾਥ ਪਰ ਹਾਥ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕੀ ਵਾਜ ਸੁਣਾਈ।
ਅਗੈ ਬੰਦੈ ਯੈ ਬਚਨ ਸੁਣਾਏ। ਚਾਹਤ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਬਤਾਏ। ੧੧।
‘ਆਲੀ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਭਸੋੜੀਏ ਆਏ। ਕਰਾਮਾਤ ਘਰੋਂ ਢੂੰਡਤ ਧਾਏ।
ਕਰਾਮਾਤ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹੀਂ। ਭੇਜਣ ਵਾਰੇ ਲਾਜ ਰਖਾਹੀਂ’। ੧੨।
ਯੋ ਕਹਿ ਉਨ ਕੋ ਨਾਮ ਸੁਨਾਯੋ। ਤੋ ਉਨ ਕੋ ਮਨ ਠੀਕ ਪ੍ਰਤਯਾਯੋ।
ਮਾਲੀ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਬੰਦੈ ਕਹੀ। ‘ਉਨਮੈਂ ਤੁਮ ਮੈਂ ਭੇਦੇ ਨਹੀਂ’। ੧੩।
ਅਬਹ ਕਾਹੇ ਕੋ ਦੇਰ ਲਗਾਈ। ਕਰੋ ਕਾਰ ਕਰਨ ਆਇ ਜਾਹੀ’।
ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਨੈ ਉਨ ਸੋਂ ਕਹੀ। ‘ਸਿੰਘ ਆਵਤ ਹੈਂ ਮਿਲਨੇ ਕਈ’। ੧੪।
ਉਨ ਕੋ ਚਹਿਯੈ ਸੰਗ ਰਲਾਏਂ। ਇਮ ਕਰਿਕੈ ਹਮ ਦੇਰ ਲਗਾਏਂ।
ਜਿਨ ਪੈ ਅਗੈ ਚਿਠੈ ਥੇ ਗਏ। ਸੋ ਅਬ ਆਵਤ ਦੂਰੋਂ ਧਏ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਉਨ ਕੈ ਦਿਲ ਕੀ ਹਮ ਬੁਝੈ ਵੈ ਚਹੈਂ ਫਤੇ ਲਈ ਆਪ।
ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਪੱਛਮੋਂ ਪਰਬਤਿ ਆਏ ਥਾਪ’। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਲੋ ਮਾਲਵਜੋਂ ਖਾਲਸੇ ਆਯੋ। ਫਤੈ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਕਾ ਲਜਾਯੋ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਰੂਪੇ ਵਾਰੇ। ਆਏ ਤੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ। ੧੭।
ਰਾਮਾ ਤਿਲੋਕਾ ਆਪ ਨ ਆਏ। ਦੇ ਦੇ ਖਰਚ ਉਨ ਭੇਜੇ ਪਟਾਏ।
ਮਹਿਰਾਜ ਵਾਲੇ ਕਿਛ ਲੁੱਟਣ ਆਏ। ਫੂਲ ਪੁਤ੍ਰਨ ਤੇ ਖਰਚ ਲੈ ਧਾਏ। ੧੮।
ਕੋਟ ਕਪੂਰੀਏ ਆਏ ਨ ਕੋਈ। ਇਮ ਰਹਜੋ ਕਪੂਰੋ ਖਾਲੀ ਤੋਈ! ੧੯।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣੋਂ ਕਾ

੪੪. [ਸਮਾਣਾ ਮਾਰਨਾ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸਿਰਹੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਨੈ ਦੋੜ ਕਰ ਲਿਯੋ ਸਮਾਣਾਂ ਮਾਰ।
ਫਤੇ ਆਈ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੁ ਬੰਦੇ ਕੀਯੋ ਫੁਜਦਾਰ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਲਯੋ ਮਾਰ ਜਬ ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣੋਂ। ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਕਹਿਰ ਬਿਹਾਣੋਂ।
ਬਿਨ ਬੇਦੀ ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਪਾਯੋ। ਤੁੰਬੜਿ ਜਿਮ ਤਿਨ ਸੀਸ ਉਡਾਯੋ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਬਜ਼ੀਰੈ ਕਾਰਾ ਜਬ ਕੀਓ ਸਮਾਣੀਏਂ ਭੀ ਥੇ ਨਾਲ।
ਫੌਜਦਾਰ ਉਹ ਬੀ ਹੁਤੈ ਪਾਲਕੀ ਬਾਈ ਵਾਰ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣੋਂ ਜਬ ਲਯੋ ਮਾਰ। ਗਯੋ ਦਲਿੱਦ੍ਰੁ ਦਲਿੱਦ੍ਰੁਨ ਵਾਰ।
ਤਬ ਬੰਦੈ ਨੇ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰੀ। ਬਜ਼ੀਰੈ ਲੁਟੀਐ ਫੌਜ ਕਰ ਭਾਰੀ। ੨੩।
ਉਹਾਂ ਬਜ਼ੀਰੇ ਘਲੇ ਹਲਕਾਰੇ। ਬੰਦੈ ਕਹਜੋ ਤਬ ਅਗਮ ਬਿਚਾਰੇ।
‘ਇਕ ਹੈ ਕਾਣੇ ਇਕ ਹਥ ਏਕ। ਪਕੜ ਮੰਗਵੈ ਬਜ਼ਾਰੋਂ ਦੇਖ’। ੨੪।

ਜਹਿੰ ਦੱਸੇ ਸੇ ਤਹਾਂ ਸੇ ਖੜੇ। ਲਜਾਏ ਸਿੰਘ ਉਹਾਂ ਤੇ ਫੜੇ।
ਜੂਤੇ ਮਾਰਤੈ ਰੀਜੇ ਕਰੇ। ਨਾਮ ਬਜੀਰੈ ਲੈ ਲੈ ਖਰੇ। ੨੫।
ਲਿਖ ਕੈ ਚਿਠੇ ਉਨ ਹਥ ਦਏ। ਕਹਜੇ 'ਬਜੀਰੇ! ਹਮ ਅਬ ਅਏ'।
ਯਹ ਸੁਨ ਬਜੀਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜਾਨੀ। 'ਛਡੈ ਨ ਬੰਦਾ' ਯੋ ਮਤ ਆਨੀ। ੨੬।
ਸ਼ਹਿਰ ਮਾਂਹਿ ਪੈ ਰਾਜੇ ਥਰਖੱਲਾ। ਘਰ ਘਰ ਚਲੀ ਬੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲਾਂ।
ਆਯੋ ਆਈ ਬਹੁ ਬੰਦੈ ਭਈ। ਚਹਤ ਕਤਲ ਵਹ ਸ਼ਹਿਰੈ ਕਈ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: 'ਬਜੀਰੈ ਕੀਯੋ ਗਜਬ ਜੋ ਭਯੋ ਸ਼ਹਰ ਕੇ ਨਾਇ।
ਸੇ ਦੁਖ ਸੇ ਮੁਖ ਗੁਰ ਕਹਜੇ ਇਟ ਦਰਿਆਏ ਪਾਇ। ੨੮।

ਚੌਪਈ: ਸੋਊ ਵਖਤ ਅਬ ਜਾਨੀਯਤ ਆਯਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਨ ਖਾਲੀ ਜਾਯਾ।
ਉਸਕੀ ਕਰਨੀ ਹਮ ਸਿਰ ਆਈ'। ਐਸੇ ਆਖੈ ਸ਼ਹਰ ਲੁਕਾਈ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੈ ਸਿੱਖ ਪਛੁਤਾਇ ਤਬ ਸੁਲਖਣੈ ਮਸੰਦੈ ਬਾਤ।
'ਜੋ ਤੂੰ ਹਮ ਕੇ ਆਖਤੋ ਮਰਤ ਗੁਰਨ ਸੁਤ ਸਾਥ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਤੂੰ ਕਹ ਹਮਤੇ ਦਰਬ ਦਿਲਾਵਤ। ਸਾਥ ਸੂਰਨ ਔ ਮੋਤੀ ਤੁਲਾਵਤ।
ਸੁਊ ਦਰਬ ਸਭ ਲੁੱਟੀ ਜਾਉਗੁ। ਪ੍ਰਾਣ ਹਮੈ ਲੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਉਗੁ'। ੩੧।

ਸਢੈਰੈ ਕਤਲ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ

੪੫. [ਸਢੈਰੈ ਦੀ ਕਤਲ ਤੇ ਪੀਰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਸਾੜਿਆ]

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਜਬ ਬੰਦੈ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰੀ! 'ਬਜੀਰਾ ਲੁਟਾਯੈ ਕਰ ਫੌਜ ਸਾਰੀ।
ਮਤ ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਰਹੈ ਸੁ ਖਾਲੀ। ਸੇ ਆਵੈਗੇ ਦੂਰੋਂ ਚਾਲੀ। ੧।
ਜਮਨ ਉਵਾਰ ਜੁ ਸ਼ਹਰ ਤੁਰਕਾਣੈ। ਕੁੰਜ ਪੁਰ ਮਾਰੀਏ ਬੈਰ ਪੁਰਾਣੈ।
ਪਹਿਲੇ ਮਾਰ ਉਨੈਂ ਕੇ ਲੀਜੈ। ਤਉ ਲੈ ਮਝੈਲ ਰਲਾਇ ਸੁ ਲੀਜੈ'। ੨।
ਸ਼ਹਰ ਸਢੈਰੋ ਤਿਨ ਸੁਨ ਲਯੋ। 'ਪੀਰ ਕਰਮਾਤੀ ਤਿਹ ਮਹਿ ਅਹਿਯੋ।
ਉਸੈ ਪ੍ਰਛਾਵੈਂ ਛੁਰੈ ਨ ਆਗ'। ਕਹਜੇ ਬੰਦੈ 'ਉਸ ਦਯੋਂ ਮੈਂ ਦਾਗ'। ੩।

ਦੋਹਰਾ: ਆਗ ਲਾਗ ਐਸੇ ਜਰੇ ਜੈਸੇ ਰੂਈ ਜਰਾਇ'।
ਬਿਨ ਹੀ ਆਸਰ ਔਰ ਕੇ ਚਲੈ ਸਮਾਲੈ ਦਾਇ। ੪।

ਚੌਪਈ: 'ਜਾਹ ਉਸੈ ਦਯੋਂ ਰਾਖ ਉਡਾਈ। ਤੋ ਜਾਨਜੇ ਹਮ ਕਲਾ ਸਵਾਈ'।
ਯੋ ਕਹਿ ਕੀਨੀ ਬੰਦੈ ਧਾਈ। ਦੀਨੋਂ ਸੋਊ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਟਾਈ। ੫।
ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੇ ਘਰ ਲੀਨੇ ਰਾਖ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਈ ਕਤਲੋ ਆਖ।
ਬੋਦੀ ਵਾਲੇ ਨਾਂਹਿ ਸਤਾਯੋ। ਬਿਨ ਬੋਦੀ ਦਿਖ ਮਾਰ ਗਵਾਯੋ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਘਰ ਜਾ ਛਿਪੇ ਤੇਊ ਲਏ ਉਬਾਰ।
ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਹਥ ਚੜ੍ਹੇ ਸੇ ਉਨ ਦੀਨੇ ਮਾਰ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਪੀਰ ਤਬੂਤ ਹੁਤ ਪੌਰ ਟਿਕਾਯਾ। ਤਿਸਕੇ ਹੇਠ ਥੇ ਰਾਹਿ ਚਲਾਯਾ।
ਜੇ ਤਿਸਕੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਆਵੇ। ਉਸ ਕੇ ਅਗਨੀ ਨਾਹਿ ਜਲਾਵੈ।੮।
ਹਿੰਦੂ ਹੁਇ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਹੋਇ ਮਰੈ ਸੇ ਤੁਰਕ ਸਮਾਨ।
ਸੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇਂ ਲਯੇ ਉਤਾਰ। ਕੱਢ ਸੰਦੂਖੇਂ ਵਹਿ ਦਯੇ ਜਾਰ।੯।
ਛੁਹੀ ਅਗਨ ਤਿਸ ਘ੍ਰਿਤ ਜਿਉਂ ਜਰਯੇ। ਜਨਕ ਬਰੂਦਹਿ ਤੋੜਾ ਧਰਯੇ।
ਭਈ ਰਾਖ ਉਸ ਛੁਹਤੇ ਆਗ। ਭਈ ਖਬਰ ਯਹਿ ਮੱਕੇ ਤਾਗ।੧੦।
ਤਬ ਬੰਦੇ ਯੇ ਮੁਖੇਂ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਪੈ ਮੰਤ੍ਰ ਅਲੂਣਾ ਸਾਰਾ।
ਇਸ ਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰ ਆਹਿ ਚੌਥਾਈ। ਯਾਂਤੇ ਹੋਤੀ ਅਗਨ ਬੁਝਾਈ'।੧੧।

ਸਾਖੀ ਬਜ਼ੀਰੇ ਦੇ ਮਾਰਨੇ ਕੀ

੪੬. [ਬਨੂੜ ਵਲ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਧੋਖੇ ਹਿਤ ਭਰਤੀ ਹੋਏ]

- ਦੋਹਰਾ: ਭਈ ਧੂਮ ਯਹ ਜਗਤ ਮੇਂ 'ਭਯੇ ਹਿੰਦੂ ਅਵਤਾਰ।
ਨਿਹਕਲੰਕ ਯਹਿ ਹੀ ਭਯੇ ਕਰੈ ਜੁ ਮੁਸਲੇ ਮਾਰ'।੧।
- ਚੌਪਈ: ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਯਹਿ ਹੈ ਜਾਦੂ ਕਰ'। ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਯਹਿ ਹੈ ਰਸਾਇਨਗਰ'।
ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਯਹਿ ਹੈ ਹਥ ਬੀਰ'। ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਯਹਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਧੀਰ'।੨।
ਖੂਨੀ ਬਜ਼ੀਰੇ ਦੇ ਦਿਲ ਆਈ। 'ਹੈ ਹੋਣੀ ਯਹਿ ਹਮ ਸਿਰ ਆਈ'।
ਤਬਹਿ ਬਜ਼ੀਰੈ ਚਿੰਤਾ ਪਈ। 'ਹਮ ਕੇ ਬੰਦਾ ਛਾਡਤ ਨਹੀਂ'।੩।
ਇਸ ਕੇ ਪਾਸ ਅਹੈਂ ਦੋਉ ਬੀਰ। ਔਰ ਪੰਚ ਗੁਰ ਦੀਨੇ ਤੀਰ।
ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਬੰਦਾ ਕਾਲਾ ਨਾਗ। ਤੀਰ ਭਏ ਤਿਸ ਫੰਘੇ ਲਾਗ।੪।
ਇਸ ਪਰਛਾਵੇਂ ਪਰੈ ਨ ਧਰਨ! ਕਹੈਂ 'ਧਰਨ ਉਸ ਲਗੈ ਨ ਚਰਨ!
ਰਿੰਧਿ ਸਿੰਧਿ ਮੈਂ ਹੈ ਸੇ ਪੂਰੇ। ਬਾਨ ਬਾਹਿ ਯਹਿ ਹੈ ਅਤਿ ਸੂਰੇ'।੫।
ਉਤਰੈ ਚਢੈ ਗਟੀ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਚਪੇ ਚੋਰ ਜਿਮ ਢੀਠ ਕਰਾਹੀ।
'ਸੇ ਹਮਕੇ ਅਬ ਛਾਡਤ ਨਾਹੀਂ। ਨਠ ਕਰ ਬਚਨ ਹਮ ਜਗਾ ਨ ਪਾਹੀ'।੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਬੰਦੇਂ ਹਮ ਭਜ ਬਚੈਂ ਪਤਸਾਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰ ਜਾਉਂ।
ਬਾਈ ਮੂਬਨ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਲੁਕਨ ਨ ਮੋਕਉ ਥਾਉ'।੭।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਵਹਿ ਪਾਪੀ ਮਨ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਬੀਤਯੋ ਵਖਤ ਹਾਥ ਨਹਿੰ ਆਵੈ।
'ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਯੇ ਕਹੇ ਸੁਚਿ ਨੰਦ। ਭਏ ਭਾਗ ਤਬ ਮੇਰੇ ਮੰਦ'।੮।
ਤਬ ਇਕ ਛਲੀਯੇ ਬਜ਼ੀਰੈ ਕਹਯੋ। 'ਛਲ ਕਰ ਮਾਰੋਂ ਬੰਦੇ ਅਹਯੋ।
ਹਜਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਮੈਂ ਲੈ ਜਾਉਂ। ਸੇ ਬੰਦੇ ਕੇ ਸਾਥ ਰੁਲਾਉਂ'।੯।
ਜਬ ਆਇ ਪਰ ਹੈ ਗਾਢ ਲਗਾਈ। ਦਿਹੋਂ ਲੂਟ ਮੈਂ ਬਿਝੇ ਮਚਾਈ।
ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਫੜ ਲੈਗੁ ਫਕੀਰ। ਤੋ ਤੁਮ ਤੇ ਵਡ ਲਯੋਗੁ ਜਗੀਰ'।੧੦।
ਵਹੀ ਬਜ਼ੀਰੈ ਲੀਨੀ ਮਾਨ। ਦਰਬ ਖਰਚ ਕੇ ਦੀਨੀ ਆਨ।
'ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਆਵੇਂ ਮੁਹਿ ਪਾਹਿ। ਦੇਉਂਗ ਬਡੀ ਜਗੀਰ ਦਿਵਾਇ'।੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸੇ ਭਜ ਬੰਦੈ ਆ ਮਿਲਜੇ ਕਹੈ 'ਆਯੋ ਹਿੰਦੂ ਮੈਂ ਜਾਣ'।
ਰੰਘੜ ਬੇਈਮਾਨ ਥੋ ਸੇ ਉਨ ਲਯੋ ਪਛਾਣ। ੧੨।
ਤਬ ਬੰਦੈ ਉਸਕੇ ਕਹਜੋ 'ਤੁਮ ਦਿਲ ਸਾਬਤ ਨਾਹਿੰ।
ਜੇ ਤੂੰ ਕਰੈਂ ਸੁ ਪਾਇ ਹੈਂ ਹਮ ਤੁਮ ਫੇਰਤ ਨਾਂਹਿ'। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਖੀਸੇ ਹਥ ਪਾਯੋ। ਕਈ ਮੁਠੀ ਦਈ ਮੁਹਰ ਫੜਾਯੋ।
'ਲੈ ਜੇਤੀ ਤੁਹਿ ਸਾਥ ਸਿਪਾਹ! ਲੂਣ ਹਮਾਰੋ ਤੂ ਪੇਟ ਪਾਇ। ੧੪।
ਲੂਣ ਖਾਇ ਜੋ ਕਰੇ ਬੁਰਾਈ। ਮਰੈ ਤੁਰਤ ਸੇ ਬਿਨ ਹੀ ਆਈ'।
ਤਬ ਬੰਦੈ ਨੇ ਕੂਚ ਕਰਾਯਾ। ਮਾਰ ਬਨੂੜ ਆ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ੧੫।
ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਉਸ ਲਏ ਬਚਾਇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਚੁਨ ਦੀਨੇ ਘਾਇ।
ਸਿੰਘ ਮਝੈਲਨ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ। ਕਹਿਓ 'ਆਓ ਪਹਾੜਨ ਦਾਇ'। ੧੬।

ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਲੇਰੀਏ ਪਠਾਨ ਅਖਵਾਜਾ ਖਿਦੂ ਮਰਦੂਦ ਔਰ ਦੇਇ ਭਾਈ ਮਰਨੈ ਕੈ ਜੰਗ ਕੀ

੪੭. [ਰੋਪੜ ਨੇੜੇ ਮਲੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ, ਖੁਾਜਾ ਖਿਜਰ ਆਦਿਕ ਮਰੇ,
ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਜਿਸ ਹਾਹ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਬਚਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਪਠਾਏ ਸਿੰਘ ਥੇ ਤੇ ਫਿਰ ਲੀਏ ਬੁਲਾਇ।
'ਹਮ ਆਵੈਂ ਸਰਹਿੰਦ ਕੇ ਤੁਮ ਆਵੇ ਰੋਪੜ ਦਾਇ'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਮੁਨਤ ਸੁ ਚਿੱਠੇ ਖਾਲਸੇ ਚੜਿਓ। ਰੋਪੜ ਦਰੇ ਜਾਇ ਸੇ ਵੜਿਓ।
ਯਹ ਜਬ ਖਬਰ ਬਜੀਰੇ ਭਈ। ਉਧਰ ਫੌਜ ਮਲੇਰੀਅਨ ਠਈ। ੨।
ਤਿਨ ਮੇਂ ਚਾਰ ਸੂਦਾਰ ਥੇ ਆਈ। ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਕੇ ਥੇ ਜੋ ਭਾਈ।
ਅਖੁਾਜ ਖਿਦਰ ਔ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਰ। ਔਰ ਭਾਈ ਦੁਇ ਹੁਤੇ ਮਤੇਰ। ੩।
ਤੇ ਕਰ ਦੌੜ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਪੜੇ। ਦੇਖ ਫੌਜ ਸਿੰਘ ਹੋ ਪਏ ਖੜੇ।
ਸਿੰਘ ਪਠਾਨਨ ਪੜ ਗਯੋ ਭੇੜ। ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਉਨ ਕੀਨੋ ਨੇੜ। ੪।
ਸਿੰਘ ਭੀ ਅਗਯੋਂ ਟਰੇ ਸੁ ਨਾਂਹਿ! ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਹੁਇ ਜੁੱਧ ਕਰਾਹਿੰ।
ਦੀਨ ਮਜਬ ਇਕ, ਦੂਜੇ ਗੁਰ ਬੈਰ। ਸਿੰਘ ਮਰੇਂ ਕਰ ਆਗੇ ਪੈਰ। ੫।

ਕੁੰਡਲੀਆ: ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਰਹਕਲੇ ਲਾਗੇ ਚਲਨ ਅਨੇਕ।
ਛੰਦ ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਫੜੀ ਅਗਯੋਂ ਟਰਯੋ ਨ ਏਕ।
ਅਗਯੋਂ ਟਰਯੋ ਨ ਏਕ ਆਨ ਜਬ ਗਾਢ ਸੁ ਪਰਿਓ।
ਤੁਰਕਨ ਫਿਰ ਗਯੋ ਪੈਰ ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਆਗੈ ਕਰਿਓ।
ਸਿੰਘ ਲਗੇ ਉਹਾਂ ਅਤਿ ਘਨੇ ਤਉ ਖਾਲਸੈ ਆਯੋ ਕੋਪ।
ਖਾਲਸੈ ਹੱਲਾ ਤਬ ਕੀਯੋ ਛਡ ਗਏ ਘੋੜੇ ਤੁਰਕ ਤੋਪ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਖ੍ਰਾਮ ਖਿਦਰ ਸੁਨ ਆਇਸੁ ਪਯੋ। ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਮੁਖ ਆਨ ਫਿਰਯੋ;
ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੈ ਬਾਤਿ ਬਿਦਾਰੀ। ‘ਨਠ ਕਰ ਬਚੈ ਕਬ ਫੌਜ ਹਮਾਰੀ’। ੭।
ਸਿੰਘ ਸੁ ਬੈਠ ਉਹਾਂ ਹੀ ਰਠੇ। ਜਨਕ ਬੈਠ ਕਰ ਡੇਰੇ ਬਠੇ।
ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਤਹਿ ਕੀਓ ਪਠਾਣਨ। ਸਿੰਘਨ ਪਕੜਯੋ ਖੂਬ ਮਦਾਨਨ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਲੰਮੈ ਪੈ ਰਹੈ ‘ਪੜੈ ਕਬ ਰਾਤ’।
ਤੁਰਕ ਕਹੈ ‘ਹੋਤ ਦਿਨਹਿ ਕੈ ਕਰੀਐ ਸਿੰਘਨ ਘਾਤ’। ੯।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਕਿਛੁ ਢੁਕਯੋ ਦਿਖਯੋ ਦਿਨ ਨੇੜੈ। ਤੁਰਕ ਕਹੈ ‘ਸਿੰਘ ਮਰੇ ਨ ਘੇਰੈ’।
ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੋ ਇਨ ਮੁਕ ਗਯੋ। ਭੁੱਖ ਪਿਆਸੇ ਇਨ ਬਲ ਗਯੋ। ੧੦।
ਕਰੇ ਹੱਲਾ ਇਨ ਲਈਏ ਮਾਰ’। ਮਲੇਰੀਯਨ ਨੇ ਇਮ ਕਰੀ ਬਿਦਾਰ।
ਮੁਹਰੇ ਭਯੋ ਅਖਵਾਜ ਮ੍ਰਦੂਦ। ਆਯੋ ਉੱਪਰ ਖਾਲਸੇ ਜੂਦ। ੧੧।
ਇਕ ਇਕ ਦੇ ਦੋ ਗੋਲੀ ਬੀ ਰਹੀ। ਸੋਊ ਸਿੰਘਨ ਦਾਗੇ ਦਈ।
ਅਖ੍ਰਾਜ ਸੀਸ ਇਕ ਲਗ ਗਈ ਕਾਰੀ। ਪੈ ਰਾਜੇ ਤੁਰਤ ਸੁ ਭੂਮ ਮਝਾਰੀ। ੧੨।
ਮੁਯੋ ਅਖ੍ਰਾਜ ਜੁ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਮ੍ਰਦੂਦ। ਮਲੇਰੀਯਨ ਮੈਂ ਥੋ ਬਡੇ ਗਦੂਦ। ੧੩।
ਤਿਸਕੋ ਚੁੱਕਨ ਆਏ ਉਸ ਭਾਈ। ਉਨ ਦੋਇਨ ਭੀ ਜਾਨ ਗੁਵਾਈ।
ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸੁਨ ਕਰ ਆਯਾ। ਹੁਇ ਕਰ ਜ਼ਖਮੀ ਪਿੱਛੇ ਧਾਯਾ। ੧੪।

ਬੁਲਠਾ ਛੰਦ

ਬਚਯੋ ਏਕ ਮੁਹੰਮਦੋ ਸ਼ੇਰ ਓਹੀ, ਜਿਸੈ ਹਾਹ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸਾ।
ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕੈ ਸ਼ੀਰ ਖੋਇਰੇ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਸਾ।
ਗੁਰਾਂ ਸੁਨਕੈ ਮੁਖੋਂ ਸੀ ਵਾਕ ਕੀਤਾ, ‘ਰਹੀ ਜੜ੍ਹ’ ਯੋ ਓਸ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ ਸਾ।
ਸੋਈ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਫੁਰਦਾ ਜੋਊ ਆਖਕੈ ਫੇਰ ਨਹਿ ਹਾਰਿਆ ਸਾ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਨਕੀ ਲੇਖ ਸੁ ਲੈ ਮੁੜੇ ਨਠੇ ਮਲੇਰੇ ਵੱਲ।
ਤੀਨਹੁ ਗੋਰਨ ਮਹਿ ਗਡੇ, ਮਨ ਭਯੋ ਬਜੀਰੈ ਤੁੱਥੱਲ। ੧੬।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੋਊ ਤਰਫ ਕੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀ

੪੮. [ਮਝੈਲਾਂ ਦਾ ਮਿਲਨਾ ਤੇ ਮਿਲਕੇ ਛੱਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ]

ਚੌਪਈ: ਬਜੀਰੇ ਮਨ ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ ਧਾਰੀ। ਨਜੀਕ ਆਈ ਹਮ ਮਰਨੇ ਵਾਰੀ।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦਿਲ ਭਈ ਵਧਾਈ। ‘ਪਹਿਲੀ ਫਤੇ ਖਾਲਸੇ ਆਈ’। ੧।
ਡੇਰਾ ਸਿੰਘਨ ਉਹਾਂ ਲਗਾਯੋ। ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਭੋਜਨ ਪਾਯੋ।
ਭੋਜਨ ਪਾਇ ਕੀਯੋ ਫਿਰਿ ਕੂਚ; ਬੰਦਾ ਮਿਲਿਓ ਅਗੈ ਪਹੂਚ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਥੋ ਕਹਯੋ ਸਿੰਘਨ ਉਚ ਸੁਨਾਇ।
‘ਫਤੇ ਮਝੈਲ ਸੁ ਲੈਣਗੇ ਮਲੇਰੀਯਨ ਉੱਤੇ ਪਾਇ’। ੩।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਆਦਰ ਬਹੁ ਮਝੈਲਨ ਕੀਯਾ। ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦੀਯਾ।
 ਸਿੰਘਨ ਫਤੇ ਸੁ ਗੁਰੂ ਬੁਲਾਈ। ਹੁਏ ਰਾਜੀ ਮਿਲ ਭਾਈਅਨ ਭਾਈ: ੪।
 ਬੰਦੈ ਕੇ ਦਿਲ ਭਯੋ ਉਛਾਹਿ। ਕਹਯੋ ਬੰਦੈ 'ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੜਾਹੁ।
 ਜੋ ਤੁਮ ਔ ਗੁਰ ਹਮ ਫੁਰਮਾਯਾ। ਕਰੇ ਸੋਈ ਅਬ ਵਖਤ ਹੈ ਆਯਾ। ੫।
 ਅਬ ਤੋ ਲਈਐ ਬਜੀਰੈ ਮਾਰ। ਫੇਰ ਕਰੈਰੇ ਪਰਬਤ ਕਾਰ।
 ਸਿੰਘਨ ਲੀਨੀ ਮੰਨ ਸਲਾਹਿ। ਮਝੈਲਨ ਕਿਯੋ ਡੇਰਾ ਇਕ ਦਾਇ। ੬।
 ਤਬ ਭਯੋ ਪ੍ਰਾਤ ਸੁ ਬੰਦਾ ਚੜ੍ਹਾ। ਮਾਰ ਛੱਤ ਫਿਰ ਡੇਰਾ ਕਰਾ।
 ਲੁਟਯੋ ਮਹਿਰ ਤੋ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਈ। ਤੁਰਕ ਕਟੇ, ਲਏ ਹਿੰਦੂ ਬਚਾਈ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਡੇਰਾ ਕੂਚ ਕਰ ਅਗੈ ਦੀਨੋ ਪਾਇ।
 ਉਚੀ ਰੋੜੀ ਦੇਖਕੈ ਬੈਠੋ ਆਸਨ ਲਾਇ। ੮।

ਸਾਖੀ ਬਜੀਰੈ ਬਧ ਕੀ ਲਿਖਯਤੇ

੪੯. [ਚਪੜ ਚਿੜੀ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ]

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੇ ਕਾ ਡੇਰਾ ਸੁਨਿ ਆਯਾ। ਸਹੋ ਬਜੀਰਾ ਲੜਨੈ ਧਾਯਾ।
 ਤੇਪ ਜੰਬੂਰੇ ਮੁਹਰੇ ਧਰੇ। ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਪਿਆਦੇ ਕਰੇ। ੧।
 ਇਕ ਵਲ ਕੀਏ ਸੁਤਰ ਹਥਨਾਰ। ਇਸ ਬਿਧ ਕਰੀ ਲੜਨ ਕੀ ਕਾਰ।
 ਢੁਕ ਬੰਦੇ ਢਿਗ ਸਲਕ ਚਲਾਈ। ਜਨ ਗੋਲਨ ਖਰਖਾ ਬਰਖਾਈ। ੨।
 ਤੇਪ ਜੰਬੂਰੇ ਰਹਕਲ ਭਾਰੇ। ਚਲਵਾਏ ਬਜੀਰੈ ਜੋ ਥੇ ਸਾਰੇ।
 ਗੋਲੇ ਚਲੇ ਜੰਜੀਰਹਿ ਜੋੜੇ। ਲਗੈ ਬਿਰਛ ਉਸ ਸੁੱਟੈ ਤੋੜੇ। ੩।
 ਗੋਲੀ ਬਰਸੈ ਜੈਸੇ ਮੇਹਿੰ। ਖੜੇ ਬਹਨ ਕਿਮ ਪੈਣ ਨ ਦੇਹਿੰ।
 ਪੂਓਂ ਉਠ ਭਈ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ। ਘੋੜੇ ਪਗ ਬਹੁ ਪੂੜ ਉਡਾਤ। ੪।
 ਜਨ ਕਰ ਭਈ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ। ਤੋੜੇ ਚਮਕ ਟਿਣਾਣੇ ਵਾਤ।
 ਪੂਓਂ ਧਾਰ ਉਠ ਹੋ ਗਈ ਘਟਾ। ਦਮਕਤ ਪਯਾਲੇ ਜਨੁ ਬਿਜ ਛਟਾ। ੫।
 ਚਲੇ ਪਾਸੋਂ ਨਠ ਨਠ ਜਾਹਿ। ਬੰਦੇ ਉਹਲੈ ਹੋਇ ਲੁਕਾਹਿੰ।
 ਲੁਟੇਰੇ ਲੋਕ ਜਿ ਬੰਦੈ ਰਖੇ। ਲਰਨ ਮਰਨ ਤਜ ਹੁਇ ਗਏ ਵੇਖੇ। ੬।
 ਕਹੈ: 'ਫਕੀਰ ਕਹਾਂ ਹਮ ਗਾਰੈ? ਕਰਤ ਮਜੂਰੀ ਖਾਹਿੰ ਸੁਖਾਰੈ'।
 ਚੇਲੇ ਬੰਦੇ ਸਭ ਨਠ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੋਂ ਠਾਂਢੇ ਰਹੇ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਭਯੋ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੁਇ ਵਲੋਂ ਸਭ ਸਿਰਤੰਤ ਬਜੀਰੈ ਪਾਸ।
 ਸੁ ਲੁਟੇਰੇ ਬੰਦੇ ਮਾਥ ਥੇ ਜ਼ਖੀਰੋ ਕੀਯੋ ਨ ਤਾਸ। ੮।

ਚੌਪਈ: ਉਤੈ ਬਜੀਰੈ ਸਭ ਕੁਛ ਲੀਆ। ਬੰਦੈ ਨੇ ਕੁਛ ਸੰਜਮ ਨ ਕੀਆ।
 ਨਹਿੰ ਕਿਛ ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੇ ਬ੍ਰਤਾਯੋ। ਨਹਿੰ ਕਿਛ ਤੇਪ ਜੰਬੂਰਨ ਆਹਯੋ। ੯।

ਉਤੇ ਸਿਰਤੰਤ ਅਯੋ ਪਤਸ਼ਾਹੀ। ਇਤ ਲੜ ਡੰਗ ਖਾਨ ਕੇ ਨਾਂਹੀ।
ਉਤਵਲ ਮੋਹਰ ਰੁਪਏ ਤੁੜਾਏ। ਇਤ ਲੁਟਿ ਮਿਲੈ ਤੇ ਡੰਗ ਲੰਘਾਏ। ੧੦।
ਦੇਖੋ ਕਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਨਜਾਰੀ। ਜਿਤੈ ਫਕੀਰ, ਸਾਹਿ ਜਾਇ ਹਾਰੀ।
ਪ੍ਰਭ ਚਾਹੇ ਮੇਰ ਤਿਣੇ ਉਠਾਇ। ਪ੍ਰਭ ਚਾਹੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਘੜਜੋਂ ਸੁਕਾਇ। ੧੧।
ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਹਥ ਜੋੜੈ। 'ਬੈਠੇ ਹੋ ਕਿਮ ਚੜੇ ਨ ਘੋੜੈ?'
ਤਬ ਬੰਦੇ ਉਨ ਸਬਹਨ ਕਹਯੋ। 'ਏਕ ਪਹਿਰ ਤੁਮ ਤਕੜੇ ਰਹਯੋ। ੧੨।
ਤੇ ਮਾਲਕ ਫਿਰ ਹਮ ਵਲ ਕਰੈ। ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਮਾਰ ਸੁ ਡਰੈ।
ਤਬ ਸਿੱਖਨ ਮਿਲ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ। 'ਹਮ ਤੇ ਸਰਤ ਨ ਕਾਚੀ ਘਰੀ। ੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਅੰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਏ ਜੁ ਸਾਥ।
ਸਬਹਿਨ ਮਿਲਕੈ ਯੋ ਕਹਯੋ ਜੋਗ ਜੋੜ ਕੇ ਹਾਥ। ੧੪।

ਚੌਪਈ: 'ਤੁਮ ਬਿਨ ਹਮ ਤੇ ਲਰਯੋ ਨ ਜਾਈ। ਸੀਸ ਸੁ ਤੁਮ ਢਿਗ ਦੇਹਿੰ ਲਗਾਈ।
ਖੜਯੋ ਖਾਲਸੇ ਔਰ ਗਏ ਪਰਾਈ। ਭਾਵੈਂ ਹਾਥੇ ਭਾਵੈਂ ਦੇਹੁ ਮਰਾਈ। ੧੫।
ਹਮ ਭਜ ਜਾਵਨ ਨਹਿੰ ਕਹੂੰ ਠੋਰ। ਹਮ ਮਰ ਰਹੈਂਗੇ ਤੁਮ ਪਗ ਕੋਰ'। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਬੰਦੈ ਖਾਲਸੈ ਕਹਯੋ 'ਤੁਮ ਘੜੀਆਂ ਚਾਰ ਲੜਾਉ।
ਮਾਲਕ ਤੇ ਹਥ ਜੋੜਕੈ ਔਰ ਮੈਂ ਲੈਗੁ ਬਖਸ਼ਾਇ'। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਸਿੱਖਨ ਕਹਯੋ 'ਘੜੀ ਇੱਕ ਭਾਰੀ। ਹਮ ਤੇ ਪਲ ਨਹਿ ਸਕੈਂ ਸੰਭਾਰੀ।
ਮਾਲਕ ਹਥ ਬਿਨ ਸਿਰ ਹਮ ਆਏ। ਹਮ ਕਿਮ ਬਚੈਂ ਤੁਰਕ ਆਗੇ ਪਾਏ। ੧੮।
ਹਮ ਪਰਯੋ ਜਹਾਜ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂਹੀ। ਭਾਮੈਂ ਰਾਖੇ ਭਾਮੈਂ ਦੇਹੋ ਡੁਬਾਈ।
ਤੁਮ ਮਾਲਕ ਹੁਇ ਰਖੇ ਬਚਾਈ। ਤੁਰਕ ਆਟਾ ਹਮ ਲੁਣੋਂ ਨਾਹੀਂ। ੧੯।
ਕਿਮ ਹਮ ਇਨ ਸੰਗ ਪੁਜੈ ਲਗਾਈ। ਮਾਰੇ ਤੋਪਨ ਕੇ ਅਬ ਉਡ ਜਾਂਹੀ।
ਚਾਰ ਘੜੀ ਹਮ ਕਬ ਇਨ ਠੱਲੈਂ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਬਚੈਂ ਨ ਹਮ ਇਕ ਪਲੈ। ੨੦।
ਤੁਮ ਬਿਨ ਘੜੀ ਨ ਇਕ ਹਮ ਲੜੈਂ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਏਕ ਘੜੀ ਮੈਂ ਮਰੈਂ।
ਤੁਮ ਬਿਨ ਹਮ ਲਰ ਸਕੈਂ ਸੁ ਲਾਹੀਂ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਸੋਂ ਉਡ ਜਾਹੀਂ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਤੁਮ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਥੇ ਕਹਯੋ-ਹਮ ਤੋਪਨ ਲਗਨ ਨ ਦੇਹਿੰ।
ਉਨ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁ ਉਨ ਲਗੈਂ-; ਉਨਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਹਿ'। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਮਝੈਲਨ ਬੰਦੈ ਕਹਿਓ। 'ਹਮ ਲਰ ਹੈਂ ਤੁਮ ਬੈਠੇ ਰਹਿਓ'।
ਬੰਦੈ ਛਡਕੇ ਚੇਲੇ ਭਾਗੇ। ਲੜੇ ਖਾਲਸੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਆਗੇ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਉੱਚੀ ਰੋੜੀ ਦੇਖਿਕੇ ਬੰਦਾ ਬੈਠਯੋ ਜਾਇ।
ਬਜੀਰੈ ਗੋਲਨਦਾਜ ਸੱਦਿ ਆਖਯੋ 'ਦੇਹੁ ਉਡਾਇ'। ੨੪।
ਚੁਪ ਕਰ ਬੰਦਾ ਬਹਿ ਰਹਯੋ ਪਰਯੋ ਲੜਾਈ ਗਾਢ।
ਗੋਲੀ ਗੋਲੈ ਬਹੁ ਪਵੈਂ ਬੰਦਾ ਭਯੋ ਨ ਠਾਢ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਲੋਕਨ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ। 'ਬੰਦਾ ਬੈਠ ਇਹਾਂ ਰਹਿ ਮਰੀ'।
 ਚੇਲੇ ਨਠ ਓਟ ਬੰਦੈ ਲੁਕੈ। ਗੋਲੈ ਸੁੰਕਤ ਸੁਨਤ ਨ ਸਕੈ। ੨੬।
 ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਇਹ ਇਹਾਂ ਮਰ ਜਾਉਗ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਯਾ ਫਕੀਰ ਲੁਕ ਜਾਉਗ'।
 ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਹਮ ਹੀ ਕੇ ਖਾਰੀ। ਜਿਨਕੇ ਆਹਿ ਅਡੰਬਰ ਭਾਰੀ'। ੨੭।
 ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਉਪਜਯੋ ਰੋਹਿ। ਲੜੈ ਖਾਲਸੇ ਆਰੈ ਹੋਹਿ।
 ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੈ 'ਤੁਮ ਟਿਕ ਬਹਿ ਰਹੋ। ਹਮ ਜੀਵਤ ਤੁਮ ਚਿੰਤ ਨ ਗਰੋ'। ੨੮।
 ਤਬ ਉਨ ਕੀਯੋ ਦਗਾ ਦਗ ਬਾਜ। ਡਾਰ ਲੂਟ ਚਲਯੋ ਪਿੰਡੈ ਭਾਜ।
 ਘੋੜੇ ਤੇ ਗਿਰ ਮੋ ਮਰਿ ਗਯੋ। ਉਨ ਜੋ ਕੀਤੇ ਸੋ ਉਨ ਪਯੋ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹਸਿ ਬੰਦੇ ਘੋੜੇ ਮੰਗਯੋ ਕਹਿ 'ਮਾਲਕ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ।
 ਮਾਰੇ ਲੇਵੇ ਲੂਟ' ਕਹਿ ਦਯੋ ਸੁ ਤੀਰ ਚਲਾਇ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਚਲਤ ਤੀਰ ਉਨ ਘਟਾ ਉਠਾਯੋ। ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਸੋ ਅੱਖੀਂ ਪਾਯੋ।
 ਉਸੀ ਘਟੇ ਸੋ ਅੰਧੇ ਭਏ। ਆਪਸ ਮੈਂ ਲਰਿ ਕੈ ਮਰਿ ਗਏ। ੩੧।
 ਤਹੀਂ ਹਕਾਰ ਖਾਲਸੈ ਦਯੋ। ਜਨੁ ਸਿਧਿ ਇਜੜ ਮੇਰ ਸੁ ਭਯੋ।
 ਜੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਲਭੇ ਸਰਦਾਰ। ਤੇਊ ਖਾਲਸੈ ਦੀਨੇ ਮਾਰ। ੩੨।
 ਤਹਾਂ ਬਜੀਰਾ ਸਸਕਤਿ ਪਾਯਾ। ਕਿਲਾ ਗਡ ਕੋਊ ਅਗੈ ਗਯਾ।
 ਬੰਦੇ ਵਹੜਨ ਸਾਥ ਘਿਸੜਾਯਾ। ਫੇਰ ਅਗਨ ਮੈ ਉਸੈ ਸੜਾਯਾ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਇਤੀ ਬਜੀਰਾ ਮਾਰਿਓ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਕੇ ਮਾਹਿ।
 ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੈਅ ਸਤਾਸਠੇ ਚਪੜ ਚਿੜੀ ਕੇ ਪਾਹਿ। ੩੪।

ਬੰਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ

੫੦. [ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਪਰ ਸਰਹੰਦ ਨਾ ਲੁੱਟੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਹਰ ਮਾਂਹਿ ਦਾਖਲ ਕੀਯੋ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ।
 ਜਾਤਿ ਬੱਲ ਜਟ ਬੰਸ ਥੇ ਮੀਰ ਪੱਟੀ ਉਸ ਗ੍ਰਾਮ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਥੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਦਿਵਾਨ ਬਣਾਯਾ। ਲਭਯੋ ਮਾਲ ਸਭ ਉਸ ਸੋਪਾਇਆ।
 ਚਾਰੇ ਭਾਈ ਥੇ ਅਤਿ ਸੂਰੇ। ਦੁਇ ਠਾਣੀ ਦੁਇ ਰਹੈਂ ਹਜੂਰੇ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਔ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਇਰ ਸਿੰਘ ਸਿਆਮ।
 ਤਿਨ ਕੇ ਬਾਵਨੀ ਸਭ ਦਈ ਔ ਦਯੋ ਬੰਦੈ ਸਭ ਕਾਮ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਨਾਇਬ ਠਹਿਰਾਯਾ। ਮੁਲਕ ਬਾਵਨੀ ਉਨ ਉਗਰਾਯਾ।
 ਬੰਦਾ ਸਿਰੰਦੈ ਦਾਖਲ ਭਯੋ। ਬਜੀਰੈ ਮਾਲ ਸੁ ਬੰਦੁਬਸਤ ਕਯੋ। ੪।

ਸ਼ਹਰ ਰੁਕਯੋ ਸੋ ਲੁੱਟਯੋ ਨਾਹੀ। ਚੂਕ ਗਯੋ ਸੁ ਵਖਤ ਪਛੁਤਾਹੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਥੋ ਸ਼ਹਿਰ ਉਜੜਾਵਨ! ਲੂਟਕੂਟ ਭੁਇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਵਨ।੫।

ਸੋਰਠਾ: ਭੂਲ ਗਯੋ ਵਹਿ ਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਜਯੋ ਜਿਮ ਕਹੀ!
ਤੋ ਹੀ ਭਯੋ ਖੁਆਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸ੍ਰਾਪ ਉਨ ਰੱਖਿਓ।੬।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁ ਰਖਯੋ ਬਝਾਈ। ਦਈ ਟਕਿਅਨ ਉਗਰਾਹੀ ਪਾਈ।
ਹਿੰਦੂ ਕਾਰ ਸੁ ਦਾਰ ਬਨਾਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੁਕਿ ਛੱਪਿ ਬਚਾਏ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਘੋੜੈ ਚੜ੍ਹੈ ਪਗੁ ਤੁਰਕੇ ਸੀਸ ਟਿਕਾਇ।
ਸ਼ਹਰ ਬਾਵਨ ਮਧ ਬਾਵਨੀ ਤਹਿ ਤੁਰਕ ਦੇਏ ਭਜਾਇ।੮।
ਛੱਤੀ ਲਖ ਕੇ ਪਰਗਣੇ ਪਲ ਮੈਂ ਲਿਯੋ ਛੁਡਵਾਇ।
ਬੰਦੇ ਕਹਯੋ ਸਦ ਖਾਲਸੇ 'ਲੁਟ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਲਿਓ ਖਾਇ'।੯।

ਰਾਮਰਈਅਨ ਔ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਕੀ ਸਾਖੀ

੫੧. [ਰਾਮਰਈਆਂ ਨੂੰ ਘੁੜਾਣੀ ਜਾਕੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸੋਧਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਿੰਘ ਹੁੰਤੇ ਰਹਿ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਠਾਂਢੇ ਭਯੋ ਕਰ ਬੰਦੇ ਪੈ ਅਰਦਾਸ।੧।

ਚੌਪਈ: 'ਪਾਇਲ ਪਾਸ ਘੁੜਾਣੀ ਗ੍ਰਾਮ! ਤਹਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਂ ਖਤ੍ਰੀਅਨ ਧਾਮ।
ਰਾਮਰੱਯਨ ਕੇ ਮਸੰਦ ਕਹਾਵੈਂ। ਕਰੈਂ ਮਸਕਰੀ ਖਾਲਸੈ ਖਿਝਾਵੈਂ।੨।
ਮੈਂ ਉਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਚੌਕੀ ਠਈ।-ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਅਰਦਾਸ ਯੋ ਕਹੀ।
ਸੁਨਤ ਦੁਤਾਰੇ ਉਨ ਭੰਨ ਦਯੋ। ਮੁਖ ਤੇ ਵਾਕ ਤਿਨ ਖੋਟੇ ਕਹਯੋ।੩।
ਔ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਨਿੰਦਯਾ ਕਰੀ। ਹਮ ਕੋ ਨਹਿੰ ਵਹਿ ਬਿਸਰਤ ਘਰੀ।
ਥੀ ਹਮ ਕੋ ਬਹੁ ਕੀਨੀ ਮਾਰ। ਸੋ ਤੋ ਹਮਨੈ ਦਈ ਵਿਸਾਰ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਪੁਤ੍ਰ ਮੁਏ ਆਪੈ ਮੁਯੋ ਅਬ ਮੁਯੋ ਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲ-:
ਯੋ ਕਹਿ ਦੁਤਾਰੇ ਭੰਨਯੋ ਤੋ ਮਾਰਯੋ ਕੇਸ ਮੁਹਿ ਖੋਲ।੫।
-ਤੁਮ ਜੱਟਨ ਹੁਇ ਏਕਠੇ ਲਯੋ ਥੋ ਗੁਰੂ ਬਣਾਇ।
ਗੋਬਿੰਦੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ, ਕਰੈਂ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ-'।੬।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸੁਨ ਬੰਦੇ ਗੁੱਸਾ ਕੀਯੋ। ਪਾਇਲ ਠਾਣਾ ਤਿਸ ਲਿਖ ਦੀਯੋ।
'ਜਾ ਕਰ ਤਿਸ ਤੇ ਬਦਲੇ ਲੇਹੁ। ਮਾਰ ਲੂਟ ਉਮ ਪਿੰਡ ਫੜੇਹੁ'।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਪਾਇਲ ਠਾਣਾ ਪਾਇਕੈ ਲੀਨੇ ਮਸੰਦ ਫੜਾਇ।
ਕਿਛ ਕੂਟੇ ਸਭ ਲੁੱਟ ਲਏ ਦੀਨੇ ਪਿੰਡੋਂ ਕਢਾਇ।੮।

ਮਲੇਰ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੫੨. [ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਸੋਧਿਆ, ਲੁਟਿਆ ਨਾ ਪਰ ਟਕੇ ਲੈ ਲਏ]

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੇ ਮਲੇਰਹਿ ਚੜ੍ਹਤੀ ਕਰੀ। ਸੋਊ ਮਲੇਰਹਿ ਪਾਕ ਤਿਮ ਪਰੀ।
ਲੂਟ ਕਤਲ ਕੀ ਉਠੀ ਅਵਾਜ਼! ਤੁਰੇ ਲੁਟੇਰੇ ਬਹੁ ਤਿਸ ਕਾਜ।੧।
ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਕ ਉਹਾਂ ਆਇ ਅ੍ਰੜੇ! ਆਵਤ ਜਮ ਦਲ ਕਰ ਦੀਓ ਖੜੇ।
ਔਰ ਚਹਿਯਤ ਗੁਰ ਔਰ ਬਣਾਈ; ਦੇਖਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਉਲਟ ਬਡਾਈ।੨।

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਸਮੈਂ ਬੰਦਾ ਤਹਾਂ ਥੇ ਰਹਯੋ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰ।
ਕਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਬਣੀਓਂ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ਾਰ।੩।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨਤ ਸੁ ਬਣੀਓਂ ਆਇ ਸੁ ਮਿਲਯੋ। ਉਸਕੇ ਬੰਦੇ ਆਦਰ ਕਰਯੋ।
ਕਹਯੋ 'ਮਾਂਗ ਜੇ ਮਾਂਗਨ ਜੋਗਾ'। ਉਸ ਮਾਂਗਯੋ 'ਦੁਖ ਦੇਹ ਨ ਲੋਗਾ।੪।
ਸ਼ਹਰ ਕਤਲ ਤੇ ਸਭ ਰਖ ਲੇਹੋ। ਪੈਸਾ ਚਾਹੋ ਤੇਤਾ ਲੋਹੋ'।
ਪਿਛਲ ਸਜਾਣ ਉਨ ਆਨ ਸੁਨਾਈ। ਇਮ ਗੁਰ ਬਚ ਤਬ ਅੜਯੋ ਆਈ!੫।
ਭਾਜ ਪਠਾਣ ਗਏ ਤਹਿ ਸਾਰੇ। ਬਦੇ ਲੜਾਈਓਂ ਜੋ ਨਹਿ ਮਾਰੇ।
ਜਾਇ ਰਲੇ ਵਹਿ ਦਿਲੀ ਲਹੋਰੋ। ਉਰੇ ਬਚੈ ਨਹਿ ਕਿਸ ਹੀ ਠੋਰੋ।੬।
ਪਠਾਣਨ ਮਾਲ ਸੁ ਜਪਤੀ ਕਰੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਉਗਰਾਹੀ ਪੈਸੇ ਧਰੀ।
ਲੈ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦੀਨੋਂ ਬਾਂਟ; ਸਿੰਘਨ ਆਛੈ ਦਿਨ ਭਏ ਕਾਟ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਫੌਜ ਟਕਿਅਨ ਸੋਂ ਸੂਧੀ ਭਈ ਔ ਮੁਲਕ ਉਗਰਾਹੇ ਔਰ।
ਆਕੀ ਰਹਯੋ ਸੁ ਨਹਿ ਛਡਯੋ ਸੇ ਮਾਰਯੋ ਕਰ ਧੋਰ।੮।

ਚੌਪਈ: ਅਖਵਾਜ਼ ਖਿਦਰੁ ਜੋ ਹੁਤ ਮਰਦੂਦ। ਪਠਾਣਨ ਮੈਂ ਥੇ ਬਡੇ ਗਦੂਦ।
ਕੱਢਿ ਗੋਰ ਤੇ ਖੜੇ ਕਰਾਯੋ। ਸਾਥ ਕੰਧ ਕੈ ਉਸੈ ਟਿਕਾਯੋ!੯।
ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ 'ਥੇ ਬਡੇ ਜੁਆਨ; ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਯੋ ਗਿਦੜ ਸਮਾਨ'।
ਆਗ ਲਗਾਇ ਫੂਕ ਉਸ ਦਾਯੋ। ਔਰ ਦੂਜੇ 'ਸ਼ੇਖ ਸੱਦੇ' ਫੁਕਵਯੋ।੧੦।
ਬੁੱਢੇ ਪੀਰ ਜੁ ਮਲੇਰ ਸਦਾਯੋ। ਤ੍ਰਿਯਾ ਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਦੇਹਿ ਪਹਿਰਾਯੋ।
ਉਸ ਕੀ ਜਾਗਾ ਦਈ ਢਹਾਇ। ਓਇ ਭੀ ਕੱਢ ਦੀਯੋ ਗੋਰੋ ਫੁਕਾਇ।੧੧।
ਤੁਰਕ ਮੁਲਕ ਸਭ ਲੀਯੋ ਉਗਰਾਹਿ। ਦਿਯੋ ਮਲਵਈਅਨ ਮਿਲੇ ਜੁ ਆਇ।
ਭਾਈ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਮੁਹਿਰੈਲ। ਮਲਵਈ ਲਗਾਏ ਸਭ ਉਸ ਗੈਲ।੧੨।
ਮਲਵਈਅਨ ਕੇ ਸੁ ਕੀਓ ਨਿਬਾਬ; ਬੰਦੈ ਦੀਨੋਂ ਉਸੈ ਖਿਤਾਬ।੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਹਿਸਾਰ ਬਾਵਨੀ ਪਰਗਣੇ ਲੀਨੇ ਕਈ ਮਿਲਾਇ।
ਕੈਥਲ ਜੀਂਦ ਪਾਣੀਪਤੇ ਮੁਣਕ ਕਰਨਾਲ ਰਲਾਇ।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਪਾਣੀਪਤ ਝੰਡੇ ਬੰਦੇ ਗਡਵਾਏ। ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਕੋਊ ਲੰਘਣ ਨ ਪਾਏ।
ਚੋਰੀ ਜੋਰੀ ਸੋ ਪੱਟੈ ਜੋਊ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਬਹੁ ਡੂੰਘੇ ਅਤਿ ਹੋਊ। ੧੫।
ਕਟੈ ਡੋਰੀ ਕੋਊ ਮੰਗ ਹਥਿਆਰ। ਗਿਰੇ ਬਾਹਿੰ ਤਿਹ ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ।
ਰਖਯੋ ਨ ਰਾਖੇ ਉਸ ਪਹਿ ਕੋਇ। ਤੁਰਕ ਢੁਕਤ ਅਗਤਨ ਲਰੈ ਸੋਇ। ੧੬।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੁਆਬੇ ਕੇ ਲਿਖਯਤੇ

ਪੜ. [ਦੁਆਬਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕਰਤਵਜ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦਾ ਮਲਰੈ ਮਲ ਚੜ੍ਹਯੋ ਵੜ੍ਹਯੋ ਦੁਆਬੇ ਜਾਇ।
ਮੁਲਕ ਛੋਡ ਹਾਕਮ ਗਯੋ ਲੜਾਈ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਰਾਹੁ ਜਲੰਪਰ ਪੁਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ। ਤੁਰਕ ਛਾਡ ਕੈ ਹੁਇ ਗਏ ਪਾਰ।
ਬੰਦੁਬਸਤ ਤਬ ਬੰਦੈ ਕੀਓ। ਸਿੱਖਨ ਸੌਪ ਮੁਲਕ ਸਭ ਦੀਓ। ੨।
ਦੁਆਬੇ ਲੋਗ ਭਏ ਬਹੁ ਸਿੱਖ। ਬੰਦੇ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਵੱਖ।
ਜੋ ਭੂਖੇ ਆਯੋ ਬੰਦੈ ਪਾਹਿ। ਬੰਦੈ ਦੀਨੋਂ ਸੋਊ ਰਜਾਇ। ੩।
ਫਗਵਾੜੇ ਵਾਲੇ ਮਿਲੇ ਸੁ ਆਈ। ਉਨ ਕੋ ਦੀਨੀ ਮੁਲਕ ਉਗਰਾਹੀ।
ਔਰ ਮੁਲਕ ਕੇ ਆਇ ਮਿਲੇ ਪੈਚ। ਦਯੋ ਦਿਲਾਸੇ ਲਯੋ ਪੈਸੇ ਪੈਚ। ੪।
ਹਿੰਦੂਅਨ ਨੇ ਤੋ ਬਡ ਸੁਖ ਪਾਯੋ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਵਖਤ ਕਟਾਯੋ।
ਹਿੰਦੂਅਨਿ ਓ ਲੇਵੈ ਭੀ ਜਾਵੈ। ਹੁਇ ਰਈਅਤ ਸੋ ਮੁਲਕ ਬਸਾਵੈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਪਾਣੀਪਤਿ ਹਿੰਸਾਰ ਲੋ ਐ ਮਾਝੇ ਪੱਟੀ ਤਾਂਹਿ।
ਨਿਵਾਜ ਨਗਾਰਾ ਤੁਰਕ ਕੋ ਐ ਬਾਂਗ ਦੇਵੈ ਕਹੂੰ ਨਾਹਿ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸਿਠਾਲ ਬੁਤਾਲ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਵੱਲ। ਪਠਾਣਨ ਵਤਨ ਲੀਆ ਸਭ ਮੱਲ।
ਦੂਣ ਜਸਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹ ਮਲ ਲਈ। ਪੜੋਲ ਬਸੋਲੀ ਸਭ ਰੱਯਤ ਕਈ। ੭।
ਪਤਿਮਾਹਿ ਉਗਰਾਹੀ ਦਈ ਹਟਾਇ। ਉਨ ਸਿਰ ਅਪਨੀ ਲਈ ਠਹਿਰਾਇ।
ਆਇ ਮਿਲੈ ਤਿਸ ਰੱਯਤ ਹੋਇ। ਛਡਯੋ ਨ ਆਕੀ ਖਾਲਸੈ ਕੋਇ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕ ਜ਼ਬੈ ਨਿਰਬਲ ਲਖੇ ਪੰਜਾਬ ਨ ਪੈਸਾ ਦੇਇ।
ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਹਾਵਲ ਭਖਰ ਲੁਟੀ ਕਿਛੁ ਹੱਥ ਚੁਕਾਵੇ ਲੇਇ। ੯।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਗਰਦੀ ਪਰੀ ਪੰਜਾਬ। ਧਾਂਕ ਪਰੀ ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਤਾਕ।
ਮਧ ਕਾਬਲੈ ਸੋਚਾਂ ਕਰੈ। 'ਮਤ ਹਮ ਪਰ ਬੰਦਾ ਆਇ ਪਰੈ'। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਦੁਆਬੇ ਮੱਲਿਓ ਸਭ ਮਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਇ।
ਆਪ ਨ ਆਯੋ ਜੋ ਕੋਊ ਉਨ ਦੀਨੇ ਵਕੀਲ ਘਲਾਇ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਗੱਡ ਖਾਲਸੈ ਝੰਡੇ ਝੁਲਾਏ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸੋ ਪੱਟ ਗਿਰਾਏ।
ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਨਬਾਬੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਭਈ। ਦੁਆਬੇ ਕੀ ਓਸੁ ਦੂਜੇ ਤਈ। ੧੨।

ਪਠਾਣ ਕੋਟ ਔ ਅਚਲ ਬਟਾਲਾ। ਮਾਰਜੇ ਸੂਬਾ ਉਸ ਮੁਲਕੈ ਵਾਲਾ।
ਤੀਜੇ ਭਾਉ ਉਹਾਂ ਉਨ ਬਹਜੇ। ਚੌਥੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੰਦੈ ਇਕ ਰਹਜੇ। ੧੩।
ਦਿਲੀ ਲਹੌਰ ਬਡ ਭਯੇ ਦਬਾਉ। ਅਰੈ ਤੁਰਕ ਕਢ ਸਕੈ ਨ ਪਾਉ।
ਲੀਕ ਬੰਦੇ ਕੀ ਲਖੈ ਕੇ ਨਾਹੀ। ਏਕਲ ਝੰਡੇ ਪਾਣੀਪਤ ਝੁਲਾਹੀ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਬਿਧ ਤਬ ਯੋ ਠਈ ਵਿਚ ਕਿਲਿਅਨ ਠਾਣੇ ਪਾਇ।
ਇਕ ਇਕ ਜਾਗਾ ਆਪਨੀ ਲੀਨੀ ਵਿੱਚ ਚਿਣਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਪਾਣੀਪਤ ਲੋ ਪਠਾਣ ਸੁ ਕੋਟ; ਕਾਇਮ ਕਿਲੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜੋਟ।
ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਗੜ ਜਾਵੈ। ਖਬਰ ਕਰੈ ਨਹਿੰ ਇਕਲੇ ਧਾਵੈ। ੧੬।
ਵੜੈ ਅਚਾਨਕ ਜਾਨਜੇ ਨ ਜਾਇ। ਕੁੰਡੇ ਜੰਦੇ ਅੜੈ ਦਸਾਇ।
ਜਿਮੀ ਵੜੇ ਕਦੇ ਉਤੇ ਅਕਾਸ਼। ਦਿਸੇ ਨਹੀਂ ਵਹਿ ਜਾਵੈ ਧਾਸ। ੧੭।
ਪੀਏ ਨ ਪਾਣੀ ਅੰਨ ਨ ਖਾਇ। ਜਹਾਂ ਚਹੇ ਤਹਿੰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ।
ਸਭ ਗੜੀਅਨ ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਰ ਆਵੈ। ਸਬਹਨ ਕੀ ਜਾ ਖਾਤ੍ਰ ਕਰਾਵੈ। ੧੮।
ਸਬਹਨ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਵੈ। ਸਬਹਨ ਕੀ ਵਹਿ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਵੈ।
ਸਬਹਨ ਕੀ ਵਹੁ ਪੂਰੇ ਆਸ। ਸਬਹਨ ਕੇ ਆ ਬਹੈ ਸੁ ਧਾਸ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਗੋਪੀਅਨ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹੇ ਰਹੈਂ ਸਭ ਧਾਸ।
ਤਿਮ ਬੰਦਾ ਕਿਲਿਅਨ ਫਿਰੈ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਪੁਜਾਵੈ ਆਸ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਸਵੈਂ ਨਹੀਂ ਵਹੁ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਬਿਨਾਂ ਸੁਨੀ ਸੁ ਬਤਾਵੇ ਬਾਤ।
‘ਦੂਰ ਦਰਸੀ’ ਜੋ ਸਿਧਿ ਕਹਾਵੈ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੋ ਸਿੱਧੀ ਆਵੈ। ੨੧।
‘ਅਣਿਮਾ’ ‘ਮਹਿਮਾ’ ਥੀ ਤਿਹ ਪਾਸ। ਰਿੱਧਿ ਬ੍ਰਿਧ ਕੇ ਥੇ ਪਰਕਾਸ਼।
ਉਡਨਿ ਸਿਧੀ ਸਾਧੀ ਥੀ ਵਾਹਿ। ਬਹੁਤ ਸਿਧੀ ਥੀ ਤਿਸਕੇ ਪਾਹਿ। ੨੨।
ਜਲ ਖੂਹਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਵੈ। ਬਿਨ ਹੀ ਅਗਨੇ ਅਗਨ ਜਗਾਵੈ।
ਚਹੈ ਤੇ ਲੇਵੈ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾਇ। ਖੜੇ ਕਰੇ ਜਲ ਚਲਤ ਦਰਜਾਇ। ੨੩।
ਪਵਨ ਵਗਤ ਸੋ ਦਏ ਹਟਾਇ। ਆਵਤ ਸੋ ਹੀ ਪਲਟ ਵਗਾਇ।
ਐਸੀ ਜੁਗਤਨਿ ਔਰ ਅਚੰਭ। ਸਿਖਨ ਦਿਖਾਵੈ ਤਜੈ ਬਿਲੰਬ! ੨੪।

ਸਲੋਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੫੪. [ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਰੇ ਤੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਹੋਰ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ]

ਚੌਪਈ: ਏਕ ਦਿਵਸ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਆਯੇ। ਦੇਖ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸੀਸ ਹਿਲਾਯੇ।
ਤੇ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦੁਇ ਕਰ ਜੋੜੇ। ‘ਹਜ਼ੂਰ ਨੇਤ੍ਰ ਕਿਮ ਹਮ ਸੋਂ ਮੋੜੇ। ੧।’
ਹਮਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁ ਚਿੰਤਾ ਪਈ। ਹਮ ਤੇ ਕਯਾ ਤਕਸੀਰ ਸੁ ਭਈ?।
ਤਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। ‘ਪੁਤ੍ਰ ਮਰੈਂ ਦਿਨ ਬਾਈਅਨ ਥਾਰੇ। ੨।’

- ਦੋਹਰਾ: ਲਗੇ ਗੋਲੀ ਇਕ ਸੀਸ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਇਮੀਂ ਮਰਾਇ।
ਸੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਕਰੀ ਤਕੜਾਈ ਵਾਇ।੩।
- ਚੌਪਈ: ਦਿਨ ਬਾਈ ਜਬ ਪੁਜਯੋ ਆਇ। ਹੁਤੇ ਬਹਾਲਯੋ ਤੰਬੂ ਮਾਂਹਿ।
ਖਾਖ ਤੇਦੇ ਕਿਤੈ ਸਿੰਘ ਮਰਾਵੈਂ। ਫੜ ਫੜ ਬੰਦੂਕਨ ਗੋਲੀ ਚਲਾਵੈਂ।੪।
ਸੇ ਹੋਣੀ ਨੇ ਖੜਾ ਕਰਾਯਾ। ਉਤ ਵਲ ਹੁਇ ਉਨ ਝਾਕਾ ਲਾਯਾ।
ਛੁਟੀ ਗੋਲੀ ਉਸ ਸੀਸੇ ਵੜੀ। ਹੋਣੀ ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਕਿਮ ਟਰੀ।੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਖਾਨੂ ਸਿੰਘ ਐਸੇ ਮੁਯੋ ਔ ਬਚਯੋ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਹਿ।
ਹੁਤੀ ਜੁ ਅਵਲ ਏਕ ਉਸ ਇਮ ਕਰ ਦੇਉ ਮਰਾਇ:੬।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਸਿੰਘ ਆਲੀ ਬੁਲਾਯਾ। ‘ਮਾਰੋ ਉਸੈ ਜਿਨ ਤਵ ਸੁਤ ਘਾਯਾ’।
ਜਬ ਬੰਦੈ ਨੇ ਐਸ ਫੁਰਮਾਯਾ। ਉਲਟ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਉਨੈਂ ਸੁਨਾਯਾ।੭।
‘ਹਮਰੈ ਸੁਤ ਨਹਿ ਕਿਨੈ ਮਰਾਏ। ਮੁਏ ਸੁ ਅਪਨੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾਏ।
ਅਬ ਹਮ ਕਿਮਕੇ ਦੇਂ ਕਿਮ ਦੇਸ। ਨਹਿ ਕਿਨ ਮਾਰਯੋ ਫੜ ਕਰ ਓਸ’।੮।
ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੁਇ ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ। ‘ਹਮ ਨੈ ਤੁਮ ਕੇ ਔਰ ਜੁਗ ਦਯੋ।
ਵੇ ਭੀ ਜਨਮੈਂ ਜੋੜੈ ਦੇਉ। ਮਾਹੀ ਸਿੰਘ ਔ ਬਲੇ ਸਿੰਘ ਸੋਊ’।੯।

ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦੰਦ ਦੇਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ

੫੫. [ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਨੇ ਦੰਦ ਦਿੱਤੇ]

- ਦੋਹਰਾ: ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੁਕੋਹੀਏ ਦਾਣੇ ਚਬੇ ਨ ਜਾਹਿ।
ਜਿਮ ਤਿਸ ਕੇ ਦਾੜੈਂ ਦਈ ਸੇ ਮੈਂ ਦੇਹੁੰ ਬਤਾਇ।੧।
ਇਕ ਦਿਨ ਛੋਲੇ ਲਜਾਇਓ ਕੋਈ ਬੰਦੈ ਦਿਵਾਨ।
ਔਰ ਸਭੈ ਚਾਬਤ ਭਏ ਇਕ ਚਬੈ ਨ ਸਿੰਘ ਜੁਵਾਨ।੨।
- ਚੌਪਈ: ਔਰ ਸਭਨ ਨੇ ਮੁਖਹੁੰ ਅਲਾਯਾ। ‘ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਣਾ ਨਖਾਯਾ’।
ਦੇਖ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਕਹਯੋ। ‘ਕਿਮ ਤੂੰ ਛੋਲੇ ਚਬਨੋ ਰਹਯੋ?’।੩।
ਉਸੈ ਕਹਯੋ ‘ਹਮ ਦਾੜ ਦੰਤ ਨਾਹੀਂ। ਹਮ ਸੇਂ ਦਾਣਾ ਚਬਯੋ ਨ ਜਾਹੀ’।
ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ ‘ਮੈਂ ਦਈ ਤੁਮ ਦਾੜ੍ਹ’। ਉਨ ਮਾਰਯੋ ਫੱਕੇ ਚਬਯੋ ਕੜਕਾੜ।੪।
ਐਸੀ ਐਸੀ ਕਰਾਮਾਤ ਲਗਾਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਉਮ ਗੈਲ ਲਗ ਆਈ!
ਐਸੀ ਐਸੀ ਅਨਿਕ ਸਿਧਾਈ। ਕਿਤਕ ਕਹੋ ਥੀ ਜੋ ਸੁਨ ਪਾਈ।੫।

੫੬. [ਸੂਬੇ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਡਰਨਾ। ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਪਾਣੀਪਤ]

- ਦੋਹਰਾ: ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਲਹੌਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨ ਜਾਇ।
ਨਿਮ ਦਿਨ ਸੇ ਸੋਚਿਤ ਰਹੈ ਥਰਥਰ ਮਨ ਕੰਪਾਇ।੧।

- ਚੌਪਈ: ਲੋਕ ਕਰੈ 'ਯਹਿ ਵਹਿ ਅਵਤਾਰ ਜਿਨ ਦੇਣੇ ਸਭ ਮੁਸਲੇ ਮਾਰ'।
 ਯਿਹ ਸੁਨ ਸੋਚ ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਪਈ। ਓਰ ਚਾਰ ਗੱਲ ਯੋ ਚਲ ਗਈ। ੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕ ਸੁਨੈ ਯਹਿ ਬਾਤ ਜਬ ਘਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਡਰਾਹਿੰ।
 'ਮਤ ਮਾਰੇ ਹਮ ਆਇ ਘਰ ਬੰਦਾ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ'। ੩।
- ਚੌਪਈ: ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਭੀ ਮਨ ਮੈਂ ਇਮ ਡਰੈ। ਬਜ਼ੀਰ ਯਹੀ ਮਨ ਸੋਚਾਂ ਕਰੈ।
 ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਕੋਈ ਨ ਲੇਇ। ਬੰਦੇ ਵੱਲ ਪਗ ਅਗੈ ਨ ਦੇਇ। ੪।
 ਝੰਡੇ ਪਾਣੀਪਤ ਖਾਲੀ ਖੜਵਾਏ। ਤੁਰਕ ਪਾਸ ਕੋਊ ਦੇਖਣ ਨ ਪਾਏ।
 ਖਾਲਸੇ ਬੁੰਗਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਾਯਾ। ਤਿਨ ਕੇ ਸਕੈ ਨ ਕੋਊ ਭਵਾਯਾ। ੫।

ਅਬ ਪਰਬਤ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੫੭. [ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਦੀ ਬੰਦੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ]

- ਦੋਹਰਾ: ਪੰਜਾਬ ਬੰਦੇ ਜਬ ਜਿੱਤ ਲਈ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁ ਪਰਬਤ ਵੱਲ।
 ਡੇਰਾ ਕੀਰਤਪੁਰ ਕੀਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰੈ ਕੁਛ ਤੱਲ^੧। ੧।
- ਚੌਪਈ: 'ਅਬ ਹਮ ਜਿੱਤ ਸੁ ਲਈ ਪੰਜਾਬ। ਅਬ ਚੜ੍ਹ ਪਰਬਤ ਕਰਿਯੈ ਖੂਬ।
 ਸਿੱਤ੍ਰਨ ਸੁਖ ਐ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੁੱਖ। ਦਯੋ ਪਛਾਣ ਤਿਸ ਰੱਜ ਯੋ ਭੁਖ। ੨।
 ਜਿਨ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦੁਖ ਦਯੋ। ਸੋ ਉਨ ਚਹੀਯਤ ਉਧਾਰ ਉਤਰਯੋ।
 ਸਿਰ ਕਹਿਲੂਰਨ ਕੈ ਬਹੁ ਬਦੀ। ਸਭੇ ਲੜਾਈ ਇਨ ਤੇ ਵਧੀ। ੩।
 ਜਾਇ ਦਿੱਲੀ ਇਨ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ। ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਭਖਾਯੋ ਇਨ ਕਈ ਬਾਰ।
 ਲਿਖਾਯੋ ਲਹੌਰ ਸਿੰਹੰਦ ਪ੍ਰਵਾਨੇ। ਲਜਾਯੋ ਚੜ੍ਹਾਇ ਸਭ ਸੂਬੇ ਮੁਸਲਮਾਨੇ। ੪।
 ਦਸ ਲਖ ਫੌਜ ਰਹਿ ਦਰੈ ਕੰਧਾਰ। ਲਿਖਾਇ ਲਜਾਯੋ ਯਹਿ ਮੱਦਤ ਕਾਰ।
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਇਨ੍ਹੈਂ ਮ੍ਰਵਾਏ। ਇਨ ਦੀਨੇ ਦੁਖ ਸਭਿ ਗੁਰ ਪਾਏ। ੫।
 ਪਹਿਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰੋ ਕਹਿਲੂਰ। ਬਿਲਾਸ ਪੁਰੋ ਫਿਰ ਲੁਟੇ ਜ਼ਰੂਰ।
 ਸਪਤ ਧਾਰ ਮਧ ਧੂਰ ਮਿਲਾਓ। ਹੋਇ ਸਿਖ ਤਿਹ ਰੱਖਯ ਕਰਾਓ'। ੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਬੰਦੈ ਕਹਿਲੂਰੀਅਨ ਕਹੀ 'ਖਬਰ ਹੋਹੁ ਦਾਰ।
 ਅਕੈ ਤਾਂ ਹਮ ਰੱਯਤ ਬਨੋ ਅਕੈ ਲਰੋ ਹਮ ਨਾਰ। ੭।
- ਚੌਪਈ: ਮੈਂ ਆਯੋ ਅਬ ਪ੍ਰਬਤ ਲੁਟਾਵਨ। ਗੁਰ ਕਹੀ ਧੂੜ ਸਤਧਾਰ ਮਿਲਾਵਨ।
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੁਇ ਕਰ ਲਿਹੁ ਤਕੜਾਈ। ਮਾਰੂ ਤੁਮ ਕੋ ਢੋਲ ਬਜਾਈ'। ੮।
 ਸੋ ਸੁਨ ਰਾਜੇ ਗਰਗ^੨ ਕੀਆ। 'ਹਮ ਬਸੈ ਪ੍ਰਬਤੀ ਬਡ ਉੱਚੇ ਥੀਆ।
 ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਤੁਹਿ ਪੁਜੈ ਹਮ ਪੁਰ ਨਾਹਿ। ਬਹੁ ਦੇਵ ਦੇਵੀ ਰਹਿੰ ਪਰਬਤ ਮਾਂਹਿ। ੯।

੧. ਤਲੇ, ਹੇਠ।

੨. ਗਰਬ, ਹੰਕਾਰ।

ਜੱਟ ਬੂਟ ਕਰ ਲਜਾਯੋ ਸਿਪਾਹਿ। ਹਮ ਤੇਗ ਅਰੈ ਕਹੁ ਕਬ ਟਿਕੈ ਵਾਹਿ
 ਔ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਭੇਜੇ ਆਏ। ਉਨ ਕੇ ਦੇਖ ਹਮ ਕਸ ਹਥ ਲਾਏ। ੧੦।
 ਪ੍ਰਬਤ ਚੜ੍ਹੇ ਬਿਨ ਅਲਖ ਨ ਲਹਯੋ। ਇਮ ਬਚ ਅਗਯੋਂ ਕਹਿਲੂਈ ਕਹਯੋ।
 ਤੋ ਜਾ ਜੇਜੋ ਚੜ੍ਹਿ ਬੰਦੇਜੀ ਬਹਯੋ। ਤਿਹ ਇਬ ਖੜਾ ਬੰਦੇਜੀ ਕਯੋ। ੧੧।
 ਸੱਦ ਲੋਕਨ ਤਹਿ ਹੋਕੇ ਦਿਵਾਯੋ। 'ਜਿਸ ਹੁਇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਇਸਤੈ ਪਾਯੋ।
 ਹਮ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਸਿੰਧੀ ਖੋਸ ਆਣੀ। ਦੇਵ ਦੇਵੀ ਲਜਾ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਣੀ'। ੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁ ਦੁਖੀਏ ਚਲ ਤਿਹ ਅਏ ਗਏ ਸੁ ਦੁਖ ਗਵਾਇ।

ਦੁਖ ਪੂਤ ਤਿਹ ਬਹੁ ਮਿਲੇ ਮਨ ਇੱਛੇ ਫਲ ਪਾਇ'। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਰਾਜੇ ਕਹਿਲੂਰੀ ਫਿਕਰ ਬਡ ਕੀਯਾ। ਸਭ ਜਲੰਧੀਅਨ ਲਿੱਖਸੁ ਦੀਆ।
 'ਇਕ ਉਠਯੋ ਅਬੈ ਹੈ ਔਰ ਸਿਕਾਰ। ਅਬ ਰਲ ਲੁਟੀਐ ਉਸ ਕੇ ਮਾਰ'। ੧੪।
 ਹੈ ਕੱਚੀ ਅਬ ਸੋਇ ਬਲਾਇ। ਹੁਇ ਪੱਕੀ ਤਬ ਮਰਗ ਹਥ ਲਾਇ।
 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਕਰੂ ਖੁਆਰੀ। ਜੋ ਦਸ ਲਖ ਰਲ ਕਢਯੋ ਥੋ ਮਾਰੀ। ੧੫।
 ਵਹੀ ਅੰਡ ਬਚ ਟਿਡ ਜਿਮ ਛਡ ਗਯੋ। ਅਬ ਵਹੀ ਪਰਾਚਿਤ ਹਮ ਲਗਾਯੋ।
 ਵੋ ਭੀ ਕਹਾਵਤ ਗੁਰ ਜਿਮ ਕ੍ਰਮਾਤੀ। ਪਰਹੈ ਰਸਾਇਣੀ ਹਮ ਇਮ ਜਾਤੀ। ੧੬।
 ਅਕੈ ਪਾਰਸ ਅਕੈ ਪੋਰਸ ਪਾਸੇ। ਕੱਢ ਦੇਤ ਬਹੁ ਮੁਹਰੈ ਖਾਸੇ।
 ਅਬ ਉਸਕੋ ਕਿਮ ਲਈਐ ਫਰੈ। ਤੋ ਹਮ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਕਾ ਕੰਮ ਸਰੈ। ੧੭।
 ਹੈ ਪਰਬਤ ਬਹੁ ਲੋਹੇ ਖਾਣ। ਲੇ ਪਾਰਸ ਕਰੀਯੈ ਸੂਰਣ ਠਾਣ।
 ਔ ਜੁ ਹੈ ਰਸਾਇਨ ਉਸ ਪਾਹਿ। ਸਿਖ ਲਉਗੁ ਤੋ ਛਡੀਅਗੁ ਤਾਂਹਿ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਹੋਹਿ ਨ ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣੋ ਵਹੁ ਕਹਿ ਤੇ ਦਰਬ ਲਿਆਇ।

ਪਹਿ ਉਸ ਰਾਜਨ ਵਣਜ ਹੈ ਵਹੁ ਇਤੋ ਖਰਚ ਕਹਿ ਖਾਇ'। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸੁਨ ਰਾਜੇ ਬਹੁ ਚਲ ਆਏ। ਜੋ ਆਪ ਨ ਆਏ ਤਿਨ ਬਜੀਰ ਘਲਾਏ।
 ਤੋ ਆਇ ਸਭਨ ਮਿਲ ਮਤੋ ਮਤਾਏ। 'ਕਿਮ ਜੀਵਤ ਉਸ ਕੋ ਲਯੈ ਫੜਾਏ'। ੨੦।
 ਤੋ ਰਸਾਇਣ ਦੱਸੈ ਔ ਪਾਰਸ ਦਏ। ਜੋ ਵਹਿ ਮਾਰਿ ਲਈਐ ਹਮੈਂ ਕੋਣ ਬਤਾਏ।
 ਕਿਮ ਛਲ ਮੋਂ ਉਸ ਜੀਵਤ ਫੜੋ। ਉਸ ਸਿਉਂ ਪਹਿਲੋ ਇਸੈ ਨ ਲੜੋ'। ੨੧।
 ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਉਸ ਮਾਰੋ ਸਭ ਖੂਨੀ'। ਕੋ ਕਹੈ 'ਬਚਾਉ ਉਸ ਤੈ ਜਾਨ ਅਪਨੀ'।
 ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਉਸ ਮਾਰੋ ਮੈਦਾਨੇ। ਘੇਰ ਚੁਤਰਫੋਂ ਮਤ ਪਾਵੈ ਜਾਨੇ'। ੨੨।
 ਜਿਮ ਚਿਤ ਆਵੈ ਤਿਮਹੀ ਭਾਖੈ। ਜਿਤਨਕ ਮੁਖ ਵਹੁ ਤਿਤਨਕ ਆਖੈ।
 ਆਰੈ ਸੁਨੋ ਬੰਦੇ ਕੀ ਬਾਤ। ਵਕੀਲ ਰਾਜਨ ਕੇ ਘਲੇ ਸਦਾਤ। ੨੩।

੫੮. !ਬੰਦੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣੀ ਤੇ
ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਪਰਖਣੇ।

- ਦੋਹਰਾ: ਉਨਕੇ ਸੱਦ ਐਸੇ ਕਹਯੋ 'ਤੁਮ ਕਾਹਲ ਕਾਹਿ ਕਰਾਹੁ।
ਤੁਮ ਕਾਹਲ ਕੀਤੇ ਨਹਿੰ ਬਚੋ ਕੁਈ ਬਚਨੋ ਜਤਨ ਕਮਾਹੁ। ੨੪।
- ਚੌਪਈ: ਔ ਜੁ ਚਹੋ ਲਜਾਈ ਫੌਜ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਸੋਊ ਮਾਰ ਹਮ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗਵਾਈ।
ਇਮ ਲੁਕ ਲੁਕ ਜੋ ਮਤੇ ਮਤਾਏ। ਹਮ ਤੇ ਛਾਨੇ ਰਹੇ ਨ ਵਾਏ। ੨੫।
ਚਹੋ ਜਿ ਤੁਮ ਸਭ ਖੂਨੀ ਮਾਰੇ। ਤੋ ਪਰੇ ਰਹੋਗੇ ਖੇਤ ਮਝਾਰੇ।
ਚਹੋ ਰਸਾਇਣ ਪਾਰਸ ਫੜ ਲੈਹੇ। ਮੈਂ ਏਕਲ ਆਵੋਂ ਤੋ ਫੜਯੋ ਨ ਜੈਹੋਂ। ੨੬।
ਮੈਂ ਛਲਬਲ ਤੁਮ ਆਵੋਂ ਨ ਦਾਇ। ਮੋਕੋ ਲੇਵੋ ਘਰੇ ਬੁਲਾਇ।
ਬੈਠ ਇਕਲ ਤੁਮ ਕਹੀ ਸਲਾਹਿ। ਮਭ ਤੁਮ ਮਨ ਕੀ ਦਈ ਬਤਾਇ'। ੨੭।
ਤੋ ਵਕੀਲ ਉਨ ਅਗਯੋਂ ਕਹੀ: 'ਹਮਰੇ ਦੇਸ ਭੀ ਹੈਂ ਚੇਲੇ ਅਸ ਕਈ'।
ਤੋ ਬੰਦੇ ਬਚ ਐਸ ਉਚਾਰੇ। 'ਉਨਿ ਦੇਖੋ ਲੜਾਇ ਇਕ ਹਮ ਸਿੰਘ ਨਾਰੇ। ੨੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਹਮ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਮ ਤੁਮ ਪੰਜਨ ਆਨ ਖੜਾਉ।
ਹਮ ਇਕ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਜਿਮ ਲੜੈਂ ਮੈਂ ਦੇਊ ਤਿਵੈਂ ਲੜਾਇ'। ੨੯।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਉਨ ਵਕੀਲਨ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਜਿੱਤੈਂ ਤੋਕਿਆ ਦੇਹੋ ਭਾਰਾ?'
ਹਮ ਹਾਰੈਂ ਤੋ ਤੁਮ ਕਯਾ ਲੋਹੇ? ਦੇਊ ਬਾਤ ਹਮ ਕੋ ਲਿਖ ਦੇਹੋ'। ੩੦।
ਝਟ ਬੰਦੈਜੀ ਯੋ ਲਿਖ ਦੀਯੋ। 'ਜੋ ਤੁਮ ਜਿਤੇ ਦੂਰ ਦਾਰਿਦ ਕਰਾ ਲੀਯੋ।
ਜਿਤਕ ਦਰਬ ਹੁਇ ਤੁਮਕੋ ਲੋੜ। ਮੈਂ ਭਰ ਦੇਊ ਤਿਤੋ ਕਰੋੜ। ੩੧।
ਪਾਰਸ ਰਸੈਣੋਂ ਸਾਇਨੋ ਹੋਇ। ਮੋਤੀ ਜੁਵਾਹਰ ਕਰ ਦੇਊ ਤੋਇ'।
ਇਤਨਕ ਕਹਿ ਹਥ ਖੀਸੈ ਪਾਇ। ਮੋਤੀ ਜੁਵਾਹਰ ਕਰ ਦੇਏ ਖਿਡਵਾਇ। ੩੨।
'ਮੈਂ ਜੀਤੋਂ ਲਿਉਂ ਰੱਯਤ ਬਨਾਇ। ਪੈਸਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲਉਂਗੁ ਭ੍ਰਵਾਇ।
ਮਾਇ ਤੁਮਰੀ ਕਾ ਕਯਾ ਖਰਚ ਹੋਇ। ਮੈਂ ਲੈਂਗੁ ਮਾਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਯੋ ਸੋਇ। ੩੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਮੋ ਲਿਖਾਓ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲਉਂਗਾ ਅਪਨੇ ਜੋਰ।
ਯਹੀ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਦੇਖ ਕੈ ਫਿਰ ਦੇਖਯੋ ਕੋਊ ਔਰ'। ੩੪।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਵਕੀਲਨ ਲਿਖ ਨਿਰਪ ਘਲਾਏ। ਪੰਜ ਜੁਵਾਨ ਬਡ ਘੱਲੋ ਚੁਗਾਏ।
ਸੋ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਪੰਜ ਦੇਏ ਘਲਾਇ! ਹੁਤੇ ਮੀਏਂ ਸੋ ਬਡ ਕਦ ਵਾਇ। ੩੫।
ਸਾਥ ਉਨ੍ਹੋਂ ਬਹੁ ਘਲੀ ਸਿਪਾਹਿ। ਮਤ ਬੰਦਾ ਉਨਿ ਛਲੋਂ ਝੁਠਾਹਿ।
ਤਬ ਬੰਦੈ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਮੰਗਾਏ। ਕਹਯੋ ਬੰਦੇ 'ਤੁਮ ਕੋ ਕੋ ਭਾਏ?'। ੩੬।
ਦੇਖਤ ਨਿਕਸ ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਫਰਾ। ਸੱਦ ਬੰਦੇ ਪਿੱਠ ਤਿਸ ਹਥ ਧਰਾ।
ਅੰਗਦ ਜਿਮ ਬਲ ਤਿਸ ਮਹਿੰਧਾਰਾ। ਤੋ ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। ੩੭।
'ਇਨ ਪਾਂਚਨ ਕੋ ਅਬ ਕਯਾ ਕਾਮ। ਰਖਯੋ ਪਿਛੈ ਕਿਮ ਪੰਜ ਸੋ ਥਾਂਮ।
ਮਤਿਗੁਰ ਨੇ ਹੈ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। ਮੈਂ ਸਵਾ ਲਖ ਸੋ ਲੜਾਉਂ ਇਕ ਪਜਾਰਾ'। ੩੮।

੫੯. [ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੈਰ ਪਹਾੜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਚੁੱਕ ਨਾ ਸਕੇ]

ਦੋਹਰਾ: ਉਤ ਬੈ ਪੰਜ ਜੇਊ ਅਏ ਦਿਯੋ ਇਤ ਤੇ ਇਕ ਤੁਰਵਾਇ।
ਜਾਇ ਤਿਨੈ ਕੈ ਮਧ ਖੜਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਇ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਪਸਾਰਾ। ਅੰਗਦ ਜਿਮ ਉਨਕੋ ਲਲਕਾਰਾ।
'ਹਮਰੇ ਚਰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਠਾਓ! ਪਿਛੈ ਚਹੋ ਸੋ ਔਰ ਕਰਵਾਓ'। ੪੦।
ਤੋ ਪ੍ਰਖਤੀਅਨ ਐਸੇ ਫੁਰਮਾਯੋ; 'ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਹਮ ਤੇ ਪੈਰ ਛੁਹਾਯੋ।
ਹਮ ਸੋਂ ਦਸਤ ਪੋਸ਼ੀ ਕਰ ਲਯੋ'। ਉਨੈ ਕਹੇ ਆਗੇ ਹਥ ਕਯੋ। ੪੧।
ਉਨ ਮਧ ਹੁਤੇ ਇਕ ਬਡੇ ਜੁਵਾਨ। ਕਰਜੋ ਹੱਥ ਤਿਨ ਆਗੈ ਆਨ।
ਏਕ ਹਥ ਤਿਹ ਫੜ ਜਬ ਲੀਨਾ। ਤੜਫਜੋ ਜੈਸੇ ਜਲ ਬਿਨ ਮੀਨਾ! ੪੨।
ਇਕ ਹਥ ਤੇ ਫੜ ਸਿੰਘ ਦਬਾਯੋ; ਭਯੋ ਚੂਰਨ ਤੋ ਵਹੁ ਬਿਲਲਾਯੋ।
'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰ ਮਹੋਂ ਉਚਾਰੀ। 'ਛਡੋ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ'। ੪੩।
ਛਡ ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਉਸ ਯੋਂ ਕਹਯੋ। 'ਇਮ ਚਾਹਤ ਚਰਨਨ ਲਗਵਯੋ।
ਜੋ ਉਨਗੁ ਨਹੀਂ ਤੋ ਮਰੋਂ ਤੋ ਨਾਹੀਂ! ਚਰਨ ਛੁਹੈ ਘਰ ਜੀਵਤੋ ਜਾਹੀ। ੪੪।
ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਏਕ ਲਗੋ ਚਰਣ ਆਨ। ਫਿਰ ਦੂਏ ਤੀਏ ਲਾਯੋ ਤਾਨ।
ਫਿਰ ਚੌਥੇ ਉਨ ਲੀਓ ਖੁਲਾਇ। ਪੰਜਮੋਂ ਬਹਜੋਂ ਹੁਤ ਹੱਥ ਤੁੜਾਇ। ੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਜਿਮ ਘੁਮ ਝੁਮ ਝੁਕ ਝੁਕੈਂ ਤਿਮ ਤਿਮ ਡੂੰਘ ਗਡਾਹਿ।
ਜੈਸੇ ਅੰਗਦ ਪਦ ਭਯੋ ਗਾਢ ਸੁ ਲੰਕਾ ਮਾਹਿ। ੪੬।

੬੦. [ਬੰਦੇ ਦਾ ਗਡਾਯਾ ਝੰਡਾ ਤਰਕ ਕੱਟ ਪੁੱਟ ਨਾ ਸਕੇ]

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। 'ਸਭ ਚਲ ਆਵੇ ਤੁਮ ਬਲਸਾਰਾ'।
ਹੁਇ ਸ਼੍ਰੀਮੀਦੇ ਸੁ ਮੁੜ ਰਾਏ ਡੇਰੇ। ਭੱਜੇ ਇਮ ਜਿਮ ਛੁਟ ਅਜ ਸੇਰੇ। ੪੭।
ਔਰ ਬਚਨ ਬੰਦੇ ਫੁਰਮਾਯਾ। 'ਔਰ ਬਾਤ ਕੇਊ ਲੇਹੁ ਪੁਤਾਯਾ।
ਹਮ ਅਬ ਦੇਤ ਹੈਂ ਧਜਾ ਗਡਾਈ! ਤੁਮ ਬਲ ਕਰ ਸਭ ਦਿਹੋ ਗਿਰਾਈ'। ੪੮।
ਸੇਊ ਬਾਤ ਉਨ ਯੋ ਮੰਨ ਕਹੀ। 'ਸੋ ਚਹੀਏ ਦੂਰ ਤੁਮ ਡੇਰਜੋਂ ਗਡਵਈ।
ਤੋ ਸਭ ਰਾਜੇ ਹਮ ਦੇਖਨ ਆਏਂ। ਸਾਚ ਝੂਠ ਤੁਮ ਲੇਹਿੰ ਪ੍ਰਤਾਏ'। ੪੯।
ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਜੀ ਐਸ ਉਚਾਰੀ। 'ਤੁਮ ਆਓ ਸਭ ਲੈ ਤਲਵਾਰੀ।
ਜੇਕਰ ਤੁਮ ਤੇ ਪਟੀ ਨ ਜਾਇ। ਉਸਕੋ ਤੇਗਨ ਸਜੋਂ ਸੁਟੋ ਕਟਾਇ। ੫੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਤੁਮ ਪਟ ਸਭ ਨਹਿੰ ਸਕੇ ਤੋ ਇਕ ਤੋ ਕਟ ਦਯੋ ਲਾਸ*।
ਪਰ ਧਯਾਨਨਿ ਜੇ ਸਿਰ ਵਲ ਕਰਜੋ ਮਤ ਤੁਮਰੋਂ ਸਿਰ ਹੁਇ ਨਾਸ਼। ੫੧।

* ਰੱਸੀ ਝੰਡੇ ਦੀ।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਜਾਇ ਵਕੀਲਨ ਨਿਪਨ ਸੁਨਾਈ। 'ਇਤ ਘਲ ਬੰਦੇ ਧਜਾ ਗਡਾਈ'।
ਸੋ ਸੁਨ ਰਾਜੇ ਅਚੰਭਤ ਭਏ; ਕਹੈ 'ਬੰਦੇ ਕੁਛ ਡਿਠ ਬੰਦ ਕਏ'। ੫੨।
ਦੇਵ ਦੇਵੀ ਨਿਜ ਲਗੇ ਮਨਾਵਨ; ਨਿਜ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕੋ ਜਾਪ ਜਪਾਵਨ।
ਕਹੈ 'ਸਵਾ ਪਹਰੇ ਬਾਦਹ ਆਵਹਿੰ। ਬਦੈ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕੋ ਬਿਹੋ ਕਰਾਵਹਿੰ'। ੫੩।
ਕਹੈ 'ਪੁਟੈ ਹਮ ਕਲ ਕੋ ਆਣ'। ਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਜੀ ਜਾਣੀ ਜਾਣ।
'ਤੁਸੀਂ ਰਾਤ ਲੁਟਕੈ ਪਟਯੋ ਚਾਹੋ। ਹਮ ਤੁਮਕੋ ਦੇਉਂ ਯਹ ਭੀ ਰਾਹੋ'। ੫੪।

ਦੋਹਰਾ: ਨਿਸ ਉਨ ਦੁਸਟਨ ਆਨ ਕਰ ਲਾਇ ਲਯੋ ਸਭ ਜੋਰ।
ਪਟਿ ਘੁਟਿ ਅਰ ਦਬਿ ਚੱਕ ਸਭ ਬਿਧ ਮੋ ਰਹਿਓ ਤੋੜ। ੫੫।

ਚੌਪਈ: ਲਾਸ ਕਟਨ ਹਿਤ ਤੇਗ ਚਲਾਈ। ਸੋਊ ਤੇਗ ਉਨ ਗਲ ਵਲ ਆਈ।
ਸੋਊ ਮੋੜ ਵਹੁ ਮਜਾਨ ਕਰਾਹਿੰ। ਕਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੁਇ ਦੂਰ ਖੜਾਹਿੰ; ੫੬।
ਕਹਿੰ 'ਲਾ ਦੇਖੋ ਆਏ ਜੁ ਹੋਰ। ਰਹਿ ਨਹਿੰ ਜਾਵੈ ਕਿਸ ਮਧ ਜੋਰ'।
ਦੇਖ ਜੋਹਿ ਸਭ ਸ੍ਰਮਿਦ ਭਏ। ਨਾਰ ਨਿਵਾਇ ਨਾਰਿਨ ਜਿਮ ਧਏ। ੫੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜੈਸੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜਨਕ ਕੇ ਭਯੋ ਧਨੁਖ ਅਤਿ ਠਾਢ।
ਚਕ ਥਕ ਸਭ ਰਾਜੇ ਨਠੇ ਭਈ ਧਜਾ ਤਿਮ ਗਾਢ। ੫੮।

ਚੌਪਈ: ਪੁਨ ਕਹਿਲੂਰ ਐਸ ਫੁਰਮਾਯਾ। 'ਗੜ੍ਹਬਢ ਅਪਨ ਕਰੋ ਤਕੜਾਯਾ।
ਜੇਤਿਕ ਫੌਜ ਵੜੈ ਲਯੋ ਵਾੜ। ਔਰ ਬਾਈ ਰਾਜਨ ਲਯੋ ਪਾਸ ਖਾੜ'। ੫੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹਾਥੀ ਖੜ੍ਹਾਯੋ ਕੀਸ ਜਿਮ ਤਖਤੇ ਖੂਬ ਅੜਾਇ।
ਬਾਘਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਤੀਰ ਸੋ ਦੇਵੈ ਸਭਨ ਗਿਰਾਇ। ੬੦।

੬੧. [ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਬੰਦੇ ਜੀ ਇਮ ਕਹਯੋ ਮੰਡੀ ਵਾਲ ਵਜੀਰ ਬੁਲਾਇ।
'ਲੱਗੁਗੁ ਕਲ ਕੋ ਘਰ ਤੁਮੈ ਅਗਨ ਅਕਾਸੋ ਆਇ। ੬੧।

ਚੌਪਈ: ਨਿਜ ਰਾਜੈ ਪੈ ਖਬਰ ਕਰ ਦੇਹਿ। ਕਰ ਉਪਾਉ ਰਖ ਪਾਣੀ ਭਰ ਤੇਹਿ।
ਗ੍ਰੀਬਨ ਕੈ ਘਰ ਲਗੈ ਨ ਆਗ। ਤੋ ਰਾਜੇ ਘਰ ਸਭ ਜਲ ਜਾਗ'। ੬੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਬਜੀਰ ਸੁਨਿ ਸਭ ਕਹੀ ਰਾਜੇ ਜਤਨ ਸੁ ਕੀਨ।
ਰਾਤ ਅਧੀ ਵਡਵਾਉ ਵਗੀ ਮਿਲ ਦੇਇਅਨ ਛਾਰ ਸੁਕੀਨ। ੬੩।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਲੋਕਨ ਵਲ ਜਬ ਅਗ ਗਈ! ਪਰਯੋ ਮੀਹ ਤਬ ਸੋ ਬੁਝ ਗਈ।
ਸਿੰਘ ਸੈਨ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਅਈ। ਕਰਾਮਾਤ ਬੰਦੇ ਪਿਖ ਲਈ। ੬੪।
ਘਲ ਹਲਕਾਰੇ ਲਯੋ ਬਜੀਰ ਬੁਲਾਇ। 'ਮਾਥੋ ਬੰਦਯੋ ਲੜਯੋ ਨ ਜਾਇ'।
ਤੋ ਉਨ ਮਿਥਯੋ ਮਿਲਨ ਕੋ ਸਾਜ। ਗਈ ਕਲੂਰੋ ਫੌਜ ਉਸ ਭਾਜ। ੬੫।

ਕਹਲੂਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੬੨. [ਕਹਲੂਰੀਆਂ ਦਾ ਆਕੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਤੁੜਵਾਇਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਆਗੈ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਫਿਰ ਜੋ ਕਹਿਲੂਰੀਅਨ ਸੀਸ ਵਿਹਾਇ।
ਤੇਰਾਂ ਸੋ ਮੀਏਂ ਚੀਏਂ ਕੱਟੇ ਖੂਬ ਬਣਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਕਲੂਰੀਅਨ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਤੁਮ ਭੀ ਅਪਨੇ ਕਰਤਬ ਦਿਖਾਓ।
ਕੋ ਅਪਨੋ ਗੜ੍ਹ ਆਕੀ ਕਰੋ। ਬਾਈ ਜਲੰਧੀਏ ਸਭ ਮਧ ਵੜੋ।੨।
ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀ ਤੁਮ ਲਏਂ ਮਾਰ। ਤੈ ਤੁਮ ਛਡ ਫਿਰ ਜਾਓ ਪਹਾਰ।
ਜੋ ਤੁਮ ਉਨ ਤੈ ਮਰੇ ਸੁ ਨਾਂਹਿ। ਤੈ ਹਮ ਪ੍ਰਬਤਨ ਕੋ ਛਡ ਜਾਹਿ।੩।
ਜੋ ਮਾਂਗੋ ਸੋ ਦੇਉਂ ਮੈਂ ਤਾਂਹਿ। ਇਮ ਹਮ ਸੋ ਤੁਮ ਲਯੋ ਠਹਿਰਾਇ'।
ਤੈ ਕਲੂਰੀਅਨ ਸੋਊ ਕੀਆ। ਗੜ ਕਲੂਰ ਕਰ ਆਕੀ ਲੀਆ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਡਰੋਲ, ਮਝੇਲੂ, ਠਾਗਲੂ, ਨੰਡੇ, ਸੁਹਲ, ਝੰਡਵਾਲ।
ਕਨੇਤਿ, ਡਿਛੰਨ, ਚਿਲਾਹਿਲੇ, ਬਲੜਾ ਪੰਮੇ, ਡਢਵਾਲ।੫।
ਤੇਰਾਂ ਸੋ ਮੀਏਂ ਚੀਏਂ ਮਧ ਗੜ੍ਹ ਲੀਏ ਸੁ ਵਾੜ।
ਸਪਤ ਗਜਨ ਸਿਰ ਬੰਧ ਤਵੇ ਕੀਨੇ ਰਸਤੇ ਖਾੜ।੬।

ਚੌਪਈ: ਜੈਸ ਖੜੋ ਕੰਸਕੁ ਬਲੀ ਗਜ ਕੀਨੋ: ਪਿਲਾਇ ਸ੍ਰਾਬ ਬਹੁਤ ਉਨ ਦੀਨੋ।
ਬਹੁ ਦੂਬ ਦੇਣ ਮਹਾਵਤਨ ਕਹਯੋ। 'ਆਵਤ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ ਸੁਟਯੋ'।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਜੇ ਔਰ ਰਜੋਰੀਆਂ ਲਏ ਸੁ ਗਿਰਦ ਬਹਾਇ।
ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੇ ਬ੍ਰੇਤਾਇ ਕਰ ਔਰ ਖਰਚ ਬਹੁ ਪਾਇ।੮।

ਚੌਪਈ: ਇਤ ਬੰਦੈ ਜੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤੋਰੇ: ਘਤ ਆਪਨ ਬਚਨਨ ਕੋ ਜੋਰੇ।
ਉਨ ਪਾਂਚਨ ਕੋ ਨਾਮ ਸੁਨਾਉਂ। ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਉਨ ਪੋਰਖ ਗਾਉਂ।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਕੇਹਰੋ, ਸਿੰਘ ਰਣਜੀਤ ਰਣਜੋਰ।
ਬਜਰ ਸਿੰਘ ਪੰਚਮ ਸਦਯੋ, ਬਿਨ ਸਦਯੋ ਚੜ੍ਹਯੋ ਪੰਥ ਔਰ।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਪਾਂਚਨ ਕੋ ਸੱਦ ਯੋ ਬਰ ਦਯੋ। 'ਤੁਮ ਕੋ ਮੋਤ ਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਪਯੋ।
ਤੁਮੈ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਹਮ ਦਯੋ। ਹੋਹਿ ਕਾਜ ਜੋ ਮਨ ਚਿਤ ਮਯੋ'।੧੧।
ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ ਕੋ ਐਸ ਬਤਾਯੋ। 'ਰਸਤੈ ਫੌਜ ਲੜੈ ਉਸ ਘਾਯੋ'।
ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਦ੍ਰੋਹਸਤੀ ਸੋਪਾਏ। 'ਇਕੈ ਬਾਣ ਸੋ ਦਯੋ ਗਿਰਾਏ'।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਰਣਜੋਰ ਸਿੰਘ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਕੀ ਤਿਨ ਦਯੋ ਡਾਲਾ।
'ਇਕ ਇਕ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬਾਣ ਛਡਿ ਦਿਖਾਓ ਅਦਭੁਤ ਖਜਾਲ'।੧੩।
ਬਜਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਇਮ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਇਮ ਬਾਣ ਚਲਾਉ।
ਤਖਤੈ ਚਾਰੋਂ ਚੂਲ ਸੋ ਇਕ ਹੀ ਚੋਟ ਤੁੜਾਉ'।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਤਉ ਸਿੰਘ ਉਠਿ ਪੰਚ ਮਿਧਾਰੇ। ਭਈ ਖਬਰ ਜੋ ਪੰਥ ਮਧ ਸਾਰੇ।
ਸ਼ੇਰਮਿਸ਼ੋਰਾ ਉਠ ਸਬਹਨ ਕੀਓ। ਪੰਥ ਬੰਦੈ ਅਗੋ ਆ ਕਹਿਓ। ੧੫।
‘ਲਰਨ ਮਰਨ ਠੋਰ ਹਮ ਪਲਚਾਯੋ। ਫਤੈ ਓਰ ਅਬ ਉਨ੍ਹੈ ਤੁਰਾਯੋ।
ਹਮ ਕੋ ਕਿਮ ਅਬ ਕੀਯੋ ਨਕਾਰੇ। ਹਮ ਭੀ ਜਾਵੈਂ ਉਨ ਹੀ ਨਾਰੇ’। ੧੬।
ਮਗਰੇ ਪੰਥ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿਯੋ। ਹਲਾ ਹਲਾ ਕਰ ਪੰਥ ਚੜ੍ਹ ਗਯੋ।
ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ। ਰਸਤੇ ਦਾਰ ਸੋ ਰਹੇ ਦੜਾਇਯੋ।
ਕਹੈ ‘ਜਾਂਦੀ ਕਿਮ ਗਲ ਪਾਵੈ ਬਲਾਇ’। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਆਗੈ ਟੁਰਜੇ ਔਰ ਸਿੰਘ ਦੁਇ ਸਾਥ।
ਇਕ ਇਕ ਤੀਰ ਤੀਛਨ ਛੱਡੇ ਭੰਨੇ ਸਤ ਫੀਲਨ ਮਾਥ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਬਜਰ ਸਿੰਘ ਤਉ ਅਗੈ ਸਿਧਾਯੋ। ਇਕੈ ਬਾਨ ਦੋ ਕਪਾਟ ਗਿਰਾਯੋ।
ਚਾਰੋਂ ਚੂਲ੍ਹਾਯੋ ਤੋੜ ਸੁ ਗਾਯੋ। ਗੜ੍ਹੀ ਮੱਧ ਥਰਥੱਲੋ ਪਯੋ। ੧੯।
ਤੋ ਲੋ ਦਲ ਖਾਲਸੈ ਕੋ ਆਯੋ। ਜੋ ਉਠਿ ਲਭਯੋ ਸੁ ਕੱਟ ਗਿਰਾਯੋ।
ਦੇਖਿ ਭਜਤ ਤਿਨ ਲੀਨੇ ਘੇਰ। ਜਿਉਂ ਹੁਤੇ ਮਹਰਮ ਸਿੰਘ ਸਰਸੇ ਬੇਰ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਉਂ ਸਿੰਘਨ ਸਮਸ਼ੇਰ ਫੜ ਕੱਟ ਦੋਧਰ ਕਰ ਦੀਨ।
ਔਰਨ ਕੇ ਹਥ ਜੋ ਲਭੇ ਜਾਨ ਛੋਡ ਲਏ ਛੀਨ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬੰਦੇ ਜੀ ਗੈਲ ਚਢ ਆਯੋ। ਰਾਜਾ ਨਠੋ ਦੇਖ ਦਲ ਗੈਲੋ ਖੜਾਯੋ।
‘ਨਠੈ ਗੈਲ’ ਕਹਯੋ ‘ਪੜਨੋ ਨਾਂਹਿ’। ਮਾਰੇ ਤੇਰਾਂ ਸੈ ਕਲੂਰੀਏ ਤਾਂਹਿ। ੨੨।
ਖਾਤੇ ਤੇਰਾਂ ਤਹੀਂ ਪੁਟਾਇ। ਸੋ ਸੋ ਗਿਨ ਕੈ ਦਏ ਦਬਾਇ।
ਤਬ ਬਿਲਾਸਪੁਰੇ ਵਲ ਬੰਦਾ ਧਾਯੋ। ਮਾਰ ਲੂਟ ਤਉ ਫੂਕ ਗਿਰਾਯੋ। ੨੩।
ਸਪਤ ਧਾਰ ਮਧ ਪਰ ਗਈ ਧਾਂਕ। ਸਭਨ ਮਿਲਨ ਕਹਿ ਘੱਲਯੋ ਵਾਕ।
‘ਹਮ ਤੋ ਹੁਤੇ ਘਰ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇਰੇ। ਹੁਤੇ ਕੀਏ ਗੁਰ ਕਲੂਰੀਅਨ ਭੇਰੇ। ੨੪।
ਇਮ ਕਹਿਕੇ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲ ਪਏ।^੨ ਟਕੇ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਸਭ ਭੇਜਤ ਭਏ।
ਹੋਇ ਸਿੱਖ ਜੋ ਪੈਸਾ ਦੇਇ। ਬੰਦੇ ਤੇ ਵਹਿ ਮੁਹਰਾਂ ਲੇਇ। ੨੫।
ਦੁੱਧ ਸੁਖੇ ਤਿਸ ਮਿਲੈ ਸੁ ਦੁੱਧ। ਪੁਤ ਮੰਗੇ ਪੁਤ ਆਵੈ ਸੁੱਧ।
ਦੁਖੀਏ ਦੁਖ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਦੂਰ। ਧਨ ਮਾਂਗੈ ਘਰ ਹੁਇ ਭਰਪੂਰ। ੨੬।
ਸਿਖ ਪੰਜਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੈ। ਜੋਉ ਮਾਂਗੈ ਸੋਉ ਦਿਵਾਵੈ।
ਦੇਵ ਭੂਤ ਮੁਖ ਦੇਖੈ ਜਾਇ। ਰਹੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੋਵੈ ਬਲਾਇ। ੨੭।

੧ ਦੜ ਵਟ ਰਹੇ, ਭਾਵ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਰੋਕਿਆ।

੨ ਇਥੋਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅਗੇ ਅੰਕ ੩੩ ਤੱਕ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਇਉਂ ਥੀ ਹੈ:— ਟਕੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇਨ ਮੰਨ ਗਏ। ਬੰਦੇ ਪਰਬਤ ਮੱਲ ਕਹਾਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ਲਏ ਟਕੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਬੰਦੇ ਉਗਰਾਹ। ੨੫। ਦੋਹਰਾ-ਬੰਦਾ ਪਰਬਤ ਛੋਡ ਬਹਿ ਗੁਰੂ ਕਹਾਯੋ ਆਪ। ਕਿਤੇ ਕਹਾਯੋ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਉ ਆਪ ਠੋਰ ਬਹਯੋ ਬਾਪ॥੨੬॥

ਸਿਧ ਪਰਬਤੀ ਰਹੇ ਸਿਧ ਲਾਇ। ਬੰਦਾ ਸਭ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸਦਾਇ।
ਜੇ ਚਿਤਵਤ ਕੇ ਦੂਰੇ ਆਵੈ। ਬੰਦਾ ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਵੈ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਆਇ ਮਿਲੈ ਜੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਤਿਹ ਬੰਦਾ ਸੁਖੁ ਦੇਇ।

ਆਇ ਮਿਲੇ ਭਿੜ ਲੜ ਜੇਉ ਤਿਸ ਕੁਛ ਬਖਸੈ ਕੁਛ ਲੇਇ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਗੁਰੂ ਕੋਟ ਲੋ ਬੰਦਾ ਗਯੋ। ਤਿਹ ਥਾਂ ਖਾਣਾ ਬੰਦੇ ਕਯੋ।

ਸੁਖੇਤੜ ਆਇ ਬੰਦੇ ਜੀ ਮਿਲੇ। ਭਏ ਨਦੋਣੀ ਵਕੀਲ ਤਹਿ ਭਲੇ। ੩੦।

ਹੁਤ ਦੁਕੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸੇਉ ਲੀਓ ਖਜਾਨੇ। ਕੇਉ ਚੜਾਵੈ ਦੇਇ ਬਹਾਨੇ।

ਤਿਨਕੈ ਬੰਦਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ। ਵਕੀਲ ਰਹੇ ਤਿਸ ਪਾਸੈ ਖਰੇ। ੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਨਿੱਤ ਨਕੀਬ ਬੁਲਾਇ ਸੇ ਇਤ ਬਿਧ ਹੋਕਾ ਦੁਆਇ।

‘ਇਤਨੇ ਕਰੇ ਨ ਕੰਮ ਤੁਮ ਸੇ ਮੈਂ ਦਿਓ ਬਤਾਇ। ੩੨।

ਚੌਪਈ: ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਨ ਜੇ ਗਹਿਣਾ ਹੋਈ। ਤਾਂਕੇ ਹਾਥ ਨ ਲਾਓ ਕੋਈ।

ਪੁਰਸ਼ ਪੁਸ਼ਾਕ ਐ ਸਿਰ ਕੀ ਪਾਗ। ਇਨ ਭੀ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨ ਲਾਗ। ੩੩।

ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੬੩. [ਮੰਡੀ ਵਾਲਾ ਸੁਧ ਸੈਣ ਰਾਜਾ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਮਿਲਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਸੁੱਧ ਸੈਣ ਰਾਜਾ ਬਡਾ ਸਦਾਇ;

ਸੇਉ ਮਿਲਿਓ ਭਾਂਤਿ ਜਿਉਂ ਸੇ ਮੈਂ ਦਿਉਂ ਬਤਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਯੋ ਸੁਣ ਪਾਯਾ। ‘ਹੈ ਕਰਮਾਤੀ ਬੰਦਾ ਆਯਾ।

ਕਰਮਾਤ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਈ। ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਜਿਨ ਪਰ ਭਈ। ੨।

ਬੰਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਕਹੀ। ਔਰ ਮਜਾਨ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਵਹੀ।

ਤਿਸ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਚਹੀਯੈ ਪਾਯਾ। ਹੈ ਕਰਮਾਤੀ ਬੰਦਾ ਆਯਾ। ੩।

ਬਣੈ ਨ ਤਿਨ ਸੋ ਬੈਰ ਕਮਾਯਾ। ਹੈ ਅਵਤਾਰ ਜਨੁ ਬੰਦਾ ਆਯਾ।

ਲਿਉਗ ਲੜਾਈ ਸੇਉ ਹਿਰਾਇ। ਕਿਆ ਜਾਣੋ ਫਿਰ ਕਰਿਹੈ ਕਯਾਇ। ੪।

ਜਹਾਂ ਬੰਦਾ ਥੋ ਕਰਤ ਚੜਾਈ। ਮੁਹਰੇ ਉਤਰਯੋ ਰਾਜਾ ਆਈ।

ਬੰਦੇ ਪੈ ਦਏ ਘੱਲ ਵਕੀਲ। ‘ਮਿਲਨ ਅਯੋ ਮੈਂ ਤੁਹਿ ਬਿਨ ਢੀਲ। ੫।

ਮੈਂ ਸਿਖ ਥੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ। ਮੈਂ ਦਿਓ ਚੜਾਵੈ ਬੈਠੇ ਧੁਰ ਕੇ।

ਟਕੇ ਪਤਿਸਾਹੀ ਮੈਥੋਂ ਲੇਉ। ਮੋਕੇ ਅਪਨੋ ਸਿੱਖ ਬਨੇਉ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਆਪ ਝੜਾਵੇ ਲੈ ਅਗੇ ਬੰਦੈ ਮਿਲਿਓ ਆਇ।

ਤਖ ਬੰਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਈ ਸੁਊ ਲਯੋ ਗਲ ਲਾਇ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ 'ਸੁਨ ਸੁਧ ਸੈਨ ਰਾਜਾ। ਤੁਮ ਦੇਸੋ ਨਹਿ ਹੋਗੁ ਬਿਰਾਜਾ।
ਰਹੈ ਨਹੀਂ ਤੁਹਿ ਦੇਖੀ ਸੁਖਾਲੇ। ਨਹਿ ਪਰਿਹੈ ਤੁਹਿ ਦੇਸ ਕੁ ਕਾਲੇ। ੮।
ਜੋ ਕੁਛ ਹੋਵਗੁ ਤੁਮ ਕੋ ਲੋਰ। ਰਖ ਪੁਸਤਕ ਸਭ ਕੰਮ ਹੁਇ ਤੋਰ।
ਹੈ ਬਿਦਯਾ ਸਭ ਇਸਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਜੋ ਚਾਹੋ ਸੋ ਲੈਹੁ ਕਮਾਹਿ'। ੯।

੬੪. [ਬੰਦੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਇਕ ਪਤਰੇ ਉਸ ਮਾਈ ਹਥ ਆਇ।
ਜਿਨ ਬਾਬੈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦੀਨੋ ਪ੍ਰਚੇ ਲਗਾਇ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਉਸ ਮਾਈ ਕੇ ਇਮ ਹਥ ਆਈ। ਬੰਦੈ ਨਾਰੀ ਉਨ ਟਹਲ ਕਮਾਈ।
ਹੁਤੀ ਬੰਦੈ ਨਾਰੀ ਕਿਤੇ ਜੇਜੇਵਲਿ। ਤਿਹ ਕਰੀ ਸੇਵਾ ਥੀ ਰੋੜੀ ਚੱਲ। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਨਾਰੀ ਕੇ ਪਰਚੇ ਇਕ ਮੈਂ ਦਿਉਂ ਲਿਖਾਇ।
ਔਰ ਅਨੇਕ ਪਰਚੇ ਲਿਖੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਡੇ ਬਢਿ ਜਾਇ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਜੇਜੇ ਵਲ ਜਸਵਾਲ ਹੁਤ ਰਾਜਾ। ਬਿਨਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਸੋਂ ਜਾਤ ਅਕਾਜਾ।
ਰਾਜਾ ਪੰਡੋਰੀ ਮਹੀਤੈ ਢਿਗ ਰਾਯੋ। ਉਸਕੇ ਕਾਜ ਨ ਉਸਤੈ ਭਯੋ। ੧੩।
ਹੁਤਿ ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਘਰ ਗੁਰਿਆਣੀ। ਤਹਾਂ ਘੱਲੀ ਉਸ ਰਾਜੈ ਰਾਣੀ।
ਔਰ ਅਨੇਕ ਸਿੱਧਨ ਘਰ ਰਾਈ। ਉਲਾਦ ਨ ਉਨਕੇ ਕਿਸਤੈ ਅਈ। ੧੪।
ਉਨਕੀ ਚਿੰਤ ਨ ਕਿਨੈ ਮਿਟਾਈ। ਅਹਿਨਿਸ ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਜੀਉ ਖਾਈ।
ਬਡੇ ਹੰਦੇਸੇ ਯਹਿ ਜਗ ਮਾਂਹਿ। ਬਿਨ ਔਲਾਦ ਘਰ ਬਿਰਥੇ ਜਾਹਿ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਉਹਾਂ ਕਿਸੈ ਨੇ ਆਇ ਕਹੀ 'ਇਕ ਬੰਦੈ ਨਾਰ ਅਖਾਇ।
ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਵਹ ਬਚ ਕਹੈ ਸੋਊ ਨ ਬਿਰਥੇ ਜਾਇ'। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਉਨ ਸੁਨਤ ਐਸ ਚਿਤਅਈ। ਜਿਮ ਅਤਹਿ ਪਿਆਸੇ ਨੀਰ ਦਿਸਈ।
ਪਰ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁ ਸੋਚੈ ਹੋਈ। 'ਕਿਮ ਹਮ ਉਸੈ ਮਿਲਾਵੈ ਕੋਈ'। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਢੂੰਡ ਭਾਲ ਸੋਂ ਤਹਿ ਪੁਜੀ ਜਹਿ ਹੁਤੀ ਬੰਦੈ ਜੀ ਜੋਇ।^੧
ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਉਨ ਧਰਯੋ ਆਗੈ ਰਹੀ ਖਲੋਇ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਤਉ ਸੰਤਨੀ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਲਾਇਕ ਕਯਾ ਕੰਮ ਤੁਹਾਰਾ?'
ਬਡੇ ਮਹੰਤ ਗੁਰੂਅਨ ਪਹਿ ਜਾਹੋ। ਹਮ ਗ੍ਰੰਥਨ ਤੇ ਤੁਮ ਕਯਾ ਚਾਹੋ। ੧੯।
ਉਨ ਹੀ ਕੀ ਤੁਮ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਉਨਹੀ ਆਗੈ ਚੜ੍ਹਤੀ ਧਰੋ।
ਉਨ ਹੀ ਕਉ ਬਹੁ ਦਰਬ ਪਿਆਰੀ। ਅਸੀਂ ਕੁੱਖੀ ਮਿੱਸੀ ਖਾਇ ਸੋਇੰ ਸੁਖਾਰੀ'। ੨੦।

੧. ਤੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ-ਬੇਰਾਜਾ-ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ।

੨. ਭਾਵ ਉਹ ਮਾਈ ਜੋ ਜਾਤ ਦੀ ਰੋੜੀ ਸੀ।

੩. ਸ਼ੇਰੂ, ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਸੁਨ ਰਾਨੀ ਦੈ ਉਸੈ ਗਹਿ ਪਦ ਪਰੀ ਲਪਟਾਇ।

ਹਸ ਕਰ ਬਚਨ ਸੁ ਕਰ ਦੀਯੋ 'ਮਾਲਕ ਆਸ ਪੁਜਾਇ'। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਦੋਊਅਨ ਕੈ ਸਿਰ ਹੱਥ ਲਗਾਏ। ਦੋਊਅਨ ਆਦਰ ਸਾਥ ਉਠਾਏ।

ਇਸੀ ਬਰਮ ਉਨ ਅੰਦਰ ਬਿਤਾਓ; ਸਤ ਬੰਦੈ ਬਚਨ ਦੋਊ ਬਾਲਕ ਖਿਡਾਓ'। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਖੁਸ਼ੀਅਨ ਸੋਂ ਵਹੁ ਘਰ ਗਈ ਪੁਜੀ ਰਾਜੇ ਢਿਗ ਜਾਇ।

ਆਸਾਵੰਤੀ ਦੁਇ ਭਈ ਸੁਤਿ ਇਕਹੀ ਨਿਸ ਦੁਇ ਜਾਇ। ੨੩।

ਅਭਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਧਰਿਓ ਉਨਕੋ ਨਾਇ।

ਔਰ ਬਾਤ ਬਹੁਤੀ ਲਿਖੀ ਗ੍ਰੰਥ ਬਡੇ ਹੁਇ ਜਾਇ। ੨੪।

ਅਥ ਕੁੱਲੂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੁਰੀ

੬੫. [ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੁੱਲੂ ਕੈਦ ਹੋਣਾ ਤੇ ਪਿੰਜਰੇ ਸਮੇਤ ਉਡ ਕੇ ਮੰਡੀ ਪੁੱਜਣਾ।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਕੇ ਦਿਲ ਅਈ ਕੁੱਲੂ ਦੇਖੀਏ ਜਾਇ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹੇਸ਼ ਕੇ ਦਰਸ ਕਰ ਔਰ ਸਿਧਨ ਦਰਸ ਪਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸੋਈ ਕਈ। ਜੋ ਬੰਦੇ ਦਿਲ ਰਾਤਹਿ ਠਈ।

ਬੰਦਾ ਕੁੱਲੂ ਮੈਂ ਵੜਿਓ ਜਾਏ। ਸੋਊ ਰਾਜੇ ਉਨ ਲਯੋ ਫੜਾਏ। ੨।

ਬੰਦਾ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਫੜਯੋ ਨ ਰਹੋਂ। ਕੈਸੇ ਕਰ ਤੁਮ ਭਾਵੈਂ ਗਹੋਂ।

ਬੰਦਾ ਮੁੱਠੀ ਪਰਾਂ ਕੀ ਭਾਈ। ਜਬ ਚਾਹੇ ਤਬ ਹੀ ਉਡ ਜਾਈ'। ੩।

ਜਿਮ ਜਿਮ ਬੰਦਾ ਮੁਖੋਂ ਪੁਕਾਰੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਵਹਿ ਤਕੜਾਈ ਧਾਰੈ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਰਾਯੋ ਨਜ਼ਰੈ ਬੰਦ। ਅਪਨ ਜੁਬਾਨੀ ਪਰਯੋ ਸੁ ਫੰਦ। ੪।

ਲੋਹ ਪਿੰਜਰੇ ਤਿਨੈ ਘੜਾਯੋ। ਕਹੈ ਬੰਦਾ 'ਮੈਂ ਰਹੋਂ ਨ ਪਾਯੋ।

ਮੈਂ ਪਿੰਜਰੇ ਲੈ ਜਾਊਂ ਉਡਾਯੋ'। ਉਨ ਸੁਨ ਪਿੰਜਰੇ ਕੋਠੇ ਪਾਯੋ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: 'ਬੰਦਾ ਫੜਿਓ' ਜਬ ਸੁਨੀ ਸਿੱਖਨ ਪਰ ਗਈ ਮੋਚ।

ਤੁਰਕਨ ਮਨ ਸਾਦੀ ਭਈ ਮੁਲਕ ਛੁਡਾਯੋ ਲੋਚ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਫੁਜਦਾਰ ਬਹਾਏ। ਬੰਦੈ ਕਿਲਨ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਧਾਏ।

ਕਹੈ 'ਕਰਾਮਾਤ ਗਈ ਬੰਦਯੋਂ ਅਬੈ! ਹੁਤੀ ਕਰਾਮਾਤ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਸੋਪਰੈ ਕਬੈ?'। ੭।

ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਫੌਜ ਜੁ ਆਈ। ਮੁਲਕ ਛੁਡ ਸਿੰਘ ਗਏ ਪਰਾਈ।

ਤੋ ਬਹੁਤ ਪਰੀ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਭੀਰ। ਤਬ ਬੰਦੈ ਨੇ ਕਰੀ ਤਤਬੀਰ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਰਾਜੇ ਸੁਧ ਸੈਨ ਨੇ ਸੁਨਿਓ ਕੀਨੋ ਕੋਪ।

'ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਚੜਿਓ ਤੈਂ ਕਿਮ ਕੀਨੋ ਲੋਪ?'। ੯।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਧ ਸੈਣ ਤਬ ਉੱਦਮ ਕੀਓ। ਕਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਛੁਡਾਵਣ ਲੀਓ।

ਤਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਮਨੈ ਬਿਚਾਰੀ, 'ਇਨੈ ਛੁਡਾਏ ਪਤ ਨ ਹਮਾਰੀ'। ੧੦।

ਹਮਰੀ ਸਿੱਧੀ ਫਿਰ ਕਬ ਰਹੀ। ਕਤ ਉਸਤਤਿ ਹਮ ਗੁਰ ਕੀ ਕਹੀ।
 ਹਮ ਅਬ ਅਪਨੇ ਪੌਰਖ ਛੁਟੈਂ। ਫਿਰ ਇਨਕੋ ਨਿਜ ਹਾਥਨ ਕੁਟੈਂ। ੧੧।
 ਮਤ ਹਮਰੀ ਕੁਛ ਨਿੰਦਾ ਹੋਇ। ਬੰਦੇ ਕੀਨਾ ਉੱਦਮ ਤੋਇ।
 ਤੋ ਬੰਦੇ ਯੋ ਕੁਲੂਅਨ ਕਹਿਓ। ‘ਚਲਯੋ ਬੰਦੇ ਤੁਮ ਦੇਖਤ ਰਹਿਓ’। ੧੨।
 ਉਨ ਦੇਖਤ ਪਿੰਜੋ ਖੂਬ ਉੜਯੋ। ਫੇਰ ਕੋਠੜੀ ਮੱਧ ਟਿਕੈਯੋ।
 ਤਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬੀਰ ਬੁਲੋਏ। ਆਇ ਬੰਦੇ ਕੇ ਪਾਸ ਖਲੋਏ। ੧੩।
 ਬੰਦੇ ਕਹਯੋ ‘ਅਬ ਲੇ ਚਲੋ ਮੰਡੀ। ਚਲੋ ਦੁਆਬੇ ਜਰੀ ਜਹਿੰ ਚੰਡੀ।
 ਜਾ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਕਰੀਏ ਸਹਾਇ। ਮਾਰ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਦਈਏ ਗਲਾਇ’। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਆਖਯੋ ਬੀਰ ਉਨ ‘ਪਿੰਜਰੋ ਲਿਹੋ ਉਠਾਇ।
 ਲੈ ਸੁ ਉਤਾਰੋ ਹਦ ਮੰਡੀ ਸਿੱਧ ਸੈਣ ਕੀ ਜਾਇ’। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬੀਰਨ ਨੇ ਸੋਈ ਕਰੀ। ਉਡਿਓ ਪਿੰਜਰੋ ਤਿਸ ਹੀ ਘਰੀ।
 ਰਾਜੇ ਕੋ ਮੁਖ ਹੋ ਗਯੋ ਫੁਕ। ਪਿੰਜਰੋ ਚੜ੍ਹਯੋ ਅਸਮਾਨ ਸੁ ਘੂਕ। ੧੬।
 ਤਬ ਰਾਜਾ ਨਠ ਅੰਦਰ ਵੜਾ। ਜਾਣੇ ਪ੍ਰਬਤ ਅਸਮਾਨੇ ਚੜਾ।
 ਕੋਠੜੀ ਕੀ ਇਟ ਇਟ ਉਡ ਗਈ। ਕਯਾ ਜਾਨੋ ਵਹੁ ਕਿਤ ਜਾ ਪਈ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ‘ਕੁੱਲੂ ਕੁਇਲੇ ਕਰੇਗਾ ਆਇ ਖਾਲਮਾ ਆਪ।
 ਹੁਇ ਰਈਯਤ ਫਿਰ ਬਸਹੁਗੇ।’ ਯੋ ਦਿਓ ਬੰਦੇ ਜੀ ਸ੍ਰਾਪ। ੧੮।
 ਜਹਾਂ ਮੰਡੀ ਕੀ ਹੱਦ ਹੁਤੀ ਸਿੱਧ ਸੈਣ ਕੇ ਰਾਜ।
 ਜਾ ਪਰਿਓ ਤਹਿੰ ਸੁਖ ਮਹਿਤ ਭਏ ਸਿਖਨ ਕੇ ਕਾਜ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਸਿੱਧ ਸੈਣ ਸੁਨ ਤੁਰਤਹਿ ਆਯੋ। ਸਹਿਤ ਪਿੰਜਰੇ ਬੰਦਾ ਪਾਯੋ।
 ਕੁਲਫ ਪਿੰਜਰੇ ਦਏ ਤੁੜਾਈ। ਫੂਲਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਰਵਾਈ। ੨੦।
 ਰਾਜੇ ਮਨ ਮੈਂ ਭਈ ਵਧਾਈ। ‘ਔਤਾਰ ਬੰਦਾ ਭਯੋ’ ਕਹੈ ਲੁਕਾਈ।
 ਬੰਦੇ ਕੋ ਤਹਿੰ ਡੇਰਾ ਕੀਓ। ਚੜ੍ਹੈ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਸੁਖਨਾ ਲੀਓ। ੨੧।
 ‘ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ’ ਤਬ ਬੰਦਾ ਕਹਾਯੋ। ਗੁਰੂ ਕੋਟ ਮਧ ਪ੍ਰਬਤ ਬਣਾਯੋ।
 ਔਰ ਸਿਧਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਮਿਟੀ। ਸਭ ਲੁਕਾਈ ਢਿਗ ਬੰਦੇ ਜੁਟੀ। ੨੨।
 ਕਿਤੇ ਬੰਦਾ ਤੁਰ ਏਕਲ ਜਾਵੈ। ਚਹੈ ਉਹਾਂ ਤਹਿੰ ਫੌਜ ਬਨਾਵੈ।
 ਕੱਢ ਮੁਹਰ ਤੁਰਤ ਖੀਸਯੋ ਦੇਵੇ। ਕੋ ਨਹਿੰ ਜਾਣੈ ਕਹਾਂ ਤੇ ਲੇਵੈ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਕਿਤੇ ਬਹੈ ਔ ਕਿਤ ਲੁਕੈ ਕਿਤੇ ਦੇਸ ਉਡ ਜਾਇ।
 ਜਹਿੰ ਚਾਹੈ ਪ੍ਰਗਟੈ ਤਹਾਂ ਰਹਿ ਕੁੰਡੇ ਜੰਦੈ ਅੜਵਾਇ। ੨੪।
 ਬੰਦੇ ਨੀਹਲ ਆਇ ਕੈ ਮੁੜ ਚੜ੍ਹਯੋ ਸਾਰ ਸਭ ਕਾਮ।
 ਪਰਬਤ ਪਜਾਰੋ ਉਸ ਲਗੈ ਪਿਖ ਸਿਧ ਪੁਰਸ਼ਨ ਕੇ ਧਾਮ। ੨੫।

ਦੋਪਈ: ਤਬ ਬੰਦਾ ਮੁੜ ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਾੜੀ। ਉਤਰ ਕੋਣ ਉਸ ਲਗੀ ਪਿਆਰੀ।
ਡੇਰਾ ਕੀਨਸ ਤਿਸ ਹੀ ਜਾਈ। ਬੈਠ ਤਹਾਂ ਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਜੁ ਆਈ।੨੬।

ਅਬ ਮਾਖੀ ਚੰਬੇ ਕੀ ਤੁਰੀ

੬੬. [ਚੰਬਾ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਨਦੀ ਉਪਰ ਤੁਰਨਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਦਿਲ ਇਉਂ ਅਈ 'ਅਬ ਚੰਬੇ ਕਰੀਐ ਸੈਲ'।
ਤਬ ਤਿਸ ਰਾਜੇ ਕੋ ਲਿਖਯੋ 'ਅਬ ਚਹੀਐ ਹਮ ਤੁਮ ਮੇਲ'।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਦਯੋ ਵਜ਼ੀਰ। 'ਬੰਦੇ ਮਿਲੀਐ ਕਿਤ ਤਤਬੀਰ?'
ਵਜ਼ੀਰ ਕਹੀ ਮੈਂ ਦੇਖੋਂ ਜਾਈ। ਤਾਂਕੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੈ ਕਯਾ ਆਈ।੨।
ਬੈਰ ਭਾਵ ਕੇ ਹੈ ਮਿੱਤ੍ਰਾਈ। ਹਟੈ ਕਿਮੇਂ ਤੋਂ ਦੇਉਂ ਹਟਾਈ।
ਨਹਿੰ ਚਹਿਯਤ ਉਸ ਚੰਬਾ ਦਿਖਾਯੋ। ਹੈ ਬੰਦਾ ਵਹਿ ਬੁਰੀ ਬਲਾਯੋ'।੩।
'ਹਛਾ' ਕਹਿਓ 'ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਵਜ਼ੀਰ! ਟੂਟਤ ਜੂਟਤ ਕਰੀਓ ਧੀਰ।
ਵਹਿ ਕਰਮਾਤੀ ਹੈ ਭਰਪੂਰ; ਦਿਓ ਦਰਬ ਔ ਰਖੀਓ ਦੂਰ'।੪।
ਸੋ ਵਜ਼ੀਰ ਤਹਿੰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ। ਜਹਿੰ ਬੰਦਾ ਥਾ ਬੈਠਾ ਆਇ।
ਜਾ ਬੰਦੇ ਕੋ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਦੀਓ। ਬੰਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਾਥੇ ਲੀਓ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹਯੋ ਬੰਦੇ 'ਤੁਮ ਜਿਨ ਡਰੋ ਹਮ ਆਵੋਂ ਹੋਇ ਫਕੀਰ।
ਮੁੜ ਜਾਵੈਂਗੇ ਸੈਲ ਕਰ ਰਾਜੇ ਕਹੋ ਵਜ਼ੀਰ!'।੬।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਬਾਤ ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਕਹੀ। 'ਫੌਜ ਛੋਡਿ ਮੈਂ ਆਵੋਂ ਤਹੀਂ।'
ਤਬ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਲੀਨੀ ਮਾਨ। ਕਲਾਧਾਰੀ ਚਿਤ ਔਰੇ ਠਾਨ।੭।
ਜਹਿੰ ਕਠਨ ਰਾਹੁ ਇਕ ਹੁਤ ਅਤਿ। ਤਿਸੇ ਰਾਹੁ ਲੈ ਚਲਿਓਂ ਤਿਤ।
ਕਦ ਤੀਖਨ ਪਬ* ਉਪਰ ਦੜ੍ਹਾਵੈ। ਜਿਸੈ ਦੇਖ ਅਤਿਸੈ ਭੈ ਖਾਵੈ।੮।
ਹੁਤੀ ਨਦੀ ਜਹਿੰ ਬਹੁਤੀ ਤੇਜ। ਗਿਰੈ ਉਚ ਤੇ ਜਲ ਬਹੁ ਹੇਜ।
ਨਹਿੰ ਮੱਛੀ ਤਹਿੰ ਧਾਰਹਿ ਧਾਵੇ। ਜੇਊ ਪਨਾਲਯੋਂ ਕੋਠੈ ਪਰ ਜਾਵੈ।੯।
ਦਯੋ ਬੰਦੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਧਵਾਈ। ਗਯੋ ਪਾਰ ਜਨ ਤਲਾਵ ਮੁਰਗਾਈ।
ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਮੁੜਾਯਾ। ਜਨ ਕਰ ਕਬੂਤਰ ਉਡਤੇ ਆਯਾ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਘੋੜਾ ਘੜਾਯੋ ਪੱਥਰ ਇਕ ਸੋ ਤਹਿੰ ਦਯੋ ਖੜਾਇ।
ਭਯੋ ਅਚੰਭੇ ਜਗਤ ਮੇਂ ਹੈ ਅਬ ਲੋ ਤਿਹ ਥਾਇ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਜਗਤ ਸਰਬ ਅਚਰਜ ਤਿਹ ਭਯੋ। ਖੜਾ ਘੋੜਾ ਮਧ ਬੰਦੈ ਕਯੋ।
ਯੋ ਜਬ ਦੇਖੀ ਕਲਾ ਵਜ਼ੀਰ। ਸੋ ਡਰਪਯੋ ਮਨ ਕੰਪਯੋ ਸਰੀਰ।੧੨।
ਚਰਨੀ ਪਰਕੇ ਬਚਨ ਸੁ ਕਹਯੋ। 'ਹਮਰੀ ਖਤਾ ਸੁ ਤੁਮ ਬਖਸ਼ਯੋ।
ਯੋਹੀ ਤੁਮਕੋ ਚਹਿਯਤ ਕਈ: ਹਮਕੋ ਤਿਉਂ ਹੀ ਚਹਿਤ ਬਖਸ਼ਈ'।੧੩।

* ਪਹਾੜ, ਪਰਬਤ।

ਚੰਬੇ ਦਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੬੭. [ਬੰਦੇ ਨੇ ਚੰਬੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਏ ਤੇ ਡਿਹਰਾ ਰਚਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦਾ ਚੰਬੇ ਜਾ ਵੜ੍ਹਯੋ ਭਯੋ ਰਾਜੇ ਸਿਉਂ ਮੇਲ।
ਰਾਜਾ ਤਿਹਿੰ ਸੇਵਕ ਭਯੋ ਕਰਿਓ ਚੰਬੇ ਸੈਲ।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਰਾਜੇ ਯੋ ਲਯੋ ਪਰਚਾਈ। ਦਏ ਤਹਾਂ ਦੁਇ ਬਯਾਹ ਕਰਾਈ।
ਤਹਾਂ ਡੇਹਰੋ ਦਯੋ ਚਿਣਾਈ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਤ ਤਹਾਂ ਲੁਕਾਈ।੨।
ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਤ ਅਤਿ ਬੰਦੇ ਬਨੀ। ਰਾਜਾ ਭੀ ਕਰੇ ਪੂਜਾ ਘਨੀ।
ਤਿਹ ਬੰਦੇ ਕੇ ਬੇਟਾ ਭਯੋ। ਚੱਲਣ ਚਿਤ ਬੰਦੈ ਤਬ ਕਯੋ।੩।
ਬੰਦਾ ਸਾਲ ਪ੍ਰਬਤ ਤਿੰਨ ਬਹਯੋ। ਥੋ ਦੂਣ ਦੁਆਬੇ ਮਲ ਖਾਲਮਾ ਬਹਯੋ।
ਤੁਰਕ ਨਠੇ ਕਿਤ ਲਭੇ ਨ ਪਾਹਿੰ। ਨੀਹਲ ਪਹਾੜੀ ਦ੍ਰਾਬੇ ਮਾਂਹਿ।੪।

ਅਥ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਔਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੬੮. [ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਬੰਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫਰਯਾਦ ਕੀਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਲੁਟ ਧਰੀ ਲੈ ਸਾਥ ਖਾਲਸੈ ਸੱਭ।
ਸ਼ਹਿਰ ਤੁਰਕ ਕੇ ਜੋ ਸੁਨੈ ਲੋਹਿ ਦੂਰ ਤੇ ਦੱਬ।੧।

ਚੌਪਈ: ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਜਬ ਹੈ ਅਸਵਾਰ। ਸੀਸ ਤੁਰਕ ਇਕ ਪਰਾ ਧਰਿ ਮਾਰ।
ਜਬ ਯਹਿ ਭਈ ਗੱਲ ਮਸ਼ਹੂਰ। ਤੁਰਕ ਸਰਹੰਦੋ* ਜਾਤ ਭਏ ਦੂਰ।੨।
ਜੋ ਅੜਿਓ ਸੋ ਲੀਨੋ ਮਾਰ। ਐਸੀ ਭਈ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਹਾਰ।
ਬਜ਼ੀਰੋ ਕੋ ਸੁਤ ਬਚਯੋ ਥੋ ਏਕ। ਸਾਥ ਪੰਜਾਬੀ ਰਲੇ ਅਨੇਕ।੩।
ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ ਥੋ ਦੱਖਣ ਮਾਂਹਿ। ਕਰੀ ਫਰਯਾਦ ਉਹਾਂ ਉਨ ਜਾਇ।
‘ਮੁਲਕ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸਭ ਲੁਟ ਲਯੋ। ਪਿਕੰਬਰ ਕੋ ਉਨ ਦੀਨ ਗਵਯੋ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦਿੱਲੀ ਲਹੌਰ ਭੀ ਨਹਿੰ ਰਹਿਗੁ ਜੋ ਤੁਮ ਉਹਾਂ ਨ ਜਾਹਿੰ।
ਮੁਲਕ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਫਿਰ ਗਯੋ ਨੀਹਲ ਔ ਉਪਰਾਹਿ।੫।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੇ ਕੀ ਫਿਰ ਗਈ ਦੁਹਾਈ। ਗੁਰ ਗਰਦੀ ਬਹੁ ਬੰਦੈ ਮਚਾਈ।
ਰੋਲਾ ਦੀਆ ਦੇਸ ਮਹਿੰ ਪਾਇ। ਮਾਰ ਕੂਟ-ਦਈ ਧੂਮ ਮਚਾਇ।੬।
ਸ਼ਾਹਿ ਪੁਛਿਓ ‘ਗੁਰ ਬੰਦੇ ਕੋਇ’। ਲੋਕ ਬਤਾਯੋ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਓਇ।
ਭੇਜਿਓ ਗੁਰ ਸੁਤ ਬਦਲੇ ਲੈਨ। ਮਾਰਯੋ ਬਜ਼ੀਰਾ ਪਲ ਇਕ ਮੈਨ।੭।
ਮਾਰੇ ਮਲੇਰੀਏ ਚਾਰੇ ਭਾਈ। ਜਿਨ ਖੀ ਗੁਰ ਕੀ ਚੀਜ ਘਰ ਆਈ।
ਉਨ ਥੋ ਇਕ ਹਾਹ ਨਾਰਾ ਮਾਰਾ। ਇਮ ਕਰ ਉਨਕੋ ਸ਼ਹਿਰ ਨ ਜਾਰਾ।੮।
ਮਾਰਯੋ ਸਮਾਣੋਂ ਸਹਿ ਫੁਜਦਾਰ। ਬਾਈ ਪਾਲਕੀ ਥੋ ਜੇ ਵਾਰ।
ਲੁੱਟ ਮਢੋਰੇ ਪੀਰ ਸੁ ਜਾਰਾ। ਜਿਹ ਜਰੈ ਨ ਹਿੰਦੂ ਹੇਠ ਲੰਘ ਦ੍ਰਾਰਾ।੯।

* ਪਾ:-ਸਰਦਾਰ।

ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਬੰਦੇ ਬੰਧ ਲਏ। ਜਹਾਂ ਚਹੇ ਵਹੁ ਉਡ ਭੀ ਜਏ।
ਤੇਪ ਤੀਰ ਨ ਲਗੈ ਤਲਵਾਰ। ਉਂਗਲੀ ਕਰੈ ਅਰ ਦੇਵੈ ਮਾਰ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਨਹਿੰ ਪਗ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਸ ਲਗੈ, ਨਹਿੰ ਅਖ ਪਲਕ ਹਿਲਾਇ।
ਨਹਿੰ ਪਰਛਾਵਾਂ ਭੁਇੰ ਦਿਸੈ, ਯੋ ਲੋਕਨ ਦੀਓ ਸੁਨਾਇ। ੧੧।

ਸੋਰਠਾ: ਸੁਨਤ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ, ਮਨ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਤਰਸਤ ਭਯੋ।
ਫਰਜਾਦ ਸੁਨੀ ਉਸ ਨਾਂਹਿ, ਕਹਯੋ ਸੁ 'ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਬਲੀ'। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਆਹਿ ਵਹਿ ਗੁਰਕੇ ਗਜਾਨੀ। ਇਸਤੇ ਉਨ ਫਰਯਾਦ ਨ ਮਾਨੀ।
ਕਰਾਮਾਤ ਬਹੁ ਬੰਦੈ ਸੁਨੀ। ਇਮ ਸੁਨ ਸਾਹ ਬਹੁ ਮੁੰਡੀ ਧੁਨੀ। ੧੩।
'ਜੋ ਮੈਂ ਉਸ ਸਿਉਂ ਕਰੋਂ ਲਰਾਈ। ਮਤ ਮੋਕੋ ਵਹੁ ਦੇਇ ਮਰਾਈ।
ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਝੂਠੋ ਪਾਉਂ। ਅਰ ਮੈਂ ਸਾਹੀ ਤੇ ਭੀ ਜਾਉਂ'। ੧੪।
ਦੋਨੋਂ ਬਾਤੋਂ ਕਠਨ ਬਿਚਾਰੈ। ਪਤਸਾਹੀ ਲਾਲਚ ਭੀ ਪਜਾਰੈ।
'ਲਰੈ ਬੰਦਾ ਮੁਹਿ ਛੋਡੈ ਨਾਹੀਂ। ਕਰਾਮਾਤ ਬਹੁ ਉਸ ਕੇ ਮਾਂਹੀ। ੧੫।
ਉਸ ਕੈ ਪਾਸ ਮੁਵੱਕਲ ਆਵੈਂ। ਮਤ ਮੋਕੋ ਵਹਿ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈਂ'।
ਯਾਂਤੇ ਉਸ ਨ ਮੰਨੀ ਫਰਯਾਦ। ਤਰਫ ਲਹੋਰ ਕੁਛ ਕਰੈ ਨ ਯਾਦ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: 'ਪਾਣੀ ਪਤਿ ਝੰਡੇ' ਸੁਨੇ 'ਬੰਦੈ ਦਏ ਗਡਾਇ।
ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਆਗੈ ਲਖੈ ਆਪੈ ਸੋ ਮਰਿ ਜਾਇ'। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਐਸੀ ਬਾਤਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਡਰੈ। ਨਹਿੰ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਮੁਹਰੇ ਕਰੈ।
ਫਰਯਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹੇ ਕੁਰਲਾਇ। ਔਰ ਲੋਕ ਨਹਿੰ ਕਰੋਂ ਸਹਾਇ। ੧੮।
ਸਗਵਾਂ ਦੇਵੈ ਗੱਲ ਮਿਟਾਇ। 'ਮਤ ਮੋਕੋ ਹੀ ਘਲੇ ਪਤਿਸਾਹਿ'।
ਬੰਦੈ ਤੇ ਆਵੈ ਸੀਹਆਣ*। ਬੈਠ ਡਰੋਂ ਘਰ ਮੁਸਲਮਾਨ। ੧੯।
ਵਜ਼ੀਰ ਕਰੈ 'ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਹੁੰ ਬਾਤ। ਮਤ ਮੋਹਿ ਸਾਹ ਘਲਾਵੈ ਬਾਤ'।
ਫੁਜਦਾਰ ਫੁਜਦਾਰੀ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ। ਹੁਤੇ ਜਾਗਦੇ ਤੇ ਰਹੇ ਸੋਇ। ੨੦।
ਨਿੱਤ ਕਚਹਿਰੀ ਲਾਵੈਂ ਨਾਂਹਿ। 'ਮਤ ਪਤਿਸਾਹਿ ਹਮ ਉਹਾਂ ਘਲਾਇ'।
ਕਰੋਂ 'ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਹਮ ਚਿਤਵੈਂ ਤੋ ਮਾਰੈ ਆਣ'। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਪੰਜਾਬੀਅਨ ਕੱਪੜੇ ਟੰਗੇ ਦਿਨੈਂ ਮਸਾਲਾਂ ਕੀਨ।
ਤਉ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸੁ ਨਹਿੰ ਸੁਨੈ ਪਕੜਿ ਸੁ ਬਹਯਾ ਜਮੀਨ। ੨੨।
ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਫਕਰ ਮਿਲ ਹਾਜ਼ੀ ਪੀਰ ਮਿਲਾਇ।
ਆਖੈਂ 'ਕਾਫਰ ਤੂੰ ਭਯਾ ਉਨ ਰੋਲੋ ਦੀਯੋ ਮਚਾਇ'। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਕੋਉ ਕਰੈ 'ਤੈਂ ਦੀਨ ਗਵਾਯਾ। ਉਮਤ ਪਿਕੰਬਰ ਤੂੰ ਨਟੀਂ ਆਇਆ।
ਭਰੈ ਨ ਪਿਕੰਬਰ ਤੇਰ ਸਫਾਤ। ਪਰੈ ਦੋਜਕ ਮੈਂ ਤੁਮਰੀ ਜਾਤਿ। ੨੪।

* ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਭੈ।

ਤੂੰ ਕਜਾ ਹਿੰਦੂਅਨ ਲੈ ਲਜੇ ਮੋਲ। ਦਈ ਕਜਾ ਸਾਹੀ ਉਨ ਲੜੇਂ ਖੋਲ।
 ਦੀ ਪਤਿਸਾਹੀ ਪਿਕੰਬਰ ਹਮਾਰੈ। ਸੇ ਲਿਖ ਰਾਯੇ ਪਿਸ਼ਾਨੀ ਤੁਮਾਰੈ। ੨੫।
 ਦੇਨ ਲਾਇਕ ਥੇ ਪੀਰ ਹਮ ਨਾਹੀਂ। ਹਮ ਪੀਰਨ ਤੂੰ ਪਤਿ ਗਵਾਹੀਂ।
 ਤੂੰ ਕਹੈਂ ਬਦਸਾਹੀ ਹਮ ਹਿੰਦੂਓਂ ਪਾਈ। ਦੇਣ ਜੋਗ ਪੀਰ ਹਮ ਥੇ ਨਾਹੀਂ। ੨੬।
 ਫੜਿ ਫੜਿ ਛੁਰੀਯਨ ਰਸਤੇ ਰੋਕੈਂ। ਮਾਰੈਂਗੇ ਸਾਹਿ ਛਾਤੀ ਕਹਿ ਝੋਕੈ।
 ਹੋਗੁ ਨਿੰਦ ਤੁਯ ਮੱਕੇ ਤਾਈਂ। ਸਫਾਤਿ ਭਰੂਗੁ ਤੈਂ ਪਿਕੰਬਰ ਨਾਂਹੀਂ। ੨੭।
 ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਮੱਕਯੋਂ ਆਯਾ। ਜਿਕਰ ਕਾਥੇ ਮੈਂ ਮੈਂ ਸੁਨ ਪਾਯਾ।
 ਹਿੰਦੂਅਨ ਸਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਭ੍ਰਮਾਯੋ। ਸਾਹੀ ਖਾਤ੍ਰ ਉਨ ਦੀਨ ਗੁਵਾਯੋ। ੨੮।
 ਕਹੈ ਪਤਿਸਾਹੀ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂਓਂ ਪਾਈ। ਪਿਕੰਬਰ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਗਵਾਈਂ।
 ਇਉਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੈ ਸਾਹ ਭਰਮਾਯਾ। ਕਹਿ ਕਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ਸਮਝਾਯਾ। ੨੯।

੬੯. [ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਨੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਾਹ ਮੰਗਿਆ। ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਜੰਗ]

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੇ ਐਸੇ ਖਉਫ ਤੇ ਮਿਹਣੇ ਦਏ ਅਨੇਕ।

ਹਾਜੀ ਪੀਰ ਇਕਠੇ ਭਏ ਕਰਾਨ ਸੁ ਹਾਥਨ ਟੇਕ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਪੀਰ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਜਿਮਾ ਕਰੈਂ। ਕਲਾਮ ਸੈਫੀ ਪੜ ਮੁਹਰੇ ਤੁਰੈਂ।

ਮੁਹਰੇ ਤੁਰੈਂ ਲੈ ਕੁਰਾਨੈ ਟਾਥ। ਆਉ ਪਿਛੈ ਤੂੰ ਫੌਜਨ ਸਾਥ'। ੩੧।

ਤਬ ਕਿਛੁਕ ਸਾਹਿ ਨੈ ਮੰਨੀ ਬਾਤ। ਕਹਯੋ 'ਤੁਰੈਂ ਮੈਂ ਅਗਰੇ ਤਾਕ'।

ਆਗੇ ਦੇਖ ਆਵੈਂ ਹਲਕਾਰੇ! ਤੈ ਆਗੇ ਮੈਂ ਕਰੂੰਗੁ ਸਿਧਾਰੇ। ੩੨।

ਦੇਵਤਿ^੧ ਹੈ ਕੈ ਹੈ ਸੇ ਬੰਦਾ। ਦੇਖ ਸੁ ਆਵੈਂ ਤਾਕੇ ਫੰਧਾ।

ਪਾਸ ਮੁਵੱਕਲ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਕਰਾਮਾਤ ਸੱਚ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀਂ। ੩੩।

ਕਹੈਂ ਉਸ ਪੈਰ ਚਿਹਨ ਨਹਿ ਧਰਨਾ। ਹੈ ਉਸ ਆਂਖ ਕੈ ਨਾਂਹਿ ਫਰਕਨਾ।

ਜੇ ਦਿੱਸੈ ਉਸ ਤਨ ਪਰਛਾਂਵਾ। ਤੈ ਆਗੇ ਮੈਂ ਪਾਵਨੁ ਪਾਵਾ'। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਕਹਿ ਹਲਕਾਰੇ ਤੋਰਿਕੈ ਮਗਰ ਤੁਰਿਓ ਸੋਊ ਆਪ।

ਆਗਰੇ ਡੇਰਾ ਆ ਕਰਾ ਅਗਯੋਂ ਲਗੇ ਤਨ ਤਾਪ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰੇ ਹਲਕਾਰੇ ਭੇਖ ਵਟਾਏ। ਹਿੰਦੂ ਹੁਤੇ ਥੇ ਚਾਕਰ ਸਾਏ।

ਡਰਤ ਡਰਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ। ਦੇਖਯੋ ਉਨ ਬਹੁ ਧਯਾਨ ਲਗਾਇ। ੩੬।

ਧਰਨ ਚਿਹਨ ਤਿਨ ਲਾਗਤ ਦੇਖਾ। ਪਰਤ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਭੂ ਪਰ ਪੇਖਾ।

ਆਂਖ ਫੁਰਤ ਬਹੁ ਗੁੱਸੇ ਮਾਂਹਿ। ਆਹਿ ਮਨੁਖ ਸੇ ਦੇਵਤ ਨਾਂਹਿ। ੩੭।

ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖੀ ਅਵਰ ਘਨੀ। ਮਾਤਬਰਨ ਤੇ ਭੀ ਉਨ ਸੁਨੀ।

ਸੇ ਹਲਕਾਰਨ ਆ ਕੈ ਕਹੀ। ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਮੇ ਮਾਨੀ ਸਹੀ। ੩੮।

੧ ਆਗਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਕ।

੨.ਦੇਵਤਾ।

- ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਫਰਿਯਾਦ ਪੰਜਾਖੀਅਨ ਕਰੀ ਤੋ ਸ਼ਹਿ ਉੱਦਮ ਕੀਨ।
ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਕਾਢਿ ਕੈ ਫਿਰ ਦਾਖਲ ਕਹ ਲੀਨ। ੩੯।
- ਚੌਪਈ: ਜਬ ਫਰਯਾਦ ਸੀ ਲੋਕਨ ਕਰੀ। ਸ਼ਾਹਿ ਤਜਾਰੀ ਥੀ ਤੋਲੋ ਕਰੀ।
ਮੁਹਰੇ ਕੁਰਾਨ ਕਰੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ਝੰਡਾ ਹੈਦਰੀ ਤੇਰਿਓ ਨਾਰ। ੪੦।
ਫਕੀਰ ਮੁਲਾਣੇ ਮੁਹਰੇ ਤੇਰੇ; ਪੜ੍ਹੁ ਪੜ੍ਹੁ ਸੈਫੀ ਕਲਾਮਨ ਹੋਰੇ।
ਤੋ ਭੀ ਸ਼ਾਹਿ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਧਰੈ। ਨਹਿੰ ਪਤਿਆਵੈ ਥਰ ਥਰ ਕਰੈ। ੪੧।
ਤਬਹਿ ਸ਼ਾਹ ਮਨ ਐਮ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਬੰਦੇ ਸੋਂ ਨਹਿੰ ਬਨੈ ਬਿਗਾਰੀ।
ਬੰਦਾ ਉਸ ਗੁਰ ਕੇ ਹੈ ਦਾਸ। ਮੁਹਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੀਨੀ ਜਾਸ। ੪੨।
ਕਰਾਮਾਤ ਮੈਂ ਹੈ ਅਤਿ ਭਾਰੇ। ਕਯਾ ਜਾਣੋ ਵਹਿ ਕਯਾ ਕਰ ਡਾਰੇ।
ਹਕ ਤਾਲਾ ਜੁ ਮੁਵੱਕਲ ਘਲਾਵੈ। ਪਾਸ ਪਿਕੰਬਰ ਥੇ ਜੋ ਆਵੈ।
ਸੋਊ ਇਨ ਪੈ ਆਵਤ ਕਹੈ। ਮਤਿ ਮੋਕੋ ਵਹਿ ਮਾਰ ਗਵਹੈ'। ੪੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਸੇ ਬੰਦੇ ਕੇ ਖੋਫ ਤੇ ਮੁੜ ਵੜਯੋ ਆਗਰੇ ਜਾਇ।
ਮਨ ਹੀ ਮੈਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰੇ ਭੇਦ ਨ ਕਿਸੈ ਬਤਾਇ। ੪੪।
ਤੋ ਸ਼ਾਹਿ ਮਨਹਿ ਬਿਚਾਰਿਆ 'ਹਮ ਭੇਜੈ ਬੰਦੇ ਪੈ ਲਿੱਖ।
ਹਮ ਤੁਹਿ ਮਿਲਨੇ ਆਇ ਹੈਂ ਹਮ ਤੁਮ ਇਕ ਗੁਰ ਸਿੱਖ'। ੪੫।
- ਚੌਪਈ: ਯੋ ਲਿਖ ਸ਼ਾਹੇ ਸਿੱਖ ਘਲਾਯਾ। 'ਭਲਾ ਕੀਆ ਤੈਂ ਬਜੀਰਾ ਘਾਯਾ।
ਔਰ ਪਹਾੜੀਏ ਜੋ ਤੈਂ ਮਾਰੇ। ਹੁਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਵੈ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਰੇ। ੪੬।
ਚਾਹਿਤ ਥੇ ਮੈਂ ਇਨ ਕੇ ਮਾਰੇ। ਭਲਾ ਕੀਯਾ ਤੈਂ ਆਪ ਸੰਭਾਰੇ।
ਹਮ ਤੋ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਆਹੀਂ। ਉਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ੪੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਬਤ ਹਮਰੇ ਬਡਨ ਕੀ ਆਹ ਲਹੌਰ ਕੇ ਮਾਂਹਿੰ।
ਤਿਨ ਕੀ ਜ਼ਾਰਤ ਕਰਨ ਕੇ ਹਮ ਅਬ ਊਹਾਂ ਆਹਿੰ। ੪੮।
- ਚੌਪਈ: ਕਹੇ ਤੋ ਤੁਮ ਪੈ ਪਹਿਲੇ ਆਵੈਂ। ਕਹੇ ਤੋ ਹਟਿ ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈਂ।
ਸਿਰਹੰਦ ਰਾਹਿ ਹਮ ਜਾਯਾ ਲੋਰੈਂ। ਦਿਹੋ ਰਾਹ ਤੁਮ ਲਾਕ ਲਹੌਰੈਂ। ੪੯।
ਮੁਲਕ ਪੰਜਾਬ ਹਮ ਆਧਾ ਦੇਹੁ। ਪਰਬਤ ਸਭੀ ਆਪ ਰਖ ਲੇਹੁ।
ਹਮ ਕੇ ਸੱਦੇ ਤੋ ਮਿਲਨੇ ਆਵੈਂ। ਨਹੀਂ ਤੋ ਲਾਂਭੇ ਲਾਂਭੇ ਜਾਵੈਂ। ੫੦।
ਹਮ ਕੇ ਰਾਹਿ ਲਹੌਰੇ ਦੱਯੈ। ਸਿਰਹੰਦ ਮਧਿ ਕਰ ਰਾਹਿ ਪਹੰਦਯੈ'।
ਯੋ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹ ਦਿਯੋ ਸਿਖ ਘੱਲ। ਹਥ ਜੋੜ ਸਿੰਘ ਜਾ ਕਹੀ ਗੱਲ। ੫੧।
ਆਗੈ ਬੰਦੇ ਥੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਸਭੇ ਬਾਤ ਉਨ ਲਈ ਪਛਾਣ।
'ਬਹਾਦ੍ਰ ਮਿਲਨੋ ਪੱਜ ਬਣਾਵੈ। ਹਮ ਤੇ ਡਰਦੇ ਲਹੌਰ ਨ ਆਵੈ'। ੫੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਮਿਲ ਤਬ ਯੋ ਠਟੀ 'ਅਬ ਯਾ ਕੇ ਦਈਐ ਜਾਨ।
ਫੇਰ ਸੁ ਇਸ ਕੋ ਮਾਰਿਹੈਂ ਜੁ ਹੁਇ ਹੈ ਪਿਸ਼ੇਮਾਨ। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਕਹੀ 'ਅਬ ਲਈ ਹਮ ਮਾਨ। ਸਾਬਤ ਰਹੈ ਨ ਤੁਮਰੇ ਇਮਾਨ।
 ਝੂਠੇ ਕਰ ਫਿਰ ਤੁਮਤੇ ਲੇਹਿੰ। ਗੁਰਸਿਖ ਕਹੇ ਹਮ ਤੁਮ ਰਾਹੁ ਦੇਹਿੰ। ੫੪।
 ਉਨ ਸਿੱਖ ਮੁੜ ਆਇ ਸਾਹ ਸੋ ਕਹੀ। ਸਾਹਿ ਸੁਨਤ 'ਕੁਛ ਚਿੰਤਨ' ਕਹੀ।
 ਸੁਨ ਤੁਰਕਨ ਮਨ ਵਧਾਈ ਭਈ। ਕਿਛ ਕਿਛ ਜੀਵਣ ਆਸਾ ਠਈ। ੫੫।

ਦੋਹਰਾ: ਪਹਾੜ ਤਲੀ ਬੰਦੈ ਰਖੀ ਔਰ ਦਈ ਪੰਜਾਬ ਸੁ ਛੱਡ।
 ਬੰਦਾ ਚੜ੍ਹਜੇ ਪਹਾੜ ਕੇ ਕਿਲੈ ਨੀਹਲ ਤੈ ਗੱਡ। ੫੬।

ਚੌਪਈ: ਸਿਢੇਰੇ ਢਿਗ ਇਕ ਗੜੀ ਬਨਾਈ। ਲੇਹਿ ਗੜੀ ਉਸ ਨਾਮ ਸਦਾਈ।
 ਦਈ ਦੁਆਬੇ ਢਿਗ ਜੋ ਦੂਣ। ਸਿਰ ਜਸਵਾਲਨ ਕਹਿਲੂਰਨ ਥੂਣ। ੫੭।
 ਜੰਮੂ ਢਿਗ ਥੇ ਪਠਾਣ ਸੁ ਕੋਟਿ। ਸਿੰਘ ਸੁ ਵੜ ਰਹੇ ਕਰ ਕਰ ਜੋਟ।
 ਸੁਨਜੇ ਪਹਾੜ ਜਬ ਬੰਦਾ ਵੜਾ। ਸਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਅਗਜੋ ਚੜ੍ਹਾ। ੫੮।
 ਸਾਹਿ ਅਗਾਰੀ ਤੇਰੀ ਫੌਜ। ਦੇਖਨ ਬੰਦੈ ਦਿਲ ਕੀ ਮੌਜ।
 ਕਿੱਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਉਸ ਕੀ ਮਰਜੀ। ਦੇਖਨ ਹੇਤ ਸਾਹ ਕੀ ਰਾਰਜੀ। ੫੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪਾਣੀ ਪਤਿ ਲੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਗਜੇ ਬੰਦਾ ਝੰਡੇ ਗੱਡ।
 ਤੁਰਕ ਨ ਉਹਾਂ ਢੁਕ ਸਕੈ ਕਹਜੇ ਬੰਦੈ ਆਓ ਪੱਟ। ੬੦।

ਚੌਪਈ: ਸੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਹਿ ਬੰਦੈ ਗਿਰਾਏ। ਤੁਰਕ ਪਾਣੀਪਤ ਤੋ ਲੰਘ ਆਏ।
 ਆਇ ਕ੍ਰਨਾਲੂ ਕੀਏ ਉਨ ਡੇਰੇ। ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਸੇ ਘੇਰੇ। ੬੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਠਾਣੈ ਥੇ ਹੁਤੇ ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਮੱਧ ਸਿਰਾਇ।
 ਤੁਰਕਨ ਘੇਰੇ ਆਇ ਜਬ ਲਰ ਭਿਰ ਗਏ ਪਰਾਇ। ੬੨।

ਚੌਪਈ: ਮਗਰੇ ਫੌਜ ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਜੁ ਆਈ। ਤਿਨ ਸ੍ਰਹਿੰਦ ਆਕਰੀ ਲੜਾਈ।
 ਬੰਦੈ ਮਦਤ ਕਰੀ ਉਨ ਨਾਹਿ। ਉਡੀਕ ਬੰਦੈ ਕੇ ਛਡ ਗਏ ਵਾਹਿ। ੬੩।
 ਬਰਸ ਤੀਨਕ ਥੀ ਸ੍ਰਹਿੰਦ ਉਗਰਾਹੀ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਸੁ ਛੁਡਾਈ।
 ਲੋਹਗੜੀ ਜਾਇ ਆਕੀ ਕਈ। ਫੌਜ ਸ੍ਰਹਿੰਦ ਵੜ ਆਗਜੇ ਠਈ। ੬੪।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਫੌਜਦਰਾਨ ਕੇ ਨਾਂਮ ਦੱਸਨ ਕੇ

੭੦. [ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਲਾਹੌਰੋਂ ਹੋਕੇ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗੜਬੜ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਿੰਨ ਸਰਦਾਰ ਪਤਸਾਹਿ ਥੇ ਕਸੂਰੀ ਕੀਏ ਮੁਹਿਰੈਲ।
 ਸ਼ੀਮਸ ਖਾਨ, ਜਾਲੀ ਦੀਅਨ, ਬਜੀਦੈ ਖਾਂ ਫੌਜ ਗੈਲ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਕੇ ਭੀ ਹੁਤੇ ਫੁਜਦਾਰ। ਸਿੰਘਨ ਲੁਟ ਕਰ ਕੀਏ ਖੁਵਾਰ।
 ਖਾਨ ਮਹਾਵਤ, ਫਰਜ਼ੁਲ ਖਾਨ। ਕਹਾਵਤ ਥੇ ਉਇ ਬਡੇ ਜੁਆਨ। ੨।
 ਉਇ ਭੀ ਹੁਤੇ ਬਜੀਦੇ ਨਾਰ। ਉਨ ਘਰ ਲੁਟ ਇਮ ਕਰੇ ਖੁਆਰ।
 ਔ ਸਰਦਾਰ ਜੇ ਕੁੰਜਪੁਰੇ ਤਾਈ। ਸਮਾਣੀਏਂ ਸਢੇਰੀਏ ਜਮਨਾ ਉਵਾਈ। ੩।

- ਆਇ ਕੀਓਂ ਥੋ ਬਜੀਰੈ ਸਾਥ। ਜੇ ਮਾਰੇ ਥੇ ਬੰਦੇ ਨਾਥ।
 ਰਲ ਫਰਿਆਈ ਆਇ ਥੇ ਸਾਰੇ! ਭੇਜੇ ਆਗੈ ਸ਼ਾਹਿ ਬਿਚਾਰੇ।੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਏਈ ਭੇਜੇ ਦੇਖਣੇ ਬੰਦੈ ਕੀ ਪਰਤੀਤ।
 ਬੰਦੇ ਰਾਹ ਛੋਡਯੋ ਸੁਨਯੋ ਖੁਸ਼ੀ ਆਈ ਸ਼ਾਹ ਚੀਤ।੫।
- ਚੌਪਈ: ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਿਲ ਆਈ ਪੀਰ। ਪੁਜਯੋ ਲਹੌਰ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਜੀਰ।
 ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਰਹਿਕੈ ਮੁੜ ਗਯੋ। ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਨਹਿੰ ਪਹੁੰਚਤ ਭਯੋ।੬।
 ਤਿਸਕੇ ਪੁੜ੍ਹ ਰਹੇ ਥੇ ਚਾਰ। ਸੇ ਲਰ ਮਰ ਕਰ ਭਏ ਖੁਆਰ।
 ਕਈ ਬਰਸ ਯੋ ਰੋਲੇ ਰਹਾ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਐਸੇ ਕਹਾ।੭।

੭੧. [ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸ਼ੁਰੂ]

- ਦੋਹਰਾ: ਮੁਯੋ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋ ਸਤ੍ਰੇ ਚੌਰਾਸੀਏ ਸਾਲ।
 ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਉਸ ਪੋਤਰੋ ਤਿਸਕੋ ਸੁਨੋ ਹਵਾਲ।੧।
- ਚੌਪਈ: ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਜਬ ਤਖਤੇ ਬਹਯੋ। ਚੁਗਲਨ ਆਨ ਉਸੈ ਯੋ ਕਹਯੋ:-
 'ਗੁਰੂ ਬੰਦੈ ਕਰ ਰਖੀ ਖੁਆਰੀ। ਔਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸੁਖ ਹੈ ਸਾਰੀ।੨।
 ਬਾਈ ਸੂਬਨ ਤੇ ਟਕੇ ਚਲਿ ਆਵੈਂ। ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹਿ ਨਹਿ ਕੋ ਪਲਟਾਵੈ।
 ਉਸਕੋ ਚੜ੍ਹ ਤੂੰ ਦੇਹ ਤਿਦਾਰਕ। ਰਹਯੋ ਦਾਦੇ ਤੈਥੋਂ ਕੰਮ ਸਾਰਕ'।੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਉਨ ਆਖਿਆ 'ਹਮ ਦਾਦਾ ਗਯੋ ਸਮਝਾਇ।
 ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਘਰ ਜੋਊ ਤਿਨ ਸੋ ਤੂੰ ਨ ਬਿਗਰਾਇ।੪।
- ਚੌਪਈ: ਨੌਰੰਗ ਪੜਦਾਦੋ ਜਬੈ ਰਿਸਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਉਪਰ ਦਾਦੇ ਚੜ੍ਹਾਯੋ।
 ਹਮ ਦਾਦੇ ਨਹਿੰ ਕਰਯੋ ਬਿਗਾਰ। ਘਲ ਅਹਦੀਅਨ ਕੰਮ ਦਏ ਸਵਾਰ।੫।
 ਉਸ ਦਿਨ ਥੀ ਗੁਰ ਬਾਤਹ ਕਹੀ। ਹਮ ਤੁਮ ਕਉ ਅਬ ਸ਼ਾਹੀ ਦਈ।
 ਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਹੋ ਕਰ ਦਈ। ਬਿਨ ਉਨ ਹਮ ਕਬ ਸਕਤੇ ਲਈ।੬।
 ਆਜਮ ਸ਼ਾਹਿ ਥੋ ਹਮ ਤੇ ਭਾਰੀ। ਉਸੈ ਮਗਰ ਥੀ ਬਹੁ ਫੌਜ ਸਾਰੀ।
 ਸੇ ਕਬ ਹੁਤੇ ਥੋ ਹਮ ਤੇ ਮਾਰੀ। ਉਸ ਘਰ ਕਿਮ ਅਬ ਕਰੈ ਖੁਆਰੀ'।੭।
 ਯੋ ਕਹਿ ਬਾਤ ਦਈ ਉਸ ਮੋੜ। ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਘਰ ਸਿਉਂ ਕਰੀ ਅਜੋੜ।
 ਯੋ ਕਰਕੇ ਕਈ ਦਿਨੈ ਬਿਤਏ! ਫੇਰ ਚੁਗਲ ਆਇ ਕਹਤੇ ਭਏ।੮।

ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਯਤੇ

੭੨. [ਚੁਗਲਾਂ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਲਾਈ]

- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਚੁਗਲਨ ਫਿਰ ਆ ਕਹੀ 'ਹਮ ਬੰਦੈ ਬਹੁ ਦੁਖ ਦੀਨ।
 ਦੀਨ ਉਠਾਇਓ ਸੇ ਚਹੈ ਸਾਰੀ ਹਿੰਦ ਜ਼ਮੀਨ।੧।

ਚੌਪਈ: ਸੇ ਅਬ ਖਬਰ ਬੰਦੇ ਕੀ ਆਈ। ਬੰਦਾ ਲੀਨੋ ਕੁਲੁ ਫੜਾਈ।
ਅਬ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕੋ ਲਗੈ ਨ ਦੋਸ਼। ਖਾਲੀ ਮੁਲਕ ਪਰਜੇ ਨਿਹਜੋਸ਼'। ੨।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾਲੀ ਦੀਨ ਖਬਨੇ ਕਾ

੭੩. [ਫੌਜਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਧਾਵਾ। ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਲੀਦੀਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਕੁੱਲੁ ਫੜਜੋ ਬੰਦਾ ਸੁਨਜੋ ਤੋ ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਉਤਮਾਹਿ।
ਤੋਰੀ ਫੌਜ ਮੁਲਕ ਲੈਨ ਕੋ ਲੱਗੋ ਚੁਗਲਨ ਸਲਾਹਿ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਬਾਤ ਜਗਤ ਥੀਯੋ ਉਡ ਗਈ। 'ਕਰਮਾਤ ਦੂਰ ਬੰਦਿਅਉਂ ਭਈ।
ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਥੇ ਪਰਬਤ ਮਾਂਹਿ। ਉਨ ਨੇ ਸਿੰਘੀ ਛੋਡੀ ਨਾਂਹਿ। ੨।
ਔਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਬੰਦੇ ਕਈ ਚਾਰ। ਇਸ ਕਰ ਜਤੋਂ ਬੰਦਾ ਗਜੋ ਹਾਰ।
ਬੀਰ ਹੁਤੇ ਥੇ ਮੇ ਨਠ ਗਏ। ਬੰਦਾ ਕੈਦ ਸੁ ਯਾਂਤੇ ਪਏ। ੩।
ਦੂਰ ਭਯੋ ਯੋ ਬੰਦੇ ਖੋਫ। ਭਯੋ ਸਿਖਨ ਕੋ ਯਹ ਅਫਸੋਸ'।
ਯੇ ਚਲ ਬਾਤ ਸ਼ਾਹਿ ਲੋ ਅਈ। ਫੌਜਦਾਰਨ ਸ਼ਾਹ ਆਗਯਾ ਦਈ। ੪।
ਸ਼ੀਮਸ, ਬਜੀਦਾ, ਜਾਲੀਦੀਨ। ਹੁਤੇ ਕਸੂਰੀ ਪਠਾਨ ਸੁ ਤੀਨ।
ਕਰੀ ਫੁਜਦਾਰਨ ਤਿੰਨ ਧਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਸੋ ਜਾ ਕਰੀ ਲੜਾਈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਲੋਹਗੜੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਅੜਾ ਤਹਿ ਪੜਾ ਸ਼ੀਮਸ ਖਾਂ ਧਾਇ।
ਤਿਨ ਸੋ ਯਾਕੀ ਲਗ ਰਹਾ ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤ ਯੁੱਧ ਮਚਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਬਜੀਦਾ ਪੜਜੋ ਪਠਾਣਕੋਟ ਲਾਗ। ਜਾਲੀਦੀਨ ਪਰਜੇ ਹਿਠਲੁ ਬਾਗ।
ਹੁਤੀ ਤੀਨਨ ਕੀ ਇਕ ਸਲਾਹਿ। ਮੁਲਕ ਲੁਟਜੋ ਔ ਲਿਓ ਉਗਾਰਾਹਿ। ੭।
ਰਹਿਤ ਜਹਾਂ ਥੇ ਥੋੜੇ ਸਿੰਘ। ਨਿਕਲ ਗਏ ਵੈ ਬਹੁ ਫੌਜ ਪਿੱਖ।
ਸਿੰਘਨ ਭੀ ਸੁਨਿਓ ਥੇ ਫੜਯਾ। ਇਮ ਕਰ ਔਰ ਕੋਊ ਨਹਿ ਅੜਯਾ। ੮।
ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਇਤਨੀ ਆਈ। 'ਮੈਂ ਨਠ ਜਾਊਂ ਤੋ ਰੀਦੀ ਸਦਾਈ।
ਜਾਇ ਬੰਦੇ ਕਯਾ ਮੁੱਖ ਦਿਖਾਊਂ। ਸਭਾ ਸੂਰਨ ਕਬ ਬੈਠਨ ਪਾਊਂ'। ੯।
ਸਿੰਘ ਬਾਜ ਔ ਖਾਂ ਸ਼ੀਮਸੋਊ। ਏ ਫਸ ਗਏ ਸੁ ਇਕ ਥਾਂ ਦੋਊ।
ਜਾਲੀ ਦੀਨ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰੇ। ਲੁਟੇ ਕੁਟੇ ਮੁਲਕ ਦ੍ਰਾਬੇ ਉਘਰੇ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਭਯੋ ਗੁਮਰਾਹਿ ਬਹੁ ਫੌਜ ਸੋ ਕਹਿ 'ਸਿੰਘ ਅਬ ਨਦਰੀ ਪਾਇ।
ਮਾਰੋਂ ਸਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸ਼ਿਮ ਤੋ ਸ਼ੀਰਣੀ ਬੰਡੇ ਖੁਦਾਇ'। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਫੌਜ ਚੁਫੇਰੇ ਦਈ ਖਿਡਾਇ। ਲਾਲਚ ਪੈਸੇ ਲਗਿਓ ਵਾਇ।
ਬੇਗਮ ਹੁਇ ਆਪ ਬਹਿ ਰਹਿ ਡੇਰੇ। ਕਰੈ 'ਸਿੰਘ ਸਭ ਸ਼ੀਮਸਖਾਂ ਘੇਰੇ'। ੧੨।
ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਸੇ ਚਾਹਤ 'ਉਸ ਪਰ ਕਰੋ ਧਾਈ'।
ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜਬ ਉੱਦਮ ਕਰਾ। ਲੋਹਗੜੀ ਛਡ ਉਸ ਵਲ ਤੁਰਾ। ੧੩।

ਤਉ ਰਾਤ ਕੇ ਕੀਨੀ ਧਾਈ! ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਈ।
ਅਚਾਣਚੱਕ ਤਿਸ ਪਰ ਜਾ ਪੜਾ। ਮਾਰ ਲਯੋ ਵਹਿ ਡਰੇ ਖੜਾ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਪਯੋ ਬਾਜ ਜਿਉਂ ਲਯੋ ਜਾਲੀ ਬਟੋਰੇ ਦੱਬ।
ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਤ ਸੋ ਮੁਯੋ ਦੇਖੋ ਰੱਬ ਸਬੱਬ। ੧੫।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼ੀਮਸ ਖਾਨ ਔਰ ਬਜ਼ੀਦ ਖਾਨ ਕਾ

੭੪. [ਬੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ੀਮਸ ਖਾਂ ਤੇ ਵਜ਼ੀਦ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ]

ਦੋਪਈ: ਜਿਨ ਜਹਿੰ ਸੁਨਾ ਜਾਲੀਦੀਨ ਮਾਰਾ। ਸੋ ਨੱਠ ਚਲਯੋ ਨ ਆਪ ਸੰਭਾਰਾ।
ਭੂਪ ਬਿਨਾ ਕੇ ਕਰੇ ਲਗਾਈ। ਇਮ ਕਰ ਸਬਹਨ ਨਠਨ ਤਕਾਈ। ੧।
ਕਹਿ 'ਅਸਮਾਨੋਂ ਕਯਾ ਬਿਜ ਪਰੀ। ਆਨ ਮਾਰੇ ਸਭ ਬਿਚ ਇਕ ਘਰੀ'।
ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸੈ ਥਾ ਉਸ ਸਾਥ। ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਤੇ ਮਾਰੇ ਹਾਥ। ੨।
ਮੁਲਕ ਚੌਫੇਰਯੋਂ ਲੁੱਟਨ ਪੜਾ। ਤੁਰਕਨ ਲੁਟ ਕਰ ਸੋ ਰੱਜ ਖੜਾ।
ਤੁਰਕਨ ਸੰਗ ਥੇ ਕਈ ਲੁਟੇਰੇ। ਅਏ ਜੁ ਲੁੱਟਨ ਘਰੋਂ ਘਨੇਰੇ। ੩।
ਸ਼ੀਮਸ ਖਾਨ ਥੋ ਮਗਰੇ ਜਾਤ। ਆਨ ਪਰੀ ਤਿਸ ਕੰਨ ਯਹਿ ਬਾਤ।
ਕਹਯੋ 'ਉਸੈ ਥੇ ਵਕੂਫ ਕੁਛ ਨਾਹਿੰ। ਪਾਸੋਂ ਸਭ ਫੌਜ ਦਈ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇਖੋ ਹਮ ਉਸ ਮਾਰਿ ਹੈਂ ਜੁ ਹਮ ਤੇ ਨਠ ਗਯੋ ਹਾਰ'।
ਤਬ ਲੋਕਨ ਉਸ ਕੇ ਕਹਾ 'ਲਿਖ ਚਾਚੇ ਕਰ ਖਬ੍ਰਦਾਰ। ੫।

ਦੋਪਈ: ਮਤ ਇਮ ਉਸ ਕੇ ਲੇਵੈ ਮਾਰ। ਚਲੇ ਰਲੇ ਤੁਮ ਉਸ ਕੇ ਨਾਰ'।
ਤਬ ਤਿਸ ਕੇ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ। ਘਲ ਹਲਕਾਰੇ ਚੌਕਸੀ ਕਈ। ੬।
'ਹਮ ਤੁਮ ਰਲ ਕੈ ਕਰੈਂ ਲਰਾਈ। ਹਮ ਬਿਨ ਅਗੈ ਤੂੰ ਪੈਰ ਨ ਪਾਈ'।
ਐਸੋ ਖੋਫ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਕਾ ਪੜਾ! ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਕਾਂਬਾ ਚੜ੍ਹਾ। ੭।
ਤਬ ਵੈ ਦੋਨੋਂ ਇੱਕ ਠਾਂ ਹੋਏ। ਚਾਚੇ ਭਤੀਜੋ ਤੋ ਕੁਛ ਸੋਏ।
ਡਰਤ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਤੇ ਰਹਿੰ ਖੜੇ। 'ਮਤ ਕਿਤ ਆਇ ਹਮੈਂ ਪਰ ਪੜੇ'। ੮।
ਆਗੈ ਸੁਣੋਂ ਬੰਦੇ ਕੀ ਬਾਤ। ਦੁਇ ਫੁਜਦਾਰ ਕੀਏ ਜਿਮ ਘਾਤ।
ਜਬ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਪਰੀ ਥੀ ਭੀਰ। ਬੰਦੈ ਕੀਨੀ ਯੋਂ ਤਦਬੀਰ। ੯।
ਬੀਰਨ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਲੈ ਚਲੁ ਮੰਡੀ: ਨੀਹਲ ਚਲ ਖੜਕਾਵੈਂ ਚੰਡੀ'।
ਤਬ ਬੀਰਨ ਨੇ ਸੋਊ ਕਰਿਓ। ਲੋਹ ਪਿੰਜੂ ਲੈ ਮੰਡੀ ਧਰਿਓ: ੧੦।
ਨਿਕਲ ਸ਼ਿਤਾਬ ਨੀਹਲ ਕੇ ਦੌੜਾ। ਪਾਸ ਉਸੈ ਥੋ ਤਬ ਦਲ ਥੋੜਾ।
ਨਹੀਂ ਰਖਤ ਥੋ ਦਲ ਪਰਵਾਹਿ। ਦੌੜ ਪੜਾ ਸੋ ਨੀਹਲ ਰਾਹਿ। ੧੧।
ਇਹ ਜਬ ਬਾਤ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦਿਲ ਭਈ ਵਧਾਈ।
ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਤੇ ਸਭਿ ਆ ਮਿਲੇ। ਭਯੋ ਹੁਲਾਸ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਦਿਲੇ। ੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਸੁਨ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ ਜਨੁ ਉਨ ਪਰ ਗਈ ਮੋਤ।

ਉਨ ਮਨ ਮਰਨੋ ਦਿਢ ਕੀਓ ਛੁਟ ਖਾਣ ਪੀਣ ਗਈ ਸੋਤ। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬੰਦਾ ਦਲ ਅਪਣੇ ਬੜਾ। ਦਲ ਬਾਰੀਰੇ ਜਨ ਜਲ ਪੜਾ।

ਜੇਠ ਮਾਂਹਿ ਜਨ ਬਡ ਮੀਂਹ ਪਰਾ। ਸੂਕਤ ਬਾਗ ਭਯੋ ਜਨੁ ਹਰਾ। ੧੪।

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਕਰੋ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ। ਜਨੁ ਡੱਡੂ ਬੋਲੈਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।

ਅੱਕ ਜੁ ਆਹਿੰ ਸਮ ਤੁਰਕ ਹੋਇ। ਸਾਬਤ ਦਿੱਸੈ ਔ ਬਲ ਗਯੋ ਖੋਇ। ੧੫।

ਤਬ ਬੰਦੇ ਚੜ੍ਹ ਦੁਆਬੇ ਵੜਾ। ਬਡੀ ਜਗਾ ਮਾਰ ਤੁਰਕਨ ਧਰਾ।

ਮਗਰੇ ਤੁਰਕ ਉਸੇ ਕੋ ਟੋਲੈਂ। ਦੁਕੈਂ ਨ ਨੇੜੈ ਦੂਰੋਂ ਰੋਲੈਂ। ੧੬।

ਜੇ ਕਿਤ ਫੌਜ ਬੰਦੇ ਵਲ ਆਵੈ। ਕਰ ਝਟ ਉਨ ਸਿੰਘ ਮਾਰ ਲੈ ਜਾਵੈਂ।

ਆਗੈ ਪੀਛੈ ਪਰੋ ਬਿੰਜ ਸਮਾਨ। ਇਮ ਕਰ ਕੀਨੇ ਤੁਰਕ ਹਿਰਾਨ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਡਰਤ ਨਿਜੈ ਪਤਿਸਾਹਿ ਤੇ ਤੁਰਕ ਗੈਲੋ ਨਾਂਹ ਰਹਾਇੰ।

ਔ ਬੰਦੈ ਪਰ ਬਡ ਧਾਵਨੀ ਕਰ ਭੀ ਸੋਊ ਨ ਪਾਇੰ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਕੀ ਹੋਣੀ ਆਈ। ਹੁਤੀ ਉਸੇ ਕੀ ਪਿਛਲ ਸਗਾਈ।

ਨਿਕਾਹਿ ਬਹਾਨੇ ਮੁੜਿਓ ਕਸੂਰ। ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਯੋ ਬੰਦੇ ਹਜੂਰ। ੧੯।

ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ 'ਵਹੁ ਜਾਨ ਨ ਪਾਵੈ। ਟੈ ਕੋ ਸੂਰ ਜੋ ਮਾਰ ਲਿਆਵੈ?'।

ਕਹਯੋ ਸਭਨ 'ਤੂੰ ਐਸੋ ਆਪ। ਔਰ ਘੱਲ ਜਿਸ ਦੇਹਿੰ ਪ੍ਰਤਾਪ'। ੨੦।

ਯੋ ਸੁਨਿ ਬੰਦੇ ਆਪੋ ਚੜ੍ਹਯੋ। ਚਾਲੀ ਅਸਵਾਰ ਸਭੀ ਸੰਗ ਖੜਯੋ।

ਦੌੜ ਬੰਦੈ ਨੈ ਧਾਵੋ ਕੀਯੋ। ਆਗੈ ਕਸੂਰੈ ਰਾਹ ਰੁਕੈਯੋ। ੨੧।

ਉਸ ਕੈ ਦਿਲ ਗਮ ਹੁਤੇ ਨ ਕੋਈ। ਚਲਯੋ ਹਾਥੀ ਚੜ੍ਹ ਘਰ ਕੋ ਸੋਈ।

ਸੋ ਬੰਦੈ ਦੂਰੋਂ ਲਖ ਲਯੋ। ਵਾਂਗਰ ਬਿੰਜਲੀ ਉਸ ਪਰ ਪਯੋ। ੨੨।

ਕਿਨ ਜਾਨਯੋ ਕਿਨ ਜਾਨਯੋ ਨਾਂਹਿ। ਦਯੋ ਤੀਰ ਮੋਂ ਉਖਰੋਂ ਫਟਿਵਾਹਿ।

ਫਿਰ ਨੇਜਾ ਚੁਕ ਬੰਦੈ ਲਗਾਯਾ। ਕਰ ਜਖਮੀ ਹੇਠ ਹਾਥੀਓ ਗਿਰਾਯਾ। ੨੩।

ਸੀਮ ਕਾਟ ਲਯੋ ਬੰਦੈ ਚੁਕਾਇ। ਮੁੜ ਵੜਯੋ ਵਹੁ ਨਿਜ ਫੌਜ ਆਇ।

ਇਸ ਬਿਧ ਲੀਨੋ ਸ਼ਮਸੂ ਮਾਰ। ਅਗੈ ਸੁਨੋ ਬਜੀਦੈ ਹਵਾਰ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਬਜੀਦੋ ਜਹਿੰ ਪੜੋ ਬੰਦੇ ਉਦਾਲੋ ਜਾਇ।

ਫੌਜਛੋਡ ਭਜ ਉਸ ਗਈ ਕਹਿ 'ਨਿਹਕਲੰਕ ਭਯੋ ਆਇ'। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਉਸ ਕੋ ਨੱਠਨੋ ਔਖੋ ਭਯੋ। ਮਗਰ ਸਾਹਿ ਤੈ ਉਨ ਗਮ ਖਯੋ।

ਲਰਤ ਭਿਰਤ ਵਹੁ ਜਖਮੀ ਭਯੋ। ਘਰ ਕੋ ਜਾਤ ਵਹੁ ਭੀ ਮਰ ਗਯੋ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਫੇਰ ਘੇਰ ਕੈ ਉਨੈ ਕੋ ਬੰਦੈ ਜੀ ਲਏ ਮਾਰ।

ਤੁਰਕ ਸਭੀ ਬੈਠੋ ਤਬੈ ਬੰਦੈ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰ। ੨੭।

ਅਬ ਬੰਦੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਤ

੭੫. [ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਾਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਤਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਿੰਨ ਫੁਜਦਾਰ ਮਾਰੇ ਜਬੈ ਪਰੀ ਬਡੀ ਤਬ ਧਾਂਕ।
ਕੇਉ ਤੁਰਕ ਬੀ ਨਹਿੰ ਸਕੇ ਬੰਦੈ ਸਨਮੁਖ ਝਾਂਕ।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦਿੱਲੀ ਮੈਂ ਕਹਿਬਤ ਭਈ। ਆਵਤ ਬੰਦਾ ਦਿੱਲੀ ਤਈਂ।
ਲਹੌਰ ਕਹੈਂ ਵਹਿ ਆਵੈ ਲਹੌਰ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਤਿਉਂ ਕੰਪੈ ਪਿਸ਼ੌਰ।੨।
ਤਬ ਸੱਦ ਪੁੱਛਯੋ ਬਜੀਰ ਸਲਾਹਿ। ਆਪ ਸੱਦਿਕੈ ਢਿਗ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ*।
ਪਾਨਾ ਬੀਰਾ ਧਰੀ ਸਮਸ਼ੇਰ। 'ਚਕੈ ਬੰਦੇ ਪੈ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ'।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕ ਰਹੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਸਬੈ ਉੱਤਰ ਕੇਉ ਨ ਦੇਇ।
ਬੰਦੈ ਪੈ ਨਹਿੰ ਕੇ ਚੜੈ ਮਰਣੇ ਸਭ ਡਰੇਇ।੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਯੋ ਕਰੀ ਬਾਤ। 'ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਯਹਿ ਉਤਪਾਤਿ।
ਜਿਸੈ ਕਬੀਲੇ ਹੈਂ ਤੁਮ ਪਾਸ। ਕਰਾਯੋ ਹੈ ਜਿਹ ਮੁਲਕੈ ਨਾਸ।੫।
ਉਨ ਹੀ ਤੇ ਉਨ ਮਨ੍ਹੋਂ ਕਰਾਵੇ। ਉਨ ਕੇ ਹੈ ਸਿੱਖ ਕਹਿ ਹਟਵਾਵੇ।
ਜੇ ਮਾਤਾ ਉਨੈ ਹਟਾਵੈ ਨਾਂਹੀ। ਕੈਦ ਕਰਾਵੇ ਹਮਰੇ ਪਾਹੀ'।੬।
ਤਬੈ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਐਸੇ ਸੁਨੀ। 'ਨਹਿੰ ਯਹਿ ਆਛੀ ਤੁਮ ਜੇ ਗੁਨੀ।
ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਹਮ ਸਿਰੈ ਹਸਾਨ। ਦਈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹਮਹਿ ਉਨ ਆਨਿ'।੭।
ਤਬ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਬੁਲਾਯੋ। ਤੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੈ ਯੋ ਸਮਝਾਯੋ।
'ਤੁਮ ਜਾਯੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ। ਹਾਥ ਜੋੜ ਯੋ ਕਰੋ ਅਰਦਾਸ।੮।
ਬੰਦੈ ਤੁਮਰੇ ਸਭ ਕੰਮ ਕੀਯੋ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਬਦਲਾ ਲੀਯੋ।
ਪਰਬਤੀਅਨ ਕੋ ਦਈ ਸਜਾਇ। ਉਨ ਕੀਨੋ ਸੋਊ ਲੀਨੋ ਪਾਇ।੯।
ਅਬ ਹਮ ਪਾਸ ਉਮ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ। ਉਸ ਕੀ ਗੁਜਰ ਉਸ ਦੇਵੈਂ ਲਾਇ।
ਨਾਲੇ ਆਵੈਂ ਪਰਬਤੀ ਚੱਲ। ਉਨਕੀ ਤੁਮ ਸਜੋਂ ਕਰਾਵੈਂ ਗੱਲ'।੧੦।
ਇਸ ਲਪੇਟ ਸੋਂ ਮਾਤੈ ਕਹਯੋ। ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਮ ਉੱਤਰ ਦਯੋ।
'ਵਹਿ ਹਮਰੀ ਕਬ ਮਾਨੇ ਬਾਤ। ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਵਹਿ ਰਖਤਾ ਜਾਤ।੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਵਹਿ ਸੱਦਯੋ ਕਬ ਆਇ ਹੈ ਜੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚੋਰ।
ਬਿਨ ਪਕੜਯੋ ਕਬ ਆਇ ਹੈ ਫੌਜਨ ਕੇ ਬਿਨ ਜੋਰ'।੧੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੁਨਤ ਯੋ ਭਾਖੀ। 'ਮੰਨੈ ਨ ਮੰਨੈ ਤੁਮ ਬਨ ਹੈ ਆਖੀ।
ਮੰਨੈ ਨਹੀਂ ਜੇ ਤੁਮਰੀ ਬਾਤ। ਨਿਕਸ ਜਾਇ ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਮਾਤ'।੧੩।
ਜੋ ਨ ਲਿਖੇ ਤਉ ਸ਼ਾਹਿ ਰਿਸਾਵੈ। ਵਹੁ ਜਾਨਹਿ ਇਨ ਸੱਦਯੋ ਆਵੈ।
ਤੁਮ ਲਿਖ ਭੇਜੇ ਅਪਨੀ ਓਰ। ਮੰਨੈ ਨ ਮੰਨੈ ਵਹਿ ਅਪਨੈ ਜੋਰ।੧੪।

* ਪਾਠਾਂਕੁ-ਤੇ ਸਭ ਸੂਰਮੋਂ ਲਏ ਬੁਲਾਏ।

ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਸੁਰਖਰੋਈ ਕਰੋ। ਭਾਵੈਂ ਮੰਨੇ ਭਾਵੈਂ ਵਹੁ ਲਰੋ।
ਤੋ ਮਾਤਾ ਨੰਦ ਲਾਲਹ ਭਾਖੀ। 'ਲਿਖ ਭੇਜੇ ਹਮ ਨਾਂਵਹਿ ਰਾਖੀ'।੧੫।
ਮਾਤਾ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਤੂੰ ਲਿਖ ਦੇਹਿ। ਮੁਹਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤੂੰ ਲਾ ਦੇਹਿ'।
ਤਜੋਂ ਹੀ ਕੀਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ। ਜੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹੁਤੇ ਸਵਾਲ।੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਤ ਹੁਕਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਭੇਜਯੋ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ।
ਸਿੱਖ ਲੇਇ ਪਹੁੰਚਤ ਭਯੋ ਬੰਦੈ ਢਿਗ ਦਰਹਾਲ।੧੭।
ਬੰਦੈ ਚਿੰਠਾ ਸੁਨਿ ਕਹਯੋ। 'ਕਿਆ ਤਿਰੀਆ ਕੀ ਬਾਤ।
ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਹਥ ਲੱਗੋਂ ਛੁਡੋਂ ਨ ਹਮਰੀ ਜਾਤ'।੧੮।
ਜੋ ਉੱਤਰ ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ ਦਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਘੱਲ।
ਸ਼ਾਹੈ ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਕੈ ਸੁਨਾਈ ਸਬਹਨ ਗੱਲ।੧੯।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ 'ਮੈਂ ਤਵ ਸਿੱਖ ਨਾਂਹੀ। ਮੈਂ ਬੈਰਾਗੀ ਬੈਸਨੋ ਆਹੀਂ।
ਹਮ ਔ ਤੁਮ ਕੋ ਇਤਨੋ ਮੇਲ। ਲੇਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹਮ ਅਪਨੋ ਖੇਲ।੨੦।
ਮੈਂ ਅਬ ਦਰਸ਼ਨ ਫਤੇ ਬੁਲਾਉਂ। ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੂਰ ਕਰਾਉਂ।
ਜਿਮ ਹਮ ਬਕਰੇ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰੇ; ਤਿਮ ਹਮ ਇਨ ਕੋ ਕਰੈ ਖੁਵਾਰੇ'।੨੧।
ਬੰਦਾ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰਨ ਡਹਯੋ। ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਕੁਛ ਬੰਦ ਨ ਪਯੋ।
ਬੰਦੇ ਸਾਥ ਤੁਰਕ ਲਰ ਹਾਰੇ। ਕਰੀ ਬੰਦੇ ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਖੁਵਾਰੇ।੨੨।

੭੬. [ਬੰਦੇ ਦਾ ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਅਡ ਅਡ ਹੋਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਬੰਦੈ ਤੁਰਕ ਜਿਤ ਲਏ ਲੜ ਨਹਿ ਸੱਕੈ ਕੋਇ।
ਤੋ ਚੁਗਲਨ ਫਿਰ ਆਖਿਓ ਫਰੁਖਸੀਅਹ ਸੰਗ ਜੋਇ।੧।

ਚੌਪਈ: 'ਮਾਤਾ ਬੰਦੈ ਕਹਤੀ ਨਾਹੀਂ। ਇਮ ਹੀ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇ ਪਰਚਾਹੀ।
ਉਨ ਕੇ ਘਰ ਕੇ ਹੈਂ ਵਹਿ ਖਾਦਮ। ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਕਬ ਹੁਇ ਬਡ ਆਦਮ'।੨।
ਮਾਤ ਕਹਯੋ 'ਕਿਮ ਮੰਨੈ ਵਹਿ ਨਾਹਿ। ਜੋ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਜੋਰ ਲਗਾਇ'।
ਚੁਗਲ ਕਹੈ 'ਵਹਿ ਜੋਰ ਨ ਲਾਵੈ। ਤੁਮ ਕੋ ਬਾਤਨ ਹੀ ਪਰਚਾਵੈ'।੩।
ਆਪ ਲਗਾਯਾ ਉਨ ਨੇ ਪਾਪ। ਤੁਰਕ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਰੈ ਨ ਖਾਪ।
ਆਪ ਚੜ੍ਹਰ ਓਇ ਆਪੇ ਚੋਰ। ਹੈ ਬੰਦੇ ਮੇਂ ਸਭ ਉਨ ਜੋਰ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਅਬ ਨੰਦ ਲਾਲ ਭਿਜਾਇਕੈ ਅਖਵਾਵੇ ਦੁਇ ਬਾਤ।
ਕਹੇ ਬੰਦੇ ਪੈ ਨਹਿ ਰਹੈ ਜਿਤਨੀ ਹੈ ਕਰਮਾਤਿ।੫।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਜੁ ਤੁਮਰੇ ਸਿੰਘ ਸਜੂਦਾ। ਨਹਿ ਬੰਦੇ ਕੇ ਰਹੈਂ ਮਜੂਦਾ।
ਹੈ ਜੁ ਲੜਾਈ ਬੰਦੇ ਪਾਸ। ਸੋ ਸਭ ਤੁਮਰੇ ਸਿੰਘਨ ਖਾਸ'।੬।
ਤਬ ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਮ ਹੀ ਭਾਖੀ। 'ਬੰਦੇ ਨ ਮਾਨੀ ਹਮਰੀ ਆਖੀ।
ਕਰਮਾਤ ਬੰਦਜੋਂ ਤਜ ਜਾਇ। ਰਹੈ ਖਾਲਸੇ ਹਮਰੇ ਆਇ'।੭।

ਜੇ ਮਾਤਾ ਖਾਲਸੈ ਲਿਖ ਪਠਈ। ਖਾਲਸੈ ਸੀਸ ਸੋਊ ਧਰ ਲਈ।
ਬੰਦਾ ਰਖਤ ਥੋ ਖਾਲਸੈ ਕੋ ਤੰਗ। ਸੁਨ ਬਚ ਮਾਤ ਖਾਲਸੇ ਲਗਯੋ ਰੰਗ। ੯।
ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਇਮ ਮਾਤ ਉਚਾਰਾ। 'ਕਿਮ ਕਰ ਹੋਵਰਾ ਹਮੈ ਗੁਜਾਰਾ?'
ਕਹਯੋ ਮਾਤਾ ਨੇ 'ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਖਾਵੇ। ਪਟਣੇ ਤੇ ਅਬ ਇਹਾਂ ਮੰਗਾਵੇ। ੯।
ਤੋਸੇ ਖਾਨੇ ਲੈ ਜਾਓ ਸੱਭ'। ਸਭ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੌਪ ਦਏ ਤਬ।
'ਸੋਕੋਇ ਦਿਨ ਇਮ ਸਰਬ ਲਿਖਯੋ। ਫਿਰ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪਾਯੋ। ੧੦।
ਬਿਨ ਸਿੰਘਨ ਹਮ ਪਜਾਰੇ ਨ ਕੋਈ। ਪੁੱਤ ਹਮਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਹੋਈ।
ਦਾਵਾ ਹਮਰਾ ਸਿੰਘਨ ਤਾਂਈ'। ਸਿੰਘ ਹੀ ਪੈਨਹਿੰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਖਾਹੀ'। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਫਿਰ ਕਹੀ ਮਾਤਾ ਪੈ ਅਰਦਾਸ।
'ਲੂਟੇ ਔ ਕੂਟੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਮ ਖਾਲਸੈ ਹੋਗ ਪ੍ਰਗਾਸ?'। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਮਾਤਾ ਫਿਰ ਤਿਨਸੋਂ ਕਹਯੋ। 'ਜਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ ਤਿਮ ਫਿਰ ਬਨਯੋ।
ਅਬ ਬੰਦੈ ਕੋ ਦੇਖੇ ਤਾਨ। ਬੰਦਾ ਭਯੋ ਹਮ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ। ੧੩।
ਦੇਨਦਾਰ ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਨਾਹੀਂ। ਲੈਣਦਾਰ ਬੈਠੇ ਇਨ ਪਾਹੀ।
ਜਿਮ ਹਮ ਬਡਿਅਨ ਸੀਸ ਚਢਾਯੋ: ਹਮ ਭੀ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਚਹੈ ਲਾਯੋ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਕੇ ਬਿਜਮਤ ਦਈ ਦਈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨਾਹਿ।
ਦਈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪੰਥ ਨਿਜ ਆਪ ਸਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ'। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਮਾਤਾ ਸਰਾਪ ਕਰ ਦੀਆ। ਬਜਾਕੁਲ ਬੰਦਾ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਬੀਆ।
ਮੰਡੀ ਤੇ ਇੱਕ ਰੰਡੀ ਮੰਗਾਈ। ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੋ ਪਰਨਾਈ। ੧੬।
ਬੰਦੇ* ਥੇ ਦੁਇ ਕਰੇ ਬਿਆਹੁ: ਤੋ ਬੰਦੇ ਜਤ ਲਯੋ ਗਵਾਇ:
ਸਿਰੜ ਕਰੈ ਔ ਸੀਸ ਹਿਲਾਵੈ: ਮੁਹੋਂ ਬਕੈ ਕਛੁ ਸਮਝ ਨ ਆਵੈ। ੧੭।
ਇਮ ਬੰਦੇ ਕੀ ਅਕਲ ਬਿਕਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਸੇਤੀ ਬਾਦ ਕਰਾਈ।
'ਮੇਰੇ ਹੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵਾ। ਮੈਂ ਰਾਖੋਂ ਤੁਮ ਚਾਕਰ ਭਾਵਾ। ੧੮।
ਮੈਂ ਅਬ ਤਖਤ ਸੁ ਬਹੋਂ ਲਹੋਰ। ਦਯੋਂ ਚਾਕਰੀ ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਤੋਰ'।
ਯਹਿ ਸੁਨ ਖਾਲਸੇ ਲੱਗੀ ਆਗ। ਜਨ ਸੂਤੋ ਸੇਰ ਸੁ ਭਯੋ ਜਾਗ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਖਾਲਸੈ ਬਚ ਹੁਤੇ ਹੰਨੇ ਹੰਨੇ ਹੋਨ ਮੀਰ।
ਬੰਦੈ ਬਚਨ ਸੁ ਯੋਂ ਲਗਾ ਜੈਸ ਕਾਲਜੇ ਤੀਰ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਕੇ ਦਾਸਨ ਤਬੈ ਬੰਦਾ ਦਯੋ ਭਰਮਾਇ।
'ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਨਿਜੈ ਤੂੰ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਦਲਾਇ'। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦਾ ਭਰਯੋ ਬਹੁ ਹੰਕਾਰ। 'ਜੀਤਯੋ ਮੈਂ ਹੈ ਨੀਹਲ ਪਹਾਰ।
ਸੇਢੀਅਨ ਤੇ ਮੇ ਮੈਂ ਬਡ ਕਲਾ। ਕਯਾ ਜਾਣੋਂ ਕਿਮ ਮੰਜਾ ਨ ਹਲਾ'। ੨੨।

ਜਿਮ ਨਿੰਦਕ ਉਸ ਖਾਤ ਸੁਨਾਵੈਂ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਬੰਦਾ ਫੁਲਤਾ ਜਾਵੈ।
ਬੰਦੇ ਸਾਯਤ ਖੋਟੀ ਆਈ। ਕਰਨ ਲਗਯੋ ਖਾਲਸੈ ਖੁਟਿਆਈ। ੨੩।
ਕਹਿ 'ਖਕਰੇ ਮੇਰੇ ਜਿਮ ਘਾਏ। ਤਿਮ ਇਨ ਕੇ ਦੇਉਂ ਮੀਸ ਕਟਾਏ'।
ਕਦੇ ਕਹੈ 'ਮੋਹਿ ਕਹੇ ਨ ਲਾਰੈਂ। ਦਯੋਂ ਸਜਾਇ ਇਨੇ ਬਡ ਆਰੈ'। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬਦੀਆਂ ਦੇਵਨ ਸੋ ਲਗਾ ਹੋਤਿ ਅਨਹੋਵਤ ਨਿੰਤ।
ਤਬੈ ਖਾਲਸੈ ਯੋ ਕਹਯੋ 'ਯਹ ਕਬ ਹਮਰੋ ਸਿੰਤ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਕਿਸੈ ਕਹੈ 'ਯਹ ਮਾਰਨ ਜੋਗ'। ਕਿਸੈ ਕਹੈ 'ਪੰਥ ਖੋਟੇ ਲੋਗ।
ਅਬ ਮੈਂ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਚਲਾਉਂ। ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੂਰ ਕਰਾਉਂ'। ੨੬।
ਕਦੇ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਤਖਤੇ ਬਹੋਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਜਾਪ ਨ ਕਰੋਂ।
ਕਰੋਂ ਕੁਠਾਰੀ ਖਾਲਸੇ ਗਾਰੋਂ। ਗੁਰਦਾਮਪੁਰੇ ਇਨ ਅੰਦਰ ਵਾਰੋਂ'। ੨੭।
ਸਵਾ ਲੱਖ ਪੈ ਮੀਸ ਦਿਵਾਉਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਜੋਗਨ ਖਪਰ ਭਰਾਉਂ।
ਸੀਸ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਕਾਲੀ ਅਘਾਉਂ। ਤਬ ਮੈਂ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਚਲਾਉਂ। ੨੮।
ਬਿਨ ਕਾਲੀ ਕੇ ਖਪਰ ਭਰਾਏ। ਤਿਸਕੇ ਪੰਥ ਨ ਅਰੇ ਤੁਰਾਏ'।
ਬੰਦੇ ਨੀਤ ਜਬੈ ਫਿਟ ਗਈ। ਤਉ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਲਖ ਲਈ'। ੨੯।
'ਅਬ ਬੰਦਾ ਬਹੁ ਭਰਯੋ ਹੰਕਾਰ। ਅਯੋ ਨੇੜ ਇਸ ਮਰਨੇਵਾਰ।
ਕਰ ਆਯੋ ਥੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕਰਾਰ। ਸੋਉ ਅਬ ਯਹਿ ਚਲਿਓਂ ਹਾਰ।
ਸੋ ਅਬ ਇਸਕੈ ਸਾਥ ਨ ਰਹੋ। ਹੁਇ ਨਜਾਰੇ ਗੁਰਦਰਬਾਰੇ ਬਹੋ'। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਪੰਥ ਖੁਦ ਰਚਯੋ ਖਾਲਸੈ ਸੋਂ ਕਰ ਬਾਦ।
ਸਿੰਘਨ ਵੇਖ ਸੁ ਨਹਿੰ ਸਕੈ ਕਰੈ ਸੁ ਬਹੁਤ ਬਿਖਾਦ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਸੂਹੋ ਥੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਟਾਯੋ। ਸੋਉ ਜਿਦ ਕਰ ਉਨ ਪਹਿਰਾਯੋ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ ਹਟਾਈ। ਦਰਸ਼ਨ ਫਤੇ ਉਮ ਆਪ ਠਹਿਰਾਈ। ੩੨।
ਨੀਲ ਪਹਰਨ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਾਯੋ। ਸਮਰਾ ਸੂਹਾ ਸੀਸ ਬੰਧਾਯੋ।
ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੈ ਨੇੜ ਨ ਆਵੈ। ਧੋ ਕੇ ਲਕੜੀ ਚੌਕੇ ਪਾਵੈ। ੩੩।
ਭੁਜੰਗਨ ਰੀਤਿ ਸੁ ਦਈ ਹਟਾਇ। ਵਖਤ ਭੀੜ ਮੈਂ ਜੋ ਬੀ ਸੁਖਦਾਇ।
ਵਖਤ ਕੁਵਖਤ ਥੋ ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਯਾ। ਦੂਰਹਿ ਤੇ ਮੋ ਥੋ ਗੁਰੂ ਸੰਭਾਰਯਾ। ੩੪।
ਭੀੜ ਭੁੱਖ ਉਨ ਸਿਰ ਨਹਿੰ ਜਾਨੀ। ਰਾਜਨੀਤ ਕੇ ਹੁਤੇ ਨ ਰਾਜਾਨੀ।
ਭੁੱਖ ਭੀੜ ਕੋ ਜਤਨ ਨ ਲਖਾ। ਪੰਥ ਕਰਨ ਚਹਯੋ ਉਨ ਸੁ ਵਖਾ। ੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਖੂਬ ਬਿਚਾਰ ਥੀ ਕਰੀ ਸਰਬੰਗੀ ਰੀਤ।
ਚਾਰੋਂ ਬਰਨ ਮਿਲਾਇਕੈ ਕਰੀ ਪਾਂਚਵੀਂ ਰੀਤ। ੩੬।
ਜੰਗ ਦੋੜ ਔ ਸੋੜ ਮੈਂ ਭੁੱਖ ਭੀੜ ਬਹੁ ਹੋਇ।
ਤਹਿੰ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਕਿਮ ਚਲੈ ਜਹਾਂ ਯੁਧਿ ਨਿਤ ਹੋਇ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਕਹਜੇ 'ਹਮ ਆਪੇ ਗੁਰੂ। ਹਮਰੈ ਮਗਰ ਸਭੀ ਲਗ ਤੁਰੂ।
 ਹਮ ਤੁਮਰੇ ਗੁਰ ਸੁਤਨ ਬੇਰ ਲੀਆ। ਹਮਹੀ ਤੁਮਕੋ ਖਾਲਸੇ ਕੀਆ। ੩੮।
 ਹਮ ਨੈ ਤੁਮ ਕੇ ਮੁਲਕ ਮੱਲ ਦੀਯਾ। ਹਮ ਨੈ ਤੁਮ ਕੇ ਰਾਜੈ ਕੀਯਾ'।
 ਖਾਲਸੇ ਕਹਜੇ 'ਹਮ ਪੂਤ ਪਰਾਯਾ। ਤੂੰ ਹਮਰੇ ਥੇ ਬਨਿਓਂ ਦਾਯਾ। ੩੯।
 ਕਯਾ ਹੋਯਾ ਤੈ ਹਮੈਂ ਖਿਲਾਯਾ। ਹਮ ਪਿਤ ਤੂੰ ਖਿਜਮਤਗਰ ਲਾਯਾ।
 ਨਿਜ ਪਿਤ ਲੇਵੈ ਸੁਤਹਿ ਸੰਭਾਲ। ਤੈਂ ਮੂੰਹ ਭਰਾਯੋ ਲਾਲਨ ਨਾਲ। ੪੦।
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਲਜੇ ਥੇ ਗੋਪਨ ਮਾਂਹਿ। ਹੁਇ ਸਜਾਨੇ ਮਿਲਿਓ ਪਿਤ ਆਇ।
 ਕਾਕ ਘਰ ਦੇਵੈ ਕੋਇਲ ਆਂਡੇ! ਅਪਨੀ ਕੁਲ ਕਬ ਦੇਵੈ ਛਾਡੇ'। ੪੧।
 ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਨੇ ਮਤੇ ਮਤਾਯਾ। 'ਯਾ ਕੋ ਮਰਨ ਨਿਕਟ ਹੈ ਆਯਾ'।
 ਜੁਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਮੱਲਨ ਡਹੇ। ਆਪਸ ਮੈਂ ਇਮ ਪਰ ਗਈ ਖਹੇ। ੪੨।
 ਲੱਭੈ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਜੋ ਬੰਦਈ: ਮਾਰ ਕੂਟ ਉਸ ਲੇਹਿੰ ਖੁਹਈ।
 ਬੰਦਈਅਨ ਕੇ ਭੀ ਖਾਲਸੇ ਹਥ ਆਵੈ। ਵੈ ਭੀ ਖਾਲਸੈ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈ'। ੪੩।
 ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਉਠ ਲੁੱਟਨ ਡਹਿਆ। ਬੰਦੇ ਮਨੂੰ ਕੀਆ ਨਹਿੰ ਰਹਿਆ।
 ਜਿਧਰ ਜਾਇ ਆਪ ਲਜਾਵੈਂ ਲੂਟ। ਦੇਨ ਨ ਕਰਨ ਬੰਦਈਅਨ ਛੂਟ। ੪੪।
 ਬੰਦਈਅਨ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਗਯੋ ਬੈਰ। ਲਰੀ ਚਲਨ ਇਨ ਮੈਂ ਸਮਸ਼ੇਰ।
 ਸਿੰਘ ਨ ਉਨਕਾ ਕਰੈਂ ਬਿਸਾਹ। ਰਹੈਂ ਸੁਚੇਤ ਸੁ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ। ੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਕੂਚ ਕਰ ਉਤਰਜੇ ਗੁਰ ਚਕ ਪਾਸ।
 'ਬੇਸਾਹਿ ਨ ਕਰਨੋ ਕਬਿ ਬੰਦੈ' ਇਮ ਕਰ ਲੀ ਅਰਦਾਸ। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਨੇ ਯੋ ਚਿਤ ਠਯੋ। 'ਭਲੇ ਭਯੋ ਹਮ ਸੰਗ ਛੂਟ ਗਯੋ।
 ਅਬ ਹਮ ਚਲ ਮਲ ਲਹੈਂ ਲਹੋਰ। ਨਹਿੰ ਛਡਹੈਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਸ਼ੋਰ। ੪੭।
 ਹਮ ਨੈ ਰਾਜੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਏ। ਏਹ ਹਮ ਬਿਨ ਗਿਰ ਬਹਿੰ ਇਕ ਥਾਏ।
 ਹਮ ਬਿਨ ਤੁਰਕ ਲੈਹੈਂ ਇਨ ਮਾਰ। ਹਮੈਂ ਆਇ ਮਿਲਹੈਂ ਹੁਇ ਖਾਰ। ੪੮।
 ਹਮ ਬਿਨ ਸਰੈ ਨੋ ਕੋਡੀ ਕਾਮ। ਆਇ ਪਰੈਗੇ ਹਮਰੀ ਸਾਮ।
 ਹਮ ਪੈ ਬੀਰ ਆਹਿੰ ਦੇਇ ਪੂਰੇ। ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਹਮ ਰਹੈ ਹਜੂਰੇ। ੪੯।
 ਹਮ ਕੇ ਕਾਨ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹਿ। ਹਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਥੇ ਸਿੰਘਨ ਪਾਹਿ।
 ਹਮ ਬਿਨ ਤੁਰਕ ਦੇਤ ਪੰਥਹ ਗਾਰ'। ਇਮ ਬੰਦੈ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ਦਾਸਨ ਕਾਰ। ੫੦।

੭੭. [ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਕੈ ਦਾਸਨ ਕਰੀ ਬੰਦੈ ਸੋਂ ਅਰਦਾਸ।
 'ਮੱਲੇ ਚੱਲ ਲਹੋਰ ਅਬ ਕਰੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਆਸ। ੫੧।

ਚੌਪਈ: ਹਮ ਪਹਿਲੋਂ ਸਿੰਘ ਲੇਵੇਂ ਮੱਲ। ਲੈਨ ਹੋਗ ਫਿਰ ਔਖੀ ਰੱਲ'।
 ਗੁਰਦਾਸਪੁਰਜੋਂ ਉਠ ਬੰਦਾ ਤੁਰਯਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੰਘ ਅਗੈ ਉਤਰਯਾ। ੫੨।

ਪਿੰਡ ਖੋਹਾਲੀ ਡੇਰਾ ਕੀਯਾ। ਫਿਰਿ ਆਗੈ ਵਣੀਏਂ ਕੀ ਥੀਯਾ।
ਤਬ ਬੰਦਾ ਮਨ ਮੈਂ ਗਰਖਾਯਾ। 'ਭਲਾ ਭਯੋ ਗੈਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਲਾਹਯਾ। ੫੩।
ਵੈ ਕਥਿ ਤਖਤੈ ਹਮ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਤੇ। ਜੰਗ ਕਰਤ ਹਮ ਤਖਤੇ ਬਹਿਤੇ'।
ਸਿੰਘ ਕਹੈ 'ਦੇਖੇ ਬੰਦੇ ਤਾਣ। ਹੋਊ ਖਾਲਸੇ ਬਿਨ ਪਸ਼ੇਮਾਨ। ੫੪।
ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਹੈ ਬਡ ਕਲਾ! ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਸੇ ਆਵਗੁ ਚਲਾ।
ਜੋ ਹਮ ਗੁਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇਣੀ। ਜਾਗ ਬੰਦੇ ਕੀ ਗੁਲ ਹੋਗੁ ਪੈਣੀ'। ੫੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਭੀ ਖਬਰੋ ਭਈ 'ਸਿੰਘ ਬੰਦਜੋਂ ਹੋ ਗਏ ਦੂਰ।
ਕਰਾਮਾਤ ਬੰਦਜੋਂ ਗਈ ਭਯੋ ਮਾਤਾ ਬਚਨ ਜ਼ਰੂਰ'। ੫੬।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਘਰ ਭਈ ਬਧਾਈ। ਭੇਜੇ ਬਕੀਲ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪਾਹੀ।
'ਹਮ ਤੁਮ ਹੈਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ। ਜਿਮ ਹੈਂ ਤੁਮਰੇ ਬਡ ਗਏ ਲਿਖ। ੫੭।
ਬਾਬੇ ਔ ਬਾਬਰ ਕੇ ਦੇਊ। ਆਪ ਕੀਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੋਊ।
ਬੰਦੇ ਪੂਜਕ ਪੱਥਰਨ ਵਾਰੋ। ਹਮ ਤੁਮ ਪੱਥਰਨ ਤੋੜਨ ਹਾਰੋ। ੫੮।

ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ-

ਮਨਮ ਕੁਸਤਨਮ ਕੋਹੀਆਂ ਬੁਤ ਪਰਸਤ।
ਕਿ ਓ ਬੁਤ ਪਰਸਤੰਦੋ ਮਨ ਬੁਤ ਸਿਕਸਤ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਲਿਆਏ! ਤੇ ਲੋ ਸਿੰਘਨ ਔਰ ਠਹਿਰਾਏ।
ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਥੇ ਲਹੌਰ ਨਿਬਾਬ। ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਭਏ ਥੇ ਤਾਬ। ੫੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਔ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਾਬੇ ਟਿਹਨ ਭੁਜੰਗ।
ਦਯਾ ਰਾਮ ਮੱਲੋ ਹੁਤੇ ਜੋ ਲੜਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਜੰਗ। ੬੦।

ਚੌਪਈ: ਮੀਰੀ ਸੁਤ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਜੋਊ। ਸਾਥ ਬੰਦਈਅਨ ਘੁਲਿਓ ਖੋਊ।
ਹਜੂਰ ਸਤਿਗੁਰ ਵੈਰਹਿਤੇ ਥਈ। ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਨਿਜ ਹਜੂਰਹਿੰ ਦਈ। ੬੧।
ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਰਖ ਚੱਕ੍ਰ ਸਿਰ ਧਾਰੈ। ਮੀਣੇ ਮਸੰਦੀਏ ਤਜੇ ਬੇਟੀ ਜੋ ਮਾਰੈ।
ਰਮਰਈਯੇ ਕੈ ਬ੍ਰਤੈ ਨ ਸੰਗ। ਮਾਰ ਬੰਦਈਅਨ ਵੈ ਕਰੈ ਤੰਗ। ੬੨।
ਔਰ ਰਹਿਤ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ। ਉਸੀ ਰਹਿਤ ਸੋ ਰਹਿਤਾ ਵਹੀ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਬੰਦੇ ਤੇ ਲਰ ਭਏ ਨਜਾਰੇ। ਪੰਜ ਸੈ ਸਿੰਘ ਉਸਗਜੇ ਥੇ ਨਾਰੇ। ੬੩।
ਉਨ ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਲਈ ਬਨਾਇ। ਦਲਜੋ ਆਪ ਸੰਗ ਤੁਰਕਨ ਜਾਇ।
ਔਰ ਖਾਲਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਹਜੋ। ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਜੋਊ ਕਹਜੋ। ੬੪।
ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕੇ ਲੱਗੇ ਤੁਰਕ ਸਲਾਹਿ। ਢਿਮ ਢਾਣੀ ਉਨ ਲਈ ਬਨਾਇ।
ਲਹੌਰ ਬਾਹਰ ਤਿਨ ਡੇਰੇ ਪ੍ਰਾਯੋ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਅਟੈ ਖੜਾਯੋ। ੬੫।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਚਾਮਲ ਥੇ ਚੜ੍ਹਜੋ ਪੜ੍ਹਜੋ ਉਨ੍ਹੈਂ ਪਰ ਧਾਇ।
ਅਰਜੋਂ ਸਲਕੈਂ ਉਨ ਛਡੀਂ ਭਯੋ ਬੰਦੇ ਪੈਰ ਮੁੜਾਇ। ੬੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਰਹਯੋ ਜਤਨ ਕਰਾਇ। ਬੰਦਈਅਨ ਲਲਕਾਰ ਅਰ ਬੀਰਨ ਬੁਲਾਇ।
ਟਿਕੀ ਨ ਫੌਜ ਪਿਛੈ ਮੁੜ ਪਈ। ਐਸ ਕਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਭਈ। ੬੭।
ਜਹਿ ਤੇ ਚੜੀ ਤਹਾਂ ਮੁੜ ਪਈ। ਐਸੀ ਬੰਦਈਓਂ ਸੱਤਯਾ ਗਈ।
ਤਹਿ ਭੀ ਉਨਕੇ ਲਗੇ ਨ ਪੈਰ। ਕਰੀ ਨ ਤੁਰਕਨ ਕੁਛ ਉਨ ਗੈਰ। ੬੮।
ਨਿਕਲ ਗਯੋ ਯੋ ਬੰਦੇ ਪੋਲ। ਬੰਦੇ ਰਹਯੋ ਨ ਫਿਰ ਵਹਿ ਤੋਲ।
ਬੰਦੈ ਜਾਣਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਣਾ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਖਾਲਸੈ ਮੱਧ' ਪਛਾਣਾ। ੬੯।
ਓਢਾ ਡੇਰਾ ਆ ਖਾਲਸੈ ਲਾਯਾ। ਪਾਸ ਖਾਲਸੇ ਆਖ ਘਲਾਯਾ।
'ਤੁਮ ਬਿਨ ਅਸੀਂ ਅਸਾਂ ਬਿਨ ਤੁਸੀਂ। ਬਚੈ ਨਹੀਂ ਯੋ ਹਮ ਦਿਲ ਬਸੀ'। ੭੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤੱਤ ਖਾਲਸੈ ਉਸ ਕਹਯੋ 'ਅਸੀਂ ਕਰੈਂ ਨ ਤੇਰੀ ਆਸ।
ਜੇ ਮਾਲਕ ਇਸ ਪੰਥ ਕਾ ਸੋ ਰਹੈ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ'। ੭੧।

ਚੌਪਈ: ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੇ 'ਤੂੰ ਬੇਮੁਖ ਭਯੋ। ਤੂੰ ਚਹੈਂ ਅਸਾਂ ਸੋਂ ਦਗੋ ਕਮਯੋ।
ਤੂੰ ਜੁ ਕਹੈਂ ਮੈਂ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਕਤ ਨ ਨਿਜ ਬਿਚ ਜਾਤੀ। ੭੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜੈਸੇ ਰਵਿ ਕੇ ਤੇਜ ਤੇ ਬਾਰੂ ਅਤਿ ਤਪਤਾਇ।
ਰਵਿ ਬਲ ਛੁਦ੍ਰ ਨ ਜਾਨ ਹੀ ਆਪਨ ਹੀ ਗਰਬਾਇ। ੭੩।

ਚੌਪਈ: ਆਪ ਕਹਾਵੈਂ ਤੂੰ ਕਲ ਧਾਰੀ। ਕਹਾਂ ਗਈ ਅਬ ਤੋ ਕਲ ਸਾਰੀ।
ਤੱਤ ਖਾਲਸੈ ਆਪ ਲੜਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਮੰਗ ਕੈ ਗਲ ਪਾਈ। ੭੪।
ਲੜਨੋਂ ਮਰਨੋਂ ਹਮ ਨ ਸੰਕਾਂਹੀਂ। ਬਿਨ ਲੜੇ ਮਰੇ ਕਿਮ ਮਿਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਜਾਨ ਬਾਜੀ ਖੇਡ ਖਾਲਸੇ ਖੇਡੈ। ਮਰੈ ਗਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨ ਛੋਡੈ। ੭੫।
ਹਮ ਤੁਮ ਬਾਤ ਬਨੈ ਅਬ ਕੈਸੇ। ਤੂੰ ਚਹਿੰ ਲਹੌਰ ਕੇ ਤਖਤੇ ਬੈਸੇ।
ਆਯੋ ਹੈ ਤੈਂ ਦਿਲ ਹੰਕਾਰ। ਅਬ ਆਈ ਤੈਂ ਮਰਨੇ ਵਾਦ'। ੭੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੈ ਫਿਰ ਕਹਯੋ 'ਰਲ ਖਾਲਸੇ ਸੋਂ ਕਰ ਕਾਜ।
ਹਮ ਤੁਮਕੋ ਪਰਬਤ ਦੀਯੋ ਹੁਇ ਖਾਲਸੇ ਕਰ ਉਹਾਂ ਰਾਜ'। ੭੭।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਬਣ ਖਾਲਸੇ' ਸੋ ਕਹਿ 'ਬੈਸਨੋਂ ਪੰਥ ਚਲਵਾਹਿ'।
ਯੋ ਬੰਦੇ ਕੀ ਔ ਸਿੰਘ ਕੀ ਬਨੈ ਸੁ ਮੀਜੈ ਨਾਂਹਿ। ੭੮।

ਚੌਪਈ: 'ਕਿਲੈ ਮੱਧ ਤੂੰ ਹਮੈਂ ਅੜਾਵੈਂ?। ਸ਼ੇਰਨ ਘੇਰ ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾਵੈਂ?
ਹਮ ਤੇ ਚਹੈਂ ਬਕਰਨ ਬੈਰ ਲੀਯਾ? ਹਮੈ ਚਹੈਂ ਚੰਡੀ ਭੇਟ ਕੀਯਾ?'। ੭੯।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੇ ਚੜ੍ਹਕੈ ਤਬ ਗਯੋ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰੇ ਕੇ ਰਾਹੁ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਖਾਲਸੇ ਬਹਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਓਟ ਤਕਾਹੁ। ੮੦।
ਜਬ ਸਭ ਗਲ ਤਿਨ ਥੀ ਸੁਨੀ ਫੱਰੁਖਸੀਅਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।
ਲਹੌਰ ਬਚਾਈ ਫੁਟ ਸਿੰਘਨ ਬੰਦਾ ਦਯੋ ਭਜਾਇ। ੮੧।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਸੁਨ ਦਿਲ ਸਾਹਿ ਸਾਦੀ ਆਈ। ਬੰਦੇ ਖੌਫ ਸੁ ਗਯੋ ਪਰਾਈ।
ਕਹਯੋ ਸਾਹਿ 'ਲੋਹਿ ਲੋਹੈ ਕਟਾਯੋ। ਉਨ ਰਖੇ ਸਿੰਘਨ ਕਿਮ ਅਪਨ ਬਨਾਯੋ'। ੮੨।
ਦਯੋ ਨਿਗਾਰੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਘਲਾਇ। ਲਿਖਯੋ ਦਿਲਾਸੋ ਬਹੁ ਬਾਤ ਬਨਾਇ।
'ਜੋ ਬੰਦੈ ਤੇ ਮੁਲਕ ਛੁਡਾਇ। ਸੇ ਦਯੋ ਤੁਮੈਂ ਜਗੀਰਹਿ ਲਾਇ'। ੮੩।

੭੮. [ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਤੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ]

ਚੌਪਈ: ਸਾਹੁ ਕਹੈ 'ਮਾਤਾ ਨੇ ਬਚਾਯੋ। ਬੰਦਯੋ ਖਾਲਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰਾਯੋ।
ਔ ਜੁ ਦਯੋ ਜਿਮ ਬੰਦੈ ਸ੍ਰਾਪ। ਤੇਉ ਗਯੋ ਬੰਦਯੋ ਪਰਤਾਪ: ੧।
ਭੇਜੋ ਔਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ। ਮਾਰੋ ਬੰਦੈ ਅਬ ਕਰ ਮੌਜ'।
ਬਜ਼ੀਰ ਕਹੀ 'ਕੋਊ ਭੇਜੋ ਸਜਾਣੇ। ਕਰੈਂ ਜੋ ਛਲਬਲ ਮਤਲਬ ਪਛਾਣੇ। ੨।
ਅਗੈ ਬੰਦੇ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ਲੜ ਕਰ ਫੌਜ ਨ ਲਯੋ ਮਰਵਾਇ।
ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਭੀ ਤੁਟੈ ਨ ਜਾਈ। ਸੱਚ ਝੂਠ ਸੋਂ ਕਰੈਂ ਸਿੰਘਨਿ ਧਿਜਾਈ। ੩।
ਅੱਗਯੋਂ ਬਿਗਰ ਸਿੰਘ ਜੇ ਪਾਹਿ। ਆਪ ਉਨ੍ਹੋਂ ਸੋ ਬਿਗਰੈ ਨਾਹਿ।
ਦਿਓ ਟਕੈ ਔ ਰਖੋ ਉਨ ਪਾੜ। ਮਤ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਰਲੈਂ ਉਨ ਨਾਰ'। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸੱਦਯੋ ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰਿ ਕੈ ਕਸੂਰੀਆ ਹਿੰਮਤ ਖਾਨ।
ਬੰਦੈ ਮਾਰਨ ਕੇ ਕਹਯੋ ਕਰ ਲਖ ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਉਸ ਯੋ ਸਮਝਾਯੋ। 'ਜਿਮ ਤਿਮ ਬੰਦੈ ਮਾਰ ਗਵਾਯੋ'।
ਬਹੁ ਸਮਝਾਯੋ ਬਾਰਹ ਬਾਰ। 'ਕਸਮ ਕਰਯੋ ਤੁਮ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ੬।
ਬਾਹਿ ਡੁਬਾਈਅਹਿ ਤੇਲਹ ਮਾਹਿ। ਜਿਤਨੇ ਤਿਲ ਉਸ ਸੰਗ ਲਗਾਹਿ।
ਇਤੀ ਕਸਮ ਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮਰਈਏ: ਤੋ ਭੀ ਕਸਮਨ ਤੇ ਨ ਡਰਈਏ। ੭।
ਹਿੰਦੂ ਕਸਮਨ ਪਰ ਜਾਵੈਂ ਭੁੱਲ। ਮਰੈਂ ਸ਼ਿਤਾਬ ਹਿੰਦੂ ਇਤ ਗੱਲ।
ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਭੀ ਵਕੀਲ ਘਲਾਯੋ। ਦੇਨ ਲੈਨ ਕਰ ਉਨ੍ਹੋਂ ਧਿਜਾਯੋ। ੮।
ਤੁਮ ਸਿਖ ਜਿਸਕੈ ਕਹਯੋ ਹਮ ਸਿੱਖ। ਗੁਰ ਪਤਨੀ ਹਮ ਸੇਵੈਂ ਨਿੱਤ।
ਤਿਸ ਕੋ ਹਮ ਅਬ ਦੇ ਬਡ ਦੇਸ। ਰਹਯੋ ਸੁਖਾਲੇ ਕਰ ਗੁਰ ਭੇਸ'। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਾਤ ਦਸ ਭੇਜਯੋ ਤਰਫ ਲਹੌਰ।
ਸੇਉ ਜੁਗਤਿ ਤਿਨ ਆ ਕਰੀ ਕਹੂ ਸੁ ਆਰੈ ਤੌਰ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦਯੋ ਦਿਲਾਸਾ। ਭੇਜਯੋ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਵਕੀਲ ਕਰ ਖਾਸਾ।
'ਤੁਮ ਹਮ ਤੇ ਅਬ ਟੋਜ ਬੰਧਾਯੋ। ਬੈਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੁਖ ਸੋਂ ਖਾਯੋ। ੧੧।
ਆਪ ਦੁੱਖ ਕਿਮ ਹਮੈਂ ਦੁਖਾਯੋ। ਮੁਲਕ ਚਹੋਂ ਤੋ ਮੁਲਕ ਦਿਵਾਯੋ।
ਖੇਤੀ ਕਰੋ ਸੁ ਮਾਫ ਲਿਖਾਯੋ। ਬਣਜ ਕਰੈ ਤਿਸ ਜ਼ਕਾਤ ਮਾਫ ਕਰਾਯੋ'। ੧੨।
ਚਿੱਤੈਂ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਖਲ ਬਲ ਕਰੈਂ। ਮ੍ਰਿਗ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਚਹਿ ਫਰੈਂ।
ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ 'ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਸ਼ੇਰ। ਤੁਰਕਨ ਗਲ ਲਗਾ ਹੋਹਿ ਨ ਘੇਰ'। ੧੩।

ਟਕੇ ਦਏਂ ਤੋ ਲੇ ਭੀ ਲੇਇੰ। ਇਕ ਥਾਂ ਡੇਰਾ ਤਉ ਨ ਕਰੇਇੰ।
ਸਿੰਘ ਨਿਤ ਡੇਰਾ ਕੂਚ ਰਖਾਹਿੰ ਇਮ ਕਰ ਤੁਰਕਨ ਹੱਥ ਨ ਆਹਿੰ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਉਨ ਜੋਹਿਕੈ ਸਿਖ ਲਯੋ ਬੰਦਈ ਬੁਲਾਇ।
ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਿਛ ਤਾਸ ਕੋ ਸੋ ਲੀਨੋ ਭਰਮਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕਨ ਬੰਦੇ ਪੈ ਘਲੇ ਵਕੀਲ। 'ਤੁਮਰੇ ਹੈਂ ਏਹ ਸਿੰਘ ਬਖੀਲ।
ਤੁਮ ਇਨਕੀ ਕਿਮ ਮਿੰਨਤ ਕਰੋ। ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਅਬ ਤੁਮ ਕਿਮ ਡਰੋ?। ੧੬।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤੈਂ ਕੰਮ ਸਵਾਰੇ। ਸਿੰਘ ਚਹੈਂ ਅਬ ਤੁਮ ਦੀਏ ਮਾਰੇ।
ਹਮ ਤੁਮ ਹੋਵਨ ਆਏ ਦਾਸ। ਲੈਕੇ ਟਕੇ ਆਵੈਂ ਤੁਹਿ ਪਾਸ'। ੧੭।
ਯੋ ਬੰਦੇ ਕੋ ਬਾਤਨ ਲਾਯਾ। ਲਾਖ ਟਕਾ ਉਨ ਦੇਨ ਠਹਰਾਯਾ।
'ਮੁਰੀਦ ਹੋਨ ਤੁਮ ਨਿਬਾਬ ਚਹੈ ਆਯਾ'। ਇਮ ਕਰ ਤੁਰਕਨ ਲਯੋ ਪ੍ਰਚਾਯਾ। ੧੮।
ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਦਏ ਟਕੇ ਘਲਾਇ। ਬੰਦੇ ਲੀਨੋ ਬਾਉਲੀ ਲਾਇ।
ਬੰਦੇ ਕੀ ਤਬ ਅਕਲ ਬਿਕਾਈ। ਜਬ ਤੈ ਮਾਤਾ ਦਈ ਰਾਵਾਈ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਆਮ ਭੇਦ ਮਾਲੂਮ ਕਰ ਪਰਤੇ ਤੁਰਤ ਵਜੀਰ।
ਵਜੀਰ ਵਕੀਲ ਤਬ ਭੇਜਿਆ ਲਿਖ ਸਭ ਹੀ ਤਤਬੀਰ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਮੁੜ ਸੋ ਵਕੀਲ ਲਹੌਰਹਿ ਆਏ। ਦੋਉ ਵੱਲ ਕੋ ਭੇਦ ਬਤਾਏ।
ਨਿਬਾਬ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਬੰਦੇ ਮਾਰੋ। ਉਸ ਬਿਨ ਸਿੰਘ ਆਪ ਹੋਹਿੰ ਖਾਰੋ। ੨੧।
ਬੰਦੇ ਉਪਰ ਕਰੀ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਥੀ ਦਿਲੀਓਂ ਆਈ।
ਔ ਜੁ ਤੁਰਕ ਥੇ ਮੁਲਖੋਂ ਨਿਕਾਰੇ! ਕਸੂਰ ਲਹੌਰ ਆਇ ਬਹੇ ਥੇ ਸਾਰੇ। ੨੨।
ਮੁਹਰੇ ਨਿਬਾਬ ਨੇ ਸਭ ਧਰ ਲਏ। ਡੋਗਰ ਥੱਟੂ ਔ ਭੱਟੀ ਮੰਗਏ।
ਦੀਨ ਦੀਨ ਕਰ ਸਭ ਰਲ ਤੁਰੇ। ਆਇ ਲਹੌਰ ਕੇ ਸੋ ਢਿਗ ਜੁਰੇ। ੨੩।
ਕਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਸੱਯਦ ਘਨੇ। ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬਹੁ ਜਾਹਿੰ ਨ ਗਨੇ।
ਰਸਤ ਖਾਨ ਕੇ ਮੁਹਰੇ ਆਵੈਂ। ਮੁਹਰੈ ਤੁਰਨੋ ਪਿਛੈ ਲੁਕਾਵੈਂ। ੨੪।

੭੯. [ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਹ ਕੇ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਰਲ ਲਹੌਰ ਡੇਰੇ ਕਰੇ ਅਗੈ ਤੁਰੈ ਕੋਉ ਨਾਹਿ।
ਕਹੈਂ ਸੁ ਬੰਦਾ ਆ ਪੜੈ ਕਰੂਗੁ ਸਭਨ ਫਨਾਹਿ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਭਨ ਅਗੈ ਤੇ ਆਵੈ ਸ਼ੀਹ ਆਨਿ। ਸਭ ਸੇ ਪਜਾਰੀ ਅਪਣੀ ਜਾਨ।
ਨਾਲ ਜਾਨ ਹੈ ਸੱਭ ਜਹਾਨ। ਜਾਨ ਨਾਲ ਹੈ ਦੀਨ ਇਮਾਨ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ਸੱਭ ਤੇ ਜਾਨੇ ਨਾਲ ਜਹਾਨ।
ਅੱਗੇ ਬੰਦੇ ਜਮ ਦਿਸੈ ਪਿਛੈ ਮਾਰੇ ਸਾਹੁ ਜਾਨਿ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨਿਬਾਬ ਯੋ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। ਮੁਹਰੈ ਮੁਲਾਣੇ ਤੇਰੇ ਲਾਇ।
ਕਲਾਮ ਮਜੀਦਵੈ ਪੜ੍ਹਤੇ ਜਾਹਿ। ਡਾਰ ਕੁੰਜਨ ਜਿਮ ਪਾਂਤ ਬਣਾਹਿ।੪।
ਉਨ ਕੈ ਅੱਗੈ ਕਰੇ ਫਕੀਰ। ਓਇ ਭੀ ਕਰੈ ਸੁ ਅਪਨ ਤਤਬੀਰ।
ਢੋਲ ਬਜਾਇ ਔ ਧਮਾਲ ਸੁ ਪਾਵੈ। ਅਲੀ ਅਲੀ ਕਹਿ ਬਾਂਹ ਉਠਾਵੈ।੫।
ਨਿਬਾਬ ਗਿਰਦ ਕਰ ਰੱਖੈ ਪੀਰ। ਪੜ੍ਹੈ ਸੈਫੀਆਂ ਅਪਨ ਤਤਬੀਰ।
ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਸੈਫੀਆਂ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰੈ। ਰਹੈ ਪਹਿਰ ਅਠ ਨਿਬਾਬ ਦੁਵਾਰੇ।੬।
ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਕਰ ਤੁਰਜੇ ਨਿਬਾਬ। ਡਰ ਨਿਜ ਜਾਨਜੇ ਯੋ ਕਰੈ ਬਾਬ।
ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਸੋ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ। ਕਰੈ ਜੁ ਤੁਮਕੋ ਸੋ ਮੁੜ ਉਸ ਪਾਣੈ'।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਕੈਉ ਕਹੈ 'ਉਸ ਬੀਰ ਜੋ ਸੋ ਮੈਂ ਕੀਨੇ ਕੈਦ'।
ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਪੀਰ ਬਡ ਜਪੀਆ ਤਪੀਆ ਸੈਦ'।੮।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਭ ਰਿਜਕ ਲੇ ਖਾਹਿ। ਬੰਦੇ ਕੇ ਡਰ ਸੋਂ ਕਿਤੈ ਨ ਜਾਹਿ।
ਵਹਿ ਆਖੈ 'ਜਹਿ ਹੋਗ ਨਿਬਾਬ। ਆਉਗ ਆਪ ਸੁ ਉਹਾਂ ਤਾਬ'।੯।
ਕੋਉ ਕਹੈ 'ਉਸ ਪੈ ਹੈਂ ਬੀਰ'। ਕੋਉ ਕਹੈ 'ਉਸ ਗੁਰ ਦਏ ਤੀਰ।
ਵਹਿ ਭੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ ਭਾਰੀ। ਕਦੇ ਨ ਹੋਗ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਹਾਰੀ'।੧੦।
ਇਮ ਉਸ ਲੋਕ ਸੁ ਕਹਿਤੇ ਜਾਇ। ਜੋ ਜਿਹ ਆਵੈ ਮਨ ਹੀ ਮਾਂਹਿ।
ਫੇਰ ਨਿਬਾਬ ਨੇ ਘਲੇ ਵਕੀਲ। ਸਾਥ ਮਾਯਾ ਦਈ ਲਦਿ ਕੈ ਫੀਲ।੧੧।
ਤਬ ਬੰਦੈ ਕੇ ਦਾਮਨ ਕਹਜੋ। 'ਭਲੀ ਭਈ ਤੁਰਕ ਹਮ ਮਿਲ ਪਯੋ'।
ਵੈ ਮੂਰਖ ਇਮ ਸਮਝ ਨ ਕਈ। ਬਿੱਲੇ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਆਵਤ ਛਈ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਵਕੀਲ ਸੁ ਬੰਦੈ ਕੇ ਕਹਜੋ 'ਤੁਮ ਕਹਜੋ ਨਿਬਾਬ ਸਲਾਮ।
ਮੈਂ ਕਰਨੈ ਆਯੋ ਪੀਰ ਤੁਮ ਹੁਇ ਸਿਖ ਕਰੂੰ ਤੁਹਿ ਕਾਮ'।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਵਕੀਲ ਬੰਦੇ ਸੋਂ ਕਹਜੋ। 'ਤੂੰ ਅਬ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬਡ ਲਹਜੋ।
ਹਮ ਆਵੈਂ ਤੁਹਿ ਕਰਨ ਸਲਾਮ। ਤੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਅਬ ਰੱਖ ਮੁਕਾਮ।੧੪।
ਨਜਾਮ ਆਪ ਤੁਹਿ ਘਲੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ਜਹਾਂ ਕਹੈਂ ਤਿਹ ਲਜਾਵੈਂ ਪਾਹਿ।
ਜਿਤਨੋ ਮੁਲਕ ਚਾਹੇ ਸੋ ਲੇਹੁ। ਕਰੇ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਮੁਲਕ ਬਸੇਹੁ।੧੫।
ਲੋਕ ਗਰੀਬਨ ਕਿਉਂ ਦੁਖ ਦੇਹੁ। ਉਨ ਸੁਖ ਦੇਹੁ ਆਪ ਸੁਖ ਲੇਹੁ।
ਕਹੈਂ ਤੁ ਖਾਲਸੇ ਹਮ ਕਢ ਦੇਵੈਂ। ਤੁਮ ਸੋਂ ਫਿਰ ਨਹਿੰ ਦੰਗੇ ਕਰੇਵੈਂ।੧੬।
ਜੇ ਵੈ ਤੁਮਰੈ ਚਰਨ ਆਇ ਪਰੈਂ! ਤੋ ਇਤ ਦੇਸ ਮੰਗ ਗੁਜਰੈ ਕਰੈਂ।
ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਹਮ ਲਜਾਏ ਕੁਰਾਨ। ਕਸਮ ਕਰਨ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਜਾਨ'।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰ ਭੇਜਯੋ ਬਹੁ ਸਮਝਾਇ।
ਬੰਦੈ ਕੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਸੋ ਲੀਨੇ ਭਰਮਾਇ।੧੮।

ਚੌਪਈ: ਉਨਤੇ ਬਾਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਹਾਈਆਂ। ਕਈਕ ਗੱਲਾਂ ਉਨ ਮਨੋਂ ਬਨਾਈਆਂ।
ਕਈ ਸੁਲਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ ਭ੍ਰਮਾਏ। ਬੰਦੇ ਹੋਣ ਸਿਖ ਆਖ ਘਲਾਏ।੧੯।

ਕਹੈ 'ਡੇਰੇ ਹਮ ਕਿਸ ਵਲ ਲਾਵੈ?'। ਬੰਦਾ ਕਹੈ 'ਤੁਮ ਜਿੱਧਰ ਭਾਵੈ'।
 ਐਸੀ ਤੌਰ ਸੇ ਬੰਦਾ ਭੁਲਾਯੋ। ਆਪ ਚੁਤਰਫੈ ਡੇਰਾ ਲਵਾਯੋ। ੨੦।
 ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਾਤਨ ਲਾਏ; ਡੇਰਾ ਕੀਨਾ ਢਿਗ ਢਿਗ ਜਾਏ।
 ਔਰ ਦਰਬ ਤਿਨ ਦਈ ਘਲਾਇ। ਆਟਾ ਦਾਣਾ ਕਿਛਕ ਦਿਵਾਇ। ੨੧।
 ਬੰਦੈ ਕਾ ਦਲ ਜਹਿੰ ਕਹੀਂ ਜਾਵੈ। ਉਤ ਵਲ ਤੁਰਕ ਨ ਕੋਈ ਧਾਵੈ।
 ਬੰਦੈ ਕੈ ਕਰੋਂ ਤੱਦੀ ਲੋਕ। ਸੋ ਟਲ ਜਾਵੈ ਕਰ ਦਿਲ ਸੋਕ। ੨੨।

੮੦. [ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ]

- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਦਿਲ ਬਡ ਖੋਫ ਥੋ ਕਿਮ ਕਿਮ ਅਗੈ ਤੁਰਾਹਿੰ।
 ਵਹਿ ਜਾਣੈ 'ਹਮ ਨਹਿੰ ਬਚੈ' ਥਰ ਥਰ ਰਿਦੈ ਕੰਪਾਹਿੰ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਅਗੈ ਸੁਨੋ ਬੰਦੇ ਕੀ ਬਾਤ। ਸਮਝਯੋ ਨ ਕੁਛ ਵਹਿ ਤੁਰਕਨ ਘਾਤ।
 ਨਾਹਿ ਕਿਲੋ ਵਡ ਠਾਂਢੋ ਕਰਾ। ਨਾਹਿ ਜ਼ਖੀਰਾ ਉਸ ਬਹੁ ਭਰਾ। ੨।
 ਲਰਨ ਭਿਰਨ ਕਛੁ ਕੀਓ ਨ ਕਾਜ। ਹੁਤੇ ਫਕੀਰ ਕਰ ਜਾਣੈ ਕਯਾ ਰਾਜ।
 ਕਹੈ 'ਤੁਰਕ ਮੋ ਤੇ ਗਏ ਹਾਰ: ਮਾਰ ਡਰੇ ਮੈਂ ਵਡੇ ਸਿਰਦਾਰ। ੩।
 ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਇਨ ਲਖੀਂ ਕਰਾਮਾਤ। ਅਬ ਬੰਨ੍ਹ ਆਏ ਮੋ ਪੈ ਹਾਥ।
 ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੁ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਅਏ। ਕਿਆ ਭਯੋ ਜੁ ਸਿੰਘ ਨਠ ਗਏ। ੪।
 ਜੋ ਹਮ ਸੇ ਵੈ ਦਗਾ ਕਮਾਵੈਂ! ਏਕ ਘੜੀ ਮੈਂ ਸਬਹ ਹਿਰਾਵੈਂ।
 ਇਨ ਕੇ ਸਮਤੁ ਇਨ ਪਰ ਪਾਹਿੰ। ਹਮਰੀ ਮੌਤ ਏਹੀ ਮਰ ਜਾਹਿੰ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਬੰਦੇ ਬਾਤ ਕਹਿ ਮਨ ਮੈਂ ਬਹੁ ਗਰਬਾਇ।
 ਧੀਰੀ ਧੀਰੀ ਭਾਂਤ ਸੋਂ ਲਈ ਤੁਰਕਨ ਜੁਗਤ ਬਨਾਇ। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਰਸਤ ਵੜਨ ਤੁਰਕਨ ਉਤਨੀਕੁ ਦੇਹਿ। ਜਿਤਨੀਕ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਖਾਇਵੈ ਲੈਹਿੰ।
 ਚਾਰ ਤਰਫ ਉਨ ਡੇਰੇ ਲਾਏ; ਦੇ ਦੇ ਦਿਲਾਸੇ ਕੰਮ ਬਨਾਏ। ੭।
 ਝੂਠੀ ਬਾਤਨ ਬੰਦੋ ਲਾਯੋ। ਵਹੁ ਜਾਨੈ ਇਨ ਸੱਚ ਕਮਾਯੋ।
 ਕਦੇ ਕਹੈ 'ਪਰਵਾਨੇ ਸ਼ਾਹ ਆਯਾ। ਤੁਮ ਕੋ ਮੁਲਕ ਪਹਾੜ ਲਿਖਾਯਾ। ੮।
 ਸਾਥ ਦੂਨ ਤੁਹਿ ਦਈ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਜੰਮੁ ਲਾਕ ਔ ਲਾਕ ਹਰਿਦੁਵਾਰੀ।
 ਔਰ ਕੋਊ ਲੇਹੁ ਜੋ ਲੋੜਿਓ। ਅਬ ਲੈ ਲਓ ਨ ਫਿਰ ਕੁਛ ਛੇੜਿਓ'। ੯।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਜੋ ਕੋਊ ਆਖੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹਿ ਥੋ ਬੰਦੇ ਸੋ ਜਾਨੀ ਜਾਨ।
 ਦੋਹਰਾ ਅਬ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਛਲਨ ਕੋ ਕਰੀ ਕਿਮ ਨਾਹਿ ਪਛਾਨ?। ੧੦।
- ਉੱਤ੍ਰ: ਬੰਦੈ ਤੇ ਯਿਹ ਚੂਕ ਸੁ ਭਈ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁ ਮਾਤਾ ਗੁੱਸੇ ਕਈ।
 ਚੌਪਈ: ਦੂਜੇ ਲਯੋ ਉਨ ਜਤ ਗਵਾਇ। ਨਾਰਨ ਬਹੁ ਪਰਵਿਰਤਯੋ ਜਾਇ। ੧੧।
 ਤੀਜੇ ਬੀਰਨ ਵਿੱਦਯਾ ਗਈ। ਉੱਡਨ ਕੀ ਸਕਤੀ ਬੀ ਖਈ।
 ਚੌਥੀ ਪੋਥੀ ਰਹੀ ਮੰਡੀ ਮਾਹਿ। ਸੁਧ ਸੈਨ ਕੋ ਸੌਪੀ ਵਾਹਿ। ੧੨।

ਪੰਜਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿੰਦਯਾ ਕਰੀ। ਛੇਵੇਂ ਪੰਥ ਗੁਰ ਬਿਗੜ ਸੁ ਪਰੀ।
ਸਤਵੇਂ ਉਨ ਪੰਥ ਆਪ ਚਲਾਯੋ। ਅਠਵੇਂ ਬੋਟੀ ਉਸ ਤ੍ਰੀਯਾ ਦਬਾਯੋ। ੧੩।
ਨੌਂ ਸਿੱਧੀ ਥੀ ਮੁਖਤ ਉਨ ਪਾਈ। ਦਸਵੇਂ ਬਹੁਜੇ ਵਹਿ ਛੋਡ ਕਮਾਈ।
ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਮੁਖਤਹਿ ਜਾਏ। ਮਹਿੰਗਾ ਖਰੀਦੀ ਮਹਿੰਗਾ ਬਿਕਾਈ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਜਾਦੂ ਕੀ ਸਿੱਧ ਹੁਤੀ ਅਪਨੀ ਮਿਹਨਤ ਬਗੈਰ।
ਉਹ ਭੀ ਦਗੋ ਸੁ ਦੇਤ ਹੈ ਐਸੁਰ ਅੰਤਹਿ ਬੇਰ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਭਗਵਾਨ ਭਗਤੀ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪਾਵੈ। ਸੋ ਤੇ ਸਾਸਾਂ ਸਾਥ ਨਿਬਾਹਵੈ।
ਜਾਦੂ ਦਾ ਬਲ ਮੇਵਾ ਤਾਂਈਂ। ਸੇਵ ਛਡੀ ਤੇ ਸੋ ਛਡ ਜਾਹੀ। ੧੬।
ਬੰਦੇ ਭੀ ਸਸਤੀ ਥੀ ਆਈ। ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਥੀ ਬੰਦੇ ਭੁਲਾਈ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਚਾਕਰ, ਰਾਜ, ਗੁਮਾਸਤੋ, ਜੰਤਰ ਸਿੱਧੀ, ਛਾਮ।
ਪ੍ਰਤੀਤ ਨ ਇਨਕੀ ਕੀਜੀਏ ਜੈਸ ਬਨੇਰੇ ਕਾਮ। ੧੮।

੮੧. [ਬੰਦਈਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉੱਤਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਤੁਰਕਨ ਘੇਰੋ ਕੀਯੋ ਬੜ ਨਿਕਲਨ ਨਹਿੰ ਦੇਹਿੰ।
ਤਬ ਲੋਗਨ ਦੁਖ ਪਾ ਕਹਜੋ 'ਇਹ ਹਮ ਸੋਂ ਦਗਾ ਕਮੇਹਿ'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਥੇ ਬਡ ਮੁਖਤਜਾਰ। ਇਨ ਪੈ ਕਰੀ ਸਿਖ ਗ੍ਰੀਬਨ ਪੁਕਾਰ।
'ਕਹਿਤ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਬੰਦੇ ਪਾਸ। ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਤੁਮ ਭੀ ਬੁਧਿ ਨਾਸ। ੨।
ਤੁਰਕ ਕਰਤ ਹੈਂ ਹਮ ਸੇ ਛੱਲ। ਕਹੋ ਨ ਸਚ ਤੁਮ ਬੰਦੇ ਸੋਂ ਚੱਲ।
ਹਮਕੋ ਤੁਮ ਕਿਮ ਅਕਾਰਥ ਮ੍ਰਵਾਓ। ਲੜਨ ਨ ਦੇਹੋ ਇਮ ਕੈਦ ਕਰਾਓ। ੩।
ਜਿਨ ਕੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਕੰਮ ਬਨਾਯੋ। ਉਨ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਾਂਹਿ ਫਸਾਯੋ।
ਸੋ ਨਠ ਗਏ ਇਸ ਤੋਰ ਪਛਾਨੇ। ਹਮ ਆਇ ਫਸੇ ਸੋ ਗਰੀਬ ਇਆਨੇ। ੪।
ਜੰਬੈ ਪਰੁਗੁ ਬੰਦੇ ਪਰ ਭਾਰੀ। ਸੋ ਨਠ ਜਾਊਗ ਕਰ ਬੀਰਨ ਅਸੂਾਰੀ।
ਸੋ ਪਚਾਸ ਕੋਹ ਇਹ ਉਡ ਜਾਊਗ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਜਹਿ ਹੱਥ ਨ ਆਊਗ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਹਮੈ ਖੁਵਾਰੀ ਬਣ ਗਈ ਫਸੇ ਗਰੀਬ ਸੁ ਆਇ।
ਤੁਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕਮਾਇਓ ਲਿਓ ਪਹਿਰ ਔ ਖਾਇ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸੁਨ ਉਨ ਮੁਖਤਜਾਰਨ ਭਾਖੀ। 'ਵਹੁ ਜਾਣੀਜਾਣ ਹਮ ਬਨੈ ਨ ਆਖੀ।
ਕਯਾ ਜਾਣੈ ਉਸ ਕਯਾ ਦਿਲ ਆਈ। ਹਮਕੋ ਬਨੈ ਨ ਗਲ ਪਲਟਾਈ। ੭।
ਦੇਵੈਗੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਸੀਸ। ਹਮ ਗੁਰ ਧਾਰਜੋ ਬਿਸਵੇ ਬੀਸ।
ਤੁਮਰੀ ਖਾਤਰ ਇਤਨੀ ਆਖੈ।-ਆਪ ਚੱਲ ਸਭ ਦੇਖੇ ਆਖ'। ੮।
ਉਨ ਕੋ ਮੁਹਰੈ ਕਰ ਕੈ ਤੁਰੈ! ਹਾਥ ਜੋਰ ਜਾ ਉਨ ਪੈ ਖਰੈ।
ਜਾ ਅਰਦਾਸੀਅਨ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ। ਹਾਥ ਜੋੜ ਖੜ ਹਜੂਰੀ ਪਾਸ। ੯।

ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ 'ਜਿਮ ਕਹਿਓ ਆਇ। ਹਮ ਜਾਨਯੋ ਤੁਮ ਲੋਕਨ ਬਹਿਕਾਇ।
ਹਮਕੋ ਤੁਰਕ ਇਹ ਮਾਰਨ ਆਏ। ਬੰਦੇ ਨ ਸਮਝੀ ਤੁਮ ਚਹੋ ਸਮਝਾਏ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਮ ਜੁ ਕਹਯੋ ਛਡ ਜਾਇਗੋ ਬੰਦਾ ਪੜੀ ਅਤ ਭੀਰ।
ਯਹਿ ਤੋ ਬਾਤ ਨ ਹੋਇਗੀ ਸਾਖੀ ਬਚ ਯਹਿ ਬੀਰ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਤੁਮ ਸੰਗ ਨਿਬਾਹੋਂ। ਸੱਤਿ ਬਚਨ ਅਬ ਉਡ ਨਹਿ ਜਾਵੈਂ;
ਯਾਂਤੇ ਬੰਦੇ ਉਡਨੋ ਛੋਡਯੋ। ਮਰ ਸੁ ਗਯੋ ਅਰ ਪ੍ਰਣ ਨਹਿ ਛੋਡਯੋ। ੧੨।
'ਇਹ ਜੁ ਤੁਰਕ ਹਮ ਮਾਰਨ ਆਯੋ। ਇਨ ਨੈ ਹਮਸੋਂ ਦਗਾ ਕਮਾਯੋ।
ਹਮ ਭੀ ਆਖਰ ਮਰਨੋ ਆਹਿ। ਜਿਨ ਨਹੀਂ ਮਰਨੋਂ ਸੋ ਨਠ ਜਾਹਿ। ੧੩।
ਹਮ ਭੀ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਸਿਰ ਲਾਵੈਂ। ਸਿਰ ਆਈ ਕਿਮ ਅਬ ਨਠ ਜਾਵੈਂ;
ਆਰੈ ਭੀ ਸਿਰ ਗੁਰੂਅਨ ਦੀਓ। ਹਮ ਭੀ ਚਹੈਂ ਉਮ ਸਾਕੋ ਕੀਯੋ। ੧੪।
ਤਲਵਾਰਨ ਤੇ ਤੁਰਕ ਮੁਕਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਸੀਸ ਲਗਾਇ ਇਨ ਦ੍ਰਗਾਹੋਂ ਰਿਗਾਹੀਂ।
ਹਮਕੋ ਭੀ ਅਬ ਸਿਰ ਪਰ ਆਯੋ। ਹਮ ਭੀ ਚਹੈਂ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਗਵਾਯੋ'। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰ ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਚੁਪ ਕੀਨ।
ਸੋ ਵਹੁ ਚੁਬਾਰੇ ਵੜ ਬਹਯੋ ਬਾਰ ਸੁ ਤਖਤੇ ਦੀਨ। ੧੬।

ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਹੀ ਮਾਰੀ

੮੨. [ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਛਲ ਕਰਕੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਫੌਜ ਤੇ ਆ ਪੈਣਾ ਤੇ ਘਮਸਾਣ ਹੋਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦਾ ਕਾਬੂ ਅਬ ਭਯੋ ਤੁਰਕਨ ਯੋ ਲਖਿ ਲੀਨ।
'ਅਬ ਇਨ ਮਾਰ ਘਟਾਈਏ' ਸਲਾਹਿ ਬੈਠ ਉਨ ਕੀਨ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਅਗੇ ਸੁਨੋ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਘਾਤ। ਉਨ ਜੋਹਿ ਲਈ ਬੰਦੇ ਸਭ ਬਾਤ।
ਗਈ ਲਖੀ ਬੰਦਯੋਂ ਕਰਾਮਾਤ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਅਬ ਅਕਲ ਰਹੀ ਜਾਤ। ੨।
ਰਸਤ ਘੱਲਨ ਤੇ ਦਈ ਹਟਾਇ। 'ਨਾਂਹਿ ਜ਼ਖੀਰੋ ਹੈ ਉਸ ਪਾਹਿ।
ਅਨਾਜ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕ ਅੱਖੇ ਹੈ ਹੈਂ! ਨੀਰੇ ਬਿਨਾਂ ਘੋੜ ਮਰ ਜੈ ਹੈਂ। ੩।
ਅੱਗਯੋਂ ਬੰਦਾ ਬੁਹਾ ਨ ਖੋਲੈ। ਬਹੁਰ ਬੁਲਾਯੋ ਮੁਖੋਂ ਨ ਬੋਲੈ।
ਜੋ ਲਜਾਵਤ ਥੇ ਬਾਹਰੋਂ ਰਸਤ। ਸੋ ਇਨਕੀ ਕਰ ਲਯੋ ਬੰਦਬਸਤ'। ੪।
ਇਮ ਤੁਰਕਨ ਕਰ ਲਈ ਸਲਾਹਿ। ਮਾਰ ਲੋਕਨ ਯੋ ਦਏ ਘਟਾਇ;
ਤਬ ਸਜਾਨਨ ਨੇ ਅਸ ਠਹਿਰਾਯੋ। 'ਮਾਰੋ ਸਹੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਰੁਲਾਯੋ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਸਜਾਨਨ ਐਸੇ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਇਨ ਦੈਂ ਚਮਲਾਇ।
ਜਬ ਇਹ ਨਿਕਸੈਂ ਹੁਇ ਘਨੇ ਤਬ ਸਭ ਲਈਏ ਘਾਇ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨਿਬਾਬ ਨੇ ਦਯੋ ਦਿਲਾਸਾ। 'ਮੈਂ ਅਬ ਕਰਵਾਯੋ ਪ੍ਰਵਾਨੋ ਖਾਸਾ।
ਤੁਮਕੋ ਪਤਿਸਾਹਿ ਲਿਖਦਏ ਪਹਾੜ। ਮੈਂ ਹੀ ਲਿਖਾਏ ਕਰ ਬਹੁ ਕਰਾਰ। ੭।

ਮੈਂ ਆਖਜੋ ਬੰਦਾ ਕਰਮਾਤੀ। ਤੈਂ ਉਸ ਕੀ ਕਿਮ ਸਾਰ ਨ ਜਾਤੀ।
ਤੁਮ ਨਿਜ ਮਾਤਬਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇਰੇ। ਮੁਲਕ ਦਿਵਾਉਂ ਰਲਾਇ ਕੁਛ ਔਰੇ। ੯।
ਸੋ ਅਬ ਬੇਸ਼ਕ ਚੜ੍ਹਾਓ ਕਹੀਆ। ਲਓ ਖਰੀਦ ਖਾਨੇ ਜੋ ਚਹੀਆ।
ਸੁਲਤਾਨੀ ਭਏ ਥੇ ਸਿਖ ਜੋ ਆਏ। ਉਨ ਕਰ ਦਗੇ ਸਿੱਖ ਭਰਮਾਏ। ੧੦।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਸਿੱਖਨ ਮੰਨ ਲਈ। ਸੁਨਤ ਕਹੀ ਉਨ ਛੋੜੇ ਦਈ।
ਮਨਸਾ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਭਈ ਪੂਰੀ। ਜਿਮ ਚਾਹਤ ਥੇ ਤੁਰਕ ਜ਼ਰੂਰੀ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨੀ ਕਹੀ ਚੜ੍ਹਾਇ ਉਨ ਲਖਜੇ ਨ ਉਨਕੇ ਪੋਚ।
ਬੈਰੀ ਦਗਾ ਸੁ ਮਭ ਕਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋਚ। ੧੧।
ਹੁੰਡੇ ਜਿਮ ਪਾਛੇ ਹਟੇ ਸਿੰਘ ਸੁੰਗੁੱਚੀ ਖਾਇ।
ਬੈਰੀ ਜੋ ਆਦਰ ਕਰੇ ਇਨ ਤੇ ਨਹਿੰ ਪਤਿਆਇ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਕਹੀ ਛਿੜੀ ਤੁਰਕਨ ਲਖ ਲਈ। ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਦੂਰ ਸੁ ਗਈ।
ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਗੈਲ ਹੱਲੇ ਕਰਾਯੋ। ਸਿੱਖਨ ਦੇਖਜੇ ਤੁਰਕ ਦਲ ਆਯੋ। ੧੩।
ਚੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਰਹੇ ਡੇਰੇ। ਹੁਇ ਚਉਤਰਫੋਂ ਸਿੱਖ ਉਨ ਘੇਰੇ।
ਸਿੱਖਨ ਨੇ ਭੀ ਯਾਹ ਮਨ ਮਾਨੀ। 'ਅਬ ਨਹਿੰ ਛੂਟਤ ਹਮਰੀ ਜਾਨੀ। ੧੪।
ਹੁਵੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮਰਨੋਂ ਨ ਸੀਕਾਵੇ। ਗੁਰ ਕੇ ਅਰਥ ਸੁ ਜਾਨ ਗਵਾਵੇ।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਬ ਕੇ ਜੁੱਧ ਭੀ ਆਹਿ। ਅਬ ਹਮ ਨਠੇ ਛੁਟੈਂ ਭੀ ਨਾਹਿ'। ੧੫।
ਅਗਜੋਂ ਭੀ ਸਿੱਖ ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ। ਬੰਦੂਕ ਕਮਾਨ ਫੜ ਤੇਗ ਖਲੋਏ।
ਮਾਰ ਦੁਤਰਫੋਂ ਹੋਣੈ ਲਾਗੀ। ਫਿਰੈਂ ਸੂਰ ਹਥ ਤੇਗਨ ਨਾਂਗੀ! ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਪਿੱਛੇ ਤੋ ਫਿਰੈਂ ਜੋ ਕਹੂੰ ਠਿਕਾਨਾ ਹੋਇ।
ਜੀਵਨ ਨ ਜਾਪੈ ਉਨ ਕਿਮੈ ਮਰੈਂ ਅਗੇ ਹੁਇ ਹੋਇ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਖੜ ਸਿੱਖਣ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ। ਹਟੇ ਨ ਪਿੱਛੇ ਪਗ ਅੱਗੇ ਧਾਏ।
ਭਰੀ ਬੰਦੂਕ ਸੋ ਦਈ ਚਲਾਇ। ਫੇਰ ਨ ਨਿਕਸਨ ਦੀਨੀ ਕਾਇ। ੧੮।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਫੜ ਲਈ ਤਲਵਾਰ। ਜਿਸੈ ਚਲਾਈ ਤਿਸ ਕਰ ਗਈ ਪਾਰ।
ਤੀਰਨਦਾਜਨ ਤੀਰ ਚਲਾਏ। ਨੇਜਨ ਵਾਲਨ ਨੇਜੇ ਖੁਭਾਏ। ੧੯।
ਬਰਛਨ ਵਾਲਨ ਬਰਛੀ ਲਾਈ। ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਈ।
ਤੁਰਕ ਭੀ ਮਾਰੋਂ ਲਾਲਾ ਤਾਣ। ਇਮ ਬਡਮਚ ਗਜੋ ਉਹਾਂ ਘਮਸਾਣ। ੨੦।
ਸਿੰਘ ਤੋ ਜਿੰਦ ਨਿਜ ਸੰਕ ਨ ਕਰੈਂ। ਤੁਰਕ ਲਰੈਂ ਅਰ ਜਾਹਿੰ ਭੀ ਟਰੈਂ।
ਸਿੰਘ ਤੋ ਸ਼ਸਤਰ ਮੁਖ ਪਰ ਲੇਹਿੰ। ਤੁਰਕ ਪੈਰ ਕੁਛ ਪਿੱਛੈ ਦੇਹਿੰ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕ ਤੋ ਪਿੱਛੈ ਮੁੜ ਬਚੈਂ ਸਿੰਘਨ ਪਿੱਛੈ ਨ ਥਾਨ।
ਸਿੰਘਣ ਆਸਾ ਛਟ ਗਈ ਤੁਰਕ ਤੋ ਆਸ ਰਖਾਨ। ੨੨।
ਇਕ ਡਿਰੀ ਤੁਰਕ ਦੁਇ ਆਵੈਂ ਦੁਇ ਡਿੱਗਜੋਂ ਆਵੈ ਚਾਰ।
ਚਾਰ ਮਰੇ ਅੱਠ ਆ ਖੜੈਂ, ਕਿਮ ਹੋਵੈ ਉਨਕੀ ਹਾਰ। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਸਿੱਖ ਓਥੇ ਸਨਮੁਖ ਧਾਵੈ। ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਚੋਟਾਂ ਖਾਵੈ।
ਜਬ ਲੋ ਸਾਸ ਉਨ ਤਨ ਮੈਂ ਰਹੈ। ਆਉ ਕਰੈ ਐ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਹੈ। ੨੪।
ਅਧ ਸਸਕਤ ਲੋ ਟਲੈ ਸੁ ਨਾਂਹਿ। ਉਇ ਭੀ ਸਸਕਤ ਛੋਡ ਨ ਜਾਹਿ।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੋ ਜੁਧ ਇਮ ਭਯੋ। 'ਰਖਲੈ' ਮੂੰਹੋਂ ਨ ਯੋ ਕਿਨ ਕਹਯੋ। ੨੫।
ਸਿੱਖਨ ਕਰੀ ਨ ਪਾਣੀ ਆਸ। ਦੀਓਂ ਨ ਲੀਓਂ ਇਮ ਛੋਡ ਦੇ ਸਾਸ।
ਇਕ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੋ ਦਸ ਦਸ ਘੋਰੈਂ। ਕਿਤ ਦੋੜੈਂ ਮੁਖ ਕਿਤ ਵਲ ਫੇਰੈਂ। ੨੬।
ਜਿਮ ਸੌਚੀ ਮੈਂ ਇਕ ਪਿੜ ਮੱਲੈ। ਦਸ ਪੜੈ ਚੁਤਰਫੋਂ ਦੇਖ ਇਕੱਲੈ।
ਜਿਤ ਵਲ ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ ਵਹਿ ਦੋੜ। ਤੁਰਕ ਪਿੱਠ ਦੇ ਨੱਠੈਂ ਕਰ ਧੋੜ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੱਖ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਤੁਰਕ ਮਾਰਤ ਥਕ ਗਏ ਹਾਥ।
ਇਕ ਕੇ ਮਾਰੇ ਦਸ ਆਵੈਂ ਫਿਰਨ ਨ ਦੇਵੈਂ ਮਾਥ। ੨੮।
ਇਕ ਕੀ ਦਾਰੂ ਦੁਇ ਕਹੈਂ ਦੁਇ ਕੀ ਆਖੈਂ ਚਾਰ।
ਜਦ ਕਦਿ ਥੋੜਨ ਕੇ ਘਣੇ ਲੇਵਤ ਹੈਂ ਸੋਊ ਮਾਰ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤਨ ਥੋੜੇ ਮਾਰ ਸੁ ਦਏ। ਇਮ ਕਰ ਸਿੱਖ ਉਹਾਂ ਮਰ ਗਏ।
ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਉਇ ਲੈ ਮੁਏ। ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਨ ਖਾਲੀ ਵਏ। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਨਿਕਸਯੋ ਸੋ ਨਹਿੰ ਵੜਯੋ ਖਬਰ ਬੀ ਕਰਨ ਨ ਜੋਗ।
ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਚਮਲ ਚੜੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਭ ਲੋਗ। ੩੧।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਹੱਲੈ ਕੀਯੋ ਕੇ ਲਿਖਯਤੇ

੮੩. [ਗੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਘਮਸਾਣ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਕਹੀ ਮਾਰੀ ਜਬੈ ਮਨ ਮੈਂ ਬਹੁ ਗਰਬਾਹਿੰ।
'ਕਰ ਹੱਲੋ ਮਾਰੋ ਗੜੀ ਅਬ ਕਿਮ ਚੁਪ ਬਹਾਹਿ'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨਿਬਾਬ ਨਹਿੰ ਪੌੜੀ ਘੜਾਈ। ਔਰ ਪਿੰਡਨ ਤੇ ਚੱਕ ਮੰਗਾਈ।
ਦਾਰੂ ਸਿੱਕਾ ਦੀਓਂ ਬਰਤਾਇ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਦੀਨੇ ਲਾਇ। ੨।
ਫੌਜ ਕਹੀ 'ਲੁਟ ਮਾਫ ਕਰ ਦੇਹੋ। ਗੜੀ ਘੜੀ ਮੈਂ ਹਮ ਤੇ ਲੋਹੋ।
ਫੌਜ ਚੰਗੇਰੀ ਲਈ ਹੈ ਮਾਰ। ਰਹੀ ਪਈ ਹੈ ਭੂਖੀ ਹਾਰ। ੩।
ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਹੁਤੇ ਭੁਜੰਗੀ। ਉਇ ਛੋਡ ਗਏ ਬਾਤ ਭਈ ਚੰਗੀ।
ਉਨ ਬਿਨ ਬੰਦੇ ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਲੜਿਓ। ਭਯੋ ਨੱਠ ਤਿਸਕਹੂੰ ਨ ਅੜਿਓ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੀ ਮਾਰ ਹਮ ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਬੰਦੇ ਕਰਮਾਤ।
ਅਬ ਲੇਵੈਂਗੇ ਫੜ ਉਸੈ ਲੜੇ ਕਰੈਂ ਉਸ ਘਾਤ'। ੫।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਕਹਿ ਤੁਰਕਨ ਕਰੀ ਚੜਾਈ। ਸਿੱਖਨ ਨੇ ਤੇਊ ਮੁਨ ਪਾਈ।
ਸਿੱਖਨ ਨੇ ਭੀ ਭਲੀ ਮਨਾਈ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਨ ਕੀ ਬਿਧੀ ਤਕਾਈ। ੬।

- ਦੋਹਰਾ: 'ਹੁਵੇ ਸ਼ਹੀਦ ਬੰਦੇ ਅਗੇ ਬਹਿ ਭੂਖੇ ਕਾਹਿ ਮਰਾਹਿ'।
ਫੜ ਤਲਵਾਰਨ ਹੁਇ ਖੜੇ ਬੂਹੇ ਦੇਏ ਖੁਲਾਇ।੭।
- ਚੌਪਈ: ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਆਏ। ਮੁਹਰੇ ਚਹੈਂ ਪਿਆਦੇ ਜਾਏ।
ਕਹੈਂ 'ਮਾਲ ਬਹੁ ਬੰਦੈ ਪਾਹਿ। ਲੇਉਗੈਂ ਸੋਊ ਜੋ ਪਹਿਲੈਂ ਜਾਇ'।੮।
ਉਸ ਤੈ ਆਗੈ ਉਇ ਚਾਹੈਂ ਦੌੜੇ। ਘੋੜਨ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਵੈਂ ਘੋੜੇ।
ਆਪਨ ਸੋਂ ਆਪੇ ਭਿੜ ਪਰੈਂ। ਅਗਲਨ ਪਰ ਪਿਛਲਨ ਪਗ ਧਰੈਂ।੯।
ਗਰਦੇ ਪੂੰਓ ਭਯੋ ਅੰਧੇਰੇ। ਚਾਰ ਤਰਫ ਤੇ ਉਨ ਗੜ੍ਹ ਘੇਰੇ।
ਚਾਰ ਲਖ ਕਹੈਂ ਤੁਰਕ ਜੀਯ ਜੰਤ। ਹਜਾਰ ਚਾਰ ਬੰਦੈ ਸਿਰਤੰਤ।੧੦।
ਭੂਖ ਮਰੇ ਔ ਸੋਏ ਨਾਹਿ। ਹੁਤੋ ਨ ਉਜਰ ਉਨ੍ਹੈਂ ਤਨ ਮਾਹਿ।
ਪਰ ਤਤਛਿਨ ਕਛੁ ਹਿੰਮਤ ਆਈ। ਕਰਤੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈ।੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਉਸ ਤੈ ਆਗੈ ਉਹ ਖੜੈਂ ਹੋਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸ਼ਿਤਾਬ।
ਜਿਸ ਹਥ ਚੜ੍ਹਯੋ ਹਥਯਾਰ ਜੋ ਸੋ ਲੈ ਖੜਯੋ ਸ਼ਿਤਾਬ।੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਉਧਰੋਂ ਤੁਰਕਨ ਹੱਲੇ ਕੀਯੋ। ਇਤ ਤੈ ਸਿੱਖਨ ਮੁਹਰੇ ਲੀਯੋ।
ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਢੁਕ ਪਈ ਦਰਵਾਜ਼ਨ। 'ਮਾਰ ਮਾਰ'ਹੁਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਜ਼ਨ।੧੩।
'ਅਲੀ ਅਲੀ' ਉਤ ਤੁਰਕ ਪੁਕਾਰੈਂ। 'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਇਤ ਸਿੱਖ ਉਚਾਰੈਂ।
ਆ ਤੁਰਕਨ ਢੁਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ! ਸਿਖ ਰਹੇ ਖੜ ਉਸਹੀ ਥਾਏ।੧੪।
ਭਰੀ ਬੰਦੂਕ ਬੀ ਦਾਰੂ ਨਾਲ। ਦੁਇ ਦੁਇ ਗੋਲੀ ਥੀ ਰੱਖੀ ਡਾਲ।
ਕਹਯੋ ਸਿੰਘਨ 'ਅਬ ਦੇਹੁ ਦਗਾਇ। ਇਸਤੋਂ ਪਰੈ ਵਖਤ ਹੈ ਕਾਇ'।੧੫।
ਧਰ ਕੰਧੇ ਸੋ ਦਈਂ ਦਗਾਇ। ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਦੇਏ ਗਿਰਾਇ।
ਇਕ ਕੋ ਬਰਮ ਦੁਏ ਤਨ ਬਰਮੇ! ਹਾਡ ਤੋੜ ਸੋ ਲੰਘ ਗਈ ਚਰਮੇ!੧੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਮੁਹਰੇ ਆਏ ਕਰੁ ਹਲੇ ਸੋ ਬਹੁ ਦੇਏ ਗਿਰਾਇ।
ਲੋਥਨ ਪਰ ਲੋਥੈਂ ਗਿਰੀਂ ਘੋੜੈ ਤੁਰਤ ਸੰਕਾਇ।੧੭।

੮੪. [ਇਸੇ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਰੋਰ ਹਾਲ]

- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਭੀ ਮਰਨੋਂ ਕਹਿੰ ਡਰੈਂ ਟੇਲੈਂ ਨ ਦੂਸਰ ਸਾਥ।
ਜਿੰਧਰ ਮੁਹਰੇ ਕਰ ਤੁਰੈਂ ਮਾਰੈਂ ਉਸੈ ਸੁ ਹਾਥ!੧।
- ਚੌਪਈ: ਔਰ ਤਰਫ ਕੀ ਕਹੈਂ ਸੁ ਗੱਲ। ਤੁਰਕ ਗਏ ਥੇ ਜੋ ਉਤ ਵੱਲ।
ਮੀਚ ਅਖੀਂ ਬਹੁ ਦੌੜੇ ਜਾਨ*। ਹਲੁਵੇ ਅਗੈ ਪ੍ਰੋਸਯੋ ਖਾਨ*।੨।
ਕੰਧਾਂ ਹੁਤੀ ਸੁ ਤੋਪਨ ਢਾਹੀ। ਦੀਨੇ ਖੀ ਥੇ ਬੁਰਜ ਗਿਰਾਈ।
ਦੌੜ ਚੜ੍ਹਨ ਕੋ ਬਹੁ ਭਯੋ ਰਾਹੁ। ਔਰ ਪੌੜੀ ਬਹੁ ਦਈ ਧਰਾਇ।੩।

* ਪਾਠਾ:-ਕਰ ਹੱਲਾ ਸੋਊ ਵਹਿ ਧਾਏ। ਦੇ ਲਲਕਾਰੇ ਉਚ ਸੁਨਾਏ।

ਇਮ ਕਰ ਕੁਛਕੁ ਸੁ ਅੰਦਰ ਵੜੇ। ਉਤ ਵੱਲੋਂ ਭਏ ਸਿਖ ਭੀ ਖੜੇ।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਅਬ ਬੰਦੇ ਪੈ ਜਾਹੈ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਅਬ ਬੇਲਾ ਨਾਹੈ'। ੪।
ਅਬ ਨਠ ਮਰਨ ਬੰਦੈ ਢਿਗ ਜਾਈਐ। ਆਗੈ ਦੁਗਾਹੋਂ ਠੌਰ ਨ ਪਾਈਐ।
ਅਬ ਲੜ ਮਰਨੋਂ ਵੇਲਾ ਆਹਿ। ਕਹਨ ਫਰਜਾਦ ਨ ਵੇਲੋ ਯਾਹਿ। ੫।
ਜਬ ਖਾਵਿੰਦ ਪਰ ਪਰੈ ਆ ਭਾਰ। ਨਹਿ ਮਰਦਨ ਕੀ ਫਰਜਾਦ ਤਬਕਾਰ।
ਜੋ ਖਾਵਿੰਦ ਕੀ ਜਗਾ ਸੁ ਮਰੀਐ। ਬਹੁਤ ਦਰਸ ਸੁਖਸੁ ਗਹਿਭਰ ਐ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਅਬ ਲੜ ਮਰਨੋਂ ਕਾਮ ਹੈ ਫਰਿਯਾਦ ਕਾਮ ਅਬ ਨਾਂਹਿ।
ਅਬ ਤੇ ਰਹੈ ਜੁ ਜੀਵਤੋ ਫਿਰ ਫਰਿਆਦ ਜਾਹਿ'। ੭।
ਸਿੱਖਨ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਤਬੈ ਵੜੇ ਸੁ ਲੀਨੋ ਮਾਰ।
ਹੋਰ ਹੋਰ ਜੋਊ ਚੜੈ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਨੋਂ ਹਵਾਰ। ੮।

ਚੌਪਈ: ਧਰ ਪੌੜੀ ਕੰਧਨ ਹਥ ਪਾਏ। ਅਰਜੋਂ ਉਨ ਦਏ ਹੱਥ ਕਟਾਏ।
ਉਪਰੋਂ ਗਿਰ ਗਿਰ ਭੂ ਮਹਿ ਪੜੇ। ਉਨ ਕੀ ਸੁਨੇ ਜੁ ਬਾਹਰ ਖੜੇ। ੯।
ਕਰ ਕਰ ਤੁੰਮਨ ਦੁਵਾਜਨ ਆਏ। ਦੌੜ ਮੁੜੇ ਕਛੁ ਅਗਜੋਂ ਸੰਕਾਏ।
ਅਗਜੋਂ ਗੋਲੀ ਛੁਟਤ ਬੰਦੁਕਤਿ। ਤੀਰ ਕਮਾਨੋਂ ਜਾਵੈ ਸ਼ੂਕਤ। ੧੦।
ਸਮਸ਼ੇਰ ਨੰਗੀ ਫੜ ਬੇ ਕੋਊ ਖੜੇ। ਦੋਊ ਤਰਫ ਕੇ ਮੱਥੇ ਅੜੇ।
ਦੋਊ ਤਰਫ ਤੇ ਸਲਕੈਂ ਚਲੀ। ਮੁਹਰੈ ਢੋਇ ਢੋਇ ਲੇਵੈਂ ਰਲੀ। ੧੧।
ਪੁੰਓ ਪੂਰ ਉਹਾਂ ਮਿਲਿ ਰਹਯੇ। ਅਪਨ ਪਹਾਯੋ ਸਮਝ ਨ ਭਯੋ।
ਦੋਊ ਤਰਫ ਤੇ ਇਕ ਤਰਫ ਭਈ। ਉਹਾਂ ਪਛਾਣ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਰਹੀ। ੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਪਿਛਲੇ ਅਗਲਨ ਕੇ ਮਰੈਂ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ ਪਛਾਣ।
ਭਾਈਅਨ ਕੇ ਮਾਰੈਂ ਭਾਈ ਮਚ ਗਯੋ ਯੋ ਘਮਸਾਣ। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਲੇਥਨ ਪੈ ਇਮ ਲੇਥਹਿ ਪਈ। ਜਨੁ ਕਿਨ ਕੰਧ ਉਸਾਰਨ ਠਈ।
ਜਨ ਕੋਈ ਬਨੀਆਂ ਉਤਰਯੇ ਆਇ। ਬੋਰਨ ਪੈ ਦਈ ਬੋਰਿ ਟਿਕਾਇ। ੧੪।
ਘੋੜਨ ਪੈ ਗਿਰ ਘੋੜੇ ਪਏ! ਜਨ ਬਾਢੀਅਨ ਬਢ ਬਿਰਛ ਗਿਰਏ।
ਸੀਸ ਗਿਰੇ ਉਸ ਖੇਤਨ ਮਾਂਹਿ। ਜਨ ਤਰਬੂਜ ਖੇਤ ਥੇ ਵਾਹਿ। ੧੫।
ਲਹੂਅਨ ਕੇ ਤਹਿੰ ਵਗ ਗਏ ਖਾਲ। ਜਨ ਸੀਚਤ ਤਹਿੰ ਬਾਰੇ ਵਾਲ।
ਰਕਤੇ ਪਿਰਥੀ ਲਾਲ ਸੁ ਲਾਗੈ। ਜਨ ਗੁਲਾਲ ਥੇ ਯੇ ਸਭ ਬਾਗੈ। ੧੬।
ਲੇਥਨ ਸੋਂ ਮੁੰਦ ਗਏ ਦਰਵਾਜੇ। ਤਖਤੇ ਲਾਲ ਨਏ ਜਨ ਸਾਜੇ।
ਜਿਤ ਵਲ ਤੁਰਕ ਸੁਵੜਿਓ ਲੋੜਨ। ਤਿਤ ਵਲ ਸਿਖ ਆਇ ਹਥ ਮੋੜਨ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਦੂਰੋਂ ਆਵੈਂ ਕਰ ਹਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇੜਜੋਂ ਦੇਹਿੰ ਗਿਰਾਇ:
ਸਿੰਘ ਸੁ ਆਗੈ ਹੁਇ ਮਰੈਂ ਤੁਰਕ ਮਰੈਂ ਪਿਛਾਹਾਂ ਜਾਇ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਥੇ ਮਰਨੇ ਚਾਉ। ਸਿੱਖਨ ਲੱਭਯੋ ਤਬ ਸੇ ਦਾਉ।
 ਸਿੱਖਨ ਨੇ ਬੀ ਜਾਨ ਬਿਸਾਰੀ। ਕਰੈ ਸਿਖ ਸਹੀਦਨ ਸਿਉਂ ਤਜਾਰੀ। ੧੯।
 ਸਰੀਰ ਚੀਰ ਕੀ ਪੀਰ ਨੋ ਜਾਣੇ। ਮਾਰੈ ਸਸਤ੍ਰ ਮਰਨ ਮਨ ਮਾਣੈ।
 ਤੁਰਕ ਆਏ ਥੇ ਲੁੱਟਣ ਮਾਲ। ਐਸੇ ਭਯੋ ਉਨ੍ਹੈ ਕੇ ਹਾਲ। ੨੦।
 ਜਿਤ ਵਲ ਤੱਕੈ ਸਿਖ ਉਤ ਵਲ ਖੜੇ। ਦਸ ਪੰਜਨ ਸਿਉਂ ਇਕ ਸਿਖ ਲੜੇ।
 ਟਪ ਟਪ ਸਿਖ ਕੰਧਨ ਤੇ ਪਾਵੈਂ। ਤੁਰਕਨ ਮਾਰੈਂ ਪਿਛੈ ਨ ਆਵੈਂ। ੨੧।
 ਤੁਰਕ ਬਚਯੋ ਸੇਉ ਮੁੜ ਪਯੋ। ਐਸਾ ਜੁੱਧ ਉਹਾਂ ਕੁਛ ਭਯੋ।
 ਲੇਖਨ ਉਪਰ ਲੇਖ ਸੁ ਪਰੀ। ਗੋਣਨ ਪਰ ਜਨ ਗੋਣ ਸੁ ਪਰੀ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਲਾਗੇ ਜ਼ਖਮ ਇਕ ਮੁੜ ਡੇਰਨ ਨੱਠੈ ਚਾਰ।
 ਕੇ ਚੱਕੈ ਬੰਧੈ ਕੋਉ ਦੁਇ ਇਮ ਹੀ ਤੁਰੈਂ ਹੁਇ ਨਾਰ। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਥਕ ਪਕ ਤੁਰਕ ਪਿਛੈ ਮੁੜ ਪਏ। ਅਗਯੋਂ ਸਿਖਨ ਦੇਦ ਖੱਟੇ ਕਏ।
 ਤੁਰਕ ਮਨੀ ਤਬ ਅੱਧੀ ਹਾਰ। ਤਬੈ ਨਿਬਾਥੈ ਕਰੀ ਬਿਚਾਰ। ੨੪।
 'ਕਾਰੇ ਲੀਜੈ ਮਰਵਾਇ ਸਿਪਾਹਿ। ਕਰ ਭੂਖਾ ਇਸ ਲਈਐ ਹਰਾਇ।
 ਨਹੀਂ ਅੰਨ ਨੀਰੋ ਇਸ ਕੋਲ। ਮਿਲੂਗੁ ਆਪ ਭੁਖੇ ਕਰ ਬੋਲ'। ੨੫।
 ਤੈ ਤੁਰਕ ਲਾਗੇ ਕਰਨ ਤਕੜਾਈ। ਦਿਹੈਂ ਤਲਾਵੇ ਖਾਈ ਪੁਟਾਈ।
 ਰਾਤ ਨਿਕਲ ਕਛੁ ਸਿਖ ਬੇਲਜਾਵਤ। ਛਿਲਪਾਤ ਕਿਛੁ ਲਜਾਇ ਸੁਖਾਵਤ। ੨੬।
 ਸੋ ਭੀ ਉਨ ਕੋ ਲੈਨ ਨ ਪਾਈ। ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਸਿਖਨ ਪੈ ਆਈ।
 ਫਾਕੇ ਉਪਰ ਫਾਕੇ ਜਾਇ। ਆਇ ਹਾਥ ਤੋਂ ਰਿਜਕ ਢਿਡ ਪਾਹਿ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸੇਰ ਪਾਉ ਕੀ ਕਯਾ ਕਹੀ ਅੰਨ ਮਾਸਾ ਨ ਉਹਾਂ ਲਭਾਇ।
 ਪੱਤ ਛਿੱਲ ਜੜ ਨਹਿੰ ਲਭੈ ਘਾਸ ਭੀ-ਨਦਰ ਨ ਪਾਇ। ੨੮।

ਚੌਪਈ: ਖਾਣੈ ਵਸਤ ਨ ਸਿਖਨ ਲਭਾਈ। ਕਈ ਕੁ ਦਿਨ ਉਨ ਮਿੱਟੀ ਖਾਈ।
 ਫਿਰ ਸਿਖ ਬੰਦੇ ਕੇ ਢਿਗ ਗਾਏ। ਪਾਸ ਚੁਬਾਰੇ ਪੁਕਾਰਤ ਭਏ। ੨੯।
 'ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ ਆਪ ਜਾਣੀ ਜਾਣੈਂ। ਤੁਹੀਂ ਆਪ ਵਰਤਾਯੋ ਭਾਣੈਂ।
 ਇੱਕ ਬਾਰ ਦੇਖ ਹਮਰੋ ਹਾਲ। ਹਮ ਪਰ ਪਾਯੋ ਭੁਖ ਬਡ ਜਵਾਲ। ੩੦।
 ਅਬ ਉਡ ਚਲ ਤੂੰ ਔਰਹਿ ਠੋਰ। ਜੀਵਤ ਰਹੈਂ ਤੁਹਿ ਲੇਵੈਂ ਟੋਲ'।
 ਤਬ ਉਨ ਬੰਦੇ ਉੱਤਰ ਦਯੋ। 'ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਚਹੈਂ ਉਡਯੋ। ੩੧।
 ਅਬ ਹਮ ਕਰਾਵੇ ਬਚਨੋ ਹਾਰ। ਖਾਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਤ ਸੰਸਾਰ।
 ਉਡਨੋ ਮਨ੍ਹੈਂ ਤੁਮੈਂ ਕਰਵਾਯੋ। ਅਬ ਹਮਕੋ ਤੁਮ ਚਾਹਤ ਝੁਠਾਯੋ। ੩੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਪ, ਸਤੀ ਅਰ ਸੂਰਮਾ ਗਯਾਨੀ ਔ ਗਜਦੰਤ।
 ਏ ਮੁਖ ਨਿਕਲਯੋ ਨਹਿੰ ਫਿਰੈ ਜੋ ਜੁਗ ਜਾਇ ਅਨੰਤ। ੩੩।
 ਬਚਨਨ ਖਾਤਰ ਸਰਪ ਭੀ ਪਰੈ ਕੁੰਡ ਮੈਂ ਆਇ।
 ਹਮ ਅਬ ਬਚਨ ਸੁ ਹਾਰ ਕੈ ਕੈਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਅਖਾਹਿੰ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਬਚਨ ਖਾਤ੍ਰੁ ਬਲ ਦੇਹਿ ਗਵਾਈ। ਦੁਬਾਨ ਭਯੋ ਬਚ ਦੇ ਜਗ ਸਾਈਂ।
ਬਚਨ ਕਿਯੋ ਥੋ ਹਰੀਚੰਦ ਰਾਇ। ਬਿਕ ਗਜ ਚੂਹੜੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਇ। ੩੫।
ਬਚਨ ਖਾਤ੍ਰੁ ਪਾਂਡਵ ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਰੀ। ਬਚਨ ਦੇਇ ਬਨ ਸਹੀ ਖੁਆਰੀ।
ਬਚਨਨ ਖਾਤ੍ਰੁ ਪੁਰਸ਼ ਸਿਰ ਦੇਵੈਂ। ਬਚਨਨ ਖਾਤਰ ਨਿਜ ਦੁਖ ਲਵੈਂ। ੩੬।
ਬਚਨ ਖਾਤਰ ਤ੍ਰਿਯ ਚਿਖ ਚੜ ਸੜੈ। ਟਲੇ ਨਹੀਂ ਗਲ ਲਗਨੋ ਮੜੈ।
ਬਚਨਨ ਖਾਤ੍ਰੁ ਚਾਕ੍ਰ ਮਰ ਰਹੈ। ਆਟਹ ਲੀਏ ਉਇ ਭੀ ਲੜ ਰਹੈ। ੩੭।
ਪਿਤ ਬਚਨਨ ਪਰ ਘਰ ਜਾਇ ਬੇਟੀ। ਕਰਾਵੈ ਨ ਨਿਜ ਕੁਲ ਕੀ ਹੇਠੀ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਿਜ ਬਚ ਕਿਯੋ। ਕਹਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਸਿਰ ਦਿੱਲੀ ਦਿਯੋ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਆਨ ਚਿਤ ਬਾਬੈ ਬਚ ਕਹੇ ਤਾਂਕੀ ਪੜ ਗਈ ਲਾਜ।
ਪ੍ਰਾਣ ਉਣਹਤਰਨ ਮੈਂ ਤਜੇ ਹੀਣ ਹੋਇ ਮਤਵਾਜ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੱਖਨ ਨੇ ਬੰਦੇ ਪੁੱਛਾ। 'ਬਾਬੇ ਬਚਨ ਕੌਣ ਕੀਯੇ ਉਛਾ?'।
ਕਹੀ ਬੰਦੇ 'ਮਧ ਗੁਰ ਗ੍ਰੀਬ ਬਾਣੀ। ਸੱਤ੍ਰਨ ਮੈਂ ਮਤ ਹੀਣ ਬਖਾਣੀ। ੪੦।
ਜੋ ਸੱਤ੍ਰਨ ਮੈਂ ਹਮ ਜੀਵਤ ਰਹੈਂ। ਤੋ ਮਤਿ ਹੀਣ ਹਮਹਿ ਭੀ ਕਹੈਂ।
ਉਹੀ ਬਚਨ ਮੁੜ ਲਾਗੋ ਮੋਹਿ। ਤੋ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹਮ ਕੋ ਹੋਹਿ। ੪੧।
ਇਸੀ ਉਲਾਮਜੋਂ ਨਿਜ ਤਜੈਂ ਪਰਾਣ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਨਿਜ ਕੀਏ ਪ੍ਰਮਾਣ।
ਜੇ ਵੈ ਬਚਨਨ ਨਿਜ ਸਦ ਠਾਣਤ। ਤੋ ਗ੍ਰੀਬ ਵਾਕ ਉਨ ਝੂਠ ਪਛਾਣਤ। ੪੨।
ਹਮ ਨੈ ਤੁਮ ਸੋ ਬੰਧਜੋ ਕਰਾਰ। ਲੋਕਨ ਕੈ ਮਧ ਉਚ ਪੁਕਾਰ।
ਜੋ ਅਬ ਮੈ ਬਚ ਜਾਉਂਗੁ ਹਾਰ। ਕਿਮ ਢੋਈ ਉਸ ਮਿਲੈ ਦੁਬਾਰ'। ੪੩।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਾਲੀ ਕੇ ਭੱਛ ਕਾ ਲਿਖਤ

੮੫. [ਦੇਵੀ ਰਜਾਉਣੀ]

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਕਹੀ ਇਕ ਬੰਦੇ ਬਾਤ। 'ਸਵਾ ਲੱਖ ਕਰਨੋ ਥੋ ਘਾਤ।
ਸੋ ਪੂਰੋ ਹਮ ਤੇ ਨਹਿੰ ਭਯੋ। ਬਾਕੀ ਦੇਣੋ ਬਹੁ ਹਮ ਰਹਯੋ। ੧।
ਜਿਮ ਸਵਾ ਕੋਟ ਕਰਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਣਾ। ਸੋਊ ਉਧਾਰ ਰਹਯੋ ਪੰਥ ਪੈ ਪੈਣਾ।
ਇਤਨੇ ਮਰੇ ਜੁ ਸਸਤ੍ਰਨ ਨਾਰ। ਤੋ ਕਾਲੀ ਕੋ ਪੁਜੁ ਅਹਾਰ*। ੨।
ਪੰਝੀ ਲਖ ਥੋ ਪਿਥੋਰੇ ਮੁਵਾਏ। ਕਾਲੀ ਰੱਜੀ ਨ ਵਹਿ ਲਯੋ ਖਾਏ।
ਦੀਨ ਖਾਤ੍ਰੁ ਥੀ ਮੁਹੰਮਦ ਜਗਾਈ। ਆਲ ਉਲਾਦ ਉਸੈ ਭੀ ਖਾਈ। ੩।
ਜੋਊ ਜਗਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਨਾਹਿ। ਵਹਿ ਭੀ ਉਸਕੋ ਛੋਡੈ ਨਾਹਿ।
ਜੋਊ ਜਗਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਭੀ ਓਹੀ। ਅੰਸ ਬੰਸ ਉਸ ਸੁਖ ਰਹਿੰ ਦੋਈ। ੪।

* ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਬਤ ਪੜੇ 'ਦੇਵੀ ਪੂਜਨ ਪੜਤਾਲ' ਨਾਮੇ ਪੁਸਤਕ।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਜੁਗ ਮੈ ਦੇਵਨ। ਜਗੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਪੋਖੀ ਤੇਇ।
 ਤ੍ਰੇਤੇ ਰਜਾਈ ਰਾਮ ਜੀ ਸਣ ਪਰਵਾਰੀ ਸੋਇ।੫।
 ਦ੍ਰਾਪਰ ਜਗਾਇ ਸੁ ਪਾਂਡਵਨ ਕਾਲੀ ਕਰਾਯੋ ਅਹਾਰ।
 ਦੀਨੋ ਓਨ ਰਜਾਇ ਸਭ ਜੋ ਕਾਲੀ ਪਰਵਾਰ।੬।
 ਕਾਲੀ ਜਗਾਈ ਨਹਿੰ ਭਲੀ ਬਿਨ ਜਗੇ ਸਰੈ ਨਹਿੰ ਕਾਜ।
 ਕਾਲੀ ਰਜਾਵੈ ਜੋ ਕੋਊ ਹੋਇ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤ ਤਿਸ ਰਾਜ।੭।

ਚੌਪਈ: ਕਲਜੁਗ ਮੈ ਜਿਨ ਕਿਨ ਜਗਵਾਈ। ਰਜੀ ਨ ਕਿਸਤੇ ਉਨ ਪੈ ਪਈ ਆਈ।
 ਮੈਂ ਧਾਰਜੋ ਚਿਤ ਸਿੰਘਨ ਖੁਵਾਊਂ। ਸੋ ਟਰੀ ਉਨੈਤੇ ਪਰੀ ਹਮ ਆਊਂ।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੈ ਸਿਖਨ ਕਹਯੋ 'ਇਤਨੈ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਹੁ।
 ਬਾਕੀ ਸਵਾ ਜੁ ਲਾਖ ਕੀ ਸਿਰ ਉਤਨੇ ਚੜਵਾਹੁ'।੯।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਸਿੱਖਨ ਇਮ ਹੀ ਮੰਨ ਲਈਂ। ਉਠ ਘੋੜਨ ਸਿਰ ਮਾਰਹਿ ਦਈ।
 ਖਾਕੀ ਕੁੱਤੇ ਬਿਲੇ ਕਟਾਏ। ਮੁਰਦੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੋ ਥੇ ਆਏ।੧੦।
 ਤੋ ਭੀ ਮਰੇ ਉਹਾਂ ਕਿਛੁ ਥੋੜੇ। ਪੁਜੇ ਨਹੀਂ ਉਨ ਲੇਖੇ ਜੋੜੇ।
 ਤੋ ਬੰਦੇ ਉਨ ਦੀਨੋ ਆਖ। 'ਮਾਰੋ ਮਖੀਆਂ ਹੋਹਿੰ ਸਵਾ ਲਾਖ'।੧੧।
 ਤਬ ਕਈ ਲੋਕਨ ਯੋ ਮਨ ਆਈ। 'ਬੰਦਾ ਦਿਵਾਨੋ ਅਬ ਭਯੋ ਭਾਈ'।
 ਕਈਅਨ ਕਰੀ ਜੁ ਬੰਦੈ ਕਹੀ। ਸੁਨਤ ਅਚੰਭੇ ਨਠ ਗਏ ਕਈ।੧੨।
 ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਣ ਕੇ ਪੂਰੇ। ਸੋ ਆਖੈ 'ਹਮ ਮਰੈਂ ਹਜੂਰੇ।
 ਕਰੈ ਸੰਗ ਗੁਰ ਕਿਉਂ ਛਡ ਜਾਹਿੰ।' ਕਈਅਨ ਨਠਤ ਨ ਪੁੱਛੀ ਸਲਾਹਿ।੧੩।

੮੬. [ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਘਿਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਖ ਦਸ਼ਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਿਖ ਜੋ ਸਿਦਕੀ ਥੇ ਰਹੇ ਤਿਨ ਚਿਤ ਯੋ ਲਈ ਧਾਰ।
 'ਔਰ ਬਾਤ ਅਬ ਨਹਿੰ ਭਲੀ ਭਲੀ ਮੌਤ ਇਸ ਨਾਰ'।੧੪।
 ਭੁੱਖਨ ਕੇ ਤਨ ਸੁਕ ਗਏ ਰਹੇ ਸੁ ਸਸਕਤ ਪ੍ਰਾਣ।
 ਲਖੀ ਨ ਹੀਮਤ ਸਿਖਨ ਮੇਂ ਤੁਰਕ ਢੁਕੇ ਢਿਗ ਆਣ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਢਿਗ ਢੁਕ ਉਨ ਪਾਯੋ ਘੋਰੇ। ਨੀਹਲ ਕੰਧ ਢੁਕ ਬਹੇ ਚੁਫੇਰੇ।
 ਸੋ ਸੁਨੀਓ ਅਬ ਭੁਖ ਕਹਾਣੀ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੈ ਮਧਜਿਮੈਂ ਬਿਹਾਨੀ।੧੬।
 ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਗੇਰੈ। ਤਿਸਕੋ ਚਿਮਰੈਂ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੈ।
 ਜੂਠ ਸੂਚ ਕੋਊ ਪੁਛੈ ਨ ਬਾਤ। ਨੀਚੋਂ ਖੋਸ ਉਚ ਲੇ ਖਾਤ।੧੭।
 ਤੁਬੁਜ ਖੁਬੁਜ ਕੇ ਖੇਪਰ ਬਗਾਹੈਂ। ਇਕ ਇਕ ਪਰ ਗਿਰ ਦਸ ਦਸ ਪਾਹੈਂ।
 ਜੋ ਕੋਊ ਨੀਚਯੋਂ ਟੁਕੜਾ ਦਿਖਾਵੈ। ਕੰਧੋਂ ਡਿਗ ਡਿਗ ਉਸ ਵਲ ਪਵੈਂ।੧੮।
 ਰੋਟੀ ਸੋ ਉਨ ਚੰਦ ਦਿਸਾਵੈ। ਹੱਥ ਉਠਾਵੈਂ ਹਥ ਨਹਿੰ ਆਵੈ।
 ਜਿਤੀ ਬਾਤ ਉਹਾਂ ਭੁਖ ਕੀ ਭਈ। ਸੋ ਸਭ ਹਮ ਤੇ ਲਿਖੀ ਨ ਗਈ।੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੇ ਭੀ ਬੰਦੈ ਤੇ ਸੰਗੈ ਅੰਦਰ ਦੇਹਿੰ ਨ ਪੈਰ।
‘ਮਤ ਕਤ ਕਰੈ ਸੁ ਛਲ ਕੇਉ ਹੁਇ ਜਾਇ ਬਿਲਿਓ ਸ਼ੇਰ’। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਤੇ ਭੀ ਬੰਦੇ ਨਿਕਟ ਨ ਆਵੈ। ਜਨ ਉਨ ਭੂਖੇ ਬੰਦੇ ਹੀ ਖਾਵੈ।
ਬੰਦੇ ਤੇ ਯੋ ਡਰੈ ਤੁਰਕਾਨ। ‘ਮਰਜੇ ਸ਼ੇਰ ਮਤ ਲੈ ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਨ’। ੨੧।
ਬੰਦੇ ਤੇ ਇਤਿ ਬਿਧਿ ਵੈ ਡਰੈ। ‘ਮਤ ਕਤ ਔਰ ਬੰਦਈ ਆ ਪਰੈ’।
ਕਈ ਕਹੈ ‘ਕੁੰਡ ਬੰਦੈ ਬਣਾਈ। ਸ੍ਰਪਨ ਜਿਮ ਆਪ ਮਰੈ ਸਿੰਘ ਆਈ। ੨੨।
ਜੇ ਕੋ ਬੰਦੇ ਪੈ ਖਰਚ ਪੁਚਾਵੈ। ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਨਹਿੰ ਹਮ ਹਥ ਆਵੈ।
ਜੈਸੇ ਪਿਆਸੇ ਮੁਖ ਪਰੇ ਪਾਨੀ। ਪਜਾਸ ਮਿਟੈ ਹੋਵੈ ਸਵਧਾਨੀ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਜੈਸੇ ਡਡੂ ਹੁਇ ਪਰਜੇ ਜੇਠ ਘਾਮ ਮੁਰਝਾਇ।
ਬਰਖਾ ਪਰਤੇ ਸਾਰ ਹੀ ਹੋਵਤ ਸਭ ਜੀਵਾਇ’। ੨੪।
ਤੁਰਕ ਦਲੀਲਾਂ ਬਹੁ ਕਰੈ ਕਰ ਕਰ ਯੋ ਸੰਕਾਹਿੰ।
‘ਮਤ ਕਤ ਖਾਲਸ ਆ ਰਲੈ ਆਕੀ ਹੁਇ ਗੜ੍ਹ ਮਾਂਹਿ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਇਨ ਕੋ ਕਿਮ ਥੋੜੇ ਕਰੋ। ਮਾਰ ਕੂਟ ਕਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਰੋ।
ਥੋੜੇ ਕਰ ਬੰਦੇ ਫੜ ਲਯੋ। ਤੋ ਦਿੱਲੀ ਫੜ ਭੇਜਹਿ ਦਯੋ’। ੨੬।
ਯੋ ਤੁਰਕਨ ਮਿਲ ਗਲ ਠਹਿਰਾਈ। ‘ਏਕ ਓਟ ਦਯੋ ਰਾਹ ਕਢਾਈ’।
ਇਮ ਕਹਿ ਤੁਰਕ ਦਿਵਾਯੋ ਹੋਕੇ। ‘ਰਸਤੇ ਲਿਹੋਐ ਨਿਕਲ ਜਾਹੁ ਲੋਕੇ’। ੨੭।
ਛਡ ਛਡ ਸਸਤਰ ਲਾਗੇ ਜਾਣ। ਭੁਖ ਕੀਏ ਥੇ ਲੋਕ ਹਰਾਣ।
ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਕਛੁ ਥੋੜੇ ਰਹੇ। ਛਡ ਹਥਿਆਰ ਸੋਊ ਪੈ ਰਹੇ। ੨੮।
ਜੇ ਕੇਉ ਉਨ ਛੇੜਯੋ ਚਹੈ। ਇਕ ਕੀ ਜਗਾ ਅਗਯੋ ਦਸ ਕਹੈ।
ਮਝੇਲ ਅੜਬਾਈ ਛੋੜੈ ਨਾਹਿੰ। ਲੜਨ ਮਰਨ ਤੇ ਨਹਿੰ ਸੰਕਾਹਿੰ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਰੱਸੀ ਜਲੀ ਨ ਵਟ ਜਲਯੋ ਬਲ ਗਯੋ ਨ ਗਯੋ ਗੁਮਾਨ।
ਸਸਤਰ ਛੁਟੇ ਨ ਬਲ ਛੁਟਯੋ। ਐਸ ਮਝੇਲ ਜੁਆਨ। ੩੦।
ਲਰਨੇ ਤੇ ਵੈ ਕਯਾ ਡਰੈ ਰਹੇ ਸਾਸ ਉਨ ਢੁਕ।
ਇਮ ਭੀ ਉਨਕੋ ਨਹਿੰ ਛੋੜੈ ਯਾ ਮੈਂ ਥੇ ਨਹਿੰ ਲੂਕ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਉਨਕੀ ਸੂਰਤ ਤੇ ਡਰ ਲਾਗੇ। ਜਨ ਕਰ ਗੋਰੋਂ ਨਿੱਕਲ ਭਾਜੇ।
ਉਪਰ ਹਡ ਨਹਿੰ ਦੀਸੈ ਮਾਸ। ਜਨ ਏ ਮੁਏ ਭਰਤ ਹੈਂ ਸਾਸ। ੩੨।
ਬਿਨ ਸਾਸਨ ਜਨੁ ਮੁਰਦੇ ਤੋਰੇ। ਭਾਨਮਤੇ ਜਨ ਜਾਦੂ ਜੋਰੇ।
ਤਨ ਕੀ ਹੱਡੀ ਸਭ ਦਿਸ ਪਾਹਿੰ। ਫੂਕ ਮਾਰੀ ਤੇ ਜਨੁ ਉਡ ਜਾਹਿੰ। ੩੩।
ਜਨ ਕਰ ਕਾਗਜ ਗੁਡੀ ਬਣਾਈ। ਸਾਥ ਪਵਨ ਕੇ ਉਡ ਉਡ ਆਈ।
ਕਈ ਕਹੈ ‘ਉਨ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਸਾਸ! ਹਮ ਦੇਖ ਆਯੋ ਉਨ ਜਾਕਰ ਪਾਸ। ੩੪।
ਐਸੀ ਦਸਾ ਉਨੂੰ ਪੈ ਆਈ। ਮਰਨੋਂ ਪਰੇ ਜੀਵਤ ਰਤ ਪਾਈ’।
ਔਰ ਲਿਖਤ ਕਿਛੁ ਬਨੈ ਨੰ ਬਾਤ! ਹਿਯ ਤੜਫੈ ਸੁਨ ਚਿਤ ਕੰਪਾਤ। ੩੫।

ਬੰਦੈ ਕੀ ਗਤ ਹਮ ਨਹਿੰ ਜਾਨੀ। ਕਬ ਖਾਇ ਅਨਾਜ, ਕਬ ਪੀਐ ਪਾਨੀ।
ਜੋ ਕੋਊ ਪੁਛੈ ਕਹਿ 'ਬ੍ਰਤ ਮੈਂ ਰਾਖਾ'। ਦੇਖਤ ਲੋਕਨ ਉਨ ਕੁਛਚਾਖਾ। ੩੬।
ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਉਸ ਦੇ ਜਾਹਿੰ ਬੀਰ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਉਸ ਤਪੀਓ ਸਰੀਰ'।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਉਸ ਬੁਟੀ ਖਾਈ। ਜਾਂਤੇ ਉਸ ਭੁਖ ਗਈ ਤਜਾਈ'। ੩੭।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਬੰਦੇ ਕੈ ਫੜਨੇ ਕੇ ਲਿਖੜਤੇ

੮੭. [ਬੰਦਾ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਦਿਲੀ ਭੇਜਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬੰਦੇ ਸੱਦ ਸਿੱਖ ਸਭ ਐਸੇ ਕਹਜੋ ਉਚਾਰ।

'ਅਬ ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਦੇਵੈਂ ਸੁਟ ਦੇਵੈ ਹਥਿਆਰ'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੋਊ ਬਾਤ ਸਿੱਖਨ ਮੰਨ ਲਈ। ਕਿਨੈ ਨ ਅਗਜੋਂ ਗਲ ਉਲਟਈ।

ਜਾਇ ਸਕਜੋ ਜੋ ਬੰਦੈ ਪਾਸ; ਧਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜਾ ਅੱਗੇ ਤਾਸ। ੨।

ਬਡੈ ਦ੍ਰਵਾਜੇ ਸੋ ਦਏ ਖੋਲ। 'ਕੋਊ ਮਾਰੇ ਹਮ' ਉਨ ਕਹਜੋ ਬੋਲ।

ਕਈਅਨ ਸ਼ਸਤਰ ਉਨ ਵਲ ਫੈਕੇ। ਕਈਅਨ ਭੰਨ ਸਾੜੇ ਠੈਕੇ। ੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨਿਬਾਬ ਨੇ ਸੁਨ ਲਈ ਕਹੀ ਜੁ ਬੰਦੈ ਬਾਤ।

ਖੁਸ਼ੀ ਭਈ ਸ਼ਾਦੀ ਅਈ ਮਨ ਮੈਂ ਸੋ ਗਰਬਾਤ। ੪।

ਛੰਦ: ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਟਾਏ। ਨਵਾਬ ਸੁਨ ਪਾਏ।

ਨਿਬਾਬ ਗ੍ਰੁਬਾਯੋ। ਨਹਿੰ ਅੰਗ ਸਮਾਯੋ। ੫।

ਤਿਨ ਲੋਕ ਸਦਾਏ। ਵਲ ਬੰਦੈ ਘਲਾਏ।

'ਬੰਦੈ ਫੜ ਲਜਾਓ! ਨਹਿੰ ਦੇਰ ਲਗਾਓ'। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਨਿਬਾਬ ਸਭ ਸਦ ਕਹਜੋ ਥੇ ਜਿਤਨੇ ਫੁਜਦਾਰ।

'ਬੰਦੈ ਸ਼ਸਤਰ ਸੁਟ ਦਏ, ਉਸ ਮਾਰਨ ਨਹਿੰ ਦਰਕਾਰ'। ੭।

ਛੰਦ: ਸੋ ਸੁਨ ਕੇ ਦੌੜੇ। ਕਈ ਲੁੱਟਨ ਧੌੜੇ।

ਉਨ ਇਮ ਸਿਖ ਜਾਤੇ। ਜਨ ਉਘੈ ਮਾਤੇ: ੮।

ਚੌਪਈ: ਲੀਯੋ ਚੁਫੇਰਿਜੋਂ ਚੁਬਾਰੇ ਘੇਰ। ਤੋ ਭੀ ਦਿਸੇ ਉਸ ਸਮਕਤਿ ਸੇਰ।

ਡਰ ਕਰ ਕੋਊ ਨੇਰ ਨ ਆਵੈ। ਭੈ ਕਰ ਮਨ ਮੈਂ ਬਹੁ ਸੰਕਾਵੈਂ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਢੁੱਕ ਚੁਬਾਰੇ ਢਿਗ ਖੜੇ ਅੰਦਰ ਬੜਨੇ ਸੰਕਾਹਿੰ।

ਚੁਪ ਕੀਤੇ ਬੰਦੇ ਦੇਖ ਕੈ ਤੋ ਜਾਇ ਫੜੀ ਤਿਹ ਬਾਹਿੰ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਫੜ ਬੰਦੇ ਕੋ ਬਾਹਰ ਲਜਾਏ। ਲੋਹ ਪਿੰਜਰੇ ਤਬ ਲਜੋ ਪਾਏ।

ਔਰ ਸੰਗਲ ਥਾਇ ਚਾਰ ਅੜਾਏ। ਪਗ ਬੇੜੀ ਗਲ ਤਬਕ ਘਤਾਏ। ੧੧।

ਹੱਥ ਹਥੜੀ ਲੱਕ ਜੰਜੀਰ। ਬੰਦਾ ਬੰਧਜੋ ਇਤ ਤਤਬੀਰ।

ਦੇਇ ਤਰਫ ਦੁਇ ਮੁਗਲ ਬਹਾਏ। ਨਾਲ ਉਸੈਕੇ ਉਇ ਨਰੜਾਏ। ੧੨।

ਕਰੈਂ 'ਬੰਦਾ ਮਤ ਜਾਵੈ ਉੱਡ'। ਨਾਲ ਗੱਡੈ ਦੇ ਸੰਗਲ ਰੱਡ।
 ਤੇਰ ਦੀਓ ਸੇ ਦਿੱਲੀ ਰਾਹੁ। 'ਛੋਟੀ ਖੜੀ ਲਜੇ ਮਜਲੀ ਲਾਹਿ'। ੧੩।
 ਸਿੱਖ ਬੰਦੈ ਸੰਗ ਬੰਧ ਜੋ ਤੇਰੇ। ਦੁਇ ਦੁਇ ਇਕ ਇਕ ਬੇੜੀ ਜੋੜੇ।
 ਇਕ ਪਾਸਨ ਉਨ ਕੇ ਹਥ ਜੋੜੇ। ਇਕ ਇਕ ਛੋਡੇ ਕਿਹਿਆ ਲੋੜੇ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੈ ਭੀ ਗੱਡਯਨ ਪਰ ਬੰਦੇ ਦੀਨੋਂ ਰਿਜਕ ਲਗਾਇ।
 ਭੁੱਨਾਂ ਕੱਚਾ ਜਿਮ ਬਨੈ ਤਿਮ ਸਿਖ ਲਵੈਂ ਖਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਸਬ ਹੀ ਪਕੜੇ ਸਾਥੇ ਜਾਇੰ। ਪੜ੍ਹੋਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨਹਿੰ ਸੰਕਾਹਿੰ।
 ਇਕਤ ਹਥ ਤੇ ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈਂ। ਸਸਤ੍ਰ ਗਿਰੇ ਉਨ ਚੁਕੇ ਨ ਜਾਵੈਂ। ੧੬।
 ਸਬਦ ਪੜ੍ਹੈਂ ਜੋ ਮਰਨੇ ਵਾਰੇ। ਜੀਵਣ ਝੂਠੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋਂ।
 'ਸਾਧੋ ਯਹ ਮੁਰਦਨ ਕੇ ਗਾਉਂ; ਯਾ ਜਗ ਮੈਂ ਕੋਉ ਰਹਨ ਨ ਪਾਉ। ੧੭।
 ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਜਿਸ ਪੈਂ ਰਹੀ। ਸੱਦ ਮਜੂਰੀ ਤਿਸੈ ਕਮਈ'।
 ਇਮ ਕਰ ਦੁਖਕੇ ਸੁਖ ਕਰ ਮਾਨਾ। ਜੀਵਨ ਤਜ ਬਹਿ ਮਰਨ ਮਨ ਠਾਨਾ। ੧੮।
 ਸਬਦਨ ਪੜ੍ਹੈਂ ਕਰੈਂ ਅਰਦਾਸ। ਦੁਸ਼ਟ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਆਖੈਂ ਨਾਸ਼।
 'ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਖਾਲਸੇ ਹੁਇ ਪਰਗਾਸ। ਖਾਲਸੈ ਨਿਬਾਹੁ ਹੈ ਕੇਸੀਂ ਸਾਸ'। ੧੯।
 ਤੁਰਕ ਸੁਣੈਂ ਸੁਣ ਗੁੱਸਾ ਕਰੈਂ। ਮਰਨ ਮੰਗੈਂ ਸਿੰਘ ਸੇ ਕਤ ਡਰੈਂ।
 ਕਮਾਵੈਂ ਸਿਦਕ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਡਰਹੀਂ। ਏਕ ਆਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਹੀਂ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਢਿਗ ਸ੍ਰੀਦ ਡੇਰੇ ਪਯੋ ਸਿੰਘ ਤੇਰੇ ਮੱਧ ਬਜਾਰ।
 ਜਿਨਕੇ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਲੁਟੇ ਤਬ ਦੇਖ ਦੇਹਿੰ ਉਨ ਗਾਰ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਜਾਠਿੰ ਬਜਾਰ। ਲੋਕ ਦੇਖ ਉਨ ਦੇਵੈਂ ਗਾਰ।
 ਸਿੰਘਨ ਕਬ ਨਿਜ ਬਾਨ ਬਿਸਾਰੀ। ਇਕ ਕੀ ਸੋ ਸਿੰਘ ਦੇਵੈਂ ਗਾਰੀ। ੨੨।
 ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਫੜ ਢੀਮਨ ਡਟੇ। 'ਹਮਰੇ ਘਰ ਤੁਮ ਲੂਟ ਸੁ ਲਏ'।
 ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ 'ਹਮ ਅਬ ਕਬ ਟਲੈ'। ਡਿਗ ਪੜ ਗੱਡਯਨ ਤੇ ਭਏ ਖਲੇ। ੨੩।
 ਮਰਨ ਕੀਓ ਥੇ ਸਿੰਘਨ ਪ੍ਰਵਾਨ। ਨਹਿੰ ਸਿੰਘ ਛੱਡਤ ਦੰਗੇ ਕੀ ਬਾਣ।
 ਦੰਗਾ ਸਿੰਘਨ ਜਾਤ ਸੁ ਗੋਤ; ਦੰਗਾ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਓਤ ਪੋਤਿ। ੨੪।
 ਬਿਨ ਦੰਗਾਯੋ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰ ਕਬ ਹੋਇ; ਕਰੇ ਦੰਗਾ ਜੋ ਸਿੰਘ ਭਏ ਮਇ।
 ਸ਼ੇਰ ਬਘਯਾੜ ਐ ਬਹਰੀ ਬਾਜ; ਬਿਨ ਦੰਗਾਯ ਕਬਿ ਹੁਇ ਇਨ ਕਾਜ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੀ ਸ਼ੀਰਣੀ ਜਿਹ ਹਟੀ ਸਿੰਘ ਟੱਪ ਸੁ ਤਹਿੰ ਗਿਰ ਪਾਹਿੰ।
 ਮਾਰਤ ਕੂਟਤ ਲੋਕ ਉਨ ਰੋਲੇ ਮਚਾਵਤ ਜਾਹਿੰ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਸਿਪਾਹੀਅਨ ਸੋਟੇ ਮਾਰ ਲਏ ਘੇਰ। ਕਈ ਸਿੰਘ ਭਏ ਪ੍ਰਾਣ ਬਿਗੇਰ।
 ਤਹਿੰ ਤੇ ਤੁਰ ਫਿਰ ਸ਼ਹਰਨ ਬਾਰੈ। ਸਰਾਂ ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਡੇਰਾ ਡਾਰੈ। ੨੭।

ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਲੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਬਹੁ ਮਨ ਮੈਂ ਸੋਚੇ।
 'ਹੈ ਬਦੇ ਯਹਿ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ਮਤ ਕਛੁ ਕਰੈ ਈਹਾਂ ਕਛੁ ਆਇ'। ੨੮।
 ਆਪ ਸਾਹਿ ਮਧ ਰਹਯੋ ਦਰਯਾਇ। ਜਬ ਲਗ ਬੰਦੇ ਮੁਯੋ ਨ ਥਾਇ।
 ਬਹੁਤ ਕੁਰਾਨ ਕੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਾਵੈ। ਦਰੁਦ ਫਾਇਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਵਾਵੈ। ੨੯।

ਬੰਦੇ ਕੋ ਮਰਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ

੮੮. [ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੌਤ]

- ਦੋਹਰਾ: ਨਲਿਏਰੇ ਬੰਦੇ ਜਬ ਪੁਜਯੋ ਸਾਹੁ ਸੁ ਬਹੁ ਕੰਪਾਇ।
 'ਇਸੈ ਨ ਦਿੱਲੀ ਲਜਾਈਐ ਯਹਿ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਆਪ ਜਮਨਾ ਕੇ ਮਧ ਜਾ ਰਹਯੋ। ਬੰਦਾ ਜਮਨੈ ਉਰਾਰ ਰਖਯੋ।
 ਉਹਾਂ ਬੰਦੇ ਕੇ ਅੰਧਾ ਕਰਾਯਾ। ਤੋ ਨਲਏਰਯੋ ਅਗੈ ਤੁਰਾਯਾ। ੨।
 ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਦਿਲ ਆਈ ਖਾਤ। 'ਬੰਦੇ ਮੁਏ ਬਿਨ ਸੁਖ ਨ ਬਿਹਾਤ।
 ਸਾਹਿ ਬੰਦੇ ਪੈ ਮਨੁਖ ਘਲਾਏ। 'ਜੋ ਤੈ ਖਾਣੋ ਸੋ ਲੈ ਖਾਏ। ੩।
 ਅਪਨੀ ਮੌਤ ਦੇਹ ਤੂੰ ਆਖ। ਜਿਮ ਤੈ ਮਰਨੋ ਤਿਮ ਦੇਹਿ ਭਾਖ'।
 ਤਬ ਬਦੈ ਯੋ ਉਤ੍ਰ ਬਤਾਯੋ। 'ਜਿਮ ਤੈ ਮਰਨੋ ਉਮ ਮੋਹਿ ਮਰਵਾਯੋ'। ੪।
 ਯੋ ਕਹਿ ਬੰਦਾ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਯੋ। ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਿਸ ਉਮ ਆ ਕਹਯੋ।
 ਬੰਦੈ ਕਹਯੋ ਸੁ ਉਨ ਸੁਨਿ ਲਯੋ। ਅਗੈ ਸੁਨੋ ਜਿਮ ਸਿਰ ਦੁਹੂ ਭਯੋ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਅੰਧਾ ਕਰ ਬੰਦਾ ਰਖਯੋ ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਬਹੁ ਰੋਜ।
 ਜਿਮ ਪਾਛੇ ਦੋਉ ਮਰੇ ਸੁਨੋ ਸੁ ਵਾਂਕੇ ਖੋਜ। ੬।
 ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਕਾਜੀ ਹੁਤੇ ਉਸੈ ਬਜੀਰੈ ਭ੍ਰਾਇ।
 ਬੰਦੇ ਮਾਰਯੋ ਥੇ ਜੋਉ ਬੈਲਨ ਗੈਲ ਘਿਸਟਾਇ। ੭।
- ਚੌਪਈ: ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਕਾਜੀ ਬਹਿਕਾਯੋ। 'ਬੰਦੈ ਮਾਰੇ ਬਿਨ ਹੋਗੁ ਪਛਤਾਯੋ।
 ਹੁਇੰ ਬੰਦੈ ਸਿੱਖ ਜਗ ਮੈਂ ਰਹੇ। ਅਪਨੇ ਜੈਸੇ ਇਨ ਬਹੁ ਕਏ। ੮।
 ਉਡਨ ਵਿੱਦਯਾ ਇਨ ਕਈਅਨ ਦਈ। ਇਸ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀ ਰਹਿ ਹੈਂ ਕਈ।
 ਇਸ ਕੇ ਬਚੇ ਵੈ ਚਾਮਲ ਆਵੈਂ। ਇਸ ਮਾਰੇ ਵੇ ਲੁਕ ਛੁਪ ਜਾਵੈਂ। ੯।
 ਬੰਦੇ ਕੇ ਬਹੁ ਹੁਤੇ ਮੁਦਈ। ਇਕ ਕੀ ਗਲ ਉਨ ਬਨਾਈ ਕਈ।
 ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਤਬ ਕਾਜੀ ਬੁਲਾਏ। ਉਸੈ ਕਿਤਾਬੋਂ ਮਸਲੈ ਕਢਾਏ। ੧੦।
 ਤਬ ਕਾਜੀ ਨੈ 'ਬਦਲੋ' ਖਤਾਯੋ। ਵਾਂਗ ਬਜੀਰੈ ਚਹੀਐ ਘਿਸਟਾਯੋ।
 ਮਗਰ ਘੋੜੇ ਕੇ ਦਿਹੋ ਬੰਧਾਇ। ਗਿਰਦ ਫਿਰਾਵੈ ਸ਼ਹਿਰੇ ਦਾਇ। ੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਗਿਰਦੋ ਸ਼ਹਰ ਘੁਮਾਇਕੈ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀਜੋ ਡਾਲ।
 'ਐਸੇ ਕਾਮ ਸੁ ਜੋ ਕਰੇ ਉਸ ਹੋਵਲ ਯਹੀ ਹਵਾਲ'। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਕਾਜੀ ਕਹੀ ਕਰੀ ਸੋਉ ਸਾਹਿ। ਮਗਰ ਘੋੜੇ ਵੈ ਦਯੋ ਘਿਸਟਾਇ।
ਕਹੈ 'ਬੰਦੈ ਜਿਉਂ ਕੋਊ ਕਰੂਰੁ। ਵਾਂਗ ਬੰਦੈ ਦੇ ਸੋ ਫਿਰ ਭਰੂਰੁ'। ੧੩।
ਇਮ ਕਹਿ ਬੰਦੋ ਦਯੋ ਮਰਵਾਇ। ਜਿਮ ਹਮ ਸੁਨਯੋ ਸੁ ਧਰਯੋ ਲਿਖਾਇ।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਬੰਦੋ ਨਹਿੰ ਮੁਯੋ। ਭਈ ਨ ਮੜੀ ਸੋਊ ਉਡ ਗਯੋ'। ੧੪।
ਹਮਰੈ ਦਿਲ ਯਿਹ ਬਾਤ ਨ ਆਈ। ਹੁਤੋ ਜੀਵਤ ਤੋ ਦੇਤ ਦਿਖਾਈ।
ਮਗਰੈ ਸਿਖ ਸਭ ਦੀਨੋ ਮਾਰ। ਘਸੀਟ ਕੂਟ ਔ ਕਰਿਕੇ ਖ੍ਰਾਹ। ੧੫।
ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਲੀ ਨਿਬਾਹੀ। ਮੁਏ ਬੰਦੈ ਮੰਗ ਚਾਰਉਂ ਭਾਈ।
ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਔ ਸਲੋਦੀ ਵਾਲੇ। ਉਹ ਭੀ ਮੁਏ ਬੰਦੈ ਕੈ ਨਾਲੇ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਸੁਨੀ ਸੋ ਤੋ ਦੀਨੀ ਆਖ।
ਸਤ੍ਰੈ ਸੈ ਅਠੱਤਰੋ ਮਧ ਭਈ ਬੰਦੇ ਇਮ ਸਾਖ॥੧੭॥

੮੯. [ਬੰਦੇ ਦੇ ਲੋਪ ਹੋਣ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਸੰਗ*]

ਦੋਹਰਾ: ਅੱਗੈ ਰਹੀ ਸੁ ਕਹਾਂਗਾ ਸਾਖੀ ਬੰਦੇ ਕੀ ਲੋਪ।
ਜਿਮ ਮਰਕੈ ਭਯੋ ਜੀਵਤੋ ਗਯੋ ਰਹਯੋ ਜਿਮ ਗੋਪ। ੧।

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹੇ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਲੰਬਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਜੀ ਜੋ ਹਾਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਹਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਜਿਤਨੀ ਬਾਤ ਅਸਾਂ ਸੁਨੀ ਸੋ ਤੋ ਧਰੀ ਲਿਖਾਇ।
ਕਿਛੁ ਔਰਨ ਕਿਤ ਅਪਨ ਤੇ ਵਡਿਅਨ ਤੇ ਸੁਨ ਪਾਇ।

ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋ ਕਹਾਨੀ ਅਦਭੁਤੈ ਆਗੈ ਭਈ ਨ ਜੋਇ।
ਮੁਯੋ ਜੀਯੋ ਔਰ ਨਹਿੰ ਸੁਨਯੋ ਜੀਯੋ ਬੰਦੇ ਸੀਸ ਕਟੋਇ॥੧॥

ਚੌਪਈ: ਕਹੈਂ ਦਿੱਲੀ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਯੋ ਬਾਤ। 'ਮੁਯੋ ਨ ਬੰਦੋ ਕਿਤ ਗਯੋ ਉਡਾਤ।
ਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੋ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਜੀਵਤ ਗਯੋ ਨਹਿੰ ਠੌਰ ਲਭਾਹੀ'। ੨।
ਸੋ ਅਬ ਠੌਰ ਹਮੈਂ ਦਿਸ ਆਈ। ਤਿਸ ਮਿਲੇ ਪੋਤਰੇ ਜਿ ਜਨਮੇ ਜਾਈ।
ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਔ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੋਈ। ਤਿਨਸੋਂ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਗੋਸ਼ਟ ਮੋਹੀ। ੩।
ਹਮ ਕੇ ਹੁਤੀ ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ ਭਾਰੀ। ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਹਮੈਂ ਨਿਵਾਰੀ।
ਕਹੀ ਉਨੇ ਹਮ ਐਸੇ ਸੁਨੀ। ਸ਼ਹਰ ਨ ਨੇਰੇ ਐਸੇ ਹੁਨੀ। ੪।
ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਸਿਰ ਬੰਦੈ ਲਾਯੋ। ਜਿਮ ਚਾਹਯੋ ਤਿਮ ਕਾਟ ਗਿਰਾਯੋ।
ਪੁਨ ਤਿਨ ਚਹਯੋ ਦਯੈ ਦੇਸਨ ਖਿਡਵਾਇ। ਬੰਦ ਬੰਦ ਧਰੇ ਜੁਦੇ ਕਰਿਵਾਇ। ੫।

[ਬਾਕੀ ਟੁਕ ਪੰਨਾ ੧੨੩ 'ਤੇ]

ਚੌਪਈ: ਸੇ ਮੈਂ ਦੇਵਗੁ ਅਗੈ ਲਿਖਾਈ। ਜਿਹ ਠੋਰ ਢੂੰਡਤੇ ਮੈਨੇ ਪਾਈ।

[ਪੰਨਾ ੧੨੨ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿੰ ਹੁਤ ਖੋਫ ਬਡੇ ਸੁਨਯੇ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ਮਾਂਹਿ।
ਅਬ ਤਹਿੰ ਘਲ ਦਿਖਲਾਈਏ ਬੰਦੈ ਬੰਦ ਪਹੁੰਚਾਇ।੬।

ਚੌਪਈ: ਯਹੀ ਹੁਕਮ ਫਰਖਸ਼ੇਰਹ ਦਯੋ। ਯੋ ਕਹਿ ਮੱਧ ਸੰਦੂਕਨ ਠਯੋ।
ਉਸ ਪਰ ਦੋਰੇ ਕੀਏ ਨਿਗਵਾਨ। ਦੇਸ ਵੰਡ ਕਹਯੋ ਤੋਰਯੋ ਅਗੁਵਾਨ।੭।
ਸੇ ਸੁਨੈ ਰਾਤ ਬੰਦੈ ਜੀ ਠਈ। ਬੋਲ ਦਰੋਗਨ ਸੋ ਯੋ ਕਹੀ:-
'ਯਹ ਸੰਦੂਕ ਅਬ ਹੀ ਫਟ ਜਾਇ। ਹਮਰੀ ਦੇਹ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਬਨਾਇ।੮।
ਨਹਿ ਬਨਵੇ ਤੋ ਅੰਧੈ ਹੋਵਹੁ। ਹੁਇ ਦੁਖੀਏ ਤੁਮ ਪ੍ਰਾਣ ਗੁਵੇਵਹੁ'।
ਸੇ ਸੁਨ ਉਨੈ ਕੁਛ ਆਕੜ ਕਈ। ਭਈ ਅੰਧੇ ਤੇ ਸਭ ਭੁਲ ਗਈ।੯।
ਤੋ ਦੋਰਾਨ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਆਖੈ ਦੱਯੈ। ਔਹ ਲੋਗਨ ਕੇ ਨਦਰ ਨ ਪੱਯੈ'।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਬੰਦੈ ਜੀ ਕਈ। ਉਨ ਕੇ ਤਉ ਪ੍ਰਤੀਤਹਿ ਅਈ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੈ ਜੀ ਜਿਮ ਉਨ ਕਹਯੋ ਤਿਮ ਤਿਨ ਦਯੋ ਬਨਾਇ।
ਮੱਧ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨਹਿੰ ਦਿਸੈ ਇਮ ਹਥ ਪਗ ਲਗੇ ਪਲਟਾਇ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਬੰਦੈ ਜੀ ਐਸ ਬਿਚਾਰੀ। ਜੋ ਹਮ ਬਨਾਵਹਿੰ ਦੇਹ ਸਭ ਕਾਰੀ।
ਤੋ ਲੋਕ ਕਹੈ ਕੋਊ ਹੋ ਪਾਖੰਡੀ। ਯੋ ਉਲਟੀ ਦੇਹ ਦਿਖਾਈ ਮੰਡੀ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੀ ਬੰਦੈ ਯੋ ਦਿਲ ਬਸੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸਭ ਕੀਨ:
ਰਹੀ ਹੁਤੀ ਜੰਬੂ ਦਿਸੈ ਅਬ ਦਿਯੋ ਪਤਿਆਰੋ ਚੀਨ।੧੩।
ਬੰਦੇ ਜੀ ਤਹਿੰ ਤੇ ਉਡਯੋ ਢਿਗ ਪੁਜਯੋ ਜੰਮੂ ਕੈ ਸੋਇ।
ਜਗਾ ਖੂਬ ਮਨ ਮਾਨਤੀ ਲਖ ਬੈਠੇ ਤੁਰਤਹਿ ਤੋਇ।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕੁਛ ਗੁਪਤ ਬੀ ਰਹਯੋ। ਹੁਤੇ ਭੇਤੀ ਤੇ ਸੱਦ ਮਿਲਯੋ।
ਹੁਤੇ ਤਕਰਾਰ ਜਿ ਉਨਕੈ ਸਾਥਿ। ਸੱਭਿ ਪੁਜਾਈ ਉਨਕੀ ਬਾਤਿ।੧੫।
ਤਹਾਂ ਬੈਠ ਬਹੁ ਪਰਚੇ ਲਾਏ। ਬਹੁ ਲੋਕਨ ਕੇ ਮਨ ਪਤਿਆਏ।
ਜਿਸ ਹੁਤੇ ਬਚਨ ਕਹੇ ਆਪ ਹਜੂਰ। ਤਿਨਕੀ ਭੀ ਦਈ ਮਨਸਾ ਪੂਰ।੧੬।
ਕਿਤੈ ਹਜੂਰ ਬੀ ਆਪ ਕਹਾਵੈ। ਕਿਤੈ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਖਵਾਵੈ।
ਸ਼ਬਦੀ ਸਾਖੀ ਗੁਰ ਕੀ ਜੋਈ। ਪ੍ਰਗਟ ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਵੈ ਤੋਈ।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀ ਬਾਤ ਜੋ ਮੇ ਸਭ ਦਏ ਬਤਾਇ।
ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੇ ਤਿਸ ਥਾਂ ਲਏ ਗੁਰ ਬੀ ਆਪ ਅਖਾਇ।੧੮। ਇਤੀ।

[ਬਾਕੀ ਦੀ ਟੁਕ ਪੰਨਾ ੧੨੪ 'ਤੇ]

ਜੱਸੂ ਢਿਗ ਹੁਤ ਫਲਾਨ ਗ੍ਰਾਮ। ਜਹਿ ਸੋਢੀ ਬਾਵੈ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨਾਮ।

[ਪੰਨਾ ੧੨੩ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋ ਸਾਖੀ ਅਬ ਔਰ ਇਕ ਜਿਮ ਬੰਦੋ ਕੀਓ ਬਿਆਹ।

ਭਏ ਜੁ ਪੁੱਤਰ ਦੁਇ ਉਸੈ ਤੇਉ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਸਦਾਹਿ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਉਹਾਂ ਢਿਗ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਤ। ਭਯੋ ਬੰਦੋ ਜੀ ਤਹਿ ਕਿਤ ਜਾਤ।

ਤਹਾਂ ਬਸਤ ਥੋ ਕੇਉ ਹਾਛੀ ਕੁਲਹ। ਲਿਖੀ ਪੁੱਤਰੀ ਤਿਸ ਘਰ ਭਲਹਿ। ੨।

ਤਿਸਕੈ ਮਾਤ ਪਿਤਹਿ ਸੱਦ ਕਹਿਓ। 'ਅਪਨੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੁਮ ਹਮਕੋ ਦਇਓ'।

ਯਹ ਸੁਨਿਕੈ ਉਨ ਗੁੱਸੇ ਕੀਓ। ਹਮ ਫਕੀਰਨ ਕੋ ਕਿਮ ਸਾਕ ਚਹੈਂ ਦੀਓ'। ੩।

ਤੋ ਬੰਦੈ ਜੀ ਐਸ ਉਚਾਰੋ। 'ਤੁਮ ਹੋਵੇ ਅੰਧੇ ਹਮ ਬਚਨ ਨਿਵਾਰੋ।

ਮਬ ਲਗ ਤੁਮ ਮੇ ਮੰਨੋ ਨ ਮਾਕ। ਮਿਲੈਂ ਨ ਨੇਤਰ' ਯੋ ਦੀਓ ਆਖਿ: ੪।

ਹੁਇ ਦੁਖੀਓ ਸਭ ਟੱਬਰ ਪਯੋ। ਤਉ ਸਾਕ ਉਨ ਨੈ ਮੰਨਿ ਲਯੋ।

ਬੰਦੇ ਜੀ ਯੋ ਕਹਯੋ ਉਚਾਰੋ। ਲਜਾਵੇ ਡੋਲਾ ਹਮਰੇ ਬਾਰੇ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਯੋ ਟਿਕ ਭਯੋ, ਪਰ ਘਰ ਬਜਾਹਨ ਨ ਜਾਹਿ।

ਆਗੈ ਉਨੈ ਉਲਾਦ ਬੀ ਘਰ ਹੀ ਡਲੇ ਮੰਗਾਹਿ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਬੰਦੈ ਜੀ ਭਈ ਉਲਾਦ। ਗੋਤ ਉਚਾਰੈਂ ਸੋਢੀ ਤਾਦ।

ਹਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੰਸੀ ਆਹੀਂ। ਇਮ ਕਰ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਅਖਾਹੀਂ। ੭।

ਤੋ ਬੰਦੈ ਘਰ ਬੇਟਾ ਭਯੋ। ਔਰ ਦਾਸੀ ਕੈ ਬੀ ਇਕ ਠਯੋ।

ਤੋ ਦਾਸੀ ਸੁਤ ਖੇਡਤ ਆਯੋ। ਬੰਦੈ ਜੀ ਉਸ ਯੋ ਫੁਰਮਾਯੋ: ੮।

'ਤੂ ਭੀ ਖੇਡ ਜਾ ਭਾਈਅਨ ਸਾਥ'। ਯੋ ਸੁਨ ਦਾਸੀ ਬੋਲੀ ਬਾਤ।

'ਸੁਨੋ ਬਚਨ ਸੰਗਤ ਤੁਮ ਸਾਰੀ। ਭਾਈ ਸੋਂ ਖੇਲੋ ਯੋ ਮਾਲਕ ਉਚਾਰੀ! ੯।

ਯਾ ਮੈ ਸੰਕ ਨ ਕੋਈ ਧਾਰਯੋ। ਸੱਤਿ ਬਚਨ ਯਹ ਮਾਲਕ ਉਚਾਰਯੋ'।

ਯੋ ਕਰ ਭੀ ਪਰਤੀਤਹਿ ਭਈ। ਉਸ ਭੀ ਸੁਤਹਿ ਬਡਯਾਈ ਭਈ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਤਨੀ ਬਾਤ ਅਸਾਂ ਸੁਨੀ ਸੋ ਤੋ ਧਰੀ ਲਿਖਾਇ।

ਕਿਛ ਔਰਨ ਕਿਛ ਅਪਨ ਤੇ ਵਡਿਅਨ ਤੇ ਸੁਨ ਖਾਇ। ੧੧।

ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੯੦. [ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਦੀ ਮੌਤ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੈਂ ਭਈ ਗਲ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੀ ਬੰਦੈ ਆਖੀ ਸਾਤ।

ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਅੰਧਾ ਕੀਯੋ ਰਲ ਦੁਇ ਸੱਯਦ ਭ੍ਰਾਤ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਹਸਨ ਖਾਨ, ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਨ। ਕੀਯੋ ਕ੍ਰੈਦ ਓ ਤਖਤਹਿ ਠਾਨ।

ਕਿਤਕ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਭਾਂਤ ਬਿਤਏ। ਨੇੜੇ ਮਰਨ ਸ਼ਾਹਿ ਦਿਨ ਅਏ। ੨।

ਬੰਦੈ ਬਚਨ ਹੋਣ ਬਿਧ ਸਾਤ। ਆਈ ਸ਼ਾਹ ਕੈ ਯਹ ਦਿਲ ਬਾਤ।

‘ਲਈ ਘੋੜੀ ਥੀ ਲਾਇ ਜੁ ਪ੍ਰੀਤ। ਰਹਯੋ ਚੜ੍ਹਨ ਉਸ ਮੱਧੈ ਚੀਤ। ੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ਨ ਕਰੀ। ਰਹੀ ਮਨੈ ਕੀ ਮਨ ਮੈਂ ਪਰੀ’।

ਲੋਕ ਕੁਸ਼ਾਮਦੀਅਨ ਕਹਿ ਦੀਯੋ। ‘ਗਿਰਦੇ ਤਖਤ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰ ਲਯੋ। ੪।

ਅਗਯੋਂ ਪਕੜ ਲੇਵੈਗੇ ਹੋਰ। ਤਿਸ ਕੇ ਤੁਮ ਚੜ੍ਹ ਦੇਖਯੋ ਤੋਰ’।

ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਕੈ ਸੇ ਦਿਲ ਆਈ। ਜੀਨ ਪਾਇ ਸੇ ਲਈ ਮੰਗਾਈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਢਿਗ ਸ਼ਾਹਿ ਖੂਬ ਖੜਾਇ ਕੈ ਰਕਾਬੈ ਪੈਰ ਅੜਵਾਇ।

ਬੈਠੋ ਆਸਣ ਜਾਇ ਸੇ ਤੋ ਧੀਰੈ ਧੀਰ ਤੁਰਵਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੈ ਅਵਾਜ ਹੋਨਿ ਬਿਧਿ ਫੁਰੀ। ਛੁਟਿ ਘੋੜੀ ਇਮ ਹਥ ਤੇ ਤੁਰੀ।

ਉਪਰੋਂ ਆਨ ਇੱਲ ਇਕ ਪਰੀ। ਉਸਕੈ ਖੜਕ ਘੋੜੀ ਬਹੁ ਡਰੀ। ੭।

ਘੋੜੀ ਉਪਰੋਂ ਸ਼ਾਹਿ ਗਿਰ ਪਰਾ। ਬਿੱਚ ਰਕਾਬੈ ਪੈਰ ਰਹਯੋ ਅੜਾ।

ਘੋੜੀ ਨੱਠੀ ਅੱਗੈ ਜਾਵੈ। ਮਗਰੇ ਸ਼ਾਹ ਘਸੀਟ ਪਲਮਵੈ। ੮।

ਦੋੜੇ ਲੋਕ ਚੁਫੇਰਯੋਂ ਪਰੇ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਘੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਡਰੇ।

ਘੋੜੀ ਕਰਿ ‘ਮੁਹਿ ਦੇਉ ਲਗ ਰਹਯ’। ਸ਼ਾਹਿ ਘਸੀਟਤ ਹੀ ਮਰਿ ਗਯੋ। ੯।

ਬੰਦੇ ਬਚਨ ਸੁ ਬਿਧ ਬਣਿ ਆਈ। ਦੋਇਨ ਮੌਤ ਸੁ ਇਕ ਸਮ ਪਾਈ।

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਥੀ ਜਿਮ ਕੰਨ ਪਰੀ। ਲਿਖ ਕਾਗਤ ਮੇਂ ਤਿਮ ਗਲ ਧਰੀ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸੱਤ੍ਰੇ ਸੇ ਇਕਾਸੀਏ ਸਾਲ ਸੁ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਰਾਇ।

ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਐਸੇ ਮਰਾ ਕੀਯੋ ਅਪਨੋ ਪਾਇ। ੧੧।

ਮਾਲੀ ਨੇ ਜਬ ਸਭ ਸੁਨਯੋ ਬੰਦੇ ਕੇ ਪਰਸੰਗ।

‘ਸੁਨੋ ਸੁ ਆਗੈ ਔਰ ਗਲ’ ਉਨ ਚਿਤ ਵਪੀ ਉਮੰਗ। ੧੨।

ਰਾਜਾਰਾਂ ਸੋ ਸੰਨ ਤੇਤੀਏ ਯੋ ਮੁਯੋ ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਸ਼ਾਹਿ।

ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਸਾਲ ਮਿਲਾਇਕੈ ਲੀਜੇ ਹਿਸਾਬ ਬਨਾਇ। ੧੩।

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੯੧. [ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹਾਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਲੀ ਨੇ ਮੁਹਿ ਪੁੱਛਿਓ 'ਯਹ ਭੀ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਇ।
ਬੰਦੈ ਕੋ ਮਰਵਾਇ ਕੈ ਕਿਹ ਰਹਯੋ ਖਾਲਸੇ ਜਾਇ?'।੧।

ਚੌਪਈ: ਤੈ ਮਾਲੀ ਸੋ ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਯੋ:-ਇਸੀ ਦੇਸ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਰਹਯੋ।
ਬਾਜ ਦੇਸਨ ਜਿਮ ਪੰਛੀ ਰਹੋਂ! ਸਿੰਘ ਅਰਨ* ਮੈਂ ਜਿਮ ਮ੍ਰਿਗ ਬਹੈਂ।੨।
ਕਿਛੁ ਚਾਕਰ ਕਿਛੁ ਜਗੀਰੀ ਲਾਏ। ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਮਸਾਲਨ ਕਿਛੁ ਬੁਰੀ ਬਹਾਏ।
ਕਿਤਨਨ ਖੇਤੀ ਮਾਫ ਕਰਾਈ। ਇਮ ਭੀ ਤੁਰਕਨ ਲਏ ਕਿਤਕੁ ਛਲਾਈ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਜੋ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਖਾਈ ਛਲਾਈ ਨਾਂਹਿ।
ਨੰਗ ਭੁੱਖ ਦੁਖ ਸਿਰ ਸਹੈ ਮਰਨੋਂ ਨਾ ਸੰਕਾਹਿ।੪।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਭੁਜੰਗੀ ਜੋਊ ਸੇਰ। ਭਏ ਨ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਵਹਿ ਘੇਰ।
ਰਹੇ ਝਾੜਨ ਔ ਝੰਡਨ ਮਾਂਹਿ। ਤੁਰਕਨ ਲੂਟ ਸੁ ਮਾਰਹਿ ਖਾਹਿ।੫।
ਹਾਹਿ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਤੁਰਨ ਨ ਦੇਹਿ। ਉਗਾਰ ਪਾਰ ਮਧ ਦਰਜਾਇ ਨ ਰਹਿਹਿ।
ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਜੋਊ ਸਦਾਵੈ। ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਤੇ ਨਹਿ ਸੰਕਾਵੈ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਬੰਦਈ ਜੁ ਬਚ ਰਹੇ ਤੁਰਕਨ ਕੋਲੋਂ ਲੁੱਕ।
ਸਰਨ ਆਏ ਤੇ ਰਖ ਲਏ ਭਏ ਜੁ ਖਾਲਸੈ ਰੁੱਕ।੭।

ਚੌਪਈ: ਪਰ ਬੰਦਈਅਨ ਦਿਲ ਕਪਟੇ ਰਹਯੋ। ਚਹੈਂ ਪੰਥ ਵਹੁ ਜੁਦੋ ਰਖਯੋ।
ਪੰਥ ਬੰਦਈਅਨ ਚਹੈਂ ਬਧਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਸੋ ਰਹਿ ਵੈਰ ਕਮਾਈ।੮।

ਜੰਗ ਭਜੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦਈਆਂ ਦਾ

੯੨. [ਭਜੰਗੀਆਂ ਤੇ ਬੰਦਈਆਂ ਦੀ ਨਾਚਾਕੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦਈਅਨ ਔਰ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਬਡੇ ਭਯੇ ਜਿਮ ਜੰਗ।
ਮਾਰੇ ਕੂਟੇ ਬਹੁ ਲੁਟੇ ਸੋ ਅਬ ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਸੰਗ।੧।

ਚੌਪਈ: ਕਾਨੂ ਸਿੰਘ ਕਈ ਬੰਦਯੋਂ ਜੁਦਾਈ। ਲਈ ਤੁਰਕਨ ਸਯੋਂ ਬਾਤ ਬਨਾਈ।
ਰੁਪਯੋ ਪੰਜ ਸੈ ਨਿਤ ਲੈਣ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਅਸਵਾਰ ਪੰਜ ਸੈ ਸਾਥ ਰਖਾਯੋ:੨।
ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰੀ ਸਿਰ ਚੱਕ੍ਰ ਸਜਾਵੈ। ਰਹਿਤ ਭੁਜੰਗੀ ਰੀਤ ਰਖਾਵੈ।
ਪੜ੍ਹੇ ਬਾਣੀ ਅਰਦਾਸੋ ਕਰੈ। ਦੰਗਯੋਂ ਫੰਗਯੋਂ ਨਹਿ ਸੋ ਟਰੈ:੩।
ਬਾਂਗੀ ਕਸਾਈ ਡੇਰੇ ਨ ਆਵੈ। ਦੂਰ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਡੇਰੇ ਰਖਾਵੈ।
ਰਹਿਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਥੇ ਕਰ ਲਯੋ। ਮੇਲਾ ਲਾਵਨ ਭੀ ਲਿਖ ਲਯੋ:੪।

*ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਬਨ ਵਿਚ।

ਟਕੇ ਆਵੈਂ ਜੁ ਚੜ੍ਹਤੀ ਮਾਂਹਿ। ਦੇਣੈ ਖਾਲਸੇ ਮੁਜਰੇ ਤਾਂਹਿ।
ਸਮੇਂ ਮੇਲੇ ਕੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਈ। ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਯੋ ਸੰਗਤ ਤਾਈਂ।੫।
'ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਕਰ ਲਈ ਗੱਲ। ਬੇਸ਼ਕ ਆਓ ਮ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚੱਲ।'
ਲਹੌਰ ਪਸ਼ੋਰ ਔ ਦਿੱਲੀ ਤਾਈਂ। ਆਈ ਸੰਗਤ ਚੁਤਰਫੋਂ ਧਾਈ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਮੁਖ ਬੰਨ੍ਹ ਲਯੋ ਯੋ ਗਲ ਭਈ ਮਸ਼ਹੂਰ।
ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਤੁਰਕ ਨ ਕਰੀ ਭਯੋ ਸਿਖਨ ਭਉ ਦੂਰ।੭।
ਸਿੰਘਨ ਔ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਜਬ ਕਰ ਲਯੋ ਕਰਾਰ।
'ਸੰਗਤ ਕੀ ਰਾਖੀ ਰਖੋ ਦੇਖ ਤੁਰਕਨ ਲਿਖੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ।੮।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕਨ ਲਿਖਯੋ ਨਿਜ ਠਾਣੇਦਾਰਨ; 'ਹੁਇ ਨਦੀਗੋ ਕਹੂੰ ਸੰਗਤ ਵਾਰਨ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਨ ਦਿਓ ਪਹੁੰਚਾਇ। ਰਖੋ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਇਨ ਕੋ ਰਾਹੁ।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਦਮ ਹਜ਼ਾਰ ਦਮ ਲਿਖ ਹੁਤੇ ਸੋ ਜੋ ਮੇਲੇ ਮਾਂਹਿ।
ਦਸ ਦਿਨ ਲੋ ਮੇਲਾ ਰਹੈ ਰਖਯੋ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਤਾਂਹਿ'; ੧੦।

ਸੋਰਠਾ: ਠਟੀ ਸਿਖਨ ਚਿਤ ਧਾਰ ਯਾਹੂ ਤੇ ਸੋਸੋ ਗਯੋ।
'ਮਰੈ ਜੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦ੍ਵਾਰ ਜੀਵਨ ਤੇ ਮਰਨੋ ਭਲੋ'।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਬਹੁ ਚਲਿ ਆਏ। ਆਨ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾਏ।
ਦਰਬ ਬਹੁਤ ਸੋ ਚੜ੍ਹਤੀ ਕਰੀ। ਦੈ ਤੁਰਕਨ ਬਹੁ ਬਾਕੀ ਧਰੀ।੧੨।
ਦੇਖ ਬੰਦਈਅਨ ਜਲਤੀ ਆਵੇ। ਲਗੇ ਮੰਗਨ ਕਰ ਚੜ੍ਹਤੀ ਦਾਵੇ।
ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੇ 'ਤੁਮ ਦਾਵੇ ਕਾਹਿ। ਤੁਮ ਹਮ ਮੇਲ ਰਖਯੋ ਕੋਊ ਨਾਂਹਿ।੧੩।
ਤੁਮ ਫਤੇ ਦਰਸ਼ਨੀ, ਹਮ ਗੁਰ ਕਹਿੰ ਫਤੇ। ਤੁਮ ਬਿਸਨੋਈ, ਹਮ ਚਾਰ ਬਰਨ ਮਤੇ।
ਤੁਮ ਸੂਹੋ ਪਹਿਰੋ, ਹਮ ਲਾਵੈਂ ਨ ਅੰਗ। ਹਮ ਪਹਿਰੈਂ ਸੁਰਮਈ, ਤੁਮ ਰਹੋ ਸੰਗ।੧੪।
ਨਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੁਮ ਕਹੂੰ ਥਾਂਇੰ। ਨਹਿੰ ਲਯੋ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਅਰੈ ਤੁਮਾਹਿੰ।
ਹੁਤੇ ਬੰਦਈਅਨ ਚਿਤ ਬਡ ਗਰਬ। 'ਬਨੁ ਗੁਬਿੰਦੈ ਕੀ ਸੰਗਤ ਸਰਬ।੧੫।
ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਗਯੋ ਬੰਦੈ ਕਰਾਮਾਤ। ਕੋ ਰਹਯੋ ਨ ਸੋਢੀ ਕਰਨ ਜੋਗ ਬਾਤ'।
ਸਮਝੈਂ ਨ ਮੂਰਖ ਪੰਥ ਕੀਓ ਖਲਾ। ਯਾ ਮੈਂ ਪਾਈ ਸਭ ਗੁਰ ਕਲਾ।੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਗਲ ਉਨ ਕੀ ਨਹਿੰ ਪੁਜੀ ਭਈ ਦੂਏ ਮੇਲੇ ਪਰ ਗੱਲ।
ਦੰਗੇ ਕਰਨੋਂ ਉਨ ਠਟਯੋ ਬੰਦਈ ਉਤਰੇ ਤੋ ਇਕ ਵੱਲ।੧੭।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦਯਨ ਡੇਰਾ ਇਕ ਵਲ ਲਾਯਾ। ਝੰਡੈ ਬੁੰਗੈ ਢਿਗ ਬਗਲ ਬਗਲਾਯਾ।
ਕਿਤ ਰੋਣੀ ਕਿਤ ਬਾੜ ਗਡਵਾਈ! ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜੇ ਕੀ ਦਬ ਬਾਹੀ।੧੮।
ਕਿਤਨਨ ਛਾਏ ਛੱਪਰ ਛੰਨ। ਬਹੋ ਬੰਦਈ ਆਇ ਕਰ ਫੰਨਾਂ।
ਉਤਵਲ ਡੇਰੇ ਬੰਦਈਅਨ ਕਰੇ। ਲਵੈਂ ਹਲਾਇ ਜੁ ਉਨ ਮੈਂ ਰਲੇ।੧੯।
ਬੰਦਈ ਸੰਗਤ ਯੋ ਬਧਤੀ ਭਈ। ਬਹੁ ਕਰਾਮਾਤ ਬਦਿਓ ਲਈ।
ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਇ ਸਿਖ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕਾਰਕ। ਗੁਰੂ ਕਰੋ ਹੁਇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਸਾਰਕ।੨੦।

ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਬੰਦੇ ਕੀ ਭਈ। ਦੇਖ ਬੰਦਈਅਨ ਨਜ਼ਰ ਫੁਲ ਗਈ।
ਕਹੈ 'ਜੁਦੀ ਹਮ ਸੰਗਤ ਪੁਜਾਵੈ'। ਕਹੈ 'ਜੁਦੀ ਹਮ ਚੜ੍ਹਤੀ ਲਾਵੈ'। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਯੋ ਮਨ ਮਥੀ 'ਏ ਭਏ ਦੰਗੇ ਨੂੰ ਤਯਾਰ।
ਅਕੈ ਤੋ ਲੜ ਇਨ ਕੋ ਮਾਰੋ ਅਕੈ ਤੋ ਮਨ ਬਹੋ ਹਾਰ'। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਇਮ ਸਯਾਨਨ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ। ਭੁਜੰਗੀ ਦੰਗਈਅਨ ਯੋ ਚਿਤਧਾਰੀ।
'ਬੰਦਈਅਨ ਮੋਂ ਹਮ ਕਿਮ ਬਨੈ ਟਰਨੋ। ਰਖੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹਨ ਸੋਂ ਹਮ ਲਰਨੋ। ੨੩।
ਇਨ ਦੈ ਕੈ ਅਬ ਲਾਇ ਲੈਂ ਲੀਕ। ਇਨੋਂ ਹਿੰਸਾ ਟਿਕੈ ਗੁਰਦੁਆਰ ਨ ਠੀਕ।
ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹਮ ਲਗਨ ਨ ਦੇਹਿੰ। ਮਰਨ ਲਰਨ ਤੈ ਸੰਕ ਨ ਕਰੇਹਿੰ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੀ ਸਿਆਨਨ ਨੈ ਇਮੈ 'ਅਬ ਯੋ ਧੀਰ ਧਰਾਇ।
ਮੇਲੈ ਸੰਗਤ ਜੋ ਅਈ ਇਨ ਘਲ ਦੰਗਾ ਕਰਾਇ'। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬੰਦਈਅਨ ਸੋਂ ਖਾਲਸੇ ਕਹੀ। 'ਬਨੈ ਨਹੀਂ ਅਬ ਹਮ ਤੁਮ ਖਹੀ।
ਤੁਮ ਹਮ ਲੜ ਜੋ ਹੋਵਹਿੰ ਖੂਰ! ਤੁਹਕ ਲੇਹਿੰ ਸਭ ਸੰਗਤ ਮਾਰ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੈਸੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦੁਇ ਲਰਤ ਲਏ ਬਿੱਲੀ ਮੁਹਿੰ ਪਾਇ।
ਤੈਸੇ ਹਮ ਤੁਮ ਲਰਤ ਲਖ ਤੁਰਕ ਪਰੈਗੇ ਆਇ'। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਬੰਦਈਅਨ ਯੋ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਉਨ ਚਿਤ ਆਈ ਅਤਿ ਗਰਬਾਈ।
'ਸਿੰਘ ਅਏ ਹੈਂ ਅਬ ਹਮ ਦਾਇ। ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਇਨ ਦਈਏ ਤੁੜਾਇ। ੨੮।
ਟਕੇ ਦੂਨੇ ਦੱਯੇ ਤੁਰਕਨ ਲਿਖਵਾਇ। ਇਮ ਕਰ ਦੱਯੇ ਇਨ ਪਿਠ ਤੁੜਵਾਇ।
ਤੁਰਕ ਲਾਲਚੀ ਦਰਬਹਿੰ ਕੇਰੇ। ਇਤ ਲਾਲਚ ਦੇ ਸਿੰਘਨ ਗੇਰੈ'। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਬੰਦਈਅਨ ਲਿਖ ਦੀਓ ਲਾਲਚ ਤੁਰਕਨ ਲਾਇ।
'ਟਕੈ ਸੁ ਦੂਣੇ ਹਮ ਦਿਵੈਂ ਹਮ ਚੜ੍ਹਤੀ ਸਾਂਝ ਦਿਵਾਇ'। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕਨ ਚਹੀਅਤ ਥੀ ਇਹ ਬਾਤ। ਟਕੇ ਵਧੈਂ ਔ ਪੰਥ ਹੁਇ ਘਾਤ।
ਇਹ ਲਰ ਮਰੈਂ ਔ ਹੋਵਹਿੰ ਖੂਰ। ਇਤ ਲਾਲਚ ਲਗ ਗਯੇ ਠਾਣੇਦਾਰ। ੩੧।
'ਮਿਟੈਂ ਬੰਦਈ ਜੁ ਦੰਗਯੇ ਨਾਂਹਿ'। ਸਿੰਘਨ ਜਾਨ ਲਈ ਮਨ ਮਾਂਹਿੰ।
'ਇਕੇ ਇਕੀ ਬਿਨ ਇਨ ਸੰਗ ਹੋਈ। ਹਮਰੋ ਖਜਾਲ ਨ ਛਾਡੈ ਕੋਈ'। ੩੨।

ਦੋਹਰਾ: ਭੁਜੰਗਨ ਸਿੰਘਨ ਯੋ ਠਟੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ।
ਕਰੋ ਸੁ ਚੰਡੀ ਭੇਟ ਇਨ ਤੁਰਕ ਬੰਦਈਅਨ ਦੋਇ। ੩੩।

ਚੌਪਈ: ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਰ ਬਚ ਕਹੈ। 'ਪ੍ਰਤੀਤ ਹਮਾਰੀ ਨਹਿੰ ਦੰਗੈ ਕੀਏ ਰਹੈ।
ਹਮ ਸੋਂ ਕੋਸਨ ਤੇ ਸਿਖ ਮੰਗਵਾਏ। ਦੰਗ ਮਹਿੰ ਵਹਿ ਜਾਇੰ ਜਾਨ ਰਾਵਾਏ। ੩੪।
ਵਾਧ ਘਾਟ ਸਿਰ ਸਭ ਸਹਿ ਲੀਜੈ। ਮੇਲੇ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਦੰਗੋ ਕੀਜੈ।
ਜਬ ਮੇਲੇ ਹੁਇ ਰੁਖਸਦ ਭਾਈ। ਸੋ ਕਰ ਲੀਜੈ ਜੋ ਚਿਤ ਆਈ'। ੩੫।

ਦੰਗੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੯੩. [ਚਿਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤਰੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੇਲੋ ਰੁਖਸਦ ਜਬ ਭਯੋ ਚੜ੍ਹਤੀ ਚੜ੍ਹਾਇ ਦਰਬਾਰ।
ਬੰਦਈ ਸੁ ਮਾਂਗੈਂ ਅੱਧ ਹਿੱਸਾ ਤੁਰਕਨ ਕਰੀ ਸਹਾਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਦਰੋਗਾ ਤੁਰਕਨ ਜੋਈ। ਕਹਿ ਲਾਲਚ ਕੀਯੋ ਅਪਨੋ ਤੋਈ।
ਸੋਊ ਵਧਾਵਨ ਲਾਗੋਲਾਗੀ। ਏ ਲਰ ਮਰੈਂ ਤਾਂ ਹਮ ਬਨੈਂ ਕਾਗੀ। ੨।
ਹੋਣ ਹਾਰ ਢੁਕ ਬੰਦਈਅਨ ਆਈ। ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ ਤੁਮ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਈ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਖਾਲਸੇ ਟਰਤੇ ਜਾਵੇ। ਤਿਨ ਤਿਮ ਬੰਦਈ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਧਾਵੈ। ੩।
ਕਹੈਂ 'ਖਾਲਸੇ ਅਬ ਜਾਇ ਹਾਰ। ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਮਿਲ ਹਮ ਲੇਹਿ ਮਾਰ।
ਸਭ ਗੁਰਦੁਆਰਨ ਅੱਧ ਟਿਕਾਵੈਂ'। ਇਮ ਮਨ ਮਿਥਿ ਵਹਿ ਬਹੁ ਗਰਬਾਵੈਂ। ੪।
'ਆਧਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਹਮ ਸੰਗਤ ਕੋ ਚੜ੍ਹਯੋ। ਇਮ ਹਮ ਦਾਵਾ ਆਧਾ ਕਰਯੋ'।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ। ਇਹਾਂ ਬਨੇ ਨਹਿੰ ਤੁਮਰੀ ਕਾਰ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਫਤੇ ਦਰਸਨ ਤੁਮ ਛਡ ਰਲੋ ਪਾਹੁਲ ਪੀਓਂ ਸਰਬੰਗ।
ਬਰਨ ਸੰਗ ਮਿਲ ਬਹਿ ਛਕੋ ਕਹਾਵੇ ਪੰਥ ਭੁਜੰਗ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦਈਅਨ ਕੈ ਮਲ ਗਰਬੇ ਔਰ। ਉਇ ਚਾਹੈਂ ਬਿਸਨੋਈ ਚਲਾਯੋ ਤੋਰ।
'ਹਮਰੇ ਗੁਰ ਮੈਂ' ਬਡ ਕਰਾਮਾਤ। ਹਮ ਸਰ੍ਹੋਂ ਜਮਾਵੈਂ ਉਪਰ ਹਾਥ। ੭।
ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਹਮ ਬਡ ਕਲਪਾਰੀ; ਸੋ ਕੋਸਨ ਕਰ ਜਾਇ ਉਡਾਰੀ।
ਦਰਸਨ ਛੈ ਜਗ ਮੱਧੇ ਆਦਿ। ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈਂ ਪਾਛਲ ਬਾਦ'। ੮।
ਸਿੰਘਨ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਮੰਨੋਂ ਨ ਮੰਤ੍ਰ। ਤੇਗ ਆਗੈ ਕੋਊ ਚਲੈ ਨ ਤੰਤ੍ਰ।
ਹਮ ਸੋਂ ਲਰੇ ਮਦਾਨਹਿ ਮਾਂਹਿ। ਹਮ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਪਤਿਆਵੈਂ ਨਾਂਹਿ'। ੯।
ਬਯਯੋ ਬਿਖਾਦ ਇਨ ਦੋਇਨ ਮਾਂਹਿ। ਘਰੀ ਪਲਕ ਮੈਂ ਜਨੁ ਮਰ ਜਾਂਹਿ।
ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਕੇ ਔ ਸਾਲੋ ਕੇ ਹੋਤੇ। ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਬਹਲੋ ਕੇ ਪੋਤੇ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਮਸੰਦਨ ਮੇਵੜਨ ਕਹਿ ਵਰਤਾਈ ਸ਼ਾਂਤ।
'ਹਿੰਦੂ ਲਰ ਮਰ ਜਾਇੰ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਚਹੈਂ ਵਹ ਬਾਤ'। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਦੋਊ ਓਰ ਕੇ ਸਜਾਨੇ ਬੋਲੈਂ। 'ਜਿਮ ਸਭ ਬਚੈਂ ਬਾਤ ਕੋਊ ਟੋਲੈਂ।
ਜੋ ਤੁਮ ਮੰਨੋਂ ਹਮਾਰੀ ਸਲਾਹਿ। ਦੋਊ ਓਰ ਬਹੁ ਸ਼ਾਂਤ ਵਰਤਾਹਿ'। ੧੨।
ਕਰਤੇ-ਪੁਰਸ਼ ਪਰ ਰਾਖੇ ਬਾਤ। ਕਰਤਾ ਕਰੈ ਸੋਊ ਮੰਨ ਲਯੋ ਬਾਤ
ਹੈ ਸਭ ਹੱਥ ਸੁ ਕਰਤੈ ਜਾਨੋ। ਕਾਹੇ ਲਰ ਕਰ ਮਹਨੋ ਠਾਨੋ'। ੧੩।
ਲਿਖ ਦੁਇ ਚਿਠੀ ਦੁਬਾਰ ਰਖਾਵੇ। ਅਕੈ ਸੁ ਮੱਧ ਤਲਾਵਹਿ ਪਾਵੇ।
ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਦਰਸਨਿ ਵਾਰੀ। ਜੋ ਤਰ ਆਵੈ ਸੋ ਲਯੋ ਧਾਰੀ। ੧੪।

ਡੂਬ ਜਾਇ ਤਿਸ ਦੂਰਹਿ ਕਰਜੇ। ਨਹਿੰ ਉਮ ਕੈ ਕੇਉ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰਿਓ'।
ਤੁਰਕ ਕਹੈ 'ਜਾਵੈਂ ਦੇਉ ਡੂਬ। ਤੋ ਹਮਰੇ ਕੰਮ ਹੁਇ ਸਭ ਖੂਬ'। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਦੁਇਨ ਬਾਤ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈ ਉਪਰ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰ।
ਪਤਿਸਾਹੀ ਕਰਨੀ ਖਾਲਸੇ ਸੇ ਕਿਮ ਹੋਵਗੁ ਟਾਰ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਹੋਈ ਖਾਲਸੈ ਦਿੜ੍ਹਤੇ ਚੀਤ। 'ਹਮ ਕੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੱਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ।
ਵਪੈ ਖਾਲਸੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਕਲਾ। ਸਗਨ ਸੋਨ ਸਭ ਹੋਉਗੁ ਭਲਾ'। ੧੭।

ਸੋਰਠਾ: ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਬਠਾਇ ਜਿਮ ਜਿਮ ਆਖੀ ਮੁਨਸਬਾਂ।
ਧਰੀ ਦੁਬਾਰ ਸੁ ਜਾਇ ਹਾਥ ਜੋੜ ਦੁਉ ਵਲ ਖੜੇ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭ ਜਾਨੀ ਜਾਨ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਔ ਬ੍ਰਤਮਾਨ।
ਜੋ ਤੂੰ ਪੰਥ ਵਧਾਯਾ ਲੋੜੈਂ। ਲਾ ਕਰ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਜੋ ਨਿਭੈ ਓੜੈ। ੧੯।
ਤਾਂਕੀ ਚਿੱਠੀ ਅਬ ਤਰ ਆਵੈ। ਜਿਸ ਪੰਥ ਘਟਨੋਂ ਉਸ ਬੁਭ ਜਾਵੈ।
ਤੁਮ ਤੈ ਛਾਨੀ ਕੇਉ ਨ ਖਾਤੈ। ਤੁਮ ਨਿਜ ਕਰਤੈ ਨਿਜੈ ਬਿਧਾਤੈ'। ੨੦।
ਹੁਤ ਕੰਨਜਾਂ ਤੈ ਸੂਤ ਕਤਾਯਾ। ਦੋਇ ਚਿਠਨ ਕੇ ਉਪਰ ਬਧਾਯਾ।
ਸਦ ਬਾਲਕ ਹਥ ਦਈ ਧਰਾਇ। ਮਧ ਦਰਬਾਰ ਟਰਿ ਪੌੜੀ ਥਾਇ। ੨੧।
ਇੱਕ ਖਾਰ ਦੇਉ ਹਿਠਾਹੈਂ ਗਈ। ਦੇਉ ਤਰਫ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਪਈ।
'ਮਤ ਕਤ ਜਾਵੈਂ ਦੇਉ ਬੂਡੈਂ। ਤੋ ਰਹੈ ਨ ਹਿੰਦੂ ਕਹੂੰ ਕਿਤ ਦੂਡੈ'। ੨੨।

ਸੋਰਠਾ: ਇਮ ਭੀ ਆਖੈਂ ਬਹੁਤ, ਖੜੇ ਸਿਆਨ ਨਰ ਤਹੀਂ।
'ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਦੇਉ ਤਰਤ, ਰਹੈਂ ਪੰਥ ਦੇਉ ਅਮਰ'। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਠਾਂਢ ਭਏ ਕਰ ਜੋਰ ਸਭ ਉਚੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ।
'ਚਿੱਠੀ ਤਿਸੈ ਤਰਾਈਓ ਕਰਨੇ ਜਿਸੇ ਪ੍ਰਗਾਸ'। ੨੪।
ਤੋ ਡੂਬਕੀ ਲੈ ਇਕ ਤਰਜੋ ਚਿੱਠੀ ਗੋਲੇ ਏਕ।
ਤੋ ਸਿੱਖਨ ਕੁਛ ਜਿੰਦ ਪਰੀ 'ਰਖੀ ਗੁਰੂ ਅਬ ਟੇਕ'। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਦੇਉ ਓੜ ਤੇ ਪਕੜਨ ਦੌੜੇ। ਫੜ ਫੜ ਸ਼ਸਤਰ ਆਗੇ ਪੌੜੇ।
ਤਹਿੰ ਹੁਤੇ ਦਰੋਗੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇਉ। ਕਹੀ ਮੁਨਸਬੈਂ 'ਦੇਖੈਂ ਤੇਉ'। ੨੬।
ਤੁਰਤ ਦਰੋਗਨ ਪਕੜ ਮੰਗਾਯੇ। ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਖਾਲਸੇ ਹੱਥ ਫੜਾਯੇ।
'ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ ਤਰ ਆਈ'। ਦੇਉ ਓਰ ਉਨ ਆਖ ਸੁਨਾਈ। ੨੭।
ਯੋ ਸੁਨ ਖਾਲਸੈ ਸ਼ਾਦੀ ਭਈ। ਜਨਕ ਬੰਦਈਅਨ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ।
ਸੁਨਤ ਚਿਠੀ ਉਨੁ ਬਧਯੋ ਹੰਦੇਸਾ। ਜਨ ਨਿਜ ਨਿਪੈ ਗਯੋ ਛੁਟ ਦੇਸਾ। ੨੮।
ਸਰਪ ਸੀਸ ਤੇ ਜਿਮ ਮਣਿ ਜਾਵੈ। ਮੀਨ ਤੁਫੈ ਜਿਮ ਨੀਰ ਨ ਪਾਵੈ।
ਸੋਚ ਕਰੈਂ ਔ ਕਰੈਂ ਪਛੁਤਾਵਾ। ਉਭੈ ਸਾਸ ਕਰ ਲੇਵੈਂ ਹਾਵਾ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਦਏ ਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਬਿਆੜ* ਤਿਨ ਔ ਅਕਾਸੈ ਉਡਯੋ ਨ ਜਾਇ।
ਹੱਥ ਮਰੋਰੈਂ ਸਿਰ ਧੁਨੈਂ ਜਗਾ ਲੁਕਨ ਨਹਿੰ ਪਾਇੰ।੩੦।

ਚੌਪਈ: ਖਾਲਸੈ ਕੀਨੋ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੇ। ਉਚੇ ਕਰ ਕਰ ਫਤੇ ਉਚਾਰੋਂ।
ਫੜ ਫੜ ਖੰਡੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ। ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਖੜ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ। ੩੧।
ਭਯੋ ਉਤਸਾਹਿ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਸਾਰ। ਜਿਤਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਚੈ ਦਰਬਾਰ।
ਐਸ ਖੁਸ਼ੀ ਸਿੰਘਨ ਪੰਥ ਭਈ। ਦੈਂਤ ਮਾਰ ਜਿਮ ਦੇਵਨ ਕਈ। ੩੨।
ਹੁਤੇ ਖਾਲਸੇ ਵੱਲ ਬੰਦੋਯਨ ਗਯੋ। ਤਿਨ ਆਇ ਡੇਰੇ ਸਿੰਘਨ ਵਲ ਕਯੋ।
ਕਿਛੁ ਨਠ ਗਏ ਕਿਛੁ ਹੁਇ ਰਹੇ ਸੁੰਨ। ਜਨੁ ਕਰ ਮੇਨ ਧਾਰ ਬਹਿ ਸੁੰਨ। ੩੩।
ਹੁਤੇ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤਿਨ ਮੱਧ ਟੰਕਾਰੀ। ਤਿਨੁ ਮਰਨੈ ਪਰ ਮਨਸਾ ਧਾਰੀ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਮੌਤ ਤਿਨੈ ਸਿਰ ਆਈ। ਆਰੈ ਸੁਨੋਂ ਤਿਮੈ ਤੁਮ ਭਈ। ੩੪।

੯੪. [ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਜੁ ਮੁਨਸਬ ਕੋ ਕੀਓ ਲਹੋਰੋ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ।
ਭੇਜਯੋ ਬੰਦੋਯਨ ਕਰਨ ਕੋ ਸਿੰਘਨ ਮਿਉਂ ਕਿਛੁ ਸ੍ਰਾਲ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਾਥ ਉਸੈ ਥੇ ਬੇਟਾ ਆਯਾ। ਨਾਮ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਕੋ ਪਾਯਾ।
ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਉਸ ਬੋਲਯੋ। 'ਤੁਮ ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਹਥ ਚਹਿ ਖੋਲਯੋ। ੨।
ਕਹਯੋ ਨ ਕਿਨੈ ਹਮ ਖਬਰ ਨ ਕਈ। ਹਮ ਨੇ ਖਬਰ ਤੁਮ ਕੋ ਕਰ ਦਈ'।
ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਸਦ ਬੇਟੇ ਲਯੋ। ਸਾਥ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਘੁਲਾਵਤ ਭਯੋ। ੩।
ਮੱਲਨ ਜਿਮ ਦੇਉ ਘੁਲਨੈ ਡਹੇ। ਮੁਖੋਂ ਬਚਨ ਤਿਨ ਇਮ ਮਰ ਲਏ:-
'ਜੋ ਜੀਤੈ ਤਿਨ ਪੰਥ ਲਿਆਏ'। ਇਮ ਕਰ ਲੀਨੇ ਬਚਨ ਪਕਾਏ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨ ਕੋ ਔ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ।
ਬੁੰਗੇ ਘੁਲੇ ਅਕਾਲ ਤਲ ਸਭ ਪੰਥ ਦੇਖਨ ਵਾਲ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਜਬ ਹੱਥ ਛੁਹਾਯਾ। ਤੁਰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਹੇਠਾਂ ਆਯਾ।
ਝਟ ਕਰ ਝਟਕੋ ਲਯੋ ਮੰਗਾਇ। ਸੂਰ ਡਲਾ ਮੁਖ ਛੱਡਯੋ ਪਾਇ। ੬।
ਇਮ ਕੀਯੋ ਭੁਜੰਗੀ ਉਸ ਕੋ ਪੂਤ। ਬਚਯੋ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਰ ਸੂਤ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਉਸ ਪਿਤਾ ਖਲੋਯਾ। ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਉਨ ਨਿਜ ਬਖਸ਼ੋਯਾ। ੭।
ਅੱਗੇ ਸੁਨੋ ਮਹੰਤ ਉਸ ਬਾਤ। ਜਿਮ ਕਰ ਹੋਇਆ ਉਸ ਕੋ ਘਾਤ।
ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੈ 'ਛਡ ਜਾਹੁ ਡੇਰਾ'। ਮੰਨੀ ਨ ਗੱਲ ਉਸ ਮਚ ਗਯੋ ਰੋਰਾ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਰੋਰਾ ਭਯੋ ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ ਸੁ ਹੋਇ।
ਹਾਥ ਉਠਯੋ ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਰੋਕ ਨ ਸੱਕਯੋ ਕੋਇ। ੯।

* ਧਰਤੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ।

ਚੌਪਈ: ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਹਿ ਉਠੇ ਸਿੰਘ ਧਾਈ। ਬਾੜੇ ਕੀ ਜਾ ਬਾੜ ਪੁਟਾਈ।
 ਦੋਊ ਵੱਲ ਤੇ ਸਸਤਰ ਝੜੇ। ਤਹਿੰ ਨ ਬੰਦਈ ਸਕੇ ਹੁਇ ਖੜੇ। ੧੦।
 ਕਰ ਮਹੰਤ ਜੋ ਉਨੈ ਬਟਾਯੋ। ਪਹੁੰਚ ਖਾਲਸੈ ਤਿਹ ਥਾਂ ਘਾਯੋ।
 ਹੁਤੀ ਗਡੇ ਪਰ ਗੱਦੀ ਬਨਾਈ। ਦੋੜ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਧਾਈ। ੧੧।
 ਹੁਤੇ ਮਹੰਤ ਥੋ ਖੇਮਕਰਨ ਵਾਰੋ। ਜਾਤ ਕਮੋਇ ਨਾਮ ਮਹੰਤ ਸਿੰਘ ਧਾਰੋ।
 ਜਿਨ ਜਿਨ ਹਥ ਤੈ ਸਸਤ੍ਰ ਨ ਗੇਰੇ। ਮਾਰ ਕਰੇ ਤਹਿੰ ਖਾਲਸੇ ਢੇਰੇ। ੧੨।
 ਜਿਨ ਕਿਨ ਸਸਤ੍ਰ ਦਏ ਤਹਿੰ ਡਾਰ। ਰੱਖ ਰਲਾਏ ਪੰਥਹਿ ਨਾਰ।
 ਦੋਹੀ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਤਹਿੰ ਭਈ। ਬਚਯੋ ਸੋਊ ਜਿਨ ਫਤੈ ਗੁਰ ਕਹੀ। ੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਹੀ ਫਿਰੀ ਅਕਾਲ ਕੀ ਬੰਦਈ ਬਚਯੋ ਨਹਿੰ ਕੋਇ।
 ਲੁਕਯੋ ਛਪਯੋ ਜੋ ਥੋ ਬਚਯੋ ਹਾਰ ਰਲਯ ਪੰਥ ਸੋਇ। ੧੪।

ਚੌਪਈ: ਜਹਿੰ ਬੰਦਯਨ ਥੀ ਗੱਦੀ ਲਗਾਈ। ਤਿਹ ਥਾਂ ਬੈਠਯੋ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ।
 ਆਇ ਮਰਨ ਜੋ ਉਨਕੀ ਪਰੈ। ਲਾਇ ਤਨਖਾਹਿ ਤਿਹ ਖਾਲਸੇ ਕਰੈ। ੧੫।
 ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ ਹੁਤ ਢੇਸੀਏ ਵਾਲੋ। ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲੋ।
 ਐ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਸਿੰਘ ਭੀ ਮਿਲਤੀ ਕੇਈ। ਪਿੰਡ ਚਮਾਰੀ ਤਿਸ ਘਰ ਥੇਈ। ੧੬।
 ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਕੇ ਪੋੜ੍ਹੇ ਦੋਊ। ਕੀਏ ਨਬਾਬ ਬੰਦੇ ਥੇ ਸੋਊ।
 ਤੋਊ ਖਾਲਸੈ ਫੜ ਕਰ ਓਇ। ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਕਰ ਛੱਡੇ ਸੋਇ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭ ਭਾਈਅਨ ਮਿਲ ਇਮ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਤੈ ਉਜਰ ਨ ਹੋਇ।
 ਗੋਲੀ ਹੋਇ ਜੁ ਖਸਮ ਕੀ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਵੈ ਕੋਇ'। ੧੮।
 ਬੰਦਈਅਨ ਐ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਐਸੀ ਬੀਤੀ ਬਾਤ।
 ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੈ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਲਿਖੀ ਤਿਸੈ ਹੀ ਭਾਂਤਿ। ੧੯।

੯੫. ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਬੇ ਬਨੋਦ ਸਿੰਘ ਐ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਟੇਹਣ ਐ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਕੋ

ਦੋਹਰਾ: ਅੰਗਦ ਗੁਰ ਐ ਅਮਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਹਣ ਭਲੇ ਕੁਲ ਦੋਇ।
 ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਜਿਨ ਲਈ ਭਏ ਭੁਜੰਗੀ ਸੋਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਟੇਹਣ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ। ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੁਤ ਮੀਰੀ ਭੁਜੰਗ।
 ਲਈ ਤੁਰਕ ਸੋ ਉਨ ਜੁਗਤ ਮਿਲਾਇ। ਦਈ ਸਭੀ ਉਸ ਗਲ ਸਮੁਝਾਇ। ੨।

ਸਾਖੀ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕੀ ਗੁਰਿਆਈ ਕੀ

੯੬. [ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਦਵਾਣ ਤੇ ਮਹਿਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰ ਦੇਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸੁਨ ਅਖ ਉਨੋ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੈਲ ਜੁ ਗੁਰੂ ਅਖਾਇ।
 ਤਤ ਖਾਲਸੇ ਸੋ ਬੈਰ ਰਖ ਮੁਏ ਹਾਰ ਪਛੁਤਾਇ। ੧।

- ਕੁੰਡਲੀਆ:** ਦੇਖ ਚਰਿਤ ਤਿਯ ਚਤਰ ਕਯਾ ਹੁਨਰੁ ਗੁਰ ਸੋ ਕੀਨ।
ਹੁਤੀ ਨ ਲਿਖਤ ਉਲਾਦ ਉਸ, ਕਰ ਚਤੁਰਾਈ ਲੀਨ।
ਚਤੁਰਾਈ ਸੋ ਸੁਤ ਲੀਨ ਉਨੈ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਾਉਂ।
ਇਕੈ 'ਭਵਾਨੀਓ' ਕਹੈ ਦੂਜੈ ਕੋ 'ਗੁਰੀਓ' ਬਤਾਉਂ।
ਮਹਿਰੀ ਕਹਿੰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਜਿਹ ਸੁਤ ਹੁਤ ਨਹਿੰ ਲੇਖ।
ਦੇਤੇ ਪੁੱਤਰ ਸਭਨ ਕੋ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕੋ ਪੇਖ। ੨।
- ਦੋਹਰਾ:** ਗਈ ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਪੈ ਜਬ ਬੈਠੋ ਮੰਜੀ ਲਾਇ।
ਦੂਧ ਪੂਤ ਸੰਗਤ ਦੇਏ ਸੁਨਿ ਮਹਿਰੀ ਆਈ ਧਾਇ। ੩।
- ਚੌਪਈ:** ਜਹਿੰ ਦਮਦਮੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ। ਲਾਇ ਮੰਜੀ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਐਠੇ।
ਸੋ ਤਹਿੰ ਜਾਇ ਮਹਿਰੀ ਠਾਢੀ ਭਈ। ਹਾਥ ਜੋੜ ਤਿਨ ਬਿਨਤੀ ਕਈ। ੪।
'ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਜਗ ਮਾਂਹਿ ਕਰਾਵੇ। ਦੈ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹਿ ਜਗਤ ਰਲਾਵੇ।
ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਤੇ ਹੋਵੈ ਜਗ ਸਾਂਝ। ਬਿਨ ਪੁਤ੍ਰ ਅਕਾਰਥ ਜਨਮ ਜਗ ਸਾਂਝ। ੫।
ਇਹੀ ਪੁਜਾਵੈ ਹਮਰੀ ਆਸ। ਮੁਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਕੀ ਹੈ ਬਡ ਖਾਸ।
ਜੀਵਣ ਜੋਗੇ ਦੁਇ ਸੁਤ ਦੱਯੈ! ਹਮਰੀ ਸਾਂਝ ਜਗ ਮਹਿੰ ਰਲਵੱਯੈ'। ੬।
- ਦੋਹਰਾ:** ਭਾਈ ਮਸੰਦ ਸੁਲੱਖਣੋਂ ਔ ਮੇਵੜ ਖੜੇ ਅਨੇਕ।
ਕਰੀ ਫੁਰਮਾਇਸ ਸਭਨ ਮਿਲ ਵਲ ਮਹਿਰੀ ਕੀ ਵੇਖ। ੭।
ਰਲ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਜਬ ਕਹੀ ਤਬ ਗੁਰੂ* ਕੀਓ ਧਿਆਨ।
'ਲੇਖ ਨ ਲਿਖਿਓ ਇਸ ਪੁਤਰ' ਉਚੈ ਕਹੀ ਬਖਾਨ। ੮।
- ਚੌਪਈ:** ਹੁਤੀ ਸੁਨਤ ਥੀ ਮਹਰੀ ਖੜੀ। 'ਨਹਿੰ ਲਿਖਿਓ' ਗਲ ਉਸ ਕੰਨ ਪੜੀ।
ਦੌੜ ਜਾਇ ਕਲਮ ਕਾਰਜ ਆਣਾ। ਕਲਮਦਾਨ ਲਜਾਇ ਅਗੈ ਠਾਣਾ। ੯।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਫਿਰ ਬਿਨਤੀ ਕਹੀ। 'ਜੋ ਲਿਖੀ ਨ ਆਗੈ ਅਬ ਲਿਖ ਦੇ ਸਹੀ।
ਇਤੈ ਉਤੇ ਤੁਮਹੀ ਲਿਖਨਹਾਰੇ! ਅਗੇ ਨਾ ਲਿਖਯੋ ਅਬ ਲਿਖੋ ਹਮਾਰੇ। ੧੦।
ਲੇਖ ਲਿਖਯੋ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪਈਐ। ਤੋ ਕਿਮ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਕਮਈਐ।
ਜੋ ਗੁਰੁ ਹੋਇ ਨ ਦੇਨੇ ਜੋਗੁ। ਤੋ ਉਸ ਕੋ ਸਿਖ ਕਬ ਕੋ ਹੋਗੁ'। ੧੧।
- ਦੋਹਰਾ:** ਦੇਖ ਢਿਠਾਈ ਨਾਰ ਕੀ, ਸੰਗਤ ਹਸੀ ਹਸਾਇ।
ਦੇਖ ਸੁ ਸੰਗਤ ਵਲ ਗੁਰੂ ਲੀਨੀ ਕਲਮ ਉਠਾਇ। ੧੨।
- ਚੌਪਈ:** ਹਸੇ ਬਚਨ ਸੁਨ ਗੁਲਾਬੈ ਰਾਇ। ਗੁਰੀਓ ਪੁਤ੍ਰ ਉਸ ਲਿਖ ਦਯੋ ਨਾਇ।
ਟੇਕ ਮਥੋ ਉਨ ਕਾਰਾਦਿ ਹਥ ਫਰਯੋ। ਕਾਰਜ ਫੜ ਸਿਰ ਉਪਰ ਧਰਯੋ। ੧੩।
ਸੋ ਕਾਰਜ ਜਾ ਖੂਬ ਧਰਯੋ ਮੰਦਰ। ਭਯੋ ਬੇਟੋ ਉਸ ਇਕ ਬਰਸ ਅੰਦਰ।
ਨਾਮ ਭਵਾਨੀਓ ਉਸਕੋ ਧਰਯੋ। ਯਹੀ ਸਭ ਮੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੁ ਕਰਿਓ। ੧੪।

* ਲੇਖਕ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਿਹਾ; ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਮੂਜਬ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕਹਿ ਆਇਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਮਹਿਰੀ ਕੇ ਆਇਓ ਖਜਾਲ। ਗੁਰੀਓ ਲੈਣ ਫਿਰ ਕਰਜੇ ਸਵਾਲ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ 'ਤੁਮ ਗੋਦੀ ਹੈ ਕੋਇ?' ਮਹਰੀ ਕਹੀ 'ਯਹ ਭਵਾਨੀਓ ਮੋਇ। ੧੫।
ਤੁਮ ਅਪਨੋ ਲਿਖਜੇ ਵਾਚੇ ਆਪ। ਭਵਾਨੀਓ ਲਿਖਜੇ ਕਿ ਗੁਰੀਓ ਥਾਪ'।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ ਹਸ 'ਮਹਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰਹਾਰੀ। ਲੈ ਗੁਰੀਓ ਔਰ ਦੂਜੇ ਵਾਰੀ'। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰਿ ਗੁਰੀਓ ਦੂਜੇ ਭਯੇ ਕਰ ਹੁਨਰ ਦੁਏ ਸੁਤ ਲੀਨ।
ਚਹਿਤ੍ਰਨ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰ ਹੈ ਜਿਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਸੋਂ ਕੀਨ। ੧੭।

ਦੂਜੀ ਸਾਖੀ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕੀ

੯੭. [ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਸਦਾਯਾ।

ਉਸ ਦਾ ਐਸ਼ਰਜ਼। ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੇਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਕੇ ਆਖੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਯਹਿ 'ਗੁਰ ਕਬ ਹੋਇ ਗੁਲਾਬ'।
ਤਾਂਹੀ ਕੇ ਸੇ ਚਾਹੀਏ ਲਿਖਿਓ ਯਹੀ ਜੁਬਾਬ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਬਹਾਦ੍ਰਸ਼ਾਹਿ ਜਬ ਅਯੇ ਸ੍ਰੀਹੰਦ। ਬੁਲਾਇ ਪੁਛਯੇ ਉਨ ਸੁਲਖਣੋਂ ਮਸੰਦ।
'ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਬੰਸੀ ਹੋਇ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਸ ਕਰਾ ਦਯੋ ਮੋਹਿ'। ੨।
ਸੁਲਖਣੋ ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਲੈ ਆਯਾ। ਬਹਾਦ੍ਰਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਮਿਲਨ ਠਹਿਰਾਯਾ।
ਜੇ ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਰੈ। ਸ਼ਾਹਿ ਉਸੈ 'ਰਾਮਦਾਸ' ਮੁਖੋਂ ਕਹੈ। ੩।
ਖਹਾਦ੍ਰ ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਿਵਾਵਤ ਜਬਤੈ ਭਏ।
ਸੁਲਖਣੇ ਭੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਠਹਿਰਾਈ। ਸੁਧਿ ਆਮਦ ਜਿਮ ਹੋਤੀ ਆਈ। ੪।
ਗੁਰ ਸ਼ਾਹਿ ਦੇਉ ਉਠ ਖੜ ਹੋਵੈ'। ਅਗੈ ਕਦਮ ਕਰ ਅਗੇ ਆਵੈਂ ਦੇਵੈ।
ਸ਼ਾਹ ਹਾਥ ਜੋੜ ਅਗੈ ਕਰੈ। ਗੁਰੂ ਹੱਥ ਮਧ ਹਥ ਲਏ ਫਰੈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਖੈਰ ਖਰੀਅਤ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਛੈਂ, ਤਿਮ ਪੁਛੀ ਗੁਲਾਬਹਿ ਰਾਇ।
ਸ਼ਾਹ ਕਹੀ 'ਤੁਮ ਦਿਦਾਰ ਤੈ' ਕਹਿਕੈ ਦੁਇ ਮੁੜ ਜਾਇ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸੁਧ ਆਮਦ ਜਿਮ ਹੋਤੀ ਆਈ। ਉਸੀ ਤੋਰ ਤਹਿੰ ਦਈ ਬਨਾਈ।
ਸ਼ਾਹਿ ਥੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ। ਸੁਲਖਣੈ ਕਹਜੇ ਤਿਮ ਮਿਲਯੋ ਬਲਿਖ। ੭।
ਹੁਇ ਨਚਿੰਤ ਇਮ ਮੰਜੀ ਲਾਈ। ਦੇ ਇਕ ਬਰਸ ਇਮ ਗੁਰਤਾ ਪਾਈ।
ਸੁਲਖਣੋ ਮਸੰਦ ਕੋ ਪੋੜੈ ਜੋਈ! ਭਾਖ ਰਾਜੇ ਥੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪਹਿਸੋਈ। ੮।
'ਭਾਈ ਹਜ਼ੂਰੀ' ਉਸ ਥੇ ਨਾਇ। ਜਿਮ ਉਨ ਆਖੀ ਦਈ ਲਿਖਾਇ।
ਤਿਨ ਚੇਲੇ ਅਬ ਸੁੱਖਣ ਦਾਸ। ਮਿਲਤ ਹਿਲਤ ਹਮ ਓਇ ਰਹਿੰ ਖਾਸ। ੯।
ਔਰ ਸੁਨੋ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮ ਉਨਕੀ ਕੁਲ ਗੁਰਨ ਮਿਲਾਨੀ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਪੰਜ ਸੁਤ ਸਾਦਰ। ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦੁਯੇ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ੧੦।

ਸੋਰਠਾ: ਤੀਜੇ ਅਣੀ ਸੁ ਰਾਇ, ਰਾਇ ਅਟਲ ਚੋਥੇ ਕਹੈਂ।
ਸੁਰਜ ਮੱਲ ਭਿਰਾਇ, ਇਮ ਪਾਂਚੈ ਸੁਨਿ ਗਿਨਿ ਲਿਖੈਂ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਇਹਾਂ ਚਾਰਨ ਕੀ ਲਿਖਤਿ ਨ ਲੋਰੀ। ਇਕ ਸੂਰਜ ਕੀ ਚਹੀਐ ਤੋਰੀ।
ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੇ ਦੁਇ ਸੁਤ ਭਏ। ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਦੂਜੇ ਸਜਾਮ ਚੰਦ ਥਏ। ੧੨।
ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਕੀ ਸਭੀ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮ ਕਰ ਭਈ ਤਿਮ ਦੈਯੁਗ ਬਖਾਨੀ।
ਔਰ ਸਜਾਮ ਚੰਦ ਕੀ ਭੀ ਜੋਊ। ਸੇ ਨਹਿੰ ਚਹੀਐ ਇਹਾਂ ਲਿਖੇਊ। ੧੩।
ਆਗੈ ਹੋਵਗੁ ਜਹਿੰ ਕਿਤ ਠੋਰ। ਲਿਖ ਦਿਖੈਯਗੁ ਕਰ ਤਹਿੰ ਗੋਰ।
ਅਬ ਸੁਨੀਐ ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮ ਕਰ ਉਨਕੈ ਸੀਸ ਬਿਹਾਨੀ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਸੇਢੀ ਸੰਦਾ ਬਹੁਤ ਸੁ ਬਧਯੋ ਪਸਾਰ।
ਪੁਤ੍ਰੁ ਪੋਤ੍ਰੇ ਬਹੁ ਭਏ ਔ ਦਰਬਹਿ ਅੰਤ ਨ ਫਾਰ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਔ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੇਊ। ਔਰ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੈ ਔਰ ਨਾਮ ਥੇਊ।
ਔਰ ਸਭਨ ਕੇ ਨਾਮ ਬਤਈਐ। ਰੀਥ ਵਧੇ ਕਿਛ ਮੜਕ ਨ ਪਈਐ। ੧੬।
ਕਹੈਂ ਅੰਸ ਉਸ ਭਏ ਅਠਾਰਹਿ। ਕਈ ਬਿਆਹੇ ਕਈ ਗਏ ਕੁਆਰਹਿ।
ਬਹੁਤ ਗਰਬਤ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਪਾਯਾ। ਬਹੁਤ ਦਰਬ ਤਬ ਉਸ ਘਰ ਆਯਾ। ੧੭।
ਬੈਠ ਮੰਜੀ ਪਰ ਮੇਲੇ ਲਾਵੈ। ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਤੇ ਦਰਬ ਚਲ ਆਵੈ।
ਦੇਖ ਦਰਬ ਉਸ ਮਤਿ ਫਿਰਿ ਗਈ। ਖੋਟੀ ਘਰੀ ਉਸ ਆਵਤ ਭਈ। ੧੮।
ਬਰਸ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂ ਸੇ ਮਰ ਗਯੋ। ਤਿਮ ਹੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਮੈਂ ਕਯੋ।
ਜੇ ਉਨ ਕੀਨੀ ਸੇ ਲਯੋ ਪਾਇ। ਭਈ ਬਾਤ ਯੋ ਗੁਲਾਬਹ ਰਾਇ। ੧੯।

ਸਾਖੀ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕੀ

੯੮. [ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਦੀ ਉਲਾਦ ਦਾ ਨਾਮ, ਸੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ]

ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਕੇ ਆਖੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹਿ 'ਵਹੁ ਗੁਰ ਭਯੋ ਥੋ ਆਪ।
ਦੇਵੈ ਉਲਾਦ ਵਹਿ ਔਰ ਕੇ ਉਸ ਰਹੀ ਨ ਕਹੋ ਕਿਤ ਪਾਪ?'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨੇ ਅਵੱਗਯਾ ਉਸ ਜੋ ਕਈ। ਦਰਬ ਬਹੁਤ ਥੀ ਜਬ ਉਸ ਅਈ।
ਤਬ ਵਹਿ ਬੈਠੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਇ। ਜੋ ਥੀ ਜਗਾ ਦਸਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਅਦਬ ਕੀਯੇ ਨ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਗੁਰ ਜਾਗਾ ਥੀ ਜੋਇ।
ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਕੇ ਉਪਰੇ ਬੈਠੋ ਪਾਂਵ ਟਿਕੋਇ*। ੩।

ਚੌਪਈ: ਟਕੇ ਦੇਨ ਕਰੇ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ। ਲਈ ਘੁਮਾਇ ਸੱਠ ਚੱਕ ਲਿਖ ਵਾਰ।
ਲਈ ਚੱਕ ਉਸ ਗਰਬਾ ਆਯਾ। ਖਾਲਸੈ ਮੈਂ ਉਨਿ ਦੰਗਾ ਰਚਾਯਾ। ੪।
ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰ ਜਗਾ ਥੀ ਆਹੀ। ਤਿਹ ਠਾਂ ਬੈਠਕ ਤਿਸਨੇ ਲਾਈ।
ਹੁਤੀ ਪਾਹੁਲ ਨਹਿੰ ਖੰਡੈ ਵਾਹਿ। ਦੇਤ ਚਰਨਨ ਖੇ ਗੁਲਾਬੈ ਰਾਇ! ੫।

* ਇਸ ਦੋਹੇ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਇਹ ਚੌਪਈ ਹੈ:-

ਅਦਬ ਕੀਓਂ ਨਾ ਲਖ ਗੁਰ ਥਾਇ। ਕਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਭੈ ਨਹਿ ਥਾਇ।

ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ ਅਪਨੇ ਜੋਰ! ਮਨ ਮੈਂ ਭੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸ ਹੋਰ। ੩।

ਔਰ ਅਵਗਯਾ ਉਸ ਤੇ ਭਈ। ਸੇ ਭੀ ਇਹਾਂ ਮੈਂ ਦੇਉਂਗੁ ਲਿਖਈ।
ਜਖ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਸ ਚਾਲ ਕਰ ਗਏ। ਉਹਾਂ ਲੋਕ ਥੇ ਕੋਊ ਨ ਰਹੇ। ੬।
ਸੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਤਿਹ ਰਹਯੇ ਉਦਾਸੀ। ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜਗਾ ਜਹਾਂ ਸੀ।
ਤਿਸ ਕਰ ਦਾਵਾ ਵਹਿ ਭੀ ਰਾਖੇ। ਦੂਰ ਕਰਨ ਤਿਸ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਭਾਖੇ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਉਮ ਇਸ ਕੋ ਇਮ ਬਧ ਗਇਓ ਬੋਲਤ ਅਧਿਕ ਕਲੇਸ।
ਉਹ ਕਰੈ ਦਾਵੇ ਗੁਰ ਥਾਨ ਕੋ ਵਹਿ ਕਹੈ 'ਲਯੋ ਮੁਲ ਦੇਸ'। ੮।

ਪਉੜੀ: 'ਸਿੱਖਾਂ ਪੁੱਤਾ ਭਾਈਆਂ ਭਾਉ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ'।
ਸੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਯੋ ਆਖਦਾ ਮੈਂ ਦਾਵਾ ਏਹਾ। ੯।

ਚੌਪਈ: ਖਹੋ ਖਹੀ ਵਹਿ ਦੇਉ ਕਰੈ। ਲਰੈ ਘੁਲੈਂ ਅਰ ਦੇਉ ਅਰੈ।
ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਲਏ ਪੁਤ੍ਰ ਬੁਲਾਇ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸੰਤ ਕੋ ਦਏ ਪਿਲਚਾਇ। ੧੦।
ਉਨ ਬਾਲਨ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਕਈ। ਸੀਸ ਜਟਾ ਥੀ ਸੋ ਪਟ ਲਈ।
ਤਖਹਿ ਸੰਤ ਉਨ ਦਯੋ ਸਰਾਪ। 'ਰਹੇ ਨ ਤੁਮਰੇ ਉਲਾਦ ਸੁ ਬਾਪ'। ੧੧।
ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਸੁਨ ਅੱਗਯੋਂ ਕਹੀ। 'ਤੁਮਰੀ ਭੀ ਨ ਉਲਾਦ ਚਹਿ ਰਹੀ'।
ਤਿਨ ਕਹਯੋ 'ਹਮਰਾ ਬਹਰਾ ਬਾਜਾ ਕੋਊ; ਹਮਰੀ ਧੂਈ ਫੋਲੈਗੋ ਸੋਊ'। ੧੨।
ਤੁਮਰੀ ਰਹੈ ਨ ਜੜ ਮੁਨਿਆਦ'। ਕੋਧ ਸਾਖ ਤਿਸ ਦੀਓ ਮਰਾਪ।
ਇਮਰੀ ਉਲਾਦ ਦੁਇਨ ਕੀ ਨਾਹਿ। ਬਚਨ ਤਗ ਵਗ ਗਈ ਦੁਊ ਮਾਂਹਿ* ੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਹੀਰੇ ਬੇਧੇ ਹੀਰ ਜਿਮ ਲੋਹੋ ਲੋਹ ਕਟਾਇ।
ਤਿਨ ਦੇਇਨ ਕੇ ਬਿਚ ਵਗੀ ਖਾਲੀ ਗਈ ਨ ਕਾਇ। ੧੪।
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸੁ ਫੇਰ ਰਾਇਪੁਰ ਅਹੈ ਪਤਾਲਪੁਰੀ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਤੈਸੇ ਦਈ ਲਿਖਾਇ। ੧੫।

ਸਾਖੀ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੀ

੯੯. [ਇਕ ਸਿਖ ਦੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਪੱਕੇ ਬਣੇ]

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਏ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪੁਰਹਿ ਅਨੰਦ।
ਉਪਰ ਬਿਰਾਜੈਂ ਦਾਮਦਮੈ ਜੈਸੇ ਸਸਿ ਰਵਿ ਚੰਦ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਇਕ ਸਿਖ ਨੈ ਉਠ ਹਥ ਜੋਰੇ। 'ਹੈ ਮੁਹਿ ਘਰ ਪੱਕਨ ਕੀ ਲੋਰੇ।
ਫੁਸ ਪਲਰਨ ਮਧ ਹਮ ਹਾਂ ਰਹਤ। ਬਹੂ ਹਮਰੀ ਘਰ ਪੱਕੇ ਚਹਿਤ'। ੨।

* ਪਾਠਾਂਕੁ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਇਉਂ ਭੀ ਹੈ:-

ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕੀ ਇਮ ਰਹੀ ਉਲਾਦ ਨਾਹਿ।

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੀ ਧੂਣੀ ਪਰ ਕੋਊ ਬਹਰਾ ਬਾਜਾ ਟਿਕਾਹਿ। ੧੩।

ਬਹਿਰਾ ਬਾਜਾ = ਵਿਰਲਾ ਵਾਂਝਾ।

ਤੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਹਸ ਫੁਰਮਾਯੋ। ‘ਫੂਸ ਪਲਰ ਦੇਹੁ ਅਗਨ ਲਗਾਯੋ’।
ਸੁਨਤ ਸਿੱਖ ਘਰ ਕੇ ਉਠ ਧਾਯਾ; ਲੋਕ ਗੁਵਾਂਢਨ ਆਖ ਸੁਣਾਯਾ।੩।
‘ਫੋਟ ਫੋਟ’ ਉਸ ਲੋਕਨ ਕਹਜੋ। ‘ਅਪਨੋ ਘਰ ਕਿਮ ਫੂਕਨ ਡਹਜੋ?’
ਤਬ ਸਿਖ ਨੇ ਸਭ ਬਾਤ ਜਤਾਈ। ‘ਹਮਰੇ ਗੁਰ ਇਮ ਦਜੋ ਫੁਰਮਾਈ।੪।
ਮੁਹਿ ਘਰ ਕਚਜੋਂ ਪਕੇ ਹੁਇ ਆਵੈ। ਹਮ ਤੇ ਅਬਹੀ ਅਗਨ ਲਗਾਵੈ’।
ਸਿੱਖ ਗੁਵਾਂਢਨ ਝਗਰਾ ਪਰਜੋ। ਤੈਂ ਲੇ ਸਿਖ ਉਸ ਕੂਚਾ ਫਰਜੋ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਲੈ ਲੈ ਨੱਠੇ ਸੋਜ ਸਭ ਕਰਕੇ ਬਡੀ ਪੁਕਾਰ।
ਕਿਛ ਨਿਕਲੀ ਕਿਛ ਮਧ ਰਹੀ ਭਈ ਘਰਨ ਕੀ ਛਾਰ।੬।

ਚੌਪਈ: ਘਰ ਕੇ ਫੂਕ ਸਿਖ ਗੁਰ ਪਹ ਧਾਯੋ। ਗਿਰਜੇ ਰਾਹ ਕਿਛ ਦਰਬ ਉਨ ਪਾਯੋ।
ਦੇਖ ਭਾਲ ਉਨ ਸੇਊ ਉਠਾਯੋ। ਤਾਕੇ ਮਾਲਕ ਕੋਊ ਨ ਆਯੋ।੭।
ਸੈ ਲੈ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰ ਪੈ ਗਾਯੋ। ਆਰੈ ਧਰ ਸਿਖ ਠਾਂਢਾ ਭਯੋ।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਕਹਜੇ ਉਚਾਰ। ‘ਜਾਇ ਸੁਦਾਮੇ ਜਜੋਂ ਧਾਮ ਸੁਵਾਰ’।੮।
ਤਬ ਸਿਖ ਨੇ ਆਇ ਆਵੇ ਲਗਾਏ। ਰਾਜ ਸੱਦ ਗਿਹ ਤੁਰਤ ਚਿਣਾਏ।
ਜਿਨ ਗਿਹ ਸੰਗ ਕੱਚੇ ਜਲ ਗਏ। ਸਬੱਬ ਪਾਇ ਓ ਇਮਕੇ ਭਏ।੯।
ਅਗਨ ਸੇਕ ਜਿਸ ਘਰ ਕੇ ਆਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਭੀ ਤਿਹ ਮਹਲ ਬਣਵਾਯੋ।
ਲੋਕ ਕਰੈਂ ਕਈ ਪੱਛੋਤਾਈ। ‘ਹਮ ਨੈ ਕਜੋਂ ਨਾ ਅਗਨ ਲਗਾਈ’।੧੦।

ਸਾਖੀ ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਸਿੰਘੋਂ ਕੀ

੧੦੦. [ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ, ਪੰਜ ਸੀਸ ਮੰਗੇ ਤੇ ਪਯਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਸ਼ਹੀਦ’ ਪਦ ਦਿਤਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਕੋਊ ਪੂਛੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹ ਕਿਮ ਕਹੈਂ ਸ਼ਹੀਦ ਵਖਯਾਤ?
ਯਹ ਭਯੋ ਖਿਤਾਬ ਹਜੂਰ ਤੇ ਕੈ ਪਿੱਛੈ ਕਹੀ ਕਿਨੇ ਬਾਤ?।੧।

ਚੌਪਈ: ਤਾਂਕੋ ਉੱਤਰ ਐਸੇ ਦੱਯੈ। ਜੈਸੇ ਸੁਨਿਓਂ ਤੈਸ ਬਤੱਯੈ।
ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਸੁਨੀ ਬਡਨ ਤੇ ਸਾਖੀ। ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਊ ਕਰ ਭਾਖੀ।੨।

ਦੋਹਰਾ: ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਮਦਮੋਂ ਬੈਠੇ ਮੰਜੀ ਲਾਇ।
ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਤ ਆਇਓਂ ਇਕ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਹਿ।੩।

ਅਝਿੱਲ: ‘ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਾਕਤ ਹੁਇ ਗਏ।
ਕਲਿਜੁਗ ਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਿਖੀਓਂ ਅਸਿਖ ਭਏ’।
ਯਹ ਸੁਨ ਸਿਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਯੋ ਕਹੇ:--
‘ਹੋ ਕੱਚੇ ਗਏ, ਅਚੱਲ ਸਚੇ ਸੁਖ ਲੈ ਗਏ।੪।
ਹਮਰੀ ਸੰਗਤ ਮਾਂਹਿ ਸਿੱਖ ਅਬ ਹੈ ਕਹੀਂ।
ਸਤਿਜੁਗ ਜੈਸੀ ਰੀਤਿ ਉਨੈ ਕਲਿ ਮਧ ਠਈ’।

ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋ ਕਹਯੋ 'ਸਿਖਨ ਕੋ ਹਮੈਂ ਦਿਖਾਈਏ।
ਹੋ ਹੋਵੈ ਪਾਪ ਹਮ ਦੂਰ ਜਿਮ ਸੁਧਾ ਸੁ ਨ੍ਰਾਈਏ।੫।'

ਚੌਪਈ: ਕਰਯੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਿਖਨ ਕੇ ਕਾਰਨ। ਪੱਕੇ ਕੱਚੇ ਸਿੱਖ ਦਿਖਾਰਨ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਚਨ ਮੁਖੋ ਥੋ ਕਹਯੋ। ਲੈਨ ਪਰੀਖਯਾ ਤਿਮ ਹੀ ਚਹਯੋ।੬।
ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਖੰਡੋ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਸਦ ਮਾਰਦਾੜੀਅਨ ਸਾਨ ਚੜ੍ਹਾਯੋ।
ਲਯੋ ਖੜਗ ਗਹਿ ਭੁਜਾ ਉਠਾਯੋ। ਪੰਜ ਸਿਖਨ ਚਹਯੋ ਸੀਸ ਝਟਕਾਯੋ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇ ਕਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਭਨ ਸੁਨਾਇ।
'ਹੈ ਕੋਈ ਐਸੋ ਸਿੱਖ ਅਬ ਲੇਵੈ ਸੀਸ ਕਟਾਇ'।੮।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਤਨ ਲੋਕਨ ਤ੍ਰਾਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਬਹੁ ਛਡਰੋ ਪਾਸ।
ਕਈਅਨ 'ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਰਰੀ' ਕਹਯੋ। ਸਿੱਖੀ ਤੋੜਨ ਉਨੈ ਚਿਤ ਚਹਯੋ।੯।
ਕਈ ਸੁਨਤ ਘਰ ਕੋ ਹੀ ਦੋੜੇ। ਕਈ ਆਵਤ ਮਿਲ ਰਸਤਯੋ ਮੋੜੇ।
ਕੋਊ ਮਿਲ ਕੋਊ ਅਨਮਿਲ ਗਯੋ। ਵੇਗ ਭਜਤ ਉਨ ਮਗਰ ਨ ਤਕਯੋ।੧੦।
ਕੋਊ ਕਹਿ 'ਇਨ ਮਸੰਦਨ ਸੁਤ ਮਾਰੇ'। 'ਆਦਿ ਨਿਰਦਈ' ਯਹਿ ਐਸ ਪੁਕਾਰੇ।
ਰਹੀ ਬਾਤ ਮਝੈਲਨ ਸਿਰ ਆਇ। ਹੁਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਰ ਜਿਨੈ ਸਹਾਇ।੧੧।
ਭਾਖੀ ਗੁਰਦਾਸ ਤਿਨ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰੇ। ਗੁਰ ਸਾਂਗ ਬ੍ਰਤਾਵੈ ਸਿਖ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰੇ।
ਗੁਰੂ ਭ੍ਰਵਾਸੇ ਸਿਖ ਜੋ ਰਹੈ; ਮਾਨੈ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਕਹੈ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਤੇ ਮਾਝੇ ਦੇਸ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਲਵਾਯੋ ਤਾਲ।
ਪਾਪ ਕਰੈ ਜੋ ਕੋਊ ਸਿਖ ਨ੍ਰਾਵਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ।੧੩।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਵਾਕ:-ਸੋਰਠਿ ਮ:੫॥

ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ॥ ਵਾਲ ਨ ਵਿੰਗਾ ਹੋਆ॥
ਮਜਨੁ ਗੁਰ ਆਂਦਾ ਰਾਸੇ॥ ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸੇ॥੧॥
ਸੰਤਹੁ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰੁ ਨੀਕਾ॥
ਜੋ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀਕਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ ਜਗੁ ਗਾਵੈ॥ ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਅੜੇ ਫਲ ਪਾਵੈ॥
ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਇ ਆਏ॥ ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਏ॥੨॥
ਸੰਤ ਸਰੋਵਰ ਨਾਵੈ॥ ਸੋ ਜਨੁ ਪਰਮਰਾਤਿ ਪਾਵੈ॥
ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਈ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ॥੩॥
ਇਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰੁ ਮੁ ਜਾਨੈ॥ ਜਿਸ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਭਗਵਾਨੈ॥
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ॥ ਸਭ ਚਿੰਤਾ ਗਣਤ ਮਿਟਾਈ॥੪॥੫॥

ਚੌਪਈ: ਉਸ ਪਰਤਾਪ ਉਨੈ ਮਤਿ ਠਈ। ਉਨੈ ਕਾਇਰਤਾ ਤਨ ਤੇ ਗਈ।
ਜਿਗਰੋਂ ਮੈਲ ਨ੍ਰਾਵਤ ਤਨ ਜਾਵੈ। ਉੱਜਲ ਰਿਦੇ ਉਨੈ ਬੁਧਿ ਆਵੈ।੧੪।

ਇਹ ਸਿੱਖਨ ਉਨ ਸੁਨੀ ਮਝੈਲਨ: ਆਏ ਸਿੱਖ ਸੁਨਤ ਚਿਤ ਚੈਲਨ।
ਉਸਤੇ ਆਗੇ ਹੁਇ ਚਹੈ ਖੜਨੇ। ਸੀਸ ਕਟਾਇ ਬਹੁ ਸਿਖ ਚਹਿ ਮਰਨੇ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਤੰਬੂ ਵਡ ਗਡਯੋ ਕਨਾਤ ਸੁ ਗਿਰਦ ਲਵਾਇ।
ਗੁਪਤਹਿ ਬਕਰੇ ਆਇ ਧਰਿ ਬਜੋਰੇ* ਕਿਸੇ ਨ ਲਖਾਇ। ੧੬।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਂਗੇ ਸੀਸ ਜਿਮ ਨਿਤਰੇ ਆਇ ਮਝੈਲ।
ਕਰ ਸਨਾਨ ਔ ਪੂਪ ਅੰਗ ਕਰ ਖੁਸ਼ੀ ਸੁ ਅਏ ਬਡ ਛੈਲ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤ ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਬੁਲਾਏ। ਉਨਕੋ ਯੋ ਸਭ ਜਤਨ ਜਤਾਏ।
ਬੰਧ ਅਖੀਂ ਕੀਏ ਖੜੇ ਨਿਆਰੇ। ਉਨਕੀ ਠੋਰ ਦਏ ਬਕਰੇ ਮਾਰੇ। ੧੮।
ਬਕਰਨ ਹਕਤ ਬਾਹਰ ਚਲਿ ਆਈ। ਦੇਖ ਰਕਤ ਨਠ ਗਈ ਲੁਕਾਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੇ ਸਿੱਖ ਬਚਾਇ। ਉਨੈਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਦ ਦਯੋ ਲਾਇ। ੧੯।

ਸਾਖੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ, ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਆਂ ਔਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਕੀ

੧੦੧. [ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੇ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਦੀ ਅਜੋੜ। ਸਤਮਾਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ਿਆਂ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਦਿੱਲੀ ਮਧ ਘੁਮਿਆਰ।
ਬਾਵਨੀ ਆਯੋ ਸਿਰਹੰਦ ਕੀ ਸਿੰਘ ਦਸ ਕੁ ਰਹੈ ਉਸ ਨਾਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਵਹੀ ਭੁਜੰਗਨ ਤੋਰ ਸੁ ਰਹੈ। ਰਮਰਈਅਨ ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਅਨ ਸੋ ਖਹੈ।
ਸਾਥ ਜੋੜੀ ਕੇ ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈ। ਚਾਰ ਵਕਤ ਸਬਦ ਗੁਰ ਕੇ ਗਾਵੈ। ੨।
ਕਰੈ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਖੁਲਾਵੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲ ਸੁ ਜਾਪ ਜਪਾਵੈ।
ਹੁਥ ਸੋਟੇ ਗਲ ਰਖੈ ਤਲਵਾਰ। ਡੇਰਾ ਕਰੈ ਜਾ ਸਿੱਖਨ ਬਾਰ। ੩।
ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਗਜ ਸਵਾ ਕਛਹਿਰੇ। ਕੇਸਿ ਨਹਾਇ ਪ੍ਰਾਤ ਉਠ ਪਹਿਰੇ।
ਕਰੈ ਅਰਦਾਸ ਬਾਣੀ ਨਿਤ ਪੜੇ। ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਡਰੇ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿੰ ਸੰਗਤ ਸੁਨੈ ਗੁਰ ਦਸਮ ਕੀ ਤਹਿੰ ਡੇਰਾ ਲਾਇ ਸੁ ਜਾਇ।
ਰਮਰਈਅਨ, ਰੰਗਈ, ਕੁੜੀ ਘੁਟ, ਮੀਣੈ ਮਸੰਦ ਖਝਾਇ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਸਮਾਂ ਏਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਭਯੋ। ਗੰਗੂ ਦਾਸੀਅਨ ਕੋ ਤਹਿੰ ਡੇਰਾ ਭੀ ਅਯੋ।
ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਬਡੋ ਅਖਾਵੈ। ਕਰਾਮਾਤ ਮਧਿ ਸੰਗਤ ਦਿਖਾਵੈ। ੬।
ਬੱਸੀ ਗੋਤ ਮੰਜੀ ਜਿਨ ਕੋਲ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਉਨ ਕੋ ਦਈ ਬੋਲ।
ਟਹਲ ਬਾਵਲੀ ਉਨ ਕੁਛ ਕਈ। ਇਮ ਕਰ ਉਨ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਥੀ ਭਈ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਸੋਢੀ ਕੋਊ ਨਾ ਰਹਯੋ ਮੰਜੀ ਲਾਵਨ ਜੋਗ।
‘ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਰੰਡੀ ਕਹੈ’ ਘੋਰ ਲਏ ਉਨ ਲੋਗ। ੮।

* ਵੇਰਵਾ

ਚੌਪਈ: ਬਿਨ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਰੰਡੀ ਬਤਾਵੈ। ਯੋ ਕਹਿ ਕਹਿ ਵਲ ਅਪਨ ਭ੍ਰਮਾਵੈ।
ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਦੁਧ ਪੁਤ ਭੀ ਦੇਵੈ। ਤੇੜ ਖਾਲਸੇ ਸੋ ਆਪ ਭ੍ਰਮੇਵੈ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਸੁਨ ਖਾਲਸੈ ਚਿਪ ਲਗੀ ਸਿੰਘ ਦੰਗੋ ਫੰਗੋ ਕਰਾਹਿੰ।
ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਦਿਖਾਏ ਬਰਕਤੋਂ ਕੋਈ ਪਤਿਆਵੈ ਨਾਂਹਿ। ੧੦।
ਖਾਲਸੈ ਔ ਗੀਗੂ ਸ਼ਾਹੀਅਨ ਐਸੋ ਰਹੈ ਤਕਰਾਰ।
ਸਿੰਘ ਕਹੈ ਖਾਲਸੇ ਜਿਤਜੋ ਗੰਗਈ ਕਹੈ ਗਜੋ ਹਾਰ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਜਿਨ ਬਿਧ ਤਿਨੈ ਬਿਬਾਦੋ ਭਯੋ। ਕਹੈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੋ ਸੁਨ ਲਯੋ।
ਜਿਨ ਦੇਖੇ ਜੀਵਤਿ ਸਿਖ ਵਾਹਿ। ਉਨੇ ਕਹਯੋ ਥੋ ਹਮਰੇ ਪਾਹਿ। ੧੨।
ਇਕ ਸਿਖ ਥੋ ਗੁਰਦਸਮ ਕੋ ਪੂਰੋ। ਬਜਾਹਯੋ ਘਰ ਗੀਗੂ ਸ਼ਾਹੀਅਨ ਕੇਉਰੋ।
ਅੰਨ ਧਨ ਉਸ ਕਮੀ ਨ ਕਾਈ। ਇਕ ਲੋੜ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਉਸੈ ਰਹਾਈ। ੧੩।
ਅੰਨ ਧਨ ਮੈਂ ਉਸ ਬਡ ਨਫੇ ਆਯੋ। ਉਸ ਕੋ ਦਸੋਧ ਉਨ ਸਿੱਖ ਕਢਾਯੋ।
ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਯੋ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਦਸੋਧ ਚੜ੍ਹਾਯੈ ਘਰ ਸਿਖਨ ਬੁਲਾਇ। ੧੪।
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਯੈ। ਹੁਇ ਉਲਾਦ ਇਮ ਬਚਨ ਕਰਾਯੈ।
ਇਮ ਬਚਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਰ ਗਏ। ਜੋ ਚਾਹੈ ਪੰਜ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਲਏ' । ੧੫।
ਸੁਭ ਦਿਨ ਪੁਛਿਕੈ ਲਯੋ ਠਹਿਰਾਇ। ਦਯੋ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਬੋਲ ਪਠਾਇ।
ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਚਹਿ ਚਰਨ ਘਰ ਪਾਯੋ। ਸਾਕ ਸ਼ਰੀਕ ਭੀ ਸੱਦ ਬੁਲਾਯੋ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਮੇਂ ਸਾਲ ਐਸੋ ਭਯੋ ਹੁਇ ਸਸੁਰੈ ਪਏ ਤਿਆਰ।
ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਉਨ ਗੁਰ ਮਿਲਯੋ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਗੀਗਿਆਰ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਸੋ ਉਨ ਨੈ ਲਯੋ ਉਤੈ ਮੁੜਾਇ। ਸਿੱਖ ਕਰਨ ਉਨ ਲਯੋ ਠਹਿਰਾਇ।
ਆਗੈ ਹੁਤੋ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਆਯੋ। ਦਸਕੁ ਸਿੰਘਨ ਸਜੋਂ ਸਸਤ੍ਰ ਸਜਾਯੋ। ੧੮।
ਭਯੋ ਤਿਆਰ ਜਬ ਉਸੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਆਨ ਮਚਾਯੋ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਬਾਦ।
ਕਹਯੋ ਉਨੈ 'ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਲੇਵੈ'। ਹੋਵੈ ਹਮ ਸਿਖ ਤਬ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੇਵੈ'। ੧੯।
ਹੁਤੋ ਜੋਰ ਬਡ ਸਾਹੁਰ ਵਾਰੀ। ਬੋਲ ਉਠੀ ਤਿਸ ਤਿਮ ਹੀ ਨਾਰੀ।
ਸਿੱਖ ਕਹੈ 'ਹਮ ਆਦਿ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ। ਕਿਮੈਂ ਮੁੜੈਂ ਹਮ ਸਤਿਗੁਰ ਚੰਡੇ' । ੨੦।
ਤ੍ਰਿਯਾ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਲਜਾਏ ਪੇਕੇ। ਹਮ ਚਹੀਐ ਉਨ ਅਗੈ ਮਥਾ ਟੇਕੇ।
ਨਹੀਂ ਤ ਮੈਂ ਮਰ ਈਹਾਂ ਰਹੂੰਗ। ਕੀਤਾ ਕਰਾਯਾ ਸਬ ਬਿਥਾਰਸੁ ਦੇਉਂਗ' । ੨੧।
ਤ੍ਰਿਯਾ ਆਈ ਤਿਰੀਆ ਕੇ ਹੱਠ। ਭਈ ਸਿੱਖ ਕੋ ਔਖੀ ਸੱਟ।
ਜਿਵੈਂ ਸਰਪ ਚਕਚੁੰਪਰ ਫਰੈ। ਛਡੈ ਲਜੈ ਔ ਖਾਇ ਅੰਧ ਮਰੈ। ੨੨।
ਸਸੁਰਾ ਭੀ ਉਸ ਇਮ ਹੀ ਕਹੈ। 'ਲੇ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਤੇ ਹਮ ਇਤ ਰਹੈ'।
ਭਈ ਸਿੱਖ ਕੋ ਔਖੀ ਗੱਲ। ਕਰੀ ਭਲੀ ਥੀ ਭਈ ਬਿਲੱਲ। ੨੩।

ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਗੁੱਸਾ ਆਯਾ। ਬਾਂਧ ਕਮਰ ਸਾਜ ਲੜਨ ਬਨਾਯਾ।
‘ਜੇ ਜੀਵੇ ਸੇ ਸਿੱਖ ਕਰਾਵੈ। ਜੇਉ ਮਰੈ ਕਯਾ ਪਾਹੁਲ ਦਿਵਾਵੈ। ੨੪।
ਹਮਰਾ ਤੁਮਰਾ ਇਹੀ ਕਰਾਰ। ਹਮ ਆਏ ਤੁਮ ਕਰੇ ਸੰਭਾਰ’। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਏਤੀ ਸੁਨ ਸਸੁਰੇ ਨਠੇ ਲਯੋ ਖੜਕੈ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਜਾਇ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਗੈ ਖੜਕੇ ‘ਨਹਿ ਲੜੈ ਬਿਨਾਂ ਨਠ ਜਾਇ’। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਫੜ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਗਏ ਖਲੋਇ। ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਵੜਿਓ ਤੋਇ।
ਸਿੰਘ ਇੱਕੀ ਇੱਕੀ ਕੇ ਬਿਨ ਹੋਇ। ਰਹੈ ਕੈਸੇ ਲੜ ਜੀਵਤ ਦੋਇ। ੨੭।
ਸਸੁਰਾਰੀਅਨ ਕੈ ਮੁਖ ਭਏ ਪੀਲੇ। ਪਾਉਣ ਲਗੇ ਸੱਦ ਵਿਚ ਵਮੀਲੇ।
ਸਿੰਘ ਕਹੈ ‘ਹਮ ਛੁਡ ਨਹਿ ਜਾਵੈ’। ਹਮ ਦੇਖਤ ਕਿਤ ਮੰਜੀ ਨ ਲਾਵੈ’। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬਹਿ ਬਕੀਲਨ ਆ ਕਹਯੋ ‘ਤੁਮ ਈਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਬੁਝਾਉ।
ਔਰ ਜਗਾ ਤੁਮ ਜਾਇ ਕੈ ਇਕ ਦੂ ਇੱਕ ਕਰਾਉ’। ੨੯।
ਸਿਖ ਸਿੱਖਨ ਏਕਾ ਕੀਏ, ਗਲ ਇਮ ਦਬੀ ਠਹਿਰਾਇ।
‘ਜੇ ਇਨ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਦਏ ਸੇ ਇਨ ਸਿੱਖ ਕਰਾਇ’। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਗੀਗੋਯਨ ਇਮ ਹੀ ਮੰਨ ਲਈ। ਚਹੈ ਜਾਨ ਬਚਾਵਨ ਵਖਤ ਟਲਈ।
‘ਬਰਸ ਅੰਦਰ ਹਮ ਇਸ ਸੁਤ ਦਿਵਾਵੈ’। ਇਸੀ ਦਿਵਸ ਆ ਪਾਹੁਲ ਪਿਲਾਵੈ’। ੩੧।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਸੇ ਭੀ ਮੰਨ ਲਈ। ਉਨ ਤੈ ਯਹੀ ਲਿਖਾਇ ਸੁ ਲਈ।
ਬਹੁਰ ਸਿੰਘਨ ਇਮ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। ‘ਸੁਨੋ ਬਚਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਯਾਰੇ। ੩੨।
ਇਨੈ ਕਹਯੋ ਦਯੋ ਪੁਤ੍ਰ ਪੁਕਾਰੇ। ਹਮ ਦੇਨੋ ਬੇ ਸੋਊ ਮਾਰੇ।
ਪਰ ਸਿਖ ਕੇ ਹਿਤ ਸਿਖਨੀ ਕੇ ਅਹੇਤ। ਜਿਉਂ ਅੱਧੇ ਕੰਚਨ ਅੱਧੇ ਰੇਤ’। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਪੰਜ ਸਿੰਘਨ ਮਿਲ ਇਮ ਕਹਯੋ ਧਰ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਯਯਾਨ।
‘ਇਸ ਸੁਤ ਸਤਮਾਹਾਂ ਦੀਜੀਏ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਣੀ ਜਾਣ’। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਇਹੀ ਬਾਤ ਲਈ ਸਿੰਘਨ ਲਿਖਾਏ। ‘ਕਰੈ ਸਿੰਘ ਹਮ ਇਸੀ ਦਿਨ ਆਏ।
ਦਸਵੰਧ ਰਹਯੋ ਸਿੱਖ ਪੁਤ ਹੋਇ। ਜੇ ਜੀਵੈ ਭੇ ਆਇ ਲਏ ਸੋਇ’। ੩੫।
ਦੋਊ ਵਲਨ ਕੇ ਲਿਖੇ ਕਰਾਰ। ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਇ ਦਏ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਰ।
ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤਤ ਜਬ ਭਏ। ਉਸੀ ਨਾਰ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਯੋ ਜਏ। ੩੬।

ਕੁੰਡਲੀਆ: ਉਸੀ ਸਿਖ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭਯੋ ਟਮਕ ਦਯੋ ਬਜਵਾਇ।
ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਪੁਤ੍ਰ ਭਏ ਕੀ ਦੂਈ ਗੁਰ ਲਗੀ ਪੈਜ ਬਧਾਇ।
ਦੂਈ ਗੁਰੂ ਲਈ ਪੈਜ ਬਧਾਇ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਦਸਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਪੰਜ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਭਾਂਤ ਉਸੇ ਰਾਸ ਆਈ।
ਗੀਗੂ ਦਾਸੀਅਨ ਗਲ ਹਲਕੀ ਭਈ ਔ ਖਾਲਸੇ ਆਈ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ੀ।
ਭਯੋ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਘੁਮਯਾਰ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਦਸਵੰਧ ਆਇ ਉਨ ਦਿਨ ਉਸੀ। ੩੭

ਅਥ ਸਾਖੀ ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਅਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ

੧੦੨. [ਗੰਗੋ ਖਤਰੀ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਯਾ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਈ]

ਦੋਹਰਾ: ਲਾਗ ਦੁਆਬੇ ਦੇਸ ਕੇ ਪਰਬਤ ਬੀਤ ਕਹਾਇ।

ਤਿਹ ਢਿਗ ਘਾਗੇ ਪਿੰਡ ਹੁਤੇ ਖੜੀ ਗੰਗੂ ਬਸਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਉਸ ਪਹਿ ਰਿਜਕ ਹੁਤੇ ਅਤਿ ਥੋੜੇ। ਸੇ ਬਾਂਧ ਡਗੀ ਚੋਗਿਰਦੇ ਦੋੜੇ।

ਤਬ ਸੰਗਤ ਬੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਜਾਵਤ। ਭਈ ਭੇਟ ਤਿਸ ਫੇਰੇ ਪਾਵਤ।੨।

ਤਿਨਹਿ ਪੁਛਯੋ 'ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰੇ'। 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ' ਉਨੈ ਉਚਾਰੇ।

'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ' ਪੁਛਯੋ ਉਨ 'ਕੈਸੇ'? 'ਮੁਕਤ ਭੁਗਤ ਦੇਨ ਜੋਗਹਿ' ਕਹਿਸੇ।੩।

'ਮੁਕਤ ਲੋੜ ਹਮ ਕੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਭੁਗਤ ਦਿਵਾਵੇ ਤੋ ਸੰਗ ਜਾਂਹੀ'।

ਉਨੈ ਕਹਯੋ 'ਉਹਾਂ ਦੇਉ ਘਨੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵਤ ਹੋਤ ਸੁ ਧਨੀ।੪।

ਦੇਨਹਾਰ ਔਰਨ ਕੇ ਹੋਵੈ। ਨਿਸਚੇ ਧਰ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਜੋਵੈ'।

ਉਨੈ ਕਹਯੋ 'ਮੇ ਪੈ ਭੇਟ ਨਾਹੀ। ਕਿਮ ਕਰ ਮਸਤਕ ਚਰਨ ਛੁਹਾਹੀ'।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਕਹੀ ਉਨ 'ਮੇਹਿ ਪੈ ਖਰਚ ਖਾਨ ਕੇ ਨਾਂਹਿ'।

ਸਿੱਖਨ ਕਹਯੋ 'ਤੁਹਿ ਹੋਇ ਆਵ ਗੁਜਾਰੇ ਔਰ ਖੁਲਾਹਿ'।੬।

ਚੌਪਈ: ਸੇ ਸੁਨਿ ਸਾਥ ਉਨੇ ਕੇ ਰਲਾ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਗੋਂਦਵਾਲ ਵਹਿ ਚਲਾ।

ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਾਯੋ। ਕਰ ਪਰਦੱਖਣਾ ਭੂ ਮਾਥ ਟਿਕਾਯੋ।੭।

ਧਰ ਭੇਟਾ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਸੰਗਤ ਪਾਯੋ'।

ਜਯੋ ਜਯੋ ਸੰਗਤ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਧਨੇ। ਹੁਇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਗੰਗੋ ਘਨੇ।੮।

ਹੁਤੇ ਗੰਗੋ ਪਹਿ ਗੁੜ ਅਤਿ ਢੀਲਾ। ਧਰ ਨ ਸਕੇ ਮੁਖ ਹੋਇਓ ਪੀਲਾ।

ਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਸੰਸੇਵਾਨ ਸਿੱਖ ਲਯੋ ਪਛਾਣ।੯।

ਕਹਯੋ ਸਤਿਗੁਰ 'ਸਿੱਖ! ਆਗੇ ਆਵਹੁ। ਧਰੇ ਭੇਟ ਨਹਿ ਮਨ ਸੰਕਾਵੇ'।

ਈਹਾਂ ਸੁਦਾਮੇਂ ਤੰਦੁਲ ਲੋੜ। ਯੇਹੀ ਹਮ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋੜ'।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁੜ ਗੰਗੋ ਢਿਗ ਧਰ ਕਹਯੋ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਾਣੀ ਜਾਣ।

ਮੇ ਕੇ ਰਿਜਕ ਸੁ ਦੀਜੀਏ ਕੋਇ ਸੌਪੀਏ ਟਹਿਲ ਪਛਾਣ'।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਅਸ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਟਹਲ ਬਾਉਲੀ ਕਹ ਸੇ ਲਾਯੋ।

ਥੇ ਕੜੇ ਬਾਉਲੀ ਟੁਟਤੇ ਨਾਂਹਿ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸਭ ਟਹਿਲ ਕਮਾਹਿ।੧੨।

ਸੇ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਯੋ ਨੇਰੈ ਆਇ। ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਥੇ ਕੜੇ ਤੁੜਾਇ।

ਗੜ੍ਹ ਚਿਤੋੜ ਅਕਬਰ ਚਹਿ ਤੋੜਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹੁਤੇ ਕੜਾ ਸੰਗ ਜੋੜਯੋ।੧੩।

ਸਮੇਂ ਇਕੈ ਦੇਉ ਤੁੱਟ ਗਏ। ਗੰਗੂ ਗੁਰੂ ਫਤੇਦਾਰ ਕਏ।

ਸਤਿਗੁਰ 'ਮਾਂਗ' ਉਸੇ ਸੋ ਕਹੀ। 'ਹੰਡੀ ਵਾਲ' ਉਨੈ ਮੰਗ ਲਈ।੧੪।

ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਜਯੋ ਦਿੱਲੀ ਵਾਇ। ਹੁੰਡੀ ਵਾਲ ਭਯੋ ਤਿਹ ਜਾਇ।
ਚਲੀ ਹੁੰਡੀ ਤਬ ਬਾਧਾ ਭਯੋ। ਬਧੀ ਦਰਬ ਤਿਸ ਗਰਬਾ ਅਯੋ! ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭੇਜੀ ਹੁੰਡੀ ਰੀਗੂ ਮਾਨੀ ਨਾਹਿ।
ਤਿਸ ਕਰ ਤਿਸ ਕੋ ਤੁਰਤ ਹੀ ਘਾਟਾ ਆਯਾ ਤਾਂਹਿ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਮੁੜ ਗੁਰ ਕੀ ਉਸ ਟਹਿਲ ਕਮਾਈ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਕਿਰਪਾ ਆਈ।
ਤੋ ਭਈ ਬੀਬੀ ਕੇ ਬਜਾਹ ਤਯਾਰੀ। ਭੇਜਯੋ ਗੁਰ ਘ੍ਰਿਤ ਲੈਣ ਪਹਾੜੀ। ੧੭।
ਰੀਗੂ ਕਹੀ ਗੁਰ ਸੋਂ ਹਥ ਜੋਰ। 'ਤੁਸੀਂ ਕਰਨ ਉਗਰਾਹੀ ਭੇਜੋ ਮੋਰ।
ਤਹਿੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਕਰਾਮਾਤੀ ਘਨੇ। ਉਹਾਂ ਉਗਰਾਹੀ ਹਮ ਕਿਮ ਬਨੇ। ੧੮।
ਉਹਾਂ ਹੈਂ ਪ੍ਰਬਤੀ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ਸਕੈ ਉਨੈਂ ਕਿਮ ਕੋ ਪਤਿਆਇ।
ਹਮ ਕੋ ਦੀਜੈ ਐਸੀ ਕਲਾ। ਜਿਉਂ ਘ੍ਰਿਤ ਆਵੈ ਪ੍ਰਬਤੀ ਚਲਾ'। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਰੀਗੋ ਕਹਯੋ 'ਤੋ ਰਸਨਾ ਹਮ ਬਾਸ।
ਜਿਉਂ ਤੂੰ ਚਾਹੈਂ ਤਿਉਂ ਹੁਵੈ ਤੂੰ ਰਖੈਂ ਕਰੈਂ ਨਾਸ*'। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਇਤੋ ਬਚਨ ਲੈ ਪੁਛਲਤ ਭਯੋ। ਪਹਿੰਚ ਪ੍ਰਬਤਿ ਉਨ ਸਭ ਜਿਤ ਲਯੋ।
ਲਾਇ ਮੰਜੀ ਗੁਰ ਆਪ ਹੈ ਬਹਜੇ। ਘ੍ਰਿਤਿ ਘਨੋ ਵਲ ਗੁਰ ਘਲ ਦਯੋ। ੨੧।
ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਕੇ ਬਜਾਹਨ ਆਯਾ। ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਮਤ ਲੇਵੈ ਹਟਾਇਆ।
ਸੇ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁੱਸਾ ਕੀਯਾ। 'ਮੁਖ ਕਾਲਾ ਰੀਗੂ' ਕਹਿ ਦੀਆ। ੨੨।
ਰੀਗੂ ਬਚਨ ਸੁਨ ਸ਼ੀਸਾ ਲੀਆ। ਮੁਖ ਕਾਲਾ ਨਿਜ ਦਰਸਨ ਕੀਆ।
ਬਚ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮਿਟਤੇ ਨਾਂਹਿ। ਸੇ ਝੂਰੇ ਬਹੁ ਮਨ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ੨੩।
ਔਰ ਕਥੋਂ ਨਹਿੰ ਅਗੈ ਕਹਾਨੀ। ਰੀਥ ਵਧਨ ਤੇ ਸੰਕ ਮਨ ਆਨੀ।
ਬਚਨ ਰਹੇ ਦੋਊ ਉਨ ਪਾਹਿ। ਮੁਖ ਕਾਲੇ ਔ ਬਚਨ ਸਹਾਇ। ੨੪।

ਸਾਖੀ ਚੰਡਿਆਲੀਆਂ ਜੰਡਿਆਲੀਆਂ
ਔ ਨਿਜ ਗੁਰ ਲੋਪੀ, ਪੰਥ ਘਾਤੀਅਨ ਕੀ
੧੦੩. [ਸਾਖੀ ਹੰਦਾਲ ਦੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖ ਸੁਨੋ ਬਭ ਉਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਹੋਹਿ ਆਦਿ ਦੁਸ਼ਟਨ ਮੈਂ ਲਿੱਖ।
ਗੁਰ ਲੋਪੀ ਕੋਪੀ ਪੰਥੈ ਨਿੰਦੈਂ ਜਿਨ ਗੁਰ ਮਿੱਖ। ੧।
ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਗੁਰ ਦਈ ਸਕਯੋ ਨ ਸੋਊ ਪਚਾਇ।
ਜਿਸ ਜਲ ਤੇ ਪੈਦਾ ਭਯੋ ਚਹਿ ਸੋਊ ਜਲਹ ਜਲਾਇ। ੨।

* ਪਾ:-ਤੁਰਤ ਹੋਵੈ ਤੇਹਿ ਪਰਕਾਸ਼।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਸਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੁਨਾਉ। ਪਾਛੈ ਉਸਕੇ ਲਛਨ ਬਤਾਉ।
ਜਟ ਘਣਗ ਸੁ ਜੰਡਯਾਲੇ ਸੁਲਤਾਨੀ ਰਹੈ। ਨੰਗ ਭੁੱਖ ਉਸ ਤਨਕੇ ਦਹੈ।੩।
ਉਨਿ ਸੁਨਿਓ 'ਗੁਰ ਲੰਗਰ ਚਲਾਵੈ'। ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਲੋਕ ਪੇਟ ਭਰ ਖਾਵੈ।
ਕਰੇ ਟਹਿਲ ਭਾਵੈ ਨਾਂਹਿ ਕਰਾਹਿ। ਤਹਾਂ ਰਿਜਕ ਕੀ ਕਮੀ ਸੁ ਨਾਂਹਿ'।੪।
ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਵਹਿ ਤਹਾਂ ਪਧਰਯੋ। ਜਾਇ ਲਾਂਗਰੀਅਨ ਮੱਧ ਸੰਚਰਯੋ।
ਭਰੈ ਪੇਟ ਔਰ ਜਬਹੂੰ ਖਾਇ। ਆਟਾ ਗੁੰਨੈ ਬਹੁ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤਪਾਇ।੫।
ਮਗਜ਼ੋਂ ਬੋਇ ਨ ਸੁਲਤਾਨੀਯਨ ਗਈ। ਸਿੱਖੀ ਰੀਤ ਕਿਛ ਜਿਗਰ ਨ ਠਈ।
ਜਿਗਰ ਮੋ ਰਚੈ ਤਬ ਹੀ ਜਾਇ। ਹੋਇ ਸਿਕਲ ਬਹੁ ਮਸਕਲਨ ਤਾਹਿ।੬।
ਪਰ ਭਲੈ ਸੋਣ ਸੋ ਘਰੋਂ ਸਿਧਾਯਾ। ਮੁਖਤ ਝਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਯਾ।
ਉਸੇ ਝਾਕੇ ਮਧ ਕੀਯੋ ਨਿਹਾਲ। ਜਰ ਨ ਸਕਯੋ ਵਹਿ ਜੱਟ ਹਿੰਦਾਲ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਇਕ ਦਿਨ ਉਠ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਏ ਸੁ ਲੰਗਰ ਦਾਇ।
ਉਠੇ ਸਿੱਖ ਚਰਨੀ ਲਗੇ, ਹਿੰਦਾਲ ਭੀ ਆਯੋ ਧਾਇ।੮।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਸਿੱਖ ਚਰਨੀਂ ਹਥ ਲਾਏ। ਹੁਤ ਹਿੰਦਾਲ ਆਟੇ ਹਥ ਲਿਬੜਾਏ।
ਸੋ ਉਨ ਸੋਚ ਇਤਨਕ ਲਈ ਧਾਰ। ਮਤ ਆਟੇ ਲਗ ਗੁਰ ਪਗ ਹੋਹਿ ਖਾਰ।੯।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਉਨ ਪਿਠ ਪਰ ਧਰੇ। ਸੀਸ ਝੁਕਾਇ ਪਰ ਚਰਨੀ ਧਰੇ।
ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਚਿਤ ਕੀ ਸੋਚ। ਕਰੀਸੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗੁਰ ਉਸ ਵਲ ਲੋਚ।੧੦।
ਇਤਨਕ ਸੋਚ ਪਰ ਭਏ ਦਿਆਲ। ਕਰ ਦੀਨੋ ਹਿੰਦਾਲ ਨਿਹਾਲ।
ਤਨਕ ਸੋਚ ਤੇ ਬਡ ਮੋਜ ਦਈ। ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਉਸ ਇਮ ਅਈ।੧੧।
ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਹਥ ਤੋ ਆਇ। ਹੁਇ ਭਲ ਭਾਂਡੋ ਤਉ ਰਖੈ ਪਚਾਇ।
ਕੱਚੇ ਬਾਸਨ ਰਹੈ ਨ ਨੀਰ। ਜੇ ਕਰ ਰਾਖੇ ਬਹੁ ਤਤਬੀਰ।੧੨।

ਸਾਖੀ ਰਜਬ ਕੀ

੧੦੪. [ਹਿੰਦਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਦੇ ਬੇਮੁਖ ਵਡਕੇ,
ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਿਗਾੜਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬੇਮੁਖਤਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕੇਉ ਰਾਖੈ ਗਹਰ ਰੀਭੀਰ।
ਕਨਕ ਕਟੋਰੈ ਬਾਹਿਰੋ ਟਿਕੈ ਨ ਬਾਘਨ ਛੀਰ।੧।

ਚੌਪਈ: ਦਈ ਸੰਗਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਿਹ ਲਾਇ। ਗਿਰਦ ਜਿੰਡਾਲੇ ਬੀਸ ਤੀਸ ਗਿਰਾਂਇ।
'ਇਸੀ ਤੋਰ ਲਈ ਮਥੋ ਟਿਕਾਇ। ਇਸੀ ਤੋਰ ਆਈ ਹਮਰੇ ਪਾਹਿ'।੨।
ਮਤ ਕਤ ਬਹਿ ਆਪੇ ਗੁਰ ਹੋਇ। ਹੁਇ ਜਾਵੈ ਫਿਰ ਸਿਖੀਓਂ ਅਢੋਇ।
ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਜਾਪ ਜਪਾਯੋ'। ਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਬਚਨ ਫੁਰਮਾਯੋ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਵਹੁ ਮੁਖਤਿ ਨਿਆਮਤ ਬੇਕਦਰ ਸਕਯੋ ਨ ਸੋਉ ਪਚਾਇ।
ਜਜੋਂ ਗਧਹਿ ਬਖੰਬਰ ਲੱਭਿਓ ਖਾਇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਾਈ ਡਰਾਇ।੪।

- ਚੌਪਈ: ਐਸੇ ਆਹਿ ਜਗਤ ਕੋਈ ਕੋਈ। ਬਿਭੋ ਪਾਇ ਜਿਸ ਗਰਬ ਨ ਹੋਈ।
ਉਸ ਮੂਰਖ ਕੇ ਗਰਬਾ ਆਯੋ। ਦੇਣਿ ਵਾਰੇ ਉਨ ਗੁਰੂ ਭੁਲਾਯੋ।੫।
ਕਹਿ 'ਪਿਛਲ ਦੀਓ ਅਬ ਹੈ ਹਮ ਲੀਆ। ਦੇਣੁ ਜੋਗ ਗੁਰ ਕਿਨ ਥੋ ਕੀਆ'।
ਗੁਰੂ ਤਾਲ ਉਨ ਸੁਣ ਚਿਣਵਾਯੋ। ਘਰ ਕੀ ਛਪੜੀ ਨਾਉਂ ਗੰਗਾ ਧਰਾਯੋ।੬।
ਗਉ ਹਤਿਆਰਨ ਮਿਲਾਵੈ ਨੁਲੁਆਇ। ਉਨ ਚਕਯੋ ਸਰੀਕੇ ਗੁਰਇਤ ਦਾਇ।
ਔਰ ਗੁਰ ਲੋਪੀਓ ਦਿਉਂ ਬਤਾਈ। ਭਯੋ ਨਿਰੰਜਨੀਓ ਨਾਮ ਸਿਖੀ ਮਿਟਾਈ।੭।
'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ' ਕਹਿ ਜਨਕ ਔਤਾਰ' ਉਨ ਲਿਖਯੋ ਸਾਖੀ ਮਧ ਖਿਜਮਤਦਾਰ।
ਆਪ ਬਨਯੋ ਲਿਖਯੋ ਜਨਕ ਜਵਾਈ ਭਯੋ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਕੋ ਸਾਂਦੂਵਾਈ।੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਕਦੇ ਕਹੈ 'ਇਕ ਸਾਧ ਕੀ ਕਿਨ ਕਰੀ ਸੇਵ ਥੀ ਔਰ।
ਵਹ ਵਖਤ ਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਮਿਹਰ ਕੀ ਹਮ ਜਾਇ ਲਈ ਛਲ ਤੋਰ'।੯।
- ਚੌਪਈ: ਕਦੇ ਕਹੈ 'ਹਮ ਆਪੇ ਭਯੋ। ਦੇਨ ਜੇਗ ਗੁਰ ਕਿਨ ਥੋ ਕਿਯੋ।
ਹਮ ਨੇ ਇਸ ਕੇ ਜਾਨਯੋ ਮਰਮ। ਇਕ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਕਰਤ ਹੈ ਭਰਮ'।੧੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਐਸੇ ਐਸੇ ਝੂਠ ਲਿਖ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੱਧ ਮਿਲਾਇ।
ਜਹਾਂ ਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਪ੍ਰਲਾਦ ਪੂ ਹਿੰਦਾਲ ਪਹੁੰਚਯੋ ਲਿਖਵਾਇ।੧੧।
- ਚੌਪਈ: ਔਰ ਕਰੀ ਲਪੀ ਗੁਰ ਜਾਨੋ। ਜਿਦੋ ਗੁਰ ਉਨ ਅਪਨ ਬਖਾਨੋ।
ਉਸ ਮਧ ਔਰ ਉਨ ਗਜਬ ਕਮਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਿੰਦਾ ਲਿਖਾਯੋ।੧੨।
ਕੋਈ ਹੁਤੇ ਜਿਦੋ ਸਿਕੰਦ੍ਰ ਗੁਲਾਮ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀਏ ਇਮ ਘਟ ਥਾਮ।
ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਬਨਯੋ ਭਾਈ ਤੀਜਾ। ਇਮ ਜਨਮਸਾਖੀ ਲਿਖ ਕਰੀ ਮੀਜਾ।
- ਦੋਹਰਾ: ਇਮ ਬਾਤ ਉਸਕੀ ਭਈ ਜਿਮ ਬਣ ਦਿੱਲੀਓ ਤੁਰੇ ਸ੍ਰਾਰ।
ਅਗੇ ਰਸਤੇ ਮਧ ਕੇਉ ਰਲ ਤੁਰਿਓ ਗਧਹੇ ਵਾਰ।੧੪।
- ਚੌਪਈ: ਜੋ ਕੇਉ ਪੂਛੈ ਰਸਤੇ ਵਾਇ। ਸਭ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੱਲ ਵਹਿ ਬੋਚ ਜਾਇ।
'ਹਮ ਪੰਚੇ ਅਸਾਰ ਦਿਲੀਓ ਆਏ'। ਵਹ ਗਧੇਵਾਲ ਸਭ ਕੇ ਵਲ ਜਾਏ।੧੫।
ਐਸੀ ਭਈ ਹਿੰਦਾਲੇ ਬਾਤ। ਸੁਨਹੁੰ ਗੁਰਮੁਖ ਹਮਰੇ ਗੁਰ ਭ੍ਰਾਤ।
ਅਗੇ ਭਈ ਜੋ ਹਿੰਦਾਲ ਉਲਾਦ। ਜੋ ਬਡ ਗਜਬ ਗਏ ਲਿਖ ਬਾਦ।੧੬।
ਸੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਉਨਕੇ ਨਾਮ ਸੁਨਾਉਂ। ਜਿਮ ਮੁੱਕੇ ਵਹਿ ਤਿਮੈ ਲਿਖਾਉਂ।
ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਝੱਲੀ ਨ ਗਈ। ਉਸੀ ਭਾਂਡ ਦਯੋ ਬਹੁਰ ਲਿਖਈ।੧੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਹਿੰਦਾਲ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਜੋ ਭਏ ਤਿਨ ਕਛੁ ਰਖਯੋ ਸਿੱਖੀ ਤੋਰ।
ਆਗੇ ਭਏ ਜੁ ਪੋਤਰੇ ਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖੀਓ ਚੋੜ।੧੮।
- ਚੌਪਈ: ਆਗੇ ਭਏ ਪੋਤਰੇ ਜੋਉ। ਕਹਾਵੈ ਆਪ ਨਿਰੰਜਨੀਏਂ ਸੋਉ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਵਾਰਨ ਮੰਨੈ ਸੁਨਾਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਚੁਰਾਇ ਗੁਰਦੁਵਾਰਨ ਖਾਹੀਂ।੧੯।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚੰਦੇਵੇ ਦਰਬਾਰ। ਸੇ ਲਾਹਿ ਮੰਗਾਇਓ ਉਲ ਕਈ ਬਾਰ।
ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕਰ ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੈ। ੨੦।
ਕਿਤੇ ਕਹੈ 'ਪੰਥ ਨਾਨਕ ਹਮਾਰਾ'। ਕਿਤੇ ਕਹੈ 'ਹਮ ਜਿੰਦੇ ਪੀਰ ਧਾਰਾ'।
ਮੁਸਲਮਾਨਨ ਸੇਂ ਸਨੇਹ ਰਖਾਹਿ। ਸੁਲਤਾਨੀਅਨ ਸੇਂ ਰਲਿ ਮਿਲ ਖਾਂਹਿ। ੨੧।
ਤਿਨ ਮਹਿੰ ਦੁਸ਼ਟ ਭਯੋ 'ਹਰਿਭਰਾਤ'। ਉਨ ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਮਰਵਾਏ ਬੇਬਖਤ।
ਭਯੋ ਦੁਸ਼ਟ ਚੁਗਲੀ ਬਹੁ ਕਰੀ। ਤੁਰਕਨ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਿਨ ਕਰੀ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਜਬ ਉਠਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਓ ਪ੍ਰਚਾਰ।
ਜੇ ਕੇ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਪਹਿ ਅਏ ਫੜ ਆਪ ਦਏ ਤਿਸ ਮਾਰ। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਕਈਅਨ ਦੇਵੈ ਲਹੌਰ ਪਹੁੰਚਾਏ। ਉਨਕੇ ਇਨਾਮ ਆਪ ਲੈ ਖਾਏ।
ਦੱਸ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਪਿੰਡੋਂ ਫੜਾਵੈ। ਫੌਜ ਗੈਲ ਬਹੁ ਤੁਰਕਨ ਰਖਾਵੈ। ੨੪।
ਉਨ ਦੋਇ ਬਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਲੁਟਾਯੋ। ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਉਨ ਮਾਡੇ ਕਢਾਯੋ।
ਉਸ ਕੇ ਮਗਰ ਜੋ ਪੜੋਤੇ ਭਏ। ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਿਆਲ ਜਿਸ ਨਾਮ ਹਿਠਏ। ੨੫।
ਵੈ ਅਹਮ ਦਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਮੁਹਿਰੇ ਧਾਏ। ਉਨ ਹੁਇ ਆਗੂ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਮਰਵਾਏ।
ਭਯੋ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਮਲੇਰੈ ਪਾਹੀ। ਹੁਤ ਹਜ਼ਾਰ ਬੀਸ ਤੀਸਕ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਥਾਈ। ੨੬।
ਇਸ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ। ਆਇ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ ਉਨ ਤੇਊ ਬਚਾਏ।
ਜਬ ਖਾਲਸੇ ਦਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਕਾਲ। ਉਨ ਕਰੀ ਰਸਾਈ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ। ੨੭।
ਕਿਤ ਦੰਗਾ ਸਿੰਘ ਆਪਸ ਮਧ ਭਯੋ। ਉਹਾਂ ਮਦਤ ਗਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਰ ਗਯੋ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਗਰ ਦੁਜਾਲ ਦਾਸ ਫਿਰ ਬਹਯੋ ਗੱਦੀ ਵਾਲੇ ਹੋਇ।
ਸਰਨ ਦਾਸ ਤਿਸ ਪੁਤ ਭਯੋ ਬਡ ਖਰਾਬ ਸ਼ਰਾਬੀ ਜੋਇ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਬਡਾ ਕੱਦ ਤਿਸ ਬਡੇ ਜੁਵਾਨ। ਵਹਿ ਖਾਇ ਬੱਕਰੇ ਇਕੱਲੇ ਮਾਨ।
ਸਭ ਤੋ ਵਡੇ ਕਾਮੀ ਵੁਹ ਹੋਊ। ਛਡੈ ਨ ਸੰਗਤ ਧੀ ਬਹੁ ਕੋਊ; ੩੦।
ਉਸ ਤੇ ਸੰਗਤ ਰਹੈ ਸੰਕਾਈ। ਉਸ ਤੇ ਬੇਟੀ ਬਹੁ ਨ ਜਾਈ।
ਤੋ ਇਸ ਬਿਧ ਉਨ ਸਾਖੀ ਬਨਾਈ। 'ਸਿੱਖੀ ਔਖੀ ਹੈ ਰਖਨੀ ਭਾਈ। ੩੧।
ਵਾਲਹੁੰ ਨਿੱਕੀ ਖੰਨਯੋ ਤਿੱਖੀ। ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੈ ਮਧ ਹੈ ਲਿੱਖੀ।
ਬਹੁ ਬੇਟੀ ਹੈ ਕਿਤਨਕ ਬਾਤ। ਹੈ ਪਰਮ ਪਦਾਰਥ ਸਿੱਖੀ ਵਖਯਾਤ। ੩੨।
ਆਦਿ ਅੰਤ ਜੋ ਹੋਤੀ ਆਈ। ਯਾਂ ਮੈਂ ਭਰਮ ਨ ਮਾਨਯੋ ਰਾਈ'।
ਜਨਮਸਾਖੀ ਆਪ ਧਰੀ ਬਨਾਇ। ਕਹਯੋ 'ਸੰਗਤ ਦੇਖ ਲੇਹੋ ਵਾਇ'। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਬੇਕਦਰ ਗਏ ਸੁ ਇਮਹੀ ਬਾਦ।
ਪਾਪੀ ਦੁਸ਼ਟ ਨਿੰਦਕ ਮਹਾਂ ਉਨ ਭਈ ਨ ਅਗੇ ਉਲਾਦ। ੩੪।

ਸਾਖੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀ

੧੦੫. [ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਈਏਂ ਪਰ ਪੱਟੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੱਲਾ।

ਹਾਰ ਠੋਣ ਤੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਪਾਸ ਫਰਯਾਦ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੁਨੋ ਸੁ ਬੁੱਧਿ ਨਿਧਾਨ।
ਬਾਂਇ ਡਲ ਮਧ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਬੁੱਟਰਾ^੧ ਗੋਤ ਪ੍ਰਧਾਨ। ੧।

ਛਪੇ ਛੰਦ: ਹਠੀ ਤਪੀ ਜਤਵਾਨ ਰਹਿਤ ਵਹਿ ਰਹੈ। ਸੁ ਚੰਗੀ।
ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਸਜੈ ਸਜੈ ਤਨ ਸਸ਼ਤਰ ਜੰਗੀ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਹਿਤ ਰਖੇ ਸਿਦਕ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਧਾਰੇ।
ਮੁਖ ਤੇ ਕਢੈ ਜੁ ਬਚਨ ਸਤੀ ਜਿਮ ਸੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰੇ।
ਦੰਗੈਯਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਸੈ ਧਰੀਐ ਨਾਮ ਗਿਣਾਇ।
ਜਾਇ ਬਲਾਇ ਜੁ ਘਰ ਪਰੈ ਲਏ ਅਪਨੇ ਠੀਕ ਟਿਕਾਇ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸੀਸ ਧਰੇ ਹਥ ਪੁਰ ਫਿਰੈ ਨਹਿ ਮਰਨੋ ਸੰਕਾਇ।
ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਡੇਰਾ ਤਿਸੈ ਐਸੇ ਰਹੈ ਸੁਭਾਇ। ੩।
ਜਬ ਬੰਦੋ ਹੁਤ ਜੀਵਤੇ ਉਨ ਲੀਨੋ ਤੁਰਕ ਹਰਾਇ।
ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਲੇਵੈ ਮੁਲਕ ਬਸਾਇ। ੪।
ਲੇਟ ਪੇਟ ਸਿੰਘਨ ਰਖੈ ਤੱਦੀ ਲਖ ਟਲ ਜਾਹਿ।
ਬੰਦੇ ਮਾਰਜੇ ਜਬ ਉਨੈ^੨ ਬਿਨ ਖਤਿਓਂ ਸਿੰਘਨ ਖਪਾਹਿ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੀ ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਦਈ ਜਗੀਰ। ਬੁੰਗੇ ਚਿਣ੍ਹੇ ਥੋ ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਬੀਰ।
ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਨਹਿ ਸਮਾਂ ਨਿਹਾਰਜੇ। ਵਹੀ ਰਖਯੋ ਉਨ ਸਿੱਛਾ^੩ ਧਾਰਜੇ। ੬।
ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੋਂ ਟਲੈ ਸੁ ਨਾਂਹਿ। ਦੰਗੋ ਫੰਗੋ ਰਖੈ ਮਚਾਇ।
ਰਾਹ ਜਾਂਦੀ ਲਏ ਕਾਂਇਸ^੪ ਮੇਲ। ਦਸ ਪੰਜ ਦੰਗੈਯਨ ਰਖੈ ਸੁ ਕੋਲ। ੭।
ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਕੋਊ ਲਜਾਵੇ ਉਲਾਂਭੇ। ਬਹੁਤਾ ਹਿਤ ਕਰ ਤਿਸ ਵਹਿ ਸਾਂਭੇ।
ਸੇ ਮਰਨੇ ਤੇ ਡਰੇ ਨ ਮੂਲ। ਇਮ ਕਰ ਦੰਗੋ ਰਖੈ ਜਰੂਰ। ੮।
ਔਰ ਤਰਫ ਜੋ ਕਾਂਇਸ ਜਾਵੇ। ਸੱਦ ਪਾਸ ਦੁਇ ਪਹਰ ਕਟਾਵੇ।
ਐਸੀ ਪਰੀ ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਬਾਣ। ਨਹਿ ਮਾਨੈ ਵੈ ਤੁਰਕਨ ਆਣ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੈ 'ਦੰਗਿਓਂ' ਹਮ ਕਿਮ ਟਰੈਂ ਦੰਗੋ ਹਮਰੀ ਜਾਤ।
ਦੰਗੋ ਖਾਤਰ ਹਮ ਕੀਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਪ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਦੰਗੋ ਹੀ ਤੇ ਪੇਯੁਗ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਦੰਗੋ ਹੀ ਤੇ ਹੋਗ ਸੀਸ ਲਾਈ।
ਬਿਨ ਦੰਗੋ ਕੋਊ ਪੁਛੈ ਨ ਬਾਤ। ਹਮ ਦੰਗੋ ਮਚਾਵੈਂ ਯੋ ਲਖ ਘਾਤ'। ੧੧।

੧. ਬੁੱਟਰ ਜੱਟਾਂ ਦੀ 'ਵਾਂ'। 'ਵਾਂ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

੨. ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ੩. ਹਠ ੪. ਕਲ੍ਹਾ, ਲੜਾਈ।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ^੧ ਪੁਰ ਬਡੇ ਮਧ ਪੰਨੂੰ ਜੱਟ ਬਸਾਹਿੰ।
ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਬਡ ਚੌਧਰੀ ਹੁਤੇ ਉਸੈ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਦੁਇ ਘੋੜੀ ਉਮ ਘਰ ਥੀ ਚੰਗੀ। ਪਰ-ਖੇਤੀ ਚਰਾਵਤ ਨਹਿੰ ਸੰਗੀ^੨।
ਤਹਿੰ ਭੀ ਦੁਇ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀ ਕਰਾਵਤ: ਸੇ ਘੋੜੀ ਚੌਪੀ ਚਰ ਜਾਵਤ। ੧੩।
ਤੋ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਪਹਿ ਰਾਏ। 'ਬੰਨ੍ਹੋਂ ਘੋੜੀ ਤੋ ਹਮ ਖੇਤ ਰਹੇ'।
ਤੋ ਚੌਪੀ ਕਹੀ ਸਿੰਘਨ ਉਚਾਰ। 'ਤੁਮ ਘੋੜੀ ਰਖਾਵੇ, ਹਮ ਮੁੰਨੈ ਚਹੈ ਤੁਮ ਵਾਰ'^੩
ਸੁਨ ਸਿੰਘਨ ਤਨ ਮਨ ਲਗੀ ਆਗ। ਕਹੈ 'ਕਹਾਂ ਕਹੈ ਕਿਛ ਕਾਬੂ ਨ ਲਾਗ।
ਬਹੁ ਟੱਬਰਦਾਰੀ ਹੈ ਪਿੰਡ ਮਾਂਹਿ। ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਮਰਤ ਤੁਮ ਕੋ ਅਬ ਥਾਇ'^੪। ੧੫।
ਸੇ ਗਾਏ ਸਿੰਘ ਦੁਖਤ ਭੁਸਯੋ ਗਿਰਾਇ। ਹੁਤ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਅਮ੍ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋ ਥਾਇ।
ਸੱਦ ਉਨ ਕੇ ਦਈ ਘੋੜੀ ਕਢਾਇ। ਉਨ ਅਗੇ ਦਈ ਘਰਜਾਲੇ ਪੁਚਾਇ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਅਗੋਂ ਲੈ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜੰਗਲ ਬੇਚੀ ਜਾਇ।
ਫਿਰ ਖਾਂਇ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਪਹਿ ਦਏ ਲੰਗਰ ਪੈਸੇ ਪਾਇ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਮਗਰ ਸਾਹਿਬਰਾਇ ਸੇਲੂ^੫ ਦੌੜੇ। ਲੈ ਪੁਜੇ ਖੋਜ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਠੌੜੇ।
ਉਮ ਖੋਜੀ ਸਿੰਘ ਚੋਰ ਬਨਾਏ। ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਲੁਕਨ ਨ ਠੌਰ ਲਭਾਏ। ੧੮।
ਤੇ ਨਠ ਆਇ ਬਹੇ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਪਾਸ। ਵਹ ਜੋ ਜੀਵਨ ਰਖੇ ਨ ਆਸ।
ਤਹਿ ਹੀ ਆਪ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਆਯਾ। ਆਇ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਸੁਨਾਯਾ। ੧੯।
'ਹਮਰੇ ਦੇਹੁ ਤੂੰ ਚੋਰ ਫੜਾਇ। ਨਹਿੰ ਦੇਹੈ, ਲਿਊਂ ਲਹੌਰ ਮੰਗਵਾਇ।
ਅਬ ਤੂੰ ਰਖ ਇਨ ਪੂਬ ਸੰਭਾਲ। ਮਤ ਕਤ ਲੁਕ ਜਾਵੈ ਤੁਮ ਗਾਲ'। ੨੦।
ਸਿੰਘ ਕਹੀ 'ਏਹ ਸਿੰਘ, ਨਹਿੰ ਚੋਰ। ਚੋਰ ਤੂੰਹੀ ਚਰਾਵਹਿੰ ਖੇਤੀ ਕਰ ਜੋਰ।
ਕਰੇ ਇਨਸਾਫ ਲਏ ਤੈਨੂੰ ਲੂਟ। ਹਮਰੀ ਜਿੰਦ ਤੇ ਨਬਾਬ ਕਜਾ ਲੈ ਕੂਟ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹਿ ਤੋ ਹਮ ਨੇ ਹੈ ਮਿਥੀ ਸਿਰ ਤੁਰਕਨ ਲਾਯਗੁ ਦੇਹ।
ਲੁਕ ਭਜਕੇ ਨਹਿੰ ਬਚੈਂ ਹਮ ਮਰੈਂ ਬਹੁਤਨ ਸੰਗ ਲਹਿੰ'। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਵਧਤੀ ਵਧਤ ਗਲ ਵਧ ਗਈ। ਬੁਰੀ ਸਾਇਤ^੬ ਪਰ ਸਿੰਘਨ ਅਈ।
ਜਟ ਜਾ ਪੱਟੀ ਫਰਜਾਦਹਿ ਕਰੀ। 'ਤੁਮ ਈਹਾਂ ਬੈਠੇ ਸੁਖ ਸੋਂ ਘਰੀਂ। ੨੩।
ਹਮ ਤੋ ਲੀਨੋ ਸਿੰਘਨ ਉਗਰਾਹਿ। ਹਮ ਤੋ ਟਕੇ ਇਕ ਹੀ ਦੇ ਥਾਹਿ'।
ਸੁਨਿ ਹਾਕਮ ਤਿਮ ਲਗ ਗਈ ਆਗ। ਸੁਤੇ ਸੇਰ ਜਨੁ ਉਠਿਓ ਜਾਗ। ੨੪।
ਤੋ ਪੁਛਯੋ ਹਾਕਮ 'ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਕਿਤ ਥਾਂਇ'। ਕਹੀ ਜੱਟ 'ਜਹਿੰ ਖੁਟਰਨ ਥਾਂਇ'।
ਤਹਿੰ ਬਹਯੋ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬੁੰਗੇ ਚਿਣਾਇ। ਦਯੋ ਰੋਲ ਉਨਿ ਗਿਰਦੈ ਪਾਇ'। ੨੫।

੧. ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ ਪੁੰਨੂੰਆਂ।

੨. ਨਿਸ਼ਾਹ ਹੋਕੇ ਪਰਾਈ ਖੇਤੀ ਚਰਾਉਂਦਾ ਸੀ।

੩. ਤੇਰੇ ਵਾਲ ਮੁੰਨਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

੪. ਖੋਜੀ, ਸੁੰਗੀਏਂ।

੫. ਬੁਰੀ ਘੜੀ, ਮਾੜਾ ਸਮਾਂ।

੬. ਬੁਟਰਾਂ ਦੀ 'ਵਾਂ', ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਤੋਂ ਹਾਕਮ ਉਸ ਪੁਛੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਕਿਤਕ ਜਮਾਯਤੀ ਹੈ ਤਿਹ ਪਾਹਿ'।
ਜੱਟ ਕਹੀ 'ਉਸ ਪੈ ਗੜ੍ਹ ਨਾਂਹੀ। ਦੇ ਇਕ ਚੁਬਾਰੇ ਹੈਂ ਉਨ ਪਾਈ। ੨੬।
ਦਸ ਬੀਸ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਦਹੀ ਰਹੈਂ। ਦਸ ਪੰਜ ਔਰ ਭੀ ਆਵਹਿ ਜਹੈਂ।
ਕਿਸ ਨੇਜੇ ਕਿਸ ਪਹਿ ਤਲਵਾਰ। ਕਈ ਰਹੈਂ ਤਹਿੰ ਬਿਨ ਹਥਿਆਰ'। ੨੭।
ਸੁਨ ਹਾਕਮ ਚੜ੍ਹਜੇ ਪੱਟੀਓਂ ਧਾਇ, ਮੁਹਰੇ ਤੋਰਜੇ ਕਰ ਸਾਹਿਬਰਾਇ।
ਅੱਸੀ ਪਯਾਦੇ, ਪੰਝੀ ਅਸਵਾਰ। ਤੁਰੇ ਧੁਰੇਂ ਕਰਤ ਮਾਰੇ ਮਾਰ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਫੁਰਤੀ ਤੇ ਵਹਿ ਆਯੋ ਮਤਿ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਨੱਠ ਜਾਇੰ।
ਲਈਅਗੁ ਘੇਰ ਸੁਵੇਰ ਤੋਂ ਦਈਅਗੁ ਲਾਹੋਰ ਪਹੁੰਚਾਇ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਇਭ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਭੋਗ ਪਾਯੋ। ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੰਗਲੈ ਧਾਯੋ।
ਆਵਤ ਫੌਜ ਤੁਰਕ ਨਦਰ ਉਸ ਆਈ। ਥੀ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਸਿੰਘਨ ਅਵਾਈ। ੩੦।
ਹਥ ਨੇਜੇ ਉਸ ਗਾਤ੍ਰੈ ਤਲਵਾਰ। ਗਡਵੇ ਜਲ ਦੂਏ ਹੱਥ ਸੋਚ ਵਾਰ।
ਵੇਖ ਸਿੰਘ ਚਿਤ ਮਤਾ ਮਤਾਯਾ। 'ਅਬ ਖਬਰ ਕਰਨ ਜਾਉਂ ਜੇ ਪਿਛਲੈ ਦਾਯਾ। ੩੧।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂਗੇ ਡਰ ਮੁੜ ਆਯਾ। ਇਨ ਨੈ ਹੀ ਥੇ ਦੀਗੋ ਉਠਾਯਾ।
ਉਨਕੋ ਖਬਰ ਆਪੇ ਹੁਇ ਆਉਗੁ। ਮਾਰਕੂਟ ਜਬ ਜੰਗ ਕੀ ਪਾਉਗੁ'। ੩੨।
ਉਨ ਦਯੋ ਲਲਕਾਰੇ ਤੁਰਕਨ ਬੁਲਾਇ। 'ਤੁਮ ਤੁਰਜੇ ਅਗੇ ਹਮ ਬਾਤ ਸੁਨਾਇ'।
ਸੋਉ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਲਯੋ ਪਛਾਣ। ਕਹਜੇ ਹਾਕਮਹਿ 'ਮਤ ਏ ਪਾਏ ਜਾਣ। ੩੩।
ਯਹਿ ਹੈ ਸਿੰਘਨ ਮੈਂ ਬਡੀ ਬਿਆਧਿਃ। ਇਸ ਇਕ ਮਾਰੇ ਹੁਇ ਜੈਹੈਂ ਆਧ।
ਯਹੀ ਚੋਰ ਹੈ ਘੋੜੀਅਨ ਵਾਰੇ। ਹੈ ਸਿੰਘਾਂ ਮਧ ਬਡੇ ਖੁਆਰੇ'। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋਂ ਹਾਕਮ ਹੱਲਾ ਕੀਯੋ 'ਮਤ ਸਿੰਘ ਪਾਵੈ ਜਾਣ'।
ਸਿੰਘ ਭੀ ਅਗਜੋਂ ਕੁਦ ਪਯੇ, ਤਹਿੰ ਹੀ ਮਚ ਰਾਜੇ ਘਾਣ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਉਇ ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਤਕ ਉਸੈ ਚਲਾਂਹਿੰ। ਵਹਿ ਵਲ ਗਯੋ ਉਨਹੀ ਮਾਂਹਿੰ।
ਉਨ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਉਨ ਲਗ ਪਾਹਿੰ। ਰਾਤ ਹਨੇਗੀ ਸਮਝ ਨ ਆਹਿੰ। ੩੬।
ਕਿਸੈ ਨੇਜਾ ਕਿਸ ਮਾਰੈ ਤਲਵਾਰ। ਉਪਰ ਘੋੜਜੋਂ ਸਿੰਘ ਤੁਰਤ ਦਏ ਡਾਰ।
ਇਕ ਹੁਤੇ ਭਤੀਜੇ ਉਸ ਫੁਜਦਾਰ। ਰੋਲੈ ਗੋਲੈ ਮੈਂ ਵਹਿ ਭਯੋ ਮਾਰ। ੩੭।
ਕਯਾ ਜਾਣੈ ਕਿਸ ਤੈ ਲਗ ਗਈ। ਨਾਇ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਫਤੈ ਸੁ ਅਈ।
ਤੋਂ ਲੋ ਆਨ ਪਿਆਦੇ ਪਏ। ਮਾਰ ਗੋਲੀ ਸਿੰਘ ਪੱਟ ਭੰਨ ਦਏ। ੩੮।
ਚਲੀ ਬੰਦੂਕ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਨਿਕਲ ਸਿੰਘਨ ਦਈ ਭਜਾਇ ਲੜਾਈ।
ਤੁਰਕ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਏ ਹਟਾਇ। ਮੁਯੇ ਦੂਯੋ ਭਾਈ ਪਰ ਦੂਯੋ ਭਰਾਇ। ੩੯।

੧.ਟੋਲਾ, ਜਥਾ, ਫੌਜ।

੨.ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੩.ਭਾਵ ਸੁਚੇਤੇ ਚੱਲਿਆ ਸੀ।

੪.ਆਵਤ, ਬਲਾ।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਇ ਚਾਲੂ ਫੁਜਦਾਰ ਮੁੜ ਉਤਰਜੋ ਕੰਬੋ ਕੀ ਜਾਇ।
ਉਨ ਡੇਰੇ ਲਹੌਰੈ ਰੁਖ ਕੀਯੋ ਫਿਰ ਯਾਦ ਨਬਾਬਹਿ ਪਾਇ। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਹੁਤੇ ਨਬਾਬ। ਵਹ ਤੁਰਜੋ ਦਿਖਾਵਨ ਅਪਨੋ ਬਾਬ।
ਸੁਨ ਸਿੰਘਨ ਕਈਅਨ ਸੋਚ ਪਈ! ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਪਹਿ ਆਨ ਇਮ ਕਹੀ। ੪੧।

੧੦੬. [ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਤਿਆਰੀ]

‘ਅਬ ਤੋ ਫਤੇ ਤੁਮਾਰੀ ਭਈ। ਅਬ ਹੁਇ ਜਾਵੋ ਕਿਤ ਛਈ ਮਈ।
ਹਮ ਤੇ ਲਰ ਤੁਰਕ ਜਿਤ ਨਹਿੰ ਜਾਇੰ। ਕਿਮ ਹਮ ਮਰ ਕਰ ਜਾਨ ਗਵਾਇੰ’। ੪੨।
ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ ਅਗਜੋਂ ਉਚਾਰੀ। ‘ਹਮ ਤੋ ਕਰਹਿੰ ਨ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ!
ਹਮ ਪਜਾਰੇ ਕਰਹੈ ਗੁਰਵਾਕ। ਜਿਮ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਜੋ ਹੈ ਭਾਖ। ੪੩।
ਸਿੰਘ ਸੋਊ ਜੁ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੰਗ। ਸਿੰਘ ਸੋਊ ਕਰੈ ਮਰਨੋਂ ਨ ਸੰਗ।
ਅਸੀਂ ਲਰ ਮਰੈਗੇ ਬੁੰਗੇ ਮਾਂਹਿ। ਨਹਿੰ ਨਠਿਕੈ ਹਮ ਜਾਨ ਬਚਾਹਿ’। ੪੪।
ਹੁਤੇ ਜੁ ਭੁਜੰਗੀ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਪਾਸ। ਉਨੈਂ ਸਭਨ ਕੇ ਯੋ ਦਯੋ ਭਾਖ।
‘ਜਿਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦ। ਰਹੇ ਸੋਊ ਔਰ ਜਾਹੁ ਵਗੀਦ’। ੪੫।
ਹੈ ਵੇਲੇ ਜਿਨ ਨਠਨੋ ਆਜ। ਕਲ ਨਹਿੰ ਕੋਊ ਮਿਲੈਗੋ ਭਾਜ’।
ਇਤਨਕੁ ਸੁਨਤ ਕਈ ਨਠ ਗਏ। ਕਿਛਕੁ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕੋ ਭੀ ਰਹੇ। ੪੬।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤ ਕਚੇ ਸੇ ਨੱਠ ਤੁਰੇ ਰਹੇ ਪਕੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ।
ਸੁਰੇ ਪੂਰੇ ਜੇ ਮਹਾਂ ਸਾਬਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਲਾਲ। ੪੭।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੈ ਜੀਯ ਬਿਚਾਰੀ। ‘ਹੋਨ ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਇਹ ਗਏ ਹਾਰੀ।
ਹਮਰੇ ਹੁਤੇ ਸੂ ਜੋਊ ਪਿਆਰੇ। ਕਹਤ ਹੁਤੇ-ਹਮ ਚੜ੍ਹ ਹੈਂ ਨਾਰੇ। ੪੮।
ਉਨ ਕੋ ਚਹਿਯ ਖਬਰ ਕਰ ਲਈ। ਅਗੈ ਮਰਜੀ ਫਿਰ ਉਨ ਕੀ ਰਹੀ।
ਹੁਤੇ ਕੀਯੋ ਹਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਾਰ। ਜਬ ਖਾਵਤ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਭ ਰਲ ਨਾਰ। ੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਹੁਤ ਰਹਿਤ ਦੁਇ ਬੁਟਰ ਸ਼ਰੀਕ ਭਰਾਇ।
ਬਡ ਸਿਦਕੀ ਬਡ ਸੂਰਮੇ ਵਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਮਾਇੰ। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਇ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਸ਼ਾਹੀ ਝਲੀਯੋ ਥਾਇ।
ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਔ ਝਾਬ ਸਿੰਘ ਜੋਊ। ਸੰਗ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀਏ ਦੇਊ! ੫੧।
ਸੂਰਾ ਸਿੰਘ ਆਯੋ ਖਾਹਲੜਜੋਂ ਤਖਾਣ। ਸੁਣ ਚਿੱਠਾ ਚਿਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਠਾਣ।
ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਲਜੋਂ ਸੰਧਵੇਟਾ। ਆਇ ਕਰੀ ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਭੇਟਾ। ੫੨।
ਦੇਊ ਸਿੰਘ ਭੜਾਨੀਏਂ ਸੰਧੂ ਆਨ ਰਲੇ। ਆਲੀ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭਲੇ।
ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ ਤੋਕੀ ਆਇ। ਸੁਨਤ ਅਰਦਾਸ ਆਏ ਤੇ ਉਧਾਇ। ੫੩।

- ਮੇਘ ਸਿੰਘ ਮਦਰਾ ਦਾ ਗਿੱਲ। ਹਾਤਾ ਸਿੰਘ ਚੁੰਘੇ ਹੁਤ ਜਿਲ।
ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਸਾਂਘਣ ਦਾ ਸੇਖੇ। ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨਾਰੇਵਾਲੋਂ ਲੇਖੇ। ੫੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਭੋਗੜ ਸਿੰਘ ਐ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਪਸ਼ੋਰੀਏ ਜੋਇ।
ਹੁਤ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਭੀ ਵਹਿ ਸੰਗੈ ਉਨ ਮਿਥੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਇ। ੫੫।
- ਚੌਪਈ: ਦੁਇ ਹੁਤੇ ਕਰਬਾਠਾਂ ਕੇ ਕਰਬਾਠ। ਸੋ ਲੈਣ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਆਏ ਠਾਠ।
ਰਹਜੇ ਹੁਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭੁਸਜੇਵਾਲ। ਆਇ ਰਹਜੇ ਵਹੁੜੀ ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ। ੫੬।
ਸਭੈ ਸਿੰਘ ਰਲ ਬਾਈ ਭਏ। ਕਿਛੁ ਅਗਲੇ ਕਿਛੁ ਮਗਰੋਂ ਅਏ।
ਕਿਲਾ ਕੋਟ ਥੇ ਨਹਿ ਉਨ ਪਾਹਿ। ਉਨੁ ਸੀਸ ਲਗਾਵਨ ਕੀ ਭਈ ਚਾਹ। ੫੭।
ਤੁਰਤ ਸਿੰਘਨ ਇਕ ਥੰਮ੍ਹ ਘੜਾਯੋ। ਦੇਖ ਭੂਮ ਭਲੀ ਠੌਰ ਗਡਾਯੋ।
ਕਰ ਝਟਕੇ ਖਲ ਛੇਲੈ ਕਢਵਾਇ। ਲਯੇ ਨਗਾਰੇ ਤੁਰਤ ਮੜਾਇ। ੫੮।
ਵਾਂਗ ਟਮਕ ਤਿਨ ਦਰਾ ਲਗਾਯਾ। ਖਾਲਸੇ ਆਕੀਓਂ ਕਹਿ ਵਜਵਾਯਾ।
ਤੁਰਕ ਚੜ੍ਹਯੋ ਕਿਤ ਮੁੜ ਮਤ ਜਾਵੈ ਬਰਜਰੂਰ ਹਮ ਉਪਰ ਆਵੈ। ੫੯।

੧੦੭. [ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਰ ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ]

- ਦੋਹਰਾ: ਕਰ ਮਲਾਹ ਇਕੱਠੇ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰ ਆਸ।
ਪੜ੍ਹੇ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਇੱਕਣ ਹੁਇ ਕਰ ਰਾਸ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਅਬ ਫਿਰ ਬਾਤ ਤੁਰਕਨ ਵਲ ਆਈ। ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਅਬ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਈ।
ਪੱਟੀ ਵਾਲ ਜਬ ਲਹੌਰੈ ਗਯੋ। ਹਵਾਲ ਆਪਨੋ ਨਿਬਾਬ ਦਿਖਯੋ। ੨।
ਦੇਖ ਨਿਬਾਬਹਿ ਲਗ ਗਈ ਆਗ। ਸੁੱਤੇ ਸ਼ੇਰ ਜਨ ਉਠਿਓਂ ਜਾਗ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਨਾਮਵੈ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨਾਵੈ। ਜਨ ਆਤਸ਼ ਪਰ ਵੈ ਬਰੂਦ ਪਾਵੈ। ੩।
‘ਹਮ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਛਡਯੋ ਕਿਤ ਨਾਹੀ। ਅਬ ਕਿਤ ਉਠ ਖੜਹੋਹਿ ਬਲਾਈ।
ਹਮ ਮਾਰਤ ਮਾਰਤ ਥਕ ਗਏ। ਵੈ ਅਗਜੋਂ ਬਹੁ ਬਧਤੇ ਭਏ’। ੪।
ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਾਜੀ ਨੇ ਕਹੀ। ‘ਇਨ ਕੀ ਖਬਰ ਤੁਮੈਂ ਕਛੁ ਨਹੀਂ।
ਜਿਤਨਕ ਬੁੰਦ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਪਰੈ। ਤਿਤਨਕ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਹੋਤ ਹੈਂ ਖਰੇ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਫੜ ਸਿੰਘਨ ਈਹਾਂ ਮੰਗਾਈਐ ਦਈਐ ਮੰਗਾਰਨ ਸੋ ਕੁਟਵਾਇ।
ਰਕਤ ਨ ਨਿਕਸਨ ਉਨ ਪਵੈ ਫਿਰ ਹੁਵੈ ਨ ਸਿੰਘ ਵਧਾਇ’। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਤੋਂ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਐਸੇ ਕਹੀ। ‘ਕਾਜੀ ਬਾਤ ਕਹਤ ਹੈ ਸਹੀ।
ਇਸ ਕੋ ਮੁਹਰੈ ਦੇਉ ਲਗਾਇ। ਲਜਾਵਗੁ ਸਿੰਘ ਨ ਯਹਿ ਫੜਵਾਇ। ੭।
ਇਨਹਿ ਨ ਦੇਖੇ ਸਿੰਘਨ ਹਾਥ। ਆਇ ਮਿਲਗੁ ਯਹਿ ਜੋਰੂ ਸਾਥ’।
ਜਨ ਕਾਜੀ ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਪਇਆ। ਬੋਲਨ ਜੋਗ ਨ ਕਾਜੀ ਰਹਿਆ। ੮।
ਤਬ ਨਿਬਾਬ ਫਿਰ ਐਸ ਸੁਨਾਈ। ‘ਮਾਰੋ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਅਬ ਜਾਈ।
ਹੈ ਕੁਈ ਬਡੇ ਬਹਾਦਰ ਮੇਰਾ। ਮਾਰੇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਕਰ ਘੇਰਾ’। ੯।

ਦੀਨ ਮਜ਼ਬ ਕੇ ਬਦਲੇ ਲੇਵੈ! ਸਿੰਘਨ ਲੁਕਣ ਨ ਨੱਠਣ ਦੇਵੈ।
ਕਰ ਮਾਰੇ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕਸਮ ਦਜਾਰ। ਹੈ ਲਿਖਯੋ ਰਸੂਲ ਹਮੈ ਯੋ ਕਾਰ'।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਘਲਯੋ ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਫੌਜਦਾਰ ਕੈ ਸੰਗ ਬਾਈ ਸੈ ਅਸਵਾਰ:
ਚਾਲੀ ਜੰਬੂਰੇ ਫੀਲ ਪੰਜ ਔਰ ਰਹਿਕਲੇ ਚਾਰ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਭਈ ਤਿਆਰੀ ਨਕੀਬ ਫਿਰ ਆਯੋ। ਡੇਰਾ ਲਾਹੌਰਹ ਬਾਹਰ ਪਾਯੋ।
ਸਿੰਘਨ ਲਹੌਰੀਅਨ ਕਿਤ ਸੁਨ ਲਈ। 'ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਪੈ ਚੜ੍ਹਤੀ ਭਈ'।੧੨।
ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕਿਮ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਯਾ। ਰਾਤ ਪਈ ਕਰਨ ਖਬਰੈ ਧਾਯਾ।
ਪੁਜਯੋ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਕਹੀ ਸਿੰਘਨ ਸੋ 'ਫੌਜ ਤੁਰਕ ਆਈ'।੧੩।
ਮੈਂ ਤੋ ਅਬ ਮੁੜ ਪਵੋਂ ਲਹੌਰ। ਔਰ ਬਚਨ ਕੀ ਮੁਹਿ ਨਹਿ ਠੋਰ।
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਕੋਸ ਮੇਰੀ ਘੋੜੀ ਆਈ। ਬਚੋਂ ਤਉ ਮੁੜ ਲਹੌਰੈ ਜਾਈ।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਬਾਤ ਤੁਮ ਨਹਿ ਬਚੇ ਕਿਤ ਲੁਕ ਜਾਣ ਬਚਾਈ।
ਰਾਤ ਰਾਤ ਤੁਮਰੀ ਅਹੈ ਦਿਨ ਤੁਰਕ ਪਟੈਠੀ ਆਇ'।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਵਹਿ ਤੋ ਮੁੜ ਗਯੋ। ਸੁਨੋਂ ਅਗੈ ਜੋ ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ।
ਮੁਖ ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਆਈ। 'ਹਮ ਆਪ ਚਹੈਂ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਲਾਈ'।੧੬।
ਹਮ ਤੋ ਲਰ ਮਰਿ ਹੈਂ ਯਹਿ ਠਾਇ। ਨਹਿ ਨਠਿ ਕੈ ਕਿਤ ਔਰਹਿ ਜਾਇੰ।
ਔ ਨਹਿ ਲੇਵੈਂ ਕਿਤ ਝਲ ਓਟ। ਸਹੈਂ ਸੀਸ ਅਬ ਕਾਲਹਿ ਚੋਟ।੧੭।
ਅਬ ਤੋ ਨਠ ਕਰ ਕਿਤ ਲੁਕ ਪਾਹਿੰ। ਜਹਾਂ ਕਾਲ ਤੇ ਢੂੰਡੇ ਨ ਜਾਹਿੰ।
ਜਹਿ ਜਹਿ ਜਈਐ ਤਹੀਂ ਤਹਿ ਕਾਲ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨੈ ਬਚਨ ਦਿਖਾਲ'।੧੮।

ਸ਼੍ਰੋਯਾ: "ਜੋ ਕਹੂੰ ਕਾਲ ਤੇ ਭਾਮਕੈ ਬਾਚੀਯਤ ਤੋ ਕਿਹ ਕੁੰਟ ਕਹੋ ਭਜ ਜੈਯੋ।
ਆਗੈ ਹੂੰ ਕਾਲ ਧਰੇ ਅਸਿ ਗਾਜਤ ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਨਸਿ ਐਯੈ।
ਐਸੇ ਨ ਕੈ ਗਯੇ ਕੋਈ ਸੁ ਦਾਵ ਰੇ ਜਾਂਹਿ ਉਪਾਵ ਸੋ ਘਾਵ ਬਚੈਯੈ।
ਜਾਂਤੇ ਨ ਛੁਟੀਐ ਮੁੜ੍ਹ! ਕਹੂੰ, ਹਸ ਤਾਂਕੀ ਨ ਕਜੋਂ ਸਰਣਾਗਤ ਜੈਯੈ॥"

[ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ੯੬]

੧੦੮. [ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੋਮਨ ਚੜ੍ਹਯੋ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਸੰਗ ਲੈ ਕਈ ਸਰਦਾਰ।
ਮੁਹਰੈ ਰਾਤਿ ਸੁ ਉਨ ਲਈ 'ਬੇਖਬਰ ਹੁਇ ਸਿੰਘ ਮਾਰ'।੧।
ਤੋ ਸੋ ਉੱਪਲ ਗੋਤ ਜਟ ਮਿਲਯੋ ਘਮੰਡੇ ਜਾਇ।
'ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਕੇ ਮੈਂ ਚਲ ਦਿਓਂ ਦਿਖਾਇ'।੨।

ਚੌਪਈ: ਸੋ ਮੋਮਨ ਨੇ ਮੁਹਰੇ ਲਾਯੋ। ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਕੁਛਕ ਖੁੰਝਾਯੋ।
ਉਨ ਦਏ ਤੁਰਕ ਪਰ ਡਲੈ ਚਾਲ। ਕਿਤ ਹੁਤੋ ਪੁਰਾਤਨ ਬੈਰ ਉਨ ਨਾਲ।੩।

ਅਕੈ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਉਨ ਭਲਾ ਤਕਾਯੋ। ਅਕੈ ਨਠ। ਲੁਕਨ ਕੇ ਬਿਲਮ ਲਗਾਯੋ।
ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਵਲ ਦਈ ਖਬਰ ਘਲਾਇ। ‘ਤੂੰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਬ ਨਠ ਜਾਇ। ੪।
ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਮੁੜ ਜਾਉਗੁ ਲਾਹੌਰ। ਆਇ ਬਹੀ ਤੂੰ ਫਿਰ ਇਤ ਠੌਰ।
ਇਕ ਸਾਇਤ ਬਚੈ ਤੋ ਬਰਸ ਬਚਾਇ। ਕਾਹੇ ਅਕਾਰਥ ਜਾਨ ਗਵਾਇ’। ੫।
ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਕੀਆ ਸਮੇਧ। ‘ਸ਼ਾਬਸ਼ ਭਾਈ ਤੇਰੀ ਬੋਧ।
ਇਤਨਕ ਤੁਮ ਤੈ ਆਛੀ ਸਰੀ। ਭਈਚਾਰੈ ਕੀ ਸਾਂਝ ਚਿਤ ਕਰੀ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਤੁਮ ਸੁ ਭਲਿ ਕਹੀ ਹੈ ਯੋਹੀ ਸਚ ਬਾਤ।
ਹਮਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਚਿਤ ਪਰੀ, ਹਮ ਨਠ ਨਹਿੰ ਕਿਤ ਜਾਤ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਹਮ ਅਬ ਨਠ ਜਾਨ ਬਚਾਵੈਂ। ਫਿਰ ਚਾਹੈ ਹਮ ਈਹਾਂ ਹੀ ਆਵੈਂ।
ਲਾਵੈ ਬੋਲੀ ਗਿਰਦ ਭਾਈਚਾਰੇ। ਇਮ ਕਹਹਿੰ ਨ ਜਾਨ ਪਿਆਰੇ’। ੮।
ਉਤ ਡਲਵਾਲਨ ਖਵਰਹਿ ਭਈ। ਮਿਲੇ ਦੌੜ ਸੇ ਆਗੈ ਜਈ।
‘ਹਮ ਰੱਯਤ ਹੈਂ ਖੁਦ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ! ਹਮ ਮੈਂ ਰਾਠ ਸਿੰਘ ਚੋਰ ਕੋਊ ਨਾਹੀ’। ੯।
ਤੋ ਲੋ ਸਿੰਘਨ ਨਗਾਰਾ ਕਰਾਯਾ। ਸੋਊ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਵਹਿ ਸੁਨ ਪਾਯਾ।
ਤੋ ਇਮ ਲੀਨੋ ਤੁਰਕਨ ਜਾਨ। ਆਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਅਗੈ ਮਕਾਨ। ੧੦।
ਭਜਾਇ ਘੋੜੇ ਕੋਊ ਪੁਜਯੋ ਪਠਾਨ। ‘ਬੈਠੈ ਸਿੰਘ ਕਿਮ ਗਵਾਵਹੁ ਜਾਨ।
ਦੌੜ ਲੁਕੇ ਅਬ ਝਾੜਨ ਮਾਂਹਿ। ਕਰੀ ਖਬਰ ਮੈ ਆਨ ਤੁਸਾਂਹਿ’। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਕਹਾਯੋ ‘ਸ਼ਾਬਸ਼ ਭਾਈ ਜੀ ਤੋਹਿ।
ਅਬ ਹਮ ਨਠਕੇ ਕਿਤ ਲੁਕੈ? ਹਮ ਸ਼ਹੀਦ ਈਹਾਂ ਹੀ ਹੋਹਿ’। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਅਗੈ ਸਿੰਘ ਟਹਲ ਸਿੰਘ ਨ ਕਮਾਵਤ। ਭਰ ਦੇਗੈ ਜਲ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵਤ।
ਐਰ ਸਿੰਘਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਂ ਕਹੀ। ‘ਤੁਮ ਬਹੁ ਟਹਲ ਅਗੈ ਕਰ ਲਈ। ੧੩।
ਅਬ ਹਮ ਟਹਲ ਚਹਿੰ ਕਹੀ ਤੁਮਾਰੀ। ਹੁਇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਬ ਦੇਹਿ ਹਮਾਰੀ’।
ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ। ‘ਦੇਇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਗਾਇ’। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਸ ਦੁਵਾਰਕਹਿ ਦਾਗ* ਲਗ ਦੇਹਿ ਪਵਿਤਰ ਹੋਇ।
ਤੈਸੇ ਸ਼ਸਤਰ ਕੇ ਲਗ ਪਾਪ ਦੇਹੋਂ ਜਾਇ ਧੋਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਹੁਤਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਲ ਲੈਨ ਰਾਏ। ਆਵਤ ਤੁਰਕ ਉਨੈਂ ਲਖ ਲਏ।
ਮੁੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨਾਈ। ‘ਜਿਨ ਨੱਠਨੋ ਸੇ ਨਠ ਜਾਹੁ ਭਾਈ। ੧੬।
ਅਕੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫੜ ਬਾਹਰ ਹੋਵਹੁ। ਛਾਡ ਓਟ ਰਣ ਭੂਮ ਖਲੋਵਹੁ’।
ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਮੈਦਾਨੇ ਦਾਇ। ਛੋਡ ਓਟ ਰਣ ਭੂਮ ਖੜੇ ਜਾਇ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਉਤ ਤੇ ਤੁਰਕ ਤੋ ਆਇ ਪਏ ਬਜਾਏ ਧੌਸ ਨਗਾਰ।
ਕਰਹਿੰ ਦੁਤਰਫੋਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਸੌਚੀ ਜੈਸ ਖਿਡਾਰ। ੧੮।

* ਦੁਵਾਰਕਾ ਦੇ ਛਾਪੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਅਗਜੋਂ ਧਾਯੋ। ਫੜ ਤੇਰੇ ਤਿਨ ਬਹੁ ਤਨ ਲਾਯੋ।
ਅਗਜੋਂ ਲਗਯੋ ਤਿਸ ਛਾਤੀ ਤੀਰ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਿਥਮਹਿ ਸੋਈ ਬਹੀਰਾ। ੧੯।
ਖੜ ਜਾਇ ਸਿੰਘਨ ਢੇਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ। ਜਿਮ ਕਰ ਖੇਡ ਸੱਚ ਕੀ ਠਈ।
ਉਤ ਤੇ ਤੁਰਕ ਹਲੇ ਕਰ ਆਵੈ। ਇਤ ਤੈ ਸਿੰਘ ਉਨ ਮੋੜ ਹਟਾਵੈ। ੨੦।
ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ ਦੁਇ ਵਲ ਤੈ ਭਈ। ਹੁਤੀ ਰਾਤ ਜਨ ਅੰਧੇਰੀ ਅਈ।
ਉਤ ਕਰ ਹੱਲੈ ਤੁਰਕ ਘੋੜੈ ਚਲਾਵਨ। ਮਾਰ ਸਿੰਘਨ ਚਹੇ ਫੇਟਨਾ ਗਿਰਾਵਨ।
ਆਗਜੋਂ ਉਨ ਸਿੰਘ ਮੁਖ ਕਟ ਡਾਰੇ। ਰਿਰੇ ਤਹੀਂ ਬਹੁ ਥੱਕ ਕੈ ਹਾਰੇ।
ਕਿਛਕੁ ਗਿਰੇ ਵਹਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ। ਇਮ ਕਰ ਹੁਕ ਗਯੋ ਉਨਕੈ ਰਾਹੁ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਹ ਦੁਇ ਵਲ ਤੇ ਅੜ ਭਿੜੈ ਗਿਰ ਗਿਰ ਰੁਕ ਗਈ ਠੋਰ।
ਕਰ ਕਰ ਹੱਲੇ ਜੇ ਅਵੈ ਪਰੈ ਉਨੈ ਪਰ ਧੌੜ। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਕਿਛ ਉਨਕੈ ਉਨ ਸਸਤ੍ਰ ਲਾਰੀਂ। ਕਿਛ ਸਿੰਘ ਭੀ ਮਾਰੈ ਹੁਇ ਆਰੈ।
ਦੇਉ ਤਰਫ ਤੈ ਮਚ ਗਯੋ ਘਾਣ। ਥੱਕ ਗਏ ਦੁਵੱਲੋਂ ਲਾ ਲਾ ਤਾਣ। ੨੪।
ਧੀਰੀ ਧੀਰੀ ਵਲ ਦੇਉ ਤੈ ਹੋਈ। ਛੋਟੀ ਹਥਯਾਰੀ ਆਵੈ ਨ ਕੋਈ।
ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਖੜ ਦੂਰੋਂ ਚਲਾਵੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈ। ੨੫।
ਹੁਤ ਬੰਦੂਕ ਤਮਾਚੇ ਸਿੰਘਨ ਪਹਿ ਨਾਂਹਿ। ਪਰ ਉਨ ਕੀ ਗੋਲੀ ਲੰਘ ਉਨ ਪਰ ਪਾਹਿ।
ਤੋ ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਨੇੜੇ ਆਯਾ। ਤੋ ਹੱਲਾ ਤਿਮ ਫੇਰ ਕਰਾਯਾ। ੨੬।
ਤਉ ਮੁਗਲ ਤਕੀ ਘੋੜਾ ਚਲਾਯਾ। 'ਕਹਾਂ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ' ਪੁਛਤਾ ਆਯਾ।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਯੋ 'ਚਲ ਆਉ ਅਗਾਰੀ। ਬਿਸ਼ਕ ਚਲਾਉ ਤੂੰ ਹਲੋਂ ਵਾਰੀ'। ੨੭।
ਛੋੜ ਘੋੜਾ ਉਨ ਤੀਰ ਚਲਾਯਾ। ਸੀਸ ਮੁੰਡਾਮੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਲਾਯਾ।
ਝਟ ਕਰ ਘੋੜੈ ਸਿੰਘ ਫੜ ਲਈ ਬਾਹ। ਤਿਸ ਹੁਤੋ ਨਗਾਤ^੩ ਸੰਜੋਇ ਬਿਨ ਨਾਂਗ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਬਿਨ ਸੰਜੋਇ ਇਸ ਮੁਗਲ ਕਾ ਪਿੰਡਾ ਲਜ਼ਰ ਨ ਆਇ।
ਇਕ ਮੁਖ ਨੰਗਾ ਸਿੰਘ ਲਖ ਉਤ ਪਿਪਲਾ^੧ ਦਯੋ ਧਸਾਇ। ੨੯।
ਮੁੜਯੋ ਤਕੀ ਮੁਖ ਜਖਮ ਖਾ ਮੋਮਨ ਲਯੋ ਪਛਾਨ।
ਪੁਛੀ ਖਬਰ ਬੁਲਾਇ ਉਮ 'ਕਹਾਂ ਖਾਏ ਮੁਖ ਪਾਨ?'। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਤਕੀ ਨੈ ਮੋਮਨ ਸੁਨਾਈ। 'ਅਗੈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾ ਖੀੜੇ ਬਨਾਈ।
ਹੁਇ ਹਿੰਮਤ ਤੋ ਅਗੈ ਹੁਇ ਖਾਵੈ। ਦੂਰ ਖੜੇ ਕਯਾ ਬਾਤ ਬਨਾਵੈ। ੩੧।
ਇਕ ਹੁਤ ਚੇਲੇ ਉਸ ਪਹਿ ਖਲੋ। ਸੁਨ ਵਹਿ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਧਾਇ ਚਲੋ।
ਕਹਿ ਮਹਾਵਤ ਦਯੋ ਹਾਥੀ ਪਿਲਾਇ^੨। ਦੁਇ ਦੁਇ ਤੀਰ ਫੜ ਚਏ ਚਲਾਇ। ੩੨।

੧. ਭਾਵ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ।

੨. ਫੈਟਿਆਂ ਤੋਂ, ਪੇਟੀ ਤੋਂ।

੩. ਜਿਸਮ, ਸਰੀਰ।

੪. ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ।

੫. ਢੇ ਦਿੱਤਾ, ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿ ਮਹਾਵਤ ਉਨ ਹਾਥੀ ਤੁਰਵਾਯੋ। ਫੱਟੇ ਥਕੇ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਤਕਾਯੋ।
ਉਨ ਜਾਨਯੋ ਮੈਂ ਉਚੇ ਥਾਇ। ਦੇਉਂਗ ਹਾਥੀਓਂ ਸਿੰਘਨ ਮਿਧਾਇ। ੩੩।
ਦੇਖ ਥੋੜੈ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਆਈ। ਗਿਰਦੇ ਦੇਖਯੋ ਉਨ ਹਾਥੀ ਘੁਮਾਈ।
ਵਹੁ ਮਾਰੈ ਦੁਇ ਦੁਇ ਢੁਕ ਤੀਰ। ਵਹਿ ਤੇ ਕਹਾਵਤ ਬਡ ਸੁਰਬੀਰ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਭੀਮਾ ਸਿੰਘ ਕਰ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਯੋ ਸੇਰ ਜਿਮ ਧਾਇ।
ਫੜ ਉਨ ਹਾਥੀ ਕੰਨ ਦਬਯੋ ਤੁਰਤਹਿ ਲਯੋ ਬਹਾਇ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘ ਕੀਯੋ ਮਹਾਵਤ ਪਰ ਵਾਰ। ਉਨ ਡਾਹਯੋ ਅੰਕੁਸ ਲਗ ਟੁਟੀ ਤਲਵਾਰ।
ਅਧੀ ਰਹੀ ਸੰਗ ਮਾਰਯ ਮਹਾਵਤ। ਸੋਊ ਗਯੋ ਗਸ਼ੀ ਅੰਕੁਸ ਲਾਵਤ। ੩੬।
ਦੇਖ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਮਦਤ ਕਰਾਈ। ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ।
'ਜਦ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਤ ਮੱਝੀ ਚਰਾਵਤ। ਤੂੰ ਹੁਤੇ ਮੱਝੀ ਦੁਇ ਦੁਇ ਟੱਪ ਜਾਵਤ। ੩੭।
ਅਬ ਕੱਟਾ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਕਿਤਨਕ ਬਲਾਇ। ਮਾਰ ਤੁਰਕ ਤੂੰ ਉਪਰ ਜਾਇ'
ਅਗਯੋਂ ਲਖਮੀਰ, ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਂ ਕਹੀ। 'ਮੇਰੇ ਭੀ ਮਨ ਥੀ ਗਲ ਯਹੀ। ੩੮।
ਮੈਂ ਪਰ ਤਨਕਾ ਆਗਯਾ ਜੇ ਹੋਇ। ਮੈਂ ਮਾਰ ਦਿਖਾਊਂ ਤੁਰਕੈ ਸੋਇ'।
ਇਤਨਕ ਕਹਿ ਸਿੰਘ ਕੀਨੀ ਪਾਈ। ਜਿਮ ਪਰੈ ਕੁੰਜਨ ਪਰ ਬਹਰੀ ਜਾਈ। ੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਫੜ ਨੇਜਾ ਸਿੰਘ ਕੁਦ ਪਰਯੋ ਸੋਹੋਂ ਚੇਲੇ ਕੇ ਲਲਕਾਰ।
ਉਤ ਵਲ ਤੇ ਉਨ ਭੀ ਕਰੀ ਮਾਰੈ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜਾਇ ਸੰਭਾਰਾ। ਜਾਇ ਚੇਲੇ ਕੇ ਮੋਢੇ ਮਾਰਾ।
ਗਯੋ ਨੇਜਾ ਉਸ ਮੋਢੈ ਚੀਰ। ਫੜ ਹੁਇ ਤਲਵਾਰ ਨ ਚੱਲੈ ਤੀਰ। ੪੧।
ਇਕ ਦੁਇ ਸਿੰਘ ਮਦਤ ਔਰ ਆਏ। ਉਨ ਹਾਥੀ ਗਿਰਦਯੋਂ ਔਰ ਹਟਾਏ।
ਤੋ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦਾਉ ਲਗ ਗਯੋ। ਫੜ ਗੁਸਾ ਹਾਥੀ ਪਰ ਗਯੋ। ੪੨।
ਮਾਰ ਤਲਵਾਰ ਚੇਲਾ ਡਾਰ ਦਯੋ। ਹਾਥੀ ਤੋਰ ਵਲ ਸਿੰਘਨ ਦਯੋ।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਯੋ 'ਹਾਥੀ ਕਿਹਕਾਮਨ। ਹਮ ਅਨੇਕ ਬਖਸ਼ੈਗੇ ਗੁਲਾਮਨ'। ੪੩।
ਹਾਥੀ ਫਿਰ ਜਬ ਖਾਲੀ ਗਯੋ। ਦਲ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਭਾਜ ਖਾਇ ਗਯੋ।
ਤੋ ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਪੂਰਬੀਏ ਬੁਲਾਏ। ਹੁਤੇ ਹਜਾਰੀ ਖਿਤਾਬ ਜਿਨ ਪਾਏ। ੪੪।

ਦੋਹਰਾ: ਮਨਸਾ ਰਾਮ ਔ ਦਯਾ ਰਾਮ ਜਿਨ ਕੇ ਥੋ ਯਹਿ ਨਾਮ।
ਭੇਜ ਨਾਲ ਬਡ ਫੌਜ ਹੁਤ ਕੁੰਦਲ ਪੁਰ ਘਰ ਧਾਮ। ੪੫।

ਚੌਪਈ: ਵੈ ਕਰ ਹੱਲਾ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਪਏ। ਉਤ ਤੈ ਸਿੰਘ ਭੀ ਸਨਮੁਖ ਅਏ।
ਮਨਸਾ ਰਾਮ ਔ ਦਇਆ ਰਾਮ। ਮਾਰ ਸਿੰਘਨ ਸੁ ਉਸ ਹੀ ਥਾਮ। ੪੬।
ਤੁਰਕਨ ਫੌਜ ਤਹਿ ਗਈ ਪਰਾਈ^੨ ਰਹਯੋ ਮਦਾਨ ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਪਾਈ^੩।

੧. ਥੋੜੀ।

੨. ਨੱਸ ਗਈ।

੩. ਪਾਸ।

ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਕ ਭਯੋ ਉਜਿਯਾਲਾ। ਮੁੜ ਤੁਰਕਨ ਕੀਯੋ ਖੇਤ ਸੰਭਾਲਾ। ੪੭।
 ਕੇਉ ਕਿਤੈ ਸਿੰਘ ਦਿਸੈ ਖੜਾ। ਔਰ ਮਾਰਯੋ ਔ ਦੇਖਯੋ ਪੜਾ।
 ਵੈ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਵੈ। ਉਨਿ ਨੇੜ ਢੁਕੈ ਤੇ ਸੀਹਆਣ ਆਵੈ। ੪੮।
 ਬਾਕੀ ਮਾਰ ਸਿੰਘ ਇਮ ਦਏ। ਫਿਰ ਢੁਕ ਸਭਨ ਕੇ ਸਿਰ ਕਟ ਲਏ।
 ਇਮ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਸਿੰਘ ਨਿਭੇ ਉਸ ਸੰਗ ਸਭ ਬਾਈ। ੪੯।
 ਇਮ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਰੇ ਕੀਆ। ਮਸ਼ਾਹੁਰ ਸਭ ਜਗ ਮੈਂ ਥੀਆ।
 ਗੁਰ ਕੋ ਵਾਕ ਜਿਸ ਐਸ ਕਮੱਯਾ। ਸੀਸ ਦਯੋ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੱਯਾ। ੫੦।

ਦੋਹਰਾ: ਧੰਨ ਧੰਨ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਜਿਨਿ ਕਰ ਸਾਕਾ ਤਮੇ ਪਰਾਨ।
 ਰਹੈ ਨਾਮ ਥਿਰ ਕਰਮ ਕਾ ਹੈ ਜਗ ਆਵਨ ਜਾਨ। ੫੧।

ਸਾਖੀ ਚੁਮੰਡੇ ਤਥਾ ਕੈਰੋਂ ਨੰਗਲੀਆਂ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਕੀ

੧੦੯. [ਕੈਰੋਂ ਨੰਗਲੀ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕਤਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨਹੁ ਸਾਖੀ ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਜਿਨ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਸਿਰਿ ਲਾਇ।
 ਸਿਦਕ ਰਖਯੋ ਗੁਰ ਬਚਨ ਪਰ ਭਯੋ ਕੇਸਨ ਸਾਸਨ ਨਿਬਾਹਿ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਨਾਮ ਨਾਮ ਜਾਤ ਗੋਤ ਬਤਾਉਂ। ਸਿਖੀ ਸਾਂਝ ਹਿਤ ਟਹਲ ਉਠਾਉਂ।
 ਸੁਨੀ ਜਿਸੈ ਬਿਧ ਬਡਿਅਨ ਪਾਸ। ਕਹੂੰ ਤਿਮੈ ਪੰਥ ਰਖ ਹੇਤ ਦਾਸ। ੨।
 ਹੁਤਿ ਰੰਧਾਵੈ ਚੁਮੰਡੇ ਬਾਈ ਬਾਸ। ਮਧ ਇਕ ਕੈਰੋਂ ਨੰਗਲ ਭਾਸ।
 ਉਨ ਮਧ ਤੇ ਕੁਛ ਗੁਰ ਪੰਥ ਆਏ। ਖੰਡੈ ਪਹੁਲ ਲਈ ਸਸਤ੍ਰ ਉਠਾਏ। ੩।
 ਜਿਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਆਰ.ਜਾ ਦਈ। ਵਹੀ ਭਾਂਤਿ ਤਿਨ ਕਰਨੀ ਠਈ।
 ਰਲੇ ਪੰਥ ਗੁਰ ਕਰੋਂ ਦੰਗਾਹੀ। ਲਹੋਰੈ ਦਿੱਲੀ ਰਾਹੁ ਲੁਟ ਖਾਹੀਂ। ੪।
 ਜੇਉ ਚਕਯੋ ਹੁਤ ਖਾਲਸੇ ਤੋਰ। ਇਨ ਭੀ ਤਿਮਹਿੰ ਮਚਾਯੋ ਰੋਰ।
 ਸਉ ਖਬਰ ਯਹਿ ਤੁਰਕਨ ਪਾਈ। ਆਏ ਮਾਰਨ ਉਨ ਕਰ ਧਾਈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਗੜ ਨਹਿੰ ਹੁਤੇ ਜਿਤ ਕੀ ਓਟ ਲੜਾਹਿੰ।
 ਉਠ ਨਠ ਰੋਹੀ ਮਧ ਫਿਪਹਿੰ ਕੇ ਖੂਹਨ ਖੱਡਨ ਮਾਂਹਿੰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨੀ ਸਿੰਘਨ ਜਬ ਤੁਰਕ ਅਵਾਈ। ਛਡ ਕਰ ਘਰ ਗਏ ਬਣਹਿ ਲੁਕਾਈ।
 ਹੁਤੇ ਉਨੈਂ ਕੇ ਟੱਖਰ ਜੇਉ। ਰਲ ਮਿਲ ਲੋਕਨ ਬਚ ਰਹੇ ਤੇਉ। ੭।
 ਦਿਨੈ ਸਿੰਘ ਹੁਤ ਥੇ ਤਿਹ ਨਾਂਹਿੰ। ਰਾਤ ਪਰੀ ਆਵਤ ਘਰ ਮਾਂਹਿੰ।
 ਇਸੀ ਬਾਰ ਤਉ ਇਮ ਬਚ ਰਹੇ। ਹਥ ਨ ਆਏ ਵੈ ਖਾਲੀ ਗਏ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਖਾਲੀ ਤੁਰਕ ਇਮ ਗਏ ਆਈ ਨਮੋਸੀ ਤਾਂਹਿੰ।
 ਚਿੱਤੈ ਜਿਮ ਝੁਰਤ ਫਿਰਹਿੰ ਮਾਰਨ ਸਿੰਘ ਫਿਰਾਹਿੰ। ੯।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਚਾਹੈ ਮਾਰਨ। ਸਿੰਘ ਭੀ ਚਾਹੈ ਵਖਤ ਗੁਜਾਰਨ।
ਕਹੈ ਸਿੰਘ 'ਕਬ ਹਮ ਬਖਤ ਆਵਗੁ। ਹਮਤੈ ਲੁਕ ਤੁਰਕ ਸਿੰਦ ਬਚਾਵਗੁ। ੧੦।
ਹੰਨੈ ਹੰਨੈ ਹੁਇ ਬਹਿੰ ਪਤਮਾਹਿ। ਲਹਿੰ ਆਪ ਆਪਨੋ ਮੁਲਖ ਉਗਰਾਹਿ।
ਹਮ ਗੁਰਬਚਨ ਝੂਠ ਤੇ ਨਾਂਹੀ। ਹਮ ਸਹੀ ਜਾਇੰ ਦੁਖ ਕਟੈਤਹਾਂਹੀ'। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਵਤਨ ਮਧ ਸਾਕ ਮਿਤਿ ਸਿੰਘ ਬਸੈ ਨਿਜ ਦੇਸ।
ਤਿਹੀ ਗੁਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਰਹਿ ਲੁਕ ਛਪ ਰਖ ਗੁਰ ਭੇਸ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਫਿਰ ਸੁਨੋ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਬਾਤ। ਕਰਾਇ ਦਯੋ ਜਿਮ ਦੁਸ਼ਟਨ ਘਾਤ।
ਹੁਤੇ ਸਜਾਦੇ ਸੁਲਤਾਨੀਓ ਗ੍ਰਾਮ। ਉਸ ਕਹਿੰ ਹਿੰਦੂ, ਕਰੇ ਤੁਰਕਨ ਕਾਮ। ੧੩।
ਉਨ ਸਾਥ ਰਲਾਏ ਮੁਸਲੇ ਕਲਾਲ। ਤੇਉ ਚਾਕਰ ਹੁਤਿ ਤੁਰਕਨ ਨਾਲ।
ਇਮ ਮਿਲ ਦੇਇਨ ਮਤੇ ਮਤਾਏ। 'ਰਧਾਵਨ ਸਿੰਘਨ ਦਯੈ ਮੁਵਾਏ। ੧੪।
ਏ ਆਏ ਅਬ ਹਮਰੇ ਦਾਇ। ਪਹਿਲੋਂ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਭੂਮ ਲਿਖਵਾਇ।
ਗਰਭ ਛੇਦ ਇਨ ਦਯੈ ਕ੍ਰਵਾਇ। ੧੫।
ਇਮ ਹਮ ਪੈ ਬਹੁ ਤੁਰਕ ਖੁਸ਼ ਹੋਹਿ'। ਸਿਰੋਪਉ ਇਨਾਮ ਚਹਿੰ ਪਾਇੰ ਸੋਇ।
ਗੁਪਤਿ ਪਾਪ ਦੇਇਨ ਗਿਨ ਲਯੋ। ਜਾਇ ਤੁਰਕਨ ਪੈ ਤਿਮਹੀ ਕਹਯੋ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਉਨ ਆਖੀ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਉਨ ਤਿਮ ਹੀ ਮੰਨ ਲੀਨ।
ਗ੍ਰਾਮ ਇਨਾਮ ਔ ਗਰਭ ਛੇਦ ਚੌਪਰ ਲਿਖੀ ਜਮੀਨ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕ ਚਹਿਤ ਹੁਤ ਥੇ ਯਹੀ ਖਾਤ। ਜਿਮ ਕਿਮ ਹੁਇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਘਾਤ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਉਨਕੋ ਸਿੰਘ ਦਿਸ ਆਵਤ। ਜੋ ਚਾਹਤ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਮਨਵਾਵਤ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਖਬਰ ਯਹਿ ਨਹਿੰ ਭਈ ਉਇ ਗ੍ਰਾਂਢੀ ਸਿਲ^੧ ਕਰਵਾਇੰ।
ਉਸੀ ਗਿਰਦ ਛਪ ਦਿਨ ਰਹੈ ਰਾਤੀ ਆਵੈ ਗ੍ਰਾਂਇੰ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਨਿਸ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਹੋਇ। ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਨਿਸਤਹਿੰ ਸੋਇ।
ਤਹਿੰ ਦੁਸ਼ਟਨ ਸਿਲ ਸਿੰਘਨ ਕਰਾਈ। ਇਕ ਸੁਲਤਾਨੀ ਪਿੰਡ ਹੀ ਮਾਹੀ। ੨੦।
ਸੋ ਸੇਲੂ^੨ ਉਨ ਰਖਯੋ ਬਨਾਇ। ਸਭੀ ਖਬਰ ਦਏ ਜਟਨ ਪਹੁੰਚਾਇ।
ਦੇਂ ਜਟ ਆਰੈ ਤੁਰਕਨ ਘਲਾਇ। ਇਮ ਸੰਘਨ ਲਈ ਮੋਤ ਤਕਾਇ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹਿਨੈ ਕੋ ਵੁਹ ਹੁਤ ਹਿੰਦੂ ਕੰਮ ਸੁ ਤੁਰਕ ਕਰਾਹਿ।
ਹਿੰਦੂਅਨ ਹਿੰਦੂ ਫੜ ਦਿਵਹਿ ਮੁਵਾਵਹਿ ਸੀਸ ਕਟਵਾਇ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਮੋਤ ਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆਈ। ਸਿੰਘ ਵੜੈ ਕਿਤ ਨਿਸ ਘਰ ਧਾਈ।
ਦੁਸ਼ਟ ਸੇਲੂ^੨ ਦਈ ਸਿਲ ਪਹੁੰਚਾਇ। ਆਇ ਤੁਰਕਨ ਲਯੋ ਘੋਰੇ ਪਾਇ। ੨੩।

੧. ਸਿਲ=ਸੂਹ, ਖੋਜ। ਸਿਲ ਕਰਨਾ=ਸੂਹ ਕੱਢਣੀ, ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਦੱਸਣਾ।

੨. ਸੂਹੀਆ।

ਚਾਰ ਤਰਫ ਤਿਨ ਫੌਜ ਖੜਵਾਈ। ਤੋਂ ਲੋਂ ਝਬ ਦੁਸ਼ਟ ਜਟ ਭੇ ਆਈ।
ਘੇਰਾ ਕੀਨੋ ਬਹੁ ਤਕੜਾਇ। ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਨ ਨ ਕੁਤੇ ਪਾਇ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਲਤਾਨੀ ਜਟ ਕਹੈ ਤਿਮ ਹੀ ਤੁਰਕ ਕਮਾਹਿ।
ਰਲ ਮਿਲ ਦੋਊਅਨ ਸਿੰਘ ਕਟੇ ਲਭਯੋ ਸੁ ਛਡਯੋ ਨਾਂਹਿ। ੨੫।
ਚੌਦਾਂ ਲਭੇ ਉਨ ਬਡਨ ਕੇ ਸੋ ਪੁਰਖ ਦੀਨੇ ਕਾਟ।
ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਕੁਲ ਸਮਝ ਔਰ ਦੀਏ ਕਟ ਕਾਟ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਕੋਊ ਉਨਕੀ ਦੁਸ਼ਟੈ ਆਯਾ। ਸੋ ਤੇ ਤੇਗਨ ਮੱਧ ਕਟਾਯਾ।
ਅਕੈ ਕਿਤੇ ਉਨ ਹੋਊਗੁ ਗਯੋ। ਇਮ ਟੰਢਮੂਲਾ ਉਨ ਹੋਊਗੋ ਰਹਯੋ। ੨੭।
ਸਹਯੋ ਇਸੈ ਦੁਖ ਸਿੰਘਨ ਮਝੇਲਨ। ਮੁੜ ਜਾਨੈ ਰਾਜ ਪੰਥ ਪਾਯੋ ਹੋਗੁ ਸੈਲਨ।
ਉਨ ਸਿਰ ਤੇ ਪਰੈ ਪਤਿਸਾਹੀ ਤਕਾਈ। ਤੋਂ ਹੰਨੇ ਹੰਨੇ ਉਨ ਲਭੀ ਪਤਿਸਾਹੀ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਕੋਊ ਪੁਛੈ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕਿਛੁ ਰਹਯੋ ਹੁਤੇ ਟੰਢਮੂਲਾ।
ਰਾਜ ਲਭਯੋ ਕੈ ਭੂਮ ਲਭੀ ਸੋਊ ਬਤਾਊ ਸੂਲਾ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਬਚਯੋ ਏਕ ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ ਨਾਮ। ਕਿਤ ਗਯੋ ਹੁਤੇ ਥੋ ਔਰ ਗ੍ਰਾਮ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੀ ਲਭੀ ਉਨ ਕਾਰ। ਭਏ ਅਰਦਾਮੀਏ ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ। ੩੦।
ਉਨ ਇਜੈ ਬਿਜੈ ਕੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ। ਸਾਹ ਪਤਸਾਹਿ ਉਨ ਚਰਨ ਛੁਹਾਈ।
ਉਨ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਭਈ। ਉਨ ਰਾਜ ਭੂਮੋਂ ਅਧਿਕਾਈ ਲਈ। ੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਉਨ ਪੁਤ ਪੋੜੇ ਬਹੁ ਭਏ, ਲੀ ਭੂਮ ਭੀ ਅਪਨ ਛਡਵਾਇ।
ਬਦਲੇ ਲਏ ਦੁਸ਼ਮਨੋਂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਬਲ ਪਾਇ। ੩੨।

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨਬਾਬ ਭੁਯੰਗੀ ਕੀ
੧੧੦. [ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਭੁਯੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿਰਾਜ ਦੇ ਕੇ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਆਦਿ ਨਿਬਾਬ ਕੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ।
ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਨਬਾਬੀ ਲਈ ਕਰ ਸੂਰੇ ਪੂਰੇ ਕਾਮ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਮੈਂ ਲਿਖੋਂ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਾਖੀ; ਬ੍ਰਿਧ ਪੁਰਸ਼ਨ ਜਿਮ ਹਮ ਸੋਂ ਆਖੀ।
ਜਬ ਬੰਦੋਂ ਤੁਰਕਨ ਲੀਨੇ ਜੀਤ। ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਸਯੋਂ ਬਿਪਰੀਤ। ੨।
ਭਯੋ ਨਾਸ਼ ਉਸ ਨੇੜੇ ਆਵਨ। ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸੁ ਚਹੈ ਮਰਵਾਵਨ।
ਸਮਝ ਖਾਲਸੇ ਉਸਤੇ ਭਯੋ ਦੂਰ। ਆਇ ਬਹੇ ਗੁਰ ਚੱਕ ਹਜੂਰ। ੩।
ਯਹੀ ਬਾਤ ਮੁਗਲਨ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਮੁਗਲਨ ਚਿੱਤ ਵਧਾਈ ਭਾਈ।
ਚਾਹਿਤ ਹੁਤੇ ਸਿੰਘਨ ਤੁੜਵਾਯੋ। ਭੇਜੇ ਵਕੀਲ ਔ ਦਰਬ ਘਲਾਯੋ। ੪।

੧. ਕੋਈ ਵਾਂਝਾ ਵਿਰਲਾ।

੨. ਸ਼ਿਹ, ਪਤਾ।

੩. ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਲੇਟ ਪੇਟ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਕਰੈ। ਜੋ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗੈਂ ਲਜਾ ਆਗੈ ਧਰੈ।
ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਬਹੁਬਾਰ ਵੁਠਾਵਹਿ। ਗੁਰ ਚਕ ਹਮ ਕਦੇ ਪੈਰ ਨ ਪਾਵਹਿ। ੫।
ਬਿਸਕ ਲੇਹੁ ਤੁਮ ਮੇਲੇ ਲਾਇ। ਨਨਕਾਣੇ ਔ ਰੋੜੀ ਜਾਇ।
ਬਡੇ ਡਿਹਰੇ ਔ ਖਡੂਰ ਗੁਰ ਥਾਨ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਗੁਰ ਔਰ ਮਕਾਨ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮੇਲਾ ਲਾਵਹੁ ਬੇਸਕੈ ਜਹਿ ਜਹਿ ਹੁਇ ਗੁਰ ਠੋਰ।
ਮਾਫੀ ਕਰੈਂ ਮਸੂਲ ਹਮ ਔ ਘਰੋਂ ਕਰੈਂ ਔਰ ਗੋਰ'। ੭।

ਚੌਪਈ: ਇਮ ਕਹਿ ਖਾਲਸੇ ਲਯੋ ਪਰਚਾਏ। ਔਰ ਦਿਲਾਸੇ ਕਈ ਕਰਾਏ।
'ਹੁਇ ਚਾਕਰੀ ਕੀ ਜਿਸ ਕੋ ਖਾਹਸ। ਆਇ ਰਹੇ ਉਇ ਹਮਰੇ ਪਾਸ'। ੮।
ਬਨੋਜ ਸਿੰਘ ਔ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਵੇ। ਉਨ ਦੈ ਦਰਬ ਸੁ ਲਏ ਪ੍ਰਚਾਵੇ।
ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੈ ਸਿੰਘ ਗੈਲੈ ਲਾਏ। ਉਨ ਕੈ ਹਾਥ ਸਿੰਘ ਔਰ ਮਿਲਾਏ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਸਯੋਂ ਉਨ ਲੀਨੇ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਇ।
ਬੰਦੇ ਤੇ ਵੈ ਇਮ ਡਰੈਂ ਬਾਜੋਂ ਲਵੈ ਡਰਾਇ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਬਹੁ ਪੈਸੇ ਦੇਹਿੰ। ਬੈਠ ਗੁਰੂ ਚਕ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਲੇਹਿੰ।
ਪੰਥ ਦਰਵਾਰੇ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਦਿਵਾਨ। ਵਹੀ ਹੋਤ ਥੋ ਪੋਤੈ ਵਾਨ। ੧੧।
ਪੰਥ ਰਖਤ ਥੋ ਉਸੈ ਵਡਿਆਈ। ਵਹੀ ਦੇਤ ਥੋ ਸਭਨ ਪ੍ਰਚਾਈ।
ਉਸੈ ਸ਼ਰੀਕੋ ਕਰੈ ਕੋਊ ਨਾਹਿੰ। ਵਹੀ ਦੇਤ ਕੋ ਸਭਨ ਪ੍ਰਚਾਇ। ੧੨।
ਸਭ ਕੋ ਇਕ ਥਾਂ ਲੰਗਰ ਕਰਵਾਵੈ। ਸਭਨ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਵਹੀ ਪਹੁੰਚਾਵੈ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਪੰਥ ਯੋ ਵਧਤੇ ਜਾਹਿ। ਦੰਗੇ ਫੰਗਯੋਂ ਬੀ ਟਲੈ ਸੁ ਨਾਹਿੰ। ੧੩।

੧੧੧. [ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਤੁਰਕ ਮੇਲ ਤੋੜਕੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹੋ ਖੜੋਤੇ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਬੰਦੇ ਤੁਰਕਨ ਬੰਧਿਓ ਭਏ ਔਰ ਹੀ ਤੋਰ।
ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਉਇ ਚਹੈਂ ਸਭਹਨ ਕਰ ਇਕ ਠੋਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਉਨ ਕੋ ਦਗੋ ਨ ਖਾਯੋ। ਡੇਰਾ ਆਗੈ ਸਿੰਘਨ ਚਲਾਯੋ।
ਐਸੀ ਭਈ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਚਾਲ। ਤੁਰਕ ਨ ਛੋੜੈਂ ਪੰਥਹਿ ਖਜਾਲ। ੨।
ਨਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਗੜ ਕੋਊ ਕੋਟ। ਜਹਾਂ ਲੜੈਂ ਵੜ ਜਾਂਕੀ ਓਟ।
ਕੋਟ ਬਡ ਪਰਬਤਨ ਸਿੰਘਨ ਪਾਸ। ਜਹਾਂ ਚੜੇ ਹੁਇ ਰਹੈਂ ਮਵਾਸ। ੩।
ਬਹੁਤ ਠੋਰ ਸਿੰਘ ਖੜ ਭੀ ਲੜੈਂ। ਹੋਇ ਦਖੀ ਲੈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਰੈਂ।
ਐਸੀ ਭਈ ਪੰਥਹ ਲਾਚਾਰ। ਭਏ ਪੰਥ ਜਨ ਛਿਦ੍ਰੈ ਝਾੜ। ੪।

੧. ਬਟੇਰਾ। ੨. ਇਥੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਭੀ ਹੈ:--

ਸਮੇਂ ਲਖਾਵਨ ਉਇ ਚਹੈਂ, ਪੰਥ ਬੀ ਸਮੇ ਤਕਾਇ।
ਰਹੈਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚਾਹੈਂ ਦੇਊ ਦਿਲ ਦੇਊ ਚੰਗੇ ਰਖਾਹਿੰ।

ਸੋਰਠਾ: ਹੁਤਿ ਬੰਦੈ ਦਯੋ ਸ੍ਰਾਪ ਘਿਰਜੋ ਹੁਤੇ ਜਬ ਗੜ ਬਿਧੈ।
ਸੋ ਲਗਯੋ ਪੰਥ ਜਨੁ ਪਾਪ ਮੱਦਦ ਉਸ ਕੀ ਨਹਿੰ ਕਰੀ। ੫।
ਦੋਹਰਾ: ਤੇ ਸਿੰਘ ਖਿਡ ਬਣ ਲੁਕ ਗਏ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਹੋਇ।
ਲਗੇ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦਿਨ ਇਮੈਂ ਆਰੈ ਪਾਛੈ ਸੋਇ। ੬।
ਇਸ ਹੀ ਮੈਂ ਇਕ ਔਰ ਭੀ ਸਾਖੀ ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਇ।
ਫੇਰ ਨਿਬਾਬੀ ਭੀ ਕਹੂੰ ਜਿਮ ਭਈ ਕਪੂਹ ਸਿੰਘ ਆਇ। ੭।

ਸਾਖੀ ਮੁਲਖੱਯਨ ਔ ਬਿਵਾਸਤੇ ਔ ਦੀਨੀ ਖੁਦਾਇਨ ਕੀ

੧੧੨. [ਮੁਲਖੱਈਏ ਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਠ ਭੇੜ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸੁਨੋ ਬਿਵਾਸਤੈ ਮੁਏ ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੇ ਹੇਤ।
ਮੁਲਖਈਅਨ ਖੁਦਾਈਅਨ ਚਕੇ ਰਹੈਂ ਜਿਮ ਖੇਤ। ੧।
ਚੌਪਈ: ਸੋਉ ਸੁਨੋ ਤੁਮ ਉਨੈ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮੈ ਖੁਦਾਈਅਨ ਆਨ ਬਿਹਾਨੀ।
ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਥਕ ਵੜਯੋ ਲਹੌਰ। ਮੁਲਕ ਭਯੋ ਉਸ ਥੋਂ ਸਭ ਚੋੜ। ੨।
ਮੁਲਖੋਂ ਵਸੂਲ ਟਕੇ ਨ ਭਯੋ। ਕਹੈਂ 'ਮੁਲਖ ਲੁਟ ਖਾਲਸੇ ਲਯੋ'।
ਬਿਨਾਂ ਟਕੇ ਉਸ ਫੌਜ ਛਡ ਗਈ। ਫੌਜ ਬਿਨਾਂ ਕਹੋ ਕਿਨ ਦੁਬ ਲਈ। ੩।
ਬਿਨਾਂ ਦਰਬ ਹੈ ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਸਾਹੁ। ਦਰਬ ਆਵਨ ਕੇ ਮੁਲਕ ਹੀ ਰਾਹੁ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਬੰਦੇ ਕੀਓ ਮੁਲਖ ਖੁਵਾਰ। ਫਿਰ ਖਾਲਸੈ ਔਰ ਦਯੋ ਉਜਾਰ। ੪।
ਪੁਜੇ ਨ ਟਕੇ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਸਾਹਿ। ਉਸ ਨੇ ਭੇਜੀ ਤਲਬ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਅਸਵਾਰ ਖਾਸ ਕੀ ਇੱਕ ਹਜਾਰ। ਤਿਨ ਮੈਂ ਥੇ ਦੁਇ ਪਠਾਨ ਸ੍ਰਦਾਰ। ੫।
ਦੋਹਰਾ: ਅਤਿਉੱਲ ਮਹਬਤ ਖਾਂ ਕਹੈਂ ਸੁੰਦਰ ਖੂਬ ਜਵਾਨ।
ਕਹੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ਉਨ ਬਡੇ ਤਿਹ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਮਕਾਨ। ੬।
ਚੌਪਈ: ਉਤ ਤੇ ਆਏ ਤੇਉ ਲਹੌਰ। ਸੁਨੋ ਬੀਹਾਂ ਜੋ ਹੋਯੋ ਤੌਰ।
ਮੁਲਖਈਏ ਇਤ ਆਏ ਫਰਜਾਦ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁ ਕਰ ਇਤਕਾਦ। ੭।
ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜੀ ਹੋਰ ਮਲੰਗ। ਰਲ ਮਿਲ ਕੀਓ ਨਵਾਬ ਉਨ ਤੰਗ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਥੀ ਕਚਹਿਰੀ ਸਭ। ਕੀਓ ਉਪਰਾਲੇ ਸਬਹਨ ਤੱਬ। ੮।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੇ ਰਖ ਉਪਰਾਲੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਮ ਪੱਖ ਸੰਭਾਲ।
ਜਿਸ ਜਿਸ ਮੋਤ ਨਜੀਕੈ ਆਈ। ਆਇ ਉਸੈ ਮਤ ਖੋਟ ਸਿਖਾਈ। ੯।
ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਐਸੇ ਕਹੀ ਬਾਤ। 'ਤੁਰਤ ਲਹੌਰ ਆਇ ਹਮ ਜਾਤ।
ਨਹਿੰ ਮੰਗੈਂ ਹਮ ਦਾਣਾ ਖਾਣ। ਨਹਿੰ ਚਾਹੈਂ ਹਮ ਸਾਥ ਤੁਹਿ ਜਾਣ'। ੧੦।

੧. ਅਤਾਉੱਲਾ ਤੇ ਮਹਾਬਤ ਖਾਂ। ੨. ਬਹਾਨਾ ਰੱਖਕੇ।

- ਦੋਹਰਾ: ਝੰਡੇ ਗਡਯੋ ਕਢ ਈਦਗਾਹੈ ਹੈਦੀ ਨਾਮ ਰਖਾਇ।
ਜੋ ਜੋ ਕਾਇਮ ਦੀਨ ਪੈ ਰਲੈ ਹਮੈ ਸੋ ਆਇ'। ੧੧।
- ਸੋਰਠਾ: ਗਲ ਪਰੀ ਖੁਦਾਈਅਨ ਕਾਨ, ਬੱਧ ਬੱਧ ਲਕ ਬਹੁ ਜਾ ਖੜੇ।
ਜਨੁ ਚਲੇ ਜ਼ਿਆਫਤ ਖਾਨ, ਪੈ ਜਮ ਭੱਫਨ ਉਨ ਤਕੈ। ੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਉਠਾਯੋ ਗੁਲਗੁਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਤੋਰ। ਜਿਮ ਡੈਰਾ ਕੀਓ ਆਇ ਲਹੋਰ।
ਮੁਹੰਮਦ ਤਕੀ ਔ ਇਨਾਇਤ ਖਾਨ। ਝੰਡੇ ਜੁਦੈ ਜਾ ਗਡਯੋ ਮਦਾਨ। ੧੩।
ਉਨੈਂ ਕਹਯੋ ਯੋ ਹੋਕੇ ਦਿਵਾਇ। 'ਹੁਇ ਬੇ ਖਰਚ ਰਲੈ ਹਮ ਆਇ'।
ਹੁਤੇ ਸੁਦਾਗਰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ। ਰਲਯੋ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਸ੍ਰਾਬ^੩ ਜਾਨ। ੧੪।
ਔਰ ਰਲਯੋ ਹਾਜ਼ੀ ਬੇਗ ਮੁਗਲ। ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁੱਲਾਂ ਚੁਗਲ।
ਇਨਾਇਤੁੱਲਾ ਤ੍ਰਾਵੜੀਓ ਰਜਪੂਤ। ਆਇ ਸੁ ਫਸਿਓ ਕਿਸੈ ਕਸੂਤ। ੧੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਰਾਜੇ ਟੋਡਰ ਮਲ ਹੁਤੇ ਸ਼ਾਹਿ ਅਕਬਰ ਦੀਵਾਨ।
ਪਹਾੜ ਮੱਲ ਉਸ ਸੁਤ ਹੁਤੇ, ਉਸ ਸੁਤ ਔਰ ਨਿਦਾਨ। ੧੬।
- ਚੌਪਈ: ਵਹਿ ਭੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਤਬ ਘੇਰੇ। ਆਨ ਲਾਯੋ ਉਨ ਬੀ ਵਿਚ ਡੇਰੇ।
'ਜਿਸ ਪੈ ਜਾਉਗ ਖਰਚ ਮੁਕਾਇ। ਮੈਂ ਦੇਉਂਗੁ' ਉਨ ਕਹਯੋ ਮੁਨਾਇ। ੧੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਆਯੋ ਹੁਤੇ ਅਸ਼ਾਰ ਜੋ ਤਲਬੀਓ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ।
ਉਨ ਕੀ ਮੱਤਿ ਗਵਾਇ ਕੇ ਕੀਏ ਜਮਨ^੩ ਤੇਉਂ ਨਾਰ। ੧੮।
- ਚੌਪਈ: ਨਵਾਬ ਖਾਤੂ ਉਨ ਤੋਪੈਂ ਦਈ। ਜੰਬੂਰ ਖਾਨੋ ਉਨ ਦਯੋ ਘਲਈ।
'ਜਿਸ ਜਿਸ ਹਿੰਮਤ ਜਾਣੇ ਹੋਇ। ਬੇਸ਼ਕ ਚੜ੍ਹੈ, ਹੈ ਚਾਕਰ ਮੋਹਿ'। ੧੯।
ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਬਹੁ ਆਈ ਵੱਲ। ਅਲੀ ਅਲੀ ਕਹਿਕੇ ਭਈ ਰੱਲ।
ਕਈ ਝੰਡੇ ਔ ਕਈ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਆਯੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੁਇ ਅੱਧ ਜਹਾਨ। ੨੦।
ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਆਟੇ ਮਧ ਲੂਣ। ਜਹਿਂ ਲੁਕ ਬਚੈਂ ਨ ਲਭੈ ਸੁ ਕੂਣ^੪।
ਤੁਰਕ ਆਂਧੀ, ਸਿੰਘ ਨਾਂਹਿ ਵਰੋਲੈ। ਇਮ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਹੱਥ ਨ ਖੋਲੈ। ੨੧।
ਬਹੁਤਨ ਸਜੋਂ ਕਜਾ ਥੋਰੇ ਕਰੋਂ। ਬਖਤ ਦੇਖ ਸਿੰਘ ਜਾਵੈਂ ਟਰੈਂ।
ਭਈ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਔਖੀ ਗੱਲ। ਬਚੈਂ ਤਹਾਂ ਜਹਿਂ ਭਾਰੋ ਝੱਲ। ੨੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਨਠ ਕਰ ਤਹਿਂ ਬਹੈਂ ਕਹੀਂ ਓਲਾ ਝੱਲ ਤਕਾਇਂ।
ਕਾਹਨੂੰਆਣੇ ਛੰਭ ਢਿਰਾ ਮਾਸ ਮਛੀ ਚੁਨ ਖਾਹਿਂ। ੨੩।
- ਚੌਪਈ: ਜਿਹ ਵਲ ਜਾਵੈਂ ਲੋਕ ਖੁਦਾਈ। ਲਗੇ ਹਿੰਦੂਅਨ ਪਰ ਕਰਨ ਧਿੰਗਾਈ।
ਗਉ ਬ੍ਰਹਮਣ ਔ ਹਿੰਦੂਅਨ ਬੇਟੀ। ਟਲੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰੈਂ ਜੁਲਮਹਿ ਭੇਟੀ। ੨੪।

੧. ਸੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ। ੨. ਪੁੰਨ ਸਵਾਬ।
੩. ਤੁਰਕ। ੪. ਕੋਣ, ਨੁੱਕਰ, ਖੁੰਮਾ।

ਲੋਕ ਮਾਝੇ ਕੇ ਬਹੁ ਸੰਤਾਏ। ਕਹੈ 'ਇਨੈ ਸੁਤ ਘਲੇ ਸਿਖਾਏ।
ਉਇ ਲੁਟ ਲਜਾਹਿੰ ਏ ਬੈਠੇ ਖਾਹਿੰ। ਇਮੈ ਹਿੰਦੂਅਨ ਲੋਕਨ ਅਕਾਹਿੰ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਝੇ ਕੇ ਉਨ ਦੁਖ ਦਯੋ ਸੁਨੀ ਸਿੰਘ ਯੋ ਬਾਤ।
'ਧਿੱਗ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਿਓਂ ਦੁਖ ਮਿਲੇ ਹਮ ਪਿਤ ਮਾਤ'। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਕਾਢੇ ਕਾਨਾ। ਲਾਰੇ ਤੁਰਕਨ ਪੈ ਸਿੰਘ ਪਾਨ।
ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘ ਤੁਰਕ ਸਤਾਹਿੰ। ਚਲਨ ਨ ਦੇਵੈਂ ਉਨਕੇ ਰਾਹਿੰ। ੨੭।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਉਇ ਟੋਲ ਮਾਰਨ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਸਿੰਘ ਲਗੇ ਉਨ੍ਹ ਖਾਰਨ।
ਕਿਛਕੁ ਸੋਚ ਉਨ ਕੋ ਭੀ ਪਈ। ਵੜਨ ਲਹੌਰ ਉਨੈ ਦੁਸਾ ਭਈ। ੨੮।
ਭਏ ਸਿੰਘ ਉਨ ਆਇ ਦੁਵਾਟੋ। ਜੋਹਿ ਲਏ ਵੈ ਤੁਰਕ ਥੇ ਸਾਰੇ।
ਜਬ ਸਿੰਘਨ ਉਇ ਗੈਲ ਦਖਾਹਿੰ। ਸਿੰਘ ਵੜ ਲੁਕੈਂ ਝਾੜ ਝੰਡ ਮਾਂਹਿੰ। ੨੯।
ਉਨ ਤੈ ਵੜਯੋ ਕਿਤ ਝਾੜ ਨ ਜਾਇ। ਜੋ ਕਿਤ ਵੜੈਂ ਸਿੰਘ ਮਾਰਨ ਪਾਇ।
ਸਿੰਘ ਅਥੱਕ ਨਿਸਾਦਿਨ ਰਹਿੰ ਖੜੇ। ਉਇ ਚਾਹੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਹਿੰ ਪੜੇ। ੩੦।

ਸੋਰਠਾ: ਸਿੰਘਨ ਲਏ ਥਕਾਇ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਨ ਗਿਰਦੈ ਰਹੇ।
ਉਨ ਚਿਤ ਆਵੈ ਮਾਇ ਚੁਭੈ ਕੰਡਾ ਇਕ ਝਾਰ ਕੇ। ੩੧।

੧੧੩. [ਭਗਵੰਤੋ ਖਤਰੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਟੱਲਾ!

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਕੀਏ ਤੁੰਮਨ ਚਾਰ। ਇਕ ਮਾਝੇ ਇਕ ਢਿੱਗ ਪਹਾਰ।
ਤੀਓ ਰਹੈ ਸੋ ਗਿਰਦ ਲਹੌਰ। ਚੌਥੇ ਕਰੇ ਗਿਰਦ ਤੁਰਕਨ ਦੋਰ। ੩੨।
ਦੁਇ ਦੁਇ ਸੋ ਕੇ ਤੁੰਮਨ ਬਨਾਏ। ਇਕੜ ਦੁਕੜ ਭੀ ਚਲੇ ਔਰ ਆਏ।
ਜੋ ਤੁੰਮਨ ਕਿਤ ਇਕ ਫਸ ਜਾਇ। ਆਨ ਔਰ ਸਭ ਕਰੈਂ ਸਹਾਇ। ੩੩।
ਐਸੇ ਭਯੋ ਸਮੇਂ ਕੇ ਵੇਰ। ਇਕ ਤੁੰਮਨ ਉਨ ਲੀਨੋਂ ਘੇਰ।
ਹੁਤੋ ਭਗਵੰਤ ਇਕ ਖੱਤੀ ਨਾਮ। ਉਸ ਰਾਵੀ ਕਨਾਰੈ ਭਰਤ ਗ੍ਰਾਮ। ੩੪।
ਹੁਤੀ ਹਵੇਲੀ ਉਨ੍ਹੋਂ ਬਨਾਈ। ਇਕ ਤੁੰਮਨ ਕਿਤ ਫੜਿਓ ਜਾਈ।
ਹੁਤੀ ਬ੍ਰਾਮ ਉਨ ਚਹੀ ਗੁਜਾਰਨ। ਨਹਿੰ ਜਾਨਤ ਥੋ ਕਿਮ ਭਯੋ ਕਾਰਨ। ੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਵਹੀ ਖਬਰ ਤਿਨ ਪੈ ਗਈ ਜੋ ਹੁਤ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਵਾਰ।
ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹੋਂ ਆ ਘੇਰਿਓ ਬਹੁ ਆਏ ਮਗਰ ਹਜ਼ਾਰ। ੩੬।

ਚੌਪਈ: ਆਇ ਸਿੰਘ ਉਨ ਮਧ ਲਏ ਘੇਰ। ਲਭੇ ਬਾਹਰ ਤਿਨ ਕਟ ਦੀਏ ਗੇਰ।
ਚਾਰ ਤਰਫ ਲਏ ਮੋਰਚੈ ਬੰਧ। ਕਰ ਕਰ ਮਛਲੈ ਔ ਬਡ ਕੰਧ। ੩੭।
ਤੇਪ ਜੰਬੂਰੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਏ। ਇਮ ਕਰ ਕਰ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਅਕਾਏ।
ਸਿੰਘਨ ਹੁਤ ਕੇ ਖਰਚ ਨ ਪਾਯੋ। ਹੁਤੋ ਪਾਸ ਜੋ ਗਯੋ ਮੁਕਾਯੋ। ੩੮।

ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਯੋ ਭਈ ਲਚਾਰ। ਬਿਨਾ ਖਰਚ ਭਏ ਮਰਨੇ ਵਾਰ।
ਮੱਦਤ ਕਰਨ ਜੋਗ ਪੰਥ ਨਾਂਹੀ। ਉਇ ਅਪਨੀ ਛਪ ਜਾਨ ਬਚਾਹੀ। ੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਥਕੇ ਤੁਰਕਨ ਲਖੇ ਚੜ੍ਹੇ ਚੁਤਰਫੋਂ ਦੌੜ।
ਖਾਈ ਕੰਪ ਭਲ ਥੀ ਨਹੀਂ ਭਈ ਸਿੰਘਨ ਬਡ ਸੌੜ। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਆਇ ਤੁਰਕਨ ਹੱਥ ਕੰਧੀਂ ਪਾਏ। ਸਿੰਘਨ ਅਗਜੋਂ ਕੱਟ ਗਿਰਾਏ।
ਔਰ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਪਿਛਜੋਂ ਆਵੈਂ। ਆਇ ਆਇ ਇਮ ਜੁੱਧ ਮਚਾਵੈਂ। ੪੧।
ਉਨ ਦੀਨੋ ਤੋਪਨ ਲਗਵਾਇ। ਮਾਰ ਮਾਰਕੈ ਕਹਿੰ 'ਹਾਇ ਹਾਇ'।
ਤੁਰਕ ਕਹੈ 'ਤੁਮ ਅਏ ਅਬ ਦਾਇ। ਅਬ ਕੋ ਮਿਲੈ ਨ ਜਾਣਾ ਪਾਇ'। ੪੨।
ਸਿੰਘ ਕਹੈ 'ਹਮ ਕਬ ਮਰੈਂ ਨਿਰਾਲੇ' ਲੈ ਲੈ ਮਰੈਂਗੇ ਤੁਮ ਕੋ ਨਾਲੇ'।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ। ਆਂਧੀ ਔ ਬਡ ਬਰਖਾ ਕਰੀ। ੪੩।
ਤੋਪ ਬੰਦੂਕਨ ਬੁਝ ਗਏ ਤੋੜੇ। ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਢਾਲ ਸਿੰਘ ਦੌੜੇ।
ਸਿਰ ਪਰ ਮਰਨ ਧਾਰ ਸਿੰਘ ਦੌੜੇ। ਮਾਰ ਤੇਰਾਨ ਤੁਰਕ ਕੀਏ ਚੌੜੇ। ੪੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇ ਪਿਠ ਆਗੇ ਤੁਰਕ ਭਏ ਵੜੇ ਡੇਰੇ ਮੁੜ ਜਾਇ।
ਸਿੰਘਨ ਪਾਯੋ ਵੇਲ ਯੋ ਵੜੇ ਬੇਟ ਪੇਟ ਧਾਇ। ੪੫।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕ ਕਹੈ 'ਹਮ ਬਡ ਫਤੇ ਪਾਈ'। ਸਿੰਘ ਕਹੈ 'ਹਮ ਜਿੰਦ ਬਚਾਈ।
ਤੁਰਕ ਤੁਰੇ ਮੁੜ ਲਹੌਰਹਿ ਵੱਲ। ਸਿੰਘ ਚਹਿੰ 'ਕਹੈਂ ਗੁਜਰ ਕਹੂੰ ਚੱਲ'। ੪੬।
ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਥੇ ਗਰਬਾ ਆਯਾ। ਕਹੈਂ 'ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਭਜਾਯਾ।
ਜਿਸੈ ਪੰਥ ਨੈ ਵਡ ਤੁਰਕ ਗਾਰੇ। ਸਭ ਅਬ ਹਮ ਨੈ ਵਹਿ ਸੂਰ ਮਾਰੇ'। ੪੭।
ਭੀਲੋਵਾਲ ਢਿਗ ਡੇਰਾ ਲਾਇ। ਬਹੇ ਤਹਾਂ ਦੇਖ ਚੰਗੇ ਥਾਇ।
ਹੁਤੇ ਗੜ੍ਹੇ ਇਕ ਖਾਲੀ ਤਾਂਹਿ। ਪਠਾਣ ਹਜ਼ਾਰ ਵੜ ਬੈਠਾ ਮਾਂਹਿ। ੪੮।
ਬਿਵਾਸਤੈ ਡੇਰਾ ਇਕ ਵਲ ਕਰਾ। ਦੇਖਯੋ ਥਾਮ ਉਨ ਨੈ ਭੀ ਖਰਾ।
ਕਹਿੰ 'ਘਰੀਂ ਵੜੈਂ ਕਿਤ ਹੱਛੇ ਰੋਜ਼। ਪੁੱਛੈਂ ਮੁਲਾਣਨ ਅੱਛੀ ਮੋਜ਼'। ੪੯।

੧੧੪. [ਮਾਰਨ ਆਯਾਂ ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਢੁਕੇ ਲਹੌਰੈ ਢਿਗ ਸੋਊ ਬੈਠੇ ਖੱਫ ਗਵਾਇ।
ਉਨ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚੌਰ ਤਹਿੰ ਕਿਤ ਔਰ ਜਾਣੇ ਪਾਇ। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਕੀ ਹੋਣੀ ਲਏ ਦਬਾਇ। ਦੇਖੋ ਉਨ ਕਯਾ ਹੋਣੀ ਕਰਾਇ।
ਹੋਣੀ ਚਾਹੈ ਤਉ ਸੁ ਹੋਇ। ਦੇਣ ਫਤੇ ਖਾਲਸੇ ਆਈ ਸੋਇ। ੫੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਨਿਕਲ ਬੇਲੇ ਵੜੇ ਫਿਰ ਤਿਨ ਕੀਓ ਹਮਸੇਸ।
ਜਿਮ ਚੋਟ ਚਿੱਤੈ ਖਾਲੀ ਜਏ ਕਰੈ ਮਨੈ ਬਡ ਰੋਸ। ੫੨।

੧. ਵੱਖਰੇ, ਇਕੱਲੇ। ੨. ਨੱਸਕੇ ਬੇਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ੩. ਜਿਵੇਂ ਚਿਤਰੇ ਦੀ ਚੋਟ ਖਾਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨੋ ਸੋਊ ਉਨ ਰੋਸ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਕਰੀ ਮਰਦਾਨੀ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋ ਸਿੰਘ ਪਛੁਤਾਹਿ। 'ਬਰਸੈ ਮੇਹੁ ਔ ਪੌਣ ਵਗਾਹਿ। ਪੜ।
ਜੋ ਹਮ ਉਨਕੀ ਫੈਲਹਿ ਜਾਹਿ। ਮਾਰ ਲੇਹਿ ਹਮ ਉਨ ਕੋ ਥਾਹਿ।
ਸਿੰਘ ਕਹਾਵਤ ਹਮ ਅਤਿ ਸੂਰੇ। ਸਿਰ ਆਇ ਬਨੀ ਨਹਿ ਕਰਤ ਕਸੂਰੇ'। ੫੪।
ਐਸ ਭਾਂਤ ਤਹਿ ਸੋਚ ਯੋ ਕਰੈ। ਤਉ ਤੁਰਤ ਤਟ ਔਰ ਸਿੰਘ ਚਰੈ।
ਹੁਤੀ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਯਹ ਬਾਨ। ਮਰੈਂ ਦਸ ਰਹਿ ਬੀਸ ਸੁ ਆਨ। ੫੫।
ਔਰ ਪੰਥ ਸੁਨੀ ਬੰਦੂਖਨ ਅਵਾਜ਼। ਆਇ ਰਲੇ ਸੋਊ ਜਿਮ ਤਿਮ ਭਾਜ।
ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁ ਤਿਹ ਥਾਂ ਭਯੋ। ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਮਨ ਉੱਦਮ ਅਯੋ। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਂਹਿ ਸਿੰਘ ਇਕ ਆ ਕਹਯੋ 'ਉਇ ਵੜਤੇ ਨਾਂਹਿ ਲਹੌਰ।
ਕਹੈਂ ਪਰੈਂ ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਦੂਰਹੁ ਕਰਕੈ ਧੌੜ'। ੫੭।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨਤ ਖਾਲਸੈ ਆਯੋ ਰੋਸ। ਜਨ ਚਖਮਖ ਲਗਯੋ ਕੁੰਡੇ ਜੋਸ*।
ਕਹਯੋ ਸਿੰਘਨ 'ਅਬ ਕਹੇ ਤਿਆਰੀ। ਆਪ ਮਰੈ ਯਾ ਉਨ ਲਿਹੁ ਮਾਰੀ'। ੫੮।
ਬੰਧ ਕਮਰ ਸਭ ਹੀ ਉਠ ਧਾਏ। ਨਹਿ ਚਹੀਅਤ ਥੇ ਘੋੜੇ ਪਿੜਾਏ।
ਨਹਿ ਚਹੀਅਤ ਥੇ ਕਿਸੈ ਬੋਝੇ ਚੁਕਾਏ। ਧਯਾਇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੜਨੇ ਆਏ।
ਘੋੜੇ ਜਿਤਕੁ ਆਪ ਸਿੰਘ ਦੌੜੇ। ਨਹਿ ਅਟਕੇਂ ਕਿਤ ਉਚ ਨੀਚ ਸੌੜੇ।
ਬੇਟ ਪੇਟ ਢਿਗ ਢੁਕੇ ਲਹੌਰ। ਜਾਇ ਲਖਯੋ ਉਨ ਫੌਜਹਿ ਤੌਰ। ੬੦।
ਅਗੇ ਸੁਨੋਂ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਗੱਲ। ਉਇ ਭੀ ਜਾਤ ਥੇ ਲਹੌਰੈ ਵੱਲ।
ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਸ਼ਦੀਆਨ ਬਜਾਵੈਂ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਛਲਕ ਚਲਾਵੈਂ। ੬੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦਿਨ ਆਛੇ ਘਰ ਵਰਨ ਪੁਛ ਕੀਯ ਭੀਲੋਵਾਲ ਮੁਕਾਮ।
ਰਹੀ ਫੌਜ ਵੜ ਗੜੁ ਭਲੈ ਅਯੋ ਪਸਿੰਦ ਉਨ ਥਾਮ। ੬੨।
ਮੌਤ ਉਨੈ ਕੇ ਢਿਗ ਅਈ ਇਮ ਉਨ ਲਾਗੀ ਢਿੱਲ।
ਪੜੇ ਅਚਾਨਕ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਜੈਮ ਅਕਾਸ਼ੋਂ ਇੱਲ। ੬੩।

ਚੌਪਈ: ਦੌੜ ਉਨੈਂ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਵੜੇ। ਸੋ ਭਜ ਚਲੇ ਨ ਤਹਿ ਤੁਰਕ ਅੜੇ।
ਕੋਊ ਹੁਤੇ ਥੇ ਗਯੋ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਕੋਊ ਗਯੋ ਕਿਤ ਪਿੰਡ ਮਝਾਰ। ੬੪।
ਕੋਊ ਖੜੇ ਅਸਤੰਜੋ ਕਰਤ: ਕੋਈ ਨਿਵਾਜੈ ਝੁਕ ਝੁਕ ਪੜਤ:
ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਕਿਤ ਪਏ ਰਹੇ: ਬੈਲ ਉੱਠ ਰਹੇ ਬਾਹਰ ਗਏ! ੬੫।
ਬਹੁ ਕਸੇ ਕਸਾਏ ਘੋੜੇ ਖੜੇ। ਤੁਰਤ ਸਿੰਘ ਫੜ ਉਨ ਪਰ ਚੜੇ।
ਚੜੁ ਘੋੜੇ ਸਿੰਘ ਲੜਨੇ ਲਾਗੇ। ਮਾਰਹਿ ਤੁਰਕਨ ਹੁਇ ਹੁਇ ਆਗੇ। ੬੬।
ਤੁਰਕਨ ਟੋਲ ਦੇਖਿਕੈ ਮਾਰੈਂ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੇ ਜੁੱਧ ਬਿਚਾਰੈਂ।
ਇਕ ਤੇ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਕਰੇ ਸੁ ਚਾਰੇ। ਇਮ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਕੀਏ ਅਖਾਰੇ! ੬੭।

*ਮਾਨੋ ਚਕਮਾਕ ਪੱਥਰ ਨੂੰ (ਬੰਦੂਕ ਦਾ) ਘੋੜਾ (ਕੁੰਡਾ) ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਲੱਗਾ।

ਦੋਹਰਾ: ਉਨ ਕੀ ਮੱਦਤ ਕੇ ਤੇਉ ਨਿਕਸੇ ਗੜੋਂ ਪਠਾਣ।
ਖਾਲਸੇ ਉਨ ਕੇ ਭੀ ਕਟਯੋ ਜੋ ਖੜ ਰਹੇ ਮਦਾਨ। ੬੮।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਤਰਾਵੜੀ ਕੇ ਨਕੀ ਰਜਪੂਤ। ਦੇਖਯੋ ਉਨ ਯੋ ਭਯੋ ਕਸੂਤ।
ਚੜ ਉਚੈ ਉਨ ਹੋਕੇ ਦਯੋ। 'ਨਠ ਪਿੰਡ ਵੜੇ ਕੋਉ ਬਾਹਰ ਨ ਰਹਯੋ'। ੬੯।
ਬਚੇ ਸੁ ਜੋਉ ਵੜੇ ਪਿੰਡ ਮੱਧ। ਬਾਹਰ ਰਹੇ ਸੋ ਕਰ ਧਰੇ ਅੱਧ।
ਲਹੌਰੀ ਫੌਜ ਸਿੰਘਨ ਲੁਟ ਮਾਰੀ। ਬਚੀ ਵਹੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਪਧਾਰੀ। ੭੦।
ਮੁਰਤਜਾ ਖਾਨ ਸੁਦਾਗਰ ਖਰਾ। ਰਾਜੇ ਟੋਡਰ ਮਲ ਪੋੜੇ ਗਰਾ।
ਹਾਜੀ ਬਾਬਰ ਬੇਗ ਭੀ ਮਾਰਯੋ। ਪੀਰ ਫਕੀਰਨ ਕੇ ਬਹੁ ਗਾਰਯੋ। ੭੧।
ਮੁੱਲਾਂ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਨਾਹਿਤ ਖਾਨ। ਮਿਰਜਾ ਨਕੀ ਇਕ ਬਚਿਓ ਜਾਨ।
ਗਏ ਬਿਵਾਸਤੇ ਥੇ ਏਹ ਮਭ। ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਸਵਾਬੋ ਲੱਭ। ੭੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਆਇ ਹਰੇ ਸੋਉ ਮਰ ਗਏ ਆਪ।
ਮਾਰ ਤੁਰਕ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਗਏ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਰ ਜਾਪ। ੭੩।
ਮਾਰ ਲੁੱਟ ਕਰ ਕੁੱਟ ਬਹੁ ਡੇਰੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇਰ।
ਮੱਧ ਪੰਜਾਬੋ ਸਿੰਘ ਫਿਰੈ ਜਿਮ ਬੇਲੇ ਕੇ ਸੇਰ। ੭੪।

ਚੌਪਈ: ਇਮ ਲਈ ਖਾਲਸੇ ਫੌਜ ਸੁ ਮਾਰ। ਇਕ ਇਕ ਸਿੰਘ ਜਨ ਫਿਰੈ ਹਜ਼ਾਰ।
ਜਿਤਕ ਸਿੰਘ ਤੁਰਕਨ ਥੇ ਮਾਰੇ। ਭਏ ਉਨ ਤੇ ਚੋਗੁਨਾ ਰਾਤ ਮਝਾਰੇ। ੭੫।
ਤੁਰਕ ਮਰੇ ਔਰ ਜਾਹਿ ਸਸੁਆਇ^੨। ਮਰੀ ਮੀਢਨ ਪਰ ਜਨੁ^੩ ਪਰੀ ਆਇ।
ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਲਗੇ ਕਰਨ ਤਿਆਰ। ਤੋ ਲਗ ਸਿੰਘ ਲਏ ਬਹੁਕੰਮ ਸਾਰ। ੭੬।

ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਨਵਾਬੀ ਮਿਲਨ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੧੫. [ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਲਿਖਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰਯੋ ਜਬੈ ਬਿਵਾਸਤੇ ਚਿਤ ਖਾਲਸੈ ਵਧਯੋ ਹੁਲਾਸ।
ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸੰਸੇ ਪਰਯੋ ਭਯੋ ਉਨੈ ਬਹੁ ਨਾਸ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਲਰਨ ਬਿਵਾਸਤੇ ਜੋ ਜੋ ਅਯੋ। ਨਠਯੋ ਸੁ ਬਚਯੋ ਲੜਯੋ ਮਾਰ ਲਯੋ।
ਤੁਰਕ ਤੋ ਪਿਛਲਨ ਆਨ ਦਬਾਏ। ਸਿੰਘਨ ਢੁਕਨ ਨ ਪਾਈ ਮਾਏ^੪। ੨।
ਹੈ ਹੈ ਕਾਰ ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਕਯੋ। ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਗ੍ਰਿਹ ਭਯੋ।
ਐਸ ਭਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਲਾ। ਥੋੜੈ ਖਾਲਸੇ ਲਸਕਰ ਬਹੁ ਗਲਾ। ੩।

ਦੋਹਰਾ: ਅਸਲਮ ਖਾਨ ਨਿਬਾਬ ਕੇ ਮਨੈ ਭਏ ਦੁਇ ਭਾਇ।
ਮੁਏ ਤਲਖੀ ਸੋ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ, ਮੁਏ ਦੀਨ ਸੁ ਪਛੁਤਾਇ। ੪।

੧. ਭਾਵ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ੨. ਸੁਸਤ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩. ਬੀਮਾਰੀ, ਵਥਾ। ਮਾਨੋਂ ਭੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ।

੪. ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸ ਉਹਨਾਂ (ਤੁਰਕਾਂ) ਦੀ ਮਾਂ ਭੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤ ਨਿਬਾਬ ਮਨਸੂਬ ਬਾਮ। ਉਨ ਸਮਝਯੋ ਭਲ ਅਪਨੋ ਕਾਜ।
 'ਟਕੇ ਪੁਜਤ ਥੇ ਹਮ ਤੇ ਨਾਂਹਿ। ਮੁਝ ਕੋ ਫੜ ਲੈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਹਿ। ੫।
 ਭਲੀ ਭਈ ਜੋ ਉਇ ਮਰ ਗਏ। ਭਲੇ ਭਾਗ ਸੋ ਸਿੰਘ ਆ ਪਏ।
 ਹਮਹਿ ਕਹਨਕੇ ਬਨਯੋ ਵਲਾਉ। ਗਨੀਮ ਬਲੀ ਪਰਯੋ ਹਮ ਪਰ ਆਇ। ੬।
 ਬੰਦੈ ਮਰਨੇ ਨ ਗਨੀਮ ਮਰ ਗਯੋ। ਉਸ ਤੇ ਚੌਗੁਨ ਸੋ ਅਬ ਭਯੋ-'
 ਇਮ ਲਿਖਿਕੈ ਉਨਿ ਦਿੱਲੀ ਘਲ ਦਯੋ। 'ਸਿਰ ਸਦਕੇ ਸਾਹ ਲਸਕਰ ਭਯੋ'। ੭।
 ਬਿਵਾਸਤੇ ਕੀ ਗਲ ਉਨਿ ਨਹਿੰ ਕਹੀ। ਨਿਜ ਢਬਕੀ ਉਨ ਬਾਤ ਲਿਖ ਦਈ।
 ਮਨਸੂਬੇ ਸੋ ਉਨ ਖੇਲਯੋ ਖੇਲ। ਸਿੰਘਨ ਸਿਉਂ ਕਰਨ ਲਾਗਯੋ ਮੇਲ। ੮।
 ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਬਡ ਸੂਬੇਦਾਰ। ਉਨ ਲਿਖਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੈ ਪੇਚੈ ਨਾਰ।
 'ਯਹਿ ਗਨੀਮ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ਕਹੋ ਪ੍ਰਚਾਈਏ ਇਸ ਟੁਕ ਪਾਇ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁੜ ਦਿੱਤੈ ਦੁਸਮਨ ਮਰੈ ਕਿਮ ਮਹੁਰੋ ਖਰੀਦੀਏ ਧਾਇ।
 ਕਹੈਂ ਸਿਆਨੇ ਗਲ ਇਸੈ ਟੁਕ ਪਾਏ ਕੁਤਾ ਨ ਕਟਾਇ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਕਹੋ ਤੋ ਉਸ ਸੋ ਛਲ ਕੋਊ ਕੀਜੈ। ਫਿਰ ਮਾਰ ਲੇਹਿੰ ਜਬ ਆਵਨ ਪਤੀਜੈ।
 ਕਹੋ ਉਨੈਂ ਸਿਰੁਪਾਵ ਘਲਾਵਾਂ। ਲੇਟ ਪੇਟ^੧ ਸੋ ਉਨੈਂ ਪਤਯਾਵਾਂ'। ੧੧।
 ਉਤ ਇਮ ਲਿਖ ਇਤ ਔਰੈ ਕਰੀ। ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸਦਯੋ ਉਸਹੀ ਘਰੀ।
 ਕਹਯੋ 'ਜਾਹਿ ਤੂੰ ਖਾਲਸੈ ਵੱਲ। ਹਮਰੀ ਉਨਕੀ ਕਰਾ ਦਿਹੁ ਗੱਲ। ੧੨।
 ਭਲੀ ਕਰੀ ਉਨ ਯਹ ਫੌਜ ਮਾਰੀ। ਹਮਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜਨ ਜੂੰ ਟਾਰੀ।
 ਐਸ ਭਾਂਤ ਜਾ ਉਨ ਸਮਝਈਓ। ਉਇ ਹਮੇਂ ਬ੍ਰਾਦਰ ਹਮ ਉਸ ਭਈਓ। ੧੩।
 ਤੁਮ ਹਮ ਸੁਖਦ, ਹਮ ਤੁਮ ਸੁਖਦਾਇ। ਰਲ ਮਿਲ ਲਈਐ ਮੁਲਕ ਬਮਾਇ।
 ਜਗੀਰ ਲਿਖਾਇ ਲਿਹੁ ਗੁਰ ਚਕ ਨਾਲ। ਅਬ ਤੁਮ ਕਰੋ ਨ ਮੁਲਕ ਉਜਾਰ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭੀ ਤੁਮਾਰੋ ਦੇਸ ਹੈ ਸਭ ਤੁਮਰੇ ਅਜੀਜ^੨ ਭਿਰਾਇ।
 ਉਨਹੀ ਕੋ ਦੁਖ ਕਿਮ ਦਯੋ ਕੱਯੋ ਉਨ ਸੁਖਦਾਇ'। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਉਸ ਅਗਯੋਂ ਭਾਖੀ। 'ਕਿਛੁ ਖਾਲਸੈ ਮੈਂ ਫਿਗਦੇ ਰਾਖੀ^੩।
 ਕਿਛੁ ਤੋਫੇ ਤੁਫਾਯਤ ਔ ਮਗਰੋਂ ਦੇਹੁ^੪। ਤਉ ਬਣੈ ਤੁਮ ਸਯੋਂ ਉਨ ਨੇਹੁ'। ੧੬।
 ਵਹੀ ਬਾਤ ਨਿਬਾਬੈ ਮੰਨ ਲਈ। ਮਤਲਬ ਅਪਨੈ ਤੁਰਤ ਆਨ ਦਈ।
 ਸਿਰੋਪਾਉ ਥੇ ਉਸ ਨੋ ਆਯੋ। ਸੋਊ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਕੋ ਖਿਲਤ ਘਲਾਯੋ। ੧੭।

੧. ਛਲ ਵਲ ਕਰਕੇ।

੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਭਤੀਜ।

੩. ਭਾਵ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇ ਰੱਖ।

੪. ਤੇ ਕੁਛ ਫਿਰ ਮਗਰੋਂ ਬੀ ਦੇਵੀ

੧੧੬. [ਸ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵਾਬੀ ਦਿੱਤੀ]

ਦੈ ਖਿਲਤ ਏਤੀ ਗਲ ਕਹੀ। 'ਪੁਸ਼ਾਕ ਨ ਜਾਨਯੋ ਯਦਿ ਨਿਬਾਬੀ ਭਈ।
ਇਸੀ ਸਾਥ ਹੋਗੁ ਲਿਖੀ ਜਗੀਰ। ਇਸੀ ਸਾਥ ਹੋਗੁ ਮੁਲਕ ਤਤਬੀਰ। ੧੮।
ਇਹ ਹੈ ਨਿਬਾਬੀ ਅਧ ਸੂਬੇਦਾਰੀ। ਉਸੈ ਮਿਲੈਗੀ ਰੱਯਤ ਸਾਰੀ।
ਸਾਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨੋ ਉਸ ਨਾਇ ਆਵਗੁ। ਉਹੀ ਵੰਡ ਸਭ ਲੋਗਨ ਖੁਲਾਵਗੁ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੂਰ ਸਤੀ ਦਾਤਾ ਠਠੀ ਤਪੀ ਜਪੀ ਜੋ ਕੋਇ।
ਦੇਵਜੋ ਉਸੈ ਬਿਚਾਰਕੈ ਜੋ ਇਸ ਲਾਇਕਾ ਹੋਇ'। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਦਈ ਨਗਦੀ ਭੀ ਖਰਚੇ ਤਾਈਂ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੁਰਜੋ ਜੁਕਤ ਬਣਾਈ।
ਜਹਿੰ ਡੇਰੋ ਥੋ ਖਾਲਸੈ ਲਾਯੋ। ਬਜਹਿੰ ਨਗਾਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾਯੋ। ੨੧।
ਜਾ ਪਹੁੰਚਯੋ ਵਹਿ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ। ਆਗੈ ਲਗਯੋ ਹੁਤ ਖਾਲਸੈ ਦੀਵਾਨ।
ਪੜ੍ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਔ ਬਜੈ ਰਬਾਬ। ਸੁੱਖੈ ਘੋਟੈ, ਭੁੰਨੈ ਮਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ੨੨।
ਕੋ ਘੋੜੈ ਕੋ ਮਾਲਸ ਕਰੈ। ਕੋ ਸਸਤ੍ਰ ਮਾਂਜ ਉੱਜਲ ਕਰ ਧਰੈ।
ਕੋਉ ਤੀਰ ਕੋ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਵਹਿ। ਕੋਉ ਉਂਗਲ ਪਰ ਚੱਕ੍ਰ ਘੁਮਾਵਹਿ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਕੋਉ ਸਿੰਘਨ ਚਾਪੀ ਕਰੈ, ਕੋਉ ਚੌਰ ਝੁਲਾਇ^੧।
ਕੋ ਪਾਨੀ ਲਜਾਵਹਿ ਦੂਰ ਤੇ ਬੈਠ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਹਿ। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਸਿੰਘ ਖੜ ਦਾਤਨ ਕਰਾਹਿੰ। ਕਈ ਸਿੰਘ ਖੜ ਕੱਛ ਬਨ੍ਹਾਹਿੰ।
ਕਿਸੈ ਸ਼ਰੀਕੋ ਕਰੈ ਕੋਉ ਨਾਂਹਿ। ਦੌੜ ਦੌੜ ਸਿੰਘ ਟਹਲ ਕਮਾਹਿੰ। ੨੫।
ਦੇਖ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਛਡ ਦਯੋ ਘੋੜੈ। ਕੁਨਸੈ^੨ ਕਰ ਕਰ ਹਥ ਦੁਇ ਜੋੜੈ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਹਿ ਉਚੈ ਸੁਨਾਈ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਅਗਯੋ ਖਾਲਸੈ ਅਵਾਜ ਸੁਨ ਧਰਯੋ ਸੀਸ ਪਰ ਹਾਥ।
ਤੱਤ ਖਾਲਸੈ ਰੀਤਿ ਜੋ ਸਿੰਘ ਕਰਹਿੰ ਉਸ ਭਾਂਤ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਝੁਕ ਆਵੈ। ਕਰੈ ਕੁੰਨਸ^੩ ਔ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੈ।
ਦੇਖ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਅੱਗਯੋ ਧੰਨ। ੨੮।
ਢੁਕ ਢਿਗ ਸਿੰਘ ਸੁ ਰਹਯੋ ਖਲੋਇ। ਲਾਇ ਤਨਖਾਹ ਅਬ ਬਖਸ਼ੀਏ ਮੋਟਿ।
ਹੈ ਖਾਲਸੋ ਸਭ ਬਖਸ਼ਨ ਜੋਗੁ। ਹਮ ਤਨਖਾਹਿ ਘਰਬਾਰੀ ਲੋਗੁ'। ੨੯।
ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਚ ਖਾਲਸੈ ਕੀਯੋ। ਲਾਇ ਤਨਖਾਹਿ ਬਖਸ਼ਨ ਕਹਿ ਦੀਯੋ।
ਖਾਲਸੈ ਹੁਕਮ ਕੀਯ ਪੰਜ ਭੁਜੰਗਨ^੪। ਤਨਖਾਹ ਮਨਾਇ ਬਖਸ਼ਯੋ ਭਲਰੰਗਨ^੫

੧. ਚਰਨ ਝਸਾਇ। ੨. ਡੰਡਉਤ, ਨਮਸਕਾਰ।

੩. ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਨੇ ਖਾਲਸੇ (ਦੇ ਰੂਪ) ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੪. ਤਨਖਾਹ ਲਾਕੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ।

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਉ ਪੰਥ ਬਹਾਯੋ। ਕਰ ਆਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਾਯੋ।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਸਭ ਗਲ ਕਹੀ। ਲਜਾਯੋ ਹੁਤੇ ਧਰ ਮੁਹਰੈ ਦਈ। ੩੧।
ਕੇਉ ਸਿੰਘ ਕਹੈ 'ਲੁੱਟ ਮਚਾਯੋ'। ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਇਸ ਦੂਰ ਹਟਾਯੋ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਅਗਜੋ ਉਚਾਰੀ। 'ਯਹ ਕਯਾ ਕਹੇ ਤੁਮ ਗਲ ਅਵਿਚਾਰੀ?'।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਬ ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੇ ਸੋਂ ਹਥ ਜੋੜ।
'ਗਰੀਬਨ ਕੀ ਰਛਯਾ ਕਰੋ ਲੇਹੁ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਤੋੜ'। ੩੩:

ਚੌਪਈ: ਸੇਉ ਖਾਲਸੈ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੈ ਸਿਰ ਕੋੜ ਟਿਕਵਈ।
'ਤੁਰਕਨ ਭੇਜਯੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਮ ਮੋੜੋ। ਖਾਹੋ ਵਰਤੋ ਔਰ ਲੈਣ ਲੋੜੋ'। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦਰਬ ਜੁ ਆਈ ਥੀ ਤਉ ਖਾਲਸੈ ਲਈ ਵਰਤਾਇ।
ਕਹਯੋ ਦਰਬਾਰੇ ਸਿੰਘ ਕੇ 'ਤੂੰ ਨਿਬਾਬੀ ਲੈ ਸਿਰੋਪਾਉ'। ੩੫:

ਚੌਪਈ: ਦਰਬਾਰੈ ਸਿੰਘ ਅਗਜੋਂ ਕਹੀ! 'ਅਸੀਂ ਨਿਬਾਬੀ ਕਦ ਚਹੈਂ ਲਈ।
ਹਮਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਹਮ ਕੋ ਜਾਪਤ ਵਿਗ ਸੇਉ ਆਹੀ। ੩੬।
ਹਮ ਰਾਖਤ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵਾ। ਜਾਂ ਇਤ ਕੋ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਪਾਵਾ।
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਕਹੀ ਬਾਤ। ਹੋਗੁ ਸਾਈ ਨਹਿੰ ਖਾਲੀ ਜਾਤ। ੩੭:
ਧੂ ਵਿਧਰਤਾਐ ਧਵਲ ਡੁਲਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਨ ਖਾਲੀ ਜਾਇ।
ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਛਡ ਕਿਮ ਲਹੈਂ ਨਿਬਾਬੀ। ਪਰਾਧੀਨ ਜਿਹ ਮਾਂਹਿ ਖਰਾਬੀ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਹਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ ਹੰਨੈ ਹੰਨੈ ਲਾਇ।
ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਬਹੈਂ ਜਮੀਨ ਮਲ ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਤਖਤ ਬਨਾਇ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਬਹੁ ਸਿੱਖਨ ਕਹੀ। 'ਹਮ ਕੋ ਲੋੜ ਨਿਬਾਬੀ ਨਹੀਂ।
ਉਨ ਮਾਂਗੀ ਕਬ ਦਈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਪੰਥ ਛਡ ਬਹਯੋ ਕਬ ਉਨਕੇ ਪਾਹੀ। ੪੦।
ਪੰਥ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਐਸੇ ਮੇਲ। ਬਰੂਦ ਅਗਨ ਕੋ ਜੈਸੇ ਖੇਲ।
ਕਿਸੈ ਸਿੰਘ ਕੋ ਯਹ ਭੀ ਦੇਹੋ! ਟਹਲ ਕਰਤ ਕਿਸ ਕੋ ਲਖ ਲੇਹੋ'। ੪੧।
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਥੋ ਟਹਲ ਕਮਾਵਤ। ਦੌੜ ਦੌੜ ਥੋਂ ਪਖੇ ਝੁਲਾਵਤ।
ਉਨ ਝੱਲੀ ਤੇਗ ਥੀ ਸਨਮੁਖ ਕੱਲੈ: ਐਸ ਸਜੀ ਜਨ ਸਸਿ ਮ੍ਰਿਗਛੱਲੈ'। ੪੨।
ਜ਼ਖਮ ਕਚੇ ਥੋ ਲਗਯੋ ਤੱਤਕਾਲ'। ਕਹੈਂ ਦੇਖ ਉਸ ਸਿੰਘ 'ਨਿਹਾਲ'।
ਉਹੀ ਬਚਨ ਖਾਲਸੈ ਕੋ ਫੁਰਯੋ। ਆਇ ਸਮਾਂ ਸਭ ਸਿੰਘ ਕੋ ਜੁਰਯੋ। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਹਾਂ ਸਿੰਘ ਇਕ ਆਪਨੋ ਪੜ੍ਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਲਾਲ।
'ਟਹਲ ਮਹਲ ਤਾਕਉ ਮਿਲੈ ਜਾਕਉ ਮਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ'। ੪੪।

੧. ਮੁਕਾ ਲਓ, ਭਾਵ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਓ, ਆਪਣਾ ਖਿਰਾਜ ਚੁਕਾ ਲਓ। ੨. ਧੂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਟਲ ਜਾਏ।
੩. ਐਉਂ ਸਜੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੪. ਭਾਵ ਮਿਲਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਝਲੈ ਪੱਖੇ ਥੋਈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਜ਼ਰ ਪੰਥ ਉਸ ਵਲ ਹੋਈ।
ਅਵਾਜ਼ ਅਕਾਲੋਂ ਪੰਥਹਿ ਸੁਨ ਪਾਈ। 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਚ ਮੰਨ ਲਿਹੁ ਭਾਈ! ੪੫।
ਟਹਲ ਕਰਤ ਇਸ ਮਹਲ ਪੁਚਾਵੈ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਪਹਿਰਾਵੈ'।
ਕਹਜੇ ਪੰਥ 'ਚਕੇ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ'। ਕਰ ਕਰ ਕੁਨਸ ਉਨ ਆਖੀ ਚੰਗੀ। ੪੬।
'ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਚਰਨੀ ਛੁਹਾਇ। ਧਰੇ ਸੀਸ ਮੋਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਾਇ।
ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਚਰਨ ਬਲ ਪਾਈ। ਸਿੰਘ ਸਸੇ ਹੁਇ, ਪ੍ਰਬਤ ਭਏ ਰਾਈ।
ਬਾਜਨ ਕੇ ਚਿਰੀਆਂ ਤੋਰ ਖਾਹਿ। ਪਾਵੈ ਖਾਲਸੇ ਬਲ ਜਿਹ ਮਾਂਹਿ'।
ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਧ ਖਾਲਸੈ ਕਰੀ। ਪੁਸ਼ਾਕ ਨਿਬਾਬੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰ ਧਰੀ।

੧੧੭. [ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਪੰਜ ਜਥੇ ਬਣਾਏ]

ਦੋਹਰਾ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਿਬਾਬੀ ਭਈ ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਵਪਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ।
ਤੁਰਕ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਬਹੁ ਕਰੈਂ ਟਕੇ ਦਏਂ ਘਲ ਆਪ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਪੰਥ ਓਲੈ ਸੁਖ ਅਮਲਮ ਖਾਂ ਪਾਯੋ। ਟਕੇ ਬਚੇ ਮਧ ਲਹੌਰ ਬਹਾਯੋ।
ਪੰਥਹਿ ਕੀ ਵਹਿ ਘੂਰ ਘਲਾਵੈ। ਬਲਾਇ ਬੁਰੀ ਵਹਿ ਪੰਥ ਬਤਾਵੈ। ੨।
ਬਾਰਾਂ ਪਿੰਡ ਦਏ ਜਗੀਰ ਲਿਖਾਈ। ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਸਿਉਂ ਦਏ ਲਗਾਈ।
ਕਹੈ 'ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਰਖੇ ਪਰਚਾਇ। ਜੇਊ ਹੁਭੇ ਥੇ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ੩।
ਟਕੇ ਮਹੀਨਾ ਅੱਗੇ ਲੇਹਿ। ਤੋ ਮੁਲਖਈਏ ਦੁੱਖ ਨ ਦੇਹਿ।
ਹਮਰੀ ਉਨਕੀ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤ। ਬਹੁਦ ਅਗਨ ਕੀ ਜੈਸੀ ਰੀਤਿ। ੪।
ਜੇ ਕਰ ਆਵੈਂ ਮੇਰੇ ਦਾਇ। ਬੰਦੈ ਜਿਮ ਦੇਊਂ ਅਲਖ ਮਿਟਾਇ।
ਦਈ ਨਿਬਾਬੀ ਕਰਨਿ ਧਿਜਾਇ। ਉਸ ਫੜ ਲਜਾਵੈਂ ਤੁਮਰੇ ਦਾਇ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਹਿ ਕਹੀ 'ਜਿਮ ਨੇਕ ਹੁਇ ਤਿਮ ਹੀ ਲਓ ਬਣਾਇ।
'ਹਮ ਮੁਖਤਜਾਰੀ ਤੁਝ ਦਈ, ਤੁਝ ਤੇ ਕੋਣ ਦਨਾਇ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਫੇਰ ਬਾਤ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਆਈ। ਸੁਨੋਂ ਸੰਤ ਔ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਈ।
ਪੰਥ ਡੇਰਾ ਆਇ ਗੁਰ ਚਕ ਪਾਯੋ। ਨਿਤ ਨਿਤ ਖਾਲਸੈ ਹੁਵੈ ਸਵਾਯੋ। ੭।
ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਆਵਹਿ ਟਕੇ ਲਹੌਰ। ਨਿਬਾਬ ਵਰਤਾਵਹਿ ਪੰਥਹਿ ਕੋਰ।
ਅਕਾਲ ਬੰਗੇ ਬਹਿ ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ। ਕਰੈਂ ਪ੍ਰਤਿ ਸਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਨਾਨ। ੮।
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪੰਥ ਕਰੀ। ਭਲੀ ਬੁਧਿ ਆਇ ਤਿਸ ਮੈਂ ਪਰੀ।
ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਆਦਰ ਧਰੈ। ਬਿਨਾਂ ਪੁਛੈ ਪੰਥ ਗੱਲ ਨ ਕਰੈ। ੯।
ਟਹਲ ਅਗੈ ਤੇ ਕਰੈ ਸਵਾਈ। ਬਹੁਤ ਗੰਗੀਬੀ ਉਸ ਮਨ ਆਈ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਪੰਥਹਿ ਟਹਿਲ ਕਮਾਵੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਮਤ ਆਵੈ! ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਟਕੇ ਜੁ ਆਵੈ ਇਤ ਉਤੈ ਸੇ ਧਰੈ ਦਿਵਾਨਹਿ ਪਾਸ।
ਦਿਵਾਨ ਬੁਤਾਵੈ ਖਾਲਸੈ ਕਰ ਕਰ ਨਿਤ ਅਰਦਾਸ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਇਕ ਲਾਂਗਰੀ ਥੋਊ। ਹਾਥ ਪਦਮ ਨਹਿੰ ਮੁਕੈ ਰਸੋਊ।
ਦਾਣੈ ਦਾਰ ਕਰਜੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਬਾਲ। ਆਹਲੂਵਾਲ ਜੁ ਹੁਤੇ ਕਲਾਲ। ੧੨।
ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਸਭ ਲੇਹੁ ਪੁਸ਼ਾਕ। ਇਕਹਿ ਥਾਇ ਸਭ ਦਵਹਿ ਰਾਖ।
ਇੱਕ ਥਾਇੰ ਸਭ ਰਖਹਿੰ ਕਮਾਈ। ਰਖੈ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਤਿਸੈ ਛਪਾਈ। ੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋਪ ਰਹਕਲੈ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਸੋ ਤੋ ਚਕੇ ਨ ਜਾਂਹਿ।
ਜੰਬੂਰੈਂ, ਜੰਜਾਇਲੈਂ ਸੋ ਸਿੰਘ ਚਲੈਂ ਉਠਾਇ। ੧੪।

ਚੌਪਈ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਨ ਕਹਿ ਦੀਓ। ਚੱਕਨ ਵਾਰਨ ਘਿਉ ਸੇਰ ਕੀਓ।
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਦਿਲ ਹੁਤ ਝੀਤੈ ਗ੍ਰਾਮ। ਸੱਪੈ ਜੰਬੂਰੈ ਤਿਸਕੇ ਨਾਮ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਜੋ ਨਿਸ ਸਿੰਘ ਬਾਹਿਰ ਰਹੈ ਜੋ ਬਿਨ ਪੁਛੇ ਘਰ ਜਾਇ:
ਸੋਊ ਖਾਲਸੈ ਨਹਿੰ ਰਲੈ ਬਿਨ ਲਾਈ ਤਨਖਾਹਿ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਘਰ ਤੇ ਹੁਇ ਆਵੈ ਕੋਇ। ਬਖਸ਼ਾਇ ਰਲੈ ਖੜ ਆਪੈ ਸੋਇ:
ਦਰਬ ਲਜਾਇ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ। ਪਾਵੈ ਖਜ਼ਾਨੈ ਇਕ ਥਾਂ ਸੋਈ। ੧੭।
ਕਿਛਕ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਕਟਜੇ ਅਰਾਮ। ਕਈ ਸਿੰਘ ਗਾਏ ਮਿਲਨੇ ਧਾਮ।
ਕਈਅਨ ਨਗਰਨ ਬੁੰਗੇ ਬਨਾਏ। ਕਈ ਬੈਠ ਧੂਮਸਾਲ ਚਿਣਾਏ। ੧੮।
ਕਈਅਨ ਖੇਤੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰਾਈ। ਕਈ ਲਏ ਘਰ ਨਾਰਨ ਪ੍ਰਚਾਈ।
ਕਈ ਰਖੇ ਘਰ ਘੇਰ ਸੁ ਮਾਤ। ਕਈ ਲਿਆਏ ਔਰ ਬਹੁ ਸਾਥ। ੧੯।
ਬਹੁਤ ਪੰਥ ਕੇ ਬਾਧਾ ਹੁਯੋ। ਇਕ ਥਾਂ ਬਹੁਤੈ ਥੀਭਿ ਨ ਭਯੋ:
ਤਉ ਨਿਬਾਬ ਚਿਤ ਕੀਯੋ ਬਿਚਾਰ। 'ਕੋਊ ਜੁਗਤ ਬਣਾਈਐ ਜਿਤ ਹੋਇ ਸੰਭਾਰ'।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸੀ ਦਿਨ ਸੱਦ ਖਾਲਸੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਤਖਤ ਮਕਾਨ।
ਦੀਨੋ ਸਭਨ ਉਚਾਰ ਢਿਗ ਨਿਬਾਬੈ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ ਪੁਜਾਰੀ। ਲੀਨੋ ਸਬਹਨ ਮਧ ਬੈਠਾਰੀ।
ਤੇਹਣ ਭੱਲੇ ਦੋਊ ਬਾਵੈ ਬੁਲਾਏ। ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਔ ਬਨੋਜ ਸਿੰਘ ਥਾਏ। ੨੨।
ਸਭੀ ਪੰਥ ਜੋ ਨਾਮ ਲਿਖੱਯੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਵਪੈ ਔ ਅੰਤ ਨ ਪੱਯੈ।
ਨਬਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਸੋਂ ਕਹੀ: 'ਯਹੀ ਬਾਤ ਅਬ ਮੈਂ ਮਨ ਅਈ। ੨੩।
ਅਗੈ ਪੰਥ ਥੋ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਫਿਰਤੇ। ਆਪੋ ਅਪਨੀ ਗੁਜਰਹਿੰ ਕਰਤੇ।
ਅਬ ਇਕ ਥਾਂ ਪੁਜੈ ਲੰਗਰ ਨਾਂਹੀ! ਕੋਊ ਜੁਗਤਿ ਅਬ ਲਯੈ ਬਨਾਈ। ੨੪।
ਸਿੰਘਨ ਦੱਯੈ ਜਥੋ ਬਣਾਇ। ਦੇ ਦੇ ਖਰਚ ਉਸ ਦੱਯੈ ਪ੍ਰਚਾਇ'।
ਸਭੀ ਖਾਲਸੈ ਸੋਂ ਮੰਨ ਲਈ। ਪਸਿੰਦ ਸਭਨ ਕੇ ਯਹਿ ਗਲ ਅਈ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਪੰਜ ਡੇਰਨ ਬਿਧ ਰਚ ਦਈ ਪੰਜ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਨਾਇ।
ਪੰਜੇ ਝੰਡੇ ਤੋ ਗਡੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਤੇ ਲਜਾਇ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਹੀਦਨ ਔ ਨਿਹੰਗਨ ਫੜਾਯੋ। ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਕਰਮ ਸੁਗਾਯੋ।
ਦੂਏ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ। ਦਯੋ ਉਨੈ ਥੋਊ ਜਾਤ ਖਤਰੀਏ। ੨੭।
ਤੀਜੇ ਚਕਯੋ ਬਾਬਨ ਬਡ ਅੰਸੀ। ਤੇਹਣ ਭੱਲੇ ਥੇ ਆਦਿ ਗੁਰ ਅੰਸੀ।
ਚੋਥੇ ਸਿੰਘ ਦਸੌਧਾ ਨਾਮ। ਗਿੱਲ ਜੱਟ ਕੋਟ ਬੁਢੈ ਥੇ ਧਾਮ। ੨੮।
ਪੰਜਵੇਂ ਰੰਘਰੇਟੋ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਇ। ਹੁਡੇ ਤੇਰਾਂ ਸੈ ਘੋਡੇ ਵਾਇ।
ਐਸੀ ਲੀਨੀ ਜੁਗਤ ਬਨਾਇ। ਜੋ ਸੁਨੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੋ ਦਈ ਗਾਇ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਕੇ ਪੁੱਛੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹਿ ਨਬਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜਾਤ।
ਕੋਣ ਪਿੰਡ ਔ ਗੋਤ ਕੋਇ ਸੋਈ ਸੁਨੋ ਅਖ ਬਾਤ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਫਰਜ਼ੁਲੇ ਖਾਂ ਥੇ ਮੁਗਲਹਿ ਨਾਮ। ਉਨੈ ਬਸਾਯੋ ਫ਼ਜ਼ੁਲੇ ਗਾਮ।
ਹੁਤੀ ਖਾਨੂ ਨਬਾਬ ਖਾਨੋ ਹਮਸ਼ੀਰਾ। ਫਰਜ਼ੁਲੇ ਕੇ ਘਰ ਵਸਤੀ ਧੀਰਾ। ੩੧।
ਹੁਤੀ ਹਮਾਇਤਨਾ ਬਡੀ ਕਮਜਾਤ। ਉਨ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਥੇ ਕਰਾਏ ਘਾਤ।
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਜੁ ਹੁਤੇ ਚਕਰੈਲ। ਸੋ ਉਨ ਮਰਵਾਏ ਕਰ ਕਰ ਫੈਲ। ੩੨।
ਤਹਿੰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਪਿਤ ਮਾਤ। ਬਿਰਕ ਗੋਤ ਔ ਜੱਟ ਥੀ ਜਾਤ।
ਵਹਿ ਘਰ ਸੇ ਨਿਕਸਜੋ ਸਾਇਤ ਕਿਤਖਰੀ। ਬਹੁਤ ਟਹਿਲ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕਰੀ।
ਉਸੀ ਟਹਲ ਤੇ ਯਹਿ ਪਦ ਪਾਯੋ। ਸਰਬ ਪੰਥ ਕੋ ਨਵਾਖ ਸਦਾਯੋ।
ਟਹਲ ਕਰੀ ਕਿਸ ਬਿਖੀ ਨ ਜਾਇ। ਯਹਿ ਖਾਲਸੇ ਖੁਦ ਖੁਦੈ ਖੁਦਾਇ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਦਿਵਸ ਇਸ ਨਵਾਬ ਕੈ ਮਨ ਮੈਂ ਆਈ ਮੋਜ।
ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਪੌਰਖ ਕੀਏ ਮੈਂ ਨਿਜ ਕੀਓ ਨ ਕੋਜਾ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਚੜ੍ਹਜੇ ਨਿਬਾਬ ਕਿਹ ਖੇਲਨ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਸਾਖ ਕੁੱਲ ਲਏ ਖੀਸ ਅਸਵਾਰ।
ਜਾਤ ਜਾਤ ਜਾ ਪੁਜਯੋ ਲਹੌਰ। ਜਾਇ ਬੈਠਯੋ ਸੁ ਚਬੂਤਰੇ ਠੌਰ। ੩੬।
ਪਹਰ ਦੋਇ ਤਹਿੰ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇ। ਤੋ ਖਬਰ ਪੁੰਨੀ ਤੁਰਕ ਕਿਲੈ ਜੁ ਜਾਇ।
ਤੋ ਖਿਜਰਖਾਨ ਦਯੋ ਨਿਬਾਬ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਛੇਤੀ ਜਾਕਰ ਲਓ ਫੜਾਇ। ੩੭।
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਪਿੱਛੈ ਪਯੋ। ਨਿਗਾਰਨ ਡੌਰੈ ਲਾਇ ਮੁੜਯੋ।
ਹੁਇ ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਰਲ ਗਯੋ ਝਾੜੀ। ਗਯੋ ਖੇਡ ਕਰ ਐਸ ਖਿਡਾਰੀ। ੩੮।
ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਗਏ ਕਿਛੁ ਦਿਨ ਬੀਤ। ਦੰਗਾਂ ਰਹੈ ਪੰਥ ਹਰਦਮ ਚੀਤ।
ਜੋ ਟਕਯਨ ਮੈਂ ਕਰੈ ਦੇਰ ਨਿਬਾਬ। ਸਿੰਘ ਖਾਹਿੰ ਲੁਟ ਮੁਲਖ ਸ਼ਿਤਾਬ। ੩੯।

ਸਾਖੀ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕੀ

੧੧੮. [ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਵਿਖਯਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਅਬ ਮੈਂ ਦਿਉਂ ਸੁਨਾਇ।
ਮੰਗਤ ਖਾਤ ਖਾਲਸੈ ਰਲਯੋ ਭਯੋ ਪੰਥ ਪਤਿਮਾਹਿ। ੧।

੧.ਭੈਣ। ੨.ਮਦਦਗਾਰ। ੩.ਕੋਈ ਬੀ।

ਚੌਪਈ: ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਇਕ ਕੌਮ ਕਹਾਵੈ। ਲਾਹੌਰ ਕਸੂਰਹਿ ਮੱਧ ਬਸਾਵੈ।
ਉਹਾਂ ਥੋ ਇਕ ਗਰੀਬ ਕਲਾਲ! ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਥੋ ਵਹਿ ਗੁਰ ਲਾਲ।੨।
ਦਜਾਲ ਸਿੰਘ ਥੋ ਉਸ ਕੋ ਨਾਮ। ਕਰਤ ਹੁਤੇ ਸੋ ਸਰਬਹਿ ਕਾਮ।
ਸੋ ਮਰ ਗਯੋ ਰਹਯੋ ਸੁਤ ਔ ਨਾਰਿ। ਹੁਤੇ ਦੋਊਅਨ ਕੋ ਅਤਿ ਸੈ ਪਜਾਰ।੩।
ਹੁਤੀ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਬੇਟੀ ਸੋਇ। ਪਿਤਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅੱਛਰ ਤੋਇ।
ਗੁਰਬਾਣੀ: ਤਿਸ ਕੰਠ ਘਨੇਰੀ: ਹੁਤੀ ਸਿੱਖਣੀ ਦੁਇ ਪਖ ਕੇਰੀ।੪।
ਪੋਥੀ ਰਾਖਤ ਗਾੜ੍ਹੇ ਪਾਇ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸੈਂ ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ।
ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤ ਉਠ ਚੌਕੀ ਕਰੈ। ਸਮੈਂ ਸੰਝੈ ਭੀ ਸੋਦਰ ਪੜ੍ਹੈ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਆਪ ਦੁਤਾਰੇ ਵਹਿ ਫੜੈ ਬਾਲ ਸੁ ਦਾਸੀ ਪ੍ਰੇਮ।
ਦੋਊ ਵਖਤ ਚੌਕੀ ਕਰੈ ਯਿਹ ਥੋ ਉਸ ਕੋ ਨੇਮ।੬।

ਚੌਪਈ: ਜਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਹੋਵੈ ਜੋੜ। ਜੋ ਸੱਦੈ ਤਿਸ ਕਰੈ ਨ ਮੋੜ।
ਰਾਤ ਦਿਨਸ ਕਰ ਜਾਵੈ ਤਾਂਹਿ: ਕਰ ਚੌਕੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇ।੭।
ਹਰ ਮੇਲੇ ਜਾਵੈ ਗੁਰਦੁਾਰ। ਖੁੰਝੈ ਨਹੀਂ ਵਹਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ।
ਜਹਾਂ ਖਾਲਸੋ ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ: ਜਾਇ ਕਰੈ ਸ਼ਬਦ ਚੌਕੀ ਗਾਨ।੮।
ਸੁਨ ਖਾਲਸੋ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਆਯੋ। ਤਿਨ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਪੰਥਹਿ ਪਾਯੋ।
ਕੀਤੀ ਚੌਕੀ ਪ੍ਰੇਮਹਿ ਲਾਇ। ਸੁਨੀ ਪੰਥ ਬਹੁ ਸ਼ਾਂਤ ਬ੍ਰਤਾਇ।੯।
ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪੰਥ ਤਿਸ ਪਰ ਭਯੋ। ਭਲੇ ਵਖਤ ਕਿਤ ਵਹੁ ਥੋ ਅਯੋ।
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਬਾਲ ਬੁਲਾਇ। ਕੀਯੋ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਅੰਮ੍ਰਤ ਛਕਾਇ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਤਾ ਭੀ ਉਮ ਹੁਇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਨੀ ਬਾਂਹਿ ਫੜਾਇ।
ਭਲੇ ਭਾਰ: ਉਸਕੇ ਭਏ ਰਹਯੋ ਨਿਬਾਥੈ ਪਾਹਿ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਨਿਬਾਥ ਮਿਹਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਈ। ਦਾਣੋਂ ਘੋੜਨ ਕਹਯੋ ਵ੍ਰਤਾਈ।
ਕਈ ਰੋਜ਼ ਉਨ ਕੰਮ ਚਲਾਯਾ। ਅਕਸਰ ਬਾਲਕ ਲੋਕਨ ਰੁਵਾਯਾ।੧੨।
ਰੋਵਨ ਹੋਤੇ ਬਾਲਕਨ ਜੋਰ। ਰੋਵਤ ਅਯੋ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੋਰ।
‘ਸੈਥੋਂ ਦਾਣਾਂ ਵਰਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਧੌਲ ਧਪੋ ਮੁਹਿ ਬਹੁਤ ਕਰਾਹੀ’।੧੩।
ਹੋਇ ਖੁਸ਼ੀ ਨ੍ਰਾਬ ਸੱਦ ਲਯੋ ਪਾਸ। ਧਰਯੋ ਹਾਥ ਉਸ ਸਿਰ ਪਰ ਖਾਸ।
ਕਹੀ ਬਾਤ ਮੁਖ ਦਯੋ ਪਿਆਰ। ‘ਤੁਧ ਦਾਣੋਂ ਦੇਣੈ ਬੱਗ ਹਜ਼ਾਰ।੧੪।
ਹਮ ਤੇ ਕੀਨੇ ਪੰਥ ਨਵਾਬੈ। ਤੇਰੈ ਕਰਿਯਗੁ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤਾਬੈ’।
ਉਸੀ ਵਕਤ ਤੇ ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ। ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਾਯੋ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਸੁਨ ਕੈ ਪਾਸ ਸਿਆਨ।
ਭੂਲ ਹਮਾਰੀ ਬਖਸ਼ੀਓ ਹਮਰੀ ਟਹਲ ਪਛਾਨ।੧੬।

੧.ਪੁੜ੍ਹ ਅਤੇ ਨਾਰੀ!

੨.ਭਾਵ ਮਾਂ ਪੁੜ੍ਹ ਦਾ।

੩.ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ।

੪.ਭਾਵ ਸਾਹੁਰੇ ਪੇਕਿਓ।

੧੧੯. [ਅਸਲਮ ਖਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਨੇ ਬੈਠਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਥੋਰੈ ਹੀ ਸੇ ਦਿਨਨ ਮੈਂ ਭਯੋ ਅਸਲਮ ਖਾਨ ਬਹੀਰ।
ਤਿਸ ਦੀ ਜਾਗਾ ਸੇ ਬਹਯੋ ਅਸਮੁੰਦ ਖਾਨਨ ਬੀਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਅਸਮੁੰਦ ਖਾਨ ਕੋ ਬਜਯੋ ਰਬਾਬ। ਹੁਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਸੇ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ।
ਉਸ ਕੈ ਮਨ ਬਡ ਗਰਬਾ ਆਇਆ। ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਖਰਚ ਹਟਾਇਆ। ੨।
ਦਈ ਖਾਲਸੇ ਤਉ ਕਰ ਛੁਟ। ਲਗਿਓ ਕਰਨ ਪੰਥ ਤਿਮ ਲੁਟ।
ਤੁਰਕਨ ਫੌਜ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਆਈ। ਸਿੰਘ ਭੀ ਲੁਕ ਕਿਤ ਕਰਨ ਲਰਾਈ। ੩।

ਸਾਖੀ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ ਕੀ

੧੨੦. (ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਲੰਗਰ। ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ)

ਦੋਹਰਾ: ਭਾਜੜੋ ਭੰਨੈ ਪੰਥ ਜਬੈ ਆਯੋ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ।
ਕੋਉ ਕਿਤ ਕੋਉ ਕਿਤੈ ਪਏ ਆਪਣੇ ਰਾਹਿ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਬ ਭੁਜੰਗੀ। ਵੜ ਗਯੋ ਮਾਲਵੇ ਬਿਰਾੜਨ ਸੰਗੀ।
ਕਿਛਕੁ ਦਿਵਸ ਤਿਹ ਗੁਜਰ ਗੁਜਾਰੇ। ਫਿਰ ਬਾੜਨ ਦਯੋ ਨਾਬ ਨਿਕਾਰੇ। ੨।
ਇਕ ਹੁਤੁ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਠੀਕਰੀ ਵਾਰੇ। ਉਨ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਜਾਇ ਉਤਾਰੇ।
ਕਿਛਕੁ ਦਿਵਸ ਤਿਹ ਬਸਯੋ ਨਵਾਬ। ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰ ਇਕ ਦੈ ਉਸ ਤਾਬ। ੩।
ਔਰ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਮਾਝੇ ਵੜੇ। ਖੋਹਿ ਖਾਹਿ ਗਾਫਲੋ ਰਾਹ ਪੜੇ।
ਜਿਸਕੋ ਚੰਗਲਾ ਹੁਇ ਭਰਪੂਰ। ਆਇ ਖਾਇ ਰਲ ਪੰਥ ਜਰੂਰ। ੪।
ਕਿਛ ਤੰਗ ਗੁਜਰ ਖਾਲਸੈ ਕਰੀ। ਬਿਨ ਲਟ ਖਾਏ ਕਬ ਪੰਥਹਿ ਸਰੀ।
ਤੈ ਭਾਈ ਗੌਹਰ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਆਯੋ। ਹੁਤੇ ਬੁੱਢੇ ਸਿੰਘ ਜਿਸਕੋ ਜਾਯੋ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਨ ਤਬ ਲੰਗਰ ਆ ਦਯੋ ਪੰਥਹਿ ਖੂਬ ਰਿਝਾਇ।
ਆਕੀ ਹੁਤੇ ਜੋ ਉਸ ਕੁਲੋਂ ਸੋ ਸਰ ਲਯੋ ਕਰਾਇ। ੬।
ਫਿਰ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਈ ਲੰਗਰ ਰਸਤ ਸੁ ਪਾਇ।
ਅਗੈ ਲਗ ਲਗਾ ਖਾਲਸੇ ਕਈ ਉੱਦਮ ਦਏ ਕਰਾਇ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਤਿਮ ਆਇ ਲੰਗਰ ਆਲੈ ਭੀ ਦਯੋ। ਸਾਬ ਫੁਲਾਇਣ^੩ ਸਭ ਲੈ ਅਯੋ।
ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਹਥ ਨਵਾਬਹਿ ਲਈ। ਭਯੋ ਆਲੋ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਮਈ। ੮।
ਮੁਖਤ ਫੌਜ ਭੀ ਉਨ ਹਥ ਆਈ। ਨਿਜ ਕੰਮ ਸਭਨ ਲਏ ਬਨਵਾਈ।
ਭਾਈਅਨ ਰੋਹੀ ਗ੍ਰਾਮ ਬਮਾਯੋ। ਗੌਰਜਿਆਣੈ ਨਾਮ ਧਰਾਯੋ। ੯।
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਔਰ ਮੁਲਕ ਮਲ ਲਯੋ। ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਭੀ ਬਹੁ ਘਿਰਵਯੋ।
ਨਾਲ ਹੁਤੇ ਉਸ ਕਈ ਭਿਰਾਇ। ਸਬਹਨ ਕੋ ਭੂਮ ਦਈ ਰੁਕਾਇ। ੧੦।
ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਬਡ ਵਧਯੋ ਪਸਾਰਾ। ਗਿਰਦ ਘੇਰਯੋ ਉਨ ਸੁਨਾਮੈ ਸਾਰਾ। ੧੧।

੧. ਗਾਫਲਾਂ ਨੂੰ।

੨. ਪੰਜਾ, ਮੁੱਠ।

੩. ਫੂਲ ਦੀ ਸੰਝਾਨ। (ਅ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

ਸਾਖੀ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਰਹੰਦ ਮਾਰੀ

੧੨੧. [ਸਰਹੰਦ ਮਾਰੀ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚੋਂ ਮਲਬਾ ਕੱਢਕੇ ਸਾਫ ਕੀਤਾ।]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸੁਨਹੁ ਸ੍ਰਹੰਦ ਕੀ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਪ੍ਰਿਥਮ ਲਈ ਲੂਟ।
ਹੁਤੇ ਖਾਲੀ ਬਹੁ ਖਰਚ ਤੇ ਲਜਾਏ ਕਰ ਬਡ ਛੂਟ।੧।
ਮੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਢੁਕੇ ਸੁਨ ਪੰਥਹਿ ਆਯੋ ਚਾਉ।
ਜਿਮ ਤਿਮ ਚਲਿਓ ਚਾਹੀਏ ਐਸੇ ਠਟਿਓ ਭਾਉ।੨।

ਚੌਪਈ: ਚਲੇ ਚਲੇ ਸਭ ਪੰਥ ਉਚਾਰਯੋ। ਕਰੀਏ ਸਨਾਨ ਇਮ ਮਨ ਮਧ ਧਾਰਯੋ।
ਤਿਮ ਚਲ ਬਾਤ ਨਵਾਬ ਪਹਿ ਕਹੀ। 'ਮ੍ਰਵਾਵੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਈ ਖਰਚ ਲਈ'।੩।
ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਇਮ ਬੋਲਤ ਭਯੋ। 'ਮਾਰੋ ਸ਼ਹਿਰ ਖੂਨੀ ਜੋ ਅਹਿਓ।
ਹੁਏ ਘਾਤ ਜਿਤ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ। ਤਿਹ ਪਰ ਕਹਿਓ ਹੱਲਨ ਵਗਾਏ'।੪।
ਕਈ ਕਹੈ 'ਅਬ ਹੀ ਪੜੇ ਦੋੜੀ'। ਕਈ ਕਹੈ 'ਫੌਜ ਅਤਿ ਹੈ ਥੋੜੀ'।
ਨਬਾਬ ਕਹੀ 'ਜਕ ਤਕ ਕਜਾ ਕਰੋ। ਉਹਾਂ ਮਾਰਨ ਮਰਨੋ ਖਰੋ'।੫।
ਉਹਾਂ ਸੀਸ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕੇਉ ਲਾਵਗੁ। ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਸੋਉ ਪਾਵਗੁ।
ਉਹਾਂ ਸਰੈਗੇ ਦੇਉ ਕਾਜ। ਮੁਏ ਮੁਕਤ ਜੀਏ ਜੀਵ ਸਾਜ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਸਿੰਘ ਥੋੜੇ ਹੀ ਫਤੇ ਪਾਹਿ:
ਉਹਾਂ ਚਲੈਗੇ ਹਲ ਗਧੈ ਦਿਨ ਥੋੜਨ ਕੇ ਮਾਂਹਿ'।੭।
ਕਹੀ ਨਬਾਬੈ ਬਾਤ ਇਮ ਤੋ ਪਇਓ ਪੰਥ ਕਰ ਛੂਟ।
ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਸੋ ਜਾ ਵੜੇ ਪਾਈ ਸ਼ਹਿਰ ਮਹਿ ਲੂਟ।੮।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰ ਤਹਿ ਪੰਜ ਕੁ ਪੁੱਜੇ। ਉਨੈ ਦਰਵਾਜੇ ਜਾ ਪੰਜ ਮੁੰਜੇ।
ਤੁਰਕ ਲਭਯੋ ਦਯੋ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ। ਲਏ ਹਿੰਦੂਅਨ ਕੇ ਜੇਵਰ ਉਤਾਰ।੯।
ਚਾਂਦੀ ਸੁਇਨੋਂ ਔ ਭਲ ਚੀਜ਼। ਲਈ ਦੇਖ ਚੰਗ ਚੱਕਨ ਕੀਜ਼।
ਦੁਇਕ ਪਹਰ ਤਿਨ ਲੂਟ ਮਚਾਈ। ਭਏ ਭੂਏ ਚਕ ਖਾਈ ਮਿਠਾਈ।੧੦।
ਚਕਨੇ ਜੋਗੀ ਦਰਬ ਉਠਾਈ। ਘੋੜੇ ਲਭਯ ਸੋਉ ਲਯੋ ਲਦਾਈ।
ਮੁੜ ਦੋੜੇ ਸਿੰਘ ਤਿਤ ਹੀ ਰਾਹਿ। ਤੋ ਠੀਕਰੀ ਵਾਰੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ।੧੧।
ਵੜ ਮਾਲਵੇ ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਲਏ। ਕਿਤੇ ਮੁਲਕ ਤਿਹ ਨਜ਼ਰੈ ਅਏ।
ਖਰਚ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਭਯੋ ਪੱਲੇ: ਸਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਿਨ ਕਿਮ ਚੱਲੇ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਮੇਲੇ ਆਇਓ ਢਿਗ ਜੋਉ ਤਬ ਪੰਥ ਭਯੋ ਤਿਆਰ।
ਮਰਨੋਂ ਟਰਤੇ ਥੇ ਨਦੀਂ ਗਿਣਨ ਜਿੰਤਨੋ ਹਾਰ।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਖਬਰ ਮਲਵੱਯਨ ਜਬ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਆਨ ਪੰਥ ਕੇ ਦਈ ਵਧਾਈ।
ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਦਏ ਸਭਹਨ ਘੋੜੇ। ਚੜ੍ਹਤ ਪੰਥ ਹਥ ਆਰੈ ਜੋੜੇ।੧੪।

‘ਆਗੇ ਬਧਯੋ ਪੰਥ ਸਿਉਂ ਰਾਹਿ। ਕਰ ਮੇਲੇ ਆਯੋ ਹਮ ਪਾਹਿ।
ਜੋ ਹਮ ਪਰ ਤੁਰਕ ਪਾਵਹਿ ਜੋਰ। ਖਬਰ ਲੀਓਂ ਹਮ ਆਨ ਬਹੋਰ’। ੧੫।
ਕਹਿਓਂ ਪੰਥ ‘ਹਮ ਐਰੈਂ ਧਾਇ। ਘੱਲਿਓ ਚਿਠੀ ਹਲਕਾਰੈ ਪਾਇ’।
ਚੜ੍ਹਯੋ ਖਾਲਸੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ। ‘ਕਰੈ ਕੰਮ ਪੰਥ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ’। ੧੬।
ਚੜ੍ਹ ਖਾਲਸੇ ਤੁਰ ਲੰਘਯੋ ਦਰਜਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ।
ਅਗੇ ਤੁਰਕਨ ਦਯੋ ਤਲਾਵ ਬਿਗਾਰ। ਚਿਣੇ ਬੁੰਗੇ ਸਭ ਦੀਨੇ ਡਾਰ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਹਡ ਲਿੰਦ ਘੱਤ ਤਾਲ ਮਧ ਖੇਤੀ ਦਈ ਬਿਜਾਇ।
ਸੋ ਖਾਲਸੈ ਜਾ ਕਢ ਸੁਟਯੋ ਲੀਨੋ ਖੂਬ ਬਨਵਾਇ’। ੧੮।

ਝੁਲਣਾ: ਨਿਕਲ ਖੱਡ ਖੁੱਡਲ ਤੇ ਖਾਲਸੈ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੇਲੋ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਇਣਾ।
ਤਿਹ ਨ੍ਰਾਇ ਚਿਨਾਇਕੇ ਬੁੰਗੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਬੈਠ ਮਤੇ ਸਭ ਮਤਾਇਣਾ।
ਕਿਸੈ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ ਦੌੜਕੈ ਲੁਟ ਲਜਾਵੈਂ ਤੇ ਬੈਠ ਬੁੰਗਨ ਮਧ ਖੂਬ ਖਾਵਣਾ।
ਤੁਰਕ ਘਣੇ ਆਵੈਂ ਸਿੰਘ ਭੱਜ ਜਾਵੈਂ ਇਸੇ ਹੋਣ ਬਾਧਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਵਣਾ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਪ ਮਾਲ ਮੇਲੋ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਹੇ ਕੁਛਕ ਸੁਖ ਪਾਇ।
ਤੁਰਕਨ ਫੌਜਹਿ ਬਹੁਅਈਂ ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਜਿਤੈ ਕਿਤ ਦਾਇ। ੨੦।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ

੧੨੨. [ਸ਼ਹੀਦੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਬਹਿ ਹਕੀਕਤ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਸੁਨੋਂ ਸੰਤ ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤ।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਖ ਸਿੱਖੀ ਮਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲੀਤ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥੇ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ। ਜਤੀ ਸਤੀ ਔ ਪਯਾਨੀ ਮਾਨ।
ਹਠੀ ਤਪੀ ਔ ਮਤ ਕੋ ਪੂਰੋ। ਸਹਨ ਸੀਲ ਔ ਦਿਲ ਕੋ ਸੂਰੋ। ੨।
ਕਰਮੀ ਧਰਮੀ ਭਗਤਿ ਗਿਆਨੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨਨ ਪਰ ਮਤਿ ਠਾਨੀ।
ਹੁਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹਜੂਰ। ਤਿਸ ਕਰ ਭਯੋ ਸੁ ਗੁਰਮਤ ਪੂਰ। ੩।
ਉਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਛੁ ਜੁਠੋ ਖਯੋ। ਤਾਂਤੇ ਹਠੀਆ ਅੜੀਆ ਭਯੋ।
ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੋ ਸਿੱਖੀ ਦਿੜਾਵੈ। ਸਿਖੀਓਂ ਚੁਕੈ ਤਿਸ ਤਨਖਾਹ ਲਾਵੈ। ੪।
ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਵਹਿ ਗੁਰਮਤ ਲਾਵੈ। ਚਾਰ ਬਰਨ ਕੋ ਸਿਖੀ ਦਿੜਾਵੈ।
ਕਰ ਸਾਖੀ ਬਹੁ ਸਿਖਨ ਮੁਨਾਵੈ। ਕਛੁ ਗੁਰ ਕਹੀ ਕਛੁ ਮਨ ਤੇ ਲਾਵੈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਤਾ ਭੇਜਯੋ ਤਿਸੈ ਕੋ ਦਿਲੀ ਤੇ ਸਮਝਾਇ।
‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚੜ੍ਹਤੀ ਚੜੈ ਸਿੱਖਨ ਜਾਹਿ ਖੁਵਾਇ’। ੬।

੧. ਭਾਵ ਵਜਾਖਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚੌਪਈ: ਤਿਸਨੇ ਆਇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਆ। ਮਾਤਾ ਚੜਾਵਾ ਖਾਲਸੇ ਬਖਸ਼ੀਆ।
ਆਗੇ ਚੜਾਵੇ ਪਟਨੇ ਜਾਵੈ। ਮਾਤਾ ਕਹਣੇ ਤੇ ਈਹਾਂ ਆਵੈ।੭।
ਸਤਿਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਬੀ ਖਾਲਸੇ ਭਈ। ਸੋਊ ਮਾਤਾ ਸੁਨ ਸਿੰਘਨ ਦਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ ਥੇ 'ਹਮ ਸਿੰਘ ਪਜਾਰੇ। ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰੇ ਏਈ ਹਮਾਰੇ'।੮।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ-

“ਦਾਨ ਦੀਯੋ ਇਨਹੀ ਕੇ ਭਲੇ ਅਰ ਔਰ ਕੇ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੇ”।

ਚੌਪਈ: ਪੂਜਾਰਨ ਸਿਰ ਬਡੇ ਪੁਜਾਰੀ। ਹੁਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਬਡ ਇਤਬਾਰੀ।
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਕੇ ਤਖਤ ਸੁ ਬੈਠੇ। ਖਤਾਦਾਰ ਕੇ ਕੰਨ ਸੁ ਐਠੇ।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਿਛੁ ਦਿਲ ਅਈ ਬੀੜ ਰੀਝ ਦਈ ਹਲਾਇ।
ਤਬ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਬਚ ਕਹਜੇ 'ਹੋਗੁ ਬੰਦ ਬੰਦ ਤੁਝੈ ਤੁੜਾਇ।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਗੁਰ ਰੀਝ ਬੰਦ ਬੰਦ ਹਿਲਾਯਾ। ਤਿਮ ਤੁਮ ਬੰਦ ਬੰਦ ਹੋਗ ਕਟਾਯਾ।
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਇਮ ਦੀਨੋ ਸ੍ਰਾਪ। ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੋ ਲਾਗਯੋ ਪਾਪ।੧੧।
ਤਖਹੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਯੋ ਸੁਨ ਲਈ। ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਤਿਸ ਚਿੰਤਾ ਪਈ।
'ਸੰਗਤ ਬਚਨ ਸੁ ਖਾਲੀ ਨਾਂਹੀ। ਸੱਤਿ ਬਚਨ ਇਹ ਹਮ ਸਿਰ ਆਹੀ'।੧੨।
ਜੇੜ ਹਾਥ ਸੋ ਤੁਰਤ ਖਲੋਯੋ: 'ਕਰਹੁ ਅਨੁਗ੍ਰਹ' ਜੁ ਹਮ ਸੋ ਹੋਯੋ।
ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਤ ਗੁਰ ਆਹੀ। ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਭੇਦ ਕਛੁ ਨਾਂਹੀ।੧੩।
ਸੰਗਤ ਬਚਨ ਹਮਹਿ ਸਿਰ ਧਰਜੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਚਹੀਯੋ ਅਬ ਬਰ ਕਰਜੇ।
ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਸਾਬਤ ਰਹੈ। ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਾਟਤ ਨਹਿੰ ਦੁਖ ਅਹੈ।੧੪।
ਸਿੱਖੀ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਭੰਗ ਨ ਪਵੈ। ਦੇਹ ਸੀਸ ਤੁਰਕਨ ਸਿਟ ਭਵੈ।
ਦੇਹ ਕਟਨ ਮੈਂ ਦੂਖ ਨ ਮਾਨੋਂ। ਸਿਖੀ ਰਹੈ ਮੈਂ ਵਡ ਸੁਖ ਜਾਨੋਂ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇਹੀ ਕਿਸਕੀ ਬਾਪਰੀ ਸਿਖੀ ਜਿ ਸਾਬਤ ਹੋਇ।
ਦੇਹ ਤੋ ਆਵਣ ਜਾਣ ਹੈ, ਸਿਖੀ ਲਭੈ ਕਬ ਕੋਇ'।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੱਖਨ ਸੋਊ ਮੰਨ ਲਈ। ਸਿਖਨ ਪੰਜਨ ਆਗਯਾ ਕਈ।
'ਸਿੱਖੀ ਸਾਬਤ ਸਿੱਖ ਕੀ ਰਹੈ'। ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਸਿਖਨ ਦੀਓ ਕਹੈ।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਸਿਖਨ ਦਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਤਉ ਭਏ ਕੰਮ ਸਿਖ ਰਾਸ।
ਤੋ ਫਿਰ ਮਨ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਵੈਸੋ ਭਯੋ ਹੁਲਾਸ!੧੮।
ਕਈ ਬਰਸ ਬੀਤਤ ਭਏ ਸਮੋਂ ਪਹੁੰਚਿਓ ਆਇ।
ਮੇਲਾ ਦੁਆਲੀ ਕੇ ਲਗਯੋ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਅਖਵਾਇ।੧੯।

ਚੌਪਈ: ਦੁਆਲੀ ਕੇ ਥੇ ਮੇਲਾ ਲਾਯਾ। ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਥੇ ਟਕਾ ਚੁਕਾਯਾ।
 ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੱਯਾ ਠਹਿਰਾਯਾ। ਟਕਨ ਖਾਤਰ ਤਿਨ ਦਰੋਗਾ ਬਹਾਯਾ। ੨੦।
 ਨਬਾਬ ਕਹਯੋ 'ਤੁਮ ਮਤ ਚਿਤ ਡਰੋ। ਦਸ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਅਬ ਤੁਮ ਭਰੋ'।
 ਸਭੀ ਖਾਲਸੇ ਚਿਠੇ ਫਿਰਾਏ। ਆਇ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਡੇਰੇ ਲਾਏ। ੨੧।
 ਤਬ ਨਿਬਾਬ ਕੰਨ ਲੱਖੁ ਪਾਈ। 'ਸਿੰਘ ਜਾਤ ਫਿਰ ਕਰੈ ਦੰਗਾਈ'।
 ਤਬ ਨਬਾਬ ਨੇ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਦਿਵਾਨ ਲੱਖੁ ਕੇ ਗੈਲੇ ਲਾਈ। ੨੨।
 ਤਬ ਲੱਖੁ ਕੇ ਖਾਂ ਨੇ ਕਹਯੋ। 'ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਲਹਯੋ।
 ਬਿਨ ਉਨ ਛੇੜਨ ਸਿੰਘ ਨ ਛਿੜਯੋ। ਫੌਜ ਪੜੀ ਤੇ ਰਹੂਗੁ ਦਬਯੋ। ੨੩।
 ਕਰੂਗੁ ਨ ਕੋਊ ਤੱਦੀ ਵਾਇ'। ਇਮ ਕਰ ਦਯੋ ਲੱਖੁ ਸਮਝਾਇ।
 ਹੋਣ ਹਾਰ ਮਗਵਾਂ ਬਨੀ ਆਇ। ਕੋਣ ਸਕੇ ਪੰਥ ਬਚਨ ਟਲਾਇ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੁਵੱਲੋਂ ਫੌਜੈਂ ਜਬ ਜੁੜੈਂ ਮੁੱਖ ਕਹਾਂ ਤਬ ਹੋਇ।
 ਸਮੋਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਆ ਪੁਜੇ ਖਾਨ ਅਕਲ ਦਈ ਖੋਇ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਨਿਬਾਬ ਅਕਲ ਯੋਂ ਗਈ ਵਕਾਈ। ਬਰੂਦ ਅਗਨ ਸੋਂ ਚਹੈ ਮਿਲਾਈ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਦੇਇ ਔ ਮਸਤ ਸਿੰਘ ਦੇਇ। ਹੋਏ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਬ ਸੁਖ ਹੋਇ। ੨੬।
 ਸਿੰਘਨ ਫੌਜ ਸੁਨੀ ਜਬ ਆਈ। ਤੋਂ ਸਿੰਘਨ ਦਿਲ ਔਰ ਬਿਹਾਈ।
 'ਹਮਕੋ ਮਾਰਨ ਫੌਜ ਸੁ ਆਈ। ਸਲੂਕ ਇਨ੍ਹੋਂ ਕੋ ਹਮ ਕਬ ਭਾਈ'। ੨੭।
 ਆਪ ਆਪਣੇ ਜਾਤ ਸੁ ਭਏ। ਕਿਛ ਨ੍ਹਾਤੇ ਕਿਛ ਬਿਨ ਹੀ ਨ੍ਹਏ।
 ਨਹਿੰ ਦਰੋਗੈ ਕੋ ਟਕੇ ਸੁ ਆਏ। ਹੋਵਨਗਾਰ ਸੁ ਹੋਨੀ ਭਾਏ। ੨੮।
 ਸੰਗਤ ਕਹਯੋ 'ਦਿਨ ਆਯੋ ਸੋਈ। ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਿਹ ਹੋਨੀ ਜੋਈ'।
 ਸਮਝ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਨ ਸੋਂ ਬਹਯੋ। ਕਈ ਸਿੰਘਨ ਉਹਾਂ ਸਾਥ ਨਿਬਹਯੋ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਨਹਿੰ ਭਯੋ ਤੁਰਕਨ ਆਮਦ ਜਾਨ।
 ਦੰਗੇ ਫੰਗੇ ਭੀ ਭਯੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਮੋਂ ਸੁ ਆਨ। ੩੦।
 ਸਿੰਘ ਸੁ ਦੰਗਯੋਂ ਕਬ ਟਲੈਂ ਜਿਨ ਕੀ ਆਦਤ ਦੰਗ।
 ਹੋਵੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਏਹ ਕਰਤ ਹੀ ਆਦਹਿ ਦੰਗ ਔ ਜੰਗ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਲੱਖੁ ਆਯੋ। ਉਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕੋਊ ਉਨ ਪਾਯੋ।
 ਦੰਗੈ ਫੰਗੈ ਸੋਂ ਫੜ ਲਯੋ। ਫੜ ਆਗੈ ਨਿਬਾਬ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਯੋ। ੩੨।
 ਹੁਤੇ ਸਿੰਘਨ ਸੈਂ ਜੋ ਨਾਮਦਾਰ। ਸੋ ਫੜ ਲੀਨੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨਾਰ।
 ਐਸੇ ਫੇਰ ਸਮੈਂ ਕੋ ਆਯੋ। ਔਰ ਤਕਤ ਤਹਿੰ ਔਰੋ ਭਯੋ। ੩੩।
 ਸੋਊ ਨਿਬਾਬ ਕੈ ਅਗੈ ਖੜਾਏ। ਨਬਾਬ ਕਾਜੀਆਂ ਦੀਓ ਭਖਾਏ।
 ਨਬਾਬ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਪੈਸੇ ਦੇਹੁ'। ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ 'ਜਾਮਨ ਲੇਹੁ'। ੩੪।

ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਭੀ ਮੰਨਣ ਬੇ ਆਏ। ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੇ ਦਏ ਹਟਾਏ।
 'ਹਮ ਪੈ ਟਕੇ ਅਬੈ ਸੇ ਨਾਂਹੀ। ਟਕੇ ਨ ਦੇਣੇ ਹਮ ਨੇ ਕਦਾਂਹੀ'। ੩੫।
 ਕਹਜੇ 'ਵੇਲਾ ਹੈ ਹਮਰੇ ਆਯਾ। ਬਚਨ ਸਿਖਨ ਮੈਂ ਚਹੋਂ ਉਤਰਾਯਾ।
 ਮੈਂ ਬੰਦ ਬੰਦ ਅਬ ਚਹੋਂ ਕਟਾਯਾ'। ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਉਨ ਇਮੈ ਅਲਾਯਾ। ੩੬।
 'ਅਬ ਪੈਸੇ ਹਮ ਪੈ ਕਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਲੈ ਜਾਨ ਹਮਾਰੀ ਨਗਦੀ ਮਾਹੀਂ'।
 ਸ਼ਹਰ ਲੋਕ ਆ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਲੈ ਕੇ ਪੈਸੇ ਆਨ ਖਲੋਏ। ੩੭।

ਦੋਹਰਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੇ ਲਖ ਸਮੇ ਹੁਈ ਬਾਤ ਦਏ ਤੋੜ।
 'ਸਿੱਖਨ ਬਚਨ ਸੁ ਕਿਮ ਟਲੈ ਕਰੈਂ ਜਤਨ ਜੁ ਕਰੇੜ'। ੩੮।

ਦੋਪਈ: ਨਬਾਬ ਮਨੈਂ ਬਹੁ ਕ੍ਰੋਧੇ ਆਯਾ। ਹੋਣ ਸ੍ਰਾਪ ਨੋਂ ਸਮੇਂ ਪੁਜਾਯਾ।
 ਕਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਲਏ ਬੁਲਾਇ। ਪੂਛਯੋ ਉਨ ਕੇ ਪਾਸ ਬਹਾਇ। ੩੯।
 ਖਾਨ ਕਹਜੇ 'ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਦ ਛੋਡੈਗੇ ਤੁਮਰੀ ਜਾਨ'।
 ਸਿੰਘਨ ਕਹਜੇ 'ਹਮ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰੈਂ; ਕਈ ਜਨਮ ਪਰ ਸਿਦਕ ਸੁ ਗਾਰੈਂ'। ੪੦।
 ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਕੀ ਬਿਧ ਕਹੋ। ਕੁਰਾਨ ਕਿਤਾਬਨ ਲਿਖਯੋ ਜਿਮ ਸਹੋ'।
 ਤਬ ਕਾਜੀ ਨੇ ਜਿਮ ਹੀ ਕਹਯੋ। ਤਿਵੇਂ ਮੁਫਤੀ ਨੇ ਫਤਵਾ ਦਯੋ। ੪੧।
 'ਬੰਦ ਬੰਦ ਜੁਦੇ ਸਿੰਘ ਮਨੀ ਕਰਾਵੇ। ਤਿਮ ਕਰ ਚਹੀਯਤ ਜਗਤ ਦਿਖਾਵੇ'।
 ਹੋਨੀ ਸੀ ਸੇ ਉਨ ਮੁਖ ਬੋਲੀ। ਉਨ ਮੁਖ ਭੀ ਮਾਪ ਕੁੰਜੀ ਬੋਲੀ। ੪੨।

ਦੋਹਰਾ: ਉਨਕੀ ਕਿਤਾਬਨ ਤੇ ਤਬੈ ਨਿਕਸਯੋ ਸੋਊ ਵਾਕ।
 ਵਾਕ ਸਿਖਨ ਕੇ ਨਹਿੰ ਮਿਟੈ, ਮੇਟੈ ਉਡੈ ਤਿਸ ਖਾਕ। ੪੩।

ਦੋਪਈ: ਤਬ ਨਬਾਬ ਨੋਂ ਯੋਂ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਬੰਦ ਬੰਦ ਅਬ ਜੁਦਾ ਕਰਾਯੋ'।
 ਚੰਡਾਲਨ ਸਿੰਘ ਤੁਰਤ ਫੜਾਯਾ। ਨਿਕਾਸ ਚੌਕ ਕੇ ਵਿੱਚ ਬਹਾਯਾ। ੪੪।
 ਚੰਡਾਲ ਬੰਦ ਤਬ ਚਾਰ ਬਤਾਏ। 'ਬਾਹਾਂ ਟੰਗਾਂ ਕਰੋਂ ਜੁਦਾਏ'।
 ਤਬਹਿ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਉਨ ਸੋਂ ਕਹੀ! 'ਤੁਮ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕੇ ਜਾਨਤ ਨਹੀ। ੪੫।
 ਮੈਂ ਬੰਦ ਬੰਦ ਨਿਜ ਦਿਓਂ ਬਤਾਈ। ਤਿਮੈਂ ਤਿਮੈਂ ਤੂੰ ਛੁਰੀ ਚਲਾਈ'।
 ਪਹਿਲੇ ਉਂਗਲੀਓਂ ਪੋਟੇ ਕਟਾਏ। ਫਿਰ ਮਧ ਗੰਢੋਂ ਬੰਦ ਛੁਡਾਏ। ੪੬।
 ਫਿਰ ਉਂਗਲੀ ਤਿਈ ਵਾਰ ਕਟਾਈ। ਫਿਰ ਪੱਚੇ ਸ ਬੀਣੀ ਛੁਡਾਈ।
 ਚੰਡਾਲ ਚਾਹੇ ਫਿਰ ਮੋਢਯੋਂ ਲਹਾਈ। ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਈ ਕੂਹਨੀ ਅੜਾਈ। ੪੭।
 ਕੂਹਣੀ ਕਟਾਇ ਫਿਰ ਮੋਢਯੋਂ ਲਹਾਈ। ਸੱਜੀ ਕਟਾਇ ਫਿਰ ਖੱਬੀ ਫੜਾਈ।
 ਤਿਮ ਹੀ ਪੋਟਯੋਂ ਬੰਦ ਕਟਾਯੋ। ਗਠ ਗਠ ਉਂਗਲ ਗੂਠੋ ਬਢਾਯੋ। ੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸੱਜੀ ਜਿਮ ਖੱਬੀ ਕਟੀ ਤੋਂ ਦੀਨੋ ਚਰਨ ਚਲਾਇ
 ਤਿਮ ਪੋਟੇ ਪੈਰਨ ਕਟੇ ਤਿਨ ਗਲਮੋਂ ਗੋਡੇ ਕਟਾਇ। ੪੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਇਕ ਦੇਖਜੇ ਸੱਯਦ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਪਿਖ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਸ ਬਢ ਗਜੇ ਸਾਸਾ^੧।
 'ਜੇ ਇਸ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਸੈ ਵਾਕ। ਜਾਵਗੁ ਸੰਤ ਵਲਾਇਤ ਤਾਕ। ੫੦।
 ਇਕ ਧੰਧਲੀ ਥੋ ਸਿੱਧ ਕਹਾਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਚੇਲਾ ਕਿਛਕੁ ਅਕਾਯੋ।
 ਏਕ ਪਟਨ ਪੁਰ ਨਿਕਸਜੇ ਬੋਲ। ਅਠਾਰਾਂ ਗਰਬ ਗਏ ਇਕ ਤੋਲ'। ੫੧।
 ਧੁ ਤੇਗਨ ਤਿਨ ਮਜਾਨ ਨਿਕਾਰੀ। ਮਾਰ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੀਵ ਉਤਾਰੀ।
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਖਗੁਰ ਕੜੁਤੇ ਬਾਨੀ। ਨਹਿ ਕੁਛ ਪੀੜ ਦੇਹ ਉਨ ਜਾਨੀ। ੫੨।
 ਬਿਦੇਹ ਰੂਪ ਥੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਾਰਯੋ। ਮੁਖ ਸੋ ਸਬਦ ਬਿਦੇਹ ਉਚਾਰਯੋ।
 ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਮੁਖੋ ਉਚਰੈ। 'ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ'। ੫੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮਰਨ ਸਭਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪੈ ਸੁਫਲ ਮਰਨ ਹੈ ਤਾਹਿ।
 ਤਨਕ ਬਿਖੈ ਤਨ ਕੇ ਤਜੈ ਪੀਯ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਬਨਾਹਿ। ੫੪।
 "ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ।
 ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦ"॥੨੨॥

ਦੋਹਰਾ: ਮਨਸੂਰ ਮਨਸੂਰ ਇਮ ਜਗ ਭਯੋ ਕੱਟੇ ਹੱਥ ਇਕ ਸੱਟ।
 ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਸੱਟ ਸਹੀ ਬੰਦ ਬੰਦ ਸੁਟਾਯੋ, ਕੱਟ। ੫੫।
 ਸੂਲੀ ਰਿਖ ਰਖ ਦੇਹ ਕੋ ਮਧ ਸੂਲੀ ਦੇਹ ਫਿਰਾਇ।
 ਸੋਈ ਦੇਹ ਇਨ ਨਾਂ ਰਖੀ ਇਮ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਧਿਕਾਇ। ੫੬।

ਚੌਪਈ: ਸੀਸ ਭਯੋ ਤਬ ਧੜ ਤੇ ਦੂਰ। ਰਹੀ ਸਿਖੀ ਸਿੰਘ ਸਾਬਤ ਸੂਰ।
 ਹੈ ਹੈ ਕਾਰ ਜਗਤ ਮੈਂ ਭਯੋ। ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਸਿਖਨ ਮਨ ਠਯੋ। ੫੭।
 ਸਾਬਤ ਸਿੱਖੀ ਸਿਖ ਕੀ ਰਹੀ। ਸ੍ਰਾਪ ਸਿਖਨ ਕੇ ਤੋ ਭਯੋ ਸਹੀ।
 ਭਯੋ ਸਹੀਦਨ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ਫਿਰਾ ਡਿਉਢੀਦਾਰ। ੫੮।
 ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਯੋ ਸਾਕੋ ਕੀਓ। ਸਹੀ ਸਭਾਰਾਂ ਸੈ ਚੁਰਾਨਵਯੋ^੨।
 ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ। ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਕਹੀ ਸੀ 'ਪਿਖੀ'। ੫੯।

ਉਸ ਵਕਤ ਕੇ ਭੱਟ ਕੇ ਵਾਕ

੧੨੩. [ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਭੱਟ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ]

ਕਥਿਤ: ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਉਚੇ ਭਗਤਨ ਮੈਂ ਭਗਤ ਮੂਚੇ
 ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਕਹੀਏ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ।
 ਜਗਤ ਮੈਂ ਜੈਕਾਰ ਭਯੋ ਧਰ ਅਰਥ ਦੇਹ ਦਯੋ
 ਸਿਦਕ ਸੋ ਕਟਾਯੋ ਹੀਯੋ ਨ ਮਾਨੀ ਕਛੁ ਸੰਕ ਜੀ।
 ਸਿੱਖ ਸੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭਏ
 ਗਿਆਨ ਕੀ ਖੜਗ ਸੋ ਸੋ ਮਾਰੇ ਚੌਰੰਗ ਜੀ।

੧. ਸੰਸਾ।

੨. ਸੰ: ੧੭੯੪

ਗੁਰ ਸਿਖ ਕਹਾਵੈ ਜੋਉ ਕਰਨੀ ਯਹਿ ਕਮਾਵੈ ਸੋਉ
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੁੱਲ ਭਯੋ ਕੋ ਰਾਣਾਂ ਔ ਨ ਰੰਕ ਜੀ: ੧।

ਦੋਹਰਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਰਨ ਮਾਂਡਿਓ ਸਿੱਖਨ ਸ੍ਰਾਪ ਪਛਾਨ।
ਚੌਕ ਨਿਕਾਸੀ ਲਹੌਰ ਮੈਂ ਚਲਯੋ ਬਜਾਇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਫੜੇ ਸਿੰਘ ਥੇ ਔਰ।
ਮਾਰੇ ਚਰਖ ਚੜ੍ਹਾਇਕੈ ਚੌਕ ਨਿਕਾਸੀ ਲਹੌਰ। ੩।

ਸਾਖੀ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਕੀ

੧੨੪. [ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੱਲਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੁੱਟ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੱਤ੍ਰੇ ਸੈ ਪਚਾਨਵੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦ੍ਰ ਨਬਾਬ।
ਉਨ ਬਹੁ ਦੁਖ ਸਿੰਘਨ ਦਯੋ ਪਾਪੀ ਬਡੇ ਖਰਾਬ। ੧।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜਬ ਮਾਰਿਓ ਬੰਦ ਬੰਦ ਤਿਸੈ ਕਟਾਇ।
ਔਰ ਸਿੰਘ ਥੇ ਜੋ ਮਰੇ ਕੋ ਸਭ ਸਕੈ ਗਿਨਾਇ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਚਰਖ ਕਈ ਫਾਂਸੀ ਮਾਰੇ। ਕਈ ਤੋਪਨ ਕਈ ਛੁਰੀ ਕਟਾਰੇ।
ਕਈਅਨ ਕੈ ਸਿਰ ਮੁੰਗਲੀਂ ਕੁੱਟੇ। ਕਈ ਡੋਬੇ ਕਈ ਘਸੀਟ ਸੁ ਸੁੱਟੇ। ੩।
ਦੱਬੇ ਟੰਗੇ ਬੰਦੂਖਨ ਦਏ ਮਾਰ। ਕੌਨ ਗਨੈ ਜੇ ਮਾਰੇ ਹਜ਼ਾਰ।
ਪਾਂਤ ਪਾਂਤ ਕਈ ਪਕੜ ਬਹਾਏ। ਸਾਥ ਤੇਗਨ ਕੇ ਸੀਸ ਉਡਵਾਏ। ੪।
ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਕਿਸੈ ਟੰਗ ਕਟਵਾਇ। ਅੱਖ ਕੱਢ ਕਿਸੈ ਖਲ ਕਢਵਾਇ।
ਕੇਸਨ ਵਾਲੋ ਜੋ ਨਰ ਹੋਈ। ਬਾਲ ਬਿਰਧ ਲਭ ਛਡੈ ਨ ਕੋਈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਉਨ ਅਕਪਕੈ ਬਿਚ ਮਾਰਯੋ ਹਕੀਕਤ ਰਾਇ।
ਜੈਸੇ ਬਨੀਓ ਮਾਸ ਹਿਤ ਖਾਵਤ ਰੋੜ ਬਨਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਜਬੈ ਖਾਲਸੇ ਬਹੁ ਦੁਖ ਦਯੋ। ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਸੁ ਭਯੋ।
ਸੋਉ ਸ਼ੇਰ ਸੁਨਯੋ ਉਇ ਥਾਹਿ। ਹੁਤੀ ਅਦਾਲਤ ਜਹਿੰ ਦਰਗਾਹ। ੭।
ਲਯੋ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਦ ਤਿਹ ਠਾਈ। ਦਈ ਦੂਰ ਹੀ ਬੈਠਕ ਤਾਂਹੀ।
ਕਹਯੋ ਸੁ, ਉੱਮਤ ਤੁਮਰੀ ਖ਼ਾਰ। ਆਵੈ ਨਹਿੰ ਇਮ ਤੂੰ ਹਮ ਦ੍ਰਾਰ। ੮।
ਬਾਰਾਂ ਸਦੀ ਤੁਹਿ ਪੂਰੀ ਭਈ। ਅਬੈ ਸਦੀ ਖਾਲਸੈ ਕੀ ਅਈ।
ਤੁਮੈ ਬੁਰਾਈ ਬਹੁ ਕਰ ਲਈ। ਆਪੇ ਲਰ ਮਰ ਜਾਹੁ ਮੁਕਈ। ੯।
ਯੋ ਜਬ ਹੁਕਮ ਭਯੋ ਕਰਤਾਰ। ਦਿੱਲੀ ਸੂਬੇ ਭਏ ਖੁਆਰ।
ਆਪਸ ਮੈਂ ਵੈ ਫਟ ਗਲ ਗਏ। ਬੁਲਾਵਤ ਨਾਦਰ ਆਪੇ ਭਏ। ੧੦।

੧. ਨਖਾਸ=ਮੰਡੀ, ਘੋੜ ਮੰਡੀ।

੨. ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਦਰਗਹ ਕੋਪੀ ਭਈ ਪਰ ਦਿਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ।
ਤੁਰਕਨ ਲੜਕੇ ਮੁਕਨ ਕੇ ਭੇਜਯੋ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹਿ ਪੁਜਯੋ ਲਹੌਰ। ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਮਿਲ ਗਯੋ ਔਰ।
ਤੀਨ ਕੋਟ ਸਿਰ ਰੁਪਯੋ ਚੁਕਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਦਿਲੇ ਵਧਾਈ ਭਾਈ। ੧੨।
ਔਰ ਜਗਤ ਸੈਂ ਪਰ ਗਯੋ ਸ਼ੇਰ। ਲਾਗੇ ਸਿੰਘ ਕਰਨ ਫਿਰ ਦੌਰ।
ਕਾਬਲ ਤੇ ਜੋ ਆਵੈ ਸਾਥ। ਤਿਸੈ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਮਾਰੈ ਹਾਥ। ੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਦਾਉ ਲਗੇ ਖੋਸਹਿੰ ਖਾਹਿੰ ਸਰਬੱਤ।
ਕਾਬਲ ਔ ਕੰਧਾਰ ਕੇ ਲਹੌਰ ਦਿੱਲੀ ਅਲਬੱਤ। ੧੪।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਦਿਲੀਓਂ ਵਲ ਤੁਰੈ ਕੰਧਾਰ। ਮਿਲ ਸਿੰਘਨ ਤਿਸ ਲੇਵੈ ਮਾਰ।
ਗੁਜਰ ਖਾਲਸੇ ਆਛੀ ਕਰੀ। ਜਿਤਨੀ ਕਰੀ ਸੁ ਆਛੀ ਸਰੀ। ੧੫।
ਨਗਦੀ ਘੋੜਾ ਆਛੇ ਮਾਲ। ਲੂਟ ਲੇਹਿੰ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਕੇ ਲਾਲ।
ਸਿੰਘ ਕਹੈ 'ਹਮ ਖਾਤਰ ਆਯੋ'। ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਲਰ ਤੁਰਕ ਖਪਾਯੋ। ੧੬।
ਹੋਨ ਨਾਸ ਦੁਇ ਧਿਰ ਕੇ ਆਯੋ। ਹੋਨ ਖਾਲਸੇ ਬਾਧੋ ਬਨਾਯੋ।
ਜਿਮ ਕੰਟਨ ਤੇ ਕੰਟੇ ਨਿਕਾਰੈਂ। ਸੇ ਕੰਟਾ ਫਿਰ ਦੀਜਤ ਡਾਰੈ। ੧੭।
ਕਹੈਂ ਸਿੰਘ 'ਅਬ ਸਮੋਂ ਸੁ ਆਯਾ। ਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਯੋਂ ਬਚਨ ਅਲਾਯਾ।
ਕਾਬਲ ਤੇ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਮੰਗਾਉਂ। ਇਨਕਾ ਉਨ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰਾਉਂ। ੧੮।
ਫਿਰ ਦੱਖਨ ਤੇ ਲਜਾਉਂ ਫੌਜ। ਲੜ ਕਰ ਇਕ ਉਨ ਮਿਟੈ ਜਯੋਂ ਖੋਜ।
ਫੇਰ ਖਾਲਸੇ ਭੂਰੇ ਮੰਗਾਉਂ। ਦੇਉ ਖਾਲਸੈ ਮੇਲ ਕਰਾਉਂ। ੧੯।
ਦਿੱਲੀ ਲਹੌਰ ਕੇ ਤਖਤ ਪੁਟਾਉਂ। ਸਾਤੇ ਧਾਰਨ ਪੂੜ ਮਿਲਾਉਂ।
ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਦੇਉਂ ਤੋੜ। ਬਜੀਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਦੇਉਂ ਫੋੜ। ੨੦।
ਤੁਰਕ ਨਗਾਰੇ ਬਜਨ ਹਟਾਉਂ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕੇ ਜਾਪ ਜਪਾਉਂ।
ਸੋਉ ਸਮੋਂ ਅਬ ਆਯੋ ਜਾਨੋ। ਲੂਟੇ ਖਾਹੋ ਜੋ ਮਨ ਮਾਨੋ'। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਮੈਂ ਨਿਬਾਬ ਜੁ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮ।
ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਤਿਨ ਕਹੀ 'ਬਨੂੰ ਸਿੰਘਨ ਬਡਕਾਮ'। ੨੨।
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜਬ ਯੋਂ ਕਹੀ ਸਿੰਘਨ ਸਭਨ ਸੁਨਾਇ।
'ਸੱਤਿ ਸੱਤਿ' ਸਭ ਕਹਿ ਉਠੇ ਕੁੰਨਸ^੧ ਕਰ ਸਿਰ ਨਜਾਇ। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਦਿੱਲੀ ਲੂਟ ਕਹਾਂ ਲੋ ਗਨੀਐ। ਪਦਮ ਰੁਪਯੋ ਲੈ ਗਯੋ ਸੁਨੀਐ।
ਤੁਹਫੇ ਥੇ ਜੋ ਹਿੰਦ ਮੈਂ ਸਾਰੇ। ਬਾਈਅਨ ਸੂਬਜਨ ਵਿਚ ਥੇ ਧਾਰੇ। ੨੪।
ਤਖਤ ਤਉਸੀ^੨ ਨੋਂ ਕੋਟਾ ਜੋਉ। ਸੁਇਨਾ ਸੁਰੀਧੀ ਸੋਂ ਦੇਇ ਤੋਲੈ ਹੋਉ।
ਇਕ ਹੀਰਾ ਥਾ ਪੰਡਵਨ ਵਾਲੋ। ਦੁਯੋ ਕਹੈਂ ਕੋਉ ਬਡ ਥੇ ਲਾਲੋ। ੨੫।

੧ ਕੋਰਨਿਸ਼, ਡੰਡਉਤ। ੨. ਤਖਤੇ ਤਾਉਸ।

ਉਸ ਸੌਂ ਸ਼ਾਹੁ ਰੈਨ ਪੜੇ ਕੁਰਾਨ। ਹੈ ਚਰਚਾ ਯਹ ਮੱਧ ਜਹਾਨ।
ਸਾਹਿਨਕੂਰ ਕੋਉ ਮੱਛੀ ਕਹੈ। ਲਾਇ ਕਰਦ ਜਿਸ ਮਾਸ ਸੁ ਖਹੈ। ੨੬।
ਮੋਤੀ ਆਂਡੇ ਮੁਰਗ ਸਮਾਨ। ਸੋਸਠ ਰੱਤੀ ਤੇਲ ਪਛਾਨ।
ਗੁਲਾਈ ਤਿਨਕੀ ਬਡੀ ਅਪਾਰ। ਕਹੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਨਸੈਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਲਏ ਥੇ ਦੇਇ।
ਐਨ ਚੈਨ ਕੀ ਮਾਲ ਇਕ ਔ ਹੀਰਾ ਗੁਲਾਬੀ ਸੋਇ। ੨੮।
ਉਸ ਹੀਰੇ ਕੀ ਖਾਤਰੇ ਦਿੱਲੀ ਮੁਗਲ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।
ਤੇੜੇ ਵੱਟ ਜੁਵਾਹਰੀ ਦੁਇ ਚਾਵਲ ਘੱਟ ਕਰਾਇ। ੨੯।
ਬਾਰਾਂ ਰੱਤੀ ਥੇ ਪਕੀ ਔ ਦੁਇ ਚਾਵਲ ਘਟ ਸੋਇ।
ਪਰੇ ਪ੍ਰਛਾਵੈਂ ਜਿਸ ਤਰਫ ਗੁਲਾਬੀ ਸਭਾ ਸੁ ਹੋਇ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਐਨ ਚੈਨ ਕੀ ਮਾਲਾ ਜੋਇ। ਅੱਖ ਛੁਹਾਇ ਦੁਖ ਦੇ ਖੋਇ।
ਸੇ ਨਾਦਰ ਤਰਕਮ ਲਟਕਾਈ। ਛਿਦ੍ਰ ਚਾਰ ਕਰਾ ਪਤ ਗਵਾਈ। ੩੧।
ਅੱਸੀ ਹੱਟ ਥੇ ਕਰੋੜੇ ਪੱਤੀ। ਨਾਦਰ ਛੱਡੀ ਨ ਲਖਨ ਵੱਤੀ।
ਜੇਰਾ ਭੋਰਾ ਖੋਹ ਲੈ ਗਯੋ। ਬੀਸ ਕੋਟ ਫਿਰ ਟਕਾ ਚੁਕਯੋ। ੩੨।
ਤੀਨ ਕੋਟ ਤਿਨ ਮੈਂ ਤੁਟ ਰਹਯੋ। ਸੋਊ ਆਇ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਲਯੋ।
ਪੰਜ ਸੂਬੇ ਲਏ ਹਿੰਦੋਂ ਕਟਾਇ। ਲਹੌਰ ਸੁ ਅਪਨੀ ਲਈ ਲਿਖਾਇ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਦਰਬ ਕੀ ਕਿਆ ਕਹੀਏ ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।
ਤਿਨ੍ਹੋ ਇਕੱਠੀ ਥੀ ਕਰੀ ਸੇ ਲੈ ਗਯੋ ਨਾਦਰ ਸਾਹਿ। ੩੪।
ਜੋਊ ਮਾਰੇ ਜੰਗ ਮੈਂ ਤਿਨ ਕੀ ਕੋਣ ਸੁਮਾਰ।
ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਗਰੀਬ ਉਨ ਮਧ ਦਿੱਲੀ ਸੱਤ੍ਰ ਹਜ਼ਾਰ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਇਮ ਕਰ ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਨ ਦੇਏ ਗਾਲ। ਜੇ ਗਲਿਓ ਸੇ ਪਾਟਕ ਨਾਲ।
ਔਰ ਬਾਤ ਉਸ ਸਾਰੀ ਕਹੂੰ। ਰੀਥ ਵਧਨ ਤੇ ਚਿਤ ਸੰਕਹੂੰ। ੩੬।

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫਰਯਾਦ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਪਹੁੰਚੀ

੧੨੫. [ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣੇ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਫਰਿਆਦ ਜਬ ਪੁਜੀ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹਿ।
ਆਫਤ ਉਠੀ ਕੁਰਾਮਾਨ ਤੇ ਪਰੀ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰ ਆਇ। ੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦਿੱਲੀ ਖੂਬ ਸੁ ਉਨ ਲੁਟੀ ਡੇਰਾ ਬਰਸ ਕਰਾਇ।
ਦਰਬ ਪਦਮ ਕਈ ਲੈਗਯੋ। ਫਿਰਿ ਪੁਛਯੋ ਖਾਨੁ ਆਇ। ੨।

੧. ਚਾਰ ਛੇਕ ਕਰਕੇ।

੨. ਭਾਵ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ।

੩. ਭਰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਪਈ: ਪੂਛਯੋ ਨਾਦਰ ਨੇ ਖਾਨੂ ਆਇ। 'ਹਮ ਕੋ ਲੁੱਟਨਦਾਰ ਬਤਾਇ।
ਜਿਨ ਲੁਟ ਖਾਯੋ ਹਮਰੋ ਰਾਹੁ। ਮੁਲਕ ਉਸੈ ਕੀ ਉਡਾ ਦਯੋ ਸ੍ਰਾਹਿ'।੩।
ਤਬ ਖਾਨੂ ਨੇ ਐਸ ਬਖਾਨੀ। 'ਮੁਲਕ ਉਸੈ ਕੋ ਨਾਂਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
ਖੜੇ ਸੇਵੈ ਔ ਚਲਤੇ ਖਾਂਹਿ। ਨਹਿੰ ਬੈਠੈ ਵੈ ਕਿਤੇ ਗਿਰਾਇੰ'।੪।
ਨੂਨ ਘਿਰਤ ਕੋ ਸੁਦ ਨ ਜਾਨੈ। ਹਮ ਦੁਖ ਦੇਵੈ ਵੈ ਸੁਖ ਮਾਨੈ।
ਹਾੜ ਨ ਦਿਨ ਭਰ ਪੀਵੈ ਪਾਨੀ। ਸਜਾਲੇ ਰਬੈ ਨ ਅਰਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।੫।
ਨਹਿੰ ਖਾਵੈ ਵੈ ਪੀਸਯੋ ਨਾਜ। ਲੜੈ ਬਹੁਤ ਵੈ ਕਰਕੇ ਭਾਜ।
ਏਕ ਹੋਇ ਤਾਂ ਸੋ ਸੋ ਲਰੈ। ਮਰਨੇ ਤੋ ਵੈ ਮੂਲ ਨ ਡਰੈ'।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਰਹੈ ਚਾਉ ਉਨ ਮਰਨ ਕੋ ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੈ ਭਾਇ।
ਹਮ ਮਾਰਤ ਉਨ ਥਕ ਗਏ ਉਇ ਘਟਤ ਨ ਕਿਤਹੂੰ ਦਾਇ'।੭।
ਫਿਰ ਨਾਦਰ ਖਾਨੂ ਪੁਛਯੋ 'ਵਹਿ ਉੱਮਤ ਕਿਹ ਪੀਰ?
ਕੈ ਵਹਿ ਆਪੇ ਤੇ ਵਧੇ ਤੋ ਵਹਿ ਹੋਹਿੰ ਤਗੀਰ'।੮।
ਤਬ ਖਾਨੂ ਨੇ ਸਭ ਕਹਯੋ 'ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'।
ਕਰਾਮਾਤ ਭੀ ਬਹੁ ਕਹੀ ਜਨਮ ਸੁ ਸਾਖੀ ਭਾਖ।੯।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਉਨ ਨਾਨਕ ਸੰਗਤਾ ਮਾਰੀ। ਜਿਮ ਜਿਮ ਇਨ ਸੋ ਕਰੀ ਖੁਆਰੀ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਲੀਨੀ ਕਰਾ ਸੁ ਮਾਤ। ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਕੀਨੇ ਘਾਤ।੧੦।
ਪੁਛ ਪੁਛ ਨਾਦਰ ਸਭ ਸੁਨ ਲਯੋ। ਸਭੋ ਭੇਤ ਤਬ ਖਾਨੂ ਦਯੋ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜਿਮ ਮਿਰ ਦਯੋ। ਜਿਮ ਕਰ ਚਾਰ ਸਜਾਦੇ ਹਯੋ।੧੧।
ਤਬ ਨਾਦਰ ਸੁਨ ਸੀਸ ਹਿਲਾਯੋ। 'ਅਪਨੋ ਕੀਨੋ ਅਬ ਤੁਮ ਪਾਯੋ।
ਸੋ ਅਬ ਜੀਤੇ ਜਾਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਜਿਨਕੈ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਪਨਾਹੀ'।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੈਂ ਛਿਆਨਵੈ ਨਾਦਰ ਗਯੋ ਕੰਧਾਰ।
ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਖਿੜ ਤਬੈ ਧਰੀ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਮਾਰ।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਮਾਰਤ ਮਾਰਤ ਸੋ ਮਰ ਗਯੋ। ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਨੋ ਜੋ ਕੁਛ ਰਹਯੋ।
ਜੇ ਮੁਨਿਓ ਸੋ ਦੇਉ ਆਖ। ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਤਨ ਜਿਮ ਗਏ ਭਾਖ।੧੪।

ਸਾਖੀ ਖਾਨੂ ਨਬਾਬ ਕੀ

੧੨੬. [ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪੱਤਾ ਪੱਤਾ ਵੈਰੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਨਾਦਰ ਕਾਬਲ ਗਯੋ ਸੁਨੋ ਜੁ ਖਾਨੂ ਕੀਨ।
ਚਾਹਯੋ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਸੈਂ ਸਿੰਘਨ ਰਹਨ ਨ ਦੀਨ।੧।

੧ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭਾਵ ਸਿੱਖ।

੨. ਰਖਯਕ।

ਚੌਪਈ: ਨਖਾਬ ਨਾਦਰ ਤੇ ਨਮੋਸੀ ਆਈ। ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਲਾਗੋ ਕਰਨ ਬੁਰਾਈ।
 ਟੋਲ ਟੋਲ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਮਾਰੇ। ਜੈਸੇ ਮਾਰੇ ਟੋਲ ਸ਼ਿਕਾਰੇ। ੨।
 ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਆਨ ਬਤਾਵੈ। ਤੁਰਤ ਅਨਾਮ ਸੁ ਤਾਹਿੰ ਦਿਵਾਵੈ।
 ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦੱਸੇ ਗ੍ਰਾਮ। ਤਾਂਕੇ ਦੇਵੈ ਬਹੁਤ ਅਨਾਮ। ੩।
 ਲਾਲਚ ਇਤ ਸਿੰਘਨ ਪਕੜਾਵੈ। ਲੁਕ ਲੁਕ ਸਿੰਘ ਸੁ ਜਾਨ ਬਚਾਵੈ।
 ਔਰ ਮੁਲਕ ਪਹਿ ਲਿੱਖ ਪਠਾਏ। ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਸਿੰਘ ਦੱਸੇ ਸੁ ਪਾਏ। ੪।
 ਜਾਤੇ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁਤ ਮਰਾਵੈ। ਮਾਰ ਸਿੰਘਨ ਸਿਰ ਆਪ ਪੁਚਾਵੈ।
 ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਹੁਇ ਲੁਕ ਜਾਵੈ। ਇਮ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਪਤਾ ਲਗਾਵੈ। ੫।
 ਰਾਤ ਤੁਰੇ ਦਿਨ ਰਹੈ ਲੁਕਾਇ। ਕਈਅਨ ਲੀਨੇ ਕੁੰਭਲਾ ਬਨਾਇ।
 ਕਈ ਰਹੈ ਘਰ ਤੀਜੇ ਥਾਇ। ਕਈ ਰਹੈ ਪਰਦੇਸਹਿ ਜਾਇ। ੬।
 ਕਈ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰ ਝਾੜਨ ਮਾਂਗੀ। ਕਈ ਸਿੰਘ ਜਾ ਜੰਗਲ ਲੁਕਾਹੀ।
 ਖੇਤੀ ਕਰੈ ਕਈ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ। ਕਿਤਨਕ ਬਿਚ ਬੜ ਖੱਡਨ ਜੀਵੇਂ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਕੜਾਕੇ ਸਜੋਂ ਰਹੈ ਦੂਏ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਖਾਹਿੰ।
 ਬਿਨਾ ਲੂਨ ਭਾਜੀ ਲਭੈ ਤੋ ਖਾਵੈਂ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿੰ। ੮।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸੈ ਸਿੰਘ ਪੈ ਨੂਣ ਜੁ ਹੋਈ। ਤਿਸ ਕੇ ਆਖੈਂ ਸ੍ਰਾਦੀ ਸੋਈ।
 ਲਭੈ ਮਾਗ ਖਾਹਿੰ ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ। ਬਿੱਛਨ ਕੇ ਫਲ ਫੂਲ ਔ ਸੱਕਾ। ੯।
 ਦੂਏ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਮਿਲੇ ਸੁ ਖਾਹਿੰ। ਤੋ ਭੀ ਟਿਕਨੇ ਮਿਲੈ ਸੁ ਨਾਂਹਿੰ।
 ਸਿੰਘ ਸੁ ਹੋ ਗਏ ਅਤਿ ਤਬ ਥੋੜੇ। ਕਹੈਂ ਦੂਰ ਜਾਵੈਂ ਲੈ ਘੋੜੇ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਾਰਹਿੰ ਦੁਸ਼ਟ ਕੇ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੋ ਰਜ ਖਾਹਿੰ।
 ਨਹੀਂ ਮਿਲੈ ਤੋ ਮਸਤ ਰਹਿੰ ਇਸ ਬਿਧ ਗੁਜਰ ਕਰਾਹਿੰ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਗੈਲੇ ਫਿਰੈਂ ਦੇਖਨ ਹਲਕਾਰੇ। ਦੇਖ ਲਿਆਵੈਂ ਫੌਜ ਕੇ ਚਾੜ੍ਹੇ।
 ਜਿਸੈ ਗ੍ਰਾਮ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਸੁ ਪਾਵਹਿੰ। ਭਾਈ ਬੰਦ ਤਿਸ ਸਭੈ ਫੜਾਵਹਿੰ। ੧੨।
 ਲਿਖ ਨਿਬਾਬ ਤਬ ਐਸ ਫਿਰਾਵਾ। 'ਲੂਟ ਮਾਫ ਘਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਪਾਵਾ।
 ਸਿਰ ਪਰ ਹੋਵੈਂ ਜਿਸ ਕੇ ਕੇਸ। ਰਹਣ ਨ ਦੇਨੋਂ ਅਪਣੇ ਦੇਸ। ੧੩।
 ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਆਇ ਮੋਹਿ ਬਤਾਵੈ। ਆਇ ਅਨਾਮ ਸੋ ਮੈਂ ਤੇ ਪਾਵੈ।
 ਜੋ ਸਿੰਘ ਕੇ ਕੋਊ ਉਤਾਰੇ ਕੇਸ। ਦੇਊ ਦੁਸਾਲੇ ਔ ਬਡ ਖੇਸ'। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਦਸ ਰੁਪਏ ਔ ਮਾਰਨ ਵਾਲ ਪਚਾਸ।
 ਯਹ ਲਾਲਚ ਤੁਰਕਨ ਦਯੋ ਤਬ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਨ ਭਯੋ ਨਾਸ। ੧੫।
 ਜੇਊ ਖੇਤੀ ਕਰਤ ਥੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਪਿੰਡਨ ਮਾਂਹਿੰ।
 ਤਾਹੁ ਕੇ ਭੀ ਮਾਰਿਓ ਕੇਸ ਦਿਸੇ ਸਿਰ ਜਾਹਿੰ। ੧੬।

੧. ਟੋਏ, ਖੱਤੇ।

੨. ਫਾਕੇ, ਨਿਰਾਹਾਰ।

ਚੌਪਈ: ਐਸੇ ਹੁਕਮ ਨਿਬਾਬ ਲਿਖਾਯਾ। ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਲਹੌਰ ਪਠਾਯਾ।
‘ਖੇਤੀ ਵਣਜ ਕਰੇ ਜੇ ਕੋਈ। ਕੇਸਨ ਵਾਲਾ ਛਡੋ ਨ ਕੋਈ। ੧੭।
ਸਿੰਘਨ ਖੂਨ ਮਾਫ ਹਮ ਕੀਨੇ। ਜਿਤ ਲੱਭੇ ਤਿਤ ਮਾਰਹੁ ਚੀਨੇ।
ਲੂਟ ਕੂਟ ਉਸ ਮਾਫ ਹਮ ਕਰੀ। ਹਮਰੀ ਲਿਖਤ ਏ ਜਾਨੋਂ ਖਰੀ’। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜਦ ਨਬਾਬ ਲਾਲਚ ਕਹਯੋ ਹਿੰਦੂ ਜਟਨ ਬੁਲਾਇ।
ਦੇਵੈਂ ਸਿੰਘਨ ਪਕੜ ਕੇ ਲਹੌਰ ਸੁ ਕਈ ਪੁਚਾਇ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਜੰਡਯਾਲੇ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਫੜਾਵੈਂ। ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਹਾਵੈਂ।
ਹਰ ਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਓਂ ਸੋ ਕਹਾਵੈ। ਸੋ ਆਗੇ ਹੁਇ ਸਿੰਘਨ ਫੜਾਵੈ। ੨੦।
ਹਮਰਾ ਪਿੰਡ* ਦੁਇ ਬਾਰ ਲੁਟਾਯਾ। ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ ਕਾਟ ਸੁਟਾਯਾ।
ਮਜੀਠੈ ਕੇ ਜੱਟ ਸੁ ਰਾਖੈਂ ਬੈਰ। ਹਮਾਰਾ ਦਾਦਾ ਫੜ ਦਯੋ ਲਹੌਰ! ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨੋ ਚਰਖ ਚੜ੍ਹਾਇ ਤਿਨ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਥ।
ਨਬਾਬ ਤਬੈ ਪੇਟ ਪੀੜਿਆ ਤੜਫ ਮੁਯਾ ਦਿਨ ਰਾਤ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਕਰਮਾ ਛੀਨਾਂ ਛੀਨੀਂ ਰਹੈ। ਬਿਦੋਸੇ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਤ ਵਹੈ।
ਰਾਜੇ ਸਾਂਹਸੀ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਮਾਰੇ। ਖਾਲਸੇ ਅੱਗੈ ਭਈ ਪੁਕਾਰੇ। ੨੩।
ਦੁਸਟ ਬਹੁਤ ਥੇ ਹਾਮਾ ਰੰਧਾਵਾ। ਤਿਨ ਸੋ ਕਿਲਾ ਜਿਨ ਆਪ ਬਨਾਵਾ।
ਵਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਕਾਵੈ। ਆਪੇ ਪਕੜੇ ਆਪ ਮਰਾਵੈ। ੨੪।
ਤਿਨਹ ਕਹਾਣੀ ਜਗਤ ਚਲਾਈ। ‘ਰਾਮੇ ਦੇਸ ਨ ਜਾਈਓ ਭਾਈ।
ਹਮ ਰਾਮੇ ਦੇਸ ਨ ਜਾਵਹਿੰਗੇ। ਡੇਲਾ ਬਾਟਾ ਮਾਝੇ ਕੇ ਖਾਵਹਿੰਗੇ’। ੨੫।
ਰਹਿ ਜੋਧਾ ਨਗਰੀ ਧਰਮ ਜੁ ਦਾਸ। ਕੀਨੋ ਚਹੈ ਸੋਊ ਸਿੰਘਨ ਨਾਸ।
ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਰਹਯੋ ਮੰਡਿਆਲੇ। ਕਰੈ ਬਿਅਦਬੀ ਆਇ ਦੁਬਾਰਹਿ ਨਾਲੇ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਸੰਧੂ ਹੁਤੇ ਬਸੈ ਨੁਮਹਿਰੇ ਰਾਇ।
ਫੜ ਫੜ ਸਿੰਘਨ ਵਹ ਕਟੈ ਸਿਰ ਦੇ ਲਹੌਰ ਪੁਚਾਇ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਪਰ ਚੁਗਲੀ ਖਾਈ। ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਉਨ ਫੌਜ ਮੰਗਾਈ।
ਆਇ ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਲਇਓ ਰਾਹਾਇ। ਲਹੌਰ ਮੱਧ ਸੋ ਦੀਓ ਪੁਚਾਇ। ੨੮।

ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਭੰਗੂ ਕੀ ਸਾਖੀ

੧੨੭. (ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣਾ)

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋ ਸੁ ਪੌਰਖ ਖਾਲਸੇ ਜਿਮ ਥੋੜਨ ਬਹੁਤੇ ਜੀਤ।
ਹਮਰੇ ਦਾਦੇ ਥੋ ਕੀਓ ਮਰਨ ਧਰਮ ਧਰ ਚੀਤ। ੧।
ਨ੍ਰਾਬ ਸੁ ਖਾਨ ਬਹਾਦੁਰੈ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਕੀਓ ਜੋਰ।
ਇਮ ਮੁਲਖੱਯਨ ਬੁਲਾਇਕੈ ਲਿਖਿਓ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ। ੨।

* ਭਾਵ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦਾ ਪਿੰਡ-ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ।

ਚੌਪਈ: 'ਜੇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਕੋਊ ਲੁਕਾਵੈ। ਸੇ ਵਹਿ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਗੁਵਾਵੈ।
ਆਏ ਸਿੰਘ ਬਤਾਵੈ ਨਾਂਹੀ। ਵੈ ਭੀ ਅਪਨੀ ਜਿੰਦ ਗੁਵਾਹੀ।੩।
ਜੇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਸਾਕ ਕਰੇਵੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੇ ਹੋਵਨ ਲੇਵੈ।
ਜੇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦੇਵੈ ਨਾਜ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰੋਂ ਤਿਸ ਕਾਜ'।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸੀ ਘੂਰ ਕਰ ਦੀਨੇ ਲੋਕ ਡਰਾਇ।
ਕਈਅਨ ਕੋ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇ ਦੀਨੇ ਵਿਚੋਂ ਪੜਾਇ।੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਲੋਕ ਬਤਾਵੈਂ। ਕਈਅਕ ਅਪਨੇ ਹੱਥ ਫੜਾਵੈਂ।
ਕਈਕੁ ਦੇਵੈਂ ਆਪੇ ਮਾਰ। ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭਯੋ ਐਸ ਹਵਾਰ।੬।
ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ ਦਿਖਾਵੈਂ ਤੁਰਕ। ਅਨਾਮ ਸੁ ਪਾਵੈਂ ਬਹੁਤੇ ਮੁਰਕ।
ਸਿੰਘ ਮੁਲਖੱਯਨ ਪਰ ਗਯੋ ਬੈਰ। ਸਿੰਘ ਭੀ ਤਾਂ ਸੋਂ ਕਰੈਂ ਨ ਬੈਰ।੭।
ਲਰਤ ਮਰਤ ਕਹੂੰ ਲੁਕ ਛਪ ਰਹੈ। ਦੁਸਟ ਤਹਿੰ ਤੁਰਤ ਤੁਰਕਨ ਕਹੈਂ।
ਤਹਿੰ ਸੁਣ ਤੁਰਕ ਤੁਹਤ ਚੜ੍ਹ ਆਵੈਂ। ਤਾਸ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਧੂਰ ਉਡਾਵੈਂ।੮।
ਗ੍ਰਾਮ ਛੋਡ ਜੁ ਉਜਾੜਨ ਰਹੈਂ। ਗਿਰਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾੜਨ ਚਹੈਂ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭਯੋ ਤਰਾਸ। ਸਿੰਘਨ ਵਤਨੋਂ ਛੋਡਯੋ ਵਾਸ।੯।
ਕੋਊ ਜੰਗਲ ਦੱਖਨ ਰੁੱਕੇ। ਕੋਊ ਪੂਰਬ ਪਹਾੜਨ ਲੁੱਕੇ।
ਰਹੇ ਦੇਸ ਮਹਿੰ ਸੇ ਅਤਿ ਦੁਖੀ। ਬਾਜ ਦੇਸ ਜਯੋਂ ਬਟੋਰਨ ਉਖੀ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਪਰਪਿਤਾ^੧ ਹਮਾਰੇ ਨਿਕਰ ਕੈ ਜੈ ਨਰਾਰ ਪਹੁੰਚਯ ਜਾਇ।
ਰਾਜੇ ਸੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਲਈ ਚਾਕਰੀ ਲਾਇ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਸੇ ਸੁਨ ਔਰ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਆਏ। ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਬਚਨ ਅਲਾਏ।
'ਦੇਹ ਵਤਨ ਹਮ ਬਾਤ ਮੁਨਾਏ। ਕਹਿੰ ਕਹਿ ਤੁਰਕਨ ਡੇਰੇ ਲਾਏ?'।੧੨।
ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ 'ਕਛੁ ਪੂਛ ਨ ਬਾਤ। ਜਿਮ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਕੀਨੋ ਘਾਤ।
ਮੁਖੋਂ ਕਹੋਂ ਮੁਖ ਫਟਤਾ ਜਾਵੈ। ਕੰਨੋਂ ਸੁਨੋਂ ਤੇ ਕੰਨ ਦੁਖਾਵੈ'।੧੩।
ਬਾਤ ਚੀਰਤੀ ਛਾਤੀ ਜਾਵੈ। ਨਾ ਕਹੀਏ ਮਨ ਮੋਂ ਨ ਸਮਾਵੈ।
ਸਰਪ ਚਰੁੰਪਰ ਕੀ ਭਈ ਬਾਤ। ਉਗਲਤ ਬਨੇ ਨ ਬਨੈ ਜਿਮ ਖਾਤ।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਕੀਓਂ ਉੱਪਦ੍ਰਵ ਤੁਰਕ ਬਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਦੁਾਰ।
ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਮੈਂ ਕੰਚਨੀ ਰਖੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਰਦਾਰ।੧੫।
ਮੰਡਿਆਲੀ ਕੇ ਰੰਘੜੇ ਮੱਸਾ ਤਾਂਕੋ ਨਾਮ।
ਕਰੇ ਬਿਅਦਬੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਪਾਪੀ ਬਡੋ ਹਰਾਮ'।੧੬।

੧ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ।

੨. ਪਾੜ ਦਿਤੇ; ੩. ਦਾਦਾ।

ਚੌਪਈ: ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਗੁੱਸਾ ਖਾਯਾ। ਜਨ ਕਰ ਬਿਛੁ ਡੰਗ ਲਗਾਯਾ।
ਕਹਯੋ ਸਿੰਘ 'ਉਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਸੀਸ ਨ ਤਾਂਕੇ ਤੜਯੋ ਤਾਂਹੀ। ੧੭।
ਕਯਾ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਸਤਾ ਗਯ ਦੂਰ। ਕਯਾ ਸਿੰਘਨ ਪੁਰਖਾਰਥ ਭਯੋ ਕੂਰ'।
ਤਖ ਉਸ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਪਲਟਾਯੋ। 'ਕਯਾ ਤੈਂ ਨਠ ਨਹਿੰ ਪੋਰਖ' ਗਵਾਯੋ?
ਤੁਮ ਮਰਨੇ ਤੇ ਨਠ ਨਹਿੰ ਆਏ? ਉਨ ਕੇ ਦੇਤ ਉਲਾਂਭਾ ਕਾਹੇ?
ਤੁਮ ਭਜਿ ਤੁਰਕਨ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਦੇ। ਤੁਮਰੇ ਜੈਸੇ ਸਭ ਉਇ ਭਏ। ੧੮।
ਮਰਨੋਂ ਡਰਿ ਕੈ ਸਭ ਨਠ ਗਏ। ਉਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਪਏ।
ਉਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੁਨੀਯਤ ਨਾਂਹੀ। ਕਰਤ ਮਸਖਰੀ ਸਿੰਘਨ ਤਾਈਂ। ੨੦।
ਨਵਾਬ ਪੰਥ ਸਭ ਦੀਓ ਗਵਾਈ। ਸਿੰਘ ਸੁਨੀਅਤ ਕਹੂੰ ਜਗ ਮੈਂ ਨਾਂਹੀਂ।
ਜੇ ਸਿੰਘ ਨਿਤ ਉਠ ਜੰਗ ਮਚਾਹੀਂ। ਨਾਮ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਘ ਜਪਾਹੀਂ। ੨੧।
ਜੇ ਸਿੰਘ ਨਿਤ ਉਠ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੈ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਨਿਤ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰੈਂ।
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਨੇਮ ਕਰਾਵੈਂ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਹਿ ਸੀਸ ਚੜਾਵੈਂ।
ਅਬ ਹੈਂ ਤੁਮ ਹੀ ਸੇ ਉਹਾਂ ਸਿੰਘ। ਗਏ ਨੱਠ ਕਰ ਲੰਬੀ ਡਿੰਘ'। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹ ਸੁਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਿਪ ਲਗੀ ਜਨੁ ਕਰ ਬਿੱਛੁ ਡਾਂਕ।
ਤਨ ਮਨ ਅਚਬੀ ਬਹੁ ਲਗੀ ਚਿਤ ਧਾਰਯੋ ਮਰਨ ਨਿਸਾਂਕ। ੨੩।

ਸੋਰਠਾ: ਮਾੜੀ ਕੰਬੇ ਵਾਲ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਖਾਣ ਥੋ।
ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਕੇ ਨਾਲ ਆਯੋ ਦੂਜੇ ਸਿਦਕ ਕਰ। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਉਠ ਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਚਰਨ ਛੋਹੇ ਸਿੰਘ ਆਗਯਾ ਪਾਈ।
'ਹਮ ਮਾਰੈਂ ਜਾਇ ਤੁਰਕਨ ਤਾਈਂ ਚਰਨ ਛੁਹੋਂ ਮੈਂ ਖਾਲਸੇ ਆਈ। ੨੫।
ਜੇ ਕਰ ਸੀਸ ਲਗੇ ਗੁਰ ਅਰਥਾਂ। ਧੰਨ ਜਨਮ ਧੰਨ ਮਰਣ ਸਮਰਥ।
ਤੁਰਕਨ ਲਰਨੈ ਮਰਨੋਂ ਡਰੇ। ਪ੍ਰਿਕ ਤਿਸ ਜਨਨੀ ਪ੍ਰਿਕ ਪਿਤ ਕਰੇ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮਰਨੇ ਤੇ ਕਯਾ ਡਰਪਨਾ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਧਾਰ।
ਜਬ ਹਾਥ ਸਿਧੋਰਾ ਲੈ ਤੁਰੇ ਮਰਨੋਂ ਡਰੇ ਨ ਨਾਰ'। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਕਰ ਸਿੰਘ ਵਤਨੀ ਆਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਢਿੰਗ ਫਿਰਨ ਨ ਪਾਏ।
ਕਰੀ ਸੋਚ 'ਕਛੁ ਜਤਨ ਕਮਈਏ। ਟਕੇ ਭਰਨ ਕੇ ਰੂਪ ਬਨਈਏ'। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਜਿਮ ਪੁਜੈਂ ਕੁਈ ਸਤਿਗੁਰ! ਬਾਤ ਬਨਾਉ।
ਜਾਇ ਮੱਸੇ ਕੇ ਸਿਰ ਕਟੋਂ ਨਹਿੰ ਰਮਤੇ ਹੁਇ ਅਟਕਾਉ'। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਸੋਉ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਧੀ ਬਨਾਈ। ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੀ ਮੈਂ ਬਣਿ ਆਈ।
ਵਰੀ ਪਵਨ ਬਹੁ ਘਟਾ ਉਡਾਨਾ। ਇਮ ਕਰ ਲੀਨੋ ਮੁੱਖ ਛਿਪਾਨਾ। ੩੦।

੧. ਸੱਤਿਆ। ੨. ਬਲ।

੩. ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਹਨ ਓਹ।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੀ ਭਾਦਵੇ ਸੂਰਜ ਅਤਿ ਤਪਤਾਇ।
ਕਦ ਬਰਸੈ ਕਦ ਉੱਜੜੈ ਬਿਧ ਐਸੀ ਲਈ ਤਕਾਇ।੩੧।

ਚੌਪਈ: ਧੁਪ ਲਗੀ ਫੌਜ ਛਾਵੈਂ ਗਈ। ਕਿਛੁ ਬਰਖਾ ਕਰ ਡੇਰਨ ਵਈ।
ਮੱਸੇ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਗਵਾਯਾ। ਬਿਚੈ ਮਲਾਰਹਿ ਰਾਗ ਅਲਾਇਆ।੩੨।

ਦੋਹਰਾ: ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਕੇ ਜਾਗਤੇ ਕਿਨੈ ਨ ਲਖਿਓ ਭੇਦ।
ਦੁਵਾਜੇ ਦੁਸ਼ਨੀ ਜਾ ਦੁਕੇ ਉਤਰੇ ਤਹਿ ਬਿਨ ਖੇਦ।੩੩।

ਚੌਪਈ: ਦੋਈ ਵਲ ਦੁਇ ਘੋੜੇ ਲਾਏ। ਦੋਵੈਂ ਬਰਛੇ ਤਹਾਂ ਛੁਪਾਏ।
ਬਗਲਨ ਮਹਿ ਤਲਵਾਰ ਲੁਕੋਈ। ਜਿਮ ਕਰ ਨਾਂਹੀਂ ਟੋਕੇ ਕੋਈ।੩੪।
ਕੇ ਜਾਨੈ ਕੇ ਅਏ ਸਿਪਾਹੀ। ਮਾਲ ਲਿਆਏ ਕਰ ਉਗਰਾਹੀ।
ਕਿਛੁ ਬਾਜੈ ਕਿਛੁ ਗਾਜੈ ਪਰੇ। ਔਰ ਦੇਖਹਿ ਬਹੁ ਨਟਨੀ ਖਰੇ।੩੫।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤਹਿ ਲਗ ਗਯੋ ਦਾਵ। ਸਿੰਘਨ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਚੱਕਯੋ ਪਾਵ।
ਸਤਿਗੁਰ ਅਪਨੋ ਕਾਜ ਸੁਵਾਰੇ। ਉਇ ਕਰ ਦੀਨੋ ਦਿਸ਼ਟ ਅੰਧਾਰੇ।੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਊ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਜਾ ਪੁਜੇ ਜਹਿ ਬਾਜੈ ਮਿਰਦੰਗ।
ਕੱਢ ਸਿਰੋਹੀ ਸਿਰ ਦਈ ਮੱਸੇ ਕੇ ਨਿਰਸੰਗ।੩੭।

ਚੌਪਈ: ਮੱਸੇ ਕੇ ਇਮ ਸੀਸ ਉਤਾਰਯੋ। ਜਨ ਕਰ ਬੋਲੋਂ ਕਦੂਆ ਟਾਰਯੋ।
ਹੁਤੇ ਜੁ ਜੇਵਰ ਤਾਂਕੇ ਦੁਵਾਰੇ। ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਸੇ ਲਯੋ ਉਤਾਰੇ।੩੮।
ਤੋ ਲੋ ਸ਼ੇਰ ਭਯੋ ਅਤਿ ਭਾਰੀ। ਫਿਰ ਘੋੜਨ ਚੜ੍ਹ ਕਰੀ ਸਵਾਰੀ।
ਛੇੜ ਸੁ ਘੋੜੇ ਰਲ ਗਏ ਝੱਲ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਭਈ ਮੱਸ ਕੀ ਗੱਲ।੩੯।
ਕਿਤਿਕ ਦੇਰ ਕਰ ਰੋਲਾ ਭਯੋ। ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੀ ਸੁਨਤ ਕਿਛੁ ਦਯੋ।
ਥੀ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਨ ਕਾਠੀ ਨ ਪਾਈ। ਉਨ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਥੀ ਨਹੀਂ ਕਾਈ।੪੦।
ਰਹਿਤ ਹੁਤੀ ਤਿਹ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ। ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਗਾਫਲ ਕਰ ਮੱਜ।
ਅਲਸਾਨੇ ਦੋਪਹਿਰੇ ਮਾਂਹਿ। ਨੀਂਦ ਦਬਾਏ ਫਿਰੈਂ ਤਹਾਂਹਿ।੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਾਠੀ ਪਾਇ ਹਥਯਾਰ ਲੈ ਤੋ ਲੋ ਸਿੰਘ ਗਏ ਦੂਰ।
ਮਾਰਯੋ ਸੁਨ ਫੁਜਦਾਰ ਕੋ ਹਾਰੇ ਦੁਖੀ ਵਿਸੂਰ।੪੨।

ਚੌਪਈ: ਜੈ ਜੈ ਕਾਹ ਸਿਖਨ ਮਨ ਭਯੋ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਮਨ ਬਹੁ ਦੁਖ ਸੰਤਯੋ।
ਮੱਸੇ ਕੋ ਜੁ ਹੁਤੇ ਪਰਵਾਰ। ਲਹੌਰ ਜਾਇ ਤਿਨ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ।੪੩।
'ਹਮਰੇ ਖੂਨੀ ਪਕੜ ਮੰਗਾਵੈ। ਟੁਕ ਟੁਕ ਕਰ ਤਿਨ ਕੋ ਕਟਵਾਵੈ।
ਨਾਤਰ ਹਮ ਜਾਵੈਗੇ ਦਿੱਲੀ। ਕਰੀ ਨਵਾਬੀ ਤੁਮ ਨੈ ਢਿੱਲੀ'।੪੪।
ਜਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਯੋ ਸੁਨ ਪਾਯੋ। 'ਸਿੰਘਨ ਮਸਾ ਮਾਰ ਗੁਵਾਯੋ।

੧ ਚਲੀ ਗਈ।

੨ ਮੱਸੇ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਭਾਵ ਮੱਸੇ ਦੇ ਗਲੇ ਜੋ ਗਹਿਣੇ ਸਨ।

ਪਰੇ ਗਿਰਝ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਅਸਮਾਨੋਂ। ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਕਿਨੈਂ ਨ ਜਾਨੋਂ। ੪੫।
 ਕਿਨੈਂ ਨ ਜਾਨੇ ਵਹਿ ਕਹਿੰ ਰਹੋਂ। ਕਿਨੈਂ ਨ ਜਾਨਜੇ ਵੈ ਕਹਿੰ ਗਏਂ।
 ਐਸੀ ਸੁਨ ਨਵਾਬ ਧਰਹਰੀ। ਮਛਲੀ ਜਲ ਬਿਨ ਜਿਮ ਤਰਫਰੀ। ੪੬।
 ਕਹੇ ਮੰਗਾਵੇ ਪਰਜਾ ਸਾਰੀ। ਗਏ ਜੁ ਹਮਰੇ ਲਿਖ ਦਰਬਾਰੀ।
 ਜਾ ਕਰ ਹਮ ਤੇ ਖਾਟਿੰ ਜਗੀਰ। ਅਬ ਉਨ ਕੇ ਕਰ ਦੇਹੁ ਤਗੀਰ। ੪੭।
 ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਹਰ ਭਗਤ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਰਮਾ ਛੀਨਾਂ ਸਾਥੇ ਆਇਆ।
 ਰਾਮਾ ਰੰਧਾਵਾ ਸੱਦ ਮੰਗਾਯਾ। ਜੇਧ ਨਗਰੀਏ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਯਾ। ੪੮।
 ਬਿਨ ਬੁਲਾਏ ਮਜੀਠੀਏ ਆਏ। ਸੋ ਇਨ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁਤ ਅਕਾਏ।
 ਕਹਿੰ ਲੋ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਲਿਖਈਏ। ਅਪਨੇ ਗਿਰਦੇ ਸੋਊ ਗਿਨਈਏ। ੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹਯੋ ਸੁ ਸਭਨ ਬੁਲਾਇਕੈ 'ਪੈਦਾ ਉਸੈ ਕਰੇਹੁ।
 ਮੱਸਾ ਮਾਰਯੋ ਜਿਨ ਸਿੰਘਨ ਆਨ ਸੁ ਹਮ ਕੋ ਦੇਹੁ। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਸਾਥ ਮਿਲਾਵੈਂ। ਤੁਮਰੀ ਭੀ ਹਮ ਜਾਨ ਗੁਵਾਵੈਂ।
 ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਜੁਮਾ ਤੁਮ ਕੀਆ। ਤੁਮ ਕਹੋ-ਸਿੰਘ ਹਮ ਰਹਿਨ ਨ ਦੀਆ। ੫੧।
 ਜਹਾਂ ਰਹੈਂ ਸਿੰਘ ਹਮੈ ਬਤਾਵੈ। ਤਿਸ ਜਾਗਾ ਕੀ ਮਿਟੀ ਪੁਟਾਵੈਂ।
 ਰਹੈਂ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਨਗਰੀ ਮਾਂਹੀ। ਕਰੋਂ ਕਤਲ ਕਛੁ ਢੀਲ ਨ ਕਾਹੀ। ੫੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋਊ ਬਤਾਵੈ ਸਿੰਘ ਕੇ ਨਾਮ ਧਾਮ ਔ ਗ੍ਰਾਮ।
 ਦੇਵੈ ਤਿਸੈ ਫੜਾਇ ਜੋ ਪਾਵੈ ਘਨੋ ਇਨਾਮ। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਹਰਿ ਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀ ਐਸੇ ਕਹਯੋ। 'ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਇਕ ਭੰਗੂ ਭਯੋ'।
 ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਦੱਸਿਓ ਗ੍ਰਾਮ। 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੈ ਤੈ ਕੋਹ ਠਾਮ। ੫੪।
 ਮੀਰ ਸੁਕੰਬਰ ਅਲੀ ਜਗੀਰ। ਸ਼ਾਹ ਦਈ ਕਰ ਅਪਨੋ ਪੀਰ'।
 ਨਵਾਬ ਸੁ ਸੱਯਦ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ। ਸਾਥੈ ਦੀਨੋਂ ਉਸੈ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੫੫।
 'ਤੁਮਰੋ ਪਿੰਡ ਕਰ ਕਤਲ ਨ ਕਰੋਂ। ਸਿੰਘ ਰਾਖਨ ਤੇ ਤੁਮ ਨਹਿੰ ਡਰੋ'। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: ਫੌਜ ਜਾਇ ਪਿੰਡ ਘੇਰਿਓ ਸੱਯਦ ਕਛੁ ਨ ਬਮਾਇ।
 ਨੱਥਾ ਖਹਿਰਾ ਪੈਚ ਥੇ ਲੀਨੋ ਸੋਊ ਫੜਾਇ। ੫੭।

ਚੌਪਈ: ਨੂਰ ਦੀਨ ਥੇ ਫੌਜ ਸਰਦਾਰ। ਤਿਸਨੈ ਐਸੇ ਕੀਓ ਉਚਾਰ।
 'ਤੁਮਰੀ ਜਾਨ ਛੂਟਤੀ ਨਾਂਹੀ। ਬਿਨ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਲਜਾਇ ਯਹਾਂਹੀ। ੫੮।
 ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕੀਜੈ ਹਾਜ਼ਰ। ਬਚੈ ਨ ਸੋ ਜੋ ਰਖੈ ਲੁਕਾਜ਼ਰ'।
 ਤਬ ਨੱਥੇ ਨੇ ਉਸ ਕੋ ਕਹੀ। 'ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਅਬ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ। ੫੯।
 ਜਾਨ ਹਮਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਆਹੀ। ਹਮ ਕੋ ਮਾਰੇ ਰਾਖੇ ਚਾਹੀ'।
 ਨੂਰਦੀਨ ਨੇ ਫਿਰ ਯੋ ਕਹਯੋ। ਲਜਾਇ ਪੁੜੁ ਤਿਸ, ਚਹੈਂ ਤੂੰ ਜੀਓ'। ੬੦।

੧ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਦਹਲ ਗਿਆ। ੨. ਉਲਟ ਦਿਆਂਗਾ। ਕੰਗਾਲ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਤਬ ਨੱਥੇ ਤਕਰਾਰ ਸੁ ਕੀਓ। ‘ਲਜਾਉਂ ਟੋਲ ਜੁ ਰਾਖੇ ਜੀਓ’।
ਉਨ ਭਾਖਯੋ ‘ਵਹ ਜੀਵਤ ਨਾਹੀਂ। ਬਚੈ ਉਲਾਦ ਨ ਸਿੰਘ ਖੂਨੀ ਕਾਹੀ’। ੬੧।
ਬਾਲਕ ਪੈ ਨੱਥਾ ਤਬ ਗਯੋ। ਦੇਖ ਬਾਲਕੇ ਸੀਸ ਟਿਲਯੋ।
‘ਮੈਂ ਜੋ ਬਾਲਕ ਦੇਉਂ ਫੜਾਇ। ਬਾਲਕ ਤੁਰਤ ਦੇਹਿਗੇ ਘਾਇ। ੬੨।

ਦੋਹਰਾ: ਫੜਾਇ ਮਰਾਵਾਂ ਬਾਲ ਕੋ ਬਿਚ ਪੰਚਾਂ ਮਿਲੈ ਨ ਥਾਂਉਂ।
ਮਾਂਗੈ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਦਰਗਾਹਿ ਕਲੰਕ ਲਗਾਉਂ’। ੬੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨੱਥੇ ਨੇ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। ‘ਬਾਲਕ ਕੇ ਸੰਗ ਮਰਨਾ ਧਾਰਾ।
ਰਹੈ ਉਲਾਦ ਜਗਤ ਮੈਂ ਮੇਰੀ। ਸੋਭਾ ਪਾਉਂ ਜਗਤ ਭਲੇਰੀ’। ੬੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨੱਥੇ ਕੰਧੇ ਧਰਯੋ ਪੀਛੇ ਕੰਧ ਟਪਾਇ।
ਪੰਜ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਸੰਗ ਚਲੇ ਪਏ ਕਮੇਵੀ ਰਾਹਿ। ੬੫।
ਸਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਰੁ ਭਾਨਜਾ, ਚੂਹੜਾ, ਸੰਗ ਦਰਵਾਨ।
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੀ ਟੀਟ ਮੈਂ ਲੰਘ ਗਏ ਇੱਕ ਮਦਾਨ। ੬੬।

ਚੌਪਈ: ਹਰ ਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਸੁਨ ਪਾਈ। ‘ਨੱਥਾ ਗਯੋ ਸੁ ਕੰਧ ਟਪਾਈ’।
ਤੁਰਤ ਦੋੜ ਉਨ ਚੁਗਲੀ ਖਾਈ। ‘ਗਯੋ ਨੱਠ ਆਯੋ ਜਿਹ ਤਾਈਂ’। ੬੭।
ਸੋ ਨਠ ਗਏ ਨ ਰਹਿਗੁ ਹਮਾਰੀ। ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰਤ ਤਿਸ ਲਈਏ ਮਾਰੀ’।
ਸੁਨਤ ਫੌਜ ਤੁਰਤਹ ਚੜ੍ਹ ਪਈ। ਪਹਿਲੇ ਜਾਇ ਸੁ ਪੈੜੇ ਲਈ। ੬੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨੱਥੇ ਨੇ ਪੁਨ ਕਹਯੋ ਲੋਕਨ ਕੋ ਸਮਝਾਇ।
‘ਤੁਮ ਗਾਇ ਸਿੰਘ ਕੋ ਲੈ ਨਠੇ ਮੈਂ ਰਾਖੋਂ ਫੌਜ ਅਟਕਾਇ’। ੬੯।

ਚੌਪਈ: ਨੱਥੇ ਕਹਯੋ ‘ਸੁਤ! ਤੁਮ ਨਠ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਬਾਲਕ ਕੋ ਕੰਧੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ।
ਜੇ ਤੁਮ ਬਾਲਕ ਅਬ ਤਜ ਜਾਵੇ। ਤੈ ਅਤਿ ਨਿੰਦਯਾ ਜਗ ਮੇਂ ਪਾਵੇ। ੭੦।
-ਜਾਂਕੀ ਖਾਤਰ ਨਠ ਕਰ ਮਰੇ। ਅੰਤ ਕਾਲ ਤਿਸ ਤਜਯੋ ਖਰੇ-।
ਮੈਂ ਈਹਾਂ ਰੋਕ ਫੌਜ ਸੁ ਲਰੋਂ। ਤੁਮ ਕਿਤ ਜਾਇ ਗਾਉਂ ਮੈਂ ਵਰੋਂ। ੭੧।
ਇਸ ਬਾਲਕ ਕੋ ਦਿਹੋ ਲੁਕੋਇ। ਪਾਛੈ ਤੁਮ ਸਿਰ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ।
ਇਸ ਕਾ ਪਿਤਾ ਸੌਪ ਹਮ ਗਯੋ। ਤਿਸ ਖਾਤਰ ਹਮ ਮਰਨੋਂ ਭਯੋ’। ੭੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਸਕੇ ਪੁੱਤਰ ਤਬ ਕਹਯੋ ‘ਹਮ ਨਠ ਬਚੈਂ ਸੁ ਨਾਹਿੰ।
ਮੌਤ ਆਈ ਹਮ ਸੀਸ ਪੈ ਕਿਮ ਕਰ ਲੁਕੈਂ ਛਿਪਾਹਿ’। ੭੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਲਗ ਫੌਜ ਲਏ ਵੇਹ ਘੇਰ। ਮਾਰੀ ਬੰਦੂਕਨ ਕਰੀ ਨ ਬੇਰ।
ਤਬ ਤੇ ਜੱਟ ਮੁੜੇ ਕਰ ਹੁਰੈ। ਕਰੇ ਮੁਰਾਲ ਤਬ ਢਿਗ ਤੇ ਦੁਰ। ੭੪।

੧ ਜੇ ਉਸ (ਬੱਚੇ) ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਰਖਣ (ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੋ) ਤਾਂ ਲੱਭਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

੨. ਪਹਿਲੇ ਪੜਾ ਤੇ। ਲਗਦੇ ਹੱਥ, ਝਟ ਪਟ ਹੀ। ਨੇੜੇ ਹੀ। ੩. ਟੱਲਾ ਕਰਕੇ।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਮੁਗਲਨ ਨੇ ਯੋ ਕਹਜੇ ਰੰਘੜਨ ਕੇ ਸੁ ਬੁਲਾਇ।
‘ਲੇਵੇ ਬਦਲੇ ਅਬ ਤੁਮੀ ਮੱਸੇ ਕੇ ਜੁ ਭਰਾਇ’। ੭੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਫਿਰ ਰੰਘੜਨ ਹੱਲਾ ਕੀਆ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਕਰ ਫੇਰਾ ਦੀਆ।
ਜੱਟਨ ਕੀ ਕਿਛੁ ਲਗੇ ਨ ਵਾਹ। ਨਹਿੰ ਹਥਯਾਰ ਬਡ ਜੱਟਨ ਪਾਹ। ੭੬।
ਇਕ ਪਹਿ ਬਰਛੀ ਇਕ ਪਹਿ ਸੇਲ। ਦੋਵੈਂ ਰੰਘੜਨ ਛਾਤੀ ਪੇਲ।
ਹਾਥ ਚੂਹੜੇ ਕੇ ਦੰਡਾ ਭਾਰੀ। ਮੱਸੇ ਭਾਈ ਸਿਰ ਲਾਯੋ ਕਾਰੀ। ੭੭।
ਹੱਥ ਤਲਵਾਰ ਬਰਵਾਲੇ ਰਹੀ। ਮਰਦਨ ਘੋੜਨ ਲਾਈ ਕਹੀ।
ਭਾਜ ਰੰਘੜ ਜਾ ਮੁਗਲਨ ਕਹੈ। ‘ਹਮ ਤੇ ਜੱਟ ਮਰਨ ਤੇ ਰਹੇ’। ੭੮।
ਏਕੇ ਨੱਥਾ ਤੀਰਨ ਮਾਰੇ। ਜਿਸ ਤਨ ਲੱਗੇ ਤਿਸ ਹਇ ਪਾਰੇ।
ਮੁਗਲ ਕਹੈ ‘ਤੁਮ ਮੱਸੇ ਭਾਈ। ਲੇਵੇ ਵੈਰ ਆਪ ਤੁਮ ਜਾਈ’। ੭੯।
ਕਯਾ ਤੁਮ ਹਮ ਸੇ ਨਹੀਂ ਸਿਪਾਹੀ? ਕਿਮ ਤੁਮ ਹਮਰੀ ਓਟ ਤਕਾਈ?’
ਹਰ ਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏਂ ਪੈ ਜਾਹੇ। ਜੱਟ ਰੰਘੜ ਦੁਇ ਵਲ ਤੇ ਪਾਹੇ’। ੮੦।
ਸੁਨ ਹਰ ਭਗਤ ਸੁ ਐਸੀ ਕਹੀ। ‘ਹਮ ਤੇ ਭੀ ਜੱਟ ਮਰਤੇ ਨਹੀਂ।
ਮਾਰੇ ਨੱਥਾ ਜਿਸ ਤਨ ਕਾਨੀ। ਮਾਂਗੇ ਨਹਿੰ ਵੈ ਮੁਖ ਤੇ ਪਾਨੀ’। ੮੧।
ਹਥਯਾਰ ਫੇਟਨ ਸੋ ਸੋ ਨਹਿੰ ਮਰੇ। ਮਾਰੇ ਗੋਲਿਨ ਛੱਰੇ ਭਰੇ।
ਓਹ ਕਮਾਨੀ ਬਡੇ ਕਹਾਵੈ। ਤੀਰ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਪਾਰ ਪੁਚਾਵੈ’। ੮੨।

ਦੋਹਰਾ: ਹਰ ਭਗਤ ਕਹੀ ਸੋਈ ਕਰੀ ਮੁਗਲਨ ਕਹੀ ਚੁਫੇਰ।
ਦੋਇ ਚੁਫੇਰੇ ਪਾਸਣਾ ਲਏ ਚੁਤਰਫੋਂ ਘੇਰ। ੮੩।
ਨੱਥੇ ਮਨ ਮੈਂ ਜਾਨਜੋਂ ‘ਅਬ ਮਰਨੇ ਸੱਕ ਨ ਕਾਇ’।
ਮਾਰਨ ਆਏ ਮਾਰੀਏ ਕਯਾ ਰਾਣਾਂ ਕਯਾ ਰਾਇ’। ੮੪।

ਚੌਪਈ: ਨੱਥੇ ਤੀਰ ਜਾਂਹਿ ਤਨ ਲਾਯਾ। ਸੋ ਲਗ ਦੂਸਰ ਓਰ ਸਿਪਾਯਾ।
ਤਬ ਫਿਰ ਹੋਣਹਾਰ ਯੋ ਭਈ। ਉਤਰ ਕਮਾਨ ਉਸ ਚਿਲਿਓਂ ਗਈ। ੮੫।
ਕਮਾਣ ਜਿਮੀਂ ਸੋ ਨੱਥੇ ਮਾਰੀ। ਫਿਰ ਕਢ ਹਥ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੁਪਾਰੀ।
ਜਿਸ ਤਨ ਲਾਵੈ ਕਰਕੇ ਦੌੜ। ਗਿਰੇ ਤੁਰਕ ਤਿਸ ਹੋਵੈ ਚੌੜ। ੮੬।

ਦੋਹਰਾ: ਓਇੰ ਬੰਦੂਕਨ ਸੋ ਹਨੈਂ ਦੇਹਿੰ ਦੂਰ ਤੇ ਦਾਗ।
ਇੰਨ ਪੈ ਫੇਟੇ ਹਥਯਾਰ ਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਨ ਤਿਹ ਤਿਨ ਲਾਗ। ੮੭।
ਮਾਰ ਬੰਦੂਕਨ ਤੇ ਲਏ ਘੋੜਨ ਦਏ ਮਿਧਾਇ।
ਨੱਥੇ ਭਾਣਜਾ ਇਕ ਬਚਯੋ ਔਰ ਬਚਯੋ ਸਿੰਘ ਰਾਇ’। ੮੮।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਹਮ ਬਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਆਈ। ਜਿਮ ਕਰ ਤਿਸਕੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ।
ਜਬ ਨੱਥੇ ਪਰ ਘੇਰਾ ਪਰਯੋ। ਮਾਰ ਬੰਦੂਕਨ ਰੋਲਾ ਕਰਯੋ’। ੮੯।

ਬਾਲਕ ਨਠ ਨਠ ਚਰਨਨ ਵਰੇ। ਤਿਨ ਪਰ ਸਸਤਰ ਝਾਰ ਸੁ ਝਰੇ।
 ਵੈ ਨਠ ਆਗੇ ਪੀਛੈ ਹੋਰੈ। ਤਿਨ ਸੰਗ ਪੁਜੈ ਨ ਬਾਲਕ ਦੋਰੇ। ੯੦।
 ਗਿਰਜੇ ਬਾਲ ਤਿਨ ਪਗ ਕੇ ਝਾਰ। ਨਹਿ ਪਹੁੰਚੈ ਤਿਸ ਦੋੜ ਸੁ ਲਾਗ।
 ਵਾਜ ਬੰਦੂਕਨ ਤੇ ਸੋ ਡਰੈ। ਝਾੜਨ ਝੁੰਡ ਵਿਚ ਕੰਟਨ ਵੜੈ। ੯੧।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਲਕ ਪੈਰਨ ਸੋ ਫੜੋ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਇ।
 ਗਿਰੇ ਉਠੇ ਨੱਠੈ ਲੁਕੇ ਬਚਤੇ ਦਿਸੈ ਨ ਕਾਇ। ੯੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬਾਲਕ ਕੋ ਭਈ ਖੁਆਰੀ। ਬਾਲਕ ਲਾਰੇ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ।
 ਜਬ ਘੋੜਨ ਕੀ ਫੇਟਨ ਗੋਰਾ। ਗਰਦਨ ਪਰ ਮਾਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਾ। ੯੩।
 ਗਰਦਨ ਕਟ ਕੇ ਘੰਡੀ ਰਹਾਈ। ਗਲ ਪਰ ਦੂਜੀ ਫੇਰ ਚਲਾਈ।
 ਕਟ ਗਈ ਹੰਸਲੀ ਮੋਢੇ ਤਾਈ। ਤੀਜੀ ਸਿਰ ਪਰ ਫੇਰ ਲਗਾਈ। ੯੪।
 ਕਾਟ ਮੋਢੇ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਧਮਾਈ। ਇਮ ਕਰ ਸਾਹ ਰਗੈ ਭਈ ਬਚਾਈ।
 ਉਨ ਜਾਨਜੋਂ ਬਾਲਕ ਮਰ ਗਯੋਂ। ਧੂੜ ਲਪੇਟਯੋਂ ਧਰਨੀ ਪਯੋਂ। ੯੫।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰ ਕੂਟ ਕੇ ਸੋ ਗਏ ਜੀਵਤ ਜਾਨਜੋਂ ਨਾਹਿ।
 ਇਕ ਸਾਗ ਕੰਬੋਇਨ ਬੇਚਕੈ ਤਿਹ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚੀ ਆਇ। ੯੬।

ਚੌਪਈ: ਮਾਲਣ ਬਾਲਕ ਜੀਵਤ ਜਾਨਜੋਂ। ਮੱਧ ਟੋਕਰੀ ਪਰ ਘਰ ਆਨਜੋਂ।
 ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਕਾ ਥਾ ਭਾਈ। ਸੁਣ ਰੁਡਯਾਲੇ^੧ ਮੈਂ ਲੇ ਆਈ। ੯੭।
 ਜਖਮ ਸਿਵਾਏ ਮੋਚੀ ਆਨ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਹਮ ਪਿਤ ਬਚੇ ਪਰਾਨ।
 ਐਸੀ ਬਿਧ ਸਾਖੀ ਯਹ ਭਈ। ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪੂਰਨ ਕਈ। ੯੮।

ਸਾਖੀ ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀ

੧੨੮. [ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੁਨੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕਾਨ।
 ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਨਿੰਦਯਾ ਸੁਨਤ ਜਿਨ ਕੀਨੋ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਜਤੀ ਸਤੀ ਥੋ ਪ੍ਰਣ ਕੇ ਪੂਰੇ। ਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਦਿਲ ਕੇ ਸੂਰੇ।
 ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਤਾਸ ਕੋ ਨਾਮ। ਮਾਝੇ ਮੈਂ ਥੋ ਤਾਂਕੇ ਗ੍ਰਾਮ। ੨।
 ਜਬੈ ਦੀਏ ਥੋ ਸਿੰਘ ਵਹੁ ਮਾਰ। ਦਿਸੇ ਨ ਸੁਨੀਏਂ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰ।
 ਕਹੈ 'ਸਿੰਘ ਸਭ ਮਰ ਗਲ ਰਾਏ। ਤੁਰਕਨ ਸਿੰਘ ਖਪਾਇ ਸੁ ਦਏ। ੩।
 ਦੰਗਾ ਕਰਤ ਨ ਕਹੂੰ ਅਖਾਰਾ।' ਇਮ ਕਰ ਕਹਿ 'ਮਭ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰ'।
 ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਕਹੂੰ ਵਖ ਹਰਯੋ। ਕਿਨੈ ਫਿਰਤ ਤਿਹ ਦੇਖ ਸੁ ਲਯੋ। ੪।

੧ ਗਲ ਦੀ ਨਾਲੀ।

੩. ਪਾ:-ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਕੀ ਬੀ ਤਾਈ।

੨. ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਇਉਂ ਬੀ ਹੈ:-

੪. ਪਾ:- ਰੁ ਅਟਾਲੇ।

ਮਰਨੇ ਤੇ ਬਾਲਕ ਰਹਿ ਗਯੇ। ਕੋਇ ਨ ਤਬ ਹੀ ਜਾਨਤ ਭਯੇ।

- ਦੇਖਤ ਸੋਊ ਅਚੰਭੇ ਭਯੋ। ‘ਕਹਾਂ ਸਿੰਘ ਯਹ ਜੀਵਤ ਰਹਯੋ’।
 ਐਸੇ ਦੇਖਨ ਵਾਰਨ ਕਹਯੋ। ‘ਹੋਵਗ ਭੇਖੀ ਕੋਊ ਯਹ ਰਹਯੋ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਨ ਦੀਸਤ ਹੈਂ ਕਹੂੰ ਤੁਰਕਨ ਦੇਏ ਖਪਾਇ’।
 ਦੂਜੇ ਕਹਯੋ ‘ਕੋਈ ਰੋਗ ਯਹ ਕਾਇਰ ਕੂਰ ਲੁਕਾਇ। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਖਾਲਸੇ ਸੋਊ ਜੁ ਨਿਤ ਜੰਗ ਕਰੈ। ਖਾਲਸੇ ਸੋਊ ਨ ਮਰਨ ਤੇ ਡਰੈ।
 ਖਾਲਸੇ ਸੋਊ ਜੁ ਦੰਗਾ ਮਚਾਵੈ। ਖਾਲਸਾ ਸੋਊ ਜੋ ਸੀਮ ਲਗਾਵੈ’। ੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋ ਸੁਨੀ ਰਹਯੋ ਤਹਾਂ ਠੀ ਖਲੋਇ।
 ਜਨੁ ਬਿੱਛੂ ਕੇ ਡੰਕ ਲਗਯੋ ਲਗੀ ਬੋਲੀ ਸਿੰਘ ਸੋਇ। ੮।
- ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਚਿੱਤ ਯਹ ਨਿਸਚੈ ਧਾਰੀ। ‘ਮੀਸ ਲਗੇ ਬਿਨ ਗਲ ਨਹਿੰਕਾਰੀ।
 ਸੀਮ ਲਗਾਏ ਚਰਚਾ ਹੋਇ। ਜਗ ਯੋ ਜਾਨੈ ਖਾਲਸੇ ਸੋਇ। ੯।
 ਅਬ ਈਹਾਂ ਕਿਛੁ ਦੰਗਾ ਮਚਾਈਏ। ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕਰਾਈਏ।
 ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਇ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵਾ ਯਾਹੈ ਜੋਇ’। ੧੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਰਾਹਿ ਸਰਾਂਇ ਡੇਰਾ ਦੀਓ ਚਹੂੰ ਤਰਫੋਂ ਲੀਓ ਬਨਾਇ।
 ਲੜਕਨ ਜੈਸੀ ਖੇਲ ਜਯੋਂ ਗੜਾ ਧਰਾਯੋ ਨਾਇ। ੧੧।
- ਚੌਪਈ: ਬੈਠ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਜਗਾਤ ਲਗਾਈ। ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਰੰਘੜੋਟੇ ਭਯੋ ਆਈ।
 ਦੋਊਅਨ ਰੋਲਾ ਦੀਓ ਮਚਾਇ। ਖਬਰ ਲਹੌਰ ਜਿਮ ਪੁੱਜੇ ਜਾਇ। ੧੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਚਿਠੀ ਥੀ ਤਿਨ ਲਿਖੀ ਜੋ ਸੁਨ ਨਵਾਬ ਜਲ ਜਾਇ।
 ਚੜ੍ਹੈ ਫੌਜ ਜਿਮ ਤੁਰਤ ਹੀ ਕਛੁ ਨ ਦੇਰ ਲਗਾਇ। ੧੩।
- ਚੌਪਈ: “ਚਿਠੀ ਲਿਖੈ ਯੋਂ ਸਿੰਘ ਬੋਤਾ। ਹਥ ਹੈ ਸੇਟਾ, ਵਿਚ ਰਾਹ ਖੜੋਤਾ।
 ਆਨਾ ਲਾਯਾ ਗੱਭੇ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਲਾਯਾ ਬੋਤਾ। ਆਖ ਭਾਬੀ ਖਾਨੋਂ ਨੂੰ ਯੋ ਆਖੈ ਸਿੰਘ ਬੋਤਾ”।
- ਦੋਹਰਾ: ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨਵਾਬ ਕੀ ਖਾਨੋਂ ਬਡੀ ਸੁ ਭੈਣ।
 ਫਰਜ਼ੁਲਾ ਖਾਂ ਕੀ ਇਸਤਰੀ ਖਾਲਸੇ ਬਡ ਦੁਖ ਦੈਣ। ੧੫।
- ਚੌਪਈ: ਖਾਨੋਂ ਸੁਨ ਦਈ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਚਿੰਗ ਪਹੁੰਚੀ ਆਇ।
 ਖੜੋ ਸਾਥ ਇਕ ਥੇ ਤਿਹ ਥਾਇ। ਦੂਜੇ ਚਲਯੋ ਥੇ ਰਮਣੇ ਦਾਇ। ੧੬।
 ਦੇਖ ਫੌਜ ਮੁੜ ਆਯੋ ਸੋਇ। ਲਲਕਾਰੇ ਦੀਨ ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲੋਇ।
 ਇਮ ਦੋਊ ਸਿੰਘ ਭਏ ਤਿਆਰ। ਹੱਥ ਇਕ ਸੇਟਾ ਗਲ ਤਲਵਾਰ। ੧੭।
 ਦੂਜੇ ਹਥ ਠੇਜਾ ਇਕ ਫਲਾ। ਕਿਲੇ ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕਲ ਖਲਾ।
 ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਯੋਂ ਬਚਨ ਪੁਕਾਰੇ। ‘ਲਰ ਨ ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਹਮ ਨਾਰੇ। ੧੮।
 ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਸੰਗ ਨਵਾਬ ਮਿਲਾਊ’। ਜਾਂ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰ ਤੁਝੈਂ ਛਡਾਊ’।
 ਸਿੰਘ ਕਹੀ ‘ਹਮ ਕਬ ਜਾਨ ਬਚਾਵੈਂ। ਹਮ ਤੇ ਮਰਨਾ ਆਪ ਤਕਾਵੈਂ’। ੧੯।

- ਦੋਹਰਾ: ਹਮ ਸੋਂ ਲਰਨਾ ਝਖ ਕਰੋ ਘੋੜੇ ਤੇ ਉਤਰਾਇ।
ਤੁਮ ਹੱਥਜਾਰ ਸੁ ਹਥ ਰਖੋ ਹਮ ਸੋਟੇ ਲਾਵੈਂ ਪਾਇ। ੨੦।
- ਚੌਪਈ: ਦੇਖੇ ਸੋਟੇ ਸੋਂ ਕਯਾ ਹਮ ਤੇ ਸਰੇ। ਕਯਾ ਕਯਾ ਹਿੰਮਤ ਹਮ ਚੁਪ ਕਰੈਂ।
ਫਿਰ ਤੁਰਕ ਕਰੈ 'ਚਲ ਹਮਰੇ ਸਾਥ। ਹਮ ਤੁਮੈਂ ਕਰਾਵੈਂ ਕਚਹਿਟੀ ਬਾਤ'।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਤੁਮ ਕਯਾ ਗੱਲ। ਕਰੈਂ ਕਚਹਿਟੀ ਅਗੈ ਸੁ ਚੱਲ।
ਹਮ ਤੁਮ ਸੋਂ ਅਬ ਸਸਤ੍ਰਨ ਮੇਲ। ਸੋਟੇ ਢੀਮ ਮਿਲਾਵੈਂ ਸੇਲ। ੨੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਹਮ ਆਵਤ ਹੈਂ ਪਾਸ ਤੁਮ ਕਹਯੋ ਨ ਖਬਰ ਹਮ ਕੀਨ'।
ਦੌੜ ਕਰੀ ਤਿਨ ਸ਼ੇਰ ਜਿਉਂ ਖੜੋ ਤਹਾਂ ਜਾ ਲੀਨ। ੨੩।
- ਚੌਪਈ: ਦੌੜ ਸਿੰਘਨ ਤਬ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ। ਹਥ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤੁਰਕ ਨ ਆਏ।
ਸੋਟੇ ਢੀਮ ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਚਲਾਈ। ਤੁਰਕ ਸੁ ਘੋੜੇ ਗਏ ਹਿਲਾਈ। ੨੪।
ਤੁਰਕ ਜਿੰਦ ਕੇ ਚਹੈਂ ਬਚਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਚਿੰਤਾ ਜਿੰਦ ਨ ਕਾਈ।
ਜਿਧਰੋਂ ਸਸਤਰ ਤੁਰਕਨ ਆਵੈਂ। ਸਿੰਘ ਸੁ ਦੌੜ ਉਤਹਿ ਵਲ ਧਾਵੈਂ। ੨੫।
ਪਹੁੰਚ ਸੁ ਤੁਰਕਨ ਸਸਤ੍ਰ ਲਗਾਵੈਂ। ਅਪਨੋ ਨਾਂਹ ਸਰੀਰ ਬਚਾਵੈਂ।
ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਨਿਜ ਸਰੀਰ ਚਿਰਾਵੈਂ। ਲਗੈ ਸਸਤ੍ਰ ਤਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆਵੈਂ। ੨੬।
ਸੌਚੀ ਖੇਲ ਖੇਲੈਂ ਜਨ ਸਿੰਘ। ਭਰੈਂ ਛੋਟੀ ਕਤ ਲੰਬੀ ਡਿੰਘ।
ਤੁਰਕ ਭੀ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕਰ ਮਾਰੈਂ। ਮਾਰ ਘੋੜਨ ਚਹਿ ਫੇਟਨ ਡਾਰੈਂ। ੨੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਉਠੈਂ ਕਬ ਗਿਰ ਪੜੋਂ ਕਬ ਫਿਰ ਜਾਹਿੰ ਖਲੋਇ।
ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਹਥ ਸਸਤ੍ਰ ਲਖ ਸਿੰਘ ਖਾਲੀ ਡਰੈਂ ਨ ਤੋਇ। ੨੮।
- ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ ਨਹਿ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ। ਡਰੈਂ ਨ ਤੁਰਕ ਬਿਨ ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੀ।
ਦੇਨੋਂ ਕੇ ਦਿਲ ਬਢਯੋ ਹੁਲਾਸ। ਲਖ ਖਾਲੀ ਉਨ ਮਰਨ ਪਿਆਸ। ੨੯।
- ਦੋਹਰਾ: ਚਾਮ ਮਾਸ ਸਸਤਰ ਲਗੈ ਤੋ ਸਿੰਘ ਮਾਨੈ ਨਾਂਹਿ।
ਹਾਡ ਲਗੈ ਤਬ ਬਲ ਘਟੈ ਤਬ ਸਿੰਘ ਕਛੁਕ ਥਕਾਹਿੰ। ੩੦।
- ਚੌਪਈ: ਤੀਰ ਲਗੈ ਸਿੰਘ ਪੱਟ ਸਿਟਾਵੈਂ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸੋ ਅੱਖੀਂ ਦਿਖਾਵੈਂ।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਪ੍ਰਿਗ ਤੁਮਰੇ ਤੀਰ। ਹਮਰੇ ਚੀਰ ਨ ਸਕੈਂ ਸਰੀਰ'। ੩੧।
ਤਬ ਲਾਗੈ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਨ। ਸਿੰਘ ਸੋਟੇ ਸੋਂ ਰੋਕੈਂ ਤਾਨ।
ਦੇਉਅਨ ਸਿੰਘਨ ਲਈ ਪਿਠ ਜੋੜ। ਸੋਟਨ ਸੋਂ ਦਏ ਘੋੜੇ ਮੋੜ। ੩੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਘੋੜੇ ਛਡ ਪਜਾਦੇ ਭਏ ਡਾਰੈਂ ਆਗੈ ਢਾਲ।
ਸੋਟਨ ਸੋਂ ਉਨ ਢਾਲ ਕੇ ਕੀਨੋ ਬੁਰੇ ਹਵਾਲ। ੩੩।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਤੁਰਕਨ ਨੈ ਮਾਨੀ ਆਨ। ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਨਾ ਪਾਵੈਂ ਤਾਨ।
ਤੋ ਤੁਰਕਨ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਰੀ। ਲਾਵੈਂ ਸਿੰਘਨ ਗੋਲੀ ਭਾਰੀ। ੩੪।

ਜਹਾਂ ਲਗੈ ਹਡ ਦੇਵੈ ਤੋੜ। ਸੋਟੇ ਲਾਵੈ* ਹਥ ਦੈ ਫੋੜ।
ਸਿੰਘਨ ਸੋਟੇ ਹਥ ਖੱਬੇ ਫੜੇ। ਮਾਰ ਬੰਦੂਕਨ ਲੰਗੜੇ ਕਰੇ।੩੫।
ਜਬ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਟੰਗ ਦਈ ਤੋੜ। ਕਹੈ ਸਿੰਘਨ 'ਅਬ ਮਿਲੇ ਹਥ ਜੋੜ।
ਤੁਮਰੀ ਅਬ ਹਮ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਨ। ਰਖੈ ਤੁਮੈਂ ਕਰ ਮੁੱਸਲਮਾਨ'।੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਉਠੇ ਇਕ ਟੰਗ ਸਿਉਂ ਇੱਕ ਟੰਗਨ ਕੀ ਤੋਰ।
ਖਾਯੈ ਵਤ ਕਰਲਾਂ ਕਹੈ ਮਾਰ ਸੋਟਨ ਮਿਰ ਦਯੋ ਫੋਰ।੩੭।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਉਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜਾ ਡਿਗ ਪਏ। ਗੋਡਨ ਕੁੰਨ ਉਤੈ ਵਲ ਗਏ।
ਸਿੰਘਨ ਉਨ ਤੈ ਮੁੜੀ ਨ ਆਂਖ। ਐਸੇ ਗਏ ਬਡੇ ਹਮ ਆਖ।੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਅਖਾਂ ਤਾਂ ਸੋਈ ਮੋੜੇ ਜਿਸ ਚਿਤ ਕਿਛੁ ਸੰਕਾਇ।
ਜਿਨ ਜੀਵਨ ਆਮਾ ਤਜੀ ਨਹਿੰ ਵਹਿ ਆਂਖ ਚੁਰਾਇ।੩੯।
ਸਨਮੁਖ ਸੂਰੇ ਭਿੜਤ ਹੈਂ ਆਂਖਨ ਆਂਖ ਮਿਲਾਇ।
ਲਾਲੀ ਮੁਖ, ਭੁਜ ਫਰਕ ਹੈਂ, ਮੁਖ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਾਇੰ।੪੦।

ਚੌਪਈ: ਟੂਕ ਟੂਕ ਸੋ ਤੁਰਕਨ ਕਰੇ। ਮਤ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਨ ਹੋਵੈਂ ਖਰੇ।
ਇਸ ਬਿਧ ਸਿੰਘਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਪਿਤਾ ਉਸ ਭਾਈ।੪੧।
ਜਾਇ ਰਲੇ ਵੈ ਸ਼ਹੀਦਨ ਡੇਰੇ। ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਫੜ ਜਿਨ ਘੇਰੇ।
ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਡੀ ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਲਈ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਸੋਈ ਕਰੀ।੪੨।

ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਸਾਖੀ

੧੨੯. [ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਦ ਕਥਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਬ ਸਾਖੀ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੁਨੀਏ ਮਨ ਚਿਤ ਲਾਇ।
ਕੰਬੇ ਕੀ ਮਾੜੀ ਭਯੋ ਜਾਤ ਤੁਖਾਣ ਕਹਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਬਰਸ ਬਾਰਾਂ ਕੇ ਜਬ ਵਹ ਭਯੋ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਵਾਹ ਸੁ ਦਯੋ।
ਚਾਉ ਉਪਜਯੋ ਉਸ ਚਿਤ ਮੇਂ ਆਇ। ਲਈ ਪਾਹੁਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਇ।੨।
ਜਹਿੰ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਇਕਠੀ ਹੋਇ। ਜਿਮ ਤਿਮ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚੈ ਸੋਇ।
ਜੇ ਕੇ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕੇ ਘਰ ਆਵੈ। ਸੋ ਉਸ ਕੀ ਵਹਿ ਟਹਿਲ ਕਮਾਵੈ।੩।
ਸੋ ਸੁਹਰਤ ਚੁਗਲਨ ਪੈ ਗਈ। ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਇ ਚੁਗਲਨ ਸੰਗ ਲਈ।
ਉਸ ਦਿਨ ਹੁਤੇ ਨ ਵਹਿ ਘਰ ਸਿੱਖ। ਇਮ ਕਰ ਉਨਕੇ ਪਰਯੋ ਨ ਦਿੱਖ।੪।
ਫੌਜ ਮੁੜੀ ਜਬ ਉਤ ਤੇ ਗਈ। ਵਹੀ ਖਬਰ ਉਸ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ਭਈ।
ਇਸੀ ਖੋਫ ਤੇ ਸਿੰਘ ਘਰ ਨਾਂ ਆਵੈ। ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਉਸ ਬਡ ਲਏ ਹਾਵੇ।੫।

* ਭਾਵ ਸਿੰਘ ਸੋਟੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਉਸ ਇਮ ਕਹੈ 'ਹਮ ਸਿੰਘਨ ਸਿਉਂ ਕਯਾ ਕਾਮ।
ਹਮ ਹੈਂ ਜਾਤ ਕਮੀਨਨੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸੋਂ ਕਯਾ ਕਾਮ?। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਹੋਇ ਲੈਣ ਚਹੈਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਹਮ ਕਮੀਨਨ ਘਰ ਸੋ ਕਦ ਆਈ।
ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵੇ ਜੱਟ ਕਮਾਹਿੰ। ਆਪੇ ਬੀਜੈਂ ਆਪੇ ਖਾਹਿੰ। ੭।
ਹਮ ਤੇ ਆਹਿੰ ਕਮੀਨੀ ਜਾਤ। ਹਮ ਮਿਲੈ ਮਜ਼ੂਰੀ ਆਛੀ ਬਾਤ'।
ਯਹਿ ਚਿਤ ਧਰ ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਘਰ ਲਜਾਏ। ਉਸ ਸੋਂ ਚਾਹਤ ਦਗਾ ਕਮਾਏ। ੮।
ਭੰਗ ਸ਼ਰਾਬ ਮਿਲਾਇ ਪਿਲਾਈ। ਉਸ ਕੇ ਰੂਏ* ਲੀਯੋ ਕਰਾਈ।
ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਸਭ ਉਸ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸੀਸ ਮੁੰਡਾਯੋ ਸਦ ਕੇ ਨਈ। ੯।
ਗਯੋ ਅਮਲ ਉਸ ਹੋਤੀ ਪ੍ਰਾਤ। ਫੇਰਯੋ ਉਨ ਨਿਜ ਸਿਰ ਪਰ ਹਾਥ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋ ਜਾਨਯੋ ਪਾਪ। ਉਨ ਚਿਤ ਧਾਰਯੋ ਕਰਨੋਂ ਖਾਪ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਮਨਹਿ ਬਿਚਾਰਿਓ 'ਇਨ ਮਾਰਨ ਬਡ ਪਾਪ'।
ਦੌੜ ਕੂਪ ਮੈਂ ਜਾ ਪੜਾ ਮਰਨ ਧਾਰ ਚਿਤ ਆਪ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਲੋਕਨ ਨੇ ਲੱਜ ਫਰਾਹੀ। ਚਹੈ ਮਰਯੋ ਵਹਿ ਫੜਯੋ ਸੁ ਨਾਂਹੀ।
ਉਲਟ ਪਲਟ ਹੁਇ ਭੂਬਯੋ ਚਹੈ। ਨੀਰ ਨ ਡੋਬੈ ਉਪਰ ਬਹੈ। ੧੨।
ਤਬ ਉਸ ਭਾਈ ਖੂਹ ਮਧ ਬੜਾ। ਫੜੀ ਲੱਜ ਪੁਨ ਵਹਿ ਭੀ ਫੜਾ।
ਤੋ ਲੋ ਏਕ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਆਈ। ਉਨੈਂ ਆਥ ਕਰ ਇਮ ਸਮਝਾਈ। ੧੩।
'ਮਰਨੋਂ ਹੈ ਮਰ ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਚਰ। ਔਰ ਮੌਤ ਕਯੋਂ ਮਰੈਂ ਬਜਰਥ ਕਰ।
ਜਿਨ ਤੁਰਕਨ ਗੁਰ ਸਾਡੇ ਅਕਾਏ। ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਚਹਿੰ ਤੁਰਕ ਬਨਾਏ। ੧੪।
ਹੈ ਤੁਰਕਨ ਲਰ ਮਰਨੋ ਭਲੋ। ਨਿਕਲ ਕੂਏ ਸੋਂ ਸਿੰਘਨ ਰਲੋ।
ਮਾਰ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਹੋਵੋ ਸ਼ਹੀਦ। ਹਮਰੀ ਤੁਮ ਕੋ ਯਹੀ ਤਕੀਦ'। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਮੰਨ ਲਈ ਨਿਕਸਯੋ ਇਮ ਚਿਤ ਧਾਰ।
'ਇਨੈਂ ਸਿੰਘ ਸਾਚੀ ਕਹੀ ਅਬ ਮਰੀਏ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰ'। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਚਿੱਤ ਉਸ ਦਿੜਤਾ ਆਈ। 'ਮਰੈਂ ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਮੌਤੇ ਆਈ।
ਖੂਹ ਪੜੇ ਭੀ ਮਰੇ ਹਮ ਨਾਹਿੰ। ਰਹੈ ਮਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਚਿਤ ਚਾਹਿੰ'। ੧੭।
ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਯੋ ਮਨ ਧਾਰਯੋ। 'ਨਹਿੰ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਮਿਟੋ ਲਲਕਾਰਯੋ।
ਇਕ ਅਧ ਸਸੜੁ ਜਾਉਂਗੇ ਲਾਇ। ਤੋ ਫਿਰ ਜਾਉਂ ਦਾਉ ਬਚਾਇ'। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸੈ ਪਿੰਡ ਕੇ ਪੈਂਚ ਪੈ ਘੋੜੀ ਥੀ ਇਕ ਚੰਗ।
ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਵਨ ਭੇਤ ਸੋ ਲੈ ਜਾਇ ਰਲਯੋ ਨਿਸੰਗ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਜਾਕਰ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਰਲਿਓ। ਪੁਛ ਡੇਰੇ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਵੜਿਓ।
ਪਾਹੁਲ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਈ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਜਿਮ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤ ਉਪਜਈ। ੨੦।

* ਬੇਹੋਸ਼।

ਤੈਂ ਸੁੱਖੇ ਸਿੰਘ ਯੋਂ ਦਿਲ ਆਈ। ਘੋੜੀ ਕੇ ਮੁਲ ਦਈਏ ਘਲਾਈ।
ਯੋਂ ਸਿੰਘ ਤੁਰਜੇ ਲਹੌਰੈ ਰਾਹਿ। ਲਯੋ ਭੇਖ ਤਿਨ ਜੱਟ ਬਨਾਇ। ੨੧।
ਕੇਸ ਸੀਸ ਤਬ ਥੇ ਉਸ ਥੋੜੇ। ਜਾਇ ਵੜਜੇ ਇਮ ਮੱਧਜ ਲਹੌਰੇ।
ਸੇ ਜਾ ਵੜਜੇ ਸ੍ਰਾਫੀ ਬਜਾਰ। ਫਿਰਤ ਮੁਹਰਨ ਧਰ ਕੰਧੈ ਭਾਰ। ੨੨।
ਇਕ ਥੈਲੀ ਸਿੰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੈ ਆਈ। ਫੜ ਕੰਧਜੋਂ ਸਿੰਘ ਲਰ ਮੈਂ ਪਾਈ।
ਛੇੜ ਘੋੜੀ ਦਰਵਾਜ਼ੋਂ ਲੰਘ। ਕਰੀ ਨ ਤਿਨ ਕਛੁ ਮਰਨੋਂ ਸੰਗ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਘੜੀ ਦੁ ਇਕ ਦਿਨ ਰਹਤ ਥੇ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਪੌਣ ਕੇ ਭੇਸ।
ਗਯੋ ਗਯੋ ਕਹਤੇ ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਕੀਓ ਨਿਜ ਦੇਸ। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਰੋਲਾ ਗੋਲਾ ਜਬ ਤਹਿੰ ਪਰਾ। ਤਬ ਲੋ ਸਿੰਘ ਮਧ ਝਾੜੀਂ ਰਲਾ।
ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਕਿਤ ਮਗਰੋਂ ਦੋਰੀ। ਸੇ ਲੰਘ ਗਯੋ ਤਰਫ ਕਿਤ ਔਰੀ। ੨੫।
ਜਾਇ ਰਲਜੇ ਸਿੰਘਨ ਦਲ ਮਾਹੀਂ। ਮੁੱਲ ਘੋੜੀ ਕੇ ਦੈ ਤੁਰਤਾਹੀ।
ਤੀਨਕ ਸੈ ਦਜੇ ਰੁਪੱਯੋ ਲਾਇ। ਲਈ ਚੌਧਰੀ ਸੋਂ ਬਾਤ ਬਨਾਇ। ੨੬।
ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਲੰਗਰ ਪਾਈ। ਘਲੀ ਨ ਘਰ ਜਹਿੰ ਥੇ ਪਿਤ ਮਾਈ।
ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸਿੰਘ ਨਿਤ ਤਹਿੰ ਦੋੜੈ। ਲੁੱਟ ਸੁਲਜਾਵੈਂ ਮਾਲ ਚੁਫੇਰੇ। ੨੭।
ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਚਿਤ ਭਯੋ ਉਛਾਹਿ। ਉਸ ਮਾਰ ਹਟਾਵੈ ਜੇ ਗੈਲੇ ਪਾਹਿ।
ਸਭ ਸਸਤ੍ਰਨ ਕੀ ਵਿੱਦਯਾ ਜਾਣੈ। ਹਾਥ ਪਾਇ ਉਸ ਬਹੁਤ ਸਤਾਣੈ। ੨੮।
ਚੜ੍ਹ ਘੋੜੀ ਤੇ ਜੋ ਲੁਟ ਲਜਾਵੈ। ਤੁਰਤ ਖਾਲਸੇ ਲੰਗਰ ਪਾਵੈ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਹਾਂ ਜੁੱਧ ਤੁਰਕਨ ਪਰੈ ਪਰੈ ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਜਾਇ।
ਇਕ ਦੋ ਸਸਤਰ ਲਾਇ ਕੈ ਰਲੈ ਖਾਲਸੇ ਆਇ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਰਾਮ ਜੰਗੈ ਸਿੰਘ ਖੂਬ ਚਲਾਵੈ। ਤੀਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਘੋੜੇ ਗਿਰਾਵੈ।
ਨੇਜਾ ਮੇਲਾ ਬਰਛੀ ਤੇਗ। ਮਾਰ ਉਡਾਵੈ ਪ੍ਰਾਣਨ ਬੇਗ। ੩੧।
ਸੁਖਾ ਸਿੰਘਾ ਕੀ ਇਮ ਚਰਚਾ ਭਈ। ਸੂਰਨ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ ਗਿਨਈਃ।
ਜੰਗ ਜੁੜੇ ਜਹਿੰ ਫਤੇ ਲਿਆਵੈ। ਦੀਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਆਦਰ ਪਾਵੈ। ੩੨।
ਲਗੇ ਦੀਵਾਨ ਤਿਹਿੰ ਪੱਖਾ ਫਰੈ। ਅੰਗੀਠਨ ਕੇ ਸਮਧਾ ਲਜਾ ਗੇਰੈ।
ਪਯਾਸਨ ਖਾਤਰ ਮਸ਼ਕ ਉਠਾਵੈ। ਭੁੱਖਿਆਂ ਖਾਤਰ ਰਿਜਕ ਲਿਆਵੈ। ੩੩।
ਥੱਕੇ ਸਿੰਘ ਕੀ ਚਾਪੀ ਕਰੇ। ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵੇ ਬਹੁ ਜਲ ਭਰੈ।
ਕੱਛ ਨਿਚੋੜੈ ਚਰਨ ਧੁਵਾਇ। ਫੜ ਗਡਵੇ ਸਿੰਘ ਦਾਤਨ ਕਰਾਇ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਬਦ ਪੜ੍ਹੈ ਫੜ ਸਾਜ ਕੇ ਬਾਣੀ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰ।
ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਖੇ ਲੜਨ ਘੁਲਨ ਕੇ ਤਯਾਰ। ੩੫।

੧. ਪੱਲੇ ਵਿਚ। ੨ ਬੰਦੂਕ।

੩. ਪਾ:-ਕਿਨਜੇ ਸੂਰਨ ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਮਈ।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਟਹਿਲ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਕਰੇ। ਦੰਗਜੋਂ ਫੰਗਜੋਂ ਵੈ ਨਹਿੰ ਡਰੇ।
ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤਿਸ ਆਵੈਂ ਧਾਇ। ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਬਹੁ ਤਾਹਿੰ ਅਖਾਇ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤਿਸ ਆਇ ਕੈ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਸੁ ਕਹਾਇ।
ਲੈ ਗਏ ਅਪਨੇ ਘਰ ਬਿਖੈ ਮੁਕਲਾਵਾ ਕਰਵਾਇ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਅਬੇਰ ਸਵੇਰ ਸੁ ਘਰ ਮੈਂ ਜਾਵੈ। ਤੁਰਕਨ ਡਰ ਫਿਰ ਦਲ ਮੋਂ ਆਵੈ।
ਸਮੋਂ ਪਾਇ ਉਸ ਬੇਟੀ ਭਈ। ਆਪ ਮੁਈ ਕੈ ਨਾਰ ਮਾਰ ਦਈ। ੩੮।
ਯਹ ਚਰਚਾ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਆਈ। ਬਰਤਨ ਛੁਹਨ ਤੈ ਦਯੋ ਹਟਾਈ।
ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ 'ਕੰਨਯਾਂ ਮਾਰੀ। ਰਾਤਿ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਹੈ ਬਿਗਾਰੀ'। ੩੯।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਮੁਖ ਨ ਲਗਾਵੈ। 'ਕੁੜੀ ਮਾਰ' ਕਹਿ ਦੂਰ ਬਿਠਾਵੈ।
ਬਖਸ਼ੈ ਨ ਖਾਲਸ, ਬਿਨੈ ਕਰ ਰਹਜੋ। ਖਾਇ ਅੰਦੇਸੇ ਸਿੰਘ ਕੋ ਰਾਜੋ। ੪੦।
ਜਿਤੀ ਚੜ੍ਹੀ ਥੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਬਾਤ। ਤਿਤੀ ਉਸੈ ਭਈ ਨੀਚੀ ਜਾਤ।
ਮਨ ਅਪਨੇ ਮਹਿੰ ਚਿੰਤਾ ਕਰੇ। ਬਕੇ ਨ ਬੋਲੈ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ। ੪੧।

ਸਾਖੀ ਹੋਰ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਕੀ

੧੩੦. [ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਗਿਲਜੇ ਨਾਲ ਦੁੰਦ ਯੁਧ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਲਾਹੌਰ ਮਲ ਪੜ੍ਹਯੋ ਦਿਲੀ ਕੇ ਰਾਹਿ।
ਲਾਹੌਰ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਕੋ ਫੌਜ ਛੋਡ ਗਯੋ ਵਾਹਿ। ੧।
ਨਿਕਸੀ ਫੌਜ ਲਹੌਰ ਤੇ ਅਤਿ ਬਡ ਮਰਦ ਗਿਣਾਇ।
'ਕਹਾਂ ਸਿੱਖ' ਕਹਿਤੇ ਫਿਰੈਂ 'ਹਮ ਕੇ ਦੇਹੁ ਦਖਾਇ'। ੨।

ਚੌਪਈ: ਘੋੜੇ ਬਡੇ ਔ ਬਡੇ ਜੁਆਨ। ਸਾਥ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਖਾਨਾਂ ਖਾਨ।
ਟੋਪ ਸੀਸ, ਸੰਜੋ ਗਲ ਪਾਈ। ਤੇੜ ਸੁੱਥਨ ਬੀ ਲੋਹੇ ਪਾਈ। ੩।
ਪੈਰੀਂ ਨਲੈਨਾਂ ਦਸਤੀਂ ਦਸਤਾਨੇ। ਘੋੜਨ ਪਰ ਬਡ ਬਰਗਸਤਾਨੇ।
ਐਸੇ ਬਹੁ ਗਿਲਜੇ ਚੜ੍ਹ ਧਾਏ। ਸੰਗ ਕਮੂਰੀ ਪਠਾਣ ਲਿਆਏ। ੪।

ਸੋਰਠਾ: ਬੁੱਢੇ ਕੋਟ ਗਿਰਾਇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਘਣੇ।
ਹਲਕਾਰਨ ਸਿਲ ਕਰਾਇ ਲੀਯੋ ਮਾਰ ਅਰ ਬੰਦ ਕਰ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਰਹਤ ਥੇ ਦਰਯਾ ਕਿਨਾਰੇ। ਗਿਲਜਨ ਲਖ ਸਿੰਘ ਹੋ ਗਏ ਪਾਰੇ।
ਤਬ ਗਿਲਜਨ ਕੋ ਗਰਬਾ ਆਇਆ। ਲਿਖ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਓਰ ਪਠਾਇਆ। ੬।
ਇਮ ਲਿਖ ਭੇਜਯੋ ਸਿੰਘਨ ਪਾਸ। 'ਹਮ ਹੈਂ ਭਾਈ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਖਾਸ।
ਤੁਮ ਅਖਵਾਵਤ ਸਿੰਘ ਸਿਪਾਹੀ। ਹਮ ਦੇਖਨ ਤੁਮ ਆਏ ਲੜਾਈ। ੭।

ਦੋਹਰਾ: ਗਰਦ ਦੇਖ ਤੁਮ ਭਜ ਗਏ ਭਏ ਦਰਿਆਵੇਂ ਖਾਰ।
ਝੁਠ ਕਹਾਯੋ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਗੀਦੀ ਗੁਲਾਮ ਗੁਵਾਰ। ੮।

ਅਕੈ ਤੇ ਹਮ ਸੋਂ ਖੜ ਤੁਸੀਂ ਆਇ ਕਰੋ ਦੁਇ ਹਾਥ।
 ਦੁਇ ਦੁਇ ਆਵੇ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਇਕ ਇਕ ਦੁਰਾਨੀ ਸਾਥ'। ੯।
 ਸਿੰਘਨ ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ ਤਬ ਲਈ ਲਿਖਤ ਸਭ ਵਾਚ।
 ਉੱਤਰ ਉਨਕੇ ਲਿਖ ਪਠਯੋ 'ਹਮ ਤੁਮ ਲਰਨ ਇਮ ਸਾਥ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਦਸ ਦੁਰਾਨੀ ਤੁਮ ਇਤ ਤੇ ਆਯੋ। ਹਾਥ ਬੰਦੂਕ ਤੁਮ ਖਡੀ ਫੜਾਯੋ।
 ਇਤ ਤੇ ਆਵੈਂ ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੇ। ਢਾਲ ਤਲਵਾਰਨ ਫੜ ਟਾਮ ਜੰਗੇ'। ੧੧।
 ਫਿਰ ਗਿਲਜਨ ਇਮ ਆਖ ਘਲਾਈ। 'ਹਮ ਫੜ ਲੜੈਂ ਨ ਬੰਦੂਕ ਲੜਾਈ।
 ਛੁਰੀ ਕਟਾਰੀ ਸਮਸੇਰ ਫੜ ਆਵੈਂ। ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਹਮ ਨਹਿੰ ਲੇ ਆਵੈਂ'। ੧੨।
 ਤੇਗ ਕਟਾਰੀ ਛੁਰੀ ਤੁਮ ਫੜੋ। ਬੰਦੂਕ ਕਮਾਨ ਆਵੇ ਘਰ ਧਰੇ'।
 ਆਗੇ ਖਾਲਸੇ ਲਿਖੇ ਕਰਾਰ। 'ਹਮ ਤੋਂ ਲੜੈਂ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਰ। ੧੩।
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਹਮੈ ਫੁਰਮਾਯਾ। ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਰਨ ਰਾਮ ਜੰਗੇ ਫੜਾਯਾ'।
 ਇਤ ਉਤ ਤੇ ਯੋ ਕਰੇ ਕਰਾਰ। ਕੋਈ ਨ ਮਾਨੈ ਦੁਬਿਧਾ ਧਾਰ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਗਿਲਜੇ ਜੋਰ ਸੰਜੋਇਕੇ ਓਹਲੈ ਲੜੈਂ ਬਿਚਾਰ।
 ਡਰੈਂ 'ਰਾਮ ਜੰਗੇ ਖਾਲਸੇ ਜੁਤ ਸੰਜੋਇ ਨ ਦੇਵੈਂ ਮਾਰ'। ੧੫।
 ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਇਕ ਆ ਖੜੋ ਹਲਕਾਰੇ ਦੀਓ ਘਲਾਇ।
 'ਜੇ ਤੁਮ ਮੈਂ ਕੋਊ ਮਰਦ ਹੈ ਤੇ ਲੜੈ ਇਕੇਲੇ ਆਇ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਛੁਰੀ ਕਟਾਰੀ ਤੇਗਨ ਸਾਥ। ਆਨ ਕਰੈ ਹਮ ਸੋਂ ਦੇਊ ਹਾਥ।
 ਨਹੀਂ ਲਰੇ ਤੋਂ ਗੀਦੀ ਅਖਵਾਵੇ। ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਕੂੜ ਸਦਾਵੇ'। ੧੭।
 ਲੈ ਲੈ ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧਧਕਾਰੈ। ਕਹੈਂ 'ਲਿਖੇ ਤੁਮ ਹਮ ਜੰਗ ਹਾਰੈ'।
 ਗੁਰੂਅਨ ਕੀ ਸੁ ਸੁਰੀਦੈਂ ਦਏ। 'ਹਮ ਸੋਂ ਹਾਥ ਜੁਆਨ ਨ ਕਏ। ੧੮।
 ਜੇ ਲਰ ਮਰਨ ਕੋ ਮੁਹਰੇ ਜਾਵੈ। ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਿਮ ਧੰਨ ਕਹਾਵੈ।
 ਜੇ ਕੋਊ ਲਰਨੋਂ ਲੁਕ ਛੁਪ ਰਹੈ। ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਿਸ ਲੱਜਤ ਰਹੈ'। ੧੯।
 ਪਰਮ ਜੁੱਧ ਜਿਮ ਅਗੇ ਕਮਾਵਤ। ਉਹੀ ਤੋਰ ਤੁਮ ਕਜੋਂ ਨਹਿੰ ਆਵਤ'।
 ਧ੍ਰਿੰਗ ਪੰਥ ਔ ਧ੍ਰਿੰਗ ਸਿੰਘ ਨਾਮ'। ਆਖ ਫਿਰਯੋ ਨਿਜ ਫੌਜ ਤਮਾਮ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਕੋਊ ਸਿੰਘ ਨਿਕਸਯੋ ਨਹੀਂ ਤੋ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਰੋਸ।
 ਤਜ ਬੰਦੂਕ ਆਗੇ ਤੁਰਯੋ ਗਹਿ ਖੰਡੇ ਹਥ ਮੇ ਸੁ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਯਹ ਬਾਲਕ ਕਬ ਮਾਰੈ ਕੰਪਾਰੀ।
 ਉਸ ਕੀ ਦੇਹ ਲੋਹ ਸੋਂ ਮੜੀ। ਉਮਕੀ ਸਕੈ ਨ ਇਹ ਕਟ ਕੜੀ। ੨੨।
 ਉਹ ਖਾ ਜਾਵੈ ਦੁਬਾ ਸਾਰਾ। ਹਮ ਸਿੰਘਨ ਸਾਰਾ ਪਾਤ ਗੁਜਾਰਾ'।
 ਛੇੜ ਘੋੜਾ ਉਨ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਗਹਯੋ 'ਯਹ ਗਿਲਜੇ ਤੈਂ ਕਬ ਮਾਰ ਲਯੋ?'। ੨੩।
 ਤੁਮ ਤੇ ਚੌਗਨ ਤਾਂਹਿ ਸਰੀਰ। ਕਬ ਤੁਧ ਤੇਗ ਸਕੈ ਉਸ ਚੀਰ।
 ਮਣ ਪੰਜ ਸਤ ਉਨ ਨੇ ਲੋਹ ਚਾਯੋ। ਸਹਤ ਘੋੜੇ ਉਸ ਫੁਲਾਦ ਮੜਾਯੋ। ੨੪।

ਬੋਝ ਚਕੈ ਉਹ ਮਨ ਬੀਸ ਤੀਸ। ਦੋੜ ਥਕੈ ਨਹਿੰ ਸੋ ਕੋਹ ਲੀਸ।
ਇਸੇ ਜੋਰ ਵਹ ਲੜੈ ਤਲਵਾਰੀ। ਤੈਂ ਬਾਲਕ ਨਹਿੰ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨਤ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਕਹੀ 'ਅਹੈ ਸਤਜ ਯਹ ਬਾਤ।
ਪਰ ਸਹਜੇ ਅਸਾਂ ਤੇ ਜਾਤ ਨਹਿੰ ਸਨਮੁਖ ਤੁਰਕ ਗਰਬਾਤ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਵਹਿ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੇ। ਹਮ ਜੀਵਤ ਵਹਿ ਪੰਥ ਧਧਕਾਰੇ।
ਪੰਥ ਨਿੰਦਯਾ ਹਮ ਸੁਨੇ ਕਿਮ ਕਾਨ। ਇਮ ਕਰ ਮੈਂ ਲਰ ਤਜੋਂ ਪਰਾਨ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮ ਹਥ ਉੱਦਮ ਆਇ।
ਦੇਖ ਸਕੈਂ ਨਹ ਦੁਸ਼ਟ ਇਮ ਪਰੈਂ ਇਸੈ ਪਰ ਯਾਇ। ੨੮।
ਜੈਸੇ ਤਨਕ ਸੁ ਹਰਭਜਨ ਗਾਰੇ ਘਨੋ ਸੁ ਪਾਪ।
ਤੈਸੇ ਮਾਰੋਂ ਪਠਾਣ ਯਹ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਤਾਪ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਕਹਜੇ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ 'ਪੰਨ ਤੂੰ ਬਾਲ। ਤੂੰ ਖੜੇ ਦੇਖ ਅਬ ਸਾਡੀ ਚਾਲ'।
ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਭੀ ਸੰਜੇਇ ਮੰਗਾਯੋ; ਦਸਤ ਦਸਤਾਨੇ ਸਿਰ ਟੋਪ ਟਿਕਾਯੋ। ੩੦।
ਪਾਖਰ ਮੰਗਾਇ ਘੋੜੇ ਪੈ ਡਾਰੀ। ਲੀਨੀ ਥੀ ਗਿਲਜਨ ਕੇ ਮਾਰੀ।
ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਅੰਗ ਪਹਿਰਾਯੋ; ਘੋੜਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਖੂਬ ਸਜਾਯੋ। ੩੧।
ਲਈ ਸਿਰੋਹੀ ਦੁਇ ਕਰ ਨਮਸਕਾਰ। ਗਾੜ੍ਹੇ ਪਾਈ ਢਾਲ ਸੰਭਾਲ।
ਪੰਜ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ; 'ਹੋਇ ਭਗੋਤੀ ਸਿੰਘਨ ਸਹਾਈ'। ੩੨।
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਆਸਨ ਬਹਜੋ। ਸਗਨ ਬਾਂਛ੍ਹਜੋਂ ਤਬ ਦਹਣੇ ਭਯੋ;
ਦੇਖ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦਿਲ ਭਯੋ ਹੁਸ਼ਯਾਰ; ਜਨੁ ਆਗੇ ਗਿਲਜੋ ਭਯੋ ਮਾਰ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਸਿੰਘ ਘੋੜਾ ਤੇਰਿਆ ਔਰ ਸਗੁਨ ਭਯੋ ਚੰਗ।
ਬਿੰਦ ਬਰੇਤੀ ਜਾ ਖੜੇ ਅਧ ਦਰਿਯਾਵੈ ਲੰਘ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸਮਝਾਯੋ; ਔਰ ਪੰਥ ਬੀ ਪੀਛੇ ਹਟਾਯੋ।
'ਤੁਮ ਕੇ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਨ। ਮੈਂ ਜੀਵਤ ਨਹੀਂ ਛਡੋਂ ਪਠਾਣ'। ੩੫।
ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਪਠਾਣ ਲਲਕਾਰੇ। 'ਅਬ ਮੁੜਨਾ ਕਿਮ ਬਨੈ ਤੁਮਾਰੋ।
ਪੰਥ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਜਾਣੇ ਕਹਾਂ; ਗੋਰ ਤੁਮਾਰੀ ਹੋਰੀ ਯਹਾਂ। ੩੬।
ਹਮ ਮਾਰੋਗੇ ਤੁਮ ਕੇ ਐਸੇ। ਸਾਚ ਕਾਟ ਹੈ ਝੂਠੇ ਜੈਸੇ।
ਤੂੰ ਆਯੋ ਮਨ ਕਰ ਹੰਕਾਰ। ਹਮ ਕੇ ਸਮਝਯੋ ਸਸਾ ਸ਼ਿਕਾਰ। ੩੭।
ਦੇਖ ਸਸੇ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ ਸੇਰ। ਭੂਲ ਫਸਜੋਂ ਤੂੰ ਆਇ ਇਤ ਫੇਰ'।
ਐਸੇ ਆਖ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਖੜਾ। ਉਤ ਤੈ ਆਇ ਗਿਲਜੋ ਭੀ ਅੜਾ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਨੋਂ ਬਾਤਾਂ ਖੜ ਕਰੈਂ ਜਨੁ ਬਡ ਕਰਤ ਪਿਆਰ।
ਦੋਉ ਤੇਗਾਂ ਹਥ ਪਰੈਂ ਕਰੈਂ 'ਮਾਰ' 'ਤੂੰ ਮਾਰ'। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਦੋਊ ਲਾਗ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨ। ਦੋਊ ਆਪਸ ਮੇਂ ਲਾਗੇ ਅਰਨ।
ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਪਠਾਣ ਸੰਭਾਲ। ਅਕੈ ਲਜਾਵ ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਨਾਲ'। ੪੦।
ਪਠਾਣ ਕਹਯੋ 'ਮੈਂ ਇਕੱਲੇ ਸੇਰ। ਬਕਰੀ ਜਜੋਂ ਤੁਝ ਲੈਹੰ ਗੇਰ'।
ਦੇਨਨ ਕੀਤੇ ਸਨਮੁਖ ਘੋੜੇ। ਦੋਊਅਨ ਤੇਗਨ ਸੋਂ ਹਥ ਜੋੜ! ੪੧।
ਉਸੇ ਕਹੈ 'ਕਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੂੰ ਵਾਰ'। ਜੈਸੇ ਭਾਈ ਦੇ ਕਰਤ ਪਿਆਰ:
ਦੋਊ ਜਾਨੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਵਨ। ਦੋਊ ਜਾਨੈਂ ਘਾਤ ਬਚਾਵਨ! ੪੨।
ਹੁਇ ਸਨਮੁਖ ਵਾਰ ਦੋਊਅਨ ਕੀਓ। ਢਾਲਨ ਚੂਪਰ ਦੋਊਅਨ ਲੀਓ।
ਜਨ ਵਦਾਣ ਅਹਿਰਣ ਪਰ ਮਾਰੈਂ। ਇਮ ਢਾਲਨ ਪਰ ਤਗਾਂ ਝਾਰੈਂ! ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਊ ਵਾਰ ਠਾਂਢੇ ਕਰੈਂ ਗਿਰੀ ਢਾਲ ਹੈ ਟੂਕ।
ਕਾਟਨ ਡਹੇ ਸੰਜੋਇ ਜੁਗ ਮਾਰੈਂ ਚੋਟ ਅਚੂਕ। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਤੇਗਨ ਸੋਂ ਪਟ ਕੈ ਕਟ ਗਏ। ਛਰਾ ਛਰੀ ਸਭ ਤਬ ਗਿਰ ਪਏ।
ਦੋਊਅਨ ਤੇਗਨ ਮੁਖ ਤੁਟ ਗਏ। ਲਰਤ ਭਿਰਤ ਆਪਸ ਮੈਂ ਖਹੇ। ੪੫।
ਘੋੜਨ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਤਾਕਤ ਰਹੀ। ਜਖਮਨ ਤੇ ਰਤ ਸਭ ਚੁਇ ਗਈ।
ਘੋੜਨ ਸੋਂ ਘੋੜੇ ਢੁਕ ਪਏ। ਮੋਢਨ ਸੋਂ ਮੋਢੇ ਅੜ ਗਏ। ੪੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੱਫਮ ਜੱਫੀ ਹੋ ਰਹੇ ਗਿਰੇ ਭੂਮ ਮਧ ਝੂਮ।
ਭਏ ਫੱਟ ਗਿਰ ਸਟ ਲਗੀ ਪਰੇ ਮੁਰਛਾ ਭੂਮ। ੪੭।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘ ਕੇ ਕਛੁ ਸੋਝੀ ਆਈ। ਗਿਚੀ ਤਬ ਉਸ ਸਿੰਘ ਉਠਾਈ।
ਚਕ ਸੰਜੋਇ ਦਈ ਪੇਟ ਧਸਾਇ। ਦਿਲ ਅਰ ਰੁਕੜੇ ਗਈ ਵਹਿ ਖਾਇ। ੪੮।
ਠੋਸ ਦਈ ਉਸ ਕੇ ਮਧ ਪੇਟ। ਆਂਤ ਓਝਰੀ ਕਢੀ ਸਮੇਟ।
ਸਤਿਗੁਰ ਰਖੀ ਖਾਲਸੇ ਲਾਜ। ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਉਠ ਸਿੰਘ ਗਾਜ। ੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਇਤੇ ਮੁਗਲ ਸੋ ਬਧ ਭਯੋ ਹੁਤੇ ਜੁ ਅਤਿ ਗਰਖਾਤ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿਮ ਲਿਖੀ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਬਾਤ। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਫਤੇ ਬੁਲਾਇ ਸਿੰਘ ਪੀਛੇ ਮੁੜਿਓ। ਦੋੜ ਸਿੰਘ ਵਲ ਖਾਲਸੇ ਤੁਰਿਓ।
ਉਤ ਤੈ ਗਿਲਜਨ ਹੱਲੇ ਕੀਓ। ਇਤ ਤੈ ਸਿੰਘਨ ਮੋਹਰੇ ਲੀਓ। ੫੧।
ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਘੋੜਾ ਅਗੇ ਚਲਾਇ; ਬਾਹਿੰ ਗਹੀ ਲਯੋ ਗੈਲ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਲੈ ਅਏ ਉਗਾਰ। ਗਿਲਜੇ ਹਟਾਏ ਉਸ ਹੀ ਪਾਰ। ੫੨।

ਦੋਹਰਾ: ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਬਾਢੀ ਅਤਿਸੈ ਪ੍ਰੀਤ।
ਦੇਹੀ ਜਾਪਤ ਦੁਇ ਦੋਇਨ ਰਹਯੋ ਟੈਕ ਹੈ ਚੀਤ। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਸਰਦਾਰ ਸਭੀ ਚਲ ਡੇਰੇ ਆਏ। ਇਕ ਇਕ ਘੋੜਾ ਸਭੀ ਲਿਆਏ।
ਦੈ ਦੈ ਘੋੜੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਹਯੋ। ਸਿੰਘ ਚਹੈ ਦੋਖ ਕੰਨਯਾਂ ਬਖਸਯੋ। ੫੪।

ਦੋਹਰਾ: ਠਾਂਢ ਭਯੋ ਕਰ ਜੋਰ ਕਰ ਸਰਬ ਪੰਥ ਕੇ ਪਾਸ।
ਲਯੋ ਖਾਲਸੇ ਮੇਲ ਗਲ ਕਰ ਦਈ ਖੁਸ਼ੀ ਅਰਦਾਸ। ੫੫।

ਚੌਪਈ: ਘੋੜੇ ਮੋੜ ਸਭੈ ਉਨ ਦਏ। ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਉਨ ਰਖ ਲਏ।
ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕਹਾਵੈ। ਕਹਾਂ ਕਮੀ ਉਮ ਘੋੜਨ ਆਵੈ। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੁਨੀ ਸੁ ਦਈ ਲਿਖਾਇ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਔਰ ਕਹੈਗੋ ਸੋਈ ਸੁਨੋ ਚਿਤ ਲਾਇ। ੫੭।

ਸਾਖੀ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਹੋਰ ਤੁਰੀ

੧੩੧. [ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਮੇ ਛੀਨੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਵਿਚ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਹਥ ਘਤੈ ਮਾਰੈ ਦੁਸ਼ਟਨ ਧਾਇ।
ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਹੋ ਲੜੈ ਨਹਿ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਨ ਕਛੂ ਬਸਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਮਾਰੀ ਤਬ ਨੂਰਦੀਨ ਸਰਾਂਇ। ਸੰਘਰ ਕੋਟ ਤਬ ਲੂਟਯੋ ਥਾਇ।
ਕਤਲ ਕੀਯੋ ਤਬ ਗਾਉਂ ਮਜੀਠਾ। ਲੀਨੋ ਬੈਰ ਸੁ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਡੀਠਾ। ੨।
ਫਿਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕਹਿ 'ਮਾਰੀਏ ਛੀਨੇ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬੈਰ ਚਹੈ ਲੀਨੇ'।
ਸਿੰਘਨ ਘੇਰਾ ਗ੍ਰਾਮਹਿ ਪਾਯਾ। ਗ੍ਰਾਮ ਲੜਨ ਤਬ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ੩।
ਸਿੰਘਨ ਲੀਏ ਸੁ ਬਾਹਰੈ ਮਾਰ। ਸਾਥ ਬੜੇ ਸਿੰਘ ਤਿਨਕੇ ਨਾਰ।
ਲੂਟ ਕਰੀ ਔ ਕਟੇ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਪਾਏ ਸਿੰਘਨ ਕਰਮੇ ਗੜ੍ਹ ਘੇਰੇ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਕਰਮੇ ਨੇ ਜਾਣਿਓ ਸਿੰਘ ਅਬ ਛਾਡਤ ਨਾਂਹਿ।
ਤੇਰਾਂ ਬਹੂ ਤਿਸ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਦਈ ਕਟਾਇ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਦਿਨਨ ਸੈਂ ਗੜ੍ਹੀ ਸੁ ਮਾਰੀ। ਫਿਰ ਆਕੀ ਉਨ ਕਰੀ ਅਟਾਰੀ।
ਮੁਕ ਗਯੋ ਤਹਿ ਸਿੱਕਾ ਅਰ ਦਾਰੂ। ਲਗਯੋ ਢੀਮ ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰੂ। ੬।
ਤਬ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹੇ ਅਟਾਰੀ ਉੱਚੀ। ਢੀਮਨ ਸੋ ਭਰ ਕੀਨੀ ਨੀਚੀ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਚੜ੍ਹ ਮਲੀ ਅਟਾਰੀ। ਹੇਠ ਵੜਯੋ ਕਰਮਾਂ ਹੰਕਾਰੀ। ੭।
ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਵਹਿ ਛਤ ਸੇ ਢਾਈ। ਗੋਲੀ ਛੱਤਨ ਚੀਰ ਲੰਘਾਈ।
ਤਬ ਉਨ ਜਾਨੀ ਬਚੋਂ ਸੁ ਨਾਹੀਂ। ਅਪਨੋ ਕੀਨੋ ਪਾਇ ਪਛੁਤਾਹੀ। ੮।
ਜਾਣਯੋ ਯਿਹ ਅਬ ਛਡਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਥੇ ਤਾਹੀਂ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਕਹੀ ਉਨ ਬਾਤ। 'ਹਮ ਸੰਗ ਕਰੋ ਅਕੇਲੇ ਹਾਥ'। ੯।
ਤਬ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਤਖਾਨ। ਮਾੜੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਜਹਾਨ।
ਜਿਨ ਥੇ ਕੀਨੋ ਕਈ ਅਖਾਰੇ। ਸੋ ਆਖੋਗੋ ਫੇਰ ਸੁਧਾਰੇ। ੧੦।
ਉਨ ਕਹਯੋ 'ਕਰਮੋਂ ਆਉ ਮੁਹਿ ਪਾਹੀ। ਔਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਤੁਹਿ ਭੈ ਨਾਹੀਂ'।
ਕਹੈ ਸੁ 'ਲੜ ਤੁੰ ਹਾਥਨ ਨਾਲ। ਮੁੱਕਨ ਢੀਮਨ ਸੋਟਨ ਸਾਲ। ੧੧।

ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਹੋਰ ਭੋ ਨਾਹੀਂ। ਕਹਿ ਆਵਾਂ ਮੈਂ ਕੈ ਤੂੰ ਆਹੀਂ।
 ਤਬ ਕਰਮੇਂ ਨੇ ਪਕੜੀ ਢਾਲ। ਅਯੋ ਸੇਰ ਜਿਉਂ ਕਰਕੇ ਛਾਲ। ੧੨।
 ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ 'ਵਾਰ ਅਬ ਤੇਰਾ। ਵਾਰ ਦੂਸਰਾ ਹੋਗਾ ਮੇਰਾ'।
 ਤਬ ਕਰਮੇਂ ਨੇ ਬਰਛੀ ਮਾਰੀ। ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਪਰ ਢਾਲ ਸੰਭਾਰੀ। ੧੩।
 ਫਿਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ। ਕਰਮਾ ਦੇ ਖਾ ਕੀਨੋਂ ਸਾਈ।
 ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸੋਂ ਕਰਮਾਂ ਮਾਰਾ। ਔਰ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨੋ ਅਖਾਰਾ। ੧੪।
 ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਪਾਯੋ ਥੋ ਜੋਰਾ। ਦੇਤ ਨ ਨ੍ਹਾਵਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੋਰਾ।
 ਆਨ ਫੌਜ ਤੁਰਕਨ ਬਹੁ ਰਹੇ। ਮੇਲੇ ਕਰਨ ਖਾਲਸਾ ਚਹੇ। ੧੫।

ਸਾਖੀ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਬਹਾਦਰੀ ਕੀ ਹੋਰ ਤੁਰੀ

੧੩੨. [ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ]

- ਦੋਹਰਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜਬ ਤੇ ਫੜਯੋ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਢੁਕਨ ਨ ਪਾਹਿ।
 ਰਾਤੀਂ ਸਿੰਘ ਮੱਜਨ ਕਰੈਂ ਹਨੇਰ ਸਵੇਰੇ ਜਾਇ। ੧।
 ਤੋ ਕਾਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਹਯੋ 'ਯਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਰਤਾਪ।
 ਥੱਕੇ ਮਾਰ ਬਹੁ ਜਤਨ ਸੋਂ ਹੋਤ ਨ ਸਿੰਘਨ ਖਾਪ'। ੨।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਮੁਗਲਨ ਨੇ ਚੌਕੀ ਬਹਾਲੀ। ਰਾਤੀਂ ਬਹਣ ਕਰੈਂ ਰਖਵਾਲੀ*।
 ਤੋ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਬੁਰਜ ਬਣਾਏ। ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਬੰਦੂਕਚੀ ਬਹਾਏ। ੩।
 ਜਹਿੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਿਲ ਖੜਕੇ ਹੋਈ। ਮਾਰੈਂ ਸਲਕ ਬੰਦੂਕਨ ਸੋਈ।
 ਤੋ ਸਿੰਘ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨ੍ਹਾਈਂ। ਤੁਰਕਨ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਈਂ। ੪।
 ਤੋ ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਗੁੱਸਾ ਖਾਯਾ। ਡੇਰਾ ਬਹੁ ਫੌਜਨ ਕਾ ਕਰਾਯਾ।
 ਤਬ ਫੁਜਦਾਰ ਉਨ ਕੀਨੋਂ ਗਰਬ। ਲਿਖ ਭੇਜਯੋ ਜਹਿੰ ਖਾਲਸਾ ਸਰਬ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: 'ਤੁਮ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵੇ ਸੂਰ ਬਡ ਔ ਕਹਾਵੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲ।
 ਤੋ ਜਾਣੋਂ ਮੈਂ ਸੂਰਮੇਂ ਆਇ ਨ੍ਹਾਵੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਾਲ'। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਸੁਨਤ ਖਾਲਸੇ ਸਭ ਚੁਪ ਰਹਯੋ। ਇਸਕੇ ਉੱਤਰ ਕਿਨੈ ਨ ਕਹਯੋ।
 ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਸੁਣਾਯਾ। 'ਹੋਹੁ ਤਕੜੇ ਅਬ ਖਾਲਸੇ ਆਯਾ'। ੭।
 ਸੋਉ ਜਾਇ ਜਸੂਸੀ ਕਹੀ। ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਪਈ।
 ਉਚੇ ਟਾਂਗੂ ਦੀਏ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਮਤ ਈਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪੜੈਂਗੇ ਆਇ। ੮।
 ਬਹੁਤ ਕਹੈਂ 'ਈਹਾਂ ਆਵੈ ਕੌਣ। ਈਹਾਂ ਆਵਣ ਕਯਾ ਆਵਾ ਗੌਣ?'
 ਈਹਾਂ ਰਾਤ ਕੇ ਢੁਕਨ ਨ ਪਾਵੈਂ। ਪੰਛੀ ਨੀਰ ਦਿਨ ਪੀਣ ਨ ਪਾਵੈਂ'। ੯।

* ਪਾ:- ਰਾਤ ਦੌੜ ਤਿਨ ਮਾਰਨ ਅਕਾਲੀ।

ਦੋਹਰਾ: ਆਗੇ ਤੇ ਉਨ ਦਸਗੁਣੀ ਕਰੀ ਤਕੜਾਈ ਤਿੱਤ।
ਸੁਣੈਂ ਸੁ ਆਵਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਆਯੇ ਥੇ ਢਬ ਜਿੱਤ। ੧੦।
ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਤਬ ਯੋ ਕਹਯੋ 'ਰਾਤ ਨ੍ਹਾਉਂ ਤਬ ਚੋਰ।
ਨ੍ਹਾਵੇਂਗੇ ਮੈਂ ਦਿਨ ਬਿਖੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜੇਰ'। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਭਲੀ ਮਨਾਈ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਜ ਰਖੇ ਤੁਵ ਭਾਈ।
ਯਹ ਹੈ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਕੀ ਬਾਤ। ਕੌਣ ਸਕੈ ਕਰ ਤੁਮਰੇ ਸਾਥ'। ੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕਨ ਜਿਉਂ ਮੁੰਡਾਸਾ ਬੰਧਿਓ ਲਈ ਸੁ ਹਾਥ ਕਮਾਨ।
ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਜਬ ਰਹਯੋ ਲਹੌਰ ਰਾਹੁ ਲੀਓ ਆਨ। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਸਰਾਂ ਰਸਤੇ ਢਿਗ ਆਯੋ ਤਲਾਇ। ਜਲ ਪੀਵਨ ਕੇ ਕਰਯੋ ਬਲਾਇ।
ਆਗੇ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਲਾਯਾ। ਉਤਰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੁੱਭਾ ਲਾਯਾ। ੧੪।
ਸਿਰੋਂ ਮੁੰਡਾਸਾ ਦੂਰ ਸੁ ਕੀਨਾ। ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਨੈ ਅਚੰਭਾ ਚੀਨਾ।
ਘੋੜੇ ਸੋਂ ਇਨ ਕੀਆ ਸ਼ਨਾਨ। ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਨਹਿੰ ਮੁਸਲਮਾਨ। ੧੫।
ਤੋ ਲੋ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਉਚਾਰਾ। ਪਗੜੇ ਸੁਣੈਂ ਸੁ ਚੁੱਭਾ ਮਾਰਾ।
ਸਿੰਘ ਨਿਕਲ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਆਯਾ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਲਲਕਾਰ ਸੁਨਾਯਾ। ੧੬।
'ਆਵੇ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹਮ ਪਾਹੀ। ਨਹੀਂ ਤੋ ਭਜੇ ਛਡ ਹਮਰੋ ਰਾਹੀ'।
ਕਾਢ ਤੇਗ ਜਬ ਸਿੰਘ ਚਮਕਾਈ। ਕੇ ਨਾ ਠਟਰਯੋ ਸਭ ਗਏ ਧਾਈ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਐਧਰ ਓਧਰ ਹੋ ਗਏ ਛਾਡ ਦਯੋ ਉਨ ਰਾਹਿ।
ਤੀਰ ਸੁ ਗੋਲੀ ਤਿਨ ਘਨੀ ਪਾਛੇ ਦਈ ਚਲਾਇ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਕੋਊ ਨਾਹਨ ਲਾਗੀ। ਸਿੰਘ ਕੇ ਘੋੜਾ ਲਾਂਘਯੋ ਆਗੀ।
ਪੀਛੇ ਲਗੇ ਤੇਊ ਸਕੇ ਨ ਮੇਲ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੇਡੀ ਖੇਲ। ੧੯।

ਸਾਖੀ ਮਤਾਬ ਕੇ ਕੋਟ ਕੀ

੧੩੩. [ਮਤਾਬ ਦੇ ਕੋਟ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਪਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ...]

ਕੁੰਡਲੀਆਂ: ਘੱਲ ਸਿਪਾਹੀ ਸਦ ਲਈ ਰਈਅਤ ਸਭੀ ਨਿਬਾਖ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋ ਸੁਨੋਂ ਜੋ ਉਨ ਦੀਓ ਅਵਾਜ਼।
ਜੋ ਉਨ ਦੀਓ ਅਵਾਜ਼ ਸੋਊ ਸਭ ਲਿਖਯੋ ਨ ਜਾਵੈ।
ਆਪ ਥਕਯੋ ਦੈ ਦੁੱਖ ਔਰ ਸਭ ਲੋਕ ਸਿਖਾਵੈ।
ਬਹਾਵਲ ਲੁਟੀ ਪੰਜਾਬ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੋ ਪਰਬਤ ਵੱਲ।
'ਕੇਸਨ ਵਾਲਨ ਨਹਿੰ ਛਡਯੋ' ਨਬਾਬ ਲਿਖਯੋ ਦੀਓ ਘੱਲ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਨਵਾਬ ਲਿਖਤ ਸਭਹਨ ਮੰਨ ਲਈ। ਸਿੰਘਨ ਰਹਨ ਖਰਾਬੀ ਭਈ।
ਤਬ ਸਿੰਘ ਉਹਾਂ ਤੇ ਨਠ ਆਏ। ਕਹੂੰ ਜਗਾ ਨਹਿੰ ਰਹਿਣੇ ਪਾਏ। ੨।

- ਦੋਹਰਾ: ਰਹਯੋ ਕਛੂ ਦਰਿਯਾਉ ਤੇ ਬਚ ਮਤਾਬ ਕੋ ਕੋਟ।
ਤਿਹ ਥਾਂ ਸਿੰਘ ਕਛੂ ਆ ਛਿਪੇ ਦਰਿਯਾ ਬੇਲੇ ਓਟ।੩।
- ਚੌਪਈ: ਗਏ ਹਲਕਾਰੇ ਦੇਖ ਤਿਥਾਉਂ। ਕਹੇ ਫੌਜਦਾਰ 'ਤੁਝ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਿਖਾਉਂ।
ਭੂਖੇ ਨਾਂਗੇ ਸ਼ਸਤਰ ਹੀਨੇ। ਭਾਜਤ ਥਕਤ ਭਏ ਬਲ ਖੀਨੇ।੪।
ਤੁਰਤ ਜਾਇ ਤਿਨ ਪਕੜਸੁ ਲਯੋ। ਫੜ ਕਰ ਤਿਨੈਂ ਲਹੌਰ ਪੁਚਯੋ।
ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ ਨਿਬਾਬਹਿ ਪਾਵੋ। ਚੜੇ ਅਬੈ ਕਛੂ ਦੇਰ ਨ ਲਾਵੋ'।੫।
ਯੋ ਸੁਨ ਉਨ ਤੇ ਜਮਾਂ ਸੁ ਦਾਰ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਹੋ ਗਯੋ ਤਿਆਰ।
ਜਨੁ ਫੜ ਲੇਵੋ ਸਮਾ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਜਾ ਪੁੰਨੋ ਉਹਾਂ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ।੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਥੋੜੇ ਦੇਖ ਕੈ ਮਨ ਮੈਂ ਕਰੈ ਗੁਮਾਨ।
'ਇਨ੍ਹੈਂ ਕੰਗਾਲਨ ਕੇ ਉਤੈ ਹਮ ਖਡ ਕੀਓ ਸਮਾਨ'।੭।
- ਚੌਪਈ: ਜਮਾਂਦਾਰ ਤਬ ਯੋ ਫੁਰਮਾਏ। 'ਇਨ ਮਹਿੰ ਜਾਣੈਂ ਨਹਿੰ ਕੇ ਪਾਏ।
ਚਾਰ ਤਰਫ ਤੁਮ ਹੁਇ ਇਕਬਾਰੇ। ਕੀਜੇ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫੈਂ ਮਾਰੇ'।੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਤਰਫ ਜਿਸੈ ਕੀ ਕੇ ਭਜੈ ਮੈਂ ਤਾਂਕੇ ਦੇਉਂ ਨ ਛਾਡ।
ਬਡੇ ਤਕਸੀਰੀ ਕਰ ਤਿਸੇ ਮਾਰੋਗਾ ਤਿਸ ਗਾਡ'।੯।
- ਚੌਪਈ: ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਸੁਨਤ ਫੌਜ ਫੌੜੇ। ਉਨ ਭੀ ਦੇਖੇ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਥੋੜੇ।
ਕੋਉ ਸਿੰਘ ਥੇ ਸੂਤੇ ਪਯੋ। ਕੋਉ ਸਿੰਘ ਥੇ ਰਮਣੇ ਗਯੋ।੧੦।
ਕੋਉ ਸਿੰਘ ਗਯੋ ਘਾਸ ਲਿਆਵਣ। ਲਕੜੀ ਲਜਾਵਣ ਗੋਹੇ ਚੁਗਾਵਣ।
ਕਛੂ ਥੇ ਭੂਖੇ ਟੇਢੇ ਪੜੇ। ਪੀਵੈਂ ਭੰਗ ਤਬ ਹੁਇ ਹੈਂ ਖੜੇ।੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਦੇਖ ਸਿੰਘ ਨੰਗੇ ਭੂਖੇ ਤੁਰਕ ਭਏ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ।
ਚਾਰ ਤਰਫ ਤੇ ਯੋ ਪਰੇ ਜਨੁ ਕਰ ਢੁੱਕੇ ਜੰਨ।੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਪਹਿਲੇ ਚੋਟ ਬੰਦੂਕਨ ਕਰੀ। ਤਿਹ ਪਾਛੈ ਮਾਰ ਤੀਰਨ ਧਰੀ।
ਫਿਰ ਨੇਜੇ ਔ ਲੈ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ਮਾਰੇ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਪਹਿਲੀ ਬੇਰ।੧੩।
ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਗਈ ਅਕਲ ਭੁਲਾਈ। ਤੁਰਕ ਪੜੇ ਬਹੁ ਜਮ ਕੀ ਨਜਾਈਂ।
ਜਨੁਕ ਅਕਾਸ਼ੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪਰੀ। ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਭਲ ਸਰੀ।੧੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਤੁਰਕਨ ਪਹਿਲੇ ਲਭੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੀਏ ਮਾਰ।
ਜੋਉ ਲੜੇ ਤਿਤ ਹੀ ਅੜੇ ਡਰੇ ਨ ਮਰਨੋਂ ਮਾਰ।੧੫।
- ਚੌਪਈ: ਏਕ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਥਾਂ ਖੜ ਜਾਵੈ। ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਸੋਉ ਤਹਾਂ ਖੜਾਵੈ।
ਮੱਦਤ ਤਕੈ ਨ ਔਰਹਿ ਸੋਉ। ਤਾਂਕੇ ਮੁਹਰੈ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਉ।੧੬।
ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਤੁਰਕਨ ਘੇਰੈ। ਫਿਰੇ ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਫੜ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰੈ!
ਦੇਖ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਮੱਦਤ ਕਰੈ। ਉਨ੍ਹੈਂ ਛੁਡਾਵੋਂ ਆਪ ਸੁ ਮਰੈ।੧੭।

- ਸੋ ਭੀ ਅਏ ਛੁਡਾਵਨ ਪਾਸ। ਸਿੰਘ ਪੜੈਂ ਤਬ ਕਰ ਅਰਦਾਸ।
ਪੀਛੈ ਫਿਰੈ ਜੁ ਗੀਦੀ ਕਹਾਵੈ। ਅਗੇ ਮਰੈ ਪਤਿਸਾਹੀ ਪਾਵੈ। ੧੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਥੇ ਗਏ ਤਿਨ ਸੁਨੇ ਬੰਦੂਕ ਅਵਾਜ਼।
ਆਵਤ ਭਏ ਸੁ ਸੰਕ ਤਜਿ ਕਰ ਮਨ ਮਰਨੋਂ ਸਾਜ। ੧੯।
- ਚੌਪਈ: ਲਰਤ ਭਿਰਤ ਪਰ ਗਈ ਜੇ ਰਾਤ। ਜਨ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭਈ ਪਰਭਾਤ।
ਉਇ ਥਕ ਗਏ ਲਰਨ ਅਰ ਮਰਨੋਂ। ਬਾਲਕ ਖਾਲਸੇ ਜਨੁ ਭਯੋ ਤਰਨੋਂ। ੨੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਆਇ ਦੇਖਯੋ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕਲੋ ਫੌਜ ਸੁ ਦਾਰ।
ਦਈ ਖੈਚ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿਰ ਮੁੰਡੀ ਦਈ ਉਤਾਰ। ੨੧।
ਮਾਰਨ ਆਯੋ ਸੋ ਮਰਯੋ ਪਖ ਸਿੰਘਨ ਗੁਰ ਕੀਨ।
ਭੱਜੇ ਤੁਰਕ ਕਿਛ ਲੁਕ ਗਏ ਮਿਲ ਸਿੰਘਨ ਲਏ ਫੀਨ। ੨੨।
- ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤਬ ਸ਼ਾਦੀ ਭਈ। ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਆਪ ਦੌਲਤ ਅਈ।
ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਜੁ ਦਰਜਾਉ ਰੁੜਾਏ। ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਲੋ ਦੁਗਣੇ ਆਏ। ੨੩।
ਹੁਤੋ ਖਾਲਸੇ ਸੁੰਮੋਵਾਣੀ। ਭਈ ਖਾਲਸੇ ਅਖੈ ਕਹਾਣੀ।
ਏਕ ਮਰੈ ਤੋ ਦਸ ਔਰ ਆਵੈਂ। ਰਹੈਂ ਦੁਖੀ ਤੋ ਸੁਖੀ ਬਤਾਵੈਂ। ੨੪।
ਸੋ ਗੱਨੇ ਕੋ ਰੁੱਪਾ ਭਾਖੈਂ। ਠੂਠਨ ਕੋ ਸੁਨਹਿਰੇ ਆਖੈਂ।
ਭੁੱਖੇ ਰਹੈਂ ਮਸਤ ਲੰਗਰ ਕਹੈਂ। ਖੁਹ ਖਾਤਨ ਮੱਧ ਬੇਲਨ ਰਹੈਂ। ੨੫।

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਕੀ ਤੁਰੀ

੧੩੪. [ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ]

- ਚੌਪਈ: ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸਿੰਘ ਦੁਖ ਕੋ ਸਹੈਂ। ਦੁਖੀ ਸਿੰਘ ਇਮ ਦੇਸਹਿ ਰਹੈਂ।
ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਕਠੇ ਹੁਇ ਦੌੜੈਂ। ਲੁਟੈਂ ਮੁਦੱਯਨ ਸਿਰ ਭੀ ਤੋੜੈਂ। ੧।
ਰਾਤ ਪੜੇ ਸਿੰਘ ਹੋਵਹਿੰ ਸੇਰ। ਦਿਨੈ ਲੁਕੇ ਰਹਿੰ ਝਾੜੀ ਸੇਰ।
ਬਹੁਤਨ ਕੋ ਡਰ ਸਿੰਘ ਨ ਗਨੈਂ। ਪਰੈਂ ਰਾਤ ਕੋ ਥੋੜੈ ਜਨੈਂ। ੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਕ ਜਹਾਂ ਡੇਰਾ ਕਰੈਂ ਤੱਕ ਰਾਤ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਾਹਿੰ।
ਚੋਰੀ ਜੋਰੀ ਭੱਜ ਨੱਠ ਤਿਨ ਹੀ ਕੋ ਲੁਟ ਖਾਹਿੰ। ੩।

ਸਾਖੀ ਸ਼ੇਰ ਬਘਿਆੜ ਖੱਡਨ ਕੀ ਤੁਰੀ

੧੩੫. [ਖੱਡ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਲੁਕੇ ਤੱਕ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਖੱਡ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣੀ]

- ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖ ਸੁਨੋ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਜੋ ਘੇਰੇ ਖੱਡ ਮਾਂਹਿ।
ਭੂਮ ਮਾਂਹਿ ਆਕੀ ਭਏ ਸੁਨੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਨਾਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਜੁ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰਾਮ। ਭਯੋ ਸਿੰਘ ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮ।
 ਭੰਗੂ ਗੋਤ ਅਸਾਡੇ ਤਾਯੋ। ਪ੍ਰਦੇਸ ਜਾਇ ਉਨ ਬਡ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ੨।
 ਮਾਂਗਯੋ ਮਿਲੈ ਨ ਉਧਾਰ ਕੇਉ ਦੇਇ। ਆਖੈ ਚੋਰ ਪਿੰਡ ਰਹਨ ਨ ਦੇਇ।
 ਜੋ ਉਜਾੜਨ ਕੈ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰ ਬੀਚ। ਕਹੈ ਧਾੜਵੀ ਲੋਕ ਉਨ ਨੀਚ। ੩।
 ਮਾਰਨ ਦੋੜੈ ਔ ਫੜ ਲੇਹਿੰ। ਭੂਖੇ ਰਾਖੈ ਕਛੁ ਖਾਣ ਨ ਦੇਹਿੰ।
 ਇਸ ਦੁਖ ਤੇ ਦੇਸ ਔਰ ਚਲ ਜਾਵੈ। ਕਈਅਕੁ ਮੁੜ ਨਿਜ ਵਤਨੈ ਆਵੈ। ੪।
 ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੁੱਖ ਤੈ ਵਤਨੈ ਆਵੈ। ਈਹਾਂ ਲੁਕ ਛਪ ਕੁਛ ਦਿਨ ਲਖਾਵੈ।
 ਹੁਤੀ ਖੱਡ ਬਘਿਆੜਨ ਕੇਰੀ। ਪੱਟ ਬਣਾਇ ਉਨ ਕਰੀ ਬਡੇਰੀ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਤ ਹੋਤ ਨਿਕਸੈਂ ਤਉ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਰਹੈਂ ਛਿਪਾਇ।
 ਸਿੰਘਨ ਲੀਨੋ ਕਰਿ ਤਿਸੈ ਜਿਸੈ ਉਲੂਕ ਸੁਭਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਰਾਤਿ ਪੜਤ ਸਿੰਘ ਘਰ ਕੇ ਜਾਨ। ਘਰ ਤੇ ਮਿਲੈ ਸੁ ਰਲਮਿਲ ਖਾਨ।
 ਉਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਕੇਉ ਔਰ ਸਿੰਘ ਆਵੈ। ਉਸੈ ਖੁਲਾਇਕੈ ਤੋ ਆਪ ਖਾਵੈ। ੭।
 ਜਿਸੇ ਸਿੱਖ ਪੈ ਕਮ ਹੋਇ ਚੂਨਾ। ਉਸੈ ਖੁਲਾਵੈ ਆਪ ਰਹਿੰ ਉਨ।
 ਜੇਉ ਜੇਉ ਸਿੰਘ ਉਦਮੀ ਹੋਇ। ਦਸ ਪੰਜ ਰਲ ਕੇ ਦੋੜੈ ਸੋਇ। ੮।
 ਮਾਗ ਅੰਨ ਪਟ ਲਜਾਵੈਂ ਸੋਇ। ਦੋਰੀ ਛਿਪੀ ਪੈ ਉਨ ਗੁਜਰ ਹੋਇ।
 ਕੈ ਬਖਤਾਵਰ ਜਿਸ ਹੁਇ ਪਿਤ ਮਾਤ। ਸੋਈ ਜਾਇ ਘਰ ਖਾਵੈ ਰਾਤ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸਿੰਘ ਰਹਤ ਥੇ ਬਘਯਾੜਨ ਖੱਡ ਮਾਂਹਿ।
 ਜਸੂਸਨ ਨੋ ਤੇਉ ਲਖੇ ਜਾ ਕਹਯੋ ਸੁ ਤੁਰਕਨ ਪਾਹਿ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨਤ ਫੌਜ ਤੁਰਕਨ ਚੜ੍ਹ ਆਈ। ਏਕ ਓਰ ਢੁਕ ਬਹੀ ਛਿਪਾਈ।
 ਸਿੰਘ ਬੜਤ ਉਨ ਲਖ ਜੋ ਲੀਨ। ਤਹਿੰ ਉਸ ਵਖਤ ਸਿੰਘ ਥੇ ਤੀਨ। ੧੧।
 ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਭੰਗੂ ਸੁਨਾਯੋ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਲੰਬੇ ਹੇਹਰ ਗਾਯੋ।
 ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਥੇ ਆਹਿ। ਲੀਨੋ ਤੁਰਕਨ ਵੜਤ ਦੁਸਾਇ। ੧੨।
 ਕਰਕੈ ਉਠਾਵਨ ਤੁਰਕ ਤੁਰਤ ਪਏ। ਵੜਤ ਪਤਾਲ ਸਿੰਘ ਆਕੀ ਭਏ।
 ਫੜ ਤਲਵਾਰ ਔਰ ਬੁਗਦੇ ਬਹੇ। ਲੜਨ ਘੁਲਨ ਕੇ ਤਜਾਰ ਸੁ ਭਏ। ੧੩।
 ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਕੇ ਅਨਾਜ ਥੇ ਮਾਂਹਿ। ਨੀਰ ਪਤਾਲ ਕੇ ਥੇ ਉਨ ਪਾਹਿ।
 ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸੋ ਹਾਥ ਨ ਆਏ। ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਯੋ ਮਤੇ ਮਤਾਏ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: 'ਮਾਰੋ ਬੰਦੂਕਨ ਸਲਕ ਬਹੁ ਖਡ ਹੁਇ ਜਾਇ ਪੂਆਂ ਧਾਰ।
 ਪੂਏਂ ਨਾਲ ਜਬ ਬਿਹੋਸ਼ ਹੋਹਿੰ ਲੇਹੁ ਕਢ ਕਰ ਮਾਰ'। ੧੫।

੧. ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੨. ਆਟਾ।

੩. ਪਾ:-ਕਮਲੈ ਬਾਜੈ ਕਰ ਉਨੈ ਲੇਹੁ ਕੱਢ ਫਿਰ ਮਾਰ।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਬੰਦੂਕ ਮਧ ਖੱਡਨ ਜੇਰੀ। ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਸਾਈ ਅੰਦਰ ਗੋਰੀ।
 ਧੂਓਂ ਧਾਰ ਤਹਿ ਭਯੋ ਘਨੇਰੋ। ਹੀਓਂ ਹੁਟਯੋ ਯੋ ਭਯੋ ਅੰਧੇਰੋ। ੧੬।
 ਤਖ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਬਡ ਦੁਖ ਲਹਯੋ। ਧੂਆਂ ਰੋਕਨ ਜਤਨ ਉਨ ਕਯੋ।
 ਹੁਤੇ ਲੀੜੇ ਜੋ ਉਨ ਕੇ ਪਾਹਿ। ਦੈ ਖੱਡਨ ਮੁਖ ਰੋਕਯੋ ਵਾਹਿ। ੧੭।
 ਫਿਰ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਯੋ ਚਿਤ ਆਈ। 'ਫੜ ਲੋਕਨ ਖਡ ਲੱਯੇ ਪੁਟਾਈ'।
 ਕਰ ਸਲਾਹਿ ਇਮ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹ ਧਾਈ। ਅਏ ਲੋਕ ਕਰ ਕਹੀ ਫੜਾਈ। ੧੮।
 ਆਇ ਲੋਕਨ ਇਮ ਕਰ ਚਤੁਰਾਈ। ਕਸੀਆਂ ਦੈ ਪੁੱਟਣ ਦਏ ਲਾਈ।
 ਜਖ ਪੁੱਟੈਂ ਤਖ ਉੱਖੜ ਜਾਹਿ। ਨਾਲੇ ਲਤ ਮੁੱਕੀ ਜਟ ਭੀ ਖਾਹਿ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੀ ਠੁਕਾਵਨ ਖਾਤਰੇ ਮੱਦਣ ਗਏ ਤ੍ਰਖਾਣ।
 ਤੋ ਲੋ ਰਾਤ ਸੁ ਢੁਕ ਪਈ ਫੌਜ ਚਹਿ ਡੇਰੇ ਜਾਣ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਤਖ ਤੁਰਕਨ ਮਤ ਔਰੈ ਕਈ। ਖੱਡ ਭਰ ਈਧਨ ਅੱਗ ਲਾਇ ਦਈ।
 ਅਗਨ ਪਹੁੰਚ ਦਏ ਕਪੜੇ ਸਾੜੀ। ਇਮ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਪਈ ਖੁਵਾਰੀ। ੨੧।
 ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਕੀਓ ਜਤਨ ਸੁ ਔਰ। ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਸੋਂ ਮੂੰਦੀ ਠੋਰ।
 ਇਸ ਬਿਧਿ ਜਾਨ ਉਨ੍ਹੈਂ ਬਚ ਰਹੀ। ਤੋ ਲੋ ਆਨ ਰਾਤ ਭੀ ਭਈ। ੨੨।
 ਲੋਕਨ ਉਨ੍ਹੈਂ ਦਯੋ ਡਰ ਵਾਇ। 'ਰਾਤ ਪਰੈ ਮਾਰੈਂ ਸਿੰਘ ਆਇ'।
 ਇਤ ਡਰ ਛਾਡ ਉਨ੍ਹੈਂ ਉਇ ਗਏ। ਲੋਕ ਚੁਫੇਰਯੋਂ ਆਵਤ ਭਏ। ੨੩।
 ਬੁਝਾਇ ਆਗ ਤੇ ਲਏ ਨਿਕਾਰ। ਐਸ ਬਿਤੀ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਨਾਰ।
 ਜਿਨ ਸਿਦ ਖੀਤੀ ਤਿਨਸੋਂ ਹਮ ਸੁਨੀ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੋ ਲਿਖ ਦਈ ਗੁਨੀ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੋ ਐਸੋ ਦੁਖ ਸਹੇ ਤੋ ਛਡੇ ਸੁ ਦਾਈਏ ਨਾਂਹਿ।
 ਖੱੜੀ ਤ੍ਰਖਾਣ ਕਲਾਲ ਜਟ ਮਿਲੀ ਪਤਿਸਾਟੀ ਤਾਂਹਿ। ੨੫।

ਸਾਖੀ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਕੀ ਤੁਈ

੧੩੬. [ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੇ ਕਸਟ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਭਯੋ ਸਿਖੀ ਮਧ ਮਜਬੂਤ।
 ਵਹਿ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਹੁਤੇ ਜਿਸ ਕੋ ਥੋ ਵਹ ਪੂਤ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਸੁਤ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਯੋਂ। ਫਿਰ ਮੱਧ ਕਚਹਿਰੀ ਉਸੈ ਬਹਾਯੋ।
 ਵੈ ਹੁਤੇ ਮੁਲਕ ਕੋ ਕਰਤ ਅਜਾਰਾ। ਰਹਿਤੇ ਥੇ ਲਾਹੌਰ ਮਝਾਰਾ। ੨।
 ਤੁਰਕ ਉਸੈ ਖਾਲਸੇ ਵਲ ਤੋਰੈ। ਖਾਲਸਾ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਭਲ ਲੋਰੈ।
 ਕੋਈ ਤੁਰਕਨ ਪਟੇ ਜਰੂਰੀ ਕਾਮ। ਤੋ ਉਸ ਭੇਜੈਂ ਕਰ ਕਰ ਸਲਾਮ। ੩।

੧. ਪਾ:—ਕਸੀਆਂ ਦੀਨੋ ਬਹੁ ਚੱਖ ਉੜਾਈ

੨. ਭਾਵ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਈ। ੩. ਠੇਕਾ।

ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਆਯੋ। ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਕੰਮ ਨਹਿੰ ਚਹਿ ਗ੍ਰਾਯੋ।
ਕਿਤ ਘੂਰਨ ਕਿਤ ਮਤਲਬ ਗ੍ਰੀਬੀ। ਕਿਤ ਬਲ ਕਰ ਕਿਤ ਛਲ ਕਰ ਲੀਬੀ। ੪।
ਸੋ ਸਭ ਦਏ ਖਾਲਸੇ ਭੇਤ। ਹੁਤੇ ਪੰਥ ਸੋ ਅਤਿ ਬਭ ਹੇਤ।
ਪੰਥ ਖਾਤਰ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਲਾਵੈ। ਨਹਿੰ ਪੁਤ੍ਰੁ ਪੋਤ੍ਰੇ ਕੇ ਹੇਤ ਰਖਾਵੈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰ ਜੰਬਰ ਹੁਤੇ ਜਪੀ ਤਪੀ ਹਠ ਧਾਰ।
ਜੈਸੀ ਕੀਨੀ ਤਰਕ ਨੇ ਸੋ ਅਬ ਸੁਨਹੁ ਬਿਚਾਰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਫੜ ਜੰਬਰੋਂ ਮੰਗਾਯਾ। ਤਿਸਕਾ ਬੇਟਾ ਸਾਥ ਫੜਾਯਾ।
ਕਹਯੋ ਨ੍ਰਾਬ 'ਤੁਮ ਆਵੋ ਦੀਨ। ਲੇਵੋ ਦਾਮ ਔ ਕਾਮ ਜਮੀਨ। ੭।
ਨਹੀਂ ਤੋ ਮਰਨੋਂ ਕਰ ਮਨਜ਼ੂਰ। ਚੜ੍ਹੇ ਚਰਖ ਗਿਰ 'ਹੋਵੇ ਚੂਰ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਕੁਰਨਸ ਕਰੀ। 'ਧੰਨ ਚਰਖੜੀ ਧੰਨ ਯਹ ਘਰੀ। ੮।
ਚਾੜ੍ਹ ਚਰਖੜੀ ਹਮੈਂ ਗਿਰਾਵੇ। ਸੋ ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਢੀਲ ਨ ਲਾਵੇ।
ਹਮ ਤੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾਵੈ'। ਗੁਰ ਕੇ ਹੇਤ ਪ੍ਰਾਣ ਭਲ ਜਾਵੈ'। ੯।
ਧੰਨ ਨਵਾਬ ਧੰਨ ਤਵ ਦੀਨ। ਆਦਲ ਹੈਂ ਤੂੰ ਬਡੇ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਮਰਨੋਂ ਡਰ ਹਮ ਦੀਨ ਮੋਂ ਕਰੋ। ਹੋਇ ਦੀਨ ਮੈਂ ਫਿਰ ਨਹਿੰ ਮਰੋਂ?। ੧੦।
ਜੋ ਫਿਰ ਭੀ ਸਿਰ ਮਰਨੋਂ ਰਹੈ। ਐਸ ਜੀਵਨ ਕਿਉਂ ਹਮ ਤਜ ਬਰੋਂ?
ਮਰਨੋਂ ਡਰ ਹਮ ਆਵੈਂ ਦੀਨ। ਜੇ ਹੁਇ ਮਰਨੋਂ ਨਾਂਹਿ ਕਭੀ ਨ। ੧੧।
ਜੈਸੇ ਤੁਮੈ ਦੀਨ ਹੈ ਪਜਾਰਾ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਹੈ ਧਰਮ ਹਮਾਰਾ।
ਚਾੜ੍ਹ ਚਰਖੜੀ ਅਬੈ ਮਰਾਵੇ। ਮਾਰੇ ਅਬੈ ਨ ਦੇਰ ਲਗਾਵੇ। ੧੨।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮ ਹੋਵਹਿੰ ਨਾਹੀਂ। ਧਰਮ ਆਪਨੋ ਸਾਥ ਨਿਬਾਹੀਂ।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਸੁ ਕੀਨਾ। ਚਾੜ੍ਹ ਚਰਖੜੀ ਸਿੰਘ ਸੁ ਦੀਨਾ। ੧੩।
ਉਚੇ ਚਾੜ੍ਹ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਘੁਮਾਯਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਿਨ ਨਾਂਹਿ ਭੁਲਾਯਾ।
ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੇ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਰ ਉਚ ਪੁਕਾਰੇ। ੧੪।
ਸੁਨ ਨਵਾਬ ਮਨ ਮੈਂ ਬਹੁ ਕੋਪੈ। ਔਰ ਘੁਮਾਇ ਕਰਾਵੇ ਚੋਪੈ।
ਤਿਮ ਤਿਮ ਸਿੰਘ ਸੁ ਔਰ ਉਚਾਰੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਨ ਮਨੋਂ ਬਿਸਾਰੈ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਐਸੇ ਕਹਯੋ 'ਯਾ ਕੋ ਲੇਹੁ ਉਤਾਰ।
ਯਾਕੇ ਬੇਟੇ ਕੇ ਟੰਗਯੋ ਯਾਹੁ ਕੇ ਜੁ ਦਿਖਾਰ'। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਚੰਡਾਲਨ ਵੈਸੇ ਕੀਨਾ। ਬਾਂਧ ਟਾਂਗ ਉਲਟੇ ਕਰ ਦੀਨਾ।
ਚਾੜ੍ਹ ਚਰਖੜੀ ਬਹੁਤ ਘੁਮਾਯਾ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨੈਨ ਦਿਖਾਯਾ। ੧੭।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਐਸੇ ਕਰੈ। 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਪੁਤ੍ਰੁ! ਧੰਨ ਦਿਨ ਯਹੈ।
ਸੋ ਧੰਨ ਪੁਰਖ ਜੁ ਧਰਮ ਨਿਬਾਹੈ। ਧੰਨ ਪੁਰਖ ਜੇ ਗੁਰ ਪਗ ਚਾਹੈ'। ੧੮।

੧. ਪਾਠਾਂਤ-ਕਰੋ ਸ਼ਤਾਬੀ ਡੇਰ ਨ ਕੀਜੈ। ਐਸੇ ਸਮੇ ਫੇਰ ਕਤ ਬੀਜੈ।

ਤਿਸੈ ਉਤਾਰ ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਯਾ। ਦੇ ਕੈ ਦੁਖ ਫਿਰ ਬਾਤਨ ਲਾਯਾ।
 'ਤੂੰ ਹੈਂ ਬਾਲਕ ਬੁਧਿ ਤੈਂ ਨਾਹੀ। ਕਰਕੈ ਹਠ ਕਿਉਂ ਉਮਰ ਗਵਾਹੀਂ। ੧੯।
 ਪਿਤਾ ਤੇਰੇ ਨੇ ਸਭ ਲਖ ਲਯਾ। ਤੁਮਰੇ ਦਿਨ ਅਬ ਦੇਖਨ ਭਯਾ।
 ਅਧ ਖਾਧੇ ਅਧ ਪੀਤੇ ਜੈਹੈਂ। ਧਰਮ ਰਖਯੋ ਤੁਧ ਕਦ ਕੰਮ ਐਹੈ?। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਲੇਹੁ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀ ਅਬੈ ਜਗੀਰ।
 ਜਬ ਲਗ ਰਹਿ ਹੈ ਤਖਤ ਜਗ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ ਤਗੀਰ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਨਵਾਬ ਕਹੀ 'ਸੁਨ ਸਿੱਖ ਸੁਬੇਗ! ਬਚਾਉ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਚਲਤੀ ਤੇਗ।
 ਰੱਖ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਜੜ ਤੁਝ ਰਹੈ। ਤੂੰ ਕਹੁ, ਮੁਖ ਤੇ ਕਲਮਾ ਕਹੈ। ੨੨।
 ਕਰੋਂ ਕਤਲ ਤੁਝ ਮਾਰੋਂ ਗ੍ਰਾਮ। ਸਿਖਾਇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰ ਦੀਨ ਦਰਾਮ।
 ਯਾ ਪੀਛੇ ਮੈਂ ਰਾਖੋਂ ਤੋਹਿ। ਤੂੰ ਭੀ ਪੁਤ੍ਰ ਸੋਂ ਕਰ ਕਛੁ ਮੋਹਿ। ੨੩।
 ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਹੈ ਬੰਸ। ਬਿਨਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਹੈਂ ਨਿਰਬੰਸ।
 ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਐਸੀ ਕਹੀ। 'ਮੱਚ ਨਵਾਬ ਤੈਂ ਜੇਤੀ ਕਹੀ। ੨੪।
 ਹਮ ਨੇ ਤੁਮਰਾ ਨੂਣ ਸੁ ਖਾਯਾ। ਬਣੇ ਨ ਖੋਟਾ ਤੁਮੈਂ ਅਲਾਯਾ।
 ਹਮ ਸੁਤ ਅਪਨੇ ਦਯੋ ਉਪਦੇਸ਼। ਰਾਖਨ ਸਾਰੇ ਗੁਰ ਨਿਜ ਭੇਸ। ੨੫।
 ਕਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਪਰਤੀਤ। ਯਾ ਸਿਰ ਮਰਨੋਂ ਬਹੁਤੀ ਰੀਤ।
 ਰਹੇ ਧਰਮ ਤਨ ਅਬ ਹੀ ਜਾਇ। ਕਬ ਲਗ ਜੀਵੈ ਧਰਮ ਗਵਾਇ। ੨੬।
 ਕਿਤ ਜੀਵਨ ਸੋਂ ਧਰਮ ਗਵਾਈਏ। ਮਰਨੋਂ ਸਾਚ ਕਿਤੈ ਨਠ ਜਾਈਏ।
 ਸਿੱਖਨ ਕਾਜ ਸੁ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰੇ। ਸੀਸ ਦੀਓ ਨਿਜ ਸਨ ਪਰਵਾਰੇ। ੨੭।
 ਚਾਰੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਨ ਕੁਹਾਏ। ਸੇ ਚੰਡੀ ਕੀ ਭੇਟ ਕਰਾਏ।
 ਹਮ ਕਾਰਨ ਗੁਰ ਕੁਲਹਿ ਗਵਾਈ। ਹਮ ਕੁਲ ਰਾਖੋਂ ਕੋਣ ਬਡਾਈ?। ੨੮।
 ਐਸੇ ਔਰ ਬਾਤ ਬਹੁ ਭਈ। ਨਵਾਬ ਚਿੱਤ ਤਬ ਐਸੇ ਅਈ।
 'ਯਹ ਪੁੱਤਰ ਸਮਝਾਵੈ ਐਸੇ। ਸੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ ਮੁੜੈ ਨ ਜੈਸੇ। ੨੯।
 ਯਾਂਤੇ ਜੁਦੇ ਸੁ ਬੇਟਾ ਕਰੋਂ। ਡਰਾਇ ਮਾਰ ਵਿਚ ਦੀਨੇ ਭਰੋਂ।
 ਦੁਖੀ ਹੋਤ ਜਬ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰ। ਭੂਲ ਜਾਤ ਹੈ ਗੁਰ ਵਾ ਪੀਰ। ੩੦।
 ਦੇਵੋਂ ਦੁਖ ਵਹ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰ। ਜੇ ਮਾਰੈ ਸੇ ਦੇਹੁਂ ਜਗੀਰ।
 ਤਬ ਤਿਸ ਦੇਣ ਲਗੇ ਬਹੁ ਦੁੱਖ। ਟਾਂਗੋਂ ਖੀਚੋਂ ਕੂਟੈਂ ਮੁੱਖ। ੩੧।
 ਏਕ ਟੰਗ ਫੜ ਤਿਸੈ ਘੁਮਾਵੈਂ। ਬਾਂਹ ਖੈਚ ਫਿਰ ਪੀਛੇ ਗਿਰਾਵੈਂ।
 ਕੋਈ ਦੰਤਨ ਨਖਨ ਚੁਭਾਵੈ। ਉਲਟੇ ਸੁਲਟੇ ਕਰੈ ਸੰਤਾਵੈ। ੩੨।
 ਖੈਚੋਂ ਕਾਨ ਨਾਕ ਦੁਖ ਦੇਹਿੰ। 'ਕਹੈਂ 'ਦੰਤ ਯਿਹ ਤੋੜ ਸੁ ਲੇਹਿੰ।
 ਕੋਉ ਕਹੈ 'ਯਹ ਹੈ ਮਾਚੱਲ। ਉਤਾਰ ਲੇਹੁ ਅਬ ਯਾਂਕੀ ਖੱਲ'। ੩੩।

੧. ਤਗੀਰ = ਬਦਲੀ। ਭਾਵ ਜਗੀਰ ਕੋਈ ਖੋਹੇਗਾ ਨਹੀਂ। ੨. ਦੀਨ ਵਿਚ ਕਰ ਦੇਹ।

੩. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਜਿਸ ਬਿਖ ਸਰੀਰ ਕੋ ਹੋਵੈ ਅੰਤ। ੪. ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਆਇ ਬਨਤ ਹੈ ਮਤੰਤ।

ਐਸੇ ਦੁੱਖ ਕਹਾਂ ਲੋ ਗਨੀਏ। ਜਿਤਨੇ ਤਿਨਕੇ ਦਿੱਤੇ ਭਨੀਏ।
ਕਹਿ ਨਵਾਬ 'ਫਿਰ ਚੁਖੜੀ ਚੜ੍ਹਾਵੇ। ਡਾਰ ਯਾਹਿ ਕੀ ਜਾਨ ਗਵਾਵੇ'। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇਤ ਦੁੱਖ ਸੋ ਥੱਕ ਗਯੋ ਰਹਯੋ ਨ ਔਰ ਉਪਾਇ।
ਤਬ ਬਾਲਕ ਭੀ ਚੁਪ ਭਯੋ ਗਸ਼ੀ ਪਰੀ ਤਿਸ ਆਇ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਚੰਡਾਲ ਯੋ ਆਨ ਪੁਕਾਰਾ। 'ਅਬ ਭਯੋ ਬਾਲਕ-ਮਰਨੇ ਵਾਰਾ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਹੋਯੋ ਰਾਜੀ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੀ ਹਮਰੀ ਲਾਜੀ। ੩੬।
ਧੰਨ ਪੁਤ੍ਰ ਤਵ ਧੰਨ ਹੈ ਜਨਨੀ। ਰਹਯੋ ਧਰਮ ਅਬ ਹਮਰੋ ਬਨੀ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੋ ਚਿਤ ਆਯੋ। ਕਿਸੇ ਬਾਪ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਚਿਰਾਯੋ। ੩੭।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਨੀਰ ਮੰਗਾਯੋ। ਕੁਛ ਛਿੜਕਯੋ ਕਿਛ ਮੁਖ ਤਿਸ ਪਾਯੋ।
ਤਬ ਕੁਛ ਜੀਵ ਦੇਹ ਮੈਂ ਆਇਆ। ਦੇਕੈ ਦਿਲਾਸਾ ਤਬੈ ਬੁਲਾਇਆ। ੩੮।
'ਅਬ ਤੁਮ ਜਨਮ ਭਯੋ ਹੈ ਨਯੋ। ਨਹੀਂ ਦੋਸ਼ ਤੁਧ ਦੀਨ ਬਚਯੋ'।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ ਜੇ ਭਏ। ਨਵਾਬ ਮੰਗਾਇ ਖੜੇ ਢਿਗ ਕਏ। ੩੯।
ਤਿਨ ਬਾਲਕ ਕੋ ਬਾਤਨ ਲਾਯਾ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਿਨ ਹੋਣ ਕਹਾਯਾ।
ਕੁਛ ਸੁਧ ਕਛੁ ਬੇਸੁਧ ਕੇ ਹੋਤੇ। ਕਹਿਓ ਮੁੱਖ ਤੇ ਜਾਵਤ ਗੋਤੇ। ੪੦।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੈ ਭਲੀ ਮਨਾਈ। 'ਆਵਾਂ ਦੀਨ' ਯੋ ਲੀਓ ਕਹਾਈ।
'ਕ੍ਰਮਾਇ ਲਯੋ ਬਹੁ ਦੁੱਖ ਦਿਖਾਈ'। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋ ਸੁਨ ਪਾਈ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ਚਿੱਤ।
ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਇ ਦਿਖਾਲਿਓ ਦੀਨ ਆਵੈ ਤੁਝ ਪੁੱਤ। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ 'ਸੁਤ! ਕੀ ਭਯੋ?' ਬਾਲ ਕਹੈ 'ਦੁਖ ਸਹਯੋ ਨ ਗਯੋ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਹੈ ਗਯੋ ਚੁੱਪ। 'ਯਹਕਯਾ ਭਯੋ' ਰਹਯੋ ਸਿੰਘ ਰੁੱਪ। ੪੩।
ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਯਹ ਜੀਅ ਆਈ। 'ਦੇਖੋ ਅਬ ਮੈਂ ਪਾਸ ਬੁਲਾਈ।
ਦੇਖੋ ਕੈਸੇ ਕਲਮਾ ਕਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਕਿਮ ਭੁੱਲਯਾ ਚਹੈ'। ੪੪।
ਨ੍ਰਾਬਹਿ ਤੇ ਲਯੋ ਪਾਸ ਬੁਲਾਈ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿਹ ਸਮਝਾਈ।
'ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਕਯੋ ਦਯੋ ਭੁਲਾਈ। ਤੈਂ ਪਰ ਕਿਨ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ'। ੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇਖਯੋ ਮਸਤਕ ਧਯਾਨ ਧਰ ਹੋਨ ਲਿਖਯੋ ਮੁਸਲਮਾਨ।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸਿਰ ਫੇਰਿਓ ਲਗਯੋ ਸੁ ਪੱਛੋਤਾਨ। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਮਸਤਕ ਦੇਖ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਨ ਲਿੱਖਯੋ ਲੇਖ।
ਤਬ ਤਿਨ ਪਨਹੀਂ ਪਗੋਂ ਉਤਾਰੀ। ਚਰਨ ਛੁਹਾਇ ਦਯੋ ਇਕ ਬਾਰੀ। ੪੭।
'ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ' ਕਹਿ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। ਮੇਟਯੋ ਖਾਲਸੇ ਲੇਖ ਬਿਕਾਰਾ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਕਹਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ। ਮਿਟ ਗਏ ਹਰਫ ਜੁ ਹੋਣੇ ਤੁਰਕ। ੪੮।

ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਥ। ਹੈ ਜਗ ਮੈਂ ਯਹ ਬਾਤ ਬਿਖਯਾਤ।
ਸੰਤ ਚਹੈ ਤੇ ਮੇਟੈ ਲੇਖ। ਸੰਤ ਰੇਖ ਮੈਂ ਮਾਰੈ ਮੇਖ।੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਦੇਖਿਓ ਐਸੇ ਕਰਤ ਖਿਆਲ।

‘ਯਹ ਕਯਾ ਕੀਓ ਸੁਬੇਰ: ਸਿੰਘ। ਪਗ ਲਾਇ ਮਸਤਕ ਨਾਲ’।੫੦।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਐਮ ਉਚਾਰੇ। ‘ਮੇਟਯੋ ਲੇਖ ਜੁ ਲਿਖਾ ਲਿਲਾਰੇ।’^੧।
ਨਵਾਬ ਕਹੀ: ‘ਯਹ ਝੂਠੀ ਗੱਲ’। ਸਿੰਘ ਕਹੀ ‘ਪੁਛ ਲੜਕੇ ਚੱਲ’।੫੧।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਉਠ ਲੜਕਾ ਟੋਹਾ। ਲੜਕੇ ਕੇ ਕਛੁ ਲਗੇ ਨ ਮੋਹਾ।
‘ਹੋਹਿ ਲੜਕੇ ਤੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਛੋੜੈ ਪ੍ਰਾਨ’।੫੨।
ਤਬ ਲੜਕੇ ਨੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। ‘ਅਪਨਾ ਕਲਮਾ ਹਮੈਂ ਖਿਆਰਾ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਜੇ ਗੁਰ ਤੇ ਲੀਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਕਲਮਾ ਦੀਆ’।੫੩।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਮਨ ਆਯੋ ਜੋਸ। ‘ਮਾਰੈ ਲੜਕੇ ਕੇ ਕਰ ਜੋਸ’।
ਆਗੇ ਤੇ ਚੌਗੁਨ ਦੁਖ ਦੀਆ। ਲੜਕੇ ਕੇ ਚਿਤ ਸੁਖ ਸੇ ਥੀਆ।੫੪।
ਜਿਮ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨ ਮਾਨਯੋ ਦੁੱਖ। ਤੈਸੇ ਬਾਲਕ ਲਾਗੇ ਸੁੱਖ।
ਜਯੋ ਜਯੋ ਬਾਲ ਕੇ ਚੋਟਾਂ ਲਾਵੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਲੜਕੇ ਸੁਖ ਸੇ ਭਾਵੈ।੫੫।
ਮਾਰਤ ਮਾਰਤ ਵੈ ਥਕ ਗਏ। ਜਤਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਸਭ ਮੁਕ ਗਏ।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਕੇ ਯਹਿ ਚਿਤ ਆਈ। ‘ਜਾਦੂ ਕੀ ਇਨ ਮੁਗਤ ਲਗਾਈ’।੫੬।
ਕਾਜ਼ੀ ਮੁੱਲਾਂ ਲਏ ਮੰਗਾਈ। ‘ਯਾਂਕੇ ਜਾਦੂ ਦੇਹੁ ਹਟਾਈ।
ਕਲਾਮ ਇਲਮ ਕੁਛ ਲਾਵੈ ਤਾਣ। ਜਾਂਤੇ ਹੋਵਹਿ ਮੁੱਸਲਮਾਨ’।੫੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇਤੇ ਇਲਮ ਕਲਾਮ ਕੇ ਕਰਤ ਗਏ ਸਭ ਹਾਰ।

ਕੁਛ ਨਹਿੰ ਲਾਗੇ ਖਾਲਸੇ ਹੋਏ ਕਰਤ ਖੁਵਾਰ।੫੮।

ਚੌਪਈ: ਨਵਾਬ ਗਯੇ ਥਕ ਦੁਖ ਕੇ ਦੇਤ! ਪਾਯੇ ਨਾਹੀਂ ਤਿਨ ਗੁਰ ਭੇਤ।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਦੇਉ ਮੰਗਾਏ! ਦੁਖ ਦੇਣੇ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਏ।੫੯।
ਬੰਦੀ ਖਾਨੋਂ ਦਏ ਪਹੁੰਚਾਇ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਲਿਖਯੋ ਬਨਾਇ।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਪਤਿ ਰਖ ਲਈ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਯੋ ਸਾਖੀ ਭਈ।੬੦।

ਦੋਹਰਾ: ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਦੁੜੋਤਰੇ^੨ ਸਾਲ ਸੁ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਰਾਇ।

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸਾਖੀ ਭਈ ਸੁਨੋਂ ਸੰਤ ਮਨ ਲਾਇ।੬੧।

ਚੌਪਈ: ਸਾਖੀ ਸੁਨੀ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਤਾਤ^੩। ਤੈਸੇ ਲਿਖੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਬਾਤ।
ਜੇਤੀ ਸੁਨੀ ਤੇਤੀ ਹਮ ਕਹੀ। ਆਗੈ ਔਰ ਸੁਨੋ ਗਤਿ ਨਈ।੬੨।

੧. ਮੱਥੇ ਤੇ।

੨. ਭਾਵ ੧੮੦੨ ਬਿ:।

੩. ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ ਬਿਦੇਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀ

੧੩੭. [ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ]

- ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੁਨੋ ਸਿੰਘ ਮਨ ਲਾਇ।
ਜੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਲੈ ਤੁਰਜੇ ਖੋਪਰੀ ਸਿਰੋਂ ਉਤਰਾਇ। ੧।
ਸੋ ਮਾਝੈ ਮੈਂ ਬਸਤ ਥੇ ਭਲੇ ਸੁ ਪੂਲੈ ਗ੍ਰਾਮ।
ਹਠੀ ਤਪੀ ਸਾਚੇ ਸਤੀ ਨਿਹੰਗ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨਾਮ। ੨।
- ਚੌਪਈ: ਨਵਾਬ ਮੌਤ ਜਬ ਨੇੜੇ ਆਈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਲਾਰੇ ਕਰਨ ਬੁਰਾਈ।
ਸਾਲ ਅਠਾਰਾਂ ਸਈਏ ਦੇਇ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਸਾਕੇ ਸੋਇ। ੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਨ੍ਰਾਖ ਮੁਲਖੱਯਨ ਕੇ ਪੁਛਯੋ 'ਸਿੰਘ ਰਿਜ਼ਕ ਕਹਾਂ ਤੇ ਖਾਹਿ।
ਨਹਿੰ ਉਗਰਾਹੀ, ਹਲਵਾਹੀ, ਨਹਿੰ ਚਾਕਰੀ, ਬਣਜ ਕਮਾਹਿ। ੪।
- ਚੌਪਈ: ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜੋ ਚੜਤ ਚੜਾਵੇ। ਸੋ ਭੀ ਮੈਂ ਨੇ ਦਏ ਹਟਾਵੇ।
ਨਹਿੰ ਗੁਰੂਅਨ ਕੇ ਦੇਇ ਨਿਆਜ਼ਾ: ਹਟਾਇ ਦਈ ਮੈਂ ਸਿੰਘਨ ਕਾਜ। ੫।
ਓਇ ਭੁੱਖੇ ਕਿਮ ਨਾਂਹਿ ਮਰਾਹੀਂ। ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਜਿਨ ਲੱਭੈ ਨਾਂਹੀ।
ਫੌਜ ਟੋਲੇ ਉਨ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਰਾਹੀ। ਖੋਜ ਟੋਲ ਕੈ ਮਾਰੈਂ ਤਾਹੀਂ। ੬।
ਜਿਨ ਪਿੰਡਨ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਭਯੋ। ਸੋਈ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਮੈਂ ਦਯੋ।
ਛੋਡ ਗਏ ਵੈ ਅਪਣੇ ਦੇਸ। ਭੂਖੇ ਹੋਇ ਵਟਾਵੈਂ ਭੇਸ। ੭।
ਮੈਂ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸਾਕ ਭੀ ਗਾਰੇ। ਖੰਡਨ ਮੈਂ ਤੇ ਟੋਲ ਕਢ ਮਾਰੇ।
ਮੁਗਲ ਬਾਜ ਹੈਂ ਸਿੰਘ ਬਟੇਰੇ। ਮਾਰੇ ਮੁਗਲਨ ਨੇ ਬਹੁ ਘੇਰੇ। ੮।
ਰਿਜ਼ਕ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜੀਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਓਇ ਕਿਮ ਜੀਵੈਂ ਰਿਜ਼ਕ ਬਿਨਾਂਹੀਂ?
ਪੱਤ ਸਾਗ ਖਾਇ ਮਨੁਖ ਕਬ ਜੀਵੈ। ਜੇ ਜੀਵੈ, ਤੁਰਨ ਜੋਗ ਕਿਮ ਥੀਵੈ'। ੯।
- ਦੋਹਰਾ: ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਟ ਤਬ ਬੋਲਿਓ 'ਨਹਿੰ ਭੂਖੇ ਸਿੰਘ ਮਰਾਹਿੰ।
ਇਸੀ ਦੇਸ ਮੈਂ ਸਿਖ ਰਹੈਂ ਉਨ ਦੇਕੇ ਪੀਛੇ ਖਾਹਿੰ'। ੧੦।
- ਚੌਪਈ: ਹਰ ਭਗਤ, ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਯੋ ਭਾਖੀ 'ਸੱਚ ਬਾਤ ਇਨ ਭਾਈ ਆਖੀ।
ਐਸੇ ਐਸੇ ਸਿੰਘ ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਸਿੰਘ ਛਕਾਇ ਪੀਐਂ ਨਿਜ ਖਾਹੀਂ। ੧੧।
ਆਪ ਸਹੈਂ ਵੈ ਨੰਗ ਅਰ ਭੁੱਖ। ਦੇਖ ਸਕੈਂ ਨਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਦੁੱਖ।
ਆਪ ਗੁਜ਼ਾਰੈਂ ਅਗਨੀ ਨਾਲ। ਸਿੰਘਨ ਘਲੈਂ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਿਵਾਲ'। ੧੨।
ਕਈ ਪੀਸਨਾ ਪੀਸ ਕਮਾਵੈਂ। ਵੈ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਪਾਸ ਪੁਚਾਵੈਂ।
ਬਾਣ ਬੱਟ ਕਈ ਕਰੈਂ ਮਜ਼ੂਰੀ। ਭੇਜੈਂ ਸਿੰਘਨ ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰੀ। ੧੩।
ਦੂਰ ਜਾਇ ਜੋ ਚਾਕਰੀ ਕਰਿਹੀਂ। ਆਇ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਆਗੈ ਧਰਿਹੀਂ।
ਸਿੰਘ ਜੋਉ ਪਰਦੇਸ ਸਿਧਾਰੇ। ਭੇਜੈਂ ਸਿੰਘਨ ਓਇ ਗੁਰ ਪਯਾਰੇ'। ੧੪।

੧. ਭੇਟਾ:

੨. ਸਿਵਾ ਕੇ।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨ ਨਵਾਬ ਸਿਰ ਫੇਰਿ ਕਹਿ 'ਕਠਨ ਪੰਥ ਭਯੋ ਯਾਹਿ।
ਹਮ ਤੇ ਮਾਰੇ ਮਰਤ ਕਬ ਮਾਰੈ ਇਨ੍ਹੈਂ ਖੁਦਾਇ'।੧੫।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਉਨ ਸੋਂ ਕਹਯੋ 'ਸੋ ਹਮ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਇ।
ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭੇਜਤੇ ਉਨ ਹਮ ਦੇਹਿ ਖਪਾਇ'।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਹਰ ਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏਂ ਯੋ ਫਿਰ ਕਹੀ। 'ਪੂਲੇ ਪਿੰਡ ਇਕ ਮਾਝੇ ਅਹੀ।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਖੇਤੀ ਕਰੈ। ਸਾਥ ਪਿੰਡ ਵਹਿ ਹਾਲਾ ਭਰੈ।੧੭।
ਦੇਹ ਹਾਕਮ ਕਛੁ ਥੋੜਾ ਖਾਵੈ। ਬਚੈ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪਾਸ ਪੁਚਾਵੈ।
ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਇਕ ਭੈਣ ਅਰ ਮਾਈ। ਪੀਸ ਕੂਟ ਵੈ ਕਰੈਂ ਕਮਾਈ।੧੮।
ਆਪ ਖਾਇ ਵਹਿ ਰੂਖੀ ਮਿੱਸੀ; ਮੋਟਾ ਪਹਿਰ ਆਪ ਰਹਿ ਲਿੱਸੀ।
ਜੇਉ ਬਚੇ ਸੇ ਸਿੰਘਨ ਦੇਵੈ। ਉਇ ਬਿਨ ਸਿੰਘਨ ਔਰ ਨ ਸੇਵੈ!੧੯।
ਬਾਂਗ ਸਲਾਤ ਸੁਨ ਮੂੰਦੇ ਕਾਨ। ਰੋਟ ਸੀਰਨੀ ਪੀਰ ਨ ਖਾਨ।
ਸ਼ਬਦ ਚੌਕੀ ਗੁਰ ਅਪਨੇ ਕੀ ਕਰੇ! ਸੇ ਮਰਨੇ ਤੇ ਨੈਕ ਨ ਡਰੇ।੨੦।
ਗੀਗਾ ਜਮਨਾ ਨਿਕਟ ਨ ਜਾਵੈ। ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕੀ ਛਪੜੀ ਨ੍ਹਾਵੈ।
ਜਗਨ ਨਾਥ ਕੋ ਟੁੰਡਾ ਆਖੈ। ਰਾਮ ਕਿਸਨ ਕੇ ਜਾਪ ਨ ਭਾਖੈ।੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਤ ਤੁਰੇ ਦਿਨ ਬਹਿ ਰਹੈ ਤੁਰਕਨ ਆਖ ਬਚਾਇ।
ਸਿਰ ਪਰ ਪੰਡ ਉਠਾਇਕੈ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਪਹੁੰਚਾਇ।੨੨।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨਾਮ। ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਤਾਸ ਕੇ ਗ੍ਰਾਮ।
ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਉਨ ਮਾਰਯੋ ਮੱਸਾ। ਛੋਡ ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਝਲ ਮੈਂ ਨੱਸਾ।੨੩।
ਕਦੇ ਨੇੜੇ ਕਦੇ ਜਾਵੇ ਦੂਰ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਦਏ ਸਿੰਘਨ ਜ਼ਰੂਰ।
ਬੀਸ ਪਚਾਸ ਰਹੈਂ ਉਸ ਸਾਥ। ਲੋਕਨ ਕੋ ਵਹਿ ਲਾਵੈ ਹਾਥ।੨੪।
ਕਿਸੈ ਮੰਗੈ ਕਿਸ ਲਏ ਡਰਾਇ। ਲੋਕਨ ਪਰ ਕਰ ਲਈ ਠਹਿਰਾਇ।
ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਨਹਿ ਕਰ ਠਹਿਰਾਇ। ਦੇਵੈ ਉਸ ਖੂਹ ਅਗਨ ਲਗਾਇ'।੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਨਵਾਬ ਕਹਯੋ ਹਰ ਭਗਤ ਕੋ 'ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਲਜਾਉ।
ਹੈਂ ਉਸ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਲੈ ਜਾਉ।੨੬।

ਚੌਪਈ: ਔ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਇਕੱਲਾ ਜੇਉ। ਅਹਿਦੀ ਜਾਇ ਲੈ ਆਵੈ ਸੋਉ।
ਬੀਸ ਕੁ ਤਿਸ ਸੰਗ ਪਜਾਦੇ ਦੇਉ। ਰਸਤਯੋਂ ਚੌਕਸ ਉਸ ਕਰ ਲੇਉ'।੨੭।
ਨਵਾਬ ਫ੍ਰਮਾਈ ਤਿਮ ਹੀ ਕਰੀ। ਤੁਰਤ ਦੋਨੋਂ ਪਰ ਫੌਜੋਂ ਚਰੀ।
ਅਹਿਦੀਅਨ ਜਾਇ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਫੜਯੋ। ਨਵਾਬ ਕਹਯੋ ਤਿਨ ਕਰ ਕੇ ਕਰਯੋ।੨੮।
ਡੋਰਾ ਮੋੜ ਭੜਾਣੇ ਲਾਏ। ਲੋਕ ਦੇਖਨੇ ਸੁਨਿਕੈ ਆਏ।
ਅਹਿਦੀ ਲਾਗੇ ਬੁਰਾ ਸੁ ਮਾਨਨ। ਮਾਰੈਂ ਚਮਕੀ ਲੋਕਨ ਤਾਨਨ।੨੯।
ਅਹਿਦੀਅਨ ਕੋ ਕਛੁ ਦੈਕੈ ਦਾਮ। ਦਰਸਨ ਕਰਯੋ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਾਮ।
ਭੈਣ ਸਾਥ ਥੀ ਸ ਫੜੀ ਆਈ। ਸੇ ਦੰਮ ਦੈ ਲੋਕਨ ਛੜਵਾਈ।੩੦।

- ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੀ ਭੜਾਣੇ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਤਿਨ ਲਖ ਆਯੋ ਰੋਹੁ।
‘ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਛਡਾਈਏ ਹੋਣੀ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ’। ੩੧।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਯੈ ਮਤਾ ਮਤਾਯਾ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਆਨ ਸੁਨਾਇਆ।
‘ਹਮ ਅਹਿਦੀਅਨ ਕੇ ਦੈ ਹੈਂ ਮਾਭ। ਕਰ ਜਾਵੈਗੇ ਪਿੰਡ ਉਜਾਰ। ੩੨।
ਸਿੱਖ ਛੁਡਾਵਨ ਹੈ ਬਡ ਧਰਮ। ਗਉ ਬ੍ਰਹਮਨ ਤੇ ਸੋ ਗੁਨੋਂ ਕਰਮ’।
ਇਮ ਕਰਨੇ ਕੇ ਤਯਾਰ ਹੋ ਆਏ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਤੁਰਤ ਹਟਾਏ। ੩੩।
‘ਅਸੀਂ ਨ ਮਰਨੋਂ ਨੱਠਨ ਵਾਰੇ। ਅਸੀਂ ਜੁ ਮਰਿ ਹੈਂ ਮੁਗਲ ਦੁਵਾਰੇ।
ਸਿੱਖਨ ਕਾਰਨ ਗੁਰ ਸਿਰ ਲਾਏ। ਪੁਤ ਪੋਤ੍ਰੇ ਪੁਨ ਆਪ ਕੁਹਾਏ। ੩੪।
ਪੰਥ ਬਧਾਵਨ ਖਾਤਰ ਤਾਈਂ। ਇਮ ਅਪਨੀ ਗੁਰ ਕੁਲੀ ਗਵਾਈ।
ਉਸਕੇ ਪੰਥੀ ਹਮੈਂ ਸਦਾਏਂ। ਹਮ ਕਰਨੇ ਤੇ ਕਿਮ ਨਠ ਜਾਏਂ। ੩੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਪੰਥ ਰਾਖਨ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਏਤੇ ਕੀਏ ਉਪਾਇ।
ਦੁੱਖ ਸਹੇ ਨਿਜ ਸੁਤ ਦਏ ਸਿਰ ਤੁਰਕਨ ਦਏ ਲਾਇ। ੩੬।
- ਚੌਪਈ: ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਥੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੀ। ਸੋ ਸਿਰ ਦੈ ਗੁਰ ਲਾਜ ਨਿਬਹੀ।
ਚੌਥੇ ਬਾਬਰ ਲਏ ਕਹਾਇ। ਉਨ ਬਚਨਨ ਭਏ ਆਪ ਬਿਕਾਇ। ੩੭।
‘ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਪਤਿਸਾਹੀ ਚਹਿ ਹੈ ਕੋਈ। ਸੀਸ ਦੀਏ ਬਿਨ ਫਿਰੈ ਨ ਸੋਈ’।
ਜਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰ ਪਾਵੈਂ ਭਾਰ। ਲਾਯੋ ਉਨ ਸਿਰ ਸੀਸ ਉਤਾਰ। ੩੮।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਕਹਿ ਗਏ! ਅੰਗਦ ਜੀ ਅਮਰਦਾਸ ਸਮਝਏ।
ਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸੈ ਕਹਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿਰ ਉਪਰ ਸਹਯੋ। ੩੯।
ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਔ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ। ਬਨੀ ਨ ਬਿਧ ਵਹਿ ਰਏ ਤਕਾਇ।
ਹਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਫੜੇ ਦਿੱਲੀ ਗਏ। ਤੁਰਕਨ ਬਦੀ ਲਗਾਵਤ ਭਏ। ੪੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਰ ਧਰੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰ।
ਆਪ ਜਾਇ ਦਿੱਲੀ ਖਈ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰ। ੪੧।
- ਚੌਪਈ: ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ। ਬਚਨ ਕੀਏ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪੂਰੇ।
ਸਣ ਪਰਵਾਰੇ ਦੇਹਿ ਲਵਾਈ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਚ ਗਏ ਬਿਕਾਈ। ੪੨।
ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਡੀ ਕੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਏ। ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਬੁਰਿਆਈ ਲਾਏ।
ਅਕੇ ਬੀਸ ਅਕੈ ਅੰਸ ਰਹਾਈ। ਏਕ ਮਜਾਨ ਛੁਰੀ ਦੇ ਨ ਸਮਾਈ। ੪੩।
ਏਕ ਤਖਤ ਦੋ ਬਹੈਂ ਲ ਭੂਪ। ਕਲਜੁਗ ਭਵੈ ਨ ਦੋਇ ਅਨੂਪ’।
ਤਬ ਸਿੱਖਨ ਯਹ ਬਾਤ ਪੁਛਈ! ‘ਕਿਮ ਗੁਰ ਸੀਸ ਲਗਾਵਨ ਠਈ’। ੪੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਉਤਰ ਦਯੋ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖੋਂ ਫ੍ਰਮਾਇ।
ਸੋ ਫੁਰਮਾਯੋ ਕਿਮ ਮਿਟੈ ਲਿਖਯੋ ਗਯੋ ਦਰਗਾਹਿ। ੪੫।
ਸਿੱਖਨ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨੋ ਸੀਸ ਲਗਾਇ।
ਸੋ ਸਿਖ ਹਮ ਉਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਿਮ ਰਾਖੈਂ ਸੀਸ ਬਚਾਇ’। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸੰਗਤ ਸੁਨ ਅਚਰਜ ਭਈ। 'ਕੌਨ ਵਖਤ ਗੁਰ ਗਏ ਬਿਕਈ।
ਕੌਨ ਓੜਕ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਈ। ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਵਹ ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਈ। ੪੭।
ਕਿਸੈ ਵਸਤੁ ਕੀ ਨਹਿੰ ਬੁੜ ਲੋੜ। ਤਸੀ ਪਤਿਸਾਹੀ ਉਨੈਂ ਕਰੋੜ।
ਰਿੰਧ ਸਿੰਧ ਸਭ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੈ। ਮੁਖ ਮੈਂ ਸਦਾ ਸੁਰੱਮਤੀ ਬਹੈ। ੪੮।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕਰੇ ਸਹਾਇ। ਅੰਨ ਦੇਵ ਆਪ ਲੰਗਰ ਵ੍ਰਤਾਇ।
ਭਯੋ ਭੰਡਾਰੀ ਕੁਬੇਰ ਸੁ ਆਈ। ਸੁਰਤਰੁ ਸੁਰਸਰਿ ਭੀ ਰਹੇ ਸਦਾਈ'। ੪੯।
ਤਬ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਉੱਤਰ ਕਰੈ। 'ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਗੁਰ ਆਪੇ ਲਹੈ।
ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਕਿਛੁ ਪਾਪਾ ਜਾਇ। ਉਨਕੇ ਭੇਦ ਹੈ ਉਨ ਹੀ ਪਾਹਿ'। ੫੦।

ਸਾਖੀ ਬਾਬਰ ਕੀ ਤੁਦੀ

੧੩੮. [ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ]

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਭਸਮੰਤਰ ਕੋ ਸਿਵਹਿ ਮਨ ਚਿਤ ਕਰ ਬਰ ਦੀਨ।
ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਬਰ ਬਾਬਰੈ ਦਯੋ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਕੀਨ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ। ਮੁਖੋਂ ਆਖ ਗੁਰ ਦੁਖ ਸਹੇ ਭਾਰੇ।
ਬਚਨ ਕਢੇ ਮੁਖ ਪਰ ਗਏ ਪਾਰਨ। ਗੁਰ ਦੁਖ ਸਹੇ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਕਾਰਨ। ੨।
ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਲਯੋ ਔਤਾਰ। ਸਿੱਖ ਕੀਏ ਗੁਰ ਬਹੁਤ ਨਿਹਾਰ।
ਜਿਨ ਸੇਵਾ ਕਛੁ ਤੁੱਛਹਿ ਕਰੀ। ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਉਨ ਪਾਯੋ ਘਰੀ। ੩।
ਸੁੱਧ ਦਿੱਤ ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਕੀਯੋ। ਉਸ ਨੇ ਬੀ ਫਲ ਬਾਂਛਤ ਲੀਯੋ।
ਘਰ ਬੈਠੇ ਜਿਨ ਮਨਹਿ ਧਿਆਯਾ। ਉਨ ਭੀ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਪਾਯਾ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਮਨ ਇੱਛੇ ਸਭ ਫਲ ਲਹੇ ਜੋ ਕੇ ਚਿਤਵਤ ਆਇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਤਾਪ ਤੇ ਖਾਲੀ ਨਹਿੰ ਕੇ ਜਾਇ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਕੀ ਭਯੋ। ਤਹਾਂ ਜਨਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਯੋ।
ਹੋਤ ਬਾਲਕ ਉਨ ਦਰਸ ਕਰ ਲਯੋ। ਤਿਸ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਿਲੀ ਕੇ ਭਯੋ। ੬।
ਉਨ ਭੀ ਥੇ ਕਛੁ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਣੇ। ਸੋ ਦਿੱਲੀ ਮੰਡੀ ਭੋਇ ਰਾਣੇ।
ਔ ਲੋਦੀ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਪਠਾਣ। ਫੌਜਦਾਰ ਥੋ ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ। ੭।
ਉਸ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ। ਕਲਾ ਧਾਰ ਉਸ ਨੇ ਰਖ ਲਏ।
ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਬੀ ਦੋਇ ਪਠਾਣੀ। ਬਿਨਾ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਭਈ ਸਿਆਣੀ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਉਨ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਣੀ ਆਈਂ ਦਰਸ ਹਜ਼ੂਰ।
ਦੁਇ ਦੁਇ ਪੁਤਰ ਉਨ ਮਿਲੇ ਉਨ ਬੀ ਯਹੀ ਜ਼ਰੂਰ'। ੯।

੧. ਪ:-ਕਲਪ ਬਿਛੁ ਘਰ ਕਾਮਧੇਨ ਗਾਈ।

੨. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਲੋੜ ਸੀ।

ਚੌਪਈ: ਗਜ਼ੀ ਖਾਂ, ਗਜ ਮਸਤ ਸੁ ਖਾਨ। ਮੀਰ ਖਾਨ, ਖਾਨ ਜੋਲ ਪਠਾਨ।
ਭਏ ਪੱਠੇ ਵੈ ਚਾਰੋਂ ਭਾਈ। ਉਨ ਦਿਲੀ ਜਾਇ ਨਵਾਬੀ ਪਾਈ। ੧੦।
ਹੁਤੀ ਪਤਸਾਹੀ ਲੋਦੀ ਪਠਾਣਾ। ਨਾਮ ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹੀ ਸੀ ਕਾਣਾ।
ਸੋਊ ਮੂਓ ਸੁਤ ਬੈਰਮ ਖਾਂ ਰਹਯੋ। ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ ਉਤੇ ਸੋ ਬਹਯੋ। ੧੧।
ਹੁਤੇ ਖੇਲਤੇ ਲੜਕਨ ਨਾਲ। ਸੂਬੇ ਕੀਨੇ ਸੋਈ ਬਾਲ।
ਸੋ ਬੰਦੁਬਸਤ ਨ ਉਨ ਤੇ ਭਏ। ਪਰ ਉਨ ਸੂਬਨ ਪਰ ਬਦੀ ਲਗਏ। ੧੨।
ਸ਼ਾਹ ਬੈਰਮ ਤਬ ਭਯੋ ਹੰਕਾਰੇ। ਪੁਰਾਤਨ ਸੂਬੇ ਉਨ ਬਹੁ ਮਾਰੇ।
ਮੀਰ ਜੋਲ ਦੁਇ ਕੰਧ ਚਿਣਾਏ। ਗਜਮਸਤ ਗਾਜੀ ਦੁਇ ਤੇਰੀ ਘਾਏ।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਲਖ ਭੋਏ ਮਤ ਦਈ 'ਤੈਂ ਕਰੀ ਨ ਅੱਛੀ ਬਾਤ।
ਬਿਨਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸੂਰਿਆਂ ਮੁਲਖ ਨ ਸਾਂਭਯੋ ਜਾਤ'। ੧੪।

ਚੌਪਈ: ਅੱਛੀ ਕਹੀ ਉਨ ਬੁਰੀ ਮਨਾਈ। ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੀ ਦਯੋ ਮਰਾਈ।
ਉਸ ਕੀ ਕਹਵਤ ਹੈ ਜਗ ਮਾਂਹ। ਹਕੀਮ ਕਹੀ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਆਹਿ। ੧੫।

ਪੌੜੀ: ਮੀਏਂ ਭੋਏ ਮਾਰਿਓ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਬਹਾਰੀ।
ਬਹੈਂ ਨ ਬਾਕੀ^੧ ਮਜਲਸੀ ਫੂੜੀ ਬਟਵਾਰੀ।
ਅਧਮਾਣੂ ਖਾਯੋ^੨ ਪਾਤਸਾਹ ਭਯੋ ਤਰਣਾਪੇ।
ਮੀਏਂ ਭੋਏ ਮਾਰਿਓ ਬੰਦ ਬਹੇ ਸੁ^੩ ਜਾਪੇ।
ਮੀਏਂ ਭੋਏ ਮਾਰੀਏ ਸਭ ਡਰੀ ਕਚਹਿਰੀ।
ਜੀਵਣ ਆਸਾ ਸਭ ਮੁਕੀ ਸ਼ਾਹੁ ਮਾਨਯੋ^੪ ਕਹਿਰੀ।
ਕੋ ਨੱਠਯੋ ਕੋ ਲੁਕ ਰਹਯੋ ਕੋ ਆਕੀ ਹੋਈ।
ਕਿਛੁ ਮੂਏ ਕਿਛੁ ਹਟ ਬਹੇ ਫੌਜ ਸਭ ਉਨ ਖੋਈ। ੧੭।
ਹਲਕਾਰੇ ਨੂੰ ਵੈ ਕਹਿ ਮੂਏ 'ਓਇ ਪੀਉ ਪਿਆਰੇ!
ਬੇਦੋਸੇ ਮਾਰੇ ਪੁਤ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ ਹੰਕਾਰੇ।
ਨੱਠ ਕਾਬਲ ਸੁਣ ਆਵੇ ਤੇਹਿ ਭੀ ਦੇਗੁ ਮਾਰੇ।
ਤੈਥੋਂ ਸਰੇ ਤੂੰ ਨਾਂ ਟਲੀਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰੇ। ੧੮।
ਅਗੋਂ ਜਾਈ ਮਿਲ ਗੁਰ ਤਾਂ ਹੋਊਗੁ ਕਾਰੇ।
ਜੇ ਜਾਵੈਂ ਗੁਰ ਬਚਨ ਲੈ ਨਹਿ ਹੋਵਗੁ ਹਾਰੇ।
ਹੈ ਸਭ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਗੁਰ ਜਾ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰੇ।
ਦਿੱਤੇ ਜੇ ਫਰਜ਼ਦ ਤੈਂ, ਕਹੀਂ, ਤੇ ਉਨ ਮਾਰੇ। ੧੯।
ਯੋ ਸੁਨ ਦੌਲਤ ਨਠ ਤੁਰਯੋ ਵੈ ਛਡ ਲੁਧਿਆਨਾ।
ਰਾਹ ਪੁਛਯੋ ਇਮਨਾਬਾਦ ਕੋ ਵਾਂਗੁ ਕਾਸਦ ਧਾਣਾ।
ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਉਠ ਦੌੜਿਆ ਕਰ ਕਾਲਾ ਬਾਣਾ।
ਉਸੈ ਵਿਹਾਵੈ ਤੁਰਨ ਕੋ ਨਹਿ ਸੁੱਝੈ ਖਾਣਾ। ੨੦।

੧. ਪਾ:-ਮਹਿਰੇ। ੨. ਪਾ:-ਖਾਣੇ। ੩. ਪਾ:- ਤੇ। ੪. ਪਾ:-ਜਾਣਯੋ।

ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤਪ ਕਰਤ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਰੋੜ।
ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਹਿ ਕਰ ਗਿਰਜੇ ਉਪਰ ਚਰਨਨ ਦੋੜ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਉਸ ਕਾ ਰਖਣੇ ਖਾਤਰ ਮਾਣ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਤ ਸਭੇ ਸੁਨ ਲਈ। ਸਭੇ ਹਕੀਕਤ ਦੋਲਤ ਕਹੀ। ੨੨।
ਸੇ ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਚੁਪ ਹੈ ਰਹਯੇ। ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਉੱਤਰ ਨਾਹਿਨ ਦਯੋ।
ਤਬ ਦੋਲਤ ਫਿਰ ਮਿਨਤ ਕਰੀ। ਮਿਰੋਂ ਲਾਹਿ ਪਗ ਚਰਨਨ ਧਰੀ। ੨੩।
‘ਮੈਂ ਸ਼ਰਨੀ ਤਵ ਪਰਿਓ ਆਇ। ਭਾਵੈਂ ਮਾਰੇ ਭਾਵੈਂ ਜਿਵਾਇ।
ਬੈਰਨ ਮਾਰੇ ਮਿਖ ਤੁਹਾਰੇ। ਤੁਮਰੇ ਆਗੇ ਹਮੈਂ ਪੁਕਾਰੇ। ੨੪।
ਤੁਮ ਕੇ ਹੈ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਲਾਜ। ਪਠਾਣ ਉਠਾਵੈਂ ਹਿੰਦੁਨ ਰਾਜ।
ਪਠਾਣ ਭਯੋ ਹੈ ਆਦਮ ਖਾਣਾ। ਦੂਰ ਕਰੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪਠਾਣਾ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਕਰੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਆਪ ਤੁਮ ਕੈ ਪੁਤ ਅਪਨੇ ਦੇਹੁ।
ਬਡੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹਿੰਦ ਕੀ ਘਰ ਅਪਨੇ ਰਖ ਲੇਹੁ’। ੨੬।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ ‘ਸੁਨ ਦੋਲਤਾ! ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਸਾਂ ਨ ਲੋੜ।
ਕਜਾ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹਿੰਦ ਕੀ ਅਸਾਂ ਤਜੀ ਸੁ ਲਾਖ ਕਰੋੜ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਹਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇਵਨ ਕਾਜ। ਭੇਜਯੋ ਕਲਜੁਗ ਆਪ ਮਹਾਰਾਜ।
ਅਸੀਂ ਜਾਣੇ ਬਹੁ ਯਾ ਮੈਂ ਦੁਖ। ਹਰ ਕੀ ਭਗਤ ਮਾਂਹਿ ਬਹੁ ਸੁੱਖ। ੨੮।

ਪੌੜੀ: ਸੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੁਮ ਕਰੋਂ ਕਿਆ ਅਬ ਮੈਂ ਲੇਉਂ।
ਪਹਿਲੇ ਛੋਡੀ ਫਿਰ ਲਈ ਜਗ ਚਟਕ ਲਗੇਉਂ’।
ਯੋ ਸੁਨ ਅਸ ਦੋਲਤ ਮਿਟੀ ‘ਗੁਰ ਲੇਹਿੰ ਨ ਖਾਸ’।
ਬਾਰੰ ਬਾਰਹ ਕਹਨ ਕੀ ਤਜ ਦੀਨੀ ਆਸਾ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਦੋਲਤ ਖਾਂ ਯੋ ਕਹਯੋ ‘ਜੋ ਆਪ ਨ ਸ਼ਾਹੀ ਲੇਹੁ।
ਤੋ ਲੀਜੈ ਖੋਸ ਪਠਾਣ ਤੇ ਮੁਗਲਨ ਕੇ ਹੀ ਦੇਹੁ’। ੩੦।

ਸੌਰਠਾ: ‘ਮੈਂ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰਾਹਿ ਬਖਸ਼ਾਵੈਂ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਗਲ।
ਫੇਰ ਜੁ ਤੂੰ ਪਛੁਤਾਹਿੰ ਨਾਂਹ ਪਠਾਨਨ ਕੋ ਲਭੈ’। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦੋਲਤ ਯੋ ਹੀ ਮੰਨ ਲਯੋ। ‘ਹਿੰਦੂ ਪਠਾਣਨ ਫੇਰ ਨ ਦਯੋ।
ਪਠਾਣਨ ਤੇ ਅਬ ਜਾਇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਭਾਵੈਂ ਫੇਰ ਸੁ ਆਵੈ ਨਾਹੀਂ’। ੩੨।
ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਯਾਹੀ ਚਾਹ। ਮੇ ਮਿਖ ਜਾਣੋਂ ਦੇਹੁ ਪੁਜਾਇ’।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਯੋ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇ। ਪਛੁਤਾਵੇਂਗਾ ਤੂੰ ਫਿਰ ਆਇ। ੩੩।
ਸੇ ਤੂੰ ਤੁਰ ਚਲ ਕਾਬਲ ਰਾਹਿ। ਬਾਬਰ ਕੋ ਲੇ ਆਉ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਜੋ ਉਸ ਕੋ ਹੈ ਹਿੰਦ ਕੀ ਚਾਹਿ। ਅਸਾਂ ਨਾਲ ਬਾਤ ਕਰੇ ਸੁ ਆਇ। ੩੪।

ਜੇ ਹਮ ਸੋਂ ਵਟ ਕਰੈ ਨ ਮੀਜਾ। ਉਸ ਪਰ ਔਰ ਚੜ੍ਹਾਵੋਂ ਤੀਜਾ।
ਯੋ ਸੁਨ ਦੌਲਤ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ। ਜੈਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਤ ਸੁਤ ਜਯੋ।੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਪਰੈ ਦੁਕਾਲੈ ਮੀਂਹ।
ਨਿਪੜੇ ਪੁੜ ਹੋਇ ਜਿਮ ਤਿਮ ਦੌਲਤ ਚਿਤ ਸੀਤਲੀਹ।੩੬।

ਚੌਪਈ: ਤਖ ਦੌਲਤ ਕਾਬਲ ਰਾਹ ਪਰਜੋ। ਭੇਖ ਫਕੀਰੀ ਕਰ ਰਾਹੁ ਤੁਰਜੋ।
ਥੇ ਰਾਹੁ ਹੁਕਾਏ ਬਹੁਮੇਂ ਸ਼ਾਹਿ। ਦੌਲਤ ਪੁਜੈ ਨ ਕਾਬਲ ਰਾਹਿ।੩੭।
ਛਡ ਵੈ ਰਾਹਿ ਅਵਰ ਰਾਹਿ ਪਰਜੋ। ਰਾਹੁ ਕੁਰਾਹੇ ਕਾਬਲ ਬਰਜੋ।
ਊਹਾਂ ਭੇਸ ਪੁਨ ਅਪਨੋ ਕਰਜੋ। ਜਾਇ ਦੇਸ ਬਾਬਰ ਕੇ ਵਰਜੋ।੩੮।
ਤਿਹ ਬਾਬਰ ਸੋਂ ਮਿਲਨ ਨ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਓਨ ਧਿਆਏ ਤੋਈ।
ਤੁਰਤ ਬਾਬਰ ਸੋਂ ਮਿਲਨੋ ਭਯੋ। ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਧਯਾਵਤ ਭਯੋ।੩੯।
ਹਿੰਦ ਹਵਾਲ ਉਨ ਸਭ ਸੁਨ ਲਯੋ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋ ਆਦਰ ਕਯੋ।
ਦੌਲਤ ਦਿੱਲੀ ਭੇਤ ਬਤਾਯੋ। ਫੌਜ ਜੋਰ ਕਰ ਗਿਣੋਂ ਸੁਨਾਯੋ।੪੦।
'ਸੂਬੇ ਅਗਲੇ ਦਏ ਮੁਵਾਇ। ਨਏ ਬਾਲਕ ਦਏ ਸੂਬੇ ਠਰਾਇ।
ਉਨ ਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨ ਹੋਇ। ਬਦੀ ਲਗਾਵਨ ਅਗਲਨ ਸੋਇ।੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨੈ ਉਨ ਵਡ ਮਾਰ ਸਭ ਸੂਬੇ ਔਰ ਬਜੀਰ।
ਬਾਲਕ ਮੁੜੁ ਗਵਾਰ ਜੇ ਜੇਤੇ ਕੀਏ ਅਮੀਰ।੪੨।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਕੋ ਬਚਿਓ ਹੈ ਅਬ ਤਾਈਂ। ਤਾਂਕੇ ਆਸਾ ਜੀਵਨ ਨਾਹੀਂ।
ਕਿਯ ਰਜਵਾਰੇ ਸਭ ਦਿਲਗੀਰ। ਮੁਹੱਟੇ ਦੱਖਣੀ ਕੀਏ ਤਗੀਰ।੪੩।
ਉਸ ਪੈ ਥੋ ਇਬ ਭੋਵੇ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਅਕਲ ਦਾਰ ਥੋ ਬਡੇ ਸੁਜਾਨ।
ਜਬ ਦੇਖੇ ਉਨ ਮਰੇ ਅਮੀਰ। ਹੋਤ ਕੰਮ ਉਨ ਲਖਯੋ ਤਗੀਰ।੪੪।
ਉਸੈ ਭਲੇ ਕੀ ਆਖੀ ਬਾਤ। ਬਡੇ ਕੰਮ ਨਹਿ ਛੋਟੇ ਕਰਾਤ।
ਮਾਰੇ ਬਡੇ ਚਹਿਯ ਨ ਸੂਰੇ। ਛੋਟੇ ਕਰੈਂ ਨ ਬਡੇ ਕੰਮ ਪੂਰੇ।੪੫।

ਸਾਖ ਸਤਿਸਯੋ ਕਾ-

ਦੋਹਰਾ: ਕੈਸੇ ਛੋਟੇ ਨਰਨ ਤੈ ਸਰੇ ਬਡਨ ਕੇ ਕਾਮ।
ਮੜੁਯੋ ਦਮਾਮੇ ਜਾਤ ਕਬ ਸੋ ਚੂਹੇ ਕੇ ਚਾਮ।੪੬।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸੁਨ ਭੋਯੋ ਮਾਰ ਗਵਾਏ। ਅਪਨੇ ਖੈਰ ਖਾਹੀ ਉਨ ਘਾਏ।
ਬਿਨ ਤਕਸੀਰ ਉਨ ਮਾਰਜੋ ਭੋਆ। ਹੈ ਹੈ ਕਾਰ ਜਗਤ ਬਹੁ ਹੋਆ।੪੭।

ਦੋਹਰਾ: ਤਖ ਦੌਲਤ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨ ਬਾਬਰ ਭਯੋ ਤਿਆਰ।
ਬਜੀਰ ਮੁ ਰੋਕਯੋ ਫਿਰ ਉਸੈ ਕਰਿਕੈ ਯਹ ਬੀਚਾਰ।੪੮।

ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੀ

੧੩੬. [ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ]

ਚੌਪਈ: *ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹੈ ਪੀਰਨ ਪੂਰੇ। ਕਰੈਂ ਮੱਦਤ ਵੈ ਸਾਹਿ ਜਰੂਰੇ।
ਸੇ ਹਮ ਤੈ ਕਬ ਜੀਤਯੋ ਜਾਇ। ਕਰੈਂ ਪੀਰ ਜਿਹ ਆਪ ਸਹਾਇ।੧।
ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ ਇਕ ਹਿੰਦ ਮੈਂ ਭਯੋ। ਸਭ ਪੀਰਨ ਕੀ ਪੀਰੀ ਲੈ ਗਯੋ।
ਉਸ ਸੋਂ ਪੂਰੇ ਕੋਈ ਨ ਭਯੋ। ਜੇਉ ਅੜਿਓ ਸੋਉ ਹਰ ਗਯੋ।੨।
ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸੁ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਉਨ ਦੋਨੋ ਲਏ ਇਕ ਸੇ ਜਾਨ।
ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਦੋਨੋਂ ਕਰੈਂ। ਲੇਨਿ ਮੁਰਾਦਾਂ ਦੋਨੋਂ ਖਰੇ।੩।
ਕਰਾਮਾਤ ਮੈਂ ਹੈ ਬਡ ਪੂਰਾ। ਜਨੁ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਹੈ ਹਜੂਰਾ।
ਹਮ ਨੇ ਉਸਕੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਤਾਈ। ਜੇ ਉਨ ਕਹੀ ਸੁ ਸਾਚੀ ਭਾਈ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਚਾਹੋ ਤੁਮ ਹਿੰਦ ਲਈ ਤੋ ਉਸ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੇਹੁ।
ਬਿਨ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਉਸੈ ਤੇ ਆਗੇ ਪੈਰ ਨ ਦੇਹੁ'।੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦੌਲਤ ਸੁਨ ਬੋਲਤ ਭਯੋ। 'ਹਮ ਨੇ ਵਹੈ ਪੀਰ ਕਰ ਲਯੋ।
ਉਸ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਹਮ ਆਏ। ਤੁਮ ਭੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਉਸ ਕੀ ਚਾਹੋ।੬।
ਹਮ ਆਏ ਉਸ ਬਚਨ ਕਰਾਇ। ਪਠਾਣਨ ਸਾਹੀ ਮੈਂ ਅਯੋ ਗੁਵਾਇ।
ਮੈਂ ਆਯੋ ਮੁਗਲਨ ਬਖਸ਼ਾਇ। ਤਬ ਪਰਿਓ ਥੇ ਕਾਬਲ ਰਾਹਿ'।੭।
ਤੋ ਬਾਬਰ ਮੁਖ ਬਚਨ ਉਚਾਰੋ। 'ਉਹ ਕਯਾ ਸਾਹੀ ਦੇਵਨ ਵਾਰੋ।
ਸਾਹੀ ਦੇਵੈ ਹਮਹਿ ਰਸੂਲ। ਦਰਗਹ ਜਾਂਕੀ ਬਖਸ਼ ਕਬੂਲ।੮।
ਰਸੂਲ ਹਮਾਰੋ ਸ਼ਰੀਕ ਖੁਦਾਇ। ਜੋ ਚਾਹੇ ਸੇ ਲਏ ਕਰਾਇ।
ਅਬ ਹਮ ਉਸਕੇ ਦੇਖੋਂ ਜਾਇੰ। ਕਛੁ ਮਨ ਹਮ ਵੈ ਦੇ ਪਤਿਆਇ'।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ 'ਵਹਿ ਹਿੰਦੂ ਦੋਸਤ ਖੁਦਾਇ।
ਚਲ ਕਰ ਕਰੋ ਦਿਦਾਰ ਤੁਮ ਦੇਵੈ ਮਨ ਪਤਿਆਇ'।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬਾਬਰ ਫਿਰ ਕਹੀ ਉਲਟਾਇ। 'ਜੋ ਨਹਿ ਹਿੰਦੂ ਮਨ ਪਤਿਆਇ।
ਤੋ ਉਸਕੋ ਹਮ ਦੇਹਿੰ ਸਜਾਇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰ ਦੇਉਂ ਗਡਾਇ।੧੧।
ਹੁਇ ਕਾਚੇ ਉਸ ਲਠੈ ਨ ਪਾਇ। ਹਮ ਤੈ ਹਿੰਦੂ ਬਹ ਡਰ ਪਾਹਿੰ।
ਜਰੂਰ ਜਰੂਰ ਹੀ ਵਹਿ ਨਠ ਜਾਇ। ਉਪਰ ਪਹਾੜ ਜਾਉਂਗੁ ਲੁਕਾਇ।੧੨।
ਜੋ ਪੱਕੇ ਹੋਇ ਰਹੈ ਅਚੱਲ। ਜੋ ਕੱਚੇ ਹੈ ਜਾਉ ਚੱਲ।
ਲੇਹਿੰ ਦੇਖ ਹਮ ਪੱਕੇ ਕੱਚੇ! ਆਹਿ ਝੂਠ ਕੈ ਆਹਿ ਸੁ ਸੱਚੇ'।੧੩।

* ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਸੋਰਠਾ: ਆਗੇ ਦੌਲਤ ਲਾਇ ਬਾਬਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁ ਹਿੰਦ ਕੇ।
ਮਤਿਗੁਰ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ਮੁਖ ਤੈ ਸਬਦ ਉਚਾਰਿਓ। ੧੪।

ਸਬਦ: “ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ॥
ਆਪੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਰਾਲੁ ਚੜਾਇਆ॥”

(ਆਸਾ ਮ: ੧-੩੬੦)

ਚੌਪਈ: ਅੱਗੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਬੁਲਾਯਾ। ਮੁਲਖ ਅਮਾਨੀ ਰਖਤਾ ਆਯਾ।
ਪਠਾਣਨ ਕੇ ਇਕ ਮਾਰਯੇ ਗ੍ਰਾਂਮ। ਸੈਦ ਪੁਰੇ ਥੇ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ। ੧੫।
ਕਿਛੁ ਤਕਸੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਈ। ਤਬ ਉਨਕੀ ਗਤ ਵੈਸੀ ਭਈ।
ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਤਬ ਬਾਬਰ ਬੁਲਾਯਾ। ਹੁਕਮ ਤਾਸ ਕੇ ਯੈ ਫੁਰਮਾਯਾ। ੧੬।
ਪੰਜਾਬ ਮੁਲਖ ਨਾਨਕ ਕੇ ਆਯਾ। ਇਮਨਾਬਾਦ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਬਤਾਯਾ।
ਗਿਲਜਨ ਤੇ ਵਹ ਮੰਨ ਕਰ ਡਰ। ਸੇ ਨਠ ਗਯੇ ਕਿ ਰਹਿਓ ਘਰ?। ੧੭।
ਜੇ ਨਠ ਗਯੇ ਤੈ ਫੇਰ ਲਿਆਵੇ। ਹਮ ਸੋਂ ਬਾਤਾਂ ਆਨ ਕਰਾਵੇ।
ਹਮ ਉਸ ਸੋਂ ਕਰੈ ਨ ਖੋਟੀ ਕੋਈ; ਦੇਉਂ ਜਗੀਰ ਜੋ ਚਾਹੈ ਓਈ। ੧੮।
ਸੇ ਮੂਰਖ ਉਨ ਲਖੀ ਨ ਬਾਤ। ਸਤਿਗੁਰ ਡਰ ਕਬ ਕਿਸ ਤੇ ਜਾਤ।
ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਆਪੇ ਓਈ। ਉਸ ਕੇ ਡਰ ਤੇ ਜਗ ਸੁਖ ਹੋਈ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰ ਥੇ ਤਪ ਕਰਤ ਉਪਰ ਰੋੜੀ ਥਾਇ।
ਭੂਮ ਚਲੈ ਗਿਰਵਰ ਚਲੈ ਤਪ ਗੁਰ ਅਚਲ ਰਹਾਇ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦੌਲਤ ਕੇ ਸਾਹਿ ਫੁਰਮਾਯਾ। ਤੁਰਤ ਦੌਲਤ ਵਲ ਗੁਰ ਕੀ ਧਾਯਾ।
ਜਬ ਜਾਗਾ ਗੁਰ ਨਜ਼ਰ ਸੁ ਆਈ। ਉਤਰ ਘੋੜਿਓ ਪਗ ਕਰੀ ਧਾਈ। ੨੧।
ਦੂਰੋਂ ਕੁਰਨਸ ਕਰਤਾ ਆਯਾ। ਚਰਨੀਂ ਮੱਥਾ ਗੁਰ ਕੀ ਲਾਯਾ।
ਬਾਰ ਬਹੁਤ ਲੋ ਰਹਯੋ ਟਿਕਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਅਬ ਲੇਹੁ ਉਠਾਈ’।
ਸਤਿਗੁਰ ਥੇ ਸਭ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਪੁਛ ਦੌਲਤ ਗੁਰ ਰਾਖਯੋ ਮਾਣ।
ਬਾਬਰ ਕੇ ਸਭ ਜ਼ਿਕਰ ਸੁਣਾਯਾ। ‘ਤੁਮ ਪੈ ਬਾਬਰ ਚਾਹਤ ਆਯਾ’। ੨੩।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਹਮ ਉਹਾਂ ਜਾਵੈ’। ਈਹਾਂ ਲੋਕ ਉਸ ਲਜਾਇ ਸਤਾਵੈ।
ਹਮ ਆਪੇ ਦੇਖੈ ਉਸ ਚੱਲ। ਬਾਬਰ ਚਹੈ ਜੁ ਕਰਨੀ ਗੱਲ’। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿੰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਰ ਕੀਆ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਗੁਰ ਕਹਯਾ ਸੁਰ ਕਰ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਬਜਾਯਾ। ਸੁਨਸੁਨ ਲਸਕਰ ਬਹੁ ਚਲ ਆਯਾ।
ਬਾਬਰ ਨੇ ਭੀ ਸੇ ਸੁਨ ਲਯੇ। ‘ਨਾਨਕ ਹਮਰੇ ਲਸਕਰ ਅਯੈ’। ੨੬।

੧ ਧਾ:- ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਤਬ ਚਲ ਕਰ ਆਯਾ!

੨. ਕੋਰਨਿਸ਼= ਡੰਡੇਤ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ!

ਤੋਂ ਲੋਂ ਜਾਇ ਦੌਲਤ ਨੇ ਕਹੀ। ਬਾਬਰ ਦਿਲ ਕਛੁ ਨਿਹਚੇ ਭਈ।
 ਤਬ ਬਾਬਰ ਅਸਵਾਰੀ ਮੰਗਾਈ। ਚਾਹਤ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ ਮੁ ਆਈ। ੨੭।
 ਦੌਲਤ ਕੇ ਬਾਬਰ ਪੁਛ ਲਯੋ। ਭੇਟ ਪੀਰ ਕੀ ਚਹੀਯਤ ਦਯੋ।
 ਕਹੀ ਦੌਲਤ 'ਵਹ ਲੈਣ ਨ ਜੇਗ। ਜਾਤ ਉਸੈ ਪੈ ਹੈਂ ਸਭ ਲੋਗ। ੨੮।
 ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਭ ਉਸ ਪਾਹਿ। ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਮ ਨੇੜੇ ਜਾਇ'।
 ਤੋਂ ਫਿਰ ਆਪੇ ਬੋਲਯੋ ਸਾਹਿ। 'ਖਾਲੀ ਦਸਤ ਰੂਹ ਹੈ ਸਾਹਿ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਰੀਤੇ ਟਾਥ ਨ ਜਾਈਏ ਭਿੱਛਕ ਨਿਪੁ ਗੁਰਦੇਵ।
 ਉਨਕੈ ਆਗੇ ਬਿਨ ਧਰੇ ਵੈ ਫਿਰ ਅਗੋਂ ਨ ਦੇਵ'। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਭੰਗ ਬਤਾਈ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੇ ਧਰ ਤੁਮ ਜਾਈ'।
 ਉਨ ਤਬ ਥੈਲੇ ਲੀਓ ਭਰਾਈ। ਉਤਰ ਘੋੜਿਓ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਈ। ੩੧।
 ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿ ਆਦਰ ਕਰਿਓ। 'ਤੁਮ ਹਮ ਪਰ ਗੁੱਸੇ ਕਿਉਂ ਕਰਿਓ।
 ਹਮ ਤੁਮਰੋ ਕਛੁ ਰੋਕਯੋ ਨਾਹੀਂ। ਇਕ ਰੋੜੀ ਪਰ ਬੈਠੇ ਹਾਂਗੀ। ੩੨।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਲਤੇ ਚਿਤਵਤ ਆਯੋ। ਦੇਹੁ ਸਜਾ ਜੇ ਤੋਂ ਦਿਲ ਭਾਯੋ।
 ਕੈ ਕੱਚੇ ਕੈ ਪੱਕੇ ਅਸੀਂ। ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਜੇ ਤੋਂ ਜੀਅ ਬਸੀ। ੩੩।
 ਝੂਠ ਕਰੈਂ ਕੈ ਸਾਚ ਕਮਾਈ। ਨਜੀਕੈ ਦੇਖੋਂ ਤੈਂ ਕਹਯੋ ਜਾਈ।
 ਸਾਚੋ ਹੋਇ ਤੁ ਕਰਿਹੋਂ ਪੀਰ। ਝੂਠੇ ਹੁਇ ਹਿੰਦੂ ਦਯੋਂ ਚੀਰ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਚ ਸੁ ਸਾਹਿਬ ਘਰ ਰਹੈ ਔਰ ਸਾਚ ਦਿਖ ਨਾਂਹਿ।
 ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਪਤਿਸਾਹਿ ਸਾਹ ਦੇਖੈ ਬਹੁ ਪਤਿਆਹਿ। ੩੫।
 ਕਰਾਮਾਤ ਹਮ ਤੂੰ ਦਿਖੈਂ ਸੇ ਹਮ ਦਿਖਾਵੈਂ ਨਾਂਹਿ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਮੈਂ ਕਹਿਰ ਹੈ ਸੇ ਰੱਬੋਂ ਦੂਰ ਕਰਾਇ। ੩੬।

ਚੌਪਈ: ਕਰਾਮਾਤ ਹੁਇ ਜਾਂਕੇ ਪਾਹੀ। ਆਪੇ ਕਿਉਂ ਨ ਕਰੈ ਪਤਿਸਾਹੀ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਕਹੇ ਪਾਸ ਰਸੂਲ। ਖੁਦਾਇ ਮੰਨ ਜਿਸ ਕਰੈ ਕਬੂਲ। ੩੭।
 ਕਰਾਮਾਤ ਜੇ ਜਗਤ ਦਿਖਾਵੈ। ਜਗਤ ਲੋਕ ਤਿਸ ਬਹੁ ਸੰਤਾਵੈ।
 ਨਜੀਕ ਰਹੈ ਜੇ ਕੋਊ ਖੁਦਾਇ। ਕਰਾਮਾਤ ਤੇ ਦੂਰ ਪਰਾਇ। ੩੮।
 ਕਰਾਮਾਤ ਤੁਮ ਦੇਖੀ ਚਹੇ। ਯਹ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਆਛੇ ਕਹੇ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਹੋਵੈ ਦੇਊ ਭਾਂਤ। ਕੈ ਮਿਹਰੋਂ ਕੈ ਕਹਿਰੋਂ ਹੋ ਜਾਤ। ੩੯।
 ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਤੁ ਮਿਹਰ ਸੁ ਆਵੈ। ਜਿਦ ਤੇ ਚਾਹੈ ਕਹਿਰ ਮੁ ਪਾਵੈ।
 ਮਿਹਰ ਕਹਿਰ ਦੇਊ ਕਰਾਮਾਤ। ਦੂਰ ਖੁਦਾ ਤੇ ਸੇ ਲੇ ਜਾਤ। ੪੦।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹਿਰ ਪਤਿਸਾਹਨ ਕਾਰ ਹੈ ਖੋਸ ਜੁ ਔਟਨ ਖਾਹਿ।
 ਕਹਿਰ ਕਰੈ ਜੁ ਫਕੀਰ ਹੋਇ ਦੂਰ ਖੁਦਾਇ ਤੇ ਪਾਹਿ'। ੪੧।

ਤਬ ਬਾਬਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ 'ਜੇ ਮੈਂ ਚਿਤਵਤ ਆਇ।
ਹੈ ਸਭ ਜਾਣੀਂ ਜਾਣ ਯਹ ਸਭ ਹਮ ਦਯੋ ਬਤਾਇ'। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਦੇਖ ਦਿਦਾਰ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆਯਾ। 'ਨਜ਼ੀਕ ਰਹੈ ਯਹ ਸੱਚ ਖੁਦਾਯਾ।
ਖੁਦਾਇ ਯਾਹਿ ਮੈਂ ਭੇਦ ਕਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਅਬ ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਮੰਗੋਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ੪੩।
ਕਬੂਲ ਪਰੈ ਜੇ ਇਸੈ ਦੁਵਾਇ। ਤੋ ਮੇਰੇ ਸਭ ਕੰਮ ਬਨ ਜਾਇ।
ਐ ਇਸੁ ਦੁਵਾਇ ਜਿ ਨਾਹਿ ਪੁਜਾਇ; ਤੋ ਹਮਰੇ ਕੁਛ ਪਲਜੋਂ ਨ ਜਾਇ। ੪੪।
ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕਿਮ ਬਿਖ ਬੇਵੈਂ। ਮੀਠੇ ਬਚ ਕਹਿ ਕਿਮ ਨਹਿੰ ਜੇਵੈਂ।
ਤਬ ਬਾਬਰ ਆਇ ਦੋ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਗਰਜ ਅਪਨੀ ਮੁੱਖੋਂ ਮਿਠ ਬੋਟੇ। ੪੫।
'ਆਯੋ ਮੈਂ ਤਵ ਕਦਮਾ ਪਾਸ। ਪੂਰਨ ਕੀਜੈ ਹਮਰੀ ਆਸ।
ਮੈਂ ਸੁਨਿਓਂ ਤੁਮ ਹਿੰਦੂ ਬਡ ਪੀਰ। ਤੁਮ ਪੈ ਆਇਓ ਹੋਇ ਅਧੀਰ। ੪੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਸੁਨਿਓ ਸੋ ਦੇਖਿਓ ਤੂੰ ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਪੀਰ।
ਤੁਮ ਦਿਦਾਰ ਕੇ ਪੇਖਨੇ ਭਯੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਧੀਰ। ੪੭।

ਚੌਪਈ: ਜੈਸੇ ਸੁਨਿਓਂ ਤੈਸੇ ਦੇਖਯੋ। ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਤੂੰ ਪੀਰ ਪਰੇਖਯੋ।
ਜੋ ਜੋ ਬਾਤ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕਹੀ। ਮੈਂ ਅਬ ਨੈਨਨ ਦੇਖੀ ਵਹੀ। ੪੮।
ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਹਮੈਂ ਸੁਨਾਈ। ਪਠਾਣੋਂ ਗੁਰ ਸਿਖ ਦਏ ਮਰਾਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਪੀ ਕਹੀ ਪਠਾਨਨ। ਹਿੰਦ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀਓਂ ਦੂਰ ਕਰਾਨਨ। ੪੯।
ਮੁਗਲਨ ਕੇ ਗੁਰ ਚਹਯੋ ਬੁਲਾਨਨ। ਆਪੇ ਸਭ ਤੁਮ ਜਾਣੀ ਜਾਨਨ।
ਮੈਂ ਆਯੋ ਹੋਂ ਤੁਸਾਂ ਬੁਲਾਏ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਤੇ ਲੇਹੁ ਪੁਛਾਏ। ੫੦।
ਨਾਮ ਤੁਮੈਂ ਕਹਿ ਮੋਹ ਚੜ੍ਹਾਯੋ। ਤੁਮੈਂ ਲਾਜ ਜੋ ਤੁਮੈਂ ਬੁਲਾਯੋ।
ਹਿੰਦ ਤਖਤ ਪਰ ਮੋਹਿ ਬਹਾਇ। ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਦਿਵਾਇ। ੫੧।

ਦੋਹਰਾ: ਮੈਂ ਆਯੋ ਯਹ ਮੁਰਾਦ ਕਰ ਕਰੋਂ ਤੁਮੈਂ ਨਿਜ ਪੀਰ।
ਹਮੈਂ ਦਿਵਾਵੇ ਤਖਤ ਹਿੰਦ ਸੂਬੇ ਤਾਬੇਗੀਰ'। ੫੨।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਬਾਬੇ ਬਾਬਰ ਮੋਂ ਕਹਯੋ। 'ਤੁਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਖਿਕੰਬਰੋਂ ਚਹੋ'।
ਬਾਬਰ ਕਹਯੋ 'ਪਿਕੰਬਰ ਦੂਰ। ਮੈਂ ਨਾਂ ਸੱਕੋਂ ਪਹੁੰਚ ਹਜੂਰ। ੫੩।
ਪਿਕੰਬਰ ਰਹੈ ਵਾਲੀ ਦਰਗਾਹ। ਸੱਤਿ ਅਸਮਾਨ ਕੇ ਉਪਰ ਵਾਹਿ।
ਹਮੈਂ ਉਹਾਂ ਕਿਮ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ। ਕੰਨੀਂ ਸੁਨੇ ਨ ਨਦਰਹਿ ਪਾਇ'। ੫੪।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਤੁਮ ਸ਼ਾਹ ਸਦਾਵੇ। ਅਧੀ ਖੁਦਾਈ ਆਪ ਕਹਾਵੇ।
ਕਰਾਮਾਤ ਪੀਰ ਪੰਜ ਰਖਾਵੇ। ਪਾਸ ਪਿਕੰਬਰ ਕਿਮ ਨਹਿੰ ਜਾਵੇ?। ੫੫।
ਪਿਕੰਬਰ ਢਿਗ ਮੈਂ ਦੇਹੁ ਪੁਚਾਈ। ਜਾ ਕਰਿ ਲੈ ਤਿਸ ਤੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਪਿਕੰਬਰ ਸਾਖ ਤੂੰ ਜਾਈਂ ਦ੍ਰਗਾਹਿ। ਓਹੀ ਦ੍ਰਗਾਹੋਂ ਦੇਉ ਲਿਖਾਇ'। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨ ਬਾਬਰ ਕੁਰਨਿਸ਼ ਕਰੀ 'ਮੇ ਪਿਕੰਬਰ ਦਿਦਾਰ ਕਰਾਇ।
ਪਿਕੰਬਰ ਤੁਰਤ ਖੁਦਾਇ ਤੇ ਦੈਗੋ ਹਿੰਦ ਲਖਾਇ'। ੫੭।

ਚੌਪਈ: ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਯੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਆਸਾ ਅਸਾਡਾ ਲਿਜਾਵੇ ਦਰਗਹ ਦ੍ਵਾਰੇ'।
ਸੇ ਆਸਾ ਉਸ ਦਯੋ ਫੜਾਇ। 'ਕਰ ਭੂਮ ਬਿਸਤਰੇ ਬਹੀ ਬਣਾਇ। ੫੮।
ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਰ ਮਸਤਕ ਧਰਜੇ। ਜਿਤ ਚਾਹੋ ਤਿਤ ਜਾਇੰ ਪਰਯੋ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੇ ਜਾਪ ਜਪਾਈਓ। ਜਹਿੰ ਚਾਹੋ ਤਿਤਹੀ ਥਾਂ ਜਈਓ। ੫੯।
ਸਮੇਤ ਪਿਕੰਬਰ ਲੈ ਤੁਝ ਜਾਵੈ। ਜਾਵਤ ਦਰਗਹ ਨ ਕੋਊ ਅਟਕਾਵੈ।
ਜਹਾਂ ਪਿਕੰਬਰ ਇਕ ਬਾਰ ਗਯੋ। ਕੁੰਡੇ ਹਿਲਤੇ ਥੇ ਫਿਰ ਅਯੋ। ੬੦।
ਅਬ ਘੜੀਆਂ ਭਾਵੈਂ ਰਹੁ ਚਾਰ। ਬਚਨ ਪਿਕੰਬਰ ਕਰਜੇ ਕਈ ਬਾਰ।
ਚਾਰ ਘੜੀ ਲਗ ਰਹੁ ਦਰਗਾਹ। ਜੇ ਜੀਅ ਆਵੈ ਮਾਂਗੋ ਤਾਂਹਿ'। ੬੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕੁਰਨਿਸ਼ ਬਾਬਰ ਕਰ ਉਠਜੇ ਬਡੇ ਅਚੰਭੇ ਜਾਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਆਖੀ ਸੇ ਕਰੀ ਲੈ ਆਸੇ ਕੀਓ ਪਿਆਨ। ੬੨।

ਚੌਪਈ: ਜਾਇ ਬਾਬਰ ਨੇ ਸੋਈ ਕਰੀ। ਲੈ ਆਸਾ ਉਡਿਓ ਉਸਹੀ ਘਰੀ।
ਲੈ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸੱਤਵੇਂ ਆਕਾਸ਼। ਜਾ ਪਹੁੰਚਯੋ ਵਹਿ ਦਰਗਹ ਖਾਸ। ੬੩।
ਦਰਗਹ ਰਹੇ ਕੁੰਡੇ ਅੜਾਏ। ਜੇ ਨਹਿੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਿਕੰਬਰ ਜਾਏ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਜਬ ਬਾਬਰ ਪੁਕਾਰੇ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਿਵਾਰੇ। ੬੪।
ਤਹਾਂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਝੰਡਾ ਝੂਲੈ। ਪੜ੍ਹੈਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੋਥੀਅਨ ਖੂਲੈ।
ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈਂ ਗਾਵੈਂ ਰਾਗ। ਭਗਤ ਭਜਨ ਕੇ ਰੰਗ ਰਹਜੋ ਲਾਗ। ੬੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਹ ਜਾ ਬਾਬਰ ਦੇਖਿਓ ਝੰਡਾ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹਿ।
ਸਨਮੁਖ ਝੁਲੈ ਦੁਰਾਹ ਕੇ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਯਾਹਿ। ੬੬।
ਸੇਤ ਸੁ ਰੀਗਾ ਨੀਰ ਸਮ ਔ ਬਾਦਰ ਸਮ ਤਹਿੰ ਕਾਲ।
ਕੇਸਰੀ ਪਟ ਕੇ ਸੰਗ ਹਿਲੈ ਬਿਜਲੀ ਜੈਸੇ ਖਜਾਲ। ੬੭।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਧ੍ਰਮਸਾਲ ਦਿਖਾਈ। ਸੰਤ ਸਾਧ ਬਹੋ ਡੇਰਾ ਲਾਈ।
ਕਈ ਸ਼ਾਹਿ ਕਈ ਬੇਪਰਵਾਹਿ! ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਸਭ ਹਾਜ਼ਰ ਵਾਹਿ। ੬੮।

ਦੋਹਰਾ: ਕਲਪ ਮੰਦਾਰ ਔ ਹਰ ਚੰਦਨ ਪਾਰਜਾਤ^੧ ਸੰਤਾਨ।
ਔਰ ਬਿੱਛ ਫੂਲੇ ਫਲੇ ਕਾਮਧੇਨ ਘਰ ਘਰਾਨ^੨। ੬੯।

ਚੌਪਈ: ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਸੋਂ ਕੰਧ ਚਿਨਾਈ। ਸ੍ਰਰਨ ਸੁਗੰਧੀ ਸੰਗ ਲਿਪਾਈ।
ਬਡੂਰਜ^੩ ਕੇ ਉਹਾਂ ਥੰਭ ਥੰਭਾਏ। ਚੰਦਨ ਲਕਰੀ ਸਾਥ ਛਤਾਏ। ੭੦।
ਮੁੰਗੇ ਕੇ ਉਹਾਂ ਲਗੇ ਕਪਾਟ। ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਪਾਰਸ ਕੀ ਠਾਟ।
ਬਾਬਰ ਕੋ ਤਹਾਂ ਸੈਲ ਕਰਾਯੋ। ਫਿਰ ਬਾਬਰ ਕੋ ਮੇੜ ਲੈ ਆਯੋ। ੭੧।

੧. ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ। ੨. ਘਰ ਘਰ ਹੈ। ੩. ਸਾਵੀਆਂ ਮਣੀਆਂ।

ਪਿਕੰਬਰ ਕੀ ਵਹਿ ਵੱਲ ਫਿਰਾਯੋ। ਦੇਤ ਬਾਂਗ ਤਿਹ ਮੁੱਲਾਂ ਦਿਖਾਯੋ।
 ਪਿਕੰਬਰ ਝੰਡਾ ਉਸੈ ਦਿਖਾਯੋ। ਰੰਗਯੋ ਨੀਲ ਸੋਂ ਬਹੁ ਦਿਨ ਹਾਯੋ। ੭੨।
 ਤਹਾਂ ਪਿਕੰਬਰ ਹੁਤੀ ਮਸੀਤ। ਉਨ੍ਹੈਂ ਸਵਾਰੀ ਅਪਨੀ ਰੀਤ।
 ਬਾਬਰ ਪਿਕੰਬਰ ਦੇਖਯੋ ਖੜੇ। ਕਬੀ ਉਠੈ ਕਬੀ ਲਾਂਬੇ ਪੜੇ। ੭੩।
 ਪੜੈ ਨਿਮਾਜ਼ ਤਹਿੰ ਆਪ ਰਸੂਲ। ਖਾਤਰ ਬੰਦਰੀ ਪੜਨ ਕਬੂਲ।
 ਪੀਛੇ ਖੜੇ ਤਹਿ ਚਾਰੋਂ ਯਾਰ। ਤਿਨਕੇ ਪਾਛੇ ਪੀਰ ਹਜ਼ਾਰ। ੭੪।
 ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਜਾ ਬਾਬਰ ਖੜਾਯਾ। ਆਸੇ ਮਾਜਰਾ* ਪਿਕੰਬਰ ਸੁਣਾਯਾ।
 ਪਿਕੰਬਰ ਲੀਨੋ ਬਾਬਰ ਬੁਲਾਇ। 'ਕਿਸ ਖਾਤਰ ਆਯੋ ਮੁਹਿ ਪਾਹਿ'। ੭੫।
 ਬਾਬਰ ਕਹੀ 'ਮੈਂ ਚਹੋਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਹਿੰਦ ਤਖਤ ਜੋ ਸੂਬੇ ਬਾਈ'।
 ਤੁਰਤ ਪਿਕੰਬਰ ਦੀਯੋ ਜੁਬਾਬੇ। 'ਹਿੰਦ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹਮ ਤਾਬੇ'। ੭੬।
 ਹਿੰਦ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨਾਨਕ ਕੇਹੀ। ਕਰੀਂ ਨ ਆਸ ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੇਰੀ। ੭੭।

ਸੋਰਠਾ: ਨਾਨਕ ਦੇਇ ਨ ਦੇਇ, ਹਮ ਅਧੀਨ ਕਛੁ ਨਾਂਹਿ ਅਬ।
 ਉਸ ਹੀ ਤੇ ਫਿਰ ਲੇਇ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਰਿਝੈ ਰਿਝਾਇਕੈ। ੭੮।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸਕੇ ਆਸੇ ਸੰਗ ਤੂੰ ਆਯੋ। ਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਉਮੇ ਰਿਝਾਯੋ।
 ਹਿੰਦ ਤਖਤ ਹਮ ਤਾਬੇ ਨਾਹੀਂ। ਕੁਰਾਸਾਨ ਹੈ ਹਮਰੇ ਪਾਹੀਂ। ੭੯।
 ਸੋ ਟਮ ਨੇ ਤਿਮਰਲੰਗੈ ਦਯੋ। ਉਸੈ ਉਲਾਦ ਹੋਇ ਸੋ ਕਯੋਂ।
 ਬਹੁ ਜਬਾਬ ਤਬ ਬਾਬਰ ਕਰੇ। ਰਸੂਲ ਓਂਤਨੇ ਮੋੜ ਮੁ ਧਰੇ। ੮੦।
 ਹੋਇ ਨਿਰਾਸਾ ਬਾਬਰ ਮੁੜਿਆ। ਸੋ ਆਸਾ ਲੇ ਡੇਰੇ ਬੜਿਆ।
 ਬਾਬਰ ਆਸ ਦੂਰ ਤਬ ਭਈ। ਜਨੁ ਉਸ ਕਮਰ ਦੋ ਟੁਕ ਹੋ ਗਈ। ੮੧।
 ਪਰੀ ਗਸੀ ਤਿਸ ਡੇਰੇ ਆਇ। ਲਗੇ ਕਰਨ ਮਨ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਇ।
 'ਬਜੀਰ ਕਹੀ ਥੀ ਆਛੀ ਬਾਤ। ਹਿੰਦੁ ਪੀਰ ਓਹਾਂ ਬਡੀ ਅਫਾਤ'। ੮੨।

ਦੋਹਰਾ: ਪਾਛੈ ਮੁੜੈ ਤੋ ਚਟ ਲਗੈ ਆਗੈ ਤੁਰ ਤ ਹਾਰ।
 ਗਹ ਚਕਚੁਧਰ ਸਰਪ ਜਜੋਂ ਐਸੇ ਭਯੋ ਬਿਚਾਰ। ੮੩।

ਚੌਪਈ: ਥਰ ਥਰ ਕੰਪੈ ਬਾਬਰ ਦੇਹ। ਬਾਬਰ ਉਪਜਯੋ ਬਹੁ ਸੰਦੇਹ।
 'ਉਹਾਂ ਪਿਕੰਬਰ ਦੀਓ ਜੁਆਬ। ਮੁੜ ਕਰ ਦੀਨੋਂ ਹਿੰਦੂ ਤਾਬ। ੮੪।
 ਅਬ ਮੈਂ ਆਸ ਔਰ ਕਿਸ ਕਰ। ਅਬ ਕਿਸ ਆਗੇ ਸਜਦੋ ਕਰੋਂ।
 ਬੇੜਾ ਪੜਯੋ ਸਮੁੰਦਰ ਮਾਂਹਿ। ਦੀਓ ਪਿਕੰਬਰ ਅਗੇ ਧਕਾਇ। ੮੫।
 ਬਿਨ ਖੇਵਟ ਬੇੜਾ ਕਿਮ ਪਾਰ। ਪਰੇ ਜਾਇ ਕਹੂੰ ਔਖੀ ਧਾਰ'।
 ਐਸੀ ਐਸੀ ਸੋਚਾਂ ਕਰੈ। ਕਬ ਡੂਬੈ ਕਬ ਸੰਸਯੋਂ ਤਰੈ। ੮੬।

* ਪਾ:-ਬਿਵਰਾ=ਵੇਰਵਾ, ਹਾਲ।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਬਾਬਰ ਕੈ ਮਨ ਫੁਰੀ ਧਰੀ ਬਹੁਰ ਮਨ ਧੀਰ।
‘ਪਿਕੰਬਰ ਭੀ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਸੁ ਹਿੰਦ ਨਾਨਕ ਬਸੇ ਪੀਰ’। ੮੭।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬਾਬਰ ਕੇ ਯੋ ਚਿਤ ਆਈ। ‘ਪਰੋਂ ਚਰਨ ਅਬ ਨਾਨਕ ਜਾਈ।
ਸਭ ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਨਾਨਕ ਪੀਰ। ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਕੇ ਧਰਾਵੇ ਧੀਰ’। ੮੮।
ਤਬ ਉਨ ਦੌਲਤ ਤੁਰਤ ਬੁਲਾਯਾ। ‘ਤੈਨੇ ਮੁਝ ਈਹਾਂ ਆਨ ਫਸਾਯਾ।
ਘੁੰਮਣ ਵਾਣੀ ਮੇਂ ਦਯੋ ਡਾਰ। ਕਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਲਾਵੈਂ ਪਾਰ’। ੮੯।
ਲੈ ਦੌਲਤ ਤਬ ਤੁਰਿਓ ਸਾਥ। ਛੁਹੇ ਚਰਣ ਔ ਜੋੜੇ ਹਾਥ।
‘ਮੈਂ ਹੋ ਤੁਝ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸ। ਪੂਰਨ ਕਰੇ ਹਮਾਰੀ ਆਸ’। ੯੦।

ਦੋਹਰਾ: ਉਹਾਂ ਜੋ ਬਾਬਰ ਦਿਖਯੋ ਕਹੀ ਸੋਈ ਤਿਹ ਆਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਹੱਸਕੇ ਚੁਪ ਰਹੇ ਓਇ ਸਭ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ੯੧।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਬਾਬਰ ਯੋ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ। ‘ਤੇਏ ਭੇਤ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਯੋ।
ਤੂੰ ਮਰੀਕ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਆਹੀ। ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਜਾਯੋ ਤਾਹੀਂ’। ੯੨।
ਤੈਥੋਂ ਜੁਦੇ ਨ ਅਪ ਖੁਦਾਇ। ਜੋ ਹੋਵੈ ਸੇ ਤੇਹੀ ਰਜਾਇ।
ਤੂੰ ਰਜਾਇ ਕੇ ਕਰਨੇ ਹਾਰ। ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ। ੯੩।
ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਕਾਦਰ ਕਰੀਮ। ਖੁਦ ਖੁਦਾਇ ਹੈਂ ਤੁਹੀਂ ਰਹੀਮ।
ਤੂੰਹੀ ਪਿਕੰਬਰ ਰਾਹੁਨੁਮਾਇ। ਤੇਰਾ ਸਿਰਰ ਨ ਪਾਯੋ ਜਾਇ’। ੯੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਪਰ ਮੈਂ ਬਿਕਯੋ ਦੌਲਤ ਹਾਥ ਪਠਾਣ।
ਅਬ ਚਾਹੇ ਮੇਂ ਕੀਜੀਏ ਅਪਨੀ ਲਾਜ ਪਛਾਣ’। ੯੫।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਣ ਭਯੋ ਦਿਆਲਾ। ਭੰਗ ਥੈਲੇ ਮੰਗ ਲਿਯੇ ਤਤਕਾਲਾ।
ਕਹਯੋ ‘ਲਜਾਉ ਮੁਨ ਪਾਇ ਦੇ ਝੋਲੀ’। ਬਾਬਰ ਤੁਰਤ ਵਹਿ ਥੈਲੀ ਖੋਲੀ। ੯੬।
ਸਤਿ ਮੁੱਠੀਂ ਭਰ ਝੋਲੀ ਪਾਈ। ਪਿਛੋਂ ਝਾੜ ਉਨ ਥੈਲੀ ਮੁਧਾਈ।
‘ਭੰਗ ਮੁੱਠੀਂ ਸਤਿ ਦੀਨੀ ਡਾਰੀ। ਸਤਿ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੀਨੀ ਸਾਰੀ’। ੯੭।
ਝੜੀ ਡਿਠੀ ਕਛੁ ਔਰ ਭੀ ਤਈ। ਫਿਰ ਚਾਹੋਂ ਮੈਂ ਤੁਮ ਤੇ ਲਈ।
ਭੰਗ ਮੁਠੀ ਭਰ ਜੋ ਮੈਂ ਦਈ। ਸਮੋਂ ਪਾਇ ਲੇਵੋਂ ਸਭ ਤਈ’। ੯੮।

ਦੋਹਰਾ: ਭੰਗ ਬਦਲ ਸਭ ਹਿੰਦ ਦਈ ਯਹ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀ ਕੀਨ।
ਜਿਮ ਭਮਸੰਤਰ ਦੇਇ ਬਰ ਦੁੱਖ ਸਿਰ ਸ਼ਿਵ ਨਿਜ ਲੀਨ। ੯੯।

ਸੋਰਠਾ: ਜਬ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਉਚਾਰ ‘ਭੰਗ ਬਦਲ ਸਭ ਹਿੰਦ ਦਈ’।
ਕੀਨੋ ਐਸ ਕਰਾਰ ‘ਫਿਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲੇਹਿੰਗੇ’। ੧੦੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਯੋ ਕਹਯੋ ‘ਸੁਨ ਬਾਬਰ ਸੁਲਤਾਨ!।
ਫਿਰ ਹੂੰ ਨਹਿੰ ਜਬ ਹੋਇਗੇ ਤਬ ਲੈ ਹੈਂ ਦੈ ਕੈ ਤਾਨ’। ੧੦੧।

- ਅਤਿੱਲ:** ਮੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਬਾਬਰ ਯੋ ਭਾਖਿਓ।
 'ਦੇਕੇ ਲੈਣੈ ਥੂਕ ਵਡਨ ਹੀ ਆਖਿਓ।
 ਦੇਕੇ ਲੈਣੈ ਥੂਕ ਮੁਖੋ ਜਿਮ ਚਟਣ ਹੈ।
 ਹੋ ਦੇਕੈ ਲੈਣ ਜਗਤੁ ਅਪਜਸ ਬਡ ਖਟਨ ਹੈ'। ੧੦੨।
- ਦੋਹਰਾ:** ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬਰ ਕਹਯੋ 'ਯੋ ਦੇਕੇ ਲੇਵਨ ਹੋਇ।
 ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਬੇ-ਕਦਰ ਰਾਖ ਨ ਸਾਕਤ ਕੋਇ। ੧੦੩।
- ਛੰਦ:** ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਚੀਜ ਥੀ ਮਨਸੂਰੇ ਲੀਨੀ।
 ਰੱਖ ਨ ਜਾਨੀ ਤਿਨੈ ਜਿੰਦ ਸੰਗ ਲੈ ਗਈ ਦੀਨੀ।
 ਮੁਖਤ ਨਿਆਮਤ ਹੈ ਕਪੂਰ ਪਾਇ ਜਿਉਂ ਰਖਨੋ।
 ਸੋ ਮਿਲ ਅਗਲ ਉਡ ਜਾਇ ਭਾਂਡਾ ਰਹੇ ਸਖਨੋ'। ੧੦੪।
- ਦੋਹਰਾ:** ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬਰ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਹਮ ਉਪਕਾਰ ਬਿਸਾਰ।
 ਕਾਟੋਗੇ ਹਮ ਅੰਸ ਸਿਰ ਤੋ ਫਿਰ ਲੇਹਿੰ ਹੁਦਾਰ'। ੧੦੫।
- ਚੌਪਈ:** ਤਬ ਬਾਬਰ ਸੁਨਕੇ ਹਥ ਜੋੜੇ। 'ਹਮਰੀ ਕੁਲ ਕਿਮ ਤੁਮ ਸਿਰ ਤੋੜੇ?
 ਹਮ ਤੁਝ ਰਥੈ ਮੁਰੀਦੀ ਦਾਵੇ। ਹਮ ਕੁਲ ਕਿਮ ਤੁਮ ਹਾਥ ਚਲਾਵੈ'?। ੧੦੬।
 ਹਿੰਦ ਵੱਸ ਭਈ ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ। ਤੁਮ ਪੀਰਨ ਕੇ ਸਿਰ ਹੋ ਪੀਰ।
 ਤੁਮ ਹੋ ਬਖਸ਼ੀ ਹਮਹਿ ਜਰੀਰ। ਹਮ ਹੋਵੈ ਕਿਮ ਤੁਮਹਿੰ ਦਰੀਰ*। ੧੦੭।
- ਦੋਹਰਾ:** ਜੋ ਹਮ ਤੁਮ ਪਰ ਹਥ ਚਕੈ ਤੋ ਤੁਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲੇਹੁ।
 ਇਸ ਕਰਾਰ ਕੇ ਉਪਰੇ ਅਗੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇਹੁ'। ੧੦੮।
- ਚੌਪਈ:** ਇਸ ਕਰਾਰ ਕਰ ਦੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਤੀਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਨਾਂਹਿ ਭੁਲਾਈ।
 ਬਾਬਰ ਤੇ ਸੁ ਹਿਮਾਯੂੰ ਭਯੋ। ਹਿਮਾਯੂੰ ਨੇ ਫਿਰ ਅਕਬਰ ਜਯੋ। ੧੦੯।
 ਤੀਨੋਂ ਨੇ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਰਾਖੀ। ਮੁਖ ਤੇ ਭੀ ਕੁਛ ਬੁਰੀ ਨ ਭਾਖੀ।
 ਚੌਥੇ ਸ਼ਾਹ ਭਯੋ ਜਹਾਂਗੀਰ। ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਮਿਲ ਭਯੋ ਅਸੀਰ। ੧੧੦।
 ਉਨ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਸੋ ਖੋਟੀ ਕਮਾਈ। ਸੋਊ ਬੁਰਾਈ ਸਿਰ ਖੜੀ ਲਾਈ।
 ਪੰਜਵੇਂ ਭਯੋ ਸੁ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ। ਕਰੇ ਹਿੰਦੂ ਕਈ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ੧੧੧।
 ਛੀਵੇਂ ਭਯੋ ਸੁ ਸ਼ਾਹ ਨੂਰੰਗਾ। ਕਰਯੋ ਗੁਰੂਅਨ ਸੋ ਉਨ ਬਡ ਦੰਗਾ।
 ਹਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਨ ਬਾਲ ਮੰਗਾਏ। ਉਸ ਸਿਰ ਗਏ ਬੁਰਾਈ ਲਾਏ। ੧੧੨।
- ਦੋਹਰਾ:** ਉਨ ਦੁਸ਼ਟੀ ਬਹੁਤੀ ਕਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਆਦਿ।
 ਸਹਿਤ ਸੁ ਚਾਰੋਂ ਪੋਤਰੇ ਲਗੇ ਖੂਨ ਸਿਰ ਤਾਦ। ੧੧੩।
- ਚੌਪਈ:** ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਇਕ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਇਨ ਰਹੀ ਸਾਰੀ।
 ਇਨ ਸਿਰ ਦੇਹ ਲਗੀ ਚਹੀਏ ਹਮਾਰੀ'। ਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮਨਸਾ ਪਾਰੀ। ੧੧੪।

* ਉਲਟ, ਮੁਖਾਲਫ, ਵਿਰੋਧੀ।

ਸੋਈ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ ਨਿਬਾਹ। ਯੋ ਭਈ ਪਤਸਾਹੀ ਸਾਤ ਬਿਤਾਹ।
ਨਿਜ ਬਚਨੀ ਗੁਰ ਯੋ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ਯੋ ਬਚਨੀ ਗੁਰ ਗਏ ਬਿਕਾਯੋ। ੧੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸ ਬਿਧ ਇਹ ਝੂਠੇ ਭਏ ਬਚਨਨ ਤੇ ਸੁ ਮੁਗੱਲ।
ਲਈ ਪਤਿਸਾਹੀ ਨਿਜ ਕਹੈ ਭੂਲ ਗਈ ਵਟਿ ਗੱਲ। ੧੧੬।

ਚੌਪਈ: ਮੁਗਲ ਕਹੈ 'ਹਮ ਖੁਦ ਬਲਵੰਤ। ਹਿੰਦੂ ਮਾਰ ਕੀਏ ਹਮ ਅੰਤ।
ਰਹੇ ਪਿਕੰਬਰ ਨਿਕਟ ਖੁਦਾਇ। ਹਿੰਦੂ ਉਹਾਂ ਕੋ ਢੁਕਨ ਨ ਪਾਇ'। ੧੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸ ਐਸ ਗਫਲਤ ਭਈ ਮੁਗਲਨ ਕੇ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।
ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜੀ ਸੁਣ ਗੱਲਾਂ ਭੁਲੇ ਤਕਰਾਰੋਂ ਵਾਹਿ। ੧੧੮।

ਅਬ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੪੦. [ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਦ ਹੋਏ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਮ ਕਹੀ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸਮਝਾਇ।
ਯੋ ਬੀਤੀ ਸਿਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੇ ਅਬ ਕਹੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇ। ੧।
ਫਿਰ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਲੈ ਤੁਰੇ ਪ੍ਰਾਤ ਲਹੌਰਹਿ ਦਾਇ।
ਬੀਬੀ ਛੁਡਾਈ ਸਿਖਨ ਨੇ ਅਹਿਦੀਅਨ ਦਰਬ ਦਿਵਾਇ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਸਭ ਹਥ ਜੋੜੇ। 'ਨਿਭੈ ਲਾਜ ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਓੜੈ'।
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਯੋ ਕਰੈ ਅਰਦਾਸ। 'ਸਿੱਖੀ ਸਾਥ ਨਿਬਾਹੀ ਸਾਸ'। ੩।
ਅਹਿਦੀ ਪਹੁੰਚੇ ਲਹੌਰਹਿ ਜਾਇ। ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਦੀਓ ਫੜਾਇ।
ਕਈ ਦਿਵਸ ਤਹਿ ਫੜਿਓ ਰਹਿਓ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਆ ਦਰਸਨ ਕਰਿਓ। ੪।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਤੁਰਕ ਸਤਾਵੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਆਵੈ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਕਛੁ ਪੀਏ ਨ ਖਾਇ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ ਹੂ ਆਇ। ੫।
ਜੀਵਣ ਤੇ ਸਿੰਘ ਆਮ ਚੁਕਾਈ। ਨਹਿ ਉਸ ਚਿੰਤ ਸੁ ਮਰਨੇ ਕਾਈ।
ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਧੀਰ ਮਨ ਤਾਂਕੇ। ਗੁਰ ਕਾ ਭਾਣਾ ਸਿਰ ਪਰ ਜਾਂਕੇ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਕੇ ਮਨ ਮੈਂ ਭੈ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਭੈ ਜਮ ਕਾ ਨਾਂਹਿ।
ਜਿਸਕੇ ਹੱਥ ਮਮਾਲ ਹੈ ਕੀ ਕਰੂਗੁ ਅੰਧੇਰੇ ਤਾਂਹਿ। ੭।

ਸਾਖੀ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਕੀ

੧੪੧. [ਸ਼ਹੀਦੀ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋ ਸਾਖੀ ਅਬ ਦੂਸਰੀ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜੋਇ।
ਲੈਣ ਗਯੋ ਹਰਿ ਭਗਤ ਥੋ ਜੀਡਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਸੋਇ। ੧।

- ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਉਸ ਮੁਗਲੋ ਦਈ। ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਕੜਨ ਲਈ।
ਸੋਊ ਰਹੈ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਸਾਥ। ਜਨ ਥੋੜਨ ਬਹੁ ਆਵੈ ਨ ਹਾਥ। ੨।
ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਹੈ ਸੂਰੇ ਪੂਰੇ। ਨਾਮ ਸੁਨਤ ਹੁਇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੂਰੇ।
ਨਾਮ ਲੇਇ ਉਸ ਬੰਧੇ ਹਥਿਆਰ। ਮਰਨ ਲਰਨ ਕੇ ਰਹੈ ਤਿਆਰ। ੩।
ਜਿਧਰ ਹਲਕਾਰਨ ਦਯੋ ਬਤਾਇ। ਚੜ੍ਹਯੋ ਨਿਰੰਜਨੀ ਤਿਤ ਵਲ ਪਾਇ।
ਸਿੰਘ ਰਹੈ ਲੁਕ ਬੇਲਨ ਮਾਂਹੀ। ਫੌਜ ਵੜਤ ਚਿਤ ਅਤਿਹਿ ਸੰਕਾਹੀ। ੪।
ਮਾਰੈ ਸਿੰਘ ਜੋ ਆਵੈਂ ਹਾਥ। ਮਾਰੇ ਸਿੰਘ ਉਨ ਲੈ ਬਹੁ ਸਾਥ।
ਉਨੈਂ ਢੂੰਡਤ ਦਿਨ ਕਈ ਬਿਤਾਯੋ। ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤਬ ਯੋ ਸੁਨ ਪਾਯੋ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ‘ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਰ ਗਯੋ ਅਹਿਦੀਯਨ ਸਾਥ ਲਾਹੌਰ।
ਸੀਸ ਲਗਾਵਨ ਤੁਰਕ ਸਿਰ ਦ੍ਰਾਹ ਮਚਾਵਨ ਹੋਰ। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਲਹੌਰ ਜਾਇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਗੁ ਨਵਾਬ। ਲਿਜਾਇ ਦਰਗਹ ਉਸ ਕਰੂ ਖਰਾਬ।
ਕੇਸਨ ਸੋਂ ਕਰੂ ਸੀਸ ਨਿਬਾਹਿ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਸਿਰ ਦੇ ਲਾਇ। ੭।
ਉਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਸਾਹਿਬ ਭਾਣਾ। ਸੁਫਲ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਤੁਰਕਨ ਲਾਣਾ।
ਸਿੰਘ ਧੰਨ ਜੋ ਜੁੱਧ ਮਚਾਵੈਂ। ਸਿੰਘ ਧੰਨ ਜੋ ਤੁਰਕ ਸਿਰ ਲਾਵੈਂ। ੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਮਰਨ ਸਭਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ, ਸੁਫਲ ਮਰਨ ਹੈ ਤਾਂਹਿ।
ਧਰਮ ਨਿਭੈ, ਸਿੱਖੀ ਨਿਭੈ, ਸਿਰ ਤੁਰਕ ਸੀਸ ਲਗ ਜਾਹਿੰ। ੯।
- ਚੌਪਈ: ਧੰਨ ਧੰਨ ਦੇਹ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ। ਬੰਦ ਬੰਦ ਜਿਨ ਦੇਹਿ ਕਟਾਈ।
ਧੰਨ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਿਸਿਰ ਵਾਲਾ। ਚੜ੍ਹਯੋ ਚਰਖੜੈ ਧਰਮ ਸੰਭਾਲਾ। ੧੦।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਸੁਤ ਨਾਲ। ਚੜ੍ਹਕੈ ਚਰਖ ਜਿਨ ਜਪਯੋ ਅਕਾਲ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਵੈ ਜਿਨ੍ਹ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰਾ। ਦੀਆ ਸੀਸ ਮੁਖ ਰੁੱਤੁ ਉਚਾਰਾ। ੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਹਮਹਿ ਕਮਾਈ ਕਿਆ ਕਰੀ ਲੁਕ ਛਪ ਦੇਹਿ ਬਚਾਇੰ।
ਕਿਮ ਹਮ ਉਨ ਕੇ ਢਿਗ ਬਹੈਂ ਦ੍ਰਾਹਿ ਕਚਹਿਰੀ ਜਾਇ। ੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਹਮ ਕਿਮ ਰਲੀਏ। ਤਿਮ ਉਨ ਸੰਗ ਅਸੀਂ ਭੀ ਢਲੀਏ
ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਸਦਾ ਬਿਰ ਨਾਂਹੀ। ਬਹੁਤ ਉਮਰ ਹਮ ਗਈ ਬਿਤਾਹੀ। ੧੩।
ਬਿਨ ਤੁਰਕਨ ਕਹੂੰ ਦੇਹ ਗਰਈਏ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਰਾਤਬ ਤੇ ਕਿਉਂ ਜਈਏ।
ਢਿੰਗ ਜਨਮ ਢਿੰਗ ਮਰਨੋਂ ਹੋਈ। ਤੁਰਕਨ ਬਿਨ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਮਰੈ ਜੋਈ। ੧੪।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਯੋਂ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰੀ। ‘ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਰੀਏ ਤਯਾਰੀ।
ਹਮਰੋ ਉਸ ਕੇ ਹੁਤੋਂ ਸਨੇਹ। ਉਸ ਹੀ ਸੰਗ ਮਿਲ ਤਜੀਏ ਦੇਹ’। ੧੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਔਰਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਯੋ ‘ਤੁਮ ਰੁਕੋ ਔਰ ਹੀ ਜਾਇ।
ਅਸੀਂ ਸੁ ਜਾਇੰ ਲਹੌਰ ਕੇ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੈ ਪਾਹਿ’। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਕਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਧਰ ਤੁਰਿਆ! ਸਸਤਰ ਛੱਡ ਹਥ ਸੋਟਾ ਫੜਿਆ।
ਸਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਈਹਾਂ ਲਰ ਮਰੀਏ। ਸੋਟੇ ਸਜੋਂ ਨਵਾਬ ਢਿਗ ਜਈਏ। ੧੭।
ਹਰੀ ਭਗਤ ਥੋ ਟੋਲਤ ਜਹਾਂ। ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਪ ਤਹਾਂ।
ਦੇਖਤ ਉਨ੍ਹੈ ਤੁਰਤ ਫੜ ਲਯੋ। ਨਰੜ ਕਟੜ ਹੱਡੇ ਪਰ ਠਯੋ। ੧੮।

ਸੋਰਠਾ: ਬਾਂਹੁ ਸੁ ਉਪਰ ਬਾਂਹੁ ਧਰ ਨਲੀਅਨ ਮੱਧ ਟਿਕਾਇ।
ਲੋਹੇ ਕੀਲ ਘੜਾਇ ਕੇ ਠੋਕ ਦੀਯੋ ਇਕ ਥਾਇ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਮਧ ਡੰਡੇ ਬਾਂਹੁ ਪਿੜਾਈ; ਉਮ ਥਾਂ ਦੀਨੀ ਨਾੜ ਚੜ੍ਹਾਈ*।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਨਿਜ ਰਾਮ ਲਿਆਏ। ਪਛਾਨਨ ਕੇ ਬਹੁ ਲੋਕ ਸਦਾਏ। ੨੦।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰਤ ਉਂਗਲ ਹਿਲਾਈ। ਨਹਿੰ ਅਬ ਸਜਾਨਨ ਕੀ ਗਲ ਕਾਈ।
ਜੋ ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਣ ਪਛਾਣ! ਪਿੰਡ ਕਰਾਈਏਗਾ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹਰਿ ਭਗਤ ਲਹੌਰਹਿ ਲੈ ਪੁਜਯੋ ਦੀਓਂ ਨਵਾਬ ਸੁਨਾਇ;
‘ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਦਿਖਾਲਕੇ’ ਕਹਯੋ ‘ਦੇਹੋ ਚਰਖ ਚੜ੍ਹਾਇ’। ੨੨।
ਮਿਥੀ ਜਿਵੇਂ ਥੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਿਮ ਚੜ੍ਹਯੋ ਚਰਖ ਪਰ ਧਾਇ।
ਧੰਨ ਜਨਮ ਧੰਨ ਕਰਮ ਉਨ ਸਿੱਖੀ ਰਖੀ ਸਿਰ ਲਾਇ। ੨੩।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਓ ਚਰਖ ਸ਼ਿਤਾਬ!
ਅਸਾਂ ਨਮਿਤ ਆਪ ਆ ਮਿਲਯੋ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਿੰਘ ਮਤਾਬ। ੨੪।

ਸਾਖੀ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੀ

੧੪੨. [ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ]

ਚੌਪਈ: ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਪਰ ਫਿਰ ਗਲ ਆਈ। ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਤੁਮ ਮਨ ਚਿਤ ਲਾਈ।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਯਾ। ਉਨੈਂ ਅਹਿਦੀਯਨ ਆਨ ਮਿਲਾਯਾ। ੧।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੈ ਬੁਲਾਈ! ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕਹਿ ਉਚ ਸੁਨਾਈ।
ਸੁਨਤ ਨਬਾਬ ਅਤਿ ਸੋਖਤ ਭਯੋ; ਕਾਟ ਅੰਗੁਲ ਜਨੁ ਲੂਣ ਲਗਯੋ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਬ ਕਹਯੋ ‘ਤੂੰ ਸੁਨ ਬਾਤ ਨਵਾਬ।
ਹਮ ਤੁਮਰੋ ਨ ਬਿਗਾੜਿਓ ਤੁਮ ਕਿਮ ਦੇਤ ਅਜਾਬ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਹਮ ਤੁਮਰੀ ਭੂਮ ਬਿਗਰੈ। ਤੋ ਤੁਮ ਕੋ ਹਮ ਪੈਸੇ ਭਰੈ।
ਔ ਜੋ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਭੀ ਕਰੈ! ਤੋ ਭੀ ਤੁਮਰੋ ਹਾਲਾ ਭਰੈ। ੪।
ਤੁਮਕੋ ਦੇਕੇ ਜੋ ਰਹਿ ਜਾਇ। ਸੋ ਹਮ ਅਪਨੇ ਪੇਟਨ ਯਾਇ।
ਅਪਨੇ ਤਨ ਪੇਟ ਰਖ ਕੈ ਉਣੀ। ਦੇਤ ਔਰ ਕੋ ਚਬਨ ਚਬੁਣੀ। ੫।
ਕਹੁ ਤੇਰੀ ਕਜਾ ਗਾਠੋਂ ਜਾਇ? ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਕਿਮ ਦੇਤ ਸੁਜਾਇ?'
ਨਵਾਬ ਅਰੋ ਥੋ ਕੋਧਹਿ ਭਰਯੋ। ਮੁਖ ਤੇ ਖੋਟਾ ਬਚਨ ਉਚਰਯੋ। ੬।

* ਪਾ. ਨਾੜੀ ਪਾਈ।

ਨਵਾਬ ਕਹੈ 'ਤੂੰ ਹੋ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਉ ਛਾਡਾਂਗਾ ਤੁਮਰੀ ਜਾਨ'।
ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਡਰ ਕਯਾ ਜਾਨੋਂ! ਹਮ ਹੋਵੈਂ ਕਿਮ ਮੁੱਸਲਮਾਨੋਂ'। ੭।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰ ਮਰੋਂ ਕਿ ਨਾਹੀਂ? ਜੋ ਫਿਰ ਮਰੋਂ ਕਿਮ ਧਰਮ ਗਵਾਈ?
ਚਹੀਏ ਨਵਾਬ ਤੇ ਧਰਮ ਰਖਾਯਾ। ਕੇਸੀ ਸਾਸੀਂ ਨਿਬਾਹੁ ਕਰਾਯਾ'। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਨਵਾਬ ਏਹੀ ਕਹੀ 'ਜਿੰਦ ਚਹੈਂ ਤਾਂ ਆਵਹੁ ਦੀਨ।
ਔਰ ਜੁ ਚਾਹੈਂ ਮਾਂਗ ਸੇ ਧਨ ਅਰ ਮੁਲਖ ਜ਼ਮੀਨ। ੯।

ਚੌਪਈ: ਔ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਨ ਬੇਟੀ ਲੇਹੁ। ਬੀਚ ਹਵੇਲਨ ਬਾਸ ਕਰੇਹੁ'
ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਸੇ ਦੇਹੁ ਹਮ ਜੋ ਲਗੈ ਪਿਆਰੇ'। ੧੦।
ਤੂੰ ਜੇ ਹਮ ਪੈ ਹੈਂ ਮਿਹਰਬਾਨ! ਆਖ ਹਮੈਂ - ਨਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਨ-।
ਤੂੰ ਦੱਸ ਹਮੈਂ ਕਛੁ ਐਸੇ ਰਾਹੁ। ਕੇਸੀਂ ਸਾਸੀਂ ਹੋਇ ਨਿਬਾਹੁ'। ੧੧।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਬਹੁ ਗੁੱਸਾ ਖਾਯਾ। ਮੁਖ ਤੇ ਖੋਟਾ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯਾ:
'ਜੂਤਨ ਸਾਥ ਕਰੋਂ ਬਾਲ ਦੂਰ'। ਨਾਈਅਨ ਕਹਯੋ 'ਸਿਰ ਮੁੰਨਹੁ ਜ਼ਰੂਰ'।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕਹਯੋ 'ਵਹਿ ਜੂਤ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਹਿੰ।
ਜੋ ਸਿਖ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਨ ਸਿਰ ਕੇਸ ਨਿਬਾਹਿ'। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਨਉਏ ਲਗਾਏ। ਉਨ ਕੇ ਸੰਦ ਖੁੰਢੇ ਹੋ ਆਏ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਨਉਏ ਫੇਰ ਲਗਾਵੈਂ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਉਨ ਹਥ ਭੈੜੇ ਪਾਵੈਂ। ੧੪।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਨਉਅਨ ਨਵਾਬ ਡਰਾਵੈਂ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਨਉਅਨ ਹਥ ਕੰਪਾਵੈਂ।
ਕਲਾ ਖਾਲਸੇ ਤਬ ਐਸੀ ਕਈ। ਨਉਅਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੰਦ ਤਬ ਭਈ। ੧੫।
ਨਵਾਬ ਕਹਯੋ 'ਇਨ ਜਾਦੂ ਚਲਾਯਾ। ਕੈ ਨਉਅਨ ਕਛੁ ਲੱਬ ਦਿਵਾਯਾ।
ਅਬ ਲਜਾਵੇ ਮੋਚੀ ਦੇ ਚਾਰ। ਖੋਪਰੀ ਸਾਥ ਦਿਹੁ ਬਾਲ ਉਤਾਰ'। ੧੬।
ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁ ਭਲੀ ਮਨਾਈ। 'ਸਾਥ ਕੇਸਨ ਕੇ ਖੋਪਰੀ ਜਾਈ।
ਤੋ ਭੀ ਹਮਰੇ ਬਚਨ ਰਹਾਈ। ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਗੁਰ ਪੈਜ ਰਖਾਈ'। ੧੭।
'ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ' ਸਿੰਘ ਜਾਪ ਉਚਾਰੇ। ਸੁਣ ਨਵਾਬ ਮੂੰਦੇ ਕੰਨ ਸਾਰੇ।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਬਹੁ ਕ੍ਰੋਧਹਿ ਭਰਾ ਸੋਊ ਹੁਕਮ ਉਨ ਮੋਚੀਅਨ ਕਰਾ। ੧੮।
'ਇਸ ਕੀ ਖੋਪਰੀ ਸਾਥੇ ਬਾਲ। ਕਾਟ ਉਤਾਰੋ ਰੰਬੀ ਨਾਲ'।
ਤਬੈ ਕਸਾਇਨ ਵੈਸੀ ਕਰੀ। ਕਰ ਪੈਨੀ* ਸਿਰ ਰੰਬੀ ਧਰੀ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪੈਨੀ ਖੀ ਰੰਬੀ ਕਰੀ ਧਰ ਮੱਥਯੋਂ ਦਈ ਦਬਾਇ।
ਮੱਥੇ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਤਈਂ ਗਿਚੀਓ ਦਈ ਪੁਟਾਇ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸੀ ਨਾਂ ਕਰੀ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰ ਮੁਖ ਕਹਣੀ ਸਰੀ।
ਹਕਾਰੋ ਦੇਖ ਲੋਕ ਬਹੁ ਭਰੇ। ਜੋ ਸੋਅ ਸੁਨੈਂ ਸੁ ਹੈ ਹੈ ਕਰੇ। ੨੧।

* ਤਿੱਖੀ।

ਲੋਕ ਸਿਆਣੇ ਐਸੇ ਕਰੈਂ। 'ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਇਨ ਕੀ ਨਾ ਰਹੈ'।
ਠਾਰਾਂ ਸੈ ਉਪਰ ਦੁਇ ਸਾਲ। ਸਾਕਾ ਕੀਯੋ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ। ੨੨।
ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਇਕਾਨਵੇਂ ਸਾਲ। ਇਸੇ ਕਰੀ ਥੀ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ।
ਉਸ ਤੇ ਸਰੀ ਨਹੀਂ ਥੀ ਕਾਈ। ਸਰਾਵੇਂ ਨਵਾਬ ਰਾਯੋ ਚੰਬਲਾਈ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਨਵਾਬ ਖਾਂ ਜੁਲਮੀ ਕਰੀ ਸੁਹਰਤ ਭਈ ਜਹਾਨ।
ਦਿਲਗੀਰੀ ਸਿੰਘਨ ਭਈ ਐ ਖੁਸ਼ੀਅਨ ਮੁੱਸਲਮਾਨ। ੨੪।
ਧਰਮਸਾਲ ਸਿੱਖਨ ਹੁਤੀ ਤਾਮੈਂ ਦੀਨੋ ਪਾਇ।
'ਜਬ ਨਿਕਸੈਰੋ ਪ੍ਰਾਣ ਇਸ ਤਬ ਤੁਮ ਦਯੋ ਫੁਕਾਇ'। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੱਖੋਂ ਹਾਇ ਨ ਕਰੈ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਤੇ ਸੋ ਰਹੈ।
ਸੀਸ ਰਕਤ ਸੋਂ ਕਰੈ ਸ਼ਨਾਨ। ਜਿਉਂ ਰੀਗਾ ਮੇਂ ਟੁਭੀ ਲਾਨਾ। ੨੬।
ਜਿਮ ਮਨਸੂਰ ਨੇ ਹੱਥ ਕਟਾਏ। ਤਿਨ ਲੋਹੂ ਸੋਂ ਵੁਜੂ ਮਜਾਏ।
ਨਿਵਾਜ ਭਈ ਉਸ ਦਰਗਹ ਕਬੂਲ। ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜੀ ਭਏ ਰਜੂਲ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸ ਹੀ ਦਿਨ ਸੁ ਨਵਾਬ ਨੇ ਪੁਛ ਭੇਜਯੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਹੁ।
'ਤੂੰ ਜੁ ਕਹਤ ਥੋ ਕੇਸ ਹਮ ਸੀਸ ਹੀ ਸਾਥ ਨਿਬਾਹੁ। ੨੮।

ਚੌਪਈ: ਯਹ ਤੁਮਰੀ ਭਈ ਝੂਠੀ ਗੱਲ। ਗਏ ਬਾਲ ਲੈਕੇ ਸਿਰ ਖੱਲ।
ਬਿਨਾਂ ਬਾਲ ਸਿਰ ਦੇਹੀ ਰਹੀ। ਦੋਊ ਬਾਤ ਤੁਝ ਝੂਠੀ ਭਈ'। ੨੯।
ਤਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋਂ ਬਾਨੀ ਕਹੀ। 'ਨਹਿੰ ਨਵਾਬ ਤੁਮ ਸਮਝੇ ਅਈ।
ਰਹੇ ਕੇਸ ਹਮ ਖੋਪਰੀ ਨਾਲ। ਟੈਂ ਝੂਠੇ ਦੁਇ ਤੁਮਰੇ ਸ੍ਰਾਲ। ੩੦।
ਸ੍ਰਾਸ ਰਖੇ ਹਮ ਇਮ ਕਰ ਦੇਹ। ਮਾਰ ਜੂਤ ਤੁਝ ਅਰੇ ਧਰ ਲੇਹਿੰ।
ਉਸਤਾਦ ਮਿਲਯੋ ਤੁਧ ਅਗੇ ਨ ਕੋਇ। ਖੂਨ ਹਕੀਕਤ ਪਚ ਗਯੋ ਤੋਇ। ੩੧।
ਮਾਰ ਜੂਤੀ ਧਰ ਲੇਊਂ ਆਗੇ। ਛੋਡਾਂ ਤੋਹਿ ਪਿਕੰਬਰ ਲਾਗੇ।
ਔਰ ਜੁ ਤੁਮਕੋ ਅਬ ਛਡ ਜਾਵੇਂ। ਤੁਮ ਤੋ ਆਪੇ ਬਲੀ ਕਹਾਵੇ। ੩੨।
ਛੋਡ ਪਿਕੰਬਰ ਤੁਝੈ ਦਿਖਾਲ। ਦੇਊਂ ਉਸੈ ਕਚਹਿਰੀ ਡਾਲ।
ਵਹਿ ਤੁਹਿ ਕੂੜੀ ਭਰੇ ਸ਼ਫਾਤ। ਵਹਿ ਭੀ ਵਿਚੇ ਘਸੀਟਯੋ ਜਾਤ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰ ਹਕੀਕਤ ਬਚ ਰਹਯੋਂ ਅਬ ਤੂੰ ਬਚਤੋ ਨਾਂਹਿ।
ਪਿਕੰਬਰ ਭੀ ਦੇਜਕ ਪੜੈ ਜੋ ਗਹੈ ਤੁਮਾਰੀ ਬਾਂਹ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਕਹੋ ਜਾਇ ਹੋ ਰਹੁ ਮਜ਼ਬੂਤ। ਮਾਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਹਗਣੋ ਮੂਤ।
ਹੋਹੁ ਤਜਾਰ ਤੂੰ ਦੇਜਕ ਤਾਉਂ। ਮਾਰ ਜੂਤਨ ਤੁਹ ਪਹਿਲੋਂ ਲਿਜਾਉਂ'।

੧ ਪਾ:- ਰੀਗਾ ਜਲੋ ਪਵਿਤਰ ਮਾਨ।

੨. ਰੰਜੂਰ=ਦੁਖੀ। '(ਅ) ਰਜ਼ੀਲ=ਖੁਆਰ।

ਸਾਖੀ ਨਵਾਬ ਕੇ ਤਸਦੀਹੇ ਜਾਨ ਕੰਦਨ ਕੇ ਅਜਾਬ ਕੀ

੧੪੩. [ਨਵਾਬ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਬੰਦ ਹੋਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਉਸ ਹੀ ਵਖਤ ਨਵਾਬ ਕੇ ਭਯੋ ਸੁ ਬੰਦ ਪਿਸ਼ਾਬ।
ਯੋ ਤੜਫੈ ਜਿਮ ਥਲ ਮਛੀ, ਪਾਵਤ ਭਯੋ ਅਜਾਬ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਕਦੇ ਭੂਮ ਕਦੇ ਪਲੰਘੈ ਪਵੈ। ਕਦੇ ਟਿਕੈ ਕਦੇ ਉਠ ਉਠ ਧਵੈ।
ਕਦ ਉਧੋ ਕਦ ਮੂਧੋ ਹੋਇ। ਕਦ ਕੂਕੈ ਕਦ ਪਰੈ ਸੁ ਰੋਇ। ੨।
ਲਗੇ ਮੰਗਾਵਨ ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜੀ। ਕਹੈ 'ਆਇ ਹਮ ਕਰੀਏ ਰਾਜੀ'।
ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਸੈਫੀ ਕਲਾਮਨ ਫੂਕੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਲਗੈ ਨਵਾਬ ਤਨ ਹੂਕੈ। ੩।
ਨੀਲਾ ਬਾਣਾ ਹਥ ਖਡ ਸੋਟੇ। ਮਾਰੈ ਸ਼ਹੀਦ ਭੰਗ ਘੋਟਣੈ ਮੋਟੇ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਪਜਾਵੈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਸ਼ਹੀਦ ਉਸ ਬਹੁਤ ਅਕਾਵੈ। ੪।
ਕਹੈ 'ਦੁਸ਼ਟ! ਤੁਰ ਆਗੇ ਚਾਲ'। ਕਹੈ ਨਵਾਬ ਕੇ ਐਸ ਹਵਾਲ।
ਸਨਮੁਖ ਨਦਰ ਨਵਾਬੇ ਆਵੈ। ਸੀਸ ਕਰਦ ਹਥ ਚਕਰ ਘੁਮਾਵੈ। ੫।
ਨਵਾਬ ਦੇਖੇ ਅਰ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪੇ। ਮੁਖ ਤੇ ਨਾਮ ਪਿਕੰਬਰ ਜੰਪੇ*।
ਕਹ ਹਜ਼ਰਾਇਤ ਮੰਗਾਵੈ ਪੀਰ। ਦੇਖ ਭੁਜੰਗਨ ਹੁਇ ਜਾਇੰ ਤਗੀਰ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਜਿਸ ਜਪੈ ਸੋਈ ਆਵੈ ਧਾਇ।
ਚੱਕ ਕਟਾਰੀ ਕਰਦ ਸੋ ਮਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇਹਿੰ ਨਠਾਇ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਦੇਖੈ ਜਾਤੇ। ਤਜੀ ਆਸ ਤਿਨ ਕਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਤੇ।
ਨਵਾਬ ਰਹਜੋ ਉਨ ਆਸ ਚੁਕਾਈ। ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਉਸ ਆਸ ਤਕਾਈ। ੮।
ਜਿਹ ਸਿਰ ਪਰ ਦੁਖ ਲਾਗੇ ਬੰਦੇ! ਬੁਰੇ ਲਗੈਂ ਤਿਸ ਸਭ ਹੀ ਧੰਦੇ।
ਦੀਨ ਬਿਦੀਨ ਪੀਰ ਗੁਰ ਜੇਤੇ। ਦੁਖੀਏ ਲੋਕ ਸੇਵਤ ਹੈਂ ਤੇਤੇ। ੯।
ਜਿਨ ਜਿਨ ਤੇ ਕੁਛ ਭਲੇ ਨ ਹੋਇ। ਸੇਵਤ ਲੋਕ ਔਰਨ ਕੋ ਤੇਇ।
ਭਟਕ ਭਟਕ ਨਰ ਔਰਨ ਸੇਵੈ। ਅਪਨੋ ਧਰਮ ਮੂੜ੍ਹ ਇਮ ਖੇਵੈ। ੧੦।
ਕੋਊ ਸੂਰੋ ਪੂਰੋ ਸਰੀਰ। ਨਿਜ ਗੁਰ ਪਰ ਹੀ ਰਾਖੈ ਧੀਰ।
ਹੈ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੇ ਕੋ ਜਗ ਮਾਂਹਿ। ਬੇਮੁਖ ਹੋਹਿੰ ਨ ਦੁਖ ਕਰ ਆਹਿ। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੀਖਾਨੋਂ ਸਭ ਛਡਯੋ ਕਰ ਕਰ ਨੁਾਬ ਸਲਾਮ।
ਤੋ ਭੀ ਬੰਧਨ ਨਹਿੰ ਛੂਟਯੋ ਨਹਿੰ ਪਾਯੋ ਕਛੁ ਅਰਾਮ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਕੇ ਯਹ ਜੀਅ ਆਈ। 'ਸਿੰਘ ਸ੍ਰਾਪ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਜਾਈ।
ਜੇ ਰਾਖੈਂ ਤੋ ਸਿਖ ਰਖਾਵੈ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿਖ ਬਖਸ਼ਾਵੈ'। ੧੩।
ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਿੰਘ ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਏ। ਸੋ ਡਰਦੇ ਸਭ ਹੀ ਚਲਿ ਆਏ।
ਜੋੜ ਹਾਥ ਤਿਨ ਅਗੇ ਖਲੋਈ। 'ਮੈਂ ਤਕਸੀਰ ਕਿਮਹਿ ਬਖਸ਼ੋਈ। ੧੪।

* ਜਪੇ, ਅਰਾਧੇ।

ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਖਤਾ ਬਖਸ਼ਾਵੇ। ਖੋਪਰੀ ਸੀਸ ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕਾਵੇ।
ਡਰਤ ਸਿੱਖਨ ਜਾਇ ਆਖੀ ਸੋਈ। ਉੱਤਰ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਐਸ ਬਤੋਈ। ੧੫।
'ਕਹੁ ਨਵਾਬ ਕਿਮ ਤਰਲੇ ਲੇਵੈ। ਅਬ ਹਮ ਖੋਪਰੀ ਕਾਹਿ ਛੁਹੇਵੈ।
ਜੇ ਤੁਧ ਵਿਚ ਸੇ ਲਾਇ ਲੈ ਤਾਨ। ਨਹਿ ਛਾਡੋਂ ਤੁਧ ਏਮ ਜਹਾਨ'। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਮਨ ਜਾਨਿਓ ਮੁਹਿ ਰਾਖ ਨ ਸਾਕੈ ਕੋਇ।
ਰਾਖਨ ਆਖੈ ਜੇ ਮੁੜੈ ਸਾਥੇ ਜਾਵੈ ਸੋਇ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਜਿਮ ਸ਼ਹੀਦ ਜੁ ਸੋਟੇ ਲਾਵੈਂ। ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਵਾਬ ਗ਼ਸ਼ੀਆਂ ਪੈ ਜਾਵੈਂ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸ਼ਹੀਦ ਉਸ ਦੇਵੈਂ ਤ੍ਰਾਸ। ਨਬਾਬਹਿ ਆਵੈਂ ਔਖੇ ਸਾਸ। ੧੮।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਕੇ ਯਹ ਜੀਅ ਆਈ। 'ਕਰੈ ਨ ਕਰੈ ਅਬ ਖਾਲਸੇ ਮਹਾਈ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਛੱਡ* ਪਾਸ ਬੁਲਾਯਾ। ਹਾਲ ਅਪਣੋਂ ਉਸੈ ਸੁਨਾਯਾ। ੧੯।
ਕਹਜੇ 'ਸ਼ਹੀਦ ਮੁੜ ਛਾਡਤ ਨਾਂਹੀਂ; ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰਨ ਰਹਜੇ ਧਿਆਈ।
ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਆਵੈਂ ਪਾਸ। ਦੌੜ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੈਂ ਉਨ ਨਾਸ਼। ੨੦।
ਅਬ ਤੇ ਆਸ ਹਮ ਸਿੰਘਨ ਰਹੀ। ਮਾਰੇ ਰਾਖੇ ਖਾਲਸੇ ਸਹੀ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਸੀਸ ਹਿਲਾਯਾ। 'ਸੰਤ ਸਰਾਪ ਨ ਜਾਤ ਮਿਟਾਯਾ'। ੨੧।
ਬਹੁਤ ਖੋਫ ਤਿਨ ਮਨ ਮੈਂ ਖਾਯਾ। 'ਸੁੱਤੇ ਸ਼ੇਰ ਨ ਚਹੀਏ ਜਗਾਯਾ।
ਮਤ ਹਮ ਪਰ ਕਛੁ ਕਰ ਦੈ ਵਾਕ। ਹੁਵੈ ਮਾਰ ਸੇ ਪੀੜੀ ਲਾਕ'। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਚੁਪ ਹੋ ਰਹਜੇ ਫੁਰੈ ਨ ਕਾਈ ਬਾਤ।
ਨਵਾਬ ਤਬੈ ਲਾਵਣ ਲਗੇ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਪਗ ਹਾਤ। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀਅ ਯਹ ਆਈ। 'ਨਵਾਬ ਕਹਜੇ ਤਿਮ ਕਹਿਹੋਂ ਜਾਈ।
ਨਵਾਬ ਕਹਜੇ ਮੁੜ ਕਰਜੇ ਸਲਾਮ। ਬਖਸ਼ੋ ਮੋਹ ਅਬ ਦੇਹੁ ਅਰਾਮ। ੨੪।
ਮੁੜ ਖਾਤਰ ਹਥ ਕਦਮੀਂ ਲਾਯੋ। ਜੇ ਚਾਹੋ ਸੇ ਕਰਾਰ ਬੰਧਾਯੋ।
ਫੇਰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਮੈਂ ਨਹਿ ਮਾਰੋਂ। ਜੇ ਰਾਖੇ ਤੁਮ ਮਾਸ ਹਮਾਰੋਂ। ੨੫।
ਜੇ ਤੁਮ ਹਮ ਕੇ ਬਖਸ਼ੋ ਨਾਹੀਂ। ਤੋ ਸਾਸ ਹਮਾਰੇ ਦੁਖ ਸੇਂ ਜਾਹੀਂ।
ਮਰੋਂ ਸਹੀ ਪਰ ਛੁਟੇ ਪਿਸ਼ਾਬ। ਜਾਵੈ ਜਿੰਦ ਪਟ ਬਿਨਾਂ ਅਜ਼ਾਬ'। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਨਬਾਬ ਕਹੀ ਸੇ ਸਭ ਕਹੀ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਇ।
ਅਗਜੋਂ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕਹੀ 'ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਦੁਸ਼ਟਨ ਲਜਾਇ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਜੇ ਸਿਖ ਹਮ ਪੈ ਸਿਖ ਕੰਮ ਆਵੈ। ਹਮਰੇ ਚਾਮ ਕੀ ਪਨਹੀਂ ਬਨਾਵੈ।
ਸਿਖ ਕਾਰਨ ਪਗ ਧਰੈ ਜੁ ਧਰਨ। ਹਮ ਧਾਰੈਂ ਸਿਰ ਉਸ ਕੇ ਚਰਨ। ੨੮।
ਨਿਬਾਬ ਜੇਗ ਵਗਨੀ ਵਗ ਗਈ। ਸਫਾਰਸ਼ ਦੁਸ਼ਟ ਨ ਚਹੀਯਤ ਕਹੀ।
ਸਿਖ ਪਰ ਹਮਰੇ ਨਾਂਹਿ ਬਸਾਇ। ਔਰ ਕਰੇ ਸੰਗ ਉਸ ਕੇ ਜਾਇ'। ੨੯।

* ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਦ ਸਨ, ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਆ ਦੀਯੋ ਜੁਬਾਬ! 'ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਅਬ ਭਯੋ ਨਿਬਾਬ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਰੈਂ ਹਕੀਮੀ ਲੋਗ। ਨਿਬਾਬ ਬਿਆਪੇ ਬਹੁਤੇ ਰੋਗ। ੩੦।
ਕਰ ਨਹਿੰ ਸਕੈ ਨਵਾਬ ਸੁ ਚੂਪ। ਦੁਖ ਕਰ ਮਾਰੇ ਬਡੀ ਸੁ ਕੂਕ'।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਯੋ ਫਿਰ ਕਹਯੋ। 'ਮੈਂ ਅਬ ਖਾਲਸੇ ਸ਼ਰਨੀ ਅਯੋ'। ੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸ੍ਰਾਪ ਹੁਇ ਸਕੈ ਨ ਕੋਉ ਮੋਰ।
ਜੇ ਮੋੜੇ ਤੋ ਖਾਲਸਾ ਔਰ ਨ ਸਾਕੇ ਮੋਰ। ੩੨।

ਚੌਪਈ: 'ਜਿਸ ਜਲ ਉਪਜੈ ਸੇ ਜਲ ਮਾਰੇ। ਜੋ ਜਲ ਮਾਰੇ ਸੇ ਜਲ ਤਾਰੇ।
ਜੋਉ ਖਾਲਸੇ ਮਾਰਨ ਵਾਰ। ਖਾਲਸੇ ਚਹੈ ਤੋ ਕਰੈ ਨਿਹਾਲ। ੩੩।
ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਹੈ ਜਿਹ ਜਾਇ। ਜਾਇ ਤੁਰਤ ਤੂੰ ਤਿਸ ਹੀ ਥਾਇ।
ਹਮਰੇ ਥਾਂ ਤੁਮ ਪੈਰੀਂ ਪਰੋ। ਹਮਰੀ ਥਾਂ ਤੁਮ ਬਿਨਤੀ ਕਰੋ। ੩੪।
ਮੈਂ ਤੇ ਹੋਈ ਬਡ ਤਕਸੀਰ। ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਹੋਂ ਦੇਵਨਗੀਰ।
ਹੈ ਗੁਰ ਤੁਮਰੇ ਲਿਖਿਆ ਯਾਹਿ। 'ਸੰਤ ਦੋਖੀ ਕਾ ਥਾਉ ਕੋ ਨਾਹਿ'। ੩੫।
'ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ। ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਿ ਮਾਰਾ।'
'ਸੰਤ ਭਾਵੈ ਤਾ ਲਏ ਉਬਾਰਿ'। ਯੋ ਲਿਖਿਓ ਤੁਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਬਾਤ ਹਮ ਇਕ ਸੁਨੀ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਰਾਯੋ ਬਤਾਇ।
ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਜਹਿੰ ਹਥ ਜੋੜੈਂ ਤਹਿੰ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੋਂ ਆਇ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਲਿਖਿਓ ਜੋਇ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕਹੇ ਸੱਤ ਸੁ ਹੋਇ।
ਦਿਹੋ ਪ੍ਰਤਾਇ ਸੁ ਹਮੈਂ ਦਿਖਾਇ'। ਐਸੇ ਆਖਯੋ ਨਵਾਬ ਬਨਾਇ। ੩੮।
'ਔਰ ਸੁਨੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਤੇ ਬਾਨੀ। ਸੁਖਮਨੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨੀ!
'ਸੰਤ ਦੋਖੀਕਾ ਥਾਉ ਕੋ ਨਾਹਿ। ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਭਾਵੈ ਤਾਓ ਇਭੀ ਗਤਿ ਪਾਹਿ'। ੩੯।
'ਸੰਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਦੋਖ ਮਹਿ ਦੋਖੁ। ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਭਾਵੈ ਤਾ ਉਸਕਾ ਭੀ ਹੋਇ ਮੋਖੁ'।
'ਸੰਤ ਕੇ ਦੋਖੀ ਕੋ ਨਾਹੀ ਠਾਉ। ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਭਾਵੈ ਤਾ ਲਏ ਮਿਲਾਇ'। ੪੦।
'ਸੰਤ ਕੇ ਦੋਖੀ ਕਉ ਅਵਰ ਨ ਰਾਖਨ ਹਾਰੁ। ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਭਾਵੈ ਤਾ ਲਏ ਉਬਾਰਿ'।
ਜੋ ਯਹ ਬਾਨੀ ਹੈ ਗੁਰ ਸਾਚੀ। ਤੋ ਤਕਸੀਰ ਕਰੇ ਮੁਝ ਕਾਚੀ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹਮ ਸਮ ਪਾਪੀ ਨਹਿੰ ਕੋਉ ਸੰਤ ਖਾਲਸੇ ਸਮ ਨਹਿੰ ਕੋਇ।
ਸੁਖਮਨੀ ਮੈਂ ਜੋ ਲਿੱਖਿਓ ਪ੍ਰਤਾਇ ਦਿਖਾਲੋ ਸੋਇ। ੪੨।
ਜੋ ਗੁਰਬਾਨੀ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤ ਤੋ ਸਿਖ ਸੱਚ ਪੰਜਨ ਮਾਂਹਿ।
ਤੋ ਤੂੰ ਜਾਇ ਨਵਾਬ ਪੈ ਜੋ ਹੈ ਸਿੰਘਨ ਮਾਂਹਿ। ੪੩।
ਜੋ ਜਿੰਦ ਬਖਸ਼ੇ ਨਾਂਹਿ ਸਿੰਘ ਤੋ ਇਤਨੀ ਤੋ ਕਰ ਲਯਾਇ।
ਇਕ ਬਾਰ ਦੁਖੋਂ ਛੁਡਾਇ ਕਰ ਫਿਰ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਲੈ ਜਾਇ'। ੪੪।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਤੁਰਯੋ ਜਾ ਪਹੁੰਚਯੋ ਖਾਲਸੇ ਪਾਸ।
ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰ ਕੁਰਨਸ ਬਹੁਤ ਹੁਲਾਸ। ੪੫।

ਚੌਪਈ: ਸਮੂਹ ਖਾਲਸੇ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਯਾ। ਆਦਰ ਸੋ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਯਾ।
 ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕੁਸਲ ਪੁਛ ਲਈ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਵਾਬ ਆਇ ਪਈ।
 ਫਿਰ ਪੂਛੀ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਬਾਤ। 'ਮਾਰ ਸਾਤ ਖਾਨੂ ਸਿਰ ਲਾਤ'।
 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ' ਉਚਾਰਯੋ। 'ਪ੍ਰਿਗ ਪ੍ਰਿਗ ਨਵਾਬ ਖਾਂ ਨੂੰ' ਧਿਰਕਾਰਯੋ। ੪੭।
 'ਧੰਨ ਮਾਤ ਪਿਤ, ਧੰਨ ਉਸ ਭਾਈ। ਸਿੱਖੀ ਰਖੀ ਔ ਦੇਹਿ ਗਵਾਈ।
 ਐਸੀ ਔਰ ਪੁਰਖ ਕਿਨ ਕਰੀ। ਉਤਾਰ ਸੀਮੋਂ ਜਿਨ ਖੋਪਰੀ ਧਰੀ'। ੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਸੋ ਕਹੀ ਜੋ ਕਹੀ ਨਵਾਬ ਬਨਾਇ।
 ਸੁਨਤ ਸੁ ਸਿੰਘਨ ਇਮ ਲਗੀ ਜਿਮ ਬਰੂਦੈ ਅਗਨ ਛੁਹਾਇ। ੪੯।
 ਤਬੈ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਯੋ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਚੜ੍ਹੇ ਲਹੌਰੇ ਧਾਇ।
 ਯਾ ਸਿਰ ਕਟੀਏ ਨਵਾਬ ਕੇ ਕੈ ਅਪਨੋ ਰਹੀਏ ਕਟਾਇ'। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਉਹਾਂ ਜਾਨ ਕਿਮ ਪਾਵੈ'। ਹਮ ਥੋੜੇ ਕਿਮ ਕਰ ਹਮ ਜਾਵੈ'।
 ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਹਮ ਭੇਖ ਬਟਾਵੈ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਹਮ ਰਾਤੀਂ ਧਾਵੈ'। ੫੧।
 ਜੋ ਉਨ ਮਾਰਤ ਹਮ ਮਰ ਜਾਈਏ। ਸੱਤਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਿਦਕ ਕਮਾਈਏ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਈਏ। ਜਾਇ ਦਰਗਾਹ ਮੈਂ ਰੋਰ ਮਚਾਈਏ। ੫੨।
 ਸੁਫਲ ਜਨਮ ਅਪਨੋ ਕਰ ਲਈਏ। ਕਰੁ ਅਰਦਾਸ ਨ ਢਿੱਲ ਲਗਾਈਏ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕਿਯ ਜਹਾਜ਼ ਤਿਆਰ। ਦੁਖ ਮਾਰਗ ਤਰ ਟੋਈਏ ਪਾਰ'। ੫੩।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨ ਯੋ ਕਹੀ 'ਪ੍ਰਣ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਧਾਰ।
 ਲੈ ਜਾਊਂ ਉਸ ਪਰ ਅਗੈ ਜੂਤਨ ਸੇਤੀ ਮਾਰ'। ੫੪।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਖਾਲਸੇ ਕਛ ਧੀਰ ਮਨ ਆਈ। 'ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ' ਕਹਯੋ 'ਧੰਨ ਤੋਟਿ ਕਮਾਈ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਬਚ ਤਿਖੀ ਤਲਵਾਰ। ਜਾਵੈ ਚੀਰ ਸੁਮੇਰੋਂ ਪਾਰ। ੫੫।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਈ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ। ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ ਦੋਵੇਂ ਤਖਤੋਂ ਸੁੱਟ।
 ਸੰਤ ਸਰਾਪ ਚਹਿ ਮੇਟਯੋ ਜੋਇ। ਪਹਿਲੋਂ ਛੁਟੈ ਢਾਲ ਜਿਮ ਸੋਇ। ੫੬।
 ਉਸ ਕੀ ਜਿੰਦ ਕੋ ਜੋ ਰਖੰ ਸੱਕੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਮਾਰੈਂ ਉਸ ਸਾਥੈ ਧੱਕੈ।
 ਸੰਤ ਸੁਪ ਕੋ ਕਰੈਂ ਜੁ ਓਟ। ਇਕੋ ਚੋਟ ਛੁਟੈ ਕੋਟਨ ਕੋਟ'। ੫੭।
 ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਤੁਮ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ।
 ਨਵਾਬ ਮਰਨ ਮੈਂ ਕੁਛ ਕਸਰ ਨਾਹੀਂ। ਸਭੀ ਤੁਰਕ ਲਰ ਮਰ ਗਲ ਜਾਹੀਂ'। ੫੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਇਮ ਕਹੀ 'ਉਨ ਲਈ ਖਾਲਸੇ ਓਟ।
 ਨਹਿ ਸਕਤ ਦਿਖਾਲੇ ਖਾਲਸੇ ਤੋ ਲਗੇ ਖਾਲਸੇ ਖੋਟ। ੫੯।

ਚੌਪਈ: ਸਭੋ ਖਾਲਸੇ ਮਾਂਹਿ ਤੁਫੀਕ। ਆਹਿ ਖਾਲਸੇ ਮੁੱਖ ਅਮੀਕ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਉਸ ਪਰਚਾ ਲਾਯਾ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਉਸ ਮੱਚ ਦਿਖਾਯਾ'। ੬੦।

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰ ਆਪ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨਿਬਾਬ ਕਹਯੋ ਆਪ।
 ਨਵਾਬ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰਨ ਸੱਚਾ ਆਯਾ। ਤੋ ਖਾਲਸੇ ਪਹਿ ਮੋਹਿ ਘਲਾਯਾ। ੬੧।
 ਖਾਲਸੇ ਮਹਿੰ ਉਨ ਲਖੀ ਤੁਫੀਕ। ਖਾਲਸੇ ਮੁੱਖ ਉਨ ਲਖਯੋ ਅਮੀਕ।
 ਕਹੇ ਖਾਲਸੇ ਸਭ ਕਰ ਦੇਤ। ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਭਿੰਨ ਨ ਭੇਤ। ੬੨।
 ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰੂ। ਕਹਿ ਗਏ ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਜਬ ਤੁਰੂ।
 ਸੰਤ ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਭੇਤ ਕਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਹੈ ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਮਾਂਹਿ ਸੰਤਾਈ। ੬੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰੈਂ ਰੇਖ ਪਰ ਮੇਖ ਸੰਤ ਦੇਵੇਂ ਜੁਗ ਪਲਟਾਇ।
 ਸੋਊ ਸੰਤ ਅਬ ਖਾਲਸੇ ਦੇਖਯੋ ਹਮ ਪਰਤਯਾਇ। ੬੪।

ਚੌਪਈ: ਉਸੀ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨ ਆਯੋ। ਚਹੀਯਤ ਹੈ ਕਛੁ ਪਰਚਾ ਲਾਯੋ।
 ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕੀ ਲਾਜ ਨਿਬਾਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਸਟੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਹਾ। ੬੫।
 ਜਿਮ ਉਨ ਦੁਸਟ ਥੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹੀ। ਸਕਲ ਖਾਲਸ ਮੋਂ ਕਹਿ ਦਈ।
 ਔ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਥੋਂ ਪੁਛ ਆਯਾ। ਉਨ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਅਦਬ ਸੁਨਾਯਾ। ੬੬।
 ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮੰਨੈ ਨ ਤਾਣ। ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਚਹਿ ਰਾਖਯੋ ਮਾਣ।
 ਖਾਲਸੈ ਉਤੇ ਉਸ ਗੁਸਾ ਨ ਹੋਇ। ਕਹੀ ਖਾਲਸੇ ਮੰਨ ਲੈ ਸੋਇ। ੬੭।
 ਜੋ ਕੁਛ ਖਾਲਸੇ ਆਛੇ ਹੋਈ। ਲਗਤ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਛੇ ਸੋਈ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਰੇ ਸੁ ਨਾਹੀਂ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਯੇ ਆਖ ਸੁਨਾਈ। ੬੮।
 ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਮਾਨੈਂਗੋ ਜੋ ਕਹੀ ਹਮਾਰੀ'।
 ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਮਤਾ ਪਕਾਯਾ। ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਐਸ ਠਰਾਯਾ: ੬੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪਹਿਲਾਂ ਜੁ ਬਾਰਾਂ ਮਾਜਰੇ ਥੇ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਸਾਥ।
 ਛੋਟੇ ਲੈ ਕੇ ਬਡੇ ਦੈ ਉਠਕੇ ਅਪਨੇ ਹਾਥ। ੭੦।

ਚੌਪਈ: ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਖਾਨੋਂ ਭੈਣ। ਵਸੈ ਫਰਜ਼ੁਲਾ ਖਾਂ ਕੇ ਐਨ।
 ਫ੍ਰਜ਼ੁਲਾਪੁਰ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਯਾ। ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਥੋਉ ਵਸਾਯਾ। ੭੧।
 ਤਿਸਕੋ ਪਟੇ ਦਯੋ ਘਲਾਇ। ਸਿੰਘ ਪੁਰੋ ਤਿਸ ਨਾਮ ਧਰਾਇ'।
 ਸੁਨ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਗੁੱਸਾ ਕੀਆ। 'ਮਾਂਗਯੋ ਰਾਜ ਕਿਨ ਹਮਕੋ ਦੀਆ। ੭੨।
 ਸਭੈ ਪਿੰਡ ਅਬ ਹੋਹਿੰ ਹਮਾਰੇ। ਜਬ ਹਮ ਲੇਹਿੰ ਲਹੌਰੈ ਮਾਰੇ।
 ਅਬ ਜੁ ਹਮੈਂ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ। ਮਰਨ ਕਾਲ ਕੇ ਦੁਖ ਸੰਤਾਏ। ੭੩।
 ਮਰਨ ਕਾਲ ਕੋ ਦੁਖ ਹੈ ਭਾਰੀ'। ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਐਸ ਉਚਾਰੀ।
 'ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਗ ਦੁਖ ਦੇ ਆਹੀ। ਯਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇੰ ਸਹਾਈ। ੭੪।

ਦੋਹਰਾ: ਇਮ ਉਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰੀਥ ਕੋ ਲਯੋ ਆਸਰੋ ਆਇ।
 ਇਤਨੀ ਖਾਤਰ ਦੁਸਟ ਕੋ ਦੀਜੈ ਪ੍ਰਚਾ ਦਿਖਾਇ। ੭੫।

ਚੌਪਈ: ਦੁਸ਼ਟ ਬਖਸ਼ਨੋ ਬਡੇ ਅਜੋਗ। ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਰਖਨ ਭਯੋ ਜੋਗ।
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਉਠਾਏ। ਇਮ ਕਹਿ ਦਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਏ। ੭੬।
‘ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜੂਤਨ ਮਾਥ। ਨਵਾਬ ਲਵਾਵੈ ਸਿੰਘ ਕੇ ਹਾਥ।
ਛੁਟੈ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਵਾਬ ਸੁਖ ਹੋਇ। ਫਿਰ ਮਰੈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਗੈ ਸੋਇ’। ੭੭।
‘ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀ ਆਗਯਾ ਪਾਓ। ਤੋ ਨਵਾਬ ਕੇ ਜੁਤੀ ਛੁਹਾਓ।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀ ਆਗਯਾ ਬਾਝ। ਕਰੇ ਨ ਕਛੂ ਨਿਬਾਥੈ ਕਾਜ। ੭੮।
ਗੁਰ ਬਦਨਨ ਖਾਤਰ ਯੋ ਕੀਓ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਯੋ ਕਹਿ ਦੀਓ’।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਕੁਰਨਸ਼ ਕਰੀ। ਚਲਯੋ ਬਚਨ ਲੈ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀ। ੭੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸੇ ਬਚਨ ਲੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਬੈ ਲਹੋਰ।
ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਪੈ ਜਾ ਕਹੀ ਸਭੈ ਗੱਲ ਖੋਰ। ੮੦।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਲਈ। ਨਾਮ ਖਾਲਸੇ ਸੁਨ ਕੁੰਨਸ਼ ਕਈ।
‘ਖਾਲਸੇ ਪਰ ਸਭ ਦੇਹ ਕੁਰਬਾਨ। ਕਲਾ ਖਾਲਸੇ ਕਰਨ ਕਰਾਨ। ੮੧।
ਸੰਬੂਹ ਖਾਲਸੇ ਆਗਯਾ ਦਈ। ਐਸੇ ਕੋਨ ਜੁ ਨਾਂਹਿ ਮਨਈ।
ਪੰਜ ਸਿਖਨ ਅਰਦਾਸ ਸੁ ਯਾਹਿ। ਵਹਿ ਤੇ ਮਾਨੀਯਤ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹਿ। ੮੨।
ਅਹੈ ਖਾਲਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਨ। ਹਮ ਪਾਜੀ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਸ਼ਰਨ।
ਇਹ ਸਭ ਕਲਾ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਹੋਇ। ਰਾਖੇ ਮਰੇ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ। ੮੩।
ਖਾਲਸੇ ਨੁਹਾਦਨ ਸੋ ਨਵਾਬੈ ਮਾਰੇ। ਦਾਸਨ ਸੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਬਹੁਗਾਰੇ।
ਅਪੁਨੇ ਸੋਟੇ ਜਿਮਿ ਪਰ ਲਾਵੈ। ਸਿਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੋਂ ਛੜ੍ਹ ਗਿਰਾਵੈ’। ੮੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੁਰ ਜਾ ਕਹੀ ਸਭ ਨਵਾਬ ਕੇ ਪਾਸ।
ਜਿਹ ਬਿਧ ਸੰਬੂਹੈ ਖਾਲਸੇ ਕਰ ਦੀਨੀ ਅਰਦਾਸ। ੮੫।

ਚੌਪਈ: ਕਹੀ ਖਾਲਸੇ ਨਵਾਬ ਸੁਨ ਲਈ। ਮੁਸਲੇ ਪਾਸੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਈ।
ਕਹੈ ‘ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਚਹੀਯਤ ਕਈ’। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜੁਤੀ ਮੰਗਈ। ੮੬।
ਪਹਿਲੀ ਜੁਤੀ ਟਾਥ ਨ ਆਇ। ਨਈ ਮੰਗਈ ਲੈ ਪਰੀ ਪਾਇ।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦੇਕੈ ਟਾਥ। ਅਪਨੀ ਗਰਜ ਉਨ ਲਾਈ ਮਾਥ। ੮੭।
ਮਿਟ ਗਯੋ ਸੂਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਅਜ਼ਾਬ। ਨਵਾਬ ਕਹੇ ‘ਧੰਨ ਹਮਰੇ ਭਾਗ।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਹਮ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ। ਧੰਨ ਸਾਇਤ ਔਰ ਧੰਨ ਯਹ ਘਰੀ। ੮੮।
ਏਕ ਬਾਰ ਯੋ ਆਗੈ ਭਈ। ਸੋਈ ਖਾਲਸੇ ਹਮ ਤੇ ਕਰਈ।
ਜਬੈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਥੀ ਜੁਲਮੀ ਕਈ। ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਉ ਪੱਕੇ ਉਤਰਈ। ੮੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤੇਰਾਂ ਘਰ ਕੁੱਲ ਲੁਕ ਬਚੇ ਔਰ ਕੀਏ ਮੁਸਲਮਾਨ।
ਤਖ ਨਵਾਬ ਕੇ ਸਿਰ ਦੁਖਯੋ ਜਨ ਨਿਕਸਤ ਟੈ ਜਾਨ। ੯੦।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਨਵਾਬ ਉਨ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ਕਹਯੋ ਕਿਸੈਂ ਹਮ ਜਾਨ ਰਖਾਯੋ।
ਤਬ ਲੋਕਨ ਯੇ ਕਹਯੋ ਉਪਾਇ।-ਜੁਤੀ ਹਿੰਦਨ ਕੀ ਮਾਥ ਬੰਧਾਇ-। ੯੧।
ਦੁਖ ਕੇ ਮਾਰੇ ਇਮ ਹੀ ਕਰੀ। ਤਬ ਵਹਿ ਬਚਯੋ ਜਬ ਯੋ ਥੀ ਸਰੀ'।
ਕਹਯੋ ਨਵਾਬ 'ਅਬ ਕਰੋ ਬਧਾਈ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਦੁਖ ਦੀਓ ਮਿਟਾਈ। ੯੨।
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਕੜਾਹ ਕਰਾਵੇ। ਦੀਪ ਮਾਲ ਵਿਚ ਸਹਿਰ ਜਲਾਵੇ'।
ਬਜੇ ਸਦਯਾਨੇ ਸਲਕ ਕਰਾਈ। ਦਈ ਖਰੈਤ ਕੰਗਾਲਨ ਤਾਈ'। ੯੩।

ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਨਵਾਬ ਕੀ

੧੪੪. [ਨਵਾਬ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਦਾ ਸਿੱਕਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਨਵਾਬ ਨਏ ਬਸਤਰ ਲਏ ਫਿਰ ਬਹਯੋ ਕਚਹਿਰੀ ਆਇ।
'ਆਹਿ ਸਿੰਘਨ ਸਾਚੀ ਸਿਖੀ ਸੋ ਹਮ ਲਈ ਪਰਤਾਇ'। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਯਾ। ਕਰ ਆਦਰ ਤਿਸ ਪਾਸ ਬਹਾਯਾ।
'ਸਾਚ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਸਾਚੀ ਬਾਨੀ। ਅਜਮਾਇਸ਼ ਹਮ ਉਪਰ ਬਿਹਾਨੀ। ੨।
ਮਰ ਜਾਵੈਂ ਮੈਂ ਭਾਵੈਂ ਅਬੀ। ਹੈ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸਿਰ ਪਰ ਸਭੀ।
ਜਾਨ ਕੰਦਨ ਕੋ ਦੁਖ ਮਿਟ ਗਯੋ। ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖ ਸਭ ਭਯੋ। ੩।
ਐਸੋ ਦੁਖ ਹਮ ਫੇਰ ਨ ਆਵੈ। ਜਾਨ ਹਮਾਰੀ ਸੁਖ ਸੋਂ ਜਾਵੈ।
ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਮੈਂ ਜੁਲਮੀ ਕਰਾਈ। ਅਪਨੀ ਕਰਨੀ ਆਪੇ ਪਾਈ। ੪।
ਜੋ ਹਮ ਈਟਾਂ ਰਹੈ ਉਲਾਦ। ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਵਹਿ ਕਰੈ ਨ ਬਾਦ।
ਲੜਤ ਭਿੜਤ ਰਣ ਜੋ ਕਛੁ ਹੋਈ। ਤਾਂਕੇ ਦੋਸ ਲਗਤ ਨਹਿਂ ਕੋਈ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਫਿਰ ਨਵਾਬ ਜੰਬਰ ਕਹਯੋ 'ਮਾਂਗ ਜੁ ਤੁਹਿ ਚਹ ਕਾਮ।
ਛੋਡ ਨਵਾਬੀ ਏਕ ਹਮ ਔਰ ਚਹੋ ਲਯੋ ਸਾਂਭ'। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਮਨੈ ਬਿਚਾਰਯੋ। ਕਾਮ ਖਾਲਸੇ ਚਹੀਅਤ ਸੁਾਰਯੋ।
'ਕਰੋ ਚਬੂਤਰੈ ਮੁਹਿ ਮੁਖਤਯਾਰ। ਲਗੇ ਟਕਸਾਲ ਅਬ ਨਾਮ ਹਮਾਰ'। ੭।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਮੰਨ ਲਈ ਨਬਾਬ। ਕੀਓ ਚਬੂਤਰੋ ਸਿੰਘ ਕੇ ਤਾਬ।
ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਥੋ ਜਾਨਤ ਬਾਤ। 'ਨਵਾਬ ਜੀਏਗੇ ਇਕ ਦੋ ਰਾਤ'। ੮।
ਇਸ ਕਰ ਸਿੰਘ ਕਛੁ ਦੇਰ ਨ ਲਾਈ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਟਕਸਾਲ ਲਵਾਈ।
'ਸਿੰਘ ਸੁਬੇਗ ਭਯੋ ਇਕ ਜੰਬਰ। ਹੇਠ ਜਮੀਨ ਤੇ ਉਪਰ ਅੰਬਰ'। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੀ ਗਡਾਈ ਚਰਖੜੀ ਦੀਨੀ ਸੋਊ ਪੁਟਾਇ।
ਸਹੀਦ ਰੀਜ ਥੇ ਸਿਰ ਚਿਣੇ ਤੇਊ ਦੀਏ ਫੁਕਾਇ। ੧੦।
ਦਿਵਸ ਚਾਰ ਬੀਤਤ ਭਏ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਸੋਂ ਨਿਬਾਬ।
ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਹੀ ਮਰ ਗਯੋ ਪਾਯੋ ਨ ਕਛੁ ਅਜਾਬ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਬਾਈ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਇਸ ਝਗਰੇ। ਨਵਾਬ ਤੁਰਜੇ ਫਿਰ ਲੰਬੇ ਦਗਰੇ।
 ਹੈ ਹੈ ਕਾਰ ਅਚਾਨਕ ਭਯੋ। 'ਕੁੱਪਾ ਰੁੜ੍ਹਿਓ' ਲੋਕਨ ਕਹਯੋ। ੧੨।
 ਹਿੰਦੁਵਨ ਕੇ ਦਿਲ ਭਈ ਬਧਾਈ। ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਗੁਰ ਪੈਜ ਰਖਾਈ।
 ਭਯੋ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੋ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰੋ। ਬਜੇ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਅਨਹਦ ਤੂਰੋ। ੧੩।
 ਮੁਸਲਨ ਕੋ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਭਈ। 'ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹਮ ਤੇ ਅਬ ਗਈ।
 ਕਲਾ ਖਾਲਸੇ ਉਚੀ ਭਈ। ਤੁਰਕਨ ਕਲਾ ਨੀਚੀ ਹੋ ਗਈ'। ੧੪।
 ਸਤ੍ਰਾਂ ਸਏ ਇਕਾਨਵੇਂ ਸਾਲ। ਮਾਦਯੋ ਹਕੀਕਤ ਖੁਸਯੋ ਨ ਬਾਲ।
 ਅਬ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਬਡ ਜਸ ਲੀਓ। ਮਾਰ ਜੂਤੀ ਨਵਾਬ ਮੁਹਰੈ ਕੀਓ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਰਹੀ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਕੀ ਗਈ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਲਾਜ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਕੀਨੋ ਸਿੱਖੀ ਕਾਜ। ੧੬।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ

੧੪੫. [ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤੇ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ]

ਦੋਹਰਾ: ਕੁੱਪੇ ਰੁੜ੍ਹਿਓ ਜਗ ਕਰੈ ਪਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਰੋਰ;
 ਸਿੰਘ ਅਚਾਨਕ ਆ ਕਹਯੋ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। 'ਲਜਾਵੇ ਲਕੜੀ ਚਿਖ ਕਰੋ ਤਿਆਰ'।
 ਸੁਨਤ ਸਿੰਘਨ ਬਿਧ ਸੋਈ ਕਰੀ। ਚਿਖਾ ਤਿਆਰ ਦੇਰ ਬਿਨ ਧਰੀ। ੨।
 ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁ ਕਾਹਲ ਧਰੀ। ਬਹੁ ਖੁਸ਼ੀਅਨ ਸੋਂ ਦੇਹੀ ਭਰੀ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਜ ਖਾਲਸੇ ਰਾਖੀ। ਹਰੈ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜੁਗ ਜੁਗ ਸਾਖੀ। ੩।
 ਹੁਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਲ ਜੁ ਮੰਗਾਯੋ। ਆਪ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯੋ।
 ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਾਯੋ ਤਬ ਹੀ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਾਯੋ ਜਪੁਜੀ ਸਭ ਹੀ। ੪।
 ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ। ਸਿੰਘ ਸਬਹੂੰ ਠਾਂਢੇ ਤਿਸ ਪਾਸ।
 ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਫਿਰ ਮਾਥ ਝੁਕਾਯੋ। ਗਏ ਗਰੜ ਜਯੋਂ ਸਾਸ ਉਡਾਯੋ। ੫।
 ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹ। ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਤੁਰ ਤਾਹ।
 ਦਯੋ ਚਿਖਾ ਧਰ ਅਗਨ ਲਗਾਈ। ਭੜਕ ਉਠੀ ਤਬ ਹੀ ਤੁਰਤਾਈ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਠਾਰਾਂ ਸੈ ਦੁਇ ਸਾਲ ਪਰ ਬੀਤੇ ਬਿੱਕ੍ਰਮਰਾਇ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤਬ ਲੈ ਤੁਰਜੇ ਜੂਤ ਜੁ ਤਿਹ ਸਿਰ ਲਾਇ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਲੈਨ ਆਏ ਗੁਰ ਪਜਾਰੇ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੈ ਬਾਨੈਂ ਦੋਤਾਰੇ।
 ਹਾਥ ਘੋੜੇ ਸੋ ਕੋਤਲ ਲਜਾਏ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਬਿਬਾਨ ਬਿਠਾਏ। ੮।
 ਨਿਵਾਬ ਲੈਨ ਕੋ ਸੇ ਜਮ ਆਏ। ਹੱਥੀਂ ਜੂਤੇ ਸੂਲਨ ਜੜਾਏ।
 ਨਵਾਬ ਉਨੈਂ ਫੜ ਦੋਜ਼ਖ ਪਾਯਾ। ਸੋ ਜੂਤੀ ਨਿਤ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਯਾ। ੯।

ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਬਹਾਯੋ। ਸ਼ਹੀਦਨ ਸਿਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਨਾਯੋ।
ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਤ ਜਹਿੰ ਚਾਰ। ਭਯੋ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਡਿਉਢੀਦਾਰ। ੧੦।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਖੱਬੇ ਵਾਸ।
ਇਜੇ ਬਿਜੈ ਕੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ। ਸਭੈ ਸ਼ਹੀਦਨ ਮੁਹਰੇ ਥਾਈ। ੧੧।
ਵਿਚ ਲਾਟੌਰ ਸਿੰਘ ਝੰਡਾ ਗਡਾਯਾ। ਸਭ ਲੋਕਨ ਕੇ ਪਰਚਾ ਦਿਖਾਯਾ।
ਜੇ ਮੁਖ ਸੁੱਖੇ ਸੇ ਵਰ ਪਾਵੈ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਭ ਕਿਛ ਆਵੈ। ੧੨।
ਔਰ ਪੀਰਨ ਕੀ ਪੀਰੀ ਨ ਰਹੀ। ਸਿਰ ਪੀਰਨ ਕੇ ਪੀਰੀ ਭਈ।
ਦੂਧ ਪੂਤ ਜੇ ਅੰਨ ਧਨ ਚਾਹੈ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖ ਸਭ ਪਾਵੈ। ੧੩।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸਾਖੀ ਜੋ ਸੁਨੈ। ਦੇਹਿ ਦੁੱਖ ਨਹਿੰ ਮਨ ਮੈਂ ਗੁਨੈ।
ਮਰਨ ਕਾਲ ਨਹਿੰ ਕਾਲ ਸੰਤਾਵੈ। ਜਮ ਕਿੰਕਰ ਤਿਸ ਨਾਂਹਿ ਅਕਾਵੈ। ੧੪।
ਸਾਸ ਜਾਂਹਿ ਤਿਸ ਸਿੱਖ ਸੁਖਾਲੇ। ਸਿੱਖੀ ਨਿਬਹੈ ਕੇਸਨ ਨਾਲੇ।
ਲਿਖੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਸੁਨੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਸਵਾਰ ਆਗੇ ਤੁਮ ਗੁਨੀ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਠਾਰਾਂ ਸੈ ਦੇ ਉਪਰੈ ਸਾਲ ਜੁ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਰਾਇ।
ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਮਾਰਿਓ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਘਿਸਟਾਇ। ੧੬।

ਸਾਖੀ ਜੱਸੂ ਬੱਧ ਕੀ ਚਲੀ

੧੪੬. [ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਭਾਜੜਾਂ ਤੇ ਜਸਪਤ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਹੱਲਾ
ਤੇ ਉਸਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜਬ ਮਰਜੋ ਰਹੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸ ਦੋਇ।
ਲਹੌਰੈ ਔ ਸੁਲਤਾਨ ਕੇ ਸੁਬੇਦਾਰ ਭਏ ਸੋਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਅਹੀਯਾ ਖਾਂ ਔ ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ਼। ਦੋਨੋਂ ਮਿਲ ਕਰ ਕੀਨੋਂ ਰਾਜ।
ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ਼ ਫੜ ਅਹੀਯੋ ਲਯੋ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਯੋ। ੨।
ਇਸ ਖਿਧਿ ਕਾਲ ਕਛੁਕ ਬਿਤਾਯੋ। ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ਼ ਨਵਾਬ ਕਹਾਯੋ।
ਸੋ ਭੀ ਲਾਗਯੋ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ। ਐਸ ਭਯੋ ਸਮੇਂ ਕੇ ਕਾਰਨ। ੩।
ਲਖਪਤਿ ਜਸਪਤਿ ਭਏ ਦਿਵਾਨ। ਕਲਾਨੌਰ ਕੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਨ।
ਤੇ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਡਹੇ। ਉਨ ਸਿਉਂ ਖਾਲਸੇ ਲਰ ਮਰ ਖਹੇ। ੪।
ਸਿੰਘ ਭੀ ਰਖੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾਵਾ। ਮਾਰੈਂ ਤੁਰਕਨ ਕਰਕੇ ਧਾਵਾ।
ਜਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸੁਨੈ ਸੁ ਡੇਰਾ। ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਜਾ ਪਾਵੈ ਘੇਰਾ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਲਰੈਂ ਮਰੈਂ ਸਿੰਘ ਨਠ ਤੁਹੈਂ ਤੁਰ ਨਠ ਫਿਰ ਮੁੜ ਪਾਹਿੰ।
ਮਾਰ ਭਜੈਂ ਸਿੰਘ ਜਹਿੰ ਛਿਪੈਂ ਗੈਲੇ ਤੁਰਤ ਅਕਾਹਿੰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਅੱਕ ਪੱਕ ਸਿੰਘ ਦਿਨ ਸੁ ਗੁਜ਼ਾਰੈਂ। ਉਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਸਿਧਾਰੈਂ।
ਕਰਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਆਸਾ ਧਾਰੈਂ। ਪਾਵੈਂ ਦੁਖ ਸੇ ਮੁੱਖ ਬਿਚਾਰੈਂ।੭।
'ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਹਮ ਸਾਚ ਭੀ ਹੋਰੈਂ। ਹੰਨੇ ਹੰਨੇ ਹਮ ਸਾਹੀ ਕਰੋਟੈਂ'।
ਕੋਊ ਸਿੰਘ ਕਾਨਨ ਮੈਂ ਬਟੈਂ। ਸ਼ੇਰ ਬਘਯਾੜ ਖੱਡਨ ਮੈਂ ਰਹੈਂ।੮।
ਕੋਊ ਦਰਜਾਉ ਖਰੇਤੀ ਰਹੈਂ। ਤੁਰਕ ਜਾਇ ਤਾਂਹੀ ਥਾਂ ਲਹੈਂ।
ਦੁਹੀ ਓਰ ਜਹਿੰ ਹੋਵੈ ਨੀਠ। ਲੁਕੇ ਬਚਾਵੈਂ ਅਪਨ ਸਰੀਰ।੯।
ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਸੋ ਚਹੁੰ ਵਲ ਰੂਕੈਂ। ਮਾਰ ਬੰਦੂਕਨ ਤਬ ਤਿਨ ਫੂਕੈਂ।
ਸਿੰਘ ਨੀਰ ਮੈਂ ਡੁਬ ਡੁਬ ਤਰੈਂ। ਤੁਰਕ ਬੰਦੂਕਨ ਫੁੰਡਨ ਕਰੈਂ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਘਰ ਤੇ ਕਦੇ ਸੁ ਬਣ ਲੁਕੈਂ ਬਨ ਤਜ ਨੀਰ ਲੁਕਾਇੰ।
ਜਲ ਮਹਿੰ ਲੁਕੈਂ ਤੋ ਨਹਿੰ ਬਚੈਂ ਕਹੈ ਸਿੰਘ ਕਤ ਜਾਹਿੰ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਪਰੇ ਨਿਸਾ ਛੁਟੈ ਸਿੰਘਨ ਖਜਾਲ। ਤੁਰਕ ਰਲੈਂ ਮੁੜ ਡੇਰਨ ਨਾਲ।
ਮੁਏ ਸਿੰਘ ਜੇ ਦੇਹਿੰ ਬਹਾਇ। ਜੇ ਜਖਮੀ ਤੇ ਲਏਂ ਉਠਾਇ।੧੨।
ਦਿਸੈ ਨ ਜਾਗਾ ਜਾਵੈਂ ਜਾਹੀਂ। ਐਸੀ ਠੌਰ ਨ ਜਹਾਂ ਬਚਾਹੀਂ।
ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਖਿਡ ਇਕ ਇਕ ਹੋਵੈ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਖਿਡ ਮਤਿ ਪਤਿ ਖੋਵੈ'।੧੩।
ਲਰੇ ਮਰੇ ਇਨ ਤੁਰਕਨ ਨਾਲ। ਔਰ ਬਾਤ ਕੋਊ ਬਨੈ ਨ ਟਾਲ'।
ਇੱਕ ਕਹੈ 'ਹਮ ਜਾਵੈਂ ਤਹੀਂ। ਲਰਨੋਂ ਮਰਨੋਂ ਹੋਵੈ ਸਹੀ'।੧੪।
ਲਰਨ ਮਰਨ ਤੇ ਜੇ ਨਠ ਜਾਹੀਂ। ਤੋ ਹਮ ਕਿਮ ਪਾਵੈਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ'।
ਤਬ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਇਮ ਠਹਿਰਾਈ। 'ਹੋਹਿ ਫੌਜ ਕੋ ਗੈਲੇ ਭਾਈ'।੧੫।
ਲਈਏ ਘੋੜੇ ਰਾਤ ਜਹਿੰ ਸੋਵੈ। ਜੋਊ ਪਿਆਦੇ ਅਸਵਾਰ ਸੁ ਹੋਵੈ'।
ਯਹ ਸੁਨ ਸਿੰਘ ਕਈ ਭਏ ਤਿਆਰ। 'ਸੂਤੇ ਤੁਰਕਨ ਲੇਵੇ ਮਾਰ'।੧੬।
ਸੂਰੇ ਸਿੰਘਨ ਯਹ ਠਹਰਾਈ। ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਉਨ ਗੈਲੇ ਧਾਈ।
ਐਸੀ ਤੇਰ ਸਿੰਘ ਉਠ ਚੱਲੇ। ਤੁਰਕਨ ਫੌਜਨ ਕੇ ਸੰਗ ਰਲੇ।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਡੇਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਵੜੇ ਫੌਜ ਮੇਂ ਜਾਇ।
ਤੁਰਕ ਸੁ ਥੱਕੇ ਸੋਇ ਗਏ ਲਗਾਯੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾਇ।੧੮।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਘੋੜੇ ਲਏ ਖੋਲ੍ਹ। ਉਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲ।
ਦੂਜੇ ਗੈਲੇ ਲਏ ਲਗਾਇ। ਗੈਲ ਪੜੈ ਤਿਸ ਆਵੈਂ ਘਾਇ।੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਤਨੇ ਘੋੜੇ ਥੇ ਮਰੇ ਉਤਨੇ ਸਿੰਘਨ ਲੀਨ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਐਸੀ ਬਿਧ ਕਰੈਂ ਫੌਜ ਤੁਰਕ ਭਈ ਖੀਨ।੨੦।
ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਗੁਰ ਕਲਾ ਆਏ ਮਾਰਨ ਓਇ।
ਤੇਊ ਮਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਤੁਰਕ ਘਨੇ ਥੇ ਸੋਇ।੨੧।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਫਿਰ ਬਹੁਤੀ ਆਵੈ। ਥੋੜੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਤਹਿ ਲੁਕ ਜਾਵੈ।
ਤਹਾਂ ਲੁਕੈਂ ਜਹਿ ਹੁਇ ਬਡ ਝੱਲ। ਲੇਵੈਂ ਗੜ੍ਹ ਕਾਨਨ ਕੇ ਮੱਲ।੨੨।
ਰਾਤ ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਬਹੁ ਹੁਸਿਆਰ। ਲੇਵੈਂ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਫਿਰ ਮਾਰ।
ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੁਰਕ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਧਾਵੈਂ। ਲੁਕੇ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈਂ।੨੩।
ਤੁਰਕ ਸੁ ਡਰਤੇ ਬੜੈਂ ਨ ਝੱਲ। ਝਲ ਬੜੈਂ ਸਿੰਘ ਮਾਰਨ ਰੱਲ।
ਝੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਤੋ ਬਾਹਰ ਜਾਵੈਂ। ਤੁਰਕਨ ਫੌਜ ਦੂਰ ਸੁਨ ਪਾਵੈਂ।੨੪।
ਮਾਰਨ ਰਸਤੇ ਦਿੱਲੀ ਲਹੌਰ। ਕੋਈ ਮਾਰੈ ਰਾਹ ਪਿਸ਼ੌਰ।
ਅਗੇ ਪਿਛੈ ਹੁਇ ਲੁਟੈਂ ਲਹੌਰ। ਇਮ ਕਰ ਸਿੰਘ ਮਚਾਵੈਂ ਰੌਰ।੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਮਾਝਯੋਂ ਕਢ ਦਏ ਬੜੇ ਸੁ ਰਾਵੀ ਝੱਲ।
ਮਾਰ ਲੂਟ ਖਾਵਤ ਫਿਰੈਂ ਰਾਖੈਂ ਮਿਲ ਕਰ ਗੱਲ।੨੬।

ਚੌਪਈ: ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸਿੰਘ ਗੁਜ਼ਰ ਕਰਾਹੀਂ। ਫੌਜ ਘਨੀ ਲਖ ਨਠ ਬੀ ਜਾਹੀਂ।
ਮਾਰ ਕਾਫਲੇ ਲਵੈਂ ਭਾਰੀ। ਲਹੌਰ ਗਿਰਦ ਤਿਨ ਦਯੇ ਉਜਾਰੀ।੨੭।
ਦੇਖ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਲਾਗੇ ਆਗ। ਮਾਰੈਂ ਸਿੰਘਨ ਗੈਲੇ ਲਾਗ।
ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੁਕ ਲੁਕ ਸਿੰਘ ਸੁ ਲਰੈਂ। ਬਹੁਤਨ ਸੋਂ ਕਯਾ ਥੋੜੇ ਕਰੈਂ।੨੮।
ਨਾਂਹਿ ਜ਼ਖੀਰੇ ਸਿੰਘਨ ਪਾਸ। ਸਸਤਰ ਬਸਤਰ ਹੀਨ ਮੁ ਖਾਸ।
ਨਾਂਗੇ ਖਰੇ ਐ ਭੂਖੇ ਪਜਾਸੇ। ਦਾਰੂ ਸਿੱਕਾ ਨਹਿੰ ਕਛੁ ਪਾਸੇ।੨੯।
ਹਾਟ ਬਟਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੁ ਨਾਹੀਂ। ਰੋਗੀ ਔਖਧ ਬਿਨ ਮਰ ਜਾਹੀਂ।
ਗੁਰ ਬਚਨਨ ਕੀ ਉਨ ਕੇ ਆਸ। ਯਹੀ ਖਜ਼ਾਨੋਂ ਉਨ ਕੇ ਪਾਸ।੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਹੋਵੈਂ ਘਨੇ ਨਿਸ ਦਿਨ ਔਰ ਸੁ ਔਰ।
ਦੂਖ ਦਰਦ ਕਛੁ ਨਾ ਗਿਨੈਂ ਮਰਨੋਂ ਲਰਨੋਂ ਦੌਰ।੩੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਐਸ ਬਿਚਾਰਾ। ਮਾਰੈਂ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਫੁਜਦਾਰਾ।
ਮਾਰ ਫੌਜ ਕੇ ਸੂਧੇ ਹੋਵੇ। ਲੂਟ ਫੌਜ ਕੇ ਦਾਰਿਦ ਖੋਵੇ।੩੨।
ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਉਠ ਲਿਆਵੇ। ਰਾਜ ਸਾਜ ਬਿਨ ਰਾਜ ਨ ਪਾਵੇ।
ਭੂਮ ਮਲੋ ਲੈ ਕਿਲਾ ਚਿਨਾਈ। ਬਿਨਾ ਕਿਲਨ ਨਾਂ ਪੁਜੈ ਲੜਾਈ।੩੩।
ਐਸ ਬਿਚਾਰਤ ਆਗੇ ਗਏ। ਇਮਨਾਬਾਦ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਤ ਭਏ।
ਆਵੈਂ ਮਗਰ ਤੁਰਕ ਲੈ ਖੋਜ। ਭੂਖੀ ਫਿਰੈ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਫੌਜ।੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਇਮਨਾਬਾਦ ਜਗੀਰ ਥੀ ਖੁਦ ਜਸਪਤਹਿ ਦਿਵਾਨ।
ਉਹਾਂ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਕਰਤ ਥੇ ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਕੇ ਤਾਨ।੩੫।

ਚੌਪਈ: ਲੇਵੈ ਪੈਸੇ ਦੇਕੇ ਦੁੱਖ। ਬੰਧੈ ਪੈਂਚ ਸੁ ਹੋਕੈ ਰੁੱਖ*।
ਕਿਸੈ ਟੰਗੈ ਕਿਸੈ ਕਮਚਨ ਮਾਰੈ। ਐਸ ਭਾਂਤ ਸਿਉਂ ਮੁਲਕ ਉਜਾਰੈ।੩੬।

* ਰੁੱਖ, ਗੁੱਸੇ।

ਭੂਖੇ ਜਟ ਨਠ ਸਿੰਘੀ ਰਲੈਂ। ਘਰ ਦਰ ਛਡਕੇ ਰਲੈਂ ਸੁ ਦਲੈਂ।
ਜਿਨ ਘਰ ਦੇਣੇ ਜੋਗੇ ਨਾਂਹੀਂ। ਫਿਰੈਂ ਫਰਜਾਦੀ ਖਾਲਸੇ ਪਾਹੀ।੩੭।
ਫਿਰਤ ਨਠਤ ਗਏ ਰੋੜੀ ਤੀਰ। ਨ੍ਰਾਵਨ ਚਾਹੈਂ ਸੁਫਲ ਸਹੀਰ।
ਤਿਹ ਸਿੰਘਨ ਆ ਮੇਲਾ ਲਾਯਾ। ਜਸਪਤ ਕੇ ਯੋ ਲਿਖ ਪਠਵਾਯਾ।੩੮।

ਦੋਹਰਾ: 'ਸਿੰਘ ਸੁ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨਨ ਕੇ ਭੂਖੇ ਅੰਨ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ'।
ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਇਮ ਖਾਲਸੇ ਜਸਪਤਿ ਕੇ ਅਰਦਾਸ।੩੯।

ਚੌਪਈ: 'ਦਿਵਾਨ ਹਿੰਦੂ ਤੂੰ ਦੁਹੂ ਬਨਾਯਾ'। ਜਸਪਤ ਕੇ ਇਮ ਲਿੱਖ ਪਠਾਯਾ।
'ਹਮਰਾ ਤੁਮਰਾ ਬੈਰ ਸੁ ਨਾਂਹੀਂ। ਬੈਰ ਹਮਾਰਾ ਤੁਰਕਨ ਤਾਈਂ।੪੦।
ਰਮਤ ਮੇਲ ਹਮ ਲੈਣੀ ਚਾਹੈਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੁਮਾਰੇ ਖਰੀਦ ਕਰਾ ਹੈਂ।
ਸਿੰਘ ਭੂਖੇ ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੇ ਅੰਹੀ। ਤੁਮਰੇ ਕਛੂ ਖਿਗਾਰੈਂ ਨਾਂਹੀਂ।੪੧।
ਮੁਲਖ ਆਪਨਾ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ। ਔਰ ਮੁਲਕ ਟਮ ਬੜ ਹੈਂ ਜਾਇ।
ਯਹ ਸੁਨ ਜਸਪਤਿ ਕੀਨੋ ਬੇਜਾ'। 'ਸੈਂ ਮਾਰੋਂ ਕਢ ਤੁਮਰੇ ਖੋਜ।੪੨।
ਨਿਕਸ ਝਲੋਂ ਤੁਮ ਬਾਹਰ ਧਾਏ। ਤੁਮ ਕੇ ਪਕੜ ਸੁ ਜਮ ਲੈ ਆਏ।
ਸੀਸ ਮੁੰਨੋਂ ਤੁਮ ਜਾਟ ਬਨਾਵੋਂ। ਤੁਮਰੇ ਬਾਲਨ ਮਾਲੂ ਬਣਾਵੋਂ।੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਜੈਸੇ ਗੋਲੀ ਨਥ ਮੰਗੈ ਖਸਮ ਚਾਹੇ ਕਟ ਨੱਕ।
ਹਮ ਤੁਮ ਚਾਹੈਂ ਮਾਰਨੋ ਤੁਮ ਮਾਂਗੋ ਰਸਤ ਅਸੱਕ।੪੪।

ਚੌਪਈ: ਹਮ ਸੋਂ ਅਬ ਤੁਮ ਚਾਹੋ ਰਸਤ। ਤੁਮ ਕੇ ਮਾਰੋਂ ਕਰ ਬੰਦਬਸਤ।
ਭਾਈ ਲਖਪਤਿ ਸੁਨ ਅਬ ਪਾਵੈ। ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਫੜ ਲੈ ਜਾਵੈ।੪੫।
ਜਾਇ ਨ੍ਰਾਬ ਕੇ ਅਰੈ ਸਿਟਾਵੈ। ਬੰਦ ਬੰਦ ਤੁਮ ਉਮੈਂ ਕਟਾਵੈਂ।
ਸੁਨਤ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਆਯੋ ਯਾਦ। ਕਹਯੋ ਸਿੰਘਨ 'ਲਿਹੁ ਬਦਲੋ ਤਾਦ।੪੬।
ਯਾਦ ਕਰਾਈ ਇਸ ਨਿਜ ਮੌਤ। ਸ਼ੇਰ ਜਗਾਯੋ ਫੜ ਮੁੱਛਲ ਸੌਤ'।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਇਸ ਭ੍ਰਾਇ ਫੜਾਯਾ। ਬਦਲੇ ਲਹੋ ਅਬ ਯਹ ਦਾਇ ਆਯਾ'।੪੭।
ਜਬ ਸਿੰਘਨ ਐਮ ਸੁਨ ਪਾਯੋ। ਜਿਮ ਬਿੱਛੂ ਤਨ ਡੰਕ ਲਗਾਯੋ।
ਤਬੀ ਖਾਲਸੇ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ। 'ਖੱਤ੍ਰੀ ਮਾਰੈਂ ਹੁਇ ਕੰਮ ਰਾਸ'।੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਵਹਿ ਲੂਟਨ ਚੜ੍ਹਿਓ ਖਾਲਸੇ ਸੇ ਲੀਓ ਖਾਲਸੇ ਲੂਟ।
ਨਿਬਾਹੂ ਸਿੰਘ ਗਜ ਪੈ ਚੜ੍ਹਯੋ ਮਾਰ ਤੇਗ ਦਿਓ ਸੂਟ।੪੯।

ਚੌਪਈ: ਨਿਬਾਹੂ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਗਜ ਪੈ ਗਯੋ। ਸੀਸ ਕਾਟ ਸਭ ਜੇਵਰ ਲਯੋ।
ਔਰ ਦਰਬ ਦਈ ਉਪਰੋਂ ਗੇਰ। ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਚਕ ਲੀਨੀ ਢੇਰ।੫੦।

ਦੋਹਰਾ: ਠਾਗਾਂ ਸੈ ਚੌਰੋਤਰੋ ਹੁਤੇ ਬਿਕ੍ਰਮ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਲ।
ਜਸਪਤ ਖੜੀ ਮਾਰਕੇ ਲੀਯੋ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਮਾਲ।੫੧।

੧. ਪਾ:-ਬੱਜ ੨. ਸੁੱਤਾ ਹੋਯਾ ਸ਼ੇਰ ਮੁਛੋਂ ਫੜ ਜਗਾਇਆ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਪੜੋਲ ਕਠੂਹੇ ਕੀ

੧੪੭. [ਛੋਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਪੜੋਲ ਕਠੂਹੇ ਵਾਲਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਪੜੋਲ ਕਠੂਹੋਂ ਬਸੋਹਲੀ ਜੰਬੂ ਜ਼ਿਲੇ ਸੁ ਆਹਿ।
ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਅਤਿ ਬਡੇ ਭਯੋ ਆਦਿ ਥੇ ਵਾਹਿ।੧।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਸਪਤਿ ਮਾਰ ਸੁ ਲਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਟੂਟ ਦਰਿੰਦਰ ਗਯੋ^੧।
ਇਮਨਾਬਾਦ ਭੀ ਸ਼ਹਰ ਸੁ ਟੂਟਾ। ਉਹ ਭੀ ਖਾਲਸੇ ਅੱਛੇ ਲੂਟਾ।੨।
ਬਹੁਤ ਖਜ਼ਾਨਾ ਥਾ ਤਿਸ ਸਾਥ। ਲਾਗਯੋ ਭੂਖੇ ਸਿੰਘਨ ਹਾਥ।
ਤੋ ਫਿਰ ਰਾਜਨ ਰਾਜਾ ਜਾਪੈ। ਦੀਸੈਂ ਭੂਪਤਿ ਨਾਂਹਿ ਸਿਵਾਪੈ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹੀ ਬਾਤ ਲਖਪਤਿ ਸੁਨੀ ਢਿਗ ਨਵਾਬ ਦਈ ਪਗ ਡਾਰ।
'ਫੇਰ ਆਨ ਮੈਂ ਬੰਧੋਗੇ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪੰਥ ਗਾਰ'।੪।

ਚੌਪਈ: ਯਹ ਪਰਤੱਗਯਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕਰੀ। 'ਮਾਰੋਂ ਸਿੰਘ ਚੜ ਇਤਹੀ ਘਰੀ'।
ਐਸ ਬਚਨ ਸੁਨ ਨ੍ਰਾਬ ਉਚਾਰਾ। 'ਖਰਚੇ ਦਰਬ ਲੈ ਮੇਰਾ ਸਾਰ'।੫।

ਦੋਹਰਾ: 'ਯਹ ਪੰਥ ਫਦੂਲ ਫਦੂਲੀਏ^੨ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤ ਸੁ ਕੀਨ।
ਮੈਂ ਅਬ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤੋ ਰਹਾਂ ਪੰਥ ਰਲਾਵੇਂ ਦੀਨ'।੬।

ਚੌਪਈ: ਯਹ ਉਸਟੰਡ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕਯੋ। ਨਾਮ ਖਾਲਸੇ ਜਗਤ ਸੁਨਯੋ।
'ਮੈਂ ਭੀ ਖਤ੍ਰੀ ਤਉ ਕਹਾਵੇਂ। ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੂਰ ਕਰਾਵੇ'।੭।
ਨਵਾਬ ਪਾਸ ਯੋ ਕੀਯੇ ਹੰਕਾਰ। ਨਵਾਬ ਕਹਯੋ 'ਯਹ ਅੱਛੀ ਕਾਰ'।
ਮੁਖਤਯਾਰ ਫੌਜਨ ਕੇ ਲੱਖੂ ਕੀਓ। ਲਸਕਰ ਸਭ ਤਾਂਕੇ ਸੰਗ ਦੀਓ।੮।
ਨ੍ਰਾਬ ਸੰਗ ਤਿਨ ਯੋ ਗਿਨ ਲਈ। 'ਮਾਰੋਂ ਸਿੰਘ ਜਹਾਂ ਲੋ ਹਈ।
ਜੇ ਕੋ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵੈ ਨਾਮ। ਮਾਰੋਂ ਤਿਨਕੇ ਸਭੀ ਗਰਾਮ'।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪਹਿਲੇ ਪਕੜੇ ਸਿੰਘ ਸੇ ਜੇ ਹੋਤੇ ਚਾਕਰ ਸਾਥ।
ਕੀਨੇ ਚੂਹੜਨ ਕੇ ਅਗੇ ਕਹਯੋ 'ਕਟੇ ਇਨ ਮਾਥ'।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਲੋਕਨ ਐਸੇ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਹੈ ਹੈ ਕਾਰ ਸਭ ਜਗਤ ਕਰਾਈ।
ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਇਕੱਤਰ ਭਏ। ਤੇ ਚਲ ਲਖਪਤਿ ਹੀ ਪੈ ਗਏ।੧੧।
'ਪਕੜ ਚਾਕਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰੋ ਕਾਹੀ। ਇਨ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਕਛੂ ਭੀ ਨਾਹੀ'।
ਹਮ ਆਏ ਹੈਂ ਤੁਮਰੇ ਪਾਹੀ। ਹਮ ਖਾਤਰ ਇਨ ਸਭਨ ਬਖਸ਼ਾਈ।੧੨।
ਤੁਮ ਘਰ ਆਏ ਸਭ ਹੀ ਭਾਈ। ਹਮਰੀ ਕਹੀ ਚਹੀਏ ਮਨ ਲਾਈ'।
ਕੋੜਾ ਮਲ ਔ ਮੱਲ ਕੁੰਜਾਹੀ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੱਲ ਬੀ ਆਯੋ ਥਾਈ।੧੩।

੧. ਭਾਵ ਖੂਬ ਮਾਲ ਧਨ ਹੱਥ ਆਯਾ। ੨. ਵਾਧੂ, ਫਜ਼ੂਲ।

ਲੱਛੀ ਰਾਮ ਥੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਦਿਵਾਨ। ਤਿਸਕੀ ਥੇ ਸਭ ਮਨਤੇ ਆਨ।
ਕੀਨੀ ਮਿਨਤ ਆਨ ਤਿਨ ਤਾਂਹੀ। ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦਿਵਾਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦਿਲੇਰਾਮ ਔ ਹਰੀ ਮੱਲ ਔ ਆਯੋ ਬਹਿਲੂ ਮੱਲ।
ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਦੇਸਰਾਜ ਯੋ ਚਲ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਜੁੜ ਆਏ ਸਾਰੇ। ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਅਰ ਧਰਮ ਪਿਆਰੇ।
ਸਭ ਮਿਲ ਆਏ ਕਹਿ ਰਾਏ ਏਹੁ। 'ਹਮ ਖਾਤਰ ਛਡ ਸਿੰਘਨ ਦੇਹੁ'। ੧੬।
ਔਰ ਲੋਕ ਰਬ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਸਭੀ ਰਲ ਧਾਏ।
ਸਬਹਨ ਕੇ ਉਨ ਦੀਯੋ ਜਬਾਬ। ਐਸੇ ਪਾਪੀ ਮੂੜੁ ਖਰਾਬ। ੧੭।
ਕਹਯੋ ਲਖੂ 'ਮੈਂ ਮਾਨਤ ਨਾਂਹੀਂ। ਆਵੈ ਆਪ ਰੱਬ ਮੁਝ ਪਾਹੀ'।
ਤਿਨ ਮਿਲ ਕਹੀ ਫਿਰ ਸਾਚੀ ਬਾਤ। 'ਸਿੰਘਨ ਦੋਸ ਦੇਤ ਹੂੰ ਕਾਤ। ੧੮।
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੈਂ ਪਕੜ ਕੁਹਾਯੋ। ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤੈਂ ਭਾਈ ਪਾਯੋ'।
ਲਾਨਤ ਲਾਨਤ ਕਹਿਤੇ ਗਏ। ਕਛੁ ਸਿਆਣੇ ਠਾਂਢੇ ਰਹੇ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹਾਥ ਜੋੜ ਠਾਂਢੇ ਭਏ 'ਇਤੀ ਬਾਤ ਤੈ ਮਾਨ।
ਮਾਵਸ ਹੈ ਅਜ ਸੋਮਵਤਿ ਕਾਲ ਕਰੀਂ ਮਨ ਮਾਨ'। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਤਿਨਕੀ ਤਿਨ ਇਤੀ ਨ ਮਾਨੀ। ਦਏ ਮ੍ਰਾਇ ਸਿਖ ਮੂੜੁ ਅਗਜਾਨੀ।
ਹੋਕਾ ਦੀਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬੁਲਾਇ। 'ਲੇਵੈ ਨ ਕੋਈ ਗੁਰ ਕੇ ਨਾਇ'। ੨੧।
ਜੇ ਗੁਰ ਨਾਮ ਸੁਨਯੋ ਹਮ ਕਾਨ। ਛਾਡੋਂ ਨਾਂਹੀਂ ਕਢੋਂ ਪਰਾਨ।
ਨਾਨਕ ਕੀ ਕੋਊ ਪੜੈ ਨ ਬਾਨੀ। ਗ੍ਰੰਥ ਲੁਕਾਇ ਪੋਥੀਆਂ ਛਿਪਾਨੀ। ੨੨।
ਜੇ ਗੁਰ ਕੇ ਕੋਊ ਲੇਵੈ ਨਾਮ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ ਕਰੋਂ ਪਛਾਨ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਮ ਹਟਾਵੇ। ਔਰ ਮਭਨ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਾਵੇ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁੜ ਕੇ ਕਹਨੇ ਗੁਰ ਕਹੈਂ ਰੋੜੀ ਧਾਯੋ ਨਾਮ।
ਜੇ ਕੇ ਗੁਰ ਕਹਿ ਕਿਸ ਸਦੇ ਮਾਰੋਂ ਚੜ੍ਹ ਤਿਸ ਗਾਮ'। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਐਸ ਉੱਪਦ੍ਰਵ ਲੱਖੂ ਚਾਯਾ! ਚੜ੍ਹ ਸੇ ਖਾਲਸੇ ਉਪਰ ਧਾਯਾ।
ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਕਸੇ ਬਨਾਇ। ਦਏ ਖਾਲਸੇ ਵੱਲ ਚਲਾਇ। ੨੫।
ਹਯ ਗਯ ਰਬ ਪੈਦਲ ਲੈ ਧਾਯੋ। ਹੋਰ ਸੁ ਰੱਯਤ ਸਾਥ ਚਲਾਯੋ।
ਲਿਖ ਨਬਾਬ ਤਬ ਐਸ ਪਠਾਵੈ। 'ਹਮਰਾ ਸੇ ਜੁ ਦਿਵਾਨ ਸੰਗ ਜਾਵੈ'। ੨੬।
ਮੁਲਤਾਨ ਬਹਾਵਲ ਮਲ ਕੇ ਤਾਈਂ। ਦੀਨੀ ਫੌਜ ਨਵਾਬ ਚੜ੍ਹਾਈ।
ਕਸੂਰ ਆਦ ਲੋ ਅਟਕ ਸੁ ਤਾਕਰ। ਔਰ ਦੁਵਾਬੇ ਤਿਹਾੜੇ ਲਾ ਕਰ। ੨੭।
ਲਿਖ ਭੇਜੇ ਤਿਨ ਸਕਲ ਪਹਾੜ। ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਏ ਕਰ ਬਹੁ ਤਾੜ।
'ਜੇ ਇਨਮੈਂ ਕੇ ਰਹੈ ਸਿਪਾਹੀ; ਤਿਸਕੀ ਜਾਨ ਬਚੇਗੀ ਨਾਂਹੀ'। ੨੮।
ਐਸ ਦਬਾਵ ਨਬਾਬ ਸੁ ਦੇਇ। ਤਿਸਤੇ ਆਕੀ ਟਹੈ ਸੁ ਕੋਇ।
ਐਸੇ ਕੇ ਜੇ ਚਲੈ ਨ ਕਹੇ! ਮਾਰਨ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਜਗ ਚਹੇ! ੨੯।

- ਦੋਹਰਾ: ਆਯੋ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਪੈ ਦੇਵਣ ਜੱਸੂ ਕਾਣਾ।
ਲੇਵੈ ਜੱਸੂ ਤਿਸ ਸੰਗੈ ਪਾਵੈ ਨਹਿੰ ਘਰ ਜਾਣ।੩੦।
- ਚੌਪਈ: ਔਰ ਨਵੀਂ ਰੱਖ ਲਈ ਸਿਪਾਹਿ। ਆਯੋ ਰਹਣ ਜੁ ਮੋੜਯੋ ਨਾਂਹਿ।
ਕਹੇ 'ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੈਂ ਲੇਉਂ ਫੜਹੀ। ਫੇਰ ਉਤਾਰੂੰ ਕਰੂੰ ਤੁਰਤ ਹੀ'।੩੧।
ਚੜ੍ਹਿਓ ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਦਿਵਾਨ। ਉਠੀ ਧੂੜ ਰਵਿ ਰੁਕਯੋ ਸਮਾਨ।
ਐਸੇ ਸ਼ੋਰ ਜਗਤ ਮੈਂ ਭਯੋ। 'ਅਥੈ ਖਾਲਸੇ ਲੁਕਨ ਨ ਦਯੋ।੩੨।
ਇਹ ਤੋ ਖਾਲਸੇ ਛਡ ਨ ਬੀਜ। ਭਾਈ ਬੈਰ ਲੈਨ ਚੜ੍ਹਿਓ ਖੀੜ'।
ਜੈਸੇ ਆਂਧੀ ਪਾਤ ਉਡਾਵੈ। ਤੈਸੇ ਖਾਲਸੇ ਆਗੈ ਧਾਵੈ।੩੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਆਏ ਥੇ ਤੁਰਤਾ ਕੇ ਤੇ ਤੁਰਤ ਤੁਰੇ ਘਰ ਓਰ।
ਰਹ ਸਿੱਖ ਜੋ ਥੇ ਪਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਉਪਰ ਜੋਰ।੩੪।
- ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਜਿਮ ਲੋਕਨ ਸੁਹਰਤ ਭਈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਫੌਜ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਗਈ।
ਮਾਤ ਪਿਤਨ ਸਿੰਘ ਚਿੰਤਾ ਪਈ। ਮੋੜ ਲਿਆਏ ਪੁੱਤਨ ਕਈ।੩੫।
ਕੇਈ ਦੌੜੇ ਮੋੜਨ ਤਾਈਂ। ਪੁੜ੍ਹ ਰਲੇ ਥੇ ਲੁੱਟਨ ਤਾਈਂ।
ਕਹੈ ਮਾਤ 'ਤੁਮ ਘਰ ਮੁਤ ਚੱਲੋ। ਸੀਸ ਮੁਨਾਇ ਜਟਨ ਵਿੱਚ ਰੱਲੋ'।੩੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਪੱਕੇ ਥੇ ਸੋ ਰਹੇ ਕੱਚੇ ਗਏ ਸੁ ਭਾਜ।
ਮਰੇ ਗਏ ਸਭ ਸੁਰਗ ਨੋ ਜੀਏ ਕਰਯੋ ਤਿਨ ਰਾਜ।੩੭।
- ਚੌਪਈ: ਅਸਲ ਖਾਲਸਾ ਸੋਊ ਰਹਯੋ। ਪਰਯੋ ਮੁਕਾਬਲ ਦੁਹੂ ਵਲ ਤਹਿਓ।
ਤੁਰਕ ਸੁ ਆਟਾ ਸਿੰਘ ਸੁ ਲੁਣ। ਤੁਰਕ ਘਟਾ ਸਿੰਘ ਬਿੱਜਲ ਉਨ।੩੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਦੇਖ ਸੁ ਲਸ਼ਕਰ ਅਤਿ ਘਣਾ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਲਾਯੋ ਦਿਵਾਨ।
'ਇਨ ਮੈਂ ਸਨਮੁਖ ਕਿਮ ਲਰੈਂ ਇਹ ਚਲ ਅਯੋ ਜਹਾਨ'।੩੯।
ਜੇਊ ਸੂਰ ਸਿਰ ਬਾਹਰੇ ਤੇਊ ਕਹੈ 'ਲੜੋ ਆਜ'।
ਜੇਊ ਸਿਆਨੇ ਸੋ ਕਹੈ 'ਲੜੋ ਸੁ ਮੁੜ ਮੁੜ ਭਾਜ'।੪੦।
- ਚੌਪਈ: ਸਜਾਨਨ ਨੇ ਯੋ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। 'ਲੜਾਈ ਕੇ ਫੱਟ ਕਹੈ ਸੁ ਢਾਈ।
ਮਿਲਨ ਭਜਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੋਇ। ਲੜ ਮਰ ਮੁੱਕਣ ਆਧਾ ਸੋਇ।੪੧।
ਹਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਭਜਨ ਬਤਾਯਾ। ਭਜ ਭਜ ਲੜਨੋ ਬਡ ਯਹ ਦਾਯਾ।
ਭਜ ਭਜ ਲੜਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ। ਭਜ ਭਜ ਲੜਨੋ ਨਹਿੰ ਕਛੁ ਪਾਪ।੪੨।
ਕਈ ਬਾਰ ਭਜ ਗਯੋ ਭਗਵਾਨ। ਮੱਧ ਸਮੁੰਦਰ ਕੀਨੋ ਥਾਨ।
ਪਾਂਡਵ ਭੀ ਥੇ ਭਜ ਕੇ ਬਚੇ। ਮੰਦਰ ਥੇ ਜਹ ਲੱਖੀ ਰਚੇ'।੪੩।

੧. ਭਾਵ ਜਸਪਤ ਦੀ ਮਕਾਣ ਦੇਣ ਜੋ ਬੀ ਆਇਆ।

੨. ਭਾਵ ਜੋ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਸੱਜਰੇ ਰਲੇ ਸੇ।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇਉ ਸਜਾਨਨ ਨੇ ਕਹੀ ਮਨੀ ਸੂਰਨ ਸੇ ਗੱਲ।
ਲਰਤ ਭਜਤ ਆਗੇ ਤੁਰੇ ਲਯੇ ਆਸਰੇ ਝੱਲ।੪੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਲਗ ਰਾਜੇ ਦਾਇ। ਪ੍ਰਿਥਮਹ ਰੋਲ ਤੁਰਕ ਕੀਓ ਘਾਇ।
ਤਬ ਦਿਵਾਨ ਯੇ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ। 'ਬਿਨ ਤਤਬੀਰ ਫੌਜ ਸੇ ਮਰੀ।੪੫।
ਔਰ ਤਤਬੀਰ ਫੌਜ ਕੀ ਕਰੀਐ। ਤੇਪ ਘੋੜਨ ਕੀ ਆਗੈ ਧਰੀਐ'।
ਤਿਹਿ ਪਾਛੇ ਕੀਨੀ ਹਥ ਨਾਲ। ਤਿਸੈ ਜੰਬੂਰਨ ਲਾਈ ਪਾਲ।੪੬।
ਤਿਸਕੇ ਪਾਛੇ ਕਰੀ ਸਿਪਾਹਿ। ਫੌਜ ਅਸਲ ਨਿਜ ਰਾਖੀ ਪਾਹਿ।
ਰਚੀ ਚੰਮੂ ਦਿਵਾਨ ਉਲਟੇ ਰਾਹਿ। ਸਭ ਤੇ ਪਾਛੇ ਡਰਤ ਸੁ ਜਾਇ।੪੭।
ਜੇ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਕਰ ਕਰੈਂ ਲੜਾਈ। ਨਹਿੰ ਤੇਪਨ ਸੇਂ ਕਛੂ ਬਸਾਈ।
ਤੇ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਵੜੈਂ ਮੁੜ ਝੱਲ। ਐਸੀ ਭਈ ਖਾਲਸੇ ਗੱਲ।੪੮।
ਵੜੈਂ ਤਾਂਹਿ ਜਹਿੰ ਤੇਪ ਨ ਜਾਵੈ। ਘੁੜਿਆਲਨ ਨਹਿੰ ਕਛੂ ਬਸਾਵੈ।
ਛਡੀ ਫੌਜ ਲੇਹਿੰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਮਾਰ। ਇਸ ਖਿਧ ਸਿੰਘ ਬਚੇ ਕਈ ਬਾਰ।੪੯।
ਤਬਹਿ ਦਿਵਾਨ ਬਿਲਦਾਰ ਬੁਲਾਏ। ਬਿਕਟ ਨੌਰ ਤਹਿੰ ਰਾਹ ਬਨਵਾਏ।
ਝੱਲ ਗਾੜ੍ਹੇ ਤਹਿੰ ਫੂਕ ਜਲਾਵੈਂ। ਸੇਧ ਧਰੇ ਤੁਰ ਤੇਪ ਚਲਾਵੈਂ।੫੦।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਤਾਯਾ। ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਹੱਥ ਨ ਆਯਾ।
ਭੁੱਖੇ ਹੁਇ ਸਿੰਘ ਆਗੈ ਤੁਰੇ। ਝੱਲੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨਿਕਰੇ।੫੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਿਤੇ ਉਰਾਰ ਸੁ ਝਲ ਵੜੇ ਕਿਤੇ ਪਾਰ ਝੱਲ ਮਾਂਹਿ।
ਐਸੇ ਐਸੇ ਜਤਨ ਸੇਂ ਸਿੰਘ ਸੁ ਆਗੇ ਜਾਹਿੰ।੫੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਦਰਿਆਇ ਭਯੋ ਅਤਿ ਤਾਰੂ। ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਗਏ ਰਾਵੀ ਪਾਰੂ।
ਪਾਰ ਪਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਹਰੇ ਜਾਵੈਂ। ਪਾਛੇ ਫੌਜ ਤੁਰਕ ਕੀ ਆਵੈ।੫੩।
ਨਹਿੰ ਡੇਰੇ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾ ਮਿਲੈ। ਕਹੂੰ ਰਾਤ ਕਹੂੰ ਦਿਨ ਹੁੰ ਚਲੈਂ।
ਨਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਕਛੂ ਰਹਿਓ ਪੱਲੈ। ਭਾਰ ਬ੍ਰਦਾਰੀ ਬਿਨ ਕਯਾ ਚੱਲੈ।੫੪।
ਗੋਲੀ ਦਾਰੂ ਕਹੂੰ ਪਹੁੰਚੈ ਨਾਹੀਂ। ਕਾ ਸੇਂ ਸਿੰਘ ਸੁ ਕਰੈਂ ਲਰਾਈ।
ਸ਼ਸਤਰ ਕਾਟਤ ਖੁੰਢੇ ਹੋਏ। ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘ ਨਾਂਹੀ ਸੋਏ।੫੫।
ਗਈ ਕਮਾਨ ਟੂਟ ਸੇ ਚਲਤੀ। ਤੀਰ ਮੁਕੇ ਫਿਰ ਮਿਲੈ ਨ ਭਰਤੀ।
ਨੇਜੇ ਵਲ ਰਹੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਨ ਮੇਂ। ਘਾੜੂ ਲਭੈ ਸੁ ਨਾਂਹੀ ਬਨ ਮੇਂ।੫੬।
ਬਿਨ ਦਾਣੇ ਭਏ ਘੋੜੇ ਮਾੜੇ। ਬਿਨ ਬਸਤਰ ਤਨ ਪੂਪ ਸੁ ਸਾੜੇ।
ਆਟਾ ਦਾਣਾ ਨਹੀਂ ਕਯਾ ਪਾਵੈਂ। ਪਾਣੀ ਭੀ ਤਹਿੰ ਹੱਥ ਨ ਆਵੈ।੫੭।

ਦੋਹਰਾ: ਅੱਧੀ ਮੌਤ ਮੁਸਾਫਰੀ ਸਾਰੀ ਮੌਤ ਸੁ ਭੁੱਖ।
ਉਹਾਂ ਆਇ ਦੋਉ ਮਿਲੀ ਯਹ ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਦੁੱਖ।੫੮।

- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਯਾ। ਹਿੰਦਵਾਇਣ ਕੇ ਕੋਣਾ ਤਕਾਯਾ।
ਵੜੇ ਸੁ ਜਾਇ ਪਹਾੜਨ ਝੱਲ। ਕਰਹਿ ਹਿੰਦੂ ਕਛੁ ਹਮਰੀ ਵੱਲ।੫੯।
ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਪਾਰਨ ਤੁਰਕਨ ਗਾਰਨ। ਭਯੇ ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਹੀ ਕਾਰਨ।
ਨਹਿ ਜਾਨਯੋ ਯਹਿ ਤੁਰਕਨ ਭਾਈ। ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਬਹੁ ਕਰੈ ਬੁਰਾਈ।੬੦।
ਜਿਨ ਬੰਦੇ ਸੋ ਦਗਾ ਕਮਾਈ। ਸੱਦਯੋ ਬੰਦਾ ਕੁਮਕੈ ਤਾਂਈ।
ਜਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਤੁਰਕ ਸੁ ਮਾਰੇ। ਕਰਾਈ ਬੰਦੇ ਕੀ ਇਨ ਫਿਰ ਹੁਾਰੇ।੬੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਸਮਝਯੋ ਨਾਂਹਿ ਯੈ ਦਗੇ ਬਾਜ ਇਹ ਆਇ।
ਬੰਦਈ ਸਿੰਘ ਇਨ ਫੜ ਦਏ ਰਖੀ ਨ ਸਿੰਘਨ ਯਾਦ।੬੨।
- ਚੌਪਈ: ਵੱਲ ਬਸੋਹਲੀ ਸਿੰਘ ਸੁ ਤੁਰੇ। ਅਗੈ ਬਸੋਲੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਬਤੀ ਜੁੜੇ।
ਸਿੰਘ ਸਮਝੀ 'ਹਮ ਵਲ ਕਰੇ'। ਕਈ ਸਿੰਘ ਜਾ ਤਿਨ ਮੇ ਰਲੇ।੬੩।
ਤਬ ਤਿਨ ਤੁਰਤ ਸੁ ਦੀਨੇ ਮਾਰ। ਕਈ ਪਕਰਾਏ ਤੁਰਕਨ ਵਾਰ।
ਤੁਰਤ ਤੁਰਕਨ ਸੇ ਦੀਨੇ ਮਾਰੀ। ਸਿੰਘਨ ਰਾਤ ਬਿਧਨ ਭਈ ਭਾਰੀ।੬੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਪੜੇਲ ਕਠੂਹੇ ਭਾਂਤ ਇਤ ਸਿੰਘ ਫਸੇ ਜੋ ਜਾਇ।
ਲੀਨੇ ਲੂਟ ਐ ਕੂਟ ਕਰ ਨਠੇ ਸੁ ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਇ।੬੫।
- ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਤਬੈ ਪਹਾੜ ਤਕਾਯਾ। ਡੇਰਾ ਤਿਸ ਸੇ ਵੱਲ ਚਲਾਇਆ।
ਆਗੈ ਪੂਰਯੋ ਲਖਯੋ ਪਹਾੜ। ਕੜੇ ਖੜੇ ਥੇ ਸਸਤ੍ਰਨ ਨਾਲ।੬੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਾਥ ਪਹਾੜ ਪਹਾੜੀਏ ਲਏ ਨਿਬਾਬ ਬੁਲਾਇ।
ਉਪਰ ਪਹਾੜ ਸੁ ਆ ਖੜੇ ਦਿਖ ਸਿੰਘ ਸੰਸਾ ਆਇ।੬੭।
- ਚੌਪਈ: ਫੇਰ ਖਾਲਸੇ ਪਿਛਾ ਤਕਾਯਾ। ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਸੋ ਜੰਗ ਮਚਾਯਾ।
ਪੁਠੀ ਸਿੰਘੀ ਖੁੰਢੀ ਤਲਵਾਰ। ਮਾਰਹਿ ਬਲ ਸੋ ਹੋ ਜਾਇ ਪਾਰ।੬੮।
ਇਕ ਫਲ ਨੇਜੇ ਰਹੈ ਜੁ ਬੀਚ। ਮਾਰਹਿ ਸਿਰ ਤਹਿ ਛੜ ਕੋ ਖੀਚ।
ਤੁਟੀ ਕਮਾਨ ਸਿਰ ਮਾਰਹਿ ਤਾਨ। ਸੀਸ ਸੁ ਫੋੜਹਿ ਬਲੀ ਜੁਆਨ।੬੯।
ਟੋਲੈ ਲਖੂ ਜੁ ਪਾਵੈ ਕਹੀ। ਰਹੈ ਪਿਛੇ ਸੇ ਲੱਭੈ ਨਹੀਂ।
ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਸਤਰ ਮਾਰੈ। ਤੁਰਕ ਸੁ ਮੁੰਡੀਆ ਕਾਟ ਬਿਡਾਰੈ।੭੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਫੇਰ ਫਿਰੋ ਬਲ ਨਹਿ ਚਲੈ ਤੇਪ ਜੰਬੂਰਨ ਨਾਲ।
ਤਕਯੋ ਤਬਹਿ ਦਰਯਾਉ ਤਿਨ ਹੋਈਏ ਜਿਮ ਤਿਮ ਪਾਰ।
- ਚੌਪਈ: ਜਾਇ ਖੜੇ ਦਰਿਯਾਇ ਕਿਨਾਰੇ। ਅਗੈ ਦਰਯਾਇ ਸੁ ਲਹਰਨ ਮਾਰੇ।
ਸ਼ੁਕੇ ਫੂਕੇ ਚਕ ਚਕ ਡੰਡ। ਘੁੰਮਨ ਘੇਰਨ ਭਯਾਨ ਪ੍ਰਚੰਡ।੭੧।
ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਸੋ ਗਾਜਤ ਆਵੈ। ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਿਛਨ ਕੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਟਾਵੈ।
ਉਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਕੌਨ ਚਲਾਵੈ। ਤੋੜਤ ਸਿਲਾ ਪੱਥਰ ਕੀ ਆਵੈ।੭੨।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹਜੇ ਉਹਾਂ ਖੜ ਖਾਲਸੇ 'ਕੋਊ ਯਾਹ ਲਿਆਵੈ ਥਾਹ।
ਯਾਂਕੇ ਪਾਛੈ ਸਭ ਲੰਘੈ ਐਸ ਬਤਾਵੈ ਰਾਹ'। ੭੪।

ਚੌਪਈ: ਰਹਤ ਸਿੰਘ ਥੇ ਡੱਲੇ ਵਾਲ। ਖੜੀ ਜਾਤ ਸੁ ਭਾਈ ਚਾਰ।
ਸੂਰਬੀਰ ਬਡ ਜਾਪਹਿੰ ਭੂਪ। ਉਮਦੇ ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਅਨੂਪ। ੭੫।
ਕਹੇ ਸਿੰਘਨ ਦੁਇ ਵੜਤ ਸੁ ਭਏ। ਖਾ ਰਾਏ ਗੋਤੇ ਨਹਿੰ ਫਿਰ ਅਏ।
ਗੁਰਦਜਾਲ ਸਿੰਘ ਕੇ ਭਾਈ ਓਈ। ਮਿਸਲ ਡੱਲੇਵਾਲ ਜਿਨ ਤੇ ਹੋਈ। ੭੬।
ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਐਸ ਬਿਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਸਿਰ ਆਯੇ ਉਹ ਵਖਤ ਭਾਰਾ।
ਇਕਲੇ ਕਿਮ ਡੁਬ ਮਰੈ ਦਰਜਾਇ। ਮਰੇ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਲੈ ਦਸ ਭਾਇ*'। ੭੭।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬਹਿ ਬਿਚਾਰਯੋ ਖਾਲਸੇ 'ਆਯੋ ਵੇਲਾ ਸੋਇ।
ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਖਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ। ੭੮।

ਚੌਪਈ: ਸਿੱਧੋ ਮੁਖ ਕਰ ਮਰੈ ਜੁ ਸੂਰਾ। ਸਵਾ ਲਾਖ ਮੈਂ ਲੇਉਗੁ ਪੂਰਾ।
ਤੋ ਛਾਡੋਂ ਤਰ ਪੰਥ ਖਿਆਲ। ਕਰਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਫਿਰ ਸੁਖ ਨਾਲ'। ੭੯।

ਦੋਹਰਾ: ਬਚਨ ਕਹੇ ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਲਏ ਪੰਥ ਸੋਈ ਮਾਨ।
ਚਹੂੰ ਓਰ ਮੁਖ ਕਰ ਚੜ੍ਹੇ ਮੋੜਯੋ ਮੁੱਖ ਨ ਕਾਨ। ੮੦।

ਚੌਪਈ: ਜੇਊ ਵਲ ਪਹਾੜ ਥੇ ਖੜੇ। ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਪਹਾੜ ਸੋ ਚੜ੍ਹੇ।
ਅੱਗੈ ਖੜੀ ਪਹਾੜ ਸਿਪਾਹ। ਸੋ ਦੇਵੈ ਨਹੀਂ ਸਿੰਘਨ ਰਾਹ। ੮੧।
ਮਾਰਹਿੰ ਪਾਥਰ ਇਟਨ ਬੰਦੂਕ। ਆਵੈਂ ਤੋਪਨ ਗੋਲ ਸੋ ਕੂਕ।
ਜਹਾਂ ਲਗੈ ਤਨ ਜਾਵੈ ਟੂਟ। ਅਗੈ ਸਿਪਾਹੀ ਖੜੇ ਰਜਪੂਤ। ੮੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਕਰ ਇਕ ਲਯੋ ਮੋਰਦੇ ਮਾਰ।
ਓਹੁ ਆਇ ਬਹੁਤੇ ਪੜੇ ਉਨ ਦੀਏ ਫੇਰ ਉਤਾਰ। ੮੩।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਕੀਓ ਉਪਾਉ। ਤੱਕਯੋ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਕੋ ਦਾਉ।
ਲੁਕੇ ਪਹਾੜ ਜੜ੍ਹਨ ਮੈਂ ਧਾਇ। ਖੋਦ ਮਟੀ ਲੁਕਨ ਕੀਯੋ ਥਾਇ। ੮੪।
ਜਿਮ ਸਿਰ ਲੁਕੇ ਸੁ ਉਪਰ ਵਾਇ। ਤਿਸ ਬਿਧ ਸਿੱਟੀ ਸਿੰਘਨ ਪੁਟਾਇ।
ਕਰਦਨ ਛੁਰੀਅਨ ਸਾਥ ਕਟਾਰੀ। ਨੇਜਨ ਬਰਛਨ ਸੰਗ ਤਲਵਾਰੀ।

ਦੋਹਰਾ: ਠਹਰ ਥਾਉਂ ਪਗ ਧਰਨ ਕਰ ਕੀਨੋਂ ਸਿੰਘਨ ਜੋਰ।
ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਿਹ ਥਾਂ ਖੜੇ ਅੜੇ ਭਿੜੇ ਤਿਨ ਘੋਰ। ੮੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਪਹਾੜੀਏ ਅਏ ਕਰ ਸੋਰ। ਮਗਰੇ ਕੀਨੋਂ ਸਿੰਘਨ ਜੋਰ।
ਸਿੰਘਨ ਹਥਹੁੰ ਸਸਤਰ ਛੁੱਟੇ। ਲਗੇ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਫਿਰੇ ਅਪੁੱਠੇ। ੮੭।

* ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਗੈਲ ਸੁ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁਤ ਦਬਾਈ। ਲਿਯੋ ਸੁ ਟਿੱਬਾ ਸਿੰਘਨ ਛੁਡਾਈ।
ਜੇਉ ਸਜਾਦੇ ਚੜ੍ਹੇ ਉਤਾਰੀ। ਘੋੜੇ ਉਨ ਕੇ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁ ਨਾਂਹੀ।੮੮।
ਔਰ ਤਕਾਯੋ ਚੜ੍ਹੇ ਇਕ ਰਾਹੁ। ਦਰਜਾਉ ਕਰਤ ਥਾਂ ਜਿਤ ਵਲ ਢਾਹੁ।
ਸਸਤ੍ਰਨ ਸਿਉਂ ਤਿਹ ਰਾਹ ਖੁਦਾਯਾ। ਘੋੜੇ ਕਉ ਤਿਹ ਚਰਨ ਰਖਾਯਾ।੮੯।
ਕੋਈ ਬਚੈ ਕੋਈ ਗਿਰ ਜਾਵੈ। ਗਿਰੈ ਤਹਾਂ ਸੁ ਦਰਜਾਉ ਡੁਬਾਵੈ।
ਮਿਲੈ ਨ ਪਿਛਲਨ ਫਿਰ ਸੇ ਅਗਲੇ। ਜਿਤ ਕੇਸੇ ਤਿਤ ਗਏ ਸੁ ਵਗਲੇ।੯੦।
ਅਗੇ ਲਖਨ ਕੀ ਜਗਾ ਨ ਪੱਯੇ। ਪਿਛੇ ਕਿਤ ਬਿਧਿ ਪਲਟ ਨ ਜੱਯੇ।
ਭਈ ਭੀੜ ਬਹੁ ਭਰ ਗਯੋ ਰਾਹੁ। ਤਿਲਕੇ ਫਿਲਕੇ ਡੁਬੇ ਦਰਜਾਇ।੯੧।

ਦੋਹਰਾ: ਅਗਲੇ ਕਹੈ ਪਿਛਲੇ ਭਲੇ ਪਿਛਲੇ ਅਗਾਂਹ ਤਕਾਹਿੰ।
ਕੋਉ ਕਿਸੈ ਨ ਕਹਿ ਸਕੈ ਲਗੈ ਰਾਹੁ ਤਹਿੰ ਜਾਹਿੰ।੯੨।

ਚੌਪਈ: ਰਿਜਕ ਖਾਨ ਕੀ ਕੌਨ ਚਲਾਵੈ। ਪਾਣੀ ਪੀਣੋਂ ਨਹਿੰ ਬਣ ਆਵੈ।
ਪਰ ਕਿਛ ਕਲਾ ਸੁ ਧਰੀ ਸਰੀਰ। ਗਿਰੇ ਨ ਚਲਨੋ ਧਰੇ ਸੁ ਧੀਰ।੯੩।
ਕਈ ਦਿਨਨ ਕੇ ਭੂਖੇ ਸਿੱਖ! ਮੰਗਤ ਉਨ ਨਹਿੰ ਲੱਭੈ ਭਿੱਖ।
ਸਗਵਾਂ ਮਾਰੈ ਦੇਖ ਸੁ ਥਾਇ। ਪਾਇ ਰਸੇ ਦੁਇ ਤੁਰਕਨ ਫੜਾਇ।੯੪।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰਤ ਮਰਤੇ ਦੇਖ ਜਨ ਗਈ ਭਾਜ ਉਨ ਭੂਖ।
ਭਯੋ ਸੰਤੋਖ ਸੇ ਖਾਲਸੇ ਹਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਰੂਖ।੯੫।
ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁ ਖੜ ਰਹੇ ਸੁਨੋ ਤਲਨ ਕੀ ਬਾਤ।
ਜਿਹ ਬਿਧ ਸੁਨੀ ਹਮ ਪਿਤਾ ਤੇ ਕਰੋਂ ਸੋਉ ਵਖਯਾਤ।੯੬।

ਚੌਪਈ: ਨੀਹਲ ਤੁਰਕਨ ਪਾਯੋ ਜੋਰ। ਜਾਣਜੋਂ ਸਿੰਘਨ ਭਾਜਣ ਤੋਰ।
ਸਿੰਘਨ ਉਪਰ ਹੱਲਾ ਕਰਾਯੋ। ਛਾਡ ਨਿਸ਼ਾਨਨ ਬਾਜੈ ਬਜਾਯੋ।੯੭।
ਹੁਕਮ ਦੀਯੋ ਅਰ ਨਕੀਬ ਫਿਰਾਯੋ। ਪਹਿਲੇ ਲੂਟ ਨ ਕਰਨੀ ਪਾਯੋ।
ਲੜਾਵੇ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸਿਰ ਜੋਈ। ਪੰਜ ਰੁਪਯੇ ਸਿਰ ਦਿਉਂ ਤੋਈ।੯੮।
ਪਾਛੈ ਲੂਟ ਮਾਫ ਮੈਂ ਕਰੋਂ। ਡੇਰਾ ਸਭ ਜਬ ਕਤਲੋ ਕਰੋ।
ਪਹਿਲੇ ਲੂਟਨ ਕੇ ਤੁਮ ਪਰੇ। ਮਤਿ ਕਤ ਭਾਜ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਵਰੇ।੯੯।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸਿਰ ਭਈ ਮਾਰ। ਛੂਟਤ ਭਈ ਤੋਪ ਤਲਵਾਰ।
ਘੋੜਨ ਸੋਂ ਸਿੰਘ ਦਏ ਪਿਛਾਰੇ। ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਭੀ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੇ।੧੦੦।
ਔ ਪੁਨ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰੇ। ਹੇ ਠਾਂਢੇ ਕਿਛ ਅਗੇ ਸਿਧਾਰੇ।
ਤੁਰਕਨ ਹੱਲਾ ਫੇਟਾ ਕਰਯੋ। ਤੁਰਕਨ ਦਲ ਫਿਰ ਪਿਛੇ ਹਟ ਰਹਯੋ।੧੦੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਬ ਯੋਂ ਕਟੀ 'ਮੈਂ ਪਰੋਂ ਲੱਖੁ ਪਰ ਜਾਇ।
ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਆਵੈ ਸੋਉ ਜੋ ਪਿੱਛੈ ਕਰੇ ਨ ਪਾਇ'।੧੦੨।

ਚੌਪਈ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਬ ਸਦ ਹਲਕਾਰੇ। 'ਰਹਿ ਦਿਵਾਨ ਜਹਿ, ਦੱਸੇ ਸਾਰੇ'।
ਹਲਕਾਰੇ ਕਹੀ 'ਸੁ ਹੱਥ ਨ ਆਵੈ। ਬਹੁ ਫੌਜਨ ਕੇ ਮੱਧ ਰਹਾਵੈ। ੧੦੩।
ਉਚੇ ਹਾਥੀ ਅੰਬਾਰੀ ਲਾਲ। ਰਹੇ ਤਹਾਂ ਨਹ ਡਰਤੁ ਨਾਲ।
ਲਘੁ ਹਾਥੀ ਕੇ ਉਪਰ ਬਹੇ। ਕਬੀ ਘੋੜਾ ਕਬ ਪਾਲਕੀ ਬਹੇ। ੧੦੪।
ਰਖੇ ਚੁਫੇਰੇ ਪੈਦਲ ਘਨੀ। ਫਿਰ ਅਸਵਾਰੀ ਫੌਜ ਜਹਿ ਬਨੀ।
ਆਗੇ ਰਾਖੈ ਉਠ ਜੰਬੂਰੇ। ਆਗੇ ਤੇਪਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਪੂਰੇ'। ੧੦੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸੁ ਨਹਿ ਟਰਜੇ ਕਰੀ ਤਿਸੇ ਪੈ ਦੌੜ
ਜੰਬੂਰੇ ਕਾ ਗੋਲਾ ਲਗਜੇ ਦਈ ਟਾਂਗ ਤਿਸ ਤੋੜ। ੧੦੬

ਚੌਪਈ: ਟੁਟੀ ਟੰਗ ਦੇਹ ਬਿਹਬਲ ਭਈ। ਪਹੁੰਚ ਨ ਮਕਜੇ ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਰਹੀ।
ਲੀਨੀ ਟੰਗ ਹੰਨੇ ਸਿਉਂ ਬੰਧ। ਆਗੈ ਲਗੈ ਨ ਚੜ੍ਹਨੋਂ ਫੰਧ। ੧੦੭।
ਤਬੈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਪਾਛੇ ਮੁੜਾ। ਕਬੀ ਮੁੜੈ ਕਬੀ ਹੋ ਰਹਿ ਖੜਾ।
ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰਖੈ ਹਬਯਾਦ। ਹਠ ਐ ਤਪ ਕੇ ਬਲਹਿ ਸੰਭਾਰ। ੧੦੮।
ਜਹਾਂ ਹੋਇ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਭੀੜ। ਤਹੀਂ ਸੁ ਡਾਹੇ ਜਾਇ ਸਰੀਰ।
ਔਰ ਸੁਨੋਂ ਅਬ ਅਗਲੀ ਬਾਤ। ਕਿਛ ਪਰਬਤ ਕਿਛ ਨੀਹਲ ਘਾਤ। ੧੦੯।
ਯੋਂ ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਮਤਾ ਮਤਾਯਾ। 'ਹਮ ਤੇ ਤੁਰਕ ਨ ਜਾਤ ਭਜਾਯਾ।
ਏ ਬਹੁਤੇ ਹਮ ਹੈਂ ਅਤਿ ਖੋੜੇ। ਭੂਖੇ ਹਮ ਐ ਭੂਖੇ ਘੋੜੇ। ੧੧੦।
ਅਬ ਹਮ ਇਨ ਤੇ ਜਾਵੈਂ ਭਾਜ। ਸੁਧੇ ਹੁਇ ਫਿਰ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕਾਜ।
ਚਾਰੋਂ ਕੁੰਟਨ ਕੇ ਭਜ ਜਾਵੇ। ਅਬ ਤੋਂ ਨਠ ਕਰ ਵਕਤ ਲੰਘਾਵੇ। ੧੧੧।
ਹਮ ਕੇ ਨਠਨਾ ਗੁਰੂ ਬਤਾਯਾ। ਢਾਈ ਪਟ ਮੈਂ ਫੱਟ ਗਿਣਾਯਾ।
ਦੈਤਨ ਤੇ ਦੇਵਤ ਭਜ ਗਏ। ਅਪਨੋ ਦੇਸ਼ ਲੇਤ ਫਿਰ ਭਏ। ੧੧੨।
ਕਿਸ਼ਨ ਆਪ ਲੁਕ ਗਏ ਕਈ ਬਾਰ। ਭਏ ਜੁ ਆਪ ਬਿਸ਼ਨੁ ਅਵਤਾਰ।
ਭਸਮੰਤਰ ਤੇ ਸਿਵ ਗਏ ਭਾਜ। ਫਿਰ ਅਪਨੋ ਕਰ ਲੀਨੋ ਕਾਜ'। ੧੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਿਖਾਣੁ ਥੇ ਜੇ ਕੰਬੇ ਮਾੜੀ ਵਾਲ।
ਲੱਖੁ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹੈ ਥੰਨੇ* ਸਿੰਘਨ ਨਾਲ। ੧੧੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਐਮ ਠਹਿਰਾਈ। ਆਪ ਆਖਨੀ ਓਰ ਤਕਾਈ।
ਜੇਉ ਪਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹਜ ਨ ਜਾਈ। ਤਿਨ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਐਮ ਸੁਨਾਈ। ੧੧੫।
'ਹਮ ਸੁ ਪਹਾੜੀ ਨਾਂਹਿ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਹਮ ਕੇ ਬਚਨ ਪਿਛੇ ਕੇ ਕਰਾਈ।
ਪਹਾੜ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਜੇ ਨ ਜਾਵੈ। ਬਿਨ ਘੋੜੇ ਹਮ ਕਿੱਕਰ ਧਾਵੈ'। ੧੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਹੀ 'ਖਿੰਡੇ ਸੁ ਚਾਰੋਂ ਓਰ।
ਫਿਰ ਮਾਝੇ ਹੋ ਏਕਠੇ ਆਨ ਮਚਾਵੈਂ ਸ਼ੋਰ'। ੧੧੭।

* ਪਾ:-ਥੰਨੇ।

- ਚੌਪਈ:** ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਸਲਾਹ। 'ਆਵੇ ਹਮ ਸੰਗ ਪਿਛਲੇ ਦਾਇ।
ਜੋ ਹੈ ਕੇਉ ਸਜਾਦਾ ਸਿੰਘ। ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਾੜੀ ਕਰੇ ਨ ਢਿੱਲ। ੧੧੮।
ਜੋ ਅਸਵਾਰ ਸੁ ਹਮ ਸੰਗ ਆਵੇ। ਸੋਉ ਪਹਾੜਨ ਪੈਰ ਨ ਪਾਵੇ।
ਜਬ ਲਗ ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਾੜ ਪਯਾਦੇ। ਤੋ ਲਗ ਹਮ ਨਹਿ ਛਡ ਉਨ ਜਾਂਦੇ। ੧੧੯।
- ਦੋਹਰਾ:** ਜਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸੇ ਯੋ ਦੀਨੇ ਫੁਰਮਾਇ।
ਬੇਟਾ ਮਿਲਜੇ ਨ ਬਾਪ ਕੇ ਭਾਈ ਮਿਲਜੇ ਨ ਭਾਇ। ੧੨੦।
ਜਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਖੇ ਚੜ੍ਹੇ ਸਜਾਦੇ ਪਹਾੜ।
ਕਿਛੁ ਦਰਿਆ ਸੇ ਬੰਧ ਤੁਲ੍ਹੇ ਵੜੇ ਸੁ ਹੋਣੇ ਪਾਰ। ੧੨੧।
- ਚੌਪਈ:** ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਅਬ ਲੱਖੁ ਪਰ ਪਰੀਐ ਜਾਇ।
ਜੋ ਦੇਵੇ ਕੇ ਹਮੈ ਬਤਾਇ। ਉਸੈ ਮਾਰੋ ਕੈ ਰਹੋ ਮਰਾਇ'। ੧੨੨।
ਤਬ ਦਨਾਵਾਂ ਐਸੇ ਕਹੀ। 'ਅਬ ਹਮ ਲੜਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀ।
ਅਬ ਹਮ ਚਲੇ ਇਹਾਂ ਤੇ ਦੌੜ। ਮੁਲਖ ਮਾਲਵੇ ਕਰਾਯੋ ਗੋਰ। ੧੨੩।
- ਦੋਹਰਾ:** ਫੌਜ ਸੁ ਆਗੈ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਿਮ ਕਰ ਲੰਘਯੋ ਜਾਇ।
ਤੋਪ ਜੀਬੁਰੇ ਬਹੁ ਚਿਣੇ ਨਹੀ ਵੇਹਲ ਕਿਤ ਜਾਇ'। ੧੨੪।
- ਚੌਪਈ:** ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਕੇਉ ਰਾਹੁ ਤਕਾਓ। ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਨਠ ਜਾਓ'।
ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਦਰਿਯਾ ਮੈਂ ਵੜੇ'। ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਫਿਰ ਪਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹੇ'। ੧੨੫।
- ਦੋਹਰਾ:** ਤਬ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹਯੋ 'ਲੁਕ ਛਿਪ ਕਿਸੇ ਬਚਾਹਿ।
ਬਿਨਾ ਲੜਾਈ ਕੇ ਕੀਏ ਹਮਰੇ ਨਾਂਹਿ ਨਿਬਾਹਿ'। ੧੨੬।
- ਚੌਪਈ:** ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਤਬ ਕਹਯੋ ਪੁਕਾਰੀ। 'ਆਵੇ ਹਮ ਸੰਗ ਫੌਜ ਸੁ ਸਾਰੀ।
ਮਾਰੇ ਮੋਰਚੇ ਜੋ ਹੈ ਭਾਰੀ। ਅਬ ਨਹਿ ਕਰੇ ਸੁ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ'। ੧੨੭।
ਯੋ ਕਹਿ ਸਿੰਘਨ ਧੀਰ ਧਰਾਈ। ਪਰਯੋ ਮੋਰਚੈ ਉਪਰ ਜਾਈ।
ਆਗੇ ਤੇ ਸੇ ਦੂਰ ਸੁ ਭਏ। ਦਯੋ ਰਾਹ ਛਡ ਨਠ ਨਠ ਗਏ। ੧੨੮।
ਜੋ ਅੜਿਆ ਸੇ ਲੀਨੇ ਮਾਰ। ਉਨਕੇ ਲੀਨੇ ਲੂਟ ਹਥਿਆਰ।
ਅੱਗੇ ਬੇਲਾ ਲੀਓ ਤਕਾਇ। ਜਾਇ ਵੜੇ ਸਭ ਤਿਸਕੇ ਮਾਂਹਿ। ੧੨੯।
ਜਿਸ ਹੀ ਰਾਹ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਗਯੋ। ਤਿਸਹੀ ਪਾਛੇ ਬਹੁ ਦਲ ਭਯੋ।
ਫੇਰ ਦੁਵੱਲੋਂ ਤੁਰਕ ਸੁ ਆਏ। ਸਿੰਘਨ ਪਿੱਛਾ ਲੀਓ ਦਬਾਏ। ੧੩੦।
ਦੁਹੂ ਵੱਲ ਤੇ ਤੋਪ ਸਸਤਰ ਚੱਲੈ। ਉਪਰ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਪਏ ਸੁ ਹੱਲੇ।
ਦੁਹੂ ਵੱਲ ਤੇ ਤੋਪ ਚਲਾਵੈ। ਮਧ ਸਿੰਘਨ ਘੇਰ ਤੁਰਕ ਸੁ ਘਾਵੈ। ੧੩੧।
ਜੋ ਸਿੰਘ ਆਏ ਕਰਕੇ ਗੱਠ। ਤੇ ਲੰਘੇ ਉਨ ਲਾਕੇ ਸੱਟ।
ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਲੀਨੇ ਤੋੜ। ਤੇ ਮਾਰੇ ਸਾਰੇ ਉਨ ਜੋੜ। ੧੩੨।

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਖੜ੍ਹੇ ਰਲਾਵੈ। ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਸੇਂ ਨਾਂਹਿ ਬਸਾਵੈ।
 ਲੜਤ ਭਿੜਤ ਕਛੁ ਵੜੇ ਸੁ ਝੱਲ। ਤੁਰਕ ਵੜੇ ਤਿਹ ਮਗਰੇ ਚੱਲ। ੧੩੩।
 ਜੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਹਾਥ ਸੁ ਆਯੋ। ਤੁਹਤ ਫੁਰਤ ਉਨ ਮਾਰ ਗੁਵਾਯੋ।
 ਕੀਯੇ ਗਮਨ ਸਿੰਘਨ ਵਲ ਝੱਲ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਤਿਨ ਅਬ ਗੱਲ। ੧੩੪।
 ਸਿੰਘਨ ਝੱਲ ਵੜ ਪੈ ਗਈ ਰਾਤ। ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਭਈ ਡੇਰੇ ਜਾਤ।
 ਸਿੰਘਨ ਝੱਲ ਮੈ ਪਾਯੋ ਗ੍ਰਾਮ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਤਹਿ ਕੀਯੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ। ੧੩੫।
 ਆਧੀ ਰੈਨ ਤਹਾਂ ਤੇ ਤੁਰੇ। ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਤੋਂ ਚੈਲੇ ਜੁਰੇ।
 ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤੇ ਲਾਰੇ ਖੋਜ। ਡਿੱਗੇ ਢੱਠੇ ਕੇ ਮਾਰੈਂ ਸੋਜ। ੧੩੬।
 ਥੱਕੇ ਭੁੱਖੇ ਨੰਗੇ ਥੇ ਖਰੇ। ਥੋੜੇ ਥੈੜੇ ਜਾਤ ਥੇ ਤੁਰੇ।
 ਆਇ ਫੌਜ ਨ ਤਹਿ ਫਿਰ ਘਿਰੇ। ਤਿਨਸੇਂ ਲਰਨ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਫਿਰੇ। ੧੩੭।
 ਜੇਉ ਝਲ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆਯੋ। ਸੇ ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਲਯੋ ਦਬਾਯੋ।
 ਝੱਲੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ ਪਾਯੋ। ਸੇਉ ਉਨ ਨੈ ਮਾਰ ਖਪਾਯੋ। ੧੩੮।
 ਤਥੈ ਖਾਲਸੇ ਮਤਾ ਪਕਾਯਾ। 'ਨੱਠ ਖਾਲਸੇ ਜਾਣ ਕਦ ਪਾਯਾ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੜੇ ਅੰ ਤੁਰਤੇ ਜਾਵੇ। ਔਰ ਵਡਾ ਕੇ ਝੱਲ ਤਕਾਵੇ'। ੧੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਛੋਟੇ ਝੱਲ ਜਬ ਸਿੰਘ ਵੜੇਂ ਕਰੈਂ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਖੁਾਰ।
 ਵਡੇ ਝੱਲ ਮਹਿ ਖਾਲਸਾ ਵੜ ਤੁਰਕਨ ਲੇਹਿ ਮਾਰ। ੧੪੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਇਕ ਮਤਾ ਪਕਾਯਾ। ਮੁਲਕ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਤਿਨੈਂ ਮੰਗਾਯਾ।
 'ਦਈਏ ਝੱਲ ਮੈਂ ਰੱਯਤ ਵਾੜ। ਇਨ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਲੇਵੈ ਮਾਰ'। ੧੪੧।
 ਤਬ ਦਿਵਾਨ ਨੇ ਰੱਯਤ ਮੰਗਾਈ। ਆਈ ਰੱਯਤ ਵੋਲ ਬਜਾਈ।
 ਦੀਨੇ ਸੇਉ ਬੇਲੇ ਪੇਲ। ਸਾਥ ਬੰਦੂਕਨ ਅੰ ਹਥ ਸੇਲ। ੧੪੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸੇ ਸਿੰਘਨ ਸਿਉਂ ਆ ਭਿੜੇ ਕਰ ਕਰ ਕਈ ਉਪਾਇ।
 ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਅੰਖੀ ਬਨੀ ਲਭੈ ਨਹੀਂ ਕਹੂੰ ਰਾਹਿ। ੧੪੩।

ਚੌਪਈ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਬ ਐਸੀ ਕਹੀ। 'ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਹਮ ਬਚੈਂ ਸੁ ਨਹੀਂ।
 ਜੇ ਅਬ ਇਨਕੇ ਲਈਏ ਮਾਰ। ਤੋ ਬੇਲੇ ਮੈਂ ਰਹੀਏ ਸੁਖਾਰ। ੧੪੪।
 ਜੇ ਹਮ ਤੇ ਇਹ ਹੋਹਿ ਨ ਮਾਰ। ਤੋ ਏਹ ਹਮ ਕੇ ਲੈ ਹੈਂ ਮਾਰ'।
 ਫਸੇ ਚੋਰ ਜਿਮ ਤਿਨ ਹਠ ਕੀਆ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਖਣੋਂ ਖਾਲਸੇ ਥੀਆ'। ੧੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਿੰਘ ਹੱਲਾ ਕਰ ਪਏ ਜਟ ਚਲੇ ਸੁ ਅੱਗੇ ਲਾਗ।
 ਜੇ ਲੱਭੇ ਸੇ ਖੋਹ ਲਏ ਦਏ ਜਾਣ ਬਹੁ ਭਾਗ। ੧੪੬।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਸੁ ਤਿਨ ਕੀ ਘੋੜੀ ਲਈ। ਬਸਤਰ ਸਸਤਰ ਦੇ ਗਏ ਕਈ।
 ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਤੁਰੇ ਸੁਖਾਰੇ। ਜੇ ਲਰਨ ਵਾਰੇ ਤੇ ਸਭ ਹਾਰੇ। ੧੪੭।

ਕਿਛਕੁ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਬੇਹਲ ਭਯੋ। ਤਬ ਮਾਝੇ ਕੇ ਵੜਨੇ ਠਯੋ।
ਤੋ ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। ‘ਆਗੇ ਦੇਸ ਰਾਮੇ ਕੇ ਆਹਿ*’। ੧੪੮।
ਸਿੰਘ ਕਰੈ ‘ਅਬ ਟਪੀਐ ਦਰਯਾਉ’। ਕੀਓ ਉਦਮ ਤਬ ਲਖਨੇ ਕਾਉ।
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੀ ਤੀਰ ਦਰਯਾਏ। ਦਿੱਭ ਖਿੱਭ ਕੇ ਤੁਲ੍ਹੇ ਬਨਾਏ। ੧੪੯।
ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਇਮਹਿ ਉਰਾਰ। ਉਹਾਂ ਖੜੇ ਰਹੇ ਘਰੀ ਦੁਇ ਚਾਰ।
ਸਵਾਰ ਕਾਠੜੇ ਤੰਗ ਖਿਚਵਾਇ। ਤੁਰੇ ਸਿੰਘ ਤੋ ਅਗਲੇ ਦਾਇ। ੧੫੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਰਹਯੋ ਥੋ ਸਿੰਘਨ ਪਹਿ ਸੇ ਡੁਬਿਓ ਦਰਿਆਇ।
ਅੱਗੈ ਤੱਤੇ ਰੇਤ ਸੋ ਜਲੈਂ ਸੁ ਨੰਗੇ ਪਾਇ। ੧੫੧।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਸੁ ਘਨੀ ਬਰੇਤੀ ਆਈ। ਜਨੁ ਕਰ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਬਿਛਾਈ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਕਪੜੇ ਪਾੜੇ। ਪੈਰੀਂ ਬੰਧੇ ਬਚੇ ਨਹਿ ਸਾੜੇ। ੧੫੨।

ਦੋਹਰਾ: ਦਰਨ ਲਪੇਟਨ ਕੇ ਤਉ ਬੈਠੇ ਚਿਤੜ ਟਿਕਾਇ।
ਤਿਨਕੇ ਚਿੱਤੜ ਜਾਹਿ ਜਲ ਕਰੈਂ ਸਿੰਘ ਹਾਇ ਹਾਇ। ੧੫੩।

ਚੌਪਈ: ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਿੰਘ ਉਤਰੇ ਦਰਿਆਇ। ਵੜੇ ਸਿੰਘ ਮਾਝੇ ਮੇਂ ਆਇ।
ਫੇਰ ਲੰਘੇ ਜਹਿੰ ਦੁਇ ਦਰਿਆਇ। ਇਮ ਕਰ ਪੁੱਜੇ ਜੰਗਲ ਜਾਇ। ੧੫੪।
ਹੈ ਜੈਤੇ ਕੇ ਉਹਾਂ ਗਰਾਮ। ਉਤਰੇ ਸਿੰਘ ਕਰ ਉਹਾਂ ਥਾਮ।
ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਟੰਗ ਖੁਲ੍ਹਾਏ। ਸੱਦ ਸਿਆਣੇ ਬੈਦ ਲਗਾਏ। ੧੫੫।
ਤੇਲ ਪਾਇ ਟੰਗ ਧਰੀ ਪਨਾਰੇ। ਪੈ ਮੰਜੇ ਸਿੰਘ ਮਨੀਆ ਹਾਰੇ।
ਫਿਰ ਕਾਰੀਗਰ ਕਰੀ ਤਿਆਰੇ। ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਛੀ ਪੁੱਜੇ ਸਾਰੇ। ੧੫੬।
ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਮੱਜਨ ਕਰ ਸਸੜੁ ਪਹਰੇ। ਚੜ੍ਹਯੋ ਘੋੜੇ ਮੁਖ ਉਸ ਹੀ ਲਹਰੇ।
ਇਮ ਹਮ ਸੁਨੀ ਪਿਤਾ ਤੇ ਬਾਤ। ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਲਯਾਯੋ ਸਾਖ। ੧੫੭।

ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੪੮. [ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ]

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਮੈਂ ਉਨਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਉਂ। ਰਹੇ ਜੋ ਪੜੋਲ ਕਠੂਹੇ ਥਾਉਂ।
ਬਚੇ ਘੋੜੇ ਸੇ ਇਹ ਦਿਸ ਆਏ। ਬਿਨਾਂ ਘੋੜੇ ਤੇ ਪਹਾੜ ਚੜ੍ਹਾਏ। ੧।
ਚਹੂੰ ਵਲ ਹੋ ਗਏ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਫੇਰੇ। ਐਸੇ ਭਏ ਦੁਖਨ ਕੇ ਘੇਰੇ।
ਉਤੇ ਦਰਯਾਇ ਸੁ ਤੁਰਤ ਰੁੜ੍ਹਾਵੈ। ਉਤ ਪਹਾੜੀਏ ਗਲ ਹੱਸੀ ਪਾਵੈਂ। ੨।
ਇਤੇ ਫੌਜ ਦੀਵਾਨ ਜੁ ਠਈ। ਸੋਊ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਕਾਟਤ ਭਈ।
ਅਗੈ ਰਾਹਿ ਨਹਿੰ ਲਭੈ ਪਹਾਰੀਂ। ਐਸੀ ਭਈ ਸਮੇਂ ਕੀ ਕਾਰੀ। ੩।

* ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਸਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:-

ਏਕ ਰਾਤ ਮੈਂ ਸੇ ਲਖਿ ਜਾਹੁ॥

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਬਾਤ ਕਛੁ ਨਹਿ ਬਨੈ ਸਿੰਘਨ ਯਹ ਮਤ ਕੀਨ।
ਉਤਰੇ ਸਭੇ ਪਿਆਦੁ ਹੁਇ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪਰੇ ਜ਼ਮੀਨ।੪।

ਚੌਪਈ: ਪਾਛੇ ਪੜੇ ਪਹਾੜੀਏ ਫੇਰ। ਸਿੰਘਨ ਮਾਰੇ ਕੂਟੇ ਘੇਰ।
ਸਿੰਘਨ ਉਚੇ ਪ੍ਰਬਤ ਤਕਾਏ। ਹੱਥ ਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਬ ਫਿਰ ਆਏ।੫।
ਐਸੀ ਆਨ ਚੁਫੇਰੀ ਪਈ। ਸਿੰਘਨ ਪੌਰਖ ਨਾਂਹਿ ਬਸਈ।
ਲੂਟ ਨਹਿ ਸਕਹਿ, ਮੋਲ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ। ਇਤ ਕਰ ਭੂਖੇ ਮਰ ਮਰ ਜਾਵੈਂ।੬।
ਜਿੰਧਰ ਜਾਵੈਂ ਉਪਰੋਂ ਮਰਾਵੈਂ: ਖੜ ਖੜ ਸਿੰਘ ਚੌਫੇਰ ਤਕਾਵੈਂ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਯਹ ਮਤ ਠਈ। 'ਹਮਹਿ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਬੁਰੀ ਨ ਕਈ।੭।
ਸਗਵਾਂ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਕੇ ਰਿਪੁ ਮਾਰੇ। ਹਮ ਨੇ ਇਨਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ:
ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਮੋਂ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ। ਇਨਕੇ ਉਪਰ ਆਵਨ ਨ ਪਾਵੈਂ।੮।
ਹਮ ਨੇ ਜੀਤ ਤੁਰਕ ਅਬ ਮਾਰੇ। ਏ ਟਕਿਅਨ ਤੇ ਭਏ ਸੁਖਾਰੇ:
ਏ ਪਹਾੜੀਏ ਕੱਚੇ ਆਦਿ। ਕਰਯੋ ਇਨ੍ਹੋਂ ਹਮ ਗੁਰ ਸੋਂ ਬਾਦ'।੯।
ਅਸ ਕਹਿ ਸਿੰਘ ਸੁ ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਾੜੀਂ। ਆਗੇ ਠੋਕੇ ਆਪ ਉਜਾੜੀ।
ਕਈ ਹਜਾਰ ਸਿੰਘ ਪਰਬਤ ਧਸਿਆ: ਨਠੋ ਪਹਾੜ ਕਛੁ ਰਹੈ ਨ ਬਸਿਆ।
ਪਾਛੇ ਤੁਰਕ ਸੁ ਲਾਗੇ ਜਾਵੈਂ। ਡਿਗੇ ਪੜੇ ਤਿਮ ਸੀਮ ਕਟਾਵੈਂ।
ਕਾਟਤ ਕੂਟਤ ਵੇ ਗਏ ਥਾਕ। ਸਿੰਘ ਨ ਨਿਖੁੱਟੇ ਰਹੇ ਕਛੁ ਬਾਕ:੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਸਿੰਘ ਲੜ ਪੜੈਂ ਕਹੂੰ ਭੂਖੇ ਖਾਵੈਂ ਲੂਟ।
ਜਹਿ ਮੁੱਲ ਦੇਵੈਂ ਨਾ ਤਹਾਂ ਖਾਵੈਂ ਪੁਟਤ ਸੁ ਖੂਟ।੧੨।

ਚੌਪਈ: ਤਹਾਂ ਲਚਾਰ ਰਿਜਕ ਕੀ ਭਈ। ਸਿੰਘ ਸੁ ਚੜ੍ਹੇ ਗਏ ਭੁੱਖੇ ਕਈ:
ਮੁੱਲ ਜੁ ਮੰਗੈ ਨਾਂ ਦੁਕੈਂ ਦਵਾਰੇ। ਜੋ ਲੂਟੈਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਮਾਰੇਂ।੧੩।
ਖੀਦਨ ਗਏ ਸੁ ਦੇਵੈਂ ਨਹੀਂ। ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਯਹਿ ਖ਼ਾਰੀ ਭਈ।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਏ ਬੰਦੇ ਸੰਗ ਆਏ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਇਨ ਹਮ ਸੰਤਾਏ'।੧੪।
ਬਹੁਤਨ ਦੇਖ ਸੁ ਜਾਵੈਂ ਭਾਜ। ਥੋੜਨ ਕੋ ਲੂਟ ਕਰੈਂ ਇਲਾਜ।
ਕੋਊ ਨ ਰਾਜਾ ਧੀਰ ਧਰਾਵੈ। ਕੋਊ ਨ ਰਾਜਾ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ।੧੫।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਭੇਖ ਵਟਾਯੋ। ਕੇਸਨ ਬਾਂਧ ਸਿਰ ਜਟ ਠਹਿਰਾਯੋ।
ਚਾਕਰ ਹੋਨੇ ਕਰੇ ਬਨਾਇ। ਮੰਡੀ ਕੁੱਲੂ ਲੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ।੧੬।
ਔਰ ਹਾਣੀ ਕੋਊ ਨਕਟੀ ਕਹਾਵੈ। ਤਿਹ ਥਾਂ ਜਾਇ ਦਿਨ ਕਟੈਂ ਸੁਖਾਵੈ।
ਐਸੇ ਪੰਜ ਛੇ ਕਟੇ ਮਹੀਨੇ। ਫਿਰ ਮੁੜ ਆਏ ਕੀਰਤ ਪੁਰੀ ਮੇ।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇਊ ਬਚਯੋ ਇਸ ਮੌਤ ਤੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਪਹਾੜੀ ਔਖ:
ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਫਿਰ ਆ ਪੁਜੇ ਜੇਕੋ ਬਚਿਓ ਚੌਖ।੧੮।
ਛਠੇ ਮਹੀਨੇ ਲਿਖ ਚਿਠੇ ਸਿੰਘਨ ਭਯੋ ਮਿਲਾਨ।
ਜੋ ਬਚਿਓ ਔ ਮਰ ਰਾਯੋ ਆਈ ਤਬਹਿ ਪਛਾਨ।੧੯।

ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੪੯. [ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ]

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਸੁਨ ਫਿਰ ਸਬਹਨ ਕੀ ਬਾਤ। ਜਿਨ ਜਿਨ ਆਈ ਥੀ ਬਿੱਧਨ^੧ ਰਾਤ।
ਜੇ ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਪੁਜੇ ਸੁ ਬਾਂਚੇ। ਕਛੁਕੁ ਮਾਝੇ ਵੜ ਲੁਕ ਮੁੜ ਹਾਚੇ।੧।
ਔ ਜੁ ਪੜੋਲ ਫੜੇ ਸੋ ਮਾਰੇ। ਕਈ ਪਹਾੜਨ ਮੈਂ ਰਹੇ ਹਾਰੇ।
ਬਹੁਤੇ ਜੇਹਲ ਬਸੋਲੀਅਨ ਕਰਕੇ। ਹੱਥ ਹਥੜੀ ਗਲ ਟੰਕ ਭਰਕੇ।੨।
ਪਾਸ ਨਿਬਾਬ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ। ਉਨਕੇ ਸੀਸਨ ਬੁਰਜ ਉਸਾਰ।
ਬਚੇ ਸਿੰਘ ਕਿਛੁ ਹਿੱਸਾ ਥੋਰਾ। ਰਹਜੇ ਨ ਤਿਨ ਪੈ ਚੜ੍ਹਨੋ ਘੋੜਾ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਜੇ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰ ਦੋਇ ਕੈ ਤੀਨ।
ਇਨ ਪੈ ਘੋੜੇ ਜੇ ਬਚਯੇ ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਗਿਨ ਲੀਨ।੪।

ਚੌਪਈ: ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਮੋਏ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਭਏ ਮਾਰ'।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਸਿੰਘ ਚਾਲੀ^੨ ਸਾਰੇ। ਤਿਨ ਮੇਂ ਬਚੇ ਛੇ ਸਤ^੩ ਕੁ ਸਾਰੇ'।੫।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਦਲ ਆਹਿ ਪਚਾਸ। ਤਿਨ ਮੈਂ ਭਯੋ ਚਾਲੀ ਕੇ ਨਾਸ'।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਸਿੰਘ ਹੋਤੇ ਘਨੇ। ਪਰਤ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੁਏ ਗਨੇ'।੬।
ਸੋ ਲਿਖ ਦੀਨੀ ਜੇ ਹਮ ਸੁਨੀ। ਪਰਤ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਗਿਨਤੀ ਗਨੀ।
ਜੇ ਮੁਹਿ ਪਿਤਾ ਥੋ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਯੋ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਊ ਲਿਖਾਯੋ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸੰਮਤ ਠਾਰਾਂ ਸੈ ਹੁਤੇ ਉਪਰ ਤੀਨ ਸੁ ਸਾਲ।
ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਡ ਕਰਯੋ ਤੁਰਕਨ ਸਿੰਘਨ ਨਾਲ।੮।

ਸਾਖੀ ਲਖੂ ਔ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ਼ ਸਿਰ ਹੋਣੀ ਕੀ

੧੫੦. [ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਮਲਾ, ਲੱਖੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ]

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ਼ ਗਰਹੋ^੧ ਵਧਯੋ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤਬ ਮਾਰ।
ਕਹਿ 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਮੈਂ ਕਰੂੰ ਜਾ ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ ਸੰਭਾਰ।੧।
ਲੱਖੂ ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ਼ ਸਿਰ ਆਈ ਬੁਰਾਈ ਦੋਇ।
ਦੇਖੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਲਾ ਕਯਾ ਉਨ ਸਿਰ ਹੋਣੀ ਹੋਇ।੨।
ਹੈ ਭਾਵੀ ਕੇ ਭਾਵ ਯੋ ਬਡ ਪਾਪੀਓਂ ਪਾਪ ਕਰਾਇ।
ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਹੁਇ ਵਜ਼ਨ ਤੇ ਬੇੜੋ ਭਰਯੋ ਡੁਬਾਇ।੩।
ਔਰ ਕਹਣ ਤਿਸ ਕਯਾ ਕਹੋਂ ਗੁੜ ਕਹਨੋ ਦੀਓਂ ਹਟਾਇ।
ਗੁੜ ਕਹਣੇ ਮੈਂ ਗੁਰ ਸੁਨਯੋ, ਮਿਠਾਈ ਦੀਯੋ ਅਖਾਇ।੪।

੧. ਦੁਖਾਂ ਭਰੀ, ਭਿਆਨਕ।

੨. ਭਾਵ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ।

੩. ਭਾਵ ਛੇ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ।

੪. ਗਰਬ, ਹੰਕਾਰ।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਲੱਖੂ ਨੇ ਹੋਕਾ ਦਿਵਾਯੋ। 'ਨਾਨਕ ਕੇ ਨਾਨੂ ਕਹਿਵਾਯੋ।
ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਸੁਨੈ ਜੁ ਕਾਂਨ। ਤਾਂਹਿ ਕਰਾਵੈ ਮੁੱਸਲਮਾਨ'।੫।
ਗ੍ਰੰਥ ਪੋਥੀ ਹਥ ਆਵਹਿ ਵਾਹਿ। ਮਧ ਦਰਿਆਇ ਡੁਬਾਵੈ ਤਾਂਹਿ।
ਕਹਿ 'ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਪੰਥ ਮਿਟਾਉਂ। ਮੈਂ ਭੀ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤਉ ਕਹਾਉਂ'।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬੈ ਜਗਤ ਮੈਂ ਯੋ ਭਈ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਦਰਗਾਹਿ।
ਤੋ ਪਾਰਖਦ ਕਰਤੇ ਪੁਛੈ 'ਯਹ ਕਯਾ ਭਈ ਰਜਾਇ?'।੭।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਪਾਰਖਦ ਐਸੀ ਕਹੀ। 'ਨਾਨਕ ਕੀ ਨਿੰਦਯਾ ਜਗ ਭਈ।
ਤੁਮ ਤਾਕੇ ਕੁਛ ਵਟਾ ਨ ਲਾਯੋ। ਯੋ ਅੰਧੇਰ ਹੈ ਜਗ ਮੈਂ ਆਯੋ।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਅੰਧੇਰ ਘਰ ਦੀਪ ਹੁਇ ਮਧ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਅਕਾਸ਼।
ਤਿਮ ਥੀ ਬਾਨੀ ਨਾਨਕਹਿ ਸੁਨ ਜਗ ਹੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'।੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਕਰਤੇ ਨੇ ਯੋ ਫੁਰਮਾਈ। 'ਨਿੰਦਕ ਦਿਹੋਂ ਸਜਾਇ ਬਨਾਈ।
ਜਿਨ ਕੀਨੀ ਸੇ ਤਿਸੈ ਭੁੰਚਾਵੋਂ। ਤੁਰਤ ਸੁ ਤਿਸਹੀ ਅਗੈ ਲਿਆਵੋਂ'।੧੦।
ਜਬ ਕਰਤੇ ਨੇ ਐਸੀ ਕਹੀ। ਕਰਨੇ ਹਾਰਨ ਵੈਸੀ ਠਈ।
ਖੜੇ ਕਰਾਯੋ ਕਾਬਲੋਂ ਸਾਹਿ। ਸੋਊ ਤੁਰਾਯੋ ਲਹੌਰਹਿ ਰਾਹਿ।੧੧।
ਜਿਮ ਕੰਟੇ ਮੋਂ ਕੰਟਾ ਨਿਕਾਰਨ। ਤਿਮ ਤੁਰਕਨ ਕੂੰ ਤੁਰਕ ਸੁ ਗਾਰਨ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਠਾਰਾਂ ਸੈ ਚਰੋਤ੍ਰੈ ਉਠਯੋ ਉਪਦ੍ਰਵ ਧਾਇ।
ਨਾਦਰ ਸਾਹਿ ਕੋ ਮਾਰਿ ਕੈ ਆਯੋ ਅਹਮਦ ਸਾਹਿ।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਤਮੂਰ ਸਾਹਿ ਉਸ ਬੇਟਾ ਥੋਊ। ਦਿੱਲੀ ਦੇਖ ਰਾਏ ਥੇ ਦੋਊ।
ਸੋ ਦਿੱਲੀ ਦਿਲ ਤਿਨ ਕੇ ਬਸੀ। ਆਇ ਲਹੌਰ ਤਬ ਉਨ ਨੇ ਖਸੀ।੧੪।
ਲਖੂ ਕਾਬਲੀ ਸੋਂ ਮਿਲ ਪਯੋ। ਸਾਹ ਨਵਾਜ਼ ਭੀ ਉਨੋਂ ਮਿਲਯੋ।
ਯਹੀ ਬਿਧੀ ਤਬ ਲੱਖੂ ਆਈ। ਯੋ ਕਰਤਾਰ ਸੁ ਬਿਧੀ ਮਿਲਾਈ:।੧੫।
ਵਜ਼ੀਰ ਕਮਰ ਦੀਨ ਸੂਰਹ ਅਲੀ। ਸਾਥ ਜੈਪੁਰੀ ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ ਬਲੀ।
ਸਾਥ ਸ਼ਜ਼ਾਦੇ ਅਰ ਫੌਜ ਆਈ। ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਲੰਘ ਸੋ ਪੜੇ ਅਗਾਂਹੀਂ।੧੬।
ਮਿਰਹੰਦ ਪਿਛੇ ਸਾਹਿ ਸੁਨੀ ਤਕਾਈ। ਸਾਠ ਕੋਸ ਤੇ ਚੜ ਲਈ ਧਾਈ।
ਘਾਟ ਔਰ ਤੇ ਸੋ ਲੰਘ ਪਰਯੋ। ਡੇਰੋ ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਢਿਰੇ ਆਇ ਕਰਯੋ।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਦੋੜ ਤਿਨ ਜਾ ਮਲੀ ਮਧ ਲਯੋ ਖਜ਼ਾਨੋ ਲੂਟ।
ਤਹਾਂ ਬਾਇੰ ਸੀ ਫਿਰ ਲੜੀ ਦਿਨ ਬਾਈ ਲੋਂ ਜੂਟ।੧੮।

ਚੌਪਈ: ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਤੋਪ ਹੁਤੀ ਜੇ ਰਹੀ। ਅਹਮਦ ਸਾਹ ਕਰੀ ਸੋ ਸਹੀ।
ਕਰਕੇ ਇਕਠੀ ਦਈ ਚਲਾਈ। ਮੁਯੋ ਕਮਰ ਦੀਂ ਗੋਲਾ ਖਾਈ।੧੯।

ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਸਿਆਣਾ। ਮੁਯੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਜਾਣਾ।
ਤੁਰਤ ਲੜਾਈ ਦਈ ਮਚਾਇ। ਧਰਜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸੁ ਹਾਥੀ ਪਾਇ। ੨੦।
ਖ਼ਾਸੀ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਬਨ ਆਈ। ਕੁੰਨਸ ਲੇਵੈ ਹਥਹ ਹਲਾਈ।
ਸਭ ਫੌਜਨ ਮਨ ਉਪਜਯੋ ਚਾਇ। ਗਿਲਜੇ ਕੀ ਦਈ ਫੌਜ ਭਜਾਇ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਫਤੇ ਭਈ ਤਬ ਹਿੰਦ ਕੀ ਕੀਓ ਕਾਬਲੀ ਕੂਚ।
ਪਾਛੈ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਲਗੇ ਗਯੇ ਲਹੌਰਹਿ ਮੂਚ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਲਹੌਰ ਆਇ ਮੰਨੂੰ ਵੜਿਓ; ਤਬ ਹੀ ਲੱਖੂ ਉਸ ਨੇ ਫੜਿਓ।
ਤਹਿ ਲਖ ਟਕਾ ਦੰਡ ਤਹਿ ਚੂਕੇ। ਬੀਸ ਭਰਜੇ ਉਨ ਔਰ ਨ ਮੂਕੇ। ੨੩।
ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਹੁਤੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ। ਦਸ ਲਖ ਟਕੇ ਦਿਯੇ ਤਿਹ ਲਿੱਖਾ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੱਖਨ ਉਨ ਦੁਖ ਦਯੇ। ਤਿਸਕੇ ਸਭੀ ਸੁਨਾਵਤ ਭਯੇ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: 'ਅਪਨੈ ਹੀ ਚਕਰੈਲ ਸਿੰਘ ਤੈਂ ਫੜ ਲਏ ਬਿਦੇਸ਼।
ਸੋਮਵਤੀ ਨਹਿੰ ਮਾਰ ਤੂੰ, ਕਹਿ ਰਹੇ ਲਹੌਰਾ ਜੇਸ਼। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਤੂੰ ਨਹਿੰ ਟਲਿਓ ਉਸ ਦਿਨ ਮਾਰੇ; ਤੈਂ ਯੋ ਕੀਨੇ ਬਹੁਤ ਅਖਾਰੇ'।
ਐਸੀ ਐਸੀ ਔਰ ਸੁਨਾਈ। ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਸਯੋਂ ਜੈਸੀ ਕਮਾਈ। ੨੬।
ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਜੈਸ ਕਰਾਯੋ। ਬੈਠੇ ਗਰੀਬ ਸਿਖ ਘਰੋਂ ਮੁਵਾਯੋ।
ਗੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੈ ਕਹਣ ਹਟਾਯੋ। ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਤੈਂ ਖੂਹ ਡੁਬਾਯੋਂ। ੨੭।
ਸੋ ਕਹਿ ਦੀਨੀ ਮੁਸ਼ਕਨ ਚੜ੍ਹਾਇ; ਸਿਟਤ ਖਾਨੇ ਮੈਂ ਦਯੇ ਗਿਰਾਇ।
ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਤਿਸ ਸੀਸ ਹਗਾਯੋ। ਔਰ ਲੋਕਨ ਤੇ ਸੀਸ ਮੁਤਾਯੋ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਕੌੜਾ ਮਲ ਕਰੀ ਲਖੂ ਬਾਬ ਬਣਾਇ।
ਜੈਸੀ ਕੀਨੀ ਥੀ ਉਨੋਂ ਸੋ ਉਨ ਪਾਈ ਸਜਾਇ। ੨੯।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਤਿਮ ਯਹਿ ਦਈ ਲਿਖਾਇ।
ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਪਚੋਤੇ^੩ ਸਾਲ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਰਾਇ। ੩੦।

ਸਾਖੀ ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਕੀ

੧੫੧. [ਰਾਮ ਰੌਣੀ ਦਾ ਬਣਨਾ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦਾ ਹਮਲਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਦੁਖ ਲਹਜੇ 'ਵਿਚ ਝਾੜਨ ਅੜਜੇ ਨ ਜਾਇ।
ਲੜੀਐ ਕੰਧਨ ਵਿਚ ਖੜੇ' ਕੀਨੀ ਸਿੰਘਨ ਸਲਾਹਿ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਚਾਹੋਂ ਸਿੰਘ ਕੰਧ ਬਣਾਈ! ਅੜਨੋਂ ਲੜਨੋਂ ਮਰਨੋਂ ਵਾਈ।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਲਿਹੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੱਲ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਝਾੜੀਂ ਹੀ ਭੱਲ'। ੨।

੧. ਤ੍ਰਾ:ਖਾ: ਨੇ ਥੀ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

੨. ਟੱਟੀ। ੩. ੧੮੦੫ ਬਿ:।

- ਜੁੜ ਸਜਾਨਨ ਨੇ ਆਖੀ ਫੇਰ। ‘ਬਿਨਾਂ ਆਸਰੇ ਬਚੈ ਨ ਸੇਰ।
ਉਹ ਭੀ ਬਚੇ ਆਸਰੇ ਝੱਲ’। ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਕਰੀ ਗੱਲ। ੩।
ਸਿੰਘ ਸਿਦਕੀਅਨ ਨੇ ਖੀਚਾਰੀ। ‘ਕਿਮ ਲਹੀਐ ਔਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਮਝਾਰੀ।
ਛੇਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਦਰਬਾਰ। ਕੇਰੇ ਪਾਂਡੇ ਮੂਏ ਭੂਮ ਵਿਚਾਰ। ੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੈਸੀ ਭੂਮ ਕੁਲਛਤਰੀ ਤੈਸੀ ਢਿਗ ਗੁਰਦੁਾਰ।
ਮਰੈ ਸੁ ਢਿਗ ਗੁਰਦੁਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਸੁ ਜਨਮ ਹਜ਼ਾਰ’। ੫।
- ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਭੂਮਕਾ ਦੇਖਨ ਚਹੈ। ਕਹੀ ਬਾਤ ਇਕ ਸਜਾਨੇ ਅਹੈ।
‘ਪਾਂਚੇ ਸਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਣਾਏ। ਕੁਲਛੇਤਰ ਤੇ ਅਧਿਕ ਰਚਾਏ। ੬।
ਇਸ ਤੇ ਭੂਮ ਔਰ ਕਤ ਭਲੀ। ਇਹ ਤਜਿ ਔਰ ਲਈਏ ਜਹਿ ਚਲੀ।
ਗੁਰਦੁਾਰੇ ਹੀ ਮਰਨੋਂ ਚਹਿਯੈ: ਔਰ ਫੌਜ ਕਿਮ ਜਾਨ ਗਵੱਯੇ। ੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਈਹਾਂ ਸੁ ਕੰਧ ਬਣਾਇ ਕਿਛੁ ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਕਰੇ ਜੰਗ।
ਮਰੈ ਤਾਂ ਸੂਰਗ ਸਿਧਾਰ ਹੈਂ ਬਚ ਲਏਂ ਪਤਿਮਾਹੀ ਅੰਗ’। ੮।
- ਚੌਪਈ: ਏਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅਸ ਉਚਾਰਾ। ‘ਹਮ ਦੇਖਯੋ ਇਕ ਅਚਰਜ ਭਾਰਾ।
ਇਕ ਛੇਲੀ ਉਹਾਂ ਭੁਲ ਰਹੀ। ਸੋਊ ਬਿਆਇਤ ਉਹਾਂ ਭਈ। ੯।
ਸੋਊ ਦੇਖ ਬਘਿਆੜਨ ਲਈ। ਰਹੇ ਬਘਯਾੜ ਦੁਇ ਜੋਰ ਲਗਈ।
ਬੱਕਰੀ ਛੇਲੈ ਦਏ ਨ ਲੈਨ। ਐਸੀ ਦੇਖੀ ਬਾਤ ਸੁ ਮੈਨ’। ੧੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਉਸ ਕਹੀ ‘ਹਮ ਯਹ ਸੁਨੈਂ ਨ ਗੱਲ।
ਹਮਰੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਗੁਰ ਉਤੇ ਮਰੈਂ ਚਰਨ ਉਸ ਤੱਲ’। ੧੧।
- ਚੌਪਈ: ਤਖ ਇਕ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣੇ ਕਹੀ। ‘ਸਭੀ ਬਾਤ ਈਹਾਂ ਮਿਲ ਅਹੀ।
ਪੰਚੋਂ ਸਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਣਾਏ। ਤਿਨ ਟੀ ਮੈਂ ਇਕ ਬਚਨ ਮਿਲਾਏ। ੧੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਿਬੇਕਸਰ ਕੌਲਸਰਾ ਲੀਓ ਥਾਪ।
ਸੰਤੋਖਸਰ ਔ ਰਾਮਸਰ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਰੇ ਆਪ। ੧੩।
- ਚੌਪਈ: ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਜੇ ਪੰਜ ਬਣਾਏ। ਇਕ ਥਾਂ ਲੀਜੈ ਕੰਧ ਚਿਣਾਏ।
ਮਰੈਂ ਤੁਰਕ ਤਹਿ ਆਪੇ ਆਇ। ਗੜੀ ਬਨਾਓ ਰਣ ਬੰਮੁ ਭਾਇ’। ੧੪।
ਹੁਤੀ ਖੂਹੀ ਤੇਹਾਂ ਗੁਰੂ ਲਵਾਈ। ਤਿਹ ਥਾਂ ਲੀਨੀ ਨੀਹ ਧਰਾਈ।
ਆਪੈ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਮਜੂਰ। ਬਡੇ ਭੁਜੰਗੀ ਦਿਲ ਕੇ ਮੂਰ। ੧੫।
ਆਪੇ ਪੀਸੈਂ ਆਪ ਪਕਾਵੈਂ। ਤੇਤੇ ਬਡੇ ਸੂਦਾਰ ਕਹਾਵੈਂ।
ਜੋਊ ਕਰੈ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤੇ ਕੰਮ। ‘ਧੰਨ ਧੰਨ’ ਕਹੈਂ ‘ਸਿੰਘ ਤਿਸੈ ਜੰਮ’। ੧੬।
ਕੋਊ ਕਰੈ ਨ ਕਿਸੀ ਸਰੀਕਾ। ਕੋਈ ਨ ਸੁਨਾਵੈ ਦੁਖ ਨਿਜ ਜੀ ਕਾ।
ਕੰਧ ਬਣਾਵੈਂ ਦੌੜੇ ਦੌੜ! ਜਿਮ ਬੰਦਰ ਪੁਲ ਬੰਧਤ ਧੌੜ। ੧੭।

- ਦੋਹਰਾ: ਚਾਰੇ ਲੰਗਾਂ ਲੈ ਤੁਰੇ ਨਿਸਦਿਨ ਨਾਹਿੰ ਥਕਾਇੰ।
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਿਉਂ ਕਹੈ ਤਿਮ ਤਿਮ ਦੌੜ ਕਮਾਹਿੰ। ੧੮।
- ਚੌਪਈ: ਬੁਰਜ ਦਰਵਾਜੇ ਬਨਾਯੋ ਬਡ ਖਾਸ। ਮੰਡਯੋ ਸੁ ਮਰਨੋਂ ਤਿਹ ਥਾਂ ਵਾਸ।
ਜੋ ਲਭਯੋ ਕਿਛੁ ਖਰਚ ਸੁ ਪਾਯੋ। ਲੁਟਯੋ ਕਟਯੋ ਥੋ ਜੋ ਭੁਜ ਚਾਯੋ। ੧੯।
ਚਾਰ ਓਰ ਤਿਹ ਰੋਣੀ ਬਣਾਈ। ਇਮ ਕਰ ਰੋਣੀ ਨਾਮ ਸਦਾਈ।
ਗਿਰਦੈ ਲਏ ਭੁਇ ਮੋਰਚੇ ਪੁਟਾਇ। ਖਾਈ ਲਈ ਅਤਿ ਗਹਰ ਕਰਾਇ। ੨੦।
ਆਪੇ ਪੱਟੈਂ ਆਪ ਉਸਾਰੈਂ। ਰਾਜ ਮਜੂਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ।
ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਕਰ ਕੰਧ ਚਿਨਾਈ। ਕਿਛਕੁ ਆਸਰੇ ਲਯੋ ਬਨਾਈ। ੨੧।
ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸੈ ਭਯੋ ਉਹਾਂ ਮਾਰੋ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਨ ਕੇ ਉਨ ਪ੍ਰਣ ਧਾਰੋ।
ਔਰ ਜਜਾਦਕੀ ਜਗਾ ਥੀ ਨਾਹੀਂ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਿੰਘ ਵੜੇ ਘਣੇ ਨਾਂਹੀ। ੨੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਖਬਰ ਭਈ ਜਬ ਤੁਰਕ ਕੋ ਲੜਯੋ ਅਚਾਨਕ ਆਇ।
ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਨੇ ਭੇਜਿਓ ਦੀਨਾਬੇਗ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੨੩।
- ਚੌਪਈ: ਦਿਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮਲ ਸਦੀਕਾ ਨਾਲ। ਅਜੀਜ ਖਾਨ ਥੇ ਸੂਬੇਦਾਰ।
ਰਾਮੇ ਪਹਾੜੀ ਕਈ ਚੜ੍ਹਾਏ। ਤੋਪ ਖਾਨੋ ਬਹੁ ਸਾਥ ਲਿਆਏ। ੨੪।
ਤੁਰਕਨ ਤਬ ਰਨ ਗੜੋ ਬਨਾਯਾ। ਰੋਣੀ ਦਵਾਜੇ ਸਨਮੁਖ ਪਕਾਯਾ।
ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। ਤੁਰਕਨ ਪਾਈ ਹਮ ਪੈ ਭਾਰੀ। ੨੫।
ਹੋਵੇ ਸ਼ਹੀਦ ਔ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰੋ। ਇਹ ਭੀ ਸੁਨੀਐ* ਜਗਤ ਅਖਾਰੋ।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੋ ਯਹ ਹੈ ਜੁੱਪ। ਛੁਹੈ ਸਸੜ ਤਨ ਹੋਵਰਾ ਸੁੱਧ'। ੨੬।
- ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਦਸ ਸਿੰਘਨ ਨਿਕਸਿ ਕੈ ਰਣ ਗੜ੍ਹ ਲੀਓ ਛੁਡਾਇ।
ਤੁਰਕਨ ਮਾਰ ਸੁ ਮਰ ਗਏ ਜੋ ਬਚਯੋ ਰਲਯੋ ਪੁਨ ਆਇ। ੨੭।
- ਚੌਪਈ: ਕਰ ਹੱਲਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਪਾਵੈਂ। ਜਨ ਬਿੰਜਲ ਵਿਚ ਘਣਕੇ ਧਾਵੈ।
ਈਹਾਂ ਮਾਰ ਜਾਂ ਉਹਾਂ ਲਗਾਵੈਂ। ਪੈਰ ਪਜਾਦੇ ਘੋੜੇ ਜਿਮ ਧਾਵੈਂ। ੨੮।
ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਸਿੰਘ ਜਾਇ ਪਰੈਂ। ਸਿੰਘਨ ਭੁਲਾਵੇ ਤੁਰਕ ਆਪ ਮਰੈਂ।
ਸਿੰਘ ਏਕ ਸੇ ਸੰਪੈ ਭਾਰੀ। ਇਸ ਬਿਧ ਥੋੜੇ ਬਹੁ ਕਰਨ ਖੁਆਰੀ। ੨੯।
- ਦੋਹਰਾ: ਲੁਕਯੋ ਛਪਯੋ ਕੇਉ ਸਿੰਘ ਤਬ ਝਾੜਨ ਖੱਡਨ ਹੋਇ।
ਤੁਰਕਨ ਉਪਰ ਆ ਪਰੈ ਹੋਨ ਸ਼ਹੀਦੈ ਸੋਇ। ੩੦।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਲਗਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਡੂੰਘੀ ਕਰੀ ਅਗਯੋ ਖਾਈ।
ਮਧ ਖਾਈ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਬਹਿ ਰਹੇ। ਸੁਰੰਗ ਅਗੈ ਨਹੀਂ ਚਲਨੇ ਦਹੇ। ੩੧।

੧. ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ਜਗਤ ਵਿਚ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਲੜ ਕੈ ਮਰਨੋਂ ਡਰੈਂ ਸਿੰਘ ਨਾਹੀਂ। ਖਰਚ ਗਯੋ ਮੁਕ ਗਮ ਭਯੋ ਤਾਂਟੀ।
ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਤਹਿੰ ਤੁਰਕਨ ਪਾਈ। ਸਿੰਘਨ ਬਾਤ ਮੋਤ ਲੈ ਆਈ। ੩੨।
ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਬਾਤ ਵਿਚਾਰੀ। ਨੱਠ ਰਾਏ ਪਤਿ ਜਾਇ ਹਮਾਰੀ।
ਲਰ ਕੇ ਮਰਨ ਬਾਤ ਹੈ ਖੂਬ। ਜਗ ਮੇਂ ਸਾਕੇ ਹੋਗ ਅਜੂਬ। ੩੩।
ਕਰਕੇ ਹੱਲਾ ਇਕ ਵਲ ਪਾਹੋ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਸੀਸ ਲਗਾਹੋ।
ਦੇ ਦੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਲੈ ਮਰੋ। ਤੁਰਕਨ ਸਿਉਂ ਯੋ ਜੁੱਧੇ ਕਰੋ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਕਰ ਹੱਲਾ ਤਿਨ ਪਰ ਪਰੇ ਲਯੋ ਮੋਰਚੇ ਮਾਰ।
ਹੁਤੋ ਜੁ ਦੀਨਾਬਾਗ ਕੇ ਸੋ ਪੈ ਕੀਓ ਖੁਵਾਰ। ੩੫।

ਦੋਪਈ: ਫੇਰ ਸਦੀਕੇ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰਜੋ। ਬੀਸਿ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਤਿਨੇ ਨ ਸੰਭਾਰਜੋ।
ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਬੰਡ ਜੋਧੇ ਭਾਰੇ। ਪੀਤੀ ਪਾਹੁਲ ਉਨ ਖੰਡੇ ਦੁਧਾਰੇ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸ ਬਿਧ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਖਾਲਸੇ ਤੁਰਤ ਲੜਾਈ ਹੋਇ।
ਸਿੰਘ ਨ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਮੁਕੈਂ, ਇਕ ਮਰੇ ਵਰੈਂ ਆਇ ਦੇਇ। ੩੭।
ਸਿੰਘ ਸੁ ਮਰ ਮੁਕੈਂ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਓਗਲ ਨੀਰ।
ਲੁਕੇ ਛਪੇ ਜੇ ਓਗ ਹੁਤੇ ਆਇ ਜਿਤ ਕਿਤ ਵੜੈਂ ਤਤਬੀਰ। ੩੮।

ਦੋਪਈ: ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨੇ ਸਿੰਘ ਮਰੈਂ। ਔਰ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਤਿਮ ਤਹਿੰ ਵਰੈਂ।
ਜੇ ਕੋਊ ਸਿੰਘ ਨ ਵਰਨੇ ਪਾਵੈ। ਦੰਤ ਪੀਸ ਚੋਫੇਰੇ ਧਾਵੈ। ੩੯।
ਕਹੈਂ ਮਰੈਂਗੇ ਉਨਕੇ ਸਾਥ। ਉਨੈ ਦਿਖਾਵੈਂ ਮਿਲ ਹਮ ਹਾਥ।
ਜੇ ਉਨਕੇ ਹਮ ਕਰੈਂ ਨ ਸਾਥ। ਗੁਰ ਦੁਗਾਹ ਕਯਾ ਦਿਖਾਵੈਂ ਮਾਥ। ੪੦।

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਮਰੇ ਦੁਇ ਆ ਰਲੈਂ ਤੁਰਕਨ ਲਖੀ ਯਹ ਰੀਤ।
ਬੁਰਜ ਉਸਾਰ ਖਾਈ ਪਟੀ ਛਡਯੋ ਨ ਰਸਤੋ ਕੀਤ। ੪੧।

ਦੋਪਈ: ਜੇ ਲੋ ਸਿੰਘ ਵੜਤ ਥੇ ਧਾਈ। ਦਾਰੂ ਸਿੱਕੋ ਲੈ ਭੀ ਆਈ।
ਸਿਖ ਵੜਨ ਤੇ ਜਬ ਉਨ ਘੇਰੇ। ਸਿੰਘਨ ਲਖਯੋ ਮਰਨ ਆਯੋ ਨੇਰੇ। ੪੨।
'ਮਾਰੋ ਮੁਰਚਾ ਜੇ ਨੇੜੇ ਆਯਾ'। ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਮਤੇ ਯੋ ਠਹਿਰਾਯਾ।
'ਮਾਰੋ ਮਰੋ ਔ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲੇਹੁ! ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕੇ ਟੋਲ ਮਰੇਹੁ'। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬੈ ਖਾਲਸੇ ਯੋ ਮਥੀ ਤਹਿੰ ਵੜਯੋ ਸਿੰਘ ਇਕ ਆਇ।
ਉਨੈ ਆਨ ਐਸੇ ਕਹਯੋ 'ਇਹ ਮੋਰਚੇ ਸਿੰਘਨ ਵਾਇ'। ੪੪।

੧. ਪਾ:.. ਸੋਤਲੇ।

੨. ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਵਿਚ ਪਸ ਆਇਆ ਜੋ ਸੈਨਾ ਕਿ ਰਾਮ ਰੋਣੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਘੱਤੀ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਤਦ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਬੀ ਤੱਕੀ।

੩. ਭਾਵ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਤੁਖਾਨ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੋਇ। ਦੀਨੋਂ ਸਿੰਘਨ ਛੇਕ ਥੇ ਸੋਇ।
ਸੋ ਆਇ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਪੈ ਰਹਾ। ਸਿੰਘ ਸੈਂਕਰੋ ਉਸ ਸੰਗ ਅਹਾ। ੪੫।
ਤੇ ਸਿੰਘ ਯੋ ਅਬ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਹਮ ਭੀ ਮਰੈਂ ਸੁ ਸਿੰਘਨ ਨਾਰੇ।
ਜੇ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਲੇਵੋ ਮੇਲ। ਆਇ ਹਲੈਂ ਹਮ ਤੁਮਰੀ ਗੈਲ'। ੪੬।
ਸਿੰਘਨਾ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਆਖਰੀ ਵੇਲਾ। ਜੇ ਤੁਮ ਕਰੋ ਹਮੈਂ ਸੰਗ ਮੇਲਾ।
ਯਹ ਬਦਲੋ ਤੁਹਿ ਦੇਵੈਗੋ ਗੁਰੂ। ਬਚਨ ਖਾਲਸੇ ਤੁਮ ਹੁਇ ਫੁਰੂ'। ੪੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਤਿਨ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਆਪ ਤੁਮ ਕਰੋ ਸੰਭਾਲ।
ਅਬ ਹਮ ਅੰਦਰ ਵੜੈਗੇ ਮਰੈਂ ਸੁ ਪੰਥਹਿ ਨਾਲ'। ੪੮।

ਚੌਪਈ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ। 'ਹਮ ਕਬ ਖਾਲਸੇਂ ਟੁਟਨ ਚਹਯੋ।
ਹਮ ਭੀ ਰਲੈਂਗੇ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ। ਖਾਲਸੇ ਟੂਟੀ ਗੰਢਨ ਵਾਲ'। ੪੯।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖੀ ਅਰਦਾਸ। ਬੰਧ ਤੀਰ ਘੱਲੀ ਸਿੰਘਨ ਪਾਸ।
'ਅਬ ਹਮਕੋ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਮਿਲਾਇ। ਤੋ ਆਨ ਪਰੈਂ ਖਾਲਸੇ ਸ਼ਰਨਾਇ'। ੫੦।
ਸਿੰਘਨ ਲਿਖਯੋ 'ਅਬ ਮਿਲਨੇ ਵੇਲਾ। ਟੂਟੇ ਫੂਟੇ ਕੋ ਹੋਵਗੁ ਮੇਲਾ'।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਬੇਗ ਦੀਨੋਂ ਕਹਯੋ। 'ਹਮਰੋ ਹਿਸਾਬ ਅਬੈ ਕਰ ਦਿਓ'। ੫੧।
ਹਿਸਾਬ ਕਰਾਇ ਸੁ ਦੇ ਦਿਨ ਪਾਇ। ਵੜਯੋ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਜਾਇ।
ਜਬ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਵੜਾ। ਤੁਰਕਨ ਸਿਰ ਜਨੁ ਪਾਣੀ ਪੜਾ। ੫੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਦਰਤ ਯੋ ਭਈ ਕਰਨ ਸੁ ਸਿੰਘਨ ਕਾਜ।
ਵੜੈ ਮੁਲਤਾਨੈ ਆਇ ਸੋ ਪੂਤ ਖਾਨੂ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਅਪਨੀ ਪੜ ਗਈ। ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਨੈ ਫੌਜ ਸੱਦ ਲਈ।
ਤਬ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਬਾਤ ਬਨਾਈ। 'ਸਿੰਘਨ ਲਈਏ ਸਾਥ ਰਲਾਈ'। ੫੪।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਭੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਪੂਰੀ। ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਕੇ ਗਿਣੀ ਹਜੂਰੀ।
ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਤੇ ਲਯੋ ਕਹਾਇ। ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਲਏ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੫੫।
ਮਾਝੇ ਪੱਟੀ ਸੰਗ ਲਏ ਰਲਾਈ। ਆਪੀ ਸਿੰਘਨ ਲਿੱਖ ਦੁਆਈ।
ਬਾਰਾਂ ਪਿੰਡ ਜੋ ਗੁਰ ਚਕ ਵਾਲੇ। ਲਿਖਾਇ ਦੀਏ ਰਾਮ ਰੋਣੀ ਨਾਲੇ। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਮ ਰੋਣੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਭਯੋ ਉਮ ਦਿਨ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ।
ਠੇਕੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਭਏ ਵੜੇ ਸੁ ਵਖਤ ਜਰੂਰ। ੫੭।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਸੁਨੀ ਬਿੱਧਨ ਲੋਕਨ ਪਾਸ।
ਆਗੈ ਸੋਊ ਸੁਨਾਇ ਹੈ ਖਾਨੂ ਕੋ ਸੁਤ ਨਾਸ਼। ੫੮।
ਇਮ ਰਾਮਰੋਣੀ ਸਿੰਘ ਲੜੇ ਪੰਜ ਪਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਸਾਲ।
ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਜਿਮ ਆ ਮੁਆ ਸੋ ਆਗੈ ਸੁਨੋ ਹਵਾਲ। ੫੯।

੧. ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ।

੨. ਇਹ ਗਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਰੋਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਖੀ ਕੌੜਾ ਮਲ ਜੀ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ

੧੫੨. [ਕੌੜਾ ਮਲ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕੁਮਕ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਕਿਛਕੁ ਸਿੰਘ ਸਾਖੀ ਹੁਏ ਸਿਖ ਕੌੜਾ ਮਲ ਜਾਣ।

ਚੜ੍ਹਿਓ ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ਼ ਪਰ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਰਖ ਤਾਣ।੧।

ਚੌਪਈ: ਜਹਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦਿਵਾਨ ਸਜਾਵੈ। ਕੌੜਾ ਮਲ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਤਹਿ ਆਵੈ।

ਰਹਿਰਾਸ ਸੁਨੈ ਔਰ ਸੁਨੈ ਅਰਦਾਸ। ਨਿੱਤ ਰੋਜ਼ ਦਏ ਖਾਲਸੇ ਪਾਸ।੨।

ਲੈ ਆਗਯਾ ਪਾਸ ਸਿੰਘਨ ਬਹੈ। ਫਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੈ:

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਕੜਾਹ ਲੈ ਸਿੰਘਨ ਮਿਲੈ। ਨਿਹੰਗਨ ਰੁੱਖੇ ਪੰਜ ਦੈ ਭਿਲੈ।੩।

ਪੰਜ ਰੁੱਖੇ ਤਨਖਾਹਿ ਲਗਾਵੈ। ਤੈ ਹੁੱਕੇ ਪੀਣੇ ਮਾਫ ਕਰਾਵੈ!

ਕਹੈ ਸਿੰਘਨ 'ਹਮ ਗੁਰ ਕੀ ਆਸ। ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ਼ ਫੜ ਲਯਾਊ ਖਾਸ'।੪।

ਤਬੈ ਖਾਲਸੇ ਬਚਨ ਪਲਟਾਯਾ। 'ਹਮ ਚਾਹਤ ਉਸ ਮਾਰ ਗਵਾਯਾ।

ਉਸ ਮਰਵਾਏ ਸਿੰਘ ਅਸੇਖ। ਹਮ ਕਬ ਛੋਡੈ ਉਸ ਕਉ ਦੇਖ'।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਤੁਰਕਾਨੀ ਫੌਜ ਸਾਥ, ਖਾਨੂ ਸਕੋ ਭਹਾਇ^੨।

ਆਗੈ ਫੜੈ ਥੋ ਸੋ ਕਰਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜੇ ਵਾਇ।੬।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ਼ ਜਬ ਸੂਬੇ ਥੋ ਹੋਯੋ। ਲੁਟੇ ਕੁਟੇ ਤੇ ਸਭ ਉਨ ਕੋਹਯੋ।

ਸੋ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਨੇ ਦੀਏ ਚੜਾਇ। ਕੌੜਾ ਮਲ ਕੈ ਸਾਥ ਮਿਲਾਇ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਜੰਗ ਪਰਯੋ ਦੋਊ ਤਰਫ, ਦੋਊ ਫਤੇ ਤਕਾਇ।

ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ਼ ਕੌੜਾ ਮਲ ਭਏ ਦੋਨੋਂ ਸਨਮੁਖ ਆਇ।੮।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕ ਤੁਰਕ ਰਲ ਮਿਲ ਟਲ ਗਏ। ਕੌੜੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁੜਾਵਤ ਚਏ।

ਤਬ ਕੌੜਾ ਮਲ ਕਰ ਗੁਰ ਆਸ। ਸਿੰਘ ਖੜਾਏ ਅਪਨੇ ਪਾਸ।੯।

ਤਬੈ ਨਿਵਾਜ਼ ਨੇ ਕੀਯੋ ਜੋਰ। ਸਹੋ ਕੌੜਾ ਮਲ ਘੋੜੇ ਤੋਰ।

ਅਬ ਹੈ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਕੋ ਵੇਲਾ। ਕਰ ਆਯੋ ਹਮ ਪਰ ਵਹਿ ਹੇਲਾ।੧੦।

ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ 'ਕਛੁ ਗਮਕਰ ਨਾਹੀਂ। ਨਜੀਕ ਆਵੈ ਹਮ ਦੇਈਂ ਬਤਾਈ।

ਹਮ ਆਗੇ ਹੋ ਖਲੇ ਤਿਆਰ। ਲੇਵੈਗੇ ਉਸ ਤੁਰਤਹਿ ਮਾਰ'।੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਲੋ ਆਇ ਨਿਵਾਜੇ ਕਹਯੋ 'ਕੌੜੇ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ।

ਅਖੈ ਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲ ਤੂੰ ਅਖੈ ਤੋ ਤੁਰਕ ਸਲਾਮ'।੧੨।

੧. ਤਿੱਖੀ। ੨. ਭਾਵ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸੱਕਾ ਭਰਾ ਬੀ ਨਾਲ ਸੀ ਕੌੜਾ ਮਲ ਦੇ। ੩. ਮਾਹਮਣੇ।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਕੌੜਾ ਮਲ ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ। 'ਬੋਲਤ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜੈ ਅਹਯੋ'।
ਸਿੰਘਨ ਦੀਨੀ ਸਲਕ ਚਲਾਇ। ਲਗੀ ਕਲੇਜ ਨਿਵਾਜੈ ਸ਼ਾਹਿ। ੧੩।
ਝੂਮ ਘੋੜੇ ਤੇ ਝੂਮ ਮੈਂ ਪੜਾ। ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਫਿਰ ਭਯੋ ਨ ਖੜਾ।
ਏਕ ਸਿੰਘ ਤਬ ਉਤਰ ਹੁਯੋ ਖੜਾ। ਕਾਟ ਸੀਸ ਹਥ ਲੀਨੋ ਫੜਾ। ੧੪।
ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਢਿਗ ਦਯੋ ਪਹੁੰਚਾਇ। ਦੇਖਤ ਸੀਸ ਖੁਸ਼ੀ ਭਈ ਵਾਇ।
ਕਾਗਜ ਕਲਮ ਸੁ ਨਿਜ ਹਥ ਲੀਨ। 'ਕੌੜਾ ਮਲ ਬਹਾਦਰ' ਖਿਤਾਬ ਲਿਖ ਦੀਨ।
ਜੋ ਕੌੜਾ ਮਲ ਕਰੀ ਖਾਲਸੈ ਭਲੀ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲੀ।
ਆਗੇ ਸੁਨੋਂ ਔਰ ਭੀ ਸਾਖੀ। ਹਮ ਬਡਿਅਨ ਜੋ ਹਮ ਥੀ ਭਾਖੀ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਛੇਓੜੈ^੧ ਭਯੋ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ ਬਹੀਰ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੈਂ ਜਿਮ ਸੁਨਯੋ ਲਿਖਯੋ ਉਸੈ ਤਤਬੀਰ। ੧੭।

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਕੀ

੧੫੩. [ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਡੇਰੇ]

ਚੌਪਈ: ਮੁਲਕ ਲੂਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਵੈਂ। ਦਿਵਾਲੀ ਬਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ ਲਾਵੈਂ।
ਬੈਠ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸੁਨੈਂ ਸੁ ਗਯਾਨ। ਗੁਰ ਬਚਨਨ ਪਰ ਲਾਵੈਂ ਯਯਾਨ। ੧।
ਅਕਾਲ ਬੰਗੈ ਚੜ੍ਹ ਤਖਤੇ ਬਹਿ ਹੈਂ। ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਮਤੇ ਮਤੈ ਹੈਂ।
ਸੂਬਤ ਖਾਲਸੈ ਹੋਇ ਅਦਾਲਤ। ਅਸਿਖਨ ਗਾਰ ਸਿੰਘਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਲਤ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਤੈ ਪਾਪ ਔ ਖਾਪ ਕਰ ਲੁਟ ਕੁਟ ਨਿਤ ਲਿਆਹਿੰ।
ਇਕ ਇਕ ਚੁੱਭੈ ਤਾਲ ਗੁਰ ਸਭ ਕਲ ਦੂਰ ਕਰਾਹਿੰ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸਭ ਪਾਪ ਝੜ ਜਾਏਂ। ਹੁਤੇ ਜੁ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਕਮਾਏ।
ਕੇਉ ਕਮਾਏ ਕੇਉ ਲੁਟ ਖਾਇ। ਤਾਲ ਚੁਭੈ ਤੇ ਸਭ ਨਠ ਜਾਇ। ੪।

ਸੋਰਠਾ: ਸੁਨਹੁ ਸੁ ਤਾਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨ੍ਰਾਇ ਜਾਇ ਜਿਹ ਪਗ ਧਰਹਿੰ।
ਲੁਟ ਕੁਟ ਜਿਸ ਕਰੋਂ ਖਾਪ ਰਿਜਕ ਉਸੈ ਭਏ ਚੋਗੁਨੋ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਲੂਟੇ ਖੋਹੋ ਹੋਇ ਜੋਉ ਤਿਨ ਕੇ ਮਿਲੈ ਨ ਸਾਫ।
ਝੂਠਨ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਕਰੈਂ ਔ ਮੱਚਨ ਕਰਾਵੈਂ ਮਾਫ। ੬।

ਸਾਖੀ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਔਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕੀ

੧੫੪. [ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਵੁਟ: ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਦਸ ਉਪਰੇ ਫਿਰ ਆਯੋ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ।
ਸੱਦਯੋ ਰੁਹੇਲੇ ਨਜੀਬ ਖਾਂ ਮੁਏ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹਿ। ੧।

੧. ਭਾਵ ੧੮੦੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ।

ਚੌਪਈ: ਚਾਰ ਪਾਵ ਕੇ ਚਾਰ ਬਜੀਰ। ਦਬਜੇ ਆਪ ਤਿਨ ਮੁਲਖ ਰੀਭੀਰ।
ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਸ਼ਰੀਕਤ ਕਰੈ। ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਸੁ ਮਾਰੈ ਮਰੈ।੨।
ਲਖਨਊ ਮਲਜੇ ਮਨਸੂਰਹਿ ਅਲੀ। ਮਨਸੂਰੀ ਟਕੇ ਮੇਟਰ ਜਿਹ ਚਲੀ।
ਹੁਤੇ ਬਜੀਰ ਨਿਜਮਹਿ ਅਲੀ। ਦੱਖਨ ਰੋਕ ਰਖੀ ਉਨ ਭਲੀ।੩।

ਦੋਹਰਾ: ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਇਨ ਕੀਨੋ ਲੂਣ ਹਰਾਮ।
ਰੁਹੇਲਾ ਗਿਲਜੈ ਜਾ ਮਿਲਜੇ ਨਜੀਬ ਖਾਨ ਉਸ ਨਾਮ।੪।

ਚੌਪਈ: ਮੁਗਲ ਗਾਜਦੀਂ ਮੁਹਟਨ ਲਜਾਵੈ। ਰੁਹੇਲੇ ਉਪਰ ਉਨੈਂ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।
ਨਜੀਬ ਖਾਨ ਨੇ ਨਜੀਬ ਗੜ੍ਹ ਰਚਾ। ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਬੈਰ ਤਬ ਮਚਾ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਜਬ ਮਰ ਗਯੋ ਦਿੱਲੀ ਪਰ ਗਯੋ ਰੋਲ।
ਰਹਯੋ ਨਜੀਬਹਿ ਖਾਨ ਔ ਮੁਗਲ ਗਾਜਦੀਂ ਬੋਲ।੬।

ਚੌਪਈ: ਰੁਹੇਲੇ ਨੇ ਪਠਾਣ ਮੰਗਾਯਾ। ਮੁਗਲਨ ਕੋ ਵਹਿ ਚਾਹਤ ਮਰਾਯਾ।
ਇਤ ਬਿਧਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਤ ਬਣਾਵੈ। ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਇਮ ਤੁਰਕ ਮਰਾਵੈ।੭।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਬਿਚ ਲਗ ਗਯੋ ਦਾਇ। ਮਾਰੈ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਿੰਘ ਧਾਇ।
ਉਇ ਦੇਉ ਭੀ ਖਾਲਸੇਂ ਮਾਰੇ। ਖਾਲਸੇ ਉਨ ਦੁਉਅਨ ਕੇ ਗਾਰੇ।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਗਾਜਦੀਂ ਸੱਦੇ ਮਰਹਟੇ, ਘੇਰਯੋ ਰੁਹੇਲੇ ਆਇ।
ਤਿਸਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਿ ਪਠਾਣ ਸੁ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ।੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਉਨ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਯਾ। ਆਨ ਉਸੇ ਨੇ ਸੋਊ ਛੁਡਾਯਾ।
ਲਹੌਰ ਸਿਰੰਦ ਉਸੈ ਨੇ ਮੱਲੀ। ਛੁਡਾਇ ਲਈ ਮੁਹਟੇ ਤੇ ਦਿੱਲੀ।੧੦।
ਗਾਜਦੀਂ ਫੇਰ ਮੁਹਟੇ ਬੁਲਾਏ। ਸੋ ਰੁਹੇਲੇ ਦੇ ਗਿਰਦ ਕਰਵਾਏ।
ਰੁਹੇਲੇ ਨੇ ਫਿਰ ਸਦੇ ਪਠਾਣ। ਸੋ ਕਰ ਆਯੋ ਕਾਬਲੋਂ ਤਾਣ।੧੧।
ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਕੋ ਸੁਸਤੀ ਭਈ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਕੁਛ ਮਦਤ ਨ ਅਈ।
ਆਨ ਕਾਬਲੀ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਪਰਿਓ। ਬਿਚ ਲਹੌਰ ਕੌੜਾ ਮਲ ਅੜਿਓ।੧੨।
ਤਿਨ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਲਿਖਯੋ ਬਨਾਈ। ‘ਹਮ ਤੁਮ ਹਿੰਦੂ ਇਕ ਗੁਰਭਾਈ’।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। ‘ਗਿਲਜਨ ਕੋ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਹਟਾਈ’।੧੩।
ਦਯੋ ਖਰਚ ਕੋ ਸਿੱਕਾ ਦਾਰੂ। ਟਕੋ ਦੇਣ ਕੋ ਕੀਓ ਤਿਆਰੂ।
ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਤੇ ਦਯੋ ਲਿਖਾਇ। ਸੋ ਭੀ ਘਲਜੋ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪਾਇ।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ‘ਇਸ ਗ਼ਨੀਮ’ ਕੋ ਮੋੜਿ ਕੇ ਫਿਰ ਹਮ ਕਰ ਹੈਂ ਗੱਲ।
ਆਕੀ ਜੋ ਹਮ ਤੇ ਰਹੈ ਲਯੋ ਮੁਲਕ ਤੁਮ ਮੱਲ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਤੇ ਬੰਦੇ ਰੋਕਾ ਪਹਾਰ। ਪੈਸਾ ਨ ਆਯਾ ਤੁਰਕਨ ਬਾਰ।
ਉਨ ਗਏ ਖਾਲਸੇ ਸੋਂ ਕਰੀ ਖੁਆਰੀ। ਮੁਲਕ ਮੱਲੋ ਤੁਮ ਸੱਤੇ ਧਾਰੀ।੧੬।

੧. ਵੈਰੀ, ਸੱਤਹੁ।

ਪੜੋਲ ਕਠੂਹੇ ਬਸੋਹਲੀ ਵਾਰੀ। ਲੇਹੁ ਬਦਲੇ ਤੁਮ ਦੂਣ ਭੀ ਸਾਰੀ।
ਉਗਰਾਹੀਐ ਪੈਸਾ ਜਿਤੋ ਪੰਜਾਬ। ਹੈ ਪਹਾੜਨ ਮੈਂ ਇਤਨੋ ਤਾਬ'।੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਮੇ ਸੁ ਸਿੰਘ ਇਕੱਤ੍ਰ ਭਏ ਕਰਕੇ ਸੇ ਅਰਦਾਸ।
ਡੇਰਾ ਘਣੀਏ ਕੇ^੧ ਕੀਆ ਚਲੇ ਕੌੜਾ ਮਲ ਪਾਸ।੧੮।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਆਪਸ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਹੀ ਲਰੇ। ਅਪਨੀ ਆਪ ਖੁਆਰੀ ਪਰੇ।
ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਦਗਾ ਕਮਾਯਾ। ਕੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ ਘਾਯਾ।੧੯।
ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਮਾਨਯੋ ਬੁਰਾ। ਡੇਰਾ ਭੰਗੀਅਨ ਲੂਟਨ ਕਰਾ।
ਯਹੋ ਬਾਤ ਭੰਗੀਅਨ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਆਗੈ ਭੰਗੀ ਚਲੇ ਪਰਾਈ।੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਭੰਗੀ ਭਜੇ ਸਿੰਘ ਪੜੇ ਲੈ ਬੀਸ।
ਇਮਕਰ ਏਈ ਸਿੰਘ ਭੇ ਲੜਨੇ ਵਾਲੇ ਤੀਸ।੨੧।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਡੇਰਾ ਜਾ ਪਯੋ ਲਹੌਰ। ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਬਾਗ ਕੇ ਧੌਰ।
ਸਿੰਘ ਲਹੌਰੀ ਦੁਵਾਜ਼ੇ ਆਏ। ਦੇਖੇ ਕਸਾਈ ਗਊ ਫੜਾਏ।੨੨।
ਸੇਊ ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਦੀਨੇ ਮਾਰ। ਭਈ ਦਰਵਾਜ਼ਨ ਮੈਂ ਹੜਤਾਰ।
ਸ਼ਹਿਰ ਲੋਕਨ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਮਾਰੀ। ਇਹਾਂ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਭਈ ਖੁਆਰੀ^੨।੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਪਹਿਰ ਤੀਸਰੇ ਪੀ ਸੁਖਾ ਚੜ੍ਹ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਖਾਣ।
ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਲਕੇ ਕੰਬੋ ਮਾੜੀਵਾਨ।੨੪।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਤਿਨ ਕਰੀ ਨ ਕਛੂ ਸਲਾਹਿ। ਲੰਘਯੋ ਰਾਵੀ ਗਾਹਣ ਪਾਇ।
ਤਿਸਕੇ ਪਾਛੇ ਲੰਘੇ ਨਿਹੰਗ। ਨਹਿੰ ਕੀਨੀ ਕਿਨ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗ।੨੫।
ਨਿਕਟ ਸੁ ਗਿਲਜਨ ਡੇਰੇ ਗਏ। ਝਾੜ ਝਪਾੜਨ ਉਤਰਤ ਭਏ।
ਰਾਵੀ ਜਲ ਸੁ ਸੁਚੇਤੇ ਕੀਓ। ਉਤਿ ਗਿਲਜਨ ਕੇ ਰੋਲੇ ਥੀਓ।੨੬।
ਉਨ ਜਾਨਯੋ ਦਲ ਆਵੈ ਚਲਾ। ਉਹ ਦੇਖਨ ਲਾਗਯੋ ਹੈ ਖਲਾ।
ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹਿ ਦਿਲ ਖਤਰੋ ਭਯੋ। ਕਿਛੁ ਦਿਲ ਮੈਂ ਤਿਮ ਧੀਰ ਨ ਧਰਯੋ।੨੭।
ਤੁਰਤ ਘੋੜੇ ਪੈ ਭਯੋ ਸਵਾਰ। ਆਗੇ ਕੀਨੈ ਦਸਤੇ ਚਾਰ।
ਕਹਯੋ ਓਨ 'ਹਮ ਪੈ ਹਿੰਦ ਆਈ। ਕਬ ਪਹੁੰਚੇ ਨਠ ਕਾਬਲ ਜਾਈ'।੨੮।
ਫੜ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਹਿ ਸਨਮੁਖ ਹੋਯੋ। ਜਾ ਸਿੰਘਨ ਸੇ ਮੁਹਰੋ ਢੋਯੋ।੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਥੋੜੇ ਥੇ ਲੰਘੇ, ਰਹੇ ਥੋੜੇ ਡੇਰੇ ਮਾਹਿੰ।
ਕਿਛੁ ਨੱਠੇ ਕਿਛੁ ਗੈਲ ਗਏ ਚੰਗੇ ਜੋਊ ਗਿਣਾਇੰ।੩੦।

ਚੌਪਈ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਆਵਤ ਜਾਨੀ। ਸੰਗ ਆਪਣੇ ਥੋੜੀ ਮਾਨੀ।
ਤਬ ਉਨ ਮਨ ਮੈਂ ਕੀਓ ਬਿਚਾਰ। 'ਸਭੀ ਭਾਂਤ ਅਬ ਭਈ ਲਚਾਰ।੩੧।

੧. ਪਾ:- ਬਣੀਏ ਕੇ।

੨. ਪਾ: ਕਰੀ ਲੜਾਈ ਸਿੰਘਨ ਭਾਰੀ॥

ਜੋ ਮੈਂ ਇਨ ਸੋਂ ਕਰੋ ਲਗਾਈ। ਤੋ ਇਨ ਸੋਂ ਨਹਿੰ ਵਾਰੈ ਆਈ।
ਇਹ ਆਟਾ ਹਮ ਹਿੱਸਾ ਲੋਣ। ਲੜ ਕੈ ਮਰਨ ਭਲੇ ਕਹਿ ਕੋਣ। ੩੨।
ਜੋ ਅਬ ਹਮ ਜਾਵੈਗੇ ਭਾਜ। ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਮੈਂ ਆਵੈ ਲਾਜ।
ਬਾਤ ਬੁਰੀ ਤਿਨ ਦੇਉ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਮੈਂ ਲਰ ਮਰੋਂ ਸੁਭਲੀ ਬਿਚਾਰੀ'। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਪਾਛੇ ਪਾਉਂ ਨਾਂ ਪਾਇਓ ਢਿਗ ਸਿੰਘਨ ਸੇ ਕਹਿ ਦੀਨ।
'ਇਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹਮ ਹੋਹਿਗੇ ਲਰ ਕਰ ਮਜ਼ਬੇ ਦੀਨ'। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਕਹਯੋ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਸਾਥ ਨਿਵਾਰ। 'ਜਿਨ ਜਿੰਦ ਰਖਣੀ ਮੁੜ ਜਾਹੁ ਪਾਰ'।
ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਕਿਮ ਨਠ ਜਾਹੀਂ। ਸਾਥ ਤੁਸਾਡੇ ਸਨਹਿ ਰੇ ਖਾਹੀਂ। ੩੫।
ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਥ ਕਮਾਵੈਂ। ਸ਼ਾਹੀਦਨ ਮੈਂ ਡੇਰਾ ਪਾਵੈਂ।
ਜਸ ਗਉਰੀਓ ਥੇ ਫਫੜ ਹਮਾਰਾ। ਨਹਿੰ ਮੁੜਿਓ ਵਹਿ ਬਾਲ ਬਿਚਾਰਾ। ੩੬।
ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ ਉਨ ਦਯੋ ਮੜੋਯਾ। ਆਇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਖਲੋਯਾ।
ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਫੌਜ ਪਹੁੰਚੀ ਆਇ। ਮੁੜ ਸਿੰਘਨ ਦਏ ਘੋੜੇ ਰਲਾਇ। ੩੭।
ਬੰਦੂਕ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ। ਆਵਤ ਗਿਲਜੇ ਦਏ ਹਟਾਈ।
ਖੜ ਕਰ ਲੜੇ ਨ ਆਏ ਚੱਲ। ਚੂਕ ਗਏ ਸਿੰਘ ਯਾ ਤੇ ਗੱਲ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਇਕ ਦਸਤੋ ਦੀਓ ਮੋੜ ਤਿਨ ਮਗਰੋਂ ਆਯੋ ਚੋਣ।
ਐਸ ਭਏ ਸੁ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਜਿਵ ਆਟੇ ਮੈਂ ਲੋਣ। ੩੯।
ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਇਮ ਅਈ 'ਜਹਿੰ ਹੋਵੈ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ।
ਤਿਸ ਸੋਂ ਹੱਥ ਮੈਂ ਜਾ ਕਰੋਂ ਜੇ ਕੇ ਦਏ ਬਤਾਇ'। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕਛੁ ਅੱਗੇ ਗਯੋ। ਪੂਛਤ ਸ਼ਾਹਿ ਕਿਨ ਨਾਂਹਿ ਬਤਯੋ।
ਸਮਝੇ ਨਹਿੰ ਕੋਉ ਤਿਸਕੀ ਬਾਤ। ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ ਹੈ ਪਰ ਗਈ ਰਾਤ। ੪੧।
ਸਿੰਘ ਕੀ ਕਛੁ ਉਹਾਂ ਲਗੀ ਨ ਘਾਤ। ਕਰੋਂ ਗਿਲਜਨ ਪਰ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਹਾਥ।
ਮਾਰ ਮਯੋ ਤਹਿੰ ਭਯੋ ਸ਼ਹੀਦ। ਕਰੀ ਦੇਰ ਉਨ ਹਠ ਸੋਂ ਜੀਦ। ੪੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਉਹਾਂ ਮੁਯੋ ਫੌਜ ਮੁੜੀ ਸੁ ਤਰਫ ਲਹੌਰ।
ਅਗੇ ਸ਼ਲਕ ਲਹੌਰੀਅਨ ਦਈ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਜੋਰ। ੪੩।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਦੋਵੱਲ ਸਿੰਘਨ ਭਈ ਮਾਰੀ। ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਭਈ ਖੁਆਰੀ।
ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਆਇ ਡੇਰੇ ਅੜਾ। ਰਾਤ ਪੁਵਾਈ ਹੋਕੇ ਖੜਾ। ੪੪।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਤ ਪੜੀ ਸਿੰਘ ਸਭਨ ਗਨ ਕੀਓ ਡੇਰੇ ਮਾਝੈ ਵੱਲ।
ਤੁਰਕ ਦੇਉ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ ਲੁੱਟ ਖਾਹੋ ਦੇਉਅਨ ਰੱਲ। ੪੫।
ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਬਿਤੇ ਉੱਪਰ ਦਸਵੇਂ ਸਾਲ।
ਭਯੋ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਿ ਕਾਬਲੀ ਨਾਲ। ੪੬।

ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਔ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਕਰਨੋਂ ਭਲੇ ਨ ਜੋੜ।
ਤਬ ਹੀ ਬਿਧਿ ਖੋਟੀ ਭਵੈ ਦੇਵੈ ਚੰਡੀ ਤੋੜ।੪੭।

ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅੱਗੇ ਤੁਰਯੋ

੧੫੫. [ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੌੜਾ ਮਲ ਦਾ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਜੇਕੋ ਆਖੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹਿ ਫਿਰ ਆਗੈ ਸਾਹਿ ਕਯਾ ਕੀਨੇ।
ਲਹੌਰ ਤੁਟੀ ਕੈ ਨਾ ਤੁਟੀ ਉਤ੍ਰ ਚਹੀਐ ਤਿਸ ਦੀਨ।੧।
ਉਸੀ ਹੰਗਾਸੈ ਮੈਂ ਮੁਯੇ ਕੌੜਾ ਮਲ ਦੀਵਾਨ।
ਸਾਥੈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਔ ਰਾਜਾ ਜੇਜੋਵਾਨ।੨।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲਰਤੇ ਭਏ। ਨਹਿੰ ਦਿਲੀਓਂ ਕੇਊ ਮੱਦਤ ਅਏ।
ਤੁਰਤ ਰੁਹੇਲੇ ਰੋਲਾ ਪਾਯਾ! ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਇਮ ਸਾਹਿ ਹਰਾਯਾ।੩।
ਹਾਥ ਬੰਧ ਗਲ ਕਪੜੇ ਪਾਇ। ਨੱਠ ਨ ਗਯੇ, ਮਿਲ ਪਯੇ ਸਾਹਿ।
ਪਚਾਸ ਲੱਖ ਰੁਪਯੇ ਲਯੇ ਉਨ ਮੰਨ: ਫਿਰ ਸਾਹਿ ਬਹਾਯੇ ਕਰ ਆਪੰਨ।੪।
ਲਹੌਰ ਜਿੱਤ ਦਿੱਲੀ ਜਿੱਤ ਲਈ। ਖਾਂ ਨਜੀਬ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦਈ।
ਬਹਾਯੇ ਉਨ ਕਰ ਅਪਨ ਵਜੀਰ। ਸਾਹੀ ਮੁਗਲਨ ਕੀ ਭਈ ਦਿਲੀਓਂ ਤਗੀਰ*।

੧੫੬. [ਆਦੀਨਾ ਬੇਗ ਤੇ ਸੋਢੀ ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਜਲੰਧਰ ਕਤਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਇਸ ਦਿੱਲੀ ਪਰਚਾਵਣੇ ਉਠਯੋ ਥੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ।
ਦੱਖਣੀ ਔ ਬਡ ਪੱਛਮੀ ਲਰ ਮਰ ਭਏ ਖੁਵਾਰ।੧।
ਹੁਤੋ ਜੁ ਚੌਥੇ ਮੁਗਲ ਸੇ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਜੁ ਵਜੀਰ।
ਸੇ ਨੱਠ ਮਰਹਟਨ ਪੈ ਗਯੇ ਦਿਲੀਓਂ ਹੋਇ ਤਗੀਰ।੨।

ਚੌਪਈ: ਨਾਮ ਗਾਜਦੀਂ ਸੋਊ ਕਹਾਯਾ। ਅਲਕਾਬ ਪਤਸ਼ਾਹੋਂ 'ਬਨਰਾ' ਪਾਯਾ।
ਮਲਾਰ ਮਰਹਟੇ ਸੋਂ ਦੇਸਤੀ ਲਾਈ। ਜਾ ਬੈਠੋ ਸੇ ਤਿਸਕੈ ਪਾਈ।੩।
ਕਈ ਬਰਸ ਸੇ ਉਹਾਂ ਰਹਯੋ। ਤਿਹਿ ਪਾਛੈ ਉਨ ਚਾਉਨੋ ਚਯੋ।
ਲਾਖ ਟਕਾ ਉਨ ਕੂਚ ਠਹਰਾਯੋ। ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜਹਿੰ ਡੇਰਾ ਲਾਯੋ।੪।
ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਉਨ ਦਿੱਲੀ ਛੁਡਾਈ। ਰੁਹੇਲਾ ਦਿੱਲੀਓਂ ਗਇਓਂ ਪਰਾਈ।
ਨਜੀਬ ਗੜੇ ਜਾ ਨਜੀਬਾ ਵੜਾ। ਮੂਹਟੇ ਡੇਰਾ ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਕਰਾ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਮਲਾਰ ਰਾਘੇ ਦੇਇ ਸੀਧੀਏ ਔ ਤੁੱਕੇ ਹੁਲਕਰ ਥੇਇ।
ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਬਹੁ ਦਿਨ ਰਹੇ ਆਗੇ ਚੜ੍ਹੈ ਨ ਕੋਇ।੬।

ਚੌਪਈ: ਆਗੇ ਗਿਲਜਨ ਤੇ ਵਹਿ ਭੀ ਡਰੇ। ਆਗੇ ਡੇਰੇ ਸੇ ਨਹਿੰ ਕਰੇ।
ਇਹ ਬਿਧਿ ਬੀਤਤ ਭਯੋ ਸੁ ਸਾਲ। ਦੀਨਾਂ ਬੇਗ ਕੇ ਸੁਨੋਂ ਹਵਾਲ।੭।

* ਬਦਲ ਗਈ, ਭਾਵ ਹਟ ਗਈ।

ਪਹਾੜਨ ਮੈਂ ਉਨ ਪਾਯੋ ਜਵਾਲ। ਰਹਜੇ ਨ ਥੇ ਉਸ ਪੱਲੇ ਮਾਲ।
ਮੁਲਕ ਯਾਦ ਕਰ ਹਾਹੁਕੇ ਭਰੇ। ਬਿਨਾਂ ਜੇਰ ਕਿਛ ਨਾਹੀਂ ਸਰੇ। ੮।
ਮਾੜੇ ਸ਼ਾਹਿ ਜਿਮ ਖੇਪਾਂ ਭਰੇ। ਬਿਨਾਂ ਦਾਵ ਕੁਛ ਉਸ ਨਹਿ ਸਰੇ।
ਸੇ ਵਹਿ ਗਿਨਤੀ ਦਿਲ ਮੇਂ ਕਰਾਹੀ। ਉਪਾਉ ਉਸੇ ਕੁਛ ਦਿੱਸੈ ਨਾਹੀਂ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁਤ ਮਨਸੂਬੇ ਚਕ ਰਹਜੇ ਬਨੈ ਨ ਕਿਛੁ ਉਪਾਇ।
ਉਸੈ ਸਿੱਖ ਇਕ ਢਿਗਾ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਬਿਧ ਦਈ ਬਤਾਇ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: 'ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੋ ਜੋ ਖਣ ਆਵੈ। ਸਿੰਘ ਲਾਖ ਸੋ ਤੁਰਤ ਮੰਗਾਵੈ'।
ਜਬੈ ਨਬਾਬ ਸੁ ਐਸੀ ਸੁਨੀ। ਉਸ ਕੇ ਲੋੜ ਭਈ ਚੌਗੁਨੀ। ੧੧।
ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਬਾਤ ਹੂੰ ਆਈ। ਸੁਨੋਂ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਈ।
ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪਰਬਤ ਮੈਂ ਰਹਜੇ। ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਜਬ ਕਤਲੇ ਭਯੋ। ੧੨।
ਸੋ ਭੀ ਹਾਥ ਕਟੇ ਕਟ ਖਾਇ। ਔਰ ਕਿਛ ਤਿਸ ਲਗੈ ਨ ਦਾਇ।
'ਪਠਾਨ ਜੋ ਗੜੀ ਜਲੰਧਰ ਵਾਰੇ। ਜਬ ਲਗ ਸਕਉਂ ਨ ਉਸ ਕੇ ਮਾਰੇ। ੧੩।
ਥੰਮ੍ਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੀਨੋ ਫੂਕ'। ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀਓ ਉੱਠੇ ਕੂਕ।
ਸਿਰ ਤੇ ਪੱਗ ਸੁ ਦੀਨੀਂ ਡਾਰ। 'ਬੰਨ੍ਹੋਂ ਜਲੰਧਰ ਕੇ ਮੈਂ ਮਾਰ'। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਨੋਂ ਦੁਖੀਏ ਅਤਿ ਦਿਲੇ ਮਿਲ ਦੈਵੈਂ ਚਾਹੋਂ ਕਾਮ।
ਤਿਸੈ ਸਮਾਂ ਤਿਮ ਆ ਪੁਜਾ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਮਿਲੇ ਜਿਮ ਰਾਮ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਰਾਜਪੁਰੇ ਰਹੈ ਦੀਨਾਂ ਬੇਗ। ਗੁਰ ਕੀ ਚਲੈ ਕੁਲਾਹਲ ਦੇਗ।
ਦੇਉ ਦੁਖੀਏ ਦੁਖ ਕੇ ਭਰੇ। ਦੇਖੈਂ ਸੁਖ ਕਉ ਹੁਇ ਹੁਇ ਖਰੇ। ੧੬।
ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਦੁਖ ਦੀਨਾ ਬੇਗ। ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੁਖ ਥੰਭ ਸੜੇਗ।
ਦੀਨਾਬੇਗ ਕੇ ਗਯੋ ਵਕੀਲ। ਗੁਰੂ ਮਿਲਨ ਕਛੁ ਕਰੀ ਨ ਢੀਲ। ੧੭।
ਦੋਨੋਂ ਮਿਲਨੇ ਬਾਤ ਠਹਿਰਾਈ। ਅੱਧ ਬਿਚਾਲੇ ਜਾਗਾ ਠਾਈ।
ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜਾਯਾ। ਤੁਰਤ ਨਬਾਬ ਤਹਾਂ ਚਲ ਆਯਾ। ੧੮।
ਦੋਨੋਂ ਉਤਰ ਇਕ ਜਾ ਆਏ। ਹਾਥਨ ਮੈਂ ਹੱਥ ਗੁਰੂ ਦਬਾਏ।
ਨ੍ਰਾਬ ਕਹਜੇ 'ਤੁਮ ਪੀਰ ਹਮਾਰੇ'। ਗੁਰੂ ਕਹੀ 'ਇਮਾਨ ਸਲਾਮਤ ਦਿਦਾਰੇ'। ੧੯।
ਮਮਲਦ ਇਕ ਪੈ ਦੋਨੋਂ ਬਟੇ। ਆਪ ਆਪਨੇ ਸਭ ਦੁਖ ਕਹੇ।
ਨਬਾਬ ਕਹੀ 'ਹਮ ਮੁਲਕ ਦਿਵਾਵੇ। ਤੁਮ ਹੋ ਪੀਰ ਹਮ ਮੁਰੀਦ ਬਨਾਵੇ'। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: 'ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਜਿਤਨੀ ਕਰੀ ਪਠਾਣਨ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲ।
ਕਰੋਂ ਕਤਲ ਜਲੰਧਰ, ਤੂੰ ਲਿਖ ਦੇਹ ਨਿਜ ਹਥ ਨਾਲ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਨਾਸਰ ਅਲੀ ਕੇ ਫੂਕੋਂ ਤਿਮ ਹੀ। ਉਨ੍ਹੋਂ ਫੂਕਿਓ ਥੰਮ੍ਹ ਕੇ ਜਿਮ ਹੀ।
ਜਿਉਂ ਤਹਿ ਗਉ ਪਠਾਣਨ ਘਾਈ। ਮੈਂ ਉਹਾਂ ਦੇਉਂ ਸੂਰ ਜਲਾਈ। ੨੨।

ਜਲੰਧਰ ਮੁਸਲੇ ਕਤਲੇ ਕਰੂੰ। ਫੇਰ ਟਰਾਵੈ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਟਰੂੰ।
ਹਿੰਦਵਾਨੀ ਜਿਮ ਮੁਗਲਾਨੀ ਫੜਾਉਂ। ਚੂਹੜਨ ਕੇ ਮੈਂ ਪਠਾਨੀ ਕਰਾਉਂ। ੨੩।
ਕਸਮ ਸਾਥ ਮੇ ਕੋ ਲਿਖ ਦੇਹੁ। ਮੁਲਕ ਦੁਆਬਾ ਮੈਂ ਤੇ ਲੇਹੁ।
ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਦੇਉਂ ਛੁਡਾਈ। ਪਾਛੈ ਹਮਰੇ ਮਨ ਪਤਿਆਈ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੇਉ ਕਹੀ ਸੋ ਉਨ ਲੀਨੀ ਮਾਨ।
ਖਾਈ ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਕੀ 'ਸਾਬਤ ਰਖੋ ਈਮਾਨ'। ੨੫।

ਚੌਪਈ: 'ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਲਿਖ ਖਾਲਸੇ ਕਹੀ। ਹਮ ਗੁਰ ਹੇ ਤੁਮ ਸਿੰਘ ਹੋ ਸਹੀ।
ਆਵੇ ਪਰਸਾਰਥ ਗੁਰ ਕਾਜ। ਆਵੇ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਕਰ ਸਾਜ'। ੨੬।
ਨਵਾਬ ਡੇਰਾ ਤਬ ਕੀਓ ਤਿਆਰ। ਬੁਲਾਏ ਪਹਾੜੀਏ ਲੜਨੇ ਵਾਰ।
ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਯੋ ਲਿਖ ਪਠਾਯੋ। 'ਜਾਣੈ ਮੋਹਿ ਜਲੰਧਰ ਆਯੋ'। ੨੭।
ਆਗੇ ਡੇਰਾ ਤੁਮ ਤੇ ਲਜਾਉਂ। ਨੀਹਲਾ ਆਨ ਮੈਂ ਡੇਰਾ ਪਾਉਂ।
ਆਗੇ ਗਿਲਜਨ ਸੁਨੀ ਅਵਾਈ। ਉਤਰੇ ਮੁਹਰੇ ਸੋਈ ਆਈ। ੨੮।
ਪਾਂਛਡਾ ਜਾਇ ਉਨ ਡੇਰਾ ਕਰਾ ਨਵਾਬ ਉਹਾਂ ਉਨ ਤੇ ਬਹੁ ਡਰਾ।
ਅਗੇ ਤੁਰਕਨ ਉਸੈ ਭੁੱਲ ਗਯੋ। ਰਹਣ ਉਹਾਂ ਉਸ ਦੁੱਭਰ ਭਯੋ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨਤ ਖਾਲਸੇ ਚੜ੍ਹ ਤੁਰਾ ਜਲੰਧਰ ਕੇ ਰਾਹੁ।
ਮਾਰਤ ਕੂਟਤ ਮੁਲਕ ਉਸ ਢੁਕਯੋ ਫੌਜ ਕੇ ਪਾਹਿ। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਜੇਉ ਸੂਰ ਹੁਤੇ ਅਤਿ ਭਾਰੋ। ਕਹੈ 'ਨਵਾਬ ਬਿਨਾ ਇਸ ਮਾਰੋ'।
ਔ ਸਿੰਘ ਸਯਾਣੇ ਕਹੈ 'ਨਵਾਬ ਬੁਲਾਵੈ'। ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਤੇ ਜੁੱਧ ਮਚਾਵੈ'। ੩੧।
ਉਸੈ ਗੁਮਰਾਹੀ ਲਯੈ ਕਢਾਇ। ਪਾਛੈ ਮਾਰੈ ਗਿਲਜਨ ਧਾਇ।
ਸੁਨੈ ਨਿਬਾਬ ਖਾਲਸੇ ਆਯੋ। ਜਣਯੋਂ ਹੋਗ ਮੋਮਨ ਕੋ ਭਾਯੋ'। ੩੨।

ਦੋਹਰਾ: ਨਬਾਬ ਪਹਾੜੋਂ ਤੋ ਲਹਯੋ ਜਬ ਸਿੰਘਨ ਉਇ ਲੈ ਜੋਇ।
ਫੇਰ ਸੁ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਡਰਯੋ 'ਮਤ ਜੀਤੋ ਮੈਂ ਸੋਇ'। ੩੩।

ਚੌਪਈ: ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੋ ਉਨ ਸਭ ਕਹੀ। ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਡਰ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ'।
ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਧੀਰ ਧਰਾਈ। ਤਬ ਆਯੋ ਵਹਿ ਖਾਲਸੇ ਪਾਈ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘੇ ਮੁਗਲ ਲਯੋ ਮਿਲਾਇ।
ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਖਾਲਸੇ ਲਯੋ ਔ ਕੁਛ ਲਾਈ ਤਨਖਾਹਿ। ੩੫।

੧. ਹੇਠ, ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਉਤਰਾਈ ਵਿਚ। ੨. ਪਿੱਛੋਂ!

੩. ਮੋਮਨ (ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ) ਦਾ ਭਾ ਭੱਤਾ (ਤਦ ਤਾਂ) ਲਗ ਚੁਕਾ ਹਵੇਗਾ
(ਕਿ ਉਸਨੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ)।

੪. ਮਤੇ ਸੈਨੂੰ ਬੀ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਿੱਤ ਲੈਣ।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਖਾਲਸੇ ਕਹੀ 'ਹਮ ਤੁਮ ਗੁਰ ਕੀ ਆਸ।
ਸਵੇਰੇ ਮਾਰੇ ਕਾਬਲੀ ਹਮ ਤੁਮ ਕੰਮ ਹੁਇ ਰਾਸ'।੩੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੈ ਯੋਂ ਹਸ ਕਹੀ। 'ਹਮ ਤੁਮ ਰਲ ਮਿਲ ਲੜਨੋਂ ਨਹੀਂ।
ਜਬੈ ਖਾਲਸੇ ਉਠੇ ਤਰਵਾਰ। ਬਿਨ ਪਛਾਣ ਸਭ ਹੁਇ ਹੈਂ ਮਾਰ'।੩੭।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਅਸ ਠਹਰਾਈ। 'ਹਮਰੀ ਫੌਜ ਸਿਰ ਟੰਗੈ ਹਰਿਆਈ'।
ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਸੁ ਮਾਨ। 'ਹਮ ਛਾਡੈਂ ਯੋਂ ਤੁਮੈਂ ਪਹਿਚਾਨ'।੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋਊ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਾਤ ਉਠ ਸਿਰ ਪਰ ਕਣਕ ਟੰਗਾਇ
ਡੇਰਾ ਕੀਨੋ ਕੂਚ ਤਬ ਦਈ ਲੜਾਈ ਪਾਇ।੩੯।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਆਰੈ ਯੋਂ ਜੁਗਤ ਬਨਾਈ। ਮੋਹਰੇ ਮੋਰਚੇ ਬੰਧਯੋ ਆਈ।
ਤੋਪਖਾਨੇ ਕੀਓ ਆਗੇ ਜੋਰ। ਦੁਈ ਤਰਫ ਕੀ ਜੰਬੂਰਨ ਕੋਰ।੪੦।
ਮੱਧ ਸੁ ਫੌਜ ਅਸਵਾਰੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਲੜਾਈ ਕੀਨੀ ਸਹੀ।
ਉਤੇ ਨਵਾਬ ਭੀ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਗਿਲਜਨ ਦੀਨੀ ਸੋਊ ਹਟਾਈ।੪੧।
ਨਵਾਬ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਮਨੁਖ ਦੁੜਾਵੈ। ਸਿੰਘ ਸੇ ਲੜਨੇ ਥੋੜੇ ਆਵੈਂ।
ਨਵਾਬ ਫੌਜ ਉਨ ਦਈ ਚਲਾਈ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਬਹੁਤੀ ਘਾਈ।੪੨।
ਨਵਾਬ ਫੌਜ ਤਬ ਫੀਕੀ ਭਈ। ਨਵਾਬ ਦਿਲੇ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਠਈ।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਨੇ ਘੱਲੇ ਅਸਵਾਰ। 'ਖਾਲਸੇ ਨਹਿ ਆਯੋ ਹਮ ਲਏ ਮਾਰ'।੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਯੋਂ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਲਰੈਂ ਸੁ ਵਖਤੇ ਔਰ;
ਸੁੱਖਾ ਪੀ ਕਾਬੇ ਫਿਰੈਂ ਫਿਰ ਕਰੈਂ ਸੁਚੇਤੇ ਤੌਰ'।੪੪।
ਖਾਲਸੇ ਪਗੜੇ ਜਬ ਬੰਧੇ ਔ ਬਾਨੀ ਕਰੇ ਉਚਾਰ।
ਹਮ ਪੈ ਹਮ ਗੁਰ ਆ ਖੜੇ ਹੋਇ ਫਤੇ ਜੈਕਾਰ'।੪੫।

ਚੌਪਈ: ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਭਏ ਸੁ ਤਯਾਰ। ਪੀ ਪੀ ਸੁੱਖੇ ਲਏ ਹਥਯਾਰ।
ਜਾਇ ਨਿਹੰਗਨ ਮੁਹਰਾ ਲਯੋ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਜੁਧ ਸਿੰਘਨ ਠਯੋ।੪੬।
ਸਿੰਘਨ ਆਰੈ ਧਾਰੇ ਪਾਇ। ਗਿਲਜਨ ਦੀਨੇ ਸੋਊ ਹਟਾਇ।
ਤਬ ਨਵਾਬ ਕੈ ਸੋਚੈਂ ਪਰੀ। ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਕਿਛ ਅਛੀ ਨ ਸਰੀ।੪੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਡੇਰਿਓ ਪੈਜ ਗੜ੍ਹੀਯੋ ਕਰਮ ਸਿੰਘ।
ਤਿਨ ਸਸੜੁ ਔ ਬਸੜੁ ਸੋਂ ਕੀਓ ਸ਼ਨਾਨ ਨਿਸ਼ੰਗ।੪੮।

ਚੌਪਈ: ਤਬਹਿ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਅਸ਼ਾਰ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਜੁਧ ਰਿਦੈ ਸੁ ਧਾਰ।
ਔ ਗੁਰ ਗਿ੍ਹ ਕੇ ਬਦਲੇ ਜਾਣ। ਪਿੱਛੈ ਮੁੜਨ ਨ ਕੀਨੋ ਧਯਾਨ।੪੯।
ਸੰਜੋਇ ਧਾਰ ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਬਧਾਯੋ। ਢਾਲ ਹਾਥ ਗਲ ਤੇਰੀ ਪਾਯੋ।
ਯੋ ਕਰਤੇ ਤਿਨ ਘੋੜੇ ਚਲਾਏ। ਜੋ ਉਸ ਪਯਾਰੇ ਸੋ ਸੰਗ ਧਾਏ।੫੦।

- ਦੋਹਰਾ: ਜਹਿੰ ਗਿਲਜਨ ਕੇ ਜੋਰ ਥੋ ਤਹਿੰ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੰਘ ਧਾਇ।
ਉਨ ਕੇ ਮੁਹਰੇ ਹਰੋਲ ਥੋ ਸਿੰਘ ਪਰਜੇ ਉਸੀ ਪੈ ਜਾਇ। ੫੧।
- ਚੌਪਈ: ਹਰੋਲ ਸਿੰਘ ਜਬ ਆਵਤਾ ਦੇਖਾ। ਪਰਜੇ ਸਿੰਘ ਪੈ ਹੋਇ ਸੁਰੇਖਾ।
ਆਇ ਤਲਵਾਰ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਸਿਰ ਲਾਈ। ਮੁਕਟ ਮਹਤ ਸਿਰੋਂ ਪੱਗ ਗਿਰਾਈ।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਬਿਨ ਹੀ ਪੱਗ ਤੇ ਉਇ ਸਿਰ ਤੇਗ ਸੁ ਝਾਰ।
ਗਿਰਜੇ ਭੂ ਮਹਿੰ ਝੰਬ ਸੋ ਤੇਗ ਲਗੀ ਸਿਰ ਪਾਰ। ੫੩।
ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੱਗ ਬਿਨ ਪਰਜੇ ਜਨ ਬਿਨ ਬਾਜ ਕੁਲਾਹਿ।
ਤਿੱਤਰ ਜਿਮ ਗਿਲਜੇ ਪਰਜੇ ਰੱਖਜੇ ਉਸ ਹੀ ਥਾਇ। ੫੪।
- ਚੌਪਈ: ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਹੱਲਾ ਕੀਯੋ। ਮਾਰ ਤਲਵਾਰ ਅਗੇ ਧਰ ਲੀਯੋ।
ਲਈ ਓਟ ਉਨ ਤੋਪਨ ਮੁਹਰੇ। ਮਾਰਹਿੰ ਛਲਕ ਜਿਹ ਗੋਲੇ ਦੁਟਰੇ। ੫੫।
ਐਂ ਟਕਿਅਨ ਕੀ ਬੈਲੀ ਚਲਾਵੈਂ। ਸਿੰਘ ਸੂਰ ਬਹੁ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਾਵਹਿੰ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕਛੁ ਥੰਭਨ ਲੀਯੋ। ਬੰਦੂਕਨ ਕੋ ਬਹੁ ਰਾਬਾ ਦੀਯੋ। ੫੬।
ਬੰਦੂਕਲ ਸੋਂ ਬਹੁ ਦੁਰਾਨੀ ਗਿਰੇ। ਨੱਠਨ ਓਟ ਲੁਕਾਵੈਂ ਸਿਰੇ।
ਸੁਤਰ ਨਾਲ ਲੈ ਸੁਤਰ ਸੁ ਤਰੇ। ਨੱਠ ਦੁਰਾਨੀ ਡੇਰਨ ਮੁੜੇ। ੫੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਨਵਾਬ ਸੋ ਦੇਖਿਓ ਫਤੇ ਖਾਲਸੇ ਪਾਇ।
ਨਠੇ ਦੁਰਾਨੀ ਦੇਖ ਤਿਨ ਝੰਡ ਦੀਓ ਖੜਾਇ। ੫੮।
- ਚੌਪਈ: ਨਵਾਬ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਵਕੀਲ ਦੁੜਾਏ। 'ਸਿੰਘ ਜੀ! ਫਤੇ ਲਈ ਤੁਮ ਪਾਏ।
ਆਗੇ ਕਦਮ ਨ ਕੀਓ ਜਾਏ। ਈਹਾਂ ਕੀਜੋ ਡੇਰਾ ਥਾਏ। ੫੯।
ਇਮ ਹਮ ਝੰਡਾ ਦਯੋ ਖੜਾਏ। ਨਠੇ ਕੁੱਤੇ ਨਹਿੰ ਗੈਲ ਦਬਾਏ।
ਫੌਜ ਨਠੇ ਨਹਿੰ ਗੈਲ ਦਖੋਯੇ। ਚਪੇ ਚੋਰ ਤੇ ਸੱਟ ਨ ਖੱਯੇ। ੬੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਨੱਠੀ ਜਾਤੀ ਫੌਜ ਭੀ ਕਰਤ ਜੀਅ ਪੈ ਖੇਲ।
ਜਾਇ ਮਰੈ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾਂ ਫਿਰ ਕਬ ਹੋਵੈ ਮੇਲ। ੬੧।
- ਚੌਪਈ: ਹਮ ਤੇ ਲੋੜ ਫਤੇ ਕੀ ਅਈ। ਸੋ ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਗੁਰ ਦਈ'।
ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤਹਿੰ ਹੀ ਭਏ ਖੜੇ। ਦੁਰਾਨੀ ਨਠ ਜਾ ਡੇਰਨ ਵੜੇ। ੬੨।
ਤੋ ਲਗ ਪਰ ਗਈ ਥੀ ਤਹਿੰ ਰਾਤ। ਐਸੀ ਭਈ ਤਹਾਂ ਕੀ ਬਾਤ।
ਗਏ ਦੁਰਾਨੀ ਅਪਣੇ ਡੇਰੇ। ਸਭ ਨਠ ਚਲੇ ਰਖੇ ਕੋ ਘੇਰੇ। ੬੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਜੋਊ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਥੇ ਗਏ ਜੁ ਗਿਲਜਨ ਗੈਲ।
ਨਠਤ ਭਯੋ ਉਨ ਦੇਖ ਕੈ ਲੂਟ ਕਰੀ ਉਨ ਸੈਲ। ੬੪।
- ਚੌਪਈ: ਆਧੀ ਰਾਤ ਚਾਂਦਨੀ ਭਈ। ਸਿੰਘਨ ਡੇਰੇ ਖਬਰੋ ਅਈ।
ਸਿੰਘਨ ਨਗਾਰੇ ਦਏ ਬਜਾਇ। ਹੁਯੋ ਜੋਊ ਲਯੇ ਸਿੰਘਨ ਲੁਟਾਇ। ੬੫।

ਜਿਨੈ ਲਭੀ ਸੋ ਤਿਨ ਹੀ ਲਈ। ਤਿਨ ਕੀ ਭੂਖ ਬਹੁਤ ਭਜ ਗਈ।
ਨਬਾਬ ਡੇਰੇ ਯੋ ਦਏ ਕਹਾਏ। 'ਕਉ ਤੁਮਾਰੋ ਲੁਟਨ ਨ ਜਾਏ। ੬੬।
ਸਿੰਘ ਲੇਹਿਗੇ ਸਾਥੇ ਲੂਟ। ਔਰ ਦੇਹਿਗੇ ਸਿਰ ਭੀ ਕੂਟ'।
ਤਿਨ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਲਈ। ਡੇਰੇ ਤੋਪ ਸੇ ਫੂਕ ਬੁਝਈ। ੬੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿਰ ਬਲੰਦ ਜਦ ਨਠ ਤੁਰਯੋ ਰਹਿਤੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ।
ਭਾਰ ਬ੍ਰਦਾਰੀ ਸਭ ਰਹੀ ਭਈ ਜਲੰਧੂ ਪ੍ਰਭਾਤ। ੬੮।

ਚੌਪਈ: ਜਾਇ ਜਲੰਧਰ ਰਹਯੋ ਨ ਘੜੀ। ਸਿੰਘਨ ਫੌਜ ਤਿਸ ਪਾਛੈ ਚੜੀ।
ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਉਮ ਨਦੀਅਨ ਗੱਡੇ। ਨੱਠੇ ਪੈਰੀ ਘੋੜੇ ਛੱਡੇ। ੬੯।
ਉਹਾਂ ਜਲੰਧਰ ਭਾਜੜ ਪੜੀ। ਧੋਗੜੀ ਆਇ ਜਲੰਧਰ ਵੜੀ।
ਤੋ ਲੋ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰੀ ਆਇ ਛੂਟ। ਖੂਬ ਕਰੀ ਭਾਜੜ ਕੀ ਲੂਟ। ੭੦।
ਤਖ ਲੋ ਸਭ ਦਲ ਆਇ ਪਹੂਚਾ। ਪਹਿਲੇ ਲੂਟੇ ਗਿਰਦੇ ਕੂਚਾ।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਪੈ ਤੁਰਕ ਪੁਕਾਰੇ। 'ਰਖ ਲੋ ਜਲੰਧਰ ਹੈਸੇ ਦੇਹਿ ਭਾਰੇ। ੭੧।
ਕਰੋੜ ਰੁਪਯੋ ਜਲੰਧਰ ਮਾਂਹਿ। ਹਥੀ ਦੇਹਿ ਤਾਂ ਲੁਟਾਓ ਸੁ ਨਾਂਹਿ'।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ। ਖਾਲਸਯੋ ਗੁਪਤੀ ਭੇਜੀ ਅਰਦਾਸ। ੭੨।

ਦੋਹਰਾ: 'ਮੇਰੋ ਮੂੰਹਿ ਨ ਕਹਿ ਸਕੇ ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਹਿ।
ਜਲੰਧਰ ਬਚੇ ਬਚਾਇ ਜਿਮ ਲੇ ਟਕੇ ਸੁ ਬੇਪਰਵਾਹਿ'। ੭੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨਗਾਰਾ ਬਜਵਾਯਾ। ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੇ ਸੁਣ ਪਾਯਾ।
ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਸੱਦ ਬੁਲਾਯਾ। ਇਕ ਥਾਂ ਤਿਨਕਾ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਯਾ। ੭੪।
ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਬੋਲਯੋ ਗੱਜ। 'ਹੈ ਕੋ ਜਲੰਧਰ ਰਖੈ ਜੁ ਅੱਜ'।
ਧੂਹ ਕਟਾਰ ਤਿਨ ਹੱਥ ਚਮਕਾਯਾ। 'ਉਸੈ ਮਾਰ ਮੈਂ ਮਰਹੋਂ ਘਾਯਾ'। ੭੫।
ਉਠਯੋ ਖਾਲਸੇ ਹੱਥ ਸਭ ਜੋੜ। 'ਕੌਨ ਸਕੈ ਤਵ ਬਚਨ ਸੁ ਮੋੜ'।
ਦਏ ਨਗਾਰੇ ਸਭਨ ਬਜਾਈ। 'ਦੀਨਾ ਰਖੈ ਤੋ ਉਸੈ ਲੁਟਾਈ'। ੭੬।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨੇ ਯੋ ਸੁਨ ਪਾਈ। 'ਮਤ ਮੈਂ ਪਹਿਲੋਂ ਜਾਉਂ ਲੁਟਾਈ'।
ਨਗਾਰਾ ਤੁਰਤ ਸੁ ਦਯੋ ਬਜਾਈ। ਤੁਰ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਈ। ੭੭।

ਦੋਹਰਾ: ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪੈ ਹੋ ਖੜੇ ਕਹਯੋ 'ਮੁਰਚੋ ਹਮੈ ਬਤਾਉ।
ਅਬ ਪਿਛਲੋ ਪੈਸੇ ਤਾਰੀਏ ਔ ਅਗੇ ਲਿਯੋ ਕੜਾਹੁ'। ੭੮।

ਚੌਪਈ: ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋ ਤਬ ਕਹੀ: 'ਕਤਲ ਪਠਾਨਨ ਕਰਕੇ ਮਹੀ।
ਨਾਸਰ ਅਲੀ ਫੂਕ ਕੇ ਆਗ। ਔਰ ਕੰਮ ਹਮ ਪਿਛਲੇ ਲਾਗ'। ੭੯।

ਦੋਹਰਾ: ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸੇ ਕਹੈ 'ਹੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਮੁਰੀਦ।
ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਲੇ ਤੁਰਕਨੀ ਹਮਰੀ ਯਹੀ ਤਰੀਦ'। ੮੦।

ਚੌਪਈ: ਦੀਨਾਬੇਗ ਨੂੰ ਯੋਂ ਕਹਿ ਦੀਯੋ। ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਨਿਕਲਨ ਨ ਦੀਓ।
ਕਿਆ ਜਾਣੋਂ ਕੋਈ ਹੈ ਜੇ ਬਾਤ। ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੈ ਤੁਮਰੇ ਘਾਤ'।੮੧।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਤਬ ਯੋਂ ਕਹਿ ਦੀਯੋ। 'ਮੈਂ ਅਬ ਤੁਮਰੇ ਸਿੱਖ ਹੈ ਰਹਯੋ।
ਭੇਡਾ ਸਿੱਖ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਭਯੋ। ਜਿਮ ਚਾਹੇ ਤਿਮਹੀ ਰਖ ਲਯੋ'।੮੨।
ਤਬੈ ਖਾਲਸੈ ਹੱਲਾ ਕੀਯੋ। ਵੜੇ ਸੁ ਸ਼ਹਰ ਕਤਲ ਯੋਂ ਕੀਯੋ।
ਬੇਦੀ ਵਾਲੇ ਦੇਵੈਂ ਛਾਡ। ਬਿਨ ਬੇਦੀ ਤਿਸ ਦੇਵੈਂ ਕਾਟ।੮੩।

ਦੋਹਰਾ: ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਥੀ ਜਿਮ ਕਹੀ ਸੋਈ ਖਾਲਸੇ ਕੀਨ।
ਗੋਰੋਂ ਕਢ ਨਾਸਰਅਲੀ ਤਿਸੈਂ 'ਸੂਰ ਮੁਖ ਦੀਨ'।੮੪।

ਚੌਪਈ: ਮੁਗਲ ਪਠਾਣੀ ਸ਼ੇਖ ਸੈਦਾਣੀ। ਫੜ ਰੰਘਰੇਟਨ ਸੋਊ ਆਣੀ।
ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬਾਹਮਨ ਸਿੱਖ। ਚਿਨਾਲ ਥਲੇ ਮੋਂ ਜਨਮਯੋਂ ਦਿੱਖ।੮੫।
ਬਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥੀ ਯੋਂ ਕਹੀ। 'ਜਲਪ੍ਰੋਂ ਤੁਰਕਨੀ ਰਖੋ ਸਿਖ ਸਹੀ।
ਜਲਪ੍ਰੋਂ ਤੁਰਕਨੀ ਸਿੱਖ ਰਖੈ ਜੋਊ। ਐਥੇ ਓਥੇ ਮੈਂ ਵਾਲੀ ਹੋਊ'।੮੬।

ਦੋਹਰਾ: ਡੇਰਾ ਲਾਯੋ ਭਾਦਸੋਂ ਸਭ ਸਿਖ ਮੈਂ ਤਿਸ ਆਣ।
ਬਚਨ ਮੰਨਯੋ ਉਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਧੰਨ ਸਿੱਖ ਸੋਊ ਜਾਣ।੮੭।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਤਬ ਆਇਓ ਲੇਇ ਰੁਪਯੋ ਲਾਖ।
ਕੜਾਹ ਲਿਆਯੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕੇ ਦੀਓ ਅਗੈ ਖਾਲਸੈ ਰਾਖ।੮੮।

ਚੌਪਈ: ਪੈਸੇ ਸੋਧਿ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸ। ਕੜਾਹ ਵਰਤਾਯੋ ਕਰ ਅਰਦਾਸ।
ਨਵਾਬ ਕੜਾਹ ਜਬ ਮੁਖ ਮੈਂ ਪਾਯੋ। 'ਧੰਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰ' ਉਨ੍ਹੈਂ ਅਲਾਯੋ।੮੯।
'ਹਮ ਸੇ ਬੁੱਢਣ ਕੇ ਯਹ ਖਾਣਾ। ਹੈ ਯਹ ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਣਾ'।
ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਔਰ ਕਰ ਲੀਓ। ਦੁਆਬੇ ਟਕਾ ਸਵਾ ਲਾਖ ਥੀਯੋ।੯੦।
ਨਵਾਬ ਦੁਵਾਬਾ ਲੁਟਣੈ ਹਟਾਯਾ। ਸਾਂਝਾ ਖਾਲਸੇ ਸਾਥ ਬਣਾਯਾ।
ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਤੇਰਵੇਂ ਸਾਲ। ਐਸੇ ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਚਾਲ।੯੧।

ਸਾਖੀ ਮਰਹੱਟਨ ਔ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁੱਟਕੇ

ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਕੰਧਾਰੀ ਕੇ ਸੂਬਾ ਅਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਪਕੜਾਯਾ

੧੫੭. [ਸਰਹੰਦ ਲੁੱਟਣੀ ਤੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ]

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਗਲ ਜੁ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਹੁਤੇ ਸੁ। ਕਿਤ ਰਹੇ ਦਿੱਲੀਏ ਮੱਧ ਦੜਾਇ*।
ਪਠਾਣ ਕੰਧਾਰੀ ਹੈ ਰਹਯੋ ਦਿੱਲੀ ਗਿਰਦ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ!੧;

* ਦੜ ਵੱਟ ਰਹੇ, ਭਾਵ ਚੁੱਪ ਹੋ ਰਹੇ।

ਦਿੱਲੀ ਮੇਂ ਜਬ ਯੋਂ ਸੁਨਯੋ ਗਯੋ ਬੁਲੰਦ ਖਾਂ ਭਾਜ।
ਲਏ ਮਰਹੱਟੇ ਸੀਗ ਉਨ ਉਠਯੋ ਗਾਜਦੀਂ ਗਾਜ।੨।

ਚੌਪਈ: ਲਾਖ ਟਕਾ ਤਿਸ ਤੇ ਸੁ ਰਲਾਯਾ। ਤੋਂ ਮਰਹੱਟਨ ਅਰੈ ਚਲਾਯਾ।
ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਆਕੀ ਭਯੋ। ਮੁਹੱਟਨ ਭੇੜਾ ਆਨ ਸੁ ਕਯੋ।੩।
ਸੋ ਉਨ ਸ਼ਹਰ ਵੜਨ ਨਾ ਦਏ। ਬਹੁ ਦਿਨ ਲੜੇ ਸੁ ਫਿੱਕੇ ਭਏ।
ਦੀਨ ਬੇਗ ਯੋਂ ਬਜੀਰਹਿ ਕਹਯੋ। 'ਬਿਨਾ ਸਿੰਘਨ ਮਰਤੋ ਨਹਿ ਅਹਯੋ'।੪।
ਬਜੀਰ ਕਹੀ 'ਏ ਟਕੇ ਲੈ ਆਓ; ਸਿੰਘਨ ਸੇਤੀ ਬਾਤ ਬਨਾਓ'।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਸਦੀਕੋ ਭਿਜਾਯੋ। ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਲੈਕੇ ਆਯੋ।੫।
ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਟਕੇ ਨ ਲੇਵੈਂ। ਗਿਲਜਨ ਕੋ ਹਮ ਮਾਰ ਗਿਰੇਵੈਂ'
ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਸ਼ਹਰ ਲੁਟਾਵੈਂ। ਤੋਂ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਤੁਰਤ ਕਢਾਵੈਂ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ੇਰ ਤਬੈ ਤੁਰਤ ਮਾਰੀਏ ਜੋ ਦਏ ਬੇਲੇ ਕੋ ਫੂਕ।
ਕਿਲਾ ਤੁਟਤ ਹੈ ਤਬ ਤਬੈ ਜਬ ਸ਼ਹਰ ਪਰਤ ਹੈ ਲੂਕ'।੭।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਲੂਟ ਸੁ ਮਾਫ ਕਰਾਈ। ਕੁਰਾਨ ਕਸਮ ਉਨ ਬਹੁਤੀ ਖਾਈ।
ਸਿੰਘਨ ਡੇਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਯਾ; ਸਿਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਕਰਾਯਾ।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਮਤਿਗੁਰ ਕੋ ਥੋ ਹੁਕਮ ਜੋ ਬਨੀ ਬਿਧੀ ਅਬ ਆਇ।
ਸਿੰਘਨ ਉਮਾੜਨ ਲੂਟਨੋ ਕੀਨੋ ਚਿਤ ਬਹੁ ਲਾਇ।੯।
ਸਿੰਘਨ ਯੋਂ ਹੱਲਾ ਕੀਯੋ ਜਿਮ ਲੰਕਾ ਪਰ ਕਪਿ ਸੂਰ।
ਦੋੜ ਜਾਇ ਕੰਧਨ ਚੜੇ ਸਿੰਘ ਦਿਸੈਂ ਕੰਗੂਰੈ ਕੰਗੂਰ'।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਸਿੰਘ ਟਪ ਕਰ ਅੰਦਰ ਵੜੇ। ਗਿਲਜੇ ਰਹੇ ਨ ਅੱਗੇ ਖੜੇ।
ਜੇ ਕੋ ਅੜਯੋ ਸੁ ਲੀਨੋ ਮਾਰ। ਇਹ ਬਿਧ ਦੁਰਾਨੀ ਗਏ ਸੁ ਹਾਰ।੧੧।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਲੂਟ ਮਚਾਈ। ਚੰਗੀ ਵਸਤੁ ਸਿੰਘ ਡੇਰਨ ਆਈ।
ਦੂਏ ਦਿਨ ਮੁਹਟੇ ਲੁਟ ਪਾਏ। ਫੇਰ ਚੁਤਰਫੋਂ ਸਭ ਵੜ ਆਏ।੧੨।
ਸਿੰਘ ਮੁਹਫਨ ਦੰਗਾ ਭਯੋ। ਮੁਹੱਟਨ ਕੋ ਭੀ ਲੂਟਨ ਠਯੋ।
ਤਬਹਿ ਮਰਹੱਟੇ ਯੋਂ ਚਿਤ ਠਈ। ਡੇਰਾ ਸਿੰਘਨ ਲੁੱਟਨ ਚਿਤਈ।੧੩।
'ਜਬ ਸਿੰਘ ਲੁੱਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵੜਾਹਿ। ਥੋੜੇ ਰਹੈਂ ਸੁ ਡੇਰਨ ਮਾਂਹਿ।
ਤਬ ਉਨ ਡੇਰਾ ਹੋਏ ਮਾਰ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਮ ਕੋ ਕਰੈਂ ਖੁਆਰ'।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨੇ ਸੋ ਸੁਨੀ ਤਿਨ ਸਿੰਘਨ ਕਹਿ ਦੀਨ।
'ਹਮਰੈ ਤੁਮਰੀ ਕਸਮ ਜੋ ਅਬ ਲੋ ਪੂਰੀ ਥੀਨ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਅਬ ਡੇਰਾ ਕਰ ਜਾਓ ਕੂਚ। ਸ਼ਹਰ ਨ ਵੜਿਓ ਰਹਿਓ ਸੂਚ'।
ਸਿੰਘਨ ਸੇਈ ਬਾਤ ਬਨਾਈ। ਤੀਏ ਪਹਰ ਤਿਨ ਕੂਚ ਕਰਾਈ।੧੬।

੧. ਭਾਵ ਫਸੀਲ ਦੇ ਕਿੰਗਰੇ ਕਿੰਗਰੇ ਦੇ ਉੱਤੇ।

੨. ਸੁਚੇਤ।

ਮਰਹਟੇ ਤਕਾਵੈਂ ਹੁਇ ਹੁਇ ਖੜੇ। ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਤੇ ਤੁਰਤ ਆ ਪੜੇ।
 ਹੁਤੇ ਸਿੰਘਨ ਥੋ ਥੰਨਾ ਬਨਾਯਾ। ਦੇਕੇ ਪਿਠ ਮਰਹਟਨ ਚਲਾਯਾ। ੧੭।
 ਕੋਸ ਦੋਇ ਕੁ ਮਰਹੱਟੇ ਆਏ। ਸਿੰਘਨ ਘੋੜੇ ਮੋੜ ਪਲਟਾਏ।
 ਦਈ ਬੰਦੂਕਨ ਕੀ ਤਬ ਝਾਰ। ਲਏ ਮੁਹੱਟੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਰ। ੧੮।
 ਹੰਨਾ ਹੰਨਾ ਕਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜੇ। ਸਿੰਘ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਮੋਢੀਂ ਚੜ੍ਹੇ।
 ਨੇਜੇ ਵਾਲਾ ਜੋਊ ਤਕਾਵੈਂ। ਮਾਰ ਬੰਦੂਕ ਤਿਸ ਸਿੰਘ ਗਿਰਾਵੈਂ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਆਗੇ ਟਿਕਯੋ ਸੋ ਤੋ ਲੀਨੇ ਮਾਰ।
 ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਆ ਗਈ ਮੁੜ ਡੇਰਨ ਗਏ ਖਾਰ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਬੰਦੂਕੀਅਨ ਵਹਿ ਲਭਯੋ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਬਾਜ ਬਟੇਰਨ ਮਾਰੇ ਕਰ ਖਾਰ।
 ਫਿਰ ਮਾਝੈ ਜਾ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ। ਪਹੁੰਚ ਲਹੌਰ ਢਿਗ ਘੋੜੇ ਖਲ੍ਹਾਰੇ। ੨੧।
 ਲੁਟ ਸਿੰਘ ਗਏ ਸ਼ਹਿਰ ਉਜਾਰੇ। ਸਮੁੰਦ ਖਾਨ ਥੋ ਗਯੋ ਹਾਰੇ।
 ਨਠਨ ਨ ਦੀਨੇ ਮਰਹਟਨ ਘੋੜੀ। ਸੋ ਫੜ ਲਯੋ ਸੋ ਵਾਟੇ ਥੋੜੀ। ੨੨।
 ਮਰਹਟਨ ਲਹੌਰੈ ਦਯੋ ਜੋਗਾ। ਸਿੰਘਨ ਜਾਇ ਮਚਾਯੋ ਰੋਗਾ।
 ਤਮੂਰ ਸ਼ਾਹਿ ਤਬ ਲਹੌਰੈ ਗਯੋ। ਸੋ ਨਠ ਰਾਹਿ ਕਾਬਲ ਕੇ ਪਯੋ। ੨੩।
 ਲਹੌਰ ਮੁਲਤਾਨ ਤਬ ਖਾਲੀ ਹੋਯੋ। ਅਟਕੋ ਉਰੇ ਨ ਗਿਲਜਾ ਖਲੋਯੋ।
 ਸਿੰਘ ਰਹੈਂ ਯਾ ਮੁਗਲ ਸੁ ਦੋਈ। ਤੀਜੇ ਮਰਹਟਾ ਚਾਕਰ ਥੋਈ। ੨੪।
 ਝੁਨਕਰ ਤਿਨ ਮੈਂ ਥੋਊ ਸੂਦਾਰ। ਤੁੱਕੋ ਹੁਲਕਰ ਰਾਘੋ ਮਲ੍ਹਾਰ।
 ਸਿੰਘ ਮਰਹਟੇ ਰਹੈਂ ਘੁਰਮਘੁਰੀ। ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘ ਰਹੈਂ ਤੁਰਕਨ ਮੋਰੀਂ। ੨੫।
 ਸਿੰਘਨ ਲੀਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਚਿਣਾਇ। ਸਿੰਘ ਲਗੇ ਲੈਨ ਮੁਲਕ ਉਗਰਾਹਿ।
 ਮੁਗਲ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਬੇਚ ਗਏ ਕੰਨ। ਦੇਖ ਕਲਾ ਯਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਨ। ੨੬।
 ਚਿੜੀਅਨ ਤੇ ਤਿਨ ਬਾਜ ਤੁੜਾਏ। ਸਸਿਅਨ ਤੇ ਜਿਨ ਸ਼ੇਰ ਮੁਵਾਏ।
 ਮੁਗਲਨ ਸਮਝੇ ਸਿੰਘ ਅਤਿ ਸੂਰ। ਪਠਾਣ ਮਾਰ ਕੀਯੇ ਸਿੰਘਨ ਦੂਰ। ੨੭।
 ਮੁਗਲਨ ਕੀ ਇਨ ਮੱਦਤ ਕਈ। ਹਮ ਇਨਕੇ ਇਹ ਹਮਰੇ ਭਈ।
 ਮਰਹਟਨ ਕੋ ਘੂਰ ਸਿੰਘਨ ਦਿਖਾਵੈਂ। ਸਿੰਘਨ ਉਹਲੇ ਸੋ ਲੁਕ ਜਾਵੈਂ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕੋ ਘੋਰਿ ਕੈ ਮਰਹਟਨ ਲੀਨੇ ਘੂਟ।
 ਹੁਤੇ ਪਟੈਲ ਜੋ ਸਾਹਿਬਾ ਲਯੇ ਡੇਰੋ ਉਨ ਲੂਟ। ੨੯।

ਸਾਖੀ ਮੁਗਲ ਸੰਦੀਕ ਬੇਗ ਕੀ ਯਾਰੀ ਮੈਂ ਖੁਆਰੀ ਕੀ

੧੫੮. [ਸਦੀਕ ਬੇਗ ਸੁਹੰਦੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸੁਲਹ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਅੰ ਪੰਧਮੋਂ ਬਿਕ੍ਰਮ ਰਾਇ ਕੋ ਸਾਲ।
 ਸਾਈ ਡੇਰਾ ਥੋ ਖਾਲਸੈ ਢਿਗ ਰਾਇਪੁਰ ਗੁੱਜਰਵਾਲ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਹੋਲੇ ਕੇ ਮੇਲਾ ਆਯਾ। ਸਿੰਘਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਚਹਿਓ ਜਾਯਾ।
ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਤਿਆਰ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਮੁਹਰੇ ਵਾਰ। ੨।
ਸੰਦੀਕੁ ਬੇਗ ਥੋ ਸਿਰਹੰਦਿ ਮਾਂਹਿ। ਟਕੈ ਸਿੰਘਨ ਦੀਓ ਦੇਣ ਭੁਲਾਇ।
ਖਾਲੀ ਵਕੀਲ ਆਏ ਖਾਲਸੇ ਪਾਹਿ। ਸੇ ਗਲ ਥੀ ਦਿਲ ਸਿੰਘਨ ਮਾਂਹਿ। ੩।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਤ ਥੇ ਸਿਰਹੰਦੈ ਕੈ ਢਿਗ ਰਾਹੁ।
ਕਹੀ ਸਦੀਕੇ ਕੀ ਚੜੀ ਸਿੰਘਨ ਗਰਦ ਦਿਖਾਹਿ। ੪।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਮੋੜਾ ਉਸੀ ਵਲ ਲਾਯਾ। ਕਹੀ ਵਾਰਨ ਭੀ ਦਲ ਦੇਖ ਪਾਯਾ।
ਉਨ ਭੀ ਪਿੱਛੈ ਮੂੰਹ ਫਿਰਾਯਾ। ਉਨ ਕੇ ਸਮੈਂ ਉਹੀ ਬਨ ਆਯਾ। ੫।
ਫਿਰਜੋ ਜਾਤ ਸਿੰਘਨ ਲਖ ਲਯੋ। ਅਕਾਲੀ ਹੱਲਾ ਖਾਲਸੈ ਭਯੋ।
ਲੂਟ ਕੂਟ ਸਿੰਘ ਅਗੈ ਸਿਧਾਰੇ। ਹੋਲਾ ਖੇਡਯੋ ਜਾਇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਢਾਰੇ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੀ ਸਦੀਕੇ ਬੇਗ ਯੋ ਤੁਰਤ ਕੀਨੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ।
ਜਾਇ ਪਰਯੋ ਡੇਰੇ ਉਤੇ ਅਚਾਨਕ ਸਾਂਈ ਵਾਰ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਛਲਕ ਚਲਈ। ਸਿੰਘਨ ਭੂਲ ਸਭੋ ਸੁਧ ਗਈ।
ਚੰਗੀ ਫੌਜ ਸੇ ਹੋਲੈ ਗਈ। ਔਰ ਖਿੰਡੀ ਥੀ ਖੀਦ ਜੁ ਲਈ। ੮।
ਕੇਉ ਘਾਸ ਕੇਉ ਲਕਰੀ ਕਾਰ। ਖਿੰਡੀ ਫੌਜ ਇਮ ਸਿੰਘਨ ਵਾਰ।
ਸਕਯੋ ਨ ਕੇਉ ਸੰਭਾਲ ਲੜਾਈ। ਸਭ ਨਠ ਤੁਰੇ ਪਗ ਜੁਤੀ ਨ ਪਾਈ। ੯।
ਕਿਛੁ ਵੜ ਅੜੈ ਸੁ ਪਿੰਡ ਮਝਾਰ। ਹੁਤੇ ਜੁ ਮਿਸਲਨ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ।
ਸਿੰਘਪੁਰੀਏ ਆਹਲੂਵਾਲ ਸੁ ਇੱਕ। ਡੱਲੇ ਵਾਲੀਓ ਸਭ ਖੜੇ ਮਿਕ। ੧੦।
ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨਿਸ਼ਾਨੋ ਵਾਲੋ। ਨਿਹੰਗ ਸਹੀਦ ਔ ਸੇਢੀ ਅਕਾਲੋ।
ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ ਖੜਾ। ਬਹੁਤ ਸੁਦਾਰ ਲੈ ਉਹਾਂ ਅੜਾ। ੧੧।
ਪੰਜ ਮਿਸਲ ਥੀ ਮਾਝੇ ਵੱਲ। ਬਹੀਰ ਉਤਰਯੋ ਥੋ ਇਨ ਸੋਂ ਚੱਲ।
ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕਰ ਤਕਰਾਈ। ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਚੌਫੇਰ ਬਨਾਈ। ੧੨।
ਅੜੈ ਖੜੈ ਉਹਾਂ ਸਰਦਾਰ। ਝਲੀ ਲੜਾਈ ਘੜੀ ਇਕ ਬਾਰ।
ਤੋ ਤੋਪਨ ਆਇ ਨੇੜੈ ਧਰੀ। ਭਰ ਭਰ ਟਕਿਅਨ ਮਾਰ ਤਿਨ ਕਰੀ। ੧੩।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤਹਿੰ ਲਗੇ ਨ ਪੈਰ। ਨਠੇ ਸਿੰਘ ਉਨ ਤੇ ਮਨ ਡੈਰ।
ਭਾਰ ਬੁਦਾਰੀ ਉਹਾਂ ਹੀ ਰਹੀ। ਕੌਣ ਚਕੈ ਉਹਾਂ ਜਿੰਦ ਕੀ ਪਈ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਕੋਸ ਸੁ ਦੁਇ ਤਿਨ ਜਾਇਕੈ ਉਹਾਂ ਸਿੰਘਨ ਆਯੋ ਰੋਸ।
ਖੜੇ ਅੜੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੜੈ ਮਰੈ ਮਾਰੈ ਭੀ ਓਸ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਉਨ ਦੂਰ ਰਹੇ। ਸਿੰਘ ਬੰਦੂਕਨ ਮਾਰਨ ਡਹੇ।
ਮਾਰ ਮੁਗਲਨ ਕੇ ਘੋੜੇ ਗੇਰੇ। ਮਾਰ ਮੁਗਲਨ ਕੇ ਸੀਸ ਸੁ ਫੇਰੇ। ੧੬।

ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਤਹਿੰ ਮਿਲ ਅੜਨਾ ਕੀਓ। ਸੂਰਨ ਨੈ ਮੁੜ ਹੱਲਾ ਥੀਓ।
ਬੰਦੂਕ ਤੀਰ ਔ ਨੇਜੇ ਕਮਾਨ। ਮਾਰ ਮੁਗਲ ਕੀਨੇ ਪਸ਼ੇਮਾਨ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰ ਮੁਗਲ ਪਾਛੈ ਕੀਏ ਵੜੇ ਤੋਪਨ ਸੌ ਜਾਇ।
ਸਿੰਘ ਭੀ ਉਹਾਂ ਖੜ ਭਏ ਤੁਟੇ ਫੁਟੇ ਲਏ ਮਿਲਾਇ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਸਿੰਘ ਥੇ ਪਿੰਡ ਹੀ ਰਹੇ। ਰਹੇ ਭੂਲੇ ਤਹਿੰ ਆਵਤ ਭਏ।
ਜੇ ਜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸਿੰਘਨ ਲਭ ਲਏ। ਸਿੰਘਨ ਚੱਕ ਸੁ ਮੁਹਰੇ ਕਏ। ੧੯।
ਬਹੁਤ ਜ਼ਖਮ ਸਿਰਦਾਰਨ ਖਾਏ। ਕਿਸ ਇਕ ਕਿਸ ਦੁਇ ਜ਼ਖਮ ਗਿਨਾਏ।
ਖੜ ਖੜ ਲਗੇ ਬਧਾਵਨ ਸੋਊ। ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਈ ਵਲ ਦੋਊ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਤਹ ਫਟਯੋ ਲਗ ਜ਼ਖਮ ਉਸ ਦੇਇ।
ਪਹੁੰਚ ਡਰੋਲੀ ਕਰ ਡੇਰੇ ਭਯੋ ਚੰਗੇ ਤਿਹ ਸੋਇ। ੨੧।
ਸਦੀਕੇ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਤਹਾਂ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਦਯੋ ਘਲਾਇ।
‘ਉਧਾਰ ਉਤਾਰਯੋ ਤੁਰਤ ਅਬ ਹਮ ਤੁਮ ਵਹੀ ਭੇਰਾਇ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਯਾਕੇ ਗੁੱਸੇ ਤੁਸੀਂ ਨ ਕਰਿਓ! ਕਹੀ ਲੁਟੀ ਹਮ ਨਹਿੰ ਚਿਤ ਧਰਿਓ।
ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ ‘ਹਮ ਨਿਤ ਯਹ ਕਾਰ। ਲੜੈ ਮਰੈਂ ਨਿਤ ਤੁਰਕਨ ਨਾਰ। ੨੩।
ਤੈਂ ਨਜ਼ਰਾਨਯੋ ਦੇਰ ਲਗਾਈ। ਤਉ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਹੀ ਲੁਟਾਈ।
ਅਗੈ ਖਾਲਸੈ ਸੌ ਖੋਟੀ ਕਰੈਂ। ਸਿੰਘ ਲੁਟਨ ਤੇ ਫਿਰ ਕਥਿ ਟਰੈਂ। ੨੪।
ਘਲ ਵਕੀਲ ਉਲ ਸੁਲਾ ਠਹਿਰਾਈ। ਦਯੋ ਨਜ਼ਰਾਨੋ ਓਦੁੰ ਸਵਾਈ।
ਐਸੇ ਭਯੋ ਥੇ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਾਲ। ਨਿਤਪ੍ਰੀਤਿ ਵਧੇ ਯੋ ਸਿੰਘਨ ਇਕਬਾਲ। ੨੫।

ਅਬ ਸਾਖੀ ਮੁਗਲ ਗਾਜਦੀਂ ਵਜ਼ੀਰ ਕੀ ਤੁਰੀ

੧੫੯. ਗ਼ਾਜ਼ੀਉੱਦੀਨ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਗੰਗ ਕਵੀ।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਾਹਿ ਕਾਬਲੀ ਕੱਢ ਦਯੋ ਸਿੰਘਨ ਮਰਹੱਟਨ ਰੱਲ।
ਮਰਹਟੇ ਫੈਲ ਸਭ ਥਾਂ ਗਏ ਦਿਲੀ ਲਹੌਰ ਸੁ ਮੱਲ। ੧।
ਸੁਨੀ ਨਵਾਬ ਲਹੌਰੀਅਨ ਚਹੈ ਸੁ ਗਾਜਦੀਂ ਆਇ।
ਦੈ ਡੋਲੇ ਉਨ ਮੋੜਿਓ ਸੋ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਰਾਹੁ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹੁ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਸੁਸਤ ਸੁ ਭਯੋ। ਵਜ਼ੀਰ ਗਾਜਦੀਂ ਗਾਜਤ ਭਯੋ।
ਮਨ ਮੈਂ ਗਾਜਦੀਂ ਕੀਓ ਅਭਿਮਾਨ। ਬੁਲਾਇ ਗੰਗ ਭਟ ਕਹਯੋ ਬਖਾਨ। ੩।
‘ਅਬ ਤੁਮ ਹਮਰੋ ਜੱਸ ਬਨਾਯੋ। ਹਮ ਕੇ ਤੁਮ ਬਡ ਬਜ਼ੀਰ ਅਖਾਯੋ।
ਗਾਜਦੀਂ ਬਨਹੋ ਹਮਰੋ ਖਿਤਾਬ। ਦਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਸੁ ਮੇ ਕੇ ਆਬ। ੪।
ਤਖੈ ਗੰਗ ਨ ਐਸੇ ਕਹਯੈ। ‘ਹਮ ਤੇ ਝੂਠ ਨ ਆਖਤ ਜਯੋ।
ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਜੁ ਕਹੋਂ ਬਖਾਨ। ਕਰੋਂ ਸੱਚ ਪੈ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ। ੫।

ਪਿਛਲੇ ਭੱਟ ਕਚਹਿਰੀ ਮਾਂਹਿ। ਝੂਠ ਨ ਬੋਲੇ ਗਏ ਜਾਨ ਗਵਾਇ।
ਅਬ ਮੈਂ ਆਖੋਂ ਸਾਚ ਪਛਾਣ। ਮੈਂ ਬੀ ਕਰੋ ਅਬ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ'।੬।

--ਗੰਗ ਵਾਚ--

ਦੋਹਰਾ: 'ਬਨਰੇ ਤੇ ਬਨਰੀ ਭਈ ਖਸਮ ਸੁ ਕੀਯੋ ਮਲੂਾਰ।
ਝਾਂਟ ਨ ਖੁੱਸੀ ਜਾਟ ਕੀ ਇਮ ਲੂਟ ਖਯੋ ਸੰਸਾਰ'।੭।
ਯੋ ਸੁਨ ਤਿਸਕੋ ਅਗ ਲਗੀ ਅਗੈ ਗਯੀਦ* ਦਯੋ ਡਾਰ।
ਮਰਤਾ ਹੂਆ ਕਹਿ ਮੁਯੋ ਸੋ ਫੈਲ ਗਯੋ ਸੰਸਾਰ'।੮।
'ਕਦੇ ਨ ਗਾਂਡੂ ਰਣ ਚੜੈ ਕਦੇ ਨ ਬਾਜੈ ਬੰਬ।
ਸਗਲ ਸਭਾ ਕੋ ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਿਦਾ ਹੋਤ ਹੈ ਗੰਗ'।੯।

ਚੌਪਈ: ਯਹੀ ਗਜਬ ਗਾਜਦੀਂ ਪੈ ਪੜਾ। ਗਾਜਦੀਂ ਮਰਹਟਨ ਕੋ ਲੈ ਹੜਾ।
ਸੋਊ ਸੁਨੀਓ ਅਗੈ ਕਹਾਣੀ। ਬਿਸਵਾਸ ਰਾਇ ਸਿਰ ਭਾਉ ਬਿਹਾਣੀ।੧੦।

ਸ਼ਾਖੀ ਤੁਰਕ ਸਰਬਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਔ ਗਿਲਜ਼ੋਂ ਕੀ

੧੬੦. [ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਰਲਕੇ ਮਰਹਟਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਹਿਤ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਗਿਲਜਨ ਤੇ ਹਿੰਦ ਛੁਟ ਗਈ ਰਹਯੋ ਅਟਕ ਕਸਮੀਰ।
ਹਿੰਦ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲੈਨ ਫਿਰ ਕਰੀ ਸ਼ਾਹਿ ਤਤਬੀਰ।੧।

ਚੌਪਈ: ਲਹੌਰਹਿ ਛੋਡ ਗਯੋ ਉਸ ਬੇਟਾ। ਲਗੀ ਅੱਗ ਤਬ ਤੇ ਉਸ ਪੇਟਾ।
ਤਿੰਨ ਲਖ ਫੌਜ ਫੇਰ ਕਰਿ ਲਯਾਯੋ। ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਪੰਦ੍ਰੈ ਚੜਿ ਆਯੋ।੨।
ਮਾਰ ਮੁਹੱਟੇ ਅੱਗੈ ਧਰੇ। ਮਾਰ ਭਜਾਏ ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਲਰੇ।
ਦਿੱਲੀ ਬਿਨਾਂ ਰਹਯ ਨਹਿੰ ਠਾਣਾ। ਝੁਨਕੂ ਜੱਟ ਕੇ ਪਾਸ ਲਕਾਣਾ।੩।
ਸਭ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਇਕਠੀ ਭਈ। ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਨ ਇਕ ਮਤ ਠਈ।
'ਦਯੈ ਮੁਹੱਟਨ ਦੇਸੋਂ ਕਢਾਇ। ਹੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨਨ ਏ ਦੁਖਦਾਇ'।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭ ਮੁਸਲਮਾਨਨ ਕਸਮ ਕਰ ਇੱਕੋ ਕਰੀ ਸਲਾਹ।
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਬਜੀਰ ਤਿੰਨ ਔ ਕੰਧਾਰੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ।੫।

ਚੌਪਈ: ਮਤੇ ਪਕਾਇ ਜੱਟ ਪੈ ਚੜ੍ਹੇ। ਮਥਰੋ ਮਾਰ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ ਫੜੈ।
ਕੋਇਲ ਕੋ ਗੜ ਲਯੋ ਛੁਡਾਇ। ਮੁਹੱਟਨ ਕੀ ਦਈ ਪੱਤਿ ਗਵਾਇ।੬।

ਸ਼ਾਖੀ ਖਾਲਸੇ ਔ ਗਿਲਜੇ ਕੇ ਦਾਈਏ ਕੀ

੧੬੧. [ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਗਿਲਜਿਆਂ ਦੀ ਖਿਚਾ ਖਿਚੀ]

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਵਹਿ ਆਇ ਲਹੌਰੇ ਰਹਯੋ। ਪੰਜ ਸੂਬਨ ਸਿਰ ਤੰਤਹ ਲਯੋ।
ਕਸਮੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਔ ਭੱਖਰ ਅਟਕ। ਲਹੌਰ ਰਹਨ ਕਰ ਲੈਲੈ ਸਟਕ।੧।

* ਹਾਥੀ।

ਤਬ ਵਹਿ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਜ ਚਹੈ। ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਸੁ ਗੈਲੈ ਰਹੈ।
ਸੇ ਮਾਰੈ ਜੋਈ ਹਥ ਆਵੈ। ਵਹਿ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਹੱਥ ਨ ਲਗਾਵੈ। ੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਭੀ ਤਿਸਕੋ ਬਹੁ ਲੁਟੈ ਆਗੇ ਪਾਛੈ ਦੌੜ।
ਉਇ ਮਾਰੈ ਬਹੁ ਤੁਮਨ ਕਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰੈ ਬਿਧ ਸਜੋਂ ਥੋੜ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਕਛੁ ਸਿੰਘ ਲੁਕ ਦੇਸਹਿੰ ਰਹੇ। ਕਛੁ ਸਿੰਘ ਝਲ ਮਧ ਲੁਕ ਰਹੇ।
ਔਰ ਸਿੰਘ ਜਾ ਮਾਲਵੇ ਵੜੇ। ਇਕਠੇ ਦਲ ਹੁਇ ਰਹੇ ਸੁ ਖੜੇ। ੪।

ਸਾਖੀ ਹਾਨੂ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਕੀ

੧੬੨. [ਹਾਨੂ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਨੂੰ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਝੈ ਮੈਂ ਥੋ ਸਿੰਘ ਰਹਜੇ ਹਾਨੂ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਨਾਮ।
ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹਠੀ ਤਪੀ ਕਾਨ੍ਹਾਕਾਛਾ ਗ੍ਰਾਮ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਗਿਲਜਨ ਢਿਗ ਨਿਸ ਲਾਗਯੋ ਆਇ। ਸੇ ਫਿਰ ਗਯੇਨ ਲਾਗਯੋ ਦਾਇ।
ਫਿਰਕੇ ਜਾਤ ਗਿਲਜਨ ਲਖ ਲਯੋ। ਘੋੜੇ ਜਾਤ ਤਿਲਕ ਤਹਿੰ ਪਰਯੋ। ੨।
ਉਠਨ ਨ ਦਯੋ ਘੋੜੇ ਤਲ ਅਯੋ। ਉਠਨ ਨ ਭਯੋ ਗਿਲਜਨ ਫੜ ਲਯੋ।
ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਪੈ ਸੇ ਪਹੁੰਚਾਯੋ। ਖੁੰਨੀ ਗਜ ਕੇ ਆਗੇ ਪਾਯੋ। ੩।
ਸੇ ਗਜ ਖੁੰਨੀ ਤਿਸੈ ਨ ਮਾਰੈ। ਸ਼ਾਹ ਮਹਾਵਤ ਦੇ ਰਹਯੋ ਗਾਰੈ।
ਫੇਰ ਹਾਥੀ ਸੰਗ ਪੈਰ ਬੰਧਾਯਾ। ਤੋ ਭੀ ਹਾਥੀ ਨਾਂਹਿ ਮਰਾਯਾ। ੪।
ਤਬਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਗਜ ਔਰ ਮੰਗਾਯਾ। ਸੇ ਭੀ ਵਾਂਕੇ ਮਾਰਨ ਨ ਧਾਯਾ।
ਤਬੈ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹੁ ਗੁੱਸਾ ਖਾਈ। ਦੂਏ ਹਾਥੀ ਟੰਗ ਦੂਈ ਬੰਧਾਈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਉ ਵਲ ਦੋਉ ਗਜ ਲਗੇ ਸਿੰਘ ਮਧ ਦੀਓ ਬੰਧਾਇ।
ਦਯੋ ਚਿਰਾਇ ਇਮ ਰੋਬਰੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁ ਗੁੱਸਾ ਖਾਇ। ੬।

ਸਾਖੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਕੀ

੧੬੩. [ਬੀਕਾਨੇਰੀਏ ਦੀ ਸਹੈਤਾ ਕੀਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਬਰਸ ਗਿਲਜੇ ਰਹਯੇ ਲਹੌਰ ਮਾਂਹਿ ਸੇ ਬੈਠ।
ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਤਿਨ ਰਖ ਲਈ ਚਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੇਠ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ। ਰਹੈਂ ਭੂਖੇ ਕੁਛ ਗੁਜਰ ਨ ਹੋਇ।
ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰੀਏ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਏ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਉਹਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਏ। ੨।
ਜੈਸਿਲਮੇਰ ਪਰ ਦਏ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਤਿਸ ਕੇ ਕੰਮ ਤਿਨ ਦਯੋ ਬਠਾਇ।
ਤਬ ਤਿਨ ਦੀਨੋ ਸਿੰਘ ਹਟਾਇ। ਸੇ ਨ ਦਯੋ ਜੋ ਆਖਯ ਥਾਇ। ੩।

ਕਛੁ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪੈਸਾ ਰਹਜੇ। ਸੇ ਭਿ ਨ ਦਯੋ ਜੋਉ ਥੋ ਕਹਜੇ।
ਫਿਰ ਤਿਸ ਮੁਲਕ ਦਲ ਹੋਕੇ ਮਾਰਜੇ। ਖਾਲਸੇ ਨੈਅਸ ਕਸਟ ਸਹਾਰਜੇ। ੪।

੧੬੪. [ਸਾਖੀ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼ ਕੀ]

- ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਖਰਚ ਸੁ ਨਹਿ ਤੁਰੇ ਤੋ ਖਾਲਸੇ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ।
‘ਮਾਰੇ ਮੁਲਕ ਕੋਈ ਦੋੜ ਕਰ ਫਿਰ ਬੈਠ ਮਾਲਵੇ ਖਾਹਿ’। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਮਲਵਈ ਬੁਲਾਏ। ‘ਹੁਇ ਆਗੈ ਕੇ ਮੁਲਕ ਬਤਾਏ’।
ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਐ ਬੁੱਢੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਬੁਲਾਈ। ੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਅਗੇ ਕਰੇ ਵਕੀਲ ਇਨ ਜੇ ਉਨ ਕੇ ਮਿਲ ਪਾਇ।
ਸਿੰਘਨ ਦੇਹਿ ਮਿਲਾਇ ਓਇ, ਕਰ ਅਪਨੇ ਲੇਹਿ ਬਚਾਇ। ੩।
- ਚੌਪਈ: ਕੈਥਲੀਏ ਹਥ ਭਾਈ ਮਿਲਾਏ। ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਅਠ ਖੇੜੇ ਬਚਾਏ।
ਮਾਰ ਸਫੀਦੋ ਜੀਂਦ ਮਿਲਾਈ। ਮਲਵਈਅਨ ਹਥ ਕਛੁ ਪੈਸੇ ਚੁਕਾਈ। ੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਦੋੜ ਸੁ ਹਾਂਸੀ ਜਾ ਲੁਟੀ ਨਾਰਨੋਲ ਹਿਸਾਰੈ ਮਾਰ।
ਫਿਰ ਕਾਮਾ ਪਹਾੜੀ ਲੁਟਿਕੈ ਢਿਗ ਜੈਪੁਰ ਦੀਨੋ ਸਾਰ। ੫।
- ਚੌਪਈ: ਤੋ ਜੈਪੁਰੀਏ ਵਕੀਲ ਭਿਜਾਏ। ‘ਹਮ ਤੁਮ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕਹਾਏ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੱਖਨ ਜਿਤਈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਹਮ ਸਰਣਹਿ ਲਈ। ੬।
ਹਮ ਤੁਮ ਹੈਂ ਯੋਗੀ ਗੁਰਭਾਈ। ਮੁਲਕ ਹਮਾਰ ਉਜਾੜੇ ਨਾਂਹੀ’।
ਤੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੇੜਾ ਲਾਯਾ। ਜਮਨਾ ਢਿਗ ਆਇ ਡੇਰਾ ਪਾਯਾ। ੭।

ਸਾਖੀ ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀ

੧੬੫. [ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ, ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ]

- ਦੋਹਰਾ: ਡੱਲੇਵਾਲੀਏ ਮਿਸਲ ਮੈਂ ਇਕ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਖਾਇ।
ਤਿਸ ਡੇਰੇ ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਰਹੇ ਤਿਨ ਯੋ ਮਤੇ ਪਕਾਇ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ‘ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤਨ ਸਿੰਘ ਉਛੇਰੇ। ਜਮਨਾ ਟਪ ਲੰਘ ਪਈਏ ਸਵੇਰੇ’।
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤਬੈ ਸੁਨ ਕਹੀ। ‘ਤੂੰ ਬੇਫਤੂ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਮਹੀ। ੨।
ਬੋੜੈ ਦਲ ਸਿਉਂ ਪਾਰ ਨ ਜੇਯੋ। ਕਟਾਇ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਨੱਠ ਨ ਐਯੋ।
ਛਪਯੋ ਆਇ ਜੁ ਲਹੌਰੈ ਮਾਂਹਿ। ਉਸ ਦੂਰ ਨ ਜਾਣੀ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ’। ੩।
ਉਨ ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਪਾਰ ਸਿਧਾਯਾ। ਮੁਲਕ ਰੁਹੇਲੇ ਕਾ ਸੁ ਲੁਟਾਯਾ।
ਰੁਹੇਲੇ ਕੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਹੰਤ ਸੁ ਸਾਖੀ। ਡਾਕ ਦੁੜਾਈ ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ ਥੀ। ੪।
ਆਗੈ ਥੋਂ ਹੈ ਤਕਤੇ ਰਹੈ। ਸ਼ਾਹਿ ਦੁੜਾਈ ਫੌਜ ਤਿਸ ਕਹੇ।
ਲਹੌਰੋਂ ਸਿਰਹੰਦੋਂ ਪਹੁੰਚੀ ਦੋੜ। ਅਗੈ ਰੁਹੇਲ ਥੀ ਪੜੀ ਸੋੜ। ੫।

ਦਸ ਦਿਨ ਲਗ ਰਹੇ ਲੂਟਤ ਦੇਸ। ਮੇਰਠ ਲੂਟਯੋ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਬੇਸ਼।
ਨਹਿੰ ਤਿਨ ਚਿੰਤਾ ਨਹਿੰ ਹੀਦੇਸ। ਭਈ ਨ ਖਬਰ ਜੁ ਅਏ ਮਲੇਛ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਕੱਠੀ ਭਈ ਰੁਹੇਲੀ ਗਿਲਜੀ ਫੌਜ।
ਸੂਰ ਚੜੇ ਤੇ ਆਇ ਪਈ ਜਿਮ ਦਰਿਆਏ ਮੌਜ।੭।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਲਦੇ ਘੋੜੇ ਭਾਰ। ਆਪ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗੰਢ ਮਗਰੈ ਨਾਲ।
ਇਸ ਬਿਧ ਸਿੰਘ ਸੁ ਭਏ ਖੁਆਰ। ਸਕੈਂ ਨ ਸੇ ਹਥਿਆਰ ਸੰਭਾਰ।੮।
ਸਿੰਘ ਭਏ ਤਬ ਭੱਜਨ ਵਾਰ। ਇਮ ਕਰ ਭਈ ਨ ਲਰਨੋਂ ਕਾਰ।
ਜੇ ਜੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਸਿੰਘ ਅੜਿਯਾਰੇ। ਸੇ ਨਾ ਰਹੇ ਤਹੀਂ ਸੇ ਮਾਰੇ।੯।
ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕੈ ਚਿਤ ਤੋ ਆਈ। 'ਭਈ ਸੋਊ ਜੇ ਸਿੰਘਨ ਬਤਾਈ'।
ਸੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਲੜਤੇ ਜਾਵੈ। ਬਹੁਤਨ ਕੇ ਕਬਿ ਵਾਰੇ ਆਵੈ।੧੦।
ਲਗ ਗੋਲੀ ਘੋੜਾ ਗਿਰ ਪਯੇ। ਮੱਧ ਰਕਾਬੈ ਪਗ ਫਸ ਰਹਯੋ।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਨ ਕੇ ਘੋੜੇ ਥੇ ਬਡੇ ਤੇ ਆਏ ਮੁਹ ਮਾਰ।
ਲਰਤ ਭਜਤ ਫਿਰ ਫਿਰ ਲਰਤ ਪੰਜ ਛੇ ਮੁਏ ਹਜਾਰ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਮੁਖਤ ਫਤੇ ਯੋ ਕਾਬਲੀ ਆਈ। ਜਹਾਂ ਖਾਨ ਫੌਜਦਾਰ ਕਹਾਈ।
ਉਨ ਸਿਰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਜੁ ਕਟਾਏ। ਅਠਾਰਾਂ ਗੱਡੇ ਨਜੀਬੈ ਲਦਵਾਏ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਸਿਰ ਗੱਡੇ ਲੰਘ ਤੁਰੇ ਘੱਗਰ ਹੁਤੀ ਸਰਾਇ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਦਲ ਬਡੇ ਸੁਨੀ ਅਵਾਈ ਆਇ।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਸਿਰ ਦੀਨੇ ਉਹਾਂ ਗਿਰਾਇ। ਗੱਡੇ ਲੈ ਗਏ ਨੱਠ ਪਿਛਾਂਹਿ।
ਹੁਤੇ ਭਤੀਜੇ ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਦੋਇ। ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ* ਸੋਇ।੧੪।
ਲਈ ਥਨੇਸਰ ਥੀ ਜਿਨ ਮੱਲ। ਸੀਸ ਫੂਕੇ ਉਨ ਦੌੜ ਸੁ ਚੱਲ।
ਸ਼ਹੀਦ ਗੀਜ ਇਮ ਉਹਾਂ ਕਹਾਵੈ। ਚਾੜੈ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਮੁਖ ਸੇ ਪਾਵੈ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਲ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਬਿਤੇ ਉੱਪਰ ਤੇਈਏ ਸਾਲ।
ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀ ਇਮ ਲਈ ਸੁ ਲੜਯੋ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਨਾਲ।੧੬।

ਸਾਖੀ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਕੀ

੧੬੬. [ਦਾਦੂ ਰਾਮ ਸਾਧ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ। ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਦੀ ਮੌਤ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਮੀਰ ਸੁ ਮੰਨੂੰਐ ਸੁਨਯੋ ਮੁਯੋ ਜਿਸ ਦਾਇ।
ਮਾਰਨ ਚੜ੍ਹਿਓ ਖਾਲਸੈ ਮੁਯੋ ਆਪ ਦੁਖ ਪਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਜਬੈ ਮਰਿ ਗਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਹੁਤੇ ਵਸੀਲੇ ਵਹਯੋ।
ਟਕੇ ਦੇਨ ਤੇ ਤੁਰਤ ਮਿਟ ਗਏ। ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਫਿਰ ਤੁਰਕ ਸੰਤਏ।੨।

* ਪਾ:- ਗੀਗਾ ਸਿੰਘ।

ਲਹੌਰ ਢਿਗ ਘੋੜੇ ਜਾਇ ਦੁੜਾਏ। ਗੈਲ ਪੜੈਂ ਰਲੈਂ ਝਾੜਨ ਜਾਏ!
 ਥੋੜਨ ਕੇ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਭੀ ਮਾਰੈਂ। ਬਹੁਤਨ ਕੇ ਕਿਤ ਅਗਾੜੈ ਪਛਾੜੈਂ।੩।
 ਤੋਂ ਬਜੀਰ ਕੇ ਦਿਲ ਇਮ ਆਈ। 'ਦੇਈਏ ਖਾਲਸਾ ਸਭ ਮਰਵਾਈ';
 ਚਾਰ ਓਂਰ ਦਈ ਫ਼ੌਜ ਦੁੜਾਏ। ਦੀਏ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਮਾਰ ਕਢਾਏ।੪।
 ਸਜ਼ਾਦੈ ਰਹੇ ਕਿਤ ਲੁਕਛੁਪ ਦਾਏ। ਸੋ ਭੀ ਲੁਟ ਮਾਰਤ ਤਿਵਹੀ ਖਾਏ।
 ਸੁਨ ਬਜੀਰ ਮਨ ਕੋਪੀ ਆਈ! ਆਪ ਬਜੀਰ ਚੜ੍ਹਯੋ ਕਰ ਧਾਈ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਦਏ ਹਲਕਾਰੇ ਬਜੀਰ ਘਲ ਆਈ ਖਬਰ ਜਾ ਪਾਇ।
 ਸੁਨੈ ਕਬੀਲੇ ਸਿੰਘਨ ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਪੁਜ ਘੇਰ ਕਢਵਾਇ।੬।

ਚੌਪਈ: ਨਿਤ ਬਜੀਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘਨ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਝਾੜੋਂ ਕਮਾਦੋਂ ਕਢ ਲਏ ਮਾਰ।
 ਜੋ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਰੇ। ਸੋ ਭੀ ਟੋਲ ਸਿੰਘ ਉਇ ਮਾਰੇ।੭।
 ਹਾਹਾਕਾਰ ਭਯੋ ਮਾਝੇ ਮਾਂਹਿ। ਲੁਕਨੇ ਜਗਾ ਕਬੀਲਨ ਨਾਂਹਿ।
 ਇਕ ਨਾਮ ਪੰਡੋਰੀ ਹੁਤੇ ਗਰਾਂਮ^੧। ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਗ ਦਾਦੂ ਰਾਮ।੮।
 ਤਹਾਂ ਮਾਤ ਦਾਦੀ ਹਮਰੀ ਛਪ ਰਹੀ। ਹਲਕਾਰਨ ਜਾਇ ਬਜੀਰੈ ਕਹੀ।
 ਤਹਿੰ ਹੀ ਉਤਰਯੋ ਆਇ ਬਜੀਰ। ਘੇਰਯੋ ਪਿੰਡ ਉਨ ਕਰ ਤਤਬੀਰ।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਦਾਦੂ ਰਾਮ ਕੋ ਪੋਤਰੋ ਫੜ ਉਨ ਲਯੋ ਮੰਗਾਇ।
 ਕਹਯੋ 'ਪਸ ਤੁਝ ਦੁਜਦਾ ਘਣੇ ਸੋ ਹਮ ਦੇਹੁ ਫੜਾਇ'।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਬਾਲਕ ਮਹੰਤ ਮੁਕਰਤ ਤਹਿੰ ਭਯੋ। ਉਸਕੋ ਘਰ ਬਜੀਰ ਟੋਲਨ ਕਰਯੋ।
 ਮਾਤੈ ਹਮਰੀ ਔਰ ਜੁ ਸਿਖਨੀ। ਕਪੜੈ ਰੰਗ ਕੀਓ ਸਭ ਬਿਸਨੀ^੨।੧੧।
 ਕੋਉ ਭੈਨ ਕਿਸੇ ਬੇਟੀ ਕਹੀ। ਗੋਲੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੀ ਯੋ ਕਹੀ।
 ਇਮ ਉਨ ਪੜਦੇ ਸਭ ਪਰ ਪਾਯੋ। ਅਪਨੇ ਉਪਰ ਦੁਖੈ ਸਹਾਯੋ।੧੨।
 ਬਜੀਰ ਕਹੀ 'ਇਨ ਦੁਜਦ ਲੁਕਯੋ'। ਦੈ ਮੁਸਕੈਂ ਅਗੈ ਹਾਥੀ ਸੁਟੋਯੋ।
 ਹਾਥੀ ਖੂਨੀ ਸੁੰਡ ਪੈਰੀ ਲਾਯੋ। ਪੈਰ ਛੁਰੇ ਅੰ ਸੀਸ ਹਿਲਾਯੋ।੧੩।
 ਬਹੁ ਮਹਾਵਤ ਉਸ ਰਹਯੋ ਦਬਾਇ। ਹਾਥੀ ਖੂਨੀ ਹਟ ਪਿਛੈ ਜਾਇ।
 ਸੁਨ ਬਜੀਰ ਬਹੁ ਗੁੱਸੇ ਕੀਓ। 'ਇਨੂੰ ਮਹਾਵਤ ਲਬ ਲੈ ਲੀਓ'।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਨੈ ਭੇਜਿਓ ਮਹਾਵਤ ਔਰ ਖਿਝਾਇ।
 ਤੋਂ ਭੀ ਬਾਲਕ ਨਹਿੰ ਮਰਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਭਈ ਰਜਾਇ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਉਨ ਫੀਲਦਾਰ ਬਜੀਰਹਿ ਕਹੀ। 'ਬਾਲਕ ਖਾਲੀ ਬਰਕਤੋਂ ਨਹੀ'।
 ਤਉ ਬਜੀਰਹਿ ਹਾਥੀ ਹਟਵਾਯੋ। ਉਸ ਬਾਲਕ ਕੋ ਕੈਦ ਕਰਾਯੋ।੧੬।

੧. ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਤੁਕ ਛਾਪੇ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਹੈ:-

ਤਹਿੰ ਹੁਤੇ ਮਹੰਤ ਬੜ ਬਰਾਰੀ ਸਾਧ।

੨. ਚੋਰ।

੩. ਵੈਸਨੋ, ਭਗਵੇ!

ਸਿਖ ਆਣੇ ਥੇ ਫੌਜ ਫੜ ਚਾਰ। ਕਹਜੋ ਬਜ਼ੀਰ 'ਇਨ ਦੇਵੇ ਮਾਰ'।
ਉਸ ਬੇਗਮ ਆਣੀ ਥੀ ਸਾਥ। ਕਰੀ ਅਰਜ਼ ਉਨ ਜੋੜੇ ਹਾਥ। ੧੭।
'ਮੈਂ ਦੇਖਜੋ ਕਬ ਕੇ ਸਿਖ ਨਾਂਹਿ'। ਇਮ ਕਹਿ ਲੀਨੇ ਸਿੱਖ ਮੰਗਾਇ।
ਦੇਖ ਬੇਗਮ ਤੇ ਦਏ ਛੁਡਾਇ। ਬਨਜੋ ਸਬਬ ਉਨੂੰ ਜਿੰਦ ਆਇ। ੧੮।
ਤੋ ਲੈ ਆਇ ਹਲਕਾਰੇ ਬੋਲੇ। 'ਚੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਮ ਦੇਖ ਆਏ ਕੋਲੇ'।
ਤਉ ਬਜ਼ੀਰ ਨੇ ਘੋੜੇ ਮੰਗਾਯੇ। ਲੈ ਹਲਕਾਰਨ ਮੁਹਰੇ ਧਾਯੇ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਢਿਗੇ ਕਮਾਦ ਵਡ ਖੇਤ ਥੇ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਉਸੈ ਬਹੁ ਮਾਂਹਿ।
ਇਆਣੇ ਸਜਾਣੇ ਬਾਲ ਬਿਧ ਘੇਰ ਲਏ ਗਿਰਦ ਤਾਂਹਿ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਉਨਕੀ ਮਾਵੇਂ ਭੈਣ ਬਿਲਾਹਿੰ। ਕਹਿ ਨ ਸਕੈਂ ਵਹਿ ਕਿਸੇ ਸੁਨਾਹਿੰ।
ਲੋਕ ਖੜੇ ਦੇਖ ਗਿਰਦ ਕੰਪਾਹਿੰ। 'ਇਹ ਅਬ ਬਚਤੇ ਦਿਸਤੇ ਨਾਂਹਿੰ। ੨੧।
ਕਜਾ ਜਾਣੀਐ ਇਨ ਪਿਛੈ ਕਜਾ ਹੋਇ'। ਕਹੈ ਪਿੰਡ 'ਤੁਮ ਰਖੇ ਲੁਕੋਇ'।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਬਹੁ ਲੋਕਨ ਕਯੋ। ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਭਾਣੇ ਭਯੋ। ੨੨।
ਸੀਖ-ਪਾਉ^੧ ਘੋੜਾ ਭਯੋ ਬਜ਼ੀਰ। ਗਿਰਜੋ ਭੂਮ ਮਧ ਝੂਮ ਸੁ ਗੀਰ।
ਏਕ ਪੈਰ ਮਧ ਫਸਜੋ ਰਕਾਬ। ਗਈ ਜਾਨ ਬਹੁ ਪਾਇ ਅਜਾਬ। ੨੩।
ਸਿੰਘਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੁਰਕਨ ਭੁਲ ਗਯੋ। ਫੜਜੋ ਹੁਤੇ ਸੋ ਭੀ ਛਡ ਦਯੋ।
ਐਸੇ ਮੁਯੋ ਮੰਨੂੰ ਹਵਾਲ। ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਪਰ ਤੇਈਏ^੨ ਸਾਲ। ੨੪।

ਸਾਖੀ ਮਥਰਾ ਔ ਕੋਇਲ ਕੀ

੧੬੭. [ਮਥਰਾ ਲੁਟੀ ਤੇ ਅਲੀਗੜ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮਾਰਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਬਰਸ ਕਾਬਲੀ ਰਹਜੋ ਮੱਧ ਰੁਹੇਲੇ ਦੇਸ।
ਨਵਾਬ ਸਭਨ ਪੈਸੇ ਦਏ ਔ ਲਹੌਰ ਮੱਲੀ ਉਨ ਬੇਸ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਜੇ ਸਭ ਉਸ ਕੀ ਕਥਾ ਕਥੱਯੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਵਧੇ ਕੁਛ ਸੁਖ ਨਹਿ ਪੱਯੈ।
ਜੁੱਧ ਭਯੋ ਬਡ ਭਾਉ ਸਾਥ। ਉਸ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬਧਤ ਹੈ ਬਾਤ। ੨।
ਤਾਂਤੇ ਸੂਛਮ ਬਾਤ ਸੁਨਾਉਂ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਾਉਂ।
ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਯੋ ਬਾਤ ਬਨਾਈ। ਹਿੰਦੂ ਮਰਹਟੇ ਸਭ ਦਏ ਗਵਾਈ। ੩।
ਨਬਾਬ ਬਜ਼ੀਰਨ ਫੌਜ ਮੰਗਾਈ। ਹਿੰਦੂਅਨ ਉਪਰ ਦੌੜ ਕਰਾਈ।
ਮਥਰਾ ਮਾਰ ਬੰਦੀ ਬਹੁ ਕਰੀ। ਬਚਜੋ ਸੋਊ ਜੋ ਰਹਜੋ ਨ ਘਰੀ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਬਚਿਓ ਜੋ ਭਜ ਗਯੋ ਭਰਤ ਪੁਰੇ ਕੇ ਪਾਹਿ।
ਮਗਰ ਗਈ ਫੌਜ ਤੁਰਕ ਕੀ ਮਾਰ ਤੋਪਨ ਦਈ ਹਟਾਇ। ੫।

੧. ਘੋੜਾ ਜਦੋਂ ਭੂਏ ਹੋਕੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰ ਚੁਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸੀਖ-ਪਾਉ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੨. ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਉਕਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਾਠ 'ਦਹੀਏ' ਹੋਣਾ ਹੈ-੧੮੧੦।

ਚੌਪਈ: ਮਥਰਾ ਡੇਰਾ ਗਿਲਜਨ ਪਾਯਾ। ਭਰਤ ਪੁਰੇ ਤੇ ਮਾਰ ਹਟਾਯਾ।
 ਤੋਪਖਾਨੇ ਕੀ ਸਲਕ ਸੁਨਈ। ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਸੁ ਅਕਲ ਰਾਵਈ। ੬।
 ਡੀਕ ਮਾਹਿ ਬਹੁਤੇ ਜਟ ਵਰੇ। ਮਰਹਟੇ ਝੁਨਕੂ ਘੁਮੇਰਹਿ ਅੜੇ।
 ਔਰ ਹੁਤੇ ਇਕ ਗੜ੍ਹ ਵਡ ਭਾਰੀ। ਜਿਸ ਪਰ ਜਟ ਉਮੈਦ ਬਹੁ ਸਾਰੀ। ੭।
 ਜੱਟ ਫੌਜ ਨਿਜ ਖਾਸੀ ਭਰੀ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਬਹੁ ਜੰਜਾਇਲ ਵਰੀ।
 ਖਾਈ ਕੰਧ ਥੀ ਬੇਸ਼ ਬਨਾਈ। ਸੁਰੰਗ ਹੱਲੇ ਕੀ ਭੈ ਨਹਿੰ ਕਾਈ। ੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋਪਨ ਕੰਧ ਸੁ ਨਹਿੰ ਢਹੈ ਨਹਿੰ ਸੁਰੰਗਹਿ ਹੋਇ ਲਗਾਇ।
 ਹੱਲੇ ਕਿਛੁ ਤਿਸ ਨਾ ਕਰੈ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਦਯੋ ਪਾਇ। ੯।

ਚੌਪਈ: ਕੋਇਲ ਕੇ ਉਹ ਗੜ੍ਹਾ ਕਹਾਵੈ। ਹਿੰਦੂ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਉਸੇ ਸੁਨਾਵੈ।
 ਮੁਸਲੇ ਨਾਮ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਕਹਿਹੀਂ। ਬਰਸ ਬਾਰਾਂ ਕੋ ਖਰਚ ਤਿਹਮਾਂਹੀ। ੧੦।
 ਬਹੁ ਗੁਮਰਾਹੀ ਜਟਨ ਮਨ ਰਹੈ। ਜਾਤ ਬਨਜਾਰੋ ਫੌਜਨ ਕਹੈ।
 ਮਧ ਧੌਸ ਉਨ ਦਈ ਬਜਾਈ। ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਊ ਸੁਨ ਪਾਈ। ੧੧।
 ਰਹਜੋ ਰੁਹੇਲੇ ਉਸੈ ਟਲਾਈ। 'ਮਤ ਈਹਾਂ ਰਹੈ ਸੁ ਸ਼ਾਹੁ ਫਸਾਈ।
 ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੁਟੈ ਨਹਿੰ ਬਾਰੈ ਬਰਸ ਤਾਈਂ। ਔਰ ਕਾਮ ਹਮ ਪਿਛੈ ਸਭ ਪਾਈ। ੧੨।
 ਔਰ ਕਾਮ ਜਾਹਿੰ ਹਮਰੇ ਡੂਬ। ਕਿਲੈ ਪਿਲਚਨ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਹੈ ਖੂਬ'।
 ਨਜੀਬਾ ਕਹੈ 'ਇਹੁ ਫਕੀਰ ਬਜਾਯਾ'। ਇਕ ਦਿਨ ਇਮ ਕਰ ਸ਼ਾਹੁ ਟਲਾਯਾ। ੧੩।
 ਮੋਤ ਜਟਨ ਕੀ ਨੇੜੈ ਆਈ। ਜੱਟ ਨ ਟਲੈਂ ਸੁ ਜਾਹਿੰ ਬਜਾਈ'।
 ਫਿਰ ਸੁਨਯੋ ਸ਼ਾਹਿਮਨ ਕਰਯੋ ਕ੍ਰੋਧ! 'ਅਗੈ ਨ ਜਾਵੈਂ ਇਨ ਬਿਨ ਸੋਧ'। ੧੪।
 ਨੂਬ ਕਹੈ 'ਇਹੁ ਕਰਤ ਬਧਾਈ। ਤੁਮਰੋ ਹੁਕਮ ਭਯੋ ਈਹਾਂ ਆਈ'।
 ਸ਼ਾਹੁ ਕਹੈ 'ਮੈਂ ਮੈਨੋਂ ਨ ਬਾਤ। ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਮੈਂ ਅਗੈ ਨ ਜਾਤ। ੧੫।
 ਹਮ ਕੇ ਤੇ ਇਹੁ ਮਜਾਪਨ ਕਰੈਂ। ਹਮ ਦੇਵੈਂ ਉਸ ਬਦਲੈ ਸਰੈ'।
 ਤਬੈ ਰੁਹੇਲੇ ਖੋਲ ਸੁਨਾਈ। 'ਹਮਤੇ ਇਹੁ ਗੜ੍ਹ ਮਾਰਯੋ ਨ ਜਾਈ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਯਾ ਮਾਂਹਿ ਹੈ ਸਿਪਾਹਿ ਸੁ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ:
 ਬਰਸ ਬਾਰਾਂ ਲੋ ਫਸ ਰਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋ ਹੈ ਮਾਰ'। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਯੋ ਸੁਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁ ਗੁੱਸੇ ਖਾਯੋ। 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੈਂ ਕਾਹੇ ਆਯੋ।
 ਜੋ ਹਮ ਪੈ ਨਹੀਂ ਏਤੀ ਸ਼ਕਤ। ਹੁਇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹਮ ਤੇ ਕਦ ਤਕ। ੧੮।
 ਗੜ੍ਹ ਮਾਰਨ ਗਤ ਬਿਦਯਾ ਨ ਜਾਨੈਂ। ਕਿਮ ਹਮ ਰਾਖੈਂ ਬਿੱਧ ਸਯਾਨੇ'।
 ਗੜ੍ਹ ਮਾਰਨ ਸ਼ਕਤਿ ਕਿਤਾਬ ਮੰਗਾਈ। ਗੜ੍ਹ ਕੀ ਨਕਲ ਸਭ ਲਈ ਲਿਖਾਈ। ੧੯।
 ਦੋਨੋ ਕੀ ਉਨ ਜੁਗਤ ਰਲਾਇ। ਸੋ ਗੜ੍ਹ ਮਾਰਨ ਗਤਿ ਲਈ ਪਾਇ।
 ਮੁਛਨ ਪਰ ਤਿਨ ਦੀਨ ਤਾਉ। ਕਹਯੋ 'ਨਗਾਰਾ ਦੇਹੁ ਬਜਾਇ'। ੨੦।
 ਔਰ ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਪਰ ਗਯੋ ਸੋਗ। 'ਕੀਓ ਸ਼ਾਹਿ ਨੈ ਬਡੋ ਅਜੋਗ'।
 ਸ਼ਾਹਿ ਮਥੀ ਗੜ੍ਹ ਸੋਊ ਲੜਾਈ। ਸ਼ਾਹਿ ਜੰਤੂ ਮੈਂ ਥੀ ਬਿਧਿ ਆਈ। ੨੧।

ਆਠ ਦਿਨਨ ਮੈਂ ਮਰਤ ਜਿਮ ਸੋਇ। ਹੁਇ ਅਸੂਧਾਤੀ ਕੰਧਿੰ ਜੋਇ।
ਕਰੈ ਨ ਗੋਲਾ ਖਤ ਤਿਹ ਤਾਂਈ। ਮੁਰੰਗ ਲਗੈ ਨਹਿੰ ਕਿਤੇ ਸੁਦਾਈ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਫੇਰ ਜੋੜ ਕੇ ਤੁਰਕ ਹਥ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁ ਰਹੇ ਟਲਾਇ।

‘ਅਗਜੋਂ ਆਗਰੋ ਮਾਰਿਕੈ ਫੇਰ ਘੋਰੈਗੇ ਆਇ’। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹਿ ਤਿਨੈ ਕੀ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ। ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਤੇ ਥੋ ਜੰਤਰ ਗਜਾਨੀ।

‘ਇਸ ਮਾਰੈ ਤੇ ਆਗਰੋ ਛੱਟੈ। ਇਸ ਛੱਡੇ ਹਮ ਆਗਰੋ ਨ ਤੁੱਟੈ’। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਾਹੁ ਜੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜੋਰ ਤੇ ਦਿਲ ਸ਼ਾਹਿ ਹੁਤੇ ਹੁਲਾਸ।

ਚੌਤਰਫੇ ਮੁਰਚੇ ਵੰਡ ਦਏ ਲਾਯੇ ਡੇਰਾ ਇਕ ਪਾਸ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਮੱਧ ਕਿਲੇ ਥੋ ਰਾਜੇ ਮਾਮਾ। ਰਾਇ ਮੱਲ ਥੋ ਉਸ ਜਟ ਕੇ ਨਾਮਾ।

ਮੱਧ ਕਿਲੇ ਬੇਗਮ ਹੁਇ ਸੋਵੈ। ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਲੜਾਈ ਹੋਵੈ। ੨੬।

ਅੰਦਰੋਂ ਤੋਪਨ ਕੀ ਸ਼ਲਕ ਚਲਾਵੈਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਤੋਪ ਸੁ ਢੁਕਨ ਨ ਪਾਵੈ।

ਸੁਰੰਗ ਪਟੋਂ ਜਲ ਨਿਕਸ ਸੁ ਆਵੈ। ਇਸ ਕਰ ਜੰਤ੍ਰਨ ਲਗੈ ਨ ਦਾਵੈ। ੨੭।

ਬਹੁ ਨਬਾਬ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ। ‘ਕਰੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕਿਮ ਅਪਨੀ ਅਰੀ’।

ਫੇਰ ਕਹੈਂ ‘ਅਕਥਕ ਉਠ ਜਾਉਗੁ। ਈਹਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਫਤੇ ਸੁ ਪਾਉਗੁ’। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਦਿਨ ਸਾਤ ਕੁ ਲੋ ਹੋਇ ਨਬਾਬ ਇਕਤ੍ਰ ਆਇ।

ਪੂਛਤ ਭਏ ਸੁ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ‘ਹਮ ਕੋ ਇਤੀ ਬਤਾਇ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਕੋਨ ਭਾਂਤਿ ਤੇ ਇਹ ਗੜ੍ਹ ਤੋੜੈਂ। ਕਿਸ ਉਮੈਦ ਇਹ ਮੁਰਚੇ ਜੋੜੈਂ’।

ਸ਼ਾਹਿ ਕਹੀ ‘ਭਲ ਕਹਨ ਨ ਬਾਤ। ਬਾਤ ਬਤਾਈਐ ਲਗੈ ਨ ਘਾਤ। ੩੦।

ਮਾਰ ਦਿਖਾਲੋਂ ਮਧ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਮੁਖੋਂ ਕਹਿਨ ਨਹਿੰ ਆਛੀ ਬਾਤ’।

ਮੂਰਖ ਲੋਕਨ ਮਨ ਨਹੀਂ ਆਵੈ। ਕਹੈਂ ‘ਸ਼ਾਹ ਹਮ ਇਮ ਪਰਚਾਵੈ’। ੩੧।

ਯੋ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹ ਸੁ ਕਰੀ ਸਵਾਰੀ। ਸਾਥ ਲਏ ਨਹਿੰ ਸ਼੍ਰਾਰ ਦੁਇ ਚਾਰੀ।

ਛਤ੍ਰੀ ਪਖੋ ਡਾਰਯੋ ਜਾਨ। ਫਿਰ ਚੌਤਰਫੇ ਹੁਇ ਅਨਜਾਨ। ੩੨।

ਦੇਖੀ ਜਗਾ ਉਨ ਉੱਚੀ ਨੀਚ। ਬਿਧਿ ਰਾਖੀ ਸਭ ਦਿਲ ਕੇ ਬੀਚ।

ਆਇ ਲਏ ਸਰਦਾਰ ਬੁਲਾਇ। ਦਏ ਮੋਰਚੇ ਨੇੜੈ ਕਰਾਇ। ੩੩।

ਦਿਨੈ ਦੇਵੈ ਫਿਰ ਪਿਛੈ ਹਟਾਇ। ਰਾਤ ਦੂਰ ਕਦ ਨੇੜੈ ਕਰਾਇ।

ਇਸ ਬਿਧ ਉਨਕੇ ਬਹੁ ਭਰਮਾਵੈ। ਉਨਕੈ ਦਿਲ ਕਛੁ ਗਮ ਨਹਿੰ ਆਵੈ। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਇਹੀ ਬਿਧੀ ਤਿਹ ਕਰਤ ਹੀ ਆਈ ਰਾਤ ਹਨੇਰ।

ਬੁਲਾਏ ਅਪਣੇ ਸਰਦਾਰ ਸਭ ਦਯੋ ਹੁਕਮ ਯੋ ਫੇਰ। ੩੫।

ਚੌਪਈ: ‘ਕਿਲੇ ਉਚੇ ਥੋ ਹਾਥ ਸੁ ਤੀਸ। ਕੰਧ ਬਨਾਵੈਂ-ਹਾਥ ਚਲੀਸ’।

ਉਚੀ ਦੇਖ ਆਯੋ ਥੋ ਜਗਾ ਜੋਈ। ਤਬਹਿ ਬਤਾਈ ਉਨਕੋ ਸੋਈ। ੩੬।

ਏਕ ਰਾਤ ਮੈਂ ਸੋ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਕੀ ਬਿਧ ਨਹਿੰ ਈਹਾਂ ਬਤਈ।
ਚਹੀਯਤ ਹੈ ਯਹਿ ਗੋਪ ਰਖਾਈ! ਨਿਫਲ ਹੋਤ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸੁਨਾਈ। ੩੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਭੀ ਜੁਗਤ ਮੈਂ ਕਹੋਗਾ ਦੁਗਸਤ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।
ਸ਼ਾਹਿ ਜੰਤ੍ਰ ਜਿਹ ਬਿਧ ਰਚਯੋ ਕੋਇਲ ਗੜ੍ਹ ਜਿਮ ਸ਼ਾਹਿ! ੩੮।
ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਉਨ ਦੇਖਿਓ ਭਯੋ ਅਚੰਭੋ ਬਾਤ।
‘ਪਰਬਤ ਕੋ ਇਹਾਂ ਧਰ ਗਯੋ ਹੈ ਹਨੂਮਾਨ ਇਨ ਸਾਥ’। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਅਧੀ ਲੜਾਈ ਦੇਖਤ ਹਾਰੇ। ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਭਾਂਡੇ ਸਾਰੇ।
ਸਾਠ ਤੋਪ ਤਿਸ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਆਠ ਗੁਬਾਰੇ ਦਏ ਲਗਾਈ। ੪੦।
ਜੰਬੂਰੇ ਪੰਜ ਸੈ ਦਏ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦੂਕ ਦਈ ਲਾਇ।
ਦਈ ਛਲਕ ਬਹੁ ਬਾਨਨ ਕੇਰੀ। ਹੁਇ ਗਈ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਹਨ੍ਹੇਰੀ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਗੋਲੇ ਬਾਨ ਔ ਤੀਰ ਸੋ ਮਧ ਅਗਨ ਦਈ ਬਹੁ ਫੂਕ।
ਛੁਰੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਮਾਰੈਂ ਹਥ ਸੋ ਚੂਕ। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਅਸਮਾਨੋਂ ਬਿਜਲੀ ਜਨੁ ਪਰੈ। ਅੰਦਰ ਲੋਕ ਸਭ ਸਹਸੇ ਭਰੈ।
ਜਹਰ ਬਾਨਨ ਕੀ ਜੁਗਤ ਲਗਾਈ। ਅੰਖਨ ਤੇ ਕੀਏ ਅੰਧੇ ਬਨਾਈ। ੪੩।
ਕੁਹਕ ਬਾਨਨ ਸਜੋਂ ਅਗਨ ਲਗ ਗਈ। ਅੰਦ੍ਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਭਈ।
ਉਪਰ ਤੋਪ ਉਨ ਥੀ ਜੋ ਚੜ੍ਹਈ। ਸੋ ਹੀ ਬੰਦੂਕਨ ਠਹਿਰ ਨ ਦਈ। ੪੪।
ਤਰਫ ਚੌਖੀਓ ਮੁਰਚੇ ਚੁਕਾਏ। ਕਹਯੋ ‘ਨ ਮਾਰੋ ਜੋ ਨਠ ਜਾਏ’।
ਬਹੁਤ ਗਏ ਭਜ ਜਾਨ ਤਰਾਸ। ਸਭ ਨੇ ਭੱਜਨ ਕੀਨੀ ਆਸ। ੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਬਤ ਥੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਫਟੇ ਜਲੀ ਬਹੁ ਦੇਹ।
ਲਰਨ ਭਿਰਨ ਸਭ ਭੁਲ ਗਯੋ ਭਯੋ ਅਚੰਭੋ ਏਹ। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬਿਚਲਨ ਨੇ ਖਾਤਾਂ ਪਾਈ। ‘ਜਾਨ ਦਿਹੋ ਹਮ ਕੋ ਇਕ ਦਾਈ’।
ਸ਼ਾਹੁ ਕਹਯੋ ‘ਤੁਮ ਦੀਨੋ ਰਾਹੁ। ਨਿਕਲ ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਹੁਇ ਇਕ ਦਾਹਿ। ੪੭।
ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਕਿਲਾ ਛਡ ਗਏ। ਜਾ ਜਮਨਾਂ ਢਿਗ ਠਾਂਢੇ ਭਏ।
ਆਗੇ ਰਾਜੇ ਘਲੇ ਹਲਕਾਰੇ। ‘ਮਾਮੋ ਲਗੈ ਨ ਮੂੰਹ ਹਮਾਰੇ’। ੪੮।
ਸੋ ਜਮਨਾਂ ਮਧ ਮਰ ਗਯੋ ਕੂਦ। ਬਡੀ ਧਾਰ ਮਹਿੰ ਬਹਿ ਗਯੋ ਬੂਡ।
ਰਾਇ ਮਲ ਥੋ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ! ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੋ ਸਾਲੋ ਥਾਮ। ੪੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਆਗਰੋ ਛੁਟ ਗਯੋ ਜੱਟ ਭਯੋ ਬਹੁ ਥਰਥੱਲ।
ਕਾਬਲੀ ਹਿੰਦ ਸੁ ਆ ਵੜਯੋ ਦੱਖਣ ਰਾਈ ਸੁ ਗੱਲ। ੫੦।

ਚੌਪਈ: ਦਖਣੋਂ ਤਿੰਨ ਲਖ ਘੋੜੀ ਆਈ। ਆਇ ਪਾਨੀਪਤ ਕਰੀ ਲੜਾਈ।
ਛੇ ਲਖ ਤੁਰਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਯੋ। ਮਰਹਟੇ ਕੋ ਕਛੁ ਸਕੈ ਨ ਖੋਯੋ। ੫੧।

ਤਬ ਮਨਸੂਬਾ ਤੁਰਕਨ ਕੀਆ। ਕਸਮ ਧਰਮ ਕਰ ਜਟ ਪਾੜ ਲੀਆ।
ਜੱਟ ਫਟਜੇ ਜਦ ਮਰਹਟੇ ਫਾਰੇ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਭਨ ਸੁ ਮਰਹਟੇ ਮਾਰੇ। ੫੨।
ਦਿੱਲੀ ਲੀਨੀ ਸ਼ਾਹਿ ਛੁਡਾਈ। ਨਜੀਬ ਖਾਨ ਰੁਹੇਲੇ ਦੀਓ ਵੜਾਈ।
ਸ੍ਰੀਦ ਮੈਂ ਦੀਨੋਂ ਜੈਨਾ ਵਾੜ। ਵੜਿਓ ਸ਼ਾਹਿ ਲਹੌਰਹਿ ਤਾੜ। ੫੩।
ਮੁਲਤਾਨ ਭਖਰ ਕੇ ਟਕੇ ਚਲ ਆਵੈਂ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਹਾੜਨ ਨਾਂਹਿ ਅੜਾਵੈਂ।
ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਹੁ ਮਨ ਜਰਬਾ ਆਯਾ। ਆਇ ਡੇਰਾ ਤਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਾਯਾ। ੫੪।
ਬਾਤ ਅਬੈ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਆਈ। ਸੋਈ ਸੁਨੋਂ ਤੁਮ ਚਿੱਤ ਲਗਾਈ।
ਬਾਤ ਪੁਰਾਤਨ ਜਿਮ ਸੁਨ ਲਈ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖ ਸਾਖੀ ਠਈ। ੫੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਲ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਬਿਤੇ ਪੁਨਹਿ ਅਠਾਰੈ ਲਾਇ।
ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਪਾਛੇ ਭਈ ਸੁਨੋ ਸੁ ਆਗੈ ਆਇ। ੫੬।

ਸਾਖੀ ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਮਲੇਰ ਐ ਕੁਪਰਹੀੜੈ ਕੀ ਤੁਰੀ

੧੬੮. [ਵੱਡਾ ਘੱਲੂ ਘਾਰਾ, ਕੁਪਰਹੀੜੈ]

ਕੁੰਡਲੀਆ: ਸੁਨੋ ਬਾਤ ਅਬ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਕਰੀ ਸ਼ਾਹਿ ਜਿਮ ਕੂਟ।
ਕੂਟਤ ਮਾਰਤ ਸੋ ਥਕਜੇ ਖਾਲਸੈ ਭਯੈ ਅਖੂਟ।
ਖਾਲਸਾ ਭਯੋ ਅਖੂਟ ਨਦੀ ਜਿਮ ਸੁੰਮੋਵਾਣੀ।
ਅਗਲੇ ਆਗੈ ਤੁਰੇ ਔਰ ਝਬ ਆਵੈ ਪਾਣੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਵਧਾਯਾ ਖਾਲਸਾ ਸਭ ਆਖ ਉਚਾਰੇ।
ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਥੇ ਖਾਲਸੈ ਸੋ ਥੋਹਰ ਜਿਉਂ ਗਾਰੇ। ੧।

ਦੋਹਰਾ: ਟਬਰ ਬਹਾਲੇ ਮਾਲਵੇ ਚੜ੍ਹ ਲੂਟਤ ਫੌਜ ਸੁ ਖਾਹਿ।
ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੋੜ ਸੁ ਸ਼ਾਹਿ ਅਕਾਹਿੰ। ੨।
ਕਿਲਾ ਹੁਤੇ ਜੋ ਥੇ ਕੀਓ ਤਿਹ ਮੱਧ ਉਤਰਿਓ ਸ਼ਾਹਿ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭਲ ਜੋ ਜਗਾ ਲਾਗੇ ਦੇਨ ਗਿਰਾਇ। ੩।

ਚੌਪਈ: ਤਾਲ ਮੱਧ ਦਈ ਲਿੱਦ ਗਿਰਾਇ। ਜੋ ਬੀਜੇ ਜਾਉ ਖੁਦ ਚਰਾਇ।
ਮੱਧ ਹਰਮੰਦਰ ਢਾਹ ਤਿਨ ਦਯੋ। ਤਿਹ ਦਾਰੂ ਕੁਪੇ ਚਿਣਾਵਤ ਭਯੋ। ੪।
ਦੀਨੀ ਤਿਨਕੋ ਅਗਨ ਲਗਾਇ। ਉਡੀ ਇਟ ਉਹਾਂ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਇ।
ਲਗੀ ਨੱਕ ਕੇ ਉਪਰ ਸਾਇ। ਹੋਇ ਨ ਚੰਗਾ ਰੋਗੀ ਕਹਾਇ। ੫।
ਤੋ ਲਹੌਰ ਕੇ ਤੁਰ ਪਯੋ ਰਾਹਿ। ਲਹੌਰ ਤਖਤ ਪੈ ਬੈਠਯੋ ਜਾਇ।
ਲਗੇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਚੁਨ ਚੁਨ ਮਾਰਨ। ਬਹੁਤ ਖੋਟੇ ਉਨ ਕੀਨੇ ਕਾਰਨ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇ ਵੜੇ ਕਿਤਕੁ ਰਹੇ ਵੜ ਝੱਲ।
ਲੁਟੇ ਸੁ ਕਾਬਲ ਰਾਹਿ ਕੇ ਲਹੌਰ ਸੁ ਗਿਲਜਨ ਚੱਲ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹਿ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਕਾਯਾ। ਢੂੰਡਨ ਸਿੰਘਨ ਦਸਤਾ ਚੜ੍ਹਾਯਾ।
ਸੇ ਦਸਤੋ ਸਿੰਘਨ ਲਯੋ ਲੂਟ। ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਕਰਤੇ ਛੂਟ। ੮।
ਗਿਲਜੇ ਮੂਧੇ ਹੋਕੈ ਪਾਵੈ। ਸਿੰਘ ਘੋੜੇ ਚੜ ਲੈ ਨਠ ਜਾਵੈ।
ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨੀ ਯੋ ਬਹੁਤ ਰਿਸਾਯਾ। ਸਿੰਘਨ ਉਪਰ ਕਰਨ ਚਹੇ ਪਾਯਾ। ੯।
ਸ਼ਾਹੁ ਕਹੇ 'ਚੜ੍ਹ ਜੰਗਲ ਦੋੜੋ'। ਬਜੀਰ ਕਹੀ 'ਹਮ ਦੋੜ ਹੋਹਿ ਠੋਰੇ।
ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਉਹਾਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਔ ਬੰਦੂਖਨ ਵਾਰ। ੧੦।
ਬਿਨ ਪਾਨੀ ਹਮ ਮਰੈ ਪਿਆਸੇ। ਹਮ ਕੋ ਮਾਰੈ ਦੇ ਕੈ ਤ੍ਰਾਸੇ।
ਉਹ ਹੈ ਭੂਮੀਏਂ ਹਮ ਪਰਦੇਸੀ। ਰਲ ਮਾਰੈਂ ਹਮ ਉਨ ਕੋ ਖੇਸੀ'। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕੁੜ੍ਹੈਂ ਰੁੜ੍ਹੈਂ ਚਿੰਤਾ ਜੁੜ੍ਹੈਂ ਸੋਚੈਂ ਯੋ ਪਛੁਤਾਇੰ।
'ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਮੈਂ ਲੁਟੀ ਸੁਧ ਸਿੰਘਨ ਦਈ ਗਵਾਇ'। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਵਹਿ ਮੂਰਖ ਯੋ ਲਖੈਂ ਨ ਬਾਤ। ਪੰਥ ਬਲੀ ਕੋ ਹੋ ਕਿਮ ਘਾਤ।
ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲੜਤ ਬਿਤਾਈ। ਇਨਕੀ ਜੜ੍ਹ ਨਿਤ ਹੋਵੈ ਸੁਾਈ। ੧੩।
ਲੜਤੇ ਮਰਤੇ ਵਧਤੇ ਜਾਹਿੰ। ਮੂਲੋਂ ਕਿਸ ਤੇ ਨਾਂਹਿ ਖਪਾਹਿੰ।
ਜਿਮ ਕਾਟੇ ਤੇ ਫਲੇ ਗੁਲਾਬ। ਤਿਮ ਇਹ ਵਾਧੈਂ ਪਾਇ ਅਜ਼ਾਬ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: 'ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇ ਵੜ ਰਹੈਂ ਲੈ ਪਲਜੋਂ ਖਰੀਦ ਸੁ ਖਾਹਿੰ।
ਬਿਨ ਲੂਟੇ ਹਮ ਕਿਉਂ ਬਚੈਂ' ਯੋ ਮਿਲ ਕਰੈਂ ਸਲਾਹਿ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਮਿਲ ਖਾਲਸੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਯਾ। ਚੜ੍ਹਨੇ ਕੋ ਸਭ ਉਦਮ ਕਰਾਯਾ।
ਲੁਟਣ ਖਾਨ ਕੋ ਡੇਰਾ ਤੁਰਾਯਾ। ਸਰਹੰਦ ਗਿਰਦ ਚੜ੍ਹ ਸੋਰ ਮਚਾਯਾ। ੧੬।
ਜੈਨਾਂ ਘੇਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਵੜਾਯੋ। ਡੇਰਾ ਮੋੜ ਮਲੇਰ ਢਿਗ ਲਾਯੋ।
ਕੋਈ ਕਹੇ 'ਲਿਹੋ ਮਲੇਰਸੁ ਮਾਰ। ਨਿਤ ਨਿਤ ਕੀ ਹੁਇ ਅਲਖ ਬਿਡਾਰ'। ੧੭।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਯਿਹ ਮਰੈਂ ਅਬਾਹੀ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਯਿਹ ਮਰਤੀ ਅਬ ਨਾਹੀ'।
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਭਈ ਰੱਛਯਾ ਯਾਹੀ'। ਸੋਊ ਬਾਤ ਉਹਾਂ ਬਨ ਆਈ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜਬੈ ਪਠਾਣਨ ਇਮ ਸੁਨੀ ਯੋ ਸਿੰਘਨ ਕੀਨ ਸਲਾਹਿ।
ਲਜਾਏ ਜੈਨੇ ਸੁਹੰਦ ਤੇ ਰਾਤੇ ਰਾਤ ਦੁੜਾਇ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਸ਼ਾਹ ਪੈ ਗਏ ਹਲਕਾਰੇ। 'ਸਿੰਘ ਆਏ ਹੈਂ ਦਾਇ ਹਮਾਰੇ।
ਹਮ ਇਤ ਵਲ ਤਿਹ ਰਾਖੈਂ ਘੇਰ। ਤੁਮ ਇਨ ਮਾਰੋ ਹੋਤ ਸਵੇਰ। ੨੦।
ਹਮ ਤੁਮ ਮਿਲ ਇਨ ਜਾਨ ਨ ਦੇਹਿੰ। ਏ ਕਾਰਾਜ ਹਮ ਬਰਸੈਂ ਮੇਹਿੰ'।
ਯੋ ਸੁਨ ਸ਼ਾਹਿ ਲਹੋਰੋਂ ਚੜ੍ਹਿਓ। ਡੇਰਾ ਆਨ ਜੰਡਯਾਲੇ ਕਰਿਓ। ੨੧।
ਦੂਜੋ ਕਰਾ ਤਲਵਨ ਕੈ ਪਾਹਿ। ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਕਛੁ ਖਬਰ ਨ ਆਹਿ।
ਸਿੰਘਨ ਡੇਰਾ ਕੂਚ ਕਰਾਯਾ। ਰਾਇਪੁਰੋਂ ਗੁੱਜਰਵਾਲ ਤਕਾਯਾ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਾਹ ਹਲਕਾਰੇ ਘਲ ਸੱਦੇ ਜੈਨਾਂ ਔਰ ਪਠਾਨ।
‘ਸਵੇਰੇ ਹਮ ਤੁਮ ਰਲ ਪਵੈਂ ਮਾਰੈਂ ਸਿੰਘਨ ਪਛਾਨ’। ੨੩।

ਚੌਪਈ: ਸੋਊ ਬਾਤ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਤੇ ਕਰੀ। ਆਈ ਖਾਲਸੇ ਖੋਟੀ ਘਰੀ।
ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਵਲ ਸੋਈ ਦਰਿਆਇ। ਅਗਿਓਂ ਆਇਓਂ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ। ੨੪।
ਲਾਲ ਲਾਲ ਉਸ ਦਿੱਸੈ ਬਾਣਾ। ਸਿੰਘਨ ਕੇਸੂ ਫੂਲੇ ਜਾਣਾ।
ਜੇ ਹੋਤੇ ਥੋਂ ਸਿੰਘ ਸਿਆਨੇ। ਗਿਲਜੇ ਆਵਤ ਉਨ੍ਹੈਂ ਪਛਾਨੇ। ੨੫।
ਠਠਕ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਗਏ ਖਲੋਇ। ਤੋ ਲੋ ਆਯੋ ਚਾਨਨ ਹੋਇ।
ਆਇ ਗਿਲਜਨ ਨੇ ਘੋੜੇ ਰਲਾਏ। ਸਿੰਘਨ ਨਹਿੰ ਥੇ ਤੋੜੇ ਲਾਏ। ੨੬।
ਤੀਰ ਤਲਵਾਰਨ ਭਈ ਲੜਾਈ। ਪਰੇ ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਥੇ ਆਈ।
ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਸੁ ਖੜ ਖੜ ਲੜੈਂ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਰਬ ਕਰ ਜੁੱਧਹਿ ਅੜੈਂ। ੨੭।

ਦੋਹਰਾ: ਲੁੱਟਨ ਖੋਸਨ ਜੋ ਗਏ ਰਲੇ ਸੁ ਗਿਲਜਨ ਜਾਇ।
ਤਿਨ ਕੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਪਈ ਤੇ ਉਨ ਦਏ ਖਪਾਇ। ੨੮।

ਚੌਪਈ: ਲਗੋ ਖਾਲਸੇ ਕਰਨ ਲਰਾਈ। ਮੂਹਰਜੋਂ ਦੋਨੋਂ ਬਹੀਰ ਮੁੜਾਈ।
ਸਿਰ ਮੁਹਰੀਅਨ ਕੈ ਪਰੀ ਲੜਾਈ। ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਖਾਈ। ੨੯।
ਮੁੜ ਮੁੜ ਸਿੰਘ ਇਕੱਤਰ ਭਏ। ਗਿਲਜਨ ਸੋਂ ਸਿੰਘ ਲੜਨੇ ਡਹੇ।
ਬੰਦੂਕ ਕਮਾਨ ਨੇਜੇ ਤਲਵਾਰ। ਲਗੀ ਦੁਤਰਫੀਂ ਹੋਵਨ ਮਾਰ। ੩੦।
ਹਰੋਲ ਸਿੰਘਨ ਤੋ ਲਭਯੋ ਸੰਭਾਰ। ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਮਿਲ ਤਬ ਕੀਓਂ ਬਿਚਾਰ।
‘ਕਰੋ ਬਹੀਰ ਅਬ ਮਾਲਵੇ ਵੱਲ’। ਵਕੀਲ ਮਲਵੱਯਨ ਕਹੀ ਸੱਦ ਗਲ। ੩੧।
‘ਚਲੋ ਮੁਹਰੇ ਲਗ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼। ਵਹੀਰ ਚਲੋ ਲੈ ਮੁਹਰੇ ਬੇਸ’।
ਵਕੀਲ ਭਾਈ ਕਾ ਦਰਾਜ ਸੁਵਾਰਾ। ਨਾਮ ਸੰਗੂ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ। ੩੨।
ਦੂਜੇ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕੁਤਵਾਲ। ਨਾਮ ਸੇਖੂ ਸਿੰਘ ਹੰਬਲ ਵਾਲ।
ਬੁੱਢੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਕੋ ਤੀਓਂ। ਗਿਣ ਖਾਲਸੇ ਸੋ ਮੁਹਰੇ ਕੀਓਂ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਨ ਨੇਜਨ ਕਪੜੇ ਬੰਧੇ ਬੈਰਕ ਜਿਵ ਕਰ ਲੀਨ।
ਵਹੀਰ ਮਗਰ ਤਿਨ ਹੁਇ ਤੁਰਯੋ ਮਾਲਵੇ ਵੱਲ ਜਮੀਨ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਕਹੈਂ ਮਲਵਈ ‘ਹਮ ਮਗਰੇ ਆਯੋ’। ਉਚੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬੋਲ ਸੁਨਾਯੋ।
ਬਹੀਰ ਮਲਵੱਯਨ ਮਗਰ ਲਗ ਤੁਰਾ। ਗਿਲਜੇ ਹਰੋਲ ਸਿੰਘ ਕੀਓਂ ਖਰਾ। ੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੀਰ ਕੋਸ ਦੁਇ ਤਿਨ ਗਯੋ ਤੋ ਆਗੇ ਪਰੇ ਰਿਪੁ ਔਰ।
ਜੈਨਾ ਅਤੇ ਮਲੇਰੀਏ ਮਾਰੇ ਉਨ੍ਹੈਂ ਬਹੁ ਦੌਰ। ੩੬।

ਚੌਪਈ: ਬਹੀਰ ਗਯੋ ਥੋ ਸੁਨੋਂ ਤੇਊ। ਹੁਤੇ ਸ੍ਰਦਾਰ ਨ ਉਨ ਸੰਗ ਕੋਊ।
ਅਗਜੋਂ ਬਹੀਰ ਉਨ ਲੀਨੋ ਘੇਰ। ਜਿਮ ਅੱਯੜ ਮੋਂ ਵੜ ਗਯੋ ਸੇਰ। ੩੭।

ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਉਨ ਕਤਲੈ ਕਰੇ। ਬਚੇ ਬਹੀਰੀਏ ਮੁੜ ਦਲ ਰਲੇ।
ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੈ ਕਹਯੋ ਬਿਚਾਰ। ‘ਚਲੋ ਵਹੀਰ ਸੰਗ ਕੋਊ ਸਰਦਾਰ’। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਏਹ ਹੋਤ ਥੇ ਬੰਨੇ ਵਾਲ।
ਤਿਨਕੇ ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ ‘ਇਕ ਰਲੋ ਬਹੀਰੈ ਨਾਲ’। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਸਿਉਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ। ‘ਜੈਨੇ ਮਲੇਰੀ ਵੱਲ ਮੈਂ ਰਹਯੋ।
ਤੀਨ ਤਰਫ ਤੁਮ ਸਭੇ ਨਿਬਹਯੋ। ਦੀਨ ਮਜੂਬ ਕੋ ਮੁਧ ਸੰਬਠਯੋ’। ੪੦।
ਸੋਊ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਮੰਨ ਲਯੋ। ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹੋਂ ਵਲ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਗਯੋ।
ਰਹੀ ਮਿਸਲ ਨੋ ਸਾਹਿ ਸੁ ਵੱਲ। ਤੁਰਯੋ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਯੋ ਕਹਿ ਗੱਲ। ੪੧।
ਆਪੋ ਅਪਣੋਂ ਧੌਸ ਬਜਾਯੋ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੈਰਕੀ ਸਾਥ ਰਖਾਯੋ।
ਪਰੈ ਜੋਰ ਫੌਜਨ ਕੋ ਜਹਾਂ। ਰਲ ਮਿਲ ਮਿਸਲ ਪਰਯੋ ਸਭ ਤਹਾਂ। ੪੨।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਸੋ ਜਾ ਲਰਯੋ ਮਲੇਰੀਅਨ ਜੈਨੇ ਸਾਥ।
ਬਹੀਰ ਤੁਰਾਯੋ ਫੇਰ ਉਨ ਗਿਲਜਨ ਦਿਖਾਕੇ ਟਾਥ। ੪੩।
ਬੰਦੂਕ ਕਮਾਨਨ ਬਰਛੀ ਫੜ ਤੇਗ ਸੰਭਾਰ ਚਲਾਇ*।
ਮਾਰੇ ਸਿੰਘ ਬਡ ਸੂਰਮੋਂ ਘੋੜੇ ਵਿਚ ਰਲਾਇ। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਬਹੀਰੋਂ ਜੈਨਾਂ ਦੂਰ ਹਟਾਯਾ! ਬਹੁ ਗਿਲਜਨ ਸੋਂ ਜੰਗ ਮਚਾਯਾ।
ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ ਔਰ ਪਠਾਨ। ਮਾਰ ਹਟਾਏ ਕਰ ਪਿਸ਼ੇਮਾਨ। ੪੫।
ਮਿਸਲ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ। ਮਾਰ ਰਾਮਜੰਗੇ ਗਿਲਜੇ ਦੇ ਟਾਰ।
ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਔ ਕ੍ਰੋੜਾ ਸਿੰਘ। ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਔ ਬਿੰਡਾ ਸਿੰਘ। ੪੬।
ਐਸੇ ਥੇ ਤਹਿੰ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ। ਬਹੀਰੋਂ ਦੀਨੇ ਤੁਰਕ ਨਿਕਾਰ।
ਦੂਰੋਂ ਲਰਤਾ ਜੈਨਾ ਜਾਵੈ। ਕਦੇ ਦੂਰ ਕਦੇ ਢੁਕ ਭੀ ਆਵੈ। ੪੭।
ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਮਲਵਈ ਬੁਲਾਏ। ਉਸੀ ਤੌਰ ਵਹਿ ਮੁਹਰੇ ਲਾਏ।
ਅਗੇ ਮੁਨੋਂ ਬਡ ਦਲ ਕੀ ਗੱਲ। ਨਠੇ ਭਜੇ ਕਿਤ ਰਹੇ ਅਚੱਲ। ੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋ ਕਟਯੋ ‘ਮੇਰੀ ਸੁਨੋਂ ਸਲਾਹਿ।
ਜਿਮੈ ਸਾਹਿ ਤੁੰਮਨ ਰਚੇ ਤਿਮ ਲੜੇ ਤੁਮ ਮਿਸਲ ਬਨਾਇ। ੪੯।

ਚੌਪਈ: ਚਾਰ ਮਿਸਲ ਕੋ ਥੱਲੋ ਬਨਾਵੇ। ਦੁਇ ਦੁਇ ਮਿਸਲ ਦੁਤਰਫੀਂ ਲਾਵੇ।
ਜੋਰ ਪਰੈ ਜਿਸ ਬਹੁਤੇ ਆਇ। ਮੈਂ ਜਾ ਕਰੂੰ ਮੁ ਉਸੈ ਸਹਾਇ। ੫੦।
ਕਰੋ ਲਰਾਈ ਯੋ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨੇ। ਬਚੈ ਨਹੀਂ ਇਨ ਆਗੇ ਭੰਨੇ।
ਇਨ ਕੇ ਘੋੜੇ ਸੋ ਕੋਹੁ ਦੇੜੈਂ! ਪੁਜੈ ਨ ਜੰਗਲ ਲੋ ਹਮ ਘੋੜੈ’। ੫੧।
ਜਸੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦ ਸਿਆਣੇ। ਤਿਨ ਸੁਣ ਐਸੇ ਬਚਨ ਬਖਾਣੇ:-
‘ਮਿਸਲ ਵੰਡ ਅਬ ਕਬਹੁ ਨ ਪਾਵੇ। ਰਲ ਮਿਲ ਖੜ ਤੁਰ ਪੰਥ ਬਚਾਵੇ। ੫੨।

* ਪਾ:-ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਬਹੁ ਬਰਛੀ ਤੇਗ ਚਲਾਇ!

ਤੁਰਕ ਆਟਾ ਹਮ ਲੂਣ ਸਿਵਾਪੈਂ। ਵਹਿ ਅੰਧੇਰੀ ਹਮ ਬਰੋਲੇ ਸਿਵਾਪੈਂ।
ਤੁਰ ਤੁਰ ਲਰੋ ਔ ਲਰ ਲਰ ਤੁਰੋ। ਬਹੀਰ ਬਚਾਵਨ ਖਾਤਰ ਅੜੋ। ੫੩।

ਦੋਹਰਾ: ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਭੀ ਸੇ ਮੰਨ ਲਈ ਕਹੀ ਸਿਆਨਨ ਜੋਇ।
ਖੇੜੇ ਸਿੰਘ ਅੜੇ ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਗਿਲਜਨ ਆਗੈ ਤੋਇ। ੫੪।

ਚੌਪਈ: ਲੜੈ ਸਿੰਘ ਪਰਸ਼ਾਰਥ ਜਾਨ। ਟਲੈਂ ਨ ਮਰਨੋਂ ਸਿੰਘ ਮੁਜਾਨ।
ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਮਝੈਂ ਲਾਜ। ਦੀਨ ਮਜ਼ਬ ਕੇ ਜੁਧੇ ਕਾਜ। ੫੫।
ਘੜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅੜੇ। ਹਰੋਲ ਥੰਮ੍ਹਜੋਂ ਹੁਏ ਥੰਮ੍ਹ ਜਿਮ ਖੜੇ।
ਔਰ ਤੁੰਮਣ ਦੁਇ ਮਗਰੋਂ ਆਏ। ਬਿਲੰਦ ਜਹਾਂਨਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਤਾਏ। ੫੬।
ਤਿਨ੍ਹੈਂ ਦਏ ਸੇ ਸਿੰਘ ਹਲਾਇ। ਜਿਮ ਪਤ ਪਿਪਲ ਪੋਨ ਉਡਾਇ।
ਲੜੈ ਨਠੈਂ ਖੜ ਖੜ ਮੁੜ ਲੜੈਂ। ਬਹੁਤੇ ਗਿਲਜੇ ਕਜਾ ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ। ੫੭।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਚੀਚੀ ਲੇਵੈ। ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਬਲ ਨਾਂਹਿ ਬਸੇਵੈ।
ਨਠ ਲੜ ਸਿੰਘ ਬਹੀਰੈ ਰਲੇ। ਬਹੀਰ ਸਾਥ ਹਲ ਫਿਰ ਭਏ ਖਲੇ।
ਬਹੀਰੈ ਉਤੈ ਬਲ ਪੈਨ ਨ ਦੰਯੇ। ਅਪਨੋ ਤਨ ਤਿਨ ਆਗੈ ਕਯੇ। ੫੮।

ਦੋਹਰਾ: ਘੜੀ ਏਕ ਸਿੰਘ ਖੜ ਲੜੇ ਰਖਯੇ ਬਹੀਰ ਚਲਾਇ।
ਤੋ ਫਿਰ ਮਗਰੋਂ ਕਰ ਹਲੇ ਆਇ ਪਰਯੇ ਸੁ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹਿ। ੫੯।

ਚੌਪਈ: ਕੇਸ ਚਾਰ ਕੁ ਥੋ ਗਯੇ ਬਹੀਰ। ਪਿਛੈ ਲੜਤ ਥੋ ਸਿੰਘ ਧਰ ਧੀਰ।
ਸ਼ਾਹ ਤਿਨੈ ਪੈ ਆਪ ਆਇ ਪੜਿਓ। ਉਠੀ ਧੂੜ ਰਣ ਨਦਰ ਨ ਪੜਿਓ। ੬੦।
ਸਿੰਘ ਗਰਦ ਸੋਂ ਦਏ ਦਬਾਇ। ਨਠਜੋ ਥੰਨੋ ਅਰ ਬੜੁਤੇ ਜਾਇ।
ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਸੰਗ ਤੁੰਮਨ ਚਾਰ। ਦੁਰਾਨੀ ਦੁਅਸ ਪੇ ਬਾਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ। ੬੧।
ਕਰੀ ਥੰਨੋ ਪੈ ਉਨ ਬਡ ਮਾਰ। ਦਯੋ ਖਾਲਸੇ ਬਹੀਰੋਂ ਟਾਰ।
ਬਹੀਰ ਰਹਯੇ ਜਬ ਥੰਨੈ ਬਗੇਰ। ਬਹੁਤ ਗਿਲਜਨ ਲਯੇ ਬਿਚਤੇ ਘੇਰ। ੬੨।
ਮੁੜ ਫਿਰ ਕੀਓ ਖਾਲਸੈ ਉਪਰਾਲਾ। ਕਿਛਕੁ ਬਹੀਰ ਕੋ ਛੁਟਯੇ ਖਿਆਲਾ।
ਨੱਠ ਰਲਯੇ ਸੇ ਅਗਲਨ ਨਾਲ। ਅਗੈ ਰਲੇ ਲਏ ਸਿੰਘਨ ਸੰਭਾਲ। ੬੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਲੜਤੇ ਤੁਰੈਂ ਰਖਨ ਬਹੀਰੈ ਕਾਜ।
ਕਿਤੈ ਲੜੈਂ ਕਿਤ ਖੜ ਤੁਰੈਂ ਕਿਤੈ ਗਏ ਕਰ ਭਾਜ। ੬੪।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹੁ ਕਰਤ ਗੈਲ ਹੱਲੇ ਆਵੈ। ਕੱਢ ਬਹੀਰੋਂ ਪੰਥ ਚਲਾਵੈ।
ਬਿਨਾਂ ਫੌਜ ਕਰ ਲਯੇ ਬਹੀਰ। ਬਹੀਰ ਬਿਚੋਂ ਕਰ ਸ਼ਾਹਿ ਦਯੋ ਚੀਰ। ੬੫।
ਕਿਛਕੁ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਬਹੀਰ ਭੀ ਮਰਯੋ। ਕਿਛਕੁ ਬੇਲ ਇਮ ਬਹੀਰਹ ਪਰਯੋ।
ਕਿਛਕੁ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਕਰੈਂ ਉਪਰਾਲਾ। ਲੁਟਯੇ ਬਹੀਰ ਕੋ ਕਿਛ ਇਮ ਖਜਾਲਾ। ੬੬।
ਫੇਰ ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਕੀਨੀ ਦੋੜ। ਔਰ ਬਹੀਰ ਉਨ ਲੀਨੇ ਤੋੜ।
ਪੜੈ ਬਹੀਰ ਸਿਰ ਪੈਨ ਤੇਗ। ਜਾਟ ਕਟਤ ਜਿਮ ਪੱਤੇ ਬੇਗ। ੬੭।

ਜਿਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਾਨ ਇਕ ਖੇਤ ਕਟਾਵੈ। ਉਪਰ ਦੂਏ ਕੈ ਘੇਰੇ ਪਾਵੈ।
ਤਿਮ ਵੜ ਵਿਚ ਗਿਲਮੇ ਲੇਵੈਂ ਚੀਰ। ਕੋਈ ਨੱਠ ਮਿਲ ਬਚੈ ਬਹੀਰ। ੬੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਸ਼ਾਹਿ ਮਨ ਮੈਂ ਲਖਯੋ ਬਿਨ ਘਿਰੇ ਨ ਸਿੰਘ ਮਰਾਂਹਿ।
ਜਿਮ ਕਿਮ ਇਨ ਕੋ ਘੇਰਐ। ਤੋ ਇਹ ਮਾਰਹਿ ਖਾਂਹਿ। ੬੯।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਨਿਕਸਰੀ ਦੁੜਾਏ। ਉਪਰ ਜੈਨੇ ਕੇ ਗਿਲਾ ਠਹਰਾਏ।
'ਜੇ ਤੈਂ ਕਹੀ ਕਰੀ ਨਹਿੰ ਬਾਤ। ਮੁਹਰਯੋਂ ਸਿੰਘ ਨ ਘੇਰੇ ਜਾਤ। ੭੦।
ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਥੋ ਤੁਹਿ ਪਹਿ ਘੋੜਾ। ਕਜਾ ਸਿੰਘਨ ਲੁਟ ਕਰ ਦਯੋ ਥੋੜਾ।
ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ ਠਾਣ ਮਲਰੀ। ਤੂੰ ਘੇਰ ਨ ਸਕਯੋਂ ਥੀ ਫੌਜ ਬਹੁਤੇਰੀ। ੭੧।
ਜੇ ਤੂੰ ਇਨ ਕੋ ਲੇਵੈਂ ਘੇਰ। ਚਾਰ ਘੜੀ ਸਬ ਦਿਓਂ ਨਿਬੇਰ।
ਬਿਨ ਘੇਰੈ ਸਿੰਘ ਮਰੈਂ ਸੁ ਨਾਹੀਂ। ਖੂਬ ਬਿਚਾਰੀ ਮੈਂ ਮਨ ਮਾਂਹੀ'। ੭੨।
ਸੁਨ ਜੈਨੇ ਕੋ ਲਾਰੀ ਆਗ। ਸੂਤੋ ਸ਼ੇਰ ਜਨ ਉੱਠਯੋ ਜਾਗ।
ਸੇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਘੇਰਨ ਪਰਯੋ। ਫਿਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘੀਅਨ ਮਾਰਹ ਟਰਯੋ। ੭੩।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਜੈਨੇ ਸ਼ਾਹ ਆ ਕਹਯੋ ਅਗਯੋਂ ਨ ਘੇਰੇ ਜਾਹਿ।
ਦੇਖਨ ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਦਿਸੈਂ ਲੜਤੇ ਘਣੇ ਦਿਸਾਹਿ। ੭੪।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਜੈਨੇ ਸ਼ਾਹਿ ਆਇ ਸੁਨਾਈ। 'ਘੇਰਨ ਭਏ ਸਿੰਘ ਸੂਰ ਬੁਲਾਈ।
ਬਹੀਰ ਛੱਡ ਆਪ ਇਸ ਪਰ ਪਰੋ। ਅੱਵਲ ਕਤਲ ਇਸ ਫੌਜੇ ਕਰੋ'। ੭੫।
ਸੁਨਤ ਸ਼ਾਹਿ ਸੇਈ ਮੰਨ ਲਈ। ਦੌੜ ਫੌਜ ਕੈ ਉਪਰ ਕਈ।
ਕਿਛਕੁ ਸਿੰਘਨ ਖੜ ਸਲਕ ਚਲਾਈ। ਦਏ ਗੇਰ ਜੋਊ ਆਵਤ ਧਾਈ। ੭੬।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਸ਼ਾਹਿ ਆਵਤ ਜਾਨਾ। ਸਰਕ ਤੁਰੇ ਤਿਨ ਖੜਨੁ ਤਜਾਨਾ।
ਮੁੜ ਖੜ ਸਿੰਘ ਰਮਜੰਗੇ ਚਲਾਵੈਂ। ਨੇੜ ਢੁਕੈ ਉਸ ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈਂ। ੭੭।
ਕਬ ਮੁਕੈ ਨਿਜ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹੁ ਫੌਜ। ਉਛਲ ਸਮੁੰਦ ਜਨੁ ਆਵਤ ਮੌਜ।
ਨੱਠ ਸਿੰਘ ਕੋਹ ਡੇਢ ਕੁ ਚੱਲੇ। ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਹੋ ਰਹੇ ਖੱਲੇ। ੭੮।

ਦੋਹਰਾ: ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਓਹੀ ਹੱਲੈ ਰਹਯੋ ਬਿਹੀਰੈ ਮਾਂਹਿ।
ਲੜਤ ਭਿੜਤ ਪਾਛੈ ਅਗੈ ਬਿਹੀਰੈ ਕਰੈ ਅਗਾਹਿ। ੭੯।

ਚੌਪਈ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਖੜਕੀਓ ਅਰੜਾ। ਨਿਜ ਫੌਜ ਖੜਾਈ ਕਰ ਬਡ ਝਗੜਾ।
ਫੌਜ ਕਰੈ 'ਹਮ ਖੜੇ ਬਚੈਂ ਨਾਹੀਂ। ਕਿਛਕੁ ਹੋਣ ਹਮ ਦਿਹੋ ਅਗਾਹੀਂ'। ੮੦।
ਜਖਮ ਬਹੁਤ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਖਾਏ। ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਔ ਤੇਗ ਘਾਇ ਆਏ।
ਆਪ ਮਾਰੈ ਔ ਉਨਕੇ ਝੇਲੈ; ਸੌਹੇ ਮੱਥੇ ਰੱਖ ਘੋੜੇ ਮੇਲੈ। ੮੧।
ਜਸੈ ਸਿੰਘ ਕੋ ਥਕ ਰਹਯੋ ਘੋੜੇ। ਕਰਤ ਜੰਗ ਥੋ ਸੋ ਬਹੁ ਦੌੜੇ।
ਜਬੈ ਸਿੰਘ ਉਸ ਅੱਡੀ ਲਗਾਵੈ। ਨਹਿੰ ਮਾਨੈ ਕਛੁ ਅਗੈ ਨ ਧਾਵੈ। ੮੨।

- ਦੋਹਰਾ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਪਾਲਕੋ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਨਾਮ।
ਤਿਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਆਖਿਓ 'ਅਬ ਈਹਾਂ ਖੜਨ ਨਹਿੰ ਕਾਮ। ੮੩।
- ਚੌਪਈ: ਈਹਾਂ ਖੜੇ ਹਮ ਬਚਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤੁਮ ਹਮਰੀ ਇਮ ਜਾਂਨ ਗਵਾਹੀ'।
ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਰ ਇਮ ਫੁਰਮਾਵੈ'। 'ਹਮਰੋ ਘੋੜੇ ਅਗੈ ਨ ਧਾਵੈ'। ੮੪।
ਤਬ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਾਬਕ ਉਠਾਯਾ। ਚਾਹਤ ਘੋੜੇ ਤਨ ਕੇ ਲਾਯਾ।
ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਜ ਦੇਖ ਹਟਾਯੋ। 'ਚਹੈਂ ਹਮਕੋ ਤੂੰ ਚਟਕ ਲਗਾਯੋ। ੮੫।
ਪੰਥ ਸੁਨੈ ਹਮ ਕੋ ਕਰੈ ਠੱਠਾ। ਘੋੜਾ ਕੁਟਾਇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਠੱਠਾ।
ਕਯਾ ਮੁਖ ਲੈ ਮੈਂ ਬਹੈਂ ਦਿਵਾਨ। ਕਰੈਂ ਮਸਕਰੀ ਹਮ ਕੋ ਆਨ। ੮੬।
ਮੈਂ ਖਾਲਸੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਕਹਾਯੋ। ਤੁਮ ਚਾਹਤ ਹਮ ਗੀਦੀ ਬਨਾਯੋ।
ਇਸ ਜੀਵਣ ਤੇ ਮਰਨੋ ਬੇਸ਼। ਰਹੈ ਜੱਸ ਜਿਸ ਜਗ ਮੈਂ ਲੇਸ਼'। ੮੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਛਡ ਤੁਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਯੋ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਲੜਤ ਭਿੜਤ ਖੜਤੇ ਤੁਰਤ ਜੇਖੋਂ ਸਿਰ ਨਿਜ ਖਾਇ। ੮੮।
- ਚੌਪਈ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਖਾਏ ਬਾਈ ਘਾਇ। ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੜਤੇ ਜਾਇ।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜਬ ਜ਼ਖਮੀ ਸੁਨਯੋ। ਸਭ ਸਿਰਦਾਰਨ ਸੁਨ ਸਿਰ ਧੁਨਯੋ। ੮੯।
ਵਿਚ ਥੰਨੇ ਸਭ ਆਣ ਖਲੋਏ। ਭੰਗੀ, ਘਨੀਏ, ਰਾਮਗੜੀਏ ਜੋਏ।
ਨਕਈ, ਨਿਸਾਨਚੀ, ਡੱਲੇ ਵਾਲ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘੀ ਔ ਆਲੂ ਜੁ ਵਾਲ। ੯੦।
ਸੁਕੁ ਚੱਕੀਏ, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘੀਏ ਸਾਰੇ। ਸ਼ਹੀਦ ਨਿਹੰਗ ਔ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ ਔਰ ਪੁਰੀਯੋ ਅਨੰਦ। ਰਮਦਾਸੀਏ ਰੰਘਰੇਟੇ ਔਰ ਮਸੰਦ। ੯੧।
ਬੇਦੀ ਸੋਢੀ ਤੇਹਨ ਔ ਭੱਲੇ। ਰਹਤ ਹੁਤੇ ਜੇ ਖਾਲਸੇ ਰਲੇ।
ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਹਿੰ ਔ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਹਿੰ। ਕਦੈ ਖੜੈਂ ਕਦ ਲੜੈਂ ਤੁਰੋਹਿ। ੯੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਜੇ ਹੁਤੇ ਸਭ ਫੜ ਖੜ ਹਥਿਆਰ।
ਅਗੈ ਉਹਾਂ ਤੇ ਤੋ ਤੁਰੈਂ ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਮਾਰ। ੯੩।
ਤਬਹਿ ਕਿਸੇ ਨੈ ਕਹਿ ਦਯੋ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਬੀਰ ਸਨਾਇ।
'ਤੂੰ ਜੁ ਕਹਿਤ ਥੋ ਮੈਂ ਲੜੈਂ ਜਹਿੰ ਹੋਵੈ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ'। ੯੪।
- ਚੌਪਈ: ਸੋ ਸੁਨ ਚੜ ਸਿੰਘ ਗੁੱਸਾ ਖਾਯਾ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਲ ਘੋੜੇ ਚਲਾਯਾ।
ਲਭਯੋ ਨ ਟੋਲਤ ਸੋ ਰਹਯੋ ਦੂਰ। ਦਿਸੈ ਨ ਦੂਰੋਂ ਉਡ ਰਹੀ ਧੂਰ। ੯੫।
ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਟੋਲ ਮੁੜ ਵੜਯੋ ਬਹੀਰ। ਤੇਗ ਮਾਰ ਕਢੈ ਗਿਲਜੇ ਚੀਰ।
ਮਾਰਤ ਤੇਗ ਗਯੋ ਹਥ ਥਾਕ। ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਯੋ ਨੇਜੋ ਚਾਕ। ੯੬।
ਮਾਰਤ ਨੇਜਨ ਫਲ ਟੁਟ ਗਯੋ। ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਹਾਥ ਰਾਮ ਜੰਗੋ ਲਯੋ।
ਥਕਯੋ ਘੋੜੇ ਤਬ ਔਰ ਬਦਲਾਯੋ। ਲਗਯੋ ਜ਼ਖਮ ਖੜ ਸਿੰਘ ਬੰਧਾਯੋ। ੯੭।
ਲਈ ਫੌਜ ਸਭ ਅਪਨੀ ਸਾਥ। ਬਹੁਤ ਗਿਲਜਨ ਸਿਰ ਮਾਰੈ ਹਾਥ।
ਜਹਾਂ ਬਹੀਰ ਬਹੁ ਪਰੇ ਭੀਰ। ਆਪ ਡਰੈ ਤਹਿੰ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ। ੯੮।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁ ਗਿਲਜਨ ਕੋ ਮਾਰਕੈ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਲਏ ਬਚਾਇ।
ਗਿਲਜਨ ਕੇ ਘੋੜੇ ਲਭੈ ਪਜਾਦਨ ਤੁਰੈ ਚੜ੍ਹਾਇ।੯੯।

ਚੌਪਈ: ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਸਾਥ ਨ ਕਿਸਤੇ ਹੋਇ। ਜੋਊ ਲਲਕਾਰੈ ਤਹਿ ਜਾਇ ਸੋਇ।
ਬਹੀਰੈ ਨ ਛੋਡੇ ਖੜ ਤੁਰ ਲੜੈ। ਤੁਰੈ ਅਗੈ ਕਬ ਪਿਛੈ ਮੁੜੈ।੧੦੦।
ਫੌਜ ਛੱਡ ਕਬ ਏਕਲ ਧਾਵੈ। ਮਾਰ ਗਿਲਜਨ ਫਿਰ ਫੌਜੇ ਆਵੈ।
ਨਿਜੈ ਫੌਜ ਬਹੁ ਜੋਖੋ ਖਾਵੈ। ਫਟੇ ਗਿਰੇ ਕਿਸੇ ਬੇਲੇ ਪਾਵੈ।੧੦੧।
ਕਈਅਨ ਕੋ ਗਹਿ ਅਗੈ ਚਲਾਵੈ। ਕਈਅਨੁ ਕੋ ਨਿਜ ਕੋਤਲ ਚਲਾਵੈ।
ਇਮ ਬਹੀਰੀਅਨ ਕਰੈ ਨਿਬਾਹਿ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਮ ਦਏ ਬਚਾਇ।੧੦੨।
ਦੌੜ ਗਿਲਜਨ ਪਰ ਜੋ ਸਿੰਘ ਕਰੈ। ਜਨੁ ਕੂੰਜਨ ਪੈ ਬਹੀਰੀ ਪਰੈ।
ਕਿਸੈ ਇਕ ਕਿਸ ਦੁਇ ਸੱਟ ਲਾਵੈ। ਇਤ ਤੇ ਉਤ ਉਤ ਤੇ ਇਤ ਧਾਵੈ।੧੦੩।

ਦੋਹਰਾ: ਗੀਗੋਰੀ ਜਿਮ ਘੋੜੇ ਘੁਮੈਂ ਵੜ ਬਿਜੂਲ ਜਿਮ ਦਲ ਆਪ।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜਨ ਇਮ ਕਟੈ ਪੁੰਨ ਕਟੈ ਜਿਮ ਪਾਪ।੧੦੪।

ਚੌਪਈ: ਬਹੀਰ ਛਡ ਸਿੰਘ ਦੂਰ ਨ ਜਾਵੈ। ਆਪ ਫਤੇ ਔਰ ਬਹੀਰ ਬਚਾਵੈ।
ਲੋਹੁ ਰੰਗ ਸਭ ਕਪੜੇ ਭਏ। ਖੇਲ ਫਾਗ ਜਨੁ ਰੰਗ ਰੰਗਾਏ।੧੦੫।
ਪੰਜ ਘੋੜੇ ਨਿਜ ਕੋਤਲ ਰਖਾਏ। ਛੋਡ ਏਕ ਕੋ ਔਰ ਚੜ੍ਹ ਧਾਏ।
ਸਸਤਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤੇ ਖਾਏ। ਦੇਖ ਨ ਓਦਰੇ ਫੇਰ ਲੜਾਏ।੧੦੬।
ਆਗੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬੰਦੂਖ ਚਲਾਏ। ਇਕ ਕੋ ਮਾਰ ਦੂਏ ਤਨ ਲਾਏ।
ਵਹੁ ਬੰਦੂਖ ਜਬ ਖਾਲੀ ਹੋਇ। ਲਏ ਔਰ ਕੇ ਹਥ ਤੇ ਖੋਹਿ।੧੦੭।
ਬੰਦੂਖੀ ਦਲ ਮੈਂ ਅਢਾਈ ਬਤਾਵੈ। ਇਕ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੁਯੇ ਸਭ ਦਲ ਅਗਾਵੈ।
ਔਰ ਬੰਦੂਖੀ ਬਡੇ ਅਖਾਵੈ। ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਆਗੇ ਅਧੋ ਬਤਾਵੈ।੧੦੮।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦੂਖ ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕੀਓ ਜਗ ਮੈਂ ਮਸ਼ਹੂਰ।
ਜੈਸੇ ਮਾਰੇ ਨੇੜਿਓ ਤੈਸੇ ਮਾਰੈ ਦੂਰ।੧੦੯।
ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਲਰਤੇ ਮਰਤ ਬਹੀਰ ਰਾਯੋ ਕੋਹ ਔਰ।
ਤੋ ਫਿਰ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹੁ ਨਿਜ ਕਰ ਪਰਜੋ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਧੋਰ।੧੧੦।

ਚੌਪਈ: ਜੋਰ ਪਾਇ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਨਿਕਾਰੀ। ਘੋਰਜੋ ਬਹੀਰ ਬਹੁ ਤੁੰਮਣ ਭਾਰੀ।
ਤਿਨ ਮੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਤੁਰ ਤਬੇ ਦੋਇ। ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ ਦਮਦਮੀਏਂ ਜੋਇ।੧੧੧।
ਘੋਰ ਲਯੋ ਤਿਨ ਅਗਜੋਂ ਆਇ। ਜੁਦੈ ਜੁਦੈ ਤੇ ਦਏ ਕਰਾਇ।
ਧਰ ਗਰੰਥ ਤਹਿ ਲੜੇ ਮਝੈਲ। ਰਖਤ ਹੁਤੇ ਥੇ ਸਸਤਰ ਗੈਲ।੧੧੨।
ਘੜੀਕੁ ਲੜੇ ਫਿਰ ਲੀਨੇ ਮਾਰ। ਫਿਰ ਦਮਦਮੀਅਨੁ ਪਰ ਧਰੀ ਤਲਵਾਰ।
ਪਾਉ ਘੜੀ ਤਹਿ ਤੇਊ ਲੜੇ। ਬਿਨ ਹਥਿਆਰ ਹੁਤੇ ਕਜਾ ਕਰੇ।੧੧੩।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕਾ ਜੁੱਧ ਪਛਾਣ। ਢੀਮ ਸੋਟੇ ਕਰ ਮਾਰਨ ਤਾਣ।
ਢੀਮ ਸੋਟਨ ਤੇ ਕਬ ਵੇ ਮਰੈਂ। ਮਾਰ ਤੇਗੁ ਇਨ ਦੁਇ ਧੜ ਕਰੈਂ।੧੧੪।

- ਦੋਹਰਾ: ਗਹਲ ਪਿੰਡ ਢਿਗ ਆ ਪੁਜਯੋ ਮਾਰਤ ਮਰਤ ਬਹੀਰ।
ਕਦੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਆ ਲੜੈ ਕਦੇ ਜਾਹਿ ਹੁਇ ਤੀਰ। ੧੧੫।
- ਚੌਪਈ: ਤਬ ਬਹੀਰ ਨੇ ਪਿੰਡ ਤਕਾਯੋ। ਪਿੰਡ ਲੋਕਨ ਨੇ ਬੁਹੋ ਅੜਾਯੋ।
ਪਿੰਡ ਮੈਂ ਵੜਨ ਨ ਦੀਨੋ ਕੋਊ। ਔਖੀ ਬਨੀ ਬਹੀਰ ਸੁ ਤੋਊ! ੧੧੬।
ਕਿਛੁ ਲੁਕ ਪੜੇ ਗੁਹਾਰਨ ਮਾਂਹਿ। ਸੋ ਗਿਲਜਨ ਨੇ ਛੋਡੇ ਨਾਂਹਿ।
ਚਮਿਆਰਨ ਚੁਹੜਨ ਕੈ ਜੁੜ ਵੜੇ। ਕਾਢ ਲੋਕਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰੇ। ੧੧੭।
ਲੋਥਨ ਉਪਰ ਲੋਥ ਹੁਇ ਪਈ। ਉਨ ਤਲ ਗਿਰ ਕੈ ਬਚ ਰਹੇ ਕਈ।
ਉਨ ਕੈ ਚੀਜ ਜੁ ਟੋਲਨ ਵਾਰ। ਕਿਤਨੇ ਵੈ ਫਿਰ ਦੀਨੋ ਮਾਰ। ੧੧੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਉਹਾਂ ਸੁ ਛੋਰੀ ਥੀ ਘਣੀ ਚਰੀ ਬਾਜਰੇ ਵਾਰ।
ਬਹੁ ਲੋਕ ਤਿਨ ਮੈਂ ਛਪੇ ਸੋ ਉਸ ਦੀਨੋ ਜਾਰ*। ੧੧੯।
- ਚੌਪਈ: ਉਹਾਂ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਗੁੱਸਾ ਖਾਯਾ। ਮੁੜ ਕਰ ਘੋੜਾ ਬਹੀਰ ਰਲਾਯਾ।
ਪੰਜ ਬੰਦੂਕੀਏ ਭਰ ਦੇਹਿੰ ਬੰਦੂਖ। ਮਾਰੈ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜਨ ਅਚੁਕ। ੧੨੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਭਯੋ ਪਿਆਸੇ ਸ਼ਾਹੁ ਥੋ ਖੜ੍ਹ ਤਿਨ ਪੀਤੋ ਨੀਰ।
ਧੀਰੀ ਧੀਰੀ ਹੁਇ ਅਈ ਤੋ ਪਰ ਗਯੋ ਫਰਕ ਬਹੀਰ। ੧੨੧।
- ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਤੋ ਕਛੁ ਧੂਪ ਸੰਤਾਯੋ। ਧੁਪੇ ਖਾਲਸੇ ਹੋਤ ਸਵਾਯੋ।
ਜਹਾਂਨ ਖਾਂਨ ਉਠ ਲਾਗਯੋ ਗੈਲ। ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਦੀਨੋ ਘੈਲ। ੧੨੨।
ਗਹਲ ਰਾਮ ਲੰਘ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਲੜੇ। ਜੋਰ ਰਹਯੋ ਲਾਇ ਅਗਯੋ ਨ ਟਲੇ।
ਬਹੀਰ ਬਚਯੋ ਸੋ ਲੀਨੋ ਸਾਂਭ। ਲੱਗ ਤੁਰੇ ਸਿੰਘ ਦੋਨੋ ਲਾਂਭ। ੧੨੩।
ਜਿਮ ਕਰ ਕੁਕੜੀ ਬਚਿਅਨ ਛੁਪਾਵੈ। ਫਿਲਾਇ ਪੰਖ ਦੁਇ ਤਰਫ ਰਖਾਵੈ।
ਇਮ ਖਾਲਸੇ ਨੈ ਬਹੀਰ ਛੁਪਾਯੋ। ਜੋ ਬਚ ਰਹਯੋ ਸੁ ਆਗੈ ਲਗਾਯੋ। ੧੨੪।
- ਦੋਹਰਾ: ਕੁਤਬੋ ਬਾਹਮਣੀ ਥੋ ਕਹਤ ਉਹਾਂ ਪਿੰਡ ਕੇ ਨਾਮ।
ਬਹੁਤ ਬਹੀਰੀਏ ਤਹਿੰ ਵੜੇ ਦੇਖ ਸੁ ਵਸਤੇ ਗ੍ਰਾਮ। ੧੨੫।
- ਚੌਪਈ: ਰੱਯਤ ਹੁਤੀ ਪਠਾਣਨ ਕੇਰੀ। ਲੀਏ ਮਲੇਰੀਅਨ ਤਹਿੰ ਵੈ ਘੇਰੀ।
ਤਿਨੈ ਗ੍ਰਾਮ ਲੋਕਨ ਕਹਿ ਦੀਯੋ। ਮਾਰ ਲੂਟ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਲਿਯੋ। ੧੨੬।
ਬਜਾਇ ਢੋਲ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਧਏ। ਗੈਲ ਬਹੀਰੈ ਤੇ ਭੀ ਪਏ।
ਤੋ ਬਹੀਰ ਭਯੋ ਹਾਹਾਕਾਰ। ਸੋ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਨੀ ਪੁਕਾਰ। ੧੨੭।
ਕਰੀ ਦੌੜ ਪਰ ਪਿੰਡਨ ਵਾਰ। ਮਾਰ ਰੰਘੜ ਵਿਚ ਕਢੇ ਤਲਵਾਰ।
ਮਰਤ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਲਏ ਬਚਾਇ। ਮਾਰੋ ਰੰਘੜ ਖੂਬ ਬਣਾਇ। ੧੨੮।

* ਪਾ:- ਮਾਰ।

ਜੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹਥ ਆਯੋ। ਮਾਰ ਕੂਟ ਤਿਸ ਸੀਸ ਕਟਾਯੋ।
ਉਨ੍ਹੈਂ ਮਾਰ ਮੁੜ ਦਲ ਮੇਂ ਰਲਾ। ਕਰਨ ਲਗੇ ਪਰ ਗਿਲਜਨ ਹਲਾ।
ਸਜਾਨਨ ਨੇ ਸੇ ਲੀਓ ਹਟਾਇ। ਇਹਾਂ ਲੜਨ ਮੁੜ ਨਾਹਿ ਭਲਾਇ। ੧੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਗਿਲਜੇ ਭੀ ਲੜ ਥਕ ਪਰੇ ਖੜੇ ਰਹੇ ਤਹਿਂ ਹੋਇ।

ਸਿੰਘ ਭੀ ਅਗਜੋਂ ਨਹਿਂ ਟਲੈਂ ਪੀਯ ਜਲ ਸਮਤੇ ਸੋਇ। ੧੩੦।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਸਿੰਘ ਉਹਾਂ ਰਹੇ ਖਲੋਇ। ਆਏ ਲੜਤੇ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹਿ।
ਦੌੜ ਕਰੀ ਉਨ ਸੋ ਕੋਹ ਸਾਰੀ। ਇਸ ਕਰ ਭਏ ਸੁ ਗਿਲਜੇ ਹਾਰੀ। ੧੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਹੁਇ ਗਯੋ ਪਰੈ ਧੂਪ ਕੀ ਤਾੜ।

ਨਠ ਨਠ ਖੜ ਖੜ ਮੁੜ ਲੜਤ ਤਰਸ ਟੋਤ ਚਿਤ ਸਾੜ। ੧੩੨।

ਚੌਪਈ: ਘੋੜੇ ਮਰਦ ਪਿਆਸੇ ਭਏ। ਸਬਹਨ ਕੇ ਮੁਖ ਸੂਕ ਸੁ ਗਏ।
ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਜਲ ਹੱਥ ਨ ਆਯੋ। ਜੋ ਆਯੋ ਤੋ ਪੀਅਨ ਕਬ ਪਾਯੋ। ੧੩੩।
ਕੋਸ ਬਾਰਾਂ ਮੇਂ ਨਹਿਂ ਜਲ ਲੱਭਾ। ਪੀਤੋ ਦੁਤਰਫੀ ਚਾਹੈ ਸੱਭਾ।
ਸਭ ਕੇ ਜਲ ਤਹਿਂ ਨਦਰੀ ਆਯਾ। ਜਨ ਮਰਤੇ ਕਿਨ ਜੀਵਨ ਪਾਯਾ। ੧੩੪।
ਭਰੀ ਢਾਬ ਬਡ ਦਵੈ ਠੱਠ। ਪੰਜਾਮੇ ਪਰੇ ਦੁਤਰਫੋਂ ਨੱਠ।
ਬਹੀਰੀਏ ਭੀਚਰੈਂ ਪੀਓ ਪਾਨੀ। ਪਰਤ ਤਲਵਾਰ ਨ ਤਿਨ ਨੇ ਮਾਨੀ। ੧੩੫।
ਗਿਲਜੇ ਭੀ ਲੜਨੋ ਭੁਲ ਗਏ। ਪੀਵਨ ਪਾਨੀ ਢਾਬ ਸੁ ਪਏ।
ਪਜਾਸੇ ਵਿਚਦੋਂ ਨਠ ਜਲ ਪੀਵੈਂ। ਭਾਵੈਂ ਮਰ ਡੁਬ ਭਾਵੈਂ ਜੀਵੈਂ। ੧੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮਲਵਈਅਨ ਖਾਲਸੈ ਕਹਯੋ 'ਆਗੈ ਪਾਨੀ ਦੂਰ।

ਇਹਾਂ ਪਿਆਸੋ ਜੋ ਤੁਰੈ ਆਗੈ ਮਰੂ ਜਰੂਰ'। ੧੩੭।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਖਾਲਸੇ ਖੜ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਲੋਹੋ ਸਭ ਕੋ ਜਲ ਪਿਲਵਾਇ।
ਪਰ ਸੁਾਰਥ ਪਰ ਲਾਵੈ ਸਰੀਰ। ਆਪ ਮਰੇ ਔ ਬਚਾਓ ਬਹੀਰ'। ੧੩੮।
ਯੇ ਕਰ ਖੜਯੋ ਖਾਲਸੇ ਸਲਾਹਿ। ਅਗੈ ਨ ਮਿਲਯੋ ਗਿਲਜਨ ਧਰਨ ਪਾਇ।
ਦੇਉ ਤਰਫ ਦਲ ਹੁਇ ਰਹੇ ਖਲੇ। ਪੀ ਪੀ ਜਲ ਦਲ ਅਪਨੇ ਰਲੇ। ੧੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਖਾਲਸੈ ਮੁੜ ਲੜਯੋ ਬਹੀਰ ਗਰੀਬਨ ਕਾਜ।

ਸਿੰਘਨ ਮੁੜ ਸਸਤਰ ਕਰੇ ਅਏ ਜੁ ਪਹਿਲੇ ਭਾਜ। ੧੪੦।

ਚੌਪਈ: ਜਲ ਪਰ ਉਨ ਭੀ ਅਰੜੋ ਕੀਓ। ਜਲ ਦੇਇਨ ਰਲ ਇਕ ਥਾਂ ਪੀਓ:
ਪੀ ਪੀ ਜਲ ਮੁੜ ਅਪਨੇ ਜਾਹਿ। ਰਹੀ ਨ ਹੋਸ ਲੜਨ ਕੀ ਕਾਹਿ। ੧੪੧।
ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਕਰੀ ਅਪਨ ਸੰਭਾਲ। ਫਟੇ ਥਕੇ ਕਰ ਲੀਨੇ ਨਾਲ।
ਡੇਰਾ ਨਠ ਕੋਹ ਦਸ ਔਰ ਗਯੇ। ਖਿਡਯੋ ਫੁਟਯੋ ਆਇ ਉਹਾਂ ਰਲਯੋ। ੧੪੨।
ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਉਹਾਂ ਪਹੁੰਚਏ। ਔਰ ਮੁਯੋ ਔ ਖਿਡ ਭੀ ਗਏ।
ਲੋਕ ਕਹੈਂ ਸਿੰਘ ਇਕ ਲਖ ਸਾਰਾ। ਪਚਾਸ ਬਚਯੋ ਔਰ ਸਭ ਗਯੋ ਮਾਰਾ। ੧੪੩।

ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਤੀਸ ਬਤਾਏ। ਰਹੇ ਸੁ ਮਟ ਔਰ ਬਚ ਕਰ ਆਏ।
ਪਿਤਾ ਚਾਚੇ ਦੁਇ ਹਮ ਥੇ ਸਾਥ। ਉਨ ਤੇ ਸੁਨ ਹਮ ਆਖੀ ਬਾਤ। ੧੪੪।
ਘੋੜੇ ਉਠ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਂਹਿ। ਘੱਲੂ ਘਾਰੈ ਇਸਕੈ ਮਾਂਹਿ।
ਕੋਊ ਘੱਟ ਕੋਊ ਆਖੈ ਜਾਦਾ। ਇਤਨਕ ਹਮ ਪਿਤ ਕਹੀ ਮਿਰਯਾਦਾ। ੧੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਬੁਕ ਤਹਿੰ ਕਹਜੇ ਉਚੈ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇ।
'ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਸੇ ਰਹਜੇ ਗਯੋ ਸੁ ਖੋਟ ਗਵਾਇ'। ੧੪੬।
ਸਰਦਾਰ ਸਬੈ ਜ਼ਖਮੀ ਭਏ ਸਾਬਤ ਰਹਜੇ ਨ ਕੋਇ।
ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਥੀ ਘਨਨ ਗਿਣਤੀ ਸਭਨ ਨ ਹੋਇ। ੧੪੭।

ਚੌਪਈ: ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮ ਗਿਣੇ ਨ ਜਾਏ। ਤੀਰ ਤਲਵਾਰਨ ਜੇ ਨੇਜੇ ਖਾਏ।
ਭੀਮ ਸੈਨ ਜਿਮ ਜਿਤ ਵਲ ਜੁੜੇ। ਬਿਨ ਲਾਏ ਸ਼ਸਤਰ ਖਾਲੀ ਨ ਮੁੜੇ। ੧੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੈ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕੀ ਭਈ ਸਿੰਘਉਂ ਮਸ਼ਹੂਰ।
ਬਚਾਏ ਬਹੁਤ ਬਹੀਰੀਏ ਚਕ ਜੋਥੋਂ ਸੀਸ ਜਰੂਰ। ੧੪੯।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਬਹੀਰੀਏ ਧੰਨ ਧੰਨ ਆਖੈ। 'ਹਮ ਜਿਵਾਏ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ' ਭਾਖੈ।
'ਜੇ ਜੀਵੈ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜਿਵਾਏ'। ਯੋ ਬਹੀਰ ਸਭ ਆਖਤ ਜਾਏ। ੧੫੦।
ਰਲ ਬਹੀਰ ਯੋ ਦਏ ਅਸੀਸ। 'ਹੁਇ ਸ੍ਰਦਾਰ ਯਹ ਬਿਸੈ ਬੀਸ।
ਸਰਬ ਪੰਥ ਯਹ ਹੁਇ ਸਰਦਾਰ'। ਸਭ ਇਸ ਦੇਵੈ ਅਸੀਸ ਹਜ਼ਾਰ। ੧੫੧।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਯਹ ਹੁਇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ'। ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਯਹ ਲਹੌਰੈ ਪਾਇ'।
ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਯਹ ਲਏ ਮੁਲਤਾਨ'। ਕਹੈ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਔ ਕਾਬਲ ਤਾਨ। ੧੫੨।
ਦਿਲੀ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਪਹਾਰ। ਇਹੀ ਲਵੈ ਸਭ ਕੁੰਟਾਂ ਚਾਰ'।
ਇਮ ਕਰ ਕਰੈ ਬਹੀਰ ਅਰਦਾਸ। ਲਗੇ ਗੈਲ ਸਭ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਖਾਸ। ੧੫੩।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਧਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਤੁਰੈ ਸਭ ਬਹੀਰ ਸੁ ਤਿੱਧਰ ਜਾਇ।
ਆਦਰ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਕਰੇ ਫਤੈ ਯੁੱਧ ਸਭ ਪਾਇ। ੧੫੪।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਆਦਰ ਪਾਵੈ। ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਤਹਿੰ ਪਹਿਲੇ ਬੁਲਾਵੈ।
ਲੇ ਸਲਾਹਿ ਤੋ ਤਿਤ ਵਲ ਧਾਵੈ। ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹੁੰਚਾਵੈ। ੧੫੫।

ਅਥ ਬਿਰਾੜਨ ਔ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਬਖੇੜੋ*

੧੬੬. [ਵੈਰਾੜਾਂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਅਣਬਣ]

ਦੋਹਰਾ: ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਕਰਾਇਕੇ ਸਿੰਘ ਵੜੇ ਬਿਰਾੜਨ ਜਾਇ।
ਫੱਟੇ ਥੱਕੇ ਬਹਨ ਕੇ ਚਾਹਤ ਗੁਜਰ ਕਰਾਇ। ੧।

* ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਕ ੮ ਤੋਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਛੰਦ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਇਹ ਵਿਗਾੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਰਾੜਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀਨ ਸਨ।

ਸਿੰਘਨ ਬਿਰਾੜਨ ਕੀ ਜਿਸੈਂ ਸੁਨਾਉਂ ਬਿਗਦੀ ਬਾਤ।
ਜਬ ਸਿੰਘ ਆਵੈਂ ਮਾਲਵੇ ਕਰੈਂ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਘਾਤ।੨।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਨਿਜ ਮਾਲ ਚੁਰਾਵੈਂ; ਸਿੰਘਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਤਕ ਖੋਹ ਖਾਵੈਂ।
ਸਿੰਘ ਸੁ ਉਨਤੇ ਟਲਤੇ ਜਾਹਿ। ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸੀ ਸਿੰਘ ਕਰਾਹਿੰ।੩।
'ਹਮ ਆਵਤ ਹੈਂ ਇਨ ਕੇ ਘਰੈਂ। ਇਨ ਸੋਂ ਬਨੈ ਨ ਤਈ ਕਰੈਂ।
ਹੈ ਤੁਰਕਨ ਸੋਂ ਹਮਰੇ ਬਾਦ। ਇਨ ਸੋਂ ਚਹੀਯੈ ਹਮਹਿ ਸਵਾਦ'।੪।
ਉਨਕੇ ਭਾਗ ਹੁਤੇ ਨਾ ਭਲ। ਨਾਂ ਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਕਹੇ ਚਲੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਟਕ ਦਈ ਬੁਧਿ ਮਾਰ। ਆਈ ਹੋਣੀ ਉਨ ਕਰਨ ਖੁਆਰ।੫।
ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤਕਾਵੈਂ। ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਹਾਸੀ ਮਚਾਵੈਂ।
ਬੁਲਾਵੈਂ ਸਿੰਘ ਲੈ ਅੱਧੇ ਨਾਮ। ਕਰੈਂ 'ਛਡੋ ਤੁਮ ਹਮਰੇ ਗਾਮ'।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਤੇ ਥੇ ਬੁਰੇ ਪਰ ਕਰੈਂ ਉਨ੍ਹੈਂ ਸੋਂ ਟਾਰ।
ਕੂਟ ਲੂਟ ਉਇ ਜੋ ਕਰੈਂ ਤੇ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰ ਕਰ ਟਾਰ।੭।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਸਿੰਘ ਦੇਹਿੰ ਉਨ ਭਲੀ ਮਲਾਹਿ। ਕਰੈਂ ਮਸ਼ਕਰੀ ਉਲਟੈ ਰਾਹਿ।
ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਲੇਹੁ ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ'। ਬੈਰਾੜ ਕਹੈ ਅਗਜੋਂ 'ਲੇਹੁ ਅੰਦ੍ਰਾਹਲ'।
ਕਰੈਂ 'ਪਹੁਲ ਹਮ ਦਾਦੈ ਲਈ। ਹਮ ਤੈ ਨਿਕਲ ਕਹਾਂ ਅਬ ਰਾਈ'।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨ ਕਰ ਸਿੰਘ ਤਬ ਚੁਪ ਕਰੈਂ 'ਭਾਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈ ਨਾਂਹਿ।
ਏ ਫਿਟਕਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਜ ਕਹਾਂ ਏਹ ਪਾਹਿੰ।੯।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਜੈਤੋ ਕੀ ਰਹੈਂ। ਅਬਲੂ, ਮਹਮੈ, ਭਗਤੂ, ਬਰੈਂ।
ਬਿੱਝੂ, ਕਾਉਣੀ, ਦੋਡਮਤੀ ਮਾਂਹਿ। ਔਰ ਸੁ ਲਾਂਭੈ ਚਾਂਭ ਰਹਾਹਿੰ।੧੦।
ਚੜਕ, ਚੁਬਾਰੇ, ਘੋਲੀਏ ਤਾਕ। ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਔ ਕਾਂਗੜ ਲਾਕ।
ਆਪੇ ਅਪਨੇ ਔਰ ਟਿਕਾਣੇ। ਰਹੇ ਮੁਲਾਹਜੇ ਨਏ ਪੁਰਾਣੇ।੧੧।
ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਯੋ ਸਿੰਘ ਵਖਤ ਕਟਾਹਿੰ। ਦੁਖ ਬਹੁ ਸਹੈਂ ਸੁ ਗੁਜਰ ਕਰਾਹਿੰ।
ਤੇ ਬਿਰਾੜ ਬਹੁ ਚਾਵੜ ਕਰੈਂ। ਕਰੈਂ 'ਸਿੰਘ ਹਮ ਤੇ ਬਹੁ ਡਰੈਂ'।੧੨।
ਹਮ ਹੈਂ ਜਗ ਮੈਂ ਬਡੇ ਸਿਪਾਹੀ। ਹਮ ਸਮ ਜਗ ਕੋ ਸੂਰਾ ਨਾਹੀਂ।
ਇਕ ਪਲ ਮੇਂ ਲੋਂ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ'। ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਬਕੈਂ ਬਿਰਾੜ।੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਪੰਜ ਬਾਰ ਭਾਜੜ ਕਰੀ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਗਿਲਜਾਨ।
ਕਦੇ ਬਰਸ ਕਦੇ ਦੁਇ ਬਰਸ ਸਿੰਘ ਬਸੈਂ ਮਾਲਵੇ ਆਨ।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਪੰਜ ਵਾਰ ਤੋਂ ਸਣ ਪਰਵਾਰ। ਭਾਜੜ ਕਟੀ ਬਿਰਾਨੈ ਬਾਰ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਉਨਤੇ ਟਲ ਜਾਹਿੰ। ਤਿਮ ਬਿਰਾੜ ਮੂਰਖ ਗਰਬਾਹਿੰ।੧੫।
ਸਿੰਘ ਲੱਖ ਤਿਸ ਵੜ ਜਾਹਿੰ ਦੇਸ਼। ਤੁਰਕ ਨ ਸਕੈਂ ਕਰ ਤਹਿੰ ਪਰਵੇਸ਼।
ਸਿੰਘਨ ਵਲ ਤੇ ਆਕੀ ਰਹੈਂ। ਆਗੈ ਭਰਤ ਟਕੇ ਥੇ ਵਹੈ।੧੬।

ਘੱਲੂ ਘਾਟੇ ਕੇ ਪਿੱਛੈ ਭਏ। ਵੈ ਬੀ ਸਿੰਘਨ ਮਾਰਨ ਡਠੇ।
ਕਰੈਂ ਬਿਰਾੜ 'ਹਮ ਆਪੇ ਸੂਰੇ। ਹਮ ਸੋਂ ਲਰ ਕਬ ਹੁਇੰ ਸਿੰਘ ਪੂਰੇ। ੧੭।
ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰੈ ਤੁਮ ਸੁਖ ਪਾਯੋ। ਦੋ ਮੂੰਡ ਕੋ ਤੁਮ ਇਹਾਂ ਰਹਾਯੋ।
ਰਲ ਬੈਰਾੜਨ ਇਮ ਕਰ ਕਹਯੋ। 'ਸੱਦ ਤੁਰਕਨ ਤੁਮ ਇਹਾਂ ਮੁਵਯੋ'। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਗੀਡਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਿੰਘ ਥੋ ਢੰਡ ਕਸੇਲਨ ਵਾਲ।
ਤਿਸ ਕੀ ਨਾਰ ਲੁਕੋ ਰਖੀ, ਕਹਿੰ 'ਲਈ ਮਝੈਲਨ ਨਾਲ'। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਖਾਲਸੈ ਨੈ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਯੋ। 'ਟਲੇ ਬਨੇ ਨਹੀਂ' ਯੋ ਠਹਿਰਾਯੋ।
'ਭਏ ਬਿਰਾੜ ਅਬ ਬੇਈਮਾਨ। ਲਾਗੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇਖਣ ਤਾਨ'। ੨੦।
ਉਨਤੇ ਲਏ ਕਬੀਲੇ ਕੱਢ: ਔਰ ਦੇਸ਼ ਮੈਂ ਦੀਨੇ ਛੱਡ।
ਗੁਰੂ ਕੋਠੇ ਮੇਂ ਥੇ ਸੋ ਰਹੇ। ਔਰ ਜਗ੍ਹਾ ਉਨ ਬਹਿਨ ਨ ਦਏ। ੨੧।
ਨਿਕਲ ਬਿਰਾੜ ਗਿੱਲਨ ਲਏ ਵਾਰ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਭਏ ਗਿਲ ਸੁਖਕਾਰ।
ਬਿੱਝੂ ਕੀ ਤਿਨ ਟੰਮਕ ਬਜਾਯਾ। ਬਿਰਾੜਨ ਇਕ ਥਾ ਜਥਾ ਬਨਾਯਾ। ੨੨।
ਦਿਵਸ ਰਾਤ ਪੜ ਸਿੰਘ ਅਕਾਹਿੰ। ਜੋ ਲਭੈ ਲੁਟ ਮਾਰ ਤਿਸ ਜਾਹਿੰ।
ਇਮ ਭਯੋ ਸਿੰਘਨ ਬ੍ਰਾੜਨ ਬਖੇੜਾ। ਕਰੈਂ ਸਿੰਘਨ ਸਿਉਂ ਨਿਤ ਵੈ ਭੇੜਾ। ੨੩।
ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਥੇ ਤਿਹ ਥਾਂ ਥੋੜੇ। ਸਿੰਘਨ ਕਿਮ ਕਿਮ ਰਖੇ ਰਾਤ ਘੋੜੇ।
ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਸਿੰਘ ਰਲੈ ਔਰ ਆਇ। ਤਬ ਲੀਨੋ ਕਿਛ ਠਾਠ ਬਣਾਇ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਬਿਰਾੜ ਫਿਰ ਨਹਿੰ ਟਲੇ ਪੜੇ ਪਹਿਰ ਤੀਏ ਸੋਇ।
ਪੀ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਥੇ ਖੜ ਭਯੋ ਮੁਠ ਭੇੜੇ ਹੋਇ। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਕੋਊ ਸਿੰਘ ਥੋ ਚੰਡੀ ਪੜਤੇ। ਕੋਊ ਸਿੰਘ ਸੁਚੇਤੋ ਕਰਤੇ।
ਸੁਨਤ ਲੜਾਈ ਸਭ ਚੜ੍ਹ ਪੜੇ। ਕਰੈਂ ਮਜ਼ਾਖ ਵੈ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਖੜੇ। ੨੬।
ਉਇ ਜਾਨੈ 'ਸਿੰਘ ਨੇੜ ਨ ਆਵੈਂ। ਹਮ ਬ੍ਰਛੀਅਨ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਾਵੈਂ।
ਹਮ ਵਡਭਾਗ ਜੋਹਮ ਪਰ ਆਵੈਂ। ਮਾਰ ਬਰਛੀਅਨ ਘੋੜੇ ਲੈ ਜਾਵੈਂ'। ੨੭।
ਸਿੰਘਨ ਜਾਨਯੋ 'ਹਮ ਲਭਯੋ ਸ਼ਿਕਾਰ; ਲੈ ਹੈਂ ਬੰਦੂਕੇ ਬਰਛੀਅਨ ਮਾਰ'।
ਇਮ ਕਰ ਹੱਲੋ ਦੁਵੱਲਨ ਭਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਬਿਰਾੜਨ ਤਿਹ ਭੇੜ ਪਯੋ। ੨੮।
ਉਇ ਚਾਹੈਂ 'ਹਮ ਬ੍ਰਛੀ ਚਲਾਵੈਂ'। ਸਿੰਘ ਗੋਲੀਅਨ ਸੋਂ ਅਗੈ ਗਿਰਾਵੈਂ।
ਵੈ ਬਰਛੀ ਸੁਟ ਖਾਲੀ ਜਾਹਿੰ। ਮਾਰ ਗੋਲਨ ਸਿੰਘ ਘੋੜੀ ਖੁਹਾਂਹਿੰ। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਉਇ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਇਮ ਲਭੈਂ ਜਿਮ ਲਵੈ ਬਟੋਰੋ ਬਾਜ।
'ਰੋਜ ਰੋਜ ਕੈ ਦੁਖਨ ਤੇ ਕਰੁ ਲੇਹੁ ਅਬੈ ਇਨ ਕਾਜ'। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਉਡੀ ਗਰਦ ਤੋ ਭਯੋ ਅੰਧੋਰੋ। ਤਹਿੰ ਨਹਿੰ ਸਿਵਾਪੈ ਮੇਰੋ ਤੇਰੋ।
ਕਿਛਕ ਛਲਕਨ ਸੋਂ ਪਹਿਲੋ ਮਾਰੈਂ। ਕਿਛਕ ਅਵਾਜਨ ਡਰ ਘੋੜੀਅਨ ਡਾਰੈਂ। ੩੧।

ਕੌਨ ਸਕੈ ਤਬ ਖੁਛੀ ਸੰਭਾਰ। ਪਿਛੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਗੈ ਬਿਰਾੜ।
ਪੈਰ ਕਾਜ ਜਿਨ ਨੈ ਬਹੁ ਕੀਯੋ। ਤੇ ਤੇ ਲੈਗੇ ਅਪਨੋ ਜੀਯੋ।੩੨।
ਬਜਾਇ ਢੋਲ ਥੇ ਲੁੱਟਨ ਆਏ। ਲੁਕ ਗਏ ਝਾੜਨ ਢੂੰਡੈ ਨ ਪਾਏ।
ਐਸੀ ਭਈ ਬਿਰਾੜਨ ਬਾਤ। ਬਚੇ ਸੁ ਯਾਂ ਤੇ ਆ ਭਈ ਰਾਤ।੩੩।
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੈ ਦਲ ਘੋੜੀ ਆਈ। ਬਹੁਤ ਲਏ ਸੋ ਜੱਟ ਫੜਾਈ।

ਦੋਹਰਾ: ਕਿਛੁ ਖੋਹੇ ਕਿਛੁ ਬਚ ਗਏ ਸਿੰਘ ਮੁੜੇ ਉਨੈ ਘਰ ਵਾਰ।
'ਮਾਰੋਂ ਸਵੇਰੇ ਆਨ ਤੁਮ' ਯੋਂ ਸਿੰਘਨ ਕਹਯੋ ਪੁਕਾਰ।੩੪।

ਚੌਪਈ: ਸੋ ਨਠ ਗਏ ਤਹਿੰ ਹੋਤੀ ਸਵੇਰ। ਪ੍ਰਾਤ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਜਾ ਪਏ ਫੇਰ।
ਦੇਖ ਸਿੰਘਨ ਘਰ ਸੁੰਨੇ ਪਰੇ। ਨਠ ਕਰ ਮਨੁਖ ਕਿਤੈ ਜਾਇ ਵੜੇ।੩੫।
ਰਹੀ ਚੀਜ ਸਿੰਘਨ ਲੁੱਟ ਲਈ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਬਿੱਝੁ ਕੀ ਭਈ।
ਸਿੰਘਨ ਲੁੱਟ ਗੁਜਰ ਭਲ ਕਰੀ। ਬਹੁਤ ਚੀਜ ਥੀ ਉਹਾਂ ਉਨ ਪਰੀ।੩੬।
ਖਾਲੀ ਘਰਨ ਤਹਿੰ ਸਿੰਘ ਵੜ ਬਹੇ। ਕਿਛੁਕ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘਨ ਕਟ ਲਏ।
ਵਿਰਾੜ ਵੜੇ ਜਾਇ ਔਰਹ ਥਾਇ। ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ ਫਰੀਦੇ ਵਾਇ।੩੭।
ਔਰ ਜੋਉ ਥੇ ਬਡੇ ਗਿਰਾਉਂ। ਸੋ ਹੁਇ ਬਹੇ ਫੇਰ ਇਕ ਥਾਉਂ।
ਰਾਤ ਚੋਰੀ ਕਿਤ ਲਗੈਂ ਸੁਆਇ। ਦਿਨੈ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਪਾਸ ਨ ਦੇਹਿੰ ਜਾਇ।੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੈ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਤੈਸੇ ਦਈ ਲਿਖਾਇ।
ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਜਿਮ ਭਈ ਕ੍ਰਮ ਸੋਂ ਧਰੀ ਬਨਾਇ।੩੯।

ਸਾਖੀ ਦੂਜੀ ਬਿਰਾੜਨ ਕੀ

੧੭੦. [ਵੈਰਾੜਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮੇਲ]

ਦੋਹਰਾ: ਫੇਰ ਬਿਰਾੜਨ ਸਭਨ ਮਿਲ ਇਮ ਕਹਿ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ।
'ਗਿਲਜਨ ਵਜਾ ਬਨਾਇਕੈ ਪਰੋਂ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਧਾਇ।੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਗਿਲਜਨ ਲਖ ਜਾਵੈਂ ਭਾਜ। ਲੂਟ ਲੇਹਿੰ ਹਮ ਉਨ ਸਭ ਸਾਜ'।
ਸੋਉ ਵਜਾ ਤਬ ਬਿਰਾੜਨ ਖਨਾਈ। ਲਾਲ ਰੰਗ ਕਰਨ ਫੌਜ ਠਹਿਰਾਈ।੨।
ਚੋਪ ਨਾਰਨ ਕੇ ਉਪਰੋਂ ਲਾਹੇ। ਜੀਨ ਪੋਸ਼ ਕਰ ਘੋੜਨ ਪਾਏ।
ਲਾਲ ਖੇਸ ਨਿਜ ਉੱਪਰ ਲਏ। ਸਾਥ ਨੇਜਨ ਕੈ ਚੋਪ ਬੰਧਏ।੩।
ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੈਰਕ ਜਿਮ ਉਚ ਕਰਾਏ। ਢੋਲ ਨਿਗਾਰਨ ਜਿਮੇ ਬਜਾਏ।
ਮੁਹਰਖੈ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਰਹਤ ਥੇ ਖੜੇ। ਨਜਰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਆਵਤ ਪੜੇ।੪।
ਉਨ ਨਠ ਭਜ ਆਇ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ। ਦਲ ਨਠ ਤੁਰਯੋ ਨ ਕਰੀ ਸੰਭਾਰ।
ਕਈ ਕੋਸ ਭਜ ਗਯੋ ਬਹੀਰ। ਤੋਂ ਸਿਰਦਾਰਨ ਕਰੀ ਤਤਬੀਰ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਨ ਤਬ ਕਹਜ 'ਖੜ ਅਬ ਕਰੋ ਸੰਭਾਰ।
ਧਰਤੀ ਓੜਕ ਹਮ ਅਏ ਕਹਾਂ ਪੜੈਂ ਕਾਬਲੀ ਪਾਰ।੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਅਬ ਨੱਠੇ ਅਗੈ ਜਾਵੈਂ। ਮਰੈਂ ਪਿਆਸੈ ਨੀਰ ਨ ਪਾਵੈਂ।
ਲੋੜ ਈਹਾਂ ਹੀ ਅਬਹ ਖਲੋਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਚਾਹੈ ਸੋ ਕਛੁ ਹੋਇ'।੭।
ਖੜ ਸਿੰਘਨ ਨੈਂ ਕਰੇ ਨਿਗਾਰੇ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਵਾਰਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੰਭਾਰੇ।
ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਪਿੱਛੈ ਮੁੜੇ। ਸਰਦਾਰ ਸਭੈ ਖੜ ਪਿੱਛੈ ਜੁੜੇ।੮।
ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਥੋ ਪਿੱਛੈ ਰਹਯੋ। ਸੋ ਖੜ ਮੁੜ ਸੰਗ ਬਿਰਾੜਨ ਖਹਯੋ।
ਉਨ ਲਖ ਲੀਨੋ ਭੇਤ ਬਿਰਾਰ। ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਸੋਂ ਕਹਯੋ ਪੁਕਾਰ।੯।
ਸੁਨਤ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਕਰ ਦਯੋ ਹੱਲਾ। ਬੁੰਦਨ ਪੈ ਸੋਊ ਭਯੋ ਨ ਝੱਲਾ।
ਸੋ ਨਠ ਤੁਰੇ ਸਿੰਘ ਗੈਲ ਲਗਾਇ। ਕਿਛੁ ਫੜ ਲਏ ਕਿਛੁ ਗਏ ਵਗਾਇ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਨਕੈ ਪੁੱਤਰ ਫੜ ਲਏ ਸੁਨਿ ਅਈ ਤਿਨੂੰ ਕੀ ਮਾਇ।
ਲੀਨੇ ਪੁਤਰ ਛੁਡਾਇ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਬਾਤਾਂ ਲਾਇ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਬਿਰਾੜਨ ਪਰ ਰਹਯੋ ਬੈਰ। ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ ਨਹਿੰ ਤਿਨ ਸੰਗ ਬੈਰ।
ਬਿਰਾੜ ਲਗੇ ਪਿੰਡ ਗੜੀ ਚਿਣਾਵਣ। ਲਗਯੋ ਖਾਲਸੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾਵਣ।੧੨।
ਕੱਚੈ ਖੂਹਨ ਜਲ ਝਬ ਮੁਕ ਜਾਇ। ਬਿਰਾੜ ਨਠੈਂ ਛੁਡ ਸੋਈ ਥਾਇ।
ਸਿੰਘ ਬਿਰਾੜਨ ਨਿਕਲਨ ਤੋ ਦੇਹਿੰ। ਭੈਸ ਘੋੜੀ ਕਢ ਚੰਗੀ ਲੇਹਿੰ।੧੩।
ਇਸ ਬਿਰਾੜ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਹਾਰੇ। ਕਰਤੂਤ ਆਪਣੀ ਭਏ ਖੁਆਰੇ।
ਕਿਸੈ ਜੁੰਮੈ ਸਿੰਘ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਟਿਕਾਵੈਂ। ਕਿਸੇ ਜੁੰਮੈ ਸਿੰਘ ਸਾਕ ਠਹਿਰਾਵੈਂ।
ਯੋ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਰੱਯਤ ਬਨਾਇ। ਫਿਰ ਉਨ ਹੀ ਘਰ ਡੇਰੇ ਲਾਇ।
ਫਿਰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤੇ ਭਏ ਦਾਸ। ਗੁਜਰ ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਯੋ ਖਾਸ।੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਉਸੀ ਦੇਸ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਵੜੇ ਉਨ ਕੋ ਠੀਕ ਬਣਾਇ।
ਅਗੈ ਆਇ ਸੈਊ ਮਿਲੈਂ ਘਰ ਅਪਨੇ ਲੇਹਿੰ ਉਤਰਾਇ।੧੬।
ਜੇ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਪੰਥ ਰਲੇ ਸੋ ਤਉ ਭਏ ਨਿਹਾਲ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਪਿਤਾ ਤੇ ਤੈਸੀ ਲਿਖੀ ਸੰਭਾਲ।੧੭।

ਸਾਖੀ ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਕੀ ਤੁਰੀ

੧੭੧. [ਕਪੂਰੇ ਦਾ ਫਾਹੇ ਲਗਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹ ਸਭ ਕਹੀ ਬਿਰਾੜਨ ਬਾਤ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਫਾਹੈ ਭਯੋ ਕਿਤੁ ਮੁਯੇ ਕਪੂਰੇ ਭਾਂਤ।੧।

ਚੌਪਈ: ਅਬੈ ਕਪੂਰੇ ਮੌਤ ਬਤਾਊਂ। ਜਿਮ ਭਯੋ ਬਚਨ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਊਂ।
ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ। ਮਿਲਯੋ ਕਪੂਰੇ ਦਿਲ ਕਰ ਊਰੇ।੨।

* ਭਾਵ ਟਲਣਗੇ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ 'ਸੁਨ ਸਿੱਖ ਪਿਆਰੇ! ਡੇਰਾ ਦਿਹੋ ਹਮ ਕਿਲੇ ਮੰਝਾਰੇ।
ਤੁਰਕ ਆਵਤ ਹੈਂ ਹਮਰੀ ਗੈਲੈ! ਬਿਨਾਂ ਲੜੇ ਵਹਿ ਰਹੈਂ ਨ ਟੈਲੈ*।੩।
ਬਿਨਾਂ ਗੜ੍ਹੈ ਲੜ ਸਕਿਅਤ ਨਾਹੀਂ! ਲੜੈ ਸ਼ੇਰ ਭੀ ਬੇਲੇ ਮਾਹੀਂ।
ਮੱਧ ਗੜ੍ਹੀ ਹਮ ਕੋ ਤੂੰ ਵਾੜ! ਤੁਰਕ ਲੜੈਂ ਈਹਾਂ ਜਾਵੈਂ ਹਾਟ।੪।
ਸਭ ਰੱਯਤ ਹੁਇ ਤੁਮਰੀ ਆਇ। ਤੁਹਿ ਦੇਉਂ ਮੈਂ ਬਡ ਦੇਸ ਲਾਇ'।
ਤਬੈ ਕਪੂਰੇ ਉੱਤਰ ਦਯੋ! ਉਸੀ ਬਚਨ ਤੇ ਉਸ ਮਰਨ ਭਯੋ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਕਪੂਰੇ ਦਿਨ ਖੋਟੇ ਅਏ ਗਯੋ ਸਿੱਖੀਓਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇ।
ਬੇਈਮਾਨੀ ਚਿਤ ਠਈ 'ਮਤ ਗੜ੍ਹੀ ਲਏ ਗੁਰ ਖੋਹਿ'।੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਕਪੂਰੈ ਐਸੀ ਕਹੀ। 'ਹਮ ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਬੰਦੇ ਅਹੀ।
ਜੋ ਅਬ ਮੱਧ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਵਾੜੈਂ। ਹਮ ਕੋ ਫੜ ਤੁਰਕ ਫਾਹੇ ਚਾੜੈ'।੭।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਅਬ ਕਜਾ ਮਰੈਂ ਨ ਫਾਹੇ ਚਾੜੈ।
ਸਿਖੀਓਂ ਭੀ ਬੇਮੁਖ ਹੁਇ ਮਰੈਂ! ਤੋ ਭੀ ਤੂੰ ਫਾਹੇ ਚੜ ਮਰੈ'।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋਂ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਰ ਗਏ ਦਿਨ ਭਏ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਇ।
ਜਿਮ ਚੜ੍ਹ ਫਾਹੈ ਸੋ ਮੁਯੋ ਸੋ ਮੈਂ ਦਿਓਂ ਬਤਾਇ।੯।

ਚੌਪਈ: ਹਾਕਮ ਈਮਾਯੋ^੧ ਖਾਨ ਕਹਾਏ। ਮੰਜ ਰੰਘੜ ਤਿਨ ਕੋਟ ਬਨਾਏ।
ਹੋਨੀ ਨੇੜੇ ਕਪੂਰੈ ਆਈ। ਦੀਏ ਘੋੜੇ ਉਨ ਈਸੇ ਮੁਲਵਾਈ^੨।੧੦।
ਈਸੇ ਟੋਬੂ ਉਸ ਦੁਆਬੈ ਕੀਆ। ਲੈਣ ਦਾਮ ਵਹਿ ਪਾਰੈ ਥੀਆ।
ਉਸ ਹੋਣੀ ਨੈ ਆਨ ਦਬਾਯਾ: ਉਸੈ ਪਾਪ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਆਯਾ।੧੧।
ਸੱਦ ਚੋਰ ਦਏ ਉਹਾਂ ਲਾਇ। ਲਈ ਮਾਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਦਰਬ ਕਢਾਇ।
ਸੋ ਬਹ ਪ੍ਰਗਟੀ ਸਿਰ ਉਸ ਆਈ! ਹੋਣੀ ਹੋਇ ਬੋਲੀ ਮਹ ਰਖਾਈ।੧੨।
ਵਾਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਹਿ ਜਾਇ ਖਾਲੀ। ਪੁਵਧਵਲ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਹਾਲੀ।
ਸੋ ਈਸੈ ਖਾਂ ਪਕੜ ਮੰਗਾਯੋ। ਯੋਂ ਕਹਿਕੈ ਫਾਹੈ ਚੜ੍ਹਵਾਯੋ।੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਵਾਕ ਥੋਂ ਫਾਹੈ ਮੋਤ ਹੋਇ ਯਾਹਿ।
ਔਰ ਕਿਸੂ ਕੋ ਦੇਸ ਨਹਿ ਮੋਊ ਫੁਰਿਓਂ ਆਹਿ।੧੪।
ਪਿੰਡ ਹੋਣੀ ਮਧ ਉਸ ਟੰਗਯੋ ਭਯੋ ਕਪੂਰੈ ਨਾਸ਼।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤਿਮ ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਬਿਧਨ ਕੈ ਪਾਸ।੧੫।

ਮੋਰੰਡੇ ਕਤਲ ਕੀ

੧੭੨. [ਮੁਰੰਡੇ ਦੇ ਰੰਘੜਾਂ ਦੀ ਸੋਧ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਠਾਰਾਂ ਸੈਅ ਅਠਾਰਵੇਂ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਸਾਲ।
ਲੂਟ ਬਿਰਾੜਨ ਕੋ ਤਬੈ ਚੜ੍ਹਯੋ ਖਾਲਸੇ ਰਾਲ।੧।

੧. ਪਾ:- ਅਹੀਯੋ।

੨. ਮੁੱਲ।

ਚੋਪਈ: ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਪਹਿ ਸਿੰਘਨ ਆਯੋ। ਸਾਥ ਫੁਲਾਇਣ ਸੋ ਲੈ ਧਾਯੋ।
ਸਾਥ ਭਾਈ ਕੇ ਲਏ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਖੁੱਛਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਥਾਈ। ੨।
ਮਲੇਰ ਮਾਰਨ ਉਨ ਦਈ ਸਲਾਹੋ। ਪਠਾਣ ਮਲਵਈਅਨ ਬੈਰ ਸੁ ਥਾਏ।
ਦੌੜ ਚੁਤਰਫੋਂ ਲੂਟ ਮਚਾਹਿ। ਮੁਲਕ ਮਾਰ ਉਨ ਤੁਰੇ ਅਗਾਹਿ। ੩।
ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਸਰਹੰਦੈ ਦਾਇ। ਦੇਖ ਬਾਗ ਮੁੜ ਆਏ ਧਾਇ।
ਹੁਤੀ ਫੌਜ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁ ਮਾਂਹਿ। ਸਿੰਘਨ ਭੈ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਨਾਂਹਿ। ੪।
ਸਿੰਘਨ ਲੀਨੋ ਉਸ ਲਖਿ ਜੋਰ। ਭਯੋ ਖਾਲਸੇ ਔਰੈ ਤੋਢ।
ਆਖੈ ਖਾਲਸੇ ਸਮੇ ਦੁੜਾਯੋ। ਮਾਰਜੇ ਫਿਰ ਅਬ ਫੇਰੇ ਪਾਯੋ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਮੁਲਖੱਯੇ ਸਦ ਪੁਛੇ ਜੋ ਸਿੰਘ ਉਹਾਂ ਥੋਇ।
'ਦਸ ਦੁਸ਼ਟ ਮਰਵਾਓ ਖਾਲਸੇ ਆਗੂ ਹੋਏ ਦਸੋਇ'। ੬।

ਚੋਪਈ: ਘੜ੍ਹੇਏਂ ਵਾਲ ਔ ਸਲੋਦੀ ਵਾਲ। ਹੁਤੇ ਕਦੀਮੀ ਸਿੰਘਨ ਨਾਲ।
ਉਨ ਦੋਇਨ ਮਿਲ ਇਮ ਗਲ ਕਹੀ। 'ਦੁਸ਼ਟਨ ਸਿਰ ਦੁਸ਼ਟ ਮੁਰੰਡੋ ਅਹੀ। ੭।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਨੈ ਫੜਾਏ। ਤਉ ਬਜ਼ੀਰੇ ਨੈ ਥੇ ਘਾਏ'।
ਯਹ ਦੋਨਨ ਨੈ ਦਈ ਸਲਾਹਿ। 'ਮਾਰੋ ਯਾਹਿ ਅਬ ਛਾਡੋ ਨਾਂਹਿ'। ੮।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕਛੁ ਚਹੈ ਟਲਾਯਾ। ਗਿਲਜਨ ਢਿਗ ਕਰ ਚਹੈ ਸੰਕਾਯਾ।
'ਜੋ ਸੰਝ ਲੋ ਯਹ ਤੁਟੈ ਨ ਗ੍ਰਾਮ। ਗਿਲਜੇ ਰਾਤ ਹੋਇੰ ਵਿਚ ਦਾਮ'। ੯।
ਉਨ ਕੀ ਮੋਤ ਆਨ ਭਈ ਨੇਰੇ। ਕੋਨ ਸਕੈ ਉਨ ਹੋਣੀ ਫੇਰੇ।
ਵਹਿ ਹੋਣੀ ਥੀ ਇਮ ਹੀ ਗੱਲ। ਅਕਾਲੇ ਬਹੀਰ ਭਯੋ ਓਧਰੇ ਚੱਲ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਹੋਣੀ ਸੋ ਹੋਤ ਹੈ ਜਿਤ ਕਿਤ ਤਿਤ ਤਤਬੀਰ।
ਸਮੋਂ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਨ ਤੋ ਮੋਰੰਡਨ ਰੰਘੜਣ ਅਖੀਰ। ੧੧।

ਚੋਪਈ: ਚਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਤਿਸਹੀ ਰਾਹਿ। ਨਹਿੰ ਪਿਲਚਨ ਕੀ ਥੀਯੋ ਸਲਾਹਿ।
ਘੜ੍ਹਾਨ ਵਾਰਨ ਫੇਰ ਚਿਤਾਰੀ। ਤੋ ਭੀ ਕਿਸੈ ਨ ਗਲ ਚਿਤ ਧਾਰੀ। ੧੨।
ਸੋ ਲਖ ਗਯੋ ਜੁ ਦਲ ਥੋ ਭਾਰੋ। ਰਹਯੋ ਸੋਊ ਜੋ ਥਨੇ ਵਾਰੋ।
ਕਰਨ ਹਾਰ ਨੇ ਸੋਊ ਕਰੀ। ਹੋਨਹਾਰ ਕਬ ਜਾਤ ਸੁ ਟਰੀ। ੧੩।
ਰੱਬ ਸਬੱਬ ਜੁ ਕਰਾਯਾ ਲੋਹੇ। ਸੋ ਸਬਬ ਇਕ ਪਲ ਮੈਂ ਜੋਰੈ।
ਕਿਛਕ ਪਿਆਸੇ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਭਏ। ਪਾਨੀ ਪੀਵਨ ਢਿਗ ਪਿੰਡ ਅਏ। ੧੪।
ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਗਡਵਈ ਘਲਾਯੋ। ਜਾਇ ਗਡਵੈ ਉਨ ਖੂਹੈ ਘਤਾਯੋ।
ਰਣ ਸਿੰਘ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਘੜ੍ਹਵੈ ਵਾਲ। ਪੀਵਣ ਪਾਣੀ ਗਏ ਉਸ ਨਾਲ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫੜੇ ਰੰਘੜ ਖੜੇ ਉੱਪਰ ਬੁਰਜਨ ਸੋਇ।
ਦੇ ਦੇ ਗਾਲੀ ਬਹੁ ਥਕੈਂ ਮਨੈ ਕਰੈ ਨਹਿੰ ਕੋਇ। ੧੬।
ਗਾਰੀ ਦੇਹਿੰ ਸੁ ਅਤਿ ਬੁਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂਅਨ ਸਿੰਘਨ ਮਿਲਾਇ।
ਕਾਲਾ ਰੱਸਾ ਸੀੜ ਕਾ ਦਿਖਲਾਯੋ ਰੰਘੜ ਘੁਮਾਇ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਕਰੈਂ 'ਯਿਹ ਬਾਲਨ ਸੀੜ। ਭਖੇ ਪੁਰਾਨੋ ਬਹੁਤ ਗਹੀਰ।
ਅਬ ਹਮ ਬਾਲ ਨਵੇਂ ਦੇ ਜਾਵੇ। ਹਮਸੋਂ ਖੜ ਕੈ ਜੰਗ ਮਚਾਵੇ। ੧੮।
ਲਾਨਤ ਤੁਮ ਕੇ ਲੜੇ ਜੁ ਨਾਂਹਿ। ਪਿਠ ਦੇ ਦੇ ਅਬ ਨਠੇ ਕਿਮ ਜਾਂਹਿ।
ਤੁਮਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਹਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਾਰੇ। ਤਮ ਮਾਰਨ ਕੇ ਹਮ ਫਿਰੈਂ ਤਿਆਰੇ। ੧੯।
ਤੁਮ ਹੋ ਜੱਟ ਹਮ ਹੈਂ ਰਜਪੂਤ। ਹਮਰੇ ਤੁਮਰੇ ਆਦਿ ਨ ਸੂਤ'।
ਘੜੂਅਨ ਵਾਲਨ ਯੋ ਸੁਨ ਲਈ: ਅਗਯੇ ਉਨ੍ਹੋਂ ਭੀ ਗਾਲੀ ਦਈ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਸੁਨ ਰੰਘੜਨ ਨੈ ਤਬੈ ਦੀਨੀ ਛਲਕ ਚਲਾਇ।
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਲਗੀ ਸੁ ਗੋਲੀ ਆਇ। ੨੧।
ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਅਗ ਲਗੀ ਵਖਤ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ।
ਘੜੁੰਵੇ ਵਾਲਨ ਸਭ ਕਹੀ ਭਾਂਬੜ ਦੀਓ ਮਚਾਇ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਘੜੁੰਵੇ ਵਾਲਨ ਆਖ ਵਹੀ। ਸੀੜ ਘੁਮਾਇ ਜੁ ਰੰਘੜਨ ਕਹੀ।
ਗੁਰੂ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਨਾਏ। ਅਗਨ ਉਪਰ ਜਿਮ ਘਿੱਤ ਡੁਲ੍ਹਾਏ। ੨੩।
ਸੁਨਤ ਪਾਸ ਤੇ ਸਭ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ। ਜਨ ਬਰੂਦ ਤਹਿੰ ਕੁੱਪੇ ਡੋਲੇ।
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੋ ਖਤ ਆਈ: ਸੁਥਰੀ ਉਨ ਦਈ ਤੁਰਤ ਬਜਾਈ। ੨੪।
ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰ 'ਅਕਾਲੋ' ਬੋਲੈ: ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ ਫਿਰ ਝੰਡੇ ਖੋਲੈਂ।
ਘੜੁੰਵੇ ਵਾਲਨ ਤਬ ਲਗ ਗਯੋ ਦਾਯੋ। ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰ ਰੋਲੋ ਮਚਾਯੋ। ੨੫।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਪੈ ਸਿੰਘ ਘਲਾਯੋ। 'ਕਰਾਯੋ ਡੇਰਾ ਅਬ ਅਗੇ ਨ ਜਾਯੋ'।
ਪਾਸ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਆਪ ਸੁ ਪਹੁੰਚਯੋ। 'ਮਾਰੋ ਮੋਰੰਡੈ ਅਬ ਬਨੈ ਨ ਸੋਚਯੋ'। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪੈ ਆਪ ਜਾ ਤਹਿੰ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ ਸਮਝਾਇ।
ਸਭ ਬਿਰਤੰਤ ਸੁਣਾਇ ਕੈ ਹੱਲੇ ਦੀਓ ਕਰਾਇ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਮੁੜ ਆਯੋ। ਸਾਥ ਨਕਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ।
ਹੁਤੇ ਮੁਹਰੇ ਹਾਮਗੜੀਏ ਮੁੜੇ। ਮੁੜੇ ਸੁ ਮਜਬੀ ਜੋ ਰਹੇ ਜੜੇ। ੨੮।
ਆਯੋ ਘਨੱਯੋ ਸੁਨ ਸੋ ਵਾਜ। ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਏ ਭੀ ਕਰੈਂ ਸੁ ਕਾਜ।
ਡੱਲੇ ਵਾਲੀਏ ਥੇਊ ਜੇਊ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨ ਕੇਊ। ੨੯।
ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭੁਜੰਗੀ। ਨਿਹੰਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਨੀ ਸੁ ਚੰਗੀ।
ਨਿਸ਼ਾਨਨ ਵਾਲਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਏ ਖੋਲੇ। ਸੁਕ੍ਰਚਕੀਏ ਭੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬੋਲੇ। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਇਨ੍ਹੈਂ ਨੇ ਦੀਨੇ ਥੇਊ ਫੜਾਇ।
ਸਭੈ ਪਛਾਣ ਮੋਰੰਡੈ ਪਚੇ ਚੁਫੇਰਯੋ ਧਾਇ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਜਿਮ ਜਲ ਰੁੜ੍ਹਤੇ ਨੀਚੇ ਆਵੈ। ਜਹਾਜ਼ ਡੁਬੈ ਥੇ ਜਲ ਮਧ ਪਾਵੈ।
ਲਰੈਂ ਮਰੈ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕੇ ਆਵੈਂ। ਬਾਹਰ ਲੱਭੈ ਸੋ ਮਾਰ ਗੁਵਾਵੈਂ। ੩੨।
ਆਕੀ ਭਏ ਜੁ ਵੱਡੇ ਗ੍ਰਾਮ। ਬਡੀ ਖਾਈ ਥੀ ਕੰਧ ਵਡ ਥਾਮ।
ਭੇੜ ਪੱਟ ਹੋ ਅੰਦਰ ਖੜੇ। ਉਚੀ ਕੰਧ ਕੋ ਸਕੈ ਨ ਚੜ੍ਹੇ। ੩੩।

ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਵਡ ਉਚੇ ਕੋਟ; ਇਤ ਗੁਮਾਨ ਕੀਓ ਰੰਘੜਨ ਜੋਟ।
ਨਿਕਲਜੋ ਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਖਾਈ ਪਯੋ। ਅਗੇ ਕੋਟ ਬਹੁ ਦਿਸੈ ਉਚਯੋ। ੩੪।
ਤਬਹਿ ਸਰਦਾਰਨ ਇਮ ਠਹਿਰਾਈ। 'ਸਿਰਹੰਦ ਕੋਸ ਹੈ ਅਠ ਨੋ ਭਾਈ।
ਮਤ ਦੁਰਾਨੀ ਈਹਾਂ ਪਰੇ ਆਈ। ਚਹੀਅਤ ਯਾਂ ਕੋ ਰਖਯੋ ਉਪਾਈ'। ੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਚ ਕਹਯੋ 'ਹਸਾਂਨੋਂ ਇਧਰ ਖੜਾਹੁ।
ਗਿਲਜਨ ਚਿੰਤਾ ਨਹਿੰ ਕਰੋ ਮੁਰੰਡੋ ਮਾਰ ਖੁਲਾਹੁ'। ੩੬।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। 'ਇਧਰੋਂ ਜ਼ਿੰਮਾ ਆਹਿ ਹਮਾਰਾ'।
ਇਮ ਕਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਤ ਵਲ ਰਾਯੋ: ਆਰੈ ਗਿਲਜਨ ਕੋ ਡਰ ਪਯੋ। ੩੭।
ਆਈ ਆਈ ਓਧਰ ਹੋਈ। ਹੁਤੇ ਦੁਵੱਲੋਂ ਡਰ ਤਿਹ ਸੋਈ।
ਅਬ ਓਧਰ ਕੀ ਸੁਨੋ ਸੁ ਬਾਤ। ਕਹਯੋ 'ਮੁਸਲੈ ਸਭ ਕਰੀਏ ਘਾਤ। ੩੮।
ਬੋਦੀ ਵਾਲਨ ਦੇਖ ਰਖ ਲਯੋ। ਬਿਨ ਬੋਦੀਯੋ ਸਿਰ ਦੂਰ ਕਰਯੋ'।
ਯੋ ਖਾਲਸੈ ਕਰ ਲਈ ਅਰਦਾਸ। ਬਜਾਏ ਨਰਾਰੇ ਹੋਇ ਚੋ ਪਾਸ। ੩੯।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਚੜ੍ਹਿਓ ਚਾਉ। ਗੁਰ ਸੁਤ ਬੈਰੀ ਛਡਯੋ ਨ ਕਾਉ।
ਫਿਰ ਕਰ ਖਾਲਸੇ ਹੱਲਾ ਕੀਓ। ਉਡੀ ਧੂੜ ਬਹੁ ਹਨੇਰੋ ਭਯੋ। ੪੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਯੋ ਹੱਲਾ ਕੀਓ ਜਿਮ ਲੰਕਾ ਉਪਰ ਲੰਗੂਰ।
ਪਹਿਲੋਂ ਸੋਈ ਆ ਚੜ੍ਹੇ ਹੁਤੇ ਜੁ ਪਾਛੈ ਦੂਰ। ੪੧।

ਚੌਪਈ: ਆਵਤ ਸਿੰਘਨ ਉਨ ਛਲਕ ਚਲਾਈ। ਲਖੀ ਅਲਗੀ ਕਿਛ ਜਾਨ ਨ ਪਾਈ।
ਦੁਕ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਛੱਲਕ ਕਰੀ। ਸੀਸ ਲਗੀ ਉਨਕੇ ਗਏ ਮਰੀ। ੪੨।
ਖਾਈ ਦਿਸੈ ਅਤਿ ਛੋਟੀ ਸੋਇ। ਉਚ ਕੰਧ ਭਈ ਨੀਚੀ ਤੋਇ।
ਸਿੰਘਨ ਚਕ ਚਕ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਵੈਂ। ਬਿਨ ਪੌੜਨ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਤੇ ਜਾਵੈਂ। ੪੩।
ਚੜ੍ਹ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਫੜੀ ਤਲਵਾਰ। ਕਟ ਰੰਘੜ ਬਹੁ ਦੀਨੇ ਮਾਰ।
ਘੜ੍ਹਵੈਂ ਵਾਲ ਘਰ ਵੜੇ ਲੁਹਾਰ। ਲਏ ਹਥੌੜੇ ਉਨ੍ਹੋਂ ਸੰਭਾਲ। ੪੪।
ਮਾਰ ਹਥੌੜ ਦਏ ਸਿਰ ਫੌੜ। ਰੰਘੜ ਮਾਰੈਂ ਸਿਰ ਕਰ ਜੋਰ।
ਰੰਘੜਨ ਕੀ ਉਨ ਹੁਤੀ ਪਛਾਣ। ਪੰਚ ਟੋਲ ਕਰ ਮਾਰਹਿੰ ਤਾਣ। ੪੫।

ਦੋਹਰਾ: ਜਾਨੀ ਮਾਨੀ ਨਾਮ ਉਨ ਬਡੇ ਮੁਕੱਦਮ ਜੋਇ।
ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਫੜਾਏ ਆਪ ਥੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇਇ। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਘੜ੍ਹਵੈਂ ਵਾਲਨ ਸੋ ਲਭ ਲਏ। ਹਥੌੜਨ ਸੋਂ ਉਨ ਪੁੜ੍ਹ ਮਾਰ ਦਏ।
ਫਿਰ ਉਨਕੇ ਲਏ ਪੋੜ੍ਹੇ ਪਛਾਣ। ਉਲਾਦ ਛੋਡੀ ਨਾ ਉਸਕੀ ਜਾਨ। ੪੭।
ਬੰਸ ਘਾਤ ਉਨ ਰੰਘੜਨ ਹੋਈ। ਕਿਮ ਬਚਨੀ ਥੀ ਉਨ ਕੁਲ ਜੋਈ।
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹੁਕਮ ਸਤ ਸੁਨਕੇ। ਜਾਨੀ ਮਾਨੀ ਫੜਾਏ ਗੁਨ ਕੇ। ੪੮।

ਤੋਂ ਥੀ ਸਤਿਗੁਰ ਐਸ ਬਖਾਨੀ। 'ਜੜ੍ਹ ਰਹਿ ਜਾਨੀ ਨਾ ਰਹਿ ਮਾਨੀ'।
ਉਨਕੀ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਰਹਨ ਨ ਪਾਈ। ਦਈ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਨ ਬਚਨ ਪੁਟਾਈ। ੪੯।
ਹੋਰ ਜੁ ਉਨਕੇ ਭਾਈ ਸੁਦਾਰ। ਮਾਰ ਹਥੋੜੇ ਸੋ ਦਏ ਮਾਰ।
ਲੂਟਨ ਕੇ ਕੇਉ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨ ਪਯੋ। ਰੰਘੜਨ ਮਾਰਨ ਹੀ ਕੇ ਸਭ ਧਯੋ। ੫੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਦਿਲ ਗੁੱਸੇ ਘਣੇ ਲੀਨੀ ਤੇਗ ਉਘਾਰ।
ਬੇਦੀ ਵਾਲੇ ਛੋਡਿਕੈ ਔਰ ਦੀਓ ਸਭ ਮਾਰ। ੫੧।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਕੇ ਬਚਯੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਵੜ। ਇਮ ਕਰ ਉਨਕੀ ਰਹਿ ਆਏ ਜੜ।
'ਕਾਹਿ ਫੜਾਵੈਂ ਬਾਲ ਬਿਚਾਰੇ'। ਸਰੀਕ ਕਹੀ ਥੀ ਉਨ੍ਹੋਂ ਉਚਾਰੇ। ੫੨।
ਜਿਨ ਨੇ ਕਹਯੋ ਥੋ 'ਤੂੰ ਨਾਕਰ ਜਾਨੀ'। ਸਰੀਕ ਕਹੀ ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਥੀ ਮਾਨੀ।
ਹਾਹ ਨਾਰੈ ਤੇ ਉਨ ਜਦ ਰਹੀ। ਵਾਂਗ ਮਲੇਰੀਅਨ ਉਨ ਭੀ ਕਹੀ। ੫੩।
ਕੂਟਤ ਲੂਟਤ ਸਾਂਝ ਹੁਇ ਅਈ। ਇਤਿ ਸਬੱਬ ਬਹੁ ਜਾਨ ਬਚਈ।
ਹਿੰਦੂਅਨ ਘਰ ਜੋ ਵੜ ਥੇ ਰਹੇ। ਰਾਤ ਪਰੀ ਸੋ ਨਿਕਾਰਹਿ ਦਏ। ੫੪।
ਜਾਨੀ ਮਾਨੀ ਦੁਇ ਥੇ ਭਾਈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਨ ਦਏ ਫੜਾਈ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਯੋ ਕਹਯੋ ਬਖਾਨੀ। ਨਹਿ ਰਹਿ ਮਾਨੀ ਨਹਿ ਰਹਿ ਜਾਨੀ'।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰ ਮੁਰੰਡੇ ਖੁਸ਼ ਭਏ ਰਹਯੋ ਰੰਗ ਬਡ ਲਾਗ।
ਜੋਹੀ ਫੌਜੋਂ ਦੁਰਾਨੀਆਂ ਸਿੰਘਨ ਭੋਗਯੋ ਭਾਗ। ੫੬।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਿਤਨੀ ਸੁਨੀ ਤਿਤਨੀ ਕਹੀ ਬਖਾਨ।
ਔਰ ਜੁ ਆਗੈ ਭੀ ਸੁਨੀ ਸੋ ਭੀ ਸੁਨੋਂ ਸੁਜਾਨ। ੫੭।

ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ ਖੱਤ੍ਰੀ ਲੂਟਯੋ

੧੭੩. [ਲੱਖਮੀ ਨਰੈਣ ਨੱਠਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹਿਤ ਕਿਹਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਤਲਵਨ ਦੁਆਬਜੋਂ ਖੱਤਰੀ ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ ਨਾਮ।
ਸਿਰਹੰਦੀ ਫੁਜਦਾਰ ਕੋ ਸੋ ਲੇਵਤ ਥੇ ਕਾਮ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸੋ ਜੈਨੇ ਥੇ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਚੜ੍ਹਯੋ ਉਗ੍ਰਾਹੁਣ ਕਰ ਸੇਉ ਤਾਣ।
ਤਿਸਕੀ ਬਾਤ ਖਾਲਸੇ ਸੁਨ ਲਈ। ਤਿਸ ਪੈ ਦੌੜ ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਕਈ। ੨।
ਸੋ ਨੱਠਯੋ ਬਹੁ ਫੌਜ ਲੁਟਾਇ। ਬੜਯੋ ਕੁਰਾਲੀ ਕਿਛਕੁ ਬਚਾਇ।
ਤਬ ਤੈ ਸਿੰਘਨ ਫਾਕਾ ਗਯੋ। ਲੁਟ ਕੁਟ ਖਾਲਸੇ ਸੂਦੋ ਭਯੋ। ੩।
ਲਾਇ ਸੱਟ ਫਿਰ ਦੂਰ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਜੋਤ ਜੈਨੇ ਦੂਰੋਂ ਰਹਾਹਿ।
ਸਿਰਹੰਦੋਂ ਨਿਕਸੈ ਜੈਨਾ ਨਾਹਿ। ਮਿਲੈ ਨ ਪੈਸੇ ਮੁਲਕੋਂ ਤਾਂਹਿ। ੪।
ਸਿੰਘਨ ਮੁਲਕ ਉਗਰਾਹਿ ਬਹੁ ਲਯੋ। ਉਸ ਫਿਰ ਪੈਸੇ ਕਬ ਕਿਨ ਦਯੋ।
ਬਹੈ ਖਾਲਸਾ ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ। ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੈ ਕਹਜੇ 'ਤੂੰ ਖਾਲਸੈ ਹਮੈ ਮਿਲਾਇ।
ਏ ਦੰਗੇ ਹਮ ਸੋ ਨਹਿੰ ਕਰੈ ਮੁਲਖ ਆਪਨੋ ਲੇਹਿ ਲਿਖਾਇ'।੬।

ਚੌਪਈ: ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਤਬ ਵਕੀਲ ਘਲਾਯਾ। ਸਭ ਖਾਲਸੈ ਪੈ ਸੋ ਚਲ ਆਯਾ।
ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ ਥੋ ਗਰੇ ਸੁ ਵਾਲ। ਜਿਨ ਜਾ ਆਖਯੋ ਸਾਹਿ ਸੁਵਾਲ।੭।
ਤਉ ਖਾਲਸੈ ਉੱਤਰ ਦਯੋ। 'ਰਾਜ ਮੰਗਯੋ ਕਬ ਕਿਸਨੈ ਦਯੋ।
ਤੁਰਕਨ ਐ ਸਿੰਘਨ ਕਯਾ ਮੇਲ। ਬਰੂਦ ਅਗਨ ਕੋ ਜਿਮ ਹੈ ਖੇਲ।
ਹਮ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਜ ਲਿਖ ਦੀਆ। ਖਾਲਸੈ ਦੇਇ ਭੇਟ ਸਿਰ ਲੀਆ'।੮।

ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਸੂਰ ਮਾਰਨ ਕੀ

੧੭੪. [ਕਸੂਰ ਮਾਰਕੇ ਬਾਹਮਣ ਦੀ ਬਾਹਮਣੀ ਦਿਵਾਈ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸੁਨੋਂ ਕਸੂਰ ਕੀ ਜਿਮ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿੰਘਨ ਲਈ ਮਾਰ।
ਆਕੀ ਹੋਤ ਲਹੋਰ ਤੇ ਆਈ ਪਠਾਣਨ ਹਾਰ।੧।

ਚੌਪਈ: ਸਈ ਅਠਾਰਾਂ ਸਤਾਰ੍ਹੇ ਸਾਲ। ਡੇਰੇ ਕਰੇ ਗਿਰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਲ।
ਬਸਾਖੀ ਨ੍ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਭਏ ਤਿਆਰ। ਅੱਧਾ ਦਲ ਭਯੋ ਬਿਆਹੋ ਪਾਰ।੨।
ਪੰਜ ਮਿਸਲ ਥੀ ਉਹਾਂ ਰਹੀ! ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ, ਘਨੱਯੇ, ਸੁਕ੍ਰਚਕੀਏ, ਨਕਈ।
ਭੰਗੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਥੋ ਉਹਾਂ ਰਹਯੋ। ਕਿਲੈ ਆਪਨੈ ਸੋ ਥੋ ਬਹਯੋ।੩।
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਪਹਰ ਤੀਜੇ ਆਵੈ। ਸੁਨ ਰਹਿਰਾਸ ਫਿਰ ਕਿਲੈ ਸਿਧਾਵੈ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤ ਐਸੇ ਕਰਤ ਖਿਆਲ। ਬਰਸੈ ਮੀਂਹ ਭਾਵੈ ਵਗੈ ਵਾਲ।੪।
ਇਸੀ ਤੌਰ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਆਵੈ। ਸੁਨ ਅਰਦਾਸ ਸਭ ਡੇਰੈ ਸਿਧਾਵੈ।
ਬੈਰ ਪਾਪ ਤਹਿੰ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ। ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ ਸਭ ਗੁਰਮਤੋ ਹੋਇ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਦਿਵਸ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਦਰਬਾਰ।
ਦਈ ਦੁਹਾਈ ਆਨ ਬਿਪ ਕਸੂਰੀਓ ਉਚ ਪੁਕਾਰ।੬।

ਚੌਪਈ: ਉਚੇ ਬਿਪ ਯੋ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ! 'ਖੇਹੀ ਕਸੂਰੀਅਨ ਮੇਰੀ ਨਾਰ।
ਤੁਮ ਖਾਲਸੇ ਹੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ। ਪੰਥ ਨਾਨਕ ਕੋ ਛੜੀ ਕਰਮ।੭।
ਤੁਰਕਨ ਕੀਨੀ ਜੁਲਮੀ ਭਾਰੀ। ਤੁਰਕਨ ਆਈ ਗਲਨੈ ਵਾਰੀ।
ਮੈਂ ਆਯੋ ਖਾਲਸੈ ਸ਼ਰਨਾਈ' ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਫਿਰ ਦਈ ਦੁਹਾਈ।੮।
'ਯਹ ਦੁਬਾਰ ਛਡ ਔਰ ਕਤ ਜਾਉਂ। ਦਿਸੈ ਨ ਠੌਰ ਜਹਿੰ ਅਦਾਲਤ ਪਾਉਂ'।
ਦੁਬਾਰ ਅਗੈ ਸੁਟੀ ਪੱਗ ਉਤਾਰ। ਕਟੈ 'ਮਰੂ ਮੈਂ ਮਾਰ ਤਲਵਾਰ'।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਕਲ ਆਈ ਫੇਰ'
'ਲਗੈ ਦੀਵਾਨ ਜਬ ਖਾਲਸੈ ਪੜ੍ਹੀ ਰਹੁਰਾਸੈ ਕੇਰ'।੧੦।

੧. ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ।

੨. ਹਵਾ, ਵਾਯੂ।

ਚੌਪਈ: ਦਿਨ ਅਗਲੈ ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਆਯੋ। ਕਰ ਸ਼ਨਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦ੍ਰਸਾਯੋ।
 ਟੇਕ ਮਥੇ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਆਣ। ਸਬਦ ਚੌਕੀ ਸੁਨੀਂ ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ।੧੧।
 ਪੜ੍ਹ ਰਹਿਰਾਸ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸੈ ਭਈ। ਫਿਰ ਆਇ ਬਿੱਖ ਦੁਹਾਈ ਦਈ।
 'ਕਰੋ ਉਪਰਾਲਾ ਮੇਰਾ ਚੱਲ। ਮਾਰੋ ਕਸੂਰੈ ਬਨੈ ਸਭ ਗੱਲ।੧੨।
 ਨਹੀਂ ਤੋ ਮਰੂਗੁ ਮੈਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਥਾਰੇ। ਹੋਵਗੁ ਤੁਮ ਕੋ ਅਪਜਸ ਸਾਰੇ।
 ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਪੁੰਛਾ। 'ਦਿਓ ਜੁਆਬ ਜੋ ਤੁਮ ਲਗੈ ਹੱਛਾ'।੧੩।
 ਸੂਖਤ ਖਾਲਸੈ ਐਸ ਵਖਾਨਾ। 'ਤੂੰ ਸਭਹਿਨ ਮੈਂ ਆਹਿ ਸਿਆਨਾ।
 ਅਪਨਾ ਉਨਕਾ ਲਖ ਲਿਹੁ ਤਾਣ'। ਤਖ ਫਿਰ ਬਿਪ ਨੇ ਕਹੀ ਵਖਾਣ।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਤੈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਦ ਪੁਛੇ ਮਿਆਨੈ ਲੋਇ।
 'ਹਮਰੈ ਉਨਕੈ ਜੋਰ ਕੋ ਕਹੋ ਪਰਤਲੋ ਜੋਇ'।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਜਾਨਨ ਨੈ ਕਰਜੇ ਉਚਾਰਿ। ਉਇ ਆਟਾ ਹਮ ਲੂਣ ਬਿਚਾਰ।
 ਤੁਮ ਪੈ ਕੁਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ। ਔਰ ਰਾਯੋ ਹੈ ਨਿਜ ਘਰ ਬਾਰ।੧੬।
 ਔਰ ਮਿਸਲ ਜੋ ਹੈ ਈਹਾਂ ਚਾਰ। ਨਹੀਂ ਸਭਨ ਸੰਗ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ।
 ਕਸੂਰ ਮਾਂਹਿ ਤੁਰਕ ਬਾਰਾਂ ਲਾਖ। ਗੜ੍ਹੀ ਬਾਰਾਂ ਵਸ ਹੈ ਵਖ ਵਾਖ।੧੭।
 ਕੋਟ ਖਾਈ ਤਿਨ ਖੂਬ ਬਨਾਈ। ਤੇਪ ਜੰਬੂਰਨ ਪਾਂਤਿ ਚੜ੍ਹਾਈ।
 ਉਇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੋਂ ਆਕੀ ਰਹੈ। ਕ੍ਰੋੜਪਤੀ ਬਜੀਰ ਦੁਇ ਅਹੈ।੧੮।
 ਨਠ ਲਹੌਰ ਵਹਿ ਉਹਾਂ ਵੜੀ। ਆਏ ਮਰਹਟੇ ਤੋ ਰਹੀ ਤਕੜੀ।
 ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਇਨ ਕੀਓ ਖੁਆਰ। ਹਮ ਤੇ ਕਬ ਹੁਇ ਹੈ ਸੋ ਮਾਰ'।੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਚੇ ਕਹੀ 'ਯਹ ਅਬ ਹੋਗੁ ਜ਼ਰੂਰ।
 ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੋ ਮਰ ਰਹੁਗੁ ਜੋ ਨਹਿੰ ਮਰੁਗੁ ਕਸੂਰ'।੨੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਭ ਖਾਲਸੈ ਯੋ ਕਹਿ ਦੀਆ। 'ਤੁਮਰੈ ਸੰਗ ਕਰੈਂ ਹਮ ਜੀਆ।
 ਇਕ ਮੰਨ ਲੈ ਤੂੰ ਹਮਰੀ ਬਾਤ। ਦਲ ਬਡੇ ਕੋ ਕਰ ਲਯੋ ਸਾਥ'।੨੧।
 ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੈ ਯੋ ਫਿਰ ਕਹਯੋ। 'ਕਬ ਦਲ ਆਯੋ ਬਡ ਕਬ ਯੋ ਭਯੋ'।
 ਬੋਲਯੋ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਹਥ ਰਖ ਸਮਸ਼ੋਰ 'ਮਾਰੋ ਕਸੂਰ ਨ ਲਾਵੋ ਡੇਰ।੨੨।
 ਸਤਿਗੁਰ ਬਹਾਨਾ ਜਿ ਹੋਗ ਬਨਾਯਾ। ਹਮ ਪੈ ਬਾਹਮਣ ਜੋ ਹੋਗ ਪੁਚਾਯਾ।
 ਲੇਹੁ ਦਰਖਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਵਾਜ਼। ਦੇਉਗ ਬਚਨ ਹੋਣ ਕਾਜ ਅਕਾਜ'।੨੩।
 ਸਰਬ ਘਨੱਯਨ ਕੈ ਦਿਲ ਆਈ। ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਅਨ ਕੈ ਭੀ ਮਨ ਆਈ।
 ਨਕਈਅਨ ਨੈ ਭੀ ਆਛੀ ਮਾਨੀ। ਕਰਨਹਾਰ ਯੋ ਕਰਨੀ ਠਾਨੀ।੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸਬੈ ਕਹੇ ਖਾਲਸੇ ਰਲ ਤੁਰਯੋ ਲੈਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅਵਾਜ਼।
 ਜੋ ਹੋਨੋ ਸੋ ਕਹੈਗੋ ਫਤੈ ਅਫਤੈ ਜੁ ਕਾਜ।੨੫।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਰਾਯੇ ਦੁਬਾਰ। ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਭ ਇਕ ਮਨ ਪਾਰ।
 'ਦੀਜੈ ਵਾਕ ਜੁ ਕਰਨੋ ਹੋਈ। ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਹਮ ਹੈਂ ਸਿਖ ਤੋਈ। ੨੬।
 ਕਸੂਰ ਮਰਨ ਕੀ ਦੀਜੈ ਅਵਾਜ। ਹੈ ਜੋ ਕਰਨੇ ਸਿੱਖਨ ਕਾਜ':
 ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਭ ਸੰਗਤ ਖੜੀ। ਟੇਕ ਮਥੋ ਕਿਛ ਭੁਇ ਪਰ ਪੜੀ। ੨੭।
 'ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਚੀ ਹੈਂ ਦੇਹ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕੋ ਸਚ ਵਾਕ ਦੇਹੁ'।
 ਚਕ ਪਤਰੋ ਤਬ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇਖਾ। ਬਸੰਤ ਵਾਰ ਕੇ ਆਯੋ ਲੇਖਾ। ੨੮।

ਪਉੜੀ: "ਪੰਜੇ ਬਧੇ ਮਹਾਬਲੀ ਕਰਿ ਸਚਾ ਢੋਆ॥
 ਆਪਣੇ ਦਰਣ ਜਪਾਇਅਨੁ ਵਿਚਿ ਦਯੁ ਖੜੋਆ॥
 ਰੋਗ ਸੋਗ ਮਭਿ ਮਿਟਿ ਗਏ ਨਿਤ ਨਵਾ ਨਿਰੋਆ॥
 ਦਿਨੁ ਰੈਣਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦਾ ਫਿਰਿ ਪਾਇ ਨ ਮੋਆ॥
 ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਨਾਨਕਾ ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਹੋਆ"॥

(ਗੁ:ਗੁ: ਪੰਨਾ-੧੧੬੩)

ਦੋਹਰਾ: ਗ੍ਰੰਥ ਬਚਨ ਸੁਣ ਖੁਸ਼ ਭਏ ਲਈ ਕਸੂਰ ਜਨੁ ਮਾਰ।
 ਕਰੈ ਨਗਾਰੇ ਜੈਤ ਕੇ ਗੁਰ ਫਤੇ ਸੁ ਉਚ ਉਚਾਰ। ੨੯।

ਚੌਪਈ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਿਮ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ। ਡੇਰਾ ਦੀਨੋ ਪ੍ਰਾਤ ਚਲਾਈ।
 ਮਹੂਰਤ ਵਾਰ ਨ ਪੂਛਯੋ ਕੋਇ। ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਕ ਉਨ ਸੁਣਿਯੋ ਹੋਇ। ੩੦।
 ਪਹਿਲੋਂ ਪਿਪਲੀ ਕੀਨੋ ਡੇਰਾ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਭਲ ਸਿੰਘ ਚੰਗੇਰਾ।
 ਆਇ ਰਲੀ ਉਹਾਂ ਮਿਸਲੈ ਚਾਰ। ਖਾਸ ਘੋੜਾ ਥਾ ਦਸ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ। ੩੧।
 ਲਿਖ ਚਿੱਠੇ ਚਾਰ ਤਰਫ ਘਲਾਏ। 'ਬ੍ਰਹਮ ਕਾਜ ਕੇ ਹਮ ਚੜ੍ਹ ਧਾਏ।
 ਜਿਸਕੋ ਹੈ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਲਾਜ। ਆਵੈ ਮਰਨੋ ਮਾਰਨ ਕਾਜ'। ੩੨।
 ਯੋ ਲਿਖ ਦੀਨੋ ਡੇਰੇ ਤੇਰ। ਗੁਰੂ ਵਡਾਲੀ ਲਾਯੋ ਠੋਰ।
 ਉਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਆਇ ਪੰਜ ਕੁ ਰਲੇ। ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇਂ ਦਿਲ ਕੇ ਭਲੇ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਡੇਰਾ ਤੋਰ ਉਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਉਤਰੇ ਰਾਜੇ ਤਾਲ।
 ਹਜ਼ਾਰ ਸੁ ਚਾਰ ਕੁ ਆ ਰਲੇ ਭਏ ਸੁ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਹਜ਼ਾਰ ਚੋਵੀ ਸਭ ਉਹਾਂ ਗਿਨੇ। ਬਾਰਾਂ ਲਖ ਥੇ ਉਹਾਂ ਮਿਨੇ।
 ਇਨ ਮੈਂ ਉਨ ਮੈਂ ਥੇ ਬਡ ਫਰਕ। ਯੋ ਸਜਾਨੇ ਲੋਕਨ ਜੀਯੋ ਧਰਕ। ੩੫।
 ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੋ ਮਿਟੈ ਨ ਕਿਵੈਂ। ਉਸ ਜੀਵ ਧਰਾਵੈ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤਿਮੈਂ।
 ਜੋ ਫੌਜਨ ਵਲ ਦੇਖਨ ਕੂਰੇ। ਕਹੈ 'ਮਾਰ ਕਬ ਹੋਗੁ ਕਸੂਰੈ'। ੩੬।
 ਜੋ ਦੇਖੈ ਫੌਜੈ ਕੇ ਸੂਰਾ। 'ਮਾਰ ਲਹੈਗੇ' ਕਹੈ ਜ਼ਰੂਰਾ।
 ਕੱਚੇ ਲੋਕ ਤੋ ਕਹੈ ਕਚਾਈ। ਪੱਕੇ ਕਹੈ 'ਅਬ ਮਿਟੋ ਸੁ ਨਾਹੀ'। ੩੭।

ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਲਰ ਹੈਂ ਆਇ ਆਗੇ। ਨਹਿੰ ਛੋਡੈਂ ਵਹਿ ਹਮ ਕੇ ਭਾਯੋ'।
ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਪੰਥ ਭਮ ਨਹ ਜਾਉਗੁ। ਪ੍ਰਸਾਰਥ ਹਿਤ ਪ੍ਰਾਣ ਤਜਾਉਗੁ'। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਮੂਜ਼ੀ ਲੋਕ ਤਹਿੰ ਇਮ ਕਹੈ 'ਕੋਨ ਪੁੱਛਗੁ ਪੰਥ ਸਲਾਹਿ।
ਮਾਰ ਪਉਗੁ ਜਬ ਵਲ ਅਗੋਂ ਨੱਠ ਚਲੂਗੁ ਅਪਨੇ ਰਾਹਿ'। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਭੁਜੰਗੀ ਕਹੈ 'ਦਈ ਗ੍ਰੰਥ ਅਵਾਜ। ਸੋਊ ਕਰੈਗੋ ਹਮਰੈ ਕਾਜ'।
ਖਾਲਸੈ ਦਿਵਾਨ ਜਾਇ ਅਗਾਹਾਂ ਲਾਯਾ। ਤੁਰਜੇ ਕਸੂਰੋਂ ਸਿਖ ਇਕ ਆਯਾ।
ਖਾਲਸੈ ਸੋਊ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ। ਪੁਛੀ ਹਕੀਕਤ ਮੱਧ ਬਹਾਇ।
'ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਿੱਖ ਖਾਲਸੇ ਭਾਈ। ਦਿਹੋ ਸੱਚ ਸਭ ਬਾਤ ਬਤਾਈ। ੪੧।
ਕਸੂਰ ਵਿਚ ਕਜਾ ਕਰਤ ਅਵਾਈ। ਕਜਾ ਕੁਛ ਕੀਨੀ ਉਨ ਤਕੜਾਈ।
ਕਹਾਂ ਲੜੈਂ ਵਹਿ ਹਮਰੇ ਸਾਥ! ਹੋਗ ਸ਼ਹਰ ਮੈਂ ਸਭ ਚਲੀ ਬਾਤ'। ੪੨।
ਤਬ ਉਨ ਸਿੱਖ ਕਹੀ ਯੋਂ ਬਾਤ। 'ਉਹਾਂ ਤੁਮਰੀ ਚਲੀ ਨ ਬਾਤ।
ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਵੱਜੇ ਦਿਨ ਹਹਿੰ ਰਾਤ। ਝੁਠੀ ਕਹੋਂ ਨ ਪਹਿ ਸਿਖ ਭ੍ਰਾਤ। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੀ ਵੜ ਸਵੈਂ ਭੋਹਰੀ* ਤਹਾਂ ਪਠਾਨ।
ਓਇ ਗਮ ਨਹਿੰ ਕਰੋਂ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਸੁ ਨਿਕਸੈਂ ਸੰਝ ਪਛਾਨ! ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਰੋਜਨ ਕੇ ਦਿਨ ਉਨ ਕੇ ਆਹੀ। ਪੀਏਂ ਨ ਪਾਨੀ ਧੂਪ ਨ ਖਾਹੀਂ।
ਔ ਮਨ ਮੇਂ ਵਹਿ ਰਹਿੰ ਮਗਰੂਰ। ਕੇ ਢੁਕ ਸਕੈ ਇਤਿ ਜੂਹ ਕਸੂਰ'। ੪੫।
ਸੁਨਤ ਸਿੰਘ ਨ ਤਬ ਯੋਂ ਕਹਿ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਬ ਬਿਧੀ ਬਨਈ।
ਰਖ ਰੋਜੇ ਵਹਿ ਨਿਰਬਲ ਭਏ। ਮਰਨੇ ਦਿਨ ਉਨ ਆਪੇ ਕਏ। ੪੬।
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਤਹਿੰ ਚਲ ਵੜੇ। ਚੁਪ ਕਰ ਤੁਰੇ ਨ ਖੜਕੇ ਕਰੇ।
ਨਿਸ਼ਾਨਨ ਖੁਲਾਵੇ ਨ ਖਜਾਵੇ ਨਗਾਰੇ। ਰਾਹਨ ਛੇੜਯੋ ਮਤਿ ਹੁਇ ਪੁਕਾਰੇ'। ੪੭।
ਗੁਰਮਤੋ ਖਾਲਸੈ ਥੇ ਯੋਂ ਕਰ ਲਯੋ। 'ਪਠਾਣ ਕਟੇ ਬਿਨ ਲੁਟਨ ਨ ਡਹਯੋ।
ਮੁਹਰੇ ਤੁਰੈਂ ਸੁ ਆਪ ਸੁਦਾਰ। ਜਿਮ ਕਰ ਵਪਾਰੀਏ ਅਏ ਵਪਾਰ। ੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਇਕ ਇਕ ਦੁਇ ਦੁਇ ਹੁਇ ਖੜੇ ਕਈ ਅਗਾੜੇ ਜਾਹਿੰ।
ਕਈ ਉਤਰੈਂ ਕਈ ਹਟ ਬਹੈਂ ਸੋਦੇ ਉਨਹਿ ਪੁਛਾਹਿੰ। ੪੯।

ਚੌਪਈ: ਇਕ ਗੜ੍ਹੀ ਵਲ ਪਹਿਲੇ ਖੜੇ; ਦੁਈ ਗੜ੍ਹੀ ਆਇ ਪਿਛਲੇ ਵੜੇ।
ਇਮ ਕਰ ਗੜ੍ਹੀ ਕਈ ਮਲ ਲਈ। ਤੋ ਪਛਾਣ ਤੁਰਕਨ ਨੈ ਕਈ। ੫੦।
ਤੋ ਕਿਵਾੜ ਵਹਿ ਭੇੜਨ ਡਹੇ। ਸਿੰਘਨ ਮਾਰ ਤੇਊ ਤਬ ਦਏ।
ਪਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਬਡੀ ਹਕਾਹਿ। ਤੋ ਲੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਭ ਦਲ ਆਇ! ੫੧।
ਤੁਰਕਨ ਉਪਰ ਉਠੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ਕਿਤਕ ਬੰਦੂਖਨ ਸਯੋਂ ਦਏ ਗੇਰ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਬੰਦੂਖਨ ਖੜਕੇ ਹੋਇ। ਉਠੇ ਭੋਰਨ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਜੋਇ! ੫੨।

* ਤਹਿਖਾਂਨੇ। ਡੋਹਰੇ। ਭੋਰੇ।

- ਕਿਸ ਪਹਿ ਸਸਤਰ ਕਿਸ ਪਹਿ ਨਾਂਹਿ। ਬਿਨ ਸਸਤ੍ਰਨ ਕਈ ਉਠੇ ਉਘਾਹਿ।
ਕਿਸ ਪੈ ਛੁਰੀ ਕਿਸ ਪੈ ਕਟਾਰੀ। ਦੂਰ ਗੋਲੀ ਸਿਉਂ ਸਿੰਘ ਦੇਹਿ ਮਾਰੀ। ੫੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਜਿਨ ਪਰਿ ਸਸਤਰ ਨਹਿ ਹੁਤੇ ਤੇ ਮੁੜ ਭੋਹਰੇ ਪਾਹਿ।
ਜਿਨ ਕੈ ਤੀਰ ਬੰਦੂਖ ਥੀ ਤੇ ਆਇ ਜੁੱਪ ਮਚਾਹਿ। ੫੪।
- ਚੌਪਈ: ਬੰਦੂਕਨ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਡੇ ਖਿਡਾਰੀ। ਤੀਰਨਦਾਸ ਕੇ ਵਹਿ ਲੇਂ ਮਾਰੀ।
ਪਠਾਣ ਬੰਦੂਖ ਕਰਤ ਸਿਸਤੋ ਰਹੈ। ਤੋਹੀ ਸਿੰਘ ਉਸ ਮਾਰ ਗਿਰਹੈ। ੫੫।
ਜੇ ਪਠਾਣ ਫੜ ਆਇ ਤਲਵਾਰ। ਲੇਂ ਨੇਜਨ ਸਿਉਂ ਉਸ ਕੇ ਮਾਰ।
ਇਕ ਥਾਇ ਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਅੜੈ। ਦੂਜੇ ਛੁਡਾਇ ਤੀਏ ਥਾਂ ਵੜੈ। ੫੬।
ਤਬ ਹਟ ਸਿੰਘਨ ਫੜੀ ਤਲਵਾਰ। ਕਰੀ ਕਤਲ ਉਹਾਂ ਪਠਾਣ ਬਿਚਾਰ।
ਕਿਛ ਨੱਠੇ ਕਿਛ ਲਏ ਸੁ ਮਾਰੇ। ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੰਮ ਸਿੰਘਨ ਸੁਵਾਰੇ। ੫੭।
- ਦੋਹਰਾ: ਪਠਾਣ ਮਾਰ ਜਬ ਸਭ ਲਏ ਕਰੀ ਖਾਲਸੈ ਛੁਟ।
ਪਰੇ ਚੁਤਰਫੋਂ ਸਿੰਘ ਕੁਦ ਲਗੇ ਕਰਨ ਤਬ ਲੂਟ। ੫੮।
- ਚੌਪਈ: ਸਰਦਾਰਨ ਲਏ ਮਹੱਲੇ ਘੇਰ। ਵਿਚ ਹਵੇਲੀ ਕਰ ਲਈ ਜੇਰ।
ਆਪ ਸਿੰਘਨ ਲਏ ਹਟ ਬਡ ਮੱਲ। ਜਿਨ ਮੈਂ ਦੇਖੀ ਦੌਲਤ ਭੱਲ। ੫੯।
ਤੁੰਮਨਦਾਰਨ ਮਲ ਲਏ ਬਜ਼ਾਰ। ਭਰੇ ਭਰੁੰਨੇ ਘਰ ਬਿਸੁਮਾਰ।
ਚੁਹੜੇ ਚੁਮਾਰ ਜਿ ਰਲ ਆਏ ਜੱਟ। ਲੈ ਗਏ ਵੈ ਪੁਰਸਾਰਨ ਖੱਟ। ੬੦।
ਅਕੈ ਸੁਇਨੋ ਅਕੈ ਚਾਂਦੀ ਚੱਕੈ। ਮੋਤੀ ਚੂਨੀ ਡਾਰੈਂ ਕਚ ਸੱਕੈ।
ਕਾਂਸੀ ਪਿਤਲ ਕੋਈ ਨ ਲੇਹਿ। ਕਢ ਕਢ ਸਿਟੈਂ ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰਹੀ ਲੇਹਿ। ੬੧।
ਲਏ ਤਬੇਲੇ ਸਰਦਾਰਨ ਘੇਰ; ਤੈਸਾਂ ਬੈਲ ਜੱਟ ਲੈ ਗਏ ਚੁਫੇਰ।
ਜਿਸਕੈ ਹਾਥ ਔਰ ਕੰਮ ਪਇਆ। ਪਕੜ ਘੋੜਾ ਕਪੜੇ ਲਦ ਲਇਆ। ੬੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਭਿੱਛਕ ਭੂਪ ਸੁ ਤਹਿੰ ਭਏ ਗਏ ਭੂਪ ਸੁ ਭਿੱਛਕ ਹੋਇ।
ਕਈ ਹਵੇਲੀ ਭਰ ਲਈ ਦਲ ਲੁਟ ਰੱਜਯੋ ਥੋਇ। ੬੩।
- ਚੌਪਈ: ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਦਲ ਲੁਟਤੇ ਰਹਯੋ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਆਇ ਮੁਲਕ ਬਹੁ ਪਯੋ।
ਉਇ ਭੀ ਲੁਟ ਲੁਟ ਭਏ ਨਿਹਾਲ। ਲੈ ਗਏ ਕੱਪੜ ਬਹੁਭਾਂਤ ਸੰਭਾਲ। ੬੪।
ਫੇਰ ਸੁਨੋ ਅਬ ਬਾਮੁਣ ਬਾਤ। ਫਰਯਾਦ ਕਰੀ ਉਨ ਆਇ ਪਰਾਤ।
'ਅਪਨੋ ਕਾਮ ਤੁਮ ਖਾਲਸੈ ਕੀਓ। ਮੇਰੋ ਕਾਮ ਤੁਮ ਚਿਤ ਨ ਧਰੀਓ'। ੬੫।
ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ 'ਵਖਤ ਲੋਢੇ ਆਵੀਂ। ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਵਿਚ ਆਖ ਸੁਣਾਵੀਂ'।
ਸੋਈ ਬਾਤ ਆ ਦਿਜ ਨੇ ਕਰੀ। 'ਮੇਰੀ ਬਾਮੁਣੀ ਰਹੀ ਤੁਰਕ ਪੈ ਫਰੀ'। ੬੬।
ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੈ 'ਅਬ ਹੁਇ ਚਲ ਆਰੈ'। ਮਗਰੇ ਤੁਰੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁ ਲਾਰੋ।
ਗਿਲਜਨ ਕੋਟ ਉਨ ਦਯੋ ਬਤਾਇ। ਬਾਰ ਦੂਈ ਦਯੋ ਕਤਲ ਕਰਾਇ। ੬੭।

ਦੋਹਰਾ: ਪਠਾਨ ਸੁ ਤਬ ਹੀ ਮਾਰਕੈ ਬਿਪਨੀ ਦਈ ਫੜਾਇ।
ਜੈ ਜੈ ਕਰਤੋ ਸੋ ਗਯੋ ਅਪਨੋ ਬਦਲੋ ਪਾਇ।੬੮।

ਸਾਖੀ ਦਿਲੇਰਾਮੀਆਂ ਕੀ

੧੭੫. [ਰਾਮਗੜੀਆਂ ਦਾ ਗਿਰਾਉ]

ਦੋਹਰਾ: ਇਸੈ ਮਾਂਹਿ ਇਕ ਔਰ ਹੀ ਸੁਨੋਂ ਜੁਲਮ ਕੀ ਗੱਲ।
ਰਾਮਗੜੀਏ ਜਿਮ ਵਧ ਘਣੇ ਗਏ ਖੋਹ ਮੈਂ ਰੱਲ।੧।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਸੁਨੋਂ ਇਕ ਜੁਲਮ ਕਹਾਨੀ। ਰਾਮਗੜੀਅਨ ਜਿਮ ਚੜ੍ਹ ਉਖੜਾਨੀ।
ਚਾਰੇ ਭਾਈ ਅਤਿ ਬਡ ਮੂਰੇ। ਜਿਨ ਸੋਂ ਲਰ ਕੋਊ ਉਤ੍ਰਜੋ ਨ ਪੂਰੇ।੨।
ਉਨਕੀ ਪਿਠ ਦੇਖੀ ਕਿਨ ਨਾਂਹਿੰ। ਮੱਲਜੋ ਕਾਂਗੜੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਂਹਿੰ।
ਸਤ ਧਾਰਨ ਕੇ ਭੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ਲਾ ਕਰ ਕਸੂਦ ਥੋ ਮੁਲਕ ਉਨ ਪਾਹਿੰ।੩।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੋਂ ਹਿੱਸੇ ਚੁਹਾਰਮ। ਹਾਂਸੀ ਹਿਸਾਰ ਮੱਲ ਕਰੀ ਹੁਜਾਰਮ।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂ ਇਨ ਫੜਜੋ। ਨਹਿੰ ਪਿਠ ਦੀਨੀ ਜਹਿੰ ਵਹਿ ਲੜਜੋ।੪।
ਯਹੀ ਗਜਬ ਥੋ ਉਨ ਪਰ ਪਰਯੋ। ਉਨਕੋ ਪੁਰਸ਼ ਨ ਚੁੰਡਤ ਲਭਯੋ।
ਤਿਨਕੀ ਬਾਤ ਸਭੇ ਜੋ ਕਹੀਐ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਪਨ ਤੇ ਅਤਿ ਡਰ ਪਈਐ।੫।

ਅਥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਿਲੇਟਾਮੀਆਂ ਕਾ ਤੁਰਿਆ

੧੭੬. [ਕਸੂਰ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਰਾਮ ਦਾ ਸਰਬੰਸ ਨਾਸ਼]

ਦੋਹਰਾ: ਬੇਗਮ ਹੋਤੀ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਸੋ ਤਿਨ ਹੋਤ ਦਿਵਾਨ।
ਦਿਲੇ ਰਾਮ ਤਿਸ ਨਾਮ ਥੋ ਵਿਚ ਲਹੌਰ ਬਡ ਥਾਮ।੧।

ਚੌਪਈ: ਉਸ ਥੀ ਬਹੁਤੀ ਦਰਬ ਕਮਾਈ। ਇਕ ਥਾਂ ਰੋਕੜ ਕ੍ਰੋੜ ਦਬਾਈ।
ਔਰ ਉਪਰ ਥੀ ਗਿਣਤ ਨ ਕਾਈ। ਬਹੁਤ ਲੱਖਨ ਕੇ ਗਹਿਣੇ ਥਾਈ।੨।
ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਂਕੜਨ ਕੀ ਗਿਣਤ ਨ ਕਾਈ। ਸੁਨੋਂ ਸੁ ਉਨ ਸੋਂ ਕੈਸ ਬਿਹਾਈ।
ਕਾਬਲ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਅਹਿਮਦ ਆਵੈ। ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਤਿਸ ਮੋੜਜੋ ਚਾਹਵੈ।੩।
ਕਈ ਬਾਰ ਇਮ ਭਯੋ ਹਕਾਮ। ਲਹੌਰ ਸ੍ਰਹੰਦ ਕੀਓ ਦੰਗੈ ਮੁਕਾਮ।
ਤੁਰਕਨ ਕੀਓ ਤਿਹ ਸਿੰਘਨ ਬੁਰਾ। ਸੋਊ ਬੁਰਾ ਸਿਰ ਸ਼ਹਿਰਨ ਪਰਾ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੱਖਣ ਤੈ ਮਰਹੱਟੇ ਆਏ ਕਰਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਜੰਗ।
ਪਰਦੇਸੀ ਮਿਤ ਦਰਬ ਕੇ ਭਏ ਲਹੌਰੀਏ ਤੰਗ।੫।

ਚੌਪਈ: ਮਰਹੱਟੇ ਤਲਬ ਨਿਬਾਖੋਂ ਲੇਹਿੰ; ਨਿਬਾਬ ਕਰੇ 'ਲੇ ਲਹੌਰੋਂ ਦੇਹਿ'।
ਇਸ ਡਰ ਲਹੌਰੋਂ ਟਕਾ ਨਿਕਾਰਾ। ਸ਼ਾਹਨ ਕਸੂਰ ਮੋਂ ਬਹੁਤੋ ਡਾਰਾ।੬।
ਦਿਲੇਰਾਮ ਕੇ ਪੁਤ ਥੋ ਜੋਇ। ਤਿਨ ਭੀ ਟਕਾ ਕਸੂਰ ਦਯੋ ਢੋਇ।
ਕੋਟ ਟਕਾ ਉਹਾਂ ਪੁਜਯੋ ਨ ਪੂਰਨ! ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੇ ਤਿਹ ਗਏ ਉਰਨ।੭।

ਗਹਿਣੋ ਕਈ ਲੱਖ ਕੇ ਗਯੋ। ਥੇ ਅਣਗਿਣਤ ਨ ਲਿਖਣੋ ਅਯੋ।
ਕਬੀਲੈ ਭੀ ਉਹਾਂ ਦਏ ਘਲਾਇ। ਕਸੂਰ ਆਕੀ ਲਖ ਤਹਿੰ ਬਹੋ ਜਾਇ। ੮।
ਸਮੇਂ ਕਰਤੇ ਕੇ ਐਸੇ ਭਯੋ। ਰਹਿਣੋ ਨਹਿੰ ਥੇ ਸੇ ਉਹਾਂ ਗਯੋ।
ਸਾਥ ਲਿਜਾਣੇ ਥੇ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਾਣ। ਉਨ ਪਰ ਐ ਬਿਧ ਪਹੁੰਚੀ ਆਣ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਹਵੇਲੀ ਦਿਲੇ ਸੁ ਰਾਮ ਕੀ ਲਈ ਸੁ ਪਹਿਲੇ ਲੂਟ।
ਖਬਰ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਜਬ ਭਈ ਰਖੀ ਆਮ ਤੈ ਹੂਟ। ੧੦।

ਚੌਪਈ: ਪਹਿਲੋਂ ਲੁਟੇਰੇ ਵੜੇ ਸੁ ਜਾਇ। ਤਿਨ ਤਹਿੰ ਲੀਨੇ ਹੱਥ ਰੰਗਾਇ।
ਕਿਨ ਝੋਲੀ ਕਿਨ ਮਗਰੀ ਭਰੀ। ਕਿਨ ਮੋਢੇ ਕਿਨ ਮਿਰ ਪਰ ਧਰੀ। ੧੧।
ਕਿਨ ਚਾਂਦੀ ਕਿਨ ਸੁਇਨੋ ਪਾਇਓ। ਜੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸੇ ਅਯੋ ਅਘਾਯੋ।
ਧਰ ਧਰ ਗਠਰੀ ਫਿਰ ਫਿਰ ਜਾਟਿੰ। ਕਈਅਨ ਤੇ ਲੈ ਸ੍ਰਦਾਰ ਕਬ ਜਾਹਿੰ। ੧੨।
ਤਬੈ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਯੋਂ ਲਖ ਲਈ। 'ਇਹਾਂ ਦੋਲਤ ਕਿਤ ਇਕਠੀ ਪਈ'।
ਖੋਹਾ ਖੋਹੀ ਕਿਛ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਕਰੀ। ਇਮ ਸਿਰਦਾਰਨ ਕਿਛ ਹਥ ਪਰੀ। ੧੩।
ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਤੇ ਭੀ ਰਖੀ ਨ ਗਈ। ਫੌਜ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਪਾਸ ਨ ਰਹੀ।
ਆਪੇ ਆਪ ਸੁ ਲੁੱਟਨ ਗਈ। ਅਕੇਲਨ ਤੇ ਨਹਿੰ ਆਮ ਹਟਈ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਫੌਜ ਲੁੱਟ ਸਭ ਰਜ ਮੁੜੀ ਪਾਸ ਆਈ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਕੇਰ।
ਦੱਬੀ ਘੁੱਟੀ ਜੋ ਰਹੀ ਲਈ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਘੇਰ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਐ ਮਿਸਲ ਘਨੱਯੋ। ਕਰਤੰ ਡੇਰੈ ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਵੈਯੋ।
ਅਧੇ ਅਧੀ ਆਈ ਚੀਜੈਂ ਕਰੈਂ। ਇਮ ਕਰ ਉਨ ਬਭ ਮਤਲਬ ਸਰੈ। ੧੬।
ਜਿਮ ਕਰ ਉਨ ਕੇ ਹੁਇ ਰਹਯੋ ਮੇਲ। ਸੇਊ ਸੁਨਾਊ ਉਨ ਕੇ ਖੇਲ।
ਘਨੱਯੋ ਕਾਨ੍ਹੇ ਗਾਉਂ ਜਿਮੀਂਦਾਰ। ਤੁਖਾਣ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨਾਨਕ ਵਾਰ। ੧੭।
ਇਮ ਕਰ ਇਨ ਉਨ ਬਨੀ ਥੀ ਸਿਆਨ। ਰਹੈਂ ਇਕੱਤਰ ਇਤੇ ਪਛਾਨ।
ਦਿਲੇ ਰਾਮ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਭ ਜੋਊ। ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੀਨੋਂ ਸੇਊ।
ਉਸਕੇ ਮਾਲ ਜੋਊ ਬਚ ਪਰਯੋ। ਦੋਊ ਮਿਸਲ ਰਲ ਜਪਤਹਿ ਕਰਯੋ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਪਕੜ ਮਾਰ ਉਸ ਦੇਇ ਦੁਖ ਸਭ ਧਨ ਲੀਓ ਪੁਛਾਇ।
ਜਿਸ ਦੱਸੈ ਤਿਸ ਫੜੈਂ ਤੁਰਤ ਇਮ ਤਿਨ ਦੀਓ ਮੁਵਾਇ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਧਰਯੋ ਧਰਾਯੋ ਉਨ ਕਢ ਦਯੋ। ਇਮ ਕਰ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਜੀਉ ਗਯੋ।
ਉਸਕੇ ਲਾਗੀ ਜਿੰਦ ਪਿਆਰੀ। ਦੀਨੀ ਉਨ ਕਢ ਦੋਲਤ ਸਾਰੀ। ੨੦।
ਉਨ ਜਾਨਯੋ 'ਮੈਂ ਮੰਗ ਕੈ ਖਾਊਂ। ਕਿਮੈਂ ਜਿਵੈਂ ਮੈਂ ਔਰ ਕਮਾਊਂ।
ਜਿੰਦ ਬਚੈ ਤੋ ਧਨ ਹੁਇ ਔਰ'। ਰਖੀ ਜਿੰਦ ਉਨਿ ਜਿਤਕਿਤ ਤੋਰ। ੨੧।
'ਜਿੰਦ ਰਹੈ ਤੋ ਤੀਰਥ ਜਾਊਂ। ਜਿੰਦ ਰਹੇ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਮਾਊਂ'।
ਜਿੰਦ ਰਖੀ ਉਨ ਇਸੈ ਬਿਚਾਰ। ਸੇ ਪਾਪਨ ਉਨ ਦੀਨੋ ਮਾਰ। ੨੨।

ਜਿਮ ਉਨ ਮਾਰਜੇ ਤਿਮ ਮੈਂ ਕਹੋਂ। ਦਗਾ ਕੀਯੇ ਜਿਮ ਤਿਮ ਲਿਖਵਹੋਂ।
ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਮੈਂ ਜਿਮ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ। ਵਹੀ ਪਦਾਰਥ ਈਹਾਂ ਰਹੇ ਪਏ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਫਿਰ ਕਹਯੋ 'ਸੋ ਹਮ ਚੀਜ ਬਤਾਇ।
ਜੋ ਸਬਹਨ ਮੈਂ ਅਤਿ ਘਣੀ ਮੋ ਮੈਂ ਰਖੋਂ ਉਠਾਇ'। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਕਹਯੋ 'ਤੋਹਿ ਮੈਂ ਰਾਜੀ ਕਰੂੰਗਾ। ਅਪਨੀ ਦਿਵਾਨੀ ਤੁਧ ਸਿਰ ਧਰੂੰਗਾ।
ਉਨ ਕਹੀ 'ਇਕ ਸੰਦੂਕੜੀ ਭਾਰੀ। ਮੱਧ ਪੌੜੀਓਂ ਜੋਊ ਨਿਕਾਰੀ। ੨੫।
ਬਡੀ ਬਿੱਜ ਭਾਰੀ ਉਸ ਮਾਂਹਿ; ਕੱਢ ਅੜਾਈ; ਕੋਠੜੀ ਤਾਂਹਿ।
ਦੁਹੂੰ ਵਲ ਕੇ ਜਹਿੰ ਬਹੈਂ ਸਿਪਾਹੀ। ਸੋ ਅਬ ਤੁਮਰੇ ਕਿਮ ਹਥ ਆਈ?। ੨੬।
ਜੋ ਬਿਧ ਬਨੈ ਤੋ ਕਿਮੈ ਲਈ ਕੱਢ। ਔਰ ਵਸਤ ਭਾਵੈਂ ਦਈ ਛੱਡ।
ਹੈ ਬੇਗਮ ਕੋ ਉਸ ਮੈਂ ਗਹਿਣੋ। ਸੋ ਸਾਂਭੋ ਜੇ ਤੁਮ ਹੁਇ ਲਹਣੋ। ੨੭।
ਏਹ ਜੁ ਸੰਦੂਖ ਜੇਵਰ ਕੇ ਧਰੇ। ਖੋਲ ਦਿਖੈ ਤੈ ਚੰਦ ਸੇ ਚਰੇ।
ਖੂਬ ਜੁਆਹਰ ਜੜਤੀ ਬੇਸ਼। ਲੇਤ ਮੋਹ ਜੋ ਦੇਖੈ ਤੇਸ। ੨੮।
ਸੇਤ ਗੁਲਾਬੀ ਜਿਮ ਝਲਕੈਂ ਤਾਰੇ। ਸੁਰਖ ਸੂਹੇ ਜਿਮ ਫੁੱਲ ਅਨਾਰੇ।
ਮੋਰ ਕੰਠ ਜਿਮ ਨੀਲ ਸੁ ਝਮਕੈਂ। ਸਬਜ਼ ਸਰਪ ਜਿਮ ਸਬਜੇ ਚਮਕੈ'। ੨੯।

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਨੈ ਉਸ ਕਹਯੋ 'ਉਸ ਕੋ ਮਾਲ ਬਤਾਉ।
ਕੌਨ ਕੌਨ ਸੀ ਚੀਜ ਹੈ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਆਖ ਸੁਨਾਉ'। ੩੦।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਉਨ ਕਹੀ 'ਸਭ ਕਹੀ ਨ ਜਾਵੈ। ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਸੁਮਾਰ ਨ ਆਵੈ।
ਦਸ ਬੀਸ ਹੁਇ ਤੋ ਦੇਹੁੰ ਸੁਨਾਇ; ਹੈਂ ਸੈਂਕਰ ਉਨ ਚੀਜਨ ਨਾਇ। ੩੧।
ਆਹਿ ਸੁਵਰਨ ਸਭ ਗਹਿਨਨ ਭਰੀ। ਬਹੁਤ ਜੜਾਊ ਕੰਮ ਸਾਦੈ ਗਰੀ।
ਕਈ ਜੁਵਾਹਰ ਗਲ ਕੇ ਨਜਾਰੇ। ਕਈ ਨੱਕ ਕਈ ਕੰਨਨ ਢਾਰੇ। ੩੨।
ਕਈ ਹਥਨ, ਕਈ ਪੈਰ ਤਨ ਪੱਯੇ। ਕਈ ਜੜਤੀ ਕਈ ਪ੍ਰੇਇ ਦਿਖੱਯੇ।
ਕਈ ਅੰਗੂਠੀ ਮੁਰਟਨ ਕੇਰੀ। ਬਾਜੂ ਬੰਦ ਔ ਮਿਗਾ ਘਨੇਰੀ। ੩੩।
ਸੁਰਾਹੀ ਪਜਾਲੇ ਉਸ ਕੈ ਮਧ। ਸੁਰਨ ਘੜੇ ਜੁਵਾਹਰ ਕਈ ਵੱਧ।
ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਤੁਹਿ ਆਖ ਸੁਣਾਉ'। ਤਬ ਪਤਯਾਉਂ ਜਬ ਅਖੀਂ ਦਿਖਾਉ'। ੩੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਵਹਿ ਆਖੈ ਮਾਲ ਬਡ ਤਿਮ ਬਡ ਲੋਭ ਸੰਤਾਇ।
ਲੋਭ ਲਗੈ ਜਬ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਪਾਪੋਂ ਸੋ ਨ ਡਰਾਇ; ੩੫।
ਸੁਨੀ ਜਬ ਵਸਤ ਸੰਦੂਕੜੀ ਮਾਲੀ; ਸਿੰਘ ਤਰਖਾਨ।
ਹੈਰਤ ਗਈ ਸੁ ਗੁੰਮ ਉਸ ਬਦਲਤ ਭਯੋ ਇਮਾਨ। ੩੬।

ਚੌਪਈ: ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਕੋ ਜਬ ਕੰਨ ਪਰੀ। ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਨਾਗਨ ਜਿਮ ਲਰੀ।
ਸ਼੍ਰੋਨ ਪੌਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸੁ ਜਹਿਰ। ਬਿਨ ਬਡ ਗਾਰਰੂ ਮਿਟੈ ਕਿਮ ਲਹਰ। ੩੭।

ਚਿਤ ਮੈਂ ਚਿਤਵੈ 'ਹੋਵੈ ਸਵਾਈ। ਸਗਵਾਂ ਇਹ ਬਹੁ ਬਧਤੀ ਆਈ'।
ਸੁਨਤ ਜਵਾਹਰ ਫਿਟ ਗਈ ਨੀਤ। ਤੁਟ ਗਈ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ। ੩੮।
ਕਦੈ ਬਹੈ ਕਦ ਲੰਬੇ ਪਰਤ। ਕਦੇ ਤੁਰੇ ਕਦ ਉਠਿਕੈ ਖਰਤ।
ਲਗੀ ਅਚਵੀ ਕੰਪੈ ਉਸ ਦੇਹ। ਚਲਯੋ ਜਸਾ ਸਿੰਘ ਪੈ ਲੇਹਾ ਦੇਹਿ। ੩੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਸਾ ਸਿੰਘ ਨੈ ਦੇਖਿਓ ਕਿਮ ਆਵਤ ਭਾਈ ਉਤਾਲ।
ਕੈ ਬਡ ਬਿਗਰਯੋ ਕੰਮ ਕੋ, ਕੈ ਬਡ ਨਿਕਸਯੋ ਮਾਲ। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਉਸ ਤੇ ਸੁਨੀ ਸਭੀ ਇਨ ਕਹੀ। 'ਬਡੀ ਚੀਜ਼ ਅਬ ਨਿਕਸ ਸੁ ਭਈ।
ਸੋ ਮੈਂ ਦੇਉਂਗੁ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨ ਖਾਂਟ। ਜਿਹ ਬਿਧ ਰਹੈ ਦਸੋ ਸੋ ਠਾਟ'। ੪੧।
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸੋ ਆਖ ਚੁਗਈ। 'ਇਮ ਨਹਿੰ ਕਹਯੋ ਬਨੈ ਸੁਨ ਭਾਈ।
ਹਮ ਨੈ ਉਨ ਨੈ ਨੇਮ ਕਰ ਲੀਏ। ਨੇਮ ਹਾਰੀ ਕਿਤ ਜੀਵਣ ਜੀਏ। ੪੨।
ਧਰਮ ਹਾਰ ਜੋ ਦਰਬ ਕਮਾਯੋ। ਹੋਤ ਅਜਸ ਔ ਰਹਤ ਸੁ ਜਾਯੋ'।
ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਕਹਿ 'ਮੈਂ ਟਰੋਂ ਸੁ ਨਾਂਹੀ। ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਗਈ ਉਨ ਮਾਂਹੀ। ੪੩।
ਮੈਂ ਉਨ ਦੇਕੈ ਜੀਵੋਂ ਨਾਂਹਿ। ਮੈਂ ਉਨ ਸੰਗ ਦੇਉਂ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਾਇ।
ਪਹਿਲੇ ਹਵੇਲੀ ਅਸਾਂ ਸੀ ਰੋਕੀ। ਤੈਂ ਹੀ ਰਲਾਇ ਘਨੱਖਨ ਮੈਂ ਝੋਕੀ'। ੪੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਸੈ ਸਿੰਘ ਤਖ ਇਮ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਹਮ ਜਾਨਤ ਯਾਹਿ।
ਦਿਲੈ ਰਾਮ ਕੇ ਘਰ ਬਿਥੈ ਏਤੀ ਪੜੀ ਬਲਾਇ'। ੪੫।

ਚੌਪਈ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਬਹੁ ਸਮਝਾਯਾ। 'ਆਵਣ ਜਾਣ ਸੁ ਹੈ ਯਹ ਮਾਯਾ।
ਆਪ ਘਨੱਯੋ ਬਹੁ ਫੌਜਨ ਵਾਰੇ। ਇਕ ਹੀ ਰਲ ਸਭ ਜਟ ਹੋਹੁ ਸਾਰੇ। ੪੬।
ਹਮ ਤੁਖਾਣ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਸਾਰੇ। ਸੋ ਹਿੱਸੇ ਜਟ ਹਮ ਤੇ ਭਾਰੇ।
ਏਹ ਹਮ ਕੇ ਬਡ ਕਰੈਂ ਖੁਆਰੀ। ਭਾਈ ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀਓ ਇਨ ਮਾਰੀ। ੪੭।
ਵਹਿ ਵੇਲਾ ਉਸ ਹੀ ਦਿਨ ਗਯੋ। ਅਬ ਹਮ ਛੇੜ ਕੋ ਮੁਖ ਨ. ਸਮੈਯੋ'।
* 'ਹਮ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੇਹੁ ਇਹ ਮਾਲ। ਲੜ ਮੈਂ ਦਿਖਾਲੋਂ ਸਭ ਪੰਥ ਨਾਲ। ੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਤੂੰ ਰਾਖੋਂ ਮਾਲ ਅਬ ਤੋ ਮੈਂ ਰਾਖੋਂ ਪ੍ਰਾਣ।
ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਵੈਂ ਮਾਲ ਵੰਡ ਲਰ ਮਰੋਂ ਇਸ ਮੈਦਾਨ'। ੪੯।

ਚੌਪਈ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇਉ ਔਖੀ ਆਈ। ਉਵ ਜਾਇ ਧਰਮ ਔ ਇਵ ਜਾਇ ਭਾਈ।
ਵਹਿ ਭੀ ਲਹਰ ਲੋਭ ਕੀ ਹੋੜਾ। ਭਾਈ ਰਖਯੋ ਔ ਧਰਮ ਉਨ ਤੋੜਾ। ੫੦।
ਤੋ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਯਹ ਬਿਧ ਭਾਖੀ। 'ਲਈ ਨ ਪ੍ਰਗਟ ਗੋਪ ਕਿਮ ਰਾਖੀ।
ਦਿਲੈ ਰਾਮ ਸੁਤ ਲੀਜੈ ਸਮਝਾਇ। ਮਤ ਵਹਿ ਉਨ ਕੋ ਦੇਇ ਬਤਾਇ। ੫੧।
ਧਰਮ ਜਾਇ ਔ ਧਨ ਭੀ ਜਾਇ। ਓਇ ਲੇਵੈਂ ਫਿਰ ਦਗੋ ਕਰਾਇ'।
ਇਤਨੀ ਸੁਨ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਗਯੋ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਤ ਸੁ ਮਨ ਮੈਂ ਭਯੋ। ੫੨।

* ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਸੈ ਜਾਗਤ ਗਈ ਸਾਰੀ ਰਾਤ! ਲੈ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹੇ ਬਹੁ ਹੋਤ ਪ੍ਰਭਾਤ।
ਖੋਲ ਸੁ ਕੋਠੜੀ ਬੰਡਨ ਲਾਇ। ਲਈ ਸੰਦੂਖੜੀ ਇਨ੍ਹੈਂ ਉਠਾਇ। ੫੩।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹੀ 'ਹਮੈ ਯਹ ਬੰਡ ਆਈ' ਛਲ ਬਲ ਬਾਤ ਬਨਾਇ।
ਰੋਲੋ ਬੋਲੋ ਹੋਤ ਲੋ ਡੇਰੇ ਦਈ ਘਲਾਇ। ੫੪।

ਦੋਪਈ: ਤੋ ਦੁਇ ਤਰਫੀਂ ਹੋਲੋ ਭਯੋ। ਘਨਈਅਨ ਕੋ ਦਲ ਲੜਨੈ ਅਯੋ।
ਰਾਮਗੜੀਏ ਥੇ ਅਗੈ ਤਿਆਰ! ਗੱਲ ਆਈ ਪਰ ਚਲਨ ਹਥਿਆਰ। ੫੫।
ਤੋ ਔਰ ਪੰਥ ਬਿਚਾਲੇ ਆਯੋ। ਬਾਤਨ ਉਪਰ ਬਾਤ ਲੈ ਆਯੋ।
ਕਹੈ ਘਨੱਯੋ 'ਮੱਧ ਉਸ ਧਨ ਭਾਈ'। ਰਾਮਗੜੀਏ ਕਹੈ 'ਕਿਛ ਨਿਕਲਜੇ ਨ ਕਾਰੀ'।
ਤਬ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਬਾਤਨ ਆਯੋ। ਦਿਲੇਰਾਮੀਏਂ ਪਰ ਗਲ ਲੈ ਆਯੋ।
ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਦੁਸ਼ਟੀ ਆਈ। 'ਦਿਲੇਰਾਮੀਏਂ ਦੈਯੇ ਮਰਵਾਈ'। ੫੭।
ਭਯੋ ਉਵੈਂ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ। ਪਾਪ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕੋ ਪਜਾਰਾ।
ਇਤਨੀ ਬਾਤਨ ਉਨ ਦਿਲ ਆਈ; ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ ਪਾਪ ਬਧਾਈ। ੫੮।
ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਕੈ ਇਮ ਚਿਤ ਆਈ। 'ਮਤ ਦਿਲੇਰਾਮੀਆਂ ਦਏ ਬਤਾਈ।
ਧਨ ਜਾਏ ਔਰ ਪਤ ਭੀ ਜਾਈ। ਇਸ ਪਤ ਖਾਤਰ ਕੋ ਕਰੀਏ ਉਪਾਈ'। ੫੯।
ਇਮ ਉਨ ਪਾਪਨ ਚਿੱਤ ਨ ਆਈ। ਬਿਨ ਲਬ ਬਹੁਤਨ ਪਤ ਗਵਾਈ।
ਪਾਪ ਕਹੇ ਤੇ ਧਨ ਘਰ ਰਾਖੈ। ਪੜੈ ਨਰਕ ਕੈਸੇ ਬਡ ਨਾਖੈ। ੬੦।
ਉਨ ਪਾਪੀ ਇਹ ਪਾਪ ਬਿਚਾਰਾ। ਜਿਹ ਸੁਨ ਕੰਪਤ ਤਨ ਹੋ ਸਾਰਾ।
ਦੁਸ਼ਟ ਸੱਦ ਇਕ ਦਯੋ ਸਮਝਾਇ। 'ਮਾਰ ਦਿਲੇਰਾਮੀਏ ਤੂੰ ਕੰਗਨ ਪਾਇੰ'। ੬੧।
ਦਿਲੇਰਾਮੀਏਂ ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ ਦੇਹੁ ਮਾਰ। ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਹੋਤ ਕੰਮ ਖੁਆਰ'।
ਉਸ ਸਮਝਾਯੋ ਕੀਓਂ ਤਿਆਰ। 'ਦਹੀਂ ਪਾਇ ਸਿਰ ਲਾਈਂ ਤਲਵਾਰ'। ੬੨।
ਤੋ ਦਿਲੇਰਾਮੀਓਂ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ। ਉਸ ਕੋ ਆਖਯੋ ਬਾਤ ਚਲਾਇ।
'ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਤੈਂ ਨ੍ਹਾਤੇ ਹੋਇ'। ਨੁਲ੍ਹਾਇ ਦੀਯੋ ਉਨ ਪਾਸ ਖਲੋਇ। ੬੩।
ਨੀਵੀਂ ਗੀਵ ਕਰ ਦਹੀਂ ਪੁਵਾਯੋ। ਬੈਚ ਤੇਗ ਉਸ ਉਸ ਗਲ ਲਾਹਯੋ।
ਇਤ੍ਰ ਬਿਤ੍ਰ ਕਰ ਦੀਓਂ ਭਜਾਇ। ਕਹਯੋ 'ਮਾਰ ਕੋ ਰਾਯੋ ਵਗਾਇ'। ੬੪।
ਐਸੇ ਪਾਪ ਉਨ ਬੱਜਰ ਕੀਓਂ। ਕਰਤ ਪਾਪ ਉਨ ਕੰਪਯੋ ਨ ਹੀਓਂ।
ਯਾਂਤੇ ਉਨ ਕੋ ਕਛੂ ਨ ਰਹਯੋ। ਧਨ ਭੀ ਗਯੋ ਔ ਧਰਮ ਭੀ ਗਯੋ। ੬੫।
ਵਹੀ ਮਾਲ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਘਰ ਆਯੋ; ਜਿਸ ਵਿਚਦੈ ਥੋ ਦਗੋ ਕਮਾਯੋ।
ਮੁਨੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ; ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਲਿਖੀ ਸੁਧਾਰੇ। ੬੬।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁਤ ਖਾਲਸੇ ਧਨ ਲਭਯੋ ਗਯੋ ਦਲਿੱਦਰ ਦੂਰ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਲੁੱਟੀ ਸੁਨੀ ਤਿਮ ਲਿਖ ਧਰੀ ਕਸੂਰ; ੬੭।

ਸਾਖੀ ਦੁਆਬੇ ਕੇ ਰੋਕਨ ਕੀ

੧੭੭. [ਬਿਸੰਭਰ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਦੁਆਬਾ ਮੱਲਣਾ]

- ਦੋਹਰਾ:** ਅੱਧੇ ਦਲ ਜੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਟੁਰ ਟਪਜੇ. ਬਿਆਸੇ ਪਾਰ।
ਸੁਨੇ ਦੁਆਬਾ ਜਿਮ ਮਲਜੇ ਹਤ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕਾਰਦਾਰ। ੧।
- ਚੌਪਈ:** ਖੱਤ੍ਰੀ ਦਿਵਾਨ ਥੇ ਬਿਸੰਭਰ ਨਾਮ। ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਿਸ ਲਿਸਾੜੇ ਪਾਮ।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕੀ ਬੇਗਮ ਪਾਸ। ਹੁਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸਭਨ ਮੈਂ ਖਾਸ। ੨।
ਪਚੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰਖੇ ਫੌਜ ਤਿਆਰ। ਬਹੁਤ ਤੋਪ ਔ ਜੰਬੂਰਕ ਨਾਰ।
ਕਈ ਪਰਬਤੀ ਸੰਗ ਉਸ ਰਾਜੇ। ਉਨ੍ਹੇਂ ਮੰਗਾਏ ਲਰਨੇ ਕਾਜੇ। ੩।
ਅੱਧੈ ਖਾਲਸੇ ਦਈ ਸਲਾਹਿ। 'ਬੁੱਢੈ ਦਲ ਕੀ ਓਰ ਤੂੰ ਜਾਹਿ।
ਹਮ ਬਿਨ ਲਰਨੈ ਜੋਗੈ ਨਾਂਹਿ। ਤੂੰ ਉਨ ਦੇਈਂ ਦੁਆਬਜੇ ਤਾਹਿ'। ੪।
ਦੀਨਾ ਨਗਰ ਛੱਡ ਤੁਰਿਓ ਗੈਲ। ਲੰਘ ਬਜਾਸ ਕੀਓ ਦੁਆਬੇ ਸੈਲ।
ਮਗਰੇ ਡੇਰੇ ਉਨ ਦਜੇ ਪਾਇ। ਦਈ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਘੂਰ ਘਲਾਇ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ:** ਘਲਜੇ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਲਿੱਖ ਯੋ 'ਜੇ ਸੁਖ ਚਾਹੋ ਆਪ।
ਜਾਹੋ ਦੁਆਬੇ ਛੱਡ ਅਬ ਜੋ ਰਹੋ ਤੁ ਮੈਂ ਕਰੋ ਖਾਪ'। ੬।
- ਚੌਪਈ:** ਸੁਨਤ ਸਿੰਘਨ ਤਬ ਚੜ੍ਹ ਗਜੇ ਟੋਹ। ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਮਤੇ ਕੀਯੇ ਤੋਹ।
'ਮਾਰ ਖੱਤ੍ਰੀ ਮਲ ਲੇਹੋ ਰਾਜ। ਆਯੋ ਹੋਣ ਏ ਖਾਲਸੈ ਕਾਜ। ੭।
ਪਹਿਲੋਂ ਟਕੇ ਮੰਗੋ ਯਹਿ ਕੋਲ। ਯਹਿ ਦੇਉਗ ਔ ਬੋਲਗੁ ਕਬੋਲ'।
ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਨੈ ਯੋ ਲਿਖ ਦੀਓ 'ਟਕੇ ਘੱਲ ਜੇ ਰੱਖਣੋ ਜੀਓ'। ੮।
ਤਬ ਇਨ ਅਗਜੇ ਦੀਓ ਜੁਆਬ। 'ਸਭ ਦਲ ਰਲੂਗਾ ਮੈਂ ਦੇਉ ਤਾਬ।
ਨਿਕਲ ਦੁਆਬਜੋਂ ਜਾਹੋ ਕਹੂੰ ਔਰ। ਟਕੈ ਘਲਾਉਂ ਉਹਾਂ ਤੁਮ ਕੋਰ'। ੯।
- ਦੋਹਰਾ:** ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਨੇ ਲਿਖ ਘਲਜੇ 'ਜੇ ਅਬ ਦੇਵੈਂ ਨਾਂਹਿ।
ਕਾਢ ਦੁਆਬੇ ਤੇ ਅਸਾਂ ਕਬ ਤੂੰ ਫਿਰ ਪਹੁੰਦਾਹਿ'। ੧੦।
- ਚੌਪਈ:** ਕਹਜੇ ਖਾਲਸੈ 'ਤੂੰ ਚੌਕਸ ਹੋਇ! ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਖਬਰ ਕਰੀ ਨਹਿ ਮੋਹਿ।
ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕੇ ਹੁਤੇ ਕਰਾਰ! ਲੜੀਗੋ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ। ੧੧।
ਯਾਂਤੇ ਖਬਰ ਦਈ ਤੁਮੋਂ ਕਰ। ਭਾਵੈਂ ਮਿਲ ਪਉ ਭਾਵੈਂ ਲਰ ਮਰ'।
ਬਿਸੰਭਰ ਕਹੀ 'ਆਓ ਤੁਮ ਮਾਰਨ। ਹਮਕੋ ਕਹੇ ਤੁਮ ਆਪ ਸੰਭਾਰਨ। ੧੨।
ਮੈਂ ਆਯੋ ਤੁਮ ਕਰੋ ਸੰਭਾਰ! ਭਲੇ ਚਹੇ ਹੋਵੇ ਦੁਆਬਜੋਂ ਪਾਰ'।
ਇਮ ਦੇਉ ਵੱਲ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰੈ। ਦੇਉ ਵਲ ਤੇ ਦੇਉ ਨ ਟਰੈ'। ੧੩।
ਬੁਰਾ ਹੋਣ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਆਯਾ। ਖਾਲਸੇ ਹੋਣੋਂ ਭਯੋ ਸੁਵਾਯਾ।
ਉੜਮਿਲ ਟਾਂਡੈ ਢਿਗ ਕਰਕੇ ਡੇਰੇ। ਕੀਓ ਸਿੰਘਨ ਸਜੋਂ ਚਹਿ ਭਟਭੇਰੇ'। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਕੈ ਮੁਏ ਤੇ ਫੌਜ ਦੂਨੀਂ ਕਰੀ ਤਿਆਰ।
ਮੋਊ ਦੇਖ ਗਰਬਤ ਭਯੋ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਮਕੁ ਰਲਯੋ ਪਹਾਰ। ੧੫।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਉਨ ਖਬਰ ਮੰਗਾਈ। 'ਗਏ ਖਿੰਡ ਸਿੰਘ ਲੁੱਟਨ ਤਾਈਂ।
ਡੇਰਾ ਲਈਏ ਉਨ ਕੇ ਮਾਰ'। ਸੇ ਚੜ੍ਹ ਦੌੜਯੋ ਇਤੈ ਬੀਚਾਰ। ੧੬।
ਦਿਯੋ ਟਿੱਡ ਜਿਮ ਉਨ ਦਲ ਤੇਰ। ਜਾ ਢੁੱਕਯੋ ਵਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋਰ।
ਅੱਗੈ ਸਿੰਘਨ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ। ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਥੋੜੇ ਕਾਰੀ। ੧੭।
ਏਕ ਬਾਰ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੈ ਉਨ ਮੋੜੇ; ਚਾੜ੍ਹ ਦੀਏ ਸਿਰ ਸਿੰਘਨ ਘੋੜੇ।
ਸਿਰਦਾਰਨ ਸਿਰ ਖੜਖਾਈ ਮਾਰ। ਸੁਣ ਖੜਕੇ ਸਿੰਘ ਆਏ ਹਜ਼ਾਰ। ੧੮।
ਜਿਮ ਸੁਲਭੀ ਪਰ ਤਿਲਿਯਰ ਪੜੇ। ਮਾਰ ਸਿੰਘਨ ਸੇ ਮੁਹਰੈ ਧਰੇ।
ਤਦੇ ਬਿਸੰਭਰ ਮਨ ਮੈਂ ਧਾਰੀ। ਨੱਠੀ ਫੌਜ ਸਿੰਘਨ ਤੈ ਹਾਰੀ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਬਿਸੰਭਰ ਘੋੜੇ ਛੋਡ ਤੋ ਖੜ ਰਹਯੋ ਰਣ ਭੂਮ ਮੰਝਾਰ।
ਕਰ ਹੱਲਾ ਸਿੰਘ ਆਇ ਪਰੇ ਸਿਰ ਦੀਨੋ ਉਸੈ ਉਤਾਰ। ੨੦।
ਮਾਰ ਬਿਸੰਭਰ ਜਬ ਲੀਓ ਪਰੀ ਫੌਜ ਮੈਂ ਲੂਟ।
ਘੋੜੇ ਤੰਬੂ ਬਹੁ ਲੁਟੇ ਮਾਲ ਭਰੇ ਲਏ ਉਠ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਹਜ਼ਾਰ ਬੀਸਕ ਉਠ ਘੋੜਾ ਰਲਾਯਾ। ਭਹਾ ਭਰਾਇਓ ਡੇਰਾ ਮਿਲਾਯਾ।
ਬਿੱਚ ਬਜ਼ਾਰ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਘਨੀ। ਸੋਊ ਲੁਟੇਰਨ ਸਿੰਘਨ ਬਣੀ। ੨੨।
ਤੋਸੈ ਖਾਨੇ ਖਾਸ ਦਿਵਾਨ। ਜਿਨ ਢਹੇ ਆਯੋ ਚਕੜ ਉਠਾਨ।
ਸਸੜੁ ਹੀਨ ਜੋ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ। ਤਿਨ ਨੇ ਸਸਤਰ ਬਹੁ ਸੰਭਾਰੇ। ੨੩।
ਕਈਅਨ ਘੋੜੇ ਦੁਇ ਦੁਇ ਫੜੇ। ਇਕ ਛੱਡ ਮੰਦੇ ਚੰਗਨ ਪੈ ਚੜ੍ਹੇ।
ਕਈਅਨ ਕੇ ਹੱਥ ਪੜੇ ਹਥਯਾਰ। ਭਏ ਦਲਿਦੁੱ ਕਈ ਇਮ ਪਾਰ। ੨੪।
ਤੋਪਖਾਨੋਂ ਕਿਨ ਚੱਕਯੋ ਨਾਂਹਿ। ਦਯੋ ਫੂਕ ਸੋ ਉਸ ਹੀ ਥਾਹਿ।
ਸਈ ਅਠਾਰਾਂ ਅਠਾਰੈ ਸਾਲ। ਮਾਰਯੋ ਬਿਸੰਭਰ ਲੁਟਯੋ ਉਸ ਮਾਲ। ੨੫।

ਆਗੈ ਮੁਲਖ ਮੱਲਨ ਕੀ ਸਾਖੀ ਤੁਰੀ

੧੭੮. [ਵਯਕਤੀ ਗਤ ਮੁਲਖ ਮੱਲਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਇਮ ਹੁਤ ਥੋ ਖਾਲਸੇ ਮਿਥ ਤੁਰਯੋ ਕਰ ਬੁੰਗੇ ਅਕਾਲ ਅਰਦਾਸ।
'ਜੋ ਜਹਿ ਰੱਯਤ ਆਇ ਮਿਲੈ ਰਹਿ ਪਿੰਡ ਉਸੈ ਸਿੰਘ ਪਾਸ'। ੧।
ਡੇਰਾ ਲੁਟਤੋ ਸਿੰਘ ਮੁੜੇ ਪੜੇ ਸੁ ਮੁਲਖਹਿ ਦੌੜ।
ਜੋ ਜਿਮ ਜਾਗਾ ਵੜ ਬਹਯੋ ਕਢਯੋ ਨ ਤਿਨ ਇਸ ਠੌਰ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸੈ ਪੈਰ ਜਹਾਂ ਕੇ ਪੜ ਰਹਯੋ; ਕਿਸੈ ਨਿਕਾਰਤ ਨ ਕੋਊ ਭਯੋ।
ਛੋਟੀ ਜਗਾ ਲਖ ਛੋਟੇ ਵੜੇ। ਵਡ ਸ਼ਹਿਰਨ ਸਿਰਦਾਰ ਵਡ ਖੜੇ। ੩।

ਕਿਨੈ ਸਾਕ ਕਿਨ ਸਜਾਣ ਕਢ ਲਈ। ਕਿਨੈ ਰਯਤ ਸੋ ਮਰਜੀ ਕਈ।
ਕਿਨੈ ਅਚਾਨਕ ਮੁਣੀ ਤਕਾਈ। ਇਮ ਕਰ ਲੀਨੋ ਮੁਲਕ ਮਲਾਈ।੪।
ਵਡੀ ਠਕਰਾਇਤ ਕੀ ਜੋ ਜਗਾ। ਸੋਊ ਸਰਦਾਰਨ ਵਡ ਗਲ ਲਗਾ।
ਜਿਨ ਜਿਨ ਮਰਜੀ ਸਾਥ ਰੱਯਤ ਰਲਾਈ। ਉਨ ਉਨਸੋਂ ਗਲ ਬਹੁ ਬਨਿ ਆਈ।੫।
ਜਿਨ ਜਿਨ ਰੱਯਤ ਸੋ ਸ਼ਿਤਾਖ ਗੁਵਾਈ। ਉਨ ਨੇ ਦੀਨੋ ਵਹੀ ਕਢਾਈ।
ਐਸੀ ਭਾਂਤ ਭਯੋ ਮੁਲਕ ਸੁ ਮੱਲ। ਸੁਣ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤਿਮ ਕਹੀ ਗੱਲ।੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਕੋ ਕਿਸ ਕੋ ਫਿਰ ਕਢੈ ਤੋ ਮਿਮਲ ਉਪਰਾਲੇ ਹੋਇ।
ਜੋ ਪਹਿਲੋਂ ਕੋ ਵੜ ਬਹਜੋ ਉਸੈ ਦਿਵਾਵੈ ਸੋਇ।੭।

ਚੌਪਈ: ਪਹਿਲੋਂ ਥੇ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਅਕਾਰੇ। ਮੁਲਕ ਲੁੱਟ ਹੋਏ ਦੁਇ ਦੁਇ ਚਾਰੇ।
ਆਈ ਉਗਾਹੀ ਉਨਕੈ ਪਾਸ। ਕਿਨੈ ਸੈਂਕਰ ਕਿਨ ਰੱਖੇ ਪਚਾਸ।੮।

ਸਾਖੀ ਦੂਜੇ ਤਰਨ ਦਲ ਕੀ ਚਲੀ

੧੭੯. [ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾਂ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤੁੰਮਣਦਾਰ ਛੱਡੇ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਬ ਸੁਣ ਗੱਲ ਉਸ ਵਲ ਕੀ ਕਸੂਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਰੱਜ।
ਮਾਰਜੇ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਉਨ ਸੁਨਯੋ ਔਰ ਮੁਲਕ ਲਯੋ ਦੱਬ।੧।

ਚੌਪਈ: 'ਮੁਲਕ ਉਨੈ ਏਕਲ ਮਲ ਲਯਾ। ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਕਬ ਉਨ ਹਿੱਸਾ ਦਯਾ।
ਕੈ ਅਬ ਹਮ ਰਲ ਉਨ ਸੋਂ ਲਰੀਏ। ਕੈ ਕਛੁ ਔਰਹਿ ਉੱਦਮ ਕਰੀਏ'।੨।
ਓਇ ਕਰੈ 'ਹਮ ਲੁਟਣੇ ਰਹੇ। ਕਸੂਰ ਲੁਟਿਕੈ ਓਇ ਰਜ ਬਹੈ।
ਅਬ ਕਜਾ ਹੋਤ ਹਮੈ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਹਮੈਂ ਹਾਥ ਕਬ ਵਹ ਲੁਟ ਆਵੈ'।੩।
ਦੁਊ ਵੱਲ ਇਮ ਕਰੈ ਪਛੁਤਾਏ। ਜਿਤ ਜਿਤ ਕਰਮ ਤਿਤੇ ਤਿਤ ਪਾਏ।
ਤਬ ਇਨਕੈ ਦਿਲ ਉੱਦਮ ਆਯੋ। ਲਹੌਰ ਗਿਰਦ ਉਨ ਸੁੰਨੋ ਤਕਾਯੋ।੪।
ਤੀਨ ਮਿਸਲ ਚੜ੍ਹ ਅੱਗੈ ਦੋੜੀ। ਦੋਇ ਫਿਰੀ ਮਾਝੈ ਔ ਪਹਾੜਨ ਓੜੀ।
ਮਾਝੈ ਸੋ ਥੇ ਜਿਨ ਕੇ ਗੁੰਮ। ਸੋ ਸੋ ਕੀਨੇ ਉਨ ਉਨ ਕਾਇਮ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਨਕਈ ਸੁਵਲਨ ਕੇ ਤੁਰੇ ਭੰਗੀ ਪੱਛਮ ਤੈ ਮੁਲਤਾਨ।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਲਾਂਭੇ ਛਾਂਭ ਤਕ ਵਿਚ ਵਿਚ ਰੋਕੇ ਥਾਨ।੬।

ਚੌਪਈ: ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਆਪ ਕਜਾ ਕੀ ਤਾਣ। ਰੋਕਯੋ ਮੁਲਕ ਸੁ ਘੋੜੇ ਖਾਣ।
ਕੁਜਰਾਂਵਾਲ ਬਹਾਯਾ ਠਾਣਾ। ਔਰ ਮੁਲਕ ਕਰਿਓ ਲੁਟ ਖਾਣਾ।੭।
ਭੰਗੀਅਨ ਮੈਂ ਭਏ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ। ਉਨ ਬਹੁ ਘੋਰਯੋ ਉਗਾਰ ਔ ਪਾਰ।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਰਾਥੈ ਖਹੋਖਈ। ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਉਨਸੋਂ ਘੁਲਤ ਬਿਤਈ।੮।

ਦੋਹਰਾ: ਕਸੂਰ ਲੁਟੀ ਬਿਸੰਭਰ ਕੁਟਾ. ਲਭਯੋ ਸਿੰਘਨ ਬਡ ਮਾਲ।
ਬਹੁ ਖਾਲਸੇ ਫਰਬੋ^੧ ਭਯੋ ਤੁਰਕਨ ਭਯੋ ਬੁਰਾ ਹਾਲ।੯।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਸੋਰ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਭਯੋ। ਤਰਫ ਚਾਰ ਦੁਸ਼ਟਨ ਗਮ ਪਯੋ।
ਲਹੌਰ ਮਾਂਹਿ ਜੋ ਤੁਰਕ ਫੁਜਦਾਰ; ਖਰਚ ਬਿਨਾਂ ਸੋ ਭਯੋ ਲਚਾਰ।੧੦।
ਲਗੇ ਲਹੌਰ ਕੋਲ ਲੁਟ ਲੁਟ ਖਾਣ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਨ ਕੇ ਉਮੈ ਨ ਤਾਣ।
ਸਿੰਘਨ ਲਯੋ ਸਭ ਮੁਲਕ ਉਗਰਾਹਿ। ਫੌਜ ਭਈ ਕਮ ਲਟੌਰੈ ਮਾਂਹਿ।੧੧।
ਲਹੌਰ ਬਾਹਰ ਤੁਰਕ ਫਿਰਨ ਨ ਪਾਵੈ। ਉਨਕੋ ਬਾਹਰੋਂ ਪੈਸੇ ਨ ਆਵੈ।
ਪੈਸੇ ਬਿਨ ਕਬ ਮਿਲੈ ਸਿਪਾਹਿ! ਇਮ ਕਰ ਫੌਜ ਭਈ ਘਟ ਵਾਹਿ।੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਕਾਬਲ ਤੈ ਦਇ ਤੁੰਮਨ ਭੇਜੇ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ।
ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਔ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਆਇ ਬਹੇ ਪੰਜਾਬਹਿ ਮਾਂਹਿ।੧੩।

ਚੌਪਈ: ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਆਇ ਬਹਯੋ ਰਵਤਾਮ। ਹੋ ਰਹਯੋ ਸੂਬੇ ਸੁ ਅਟਕੈ ਖਾਸ।
ਜਹਾਂਨ ਖਾਂ ਕੀਓ ਸਜਾਲਕੋਟ ਡੇਰੋ! ਸਿੰਘਨ ਸਿਉਂ ਕੀਯੋ ਚਹਿ ਭਟ ਭੇਰੋ।੧੪।
ਤੰਮੁਹ ਸ਼ਾਹਿ ਲਾਹੌਰੈ ਬਹਿਓ! ਐਸੇ ਬਿਉਂਤ ਤਬ ਗਿਲਜਨ ਕਯੋ।
ਕਰਤ ਲੜਾਈ ਫੌਜ ਸਕੇਲੀ^੨। ਕਰੀ ਇਕਠੀ ਜੇਤੀ ਸਭ ਮੇਲੀ^੨।

ਸਾਖੀ ਦੋਉ ਦਲ ਕੀ

੧੮੦. [ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਤਰਨਾ ਦਲ। ਕੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਪਰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹੱਲਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਦਲ ਬੁੱਢੈ ਦੁਆਬੇ ਮਲਯੋ ਭਏ ਤਰਨ ਸੁ ਰਾਵੀ ਪਾਹ।
ਤੋੜੈ ਦੁਆਬੇ ਮਲ ਬਹਯੋ ਤੁਰਕਨ ਆਈ ਹਾਰ।੧।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕੁਜਰੈ ਵਾਲ ਮਲ ਕਟੈ ਚੁਤਰਫੋ ਦੌਰ।
ਕਾਬਲ ਰਾਹਿ ਤੋ ਬੰਦ ਭਯੋ ਔ ਭਯੋ ਮੁਲਕ ਮੈਂ ਰੌਰ।੨।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਜਗ ਮੈਂ ਯੋ ਰੋਲਾ ਪਰਾ। ਲਹੌਰੀ ਸੂਬੈ ਮੁਨ ਕੁੱਮਾ ਕਰਾ।
ਚੜ੍ਹਯੋ ਨਬਾਬ ਬਡ ਲੇ ਤੁਪਖਾਨੋ! ਕੁਜਰਾਂਵਾਲ ਗਿਰਦ ਘੇਰੋ ਠਾਨੋ।੩।
ਫੌਜ ਗਿਰਦ ਭਈ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰ। ਹਜ਼ਾਰ ਕੁ ਸਿੰਘ ਵੜਯੋ ਅੰਦਰ ਵਾਰ।
ਤੁਰਕ ਆਟਾ ਅਰ ਸਿੰਘ ਮਧ ਲੂਣ। ਪਰ ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਪੈ ਰਹੀ ਸੂਨ।੪।
ਤੁਪਖਾਨਾ ਦਯੋ ਇਕ ਵਲ ਲਾਇ। ਦਯੋ ਫੌਜ ਵਲ ਤਿੰਨ ਖੜਾਇ।
ਅੰਦਰ ਕੋਉ ਵੜਨੇ ਨਾ ਪਾਵੈ। ਬਾਹਰ ਫੌਜ ਸੁ ਰਲਤੀ ਆਵੈ।੫।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਔਖੀ ਬਨੀ। ਪਰੀ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਗਿਣਤੀ^੩ ਘਨੀ।
ਤਬ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੈ ਯੋ ਰਿਦ ਧਾਰੀ। 'ਨਿਕਲ ਜਾਈਏ ਕੁਈ ਮੋਰਚੇ ਮਾਰੀ'।੬।

੧. ਮੋਟਾ, ਭਾਵ ਸੁਖੀ, ਅਮੀਰ।

੩. ਸੋਚ।

੨. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਇਹ ਪਾਠ ਬੀ ਹੈ:-

ਮੁਲਤਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਏ ਪਿੱਛੇ ਭਖਰ ਪਾਇ। ਲਏ ਕਾਬਲ ਸਿਉਂ ਸੂਬੇ ਪੰਜ ਲਾਇ।

- ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੋ ਸਿੰਘ ਚਕਰੈਲ ਇਕ ਤਿਨ ਯੋਂ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ।
 'ਦੁਇ ਸੈ ਸਿੰਘ ਹਮ ਸਾਥ ਹੈਂ ਹਮ ਰਲਹੈਂ ਤੁਮ ਸੰਗ ਆਇ। ੭।
- ਚੌਪਈ: ਜੋ ਤੁਮ ਪੈ ਬੁਝ ਪੈ ਜਾਇ ਜੋਰ। ਤੋ ਤੁਮਕੈ ਹਮ ਆਇ ਬੜੈ ਕੋਰ।
 ਤੁਮ ਤੇ ਫੌਜ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਡਰੈ। ਨਹਿੰ ਤੁਮ ਪਰ ਕੋਉ ਹੱਲਾ ਕਰੈ। ੮।
 ਜੋ ਕਛੁ ਸਿੰਘ ਆਇ ਬਾਹਰੋਂ ਪਰੈ। ਵਿਚੈ ਲੁਟਾਈ ਹਮ ਭੀ ਧਰੈ।
 ਉਨ ਸੋਚੀ ਸੋਈ ਬਨ ਆਈ। ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਤਹਿੰ ਭਈ ਅਵਾਈ। ੯।
 ਤੋ ਚਕਰੈਲ ਸੂਬੇ ਪੈ ਗਯੋ। ਜਾਇ ਨਵਾਬ ਡਰਾਵਤ ਭਯੋ।
 'ਆਵਤ ਖਾਲਸੇ ਸਭ ਲਰ ਜੋਰ। ਵੜਨ ਨ ਦੇਵੈ ਤੁਝੈ ਲਹੋਰ। ੧੦।
 ਜੋ ਭਲ ਚਾਹੈਂ ਚੜ੍ਹ ਚਲ ਅੱਬ। ਫੇਰ ਹੁਇ ਜਾਊਗੁ ਖੋਟੇ ਢੱਬ'।
 ਸੇ ਸੁਨ ਨਬਾਬ ਕੇ ਪਿਸੂ ਪੰਠੇ। ਥਰਹਰ ਕੰਪੈ ਮਨ ਸੋਚਾਂ ਕਰੇ। ੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਤਬ ਸੈ ਦੋਇਕ ਸਿੰਘ ਕੋ ਪਰਜੇ ਰਾਤ ਸੋਊ ਆਇ।
 ਮਾਰ ਸਭ ਖੁਨੀ ਆਇ ਵੜੈ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਪਾਇ। ੧੨।
- ਚੌਪਈ: ਨਿਬਾਬ ਲਗੀ ਚਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਬਾਤ। ਨਠਜੇ ਕੂਚ ਕਰ ਉਸ ਹੀ ਰਾਤ।
 ਹੋਤੋ ਸਿੰਘ ਸੁ ਚਾਕਰ ਓਸ। ਪਾਇ ਦਈ ਉਨ ਵਿੱਚੈ ਖੋਸ। ੧੩।
 ਤੋਪਖਾਨੋ ਰਹਜੇ ਉਹਾਂ ਖੜਾ। ਨਿਬਾਬ ਤਬੈ ਨਠ ਏਕਲ ਚੜ੍ਹਾ।
 ਸੁਨਤ ਸੁ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਗਯੋ ਗੈਲ। ਕਰੀ ਲੂਟ ਔ ਕੁਟ ਬਹੁਤੈਲ। ੧੪।
 ਨਵਾਬ ਨੱਠ ਵਲ ਚਲਜੇ ਲਹੋਰ। ਕਰੀ ਸਿੰਘਨ ਉਮ ਗੈਲੇ ਦੌੜ।
 ਬਹੁਤ ਮਾਲ ਹਥ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਅਯੋ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਸੋ ਵਧ ਸਿੰਘ ਭਯੋ। ੧੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਨਿਬਾਬ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਹਨਜੇ ਸਿੰਘਨ ਵਧਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ।
 ਚੜ੍ਹ ਝਨਾਉਂ ਖਾਲਸੇ ਲੰਘਜੇ ਕੀਨੇ ਤੁਰਕ ਬਝ ਖਾਪ। ੧੬।
- ਚੌਪਈ: ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਟੱਪ ਮਲੀ ਗੁਜਰਾਤ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਖਾਵੇ ਲਿਓ ਜਾਤ।
 ਸਿਆਲਕੋਟ ਮਲ ਲਯੋ ਸ਼ਹੀਦਨ। ਸਭ ਸਿਧ ਕਾਜ ਖਾਲਸੇ ਦਿਨ ਦਿਨ।

ਸਾਖੀ ਨਵਾਬ ਮਰਬੁਲੰਦ ਫੜਨੇ ਕੀ

੧੮੧. [ਸਰਬੁਲੰਦ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਛਡਿਆ ਤੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਟੋਰ ਦਿੱਤਾ]

- ਦੋਹਰਾ: ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਜਿਹਲਮ ਟਪਜੇ ਸਿਲ ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਫੁਜਦਾਰ।
 ਡੇਰਾ ਬੈਠਾ ਲਾਇ ਸੋ ਕਿਲੇ ਰਵਤਾਸ ਮਝਾਰ। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਹੁਤੋ ਬਹੁਤ ਥੇ ਮਨ ਮਗਰੂਰ! ਹੁਤੋ ਗਿਲਜਨ ਮੈਂ ਸੋ ਵਡ ਸੂਰ।
 ਬੇ ਗਮ ਹੁਇ ਪੜ ਰਹਿਓ ਸੋਇ। ਮਧ ਪਹਾੜਨ ਕਿਲੇ ਲਖਿ ਸੋਇ। ੨।
 ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਕਾਯਾ। ਦੇ ਫੇਰੀ ਵਿਚ ਸਸਾ ਛਹਾਇਆ।
 ਢੁਕ ਨੇੜਿਓ ਫਿਰ ਦੂਰ ਹੁਇ ਆਯਾ। ਇਸ ਬਿਧ ਉਸਕੋ ਚਿੱਤ ਵਧਾਯਾ। ੩।

ਉਨ ਜਾਨਯੋ ਅਬ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਗਏ। ਮਰਾਟ ਸਿੰਘਨ ਸਮ ਗਿਲਜੇ ਭਏ।
ਤੋ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਉਨ ਦੇ ਕੈ ਦਾਉ; ਮੁੜ ਲੰਘਯੋ ਔਰ ਪਤਨ ਦਰਜਾਉ। ੪।
ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਯੋ ਸੁ ਕਿਲੈ ਰਵਤਾਸ; ਬੁਰਜ ਮੱਲ ਬਹਯੋ ਚਾਰੋ ਪਾਸ।
ਲਏ ਦਰਵਾਜੇ ਦੋਊ ਘੇਰ। ਧਰੀ ਮਾਰ ਰਮਜੰਗਨ ਕੇਰ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਖਬਰ ਉਨੈ ਕੇ ਤਬ ਭਈ ਜਬ ਬਹੇ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹ ਮੱਲ।
ਚਾਰ ਓਰ ਉਨ ਸਿੰਘ ਦਿਸੈ ਪਰਯੋ ਗਿਲਜਨ ਬਰਬੱਲ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਜਿਤ ਵਲ ਗਿਲਜੇ ਦੌੜ ਸੁ ਪਾਹਿੰ। ਮੁੜੈ ਉਸੈ ਵਲ ਮਾਰ ਸੁ ਖਾਹਿੰ।
ਨਠਯੋ ਚਹੈ ਸੋ ਵਲ ਦਰਵਾਜੇ। ਮਾਰ ਹਟਾਏ ਓਇ ਕਰ ਬਾਜੇ। ੭।
ਜਿਤ ਵਲ ਜਾਹਿੰ ਉਤ ਮਾਰਹਿ ਖਾਹਿੰ। ਨਠੇ ਫਿਰੈ ਕਿਤ ਜਾਨ ਨ ਪਾਹਿੰ।
ਨੱਠ ਭੱਜ ਕੈ ਸੋ ਖਕ ਪਏ। ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਢਿਗ ਸੋ ਸਭ ਗਏ। ੮।
ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਤਬ ਲਖ ਲਈ ਗੱਲ। ਹਥੰਜਾਰ ਸੁਟ ਕਰ ਬਹਯੋ ਮਹੱਲ।
ਚਾਕਰ ਸਦ ਮਸਨੰਦ ਬਿਛਾਈ। ਵਕੀਲ ਘਲਯੋ ਉਨ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਪਾਈ। ੯।
ਵਕੀਲਨ ਕਹੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋ ਬਾਤ। 'ਚਲ ਸੂਬੇ ਕੀ ਕਰੋ ਮੁਲਾਕਾਤ'।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੈ ਸੋਈ ਮਾਨੀ। ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਹਰੇ ਠਾਲੀ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੂਬੇ ਪੈ ਜਾ ਪੁਜਯੋ ਗਿਲਜਨ ਕਰਕੈ ਦੂਰ।
ਅਗੇ ਹੋਇ ਸੁ ਨਾ ਅਇਓ ਕਰਯੋ ਮਿਜਾਜ ਇਮ ਸੂਰ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਜਬ ਹੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇੜੈ ਗਯੋ। ਕਦਮ ਦੁਇਕ ਭੀ ਅਗੇ ਨ ਅਯੋ।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਣੋਂ ਨਹਿੰ ਫਿਰਾ। ਪਾਸ ਗਏ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਯਾ ਖੜਾ। ੧੨।
ਕਹੈ 'ਸਿੰਘ ਮੁਹਿ ਆਇ ਮਿਲੇ ਗਲ'। ਮਜਾਣਨ ਕਹਯੋ 'ਮਤ ਯਹ ਕਰੇ ਛਲ'।
ਸਿੰਘ ਕੀ ਠੌਰ ਸਿਪਾਹੀ ਮਿਲਾਯੋ। ਉਸੀ ਠੌਰ ਉਸ ਪਕੜ ਬਹਾਯੋ। ੧੩।
ਉਸ ਅਮਬਾਬ ਸਭ ਲੀਨੋ ਸਾਂਭ। ਠਾਣਾਂ ਕੀਨੋ ਕਿਲੇ ਦਰਾਮ।
ਮੁਲਕ ਚੁਤਰਫੀ ਸਭ ਆਇ ਮਿਲਾ। ਗਿਰਦ ਰਵਤਾਸ ਹੋ ਤਥੇ ਜ਼ਿਲਾ। ੧੪।
ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਬਡ ਭਯੋ ਸ੍ਰਦਾਰ। ਮਿਲ ਪਯੋ ਮੁਲਕ ਅਉਰਾਰ ਔ ਪਾਰ।
ਜਿਧਰ ਜਾਇ ਤਿਧਰ ਫਤੇ ਪਾਇ। ਅੱਗੇ ਉਸੈ ਨ ਕੋਊ ਅੜਾਇ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਨਾਲੇ ਬੰਧਯੋ ਵਹਿ ਫਿਰੈ ਚਾਚਾ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ।
ਪਾਇ ਰਾਜ ਗਰਗਾ ਭਯੋ ਕਿਸੇ ਨ ਨਜ਼ਰ ਲਿਆਹਿ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਲੀਓ ਪਾਲਕੀ ਪਾਇ। ਮਧ ਡੇਰੇ ਉਸ ਡੇਰੇ ਕਰਾਇ।
ਕੌੜ ਰੁਪੱਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਮਾਂਗੈ। ਵਹਿ ਖਾਣੇ ਨਿਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚਾਂਗੈ। ੧੭।
ਵਹੁ ਆਖ 'ਮੁਹਿ ਸੂਬਾ ਬਣਾਇ। ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਸਭ ਫੌਜ ਲਗਵਾਇ।
ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਸਮ-ਤੂੰ ਬਣ ਸ਼ਾਹੁ! ਸੈਨੂੰ ਅਪਨੋ ਸੂਬਾ ਬਨਾਹਿ'। ੧੮।

ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹੁ ਕੀਓ। ਚਹੈਂ ਤੁਮੈਂ ਅਸੀਂ ਕੈਦ ਰਖੀਓ।
ਇਤਕਰ ਕੋਊ ਜਗ ਮੈਂ ਵਾਚਾ। ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਫੜ ਰਖਯੋ ਸਾਹਿ ਕੋ ਚਾਚਾ'। ੧੯।
ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਤਖ ਅਗਯੋ ਸੁਨਾਈ। 'ਇਸਤੇ ਭਲੀ ਇਕ ਔਰ ਗੱਲ ਆਹੀ।
ਸਾਹਿ ਚਾਚਾ ਫੜਕੇ ਛਡ ਦਯੋ। ਸਾਹਿ ਸਿਰ ਸਾਹਿ ਸੋਊ ਕਹਯੋ'। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਚਿਤ ਮੈਂ ਬਸੀ ਦੀਨੋ ਉਸੈ ਤੁਰਾਇ।
ਖਰਚ ਦੀਓ ਉਸ ਰਾਹਿ ਕੋ ਦੀਨੋ ਅਟਕ ਟਪਾਇ। ੨੧।
ਜੈਸੇ ਸੁਨੀ ਤੈਸੇ ਲਿਖੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਯਹਿ ਬਾਤ।
ਲੋਕਨ ਤੇ ਮੈਂ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਤਿਮੈਂ ਕਰੀ ਬਿਖਯਾਤ'। ੨੨।

ਸਾਖੀ ਸਿਰਹੰਦ ਮੱਲਨੇ ਕੀ ਔਰ ਨਿਬਾਬ ਜ਼ੈਨੇ ਮਾਰਨੇ ਕੀ

੧੮੨. [ਜ਼ੈਨ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਯਹੈ ਬਾਤ ਗਿਲਜਨ ਸੁਨੀ ਉਨ ਭੇਜੇ ਤੁੰਮਨ ਚਾਰ।
ਭਈ ਅਵਾਈ ਸਾਹਿ ਕੀ ਭਏ ਸਿੰਘ ਭੀ ਇਕ ਥਾਂ ਸਾਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਪਠਾਣ ਤੁੰਮਨ ਖਿਡ ਬਹੇ ਚਹੂੰ ਓਰ। ਸਿਰਹੰਦ ਮੁਲਤਾਨ ਸਜਾਲਕੋਟ ਲਹੋਰ।
ਸਿੰਘ ਸਭੈ ਇਕ ਵਲ ਹੁਇ ਤੁਰੇ। ਫਿਰ ਸੁਰੰਦ ਤੇ ਉੱਪਰ ਘੁਰੇ। ੨।
ਉਸ ਕੀ ਸਿਲ ਮਿਲ ਦੂਰ ਤੇ ਕਰੀ। ਸੁਨੀ ਸਿੰਘਨ ਅਬ ਖਾਲੀ ਪਰੀ।
ਸੂਬੇ ਚੜ੍ਹਯੋ ਹੈ ਕਰਨ ਉਗਰਾਹੀ। ਯਹੀ ਬਾਤ ਸਿੰਘਨ ਪੈ ਆਹੀ। ੩।
ਸੋ ਸੁਨ ਸਿੰਘ ਦੂਰ ਤੇ ਦੌੜੇ। ਹੁਤੇ ਹਲਕਾਰੇ ਉਸ ਭੀ ਥੋੜੇ।
ਜਾਇ ਹਲਕਾਰਨ ਉਸ ਕਹੀ ਗਲ। ਜ਼ੈਨੋ ਭੀ ਮੁੜਯੋ ਸਿਰਹੰਦਹਿ ਵੱਲ। ੪।
ਤੈਂ ਮਿਲ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰਮਤਾ ਸਾਜਾ। 'ਪਹਿਲੇ ਕਰੋ ਜ਼ੈਨੇ ਕੋ ਕਾਜਾ।
ਅਬ ਹਥ ਆਯੋ ਸੂਰ ਮਦਾਨੈ। ਮਤ ਕਤ ਵੜ ਬਹਿ ਔਖੇ ਥਾਨੈ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋਊ ਬਾਤ ਪੰਥੈ ਕਰੀ ਲੰਘ ਉਤਰੇ ਸੁਰੰਦ ਪਾਟ।
ਅੰਗਾ ਰੋਕ ਸੁ ਉਸ ਬਹੇ ਕਰਕੇ ਖੂਬ ਬਿਚਾਰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਜ਼ੈਨੇ ਕੋ ਵੀ ਖਬਰ ਸੁ ਭਈ। 'ਰੋਕਯੋ ਮੁਹਰੋ ਹਮਹਿ ਮੁਦਈ'।
ਸੋਚੈ ਕਰੈ ਔ ਮਨ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਨਿਕਲਯੋ ਸ਼ਹਰੋਂ ਵਖਤ ਨ ਪਾਵੈ। ੭।
ਭਾਜ ਵੜਨ ਕੋ ਨਾਹੀਂ ਥਾਮ। ਆਨ ਬਨਯੋ ਅਬ ਮਰਨੈ ਕਾਮ।
ਕਰ ਤੜੀੜ ਵਲ ਸ਼ਹਿਰੈ ਆਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਡੇਰੋ ਥੋ ਦੁਇ ਥਾਂ ਪਾਯੋ। ੮।
ਬੁੱਢੈ ਦਲ ਕੀਓ ਭਾਗਨਪੁਰੈ ਡੇਰਾ। ਪੰਜੈ ਵਲ ਥੋ ਕੀਓ ਤਰਨੈ ਬਸੇਰਾ।
ਨਨਿਹੇੜੈ ਉਸ ਡੇਰਾ ਪਾਯੋ। ਘਿਰਯੋ ਸਸਾ ਜਿਮ ਝਾੜ ਦਬਾਯੋ'। ੯।
ਰਾਤ ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਚੜੇ ਤਯਾਰ। ਮਤ ਕਤ ਰਾਤ ਵੜੇ ਨਰਕਾਰ'।
ਉਨ ਭੀ ਰਾਤ ਸੁ ਖੜੇ ਗੁਜਾਰੀ। ਕਿਛੁਕੁ ਤੜਕੈ ਉਨ ਕਰੀ ਸਵਾਰੀ। ੧੦।

੧. ਪ੍ਰਗਟ, ਜਾਹਰ। ੨. ਨਰਕ, ਭਾਵ ਹੈ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਰਹਕਲੇ ਸਾਥੇ ਕੀਓਂ ਬਹੀਰ;

ਇਨ ਪੈ ਅਟਕੇ ਖਾਲਸੈ ਇਮ ਚਿਤ ਠਟੀ ਤਤਬੀਰ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਚੁਪ ਕੀਨੈ ਉਨ ਕਰੀ ਸਦਾਰੀ। ਧੌਮ ਨਗਾਰੇ ਰਖੇ ਪਿਛਾਰੀ।

ਉਨੈ ਸਾਥ ਉਸ ਕਹਜੇ 'ਬਜਦਾਇ ਨ'। ਸੁਨੇ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਉਸ ਵਲ ਜਾਇਨ। ੧੨।

ਹੋਤੋ ਦਲ ਜੁ ਮਝੇਲਨ ਵਾਲ; ਜਾਇ ਲੜਜੇ ਵਹਿ ਡੇਰੇ ਉਤਾਲ।

ਦਲ ਬੁੱਢੈ ਕੀ ਸੁਨੋਂ ਸੁ ਬਾਤ। ਰਖੇ ਮੁਹਰਖੇ ਥੇ ਜੋ ਉਸ ਰਾਤ। ੧੩।

ਆਨ ਖਬਰ ਮੁਹਰੱਖਨ ਦਈ। ਸੁਨਤ ਪਬਰ ਸਿੰਘ ਦੌੜੇ ਕਈ।

ਕਜਾ ਕਜਾਇ ਸਿੰਘ ਟਕਰੇ ਜੋਇ। ਦਏ ਬੰਦੂਖਨ ਕੜਾਕੈ ਤੋਇ। ੧੪।

ਸੁਨਤ ਕੜਾਕੈ ਔਰ ਜਾਇ ਰਲੇ। ਉਨ ਤੇ ਹੋਇ ਨ ਗਿਲਜੇ ਖਲੇ।

ਓਇ ਚਾਹੈਂ ਕਿਮ ਵੜੀਐ ਸੁੰਦ। ਤੋ ਹਮਰੀ ਬਚ ਰਹਿ ਹੈ ਜਿੰਦ'। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਇਸ ਮਾਰੀਐ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਘੇਰ।

ਇਹੁ ਵੜੈ ਜਾਇ ਜੁ ਸੁੰਦ ਸੈਂ ਹਮ ਆਵੈ ਦਾਇ ਨ ਫੇਰ'। ੧੬:

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਕਹੈਂ 'ਹਮ ਖੂਨੀ ਆਹਿ। ਘੱਲੂਘਾਰੋ ਦਯੋ ਇਨੈ ਕਰਾਇ।

ਲੇਵੇ ਇਸਤੈ ਬਦਲੇ ਸੱਭ। ਮਾਰ ਇਹਾਂ ਇਸ ਦੀਜੈ ਦੱਬ'। ੧੭।

ਹੁਤੇ ਬਹੁਤ ਥੇ ਉਸਤੈ ਦੁਖੀ। ਪਰੈ ਚੀਲ ਜਿਮ ਮਾਸੈ ਭੁਖੀ।

ਵਹਿ ਕਿਤੈ ਚਾਲ ਕਿਤ ਦੌੜੈ ਕਰੈਂ। ਨਹਿ ਆਪ ਵਹਿ ਟਿਕ ਕੈ ਲਰੈਂ। ੧੮।

ਕਿਛਕ ਫੌਜ ਉਨ ਲਰਨੈ ਲਾਈ। ਚਲਯੋ ਆਪ ਵਹਿ ਸ਼ਹਿਰੇ ਧਾਈ।

ਅੱਗਯੋ ਆਯੋ ਕਿਛ ਦਲ ਕੇ ਛਰਗਾ। ਮਾਰ ਬੰਦੂਕਨ ਹਰ ਦਯੋ ਰਾਰਗਾ। ੧੯।

ਸਿੰਘਨ ਰਮਜੰਗਨ ਹੇਠ ਜੋਊ ਆਯਾ। ਕਬ ਕੋਊ ਜਾਣ ਅਛੂਤੇ ਪਾਯਾ।

ਇਕ ਕਹ ਬਿਦਯਾ ਦੂਯੋ ਦਯਾ ਭਗੌਤੀ: ਟੋਇ ਨ ਕਾਜ ਕਿਮ ਸਿਖਨ ਸਜੋਤੀ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਛਲਕ ਦਈ ਜਬ ਖਾਲਸੇ ਗਿਲਜੈ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ।

ਗਈ ਖਾਇ ਰੁਕੜੈ ਉਸੈ ਪਰਯੋ ਭੂਮ ਗਿਰ ਤੋਇ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਗੋਗੋ ਤਹਿ ਗਿਲਜਨ ਕਰਯੋ। 'ਬੁਕੁਨ ਬੁਕੁਨ' ਕਹਿ ਚੱਕਨ ਉਚਰਯੋ।

ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਲੀਨੋ ਜਾਨ। 'ਇਹਾਂ ਗਿਰਯੋ ਹੈ ਜੈਨੋ ਪਠਾਨ'। ੨੨।

ਤੋ ਲੋ ਆਨ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਰਲੇ; ਛੋਡ ਲੋਥ ਭੱਜ ਗਿਲਜੇ ਚਲੇ।

ਜਹਿ ਜਹਿ ਜਾਹਿ ਤਹਿ ਮਾਰੈਂ। 'ਜਾਨ ਰਖੋ' ਕਹਿ ਸ਼ਸਤਰ ਡਾਰੈਂ। ੨੩।

ਜਿਨ ਉਤ ਸ਼ਸਤਰ ਦੀਨੇ ਡਾਰ। ਤਿਨ ਪੈ ਸਿੰਘਨ ਕੀਓ ਨ ਵਾਰ।

ਸਿੰਘ ਦਇਆ ਕੋ ਰੂਪ ਸੁ ਆਹਿ। ਲਏ ਨ ਬਦਲੇ ਉਨਤੇ ਕਾਹਿ। ੨੪।

ਘੋੜੇ ਸ਼ਸਤਰ ਉਸਟ ਜੁ ਮਾਲ। ਲੁੱਟਨ ਵਾਲੇ ਭਏ ਨਿਹਾਲ।

ਦੇਊ ਦਲ ਲੁਟ ਕਰ ਖੁਸ਼ ਭਏ। ਕਈਅਨ ਕੋ ਵਡ ਦਾਲਿਦ ਗਏ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਲਦੇ ਲਦਾਏ ਉਠ ਬਡ ਔ ਕਸੀ ਕਸਾਈ ਤੋਪ!
ਜਿਸ ਕੀ ਨਦਰੀ ਆਇ ਪਏ ਲਏ ਸਾਂਭ ਕਰ ਚੋਪ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਪਰ ਸਾਲ ਤੋ ਬੀਸਾ। ਬੀਤ ਗਏ ਪਰ ਖਿਕ੍ਰਮ ਨਰੀਸਾ।
ਮਾਘ ਚੌਥ ਸਿਰਹੰਦੋਂ ਕੋਹ ਚਾਰ। ਪੀਰ ਜੈਨ ਢਿਗ ਜੈਨੋ ਲਯੋ ਮਾਰ। ੨੭।

ਸਾਖੀ ਫੇਰ ਸਰਹੰਦ ਕੀ ਲਿਖਤ

੧੮੩. [ਸਰਹੰਦ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਉਜਾੜੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਆਗੇ ਸੁਣੋ ਸਰਹੰਦ ਕੋ ਜਿਮ ਲੁੱਟੀ ਤੀਜੀ ਬਾਰ।
ਮਾਲ ਲੁਟਯੋ ਬੇਦਾ ਕੀਓ ਕਿਲ੍ਹੇ ਢਾਹਿ ਕੀਯੋ ਖੂਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰੇ ਬਹੈਂ। ਲੁੱਟ ਲਿਜਾਵੈਂ ਵਿੱਚ ਨ ਬਹੈਂ।
ਸਿੰਘਨ ਕਰੀ ਥੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਰਦਾਸ। 'ਰਾਖੀ ਕਰੈ ਇਸ ਤਿਸ ਹੁਇ ਨਾਸ। ੨।
ਇਹਾਂ ਗਜਬ ਹੈ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੂਆ। ਇਸ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੁਖ ਕੈ ਕੂਆ।
'ਬਡੇ ਕਟਰ ਹੈ ਇਸ ਜਗ ਭਯਾ। ਖਾਲਕ ਬਿਦੋਸਨ ਗਲ ਕਟ ਦਯਾ'। ੩।
ਨਹਿੰ ਬਾਲਕ ਉਨ ਮੰਦਾ ਬੋਲੇ। ਲੁਕੀ ਨ ਥੀ ਮਾਯਾ ਉਨ ਕੋਲੇ।
ਚੋਦਾਂ ਸੈ ਇਹਾਂ ਦੇਹਲ ਸਿਖਕੀ। ਮਸੰਦ ਸੁਲਖਣੋ ਇਸਹੀ ਵਿਚ ਸੀ। ੪।
ਕ੍ਰੋੜ ਰੁਪੱਯੇ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹੋਂ: ਜੋ ਸਭ ਗਜਬ ਨ ਕਰਤੇ ਕੋਨੇ।
ਇਹਾਂ ਗਧਨ ਕੈ ਹਲ ਚਲਵਾਯੋ। ਯਾਕੀ ਇੱਟ ਮੱਧ ਦਰਜਾਇ ਰੁੜ੍ਹਾਯੋ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤੋ ਤੋ ਵੜੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਮੱਧ ਆਇ।
ਜਿਤ ਜਿਤ ਵਲ ਜੋਊ ਖੜ ਬਹੇ ਨਿਕਸੇ ਉਸੀ ਸੁ ਦਾਇ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਯਹੀ ਬਾਤ ਠਟ ਹੱਲੇ ਕੀਯੋ। ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਕੋਟ ਥੋ ਬੰਡ ਲੀਯੋ।
ਢਾਹਿ ਲੰਕ ਜਿਮ ਪਲ ਮੈਂ ਦਏ। ਹੱਥ ਹਥੜੇ ਪੰਥਹਿ ਕਏ। ੭।
ਜਿਮ ਕਹ ਲੀਓ ਥੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਰਾਰ। ਨਿਕਸੇ ਕਰ ਕਰ ਨਿਜ ਸੋਊ ਬਾਰ।
ਫੇਰ ਲਏ ਕਈ ਗਯੇ ਮੰਗਾਇ। ਹਲ ਬਣਾਇ ਤਹਿੰ ਦਏ ਵਗਾਇ। ੮।
ਵਡੇ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਹਥ ਆਪ ਲਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਕਹਿ ਪੰਥ ਕਮਾਯੋ।
ਹੁਤੇ ਬਾਪ ਥੋ ਹਮਰੋ ਸਾਥ! ਸੋਊ ਲਿਖੀ ਜੁ ਉਨ ਕਹੀ ਬਾਤ। ੯।

ਸਾਖੀ ਦੇਹੁਰੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੀ ਲਿਖਤ

੧੮੪. [ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਦੇਹੁਰੇ ਬਣਵਾਏ]

ਚੌਪਈ: ਅਗੇ ਸੁਨੋ ਅਬ ਮਾਲੀ ਪਜਾਰੇ! ਜਿਸ ਬਿਧ ਦੇਹੁਰੇ ਪੰਥ ਬਨਵਾਰੇ।
ਜਬ ਮੱਧ ਪੰਥ ਕਿਲ੍ਹੇ ਥੋ ਵੜਯੋ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰਨ ਬਹੁ ਕੜਾਹ ਕਰਯੋ। ੧।
ਕਿਨੇ ਮਾਤਾ ਕੈ ਬੁਰਜ ਬਰਤਾਯੋ। ਕੋਈ ਸਹੀਦਣ ਜਾਗਾ ਆਯੋ।
ਕੋਈ ਗਏ ਸਰ ਜੋਤੀ ਤਾਲ। ਜਹਾਂ ਗਡੇ ਥੋ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਲ। ੨।

ਸਭ ਖਾਲਸੈ ਮਿਲ ਮਤੇ ਠਹਿਰਾਯੋ। 'ਚਹੀਯਤ ਇਕ ਹੀ ਦੇਹਰੋ ਬਣਵਾਯੋ।
ਜਿਸ ਜਾਗਾ ਗੁਰ ਸੁਤ ਹੈਂ ਘਾਏ। ਜਿਸੈ ਠੌਰ ਉਨ ਗਲੇ ਕਟਾਏ।੩।
ਜਿਸੈ ਠੌਰ ਉਨ ਵੀਟਯੋ ਰਕਤ। ਉਸੀ ਠੌਰ ਉਨ ਹੋਵਗੁ ਸ਼ਕਤਿ'।
ਬਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਉਹਾਂ ਪੁੱਛ ਬੁਲਾਏ। ਅਸਥਾਨ ਪਤੇ ਉਨ ਸਭੈ ਬਤਾਏ।੪।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਜੁ ਪੀਛੈ ਜਿਮ ਭਈ ਤਿਮ ਉਨ ਦਈ ਸੁਨਾਇ।
ਜਿਮ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਗੁਸਟ ਨਿਜ ਦੀਪਕ ਲਯੋ ਬਲਵਾਇ।੫।

ਚੌਪਈ: ਜਿਸੈ ਭਾਂਤਿ ਉਨ ਬਿਧਨ ਬਤਾਈ। ਉਸੀ ਭਾਂਤ ਮੈਂ ਲਿਖਯੋ ਬਣਾਈ।
ਜਥੈ ਬਜ਼ੀਰੈ ਬਾਲ ਮਰਵਾਯੋ। ਉਸੈ ਬਾਲਨ ਸੋਂ ਪਕੜੋ ਆਯੋ।੬।
ਕਦੈ ਸੂਲ ਕਦ ਕਹੈ ਅਫਾਰਾ। ਭੇਤ ਨ ਦੇਵੇ ਵਹੁ ਮਨ ਸਾਰਾ।
ਜਾਗਤ ਡਰੈ ਔ ਸੂਤੇ ਬੁੜਾਵੈ। 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰ ਉਠ ਭਜ ਜਾਵੈ।੭।
ਕਹੈ 'ਬਾਣੇ ਕੋਊ ਨੀਲੇ ਧਾਰੀ। ਮਾਰੈਂ ਸੋਟੇ ਮੁਹਿ ਰਾਤ ਸਾਰੀ।
ਦੋਊ ਬਾਲਕ ਜੋ ਅਬ ਹਮ ਮਾਰੇ। ਗਿਰਦ ਫਿਰੈਂ ਫੜ ਕਰਦ ਕਟਾਰੇ'।੮।
ਸੱਦ ਮੁਲਾਣੇ ਭੇਦ ਕਹਿ ਦਯੋ: ਤਬੀਤ ਧਾਰੋ ਉਨ ਨੈ ਬਹੁ ਕਯੋ।
ਤੋ ਭੀ ਉਸ ਕੋ ਛੁਟੈ ਨ ਖੜਾਲ। ਸਗਵੋਂ ਉਸ ਹੁਇ ਬੁਰੋ ਹਵਾਲ।੯।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਮ ਜਿਮ ਤਾਰੋ ਉਨ ਬੰਧੇ, ਪੜ੍ਹਾਏ ਆਇ ਕਲਾਮ।
ਤਿਮ ਤਿਮ ਉਸ ਬਹੁ ਦੁਖ ਲਗੈ ਪਾਇ ਨ ਕਛੁ ਅਰਾਮ।੧੦।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਉਤਵਲ ਜਾਵੈ। ਨਰੜ ਪਕੜ ਹੁਇ ਤੁਰਤ ਗਿਰ ਪਾਵੈ।
ਕਈ ਦੁਸ਼ਟ ਥੇ ਜਦ ਕਰਤ ਪਿਸ਼ਾਬ। ਤੇ ਮਾਰੀਅਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਅਜ਼ਾਬ।੧੧।
ਤੋ ਤੁਰਕਨ ਕੈ ਮਨ ਭੈ ਆਈ। ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਭਾਖੈਂ ਰੋਪ ਰਖਾਈ।
ਆਪਸ ਮਧ ਮਿਲ ਬਾਤੈਂ ਕਰੈਂ। 'ਇਤਵਲ ਨਾ ਜਾਈਓ' ਯੋ ਆਖੈਂ ਔ ਡਰੈਂ।੧੨।
ਦੂਦ ਫਾਤੀਆ ਔ ਉਪਾਉ ਬਥੇਰੇ। ਜਿਮ ਜਿਮ ਕਰੈਂ ਤਿਮ ਦੁਖੈਂ ਘਨੇਰੇ।
ਤੋ ਥਕ ਪਕ ਕੇ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ। 'ਨਿਖਾਬ ਨ ਮਿਲੈ ਸੋਣੇ ਰਾਤ ਸਾਰੀ'।੧੩।
ਸਦ ਹਿੰਦੂ ਉਨ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ। 'ਯਾਕੋ ਜਤਨ ਕੋਊ ਕਹੋ ਬਿਚਾਰੀ'।
ਉਹਾਂ ਆਯੋ ਥੇ ਕਪੂਰੋ ਬਿਰਾੜ। ਉਨ ਕਹਿ ਦੀਓ ਐਸ ਬਿਚਾਰ।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਨ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਯੋ ਕਹਯੋ 'ਯਾਂਕੋ ਸੁਨੋ ਉਪਾਇ।
ਜਿਹ ਜਾਗਾ ਗੁਰ ਸੁਤ ਬਧੇ ਤਹਿ ਜਾਗਾ ਦਿਹੋ ਬਨਾਇ।੧੫।

ਚੌਪਈ: ਨਿਸਾ ਪਰਤਿ ਨਿਤ ਦੀਪ ਬਲਵਾਯੋ। ਗੁਰ ਜਾਗਾ ਕਹਿ ਕੜਾਹੁ ਕਰਾਯੋ।
ਮੀਦੇ ਗੀਦੇ ਕੋਊ ਉਹਾਂ ਨ ਜਾਯੋ। ਝਾੜੂ ਦੇਇ ਸੁਧ ਠੌਰ ਰਖਾਯੋ।੧੬।
ਸੁਖਨੋ ਸੁਖੈ ਤਿਸੈ ਬਰ ਆਵੈ। ਕਰੈ ਤਗਾਫਲੀ ਸੋ ਪਛੁਤਾਵੈ।
ਏਕ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਦਿਹੋ ਬਹਾਇ। ਸੋ ਲੇਵਗੁ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬਨਵਾਇ'।੧੭।

ਬਜੀਰੈ ਮਨਜੂਰ ਸੱਭ ਕਰ ਲਈ। ਅਪਨੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਦੇਰ ਨ ਕਈ।
ਦੀਨੋ ਖਰਚ ਚਬੂਤਰੈ ਲਾਇ। ਐਸੇ ਦਯੋ ਉਨ ਬੂਢਨ ਬਤਾਇ। ੧੮।
ਯੋ ਸੁਨ ਖਾਲਸੈ ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਈਹਾਂ ਦੁਬਾਰ ਦਯੋ ਖੂਬ ਬਨਾਇ।
ਝੰਡੇ ਗਡੇ ਐ ਨਗਾਰੋ ਧਰਾਓ। ਬਹਾਇ ਸਿੰਘ ਈਹਾਂ ਪੂਜ ਲਗਾਓ'।
ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਪੰਥ ਆਯੋ ਸਾਰੋ। ਕੀਓ ਉਮੇਂ ਜਿਮ ਰਾਤ ਉਚਾਰੋ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤ ਪੰਥ ਆਇ ਸਭ ਲਾਯੋ ਉਹਾਂ ਦਿਵਾਨ।
ਬਨਵਾਇ ਥੜੇ ਚੌਕੀ ਧਰੀ ਉਪਰ ਚੰਦੇਵੋ ਤਾਣ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਚੌਕੀ ਕੋ ਤੁਰਤ ਤਖਤ ਬਣਾਯਾ। ਸਾਧ ਰੁਮਾਲਨ ਖੂਬ ਢਕਾਯਾ।
ਪਾਂਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਉੱਪਰ ਧਰੇ ਆਨ। ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਲਏ ਸ਼ਸਤਰ ਮਾਨ। ੨੧।
ਗੁਰ ਹਜ਼ੂਰ ਜਿਮ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੁਜਵਾਏ। ਧੂਪ ਚੰਦਨ ਚਰਚ ਸੁਮਨ ਬਰਸਾਏ।
ਚੌਰ ਮੁਠੇ ਤਹਿੰ ਦਯੋ ਕਰਵਾਇ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਬਹਾਲਯੋ ਮੁਖਤਯਾਰ ਠਰ੍ਹਾਇ। ੨੨।
ਉਸੈ ਸਿੰਘ ਥੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਯੋ*। ਟਹਿਲ ਕਰੈ ਅਤਿਹੀ ਮਨ ਮਾਨਯੋ*।
ਬਹੁਤ ਖਾਲਸੈ ਤਹਿ ਕੜਾਹੁ ਕਰਵਾਇ। ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਪੰਥ ਚੜ੍ਹਾਇ। ੨੩।
ਦੇਹਿੰ ਪਰਦੱਖਣੋਂ ਬਾਣੀਆਂ ਉਚਾਰੈ। ਸੋਊ ਪਾਵੈ ਜੋਊ ਚਿਤ ਧਾਰੈ।
ਬੈਠਾਇ ਰਬਾਖੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਵਾਯੋ। ਇਮ ਕਰ ਖਾਲਸੇ ਡੇਹਰੇ ਜਗਾਯੋ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦਈ ਜਗੀਰ ਲਗਾਇ ਯੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੁਵਾਰੇ ਸਾਥ।
ਬੈਠ ਸੁ ਦੇਹਰੇ ਖਾਂਹਿ ਸਿੰਘ ਪਟੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਜ ਹਾਥ। ੨੫।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਸੁਨੀ ਥੀ ਪਿਤਾ ਆਪਨੇ ਪਾਸ।
ਲਿਖੀ ਸੁ ਖਾਤਰ ਖਾਲਸੈ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕਰੈ ਅਰਦਾਸ। ੨੬।

ਸਾਖੀ ਸਿਰਹੰਦ ਰੋਕਣੇ ਕੀ ਐ ਸੌਂਪਣੇ ਕੀ

੧੮੫. [ਸਰਹੰਦ ਉਜਾੜੀ ਤੇ ਕਿਲਾ ਮੱਲਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਹਿਰ ਮਾਲ ਤੋ ਲੁਟ ਲਯੋ ਰਹਯੋ ਗੜੀ ਇਕ ਮਾਲ।
ਜਿਸੈ ਭਾਂਤ ਸੋਊ ਜਾ ਪੁਟਯੋ ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਨੋ ਹਵਾਲ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਬਾਫਰ ਮਾਲ ਤੋ ਲੁਟ ਲਯੋ ਆਮ। ਰਲਯੋ ਖਾਲਸੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਧਰ ਨਾਮ।
ਨਕਦ ਮਾਲ ਲਯੋ ਲੋਕਨ ਲੁਕਾਇ। ਨੀਹਨ ਮਹਿਲਨ ਹੇਠ ਗਡਵਾਇ। ੨।
ਉਨ ਭਲ ਜਾਨ ਦਯੋ ਡੂੰਘੇ ਦੱਬ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰਾਪ ਯਹ ਬਣਵਾਯੋ ਸਬੱਬ।
ਦਰਬ ਡੂੰਘੀ ਲਖ ਡੂੰਘੀ ਪਟਵਾਈ। ਇਮ ਕਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸਭ ਮੁਢੋਂ ਖਟਾਈ। ੩।

* ਦੇਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ:-

ਉਸੈ ਸਿੰਘ ਥੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਇ। ਹਾਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਤਹ ਬੁਲਵਾਇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੀ ਥੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਲਟਾਵਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਨ ਖਾਲੀ ਜਾਵਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇ ਥੇ ਤੱਤੇ ਵਾਕ। ਗਏ ਸਾੜ ਵਹੁ ਪਾਣੀ ਲਾਕ।੪।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ। ਵਹਿ ਨਹਿ ਛੋਡੈ ਜੋ ਲੁਕੇ ਪਤਾਲ।
ਬਾਰ ਤੀਜੀ ਭਯੋ ਸਹਿਰ ਲੁਟਾਈ। ਸਰਦਾਰਨ ਹਥ ਬਡ ਦੋਲਤ ਆਈ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੁਤੇ ਮੁਲਕ ਉਗ੍ਰਾਹਨ ਦਾਰ।
ਜੱਟ ਪੁਰੈ ਕੇ ਉਨ ਢਿਗੈ ਇਕ ਲੀਨੀ ਗੜੀ ਸੁਵਾਰ।੬।

ਚੌਪਈ: ਵੜੇ ਲੋਕ ਤਿਸ ਲੈ ਬਡ ਮਾਲ। ਉਸਕੇ ਸੁਨਯੋ ਸੁਦਾਰਨ ਹਾਲ।
ਵਡੇ ਕਿਲੇ ਗਯੋ ਲੁੱਟਯੋ ਸਾਰੋ। ਤਬੇ ਸੁਦਾਰਨ ਯੋ ਜੀਅ ਧਾਰੋ।੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਦਾਰਨ ਮਾਲ ਤਕਾਇ ਕੈ ਗੜੀ ਲਈ ਅਟਕਾਇ।
'ਇਸ ਕੀ ਜਪਤੀ ਹਮ ਕਰੈ ਪਾਛੈ ਲਿਹੋ ਬਟਾਇ'।੮।
ਬੁੱਢੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਹੁਤੇ ਝੰਬੇ ਵਾਲੇ ਜੋਇ।
ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪੋਤਰੇ ਨਿਬਾਬ ਬੰਦੈ ਕੀਓ ਥੋਇ।੯।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਮਲਵਈਅਨ ਮੈਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ। ਲਯੋ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਨ ਟਕੇ ਚੁਕਾਰ।
ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰਯੋ ਸਭਨ ਸੁਨਾਇ। ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਕੀਓ ਗੁਪਤ ਨਜ਼ਰਾਇ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ ਸੋਊ ਜਪਤਯੋ ਕਰ ਕਰ ਬਹੁਤ ਕਲੇਸ਼।
ਕਾਢੀ ਨਾਰ ਨੰਗਿਆਇ ਉਨ ਕਛੁਕੁ ਨ ਕੀਓ ਅੰਦੇਸ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਤਹਾਂ ਸੁਪ ਬਡ ਨਾਰਨ ਦਯੋ! ਸੋਊ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਉਪਰ ਪਯੋ।
ਧਰਮ ਖੋਯੋ ਐ ਰਹਯੋ ਨ ਧਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਉਸ ਆਯੋ ਘਟਨ।੧੨।
ਵਹੀ ਕਿਲੇ ਪਸਿੰਦ ਸਿੰਘਨ ਕੀਓ। ਸਹਿਰ ਸੁਪ ਤੇ ਇਕ ਵਲ ਥੀਓ।
ਹੁਤੇ ਸਿੰਹੀਦੋਂ ਨਾਮ ਨਿਆਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਹੂੰ ਤੇ ਜਟ ਪੁਰੋ ਉਚਾਰਾ।੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਲੀਨੇ ਟਕੇ ਨਿਬੜਾਇ ਜਬ ਦੀਓ ਠਾਣੇ ਸਿੰਘਨ ਪਾਇ।
ਫਿਰ ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ ਜੋੜ ਹਥ ਲੀਨੇ ਸਾਲ ਚੁਕਾਇ।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਫਿਰ ਗੜੀ ਬੁਢੈ ਸਿੰਘ ਲਈ। ਹੁਤੇ ਮਧ ਪਿੰਡ ਜੇ ਬਾਗਨ ਤਈ।
ਔਰ ਗਿਰਦ ਲਯੋ ਖਾਲਸੇ ਰੋਕ। ਸਿੱਖਨ ਭਯੋ ਦੁਖ ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕ।੧੫।

ਸ਼ਾਖੀ ਮੁਲਕ ਰੋਕਨ ਔਰ ਸਹਿਰ ਸੌਪਨ ਕੀ

ਭਾਈ ਭਰਤੂਕਿਆਂ ਔ ਫੂਲਕਿਆਂ ਕੇ ਔਰ ਰਯਤ ਕੀ

੧੮੬. ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਦੀ ਵੰਡ।

ਦੋਹਰਾ: ਲੂਟ ਲਿਓ ਸਰਹੰਦ ਜਬ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਵਧਯੋ ਉਛਾਹੁ।
ਸੋਊ ਸੁਨੋਂ ਸਬੱਬ ਅਬ ਜਿਮ ਪਰਯੋ ਖਾਲਸੇ ਦੁਇ ਰਾਹੁ।੧।

ਚੌਪਈ: ਬਿਧ ਦਲ ਕਹਿ 'ਚੜ੍ਹੇ ਦਿੱਲੀ ਓਰ'। ਤਰੁਨ ਕਹੈ 'ਮੁੜੇ ਵੱਲ ਲਹੌਰ'।
ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਚੜ੍ਹ ਲਓ ਪਹਾੜ'। ਕੇਉ ਕਹੈ 'ਲਓ ਦਖਨ ਉਜਾੜ'। ੨।
ਜਿਤਨੇ ਮੁਖ ਤਿਤਨੇ ਸੇਉ ਬੋਲੈਂ। ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਰੁਕਨ ਸੇਉ ਟੋਲੈਂ।
ਬੁੱਢੇ ਦਲ ਚੜ੍ਹ ਲੰਘ ਤੁਰਯੋ ਅਗਾਹਿ। ਤਰੁਨ ਹਟਯੋ ਮੁੜ ਪਿਛਲੈ ਰਾਹਿ। ੩।
ਸੇ ਹੋਇਓ ਜਾ ਗਿਰਦ ਲਹੌਰ। ਬਿੱਧਨ ਕਰੀ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੋਰ।
ਰਸਤੈ ਮਧ ਵਡ ਆਵੈ ਸ਼ਹਿਰ। ਮਾਰ ਲੁੱਟ ਲਏ ਖਾਲਸੇ ਲਹਿਰ। ੪।
ਜਾ ਪਹੁੰਚਯੋ ਢਿਗ ਅਜੀਮਾਬਾਂਦ। ਹੁਤੋ ਤਿਰਾਵੜੀ ਜਿਸ ਨਾਮ ਆਦਿ।
ਮਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੇ ਕਰ ਦਯੋ ਡੇਰਾ। ਕਰ ਦਯੋ ਕੂਚ ਭਯੋ ਅਗਲ ਸਵੇਰਾ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਕੈ ਜੋ ਅਗੈ ਕੋੜਾ ਸਿੰਘ ਮੁਖਤਯਾਰ।
ਢੁਕਯੋ ਸੁ ਜਾਇ ਸਹਾਇ ਢਿਗ ਖੇਲਤ ਫਿਰਤ ਸਿਕਾਰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਸਹਾਇ ਉਹਾਂ ਥੀ ਬਡ ਮਜ਼ਬੂਤ। ਕਰਵਾਯੋ ਬੰਦੇ ਯੋ ਜਤਨ ਬਹੂਤ।
ਉਹਾਂ ਵਡੀ ਥੀ ਬਹੂਤ ਸਿਪਾਹਿ। ਕਿਨ ਗੋਲੀ ਦੀਨੀ ਵਿਚੋਂ ਚਲਾਇ। ੭।
ਸੇ ਆਇ ਲਗੀ ਕੋੜਾ ਸਿੰਘ ਦੇਹਿ। ਸੇ ਮਰ ਗਯੋ ਢੁਕਯੋ ਉਸ ਥੇਹ।
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਥ ਤੁਰਯੋ ਅਗੇਰੇ। ਜਾਇ ਲੁਟੇ ਦਲ ਸ਼ਹਿਰ ਘਨੇਰੇ। ੮।
ਮਲੀ ਮਾਰ ਲੁਟ ਹਾਂਸੀ ਹਿਸਾਰ। ਫਿਰ ਮੁੜ ਆਇ ਵਲ ਜੀਂਦ ਕੁਨਾਲ।
ਢਿਗ ਜਮੁਨਾ ਔ ਢਿਗੈ ਪਹਾਰ। ਰੋਕ ਖਾਲਸੈ ਕਰੀ ਕੋਰੜੇ ਡਾਰ। ੯।
ਪੰਜ ਮਿਸਲ ਕੇ ਭਏ ਮਝੈਲ। ਛਟਵੇਂ ਲਗ ਗਏ ਮਲਵਈ ਗੈਲ।
ਉਨਕੇ ਦੀਨੋ ਰਯਤ ਠਹਿਰਾਇ। ਲਯੇ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਟਕੇ ਚੁਕਾਇ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਲਾਕ ਪਟਯਾਲੈ ਨਾਭਿਓਂ ਜੀਂਦ ਕੈਥਲ ਛਡ ਦਾਇ।
ਬਾਲੇ ਵਾਲ ਭਦੌੜ ਲੋ ਮਹਿਣੋਂ ਮਹਰਾਜ ਛੁਡਾਇ। ੧੧।
ਔਰ ਬਿਰਾੜ ਜੋਉ ਦੁਇ ਪਿਰੈ ਸਾਬੇ ਔ ਬਣਵਾਲ।
ਉਨਕੀ ਮਸਲਤ ਜੁਉ ਚਕੈ ਰਲੈ ਨ ਕੇਉ ਕਿਸ ਨਾਲ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਫੂਲਾਇਣ ਔ ਭਗਤੂ ਵਾਲ। ਚੜ੍ਹਤ ਖਾਲਸੈ ਮਿਲੈ ਅੰਗਲਵਾਲ।
ਬੀੜ ਮਾਂਝੇ ਖਾਲਸੈ ਰਖਵਾਯੋ। ਚੜ੍ਹਨ ਫਿਰਨ ਕੋ ਥਾਮ ਰਖਾਯੋ। ੧੩।
ਫਿਰ ਤੁਰ ਡੇਰਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀਦੈ ਲਾਵੈਂ। ਪਟ ਮਹਿਲਨ ਗੁਰਬਚਨ ਕਮਾਵੈਂ।
ਨੀਂਹ ਪੱਟੇਂ ਮਹਿਲ ਉਲਟਾਇ। ਕਿਛ ਗੁਰਬਚਨਨ ਕਿਛ ਲਾਲਚ ਮਾਂਹਿ। ੧੪।
ਔਰ ਸਾਬੇ ਕੇ ਜੋਉ ਬਿਰਾੜ! ਭਏ ਟਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇਨਦਾਰ।
ਬਣਾ ਵਾਲ ਤੀਜੈ ਬੈਰਾੜ! ਲਏ ਖਾਲਸੈ ਅਗੈ ਸੁਧਾਰ। ੧੫।
ਘੋੜੇ ਦੇਹੈ ਔ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਘਲਾਵੈਂ। ਭਾਜੜ ਟਕਰ ਕੋ ਘਰ ਸੌਪਾਵੈਂ।
ਏਸ ਜੁਗਤ ਸਭ ਰਲ ਮਿਲ ਬਹੇ। ਕਈ ਮਾਕ ਕਈ ਸਿੰਘ ਹੀ ਭਏ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਕਈ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਭਏ ਪਰੀ ਖਾਲਸੈ ਉਸ ਬੋਇ:
ਭਏ ਨਿਹਾਲ ਸੋਊ ਨਾਮ ਧਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਨ ਓਇ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਸ੍ਰੀ ਰੀਥ ਵਾਕ ਉਨ ਪੈ ਫੁਰਮਾਯਾ। ਹੁਤੇ ਜੁ ਮਧ ਸੁਖਮਨੀ ਧਰਾਯਾ।
'ਸਾਧਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਘਾਲ। ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ।' ੧੮।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਈ ਵਿਚ ਰਹਿ ਪਏ। ਰੱਯਤ ਭਏ ਦੇਣ ਟਕੇ ਸੁ ਠਏ।
ਜੇ ਜੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਹੀ ਕੋ ਮਿਲ ਪਯੋ। ਉਪਦਾਲੇ ਉਸਕੋ ਉਨ ਉਨ ਕਯੋ। ੧੯।
ਜਿਹ ਲਗ ਜੈਨੇ ਹੁਤੀ ਸੁਦਾਰੀ। ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਮੋ ਉਗ੍ਰਾਹਿ ਲਈ ਸਾਰੀ।
ਸ਼ਹਰ ਮਲੇਰ ਪਹਿ ਪਠਾਨ ਨ ਛੇਰਯੋ। ਰਖਯੋ ਬਚਨ ਗੁਰ ਹੋਇ ਨ ਤੋਰਯੋ। ੨੦।
ਲੇਹਿੰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਗਿਰਦੋ ਘੇਰਾ। ਦੇਹਿੰ ਘਰੋਂ ਕਢ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਰ।
ਪਿੰਡ ਸੈਕੜੇ ਇਕ ਤਿਨ ਪਹਿ ਛੇਰਾ। ਸਿੰਘ ਸਾਲ ਲੇਵੈ ਚੜ੍ਹੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਘੇਰਾ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦਸ ਮਿਸਲ ਰਲ ਥੋ ਕਹਯੋ 'ਇਹ ਰਹਯੋ ਸਾਂਝ ਸਭ ਥਾਂਇ।
ਆਵਤ ਜਾਤੀ ਫੌਜ ਕੋ ਧਰੈ ਬੀੜ ਇਸ ਨਾਇ'। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਰਾਇ ਜਿਗਰਾਵਨ ਵਾਲ। ਆਇ ਮਿਲਯੋ ਵਹਿ ਖਾਲਸੈ ਨਾਲ।
ਵਹਿ ਰਖਤ ਖਾਲਸੈ ਆਦੈ ਮੇਲ। ਰਹਤ ਬਕੀਲ ਉਸ ਖਾਲਸੇ ਗੈਲ। ੨੩।
ਜੋ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਦੇਤੋ ਮਾਲ। ਕਰ ਲਯੋ ਚੁਕਾਵੈ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ।
ਹੁਤੀ ਖਾਲਸੇ ਭੀ ਯਹੀ ਸਲਾਹਿ। 'ਚਹੀਯੇ ਮੁਲਕ ਯਹ ਸਾਂਝੇ ਰਖਾਹਿ'। ੨੪।
ਤੀਨ ਠੌਰ ਯਹ ਸਾਂਝ ਰਖਾਵੈ। ਘੋੜੈ ਚਰਨ ਕੋ ਥਾਉਂ ਬਨਾਵਾਵੈ'।
ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਉਜਾੜਯੋ ਨਾਹਿ। ਅਗੈ ਚਲਨ ਕੋ ਯਹ ਰਹਿਗ ਰਾਹਿ। ੨੫।
ਔਰ ਮੁਲਖ ਕਰ ਰਖਿਓ ਪਿਆਰਾ। ਜੋ ਵੜ ਬਹਯੋ ਸਗਤੋ ਔ ਮਾੜਾ।
ਜਿਨ ਹੱਯਤ ਸਿਉਂ ਕੀਓ ਸਨੇਹ। ਕਰਯੋ ਰੱਯਤ ਨੇ ਉਸਸੋਂ ਨੇਹੁ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਭਗਤੂ ਔ ਮਹਰਾਜਿਕੇ ਰੰਘੜ ਔਰ ਪਠਾਨ।
ਰਖਯੋ ਬੀੜ ਸਭ ਖਾਲਸੈ ਔ ਰਾਹਿ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਜਾਣ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਏਕ ਮਿਸਲ ਇਨਕੋ ਜੋਊ ਖੋਰੈ; ਦੂਈ ਮਿਸਲ ਚੜ੍ਹੇ ਇਨ ਵਲ ਹੋਰੈ।
ਇਨਕੋ ਭੀ ਭੇਦ ਖਾਲਸੈ ਆਯੋ। ਦੇ ਨਜ਼ਰਾਨੈ ਰਖੈ ਖਾਲਸੈ ਪੜਵਾਯੋ। ੨੮।
ਔ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ਮਰੀ ਪਿਆਰੇ; ਸੁਨੀ ਅਸਾਂ ਜਿਮ ਕਹੀ ਉਚਾਰੇ।
ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਰਹਤ ਪੰਥ ਸਾਥ। ਇਸੈ ਭਾਂਤ ਉਨ ਆਖੀ ਖਾਤ। ੨੯।

ਸਾਖੀ ਖਾਲਸੇ ਦੋਇ ਥਾਂ ਹੋਯੋ

੧੮੭. [ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਗਿਲਜਿਆਂ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ]

ਦੋਹਰਾ: ਪੰਜ ਮਿਸਲ ਐਧਰ ਰਹੀ ਪੰਜ ਲਖੀ ਲਹੌਰੋਂ ਪਾਰ।
ਮਾੜਾ ਸਾਂਝਾ ਸਭਨ ਰਹਯੋ ਗਿਰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਦੁਾਰ। ੧।

ਅਬ ਦਲ ਦੂਜੈ ਕੀ ਸੁਨੋ ਜੋ ਵਲ ਮੁੜਜੋ ਲਹੋਰ।
ਜਾਇ ਗਿਰਦੈ ਭਯੋ ਲਹੋਰ ਦੇ ਸ਼ਹਰ ਪਰਜੋ ਬਡ ਸ਼ੋਰ।੨।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰੇ ਸਿੰਘ ਜਬ ਜੈਨੇ ਮਾਰ। ਦਿਲ ਲਹੌਰੀਅਨ ਕੇ ਪਰਜੋ ਭੁੰਚਾਰ।
'ਅਬ ਹਮ ਪਰ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਆਵਗ। ਤਬ ਨਠ ਜਾਨ ਕਾ ਖਲ ਕੌਨ ਪਾਵਗ'।
ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਗਿਲਜਨ ਪਰੀ। ਨੱਠ ਚਲਨ ਉਨ ਚਿਤ ਮੇਂ ਧਰੀ।
'ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਹਮ ਬਚਤੇ ਨਾਹੀਂ।' ਕਰੀ ਸਲਾਹਿ ਸਭਨ ਮਨ ਮਾਂਹੀ।

ਸਾਖੀ ਨਿਹੰਗ ਭੁਜੰਗ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਜੀ ਕੀ

੧੮੮. [ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਜੀ ਦੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਕੀ ਸਾਖੀ ਸੁਨੋ ਸੁਜਾਨ।
ਪਾਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਨ ਭਲੀ ਭਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਸਥਾਨ।੧।

ਚੌਪਈ: ਹੁਤੇ ਭੁਜੰਗੀ ਐ ਬਡ ਜੰਗੀ: ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਰਖ ਰਹਿ ਰਹਤ ਚੰਗੀ।
ਪ੍ਰਾਤ ਉਠੇ ਅਰ ਸੁੱਖਾ ਪੀਵੈ। ਹੁਇ ਰਮਣਜੋ ਮੁਖ ਦਾਤਨ ਕੀਵੈ।੨।
ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਨਿਸ ਕਰੈ ਸਨਾਨ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ ਖੜ ਪੱਗ ਬਧਾਨ।
ਸਰਬ ਲੋਹ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਸਸਤਰ ਫੜੈ।੩।
ਸਰਬ ਲੋਹ ਗਲ ਮਾਲਾ ਪਾਵੈ। ਕੰਗਣ ਸਿਮਰਨ ਲੋਹ ਸੁਹਾਵੈ।
ਲੋਹ ਚਕ੍ਰ ਲੋਹ ਤੋੜੇ ਧਾਰੈ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਕੀ ਰਖਯ ਉਚਾਰੈ।੪।
ਦਸਤ ਦਸਤਾਨੈ ਲਕ ਸੋਟਨ ਸਿਉਂ ਹੇਤ। ਸਵਾ ਗਜਕੁ ਕਛ ਪਹਿਰੈ ਸੇਤ।
ਸੰਜੋਇ ਲੋਹ ਕੀ ਪਹਰਸੁ ਅੰਗ। ਇਮ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ ਨਿਤ ਬਹੈ ਨਿਹੰਗ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਨਿਹੰਗ ਕਹਾਵੈ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮੰਨੇ ਨ ਅੰਗ।
ਜਿਮ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇਹੀ ਨਾ ਮੰਨੇ ਉਸ ਕਹੈਂ ਬਿਦੇਹੀ ਚੰਗ।੬।
ਹਠੀ ਜਤੀ ਐ ਜਪ ਤਪੀ ਦਾਤਾ ਪੂਰਾ ਸੂਰ।
ਆਵੈਂ ਪਾਸ ਮੁਦਾਰ ਤਿਸ ਵਹੁ ਰਹੈ ਆਪ ਮਗਰੂਰ।੭।

ਚੌਪਈ: ਜਹਾਂ ਜੁੱਧ ਕੀ ਜਾਗਾ ਹੋਇ। ਮਰਨੈ ਕੈ ਡਰ ਟਰੈ ਨ ਸੋਇ।
ਜਹਾਂ ਪੰਥ ਪੈ ਬਡ ਪਵੈ ਭੀਰ। ਡਾਹੈ ਆਪ ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਸ਼ਰੀਰ।੮।
ਜਹਾਂ ਜੁੱਧ ਕੀ ਜਾਗਾ ਹੋਇ। ਫੜ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪ ਅੱਗੇ ਹੋਇ।
ਸਾਥ ਨਗਾਰਾ ਘੁਰਦਾ ਜਾਵੈ। ਜਾਇ ਲੜਾਈ ਮੂਹਰੈ ਪਾਵੈ।੯।
ਭਏ ਜੁ ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ: ਉਨੈਂ ਹਾਥ ਥੀ ਪਾਹੁਲ ਪਿਲਾਈ।
ਖੇਮ ਕਰਨ ਢਿਗ ਲੀਲ ਸੁ ਨਾਮ। ਹੁਤੇ ਮਾਝੈ ਮੈਂ ਤਿਸਕੇ ਗ੍ਰਾਮ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਪਹਿਲੋਂ ਡੇਰਾ ਉਸ ਤੁਰੈ ਤੋ ਪਾਛੈ ਔਰ ਤੁਰਾਹਿੰ।
ਜਹਾਂ ਸੁ ਝੰਡਾ ਗਡ ਖੜੈ ਖਾਲਸੇ ਉਹਾਂ ਖੜਾਹਿੰ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਨਮੁਖ ਦਰਬਾਰ! ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਬਹੇ ਤਖਤ ਮਝਾਰ।
ਸਿਰੋਂ ਪਰੈ ਉਸ ਡੇਰਾ ਰਹੈ। ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ ਵਹਿ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੈ। ੧੨।
ਸੁਨੋ ਉਸੈ ਜੋ ਪੌਰਖ ਕਮਾਯੋ: ਸੀਸ ਲਾਇ ਜਿਮ ਗਿਲਜੋ ਗਲਾਯੋ:।
ਗਿਲਜੋ ਆਯੋ ਜਿਮ ਉਤ ਬਾਰ। ਤਿਸਕੇ ਬਿਰਵੇ ਲਿਖੋਂ ਉਚਾਰ। ੧੩।
ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਭਰਤ ਪੁਰੀਯੋ ਸ੍ਰਦਾਰ। ਲਯੋ ਆਗਰੋ ਜਿਨ ਥੇ ਮਾਰ।
ਜੋਰਾ ਭੋਰਾ ਜਿਨ ਲਯੋ ਲੂਟ। ਖਜ਼ਾਨਯੋਂ ਤਲਾਕ ਔ ਪਿਛੋਂ ਲਯੋ ਪੂਟ। ੧੪।
ਸੋ ਗਡੋ ਉਸ ਛਿਪਾਹਿ ਤੁਰਾਯੋ: ਤੋ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਯੋ।
ਨਜੀਬੇ ਰੁਹੇਲੇ ਸਿਉਂ ਵਹੁ ਲਰਯੋ। ਕਿਸੀ ਤੋਰ ਸੂਰਜ ਮਲ ਮਰਯੋ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਸੈ ਪੁਤ੍ਰੁ ਲੇਨ ਬੈਰ ਪਿਤ ਫੌਜ ਆਪ ਰਖ ਲੀਨ।
ਮਰਹਟੈ ਫਿਰੰਗੀ ਰਜਪੂਤ ਨਿਤ ਦੀਏ ਟਕਾ ਲਖ ਤੀਨ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਜੱਟ ਜ਼ਵਾਹਰ ਦਿੱਲੀ ਘੇਰੀ। ਨਜੀਬੀ ਰੁਹੇਲੇ ਥੇ ਅੰਦਰ ਕੇਰੀ।
ਬਹੁਤ ਤੰਗੀ ਜਬ ਉਸ ਕੋ ਭਈ। ਫਿਰਜਾਦ ਫਿਰ ਕਾਬਲ ਗਈ। ੧੭।
ਤੀਸ ਕੋਟ ਉਸ ਟਕਾ ਲਿਖ ਦੀਓ। ਅਹਮਦ ਸਾਹਿ ਤਿਸ ਮੱਦਤ ਅਹਯੋ।
ਆਯੋ ਆਈ ਜਬ ਉਸ ਕੀ ਭਈ। ਸਿੰਘ ਟੱਬਰਨ ਭਾਜੜ ਪਈ। ੧੮।
ਜੋ ਨਠ ਤੁਰਯੋ ਪਹਾੜਨ ਵੱਲ। ਲੁਟੇ ਪ੍ਰਬਤੀਅਨ ਪੁਛੀ ਨ ਗੱਲ।
ਜੋ ਵੜ ਲੁਕੇ ਬੇਲਨ ਮੱਧ ਦਰਜਾਇ। ਚੋਰਨ ਲੁਟੇ ਸ਼ੇਰਨ ਲਏ ਖਾਇ। ੧੯।
ਰਹੇ ਦੇਸ਼ ਮੈਂ ਹੀਏ ਕਰ ਜੋਇ। ਗਿਲਜਨ ਫੜਾਏ ਸ਼੍ਰੀਕਨ ਸੋਇ।
ਘਰ ਕੋ ਛਡ ਸਿੰਘ ਜਹਿ ਜਹਿ ਜਹਿ। ਤਹੀਂ ਤਹੀਂ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੇ ਪਾਂਹਿ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਜੰਗਲ ਮੇਂ ਜਾਇ ਪੁਜੇ ਸੋ ਰੁਲੇ ਬਿਗਾਨੇ ਖਾਰ।
ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਐਸੇ ਸੁਨਯੋ ਤੋ ਮਨ ਕੀਓ ਬਿਚਾਰ। ੨੧।

ਚੌਪਈ: ਪੜ੍ਹੈ ਰਹੁਰਾਸ ਲਗਯੋ ਪੰਥ ਦੀਵਾਨ। ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਢਿਗਤਕਤ ਮਕਾਨ।
ਕਰ ਗੁਰਮਤੋ ਦੀਯੋ ਬਹੀਰ ਤੁਰਾਇ। ਛੜੀ ਫੌਜ ਕਿਛ ਰਹੀ ਉਸ ਖਾਇ। ੨੨।
ਤਖ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ। 'ਹੈ ਕੋਉ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ।
ਲਾਇ ਸੀਸ ਕਰੈ ਦਰਗਾਹਿ ਪੁਕਾਰ। ਸੋ ਪੁਕਾਰ ਉਸ ਮੰਨੈ ਕਰਤਾਰ। ੨੩।
ਹਠੀਆ ਤਪੀਆ ਜਪੀਆ ਜੋਇ। ਰਹਤਵਾਨ ਸਚਿਆਰ ਭੀ ਹੋਇ।
ਪਰਸ੍ਰਾਰਥ ਹਿਤ ਦੇਹਿ ਸੁ ਲਾਵੈ। ਵਾਂਗ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੁਰਕਨ ਗਲਾਵੈ'। ੨੪।
ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨ ਐਸੇ ਕਹਯੋ: 'ਤੁਮ ਤੈ ਸਿੰਘ ਭਲੇ ਕੋ ਭਯੋ?
ਐਸੀ ਸ਼ਕਤਿ ਔਰ ਕਿਸ ਮਾਂਹਿ। ਪੁਜੈ ਪੁਕਾਰ ਜਿਸ ਸਦੀ ਦ੍ਰਗਾਹਿ'। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੋ ਸੁਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਨ ਲਈ ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਿਰ ਨਾਇ।
ਖਾਲਸੈ ਅੱਗੈ ਜੋੜ ਹਥ ਗਾਨਾ ਲਯੋ ਬੰਧਾਇ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। 'ਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰਾ;
ਕਰੈ ਤਿਆਰੀ ਹਮ ਸੰਗ ਸੋਇ। ਮੈਂ ਲਾੜੇ ਵਹਿ ਸ੍ਰਿਬਾਲੋ ਹੋਇ'। ੨੭।
ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਈ ਖਲੋਏ। ਕਰ ਕੁਰਨਸ ਸਿੰਘ ਚਰਨ ਪ੍ਰਸੋਏ।
ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਤਬ ਐਸ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਚਾਹਤ ਥੇ ਬਚਨ ਤੁਮਾਰਾ'। ੨੮।
ਸਿੰਘਨ ਦੇਖ ਸਿੰਘ ਔਰ ਭਏ ਖੜੇ। 'ਤੁਮ ਲਾੜੇ ਹਮ ਹੁਇ ਜੰਦ ਚੜ੍ਹੇ';
ਤਬ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਐਸੇ ਕਹਯੋ। 'ਯਾਕੋ ਫਲ ਜਨਮ ਆਗੈ ਲਹਯੋ'। ੨੯।
ਸੀਸ ਲਾਇ ਹਮ ਕਰੈਂ ਬਿਆਹਿ। ਬਹੁ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਸੀਂ ਲੇਹਿੰ ਪ੍ਰਣਾਇ।
ਹਮਰੈ ਸੰਗ ਜੋ ਜਾਂਵੀ ਲੋਗ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀਓਂ ਬਡੋ ਉਹ ਬੀ ਹੋਗ। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਮਰ ਸੀਸ ਸਨਮੁਖ ਦਏ ਹੁਇ ਭੂਪ ਪਾਇ ਬਡ ਰਾਜ।
ਉਸਤੋੜੁ ਚੰਡੀ ਮੈਂ ਕਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਵਾਜ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: 'ਸਮਰਸਾ ਮੁਹੈ ਸੀਸ ਤੋ ਪੈ ਚੜ੍ਹਾਵੈ। ਮਹਾਂਭੂਪ ਹੋਇ ਅਉੜੈ ਰਾਜ ਪਾਵੈ'।
ਹੋਇ ਸਤਿ ਤਿਮ ਜਿਮ ਗੁਰ ਆਖਾ'। ਯਹੀ ਬਚਨ ਗੁਰਬਖਸ ਸਿੰਘ ਭਾਖਾ। ੩੨।
ਤੋ ਲੈ ਪੁਜਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਆਇ ਲਹੌਰ। ਚਲਯੋ ਚਹਤ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਓਰ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੰਘ ਉਨ ਸੁਨੇ। ਪਰਯੋ ਚਹਤ ਸੁ ਉੱਪਰ ਉਨ੍ਹੇ! ੩੩।
ਸੁਨ ਅਵਾਈ ਕਮਦਿਲ ਨਠ ਗਏ। ਗੁਰਬਖਸ ਸਿੰਘ ਸਗਵਾਂ ਤੋਰ ਦਏ।
ਹੁਤੇ ਭੁਜੰਗੀ ਜੋ ਗੁਰ ਲਾਲ। ਹੋਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਛ ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ। ੩੪।
ਕਿਸੈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਬੀ ਨੀਲੀ ਮਜਾਈ। ਕਿਨੈ ਸੇਤ ਕਿਸੈ ਕੇਸਰੀ ਰੰਗਵਾਈ।
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਸਨਮੁਖ ਦਰਬਾਰ। ਪੀ ਸੁਖੇ ਸਿੰਘ ਭਏ ਤਿਆਰ! ੩੫।
ਫੀਮੀਅਨ ਫੀਮ ਸੁ ਲੀਨੀ ਟਾਂਕ। ਕਰੈਂ ਸੁ ਕਾਹਲੀ ਉਠ ਉਠ ਝਾਂਕ।
ਹੋਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁ ਪਰ ਹਿਤ ਕਾਜ। ਪਹਿਰ ਸਸਤ੍ਰੁ ਇਮ ਸਾਜਯੋ ਸਾਜ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਬਸਤਰ ਸਸਤਰ ਪਹਿਰ ਸਿੰਘ ਭਏ ਤਬੇ ਸਵਧਾਨ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਗ ਪਰ ਧਯਾਨ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਪੰਜ ਪੌੜੀ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਯੋ। ਗੁਰ ਗਣੇਸ਼ ਜਿਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਜਾਯੋ।
ਬਿਆਹਿ ਵਾਂਗ ਕੀਯੋ ਜੱਗੁ ਉਛਾਹਿ। ਸਿੰਘਨ ਬਹਾਇ ਖੁਲਾਯੋ ਕੜਾਹਿ। ੩੮।
ਅਤਰ ਅੰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅੰਗ ਮਲਾਵੈਂ। ਜਿਸ ਬਿਥ ਬਟਨੇ ਲਾੜੇ ਲਾਵੈਂ।
ਸਬਦ ਪੜ੍ਹੈਂ ਸਿੰਘ ਸਾਜ ਬਜਾਵੈਂ। ਵਾਂਗ ਸੁਹਾਗਣਨ ਘੋੜੀਅਨ ਗਾਵੈਂ। ੩੯।
ਉਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੁਾਯੋ। ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਪਰ ਤਖਤ ਬਹਾਯੋ।
ਨਈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰ ਮੁਹਾਯੋ। ਜੰਘ ਕੱਛ ਗਲ ਚੋਲਾ ਪਾਯੋ। ੪੦।
ਸੀਸ ਪੱਗ ਲਈ ਖੂਬ ਛਿਕਾਇ। ਧਰੇ ਚਕ੍ਰ ਸਿਰ ਪੋਚੇ ਦਾਇ।
ਦੱਕਨ ਕੈ ਮੱਧ ਕਰਦ ਗਡੋਈ। ਜਨੁ ਲਾੜੈ ਸਿਰ ਕਲਗੀ ਸੋਹੀ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦਰਬਾਰੋਂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੇਹਰੇ ਭੇਜਯੋ ਖੂਬ ਬਣਾਇ।
ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਯੋ ਤਉ ਅਮੀਸ ਬਡ ਪਾਇ। ੪੨।
ਕਰ ਕੰਗਨੋ, ਸਿਰ ਸੇਹਰੋ, ਮੋਢੇ ਧਰ ਤਲਵਾਰ।
ਤਖਤੋਂ ਉਤਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਪੂਜਨ ਚਲਯੋ ਦਰਬਾਰ। ੪੩।

ਚੌਪਈ: ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁਰਿਓ ਓਰ। ਕਰੀ ਕੁਨਸ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਕਰ ਜੋਰ।
ਸਾਥ ਸਾਜਨ ਸਿੰਘ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਾਹਿੰ। ਮੰਗਲ ਮੁਖੀ ਜਨੁ ਮੰਗਲ ਗਾਹਿੰ। ੪੪।
ਮੁਹਰੇ ਤੋਰਯੋ ਸਿੰਘਨ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਸਾਥ ਨਿਗਾਰੇ ਘੁਰਤੇ ਜਾਨ।
ਹੁਤੇ ਦਰਬ ਢਿਗ ਦਾਨ ਕਰਾਯੋ। ਜੰਵ ਚੜ੍ਹਤੀ ਜਿਮ ਲਾਗ ਦਿਵਾਯੋ। ੪੫।
ਜੰਡੀ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਪੂਜਯੋ ਝੰਡਾ। ਦਰਬ ਦਾਨ* ਕਿਛੁ ਤਹਿੰ ਭੀ ਬੰਡਾ।
ਦਰਸਨੀ ਦ੍ਰਵਾਜੇ ਜਬ ਸਿੰਘ ਗਯੋ। ਕਰ ਕੁੰਨਸ ਸਿਰ ਅਵਨਿ ਟਿਕਯੋ। ੪੬।
ਆਗੇ ਤੁਹ ਢਿਗ ਪੁਜਯੋ ਦਰਬਾਰ। ਦਈ ਪ੍ਰਦੱਛਣਾ ਫਿਰ ਵਲ ਚਾਰ।
ਹੁਤੇ ਸੁਮਨ ਸੋ ਦਏ ਬ੍ਰਸਾਇ। ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਢਿਗ ਖੜੇ ਸੁ ਆਇ। ੪੭।

ਦੋਹਰਾ: ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੇ ਹਜੂਰ ਇਮ ਖੜ ਕਰ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ।
'ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਸੰਗ ਨਿਭੈ ਸੀਸ ਕੇਸਨ ਕੇ ਸਾਸ'। ੪੮।

ਚੌਪਈ: ਉਤ ਗਿਲਜਨ ਵਡ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ। ਸਿੰਘਨ ਫੌਜ ਸੁਨੀ ਉਨ ਭਾਰੀ।
ਗਿਲਜਨ ਟੋਪ ਸੰਜੋਇ ਸਵਾਰੇ। ਸਿੰਘ ਰਖਯਾ ਹਿਤ ਵਸਤ੍ਰਨ ਧਾਰੇ। ੪੯।
ਗਿਲਜਨ ਸਾਜ ਥੋ ਮਾਰਨ ਕੀਓ। ਸਿੰਘਨ ਸਾਜ ਥੋ ਮਰਨੇ ਲੀਓ।
ਗਿਲਜਨ ਲੀਨੇ ਲੰਮੇ ਹਥਯਾਰ। ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਕਰਾਬੀਨ ਸੁਧਾਰ। ੫੦।
ਸਿੰਘਨ ਨੈ ਤੋ ਫੜੇ ਹਥਿਆਰ। ਕਰਦ ਕਟਾਰੀ ਤੇਗ ਨਮਸਕਾਰ।
ਕਈ ਸਿੰਘਨ ਭੰਗ ਘੋਟਨ ਫੜੇ। ਸਭ ਤੇ ਮੁਹਰੈ ਸੋ ਹੁਇ ਖੜੇ। ੫੧।
ਕਈ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਘੋੜਨ ਖਲੋਏ। ਔਰਨ ਅਗੈ ਔਰ ਚਹੈ ਹੋਏ।
ਆਪ ਬਿੱਚ ਤੇ ਕਰੇ ਕਹਾਰ। 'ਤੁਹਿ ਤੇ ਅਗੈ ਮੈਂ ਹੋਗੁ ਸਿਧਾਰ। ੫੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ੈ ਸਿੰਘ ਜੁ ਹੋਇ ਬਹਯੋ ਬੁੰਗੈ ਤਯਾਰ।
ਜਨੁ ਲਾੜਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚਿਤੈ ਸੁਨ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁ ਮੁਟਿਆਰ। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੁਲੇ ਔ ਨਿਗਾਰੇ ਬਜਵਾਏ। ਰਬਾਬ ਜੋੜੈ ਕਰ ਸਬਦ ਸੁ ਗਾਏ।
ਗ੍ਰੰਥ ਮੱਧ ਕੀ ਘੋੜੀ ਗਵਾਇ। ਕਰੈ ਫੁਰਮਾਇਸ 'ਔਰ ਸੁਨਾਇ'। ੫੪।
ਪ੍ਰਾਤ ਭਈ ਤੇ ਗਿਲਜੇ ਆਏ। ਸਿੰਘ ਉਡੀਕਤ ਅੱਗੈ ਥਾਏ।
ਕਈ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਆਗੇ ਲੜੈਂ। ਹੋਇ ਸਜਾਦੇ ਕਈ ਅੱਗੈ ਖੜੈਂ। ੫੫।
ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਅੜੈਂ ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਮਰੈਂ। ਕਿਆ ਬਹੁਤਨ ਸਿਉਂ ਥੋੜੇ ਕਰੈਂ।
ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁ ਬਰੈਂ ਬਰੰਗਨ। ਜੀਵਤ ਰਹੇ ਸੁ ਦੌੜੈਂ ਜੰਗਨ। ੫੬।

* ਪਾ:- ਦਰਬਾਰ।

ਬਗਲ ਚੁਫੇਰਜੋਂ ਗਿਲਜਨ ਲਏ। 'ਬਿਜਨ' 'ਬਿਜਨ' ਕਹਿ ਸਭਹੀ ਧਏ।
ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਤਬ ਕਹਜੇ ਪੁਕਾਰ। 'ਹੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪਗ ਅੰਗੈ ਧਾਰ। ੫੭।

ਦੋਹਰਾ: ਪਗ ਆਗੈ ਪਤ ਉਬਰੇ ਪਗ ਪਾਛੇ ਪਤ ਜਾਇ।
ਬੈਰੀ ਖੰਡੈ ਮਿਰ ਧਰੈ ਫਿਰ ਕਯਾ ਤਕਨ ਸਹਾਇ'। ੫੮।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨਤ ਸਿੰਘ ਕੁਦ ਪਏ ਚੁਫੇਰੇ। ਪਰੇ ਸਿੰਘ ਜਿਮ ਮਿਰਗਨ ਹੇਰੇ।
ਸਿੰਘਨ ਇੱਛਾ ਮਰਨੈ ਕਰੀ! ਜੀਵਨ ਆਸ ਦੂਰ ਕਰ ਧਰੀ। ੫੯।
ਨਿਹੰਗ ਕਰੈ 'ਪਗ ਆਗੈ ਧਾਰੋ। ਹੁਵੇ ਸ਼ਹੀਦ ਤਰ ਭਵਜਲ ਪਾਰੋ।
ਜਿਮ ਕੇ ਇੱਛਾ ਸੂਰਗਹਿ ਹੋਇ। ਸਾਥ ਅਪਛਰਾਂ ਜਾਯੋ ਨ ਸੋਇ। ੬੦।
ਜਿਨ ਮਿਲ ਖਾਲਸੈ ਕਰਨੋ ਰਾਜ। ਰਹਜੋ ਬਿਰੰਗਨ^੨ ਤੇ ਸੋਊ ਭਾਜ।
ਆਇ ਖਾਲਸੈ ਗ੍ਰਿਹ ਜਨਮ ਸੁਪਾਰਜੋ। ਕਰਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰਜੋ'। ੬੧।
ਤਬ ਖਾਲਸੈ ਨੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। 'ਹਮ ਹੈਂ ਜੀਵ ਤੁਹਿ, ਤੂ ਹਮ ਲਾੜਾ।
ਤੂੰ ਜਾਹਿ ਸੂਰਗ ਹਮ ਭੀ ਜਾਹਿ। ਤੂੰ ਕਰੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸੰਗ ਅਸੀ ਕਰਾਹਿ। ੬੨।

ਦੋਹਰਾ: ਹਮ ਇੱਛਾ ਸੁਰਗੈ ਨਹੀਂ, ਹਮ ਇਛੁਯਾ ਖਾਲਸੈ ਸੰਗ।
ਲੜਨੋਂ ਮਰਨੋਂ ਨਹਿ ਡਰੈ ਚਰੈ ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਜੰਗ'। ੬੩।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। 'ਯਹੀ ਪਰਣ ਹੈ ਨਿਜ ਮਨ ਧਾਰਾ।
ਇਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹੁੰਚ ਦਰਬਾਰ। ਦੇਖੀਐ ਆਵਨ ਗਿਲਜਨ ਟਾਰ। ੬੪।
ਆਇ ਖਾਲਸੈ ਘਰ ਲਏ ਉਤਾਰਾ। ਜਨਮ ਪਉ ਸਿੰਘ ਬਾਰੋ ਬਾਰ'।
ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੋ ਬਾਣੀ ਕਹੀ। 'ਹੋਹੁ ਸ਼ਹੀਦ ਅਬ ਹੈ ਦੇਰ ਕਹੀ'। ੬੫।
ਤੈ ਲਗ ਗਿਲਜੇ ਔਰ ਆਇ ਪੜੇ। ਲੜ ਲੜ ਮਰੈ ਜਹੀਂ ਸਿੰਘ ਅੜੇ।
ਨਾਂਹਿ ਪੈਰ ਕਿਨ ਪਿੱਛੈ ਮੋਰਾ। ਸਿੰਘਨ ਪੈਰ ਸੁ ਅੰਗੈ ਤੋਰਾ। ੬੬।
ਤੇ ਉਨ ਸਿੰਘ ਦੀਓ ਲਲਕਾਰਾ। 'ਜਾਹਿ ਨਹੀਂ ਅਬ ਅਗਜੋਂ ਯਾਰਾ।
ਦੀਨ ਮਜ਼ਹਬ ਕੇ ਜੁੱਧ ਖੜ ਕਰੋ। ਟਪ ਘੋੜਨ ਫੜ ਤੇਗਨ ਲੜੋ'। ੬੭।

ਦੋਹਰਾ: ਗਿਲਜਨ ਨਹਿ ਸਮਝੀ ਕਛੂ ਦਈ ਬੰਦੂਖ ਬਹੁ ਦਾਗ।
ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਗਿਰ ਪੜੇ ਹੁਤੇ ਜੁ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਗ। ੬੮।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੈ ਖੜਗ ਉਠਾਯਾ। ਅਗੈ ਹੋਇ ਗਿਲਜੈ ਤਨ ਲਾਯਾ।
ਕਾਟ ਸੰਜੋਇ ਔ ਉਰੂ ਉਤਾਰਜੋ; ਇਮ ਹੀ ਔਰਹਿ ਤਨ ਪਰ ਝਾਰਜੋ। ੬੯।
ਜੁਰੀਅਤ^੩ ਕਰ ਸਿੰਘ ਆਗੈ ਧਾਯੋ। ਗਿਲਜਨ ਨੈ ਮੁਖ ਪਿਛੈ ਹਟਾਯੋ।
ਫਿਰ ਗਿਲਜਨ ਮਿਲ ਹੁੰਨਰ ਕੀਓ। ਢਾਲਨ ਉਹਲੈ ਮੁਖ ਧਰ ਲੀਓ। ੭੦।
ਸਿੰਘ ਢਾਲ ਹੱਥੋਂ ਦਈ ਡਾਲ। ਬਨੈ ਨ ਉਹਲੇ ਚਿਤ ਕੀਯੋ ਖਜਾਲ।
ਆਵੈ ਜੁ ਗਿਲਜੋ ਤੇਗ ਉਭਾਰੈ। ਹੁਇ ਸਨਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸੀਸ ਪੈ ਧਾਰੈ। ੭੧।

੧. ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ। ੨. ਅਪੱਛਰਾਂ। ੩. ਦਲੇਰੀ।

ਆਂਖ ਨ ਝਮਕੈ ਸੀਸ ਨ ਮੋੜੈ। ਤਕੈ ਨ ਪਿੱਛੈ ਅਗੈ ਨੋ ਦੋੜੈ।
ਗਿਲਜੇ ਨੱਠ ਮੁੜੇ ਉਤ ਵੇਲੇ। ਸਿੰਘ ਕੀ ਤੇਗ ਨ ਖੜ ਕੋਊ ਝੇਲੇ। ੭੨।

ਦੋਹਰਾ: ਗੋਲੀ ਛਾਡੈਂ ਦੂਰ ਖੜ ਐ ਧਰੀ ਤੀਰਨ ਕੀ ਮਾਰ।
ਸਿੰਘ ਗਏ ਚੀਰ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪਰੈ ਨ ਜ਼ਖਮ ਸੁਮਾਰ। ੭੩।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਮਾਸ ਕਈ ਹਡ ਗਈ ਚੀਰ! ਹਾਰਜੇ ਨ ਸਿੰਘ, ਕਿਛ ਮੰਨੀ ਨ ਪੀਰ।
ਸਿੰਘ ਸਰੀਰੋਂ ਯੋ ਰਤ ਪਰੈ। ਜਿਮ ਬਹੁ ਕੋਲੂ ਪਨਾਰੈ ਪਰੈ। ੭੪।
ਜਨੁ ਬਡ ਮਛਕ ਸੁ ਭਏ ਸੁਲਾਕ*। ਛੁਟੇ ਫੁਹਾਰੇ ਚਹੂੰ ਵਲ ਝਾਕ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਅਗੈ ਕੋ ਧਾਵੈ। ਜਨੁ ਪਿਚਕਾਰਨ ਖੇਡ ਦਿਖਾਵੈ। ੭੫।
ਰਕਤ ਨਿਕਸ ਸਿੰਘ ਬਿਹਬਲ ਭਯੋ: ਸਰੀਰ ਚਲਨ ਤੇ ਸਿੰਘ ਥਕ ਰਹਯੋ।
ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਪਗ ਅੱਗੈ ਧਾਰੈ। ਲਾਜ ਲਗਨ ਤੇ ਪੈਜ ਸਵਾਰੈ। ੭੬।
'ਪੈਜ ਬਿਰਦ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੈ। ਲਾਜ ਨ ਲਾਗੈ' ਯੋ ਸਿੰਘ ਆਖੈ।
'ਹੋਇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ'। ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਿੰਘ ਮੰਗੈ ਜ਼ਰੂਰੀ। ੭੭।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਗਿਲਜੇ ਔਰੇ ਅਏ ਬਡੀ ਫੌਜ ਲੈ ਸਾਥ।
ਸਿੰਘ ਪੁਰੋਇ ਸੁ ਉਨ ਲਯੋ ਬਡ ਨੇਜਨ ਕੇ ਸਾਥ। ੭੮।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਕਏ। ਸਨਮੁਖ ਨੇਜੇ ਬਹੁ ਕਟ ਦਏ।
ਤੋ ਸਨਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਯੋ ਨ ਕੋਇ। ਸਿੰਘ ਤਕਾਉਨ ਨ ਪਿੱਛਾ ਤੋਇ। ੭੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਸੁ ਪਿਛਲੀ ਤਰਫ ਕੇ ਫੇਰੈਂ ਨੈਨ ਸੁ ਨਾਂਹਿ।
'ਮਤ ਕਤ ਆਖੈ ਜ਼ਰਾਤ ਕੇ ਸਿੰਘ ਮੁਯੋ ਮੁਖ ਫੇਰ ਪਿਛਾਹਿ'। ੮੦।

ਚੌਪਈ: ਨੇਜਨ ਸਜੋਂ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋ ਦਬਾਯੋ। ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਸਜੋਂ ਸਿੰਘ ਝੁਕਾਯੋ।
ਸਿੰਘ ਸੁ ਗਿਰਜੋ ਗੋਡਨ ਕੇ ਭਾਰ। ਤਉ ਨ ਛੋਡੀ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾਰ। ੮੧।

ਕ੍ਰੀ:ਛੰਦ: ਤਲਵਾਰ ਨ ਛੋਡੀ ਸਿੰਘ ਇਮ ਯਹ ਚਿਤ ਸੋਚ ਬਿਦਾਰ।
ਬਿਨ ਹਥਜਾਰ ਨ ਹਥ ਲਖੈ ਮਤ ਕਰੈ ਨ ਸੀਸੈ ਵਾਰ।
ਮਤ ਕਰੈ ਨ ਸੀਸੈ ਵਾਰ ਸਿੱਖੀਓਂ ਮੈਂ ਰਹਿ ਜਾਊਂ।
ਇਹ ਛਿਨ ਜਾਵੈ ਛੱਲ ਫੇਰ ਕਤ ਵਖਤਹਿ ਪਾਊਂ।
ਸਮੇਂ ਸੁ ਆਯੋ ਸਮਝ ਸੁਭੇ ਦਿਤ ਲੀਨੋ ਧਾਰ।
'ਅਬ ਧੜ ਤੈ ਸੀਸ ਉਤਰਾਈਐ ਕੋਇ ਝਲ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ'। ੮੨।

ਚੌਪਈ: ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਹਿ ਖੰਡੋ ਉਠਾਯੋ। ਦੈ ਲਲਕਾਰੋ ਗਿਲਜਨ ਬੁਲਾਯੋ।
ਦਯੋ ਸੀਸ ਉਨ ਆਗੈ ਨਿਵਾਇ। ਜਿਮ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰ ਕੀਓ ਦਾਇ। ੮੩।

* ਜਿਵੇਂ ਵਡੀ ਮਛਕ ਵਿਚ ਛੇਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਗਿਲਜਨ ਤੇਗ ਗੀਵ ਪੈ ਡਾਰੀ। ਭਈ ਮੁੰਡੀ ਤਬ ਧੜ ਤੇ ਨਜਾਰੀ।
ਸਿੰਘ ਕੇ ਪ੍ਰਣ ਪੁਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀਓ। ਧੰਨ ਮਰਨ ਉਸ ਧੰਨ ਹੈ ਜੀਓ। ੮੪।
ਸ਼ਹੀਦਨ ਕੈ ਮਧ ਭਈ ਵਧਾਈ। ਹੁਤੇ ਉਡੀਕਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭਾਈ।
ਅਗਯੋਂ ਲੈਨ ਨਿਹੰਗ ਕੇ ਆਏ। ਉਡਨ ਖਟੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਜਾਏ। ੮੫।
ਘੋੜੇ ਆਣੇ ਉਡਣੇ ਸਾਥ। ਪਾਈ ਕਾਠੀ ਕੋਤਲ ਫੜੇ ਹਾਥ।
ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਿਰਗਾਰੈ ਸ਼ਹੀਦਨ ਫੜੇ। ਨੀਲੇ ਬਾਣੇ ਪਹਿਰ ਸੁ ਖੜੇ। ੮੬।

ਦੋਹਰਾ: ਪੜ੍ਹੈਂ ਸਬਦ ਬਡ ਠਾਠ ਕਰ ਸੁੰਦਰ ਜੋੜੀ ਮਿਲਾਇ।
ਤੁਰੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਲੈਣ ਕੇ ਬਾਣੇ ਖੁਬ ਬਣਾਇ। ੮੭।

ਚੌਪਈ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਆਪ। ਕਰਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਜਾਪ।
ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਏ ਇਸ ਭਾਇ। ਖਾਨੂ ਨਰੜਯੋ ਦਾਮਨ ਪਾਇ। ੮੮।
ਪਗੜਾਨਨਾ ਵਾਰੇ ਲਾਏ ਗ਼ੈਲ। ਮਾਰ ਕੂਟ ਉਸ ਲਾਹੇ ਖੈਲ।
ਜਿਨ ਜਿਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਸਿੰਘ ਸਤਾਏ। ਤੇਤੇ ਤੁਰਕ ਹੇਠ ਪਾਲਕੀ ਲਾਏ। ੮੯।
ਝੁਕ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਗੋਡਨ ਛੁਹੇ ਮਿਲੇ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਈ।
ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਵਲ ਦੋਹਨ ਆਈ। ਮਿਲੇ ਭਰਥ ਜਿਮ ਲਛਮਨ ਭਾਈ। ੯੦।

ਦੋਹਰਾ: ਹਾਥ ਜੋੜ ਠਾਂਢੇ ਭਯੋ ਲਾਇ ਚਰਨ ਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਧਯਾਨ।
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਇਮ ਬਚ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਆਪੈ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ੯੧।

ਚੌਪਈ: ਜੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਿਜ ਪੰਥ ਰਚਾਯਾ। ਅਬ ਤਿਸਨੈ ਹੈ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਯਾ।
ਕਾਬਲ ਤੇ ਜੋਊ ਕੁਤੇ ਮੰਗਾਯੋ। ਬੰਦੈ ਜਿਮ ਉਸ ਚਹੀਅਤ ਗਲਾਯੋ। ੯੨।
ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਇਨ ਖਾਲਸੈ ਦਯੋ। ਅਬ ਇਸ ਚਹੀਯਤ ਫੇਰ ਨ ਅਯੋ।
ਤੇਰੋ ਖਾਲਸੋ ਆਪ ਲੜਵੈਯੋ। ਇਨਹੀ ਤੇ ਸਭ ਦੁਸ਼ਟ ਮਰਵੈਯੋ। ੯੩।
ਪੰਜਾਬ ਦੌਲਤ ਯਾਹੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਖਾਹਿ। ਦੱਖਣੀ ਪਛਮੀ ਕਿਮ ਲੈ ਜਾਹਿ।
ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਗੁਰ ਖੁਸ਼ ਭਏ। 'ਤਥਾ ਅਸਤੁ' ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਕਹੇ। ੯੪।
ਸ਼ਾਹੁ ਜਹੰਨਮ ਉਤ ਸਾਲੈ ਗਯੋ। ਸਰਬਤ ਖਾਲਸੈ ਇਸ ਬਿਧ ਖੁਸ਼ੀ ਅਯੋ।
ਅਗੈ ਸੁਨੇ ਸੁ ਪਿਛਲੀ ਬਾਤ। ਗਿਲਜੇ ਮੁੜ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨ ਕਰਯਾਤ। ੯੫।

ਦੋਹਰਾ: ਗਿਲਜਨ ਤੇਗ ਤੋ ਕੀਓ ਕਿਲੈ ਭੰਗੀਓ ਪਾਸ।
ਰਾਤ ਪਰੀ ਖਾਲਸੋ ਜਗਯੋ ਨਿਕਸ ਖਾਤਨ ਖੱਡਨ ਵਾਸ। ੯੬।

ਚੌਪਈ: ਗਿਲਜੇ ਥਕ ਵੇ ਮੂਧੇ ਪਏ। ਘੋੜੇ ਕਈ ਖਾਲਸੇ ਕੱਢ ਲਏ।
ਮਾਰ ਗਿਲਜਨ ਕਿਨ ਬਦਲੇ ਲਏ। ਬਹੁਤ ਅਕਾਏ ਸੌਣ ਨ ਦਏ। ੯੭।
ਗਿਲਜਨ ਕੀਨੋ ਕੂਚ ਪਰਾਤ। ਰਲੇ ਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਜੰਡਾਲੇ ਜਾਤ।
ਅਬ ਸੁਨੋ ਸ਼ਹੀਦਨ ਲੇਖਨ ਬਾਤ। ਸਿੰਘਨ ਫੂਕ ਦਈ ਜਿਹ ਭਾਂਤ। ੯੮।

੧. ਚੁਭੀਆਂ।

੨. ਭਾਵ ਖੱਲ।

ਪਰੀ ਨਿਮਾ ਗਿਲਮੇ ਹਟ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਖਬਰਨ ਕੇ ਤੋ ਤਹਿੰ ਅਏ।
ਖਿਨ ਸਾਮਨ ਸਭ ਲੋਥਾਂ ਪਾਏ। ਅਪਨ ਬਿਗਾਨਾ ਸਮਝਯੋ ਨ ਜਾਈ। ੯੯।
ਮਿਲ ਸਿੰਘਨ ਯੋ ਬਾਤ ਠਹਿਰਾਈ। ਇਕ ਥਾਂ ਸਬਹਨ ਚਿਖਾ ਚਿਨਾਈ।
ਚਕ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਲਕੜੀ ਆਣੀ। ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਕੇ ਪਿੱਛੈ ਠਾਣੀ। ੧੦੦।

ਦੋਹਰਾ: ਇੱਕ ਚਿਖਾ ਪੈ ਸਭ ਧਰੇ ਦੀਨ ਹੁਤਾਮਨ (ਅੱਗ) ਲਾਇ।
ਕਰਯੋ ਕੜਾਹ ਸੁ ਤਹਿੰ ਹੁਤੇ ਸਭ ਹੀ ਦਯੋ ਵਰਤਾਇ। ੧੦੧।

ਚੌਪਈ: ਤੱਤਨ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਤੱਤ ਰਲ ਗਯੋ! ਸਥੂਲ ਬਪੁ ਤਜਿ ਸੂਛਮ ਲਯੋ।
ਅਥਵਾ ਹਿਕ ਦੇਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਾਰੀ। ਰਲਿਓ ਜਾਇ ਸ਼ਹੀਦਨ ਮਝਾਰੀ। ੧੦੨।
ਪੰਨ ਪੰਨ ਪੰਥ ਸਭੋ ਉਸ ਆਖੈ। ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਭ ਧਨ ਉਸ ਭਾਖੈ।
ਸ਼ਹੀਦਗੀਜ ਤਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਬਨਵਾਯੋ। ਸੁਖਨਾਂ ਸੁਖੈ ਤਿਸੇ ਬਰ ਆਯੋ। ੧੦੩।
ਐਸੀ ਕਲਾ ਉਸ ਜਗਾ ਹੋਈ! ਭੂਤ ਦਰਸ ਤਹਿੰ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ।
ਬਦੁਤ ਸਿੰਘ ਤਹਿੰ ਕੜਾਹੁ ਕਰਾਵੈ! ਮਨ ਇੱਛਤ ਮਭ ਹੀ ਫਲ ਪਾਵੈ। ੧੦੪।
ਆਗੇ ਸੁਨੋਂ ਔਹ ਪਰਸੰਗ। ਪੜ੍ਹਤ ਸੁਣਤ ਚਿਤ ਲਾਗੈ ਰੰਗ।
ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਸਿੰਘ ਲਏ ਮੰਨ। ਤਬ ਹੀ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਧੰਨ। ੧੦੫।

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਨ ਯੋ ਮਿਥੀ 'ਅਬ ਰਹੀਐ ਸ਼ਹੀਦਨ ਪਾਸ'।
ਠਾਂਢ ਭਯੋ ਕਰ ਜੋਰ ਢਿਗ ਮਤਿਗੁਰ ਕਟੀ ਅਰਦਾਸ। ੧੦੬।

ਚੌਪਈ: ਅਗੈ ਸਤਿਗੁਰ ਖੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ। ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਵਖਾਣ।
'ਖੁਸ਼ੀ ਅਸਾਡੀ ਪ੍ਰਤ ਸਿੰਘਨ ਯਾਹਿ। ਜਨਮ ਧਾਰੋ ਮਧ ਪੰਥ ਨਿਜ ਜਾਇ। ੧੦੭।
ਪਗ ਧਰ ਅਗੈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਿਨ ਪਾਈ। ਤਿਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜਦਾਰ ਬਣਵਾਈ।
ਤੂੰ ਸਬਹਨ ਮੈਂ ਹੋਹੁ ਸਰਦਾਰ; ਭਯੋ ਸ਼ਹੀਦ ਜੁ ਗਿਲਜਨ ਮਾਰ'। ੧੦੮।
ਤੋ ਸਰਬ ਸ਼ਹੀਦਨ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਰੀ। 'ਹਜ਼ੂਰ ਕਹੀ ਇਨ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀ।
ਬਰਸ ਬਾਰਾਂ ਯਹਿ ਰਹੈ ਹਜ਼ੂਰ। ਧਾਰੈ ਪੰਥ ਜਾਇ ਜਨਮ ਜਰੂਹ। ੧੦੯।
ਹਜ਼ੂਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜਿਨ ਕਹੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਉਨੈ ਉਮਰ ਅਬ ਭੁੰਚੀ ਨਾਹੀ।
ਬਰਸ ਬਾਰਾਂ ਤੇ ਬਾਦ ਯਹਿ ਜਾਇ। ਲੇਵੈਗੇ ਵੈ ਬਚ ਭੁੰਚਾਇ'। ੧੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ ਰਲ ਕਹੀ ਸ਼ਹੀਦਨ ਜੋਇ।
'ਨਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਗੁਰ ਜੁਦੋ ਗੁਰ ਤੋ ਨਹਿੰ ਸਿਖ ਜੋਇ। ੧੧੧।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਸੋਊ ਮੰਨ ਲਏ। ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਦਿਲ ਫੂਲਤ ਭਏ।
ਫੁਨ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ; 'ਹਮਰੇ ਹੁਕਮ ਕਬ ਮੰਨੈ ਪੰਥ ਸਾਰ'। ੧੧੨।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਅਤਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ। 'ਤੁਮ ਮੈਂ ਕਲਾ ਨਿਜੈ ਮਮ ਧਰੀ।
ਜੋ ਹੰਨੇ ਹੰਨੇ ਕੀਏ ਥੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਉਨ ਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਸਿਰ ਸ਼ਾਹ। ੧੧੩।
ਤੁਹ ਅਗੈ ਸਭ ਦੀਨੇ ਡਾਰ। ਤੁਹਿ ਸੋਂ ਲਰੈ ਸੁ ਜਾਵੈ ਹਾਰ। ੧੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਜਿਤ ਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁ ਤੂੰ ਧਰੋਂ ਉਮ ਕੋ ਟੋਇ ਬਿਨਾਸ।
ਲੜੈ ਅੜੈ ਆਕੀ ਭਵੈ ਹਾਰ ਆਵੈ ਤੁਹਿ ਪਾਸ'। ੧੧੫।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। 'ਧਰੋਂ ਜਨਮ ਮੈਂ ਕਿਹ ਘਰ ਬਾਰਾ'।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਜੋ ਹੁਇ ਨਰ ਸੂਰਾ। ਲਰ ਗਿਲਜਨ ਸੋ ਹੋਇ ਨ ਕੂਰਾ। ੧੧੬।
ਜਿਸੈ ਸ਼ਾਹਦੀ ਪੰਥ ਸਭ ਭਰੈ। ਜੋ ਦੁਸ਼ਟਨ ਮੋ ਜੁੱਧੋਂ ਨ ਟਰੈ।
ਜੋ ਪੰਥੈ ਹਿਤ ਸ੍ਰੀਰ ਚਹਿ ਲਾਯਾ। ਜਿਨ ਪੰਥੈ ਹਿਤ ਪਰਸ੍ਰਾਵਥ ਕਮਾਯਾ'। ੧੧੭।
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਛ ਲਏ ਮੁਰੀਦ। ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਜੋ ਭਏ ਸ਼ਹੀਦ।
ਸਬਹਿਨ ਨਾਮ ਚੜਤ ਸਿੰਘ ਕੋ ਲਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਉਸੈ ਘਰ ਦਯੋ। ੧੧੮।
ਸਈ ਅਠਾਰਾਂ ਬਾਈਏ ਸਾਲ। ਖੀਤੇ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਸਾਲ ਨ੍ਰਿਪਾਲ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਯੋ ਸਾਖੀ ਕਹੀ। ਕਿਛ ਸੁਨਿਕੈ ਕਿਛ ਅਨੁਭਵ ਲਹੀ। ੧੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਭ ਏਹ ਕੰਚਨ ਕੇ ਚੇਰ।
ਅਨੁਭਵ ਪਾਰਸ ਕੀ ਕਨੀ ਤਾ ਮੈਂ ਲਾਖ ਸੁਮੇਰ। ੧੨੦।

ਸਾਖੀ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਔ ਭਰਤਪੁਰੀਏ ਜਵਾਹਰ ਮਲ ਔ ਨਜੀਬ ਖਾਨ ਰੁਹੇਲੇ ਕੀ

੧੮੬. [ਜੁਆਹਰ ਮਲ ਭਰਤਪੁਰੀਏ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਾਲੀ ਨੇ ਹਮ ਕਹਯੋ 'ਆਗੈ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਇ।
ਕਹਾਂ ਗਯੋ? ਜਾਇ ਕਯਾ ਕੀਓ? ਫਿਰਯੋ ਕਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹਿ?। ੧।

ਚੌਪਈ: ਔ ਦਿੱਲੀ ਕਹੀ ਥੀ ਜੋ ਤੁਮ ਘੇਰੀ। ਤਕਸੀਰ ਰੁਹੇਲੇ ਨਜੀਬੇ ਕੇਰੀ।
ਆਪ ਬਚੀ ਕੇ ਬਚਵਾਈ ਸ਼ਾਹੁ? ਦੋਊ ਬਤਾਯੋ ਮੋਹ ਪ੍ਰਤਿ ਰਾਹੁ'। ੨।
ਜਿਮ ਉੱਤਰ ਹਮ ਉਸ ਕੋ ਦਯੋ। ਮੇ ਉਸ ਤੋਰ ਹਮ ਕਰੋਂ ਲਿਖਯੋ।
ਆਓ ਆਈ ਜਬ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਭਈ। ਔਰ ਫੌਜ ਜਟ ਰੱਖਣੀ ਠਈ। ੩।
ਸਿੰਘਨ ਵਲ ਉਸ ਅਏ ਵਕੀਲ। ਲੱਦ ਮਾਇਆ ਬਹੁ ਗੱਡੇ ਫੀਲ।
ਨਾਮ ਬਿੰਦਾਬਨ, ਮਥਰਾ ਦਾਸ। ਆਇ ਕਹਯੋ ਉਨ ਖਾਲਸੈ ਪਾਸ। ੪।
'ਹਮ ਤੁਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ। ਏਕੋ ਜਾਤ ਔ ਏਕ ਹੀ ਕਰਮ।
ਸੰਤ ਰੱਛਕ ਔ ਗਊ ਰੱਛਯਾ। ਤੁਰਕ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ ਚਾਹੈਂ ਭੱਛਯਾ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਹਿੰਦੁ ਲਾਜ ਹਮ ਤੁਮ ਇਕੈ ਉਨ੍ਹੈਂ ਮਜ਼ਬ ਦੀਨਦਾਰ।
ਇਸ ਪਰ ਧਰੋ ਧਿਆਨ ਤੁਮ ਆਇ ਕਰੋ ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਸਿੱਕੋ ਔ ਦਾਰੂ ਲਈਐ। ਕੜਾਹੁ ਖਾਤਰ ਔਰ ਦਰਬ ਭੀ ਪਈਐ।
ਜੋ ਹਮ ਪੈ ਸਭ ਤੁਮਰੋ ਮਾਲ। ਲਓ ਆਇ ਰਲ ਹਮਰੋ ਨਾਲ। ੭।

ਜੋ ਹੈ ਤੁਮ ਕੇ ਹਿੰਦ ਕੀ ਲਾਜ। ਆਇ ਕਰੇ ਅਬ ਹਮ ਕੇ ਕਾਜ।
ਗਿਲਜੇ ਆਇਓ ਦੀਨੈ ਕਾਜ। ਵੜ੍ਹੋ ਦੀਨ ਮਧ ਦਿੱਲੀ ਭਾਜ'।੯।
ਉਸੈ ਅਰਜ ਖਾਲਸੇ ਮੰਨ ਲਈ। ਚੜ੍ਹੋ ਤੁਰਤ ਕਛ ਦੇਰ ਨ ਕਈ।
ਛਡੇ ਕਬੀਲੇ ਮਾਲਵੇ ਮਾਂਹਿ। ਬਟੇ ਬਿਰਾੜਨ ਸਬਰਨ ਪਾਹਿ।੯।
ਜਾਇ ਦਬਾਈ ਬਾਂਗਰ ਕੋਣ। ਹੋਕ ਲਯੋ ਆਨ ਵੜਨੈ ਠੋਨ।
ਬਹੁਤ ਤੰਗੀ ਤਹਿ ਭਈ ਅਨਾਜ। ਦਿੱਲੀ ਛਡ ਛਡ ਲੋਕ ਜਾਹਿ ਭਾਜ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਉਤੇ ਸਾਹਿ ਯਹਿ ਸੁਣ ਖਬਰ ਬਹੁ ਸੰਸਾ ਚਿਤ ਕੀਨ।
ਲਏ ਹਾਹੁਕੇ ਸਿਰ ਧੁਨੈ ਧੁਨ ਧੁਨ ਖੁਨੈ ਜ਼ਮੀਨ।੧੧।

ਚੌਪਈ: 'ਅਗੇ ਫੌਜ ਮੈਂ ਭਾਉ ਭਾਰੀ। ਹੁਤੀ ਸੋਊ ਖੀ ਭਲੇ ਨਿਵਾਰੀ।
ਅਬ ਜਾਇ ਰਲੇ ਸੁ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ। ਮਾਰ ਗਿਰਾਵੈਂ ਧੁਰ ਤੇ ਰਮਜੰਗੀ।੧੨।
ਬਡੇ ਸੂਰ ਔ ਬਡੇ ਦਲੇਰ। ਆਪ ਬਾਜ ਹਮ ਸਮਝੈਂ ਬਟੇਰ।
ਜੋ ਮੈਂ ਫਤੇ ਭਾਉ ਲੈ ਗਯੋ। ਮਤ ਮੇ ਤੇ ਏਊ ਲੇਹਿ ਫਿਰਯੋ'।੧੩।
ਐਸੀ ਐਸੀ ਸੋਚੈਂ ਕਰੈ। ਮਨ ਮੈਂ ਕੁੜੈ ਔ ਕੰਪੈ ਡਰੈ।
'ਜੋ ਅਬ ਮੁੜੋਂ ਤੋ ਲਾਗੈ ਲਾਜ। ਆਗੈ ਤੁਰੋਂ ਕੁਛ ਸਰੈ ਨ ਕਾਜ'।੧੪।

ਦੋਹਰਾ: ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰ ਮਜਲ ਡੇਰੇ ਘਣੇ ਰਖਾਇ।
ਲੋਕਨ ਕੇ ਐਸੇ ਕਹੈ 'ਹਮ ਫੌਜ ਉਡੀਕਤ ਆਹਿ'।੧੫।
ਸੋਊ ਰੁਹੇਲੈ ਲਖ ਲਯੋ ਜੋਰ ਜੁ ਅਹਿਮਦ ਸਾਹਿ।
'ਕੋਹ ਚਾਲੀ ਤੀਸੈ ਦੌੜ ਕਰ ਪਰਨ ਜੋਗ ਅਬ ਨਾਂਹਿ'।੧੬।

ਚੌਪਈ: ਸਾਹੁ ਰੁਹੇਲੇ ਯੋ ਲਿੱਖ ਪਠਾਵੈ। 'ਫੌਜ ਮੋਹਿ ਕੇ ਰੋਗ ਸੰਤਾਵੈ।
ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਫੌਜ ਇਤ ਵਲ ਆਈ। ਬਹੁਤ ਮਰੀ ਸੋ ਲਿਖੀ ਨ ਜਾਈ।੧੭।
ਨਿਕਸ ਜਾਇ ਜਬ ਫੌਜੋਂ ਰੋਗ। ਤਬ ਇਨ ਸੋਂ ਹਮ ਲਰਨੋ ਰੋਗ।
ਔਰ ਫੌਜ ਮੈਂ ਘਰ ਤੇ ਮੰਗਾਈ। ਆਈ ਫੌਜ ਸੋ ਕਰੈ ਲਗਾਈ।੧੮।
ਏਕ ਮਹੀਨੋ ਰਖ ਤਿਹਿ ਮਿਲ। ਤੋ ਦੇਖੀ ਤੂੰ ਹਮਹਿ ਤਜੱਮਲ'।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਾਹੁ ਸੁ ਨਿਕਟੈ ਜਾਵੈ। ਸਾਹਿ ਬੋਛ ਜਾਨ ਅਪਨੀ ਆਵੈ।੧੯।
ਪਹੁੰਚ ਅੰਬਾਲੇ ਸਾਹ ਡੇਰਾ ਲਾਯੋ। 'ਕਰੋ ਧੌੜ' ਇਮ ਧਮਕੋ ਲਾਯੋ।
ਉਤੇ ਜੱਟ ਭੀ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ। 'ਲਰੀਐ ਸਾਹੁ ਸੋਂ ਅੱਗਲ ਵਾਰੀ'।੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਰਜਪੂਤ ਮੁਹੱਟੇ ਬਿਰਾੜ ਸਦ ਦਾਦੂ ਦਾਵੇਦਾਰ।
ਗੁਸਾਂਈ ਭਈਯੇ ਪਰਬਤੀ ਫਿਰੰਗੀਅਨ ਸਦ ਸਰਦਾਰ।੨੧।

ਚੌਪਈ: ਸਭ ਭਾਈਅਨ ਕੇ ਆਖ ਸੁਨਾਈ। 'ਕਰੋ ਗਿਲਜੇ ਪਰ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹ ਧਾਈ।
ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਹਿੰਦੋਂ ਗਿਲਜੇ ਨਿਕਾਰੋਂ। ਫਿਰ ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਪਾਛੈ ਮਾਰੋਂ'।੨੨।

ਮਠੀ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਇਮ ਹੀ ਠਟੀ'। ਕਹੀ ਜੱਟ ਥੀ ਜਿਮ ਹੀ ਗਟੀ।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਭੀ ਦਰਬ ਘਲਾਈ। ਅਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭਹੁੰ ਪੁਚਾਈ। ੨੩।
ਸੁਨ ਖਾਲਸੈ ਉਸ ਦਯੋ ਸਹਾਰਾ। 'ਤੁਮ ਖਰਚ ਦਿਹੋ ਉਸ ਲੇਹੇ ਮਾਰਾ'।
ਯਹੀ ਬਾਤ ਕੰਨ ਪਰੀ ਰੁਹੇਲੇ। ਸੁਨਤ ਹੋਸ ਉਸ ਭੁੱਲ ਗਈ ਚੇਲੇ। ੨੪।
'ਮਤ ਕਤ ਸ਼ਾਹੁ ਜਾਵੈ ਅਗਜੋਂ ਭਾਜ। ਨਾਂਹਿ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਇਨ ਸਮ ਸਾਜ।
ਭਾਉ ਮਾਰਜੋ ਥੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਵਿਚਾਰਾ। ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂਅਨ ਸਭ ਰਲ ਕੈ ਮਾਰਾ। ੨੫।

ਸੋਰਠਾ: ਰਾਘੋ ਔਰ ਮਲ੍ਹਾਰ ਤੁੱਕੇ ਹੁਲਕਰ ਏਹ ਜੋਊ।
ਇਸ ਪਿਤ ਲੀਨੇ ਮਾਰ ਸ਼ਾਹਿ ਫਤੇ ਲੇ ਘਰ ਰਾਯੋ। ੨੬।

ਚੌਪਈ: ਇਨ੍ਹੈ ਜੱਟ ਨੈ ਤਖਤ ਭਿੜਾਏ। ਇਨ੍ਹੈ ਜੱਟ ਹਥ ਸ਼ਾਹਿ ਘਰ ਪਾਏ।
ਜੋਰਾ ਭੋਰਾ ਇਨ ਕਢ ਲਯੋ। ਮਾਲ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਇਨ ਜੱਟ ਪਚਯੋ। ੨੭।
ਯਹੀ ਜੱਟ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ। ਮਤ ਕਤ ਆਵੈ ਸ਼ਾਹ ਭਜਾਇ।
ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਲਜੇਗੁ ਤੁਰਤਹਿ ਮਾਰ। ਦੇਵੈ ਹਿੰਦੋਂ ਯਹ ਦੀਨ ਉਠਾਏ। ੨੮।
ਇਹਾਂ ਅਬੈ ਕੋਊ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਵਯੈ। ਸਾਮ ਦਾਮ ਦੰਡ ਭੇਦ ਜੁ ਹੈਯੈ'।
ਹੁਤੋ ਮੁਹੱਟੋ ਗਯੋ ਮਲ੍ਹਾਰ। ਜਿਨ ਸੰਗ ਘੋੜੀ ਸੱਠ ਹਜਾਰ। ੨੯।
ਰੁਹੇਲੈ ਕੋ ਉਨ ਕਹਯੋ ਥੇ ਭਾਈ। ਵਖਤ ਭਾਉ ਬੀ ਪਗ ਬਦਲਾਈ।
ਸੇ ਉਨ ਪੈ ਉਨ ਘੱਲੇ ਵਕੀਲ। 'ਵਧਯੋ ਜੱਟ ਹੋਗ ਤੇਹ ਬਖੀਲ। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਇਨੈਂ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਕੱਢ ਦਯੋ ਹਮ ਤੁਮ ਕਬ ਰਹਣ ਦੇਹਿ।
ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਜਿਨ ਖਾਲਸੇ ਬਡੇ ਬਹਾਦੁਰ ਜੇਇ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਤੋਰ ਮੋਰ ਯਹੀ ਭਾਈ ਚਾਰੋ। ਰੱਖ ਅਬ ਮੋਹੁ ਮੈਂ ਪਰਯੋ ਹਾਰੋ'।
ਗੁਪਤ ਟਕੇ ਬਹੁ ਦੀਨੇ ਆਖ। 'ਸ਼ਰਨ ਪਰੈ ਕੂ ਅਬ ਲੈ ਰਾਖ'। ੩੨।
ਤਊ ਦਿਲਾਸਾ ਮੁਹੱਟਨ ਦਯੋ। ਤੋ ਭੀ ਕਾਂਪੋ ਉਸ ਦਿਲੋਂ ਨ ਗਯੋ।
ਦੇਊ ਵੱਲ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਖਾਹਿ। ਦੇਊ ਵਲ ਲੀਯੋ ਕੰਮ ਬਣਵਾਹਿ। ੩੩।
ਲਗਯੋ ਸਮਝਾਵਨ ਜੱਟੈ ਸੋਇ। 'ਹਮ ਤੁਮ ਭਈ ਪਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਇ।
ਉਤ ਤੇ ਆਵਤ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ। ਮਤ ਕਤ ਜਾਵੈ ਪਤ ਗਵਾਹਿ। ੩੪।
ਤਾਂਤੇ ਸਲਾਹਿ ਹਮਰੀ ਮੰਨ ਲੇਹਿ। ਡੇਰੈ ਸੱਦ ਉਸ ਲੇਹੁ ਮਿਲੇਹੁ।
ਦੇਵੈ ਆਇ ਤੁਵ ਪਿਅ ਕੀ ਕਾਨ*। ਹੋਵਗੁ ਜਸੁ ਬਭ ਤੁਹ ਜਗ ਮਾਣ। ੩੫।
ਗਲੈ ਕੁਹਾੜੋ ਮੁਖ ਲੈ ਘਾਸ। ਲਜਾਇ ਬਹਾਵੋਂ ਮੈਂ ਤੁਮ ਪਾਸ'।
ਜੱਟ ਕਹਯੋ 'ਮੋਹਿ ਬੇਟੀ ਦੇਵੈ। ਸਾਥ ਹਮਾਰੇ ਫੇਰੇ ਕਰੇਵੈ'। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮਲ੍ਹਾਰ ਕਹਯੋ 'ਉਸ ਧੀ ਨਹੀਂ ਯਹੀ ਬਨੀ ਲਾਚਾਰ।
ਕ੍ਰੋੜ ਰੁਪਯੋ ਧੀ ਬਦਲ ਉਸ ਤੈ ਦਯੋ ਲਿਖਾਰ'। ੩੭।

* ਪਿਉ ਦੀ ਮਕਾਣ।

ਚੌਪਈ: ਤਬੈ ਜੁਵਾਹਰ ਐਸ ਨ ਮਾਨੀ। 'ਪਿਤੋ ਨ ਬੇਚੋਂ ਪਦਮ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
ਕਈ ਕ੍ਰੋੜ ਖਰਚ ਆਯੋ ਮੋਰਾ। ਔਰ ਕਰੂੰ ਮੈਂ ਖਰਚ ਘਨੇਰਾ। ੩੮।
ਯਹ ਸੁਨ ਬਾਤ ਕਹੇ ਜਗ ਲੋਈ। ਪਿਤਾ ਖੂਨ ਦਯੋ ਟਕਿਅਨ ਤੋਈ'।
ਤਬ ਮਲੁਰ ਰਾਇ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਅਗਲਨ ਪੁਰਸ਼ਨ ਜੈਸੁ ਸੁਵਾਰੀ। ੩੯।
ਆਦਿ ਅੰਤ ਜਿਮ ਹੋਤੀ ਆਈ: ਸੋਊ ਬਾਤ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਕਰਵਾਈ।
ਡੋਲਾ ਘਲਾਵੈਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੁਮ ਪਾਹਿ। ਕਾਰਜ ਬੇਟੀ ਉਸੇ ਬਣਵਾਇ। ੪੦।
ਜੇਵਰ ਸਹਿਤ ਔ ਖਿਜਮਤਦਾਰ: ਹੋਤ ਆਦਿ ਜਿਮ ਜਗ ਬਿਵਹਾਰ'।
ਯਹੀ ਬਾਤ ਮੰਨ ਜੁਹਾਰ ਲਈ: ਥੀ ਗੱਲ ਰੁਹੇਲੇ ਜਿੰਦ ਲੋ ਅਈ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਡੋਲਾ ਘੱਲ ਦਯੋ ਸਾਥ ਗੋਲੀ ਗੋਲੈ ਲਵਾਇ।
ਜੁਆਹਰ ਦੌਲਤ ਬਹੁ ਦਈ ਪਰ ਡੋਲੇ ਸੋਊ ਗਿਰਾਇ। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਉਨ ਗੋਲਨ ਦਯੋ। ਆਯੋ ਸੋਊ ਖੁਸ਼ ਹੁਇ ਗਯੋ।
ਲਾਗੀਅਨ ਜਿਮ ਉਨ ਦਈ ਵਧਾਈ। ਆਪਨ ਭੀ ਘਰ ਕਰੀ ਵਧਾਈ। ੪੩।
ਬਜਵਾਇ ਸ਼ਦਿਆਨੋ ਛਲਕੈਂ ਛੋਰੀ: ਬਡੀ ਤੋਪ ਸੋਊ ਘਰ ਕੋ ਮੋੜੀ।
ਦਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਡਵਾਇ ਪਿਛਾਹਿ। ਮਲੁਰ ਰਾਇਕੀ ਲਗਯੋ ਸਲਾਹਿ। ੪੪।
ਨਿਬਾਬ ਡਰੈ ਫਿਰ ਮਿਲਿਓ ਆਇ। ਉਜਰ ਖਾਹੀ ਗਯੋ ਸਿਰੋਂ ਹਟਾਇ।
ਹਾਥੀ ਘੋੜਾ ਪੱਗ ਦੁਸ਼ਾਲਾ। ਉਜਰ ਖਾਹੀ ਕੋ ਵਰਤਯੋ ਚਾਲਾ। ੪੫।
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਗਤ ਮੈਂ ਭਯੋ। ਪਿਤਾ ਬੈਰ ਖਾਸੇ ਲੈ ਲਯੋ।
ਕੂਚ ਕਰਾਇ ਨਬਾਬ ਘਰ ਕੰਗਯੋ। ਛਡਵਾਇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਭੀ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ। ੪੬।

ਸੋਰਠ: ਦੀਨੋ ਫੌਜ ਤੁਰਾਇ ਦਯੋ ਦਰਮਾਹੋ ਹਿਸਾਬ ਕਰ।
ਰਹਯੋ ਜੱਸ ਜਗ ਛਾਇ ਸਪੂਤ ਜਵਾਹਰ ਮਲ ਭਯੋ। ੪੭।

ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਲਿਖਯਤੋ

੧੬੦. [ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਆਖਰੀ ਹਮਲਾ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਰਨਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਅਗੈ ਸੁਨੋ ਗੱਲ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਤਿਸ ਮਿਲਯੋ ਰੁਹੇਲੋ ਆਇ।
'ਤੁਹਿ ਇਕਬਾਲੋਂ ਮੈਂ ਬਚਯੋ' ਇਮ ਤਿਨ ਕਹਯੋ ਬਨਾਇ: ੧।

ਚੌਪਈ: ਪੇਸ਼ ਕਸ਼ੀ ਸ਼ਾਹਿ ਆਗੈ ਦਈ। ਸ਼ਾਹ ਕਹਯੋ 'ਮੈਂ ਤੁਝਹਿ ਸੌਪਈ'।
ਅਪਨੋ ਨੈਬ ਕਰ ਦਯੋ ਬਹਾਈ। ੨।
ਕਹਯੋ ਰੁਹੇਲੋ 'ਹਿੰਦ ਬੰਦਬਸਤ ਕਰੋ। ਸੂਬੇ ਬਾਈਨ ਕੀ ਸ਼ਾਹੀ ਕਰੋ।
ਤਮੂਰ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਲਾਹੌਰ ਬਹਾਵੋ। ਸਿੰਹੰਦ ਫੌਜ ਹਮ ਕੁਮਕੁ ਰਖਾਵੋ'। ੩।
ਸ਼ਾਹਿ ਅਪਨੋ ਜੋਰ ਨਿਹਾਰਯੋ। ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭੀ ਜੋਰ ਬਿਚਾਰਯੋ।
ਸ਼ਾਹਿ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਸ਼ਾਹੀ ਨਹਿੰ ਲੋੜ: ਮੈਂ ਮੁੜ ਜਾਵੋਂ ਕਾਬਲ ਓੜ'। ੪।

ਪੁਜਯੋ ਨ ਦਿੱਲੀ ਫਿਰ ਪਯੋ ਪਿਛਾਹਿੰ। ਸਿ੍ਹੰਦ ਕੀਓ ਉਨ ਡੇਰਾ ਆਇ।
ਸਦੇ ਮਲੇਰੀਏ ਸੱਪ ਪਠਾਣ। 'ਤੁਮ ਲਿਹੋ ਸਿ੍ਹੰਦ ਮੋਹਿ ਤੇ ਆਣ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਲੈ ਮਿਲੋ ਸਿ੍ਹੰਦ ਬਾਵਨੀ ਲਿਹੋ ਲਿਖਾਇ।
ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਤੁਮ ਕਰੋ ਮਾਂਮਲੇ ਲਿਹੋ ਚੁਕਾਇ'।੬।

ਚੌਪਈ: ਜਵਾਬ ਪਠਾਂਨਨ ਦਯੋ ਸੁਨਾਇ। 'ਤੂੰ ਬਹੈਂ ਲਹੌਰ ਹਮ ਮਿਲੈਂ ਤੁਮ ਆਇ।
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਹਟਾਇ। ਤੈ ਤੁਹਿ ਹੋਵਗੁ ਟਕੋ ਉਗਰਾਹਿ'।੭।
ਤੈ ਉਸ ਫਿਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਯੋ। ਉਮੈ ਚਾਹਤ ਮਧ ਸਿ੍ਹੰਦ ਫਸਾਯੋ।
ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇ। ਉਸ ਕੇ ਦੀਨ ਰਾਜੋ ਅਖਵਾਇ।੮।
ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਬਾਤ। 'ਆਹਿ ਖਾਲਸੇ ਹਮ ਮਧ ਹਾਥ।
ਪਾੜ ਖਾਲਸੇ ਤੁਮੈਂ ਮਿਲਾਊ। ਤੁਮ ਚਲੋ ਲਾਹੌਰ ਮੈਂ ਤੁਮ ਪੈ ਲਜਾਊ'।੯।
ਉਨ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਕਲਾ ਨ ਜਾਨੀ। ਉਨੂੰ ਬਡਯਾਈ ਅਪਨੀ ਠਾਨੀ।
ਹਾਥੀ ਪਗ ਮਧ ਸਭ ਕੋ ਪੈਰ। ਕਹੀ ਨ ਉਨ ਕਿਛ ਖਾਲਸ ਖੈਰ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਅਗੈ ਸੁਣੋ ਗੱਲ ਖਾਲਸੇ ਜਿਮ ਗਿਲਜੇ ਸਿਉਂ ਕੀਨ।
ਲਖ ਸਰਹੰਦੇ ਜਬ ਤੁਰਯੋ ਰਾਹੁ ਲਹੌਰ ਕੋ ਲੀਨ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘਨ ਮਭ ਮਿਲ ਲਾਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਇਕਥਾਂ ਬਹਿ ਲੀਓ ਗੁਰਮਤਾ ਠਾਨ।
'ਅਬ ਖੜ ਲੜੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਸਾਥ। ਦੇਖ ਦਿਖਾਵੈ ਤਿਸ ਕੋ ਹਾਥ।੧੨।
ਨਿਤਪ੍ਰੀਤਿ ਆਨ ਦੇਤ ਹਮ ਦੁੱਖ। ਬਿਨਾ ਲੜੈ ਕਬ ਪਾਈਐ ਸੁੱਖ।
ਜੇ ਬਚ ਰਹੂਗੁ ਸੇ ਦੇਖ ਨਾ ਪਾਊਗੁ। ਜੇ ਜੇ ਮਰੂਗੁ ਸ੍ਰਗਰ ਸਿਧਾਊਗੁ'।੧੩।
ਯਹੀ ਬਾਤ ਲਈ ਪੰਥੈ ਠੱਟ। ਸੁਖ ਸੋਂ ਗੱਲ ਜਾਇ ਨਾ ਹੱਟ।
ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗਨ ਹਿਮ ਉਦਮ ਕੀਓ। 'ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਪੰਥ' ਉਚਰੀਓ'।੧੪।
ਕੀਓ ਕੂਚ ਸਨਮੁਖੈ ਲਹੌਰ। ਆਇ ਬਹੇ ਸਿੰਘ ਤਲਬਨ* ਫਲੌਰ।
ਯਹੀ ਸ਼ਾਹਿ ਪੈ ਖਬਰੋ ਗਈ! ਸੁਨਤ ਗਿਲਜੇ ਬਡ ਚਿੰਤਾ ਭਈ।੧੫।
ਗਯੋ ਨ ਸਨਮੁਖ ਰੋਪੜ ਲੰਘ ਗਯੋ। ਪਰਬਤ ਤਕ ਉਨ ਆਸਰੋ ਲਯੋ।
ਤੈ ਖਾਲਸੇ ਉਮ ਲਇਓ ਤਾਨ। ਆਇ ਲੜੋ ਸਿੰਘ ਉਸੀ ਮਦਾਨ।੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੇ ਉਸ ਗਿਲਜੇ ਮੁੜ ਖੜੋ ਕਰੈ ਕਰੋਲੀ ਨਿਤ।
ਦੂਰ ਸੁ ਖਾਲਸੈ ਤੋ ਭਯੋ ਕਹੈਂ 'ਗਿਲਜੇ ਲਯੋ ਜਿੱਤ'।੧੭।

ਚੌਪਈ: ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘ ਰਹੈਂ ਚੁਫੇਰੇ। ਜਿਮ ਸ਼ੇਰਨ ਨੇ ਛੇਲੈ ਘੇਰੈਂ।
ਰਾਤ ਤੁਰੈਂ ਦਿਨ ਡੇਰਾ ਲਾਵੈਂ। ਤਿਵੈਂ ਖਾਲਸੇ ਉਸ ਰਾਤ ਅਕਾਵੈਂ।੧੮।
ਤੈ ਉਨ ਰਾਤ ਤੁਰਨ ਛਡ ਦਯੋ। ਵਗਲਵਾੜ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਠਯੋ।
ਦਿਨੇ ਤੁਰੈ ਕਿਛ ਥੋੜੀ ਵਾਟ। ਪਿਛਲੀ ਪੱਟ ਮੇਖ ਅਗੈ ਗੜਾਤ।੧੯।

* ਭਾਵ ਪਰਗਨੇ।

ਦੇਹੂੰ ਓਰ ਖੜ ਤੁਮਨ ਰਹਾਂਹਿ। ਤੋ ਬਹੀਰ ਕੁਛ ਤੁਰੈ ਅਗਾਹਿ।
ਕਹੀ ਨ ਨਿਕਸਨ ਉਸਕੀ ਪਾਵੈ। ਜੋ ਪਾਵੈ ਤੋ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੈ। ੨੦।
ਰਾਤ ਸਬ ਖੂਨੀ ਖਾਲਸੇ ਕਰੈ। ਬਾਲ ਮਹਿਤਾਬੀ ਗਿਲਸੇ ਲਰੈ।
ਗਿਰਜੇ ਪਰਜੇ ਜੋ ਗਿਲਸੇ ਪਾਵੈ। ਨਹਿੰ ਖਾਲਸੇ ਉਸ ਮਾਰ ਗਵਾਵੈ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹਿਰਾਨ ਕਰੈਂ ਉਨ ਖਾਲਸੇ ਮਾਰ ਰਮਜੰਗਨ ਸਾਥ।
ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਔਖਾ ਕੀਓ ਲਾਇ ਖਾਲਸੇ ਬਡ ਹਾਥ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਕੋਊ ਮਿਸਲ ਉਠ ਪਰੈ ਸਵੇਰੇ। ਕੋਊ ਮਿਸਲ ਕਰੈ ਦੁਪਹਿਰੇ ਫੇਰੇ।
ਇਕ ਲੜ ਮੁੜੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਦੌੜੈ। ਦੂਜੀ ਮੁੜੈ ਤਾਂ ਤੀਜੀ ਪੌੜੈ। ੨੩।
ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ ਛਡੈਂ ਨ ਖਜਾਲ। ਕੋਈ ਜਿ ਮਰੈ ਕਹਿੰ 'ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ'।
ਜਬ ਪਰੈ ਜੋਰ ਤੋ ਨਠ ਭੀ ਜਾਹਿੰ। ਜਬ ਵਹ ਫਿਰੈ ਤੋ ਮਗਰ ਦਿਖਾਹਿੰ। ੨੪।
ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਉਤ ਗਿਲਸੇ ਕਰੈ। ਕਰ ਤੁੰਮਨ ਸੋ ਆਗੈ ਖੜੈ।
ਸੰਜੋਇ ਨਰਨ ਔ ਪਾਖਰ ਤੁਰੰਗਨ। ਫੜ ਸਮਸੇਰ ਕਰੈ ਟੁਕ ਜੰਗਨ। ੨੫।
ਮਾਰ ਰਮਰੀਜੇ ਜਿਨ ਸਿੰਘ ਦੇਂ ਰੇਰ। ਸੋ ਨਹਿੰ ਮੰਗੈ ਪਾਣੀ ਫੇਰ।
ਇਹੀ ਭਾਂਤ ਸੋਂ ਸਾਹੁ ਅਕਾਯੋ। ਕਾਬਲ ਪਹੁੰਚਨ ਉਸ ਮੁਸਕਲ ਭਾਯੋ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤੇ ਜੁ ਉਸ ਕੈ ਘਰ ਬਿਥੈ ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਫੁਜਦਾਰ।
ਅਪਣੀ ਜਾਗਾ ਥੋ ਛਡਯੋ ਤੋ ਤਿਨ ਘਲਯੋ ਬੁਲਾਰ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਹਕੀਕਤ ਸਭ ਲਿਖ ਉਸੈ ਘਲਾਈ। 'ਜੋ ਮੁਹਿ ਚਾਹੋ ਤੋ ਪਹੁੰਚੋ ਆਈ।
ਜੋ ਜਿਸ ਸਮਝਤ ਹਮ ਕਿਛ ਨਾਂਹਿ। ਉਸੀ ਖਾਲਸੈ ਲਯੋ ਬਕਾਇ। ੨੮।
ਕਜਾ ਜਾਨੋ ਗੁਰ ਜਗਾ ਗਿਰਾਈ। ਜਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਪੈ ਸਖਤੀ ਆਈ।
ਕਜਾ ਜਾਨੋ ਸਦੀ ਬਾਰਾਂ ਢੁੱਕੀ। ਤੁਰਕਨ ਜੜ੍ਹ ਅਬ ਉਖੜਨ ਢੁੱਕੀ'। ੨੯।
ਮੁਨਤ ਖਬਰ ਉਠ ਜਹਾਨਾ ਧਾਯੋ। ਅਟਕ ਲੰਘ ਮਧ ਪੰਜਾਬੈ ਆਯੋ।
ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹੁ ਤਬ ਡੇਰੇ ਤਰਾਯੋ। ਵਲ ਲਹੌਰ ਡੇਰਾ ਸਿੰਘਨ ਪਾਯੋ। ੩੦।
ਲਹੌਰ ਵੜਯੋ ਤਬ ਚਾਹਤ ਸ਼ਾਹਿ। ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇਵੈਂ ਰਾਹਿ।
ਰਾਤ ਅਕਾਵੈਂ ਦਿਨੈ ਅਕਾਂਹਿ। ਥੋੜੈ ਬਹੁਤੇ ਡਰੈਂ ਸੁ ਨਾਂਹਿ। ੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਆਇ ਜਹਾਨੋ ਸ਼ਾਹ ਰਲਯੋ ਬਜਾਸੈ ਰਾਵੀ ਮਾਂਹਿ।
ਮਿਲੇ ਪਿਆਸੇ ਨੀਰ ਸਮ ਜੇਠ ਹਾੜ ਰੁਤ ਮਾਂਹਿ। ੩੨।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੂਚ ਬਿਦਈ'। ਪਾਸ ਬਟਾਲੇ ਲੜਾਈ ਭਈ।
ਤੋ ਭੀ ਸਿੰਘਨ ਛਡਯੋ ਨ ਖਜਾਲ। ਉਸੀ ਤੋਰ ਲੜ ਰਹੇ ਸ਼ਾਹਿ ਨਾਲ। ੩੩।
ਕੋਈ ਕਹੈ 'ਸ਼ਾਹੁ ਅਧੋ ਲੰਘਾਏ। ਤਹਿੰ ਲੁਟੈਂ ਹਮ ਅਗੈ ਉਸ ਜਾਏ'।
ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਕਹਿ 'ਸ਼ਾਹਿ ਜਿਤ ਵਲ ਹੋਇ। ਉਸੀ ਵੱਲ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਦਯੋ ਢੋਇ। ੩੪।

* ਬਿਦੀ, ਮਿਥੀ।

ਅਗਿਓਂ ਹੁਇਕੈ* ਮੈਂ ਉਤ ਰਹੋਂ। ਮੈਂ ਤੇ ਸਲਾਹ ਯਹੀ ਤੁਮ ਕਹੋਂ।
 ਔਰ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜੁ ਬੀ ਤਹਿੰ ਆਹਿ। ਕਰੇ ਨ ਕਾਹਲ ਫਤੇ ਲਈ ਪਾਇ। ੩੫।
 ਫਤੇ ਖਾਲਸੈ ਸਭ ਬਿਧ ਭਈ। ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕਿਤ ਕਢਯੋ ਸੁ ਦਈ।
 ਕਾਹਲ ਅਬ ਹਮ ਚਹੀਅਤ ਨਾਂਹਿ। ਕਹਯੋ ਸਿਆਨਨ ਅਸ ਨੀਤ ਮਾਂਹਿ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਵੀ ਲੰਘਤ ਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਸ੍ਰਦਾਰ ਪਰੇ ਗੈਲ ਨਾਂਹਿ।
 ਨਿਹੰਗ ਭੁਜੰਗੀ ਨਹਿੰ ਟਲੇ ਆਏ ਦੰਦ ਤੁੜਾਇ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹਿ ਅਗੇ ਥੇ ਜਤਨ ਬਨਵਾਯੇ। 'ਪਰ ਹੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੰਘ ਮੇ ਪਰ ਆਯੇ'।
 ਜੰਬੂਰ ਖਾਨੋ ਐ ਸੁਤਰਹਿ ਖਾਨੋ। ਸੋਊ ਪ੍ਰਿਥਮ ਉਨ ਪਾਰ ਲੰਘਾਨੋ। ੩੮।
 ਪਾਛੇ ਉਸ ਕੇ ਤੋਰਯੋ ਬਹੀਰ। ਕਰ ਮਜਬੂਤ ਉਨ ਸੰਗ ਤਤਬੀਰ।
 ਪਾਛੇ ਕੀਨੀ ਖਾਸੀ ਫੌਜ। ਜੈਸ ਚੜ੍ਹਯੋ ਨਦ ਦੇਵੈ ਮੌਜ। ੩੯।
 ਹੁਤੇ ਉਡੀਕਤ ਸਿੰਘਨ ਤਾਈਂ। ਆਇ ਪੜੇ ਕਰ ਸੋ ਬਡ ਧਾਈਂ।
 ਦੇਊ ਵਲ ਤੇ ਛੁਟੇ ਹਥਯਾਰ। ਬਹੁਤ ਦੁੱਲੋਂ ਤਹਿੰ ਭਏ ਮਾਰ। ੪੦।
 ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਨਹਿੰ ਥੋ ਹੱਲੋ ਕਰਯੋ। ਮੋੜ ਖਾਲਸੇ ਉਨ ਮੁਹਰੇ ਧਰਯੋ।
 ਤਬੈ ਪੰਥ ਕੇ ਨਦਰ ਇਮ ਪਰੈ। ਕਰ ਉਪਾਲੋ ਸਿੰਘ ਅਗੈ ਆਇ ਅੜੈ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁੜ ਗਿਲਜੇ ਭਏ ਪਾਰ ਅਖਨੋ ਖਜਾਲ ਛੁੜਾਇ।
 ਲਹੌਰੇ ਲਾਂਭੇ ਛਾਂਭ ਛਡ ਗਜ ਮੁਲਤਾਨੈ ਦਾਇ। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹਿ ਮੁੜਯੋ ਬਡ ਨਮੋਸ਼ੀ ਪਾਇ। ਇਸ ਆਵਨ ਕੋ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਇ।
 ਕਹਿ 'ਚਿੜੀਅਨ ਹਮ ਬਾਜ ਦੇਏ ਗਾਰ। ਕਰੇ ਛੇਲੂਅਨ ਹਮ ਸ਼ੇਰ ਖਾਰ। ੪੩।
 ਇਨਕੀ ਮੱਦਦ ਆਪ ਖੁਦਾਇ। ਪੁਜਯੋ ਨ ਬਲ ਹਮ ਇਨ ਪਰ ਕਾਇ।
 ਇਨ ਮੇਂ ਸ਼ਕਤ ਕਿਛ ਆਹਿ ਕਰੀਮ; ਕਰ ਦੇਖਯੋ ਹਮ ਬਹੁਤ ਫਹੀਮ। ੪੪।
 ਅਬ ਜੋ ਮੇਰੇ ਇਤ ਦੇਸ ਆਉਗ। ਜੋ ਆਉਗ ਸੋ ਪੱਛੋਤਾਉਗ'।
 ਇਸੀ ਅਫਸੋਸੈ ਸੋ ਮਰ ਗਯੋ। ਪੁਜਯੋ ਨ ਕਾਬਲ ਰਾਹਿ ਸੁ ਮੁਯੋ। ੪੫।
 ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਹੀ ਹਮ ਮਰੀ ਪਿਆਰੇ! ਇਮ ਕਰ ਮੁਯੋ ਸ਼ਾਹ ਪੰਥੋ ਹਾਰੇ।
 ਜਿਨ੍ਹੈਂ ਸ਼ਾਹਿ ਥੋ ਨਾਦਰ ਮਾਰਯੋ। ਜੋ ਨਾਦਰ ਥੋ ਨਹਿੰ ਕਿਤ ਹਾਰਯੋ। ੪੬।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਨਾਦਰ ਕੀ ਕਥਾ ਕਥੈਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਿਕ ਹੁਇ ਆਇ।
 ਵਾਂਗ ਸਿਕੰਦਰ ਸਭ ਜਿਤੀ ਪਰਯੋ ਜਹੀਂ ਜਹਿੰ ਜਾਇ। ੪੭।
 ਦਿੱਲੀ ਮਾਰੀ ਥੀ ਉਨ੍ਹੈਂ ਕਰ ਕਤਲੇ ਸੱਤ੍ਰ ਹਜ਼ਾਰ।
 ਜਿਸੈ ਪੁਰਸ਼ ਸੋਊ ਮਾਰਿਓਂ ਅਬ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਮੁਯੋ ਹਾਰ। ੪੮।
 ਦਿੱਲੀ ਰਿਪੁ ਨਾਦਰ ਕਹੈਂ, ਰਿਪੁ ਨਾਦਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ।
 ਰਿਪੁ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਖਾਲਸੇ ਜਿਨ੍ਹੈਂ ਸੋ ਦਯੋ ਭਜਾਇ। ੪੯।

* ਪਾ:-ਅਕੈ ਓਹ ਅਕੈ।

ਗ੍ਰੀਥ ਬਹੁਤ ਬਧ ਜਾਤ ਜੋ ਸਭ ਲਿਖੀਐ ਉਸੈ ਹਵਾਲ।
ਸੇਅ ਅਠਾਰਾਂ ਸੋ ਮੁਯੋ ਉਪਰ ਤੇਈਏ ਸਾਲ। ੫੦।
ਸੋਉ ਖਾਲਸੇ ਮੁੜ ਮਲਯੋ ਹੁਤੇ ਜੁ ਪਹਿਲੋ ਦੇਸ।
ਕਿਛ ਕਿਸ ਹਲਚਲ ਭੀ ਭਯੋ ਕਰ ਰੱਯਤ ਉਪਦੇਸ਼। ੫੧।

ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੯੧. [ਸਿੱਖਾਂ ਪਰ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਮੌਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ]

ਤੋਪਈ: ਕਹੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ 'ਮਰੀ ਕਪਤਾਨ' ਕਰ ਉਤਪੱਤੀ ਸਿੰਘਨ ਧਯਾਨ।
ਨਾਦਰ ਅਹਮਦ ਕਯਾ ਪਹਿਲੋ ਥਾਇ। ਸਿੰਘ ਭਏ ਕਯਾ ਪਿੱਛੈ ਆਇ। ੧।
ਕਰੀ ਮੁਗਲ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲ। ਵਹੀਂ ਭਈ ਕੈ ਔਰ ਭਈ ਚਾਲ।
ਕਯਾ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦਰਯਾਇ ਨ ਬੋਰਯੋ। ਕਯਾ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀਸ ਨ ਤੋਰਯੋ। ੨।
ਕਯਾ ਮਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨ ਖੁਹਾਏ ਚਾਰੋ। ਬਿਦੋਸੈ ਖਾਲਕ ਕਯਾ ਸ਼ੀਰਖੋਰੇ ਨ ਮਾਰੋ।
ਕਯਾ ਤੁਰਕ ਪਰੇ ਨ ਮੁਕਤਸਰ ਜਾਇ। ਨਹਿੰ ਉਨਕੈ ਕੁਛ ਰੋਕਯੋ ਥਾਇ। ੩।
ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਹੁ ਉਨ ਜੁਲਮ ਕਰੇ। ਕਹਾਂ ਕਹੋਂ ਕਿਛ ਗਿਣਤ ਨ ਪਰੇ।
ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਥੋ ਬੰਦਾ ਨ ਘਲਾਯਾ; ਜਿਸੈ ਬਜੀਰਾ ਆਨ ਸੜਾਯਾ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਕਯਾ ਮੁਗਲਨ ਥੇ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ ਚਰਖ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਖੋਚ ਘਸੀਟ ਉਚੇ ਨੀਚੈ ਕਰ ਦਯੋ ਨ ਇਨੈ ਗਿਰਾਇ। ੫।

ਚੋਪਈ: ਕਯਾ ਉਨ ਸੀਸ ਨ ਮੋਗਰੀਅਨ ਫੋੜੇ। ਕਯਾ ਮੁਗਲਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨ ਤੋੜੇ।
ਕਯਾ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਯੋਨ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ। ਕਯਾ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਖੋਪੀ ਨ ਪੁਟਾਈ। ੬।
ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਹੁ ਜੁਲਮ ਕਰੇ। ਪ੍ਰਿਥਮੋਂ ਮੁਗਲਨ ਤੇ ਨਹਿੰ ਸਰੇ?
ਤੋ ਮੁਗਲਨ ਪਰ ਆਫਤ ਆਈ। ਆਇ ਕੰਧਾਰੀਅਨ ਦਿੱਲੀ ਗਲਾਈ। ੭।
ਨਾਦਰ ਅਹਿਮਦ ਸਾਹਿ ਅਕੱਲ। ਕਹੀ ਸੁ ਮੁਗਲ ਆਇ ਝੂਠੀ ਗੱਲ।
ਵਖਤ ਨੁਰੰਗੋ ਖਾਲਸੇ ਭਯੋ। ਮੁਗਲ ਚਹਤ ਤਿਸ ਆਜ ਲੁਕਯੋ। ੮।
ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਸੂਰਜ ਸਮਾਨ। ਤਿਸ ਕਯਾ ਲੁਕੋਏ ਖੱਦਲ ਆਨ।
ਹਨੇਰ ਜੁ ਖੋਵੈ ਤਿਨੇ ਤਲੋਇ। ਕੌਨ ਸਕੇ ਚੜ੍ਹ ਸੂਰਜ ਲੁਕੋਇ। ੯।

ਦੋਹਰਾ: ਸੂਬੇ ਪੰਜ ਜੋਉ ਦਿੱਲੀਓ ਲੈ ਨਾਦਰ ਗਯੋ ਕਟਾਇ।
ਆਣ ਅਹਮਦ ਲੀਨੇ ਥੇ ਸੋਉ ਔ ਸਿੰਘਨ ਲਏ ਛੁਡਾਇ। ੧੦।

ਚੋਪਈ: ਸਗਵਾਂ ਦਾਵਾ ਹਮਰੇ ਰਿਹਾ। ਗੁਰ ਸਿਰ ਲਾਗੇ ਸੋ ਸਿਖ ਚਹੈਂ ਲਿਆ।
ਜਿਸੈ ਸਿੱਖ ਬਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਉਗੁ। ਉਸੈ ਸਿੱਖ ਕੋ ਤਖਤ ਬਹਾਉਗੁ। ੧੧।
ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਮਾਲੀ ਹਸ ਪਰਾ। 'ਦਾਵਾ ਹੈ ਤੁਮ ਗੁਰ ਕੋ ਖਰਾ।
ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਤੇ ਕੇ ਦਿਲ ਆਉਗੁ; ਸੋਉ ਕਰਤਾ ਬਾਤ ਬਣਾਉਗੁ। ੧੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਾਲੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਹਯੋ 'ਕਹੀ ਸੱਚ ਤੁਮ ਬਾਤ।
ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਨ ਥੀ ਕਹੀ ਬੈਰ ਬਾਦ ਕੀ ਬਾਤ। ੧੩।

ਚੌਪਈ: ਭਲੀ ਭਈ ਹਮ ਲਿਖ ਨ ਪਠਾਈ। ਬਾਤ ਹੇਤ ਹਮ ਲੰਦਨ ਝੁਠਾਈ।
ਹਮ ਸਭ ਖੂਬ ਖੋਜ ਲਿਖ ਲੀਆ। ਔਰ ਲੋਕਨ ਤੇ ਭੀ ਸੁਨ ਥੀਆ। ੧੪।
ਮੁਸਲਮਾਣ ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਪੁਰਾਣੇ। ਖੂਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮ ਪੂਛ ਪਛਾਣੇ।
ਜਿਸੀ ਤੌਰ ਤੁਮ ਤੇ ਹਮ ਸੁਨੀ। ਉਹੀ ਤੌਰ ਕਹਿ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਨੀ। ੧੫।
ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਪੰਨ ਤੁਮ ਬੁੱਧਿ। ਕਹੀ ਬਾਤ ਤੁਮ ਨੈ ਸਭਿ ਸੁੱਧ।
ਪੰਥ ਡਾਢੇ ਕੇ ਹੈ ਯਹ ਸਾਚ। ਕੀਓ ਗੁਰਨ ਪਰ ਜੁਲਮ ਬਡ ਤਾਚ। ੧੬।
ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੁਇ ਗੈਲ ਚੜ੍ਹ ਮਾਰੇ। ਉਨਕੇ ਨਹਿ ਕਛੁ ਕੀਓ ਬਿਆੜੇ।
ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਘੇਰੈ ਲੀਓ। ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਸਮ ਲਖ ਕਟ ਦੀਓ। ੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਨਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਮਾਂ ਮਰੀ ਨਹਿ ਉਸ ਮਾਰਯੋ ਬਾਪ।
ਵਲ ਤੋਰੇ ਰੋਹੀ ਆਪ ਕਹਿ ਗੋਲ ਘਲੀ ਫੌਜ ਕਰਨ ਪਾਪ। ੧੮।

ਚੌਪਈ: ਸਭੀ ਭਾਂਤ ਤਿਨ ਮੁਗਲ ਝੁਠਾਇ। ਦੁਹੀਂ ਜਹਾਨੀਂ ਨਹਿ ਰਹਯੋ ਥਾਇ।
ਜੇਉ ਦੁਬਾਰੋਂ ਝੁਠੋ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਕਹਾਂ ਹੋਤ ਉਸ ਝੁਠ ਬੁਲਾਵੈ। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਾਲੀ ਹਮ ਸੋਂ ਕਹਯੋ 'ਹਮ ਨ ਭਯੋ ਪਤਿਆਹਿ।
ਸੇਉ ਲਿਖ ਹਮ ਭੇਜ ਹੈਂ ਲੰਦਨ ਕੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਲੰਦਨ ਤੇ ਜਾਉਗੁ ਔਰ ਦੇਸ਼। ਜਹਿ ਜਹਿ ਹਮਰੋ ਫਿਰਤ ਹੈ ਭੇਸ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਉਚ। ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਰ ਸਭ ਹੀ ਸੂਚ। ੨੧।
ਰੂਮ ਸਜਾਮ ਔ ਚੀਨ ਮਚੀਨ। ਜਾਇ ਖਿਡੋਰੀ ਲੰਘ ਮੁਟੰਮਦੇ ਦੀਨ।
ਹੁਮੀ ਔਰ ਹਫਸੀਅਨ ਕੇ ਪਾਰ। ਜਾਉਗੁ ਲੰਘ ਕਈ ਟਾਪੂ ਪਹਾੜ। ੨੨।

ਦੋਹਰਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੋ ਸਰੀ ਸੋ ਤੋ ਦਈ ਸੁਨਾਇ।
ਜੋ ਕਛੁ ਆਗੇ ਸਰੇਰੀ ਸੁਨੀਓ ਗੁਰ ਸਿਖ ਭਰਾਇ। ੨੩।

ਸਾਖੀ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੀ ਮਿਸਲ

੧੯੨. [ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪਲਟੇਸ਼ੂਰ ਨਾਲ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੁੱਧ ਤੇ ਫਿਰ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸਿੰਘ ਸੁ ਸਜਾਮ ਕੀ ਜੋ ਸਰਦਾਰਨ ਭਯੋ ਸਰਦਾਰ।
ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਦਰਸਨ ਕੀਓ ਹੁਤ ਬਾਲਕ ਪਿਤ ਕੈ ਨਾਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੁਨੋ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮ ਕਰ ਹਮਰੀ ਮਾਤ ਬਖਾਨੀ।
ਉਨ ਕੀ ਬੇਟੀ ਥੀ ਹਮਰੀ ਮਾਤਾ। ਇਮ ਹਮ ਖੋਜੁ ਸੁ ਤਿਮ ਕੋ ਜਾਤਾ। ੨।
ਸੰਧੂ ਮਾਲੀ ਜਟ ਨਾਰਲੇ ਮਾਂਹਿ। ਸਜਾਮੂ ਮਿਹਰੋ ਭਯੋ ਸੁਤ ਤਾਂਹਿ।
ਤਬ ਹੁਤੇ ਸੁਲਤਾਨੀ ਜੱਗ ਬਹੁ ਲੋਕ। ਜੀਮਯੋ ਸ਼ਾਮੂ ਥੋ ਕਿਤ ਸੁਭ ਜੋਗ। ੩।

ਬਾਲਕ ਕੇ ਚਿਤ ਆਯੋ ਚਾਉ। ਸੋ ਨੱਠ ਚਲਯੋ ਖਾਲਸੈ ਦਾਉ।
ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਕੈ ਡੇਰੈ ਗਯੋ। ਆਦਰ ਕਰਯੋ ਉਸ ਨੈ ਰਖ ਲਯੋ।੪।
ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਪਾਹੁਲ ਦਈ। ਹੁਤ ਪੰਜ ਭੁਜੰਗਾਨ ਤੇ ਜਿਨ ਲਈ।
ਪੰਜਨ ਥੀਂ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ। ਉਨਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਹੁਤ ਉਨ ਮਥ ਅਈ।

ਦੋਹਰਾ: ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਰਹਤ ਥੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਜੂਰ।
ਸੋ ਬੰਦੈ ਸੰਗ ਕਰ ਦੀਯੋ ਯੋ ਹੋਇਓ ਜਗ ਮਸ਼ਹੂਰ।੬।

ਚੌਪਈ: ਤਿਸ ਕੇ ਬੰਦੈ ਕੀਓ ਫੁਜਦਾਰ। ਲੜ ਸ਼ਹੀਦ ਭਯੋ ਤੁਰਕਨ ਨਾਲ।
ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਥੋ ਡੇਰਾ ਸੰਭਾਰਾ। ਹੁਤੇ ਸਾਕ ਔ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰਾ।੭।
ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਬਡ ਲਾਇਕ ਭਯੋ। ਬਹੁਤ ਜੰਗ ਸੰਗ ਤੁਰਕਨ ਕਯੋ।
ਯਹੀ ਲਾਇਕੀ ਖਾਲਸੈ ਮਾਂਹਿ। ਲੜਨ ਮਰਨ ਮੈਂ ਰਹੇ ਅਗਾਹਿ।੮।
ਔਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੰਡ ਕੈ ਖਾਹਿ। ਸਿੱਠਾ ਬੋਲੈ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਹਿ।
ਗੁਰਬਾਨੀ ਸਯੋਂ ਲਾਵੈ ਹੇਤ। ਦਿਵਸ ਰੈਨ ਬਹੁ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ।੯।
ਕਿਸੀ ਦੇਸ ਤੇ ਕੋ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਦੇ ਪਾਹੁਲ ਤਿਸ ਸਿੰਘ ਬਨਾਵੈ।
ਹਿੰਦੂ ਹੋਇ ਤਿਸ ਖੁਲਾਵੈ ਨਾਲ। ਨੀਚ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਰੈ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ।੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਸਿੰਘ ਮਾਝੈ ਤੇ ਤੁਰੇ ਸੋ ਆਵੈ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸ।
ਜੀਉ ਸਦਕੇ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰੈ ਕਰੈ ਨ ਲੈਣ ਪਰ ਆਸ।੧੧।

ਚੌਪਈ: ਪਾਸ ਹੋਤਿ ਤੋ ਦੇਤ ਖੁਲਾਇ। ਹੋਇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕਲੋ ਨ ਖਾਇ।
ਹੁਤੀ ਪਹਿਲੋਂ ਖਾਲਸੈ ਯਹ ਰੀਤ। ਇਕਲੋ ਨ ਖਾਵੈ ਲੁਕ ਕਰ ਕੀਤ।੧੨।
ਇਕ ਪੈ ਹੋਇ ਤੋ ਸਭ ਮਿਲ ਖਾਹਿ। ਨਹਿ ਹੁਇ ਤੋ 'ਲੰਗੂ ਮਸਤ' ਅਖਾਹਿ।
ਔਰ ਖੁਲਾਇ ਆਪ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਵੈ। ਬਹੁਤ ਪਯਾਰ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਸਦਾਵੈ।੧੩।

ਦੋਹਰਾ: ਬੰਦਾ ਬਿਗਰਯੋ ਜਿਹਿੰ ਸਮੈ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਆਇ ਬਹੇ ਲੁਟ ਖੋਹੈਂ ਤੁਰਕਨ ਮਾਲ।੧੪।

ਚੌਪਈ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜਬ ਨ੍ਰਾਬੀ ਪਾਈ। ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਲੀਯੋ ਸੁਨਹਿਰੀਓ ਬਨਾਈ।
ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਸਿੰਘ ਜੋਊ ਰਲੇ। ਮਝੀ ਸ੍ਰਦਾਰ ਭਏ ਅਤਿ ਭਲੇ।੧੫।
ਨਾਮ ਗਾਮ ਸਭਿ ਜੋਊ ਲਿਖੈਯੇ। ਅਧਿਕ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸ੍ਰਦਾਰ ਹੀ ਪੈਯੇ।
ਬਾਰਹਿ ਹਜ਼ਾਰ ਥੋ ਘੋੜੇ ਗੈਲੈ। ਲਏ ਰਲਾਇ ਮਿਸਲਨ ਕਰ ਜੈਲੈ।੧੬।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਮਾੜੀ ਵਾਰਾ। ਹੁਤੇ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਮੁਖਤਯਾਰਾ।
ਸੋ ਲੜ ਮਰਯੋ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ। ਲਿਖਯੋ ਸਾਖੀ ਮੱਧ ਉਸੈ ਹਵਾਲ।੧੭।
ਤਿਸਤੇ ਮਗਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੈਜ ਗੜੀਓ। ਸਿੰਘ ਖੱਤ੍ਰੀ ਉਨ ਜਾਤ ਸੁਰੜੀਯੇ।
ਸ਼ਾਹਿ ਪੀਰ ਫੜ ਚਿੱਟੀ ਵਾਲੇ। ਖੈਰੇ ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਲੈ ਮੁਯੋ ਨਾਲੇ।੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਸਕੈ ਮਗਰੋਂ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਕ੍ਰੋੜਾ ਸਿੰਘ ਮੁਖਤਜਾਰ।
ਜਾਤ ਜੱਟ ਸੰਧੂ ਹੁਤੇ ਬਾਸੀ ਮਾਝੈ ਮਝਾਰ। ੧੯।

ਚੌਪਈ: ਉਸੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਹੁ ਦਲ ਮਧ ਵਯੋ। ਮੁਹਰੈਲ ਮਿਸਲ ਦਲ ਮਧ ਸੋ ਉਭਯੋ।
ਜੋ ਕੇ ਦੇਵੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨਿਕਾਰ। ਵਹਿ ਮਿਲਵਾਇ ਲਏ ਅਪਨੇ ਨਾਲ। ੨੦।
ਭੰਗੀ ਕਲਸੀਏ ਥੇ ਮਝੈਲਨ ਨਿਕਾਲੇ। ਬੂੜੀਓ ਛਛਰੋਲੀ ਦੇਕਰ ਲਏ ਨਾਲੇ।
ਸਾਲ ਬਾਹੀਏ ਤੁਰੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ। ਮੁਯੋ ਤ੍ਰਾਵੜੀਓ ਵਹੁ ਗੋਲੀ ਚੱਲ। ੨੧।
ਉਸ ਚੇਲੇ ਥੇ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ। ਮੱਧ ਮਾਝੈ ਉਸ ਗ੍ਰਾਮ ਚੁਭਾਲ।
ਅਤਿ ਸੂਰੋ ਅਤਿ ਬਡੋ ਦਨਾਉ। ਫਤੇਦਾਰ ਅਤਿ ਭਲੋ ਸੁਭਾਉ। ੨੨।
ਨਿਗਾਰੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਨ ਦਯੋ ਸੰਭਾਰ। ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਥੰਨੇਦਾਰ।
ਉਸ ਕਰ ਦੀਨੋ ਮੁਹਰੇ ਵਾਰ। ਯੋ ਭਯੋ ਸ੍ਰਦਾਟਨ ਸਿਰ ਬਡੋ ਸ੍ਰਦਾਰ। ੨੩।

ਦੋਹਰਾ: ਮਿਸਲ ਮਾਝ ਮਧ ਹੁਤ ਘਨੀ ਔ ਦ੍ਰਾਬੇ ਚੁਥਾਈ ਦੇਸ।
ਨੀਹਲ ਪਟਬਤ ਲਗ ਰੀਗੇ ਉਸ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਬਿਨੈ ਕਲੇਸ਼ਾ। ੨੪।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਕੇਉ ਮਿਸਲ ਅਕਾਵੈ। ਕਰ ਉਪਾਲੋ ਉਸ ਦੂਰੋ ਪਾਵੈ।
ਮਿਸਲ ਸਭੀ ਜੁ ਹੁਤੀ ਪੰਥ ਮਾਂਹਿ। ਇਕ ਇਕ ਬਾਰ ਲਰ ਗਈ ਨ ਠਾਹਿ। ੨੫।
ਏਕ ਬਾਰ ਮਲਵਈ ਸ਼ੁੰਕ ਗਏ। ਹੁਤੈ ਮਝੈਲਨ ਬਹੁ ਸਾਕ ਗਏ।
ਇਤ ਆਵਨ ਤੇ ਰਹੇ ਹਟਵਾਇ। ਟਕੇ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਚਹੈਂ ਇਨ ਪਾਇ। ੨੬।
ਇਨ ਮਿਸਲ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕੀ ਹਥ ਪਾਯੋ। ਮਨੈ ਮਾਜਰੀਓ ਉਨ ਆਨ ਦਬਾਯੋ।
ਰਹਯੋ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਉਨੈ ਸਮਝਾਇ। ਸਗੋਂ ਬਿਲੋਲਪੁਰ ਬਿਹੂਨੀ ਲਈ ਚੁਕਾਇ।
ਤਉ ਚੜ੍ਹਯੋ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬਜਵਾਇ ਨਗਾਰੋ। ਜਾ ਸਿਧ ਨੋ ਆਇ ਜਾਸ ਲੋ ਮਾਰੋ।
ਔਰ ਗਿਰਦ ਘਨੋ ਰਲਿਓ ਲੂਟ। ਲਾਇ ਮੋਰਚੇ ਗੜ੍ਹ ਬਹਯੋ ਜੁਟ। ੨੮।

ਦੋਹਰਾ: ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਖਬਰੋ ਭਈ ਕਛੂ ਚਿੱਤ ਨ ਚਿੰਤਾ ਕੀਨ।
'ਮੈਚੜ੍ਹੰਜਬੈ ਬਹੁ ਫੌਜ ਕਰ ਉਸ ਲਈਗੁ ਮੁਲਕ ਸਭ ਛੀਨ'। ੨੯।
ਬਹੁ ਫੌਜਨ ਉੱਦਮ ਰਚਯੋ ਹਲਕਾਰੇ ਦਏ ਦੁੜਾਇ।
ਸਾਕ ਸਜਾਣ ਸਾਂਝ ਵਰਤਨ ਕਹਯੋ 'ਪਹੁੰਚੇ ਮੋ ਪੈ ਆਇ'। ੩੦।
ਫੁਲਵਾਇਣ ਸਭ ਆ ਪੁਜਯੋ ਪੁਜੇ ਭਾਈ ਕੇ ਆਇ।
ਰਾਇ ਜਿਗਰਾਮੀਯੋ ਭੀ ਪੁਜਯੋ ਸੰਗ ਮਲੇਰੀਅਨ ਗੱਡਾ ਬਣਾਇ। ੩੧

ਚੌਪਈ: ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਮਾਨਸ਼ਾਹੀ ਲਜਾਯੋ। ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਮੁਦ ਕੀਓ ਧਾਯੋ।
ਹੁਤੇ ਰਾਜੇ ਕੇ ਸਾਲੇ ਸੋਊ। ਕੀਏ ਮੁਹਰੈਲ ਬਹੁ ਫੌਜੈ ਸੋਊ। ੩੨।
ਫੌਜ ਨਾਹਣੀਓ ਬਹੁ ਰਾਜੇ ਲਜਾਯੋ। ਪੱਗ ਬਦਲ ਭਾਈ ਰਾਜੈ ਬਣਾਯੋ।
ਮਹਾਰਾਜੀਏ ਔ ਸਾਬੋ ਕੇ ਵਾਲ। ਕਾਲੇ ਕੇ ਗਿਲ ਮੌੜ ਸੁ ਦਾਰ। ੩੩।

੧. ਭਾਵ ਰੀਗਾ ਤਕ ਉਸਦੀ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਬੇਰੋਕ ਟੋਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ੨. ਪਾ: ਗਠ।

ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਏ ਝਬ ਸੱਦੇ ਆਏ। ਹੁਤੇ ਤਉ ਥੇ ਨੇਮ ਬੰਧਾਏ।
ਔਰ ਗਿਰਦੈ ਕੈ ਛੋਟ ਸ੍ਰਦਾਰ। ਰਹਿ ਨਹਿ ਸਕਯੋ ਜੁ ਹੁਤੇ ਅਵਾਰ। ੩੪।
ਕਈ ਕੁਸ਼ਮਦੀ ਕਈ ਸਾਕ ਸੁ ਦਾਰ। ਸਭ ਚੱਲ ਆਏ ਕਿਨ ਕਰੀ ਨ ਟਾਰ।
ਬਿਨ ਸੱਦੇ ਆਏ ਖਾਣੇ ਵਾਰ। ਘਿਓ ਖੰਡ ਕੈ ਚਲਾ ਦਏ ਖਾਰ। ੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਜੇ ਨਦਰੇ ਜੋ ਲਈ ਫੌਜ ਉਪਰ ਘੋੜਨ ਚੜ੍ਹਾਇ।
ਆਯੋ ਗਰਰੋ ਦੇਖ ਬਡ ਫੌਜ ਰਹੀ ਭੂਮ ਛਾਇ। ੩੬।

ਚੌਪਈ: ਖਹੁ ਖਜੈ ਨਗਾਰੇ ਬਡ ਘਮਘੋਰ ਪਾਈ। ਦਲ ਤੈ ਚੋਗੁਨ ਕਹੈ ਲੁਕਾਈ।
ਫਿਰ ਦੇਖਯੋ ਖਾਨੋ ਜੰਬੂਰ। ਛਲਕ ਕਰੀ ਤੋ ਰਹਯੋ ਕਾਸ* ਪੂਰ। ੩੭।
ਫਿਰ ਦੇਖਨ ਪੈਦਲ ਮੰਗਾਯੋ। ਦੇਖ ਉਨੈ ਬਹੁ ਦਿਲ ਹੁਲਸਾਯੋ।
ਤੋਖਾਨਨ ਕੀ ਛਲਕ ਕਰਵਾਈ। ਡੇਰੇ ਦੀਨੋ ਬਾਹਰ ਲਵਾਈ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇਖ ਫੌਜ ਨਿਪ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ ਕਰ ਬੋਲਯੋ ਮਖੋਂ ਹੰਕਾਰ।
'ਕਯਾ ਵਸਤੁ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਏਕਲੋ ਸਭ ਪੰਥ ਲੜੈ ਜਾਇ ਹਾਰ। ੩੯।
ਹਮਰੀ ਗੱਲ ਮੁਖ ਇਕ ਖਿਥੈ ਖਾਲਸੈ ਮੁੱਖ ਹਜ਼ਾਰ'।
ਸੁਨਤ ਹੈ ਖੁਸ਼ਮਦੀ ਲੋਕ ਤਹਿ ਜਾਇ ਨ ਆਇ ਘਰ ਹਾਰ'। ੪੦।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਘੱਲੇ ਰਾਜੇ ਥੇ ਗੋਪ ਹਲਕਾਰੇ। ਸੇ ਆਏ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਸੁਮਾਰੇ।
ਹਜ਼ਾਰ ਚਾਰ ਉਨ ਬੰਦੂਕ ਬਤਾਈ। ਖੁਦ ਮਿਸਲ ਸੁਧੀ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਈ। ੪੧।
ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਆਈ ਮਿਸਲੋਂ ਪਰਾਈ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਉਨ ਸਭੇ ਸੁਨਾਈ।
'ਔਰ ਨਾਗੜਬੁਦੀ ਦੀ ਕਯਾ ਕਹੋ ਗੱਲ। ਜੇ ਅਏ ਲੁਟੇਰੇ ਹੁਤ ਬਹੁਚੱਲ। ੪੨।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹ ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ 'ਫੌਜ ਕਾਬੂ ਕੀ ਹਮ ਆਹਿ।
ਉਨ ਤੇ ਚੋਗੁਨ ਹਮ ਢਿਗੈ ਹਮ ਲੱਯਗੁ ਉਸੈ ਫੜਵਾਇ'। ੪੩।

ਚੌਪਈ: ਕਹਿ 'ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਕਿਤ ਨਠ ਜਾਉਗੁ। ਦਿੱਲੀ ਮਾਝੇ ਮੱਧ ਲੁਕਨ ਨ ਪਾਉਗੁ।
ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁੱਲ ਉਸ ਸੰਗ ਘੋੜਾ। ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰਹ ਜੋੜਾ। ੪੪।
ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੋ ਉਸ ਸੰਗ ਨ ਕੋਈ। ਅਪਣੇ ਸੰਗ ਹਮ ਬਹੁਤੀ ਜੋਈ।
ਹਮ ਦੀਨੋ ਬਹੁ ਖਜਾਨੇ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇ। ਸਿੰਘਨ ਦਲ ਕਿਛੁ ਲੁਟੈ ਤੋ ਖਾਹਿ'। ੪੫।
ਦੁਲਚਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਚਿੰਤਾ ਭਾਰੀ। 'ਮਤਕਤ ਸਿੰਘਨ ਲੜਾਇ ਜਾਇ ਮਾਰੀ'।
ਇਤੇ ਕਰਤ ਬਹੁ ਫੌਜ ਭਈ ਆਇ। ਮਤ ਦੇਵੈ ਹਮ ਫੌਜ ਵਿਚਲਾਇ! ੪੬।

ਦੋਹਰਾ: ਮੁਲਕ ਮੇਰੇ ਹੈ ਨਿਕਟ ਇਨ ਤੋ ਇਹ ਲੇਹਿ ਛੁਡਾਇ।
ਬਿਨਾਂ ਲੜੇ ਮਲਵਈਅਨ ਕਿਮ ਲੀਜੈ ਮੁਲਕ ਛੁਡਾਇ'। ੪੭।

ਚੌਪਈ: ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਉਸ ਹੱਮ ਕਰ ਕਹਯੋ। 'ਮੁਲਕ ਲੜੇ ਬਿਨ ਕਿਨ ਛੁਡ ਦਯੋ।
ਤੁਮ ਡਰ ਰਖਤ ਮਤ ਜਾਯੋ ਹਾਰ। ਮੈਂ ਆਣ ਭਿੜਾਉਂ ਦੱਖਣ ਕੰਧਾਰ'। ੪੮।

* ਅਕਾਸ਼।

ਵੱਲ ਪਟਜਾਲੇ ਦਯੇ ਡੇਰੇ ਤੁਰਤ ਤੁਰਵਾਇ। ਸੁਨ ਰਾਜੈ ਦਿਲ ਕ੍ਰੋਧ ਭਯੋ ਆਇ।
ਸੱਦ ਸ੍ਰਕਾਰੀਅਨ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਯੋ। 'ਮਾਰ ਸਿੰਘ ਘੋੜੇ ਲੈ ਅਯੋ'। ੪੯।
ਵਕੀਲ ਰਾਜੇ ਹੁਤ ਚਨ ਸਿੰਘ ਜੋਊ। ਪਾਸ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਰਹਿਤ ਥੋ ਸੋਊ।
ਉਨ ਸੁਨ ਭੇਜੀ ਹਲ ਕਾਰਨ ਜੋੜੀ, 'ਲੜਯੋਨ ਸਿੰਘਨ ਲਖ ਫੌਜ ਥੋੜੀ'। ੫੦।
ਰਾਜੈ ਕਹੀ 'ਤੂੰ ਵਕਤ ਖੁੰਝਾਵੈਂ। ਫਿਰ ਯਹਿ ਵੇਲੇ ਹਮ ਕਬ ਪਾਵੈਂ'।
ਸਦ ਛਿੜਵਾਲ ਐ ਫੁਲਵੈਣ ਸੁਦਾਰ। ਪੁਛੀ ਸਲਾਹ ਸਦ ਭਾਈਚਾਰ। ੫੧।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਜੋ ਅਏ ਦਨਾਉ ਤਹਿ ਸਭ ਕਹਿਤ ਆਏ ਮਾਰ ਮਾਰ।

'ਵਕੀਲ ਰਲਯੋ ਸਾਥ ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਵਹਿ ਚਹਿਤ ਤੁਹਾਰੀ ਹਾਰ। ੫੨।

ਚੌਪਈ: ਤੁਮ ਲੜਨੋ ਹਮ ਹੀ ਕੋ ਕਹੋ। ਆਪ ਬੈਠ ਤੁਮ ਪਟਜਾਲੇ ਰਹੋ।
ਹਮ ਫੜ ਲਯਾਵੈਂ ਸਿੰਘ ਬਘੇਲੋ। ਵਕੀਲ ਕਹੇ ਕਿਮ ਚੁਕਤ ਹੈ ਵੇਲੋ। ੫੩।
ਉਨ ਲੈਣ ਕੀਨੋ ਕੁਛ ਸਿੰਘਨ ਕੋਲੈ'। ਛਿੜਵਾਲ ਭੁਜਦਾਰ ਇਮ ਕਹਿ ਬੋਲੈ।
ਬੁਰੇ ਦਿਵਸ ਉਨ ਲੋਕਨ ਆਏ। ਅਪਨੀ ਮੌਤ ਉਨ ਆਪ ਸਦਾਏ। ੫੪।
ਯਹਿ ਸੁਨ ਵਕੀਲੈ ਫਿਰ ਲਿਖਦਯੋ। 'ਜੋ ਮਿਟੋ ਨਹੀਂ ਤੋ ਦੂਰ ਨ ਅਯੋ'।
ਤੇ ਲੋਕਨ ਇਮ ਹਾਸੀ ਉਚਾਰੀ। 'ਵਕੀਲ ਕੀਆ ਰਾਜੈ ਕਯਾ ਭਾਰੀ'। ੫੫।
ਤੇ ਛਿੜਵਾਲ ਇਮ ਕਹੀ ਸਲਾਹੋ। 'ਬਿਨ ਪੁਛੇ ਰਾਜੇ ਲੁਟ ਸਿੰਘ ਖਾਹੋ'।
ਜਿਨ ਹੁਤੀ ਨ ਦੇਖੀ ਸਿੰਘਨ ਲੜਾਈ। ਪੋਚ ਪੋਚ ਬਰਛੀ ਤੇ ਕਹੈ ਚਮਕਾਈ। ੫੬।

ਦੋਹਰਾ: 'ਜਿੱਕਾਂ ਮਝੈਲੇ ਬੇਟੜੇ ਅਸਾਂ ਅਜ ਅੱਡੇ ਆਹਿ।

ਘੈ ਘੋੜੀ ਓਨ ਟੋਡ ਬਹ ਬਰਛੀ ਮੱਧ ਪਿਠੇ ਗਡਾਟਿ'। ੫੭।

ਚੌਪਈ: ਕੇਊ ਕਹੈ 'ਹਮ ਘੋੜੀ ਲਯਾਵੈ। ਕਿੱਲੈ ਵੱਧਰ ਹਮ ਘਰ ਜਾਇ ਪਾਵੈ'।
ਕੇਊ ਕਹੈ 'ਮੈ ਭਲ ਸੋਣ ਆਯੋ। ਆਵੈਂ ਮਾਲ ਜੁ ਮਨ ਮਹਿੰ ਭਾਯੋ'। ੫੮।
ਕੇਊ ਕਹੈ 'ਮੋਹਿ ਮਿਲਯੋ ਬਘਯਾੜੇ'। ਕੇਊ ਕਹੈ 'ਮੋਹਿ ਮਿਲਯੋ ਸਧ ਕਾਰੋ'।
ਥੀ ਦੇਖੀ ਜਿਨ ਸਿੰਘਨ ਲੜਾਈ। ਕਹਿੰ ਮਲਵੱਯਨ 'ਮਿਲ ਅਏ ਹੋ ਮਾਈ?'। ੫੯।
ਜੇ ਨਹਿੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਅਬ ਮਿਲ ਆਵੋ। ਸਿੰਘਨ ਲੜ ਫਿਰ ਮਿਲਨ ਨ ਪਾਵੋ'।
ਐਸੀ ਐਸੀ ਕਹਿ ਬਾਤ ਹੀਸਾਹਿੰ। ਕਰੈਂ ਖਿੱਲੀ ਸੁ ਮਝੈਲਨ ਸੁਨਾਹਿੰ। ੬੦।
ਅਬ ਆਗੈ ਸੁਨੋ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਬਾਤ। ਉਨ ਸੁਨਯੋ ਆਏ ਮਲਵਈ ਬਹੁਧਾਂਤ।
ਭਈ ਬਹੀਰੀਅਨ ਮਨ ਸੰਕਾਇ। ਕਈ ਅਨਦੀਨੀ ਚੀਜੈ ਮੁੜਵਾਇ। ੬੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਹਿੰ 'ਬੋੜੇ ਸਿੰਘ ਹਮ ਆਇ ਫਸੇ ਦੇਸ ਉਨ੍ਹੈਂ ਕੈ ਮਾਂਹਿ।

ਜੋ ਆਇ ਸ੍ਰਕਾਰੈ ਘੇਰ ਹੈ ਹਮ ਫੇਰ ਨ ਨਿਕਸਨ ਪਾਹਿ'। ੬੨।

ਚੌਪਈ: ਐਸੀ ਸੋਚ ਇਤ ਦਲ ਮਧ ਭਈ। ਨਹਿੰ ਢਿਗ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਡਰ ਕਿਨ ਕਹੀ।
ਇਕ ਦੁਲਚੈ ਇਮ ਆਨ ਉਚਾਰੀ। 'ਬਹੁ ਅਏ ਮਲਵਈ ਅਬ ਕਰ ਫੌਜ ਭਾਰੀ'। ੬੩

ਤੁਸੀਂ ਮਿਸਲ ਕੋਈ ਸਾਥ ਨ ਲਈ। ਤੁਮ ਹਮ ਪੁਛੈ ਬਿਨ ਕਾਹਲ ਕਈ।
ਅਬ ਦਸ ਪੰਜ ਦਿਨ ਧੀਰ ਧਰਾਵੇ; ਮੁੜ ਡੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਅਪਨੇ ਲਾਵੈ। ੬੪।
ਤੋ ਹਸ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਐਸ ਉਚਾਰੀ। 'ਅਬ ਮੁੜ ਚਲੇ ਕਜਾ ਰਹੂਗ ਤੁਮਾਰੀ।
ਮਗਰੇ ਡੇਰਾ ਮਲਵਈ ਚਲਾਵੈ; ਯਹ ਪੰਥ ਮਧ ਕਜਾ ਹਾਸੀ ਕਰਾਵੈ'। ੬੫।
ਤਉ ਕਹੀ ਸਿੰਘ 'ਬਜਾਓ ਨਗਾਰੇ। ਕਰੂਗੁ ਗੁਰੂ ਜੋ ਉਸੈ ਭਾਵੈ ਕਾਰੇ'।
ਸੱਦ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਯੋ; ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੇ ਮਤੋ ਮਤਾਯੋ। ੬੬।

ਦੋਹਰਾ: ਖਾਲਸੇ ਸੋਊ ਮੰਨ ਲਈ ਕਹੀ ਜੁ ਸਿੰਘ ਬਘੇਲ।
'ਹਮ ਲਰਨੋ ਮਰਨੋ ਕਿਮ ਸੰਗੈ ਯਹ ਹੈ ਹਮਰੀ ਨਿਤ ਖੇਲ'। ੬੭।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਦੁਲਚੈ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬੰਨੇ ਸੋਪਾਯੋ। ਸੁੱਖੁ ਸਿੰਘ ਸੱਦ ਮੁਹਰੈ ਲਾਯੋ।
ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਸਲੀਨੀਏ ਮਨੇਮਾਜਰੀਏ। ਰਸੂਲਪੁਰੀਏ ਚੋਲੀਏ ਚੁਭਾਲੀਏ। ੬੮।
ਏ ਸਭ ਲਾਏ ਮੱਜੀ ਓਰ। ਵਲ ਕਲਸੀਏ ਦਏ ਖੱਬੀ ਵਲ ਤੋਰ।
ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਹੀ ਉਨ੍ਹੈ ਸ੍ਰਦਾਰਨ। 'ਹੈ ਤੁਮ ਹੀ ਕੇ ਲੱਜਾ ਜਿੱਤਨ ਹਾਰਨ'। ੬੯।
ਔਰ ਮਿਸਲ ਭੀ ਰਲੀ ਕੁਛ ਆਇ। ਕਹਯੋ ਉਨ੍ਹੈ 'ਰਹਯੋ ਬਹੀਰੇ ਦਾਇ'।
ਰਹੋ ਸੁਚੇਤ ਕਰੋ ਤਕੜਾਈ। ਸਸਤਰ ਪਕੜੋ ਕਰੋ ਲੜਾਈ'। ੭੦।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਦੁਆਬੀਏ ਜੋ ਹੁਤੇ ਤੇ ਰਾਖੇ ਨਿਜ ਸਾਥ।
ਦੇ ਦੇ ਦਿਲਾਸੇ ਸਭਨ ਕੇ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਕਰੋ ਇਨ ਸੋ ਹਾਥ'। ੭੧।

ਚੌਪਈ: ਇਕ ਔਰ ਬਚ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਕਰਯੋ। 'ਜਿਨ ਛਕਯੋਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੋਊ ਛਕ ਤੁਰਯੋ।
ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਕੀ ਹੋਗੁ ਲਗਾਈ। ਹੋਨ ਮਿਲੁਗੁ ਨ ਡੇਰੇ ਬਿਨ ਫਤੈ ਪਾਈ। ੭੨।
ਸੋਊ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਮੰਨ ਲਈ ਸੱਭ; ਲਰਨ ਪਹਿਰ ਚਾਰ ਕਰ ਲਯੋ ਢੱਬ।
ਤੁਰੇ ਘਨੌਰੋ ਮੋਰਚੇ ਉਠਾਇ; ਚੜ੍ਹ ਤੁਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਪਟਯਾਲੇ ਦਾਇ। ੭੩।
ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ ਪਈ ਘਮਘੋਰ; ਗਿਰਦ ਪਟਯਾਲੇ ਬਹੁ ਪੜ ਗਯੋ ਸੋਰ।
ਚਾਹ ਤਰਫ ਭਈ ਆਓ ਆਈ; ਭਯੋ ਗਰਦ ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਛਾਈ। ੭੪।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਜੇ ਦੇਖੀ ਗਰਦ ਦਲ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਮਹੱਲ।
ਦੈ ਬਾਰੂਦ ਸਿੱਕੇ ਸਭਨ ਕਹੀ 'ਲੜੇ ਅਬ ਚੱਲ'। ੭੫।

ਚੌਪਈ: ਰਾਜੇ ਸ੍ਰਕਾਰੀ ਅਨਦਯੋ ਫੁਰਮਾਈ। 'ਮਾਰੇ ਸਿੰਘਨ ਦਿਹੋ ਘੋੜੇ ਲਯਾਈ।
ਲਿਹੋ ਦੁਸਾਲੇ ਕੰਗਣ ਪਾਇ'। ਯੋ ਕਹਿ ਭੇਜੇ ਤਿਨ ਦਿਲ ਵਧਾਇ। ੭੬।

ਦੋਹਰਾ: ਦਲ ਤੈ ਚੋਗੁਨ ਘੋਰ ਕਰ ਅਸਬੀ ਸੁਤਰੀ ਬਜਵਾਇ।
ਉਡੀ ਪੂਰ ਰਵ ਗੁੰਮ ਗਯੋ ਨਹਿ ਆਪਨ ਸੁਝੈ ਪਰਾਇ। ੭੭।

ਚੌਪਈ: ਦੇਖ ਫੌਜ ਰਾਜੇ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ। 'ਬਕੀਲ ਝੂਠ ਹੁਤ ਹਮ ਸੋ ਕਹਯੋ।
ਹਮਰੀ ਫੌਜ ਆਹਿ ਅਤਿ ਭਾਰੀ। ਅਬ ਲਿਓਗੁ ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਮਾਰੀ'। ੭੮।

ਮੁਕਾਰ ਖਾਸ ਦਈ ਪ੍ਰਿਥਮ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਛੇੜ ਰੱਖੀ ਢਿਗ ਰਾਜੇ ਵਾਇ।
ਉਨ ਜਾਇ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਮੁਹਰੇ ਲਿਯੋ। ਇੱਕ ਬਾਰ ਪਰ ਲੜ ਖੜ ਦਲ ਕਰਜੋ। ੭੯।
ਦੋਊ ਵਲ ਡਰ ਸਮਝ ਚਲਾਵੈ। ਗਿਰੈ ਖੜੈ ਮੁੜ ਹਿਲਚਲ ਪਾਵੈ।
ਢੁਕ ਬਰਛੀ ਮਲਵਈ ਚਲਾਹਿ। ਓਇ ਢਿਗ ਬੰਦੂਕੀਅਨ ਢੁਕਨ ਨ ਪਾਂਹਿ। ੮੦।
ਕੁਵਾਇਤ ਸੋ ਸਿੰਘ ਬਰਛੀ ਬਚਾਵੈ। ਮਾਰ ਗੋਲੀ ਉਨ੍ਹੈ ਦੂਰੋ ਗਿਰਾਵੈ।
ਪੈਚ ਤੇਗ ਜੋਊ ਮਾਰਨ ਆਵੈ। ਮਾਰ ਗੋਲੀ ਉਨ੍ਹੈ ਦੂਰੋ ਗਿਰਾਵੈ। ੮੧।

ਦੋਹਰਾ: ਘੋੜ ਚੜੇ ਉਨ ਮੱਧ ਭਲੇ ਬਹੁ ਲਾਏ ਸਿੰਘਨ ਭੀ ਹਾਥ।
ਟਰੇ ਨ ਸਸਤਰ ਫੋਟਿਓਂ ਮਰ ਗਿਰੇ ਗੋਲੀਅਨ ਸਾਥ। ੮੨।

ਚੌਪਈ: ਸੁਧਰਾਇ ਪਠਾਣੀ ਫੌਜੈ ਪਾਹਿ। ਕਹਯੋ ਉਨੈ 'ਮਾਏ ਤੁਸੀਂ ਪਾਛੈ ਜਾਇ'।
ਸੋਊ ਫੌਜ ਪਰ ਬਹੀਰੈ ਪੜੀ। ਉਸ ਅਗਯੋ ਫੌਜ ਦੁਲਚੈ ਸਿੰਘ ਅੜੀ। ੮੩।
ਉਸ ਉਪਰ ਪਯੋ ਦੇਖਯੋ ਜੋਰ। ਭੇਜਯੋ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਤੁਮਣੈ ਹੋਰ।
ਕਿਛ ਸੁੱਖੁ ਸਿੰਘ ਵਲ ਘੱਲੇ ਸੁਦਾਰ। ਜਿਤਨਕੁ ਦੇਖਿਆ ਉਨ ਵਲ ਭਾਰ। ੮੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੋਊ ਵਲ ਫੌਜੋ ਲਰੈ ਕਰ ਕਰ ਮਨ ਵਡ ਚਾਉ।
'ਜਾਂਕੋ ਪਗ ਪਾਛੈ ਮੁੜੈ ਰਹੁਗੁ ਨ ਤਿਸੈ ਹਿਯਾਉ'। ੮੫।

ਚੌਪਈ: ਘੜੀ ਦੇ ਇਕ ਤਹਿ ਐਸੇ ਲੜੇ। ਪਿੱਛੈ ਪਾਉਂ ਨ ਕਿਸਕੇ ਪੜੇ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਸਸਤਰ ਤਨ ਗਏ ਚੀਰ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਬਿਹਬਲ ਭਏ ਸਰੀਰ। ੮੬।
ਸਿੰਘ ਫਟੇ ਤਹਿ ਹੀ ਥਾਂ ਬਹੇ। ਮਲਵਈ ਫਟੇ ਵਲ ਪਿੱਛੈ ਧਏ।
ਇਕ ਨੂੰ ਚੱਕ ਦੁਇ ਚਾਰ ਮੁੜਾਹਿ। 'ਗਏ ਗਏ' ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹੈ ਅਖਾਹਿ। ੮੭।
ਉਹਾਂ ਕਲਾ ਕਿਛ ਐਸੀ ਭਈ। ਮਲਵਯਨ ਫੌਜ ਵਲ ਦੋਊ ਹਿਲ ਗਈ।
ਸੁੱਖੁ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਗੋਲ ਦਬਾਈ। ਦੁਲਚੈ ਸਿੰਘ ਦਯੋ ਬਹੀਰ ਧਕਾਈ। ੮੮।
ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਸੁਤਰੀ ਬਜਾਇ। ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਦਯੋ ਧੱਕੋ ਲਗਾਇ।
ਰਾਜੈ ਦੇਖੀ ਫਿਰੀ ਲੜਾਈ। ਰੁਹੇਲ ਪਜਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬਤੀ ਤੁਰਾਈ। ੮੯।

ਦੋਹਰਾ: ਨੱਠ ਭੱਜ ਕਿਛ ਜਾ ਪੁਜ ਦਈ ਇਕ ਇਕ ਬੰਦੂਧ ਚਲਾਇ।
ਦੇਖ ਅਗੇ ਨਠ ਆਵਤੇ ਉਨ ਤਹਿ ਲਗੇ ਨ ਪਾਇ। ੯੦।

ਚੌਪਈ: ਫੌਜ ਅਸਵਾਰੀ ਤਹਿ ਤੁਰ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਪੈਦਲ ਪਰ ਭਈ।
ਜਿਨ ਕੇ ਪੈਰ ਕਾਜ ਕਰ ਗਏ। ਬਚੇ ਸੋਊ ਔਰ ਮਾਰ ਖੋਸ ਲਏ। ੯੧।
ਇਸੀ ਤੋਰ ਭਜ ਵੜੇ ਪਟਯਾਲੇ। ਲਏ ਅੜਾਇ ਪਟ ਪੱਟਣ ਵਾਲੇ।
ਕੋਊ ਖੰਦਕ ਕੋਈ ਖਾਈਅਨ ਮਾਂਹਿ। ਗਿਰੇ ਪਰੇ ਤਹਿ ਜਾਨ ਬਚਾਹਿ। ੯੨।

ਦੋਹਰਾ: ਤਬੈ ਰਾਜੈ ਅਗਯੋ ਕਹਯੋ 'ਕਰੋ ਤੋਪਨ ਕੀ ਮਾਰ।'
ਧੂੰਓਂ ਧਾਰ ਬਹੁ ਮਚਿ ਰਾਯੋ ਨਹਿ ਆਪਨ ਪ੍ਰਾਏ ਸਾਰ। ੯੩।

ਚੌਪਈ: ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੇ ਤਹਿੰ ਸੁਤ ਮੁਯੋ। ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੁਯੋ।
 ਔਰ ਲੋਕਨ ਕੀ ਕਹਾਂ ਸੁਨਾਈਐ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਢੈ ਜੋ ਨਾਮ ਲਿਖਾਈਐ। ੯੪।
 ਲਾਹਲ ਬਡੁੰਗਰ ਢਿਗ ਗ੍ਰਾਮ ਜੋਊ। ਲਏ ਬਹੀਰੀਅਨ ਤਹਿੰ ਲੁਟ ਦੋਊ।
 ਤਹਿੰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਪੈ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਆਯੋ। ਟਪ ਘੋੜਜੋਂ ਹਕ ਸਿੰਘ ਵਾਗ ਪਾਯੋ। ੯੫।
 'ਬਸ ਕਰ ਅਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁ ਭਈ। ਤੈ ਹਮਤੈ ਦਸਗੁਣ ਕਰ ਲਈ।'
 ਦੁਲਚੈ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆ ਸਮਝਾਯੋ। 'ਫਤੇ ਲਈ ਅਬ ਜੋਖੋਂ ਮਤ ਖਾਯੋ।' ੯੬।
 ਮੁੜਜੋਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੇਰੋ ਕਰਾਯੋ। ਮਧ ਪਿੰਡਨ ਦੋਊ ਝੰਡੇ ਗਡਾਯੋ।
 ਘਲਜੋ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਉਤ ਸਮਝਾਇ: 'ਤੇਪ ਚੱਲਨੀ ਜਾਇ ਹਟਵਾਇ'। ੯੭।

ਦੋਹਰਾ: ਤੈ ਰਾਜੈ ਸੋ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਕਹੀ ਜਾਇ ਹਥ ਜੋੜ।
 'ਮੈਂ ਲਿਖ ਭੇਜਯੋ ਹੁਤ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਤ ਲੜੇ ਪੰਥ ਲਖ ਥੋੜ। ੯੮।

ਚੌਪਈ: ਪੰਥ ਮੱਧ ਹੈ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ। ਪੰਥ ਮੱਧ ਜਪਿ ਤਪੀਏ ਭਗਤ।
 ਆਦ ਪੰਥ ਕੈ ਨਿਗਾਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਤੁਮ ਬਡੇ ਮਨਤ ਥੇ ਤਿਨ ਕੀ ਆਨ'। ੯੯।
 ਰਾਜੈ ਕਹੀ 'ਔਰ ਰਖੇ ਮਿਪਾਹਿ। ਲੇਹੁ ਬਠਿੰਡੇ ਤੇ ਖਜਾਨੇ ਮੰਗਵਾਇ।
 ਰੁਪੱਯਾ ਕਾਫੀ ਦੇਹੁ ਲਗਾਇ। ਉਨ ਹੀ ਕੀ ਫੌਜ ਲਿਹੁ ਤੁੜਵਾਇ। ੧੦੦।
 ਇਹੁ ਤੈ ਬਾਤ ਅਦਾਨਕ ਭਈ। ਮੈ ਬਿਨ ਫੌਜ ਇਕੱਲੀ ਨਠ ਅਈ।
 ਔਰ ਮਿਸਲ ਦੇ ਚਾਰ ਮੰਗਈਏ। ਜੇ ਹੁਤੀ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇਊ ਸੁਵਈਏ'। ੧੦੧।
 ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਤਊ ਕਹੀ ਬਿਚਾਰੇ। 'ਹਮ ਦੇਵਲ ਘਰ ਕਿਮ ਕਰੈ ਖੁਵਾਰੇ'।
 ਮਝੈਲ ਮਲਵਈ ਸਭ ਇੱਕੋ ਭਾਈ। ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਰਲ ਹਮ ਲੁਟ ਖਾਈ। ੧੦੨।
 ਲੜਨ ਭਿੜਨ ਮੈਂ ਰਹਿੰ ਦੋਊ ਠੱਲ। ਕੋਊ ਖੜੈ ਕੋਊ ਜਾਇ ਸੁ ਚੱਲ।
 ਕਈ ਬਾਰ ਹਮ ਉਨੈਂ ਭਜਾਵੈਂ। ਕਈ ਬਾਰ ਹਮ ਉਨਤੇ ਨਠ ਆਵੈਂ। ੧੦੩।

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਮ ਦਾਮ ਦੰਡ ਭੇਦ ਜੋ ਕਰੈਂ ਉਪਾਇ ਜੁ ਚਾਰ।
 ਤਾਂਕੀ ਵਰਤਨ ਵਰਤ ਕੈ ਦਏ ਦੇਸੋਂ ਗਨੀਮ ਨਿਕਾਰ'। ੧੦੪।

ਚੌਪਈ: ਕਹੀ ਰਾਜੈ 'ਤੂੰ ਸਜਾਨੋ ਆਹੀ। ਤੁਮਰੀ ਬਾਤ ਹਮ ਮੇੜੈਂ ਨਾਹੀਂ।
 ਮੁੜ ਅਯੋ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ। ਮੁਲਕ ਮੇੜ ਉਸ ਦੀਨੋ ਖਾਸ'। ੧੦੫।
 ਨਜ਼ਰ ਨਜ਼ਰਾਨੋ ਔ ਮਾਮਲੋ ਆਹਿ। ਸੋ ਸਭ ਦੀਨੋ ਉਹਾਂ ਪੁਚਾਇ।
 ਔਰ ਜੁ ਮਿਸਲ ਸੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਈ। ਸਭਨ ਲੀਨੋ ਮਾਮਲੋ ਭੁਵਾਈ। ੧੦੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤਿਸ ਹੀ ਦਿਨ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਸਭ। ਮਿਸਲਨ ਕੰਮ ਸਰਵਾਇ।
 ਨਜ਼ਰ ਨਜ਼ਰਾਨੋ ਦਿਵਾਇ ਕੈ ਚੜ੍ਹਯੋ ਡੰਕ ਬਜਵਾਇ। ੧੦੭।

ਚੌਪਈ: ਤਊ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ। 'ਗਰਬਤ ਸਿੰਘ ਮੋਂ ਨਹਿੰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਮਾਰੀ।
 ਹੈ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬਡੇ ਉਪਾਈ। ਮਤ ਹਮ ਦਏ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਪਾਈ। ੧੦੮।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹਮ ਮਿਲਿਓ ਨਾਂਹੀਂ। ਚੜ੍ਹਤ ਹੇਤ ਇਮ ਗਯੋ ਸੁਣਾਈ।
ਰਾਜੈ ਕਹਯੋ 'ਉਸ ਖੜਾਯੋ ਤੂੰ ਮੋੜ। ਹਮਸੋਂ ਉਸਕੋ ਕਰਾ ਦਿਹੁ ਜੋੜ'। ੧੦੯।
ਜਾ ਚੈਨ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਜੂ ਸੋਂ ਕਹਯੋ। 'ਤੁਮ ਚੜ੍ਹ ਤੁਰੇ ਮਿਲਨ ਰਾਜੋ ਥੋ ਅਯੋ।
ਕਿਛਕੁ ਅਗਯੋਂ ਸਿੰਘ ਗੁੱਸੇ ਹੋਯੋ। ਟਪ ਘੋੜਯੋਂ ਫੜ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਖਲੋਯੋ। ੧੧੦।
ਸੋ ਮੋੜ ਲੈ ਗਯੋ ਰਾਜੈ ਚੜ੍ਹਵਾਇ। ਨਜਰ ਨਜ਼ਾਨੋ ਬਹੁ ਫਿਰ ਦਯੋਵਾਇ।
ਸਾਥ ਬੇਟੇ ਥੋ ਰਾਜੈ ਲੈ ਗਯੋ! ਸੋਊ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਕੁਛੜ ਪਾ ਦਯੋ। ੧੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇ ਪਾਹੁਲ ਤਿਸ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਭਯੋ ਅਤੀ ਤਬ ਗੱਠ।

ਬਹੁਤ ਕਾਮ ਉਨ ਭਲ ਕੀਓ ਕਰ ਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਠੱਠ। ੧੧੨।

ਚੌਪਈ: 'ਮੇਰ ਮਿਸਲ ਜੋ ਕਰੈ ਦੁਸ਼ਟਾਈ। ਆਇ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਉਨ ਕਰੈ ਸਹਾਈ।
ਨਿਜ ਘਰ ਤੈ ਉਨ ਭਲ ਘਰ ਜਾਣੈ। ਓਇ ਰਾਖੈ ਉਸ ਪਰ ਬਡ ਮਾਣੈ। ੧੧੩।
ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜਬ ਹੀ ਮਰ ਗਯੋ। ਉਨ ਮਿਸਲਨ ਤਿਸ ਰਾਜ ਮਲ ਲਯੋ।
ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਅਨ ਲਈ ਬਨੂੜ ਸਭ ਮੱਲ। ਸੰਗਤ ਸਿੰਘਨ ਲਯੋ ਮੂਲੈਪੁਰ ਰੱਲ। ੧੧੪।
ਭਏ ਪਟਯਾਲੇ ਦਰ ਦਰ ਬੰਦ। ਭਯੋ ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ ਕੰਮ ਬਹੁ ਮੰਦ।
ਲਯਾਇ ਮਰਹਟੇ ਦਯੋ ਮੁਲਕ ਛੁਡਾਇ। ਕਰ ਲੜਾਈ ਦਈ ਮਿਸਲ ਕਢਾਇ। ੧੧੫।
ਫੇਰ ਨਾਨੂ ਦੀਵਾਨ ਆਕੀ ਭਯੋ। ਜਪਤ ਖਪਤ ਕਰ ਤਿਸ ਦੂਰ ਕਯੋ।
ਫੇਰ ਭਈਅਨ ਦਯੋ ਮੁਲਕ ਉਜਾੜ! ਜਾਇ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਸੋ ਦਏ ਮਾਰ। ੧੧੬।
ਬੂਹੈ ਰਾਇ ਬੁਲਾਡੋ ਦਏ ਦੋਊ ਰੁਕਾਇ। ਸਰਸਯੋਂ ਰਾਣੀਓ ਦਏ ਭੱਟੀ ਕਢਾਇ।
ਹਾਂਸੀ ਹਿਸਾਰ ਅਠਖੇੜਨ ਤਾਈਂ। ਸੰਗ ਦਈ ਫੌਜ ਕਰਵਾਈ ਉਗ੍ਰਾਹੀ। ੧੧੭।

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਬਾਤ ਬਹੁ ਕਯਾ ਲਿਖੇਂ ਨਿਭ ਗਈ ਉਨ ਸੰਗ ਦੇਹ।

ਬਚਨਨ ਕੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਪਾਲਤ ਤੇਊ ਸਨੇਹ। ੧੧੮।

ਪੰਥ ਕੀ ਔਰ ਸਾਖੀ

੧੯੩. [ਲੁਹਾਰੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਪਾਸੋਂ ਦਿਜ ਸੁਤਾ ਛੁਡਾਈ।

ਸ: ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇਹੁਰੇ ਬਣਾਏ।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋ ਸਾਖੀ ਔਰ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਜਿਮ ਕੀਨੋ ਬਿਪ ਉਪਕਾਰ।

ਦਿੱਲੀ ਢਿਗ ਜੁਲਮੀ ਹੁਤੀ ਜਾਇ ਸੱਯਦ ਦੀਨੋ ਮਾਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਹਰ ਲੁਹਾਰੀ ਜਲਾਲੈਬਾਦ। ਸੱਯਦ ਹੁਤੋ ਮਸਤ ਬਹੁ ਆਦ।

ਉਨੈ ਬਾਮਨ ਬੇਟੀ ਫੜ ਲਈ। ਉਸੈ ਅਦਾਲਤ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਦਈ। ੨।

ਪੂਰਬ ਦੱਖਨ ਵੁਹ ਫਿਰ ਬੱਕਾ। ਉਨੈ ਆਇ ਫਿਰ ਗੁਰ ਪੰਥ ਤੱਕਾ।

ਹੁਤੋ ਪੰਥ ਥੋ ਮਾਝੇ ਮਾਂਹਿ। ਉਸੈ ਫਰਯਾਦ ਕਰੀ ਆਇ ਤਾਂਹਿ। ੩।

ਸਭੇ ਹਕੀਕਤ ਪੰਥ ਸੁਨਾਈ। ‘ਕਰੇ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਰ ਰਹੇ ਯਾਹੀ।
ਤੁਮ ਪਰਸ਼ਾਰਥੀ ਹੋ ਜਗ ਮਾਂਗੀ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੇ ਛੱਡੀ ਜਗ ਨਾਹੀ’।੪।
ਹੁਤੀ ਪੱਗ ਥੀ ਉਸ ਸਿਰ ਨਾਂਹਿ। ਸਿਰ ਫੂਲਯੋ ਫਿਰੈ ਸੁ ਪੰਥੈ ਪਾਹਿ।
ਕੋਊ ਕਹੈ ‘ਵਹਿ ਜਾਗਾ ਦੂਰ’। ਕੋਈ ਕਹੈ ‘ਵਹਿ ਦਿੱਲੀ ਹਜੂਰ।੫।

ਦੋਹਰਾ: ਉਹਾਂ ਲੜਾਈ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਹੈ ਉਤ ਬਡੀ ਸਿਪਾਹ।
ਉਹਾਂ ਜਾਵੈ ਪੁਰਸ਼ ਸੇ ਜਿਨ ਮਿਲਨ ਨ ਹੋਵੈ ਮਾਇ’।੬।
ਸ਼ਹੀਦ ਨਿਹੰਗ ਭੁਜੰਗੀਅਨ ਕਹਿ ਨਗਾਰੇ ਦੇਏ ਬਜਾਇ।
‘ਹਮ ਤੋ ਜ਼ਰੂਰਹਿ ਜਾਇੰਗੇ ਔਰ ਕੋਈ ਜਾਇ ਨ ਜਾਇ’।੭।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਪੰਥ ਭੀ ਨਗਾਰੇ ਬਜਾਏ। ਸੁਨ ਪਰਸ਼ਾਰਥ ਹਟਯੋ ਨ ਕਾਏ।
ਯੋ ਕਹਿ ਲੰਘੇ ਸਤੁਦਰ* ਦਰਜਾਇ। ਜਾਇ ਉਤ੍ਰੇ ਢਿਗ ਜਮਨਾ ਵਾਇ।੮।
ਉਤਵਲ ਖਬਰ ਤੁਰਕਨ ਭੀ ਭਈ। ਉਨੈਂ ਤਕੜਾਈ ਆਪਨ ਕਈ।
ਕੂਚ ਬੰਦੀ ਗਿਰਦ ਸ਼ਹਿਰੇ ਕਈ। ਨਈ ਪੁਰਾਣੀ ਫੌਜ ਰਖ ਲਈ।੯।
ਲੰਘੇ ਜਮਨਾਂ ਕਰੀ ਪੰਥੈ ਦੌੜ। ਭਯਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੀ ਮੂਹਰੇ ਧੌੜ।
ਆਇ ਤੁਰਕ ਤਬ ਦੂਰਹੁ ਲੜੇ। ਕੁਛਕੁ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਹੋ ਰਹੇ ਖੜੇ।੧੦।
ਤੋ ਲੋ ਆਇਕੈ ਪੁਜਯੋ ਬਹੀਰ। ਤੋ ਠਟੀ ਖਾਲਸੇ ਕਰਨ ਜੁਧ ਤਤਬੀਰ।
ਝੰਡੇ ਬੈਰਕ ਦਈ ਖੁਲ੍ਹਾਇ। ਦੇਏ ਨਗਾਰਨ ਡੰਕੇ ਲਾਇ।੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਰ ਹੱਲਾ ਫਿਰ ਸਿੰਘੋ ਨੇ ਦੀਓਂ ਐਸੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ।
‘ਪਰਸ਼ਾਰਥ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਲਹੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਖਾਸ’।੧੨।

ਚੌਪਈ: ਦਈ ਨਗਾਰਨ ਘਮਘੋਰ ਪਾਇ। ਤੁਰਕਨ ਹੋਏ ਪੈਰ ਹਿਲਾਇ।
ਅਗੈ ਤੁਰਕ ਤੇ ਪਿਛੈ ਸਿੰਘੋੜ। ਜਿਮ ਮਿਰਗਨ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਪੜੇ ਦੌੜ।੧੩।
ਜਿਉਂ ੨ ਤੁਰਕ ਸਸਤ੍ਰ ਅਗਯੋ ਚਲਾਇ। ਤਿਉਂ ੨ ਸਿੰਘ ਕਛ ਨਾ ਸੰਕਾਇ।
ਖੋਲ ਦਰਵਾਜੇ ਤੁਰਕ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਏ। ਨਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਭੇੜਨ ਦੇਏ।੧੪।
ਸਾਥ ਲੋਥਨ ਦਰਵਾਜੇ ਭਰ ਗਏ। ਇਮ ਕਰ ਬਾਰ ਅੜਨ ਤੇ ਰਹੇ।
ਬਹੁ ਬੰਦੂਕਨ ਛਲਕ ਸਿੰਘ ਮਾਰੈ। ਫਟੇ ਚਟੇ ਤੁਰਕ ਨਠੈ ਅਗਾਰੇ।੧੫।
ਅਗੈ ਖਾਲਸੈ ਕੋਊ ਸਕੇ ਨ ਅੜਨ। ਕਿਤੇ ਦਰਵਾਜੇ ਕਿਤ ਕੰਧ ਟਪ ਵੜਨ।
ਸਿੰਘਨ ਕੈ ਮਨ ਵਧਯੋ ਉਤਸ਼ਾਹ। ਸਿੰਘਨ ਜਾਪੇ ਤਰਫ ਚਾਰ ਰਾਹ।੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਉੱਪਰ ਹੇਠੈ ਹੋਇ ਉਨ ਵੜਯੋ ਪੰਥ ਤਹਿ ਨਾਲ।
ਘੜੀ ਚਾਰ ਕੇ ਭੀਤਰੇ ਹੋ ਗਯੋ ਹੋਲੀ ਸੋਂ ਖਜਾਲ।੧੭।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਲਈ ਅਰਦਾਸ। ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਤੁਰਕ ਲੁਟਨ ਖਾਸ।
ਤੋ ਸਿੰਘਨ ਫੜ ਲਈ ਤਲਵਾਰ। ਸਸਤਰ ਵਾਰਨ ਫੜ ਦੇਏ ਮਾਰ।੧੮।

* ਸਤਲੁਜ।

ਬਿਨ ਬੋਦੀ ਸਿਰ ਜਿਸ ਦਿਸ ਆਇ। ਮਾਰ ਟੋਲ ਤਿਸ ਦੇਹਿੰ ਗਿਰਾਇ।
ਲਗੇ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਲੋਥਨ ਢੇਰ। ਬਹੁ ਨਠ ਗਏ ਔਰ ਦ੍ਰਵਾਜਨ ਕੇਰ। ੧੯।
ਕਈ ਬਚੇ ਨੇ ਮੁਖ ਮਧ ਘਾਹਿ। ਹੁਤੇ ਦਇਆਵੰਤ ਸਿੰਘਨ ਸੁਭਾਇ।
ਬੋਦੀ ਵਾਰਨ ਰਛੁਯਾ ਦੇਵਤ। ਨਠੇ ਭਜੇ ਕੇ ਪੀਛਾ ਨ ਲੇਵਤ। ੨੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸੇ ਸੱਯਦ ਵੜ ਭੋਹਰੇ ਬੈਠੇ ਮੱਧ ਲੁਕਾਇ।

ਢੂੰਡ ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਉਸੈ ਵਹਿ ਕਿਤ ਨਦਰ ਨ ਆਇ। ੨੧।

ਚੋਪਈ: ਤੇ ਦਿਜ ਨੈ ਜਾਇ ਧੀ ਬੁਲਾਈ। 'ਕਹੁ ਪਾਪਨ ਵਹਿ ਜੁਲਮੀ ਜਿਹ ਥਾਈ'
ਤੇ ਉਨ ਭੋਹਰੈ ਦਯੋ ਬਤਾਇ। ਦੋੜ ਸਿੰਘਨ ਫੜ ਕੱਢਯੋ ਵਾਇ। ੨੨।
ਗੇਰ ਮੰਜੈ ਸੇ ਉਪਰ ਨਰੜਾ। ਬਾਂਧ ਜੇਵੜਨ ਸੇਂ ਕੀਨੇ ਕਰੜਾ।
ਤਹਿੰ ਛਪਰ ਲਯੋ ਫੂਸ ਨਿਕਾਰ। ਦਈ ਅਗਨ ਤਿਸ ਹੇਠੈ ਮਾਰ। ੨੩।
ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮਨ ਇਮ ਪੰਥੈ ਕਹਯੋ। 'ਏਕ ਕਲਾਲ ਇਮ ਅੱਗੈ ਅਹਯੋ।
ਧੀ ਪਰਾਈ ਵਹੁ ਇਸੈ ਬਤਾਵੈ। ਤੇ ਯਹ ਫੜ ਕਰ ਪਿਛੋਂ ਮੰਗਾਵੈ'। ੨੪।
ਸੇ ਬੀ ਸਿੰਘਨ ਫੜ ਤੁਰਤ ਮੰਗਾਯਾ। ਪਾਇ ਰੱਸਾ ਉਸ ਫਾਹੈ ਟੰਗਾਯਾ।
ਜੈ ਜੈ ਕਾਹ ਤਹਿੰ ਪੰਥੇ ਭਏ। ਬਹੁ ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਸਜਾਏ ਪਏ। ੨੫।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋਂ ਕਹਾਨੀ ਬਾਮਨੀ ਬੇਟੀ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਜੋਇ।

ਪੰਥ ਸੱਦ ਪੁਛ ਉਮ ਕਰੀ, ਕਹੋਂ ਹਕੀਕਤ ਸੋਇ। ੨੬।

ਚੋਪਈ: ਪੁੱਛੀ ਪੰਥ ਸੱਦ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਧੀਅ। 'ਕਹੁ ਅਬ ਤੇਰੇ ਕਯਾ ਮਧ ਜੀਅ?'
ਉਨੈ ਕਹਯੋ 'ਮੈਂ ਵੱਸ ਪਰਾਇ। ਮੈਂ ਕਰ ਸੱਕੀ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਉਡਾਇ। ੨੭।
ਬਦੋਬਦੀ ਉਨ ਸੇਂ ਸੰਗ ਕਯੋ। ਸੋਊ ਨਤੀਜਾ ਪੰਥ ਉਸ ਦਯੋ।
ਕਹਯੋ ਪੰਥ 'ਤੂੰ ਬੇਟੀ ਹਮਾਰੀ। ਦਯੁਗੁ ਮਿਲਾਇ ਅਬ ਦੇ ਕੁਲ ਥਾਰੀ'। ੨੮।
ਸੱਦ ਪੰਥ ਉਸ ਪਿਤਾ ਪੁਛਾਯਾ। ਉਨ ਉਸ ਪਿੰਡ ਸੁਸਰਾਰ ਬਤਾਯਾ।
ਸੁਨਤ ਪੰਥ ਦਏ ਹਲਕਾਰੇ ਤੇਰ। ਕਹੀ ਪੰਥ 'ਹਮ ਆਵੈਂ ਤੁਮ ਕੋਰ। ੨੯।
ਇਕੈ ਤੁ ਹਮ ਸੰਗ ਕਰੇ ਲਹਾਈ। ਇਕੈ ਤੁ ਬੇਟੀ ਲਿਹੇ ਪੰਥ ਰਲਾਈ।
ਇਹ ਬੇਟੀ ਅਬ ਪੰਥਹ ਭਈ। ਅਬ ਤੁਮ ਲੇਹੇ ਇਸੇ ਰਲਈ'। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਯੋ ਕਹਿ ਕੈ ਤਹਿੰ ਪੰਥ ਭੀ ਡੰਕੇ ਦੀਏ ਲਗਾਇ।

ਦੋੜ ਦਯੋੜੇ ਕਰ ਤਬੀ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਿਸ ਪਿੰਡ ਜਾਇ। ੩੧।

ਚੋਪਈ: ਉਸੀ ਪਿੰਡ ਕੇ ਪੈਰ ਬੁਲਾਏ। ਦੀਨੀ ਉਨ ਸਭ ਗਲ ਸਮਝਾਏ।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਪੰਚਨ ਮੰਨ ਲਈ। ਚਹੁ ਬਰਨੀ ਪੰਚਾਇਤ ਬਿਪ ਸੰਗ ਅਈ। ੩੨।
ਚਹੁ ਬਰਨਨ ਇਮ ਲਈ ਠਹਿਰਾਏ। 'ਵਹਿ ਕਰੈ ਰਸੋਈ ਹਮ ਲੇਹਿੰ ਖਾਏ'।
ਸਸੁਰਾਰ ਪੇਈਏ ਦੁਇ ਟੱਬਰ ਜੋਰ। ਖੁਲਾਇ ਰਸੋਈ ਘਰ ਦਏ ਤੋਰ। ੩੩।

ਸਦ ਭਰਤੋ ਉਸ ਬਾਂਹ ਫੜਵਾਈ; ਔਰ ਬਾਤ ਤਉ ਪੰਥ ਜੀਅ ਆਈ।
ਕਹਯੋ ਉਨ੍ਹੈਂ 'ਦਯੋ ਕੰਬਲੀ ਇਕ ਡਾਲ। ਕੰਨਜਾਂਦਾਨ ਤਹਿ ਪੰਥ ਦੈਗੁ ਘਾਲ। ੩੪।
ਇਸੈ ਪੰਥ ਨਿਜ ਬੇਟੀ ਕਹਯੋ। ਇਸ ਕੇ ਚਹੀਅਤ ਦਾਜ ਭੀ ਦਯੋ'।
ਜਬ ਉਸ ਨੇ ਦਯੋ ਕਪੜੇ ਡਾਲ। ਲਗੇ ਚੁਤਰਫੋਂ ਪੜਨੈਂ ਮਾਲ। ੩੫।

ਦੋਹਰਾ: ਕਿਨੈ ਰੁਪੱਯੋ ਕਿਨ ਮੋਹਰੈਂ ਪੈਸੇ ਕੋਡੀ ਅਪਾਰ।
ਬਹੁਤ ਦਰਬ ਇਕਠੀ ਭਈ ਵਹਿ ਬਿੱਖਰ ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ। ੩੬।
ਮਾਰਯੋ ਸੱਯਦ ਜਬ ਖਾਲਸੇ ਤੋ ਭਇਓ ਤੁਰਕਨ ਥਰਬੱਲ।
ਪੂਰਬ ਦੱਖਨ ਲਗ ਮਰੇ ਗਈ ਗੱਲ ਯਹ ਚੱਲ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਹਿੰਦੂ ਕਹੈਂ 'ਪੰਥ ਨਿਹਕਲੰਕ ਕੋ ਆਯੋ ਇਸੀ ਪੰਥ ਹੋਵਗੁ ਪ੍ਰਗਟਾਯੋ'।
ਤੁਰਕ ਕਹੈਂ 'ਖਰਜੰਦਾਲ ਪੰਥ ਹੈ ਏਉ। ਐਸੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਜਗ ਭਯੋ ਤੇਉ'। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਸੱਯਦ ਫੂਕਯੋ ਪੰਥ ਜਬ ਫਿਰ ਭਏ ਦਿੱਲੀ ਗਿਰਦ ਖਾਸ।
ਮੱਧ ਦਿੱਲੀ ਚਿੰਤਾ ਪਰੀ ਘਰ ਘਰ ਬੀਤਯੋ ਤ੍ਰਾਸ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਤੁਰਕਨ ਮੱਧ ਥਰਬੱਲਾ ਪਰਾ। ਜਿਹ ਕਿਨ ਸੁਨੀ ਤਹੀਂ ਤੁਰਕ ਡਰਾ।
ਕਹੈਂ ਤੁਰਕ 'ਯਹ ਖਰਜੰਦਾਲ ਪੰਥ। ਹਮ ਜਾਪਤ ਹੈ ਯਹੀ ਮਤੰਤ'। ੪੦।
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀਪਤ ਖੋਫ ਖਾਯੋ। ਉਨ ਅਪਨੋਂ ਸਭ ਦੀਨ ਬੁਲਾਯੋ।
'ਹਮ ਕੇ ਛੋਡੇ ਯੋਹ ਪੰਥ ਨਾਹੀਂ। ਗਿਰਦ ਦਿੱਲੀ ਸਭ ਇਨ ਲੁਟ ਖਾਈ। ੪੧।
ਅਬ ਨੌਬਤ ਹੈ ਹਮ ਪਰ ਆਈ। ਲੜਨ ਜੋਗ ਫੌਜ ਹਮ ਪੈ ਨਾਹੀਂ।
ਬਿਨਾਂ ਫੌਜ ਹਮ ਨਾਹਿੰ ਬਚਾਈਂ। ਅਬ ਇਨ ਕੇ ਹਮ ਆਏ ਦਾਈ। ੪੨।
ਹਮ ਬਡਿਅਨ ਇਨ ਗੁਰ ਸੁਤ ਮਾਰੇ। ਹਮ ਬਚਿਅਨ ਇਨ ਹਿਸਾਨ ਬਿਸਾਰੇ।
ਜਿਮ ਜਿਮ ਇਨਕੋ ਹਮ ਦੁਖ ਦਯੋ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਚਹੈਂ ਏ ਬਦਲੋ ਲਯੋ। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਇਕੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਛਡ ਤੁਰੇ ਇਕੈ ਤਾਂ ਕਰੇ ਉਪਾਇ।
ਜਿਮ ਸਸੇ ਅੰਧੇਰੀ ਮੱਧ ਮਰੈ ਮਤ ਇਮ ਹੀ ਮਰ ਜਾਇੰ। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਦਾਨਾ ਉਨ ਕਰੀ ਸਲਾਹ! 'ਦਿੱਲੀ ਛਡ ਅਬ ਬਚਤੇ ਨਾਂਹਿ।
ਹੈ ਬੇਗਮ ਸਿਮਰੂ ਕੀ ਆਹਿ। ਅਬ ਉਸ ਕੀ ਪੁਛ ਲੇਹੁ ਸਲਾਹਿ'। ੪੫।
ਸੋਉ ਤੁਰਤ ਲਈ ਸ਼ਾਹਿ ਬੁਲਾਇ। ਸਭ ਦੀਨੀ ਉਸ ਬਾਤ ਸੁਨਾਇ।
ਸੁਨ ਕਰ ਬੇਗਮ ਸੀਸ ਹਿਲਾਯਾ। 'ਬੁਰਾ ਵਖਤ' ਕਹਿ ਬੇਗਮ ਸੁਨਾਯਾ। ੪੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਬੇਗਮ ਐਸੇ ਕਰੀ 'ਛੋਡੀਏ ਨਾਂਹਿ ਉਪਾਇ।
ਸਾਮ ਦਾਮ ਦੰਡ ਭੇਦ ਕੈ ਬਨੈ ਸੁ ਲਿਓ ਬਨਾਇ। ੪੭।

ਚੌਪਈ: ਹੈਂ ਸਿੰਘਨ ਮੱਧ ਬਹੁ ਸਰਦਾਰ। ਲੇਹੁ ਕਿਸੀ ਸੋਂ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰ'।
ਸ਼ਾਹ ਕਹੀ 'ਹਮ ਪਤਯਾਵੈਂ ਨਾਹੀਂ। ਮਤ ਮਾਰੈ ਹਮ ਦਗੋ ਕਮਾਹੀ'। ੪੮।

ਕਹਿ ਬੇਗਮ 'ਸਭ ਇਕਸਰ ਨਾਹੀਂ। ਹਮ ਦੇਖੇ ਸਭ ਹੀ ਪਤਿਆਈ।
ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਬਨਾਓਂ ਭਾਈ। ਤੁਮਰੀ ਬਾਂਹ ਦਯੋਂ ਤਿਸੈ ਫੜਾਈ'। ੪੯।
ਸ਼ਾਹ ਕਹੀ 'ਅਬ ਦੇਰ ਮਤ ਕਰੋ। ਹਮਰੀ ਬਾਂਹਿ ਅਬ ਉਸ ਹਥ ਧਰੋ'।
ਤੋ ਬੇਗਮ ਤੁਰਕ ਘੱਲੇ ਵਕੀਲ। ਲੈ ਲੈ ਪਾਲਕਣ ਔ ਬਭ ਫੀਲ। ੫੦।
ਜਾਇ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਜਾਇ। ਢਿਗ ਦਿੱਲੀ ਦਏ ਡੇਰੇ ਕਰਵਾਇ।
ਤੋ ਬੇਗਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿ ਆਏ। ਦਈ ਛਜਾਨੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਲਿਖਾਏ। ੫੧।

ਦੋਹਰਾ: ਕਸਮ ਨੇਮ ਦਊ ਓਰ ਤੇ ਬੇਗਮ ਦਏ ਕਰਾਇ।
'ਡੇਹਰੇ ਸੱਤ ਚੜ੍ਹਾਵਣੇ' ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਏ ਲਿਖਾਇ। ੫੨।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨੇ ਘੱਲਿਓ ਅਸ ਅਖਵਾਇ।
'ਮੋੜੇ ਪਾਛੈ ਦਲ ਕਿਮੈਂ ਹੁਇ ਨਿਜ ਦੇਸ਼ ਬਚਾਇ'। ੫੩।

ਚੌਪਈ: ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਤੋ ਬੇਗਮ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਕਹਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਡੇਰਾ ਬਹਾਰ ਕਰਾਯੋ।
ਮਾੜ ਮੋਟ ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਪਾਹਿ। ਦਿਓ ਬਾਹਰ ਤੂੰ ਝੰਡੇ ਗਡਵਾਇ'। ੫੪।
ਸੋਊ ਬਾਤ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਮੰਨ ਲਈ। ਦੀਨੋ ਝੰਡੇ ਬਾਹਰ ਗਡਈ।
ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਲਕਾਰੇ ਵਲ ਪੰਥ ਘੱਲੇ। ਜਾ ਕਹਯੋ 'ਪੰਥ ਬਿਖਬਰ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਚੱਲੇ?'
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਡੇਰਾ ਬਾਹਰ ਪਾਯੋ। ਬਹੁਤ ਦਖਣ ਤੇ ਮਰਹਟੇ ਮੰਗਾਯੋ।
ਚੋਰ ਘੋੜੀ ਉਨ ਮੁਹਰੇ ਤੇਰੀ। ਤੁਮ ਮੁੜ ਜਾਵੋ ਤੁਮ ਪਹਿ ਫੌਜ ਥੋੜੀ'। ੫੬।
ਸੁਨਤ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਹਟੇ ਪਿਛਾਹਿੰ। ਸੁਨੀ ਖਬਰ ਤੁਰਤ ਯਿਹ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ।
ਕਹਯੋ 'ਸਿੰਘ ਯਹ ਬਡੇ ਦਨਾਯੋ। ਰਖੀ ਦਿੱਲੀ ਔ ਮੁਲਕ ਬਚਾਯੋ'। ੫੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਬਜੀ ਮੰਡੀ ਡੇਰਾ ਲਾਇਓ ਔ ਚਬੂਤਰਯੋ ਛਜਾਨੀ ਆਇ।
ਹੁਕਮ ਦਿੱਲੀ ਮੱਧ ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਮਿਲੇ ਸੂਬੇ ਬਹੁ ਆਇ। ੫੮।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੰਮ ਡੇਹਰਨ ਤੇਰਾ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੀਓ ਜੁ ਹੁਤੋ ਕੰਮ ਥੋੜਾ।
ਜਹਾਂ ਮਾਤ ਥੀ ਦੋਊ ਰਹੀ। ਜਗਾ ਪੀਹੜੇ ਕੀ ਤਹਿੰ ਬਨਵਈ। ੫੯।
ਹੁਤੀ ਸਾਹਬ ਦਈ ਔ ਸੁੰਦੀ ਮਾਤ। ਗੁਰਪਤਨੀ ਸਭ ਜਗ ਬਿਖਯਾਤ।
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਧ ਆਦ ਜਹੀਂ। ਜਮਨਾਂ ਢਿਗ ਗੱਡੇ ਝੰਡੇ ਤ੍ਰੈ ਤਹੀਂ। ੬੦।
ਪੰਜਵੇਂ ਝੰਡੇ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜਹਿੰ ਬਹੇ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇ ਮਧ ਬੰਗਲੇ ਅਹੇ।
ਸੁਗਮ ਭਾਂਤ ਪੰਜ ਡੇਹਰੇ ਭਏ। ਗੱਡ ਝੰਡੇ ਪੰਜ ਕੜਾਹ ਕਰ ਦਏ। ੬੧।
ਹੁਤੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜਾਰਾ ਦੋਊ। ਉੱਪਰ ਮਸੀਤ ਚਿਣ ਰਖੀ ਥੀ ਸੋਊ।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਯੋ 'ਮਸੀਤ ਹੋਵੈ ਗੇਰ। ਤੋ ਡੇਹਰੇ ਬਨਾਵੈਗੇ ਫੇਰ'। ੬੨।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨ ਤੁਰਕਨ ਤਹਿੰ ਅਗ ਲਗੀ ਗਿਰਨ ਮਸੀਤਨ ਨਾਇ।
'ਗੇਰ ਮਸੀਤੈਂ ਕਿਮ ਜੀਏਂ ਜਹਿੰ ਬੈਸ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਾਇ'। ੬੩।

ਚੌਪਈ: ਮਿਲ ਸਭ ਤੁਰਕ ਗਏ ਸਾਹਿ ਕੋਲ। ਸਭੀ ਮੁਲਾਣੇ ਸਦ ਲਏ ਬੋਲ।
 'ਭਯੋ ਕਾਫਰ' ਕਹਿ 'ਅਬ ਪਤਸਾਹਿ। ਆਖੇ ਮਸੀਤ ਦੁਏ ਦਿਹੋ ਗਿਰਾਇ। ੬੪।
 ਹਮ ਜੀਵਤ ਕਿਮ ਮਸੀਤ ਗਿਰਨ ਦੇਹਿ। ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਲੀ ਕਰਵਾਏ ਥੇਹ'।
 ਸਾਹ ਕਹੀ 'ਤੁਮ ਅਗੈ ਨ ਕਹੀ। ਹਮ ਦਈ ਲਿਖਾਇ ਅਬ ਔਖੀ ਭਈ। ੬੫।
 ਜੋ ਹਮ ਲਿਖਤ ਚਹੈ ਅਬ ਮੋੜੀ। ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਸੌ ਹੋ ਜਾਇ ਤੋੜ ਵਿਛੜੀ।
 ਡੇਰਾ ਪਾਉਗੁ ਚਕ ਹਮ ਦੇਸ ਮਾਂਹਿ। ਹਮ ਕੋਲ ਕਸਮ ਤੇ ਝੁਠੇ ਪਾਹਿ। ੬੬।
 ਵਹਿ ਤੁਰਤ ਦੇਵੈ ਮੁਲਖ ਉਜਾੜ। ਕਜਾ ਜਾਣੈ ਲੇ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਮਾਰ।
 ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਖਰਾਬ ਕਰਵਾਵੇ। ਦੁਊ ਜਹਾਨੋਂ ਹਮੈਂ ਗੁਵਾਵੇ'। ੬੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝਯੋ ਤੋਹ ਤਬ 'ਤੁਰਕ ਭਏ ਸੁ ਦੰਗੇ ਦਾਰ।
 ਅਬ ਕਿਛ ਮਸ਼ਟ ਸੁ ਮਾਰੀਏ ਫਿਰ ਲੈਯਨਗੇ ਸਵਾਰ'। ੬੮।

ਚੌਪਈ: ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਪੰਥ ਬੁਲਾਯੋ। ਦਿੱਲੀ ਗਿਰਦੈ ਤੁਰਤ ਝਾਕੋ ਲਵਾਯੋ।
 ਜਿਨ ਜਿਨ ਬੀ ਬਹੁ ਹੁੱਜਤ ਕਰੀ। ਮੁਲਕ ਉਨ੍ਹੋਂ ਲੁੱਟਯੋ ਤਿਸ ਘਰੀ। ੬੯।
 ਜੇ ਉਹ ਆਇ ਹੁਏ ਮਿਨਤਦਾਰ। ਉਸ ਮੁਲਕੋਂ ਦਏ ਸਿੰਘ ਨਿਕਾਰ।
 ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸਭ ਅਰਥੀ ਭਏ। ਲਿਖਾਇ ਸਭਨ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਲਏ। ੭੦।
 ਜਿਨ ਕੋ ਹੁਤੋ ਨ ਮੁਲਖ ਜਗੀਰ। ਉਨ ਦੈ ਦਰਬ ਕੀਏ ਤਾਬੈਗੀਰ।
 ਕਿਸੈ ਲੜਾਈ ਕਿਸ ਵਿਚੇ ਭਿੜਾਇ। ਕਿਸੈ ਬੰਧ ਕਿਸ ਦੇਹ ਛੁਡਾਇ। ੭੧।
 ਪਾੜ ਝੀੜ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਦਏ। ਹੱਥ ਸਭਨ ਕੇ ਲਿਖਾਇ ਕਟ ਲਏ।
 ਕਿਸੈ ਖੁਹਾਇ ਕਿਸ ਦਿਵਾਵੈ ਜਗੀਰ। ਲਿਖਤ ਲਿਖਾਈ ਇਸ ਤਤਬੀਰ। ੭੨।

ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਉਨ ਲਿਖਤੈਂ ਥੀ ਲਿਖੀ ਸਿੰਘ ਸਭ ਇਕ ਥਾਂ ਕੀਨ।
 ਰਾਮ ਦਿਆਲ ਦਿਵਾਨ ਹਰ ਸਾਹ ਅੱਗੈ ਧਰ ਦੀਨ। ੭੩।

ਚੌਪਈ: ਦੇਖ ਸਾਹ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਯੋ। 'ਹਮੈਂ ਕਾਫਰ ਸਿੰਘ ਇਕਲੋ ਨ ਕੀਓ।
 ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਤੁਮ ਬਹੁ ਮਿਲਵਾਏ। ਅਬ ਤੁਰਤ ਦੇਵੋ ਜਾਇ ਗਿਰਾਏ'। ੭੪।
 ਯੋ ਲਿਖਵਾਇ ਦਿਵਾਨ ਲਿਆਯੋ। ਸਭ ਦਲ ਕੋ ਸਿੰਘ ਹੁਕਮ ਦਿਵਾਯੋ।
 'ਦਿਓ ਮਸੀਤ ਅਬ ਬੜੀ ਗਿਰਾਇ। ਰਕਾਬਰੀਜ ਕੇ ਹੈ ਜੋ ਮਾਂਹਿ'। ੭੫।
 ਸੁਨ ਯਹ ਬਾਤ ਹਲਕਾਰੇ ਧਾਇ। ਮੁੰਗਲੀ ਮੇਖ ਔ ਕੁਹਾੜੇ ਫੜ ਆਇ।
 ਕਹੀ ਕੁਦਾਲ ਬਹੁ ਹਥੋੜੇ ਮੰਗਵਾਇ। ਭੰਨਨ ਪੱਟਨ ਸਭ ਲਾਗੇ ਜਾਇ। ੭੬।
 ਹੁਤ ਪਥਰਨ ਬਹੁ ਚੂਨੇ ਧਾਰੀ। ਕਿਤੇ ਪੱਥਰ ਕਿਤੇ ਇੱਟ ਦਈ ਡਾਰੀ।
 ਪਹਿਰ ਦੋ ਇਕ ਸੈਂ ਸੋ ਦਈ ਢਾਇ। ਐਸੀ ਭਈ ਮਤਿਗੁਰੂ ਰਜਾਇ! ੭੭।

ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇਹ ਜਹਿੰ ਹੁਤੀ ਥੀ ਦਾਧੀ ਠੋਰ।
 ਡਿਹਰੋ ਛੇਵੇਂ ਤਹਿੰ ਰਚਯੋ ਝੰਡੋ ਗਡਯੋ ਕਰ ਧੌੜ। ੭੮।
 ਕਰ ਕੜਾਹ ਤਹਿੰ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਲਜਾਇ ਕਰ ਦੀਓ ਵਰਤਾਇ।
 ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਸੋਗੋ ਭਯੋ ਔ ਸਿੰਘਨ ਮਨ ਸੁਖ ਪਾਇ। ੭੯।

ਚੌਪਈ: ਰਹਜੋ ਸੱਤਵੇਂ ਸੀਸ ਜੁ ਰੀਜ। ਹੁਤੀ ਠੌਰ ਥੀ ਤਹਿ ਅਤਿਰੰਜੀ।
 ਇਕ ਵਲ ਖੂਹੀ ਇਕ ਵਲ ਮਸੀਤ। ਨਹਿ ਜਪੈ ਗੁਰ ਜਗਾਥੀ ਕੀਤੀ। ੮੦।
 ਤੋ ਇਕ ਉਹਾਂ ਬੀ ਮਾਸਕਨ ਪੁਰਾਨੀ। ਸੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਦ ਪੁਛੀ ਸਿਆਨੀ।
 ਉਨੈ ਕਹੀ 'ਹਮ ਪਤਾ ਬਤਾਈ। ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ ਈਹਾਂ ਚੌਕੀ ਡਸਾਈ। ੮੧।
 ਮਸੀਤ ਕੰਧ ਤਹਿ ਉਪਰ ਚੌਥਾਈ। ਤਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਰ ਤੇਗ ਲਗਵਾਈ।
 ਪੂਰਬ ਵਲ ਥੇ ਮੁਖ ਕਰ ਬਹੇ। ਲਗੀ ਤੇਗ ਸਿਰ ਅਗੈ ਗਿਰ ਅਏ। ੮੨।
 ਔਰ ਲੋਕ ਦੇਖਨ ਬਹੁ ਆਏ। ਹਮ ਪਿਤ ਹੁਤ ਤਹਿ ਮਸਕ ਕ੍ਰਵਾਏ'।
 ਸੁਨ ਭੁਜੰਗੀ ਤੁਰਤ ਚਲੇ ਢਹਾਵਨ। ਸੁਨ ਦੰਗੋ ਭਯੋ ਵਜ਼ੀਰ ਕੇ ਆਵਨ। ੮੩।

ਦੋਹਰਾ: ਵਜ਼ੀਰ ਕਹੀ 'ਤੁਮ ਅਬ ਥੰਮੇ ਹਮ ਆਵੈਂ ਕਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲ।
 ਜਿਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਥੈਂ ਤਿਮ ਕਰੈਂ ਕਿਮ ਕਹੈਂ ਬਿਥੇ ਅਬ ਬੋਲ'। ੮੪।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਾਤ ਭਈ ਤੋ ਅਯੋ ਵਜ਼ੀਰ। ਆਇ ਸਿੰਘ ਪੈ ਕਰ ਤਤਬੀਰ।
 ਕਿਛਕ ਮਸੀਤ ਕੀ ਪਿਛਾੜੀ ਤੁੜਾਈ। ਕਿਛਕ ਅਗਯੋਂ ਭੀ ਰਖੀ ਬਠਾਈ। ੮੫।
 ਮੱਧ ਦਿੱਲੀ ਲਯੋ ਦੇਹਰੋ ਚਿਣਾਇ। ਸਤਮੇ ਝੰਡੋ ਇਮ ਦੀਓਂ ਝੁਲਾਇ।
 ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ ਕੜਾਹੁ ਕਰਾਏ। ਸਿਖ ਪਰਸੰਨ ਚੁਤਰਠੋਂ ਆਏ। ੮੬।
 ਸੁਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਇਮ ਗਢ ਮਾਰਾ। ਰਹੂਗੁ ਪ੍ਰਿਥੀ ਉਸ ਨਾਮ ਉਜਾਰਾ।
 ਐਸੀ ਕਰੀ ਉਨ ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ। ਪਾਉ ਜਗਾ ਵਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਦਾਰ। ੮੭।

ਸ: ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੋਰ ਸਾਖੀ

੧੬੪. [ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਲੁਟ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦਿਖਾਇਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸਿੰਘ ਬਘੇਲ ਕੀ ਔਰ ਭੀ ਦਿਉਂ ਸੁਨਾਇ।
 ਸੁ ਜੈਸੁ ਪਤਿਸ਼ਾਹੈ ਸੇ ਮਿਲਯੋ ਔ ਕਰ ਲੁਟ ਦਈ ਦਿਖਾਇ। ੧।
 ਜਬ ਪੰਥ ਆਵੈ ਵਲ ਦਿਲੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਏ ਮੁੜਾਇ।
 ਤੇਫੇ ਤੁਫਾਇਤ ਵਜ਼ੀਰ ਪਹਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਤੋਂ ਦਏ ਘਲਵਾਇ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਤੋਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਦਿਲ ਇਕ ਦਿਨ ਅਈ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਨ ਸਿੰਘ ਕਬ ਭਈ।
 ਜੇ ਮੋਹਿ ਅੰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿ ਜਾਵੈਂ। ਬਹੁਤ ਖੂਬੀ ਉਸ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਵੈਂ'। ੩।
 ਵਜ਼ੀਰ ਘੱਲਯੋ ਮੁਲਾਕਾਤ ਠਹਿਰਾਵਣ। 'ਜਿਮ ਆਵੈ ਤਿਮ ਕਰੋ ਲਿਆਵਣ'।
 ਆਇ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹੀ ਤਿਮ ਬਾਤ। 'ਸੱਦਯੋ ਸ਼ਾਹ ਤੁਸਾਂ ਕਰਨ ਮੁਲਾਕਾਤ'। ੪।
 ਤੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਯੋ ਵਜ਼ੀਰੈ ਸੁਨਾਇ। 'ਹਮ ਕਠਨ ਕਰਨ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੈ ਸ਼ਾਹਿ।
 ਸ਼ਾਹਿ ਮਿਲਤ ਹੈਂ ਹਥ ਬੰਧ ਦੇਇ। ਕਰ ਹੈਂ ਕੁਨਸੋ ਝਕ ਝਕ ਸੇਇ। ੫।

੧. ਅਨੋਖੀ।

੨. ਕਿੱਥੇ।

ਨਹਿੰ ਸਸਤਰ ਕੋਉ ਸਾਥ ਲਿਜਾਵੈ; ਹਮ ਬਿਨ ਸਸਤ੍ਰ ਨ ਪੈਰ ਉਠਾਵੈ।
ਹਮਰੈ ਪੰਥ ਮੱਧ ਹੈ ਯਹਿ ਆਣ। ਨਹਿੰ ਸਿਰ ਧਰਨੋ ਹਥ ਤੁਰਕਨ ਜਾਣ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਐ ਏਕਲ ਹਮ ਕਯਾ ਦੇਖਣੈ ਹਮ ਦੇਖਣ ਖੂਬ ਸਿਪਾਹਿ।
ਇਮ ਕਰ ਹਮਰੀ ਨਹਿੰ ਬਨੈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ੭।

ਚੌਪਈ: ਐ ਫੌਜ ਹਮਾਰੀ ਹੈ ਹਠ ਵਾਰੀ। ਮਤ ਕਰ ਜਾਵੈ ਸੋਉ ਖਵਾਰੀ।
ਇਤੀ ਬਾਤ ਜੋ ਹੁਇ ਮਨਜੂਰ! ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਜਾਵਗੁ ਜ਼ਰੂਰ। ੮।
ਜਾਇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਭ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਘੜੀ ਕੁ ਸੋਚ ਦਿਲ ਸ਼ਾਹ ਭੀ ਆਈ।
ਫੇਰ ਸ਼ਾਹ ਮੁਖ ਦੀਓ ਫੁਹਮਾਈ। 'ਜਿਮ ਆਖੈ ਤਿਮ ਲੇਹੁ ਬਣਾਈ। ੯।
ਹਮ ਦੇਂ ਨਗਾਰੇ ਉਮ ਸੁ ਤੁਰੀ ਅਸਪੀ। ਦੈਂ ਮਹੀ ਮਰਾਤਬ ਸੰਗ ਸਭ ਵਸਬੀ।
ਸਾਥ ਲਿਆਵੈ ਉਸ ਫੌਜ ਬਿਚਾਰੀ; ਗਲੀ ਕੂਚੈ ਕਿਸ ਕਰੈ ਨ ਖ਼ਾਰੀ'। ੧੦।
ਰਾਮ ਦਯਾਲ ਸਦ ਸ਼ਾਹ ਸਮਝਾਯੋ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੇ ਦਿਨ ਟਿਕਵਾਯੋ।
ਔਰ ਬਾਤ ਵਹੁ ਆਯੋ ਸੁਨਾਇ। 'ਉਸ ਦਿਨ ਨਜਰ ਕੋਉ ਕਸਾਈ ਨ ਪਾਇ। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ: ਦੈਖ ਸਿੰਘ ਉਸ ਮਾਰ ਹੈਂ ਮਤ ਦੰਗੋ ਹੋ ਜਾਇੰ।
'ਦਿਨ ਨਹਿੰ ਆਵੈਂ ਬਜਾਰ ਮਧ' ਸ਼ਾਹਿ ਹੋਕੋ ਦਯੋ ਫਿਰਾਇ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਆਇ ਰਾਮਦਯਾਲ ਸਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਨਾਯੋ। ਲੈਨ ਵਜ਼ੀਰ ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਤੇ ਆਯੋ।
ਕਹੀ ਵਜ਼ੀਰ ਤਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਇ। 'ਜਿਮ ਮਨ ਮਾਨੈ ਤਿਮ ਚੜ੍ਹਿਓ ਪਾਇ। ੧੩
ਤੈਂ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਥੋੜੀਓ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਸੱਦ ਸ੍ਰਦਾਰ ਸਭ ਲਏ ਸਮਝਾਈ।
ਤੈਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੌਜ ਦਈ ਤੁਰਾਈ। ਮੁਹਰੇ ਨਕੀਬ ਥੋ ਬੋਲਤੇ ਜਾਈ! ੧੪।
ਔਰ ਹਲਕਾਰੇ ਚੋਬਦਾਰ ਘਨੇ; ਅਗੈ ਅਗੈ ਸਿੰਘ ਸੋਉ ਜਾਇੰ ਭਨੇ।
ਅਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਥਿਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛਾਜੈ; ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਰਿਸ਼ਮ ਬਿਰਾਜੈ। ੧੫।
ਅਗੈ ਭੱਟ ਬਿਰਦਾਵਲ ਪੜਤੈ ਜਾਹਿੰ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਮਹਿਮਾ* ਮਾਹਿੰ।
ਤੁਰਜੇ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਫੀਲ ਅੰਖਾਰੀ। ਹਿਲੈ ਚੌਰ ਗੋਲ ਝਿਲਮਿਲ ਕਾਰੀ। ੧੬।
ਘੋੜੇ ਕੋਤਲ ਅਗੈ ਤੁਰਾਏ। ਜਿਸੀ ਤੋਰ ਸਿੰਘ ਚਲੈ ਰਖਾਏ।

ਦੋਹਰਾ: ਇਸੀ ਤੋਰ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਿਓ ਬਡੇ ਕਿਲੇ ਕੇ ਪਾਸ।
ਬਜ਼ੀਰ ਸੁ ਅਗਜੋਂ ਸ਼ਾਹ ਘਲਜੇ ਇਸਤਕਬਾਲ ਕਰਨ ਖਾਸ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਤਹਿੰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਯੋ ਹਸਤੀ ਛੋਟੇ। ਤੈਂ ਚੜ੍ਹ ਤੁਰਜੇ ਨਿਮ ਖਾਸ ਘੋਰੇ।
ਚੜ੍ਹੇ ਚੜ੍ਹਾਇ ਵੜੇ ਮਧ ਕਿਲੇ। ਹੁਤੇ ਜਨਕ ਕੇ ਅਗੇ ਰਲ ਮਿਲੇ। ੧੮।
ਢੁਇ ਨੇੜੈ ਲਏ ਵਜ਼ੀਰ ਖੜਾਇ। ਭਲੀ ਠੌਰ ਲੀਓ ਸਿੰਘ ਉਤਰਾਇ।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਥ ਸ੍ਰਦਾਰ ਲਏ ਕਈ। ਦੁਲਚਾ ਸਿੰਘ, ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਜੁਈ। ੧੯।

* ਪਾ:- ਕੇ ਹੈ ਜੋਉ।

ਔਰ ਫੌਜ ਰਖਿ ਚੜ੍ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਪੰਜ ਸਤ ਸ੍ਰਦਾਰ ਲਏ ਉਤਰਾਈ।
ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤਹਿ ਕਸੇ ਕਸਾਏ। ਬੇਸਕ ਸਾਹਿ ਵਲ ਤੁਰਤੇ ਗਏ। ੨੦।
ਅੰਗੈ ਸਾਹ ਖੂਬ ਲਾਈ ਕਚਹਿਰੀ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਬੈਠੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਠਹਿਰੀ।
ਤਹਿ ਹਿੰਦੂਅਨ ਸਾਹਿ ਇਮ ਫੁਰਮਾਯੋ। ‘ਅੰਗੈ ਸਿੰਘਨ ਤੁਮ ਫਤੇ ਬੁਲਾਯੋ’। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਦੁਲਚੈ ਸਿੰਘ ਆਖਿਓ ਰਾਮ ਦਯਾਲ ਸਮੁਝਾਇ।
‘ਤੂੰ ਤੇ ਆਪਨ ਵੱਲ ਤੇ ਕੁੰਨਸੈ ਕਰਤੇ ਜਾਇ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਹੱਥ ਕਮਾਨ ਸਿਰਦਾਰਨ ਲਈ। ਚਲੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੈ ਪਈ।
ਇਕ ਵਲ ਰਾਮ ਦਯਾਲ ਦੂਈ ਵਲ ਵਜ਼ੀਰ। ਕਰਤ ਕੁੰਨਸ ਤੁਰੇ ਅਪਨ ਤਤਬੀਰ।
ਉਤ ਵਲ ਹਿੰਦੂ ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਉੱਚੇ ਸੁਨ ਸੁਨ ਸਿੰਘ ਅਗਯੋ ਮਨਾਵੈ।
ਰਾਮ ਦਯਾਲ ਕੁੰਨਸ ਜਾਇ ਕਰੀ। ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਖੋ ਗੁਰ ਫਤੇ ਉਚਰੀ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ: ਦੇਖ ਸਾਹੁ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ ਭਯੋ ਸੱਦ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹੀ ਸਮੁਝਾਇ।
‘ਸਿੰਘ ਕੋ ਕੁਰਸੀ ਤੁਮ ਦਯੋ ਔਰ ਅਮੀਰੇ ਤੇ ਦਿਵਾਇ’। ੨੫।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹੇ ਕਮਾਨ ਦਿਵਾਈ। ਲਈ ਸਾਹਿ ਦੁਇ ਹੱਥ ਉਠਾਈ।
ਸਾਹਿ ਹੱਥ ਕੁਰਸੀ ਵਲ ਕਰਯੋ। ਪਰ ਸਨਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਗੈ ਬਹਿ ਰਹਯੋ। ੨੬।
ਬੈਰ ਖਰੀਅਤ ਬਹੁ ਪੁਛੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ਕਰੀ ਗੱਲੈਂ ਜੋਊ ਦੋਸਤੀ ਰਾਹਿ।
ਔਰ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਕੇ ਦਿਵਾਈ ਕਮਾਨ। ਦਿਵਾਇ ਕੁਰਸੀ ਦੀਯੋ ਬਹੁ ਮਾਨ। ੨੭

ਦੋਹਰਾ: ਔਰ ਬਾਤ ਸਭ ਹੀ ਲਿਖੀ ਗ੍ਰੰਥ ਬਹੁਤ ਬਢ ਜਾਇ।
ਸ਼ਾਹੀ ਮਰਾਤਬ ਬਹੁ ਬਡੋ ਸੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਯੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ੨੮।

ਚੌਪਈ: ਦਯੋ ਹਾਥੀ ਬਡ ਅੰਬਾਰੀ ਪਾਇ। ਸੁ ਤੁਰੀ ਅਸਬੀ ਦਈ ਇਹਾਂ ਬਜਾਇ।
ਔਰ ਤੋਫੇ ਤੁਫਾਇਤ ਔ ਸਿਰੋਪਾਇ। ਸਾਥ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਖੂਬ ਲਈ ਪਾਇ। ੨੯।
ਮੋਤੀ ਮਾਲ ਬਡ ਜ਼ਾਹਰਨ ਵਾਲੀ। ਔਰ ਦਏ ਬਡ ਮਨਸਖ ਦਾਰੀ।
ਔਰ ਸਭ ਚੀਜ਼ ਕੇ ਸਕੈ ਗਿਨਾਇ। ਇਤ ਬਘੋਲ ਸਿੰਘ ਉਤਘਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਕਰਤ ਵਿਦਾ ਸਾਹਿ ਇਮ ਕਹੀ ‘ਇਮ ਹਮ ਹਵਸ ਰਹਾਇ।
ਸਿੰਘ ਲੁਟੇਰੇ ਜਗ ਕਰੈਂ ਹਮ ਲੁਟਤੇ ਦੇਖੇ ਨਾਂਹਿ’। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਸ ਕਹੀ ਅਗਯੋ ਬਾਤ। ‘ਅਸੀਂ ਦਿਖਾਵੈਂ ਤੁਮਹਿ ਪ੍ਰਭਾਤ।
ਯਹ ਜੋ ਖੇਤ ਪੋਨਨੈ ਕੋ ਪਾਰ। ਇਨਕੀ ਲੁਟਕੂਟ ਕਰਹਿੰ ਦਿਖਾਰ। ੩੨।
ਦਾਮ ਇਨਕੈ ਕ੍ਰਿਸਾਨਨ ਦੀਏ ਜਾਹਿੰ। ਹੋਗ ਬਡੋ ਤਮਾਸੋ ਜਮਨਾਂ ਮਾਂਹਿ।
ਜਬ ਚਾਹੋ ਤਬ ਲਿਓ ਬੁਲਾਇ। ਸਿੰਘ ਹੋਲੀ ਸੀ ਕਰ ਦੇਹਿੰ ਦਿਖਾਇ’। ੩੩।
ਸੋਊ ਪ੍ਰਾਤ ਸਿੰਘ ਘਲੇ ਬੁਲਾਇ। ‘ਢਲੇ ਦਿਵਸ’ ਕਹਯੋ ‘ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਆਇ’।
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹੀ ‘ਹਮ ਜਾਵੈਂ ਜ਼ਰੂਰ। ਢਿਗ ਆਇ ਬੈਠਯੋ ਜਗਾ ਉਚੁਰ’। ੩੪

੧. ਗੀਨਿਆਂ ਦਾ। ੨. ਕਿਸੇ ਉਚੀ ਥਾਵੇਂ (ਤੁਮਾਂ) ਆ ਬੈਠਣਾ।

ਸੁਨਤ ਸਿੰਘਨ ਦਿਲ ਖਾਦੀ ਹੋਈ। ਉਇ ਉਸ ਆਗੈ ਵੈ ਉਸ ਅਗੇ ਚਹੈ ਹੋਈ।
ਢਲੇ ਦਿਵਸ ਸਿੰਘ ਕੀਓ ਨਗਾਰੇ। ਤੁਰਯੋ ਡੇਰੇ ਸਭ ਲੁੱਟਨ ਵਾਰੇ। ੩੫।
ਕਿਸ ਹਥ ਦਾਤੀ ਕਿਸ ਛੁਰੀ ਕਟਾਰੀ। ਕਿਸੈ ਕਰਦ ਕਿਨ ਤਲਵਾਰਹਿ ਧਾਰੀ।
ਕਰਤ ਲੁੱਟ ਥੇ ਜਿਮ ਦਲ ਨਿੱਤ। ਰਲ ਮਿਲ ਲੁੱਟਨ ਆਇ ਹੁਏ ਮਿੱਤ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਰਾਮ ਦਯਾਲ ਜਾਇ ਸ਼ਾਹ ਪੈ ਕਹਿ ਉਚੈ ਦਯੋ ਬਹਾਇ।
ਤੋ ਲੈ ਲੁੱਟਨ ਵਾਰ ਲੈ ਖੜਯੋ ਸੁੱਖੁ ਸਿੰਘ ਜਾਇ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਸ਼ਾਹਿ ਕਹੀ 'ਅਬ ਹੱਲਾ ਕਰਾਯੋ। ਅਪਨ ਵਜ੍ਹਾ ਸੋਂ ਲੁੱਟ ਦਿਖਾਯੋ'।
ਤੋ ਮਗਰੋਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੜ੍ਹ ਆਏ। ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕੇ ਵੈ ਬਹੁ ਲਜਾਏ। ੩੮।
ਕੁੱਦ ਵੜੇ ਵੈ ਮੱਧ ਦਰਿਆਇ। ਕੋਈ ਤਰੈ ਕੋਈ ਗੋਤੋ ਖਾਇ।
ਕਈ ਮੁੜ ਖੜੇ ਕੋਈ ਰੁੜ੍ਹਤੇ ਜਾਇ; ਕਿਸ ਸਿਰ ਪੱਗ ਰਹੀ ਐ ਰੁੜ੍ਹੀ ਬਹੀ ਜਾਇ।
ਕਈ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਪਰਲੇ ਪਾਹ। ਕਈ ਖੜੇ, ਕਈ ਮੱਧ ਭਏ ਖੁਆਰ।
ਕਈ ਪੋਨੇ ਲੈ ਮੁੜ ਭੀ ਆਏ। ਉਨਕੋ ਖੋਸ ਕਈ ਰਸਤਯੋਂ ਲੈ ਧਾਏ। ੪੦।
ਵਹਿ ਉਸਕੇ, ਵਹਿ ਉਸੈ ਪਕਾਵੈ। ਵਹਿ ਉਸ ਦਾੜਹਿ, ਵਹਿ ਪੱਗ ਹਥ ਪਾਵੈ।
ਦੇਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਡ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰੈ। ਹੱਸ ਹੱਸ ਬਹੈ ਐ ਲਿਟ ਲਿਟ ਪਰੈ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਉਨ ਬਡ ਜੋ ਉਤ ਤੇ ਲਦ ਲਜਾਹਿ।
ਰਸਤੇ ਹੀ ਤੈ ਉਨ੍ਹੋਂ ਕੋ ਲੁੱਟੈਂ ਔਰ ਸੁ ਖਾਹਿੰ। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਕਈ ਨਠੇ ਜਾਹਿ ਪਰਾਨ ਲੁਹਾਇ। ਕਈ ਨਠੇ ਜਾਹਿ ਗੁੜ ਬੁਤੈ ਖਾਇ।
ਇਕਲੇ ਨਠੈ ਮੁੜ ਪਿਛਾ ਨ ਤਕਾਵੈਂ। ਇਕ ਰਲ ਮਿਲ ਘੁਲ ਤਿਹ ਠੇਕੈ ਲਗਾਵੈਂ। ੪੩

ਸੋਰਠਾ: ਗੋਹਰ ਅਲੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਿਖ ਪੰਥ ਲੁਟ।
ਜਿਮ ਬਵਰੋ ਸਾਂਗ ਕਰਾਇ ਆਪ ਫੂਕ ਆਪ ਹਸੈ। ੪੪।

ਦੋਹਰਾ: ਐਸੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਸੋਂ ਸਿੰਘ ਰਹਯੋ ਸੁ ਕਿਤਨਕ ਸਾਲ।
ਲਏ ਪੈਸੇ ਔਰ ਦੇਸ ਤੇ ਰਲਵਾਇ ਮਰਹਟੇ ਨਾਲ। ੪੫।
ਠਾਣਾਂ ਦਿੱਲੀ ਬਹਾਹਿ ਫਿਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੋਂ ਛੁਜਾਨੀ ਲਿਖਾਇ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਧਰ ਮੁੜ ਪੜਿਓ ਤਿਸਹੀ ਰਾਹਿ।

ਸਾਖੀ ਡੀਘ ਘੁਮੇਰ ਐ ਭਰਤ ਪੁਰੇ ਕੀ

੧੯੫. [ਭਰਤ ਪੁਰੀਏ ਸੂਰਜ ਮਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਟਕਾ
ਮਾਮਲਾ ਲੈ ਕੇ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ।]

ਦੋਹਰਾ: ਜਬ ਖਾਲਸੇ ਦੱਖਣ ਚਲਯੋ ਮਿਸਲੋਂ ਦੇਸੇ ਬਣਾਇ।
ਜਾਇ ਸੂਰਜ ਮਲ ਘੇਰਿਓ ਡੀਕ ਕੁਮੇਰਹਿ ਮਾਹਿ। ੧।
ਸਤ ਲੱਖ ਟਕੇ ਉਨ ਲਿਖ ਘਲੇ ਤੋ ਮਿਲਣ ਆਯੋ ਆਪ।
ਸੁਨੋ ਅਬੈ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਜਿਮ ਉਸ ਭਯੋ ਮਿਲਾਪ। ੨।

ਚੌਪਈ: ਸੁਨੋਂ ਮਿਲਾਪ ਉਸੈ ਕੀ ਬਾਤ। ਸੇ ਮਿਲਿਓ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ ਜਾਤ।
ਸੇ ਕਹੈ 'ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੇਂ ਮਿਲਹੋਂ ਗਲੇ। ਨਾਹੀਂ ਤੋ ਜਾਉਂ ਘਰ ਮੁੜ ਚਲੇ'। ੩।
ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਕਹੈ 'ਸੇਂ ਮੇਨੇ ਮਿਲੋਂ ਨਾਹੀਂ'। ਵਲ ਦੋਊ ਇਮ ਜਿਦੇ ਕਰਾਹੀਂ।
ਤਉ ਪੰਥ ਨੇ ਅਸ ਠਹਿਰਾਈ। 'ਲਵਾਇ ਤਨਖਾਹਿ ਲਯੋ ਪੰਥ ਬਖਸ਼ਾਈ'। ੪।
ਕਹੀ ਪੰਥ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਮਨ ਲਈ। ਸੂਰਜ ਮਲ ਬਹੁ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ ਭਈ।
'ਅਬ ਮੈਂ ਮਿਲੇ ਪੰਥ ਵਡ ਭਯੋ। ਸੱਤ ਲੱਖ ਟਕਾ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਅਯੋ'। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਆਗੇ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਬਹਿ ਮਰਬਤ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ।
ਸੇ ਜੋੜੀ ਘੋੜੇ ਲੈ ਅਯੋ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਾਜ ਲਵਾਨ। ੬।

ਚੌਪਈ: ਇਤੇ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਉੱਠ ਖਲੋਯੋ। ਮਿਲੇ ਗਲੇ ਇਮ ਕੁਸਲ ਪੁਛੋਯੋ।
ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਕਹਿ ਪਾਸ ਬਹਾਯੋ। ਕਰ ਰੱਯਤ ਸਿਰ ਮਾਮਲੋ ਠਹਿਰਾਯੋ। ੭।
ਲਾਖ ਰੁਪੱਯੋ ਤਿਸ ਛਡ ਦਯੋ। ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੈ ਵਿਦਾ ਸੁ ਕਯੋ।
ਦਯੋ ਛਡਾਯੋ ਰਾਣੀ ਕਹਿ ਨਾਇ। ਕਹੈ ਨ ਪੰਥ ਹਮ ਬਿਰਥੀ ਛੁਡਾਇ। ੮।
ਤੀਨ ਲੱਖ ਹਾਜੇ ਤੁਰਤ ਦਏ। ਦੋਇ ਲੱਖ ਹੁਤੀ ਕਿਛ ਮੁੱਦਤ ਕਏ।
ਤਉ ਰੁਪੱਯੋ ਤਿੰਨ ਲਖ ਆਯਾ। ਡੇਰੇ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਮਲ ਸੂਰਜ ਘਲਾਯਾ। ੯।
ਤਿਸਕੀ ਬਾਂਟ ਕਰਨ ਪੰਥ ਡਹਯੋ। ਕਰਤ ਝਗਰੋ ਉਤ ਦੁਇ ਲਖ ਗਹਯੋ।
ਫੇਰ ਸੁਨੋ ਜਿਮ ਵਹਿ ਝਗਰੋ ਮੁਕਯੋ। ਸਭੀ ਬਾਤ ਸੇਂ ਅਬ ਲਿਖ ਦਯੋ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਮਿਸਲੋਂ ਬੰਡੇ' ਕੋਊ ਕਹੈ 'ਬੰਡੇ ਫੌਜ ਦੇਖ'।
ਆਪੋ ਆਪਣੈ ਮਤਲਬੀ ਬੋਲ ਮਚਾਵੈਂ ਖੇਖ। ੧੧।
ਦੁਇ ਲੱਖ ਖੋਇ ਜਿਮ ਫਿਰ ਬੰਡੇ ਸੇ ਬਿਧ ਦਿਓਂ ਸੁਨਾਇ।
ਮਿਸਲੋਂ ਦਸ ਜਿਮ ਕਰ ਵੰਡੇ ਬਡ ਛੋਟੀ ਕਰ ਸਮਝਾਇ। ੧੨।

ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰਖ ਦਸਵੰਧ ਲਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਹਿਲ ਹਿਤ ਕਯੋ।
ਜੇ ਅਹਿਮਦ ਗਿਲਜੇ ਗਯੋ ਢਾਹਿ। ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੋ ਲੀਓ ਦੁਬਾਰ ਸਜਾਇ। ੧੩।
ਔ ਗਿਰਦ ਪੋੜੀ ਔ ਗੁਰ ਠੌਰ। ਸੌਪ ਮਸੰਦਨ ਗੁਰ ਠੌਰ ਕਰੀ ਗੌਰ।
ਪੁਨ ਅੱਧੇ ਟਕੇ ਦੋਲ ਬਿਧ ਰਖ ਲਏ। ਅੱਧੇ ਮਝੈਲ ਤਰਨ ਦਲ ਦਏ। ੧੪।
ਤਿਨ ਮੱਧ ਤੀਨ ਮਿਸਲ ਸਮ ਭਈ। ਸੁਕ੍ਰਚਕੀਏ, ਰਾਮਗੜੀਏ, ਕਨ੍ਹਈ।
ਚੋਥੇ ਭੰਗੀ ਸਵਾਏ ਠਏ। ਪੰਜਮ ਪੋਣੇ ਨਕਈ ਠਹਿਰਏ। ੧੫।
ਤਿਮ ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ ਭਈ ਫੌਜ ਸਵਾਈ। ਬਾਰੈ ਹਜ਼ਾਰ ਗਿਣਤੀ ਤਿਸ ਆਈ।
ਤਿੰਨ ਲਖ ਪੋਣੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘੀਅਨ ਮਿਲਵਾਈ। ੧੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤੀਜੇ ਮਿਸਲ ਡਲੇਵਾਲ ਬਡ ਬਧੀ ਦੇਸ ਦੁਆਬੇ ਮਾਂਹਿ।
ਜਿਸ ਮਾਝੇ ਮਧ ਨਹਿ ਬਡ ਜਗਾ ਇਕ ਢਾਬਾਂਵਾਲ ਸੁ ਜਾਹਿ। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਚੌਥੀ ਮਿਸਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਏ ਆਹਿ। ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਹੈਂ ਜਿਹ ਮਾਂਹਿ।
ਪੰਜਮ ਚੁਗ ਗਿਣ ਮਿਸਲ ਬਨਾਈ ਸੋਇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵਤ ਥੋਇ। ੧੮
ਔਰ ਨਿਹੰਗ ਭੁਜੰਗ ਸਹੀਦ ਭਟ ਥੋਇ। ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ, ਤੇਹਣ, ਭੱਲੇ ਸੋਇ।
ਇਮ ਦਸ ਮਿਸਲਨ ਟਕੇ ਬ੍ਰਤਾਏ। ਦਸ ਮਿਸਲੇ ਜਿਮ ਜਾਦਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਬਨਾਏ।
ਜਿਮ ਕਾਲ ਜਮਨੇ ਜਾਦਵ ਨਠਾਹਿ। ਤਿਮ ਗਿਲਜੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਨਠ ਜਾਹਿ।
ਜਿਤਨਕ ਵਾਰ ਜਮਨ ਕਾਲ ਆਯਾ। ਤਿਤਨਕ ਵਾਰ ਉਨ ਪੰਥ ਨਿਕਲਾਯਾ। ੨੦।
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸੋ ਹਰ ਜੀ ਮਰਵਾਯੋ। ਤਿਮੈ ਪੰਥ ਗੁਰ ਗਿਲਜੇ ਗਲਵਾਯੋ।
ਮਾਰ ਤੁਰਕ ਸਭ ਦੀਏ ਖਪਾਇ। ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦਈ ਖੁਲਾਇ। ੨੧।

ਸਾਖੀ ਮਾਲਵੇ ਕੀ

੧੬੬. [ਮਹਾਰਾਜਕਿਆਂ ਤੇ ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੀ ਆਦਿ ਕਥਾ। ਰਾਜਾ ਚਤਰ ਸਾਲ]

- ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮਾਲੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਹਯੋ: 'ਯਹ ਭੀ ਹਮੈ ਲਿਖਵਾਇ।
ਜਿਮ ਕਰ ਜੰਗਲ ਮਧ ਵਧੇ ਮਹਿਰਾਜੀ ਔ ਫੂਲਵਾਇ'। ੧।
- ਚੌਪਈ: ਜੇਊ ਤੌਰ ਉਨਕੀ ਹੁਤ ਸੁਨੀ। ਪਾਸ ਪੁਰਾਤਨ ਔ ਬਹੁ ਗੁਨੀ।
ਉਸੀ ਤੌਰ ਮੈਂ ਮਰੀ ਸੁਨਾਈ। ਉਸੀ ਤੌਰ ਮੈ ਦਿਓਂ ਲਿਖਾਈ। ੨।
ਸੁਨੋ ਭਾਈ ਮਿਤ ਸੁਹਿਰਦ ਚਿੱਤ। ਭੂਲ ਜਾਊਂ ਤਉ ਲਿਖ ਦਯੋ ਤਿੱਤ।
ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਭਲੇ ਅਖਵਾਇ। ਹਿੰਸਾਰ ਬਾਵਨੀ ਸੰਗ ਲਗਵਾਇ। ੩।
ਹੁਤ ਰਾਜ ਰਜਪੂਤਨਿ ਤੂਰਨ ਦਿੱਲੀ। ਹਿੰਸਾਰ ਬਾਵਨੀ ਥੀ ਚੁਹਾਣੇ ਮੱਲੀ।
ਰਯਤ ਜੱਟ ਜੰਗਲ ਮਧ ਰਹੇ। ਬਹੁਤੇ ਗੋਤ ਗਿਨਤੀ ਕਿਤ ਲਹੇ। ੪।
ਤਿਨ ਮਧ ਸਿੰਧੂ ਬਹੁ ਵਧ ਭਏ। ਭਲੇ ਕਰਮ ਕਿਨ ਉਨ ਬਡ ਕਏ।
ਟੀਡੋ ਕਾਉਂ ਕੇਉ ਪਹਿਲੋਂ ਅਯੋ। ਉਨੇ ਘਨੋ ਘੋਰੇ ਤਬ ਭੂਮਹਿ ਠਯੋ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਪਹਿਲੋਂ ਬੈਠੇ ਰੋਕ ਭੂਮ ਸੇ ਤੋ ਬਾਰਸ ਅਖਵਾਇ।
ਮਹਿਰਾਜੀ ਫਿਰਤੇ ਰਚ ਚੱਕ ਰੱਯਤ ਉਤ ਗੁਜਰ ਕਰਾਇ। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਤੂਰਨ ਤੇ ਲਈ ਦਿਲੀ ਚੁਹਾਣ। ਰਾਇ ਪਥੋਰੇ ਹੁਇ ਬੇਈਮਾਨ।
ਉਨ ਪੰਝੀ ਲੱਖ ਰਾਜਪੂਤ ਗਲਵਾਯਾ। ਸੇ ਬਿਨਾਂ ਫੌਜ ਗੋਰੀਏ ਲਖ ਘਾਯਾ। ੭।
ਸ਼ਾਹਿ ਗੋਰੀਓ ਦਯੋ ਕੱਢ ਪਠਾਣੈ। ਪਠਾਣਨ ਪਰ ਗੁਰ ਮੁਗਲ ਲਿਆਣੇ।
ਮੁਗਲ ਮੱਧ ਕੀ ਕਹੋਂ ਕਹਾਨੀ। ਮਹਾਰਾਜੀਅਨ ਪਰ ਜਿਨ ਭਲੀ ਬਿਹਾਨੀ। ੮।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਨਾਊਂ ਭਾਈਅਨ ਗੱਲ। ਮਹਾਰਾਜੀਅਨ ਪਰ ਜਿਮ ਆਵੈਂ ਚਲ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋਂ ਸਿਖ ਭਯੋ। ਟਹਿਲ ਨਮਿਤ ਪਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਗਯੋ। ੯।
ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਗੁਰ ਆਵੇ ਚੜ੍ਹਵਾਵਤ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਚਟੈ ਪੌੜੀ ਚਿਣਵਾਵਤ।
ਤਹਿ ਆਵੇ ਅੱਗ ਬਾਹਰ ਹੁਇ ਰਾਈ। ਬਹਿਲੋਂ ਲਜਾਯੋ ਪੰਡ ਕੂੜੈ ਠਈ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ: ਸਹਤ ਸੀਸ ਤਿਹ ਪੰਡ ਦਬੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ;
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ ਗੁਰ ਕਹੀ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਲਯੋ ਉਠਾਇ। ੧੧।

ਚੌਪਈ: ਸਤਿਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹਿਲੋ ਪਰ ਕਈ। ਸੰਗਤ ਭੂਤਨ ਲਾਇ ਸੁ ਦਈ।
ਯਹੀ ਬਾਤ ਭਗਤੁ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਸਾਥ ਬਹਿਲੋ ਭਯੋ ਗੁਰ ਢਿਗ ਜਾਈ। ੧੨।
ਉਸੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਗ ਭਗਤੁ ਜਾਇ ਛੁਹੈ। ਮਸੰਦ ਜੰਗਲ ਸਭ ਕਰ ਦਯੋ ਵਹੈ।
ਭਗਤੁ ਸੰਗ ਹਰੀਓ ਬਾਲੋ ਤਰਯੋ। ਸਭ ਜੰਗਲ ਇਮ ਭਾਗੋ ਭਰਯੋ। ੧੩।
ਅਖ ਮਹਰਾਜੀਅਨ ਗੱਲ ਸੁਨਾਉ। ਸੁਨੀ ਬਿਧਨ ਤੇ ਤਿਮੈਂ ਸੁਨਾਉ।
ਸਭ ਤੇ ਪਿਛੈ ਮਹਰਾਜੀਏ ਆਵੈਂ। ਨਹਿ ਉਨ ਜੋਗ ਜਿਮੀ ਹਥ ਆਵੈਂ। ੧੪।
ਜਿਸ ਕੇ ਬਹੈਂ ਘਰੇ ਮਧ ਤੇਉ। ਉਇ ਇਨ ਰਖੈ ਰਯਤ ਕਰ ਏਉ।
ਨਿਜ ਢਬ ਇਨ ਕਛ ਲਾਗੈ ਨ ਘਾਤ। ਅਗੈ ਭਈ ਮਹਰਾਜੀਨ ਬਾਤ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਬਹੁ ਥੇ ਉਨ ਸੰਗ ਚੂਹੜੇ, ਭਿੰਨ ਭੇਤ ਕਮੀ ਰਖਾਹਿ।
ਸੋ ਕਰੈਂ ਬਖੀਲੀ ਲੋਕ ਇਨ ਹੁਤੇ ਜੁ ਜੰਗਲ ਮਾਂਹਿ। ੧੬।

ਚੌਪਈ: ਕਰੈਂ ਚੱਕ੍ਰ ਇਨ ਚੂਹੜਨ ਕੇਰੋ। ਇਮ ਕਰ ਇਨ ਸੋਂ ਰਖੈਂ ਬਖੇਰੋ।
ਮਨ ਮਧ ਸਮਝੈਂ ਇਨ ਬਲਧਾਰੀ। ਮਤ ਮੱਲ ਬਹੈਂ ਯਿਹ ਭੂਮ ਹਮਾਰੀ। ੧੭।
ਇਮ ਕਰ ਇਨ ਭੂਮ ਬਹਿਣ ਨ ਦੇਇੰ। ਰਹੈਂ ਭੂਮ ਤੋ ਜਗਾਤ ਭਰ ਲੇਹਿੰ।
ਫਿਰ ਤੁਹ ਕੈ ਯੋ ਕਰੈਂ ਗੁਜਾਰਾ। ਭਯੋ ਚੱਕ੍ਰ ਇਮ ਇਨ ਕੋ ਭਾਰਾ। ੧੮।
ਇਮ ਕਰ ਦੇਵਹਿੰ ਇਨੈਂ ਨਿਕਾਰ। ਰਲ ਮੁਲਖਯੋ ਔ ਤਪੇਦਾਰ।
ਤਉ ਮਹਰਾਜੀਅਨ ਮਤੋ ਮਤੇਯੋ। 'ਹਮ ਚਹੀਅਤ ਕੋਉ ਦੇਸ਼ ਰੁਕੋਯੋ'। ੧੯।
ਦੇਸ਼ ਪਰਾਯੋ ਇਮ ਰੁਕਯੋ ਕਬ ਆਈ। ਬਿਨਾ ਕੀਏ ਕੋਉ ਬਡੋ ਸਹਾਈ।
ਭਲੋ ਵਖਤ ਉਨਕਾ ਤਬ ਆਯੋ। ਉਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਉਹਲੋ ਤਕਾਯੋ। ੨੦।

ਸੋਰਠਾ: ਸੋ ਭਗਤੁ ਢਿਗ ਜਾਇ ਹਾਥ ਜੋੜ ਚਰਨੀ ਲਗੇ।
ਸਭ ਬਿਧ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ਹਮਹਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਲਾਇਓ। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਮੇਲੋ ਬਸਾਖੀ ਆਇ ਪੁਨ ਲਯੋ ਮੋਹਣ ਭਗਤੁ ਸਾਥ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਿਲਾਯੋ ਸਭਨ ਤੇ ਢਿਗ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋੜ ਸੁ ਹਾਥ। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਸ਼ਟ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਕਰੀ। ਭਏ ਨਿਹਾਲ ਵੈ ਤਿਸਹੀ ਘਰੀ।
ਮਹਰਾਜ ਪੋੜੈ ਮੋਹਨ ਥੇ ਅਯੋ। ਸਾਥ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਕਾਲੈ ਲਜਾਯੋ। ੨੩।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅੱਗੈ ਦਯੋ ਚੜ੍ਹਵਾਇ। ਔਰ ਦਰਬ ਦਈ ਢੇਰੀ ਲਾਇ।
ਕਾਲੇ ਟਹਿਲ ਗੁਰ ਲੰਗਰ ਲਾਈ। ਲੋਕਨ ਕਹਿ ਬਾਤ ਦਈ ਮਿਟਾਈ। ੨੪।
ਤੋ ਮੋਹਨ ਗੁਰ ਪੈ ਜੀ ਕੀ ਕਰੀ। 'ਦੱਯੋ ਜਿਮੀਂ ਹਮ ਵੱਸਨ ਤਈ'।
ਹਸ ਸਤਿਗੁਰ ਯੋ ਮੋਹਨ ਕਹਯੋ। 'ਹਮ ਚਾਰੈਂ ਤੁਮ ਦੇਣੈ ਜੋਗ ਕਯੋ। ੨੫।

ਲੇਹਿੰ ਭੂਮ ਤੁਮ ਤੇ ਲੋਗ ਮੰਗ। ਜਹਿ ਅਬੈ ਤੂੰ ਭਗਤੂ ਸੰਗ।
ਹਮ ਆਵਹਿੰਗੇ ਜੰਗਲ ਮਾਹਿ। ਤੁਮਰੇ ਕੰਮ ਬਣਾਵਤ ਤਾਂਹਿੰ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਮੋਹਣ ਗੁਰ ਸੋ ਕਹੀ 'ਹਮ ਇਚਰਕ ਬਹਿਣ ਮੁਹਾਲ'।

ਸਤਿਗੁਰ ਆਖਯੋ 'ਨਹਿੰ ਡਰੋ ਕਰੂ ਕਰਤਾ ਤੁਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ'। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਸੋ ਭਗਤੂ ਆਨ ਪਾਸ ਬਹਾਏ। ਚੱਕਣ ਧੋਰੈ ਸੋਊ ਬਸਾਏ।

ਤੋ ਤਪੇਦਾਰ ਬਖੀਲੀ ਕਰੈ। ਟਾਰੈ ਭਗਤੂ ਨਹਿੰ ਵੈ ਟਰੈ। ੨੮।

ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਕਲ ਵਰਤਾਈ। ਇਕ ਰਾਜੈ ਇਨ ਗਲ ਬਣਵਾਈ।

ਉਸ ਰਾਜੈ ਕੀ ਕਹੈ ਕਹਾਨੀ। ਜਿਮ ਲੋਕਨ ਬਹੁ ਸਜਾਨਨ ਬਖਾਨੀ। ੨੯।

ਇਕ ਚਤਰਸਾਲ ਨ੍ਰਿਪ ਦਖਣੀ ਕਹੈ। ਅਹਿ ਨਿਸ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਹੈ।

ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਉਸ ਰੱਯਤ ਪਾਵੈ। ਸੋ ਰਹੈ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਵੈ। ੩੦।

ਦੋਹਰਾ: ਦੁਸ਼ਮਨ ਔਰ ਜੁ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਲਯੋ ਮੁਲਕ ਦਬਾਇ।

ਦਿਵਾਨ ਮੁਸੱਦੀ ਬਹੁ ਉਸੇ ਕਹਿ ਥਕ ਬਠੇ ਸਲਾਹਿ। ੩੧।

ਚੌਪਈ: ਮਾਤ, ਭ੍ਰਾਤ, ਉਸ ਘਰ ਕੀ ਜੋਇ*। ਰਹੇ ਸਮਝਾਇ ਵਹੁ ਮਨੈ ਨ ਕੋਇ।

ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਵੈ ਰਹਿ ਸਰਸਾਰ। ਸਭ ਕੰਮ ਉਸਕੋ ਭਯੋ ਖੁਆਰ। ੩੨।

ਯਹੀ ਖਬਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਪਹਿ ਗਈ। ਰਾਜ ਨਾਮ ਲਿਖ ਦਯੋ ਲਘੁ ਭਈ।

ਚਤਰਸਾਲ ਕਹਯੋ ਕੈਦ ਬਹਾਵਨ। ਦੁਇ ਬੋਤਲ ਕਹਿ ਸੁਖ ਪਿਲਾਵਨ। ੩੩।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹੀ ਬਾਤ ਦਿਵਾਨਨ ਮੰਨੀ ਮਹੂਰਤ ਲਯੋ ਕਢਵਾਇ।

'ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਜਬ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦੱਯਗੁ ਟਿੱਕੇ ਵਾਇ'। ੩੪।

ਚੌਪਈ: ਯਹੀ ਬਾਤ ਉਸ ਤਿਯ ਸੁਨ ਪਾਈ; ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਬਹੁ ਰਹੀ ਸਮਝਾਈ।

ਟੂਟਯੋ ਨਸ਼ਾ ਉਨ ਹਾਣੀ ਜਗਾਈ। ਲਜਾਓ ਪਜਾਲਾ ਉਨ ਮੰਗ ਸੁਨਾਈ। ੩੫।

ਰਾਣੀ ਕਹਯੋ 'ਆਇ ਦੇਗੁ ਤੁਹਿ ਭਾਈ; ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੋ ਆਈ'।

ਹੁਇ ਕਰੜੇ ਉਨ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਯੋ। ਰਾਣੀ ਤਿਸਤੈ ਬਹੁ ਕਰੜੇ ਪੁਕਾਰਯੋ। ੩੬।

'ਆਉਗੁ ਤੁਮ ਪੈ ਤੁਮ ਲਘੁ ਭਾਈ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨੋ ਦੇਗੁ ਫੜਾਈ।

ਪਾਇ ਬੇੜੀ ਤੁਮ ਪਿਆਗੁ ਪਿਆਲਾ। ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਜਿਸ ਕਾਲਾ'। ੩੭।

ਇਤਨੀ ਸੁਨ ਉਸ ਕਛੁ ਬੁਧ ਆਈ। ਕਹਯੋ ਨਾਰਿ 'ਕਿਛੁ ਦਸੋ ਉਪਾਈ'।

ਰਾਣੀ ਕਹੀ 'ਨਠ ਅਖ ਤੂੰ ਜਾਹਿ; ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੈ ਜਾ ਪਉ ਪਾਇ'। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ: ਯਹੀ ਬਾਤ ਉਸ ਕੰਨ ਪਰੀ ਭਯੋ ਸ੍ਰਾਰ ਤਤਕਾਲ!

ਦੌੜ ਧਾਪ ਕਰ ਜਾ ਪੁਜਯੋ ਨਿਜ ਕਹਯੋ ਸਭੀ ਅਹਵਾਲ। ੩੯।

ਚੌਪਈ: ਜਹਾਂਗੀਰ ਉਸ ਦਯੋ ਜੁਵਾਬ। 'ਅਬ ਤੁਮ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਿਲੈ ਸਵਾਬ।

ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਬਹੁਬਾਰ ਲਿਖ ਰਹੇ। ਤੈਂ ਛਡਯੋ ਨ ਨਸੋ ਹਮਾਰੇ ਕਹੇ'। ੪੦।

* ਘਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਯਹ ਸੁਨ ਚਤਰ ਸਾਲ ਹਥ ਜੋੜੇ। 'ਦਿਹੁ ਰੋਟੀ ਮੁਹਿ ਵਲ ਕਿਤ ਓਰੇ'।
ਤੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਤਜਵੀਜ ਕਰਾਈ। ਮੁਲਕ ਉਜਾੜ ਦਯੋ ਜੰਗਲ ਲਿਖਾਈ। ੪੧
ਆਇ ਬਠਿੰਡੇ ਉਨ ਡੇਰਾ ਲਾਯਾ। ਖਾਣੈ ਕੋ ਤਿਸ ਹੱਥ ਨ ਆਯਾ।
ਸੱਦੇ ਉਨ ਤਹਿ ਤੱਪੇਦਾਰ। ਉਨ੍ਹੈਂ ਦੇਖਿਓ ਮੁਲਖ ਉਜਾੜ। ੪੨।
ਉਸ ਗੁਜਰ ਕਰਨ ਕੀ ਪੁਛੀ ਸਲਾਹਿ। ਕਹਯੋ ਉਨ੍ਹੈਂ 'ਤੂੰ ਲੁਟ ਮਾਰ ਪਾਹਿ'।
ਰਾਜੈ ਕਹਯੋ 'ਤੁਮ ਅਗੈ ਹੁਇ ਬਤਾਇ। ਹੋਇ ਆਕੀ ਸੇ ਲਯੋ ਮਰਵਾਇ'। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਉਨ ਹੁਤੇ ਮਹਰਾਜੀ ਅੱਖ ਤਿਣੈ ਸੋ ਉਨ ਦਏ ਬਤਾਇ।
ਸੋਉ ਖਬਰ ਤਿਨ ਕੋ ਭਈ ਪਰੀ ਚਿੰਤਾ ਤਿਨ ਆਇ। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਮਹਿਰਾਜੀ ਸੁਨ ਭਗਤੂ ਢਿਗ ਅਏ। ਹੰਕੀਕਤ ਸਭੀ ਬਤਾਵਤ ਭਏ।
ਭਗਤੂ ਕਹੀ 'ਓਟ ਨਹੀਂ ਔਰੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵਲ ਚਹੀਏ ਹਥ ਜੋੜੇ'। ੪੫।
ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਧਯਾਇ। 'ਇਸ ਆਫਤੋਂ ਗੁਰ ਲਈਂ ਰਖਾਇ'।
ਐਸੀ ਭਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਲਾ। ਆਇ ਉਤਰਯੋ ਢਿਗ ਚੱਕ ਔਰ ਭਲਾ। ੪੬।
ਇਨ ਉਨ ਲੀਨੀ ਗਿਣ ਸਲਾਹਿ। 'ਹਮ ਭਜੇ ਬਚੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਹਮ ਜਾਹਿ?'
ਹਮ ਤੁਮ ਰਲੈਂ ਤੋ ਬਚੈਂ ਇਕ ਥਾਇ'। ਤੋ ਲੋ ਰਾਜਾ ਪਰਯੋ ਉਨ ਧਾਇ। ੪੭।
ਲਏ ਲੁਟ ਤਿਨ ਜਟ ਬਿਚਲਾਇ। ਕਰੀ ਖਬਰ ਉਨ ਮਹਿਰਾਜਨ ਆਇ।
ਕੀਓ ਉਪਰਾਲੇ ਮਹਿਰਾਜਨ ਧਾਇ। ਪੜੇ ਉਨੈਂ ਪਰ ਢੋਲ ਬਜਵਾਇ। ੪੮।

ਦੋਹਰਾ: ਲੁੱਟ ਫੌਜ ਬਹੁ ਰਜ ਪਰੀ ਲੀਨੀ ਪੰਡਨ ਚੁਕਵਾਇ।
ਰਾਜਾ ਰਹਯੋ ਅਕੇਲੜੇ ਫੌਜ ਪੜੀ ਨਿਜੈ ਨਿਜ ਰਾਹਿ। ੪੯।

ਚੌਪਈ: ਰਾਜਾ ਅਕੇਲੋ ਤਹਿ ਰਹਯੋ ਖੜੇ। ਮਹਰਾਜ ਤੁਮਨਨ ਸਯੋਂ ਸੋਉ ਨ ਅੜੇ।
ਉਹਾਂ ਲਯੋ ਉਨ ਰਾਜੇ ਮਾਰ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰਾਰੀ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਕਾਰ। ੫੦।
ਬਹੁਰ ਗੈਲ ਸਭ ਫੌਜਹਿ ਭਏ। ਲੋਕ ਰਾਜੇ ਕੇ ਤਿਨ੍ਹ ਲੁਟ ਲਏ।
ਐਸੀ ਕਲਾ ਤਹਿ ਗੁਰ ਵਰਤਾਈ। ਭੂਪ ਬਿਨਾਂ ਕੋ ਕਰੈ ਲਰਾਈ। ੫੧।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੯੭. [ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਪਟਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਿਲਿਆ]

ਦੋਹਰਾ: ਮਾਰ ਲੁੱਟ ਰਾਜੇ ਮੁੜੇ ਪਰੀ ਸੋਚ ਚਿਤ ਆਨ।
ਥੋ ਰਾਜੇ ਸਾਕ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਕੋ ਮਤ ਪਾਵੈ ਹਮ ਪਰ ਤਾਣ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਯਹੀ ਬਾਤ ਸੁਨ ਸਯਾਨਨ ਬਿਚਾਰੀ। ਭਈ ਸੋਚ ਉਨ ਮਨਮਥ ਭਾਰੀ।
ਨਠੇ ਭਜੇ ਭੀ ਬਚਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਹੈ ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਪਾਹੀ। ੨।
ਕਹੀ ਮੋਹਣ 'ਹਮ ਦਿੱਲੀ ਜਾਵੈ। ਜੱਟ ਪੇਚ ਕੋਈ ਉਹਾਂ ਚਲਾਵੈ'।
ਸਵਾ ਸੈ ਰੁਪਏ ਕੀ ਸੁਖਨੋ ਠਹਿਰਾਈ। ਜੋੜ ਹੱਥ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ। ੩।

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬ ਝਾਤੀ ਪਾਈ। ਦੇਖਯੋ ਬਾਲਕ ਅਗੈ ਖੜਵਾਈ।
ਉਸੀ ਤੋਰ ਢਿੱਡ ਲੜਕੇ ਠਠੇਰਾ। ਮ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਉਸ ਵਲ ਜੋਰਾ। ੧੮।

ਦੋਹਰਾ: ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਹਸ ਕਹਯੋ 'ਅਬ ਲੜਕੇ ਆਣਯੋ ਔਰ।
ਹਮ ਤੋ ਉਸ ਇਤਨੋਂ ਦਯੋ ਵੁਹ ਕਰੂ ਤੁਹਾਰੀ ਗੋਰ'। ੧੯।

ਦੋਹਰਾ: ਭਗਤੂ ਭਾਈ ਤਹਿੰ ਖੜੇ ਕਹਿ ਤਿਨ ਯੋ ਕਰਾਈ ਅਰਦਾਸ।
'ਅਪਨੋਂ ਬੀਜਯੋ ਹੁਇ ਜੋਊ ਰਹੈ ਮੋਹਨ ਕਿਆਂ ਪਾਸ'। ੨੦।

ਚੌਪਈ: ਭਾਈ ਸਫਾਰਸ਼ ਗੁਰ ਮੰਨ ਲਈ। ਇਸ ਖਿਧ ਥਾਪੀ ਸਭਹਨ ਦਈ।
ਇਕ ਕਾਲੇ ਕੀ ਭਈ ਕਮਾਈ। ਮਭੀ ਮੋਹਣ ਸੁਤਨ ਕੋ ਗਯੋ ਰਜਾਈ। ੨੧।
ਐਸੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰ ਕਾਲੇ ਅਈ। ਅਪਨੋਂ ਬਲ ਗੁਰ ਤਹਿੰ ਮਧ ਦਯੋ ਪਈ।
ਜੈਦ ਪੁਰੀ ਆਨ ਤੋ ਉਨ ਮਾਰਾ। ਕਹੈ ਲੋਕ ਉਸ ਅਤਿ ਬਲਵਾਰਾ। ੨੨।

ਫੂਲਕਿਆਂ ਦਾ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ

੧੯੯. [ਫੂਲਕਿਆਂ ਮੁਲਕ ਮੱਲਣਾ]

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨੋ ਬਾਤ ਅਬ ਫੂਲ ਕੀ ਜਿਮ ਫੁਰੇ ਬਚਨ ਗੁਰ ਸੋਇ।
ਭਯੋ ਰਿਜਕ ਉਸ ਘਰ ਘਣੇ ਔ ਭਏ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਮ ਦੋਇ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਤਿਲੋਕਾ ਰਾਮਾ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ। ਫੂਲ ਬੰਧਯੋ ਜਾਇ ਫੂਲ ਗਿਰਾਮ।
ਤੋ ਲੋ ਪਤਸਾਹੀ ਦਸਮੀ ਆਏ। ਦੈ ਪਾਹੁਲ ਤੇ ਸਿੰਘ ਬਣਾਏ। ੨।
ਔ ਰਾਮੇ ਕੇ ਭਏ ਪਾਂਚ ਸਪੂਤ। ਆਲੋ ਸਿੰਘ, ਭੂਮੀਓ ਔਧੂਤ।
ਦੁਨੋ, ਸੂਰਤੀਓ ਪੰਜਵੇਂ ਰਘੂ ਪਛਾਨੋ; ਹਮੀਰਾ ਰਜਪਤ ਸੁਤ ਤਿਲੋਕੇ ਜਾਨੋ। ੩।
ਜਿਤ ਵਲ ਦੋੜ ਸੁ ਪੋੜ ਕਰਾਹਿੰ। ਹੋਇ ਫਤੇ ਸੋਊ ਹਾਰੇ ਨਾਂਹਿ।
ਆਏ ਬੰਦੇ ਸੋ ਰਲ ਮਿਲੇ। ਮ੍ਰਵਾਇ ਦੁਸ਼ਟ ਕੰਮ ਕਰਾ ਲਏ ਭਲੇ। ੪।

ਦੋਹਰਾ: ਸੁਨਾਮ ਮੂਣਕ ਤੁਰਕ ਕੋ ਨਿਕਲ ਨ ਬਾਹਰ ਪਾਇ।
ਜੋ ਨਿਕਲੈ ਦੱਸ ਬੰਦਯਨ ਲੇਵੈ ਉਨੈ ਮ੍ਰਵਾਇ। ੫।

ਚੌਪਈ: ਫੂਲ ਮਹਿਰਾਜੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਭ ਭਏ। ਇਮੰ ਕਰ ਕੰਮ ਸਭਨ ਗੱਠ ਲਏ।
ਔਰ ਸਭੀ ਕਬ ਆਖੀ ਜਾਇ; ਸੂਚ ਸੂਚ ਕਿਛ ਦਯੋ ਸੁਨਾਇ। ੬।
ਰਾਮੇ ਤਿਲੋਕੇ ਸੁਤ ਭਏ ਜੁਆਨ। ਔਰ ਵਾਧੇ ਭਯੋ ਉਨ ਮਧ ਆਨ।
ਉਲਾਦ ਉਨੈ ਘਰ ਔਰੇ ਭਈ; ਭੂਮ ਚਹੈਂ ਵਹਿ ਔਰ ਦਬਈ। ੭।

ਝੁਲਨਾ: ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਸਤਾਸੀਏ ਸੈ ਜੰਗਲ ਪੜੇ ਤ੍ਰਿਣ ਕਾਲ।
ਹਲ ਫੂਲ ਪੋੜਨ ਗਲ ਕਰੀ ਕੋਊ ਮੁਲਖ ਬਸਾਈਏ ਪਾਨੀ ਵਾਲ। ੮।
ਬਾਲਯੋ ਵਾਲ ਧਨੋਲਾ ਭਦੋੜ ਸਹਣੋ ਆਇ ਬੰਨ੍ਹਯੋ ਅਢਿਆਯੋ ਬਨਾਲਾ।
ਛਿਆਂ ਭਾਈਆਂ ਛੇ ਪਿੰਡ ਬਧੇ ਖਾਲਸਾ ਆਇ ਦਯੋ ਮੁਲਕ ਮੱਲ ਖਹਾਲਾ। ੯

ਔਰ ਸਾਖੀ ਮਾਲਵੇ ਕੀ ਤੁਰੀ

੨੦੦. [ਮਲੇਰੀਏ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਖਿਆ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ]
 ਦੋਹਰਾ: ਸਾਖੀ ਸੁਨੋਂ ਫਿਰ ਮਲਵਈਅਨ ਜਿਮ ਪੰਥ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਨ।
 ਫੂਲਾਇਣ ਬਾਧੋ ਭਯੋ ਕਰ ਦੋਰ ਮੁਲਕ ਮਲ ਲੀਨ! ੧।
- ਚੌਪਈ: ਪੰਥ ਨਿਕਲ ਜਬ ਮਾਲਵਜੋਂ ਜਾਵੈ। ਤੁਰਕ ਮਾਲਵੇ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਧਾਵੈਂ।
 ਜਾਵੈਂ ਕੁਟ ਲੁਟ ਟਕੇ ਮੰਗਾਹਿੰ। ਜੇਤਿਕ ਉਨ ਤੇ ਦਏ ਨ ਜਾਹਿੰ। ੨।
 ਮੁਹਰੇ ਹੁਇ ਤੁਰੇ ਮਲੇਰੀ ਪਠਾਨ। ਓਇ ਚਾਹੈਂ ਦਯੇ ਕਢਵਾਯੋ ਹਿੰਦੁਵਾਨ।
 ਮਲਵਯਨ ਇਮ ਮਿਥੀ ਸਲਾਹਿ। ਲਜਾਇ ਖਾਲਸੇ ਲਯੋ ਮਲੇਰੀ ਮੁਵਾਇ। ੩।
 ਇਮ ਮਿਥ ਤੁਰਯੋ ਆਲੋ ਸਿੰਘ ਆਪ। ਸਾਥ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਥਾਪ।
 ਪੰਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੁੱਤੇ ਡੇਰੇ। ਤੋਂ ਦਏ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਸਭ ਪੰਥ ਕੇਰੇ। ੪।
 ਹੁੱਤੇ ਪੰਥ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਸੁਨੈ ਰਹਿਰਾਸ ਪੰਥ ਨਿਤ ਆਨ।
 ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਲਏ ਭਾਈ ਸਾਥ। ਜੇੜ ਖੜਯੋ ਖਾਲਸੈ ਢਿਗ ਹਾਥ। ੫।
- ਦੋਹਰਾ: ਕਹੀ ਹਕੀਕਤ ਖੜ੍ਹ ਉਨੈ ਸੁਨੀ ਪੰਥ ਦੇ ਕਾਨ।
 ਉਨ ਕਹੀ 'ਸਤਾਵੈਂ ਤੁਰਕ ਹਮ ਮਲੇਰੋ ਉੱਠ ਪਠਾਣ। ੬।
- ਚੌਪਈ: ਹਮ ਕੋ ਆਇ ਮਲੇਰੀ ਸਤਾਵੈਂ। ਮੁਲਕ ਹਮਾਰੋ ਲੁੱਟ ਲਿਜਾਵੈਂ।
 ਸੁਨ ਕਰ ਉੱਤ੍ਰ ਪੰਥ ਉਚਾਰਯੋ। ਅਸੀਂ ਕਰੈਂਗੈ ਉਨ ਚੜ੍ਹ ਮਾਰਯੋ। ੭।
 ਕਿਮ ਕਰ ਉਨ ਕੋ ਕਾਬੂ ਕਰਵਾਯੋ। ਗੜ੍ਹ ਕੋਟਨ ਕਿਤੈ ਦੂਰ ਲਿਆਯੋ।
 ਉਸ ਕਰ ਸਿੰਘ ਉਨ ਮਾਰ ਗਵਾਹਿੰ। ਜਿਮ ਕਰ ਪੰਥੈ ਦਾਖ ਸੁ ਮਾਹਿੰ। ੮।
 ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਤਿਮ ਲੀਨੀ ਮਾਨ। 'ਮੈਂ ਯਹੀ ਕਰੂੰਗੁ ਜਾ ਉਹਾਂ ਠਾਨ'।
 ਕਹੀ ਪੰਥ 'ਆਵੈਂ ਤੁਮ ਪਾਸ'। ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਖੜ੍ਹ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ। ੯।
 'ਦੀਪ ਮਾਲ ਕੋ ਮੇਲੋ ਲਾਇ। ਚੜ੍ਹਗੁ ਪੰਥ ਤੋਂ ਤੁਮਰੇ ਦਾਇ'।
 ਭਾਈ ਦੂਜ ਕੇ ਦਿਨ ਮਿਥ ਲਯੋ। ਮੁਹਰੈ ਲਗਨ ਬੁਢੈ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ। ੧੦।
- ਦੋਹਰਾ: ਤੁਰਤੈ ਆਗੈ ਹੋਇ ਸਿੰਘ ਜੇੜ ਹੱਥ ਕਹੀ ਫੇਰ।
 'ਜੇ ਪੰਥ ਖਬਰ ਨਾਂ ਹਮ ਲਈ ਤੋਂ ਮਾਰੈਂ ਤੁਰਕ ਮੁਹਿ ਘੇਰ'। ੧੧।
- ਚੌਪਈ: ਤੋਂ ਖਾਲਸੈ ਬਹੁ ਧੀਰ ਧਰਾਯੋ। 'ਜ਼ਰੂਰ ਪੰਥ ਚਹੂਗੁ ਤੁਮ ਪਹਿ ਆਯੋ'।
 ਜਾਇ ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਤਿਮ ਹੀ ਕਰੀ। ਪਿੰਡ ਮਲੇਰੀਅਨ ਰਚੀ ਕਠਨ ਗੜ੍ਹੀ। ੧੨।
 ਢਿਗੈ ਬਨਾਲੈ ਸੰਘੇੜੋ ਗ੍ਰਾਮ। ਕਿਛ ਸੀਸ ਛਪਾਵਨ ਕਰ ਲਯੋ ਥਾਮ।
 ਤੋਂ ਸੁਨ ਮਲੇਰੀਏ ਚੜ੍ਹੇ ਪਠਾਨ। ਸਾਥ ਲਿਆਏ ਗਾਇ ਲੁਟਵਾਨ। ੧੩।
 ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਸਾਥ ਲਿਆਏ। ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਮਧ ਘਿਰਵਾਏ।
 ਢੁਕ ਉਨ ਲੀਨੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾਇ। ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਵਲ ਸਿੰਘਨ ਤਕਾਇ। ੧੪।

ਉਤੈ ਪੰਥ ਨੇ ਕਰੀ ਚੜ੍ਹਾਈ: ਦਏ ਨਗਾਰਨ ਡੰਕੇ ਲਾਈ।
ਭਾਈ ਬੁਢੇ ਸਿੰਘ ਆਗੈ ਹੋਯੇ। ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਪਾਰ ਦਰਜਾਇ ਹੋਯੇ। ੧੫।

ਦੋਹਰਾ: ਭੂਖ ਲਗੈ ਜਹਿ ਖਾਲਸੈ ਤਹਿ ਲੁਟ ਖਾਹਿ ਗਿਰਾਮ।
ਵਾਜ ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਕੰਨ ਪਰੀ ਤਹਿ ਢੁਕ ਕੀਓ ਮੁਕਾਮ। ੧੬।
ਯੋ ਪੰਥ ਬੁਢੈ ਸਿੰਘ ਕਹੀ 'ਮਤ ਡੇਰੋ ਇਹਾਂ ਕਰਵਾਇ।
ਖਬਰ ਖੜੈ ਉਨ ਪੰਥ ਕੀ ਮਤ ਕਤ ਲੁਕ ਭਜ ਜਾਹਿ'। ੧੭।

ਚੌਪਈ: ਰਾਤ ਰਾਤ ਤਿਤ ਤੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਬੁਢੈ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਆਨ ਖੜਵਏ।
ਫੀਮ ਭੰਗ ਖੜ ਤਹਿ ਲਈ ਖਾਇ। ਲੀਨੇ ਤੰਗ ਘੋੜਨ ਖਿਚਵਾਇ। ੧੮।
ਅਬ ਫਿਰ ਸੁਨੋ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਬਾਤ। ਉਸ ਸੋਚਤ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ।
ਹੁਤੀ ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਔਖੀ ਬਨੀ। ਕੰਧ ਚਿਣੀ ਥੀ ਤਹਿ ਅਣਚਿਣੀ। ੧੯।
ਢੋਇ ਮੋਰਚੇ ਉਨ ਨੇੜੇ ਦਏ। ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਹੁਤੇ ਸੋ ਸਏ।
'ਲਾਇ ਕਿਤ ਆਵੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇਹ। ਹਮਕੋ ਤੁਰਕ ਛਡੈ ਨਹੀਂ ਫੇਰ'। ੨੦।
ਚਕ ਚਕ ਗਰਦਨ ਦੇਖੋ ਉਤਾਂਹਿ। ਉਨਕੀ ਗਰਦ ਦਿਸੈ ਕਿਤ ਨਾਂਹਿ।
ਕਹੈ ਮਝੈਲਨ 'ਹਮ ਕਜਾ ਪੀਰ। ਖਰਚ ਬੁੜ੍ਹਯੋ ਯੋ ਬਹੁ ਭਈ ਭੀਰ'। ੨੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤ ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਧੀਰਜੀ ਸੋ ਲੋਕਨ ਧੀਰ ਧਰਾਇ।
ਕਹੈ 'ਰਹੋ ਤਕੜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੁਜੈ ਪਲਕ ਘੜੀ ਪੰਥ ਆਇ'। ੨੨।

ਚੌਪਈ: ਪੰਥ ਖੜ੍ਹਯੋ ਥੋ ਢੁਕ ਕਛੁ ਨੇਰੋ। ਦਿਸ੍ਹਯੋ ਸੂਰ ਤਬ ਭਯੋ ਸਵੇਰੋ।
ਚੜ੍ਹਯੋ ਖਾਲਸੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ। 'ਮਾਰ ਦੁਸ਼ਟ ਕੰਮ ਪੰਥ ਹੁਹਿ ਰਾਸ'। ੨੩।
ਛੋਡੇ ਫਰਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਨ ਕੇਰੇ। ਲਾਏ ਧੌਸਨ ਡਗੇ ਘਨੇਰੇ।
ਫੜ ਘੋੜਨ ਕੀ ਵਾਗਾਹਿ ਲਈ। ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਹਿ ਪੰਥ ਧੌੜ ਕਈ। ੨੪।
ਖਜੇ ਨਗਾਰੇ ਔ ਫੌਜ ਧਾਈ। ਤੁਰਕਨ ਨਦਰ ਘਟਾ ਸੀ ਆਈ।
ਘੁਰੇ ਨਗਾਰੇ ਜਨੁ ਬਾਦਲ ਗਰਜੈ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੇਸਰੀ ਜਿਮ ਬਿੱਜਲ ਤਰਜੈ। ੨੫।
ਢੁਕ ਸਿੰਘਨ ਛਲਕ ਬੰਦੂਕਨ ਕਰੀ। ਜਿਮ: ਹੋਲੀ ਬਡ ਗੜਿਅਨ ਪਰੀ।
ਲਗੇ ਤੁਰਕਨ ਤਨ ਸੋ ਗਿਰ ਪਾਹਿ। ਵਾਂਗ ਫੁਲਵਾੜੀ ਗਿਰ ਭਏ ਫਨਾਹਿ। ੨੬।

ਦੋਹਰਾ: ਸਿੰਘਨ ਅਚਾਨਕ ਇਮ ਪਰੇ ਜਿਮ ਪਰੇ ਅਕਾਸ਼ੋਂ ਇੱਲ।
ਚਿਰੀਅਨ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਲੁਕ ਨਠੇ ਰਹੀ ਨ ਉਨ ਮਧ ਗਿੱਲ। ੨੭।

ਚੌਪਈ: ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਪੈਚ ਦੋੜ੍ਹਯੋ ਤਲਵਾਰ। ਇਕ ਤੈ ਦਏ ਦੁਇ ਦੁਇ ਕਰ ਡਾਰ।
ਅਗੈ ਕੋਇ ਨ ਲੜਿਓ ਖੜ ਕਰ! ਮਭ ਹੀ ਨਠੇ ਮਰਨੋਂ ਡਰ ਕਰ। ੨੮।
ਜਿਨ ਹਥ ਦੇਖ ਫੜੇ ਹਥਿਆਰ। ਸੋ ਤੋ ਦੀਨ ਜ਼ਰੂਰੇ ਮਾਰ।
ਡਾਰ ਸਸੜੁ ਤਿਨ ਦੰਤ ਘਾਹਿਲਯੋ। ਕਰੀ ਦਯਾ ਪੰਥਹਿ ਛਡ ਦਯੋ। ੨੯।

ਉਤ ਤੇ ਨਿਕਸ ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਡਹਯੋ। ਉਸ ਢਬ ਆਯੋ ਉਨ ਮਾਰ ਦਯੋ।
 ਤੇਪ ਰਹਿਕਲੇ ਉਨ ਲਏ ਸਾਂਭ। ਢੇਏ ਹੁਤੇ ਮੋਰਚਨ ਲਾਂਭ। ੩੦।
 ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਭਈ ਸੋਊ ਜੋ ਉਨ ਚਹੀ ਮੰਨ।
 ਤਹਿ ਕੀਏ ਮਲੇਰੀ ਪਠਾਣ ਬਹੁ ਘਾਤ। ਉਨੈਂ ਸੀਸ ਬਿਹਾਣੀ ਬਿੱਧਨ ਰਾਤ। ੩੧।

ਦੋਹਰਾ: ਲੁੱਟੇ ਕੁੱਟੇ ਘਨੇ ਬਹੁ ਖਾਲਸੇ ਰਹਯੋ ਅਘਾਇ।
 ਬਜਵਾਇ ਨਗਾਰੇ ਜੀਤ ਕੇ ਲਯੋ ਡੇਰੇ ਪੰਥ ਲਗਾਇ। ੩੨।

ਚੌਪਈ: ਔਰ ਸੁਨੋਂ ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਗੱਲ। ਮਿਲਯੋ ਪੰਥ ਕੋ ਜਿਮ ਝਬ ਚੱਲ।
 ਲਗੇ ਪੰਥ ਕੇ ਦਿਸਨ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਸੁਨਯੋ ਪੰਥ ਕੋ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ। ੩੩।
 ਹਾਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ। ਛੱਡ ਘੋੜੈ ਕੇ ਚਰਨੀ ਧਾਯੋ।
 ਨਿਵ ਨਿਵ ਕੁੰਨਸੋ ਲਗੇ ਕਰਨ। ਮਿਲੈ ਨਿਹੰਗ ਤਿਸ ਛੋਹੈ ਗੋਡੇ ਚਰਨ। ੩੪।
 ਭਰ ਮੁਠੀ ਉਸ ਰੁਪਯਨ ਦੇਹਿ। ਕਰਵਾਇ ਅਰਦਾਸ ਔਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੇਹਿ।
 ਘੋੜੇ ਮੁਯੋ ਜੇ ਨਿਹੰਗ ਜੁਧਾਇ। ਤੁਰਤ ਦੇਹਿ ਤਿਹਿ ਘੋੜੇ ਫੜਵਾਇ। ੩੫।
 ਕਿਸੈ ਟੱਬੂ ਕਿਸੈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੈ। ਰਮਤੇ ਮਿਲੈ ਸੁ ਇਮ ਪਰਚਾਵੈ।
 ਅਗੈ ਆਯੋ ਦੀਵਾਨ ਸੁ ਨੇਰੇ। ਪਗ ਤੇ ਲਾਹਿ ਜੋੜੋ ਤਹਿ ਗੇਰੈ। ੩੬।

ਦੋਹਰਾ: ਢੁਕ ਢੁਕ ਕੁੰਨਸੋ ਬਹੁ ਕਰੈ ਸੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਪੰਥ ਹਜੂਰ।
 ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਿਰ ਪਗ ਧਰੇ ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੋਲਯੋ ਮੁਖ ਪੂਰ। ੩੭।

ਚੌਪਈ: ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਅਗਯੋਂ ਪੰਥ ਸਭ ਬੋਲ ਮਨਾਈ।
 ਘੜੀ ਕੁ ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਰਖਯੋ ਖੜਵਾਇ। ਹੁਤੀ ਰੀਤ ਜਿਮ ਥੀ ਪੰਥੇ ਮਾਂਹਿ। ੩੮।
 ਹੁਤੀ ਮੋਹਰ ਪੰਥ ਆਲੈ ਸਿੰਘ ਪਾਸ। ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਰ ਲਈ ਅਰਦਾਸ।
 ਬਹੁਤ ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਦੇਗੇ ਧਰਵਾਏ। ਇਕੋਤ੍ਰ ਸੋ ਹੁਤ ਕੜਾਹੁ ਕੁਵਾਏ। ੩੯।
 ਨਿਹੰਗ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਏ ਸੌਪਾਇ। ਵਹਿ ਦੇਉਗ ਡੇਰਨ ਅਧੇ ਘਲਾਇ।
 ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਤਹਿੰ ਦਏ ਖੜਾਇ। ਝੰਡੇ ਦਏ ਜਸਾ ਸਿੰਘ ਲਾਇ। ੪੦।
 ਔਰ ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ ਜੋਊ ਭੁਜੀਗੇ। ਦਏ ਘੋੜੇ ਉਨ ਮੰਗਾਇ ਸੁ ਚੰਗੇ।
 ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਤੇ ਭੁਜੀਗੀ। ਦਈ ਉਸੈ ਘੋੜੀ ਚੁਨ ਚੰਗੀ। ੪੧।

ਦੋਹਰਾ: ਹੁਤ ਰੰਘਰੇਟੇ ਚੂਹੜੋ ਕਹਿੰ ਬੀਰੂ ਸਿੰਘ ਜਵਾਨ।
 ਸੰਗ ਤੇਰਾਂ ਸੈ ਘੋੜਾ ਚੜੈ ਹੁਤ ਨਗਾਰੋ ਜੁਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ੪੨।

ਚੌਪਈ: ਪਹਿਲੋਂ ਘੋੜੋ ਉਸੈ ਫੜਵਾਯੋ। ਪਾਛੈ ਔਰ ਸੁ ਪੰਥ ਬਰਤਾਯੋ।
 ਸੋ ਜੰਗ ਦੌੜ ਮਧ ਮੁਹਰੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਯਾਦ ਪੰਥ ਕਰ ਪਹਿਲੋਂ ਦਏ। ੪੩।

ਦੋਹਰਾ: ਏਕ ਸਮੇਂ ਬੀਰੂ ਸਿੰਘ ਭੀ ਜਾਇ ਰਲਯੋ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਨਾਲ।
 ਤੇਰਾਂ ਸੈ ਘੋੜ ਉਨੈਂ ਰਖਯੋ ਚਾਕਰ ਤਤਕਾਲ। ੪੪।

ਚੌਪਈ: ਤੋਂ ਤੁਰਕਨ ਯੋ ਲਿੱਖ ਪਠਾਯੋ। ‘ਤੁਮ ਬਡੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸੋ ਹਮ ਬੈਲ ਚਰਾਯੋ।
ਤੁਮ ਰਖਤ ਹੁਤੇ ਇਸ ਪਰ ਬਡ ਜੋਰ। ਤੁਰਕ ਲੜਾਈ ਮਾਰੈਂ ਹਮ ਹਲਾਲ ਖੋਰ। ੪੫।
ਸੋ ਹਲਾਲ ਖੋਰ ਹਮਰੇ ਗਾਇਖਾਨੋ ਚਰਾਵਤ। ਤੁਮਸੋਂ ਲੜਨੋ ਵਹੀ ਤਕਾਵਤ’।
ਸੋ ਸੁਨ ਪੰਥ ਉਸ ਲਿਖੀ ਅਰਦਾਸ। ‘ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ’ ਉਸ ਕਹਿ ਘਲ ਦਈ ਪਾਸ।

ਦੋਹਰਾ: ‘ਜੋਉ ਲਿਖਤ ਤੁਰਕਨ ਘਲੀ ਜਹਿੰ ਲਿਖਯੋ ਹਲਾਲ ਖੋਰ ਮਾਂਹਿ।
ਹਲਾਲਖੋਰ ਹੈਂ ਤੋਂ ਉਤ ਰਹੋ, ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਉ ਹਮ ਪਾਹਿ। ੪੬।

ਚੌਪਈ: ਜੋ ਆਵੈਂ ਪੰਥ ਨ ਪਾਹਿ। ਫਿਰ ਦੁਹੀਂ ਜਹਾਨੀ ਮਿਲਨ ਨ ਪਾਹਿ’।
ਸੁਨ ਅਰਦਾਸ ਯੋ ਆਯੋ ਧਾਇ। ਇਮ ਖਾਲਸੋ ਉਤ ਹੇਤ ਰਖਾਇ। ੪੭।
ਨਕਦ ਨਜ਼ਰਾਨੋ ਜੋ ਥੀ ਲਜਾਯੋ। ਜੋ ਭੀ ਪੰਥ ਕੈ ਆਰੈ ਲਾਯੋ।
ਔਰ ਬਿਰਾਦਰੀ ਆਨ ਮਿਲਾਈ। ਉਨ ਤੇ ਮਾਮਲਤ ਦੇਖ ਦਿਵਾਈ। ੪੮।
ਔਰ ਹੁਤੇ ਜੋ ਆਕੀ ਠੋਰ। ਉਨ ਪਰ ਪੰਥ ਕਰਾ ਦਈ ਦੋਰ।
ਕਈ ਮਰਵਾਇ ਕਈ ਲਏ ਬਚਾਇ। ਲੀਨੇ ਰੱਯਤ ਘਣੇ ਬਣਾਇ। ੫੦।

ਅਥ ਬੁੰਗੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਯਤੇ

੨੦੧. [ਪੰਥ ਨੇ ਬੁੰਗੇ ਬਨਾਉਣੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤੀ]

ਦੋਹਰਾ: ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ ਬੁੰਗ ਅਹੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰ।
ਤਹਿੰ ਬਹੈ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਸ ਕਹੈਂ ਬੁੱਢੇ ਦਲਵਾਰ। ੧।

ਚੌਪਈ: ਵਹੁ ਥੋ ਸਿਰ ਸ੍ਰਦਾਰਨ ਸਰਦਾਰ। ਥੋ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੁਨਹਿਰੇਦਾਰ।
ਜਸਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੋਊ। ਕਹਾਵਤ ਸੰਧੂ ਨਾਰਲੇ ਕੋ ਸੋਊ। ੨।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਠਾਣੀਏਂ ਉਨ ਗੜ੍ਹ ਪਾਯੋ। ਢਿਗ ਲਹੋਰ ਸੋਊ ਆਕੀ ਸਦਾਯੋ।
ਸ਼ਾਹ ਗਿਲਜੈ ਸਾਥ ਲੜਾਈ ਖਾਈ। ਸੋਊ ਗਯੋ ਨਿਕਲ ਗੜ੍ਹਬਜਾਹ ਕਰਾਈ। ੩।
ਉਨ ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਗੜ੍ਹੋ ਪਿੰਡ ਦਯੋ। ਢਿਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਮੁੜਨ ਮੰਗਯੋ।
ਹੈ ਅਜਲੋਂ ਮੁਲਖ ਉਨੁ ਨਫਰਨ ਪਾਹੀ। ਸੋ ਹੁਇ ਕਰ ਭੂਪ ਬਹੁ ਠੋਰ ਅਬ ਖਾਹੀ। ੪।
ਦਸ ਪਿੰਡ ਉਨੈ ਨਿਜ ਬੇਟੀ ਦਏ। ਕਿਛ ਮੀਰਾਂਕੋਟ ਸੰਗ ਕਿਛ ਪਾਰ ਸਤੁੱਦਏ।
ਥੋ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਬੁੰਗੇ ਉਸ ਤੀਨੈ। ਨਿਜ ਮਧ ਰਾਖੁ ਦੁਇ ਘੋੜ ਚੜ੍ਹਾਨ ਦੀਨੈ। ੫।

ਦੋਹਰਾ: ਬਾਏਂ ਖਿਹਾਰੈ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਿੰਧੂ ਛਿਦਨੀ ਵਾਲ।
ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾਹਣੇ ਦਯੋ ਚੁਭਾਲੋ ਧਾਲੀਵਾਲ। ੬।

ਦੋਹਰਾ: ਗਿਰਜੋ ਪੁਰਾਣੋ ਹੁਇ ਬੁੰਗੋ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘੇ ਜੋ ਵਾਰ।
ਤਹਿੰ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ ਦੋਊ ਕੀਏ ਸੁਧਾਰ। ੭।

- ਚੌਪਈ: ਜੋ ਕੋਈ ਯਾਕੋ ਸੁਨੈ ਸੁਨਾਵੈ। ਤਾਕੇ ਮਨ ਮੈਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਆਵੈ।
ਜੋ ਮੈਂ ਸੁਨੀ ਬਡਨ ਨੈ ਆਖੀ। ਸੋ ਲਿਖ ਦੀਨੀ ਯਾ ਮੈਂ ਸਾਖੀ। ੮।
- ਦੋਹਰਾ: ਜੋ ਕੋਈ ਯਾਕੋ ਪੜ੍ਹੈਗੋ ਅਰ ਪੁਨ ਸੁਨੈ ਜੁ ਕੋਇ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ। ੯।
- ਸਵੈਯਾ: ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯੋ ਯੇਹ ਪੂਰਣ ਜਿਮ ਪੰਥ ਭਯੋ ਤਿਮਟੀ ਲਿਖ ਦੀਨਾ।
ਜੋ ਯਾ ਸੁਨਕੈ ਰਣ ਮੈਂ ਲੜ ਹੈ ਨਹੀਂ ਭਾਜ ਸਕੈ ਵਹੁ ਬੁੱਧਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।
ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਰ ਜੁ ਪ੍ਰਾਣ ਤਜੈ ਤਉ ਜਾਇ ਮਿਲੈ ਸੁ ਸਹੀਦਨ ਜੀਨਾ।
ਸਹੀਦਨ ਮੈਂ ਵਹੁ ਇਉਂ ਮਿਲਹੈ ਜੈਸੇ ਅੰਭ^੩ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕੈ ਅੰਭ ਮਿਲੀਨਾ। ੧੦
- ਚੌਪਈ: ਜੋ ਰੁਚ ਸੋ ਯਿਹ ਪੜੈ ਪੜ੍ਹਾਵੈ। ਮਨਸਾ ਬਾਚਾ ਸਕਲ ਫਲ ਪਾਵੈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭਗਤ ਅਧਿਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਈ। ਦਾਰਿਦ ਦੂਖ ਰਹੈ ਨਾ ਕੋਈ। ੧੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਬਾਰ ਢਿਗ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਚਿਤ ਲਾਇ।
ਟਹਿਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੈ ਕਰੀ ਗੁਰ ਇਤ ਉਤ ਰਖੈ ਸਹਾਇ। ੧੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਬਿਕ੍ਰਮ ਬਸੁ ਗ੍ਰਹਿ ਅਹਿ ਸਸੀ ਬੀਤਤ ਭਏ ਸੁ ਸਾਲ^੧।
ਪਾਠਕ ਸ੍ਰੋਤੇ ਨਿਤ ਰਹੈ ਨਿਹਾਲ, ਨਿਹਾਲ, ਨਿਹਾਲ। ੧੩।
- ਦੋਹਰਾ: ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਦੋਹੜੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨਾਮ।
ਸ੍ਰੀ ਸੁਧਾਸਰ ਢਿਗ ਜਿਸੈ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਗਿਰਾਮ। ੧੪।
- ੦-
- ਦੋਹਰਾ: ਅਧ ਸੁ ਮਹੀਨਜੋਂ ਦੂਸਰੀ ਭੋਮ ਵਾਰ ਸੁਭ ਜਾਨ।
ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਘਰ ਭਯਾ ਸੰਧਯਾ ਸਮਾ ਪਛਾਨ। ੧।
- ਦੋਹਰਾ: ਸੰਮਤ ਗ੍ਰਹਿ ਬਿਧ ਬਦਨ ਸਸਿ ਪੁਨ ਸੰਕਰ ਮੁਖ ਜਾਨ।
ਉਪਰ ਖੜਾਨਨ ਬਾਰਨਿਧ ਪੱਖ ਸੁ ਸੰਖਯਾ ਜਾਨ^੨। ੨।
- ਦੋਹਰਾ: ਪ੍ਰੋਢ ਸੁਜਨ ਸੁਭ ਬਸਤ ਹੈਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਨ।
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਤਿਹ ਸਭ ਜਗ ਕਰਤ ਬਖਾਨ। ੩।

੧. ਇਕ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਅਗਲਾ ਪਾਠ ਅੰਕ ੧੧ ਤਕ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੨. ਜਲ।

੩. ਭਾਵ ੧੮੯੮ ਖਿ: ਸੰਮਤ।

੪. ਇਹ ਅਗਲੀ ਰਚਨਾ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੫. ਭਾਵ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਸੰਮਤ ਹੈ ੧੯੧੫ (ਗ੍ਰਹਿ=੯, ਬਿਧ ਬਦਨ=੪,

ਸਸਿ=੧, ਸੰਕਰ ਮੁਖ=੫। (੯+੪+੧+੫=੧੯,) ਇਹ ਸੰਕੜਾ ਟੋ ਰਿਆ ਤੇ ਉਪਰ ਖੜਾਨਨ ਦੇ ਮੂੰਹ=੬, ਬਾਰਨਿਧ=ਸਮੁੰਦਰ=੭, ਪੱਖ ੨।(੬+੭+੨=੧੫;) ਸੋ ਸੰਮਤ ਬਣਿਆ ੧੯੧੫।

ਸੋਰਠਾ: ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣ ਕੇ ਕਾਮ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿਓ।
ਤਾਸ ਲਿਖਯੋ ਮਨ ਮਾਨ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਨਾਮ ਹੈ।੪।
ਮੈਂ ਹੂੰ ਅੱਤਿ ਅਜਾਨ ਲਿਖਯੋ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਗ੍ਰੰਥ ਕਬ।
ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਪਛਾਨ ਛਿਮਯੋ ਵਿਚਾਰ ਸੁ ਸੱਜਨੋਂ।੫।

-੦-

(ਦੂਸਰੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਸੰਮਤ)

ਸੰਮਤ ੧੯੨੩ ਜੇਠ ਬਦੀ ੫ ਖਾਰ ਵੈਸਾਖ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ੨੫

-ਇਤੀ-